

בעזה ש"ת

ספר
נתיבות
משה

על הלכות נדה

והוא

פירוש על ספר "חזות דעת" ביאורים וחדושים.

וביאורי סוגיות בהלכות נדה

לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

אשר חנני השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו

ניסן משה גראס

מודיעין עילית

שנת תשע"ד לפ"ק

©
כל הזכויות שמורות

כתובת המחבר:
גראס
רח' מסילת יוסף 18
מודיעין עילית 08 9742049

עימוד ועיצוב ספרים מקצועי
0527615936

ישראל משה

בן הגאון הקדוש מרן
רבי יוסף צבי דושינסקיא זיע"א
רב ואב"ד לכל מקהלות האשכנזים
פעיה"ק ירושלים תובב"א
וריש מתיבתא של ישיבת "בית יוסף צבי"
ת.ד. 5516 רח' שמואל הנביא 52 טל. 8. 53221

בעזרת, ו' תמוז תשנ"ט לפ"ק
פעיה"ק ירושלים תובב"א

הגני בזה בשבת המגיע לכתבים של האברך היקר והנעלה, מוכתר בכל מדה ומעלה, הלן בעומקה של הלכה, ה"ה הרה"ג מוהר"ר ניסן משה גראס שליט"א, רב ומו"צ וראש כולל להוראה בעי"ת קרית ספר יצ"ו, בנו של הגה"צ מהאלמין שליט"א, וחתן הגאון רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א, מגדולי ההוראה פעיה"ק ת"ו, אשר זכה לצלול במימי התורה האדירים והעלה מרגניתא טבא, ורחש לבו להוציא לאור עולם את חיבורו "נתיבות

משה", אשר תוכו רצוף חידושים וביאורים יקרים מפנינים על ל"ט מלאכות, בחריפות ובבקיאות נאמרים, דברים ברורים וישרים, אשר היו לנגד עיני רבותיו וקלסוהו כי טוב הוא.

ואף ידי תיכון עמו, ואברכו שיזכה להמשיך לישב בבית ה' ולחזות בנועמו, מתוך שמחה ונתת והרחבת הדעת, וחפץ ה' בידיו יצליח להרבות פעלים להגדיל תורה ולהאדירה, ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו, ויעלה מעלה מעלה, לשם ולתהלה, בקרב עם סגולה, עדי יבנה עיר ה' על תילה, במהרה בימינו אמן סלה.

הכו"ח לכבוד התורה ולומדיה

ישראל משה דושינסקיא

ישיבת הגאון מטשעבין

"כוכב מיעקב" ירושלים

ב"ה

ז' תמוז תשנ"ט

מע"כ הרה"ג הנעלה יו"ש עדיו לגאון ולתפארת מוה"ר ניסן משה גראס שליט"א רב ור"מ בעיר התורה קרית ספר יצ"ו עומד להדפיס ספרו נתיבות משה בעניני מלאכות שבת וכבר שבחוהו רבנן על נתיבות היושר שבהם דרך כבירו הסוגיות בגמ' והראשונים ואחרונים שמפיהם אנו חיים וכאשר יראה הרואה בעיונו בהספר.

ולי ידועים נתיבותיו עוד מאז בלומדו בימי בחרותו בישיבתנו הק' בהתמדתו ובהתנהגותו ביר"ש, וישמח לבי בראותי כי בעזרה שית' הולך וגדל ולאילנא ברבנא מתעבד לתפארת אבותיו הק' כה יתן ה' וכה יוסף כ"ר.

הכ"ד ברוך שמעון שנייאורסון

משה הלברשטאם

חבר הבר"צ העדה החרדית
ראש ישיבת "דברי חיים" משאקאווע
מח"ס שו"ת "דברי משה"
פעיה"ק ירושלים תובב"א
רח' יואל 8 טל. 5370514

בס"ד

הן מעכ"ת האברך כפשוטו ומדרשו הרה"ג יו"ש גרים באורייתא בתדירא ומתנהג בחסידות נצר למשפחות מפוארות בישראל סבא, מזה בן מזה ומוכתר בנימוסין כבוד ש"ת מוה"ר ניסן משה גראס שליט"א רב ומו"צ דקהילת החסידים בעיר קרית ספר ת"ו, ובן ידידי ב"ק הגה"צ המפו' מהאלמין שליט"א וחתנו כבנו של ידי"ע וידי"ג ש"ב הגה"צ המפו' חו"פ מוכה הרבים כש"ת מוה"ר יצחק אייזיק כהנא שליט"א מו"צ בעדתנו הקדושה פעיה"ק ירושלים] הראני קונטרס מחידושיו בהלכתא רבתי לשבתא, אשר הצצתי בו מעט לפי מסת הפנאי וראיתיו הולך מישרים

בתוה"ק במלאכת מחשבת, מלאכה וחכמה, התלויים כהררים בשערה, ברוחב ובעומק דברי הראשונים כמלאכים, וגם לרבות מדברי האחרונים, וגם נחית לחדש יסודות מחודשים בסוגיות אלו. וגם שידעתי את האיש ואת שיחו אשר היה לי עונג להשתעשע עמו בחידו"ת ובפפולי דאורייתא כיד ה' הטובה עליו.

ע"כ ברכתי תעלה לראשו יתן השי"ת ויפוצו מעינותיו חוצה ללמוד וללמד ולהורות לרבים דבר ה' זו הלכה ברורה מתוך שפע ברכה והרחבת הדעת דקדושה, וזכות אבותיו הגה"ק זיע"א מסייעת בידו להיות תורה מחזרת על אכסני' שלה, ויוסף אומץ בתוה"ק כהנה וכהנה לאושמ"א וברכת שבת מלכתא דמיניה מתברכין כל שיתא יומין תהא חופפת עליו כה"י ברו"ג ובכ"ע אמן כ"ר.

ובעה"ח לכבוד התורה וכבוד שבת קודש
היום יום ג' שנכפככ"ט לסדר תזו"מ ז"ך ניסן י"ב למטמונים.
שנת השבת בכל לפ"ק

משה הלברשטאם

שלום יהודה גראס

אבד"ק האלמין יצ"ו

עיה"ת בית שמש

בע"ה, יום ג' שנכפל בו כי טוב
לסדר בראשית, שנת תש"ע לפ"ק

לכבוד בני היקר הרב הגאון המופלג חריף ובקי טובא כש"ת מוהר"ר ניסן משה שליט"א
רב ומו"צ דקהילת החסידים בעיה"ת קרית ספר חתן מחותני היקר המאה"ג חו"פ כקש"ת
הגה"צ רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א מגדולי ההוראה בעיה"ק ירושלים ת"ו.

שמחתי ונהניתי מאוד לראות פרי עמלך עלים לתרופה מספרך הנכבד "נתיבות משה" על
הלכות רבית, ובו חידושים ובירורים נפלאים בהלכות רבית החמורה מסוגיות הנמ'
וראשונים וגדולי אחרונים, וביאור נפלא על השו"ע והט"ז והש"ך יורד לעומק כוונתן בבהירות
נפלאה ובו בררת דברים הטעונים בירור בהלכתא רבתא הדין, ובעו"ה רבה המכשלה בזה
מחוסר ידיעה ועונשו חמור כמבואר בשו"ע ובפוסקים, ובספר משפט צדק (אות ע"א) כתב,
דמלוי בריבית לעתיד לבא ינשכו בעצמם את בשרם בשיניהם על שעשו זה, גם לא יקומו
לתחית המתים, גם מת בלא עיתו, או פתאום, עכ"ל.

וחדאי לבי כי כולו נעים מסודר בטוב טעם ודעת, ואם כי כלום אב מעיד על בנו הרי כבר
שבחו זקני הדור את גדלותך בתורה בנתנם עידיהן עליך בהתרת הוראה עוד בימי בחרותיך
ואוקי גברא אחזקתיה, ומובטחני שספרך הנכבד יתקבל בעזה"ש בין לומדי תורה ויעלו על
שלחן רבנן.

והנני לברכך שחפץ ה' בידך יצליח, ותזכה להמשיך ללמוד וללמד מתוך הרחבת הדעת
דקדושה ולהרביץ תורה בשיעורין כסדרן, ולראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות
ונזכה כולנו לראות במהרה בישועתן של ישראל בביאת גו"צ ב"ב אמן.

המצפה לרחמי שמים

שלום יהודה גראס

אבד"ק האלמין יצ"ו

יצחק אייזיק כהנא

בלאאמו"ר הגה"צ מהר"ם זצלה"ה מספינקא
וחתן הגאון האדיר מוהר"ר דוד קליין זצלה"ה
בעהמח"ס "בית ארזים" ו"קריאת ספר"
דומ"ץ בעדה החרדית עיה"ק ירושלים ת"ו
ורב ואב"ד קרית מנחת יצחק ברבפלד

בס"ד, עש"ק לסדר "אז ישיר משה ובני" את השירה הזאת לה"
י"ב שבט תשנ"ט לפ"ק

הן הראה לי חתני כבני חביבי יקיר נפשי הרב הגאון המופלג בהפלגת חכמים ונבונים
חרוף ובקי בחדרי תורה כש"ת מוהר"ר ניסן משה גראס שליט"א מורה צדק וראש כולל
"זכרון יצחק" ורב דקהילת החסידים בעיר התורה קרית ספר יצ"ו בן מחותני היקר חו"פ
כקש"ת הגה"צ מהאלמין שליט"א את חיבורו הנפלא והנעים "נתיבות משה" על הלכות
שבת החמורות אשר הן כהררים התלויין בשערה, וביקש ממני ליתן הסכמתי.

ושמחתי שמחה גדולה בראותי דבריו הנאמרים בעומק העיון בטוב טעם ודעת ובסברא
ישרה לבאר וללבן דברי רבותינו הראשונים וגדולי האחרונים אשר מפיהם אנו חיים ולירד
לעומקה של הלכה.

והאמת שלדידי אין זה חידוש כי זה כמה שנים שזכיתי לישא וליתן עמו במלחמתה של
תורה ובפרט בעת אשר שימש אצלי בשימושה של הוראה ממה שזכיתי לקבל שימוש
חכמים מהני תרי אדירי התורה גאוני וצדיקי ארץ ה"ה כ"ק מרן הגאב"ד דפעיה"ק ירושלים
ת"ו הגה"ק רבי משה אריה פריינד זצוק"ל בעל "עטרת יהושע" אשר ממנו שאבתי רוב
שימושי בהוראה, ולהבלח"ט מרן הגאון האדיר גאב"ד דעיר לונדון יצ"ו רבי חנוך דוב
פדווא שליט"א בעל שו"ת "חשב האפור" שהעביר אלי מה שקיבל מאותו גאון וצדיק אב"ד
מעפליק זצוק"ל ומהאי גאון אב"ד בירושלים הגר"ז מינצברג זצוק"ל בעל "שארית ישראל",
וממה ששאבתי מהם דלה דליתי בעבר ובהווה לחתני הנ"ל שליט"א, ותמיד אני מתפעל
מהעמקות והבקיאות העצומה והסברא הישרה שלו בפלפולא דאורייתא ולאסוקי
שמעתתא אליבא דהלכתא.

על כן ידי תיכון עמו ואאמיץ טוב פעלו ובטוח אני שכל ת"ח העוסק בהלכות שבת יהנה
הנאה מרובה בספר זה שכולו מחמדים.

והנני לברכו בכרכת כהן שחפץ ה' בידו יצליח ויזכה להמשיך בעמלה של תורה להבין
ולהשכיל ללמוד וללמד לעשות ולקיים מתוך שפע ברכה והצלחה ותענוג ונחת מכל יוצ"ח
לאורך ימים ולהגדיל תורה ולהאדירה.

ובאתי עה"ח לכבוד התורה ולומדיה
יצחק אייזיק כהנא

שלמה זלמן אולמן

בית שמאי 22
זכרון מאיר, בני ברק

אברהם יצחק אולמן

חבר הכד"צ העדה החרדית
ורב שכונת גבעת שאול
פעיה"ק ירושלים ת"ו

בס"ד

זאת חנוכה תשע"א

בי' אלול תש"ע לפ"ק

הנה הרה"ג מוה"ר ניסן משה גראס שליט"א מפורסם לשבח בכל מיני מעלות טובות ובעיקר יצא שמו לתהלה בעמלה של תורה, והרבצת תורתו לשומעיו, בישרות השכל והבנה זכה, מלבד הנהגת הקהלה קהל חסידים בעיה"ת קרית ספר, אשר יצא שמה לשם ולתהלה בתורה ובתפלה והכל תחת הנהגתו הישרה של הג"מ ר' ניסן משה שליט"א ועתה רוצה להו"ל ממה שקיבץ כמה שעסק עם תלמידים בהלכתא גבירתא, ה"ה הלכות ריבית, וראינו שלא הניח קטן וגדול מלבארם. והכל מיסודות ההלכה בש"ס ופוסקים כדרכו הטובה עד מסקנת ההלכה למעשה, באשר רנ"מ שליט"א, הרי הוא מהמורים הותיקים בעיר, וודאי שאין צריך להסכמה ממנו באשר תורתו מכרות עליו, ראו והביטו איך לברר שמעתתא להלכתא, והלומדים יראו בספר זה עמל ודרך לאסוקי שמעתתא, אך אברך את הג"מ שליט"א שחפץ ד' בידו יצליח, ויתבדרון שמעתתיה בבי מדרשא וימשיך בהנהגתו בקהלתו ובתלמידיו בדרכו הטובה לתפארת אבותיו ולתפארת חמיו שליט"א, מגדולי המורים, וימצא חן ושכל טוב בעיני א' ואדם.

הכו"ח בכבוד התורה

ידידו שלמה זלמן אולמן

הקריב לפני הרה"ג המופלג מוה"ר ניסן משה גראס שליט"א רב דקהל חסידים קרית ספר את ספרו הנכבד "נתיבות משה" על מקצוע קשה שביו"ד ה' ריבית על סדר השו"ע ביאורים הערות והארות בדברי רבותינו הטו"ז והש"ך ומפלפל ומסלסל בדברי שאר האחרונים ובפרט בדברי רבינו החו"ד והעלה חידושים יקרים בחריפות ובבקיאות אשרי שלו ככה, אע"פ שיש מקום לפלפל ולהעיר במסקנותיו כדרכה של תורה שזה בונה וזה סותר או זה סותר וזה בונה, ובודאי א"א להסכים ממעט אשר עיינתי בדבריו שדבריו עולים להלכה בשאר מקומות, אמנם דבר גדול עושה בזה שמרחיב גבולי התורה ואין מביא בדבריו מרבנים אשר אין רוח חכמים חכמי ישראל אשר יראתם קודמת לחכמתם ומסורת רבותינו ואבותינו משוש כל דור ודור נר לדרכם נוחה מהם, ע"כ ידי תכון עמו בהסכמה שיזכה להעלות את ספרו היקר על מזבח הדפוס ברוב פאר והדר לתועלת הרבים ודבר תורה כסף קונה ויזכה עוד להפיץ מעינותיו חוצה לתפארת בית אבותיו ובית חמיו שליט"א מגדולי הרבנים אכ"ר.

וח"ש יום ה' לס' שופטים פעיה"ק
ירושלם ת"ו

נאם

אברהם יצחק אולמן

מש"כ בס"י כ"ו דנדוניא מיירי בלא התחייבות לזמן, אבל אם התחייב לזמן פלוני הוי ריבית, כפשטות אינו כן, ולא מוכן אמאי יהי ריבית כשמתחייב באופן זה, אני מתחייב לזמן פלוני ואם אפרע אח"כ הריני מתחייב יותר, הרי מיד בתחלה התחייב על זמן שני וחלו כל ההתחייבויות כאחת.

הקדמה

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו שזיכה אותי לעשות ציצים ופרחים לתורתו הקדושה והחייני וקימני והגיענו להוציא לאור חיבור זה הכולל בו ביאורים על ספר חוות דעת הלכות נדה וגם שיעורי תורה שנתבררו ונתלבנו ונתחדשו בסייעתא דשמיא בדיבוק חברים מקשיבים תלמידי חכמים הממיתים עצמם באהלה של תורה, ועל כל זאת אודה לה' שזכיתי לישוב בצלן של אברכים יקרים העוסקים בחוקי חורב בהתמדה גדולה לברר שמעתתא אליבא דהלכתא כולם אהובים כולם ברורים לא פסק פומיהו מגירסא ויראתן קודמת לחכמתן ובזכותם הגענו עד הלום בס"ד.

הנה הלכות טהרה דשו ביה רבים בדור האחרון, ונתחברו עליו חיבורים למאות, וגם הרבה מגדולי המורים חיברו עליו ספרים להלכה, זה באריכות וזה בקיצור, זה בעמקות וזה בפשטות, זה בפלפול וזה בפסק הלכה, וכמעט שאין שום תועלת בספר חדש היוצא לאור בדינים הללו. וביותר שהספר מיוסד על החוות דעת, שמעטים הם שלומדים אותו בעיון רב, ועל פי רוב לומדים רק חלק החידושים, אך בכוללים שזכיתי להרביץ שם תורה, למדנו כל דברי החוות דעת בעיון, והרבה דברים נתלבנו ע"י ביאורי בס"ד, ואולי ע"י הביאור הזה ילמדו ויתעמקו יותר בדברי החוות דעת, ויהיה מזה תועלת גם לאחרים, והיה זה שכרי. והגם שעדיין לא נשלמה המלאכה כי יש כמה מקומות שלא כתבתי עליהם ביאור, ויש מקומות שהיה בדעתי להוסיף ביאור, לא רציתי לעכב הדפסת הספר, מפני שרצון כ"ק אאמו"ר שליט"א, שהספר יצא לאור בתוך שנת האבל על אמי מורתי ע"ה, הריני כפרת משכבה, לעשות נייחא לנשמתה, כי ראינו שמחתה הגדולה בעת שהוצאתי לאור ספרי על הלכות רבית כמה חדשים לפני הסתלקותה, וזה וודאי יהיה לטובת נשמתה, כמו שכתב הרמב"ן וז"ל: וכשהיא בבית עולמה, ובניה יש בלבם יראת שמים, ועוסקים בתורה ובמצות, נחשב זה הדבר כאילו היא בחיים ועושה כל המצוות, והיא במעלה עליונית בעולם הבא עכ"ל. וכש"כ ע"י הרבצת תורה לרבים.

ואל יתמה המעיין בראותו כי כמעט לא הבאתי מדברי גדולי זמנינו, וגם דברים שכתבתי למסקנת ההלכה, יתכן שיש דברים שהם נגד קצת פוסקים מפורסמים, כי לא עיינתי בכל הספרים לדעת מי מהגדולים מסכימים, ומי לא, ואי"ז ח"ו מחמת זלזול בכבודם הרמה, והדבר פשוט שבכל הלכה למעשה צריכים להתנהג כדברי הגדולים. וראיתי ממהר"ש ענגיל ז"ל, שאמר, שמן השמים הורידו נשמת הנוב"י והחת"ס, כדי לקבוע הלכה כמותם, ופשוט שכן הוא בכל דור ודור, שמן השמים קובעים הנהגות ההלכה בכל דור, ואפילו אם יש רבנים שהם חריפים ובקיאים יותר מהגדולים, דוגמת ב"ש נגד ב"ה שהיו מחודדים טפי, מ"מ ההשגחה העליונה קובעת ההנהגה הראוי לכל דור, וכן הוא בדורינו אנו, ששתל הקב"ה גדולים וענקים החרש והמסגר, אשר נתקבלו דבריהם בכל קצוות תבל, ואין לזוז מדבריהם כלל.

ועיין בהקדמת שו"ת התעוררות תשובה מהגה"ק ר"ש סופר זצ"ל, שכתב, ששמע מאביו הכתב סופר זצ"ל, שאמר בשם אביו מרן החת"ס זצ"ל, שלהורות תשובה להלכה ולמעשה צריך ג' תנאים: א. צריך המורה להיות בקי בש"ס ופוסקים. ב. צריך שיהיה לו שכל ישר הולך. ג. צריך להיות גברא דמריה סיעיה, וכתב, דיען כי גם אחד משלש אלה לא בי הוא, לכן אין לסמוך על תשובות אלו להלכה ולמעשה עיי"ש. ואם כי הגאון מהר"ש צוק"ל מרוב קדושתו כתב כן, אך הדברים מתאימים לאלו שנוטלים עטרה לעצמם להכריע הלכות כשאינן בהם מדות הללו. אבל ספר זה לא נכתב כדי לקבוע ולהכריע הלכות, אלא נכתב על פי השיעורים שאמרתי לפני חבורות אברכים במשך הרבה שנים, שזכיתי לעמוד בראש החבורה, ודרך לימודנו בכולל לעיין בספרי הראשונים וגדולי אחרונים המבארים דברי הפוסקים הקדמונים, בבירור ומיצוי הדין לעומק, ולא בספרי קיצורים כלל.

ולכן, כל מה שכתבנו הוא בדרך זה, וכל מסקנת הלכה הוא על פי דברי ראשונים ופוסקים קדמונים וגדולי אחרונים, ופשוט, דלהלכה למעשה אין לסמוך עלי, וצריכים לברר כל דבר בספרי הפוסקים הגדולים, אשר נתקבלו דבריהם הלכה למעשה.

כאן המקום להכיר טובה להנהלת הכוללים ובראשונה כולל הלכה שע"י מוסדות סאדיגורה מודיעין עילית, שנתייסד ע"י האי סבא קדישא עטרת תפארת ישראל כ"ק מרן אדמו"ר בעל ה"עקבי אבירים" זי"ע, חודש חשוון שנת תשע"ב לפ"ק, ומתנהל למופת ע"י הני תרי צנתרא דדהבא, הר"ר נפתלי טירהוז הי"ו, והר"ר מרדכי שלום יוסף כהן הי"ו, ובמסירות עצומה של איש האשכולות הר"ר אהרן טירהוז הי"ו. ובס"ד זכיתי להרביץ בו תורה לפני חבורה קדושה תלמידי חכמים בני עליה, ולמדנו עד עכשיו רוב הלכות נדה, וגם זכו האברכים לעמוד בכור המבחן על חלק גדול אצל כ"ק מרן אדמו"ר זצ"ל, שהפליג בשבחו על הכולל, והיה עיניו ולבו תמיד על קבוצת החסידים שבמודיעין עילית באהבה וחיבה יתירה. וגם אני זכיתי שקירבני בעבותות אהבה. ובעוה"ר הורם הנזר והוסר העטרה, ונשבה ארון הקודש בי"ט טבת אשתקד תנצב"ה. ונתקיים בו מאמרם ז"ל, יעקב אבינו לא מת, כי זרעו בחיים, והשאיר אחריו בנו יחידו ממלא מקומו, כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א אשר לקח ע"ע את המשך דרכו בקודש להיות כאב רחום לכל יחיד ויחיד באהבה מופלגת, ובתוכם גם כולל זו, ומאיר דרכינו בכל פרט ופרט תמידים כסדרם. והרבה מן הדברים שבספר זה נתבררו בין כותלי הכולל וגם עברתי על רוב הדברים שכבר נכתבו בעבר. **וכן** באתי לקבוע ברכה להנהלת רשת הכוללים יששכר באהליך שעומד בראשות הר"ר אלחנן ויסבורד הי"ו, אשר ידוע במסירת נפשו להחזקת התורה למאות אברכים ברחבי ארץ הקודש, אשר זכיתי להרביץ שם תורה, ולמדנו בס"ד הלכות נדה בעיון גדול עם כל הראשונים וטור ושו"ע וכל הפוסקים יחד עם תלמידי חכמים מופלגים אוהבי ושוחרי תורה, יה"ר שיזכו כולם להמשיך בעבודתם הקדושה בהחזקת התורה מתוך נחת והרחבה, עץ חיים הוא למחזיקים בה ותומכיה מאושר.

ביראה ובהדרת כבוד הנני לברך את אבי מורי ורבי חו"פ כ"ק הגה"צ מהאלמין שליט"א שבזכותו באתי לחבר ולהביא על משבח הדפוס הספר הנוכחי שהמריצוני תמיד לעבודת הקודש הזו כדרכו בקודש בהרבצת התורה ובכתיבת והדפסת ספרים לזיכוי הרבים כידוע אשר כל שאיפתו הוא מקשה אחת לתורה ויר"ש, ומסור לי בכל לבו ונפשו שאוכל לישב בתוך ד' אמות של הלכה מתוך נחת והרחבה, וגם לקח על עצמו חלק גדול מההוצאות בעבור טובת נשמתה של אמי ע"ה הכ"מ, וזירז אותי מאוד להדפיסו בתוך השנה לפטירתה, וקראתי שם הספר נתיבות משה מרומז בו שמי וגם הוא בגימטריא שמי ושם אבי ואמי, והנני בזה בברכה שיזכה לראות רב נחת מכל יוצ"ח מתוך בריאות הגוף והנפש לאורך ימים ושנים. **ואלה** מוסיף על הראשונים כ"ק מו"ח חו"פ הגה"צ המפורסם מוה"ר רבי יצחק אייזיק כהנא שליט"א, מח"ס אורחות טהרה, ודומ"ץ בעדה החרדית בירושלים עיה"ק, בן הגה"ק מהרי"ם מספינקא זצוקלה"ה, שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו, וחמותי הרבנית המסורה והצדקנית שתחי' בת הגאון האדיר מוה"ר רבי דוד קליין זצוקלה"ה בעמח"ס בית ארזים על טור וב"י אורח חיים, על כל הטוב אשר היטיבנו בפנים יפות וברוח נדיבה, ואם אמרתי אספרה כמו תתארך היריעה והקורא ילאה, וזאת הברכה אשר ברך משה, יאריך ה' ימיהם בטוב ובנעימים, ויזכו לראות רוב נחת בנים ובני בנים גדולים בתורה וביראה מתוך שמחה והרחבה, והרבה תורה למדתי מפיו, ועיקר שימושי בהוראה ממנו, ונוהג בי תמיד עין טובה, ללמוד וללמד אותי דרך ההוראה הברורה אשר מן השמים זכה כ"ק מו"ח שליט"א להיות מגדולי המורים ועמוד ההוראה לאלפי שואלים דבר ה', יה"ר שיזכה להרבות כהנה וכנהנה מתוך בריות גופא ונהורא מעליא.

מנשים באוהל חברך זוגתי הרבנית הצדקנית בת גדולים שלקחה על עצמה כל עול הבית בכל הענינים למען אוכל לישב באהלה של תורה ללא שום עול גשמי גדול וקטן וא"א לשער גודל מסירת נפשה לזה, יעזור השי"ת שנוכל לגדל יוצ"ח לתורה ויר"ש מתוך שמחה ונחת לאורך ימים ושנים טובים.

ברכה מיוחדת קובע לעצמו כבוד האברכים היקרים שעזרו למלאכת החיבור ה"ה ידידי האברך מאד נעלה מוכתר בנימוסין מו"ה יהושע לאנדא הי"ו ששימש שנים רבות גבאי בבית מדרשנו במסירות בלב ונפש בכל עניני הקהילה, וכן ברכה מיוחדת לאברך יקר שבערכין מו"ה יואל פחימא הי"ו שטרח הרבה שייצא הספר בתכלית היופי וההידור, ישלם ה' פעלם ותהא משכורתם שלמה.

זכרון לנפש חיה

הנני להעלות על ספרי קצת מדרכיה הטובות של אמי הרבנית ע"ה הכ"מ, שיהיה לזכרון נצח לכל מוקירי זכרה ללכת בדרכיה. ובטח תהיה מליצה ישרה למי שיקבל על עצמו הנהגה טובה או מדה טובה לעילו נשמתה.

אמי הצדקנית הרבנית מרת טויבא הכ"מ נולדה בשנת תש"ג, ביו"ט שני של חג השבועות, לאביה הדגול הרה"ח מוה"ר רבי חיים אליהו ביטמאן ז"ל, שהעמיד אלפי תלמידים במשך ששים שנה.

משחר נעוריה ניכרו אצילות נפשה ורוממותה, כשכל הבנות נהנו לשחק בחוץ היתה היא נהנית מלשבת ולהתפלל, כל ספר התהילים היה שגור על לשונה, וכפי שהתבטאה בימיה האחרונים ידעה פירוש כל מילה ומילה, תמיד היתה חדורה ברצון עז לעזור לשני, ולתת מעבר ליכולתה.

בהגיעה לפרקה נשאה לכ"ק אבי אדמו"ר מהאלמין שליט"א, וכבר בימי השבע ברכות הכניסה לביתה שני גיסיה יתומים קטנים, אותם גידלה וטיפחה במסירות אין קץ, וכל כולה היתה לזולת.

ביתה היה פתוח תמיד לכל נזקק, נדכאים ושבורי לב מצאו את ביתם בביתה, והיא היתה טורחת ומכינה ומאכילה בכל לבה ונפשה. שבת וחג הסיבו על שולחנה חלשים ונדכאים, והיא היתה מאכילתם וחובשת את פצעי לבבם. בעבורה היתה מסתפקת במועט, אבל לאחרים בהרחבה ובשמחה.

יראת שמים היתה טבועה בכל הליכותיה, לא הושפעה מהאווירה סביבה, וכוונה אורחותיה רק על פי דרך התורה והחסידות, פעמים שעמדה לבד במערכה נחושה בדרכה, מבליגה על עלבונות שהושמעו סביבה, ואחת משאלתה "לעשות רצונך אלקי חפצתי". מדותיה התרומיות התבטאו על כל צעד ושעל, ובכל מאודה חפצה לעשות אך טוב וחסד. חס ושלום לא לצער יהודי, ולהתחשב ברגשות הזולת כדי שירגיש נעים. כציווי התורה, מה הוא רחום אף אתה היה רחום - כך ריחמה על כל בריה. למודת יסורים היתה, אבל כשמדובר ב'לתת' - נתנה בכל מאודה. חילקה צדקה לרוב, גם אם הרבו לבקש. בערב שבת כשצבאו על דלתה ובקשו תרומה היתה מכפילה את הסכום, באומרה, השבת מתקרבת ואולי אין להם לקנות צרכי שבת. פשטותה וצניעותה לא ניתנים לתיאור כלל, קיבלה על עצמה סיג אחר סיג, בהלכות צניעות. התלבשה מתחת לסדין גדול שהיה מכסה כל גופה. גם בימי חוליה, לא ויתרה על הגדרים שהציבה, ומתוך יסורים נוראים שאכלו כל גופה, הקפידה שראשה יהיה מכוסה כראוי, שהשמיכה לא תזוז ממקומה, ועוד ענינים נשגבים שאין כאן המקום לפרטם.

עבודה לימין יבלחט"א אאמו"ר שליט"א בכל עת. ואאמו"ר שליט"א מעיד עליה שכל עבודתו בזיכוי הרבים וכל מפעלו בזכותה, שהיא הכינה את הדרוש, שיוכל להתמסר כל כולו לצרכי הרבים. אהבת התורה וחיבה ללומדיה פיעמה בה תדיר, לא רצתה שבניה יבואו לבקרה על חשבון לימוד התורה. העדיפה לסבול לבד, ובלבד שלא יגרם על ידה ביטול תורה ח"ו.

הקפידה שלא לשנות בבוקר קפה או מים לפני אמירת ברכות השחר. והקדישה זמן לברך כל ברכה בקול ובכוונה, כדי שיענו "אמן" אחריה. הקפידה על ברכת "אשר יצר" לברכה מילה במילה. ולא פסחה על י"ג "אני מאמין", ושבת קודש עברה על כל הפרשה בצאינה וראינה וכן אמרה כל ספר תהלים בכל שבת, אצילות מדותיה היתה לשם דבר, לא ראו אותה בכעס, לא דיברה דברים בטילים, לא הרגישה עצמה שהיא חשובה ומיוחדת כלל.

רבות רעות שבעה נפשה מהמחלה הנוראה, ניתוחים וטיפולים שונים ומשונים, והיא קיבלה את כל מכאוביה באהבה, והצדיקה עליה את הדין. כמה וכמה פעמים שאפסה כל תקוה, הרופאים לא נתנו סיכויים והיא באמונתה האיתנה לא ויתרה, ופעם אחר פעם ניצלה בכוח אמונתה ובטחונה בה'.

אמי הצדקנית ע"ה הבינה שהיא מתקרבת לעולם שכולו טוב, הכינה את עצמה היטב נפרדה מכל צאצאיה, הרעיפה ברכות על ראש כל אחד ואחד, במיוחד ביקשה מבנותיה שיתנהגו בצניעות ושילכו בדרך התורה.

דבר פלא היה זה שבערב חג השבועות היו לה יסורים נוראים וחשבו שהגיע קיצה, והתאספו כל בני המשפחה - רק נכנס קדושת החג נשתנתה צורתה לטובה. קיבלה כוחות מחודשים ולא הרגישה צער ומכאוב - עד צאת החג שאז שבו אליה יסוריה, השתתפה בסעודות החג כשהיא יושבת בראש השולחן, ורווה נחת מבניה ומבנותיה בשמחה ובטוב לבב. ובמוצאי החג עשו לה סעודת הודיה על שזכתה להשלים שבעים שנותיה, ובירכה את כל ילדיה וצאצאיה בברכות נאמנות ומאליפות.

בערב שבת האחרון לחייה, הדליקה נרות השבת בברכה, כליל שבת שוב נפרדה מכולם בברכת "גוט שבת" לכל אחד, נשארה בדעה צלולה עד פטירתה. אור ליום ב' י"א סיון אחר חצות התאספו סביב מיטתה בבית אחותי בבית שמש, כאשר בניה ונכדיה עומדים ונושאים תפילה, פסוקי יחוד, תחינות וסליחות. נשמת כל חי נאמרה בדביקות ובערגה, ודמעות ניגרות כמים. בשעה 2 אחרי חצות זעקת "שמע ישראל" הרעידה הלבבות והעומדים שם משתוממים מחסירים פעימה בראותם את אמי ע"ה מפסיקה לנשום, פושטת ידיים, עוצמת עינים, סוגרת את פיה, ונשמתה עולה השמימה במיתת נשיקה, ללא גסיסה כלל, בקדושה וטהרה. נצחו אראלים את המצוקים ונשבה ארון הקודש, נסתלקה לגנזי מרומים כשהיא בת שבעים שנה. הלויטה התקיימה ביום ב' בצהרים כשרבים מתושבי בית שמש וירושלים אפופי יגון מלווים אותה למנוחת עולמים, ומבכים מרה את האבידה שאין לנו תמורתה, ומנו"כ בירושלים עיה"ק בהר המנוחות, ת.נ.צ.ב.ה.

והנני להעתיק כאן מתולדות אביה זקינינו על פי מה שכתב ש"ב מוה"ר משה ביטמאן שליט"א בספרו אמרי דעה על איסור והיתר.

זקיני אבי אמי הרב החסיד מוה"ר חיים אליהו ביטמאן ז"ל, נולד בשנת תרע"ב לפ"ק בכפר טשוטשא, הסמוכה ונראה לק"ק סענזשארץ אשר בארץ אונגארן הישנה (ועכשיו ארץ רומעניען), לאביו הרב החסיד מו"ה ירחמיאל ז"ל, אשר הי' מחשובי חסידי צדיקי בית סיגוט, וזכה להיות כבן בית אצל הגה"ק אדמו"ר מרן בעל קדושת יו"ט מסיגוט זי"ע, ומקורב אצל הרבה מצדיקי וגדולי דורו. והי' נודע לאיש חכם ונבון, והשתתף עצמו בכל התועדות ואסיפות הרבנים שהתקיימו בפלך ומחוז זיבענבערגען, ולאמו האשה הצדיקת מרת שרה פיגא ע"ה בת הגאון הצדיק רבי אלי' עליאש זצ"ל שו"ב ומו"ץ בק"ק טוליאש (מנו"כ בהר הזיתים) שהי' ניין ונכד להגאון המקובל רבי אברהם מווילנא זצ"ל אחי הגר"א זצ"ל.

בהגיעו לפרק האיש מקדש נשא את זיווגו האשה הצדקנית מרת יוטא ע"ה, בת הרב החסיד מו"ה אביגדור כהנא ז"ל מק"ק שארמאש. בימי הזעם ניצול יחד עם כל משפחתו בחמלת ד' עליו, ובביתו אשר בק"ק טארדא יצ"ו, החזיק עשרות מפליטי חרב, ובתוכם גם את הגה"צ אדמו"ר רבי יוסף פאנעט זצ"ל אבדק"ק אילאנדא-דעעש, ומשם עבר לגור אל עיר אראד, עד שעזב את ארץ הדמים, ועלה לארה"ק תובכ"א, וישב בעיה"ק ירושלים, והרביץ תורה בישיבת סאטמאר דירושלים, ובשנת תשכ"ג הלך לגור לאמריקא ונתיישב במחוז וויליאמסבורג אשר בברוקלין נ.י. וגם שם הי' מרביץ תורה, מתחילה בישיבת סיגוט, ואח"כ בת"ת דסאטמאר בבארא פארק, וזכה להרביץ תורה ויראת שמים למעלה מששים שנה, ולהדריך כמה דורות של אלפי תלמידים לדרכי תורה ויראת שמים, ומדות טובות, ועשה את מלאכתו, מלאכת ד' באמונה, והי' מפורסם למלמד מומחה, מסור לתלמידיו במסירות נאמנה, אשר מלבד סדר הלימודים הרגילים חומש רש"י וגמ' תוס' וכדומה, הוסיף ללמדם ולהדריכם בדרך ארץ ומדות טובות,

והרבה לספר להם בכל יום ויום עובדות וסיפורים מגאונים וצדיקים מדורות הקודמים, וכן הי' משורר לפניהם ניגונים ופיוטים ידועים להלהיב לב התלמידים לאהבת תורה ויראת שמים, ועד היום הזה מזכירין תלמידיו בהערצה את שמו באהבה ורחבה יתירה.

הי' חסיד דבוק ומקושר לכ"ק רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע, ובנה ביתו, בית נאמן בישראל על דרך הסלולה מרבינו זי"ע, על יסודות הצניעות ויראת ד', כל דבריו היה במדה ובמשקל, במאזני השכל והצדק, והי' בולם פיו בשעת המריבה, והי' אהוב ונחמד על הבריות ושמר לשם ולתהלה, שייף עייל ושייף נפיק ולא מחזיק טיבותא לנפשיה, וגם עד זקנה ושיבה, ואם בגבורות שנים, הי' עוד ממשיך בעבודת קדשו, בהרבצת התורה, והדרכת תלמידים לתורה ויר"ש, כמעט עד יומו האחרון אשר נסתלק בו לבית עולמו ה"ה יום ב', י"ח אלול שנת תש"ס לפ"ק ובן פ"ח שנה היה במותו, יהא זכרו ברוך.

וכן זכורה לטוב, זוגתו זקינתי האשה הצדיקת מרת אלטע יוטא ע"ה, שהיתה בתו של הרב החסיד הישיש מו"ה אביגדור כהנא ז"ל, מגזע רבותינו הגאונים בעל קונטרס הספיקות והתוס' יו"ט זלה"ה, שהיה תלמיד להגה"ק אדמו"ר מרן בעל קדושת יו"ט מסיגוט זי"ע ואחר פטירתו נסע אל בנו וממלא מקומו הגה"ק אדמו"ר מרן בעל עצי חיים מסיגוט זי"ע, ואח"כ משך הרבה שנים הסתופף בצל כ"ק רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע, ושמר בבית מדרשו כגבאי דחק"ס וחברה משניות, ולעת זקנתו המופלגת עלה לארה"ק תובכ"א, ונפטר שם זקן ושבע ימים ושנים בן צ"ו שנה, ביום י"ח אלול שנת תשל"ה לפ"ק, ומנו"כ בהר הזיתים. ואמה האשה החשובה והצנועה מרת מרים ברכה בת הרב החסיד מוה"ר מנחם יהודה שפילמאן ע"ה, נפטרה ב' דשבועות תש"כ לפ"ק פה ברוקלין.

וזקנתי הצדיקת מרת אלטע יוטא ע"ה סיפרה, שאביה מו"ה אביגדור ז"ל הי' עומד כל יום באשמורת הבוקר בשעה ג', ועוד מימי בחרותו קיבל עליו להיות נייעור בכל ליל ששי וללמוד, וכך נהג בכל ימי חייו, והי' אצלו קערה עם מים, ובכל פעם שהתנמנם הכניס רגליו במים קרים והמשיך בלימודו, וערך תיקון חצות בבכיות עצומות, ושמעתי שבערוב ימיו התרעם על חילול שבת שבא לידו שפעם אחת אמר בטעות בשבת קודש תיקון רחל.

הי' בן מו"ה ניסן משה כהנא בן מו"ה יצחק אייזיק כהנא בן מו"ה יוסף מרדכי בן הגביר מו"ה יצחק לייב כהנא מוישא בן הגביר מו"ה שמואל זנויל כהנא חתן הג"ר יהודה הכהן העלער זצ"ל אבד"ק סיגוט בעל קונטרס הספיקות ותרומת הכרי שהי' נכד בעל התיוו"ט, ומו"ה שמואל זאנוויל וגם חמיו היו מגזע הש"ך זי"ע

בהגיעה לפרק הנישואין, נשאת אל בת גילה, זקינתי הרה"ח רח"א ביטמאן ז"ל, ובנו שניהם יחדיו בית נאמן בישראל והעמידו דורות ישרים ומבורכים בנים חשובים ובניהם אחריהם בנים ובני בנים בני שלשים ורבעים תלמידי חכמים ויראי ד' וביניהם מרביצי תורה ומורי הוראות בישראל, לשם ולתפארת ולתהלה. היא היתה נודעת לאשה יראת ד' אוצרה, אשת חיל עטרת בעלה, ועסקה הרבה במצות ומעשים טובים, וכשבתה בעיר אראד בשנים שלאחר המלחמה, פתחה ביתה לארח כמה בחורים אשר למדו אז שם בישיבת מהר"ם בריסק, שהתנהלה ע"י הגה"צ מו"ה אהרן צבי בריסק זצ"ל אבד"ק טשעקע, בן הגאון הצדיק המהר"ם בריסק זצ"ל האב"ד ור"מ דק"ק טאשנאד, והעניקה אותם באש"ל, וכדוגמת זאת התנהגה גם בעת שבתה בעיה"ק ירושלים ת"ו בשנות שלאחר המלחמה, כי גם שם איכסנה כמה וכמה בחורים, אשר באו לשם ממרחקים ללמוד בישיבת סאטמאר דשם, וכ"ז עשתה בטוב עין, ובטוב לב, ובסבר פנים יפות, על צד היותר טוב והמעולה.

היתה מדקדקת ומאד נוהרת בכשרות המאכלים, ואשר על כן היתה מבשלת ואופה את כל המאכלים ולא הניחה להכניס אל ביתה שום מאכל שהוכן בבתי חרושת פאבריק"ן, רק טרחה ויגעה להכין את הכל בעצמה. ובכל פעם היתה הולכת להתפלל בבית המדרש, והיתה שם מראשוני המתפללים, וכאשר קפצה עלי' הזקנה והחלישות, ולא הי' בכחה ובריאותה לילך ולהתפלל אל ביהמ"ד, היתה מצטערת למאד, על

שנשללה ממנה היכולת להתפלל במקום מקדש מעט. וכן היתה נודעת לאשה צנועה המסתפקת במועט ומתרחקת מהמותרות לוקוסוס בתכלית הריחוק, כי נפשה מאסה מללכת בגדולות ונפלאות, רק כל מגמתה וחפץ נפשה הטובה היתה, להדריך את צאצאי וצאצאי צאצאי לצניעות, לבושים בדרכי התורה וחסידות, דקדקה בקלה כבחמורה, והיתה מאד עזר לבעלה למען יוכל להרביץ תורה מתוך נחת והרחבת הדעת, ושמשה אותו מתוך נאמנות ומסירות, ובמדותי ובמעשיה הטובים, זכתה לשם טובה בארץ, נפטרה בשיבה טובה ביום ב' פרשת וישלח, י"ב כסלו שנת תשנ"ב לפ"ק. תהא זכרה ברוך.

הנה כבוד זקני הרב החסיד מו"ה חיים אלי' ביטמאן ז"ל, הוא היה בנו של הרב החסיד מו"ה ירחמיאל ז"ל מק"ק סארעגען אשר למד בישיבת הגה"ק אדמו"ר מרן בעל קדושת יו"ט מסיגוט זי"ע, וגם זכה לשמשו, ואח"כ הי' מסתופף בצל בנו כ"ק רבינו הגה"ק מסאטמאר והרה"ק בעל אהבת ישראל מוויזניץ זי"ע, רבו מרן בעל הקדושת יו"ט זי"ע חבבו עד מאוד, ולקח אותו עמו לאסיפות הרבנים אשר הוא נסע לשם. וכן לאחר חתונתו הי' ג"כ משב"ק אצלו וכאשר הי' עמו באסיפות הרבנים, הי' רבו זי"ע שואל ממנו כמה פעמים לשמוע את חוות דעתו כי הי' מחזיקו לאיש חכם ונכון, בעל שכל הישר, והי' איש חי ורב פעלים, ובכל מקום בואו הי' פועל ועושה לטובת מצב היהדות, ושמש במקומו כשו"ב וש"ץ, כי הי' נעים זמירות ישראל, וקולו קול ערב, ותפילותיו בימי הנוראים הי' מתוך התרגשות והתלהבות גדולה. ביתו הי' פתוח לרווחה להכנסת אורחים ולבית וועד לחכמים, והרבה רבנים ואדמו"רים התאכסנו בביתו, וביניהם גם הגה"ק אדמו"ר רבי אברהם יהושע פריינד צוק"ל האבדק"ק נאסויד, נהרג על קדוש השם במחנה המות אושוויץ, במוצאי שבועות ח' סיון של שנת תש"ד לפ"ק הי"ד.

אביו היה הרב החסיד מו"ה יודא אריה ז"ל. הוא נולד בערך בשנת תר"ח לפ"ק לאביו הרב החסיד מו"ה יצחק ווערצבערגער זצ"ל, שהי' שו"ב בק"ק דעלאטין בארץ גאליציע, ועודנו בחור צעיר לימים נשא אשה הצנועה וחשובה מרת דבורה ע"ה, ומחמת חובת עבודת הצבא, הוצרך לברוח מארצו, ולשנות את שמו - שם משפחתו ווערצבערגער - לשם ביטמאן, והגיע ובה אל ארץ אונגארן, ונתיישב בק"ק גימוזשא והיה בעל קומה ובעל צורה כולו אומר כבוד, ביראת הכבוד, ושקד על התורה והעבודה זו תפלה, מתוך התלהבות רגשת אש קודש. והעמידו דורות ישרים ומבורכים בנים חשובים, נפטר בשנת תרפ"ג לפ"ק, וזוגתו הצ' מרת דבורה הנ"ל נפטרה בשנת תרצ"ג לפ"ק, ומנו"כ בישוב פאראיד.

זוגתו של זקני הרב החסיד מו"ה ירחמיאל ז"ל הנ"ל, הי' זקנתו הצנועה והחשובה מרת שרה פיגא ע"ה, היתה בת הגה"צ מו"ה אלי' עליאש זצ"ל רבי אלי' זצ"ל נולד בשנת תקצ"ה לערך בעיר פיאטרא, ארץ מאלדאוויא (וכהיום מדינת רומעניע), בשנת תר"ל לפ"ק נתמנה לשו"ב ולמורה צדק בכפר טוליאש אשר במחוז פיאטרא, ונודע שמו בכל הסביבה לשם ולתהלה, כעובד ה' בתמימות ובלב שלם. בשנת תרס"ה עלה לארצו הקדושה תובכ"א ותקע אהלו בעיה"ק ירושלים, ונפטר שם ביום כ"ט ניסן שנת תרס"ו, ומנו"כ בהר הזיתים.

אביו היה הרב החסיד המו"מ מו"ה יעקב זצ"ל, שהיה שו"ב בק"ק פיאטרא, ואשר בנו הגה"צ רבי אלי' הנ"ל, מעיד עליו בהקדמת ספרו אוהל יעקב, בזה"ל: אבי ז"ל הי' ת"ח, ולא מש מאהלה של תורה, ולמד כמה פעמים ש"ס עם הרי"ף, והי' שו"ב בעיר פיאטרא ל"א שנים, ורבים השיב מעון, ומסר נפשו ללמד בניו תורה בדרך הישר, והוא עיר מולדתו וכו'. ושני חייהם לערך ע' שנים וכו' עכ"ל. בן הרה"ח מו"ה לייב ז"ל, בן הרה"ח מו"ה פתחי' ז"ל, בן הגה"צ המקובל רבי אברהם ראגולד זצ"ל, הנולד בשנת תפ"ב לפ"ק בעיר ווילנא יצ"ו ארץ ליטא, והי' אחי הגר"א זצ"ל. והי' מגיד מישרים בק"ק שקלאוו יצ"ו, וחיבר ספר היקר מעלות התורה, שנדפס כבר הרבה פעמים. נפטר ביום ז' ניסן שנת תקס"ז לפ"ק, ומנו"כ בעיר ניישטאדט סוגינט, ארץ ליטא. בן הגאון רבי שלמה זלמן זצ"ל מוויילנא, נפטר כ"ה כסלו שנת תקי"ט לפ"ק ומנו"כ בעיר ווילנא, ובס' קריה נאמנה עמוד 821 מביא את נוסח מציבתו, אשר חרתו על פי צוואתו, בזה"ל: פה נטמן איש תם וישר ר' שלמה זלמן במוהר"ר בער, וי"נ [ויצאה נפשו] יום א' דחנוכה שנת תקי"ט, עכ"ל.

בן הרב ר' ישכר בער זצ"ל, בן הרב ר' אליהו חסיד קרעמער זצ"ל, פרנס ומנהיג בוויילנא גלב"ע כ"א אלול שנת ת"ע לפ"ק, בן הרב הגאון הצדיק ר' משה קרעמער זצ"ל, אשר חתנו הגה"צ רבי יוסף זצ"ל מעיר סעליץ, כותב עליו בהקדמת ספרו ראש יוסף בזה"ל: מושלם בכל מיני מעלות גדולות בנגלה ובנסתר, ממש השכינה שורה עליו, ונעשה על ידו מעשים נפלאים כידוע, ומחזיק ישיבות גדולות, והי' אב"ד בעיר וילנא וכו' עכ"ל. והנה הכינוי קרעמער הי' ע"ש שלאשתו הי' חנות (קרעמיל) אשר ממנה הי' מתפרנס, כי לא רצה לקבל שכר הדיינות, והי' מצוה ואומר לה בכל פעם, שתעשה חשבון כמה הרוויחה, ואם הוא די כל צורך לחשבון הוצאות השבוע, אז כבר תסגור את חנותה, למען ליתן מקום רווח גם לפרנסות שאר בעלי החניות. הוא נפטר בש"ט ביום י"ב חשון שנת תמ"ה לפ"ק. ובס' קרי' נאמנה הנ"ל, עמוד 201 מביא את נוסח מצבתו בזה"ל: על זה לבנו דוה, על נר ישראל כי כבה, ונגהנו אסף וגוע, ולשרפת בית אלקינו שוה, משה למרום עלה, נעורר קינה ויללה, על האי שופרא דבארעא בלה, מימיו נאמנים היו שותים כל הגולה, מורנו ורבינו, גאון עוזנו, מחמד עינינו, הגאון הגדול אב"ד ור"מ מוהר"ר משה, במוהר"ר דוד, אור תורתנו היתה זורחת בכמה קהלות קדושות, ופה ק"ק ווילנא ונתבקש בישיבה של מעלה י"ב דחשון, שם חלקת מחוקק ספון, תנצב"ה, עכ"ל.

הרב ר' אליהו חסיד הנ"ל, היה חתן הרב ר' פתחי' סופר זצ"ל, שהיה בנו של הגאון רבינו משה רבקה זצ"ל אב"ד ק"ק ווילנא ואח"כ באמשטרדם בעהמ"ח באר הגולה, הגהות על ארבע חלקי השו"ע.

(א) אע"פ שלא יצא לחוץ. עט"ז ס"ק ב' וכדי לבאר דבריו נעתיק ל' הטור. וז"ל הטור משרבו הגליות חשו שמא יבאו לטעות באיסור כרת שמא תראה אשה בימי נדה ו' ימים ויהיה הכל דם טהור ובז' תראה דם טמא. וסבורה לטבול כליל ח' והיא צריכה עוד ז' ימים החמירו לטמא כל מראה אדום וכדי שלא יבואו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה הוסיפו חומרא אחר חומרא עד שאמרו שאפילו ראתה טיפת דם כחרדל תשב ז' נקיים עכ"ל הטור כתב הט"ז דיש מגיהין ושמא וכוונת דברי הטור לפי הגה זו כך הוא שמתחלה כתב ב' חששות חשש הא' מחמת שאינן בקיאים במראה דם יבואו לטעות באיסור כרת שיטעו לומר על דם טמא שהוא טהור חשש ב' שמא תטבול כליל ח' והיא צריכה עוד ו' ימים ואח"כ כתב

הטור לתקן ב' החששות חשש א' תיקנו במה שטימאו כל מראה אדום ולתקן חשש הב' שלא יבואו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה החמירו לישוב תמיד ז' נקיים וע"ז הקשה הט"ז דהתחלת דברי הטור בחשש הב' הוא בימי נדה גופי' וימי זיבה מאן דכר שמי' ולזה הגיה הט"ז דכצ"ל בטור דמשום שלא יבואו לטעות באיסור כרת החמירו לטמא כל מראה אדום ושמא תראה וכו' וכוונת הטור לפי הג"ה זו דבחשש א' נותן טעם לחומרא מה שטימאו כל אדום. ולחשש הב' דשמא תראה ו' ימים דם טהור ובז' דם טמא תקנו חז"ל שהיא צריכה עוד ז' ימים דהיינו עם יום הראייה ובזה נותן טעם לזה שתקן רבי מתחלה בנדה (דף סו) ואח"כ כתב חשש הג' שלא יבואו לטעות בין ימי נדה לימי זיבה בזה נותן טעם לחומרא דר' זירא (נדה שם) שתקנו ז' נקיים ועל זה הקשה הט"ז ז"ל דל"ל חשש אמצעי ותירוצו דחוק דהא מחמת שאינן בקיאים במראה דמים ממילא יש טעות בחשבון ימי נדות וימי זיבות דאינה יודעה מאימתי מתחילין הימי נדות: **(ב)** נקיים. בש"ך ס"ק ד' יש טעות סופר וכצ"ל וז"ל העט"ז ב"א ימים שבין נדה לנדה וחזרה וראתה בט"ו ולא ראתה בר"ח וכו', ומדייק הש"ך דמזה מוכח דלא ס"ל כהרמב"ם דלהרמב"ם אין חילוק בין ראתה ללא ראתה לחשבון ימים נדות וזיבות. אבל קשה לי על דבריו דודאי לענין קביעת וסת אף להרמב"ם יש חילוק בין ימי זיבה

נתיבות משה - ביאורים

(א) אבל קשה לי על דבריו. תוכן כונתו דס"ל להחז"ד דלהרמב"ם אע"פ שחשבון ימי נדות וזיבות הוא לעולם ז' וי"א בין ראתה ב"א הסמוכים לנדות בין לא ראתה, מיד אחר הי"א יום מתחיל שוב ימי נדות היינו דוקא לענין שאם תראה באותו יום דהיינו ביום י"ט לראייתה הוי נדה אף שעדיין לא ספרה ז' נקיים וכן אם תראה ביום כ"ו אע"פ שלא ראתה לפני זה הרי היא עכשיו בימי זיבה שאם תראה שלשה ימים כ"ו כ"ז כ"ח נעשית זבה גדולה כיון שחשבון ימי נדה וזיבה הולכת תמיד כסדרן בין ראתה בין לא ראתה, אבל לענין חשבון קביעות

[א] באונס. פירוש על ידי קפיצה. ברצון פי' כפי טבע האשה. ט"ז: **[ב]** שתרגיש. עיין ביאורים בסימן קפ"ז ס"ק י"א שג' מיני הרגשות יש. א' שנפתח מקורה. ב' שנודעזע גופה. ג' כשמרגשת שדבר לח זב ממנה בפנים והיינו מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה אפלו בלא הרגשה ואם מצאה דם בבדיקה אפילו בלא הרגשה הוא דאורייתא דאימר טעתה בהרגשת עד אבל בקינוח אינו אלא מדרבנן כשלא הרגישה ואם קינחה עצמה בתוך שיעור וסת שנתבאר שיעורו לקמן בסימן ק"צ סעיף נ"א סמוך להטלת מי רגלים או לתשמיש ומצאה דם הוא גם כן דאורייתא ועיין ביאורים בסימן ק"צ ס"ק כ': **[ג]** כחרדל. ואפי' פחות: **[ד]** נקיים. מדרבנן. אבל מדאורייתא א"צ ז' נקיים אלא זבה גדולה:

סימן קפג

אשה שרואה טיפת דם צריכה לישוב ז' נקיים:

א. אשה שיצא דם ממקורה, בין [א] באונס בין ברצון, טמאה, וחוא [ב] שתרגיש ביציאתו. ומיהו משתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא, טמאה (א) אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפילו לא ראתה אלא טיפת דם [ג] כחרדל, יושבת עליו שבעה (ב) [ד] נקיים: הגה כאשר יתבאר לקמן סימן קפ"ו. ואין חילוק בין פנויה לנשואה לענין איסור נדה (ריצ"ט סימן תכ"ג מצ"ל ז"י), כי כל הצא על הנדה חייב כרת:

(א) ותירוצו דחוק דהא מחמת וכו'. ר"ל דעדיין לא צריכין לחשש אמצעי דאחרי חשש הראשון שכל מראה אדום טמא שוב יש טעות בחשבון ימי נדות וימי זיבות דאינה יודעת מאימתי מתחילין הימי נדות, אבל באמת לא קשה מידי דאי משום כך הוי סגי לן בתקנת רבי דראתה אחד תשב ששה נקיים והוא ובשלשה תשב ז"נ ולא משנה לן אם הוא בימי נדה או בימי זיבות ולמה לן תקנת רבי זירא ולכן פי' הט"ז דאחר תקנת רבי נולד חשש חדש שיבואו לטעות בימי זיבה שסגי בששה נקיים כמו בימי נדות ולכן החמירו שתשב לעולם ז"נ שו"ר כתב כן בטורי כסף ע"ש.

נתיבות משה - ביאורים

ועיין במפרשי דבריו. הוא הרב המגיד (בפ"ח ה"ט) והב"י (בסי' קפ"ט סל"ב) שכתבו שהרמב"ם מפרש דהא דאמר ר' יוחנן (בדף יא) דאשה קובעת לה וסת בימי נדתה והני מילי דחזיתיה ממעין סתום פירושו שלא ראתה בימי נדות קודם היום שהיא למודה לראות בו וזה מה שכתב הרמב"ם אבל קובעת וסת בימי נדתה שאינה רואה בהן, ולפ"ז מה דתנן (שם) חוץ מן הנדה שאינה צריכה בדיקה ואוקימנא דמיירי ממעין פתוח הכונה דכל שראתה פעם אחת בימי נדתה שוב אינה חוששת כל שבעה, והרי כתבו הראשונים דר"י ור"ל לא פליגי אלא אם קובעת בימי נדתה אבל בימי זיבתה ס"ל דאשה קובעת בהן וסת והיינו לפי הרמב"ם ממעין סתום שלא ראתה בימי נדות אלא הוא לפי חשבון ימי זיבה וא"כ מוכח מזה דאשה קובעת וסת בימי זיבות הסמוכים לנדה שלא ראתה בהן גם לדעת הרמב"ם דלא מסתבר דהרמב"ם יחלוק בזה ויסבור דר' יוחנן פליג אריש לקיש גם בימי זיבתה אם קובעת בהן או לא.

ובהדיא כתב הראב"ד. וכ"כ התוס' (דף לט.) ותוספות הרא"ש (שם ע"ב) דבין לר' יוחנן ובין לריש לקיש אשה קובעת וסת בימי זיבתה וכ"כ הרשב"א והריטב"א אלא שהם כתבו לפי פירושם בסוגיא דהתם דמיירי שראתה ב' פעמים ממעין סתום ובפעם הג' ממעין פתוח וכן פירשו הסוגיא (בדף יא.) וכפי' רש"י שם, וכ"כ בב"י (סי' קפ"ט סל"ב) אבל הרמב"ם לשיטתו דפי' ממעין סתום (שבדף יא.) כמו שמפרש הרב המגיד והב"י וכנ"ל יפרש ג"כ בימי זיבתה דמיירי שלא ראתה בהן מקודם בימי נדתה. אלא דקשה לי דלפ"ז הא דאמר ריש לקיש דאשה אינה קובעת בתוך ימי נדתה היינו אפי' ממעין סתום דבהא נחלק ר' יוחנן ואמר כי אמינא אנא ממעין סתום נמצא דלריש לקיש אפי' בימי נדתה שאינה רואה בהן אינה קובעת וא"כ למה אמרו כל י"א יום בחזקת טהרה הלא עד י"ח יום הוא בחזקת טהרה דלהרמב"ם הרי שמואל לא פליג אר"י ור"ל דהא שמואל מיירי בי"א יום הסמוכים לנדות שראתה בהן ור"י ור"ל מיירי ממעין סתום וס"ל לריש לקיש דבימי נדה אינה קובעת וסת אפי' ממעין סתום נמצא דעד י"ח יום הוא בחזקת טהרה והרי תנן דכל י"א יום בחזקת טהרה ותו לא, וצ"ל דריש לקיש מפרש דהמשנה בא לומר כאחד משאר האוקימתות בגמרא, ומ"מ צ"ב טעמא דר"ל לדברי הרמב"ם דבשלמא בימי זיבה הסמוכים לנדות קיים להו לרבנן דדמים אינם חוזרים עד י"ח יום דדמים אלו קראן התורה בלא עת נדתה אבל אחר י"א יום למה לא תקבע בהן תחילת וסת, שו"ר בפרדס רימונים (פתחי נדה אות ב') שפי' כונת הגמרא

וסתות בזה יש נפק"מ אם ראתה נדה אזי בי"א ימי זיבה הסמוכים לנדה בזה אין האשה קובעת וסת בהם, אבל כשעברו י"א ימי זיבה וחזרה לחשבון ימי נדה ולא ראתה בהם ובאו חשבון י"א ימי זיבה בהני י"א ימים יכולה לקבוע וסת כיון שהם סמוכים לימי נדה שלא ראתה בהם וכמו שמבאר בסמוך הטעם. אבל הש"ך ס"ל דליכא נפק"מ להרמב"ם בין טומאת נדה וזיבה לקביעת וסת ולעולם חשבינן כסדר הזה לכל ענין וכמש"כ המגיד משנה והב"י לדעת הרמב"ם וכדלקמן.

והטעם כמש"כ הראב"ד. ולכן דוקא כשראתה דם נדה ומתמרקין דמיה אינה חוזרת לראות עד י"ח יום ואם תראה בתוך הי"ח הרי זה מקרה ואינה קובעת וסת, אבל כשלא ראתה בז' ימי נדות שלאחר י"ח יום שפיר יתכן שתראה אחר"כ בי"א יום שאחריו ולא יחשב מקרה שהרי לא ראתה מקודם בז' ימי נדות ולא נתמרק דמיה ולכן ס"ל להרמב"ם דלענין קביעת וסת יכולה לקבוע בימי זיבה הסמוכים לימי נדות שלא ראתה בהם וכ"כ בערוך השולחן (סכ"ב) ולטעם זו של הראב"ד הסכים הרמב"ן בנדה (דף לט:) ע"ש, וכבר קדמם בכל זה המרכבת המשנה בקונטרס גופי הלכות בפתח י"ד ופתח נ' ע"ש. **וב"כ הרמב"ם להדיא.** דלכאו' יש לדקדק בדברי הרמב"ם דמתחלה כתב דאין האשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שראת בהן כיון שראת יום אחד אינה קובעת וסת בכל השבעה וכן אין האשה קובעת וסת בימי זיבתה שהן האחד עשר יום, ושוב כתב אבל קובעת היא וסת בימי נדתה שאינה רואה בהן ע"כ, ולא הזכיר מה הדין בימי זיבתה שאינה רואה בהן כלומר כשלא ראתה בימי נדתה לפי החשבון, ומשמע מזה דס"ל להרמב"ם דאין האשה קובעת וסת בימי זיבתה הסמוכה לימי נדתה שאינה רואה בהן, וכן הבינו הרמב"ן וש"ר בדעת הרמב"ם, וכן דקדק בפרדס רימונים (פתחי נדה א') ממה שסתם הרמב"ם בזה והוכיח כן מדברי הרב המגיד (שם) והב"י (בסי' קפ"ט סל"ב) שכתבו בשם הרשב"א לפרש מה שאמרו אינה קובעת בימי זיבה ממעין פתוח וכתב ע"ז המ"מ והב"י דכל זה לשיטת הרמב"ן שאין זיבות אלא סמוך לימי נדות, אבל לדעת רבינו אין לכל זה צורך ע"ש מוכח דלהרמב"ם אינה קובעת בימי זיבה אפי' לא ראתה בימי נדות, וע"ז כתב החו"ד דזה אינו דה"ה דאשה קובעת וסת בימי זיבתה אם לא ראתה בימי נדות וכדלקמן, וכן דקדק במרכבת המשנה (שם) מדברי הרמב"ם עצמו שכתב וכן אין אשה קובעת וסת בימי זיבתה שהן האחד עשר יום בה"א הידיעה דמשמע הסמוכים לנדות שראתה בהן לאפוקי זיבות מופלג שקובעת בהן וסת.

לספור מיום וסתה ימי נדוטה אף שחל יום וסת באמצע ימי הזיבה משום דרחמנא אמר גבי זבה בלא עת נדתה ויום הוסת עת נדתה היא וכ"כ (פ"ח ה"י) וז"ל כיצד חוששת לוסתה וכמ"ש המ"מ שם וז"ל דחוששת שמא וסת היה וממנו ראויה להתחיל ימי נדות או לאו וסת הוא וימי זיבה הן וכן מבואר בהרבה מקומות ברמב"ם ובמ"מ ובוזה נבוא ליישב השגות הרמב"ן דמה שהקשה מערכין (ר' ח') מהא דאין פתח בטועה דאמר התם דיום א' טמא ראיתי דפתח' י"ו יום ולהרמב"ם החשש לעולם עומד ולפמ"ש לק"מ דבהדיא כ' הרמב"ם בפ"י המשניות דערכין וז"ל ומה שאמרו בי"ז אין הכוונה וכו' עד שאחר זמן תקבע לה וסת לנדתה וכ"כ (בפ"ח מהל' א"ב ה' י"ו) וכיצד היא עושה לתקן וסתה וכו' וכוונת הרמב"ם נראה כיון דאין האשה קובעת בימי זיבה הסמוכים לימי נדות שראתה בהם ובימי נדות וזיבות שהם בלא ראיות רק לפי חשבון קובעת וסת כמ"ש לעיל וא"כ אשה זאה הטועה כשתרצה לקבוע לעצמה וסת למען תוכל להתחיל לספור ממנו ימי נדות וזיבות לא תוכל לקבוע עד אחר שלא תראה י"ז יום משום חשש דשמא היום טמא תחלת ימי

הסמוכים לימי נדות שראתה בהן בין ימי נדות וזיבות שהן רק לפי החשבון ולא ראתה בהן והטעם כמ"ש הראב"ד ז"ל דקים להו לרבנן דבז' ימי נדה דמים מתמרקין ואינן חוזרין עד י"ח יום עכ"ל וכ"כ הרמב"ם בהדיא לענין ימי נדה וז"ל (בפ' א' מהל' א"ב) אשה קובעת וסת בימי נדותה שאין רואה בהן ועיין במפרשי דבריו שהרמב"ם סובר דזהו ממעין סתום דקאמר בגמרא דקובעת וסת בימי נדותה ובהדיא כתב הראב"ד בס' בעל הנפש והרמב"ן בחידושים לנדה דאף בימי זיבה קובעת וסת ממעין סתום. ע"כ צ"ל כך להרמב"ם דבאותן ימים שאינן רק לפי החשבון קובעת וסת דאלת"ה לא משכחת וסת קבוע לל' יום ולא לימי חודש בין בשוה ובין בדילוג דהא ראייה שניה ע"כ בימי זיבה הוא ועיין בחי' לנדה (דף לט) ובעיקר דברי הרמב"ם שהשיג עליו הרמב"ן בחי' לנדה (דף ל"ד) מהרבה סוגיות וחשבי' לטועה בדבר משנה נ"ל ליישב דבריו דז"ל הרמב"ם (בפ"ו מהל' א"ב ה"ב) וז"ל מיום שתקבע לה וסת עד שתעקר הוסת מבואר מדבריו דדוקא אשה שאין לה וסת סופרת לעולם ז' וי"א אבל שיש לה וסת מתחלת

נתיבות משה - ביאורים

יקבע לה וסת לח' אע"פ דראי' ראשונה של ח' אייר היתה אחר ראית וסת של ימי זיבה שהרי בימי נדתה שאינה רואה בהן קובעת וסת והשתא למה לא אמרי' דדמיה מתמרקין מראי' של ר"ח שהיתה בימי זיבה שלא ראתה לפני כן בימי נדות ולא תקבע וסת עד י"ח יום מיום הראי' אע"פ שהשתא עומדת בימי נדות שהרי לא אמרי' דדם בימי זיבה מקרה היתה כיון שלא ראתה מקודם בחשבון ימי נדתה.

מבואר בדבריו דדוקא אשה שאין לה וסת. דמדכתב הרמב"ם מיום שתקבע משמע דכל שלא קבעה סופרת לעולם ז' וי"א אבל משתקבע נסתלק מנינה הראשון ומתחילה מנין חדש אף שלפי מנין הראשון היא באמצע ימי זיבתה מ"מ ברגע שקבעה וסת מתחלת שוב ימי נדות אף שחל יום וסת באמצע ימי זיבה והטעם דכיון שיש לה קביעות הרי הוי יום זו עת נדתה ורחמנא אמר גבי זבה בלא עת נדתה להכי מבטלת מנינה הראשון ומתחלת ימי נדות, ומהאי טעמא חוששת לוסתה שבימי זיבתה שמא תקבענו וממנה תתחיל ימי נדות.

ובזה נבוא ליישב השגות הרמב"ן. שהקשה על הרמב"ם דאמרינן בערכין (דף ח.) דאשה שטועה ואינה יודעת אם היא עומדת בימי נדה או בימי זיבה וראתה יום אחד פתחה שבעה עשר שאם תהי' לה י"ז ימים נקיים שוב אם

להרמב"ם דמיירי דראי' השלישית הי' ממעין סתום אבל ב' ראיות האחרונות הי' ממעין פתוח ולפי רש"י הכונה דחזיתיה לב' ראיות הראשונות ממעין סתום ולפי הרמב"ם הכונה דחזיתיה לראי' השלישית שבה קובעת וסתה ממעין סתום וס"ל כרב פפא (בדף לט:) דב' ראיות ממעין פתוח והשלישי ממעין סתום קובעת וסת, ולפ"ז כשכל הראיות ממעין סתום גם ר"ל מודה דקובעת וסת בימי נדתה שאינה רואה בהן, ולפ"ז מה שאמר ר"ל דבימי זיבה קובעת בהן מיירי נמי בכה"ג שהי' ב' ראיות ממעין פתוח והשלישי ממעין סתום ולכן אם תראה ג"פ ט"ו קובעת וסת דהשלישי היא בימי זיבה ממעין סתום.

ועל כרחך צריך לומר כך. ובאמת כבר תמה בזה מהר"ם לובלין (דף לט.) על הרמב"ם ונשאר בצ"ע, ולדברי רבינו נוחא דבימי זיבה הסמוכים לנדות שלא ראתה בהן קובעת וסת להרמב"ם דאל"כ איך כתב (בהלכה ו') וסת החודש הרי כתב (בה"ט) דאין האשה קובעת וסת בימי זיבתה אלא ע"כ דרק הסמוכות לנדות שראתה בהן אינה קובעת, ועדיין צ"ב דלכאור' להרמב"ם אם תראה בר"ח ניסן ושוב תראה בר"ח אייר דיכולה לקבוע בו אע"פ שהיא בתוך ימי זיבה מפני שלא ראתה בימי נדתה ואם תראה שוב ח' אייר שהיא חוזרת לתחלת נדתה לפי חשבונה תקבע בה וסת שאם תראה ח' סיון וח' תמוז

מימי נדה ולא תהיה זבה וכשאנו משערין הספק הזה יהיה פתחה ט"ז יום לפי שנאמר שאם הב' מאלו הד' מתחלת נדה הם ישארו מהתקופה ט"ו יום. ולפרש דבריו נראה דהנה בטועה אפי' ביום א' היה ראוי שתקבע לה וסת מחמת ס"ס דהא אפי' בימי זיבה הוא רק ספק נגד קביעת וסת כמ"ש הרמב"ם (הל' ט' וי"ג) שם וכיון שיש עוד ספק דילמא לאו מימי זיבה הוא הוה ס"ס רק כיון דבהתחלת הטעות כבר אסרינן להספק שתשב ז' ימי נדות לא הוה ס"ס כמבואר בסי' ק"י סעיף ט' אבל בד' ימים כיון שיש עליה ספק קרבן ופוסקין בתחלה דין ספק שאינו נאכל לפיכך ב"א שאח"כ שנצטרך עוד ספק לענין קביעת וסת הוי ס"ס כיון שמתחלה עשינו ג"כ אותה ספק וכן בב' או ב' כיון שדנין לקרבן שאינו נאכל ע"כ היה שיעור הספק שרק ב' ימים הראשונים היו ימי זיבה והמותר מימי נדות ומשום הכי כל שתוסיף ברא"י הדם נתמעט פתחה ולפי שיעור הספק ענין הקרבן במה שאינו נאכל כן משערין פתחה משום ס"ס דוק שם בפ"י המשנה. גם מה שהקשה הרמב"ן מנדה (דף ל"ט) דהא כ"ב וכ"ז בימי זיבה קאי לא קשה מידי

נדה היתה ואין ראוי לקביעת וסת עד אחר י"ז יום שאז בודאי הוא מימי נדות וזיבות שהן רק לפי החשבון הקובעת בהם וסת וכן בב' ג' ימים טמא ראיתי דאמר שם דג"כ פתחה י"ז חוששין שמא יום האחרון התחלת ימי נדתה היה וצריכה להשלים עוד י"ז ימים ואח"כ כשתראה תוכל שוב לקבוע וסת וכ"כ בפ"י המשניות ע"ש ומ"ש בפ"ח מהל' א"ב הי"ז ראתה יום א' או ב' משלמת עליהן השבעה הכוונה אהשלמה הנקט בהל' י"ז דהיינו דאפי' בב' ימים משלמת עוד ו' ימים דבהדיא קתני בברייתא בערכין (שם) ב' ימים פתחה י"ז וכן מ"ש בהלכה י"ח ויושבת ה' ימים לא קאי רק אד' ימים אבל בג' תחשוב ו' וי"א דג"כ קתני בברי"י (שם) דגבי ג' ימים פתחה י"ז ויש שם ט"ס במ"מ שם וכצ"ל שם ב' לזיבה וא' לנדות ועדיין חל עלינו לפרש הטעם דבד' ימים טמא דפתחה ט"ז ולא חיישינן שמא ג' ימים הראשונים מימי זיבה היו ויום האחרון מימי נדה וצריכה עוד י"ז ימים לתקן הוסת: והנה בפ"י המשניות כתב הטעם וז"ל ד' ימים נאמר ג"כ שהוא ספק וקרבה אינו נאכל לפי שאפשר שב' ימים קודם היו ימי זיבה וב' ימים

נתיבות משה - ביאורים

דשוב יכולה לקבוע וסת אבל בראתה ד' ימים דפתחה ט"ז עדיין מקולקלת יום אחד אפילו לענין קביעת וסת דשמא יום רביעי לראייתה הוא תחילת נדה וצריכה עוד י"ז ימים לתקן הוסת.

דהנה בטועה אפילו ביום אחד וכו'. כלומר דאם ראתה יום אחד ולאחר י"א יום תחזור ותראה תוכל לקבוע וסת ביום הראיה השני מחמת ספק ספיקא חדא שמא אפי' בימי זיבה היא קובעת וסת ואפי' את"ל שאינה קובעת בימי זיבתה שמא הראיה שראתה הי' בימי זיבתה ועתה היא בימי נדתה ושפיר קובעת וסת ואפי' אם עכשיו היא שוב בימי זיבתה מפני שראי' הראשונה הי' סוף זיבה עכ"ז כיוון שלא ראתה כלום בימי נדתה א"כ הרי הראי' השני' היא בימי זיבה שאינן רק לפי חשבון ושפיר קובעת וסת בהן, וע"ז כתב דמ"מ לא הוי ס"ס משום דמתחילה אסרנו להספק הזה והצרכנו שתשב ז' בימים בנדתה הרי החזקנו ראי' זו לנדה וע"כ שוב לא הוי ס"ס משא"כ בראתה ד' ימים דגם מתחילה החזקנו ראי' זו לספק נדה ספק זיבה וע"כ שפיר הוי ס"ס. וע"ע בפרדס רימונים פתחי נדה (אות ח') מה שתמה בזה ומה שפ"י הוא ז"ל לפרש דברי הרמב"ם (שם אות ט') ועיין חזו"א (סי' קכ"ב). גם מה שהקשה הרמב"ן. מהא דאמר' בנדה (דף ל"ט) היתה למודה להיות רואה יום ט"ו ושנתה ליום כ' זה

תראה דם תדע שהוא תחלת נדה ותחזור למנינה מפני שאפי' אם יום אחד שראתה היתה תחילת נדה הרי עברו ששה והוא ועוד י"א ימי זיבה שלא ראתה בהן נמצאת חוזרת לתחלת נדה, והשתא להרמב"ם קשה דהא איכא למיחש שאותו יום בתוך אחד עשר הי' וכשעמדה אחריו שבעה עשר נמצאת עומדת בימי הזיבה למנין הראוי ועדיין מקולקלת היא ואינה יודעת היכא עומדת, והמ"מ נדחק בזה (בפ"ח הט"ו) ע"ש וע"ז תי' רבינו דהרמב"ם דקדק בדבריו בפ"י המשניות ובהלכותיו דכונת הגמרא על תיקון וסתות דלאחר שהמתנה י"ז יום שוב יכולה לקבוע וסת חדש דבימי זיבה שלא ראתה מקודם בימי נדתה קובעת וסת אבל בתוך י"ז אינה קובעת כיון דהם בימי זיבות הסמוכים לנדות שראתה דשמא היום שראתה בו תחילת נדה הי'.

ומה שכתב בפרק ח'. אינו קשור למה שכתב לפני זה אלא הוא ענין בפני עצמו בתיקון לשונות הרמב"ם דמשמע דסגי בט"ז יום ע"ש, וע"ז פ"י רבינו כונת הרמב"ם דבאמת בעינן שבעה עשר יום וכן העלה במרכבת המשנה (פתח נ"ו) ע"ש.

ועדיין חל עלינו לפרש. דבשלמא ביום אחד טמא או ב' או ג' דפתחה י"ז אע"ג דלענין חשבון ימי נדה וזיבה אינה מתוקנת מ"מ לענין קביעות וסת מתוקנת

לפמ"ש לעיל דבימי נדה וזיבה שהן בלא ראות רק לפי החשבון קובעת וסת ועוד דכיון דב"פ הראשונים לא היו בימי זיבה אף דבפעם ג' היה בימי זיבה קובעת וסת כמבואר בבעל הנפש שער וסתות (מנדה דף לט) מהא דריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא. אך הא קשה לי הא קיי"ל דוסתות דרבנן והיאך תלה חשבון בפתחי נדה וזיבה שהן גופי הלכות דאורייתא בוסתות שעיקרן דרבנן לכן נ"ל דהרמב"ם סובר דהא דוסתות דרבנן אף דבכ"מ חזקת ג"פ

דאורייתא היינו דוקא לענין שנאמר שלעולם תראה שהגיע יום וסתה דקים להו לחז"ל דוסתות חזקת העשויה להשתנות היה וכשהאשה באה בימים נתמעטו הדמים וחדל האורח שהיה לה כבר אבל כשהיה רואה בשעת וסתה אמרינן מחמת חזקת דג"פ דוסתות דמחמת גרמת היום של וסת בא הדם דחזקת ג"פ בכ"מ היא דאורייתא והוי עת נדתה וימי זיבה תלה רחמנא בלא עת נדתה דוקא משום הכי חשבינן אותה לנדה ולא לזבה כנ"ל ליישב דברי הרמב"ם: (א) או מ"ל. כתב הש"ך בס"ק ב' דאם לא קבעה וסת בתוך ל' מקרי שלא בשעת וסת משמע דאין צריך בדיקה תוך ל' ולכאורה קשה דהא מבואר בסי' קפ"ז האשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם. לכן נראה דדוקא אשה שנתחזקה שאין לה וסת אז צריכה בדיקה לעולם מהטעם שכתב הר"ן הובא בב"י בסי' קפ"ו דכיון דאין לה וסת נראה מעניינה שמקריים גורמים לראייתה בקפיצות ואכילות יש לחוש שמקרה חימוד תשמיש גורם ג"כ לראיה ומה"ט אוסר ר"מ אשה שאין לה וסת לגמרי אבל בתחלת ראייתה שעדיין לא נתחזקה באין לה וסת וראתה פעם ראשונה מותרת לשמש עד יום ל' בלא בדיקה. וכן כשעברה וסתה ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' בלא בדיקה דאמרי' דהיא מרוב הנשים שיום

[א] משלשים יום. ובתחלת ראייתה כ"ז שלא נתחזקה שאין לה וסת או עברה וסתה ולא ראתה אינה חוששת רק יום ל' ובתוך ל' מקרי שלא בשעת וסתה ואין צריכה בדיקה אבל כשנתחזקה באין לה וסת צריכה לעולם

סימן קפד

שצריך לפרוש מהאשה עונה קודם לוסתה:

א. רוב הנשים יש להם וסתות (פי' זמן קצוע אורח נשים) לראות בזמן ידוע, כגון מעשרים לעשרים יום (א) או משלשים [א] לשלשים יום, וכל אשה שיש

נתיבות משה - ביאורים

וזה אסורין ואמרינן עלה אמר רב יהודה אמר שמואל לא שנו אלא ט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראייתה דהתם בימי נדתה קאי לה אבל ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי לא קבעה והשתא להרמב"ם קשה איך קבעה לכ"ב דהרי כי חזיא בדילוג שלישי הוא ב' ימים בימי זיבה ונמצאת קובעת וסת להפלגות בימי זיבה כיצד כגון שראתה בא' בניסן ואח"כ ראתה פעם ב' ליום כ"ב בניסן והוא הפלגה ראשונה לכ"ב יום הרי ז' ראשונים ימי נדה וי"א ימי זיבה וג' ימי נדה עברו כ"ב וראתה הפלגה שני' של כ"ב הרי ד' ראשונים ימי נדה וי"א ימי זיבה וששה ימי נדה עברו כ"ב ואח"כ ראתה בהפלגה שלישית של כ"ב א' מימי נדה וי"א ימי זיבה וז' ימי נדה וב' ימי זיבה וא"כ איך מיושב להרמב"ם סוגיא זו הלא בימי זיבתה אינה קובעת וסת, וע"ז תי' רבינו ב' תירוצים חדא דבימי זיבה שהן בלא ראות קובעת וסת ועוד דכיון דב' פעמים היו בימי נדה קובעת וסת בפעם הג' אע"פ שהיא בימי זיבתה, וצריך לפרש לשון הגמרא אבל ט"ו לראייתה דבימי זיבתה קאי כלומר דכל הראיות היא בימי זיבתה לא קבעה וסת, אבל ט"ו לטבילתה דב' פעמים ראשונים בימי נדתה קאי קובעת וסת.

נתיבות משה - חידושים

[א] או עברה וסתה ולא ראתה וכו'. עיין בביאורים מש"כ לפרש מש"כ רבינו וכן כשעברה וסתה דמיירי לפני שנתחזקה ע"ש ומדברי רבינו כאן משמע דהכונה לוסת קבוע שהוא פחות מעונה בינונית שס"ל לרבינו לקמן (סי' קפ"ט סק"ב וסק"כ) דחוששת ליום ל' אם עברה וסתה הקבוע כגון שיש לה וסת מכ"ה לכ"ה יום ולא ראתה ביום כ"ה חוששת אח"כ ליום הל' אבל מיום כ"ה עד יום ל' מיקרי שלא בשעת וסתה ואין צריכה בדיקה ועיין ביאורים שכתבתי דה"ה לאחר יום ל' אינה צריכה בדיקה דכל זמן שלא נתחזקה במקרים אין לחוש למקרה התשמיש וכיון שאשה זו יש לה וסת קבוע אע"פ שעברה וסתה ולא ראתה בו מ"מ לא התחזקה במקרים ודינה כדין אשה בתחילת ראייתה שלא נתחזקה באין לה וסת דאינה חוששת רק ליום ל' שמא תקבע כדרך רוב נשים, וכ"כ רבינו לקמן (סי' קפ"ז סק"י).

(א) וכן כשעברה וסתה ולא ראתה. כלומר שראתה פעם ב' כגון לכ"ה יום שיש לה הפלגה של כ"ה ועברה עונה זו של

החודש או הפלגה גורם לראייתה ולא המקרים תדע שהרי ר"מ אוסר אשה שאין לה וסת מה"ט כיון שעלול' למקריים עלולה ג"כ למקרה תשמיש ובתחלת ראייה וכן בעברה וסתה אף ר' מאיר מודה דמותרת לשמש אלא ודאי דהוא מטעמא דכתיבנא דאמרי' דהיא מרוב הנשים דהיום גורם ולא המקריים רק כשנתחזקה כבר באין לה וסת כיון שראתה ג"פ שלא כדרך וסת אוסר ר"מ וה"נ לדין לענין בדיקה דר"מ דאוסר לגמרי ור"ח דמצריך בדיקה בחד גוונא מיירי ועיין לקמן בט"ז ס"ק י"ג ופשוט: (ב) ולא משאר קורבות. הט"ז ס"ק ב' אוסר אפי' בחיבוק ונישוק ויש ט"ס בט"ז שם וכצ"ל שם וכ"ש הכא דיש לו חשק טפי כיון שמותר כשהולך לדרך ולמד זה מהא דאיתא סי' שמ"ב דהחמירו שם מחמת שיש לו היתר לפעמים בהכנסת המת לחדר קילא ליה ואתי לזלזולי ביה וה"נ כיון דיש לו לפעמים היתר כשהולך לדרך קילא ליה ואתי לזלזולי: (ג) אותו יום. כתב הש"ך דדוקא כשיש לה שעה קבוע לראייתה אז אינה אסורה רק בשעת תשמיש, כל המרבה לבדוק הרי זו משובחת:

ב. בשעת וסתה, צריך לפרוש ממנה [ד] עונה אחת, (ב) ולא [ה] משאר קריבות אלא מתשמיש (המטה) בלבד. אם הוא ביום, פורש ממנה (ג) [ו] אותו

בדיקה עיין ביאורים ס"ק א': [ב] בא עליה בין ערה בין ישינה. כשאינה ישינה לגמרי רק שאינה ערה כ"כ שתוכל להשיב שהיא טהורה דבישינה לגמרי אסור לבא עליה כדאיתא בנדרים. ט"ז: [ג] צריכה. ואין לה לבדוק. ש"ך: [ד] עונה. היינו מדרבנן דוסתות דרבנן: [ה] משאר קורבות. משמע אפילו חיבוק ונישוק שרי מיהו המחמיר תע"ב והט"ז אוסר מדינא: [ו] אותו יום כולו.

נתיבות משה - חידושים

[ג] ואין לה לבדוק. צ"ב דהא המחבר הוא שיטת הרמב"ם דס"ל דהצנועות בודקות כמש"כ הש"ך ורק הרמ"א חולק וס"ל דאין להחמיר וכמו שביאר בתוה"ש.

תשמיש יגרום ומסתמא תקבע לה איזה וסת וכל זמן שלא ידוע איזה יום מותרת כל יום מספק דשמא היום לא תקבע וחסש וסתות דרבנן ואולי' לקולא משא"כ כשנתחזקה באין לה וסת יש לחוש על כל תשמיש שמקרה זו יגרום הראי' ולכן צריכה בדיקה לעולם, ועיין בעצי לבונה שקיצר בדברי רבינו ומדבריו משמע דהבין דמש"כ רבינו כשעברה עונתה ולא ראתה היינו יום הל' ומותרת אח"כ אם בדקה ולא ראתה דאמרי' דמסתמא תקבע ליום החודש ואע"פ שבחודש זו לא ראתה שהרי עברה יום ל' ולא ראתה מ"מ בחודש הבא תראה ביום חודש זו דמסתמא היא מרוב הנשים ולפ"ז ביום החודש הבא תצטרך בדיקה, ולא משמע כן מדברי רבינו למעין בלשונו וגם אינו מוכרח דלזה כיון העצי לבונה אלא קיצר בהעתקת לשון רבינו. ואולי יש לדקדק קצת מלשון הש"ך שנקט בתוך שלשים מיקרי שלא בשעת וסתה ולא כתב דרק ביום שלשים מיקרי שעת וסתה משמע דגם לאחר ל' מיקרי שעת וסתה ואסורה בלא בדיקה שבפעם אחת שלא ראתה ביום ל' חיישינן כבר שיש לה מקרים וכלשון הב"ח שנקט פעם אחת אבל מדברי רבינו לא משמע הכי.

תדע שהרי ר' מאיר וכו'. ר"ל שר' מאיר ס"ל דאשה שאין לה וסת אסורה לבעלה ויוציא ולא יחזיר עולמית והוא מטעם זה דכיון שעלולה למקרים עלולה ג"כ למקרה של חימוד התשמיש ואפ"ה בתחילת ראייתה או עברה וסתה מותרת לשמש וכדמוכח בנדה (דף לט). דמוקמי למתניתין בחד שינוייה כר"מ ומוכח שם דבעבר וסתה מותרת לשמש אלא ודאי דכל זמן שלא נתחזקה תלינן דהיא מרוב הנשים דהיום גורם ולא המקרים, ומ"מ צ"ב קצת דלפי מה דאמר רב חסדא שם דבי"א ימי זיבה מותרת מעיקר הדין לרבי מאיר אלא משום דלמא אתיא לקולא בימי נדה הרי דלא חיישינן למקרה התשמיש, וצ"ל דבימים הראויים לנדה קאמר דחיישינן שמקרה התשמיש יגרום לראיית הדם. (ב) הט"ז ס"ק ג' אוסר. פירוש מדינא ולא רק חומרא בעלמא.

כתב הש"ך דאם אין לה שעה קבועה ביום שפעמים רואה בתחלתה ופעמים באמצעיתה הוי כל היום שעת וסתה וצריכים לפרוש בלילה שלפניו משום עונה הסמוכה לוסת ובהגה"ה כ' שהנשים בזמן הזה אין להם שעה קבועה וצריכה לפרוש כל היום וכל הלילה שלפניו ועיין ביאורים:

הלילה שלפניו ועיין ביאורים:

[ז] בשינוי הגוף. דאז אין צריכה לפרוש אלא זמן הוסת

אם אינו בא לזמן ידוע כדלקמן

סימן קפ"ט סעיף כ"ד וכ"ה:

[ח] ואשה שמשנית וסתה.

פירוש כגון שיש לה וסת קבוע

מב' בירחא ושינתה להקדים

וראתה בריש ירחא ובב' בירחא

צריכה לחוש לשניהם כיון שב'

בירחא היה מקודם תחלת הוסת

אף שהוא עתה באמצע הוסת לא אבד מעלתו וכן אם

שינתה להיות מאחרת וסתה ועיין ביאורים ס"ק ד' ומש"ה

כל שמשנית וסתה לפעמים מקדמת ולפעמים מאחרת

שאותן הימים שהן עכשיו בתוך הוסת היו מקודם תחלת

הוסת צריכה לחוש לכל הימים ולדעת הש"ך בס"ק ז'

צריכה לפרוש גם כן עונה אחת קודם משום עונה

הסמוכה לוסת:

היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א: הגה וכל זה לא מייירי אלא צוסת התלוי צימים אצל לא צוסת התלוי [ז] צשינוי הגוף (צ"י צסס הראצ"ד), וע"ל סימן קפ"ט. [ח] ואשה

היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א: הגה וכל זה לא מייירי אלא צוסת התלוי צימים אצל לא צוסת התלוי [ז] צשינוי הגוף (צ"י צסס הראצ"ד), וע"ל סימן קפ"ט. [ח] ואשה

היום כולו אפילו אם הוסת בסופו, ומותר מיד בלילה שלאחריו, וכן אם הוא בתחלתו, פורש כל היום ומותר כל הלילה שלפניו. וכן הדין אם הוא בלילה, פורש כל הלילה ומותר ביום שלפניו ולאחריו, בין שקבעה וסת בג"פ או בפ"א: הגה וכל זה לא מייירי אלא צוסת התלוי צימים אצל לא צוסת התלוי [ז] צשינוי הגוף (צ"י צסס הראצ"ד), וע"ל סימן קפ"ט. [ח] ואשה

אותה עונה כגון שרואה תמיד בתחלת היום או בסופו אבל אם אין לה שעה קבועה לראות רק לפעמים בתחלתו ולפעמים בסופו אסורה גם עונה לפני אותה עונה. ולכאורה הוא נגד הסברא דאם היה רואה תמיד בתחלת היום אינה אסורה בלילה

שלפניו ואם רואה לפעמים

באמצע יום ג"כ תאסר גם

בלילה שלפניה ומכל מקום

נראה ליתן טעם כיון דחכמים

אסרו העונה הסמוך לוסת א"כ

אם הוסת הוא תמיד בשעה

קבועה או בתחלת יום או בסופו

אז בסמוך לאות' ראייה מקרי

עונה הסמוך לוסת ואותה שעה

שרואה מקרי שעת וסת אבל

אם פעמים מקדמת ופעמים

מאחרת אזי כל היום מקרי שעת וסתה דהא אפי' מקדמת לב' וג' ימים נקראים שעת וסתה כמבואר בהג"ה וכ"ש

ביום א' שיקרא כל היום שעת וסתה ומשום הכי אסורה בלילה שלפניו משום עונה הסמוכה לוסת שאסרו חז"ל

ומ"ש שיש להוציא כן מהש"ס עיין בנה"כ. ומסברא נראה

דאין להחמיר בוסתות דרבנן כיון דמבואר בסי' קפ"ט

סעיף י"ג דמיום ללילה חשיב שינוי וסת ומה"ת ליחוש

נתיבות משה - ביאורים

(ג) דהא אפי' מקדמת וכו'. לכאור' זה ניחא לפי הנוב"י

לקמן (סק"ד) אבל לדברי רבינו דהוי וסת קבוע בכל

הימים מיירי ברואה כל פעם בשעה קבועה ע"ש וע"ע

חידושים (סקכ"ג) שכתב ג"כ הכי וצ"ע.

וב' שכן ביום אחד שיקרא כל היום שעת וסתה. ולכאור'

נראה דהכונה בזה דכיון דיש לנו ספק מתי תראה אם

בתחילתו או באמצע או בסופו לכן מספק חיישינן לכל

היום דלמא עתה היא שעת וסתה ולכן מיקרי כל היום

שעת וסתה ועונה הסמוכה הוא עונה לפני יום זה ועיין

לקמן (סק"י) מה שהעליתי לפי זה.

ומסברא נראה וכו'. משמע דבא לחלוק על דברי הש"ך

במה שהעלה דאור זרוע היא מדינא דגמרא

דמהיכי תיתי לחוש שתשנה וסתה ולכן מדינא מותרת אך

מה שהבין רבינו דטעם האו"ז הוא משום דיש לחוש

שתשנה וסתה, י"ל דאין זה הטעם, אלא חששו שמא

(סק"י). ולדעת רבינו עונה לפני הראי' אע"פ שאין לה שעה קבועה הוא רק משום חומרא דאו"ז וא"כ אדרבה

משמע שלא החמיר עונת או"ז בכה"ג אלא שכתב דלדעת הש"ך שהוא מדינא אסור אבל לדידיה שהוא רק

חומרא מותרת.

שתשנה וסתה מכ"ש מלילה ליום שלפניו דשינוי וסת גמור הוא ויום שלפניו יום אחר בחדש הוא: (ד) שמשנית וסתה. הש"ך בסי' קפ"ט ס"ק ל"ט הקשה דברי הרמ"א אהדדי דשם פסק דלא אזלינן רק בתר התחלת הראייה ותירץ דמה שכתב כאן וצריך לפרוש ב' או ג' ימים אין רצונו לומר שצריך לפרוש כל הג' ימים רק שר"ל שאם היה לה וסת ואח"כ שינתה להקדים ג' ימים צריכה

(ד) שמשנית וסתה להקדים ז' או ג' ימים, או לאחר כשנגיע זמן וסתה, נריך לפרוש ממנה ז' או ג' ימים קודם או אחריו. (הגהות מיימוני פ"א להלכות איסורי ציאה). וע"ל סי' קפ"ט:

לפרוש גם קודם הוסת היום שרגילה להקדים ע"ש ותמוהין דבריו דהא דין זה מפורש בש"ס ומבואר בסי' קפ"ט ולא היה לו להרב לכתוב זה בשם הגהת מיימון וגם אישתמיטתיה דברי הראב"ד בספר בעל הנפש (דף ד' ע"ג) וז"ל מפני שהוא רוב המצוי בנשים לשנות וסתן ב' וג' ימים ופעמים מרחקת ופעמים מקרבת וחוזרות למקומן וכיון שכן אין ראוי להחזיק כל ימי הוסת בטפילה לתחלת הוסת כי

נתיבות משה - ביאורים

פעמים מקדמת ופעמים מאחרת בזה שפיר יש להסתפק מתי הוא עיקר הוסת כי שמא הימים שהן עתה בתוך הוסת היו כבר תחילת הוסת א"כ יום זה עיקר הוא ומשום דמים יתרים הקדימה ראייתה ולא אבדה מעלתו הראשונה לכן חוששת לכל ימי הוסת תמיד וצריכה עקירה שלש פעמים דלעולם יש להסתפק שמא כבר הי' פעם בתחילת הוסת וחשיב יום זה עיקר הוסת, אבל אם ידוע לה שלעולם לא שינתה ראייתה א"צ לחשוש אלא לעונה ראשונה של הוסת, משא"כ לטעם הראשון חוששת לכל ענין לכל זמן המשכתו.

והשתא מה דקיי"ל בשו"ע (ס"ו) כרז"ה ורשב"א שאינה חוששת אלא לעונה ראשונה י"ל דהיינו באופן שיודעת ודאי שמעולם לא שינתה ראייתה לראות ביום אחר אבל היכא שמשנית וסתה להקדים או לאחר בזה י"ל דפסקי' כהראב"ד וא"כ יש לפרש שפיר כונת רמ"א במש"כ אשה שמשנית וסתה וכו' דכונתו לדין הנ"ל ואין מזה סתירה למה דסתם (בס"ו ובס' קפ"ט ס"ג) כהרשב"א, וכן פ"י הסד"ט (בסק"ד) דכונת רמ"א הוא כהראב"ד.

והנה לטעם זו של הראב"ד נראה דאפילו לא ראתה תחילת ראי' בכל אלו הימים שלש פעמים ג"כ חוששת להן ואפי' אם ראתה רק פעם אחת בהן בתחלת ראייה כיון דאפילו כשהוא בהמשך הראייה יש מקום לספק שמא יום זה הוא עיקר והשאר הוא משום דמים יתירים אלא אם יום ההתחלה הוא לעולם ביום הקבוע תלינן שיום ההתחלה הוא העיקר אבל כשמשנית לפעמים הרי לנו ספק שמא יום זה הוא עיקר.

אמנם רבינו ז"ל הבין כונת דברי הראב"ד שרצונו לומר דאשה שדרכה לשנות וסתה פעמים מקדמת ופעמים מאחרת יתכן שתקבע לעצמה כל הימים לוסת אפי' את"ל דתמיד אזלינן בתר תחלת הראי' מ"מ יתכן דהימים שמשנית בהן יש בהן קביעת וסת גמור וכמו

יקדים הוסת ע"י תשמיש שטבע התשמיש להקדים הדם כמש"כ הרא"ה ועי' ב"ח שפי' כן טעם פרישה כל עונת הוסת ע"ש, והארו"ז חשש אפי' לעונה הקודמת. או כמש"כ הס"ט (סוף סק"ג) דפרישה עונה הקודמת הוא משום סייג וגדר שלא לבעול בשעת וסתה.

(ד) וגם אשתמיטתיה דברי הראב"ד וכו'. לבאר כונת רבינו יש להקדים בזה פלוגתת הראשונים בדין אשה שהוסת נמשך כמה ימים המבואר לקמן (ס"ו) דדעת רוב הפוסקים שאינה חוששת אלא לעונה הראשונה של הוסת שהוא עיקר הוסת ושאר הימים הם טפלים לה אבל דעת הראב"ד שחוששת לכל ימי הוסת וכתב בזה ב' טעמים להלכה חדא דכיון דאם שופעת או מדלפת בלא הפסק הוי ליה ראי' אחת כדאמרי' בגמרא (דף י:) ואפילו מדלפת כל שבעה הלכך הוי להו כל ימי העונה כיום אחד וכשעה אחת ואפילו רבי יוסי דמיקל בחשש עונת הוסת בשעת הוסת מיהת מודה דחיישא כדאמרי' בגמרא (דף סג) ומשום הכי איבעי ליה למיחש תלתא זמני לכל ימי עונה עד דעקרה להו, ועוד טעם כתב הראב"ד לחוש כל ימי העונה עד שתעקר מהם שלשה פעמים מפני שהוא רוב המצוי בנשים לשנות וסתן יום ויומים ושלשה ימים פעמים מרחיקות ופעמים מקריבות וכו' וכמו שהעתיק רבינו, ויש נפק"מ בין הטעמים דלטעם הראשון מה שחוששת לכל ימי העונה הוא משום דכל הימים הוי עיקר הוסת דשעת הוסת שלה נמשך ואין כאן עיקר וטפל דשופעת הוי ראייה אחת וכיון שאין האשה בודקת עצמה לראות אם פסקה באמצע חיישינן דלמא שפעה כל הזמן וחוששת לכל ימי העונה, אבל לטעם השני לעולם יש לומר דרק תחילת הוסת הוא עיקר וכל ההמשך הוא דמים יתירין והם טפלין ומ"מ זה דוקא היכא שברירא לן שהתחלת הוסת הוא העיקר שלעולם תחילת ראייתה הוא ביום מסוים אבל מה שמצוי ברוב הנשים לשנות וסתן

[ט] לימי הנעורים. היינו י"ב שנים ויום א': **[י]** ולא הביאה. פי' או לא הביאה: **[יא]** סמוך. לוסתה ואפילו בשעת וסתה:

שמה הימים שהן עתה בתוך הוסת היה כבר תחלת הוסת ואף על פי שהן עתה באמצע הוסת לא אבדו מעלתן הראשונה לפיכך צריכה עקירה ג"פ לכל ימי הוסת ע"ש ומבואר מדבריו להדיא דצריכה לפרוש כל הג' ימים דלא כהש"ך, והטעם ברור שמבואר

בבעל הנפש (דף ח') דאי חזאי ראש חודש ור"ח וכ"ה בירחא וריש ירחא אף דפעם הג' תוך ימי נדתה היא קובעת לה וסת לריש ירחא כיון דב' פעמים

ג. כמה דברים אמורים, כגדולה, אבל בקמנה שלא הגיעה **[ט]** לימי הנעורים, **[י]** ולא הביאה סימנים, אין צריך לפרוש **[יא]** סמוך לוסתה כל זמן שלא קבעתו ג' פעמים. והוא הדין לזקנה שנסתלקו דמיה:

הראשונים הוחזק ממעיין סתום וכתב שם דלראייה כ"ה ג"כ קובעת וסת ויש לה שני וסתות ע"ש. א"כ אם משנית וסתה להקדים כגון שהיה לה וסת בג' לירחא ועתה הקדימה וראתה ג"פ בב' לירחא ובג' לירחא וחזרה וראתה ג"פ בריש ירחא ובב' לירחא ובג' לירחא דאז חוששת לשלשתן דהימים שהיו בתחלת וסת אף שהן עתה באמצע וסת לא אבדו מעלתן. וכן משכחת לה במאחרת וסת כגון שהיה לה וסת קבוע בריש ירחא ואח"כ ראתה ב"פ בב' לירחא דלא נעקר הוסת דריש ירחא עדיין דאין הוסת נעקר עד ג"פ ובפעם הג' ראתה בריש ירחא ובב' לירחא דאז נקבעו שני הוסתות דב' לירחא ג"כ הוקבע כיון שב"פ הראשונים הוחזק ממעיין סתום כמ"ש בעל הנפש בהדיא ואח"כ ראתה ב"פ רק בג' לירחא ובפעם הג' ראתה בריש ירחא ובב' לירחא דאז הוקבעו שלשתן וכיון שמשנית וסתה פעמים מקדמת ופעמים מאחרת חיישינן שמא היא באופן ששלשתן הוקבעו ומש"ה חוששת לשלשתן. והנה הרב בעל נודע

נתיבות משה - ביאורים

ימים אלו לוסתות ע"ז' ראיות דב' וג' ראתה ב"פ ממעיין סתום ובפעם ג' ממעיין פתוח, ואפשר דנקט כן אגב סיפא דבמאחרת ע"כ בעינין ט' ראיות שתקבע כל הג' ימים. אבל נראה דבכונה כתב כן רבינו דס"ל דאם ב' וג' לירחא נקבעו רק ע"י ב"פ ממעיין סתום וג' ממעיין פתוח שוב אם אח"כ הוקבע תחילת ראייתה ג"פ ממעיין סתום נעקר ב' וסתות של ב' וג' שאינן וסתות גמורות דמה דקובעת וסת ממעיין פתוח אינו אלא חומרא דדלמא דמים יתירים נתוספו לה כמש"כ הב"ח (סי' קפ"ט סמ"א) וכיון דיש וסת גמור לריש ירחא נעקר חשש וסת זו משא"כ היכא דמתחלה הי' וסת גמור צריך עקירה גמורה וכל שעדיין רואה ביום זה ממעיין פתוח אינו נעקר, ועיין בסמוך.

ובפעם השלישית ראתה בריש ירחא ובד' לירחא וכו'. וצ"ב דכיון דמיירי שיש לה וסת גמור לר"ח מ"ט תחשוש לוסת שממעין פתוח שאינו וסת גמור וכנ"ל ועוד קשה דכיון שחזרה לראות בר"ח הרי חזר הוסת למקומו ושוב לא חיישינן לוסת שממעין פתוח ועיין בפרי דעה (סי' קפ"ט ש"ך סק"מ).

חיישינן שמא היא וכו'. משמע דתמיד חיישינן שמא אינה יודעת אם הוקבע לה וסתות באופן הנ"ל כיון דדבר המצוי הוא וכתב בחזו"א (סי' פ"ה אות כ"ג) דאין לחוש לזה היכא שיודעת חשבונה היטב ואע"פ שכתב בינינו בסמוך דבספק וסת מותרת צ"ל דהכא הוי כספק

שביאר החו"ד בסמוך ולכן אף שאיננה יודעת אם אירע לה כך מ"מ כיון שדרכה בכך לשנות וסתה ב' או ג' ימים וחוזרת למקומה חיישינן שמא הוא באופן ששלשתן הוקבעו ולכאוי"ה באופן שמשנית וסתה יותר מג' ימים איכא למיחש לחששא זו ונקט ג' ימים שכן דרכן לשנות במשך ג' ימים.

וכתב שם דלראייה כ"ה גם כן קובעת וסת ויש לה שני וסתות. ור"ל דאע"פ שאין האשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה מ"מ הכא שכבר נקבע לה וסת זו בתחילת ראייתה יכולה לקבוע לה עוד וסת כשמקדימה ראיותיה בכ"ה שלש פעמים וכיון שגם בר"ח המשיכה לראות לא נעקרה וסת זו והויא לה וסת בתוך וסת, והראב"ד לשיטתו דס"ל דאין האשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה אפילו בזמן הזה ומ"מ ככהאי גונא שכבר נקבע מתחלה קובעת לה עוד וסת וכמש"כ הש"ך (סי' קפ"ט סקע"ב) בשם הראב"ד ע"ש. ודוקא כשנקבע לה מתחלה וסת גמור בר"ח שראתה ג"פ ממעיין סתום כמו שיתבאר בסמוך.

ועתה הקדימה וראתה ג"פ בב' לירחא וכו'. לכאוי"ה בראתה ב"פ בב' לירחא ובג' לירחא וחזרה וראתה ג"פ בריש ירחא ובב' ובג', דכיון דב"פ ראתה ממעיין סתום ובפעם הג' ממעיין פתוח קבעה לה וסת, וה"ה דבפעם הראשון ראתה בג' לירחא ב"פ ואח"כ בב' ובג' ב"פ ואח"כ בא' ג"פ והמשיך לב' וג' דנמצא דנקבע ג'

ביהודה פי' דברי הרב דהיינו שכך היא קביעות וסתה שבתוך אלו הב' ג' ימים תראה ובגוף אלו הימים אין לה זמן קבוע אימת לפעמים בזה ולפעמים בזה ועכ"פ לא יעברו הג' ימים בלי ראייה א"כ כל הג' ימים וסת הן וצריך לפרוש בכולן ומכח זה המציא דין חדש באשה שהוחזקה שאינה מספקת לספור ז' נקיים כל ז' וז' הם אצלה כוסת קבוע וצריכה בדיקה כל ז' בבוקר וערב ובאמצע היום כמה פעמים ולמד זה (מסי' קפ"ו ס"ק ג' ע"ש) ולפי דבריו צריכה מוך דחוק ברחמה ושיהיו ידיה בין עיניה כל ז' ותמוהין דבריו ז"ל בזה דא"כ אם אין לה קבע על עשרים יום בכה"ג צריכה שתהיה ידיה בין עיניה כל הך' יום דמה לי על ז' או הך' ימים ואין הדעת סובל זה וקצת ראייה לזה (מסי' קפ"ט ס"ח) דדוקא כשחזרה וראתה באותן הדילוגים עצמן קבעה לה וסת משמע שאם לא ראתה באותם דילוגים עצמן לא הוה קביעת וסת כלל ומה שהביא ראייה מסי' קפ"ו סעיף ג' שאני התם דהוחזקה בודאי שלא תראה באותן י"ד ימים משא"כ בנידון דידן שלא הוחזק יום אחד מאותן הז' ימים שתראה בו בודאי ואפי' היה לה יום אחד וסת קבוע בודאי בין אותן הימים ולא היתה יודעת איזה יום היתה מותרת בכל אותן הימים משום דוסתות דרבנן מכ"ש בכהאי גוונא לכן דין הנ"ל שכתב הרב תמוה ולא אשתמיט שום פוסק לומר כן והפירוש הוא ברור כמו שכתבתי והוא אמת ונכון: (ה) בהנץ החמה וכו'. ואף שבכל דבר שתלוי ביום ובלילה חשבינן יום משעת עמוד השחר כדמוכח במגילה (ד' כ') ובכל הפוסקים. וכאן חשבינן אותה לילה דאם ראתה קודם הנץ החמה אף שהוא אחר עלות השחר אינה אסורה רק בלילה ולא ביום אפשר דקים להו לחז"ל דלענין וסת תלוי בהילוך החמה והנץ החמה גורם הראייה וא"כ אפשר דאחר שקיעת החמה חשיב לילה לענין זה אף קודם צ"ה. ובש"ך ס"ק י"ג מיירי שראתה בין השמשות ומסופקת בין קודם שקיעה לאחר שקיעה כמו בהנץ החמה: (ו) ביום. כתב הש"ך ס"ק י"ד דלפי מ"ש ס"ק ז' אסורה ביום ובלילה ואף דכאן יש שעה קבוע וכתב בעצמו שם דאין

נתיבות משה - ביאורים

חסרון בקיאות וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ב) ודו"ק וע"ע לקמן סק"ו מש"כ בזה.

ולפי דבריו צריכה מוך דחוק וכו'. רבינו לשיטתו לקמן בביאורים (סק"ט) ובחידושים (סקכ"ג) דביום וסתה אם אין לה שעה קבועה צריכה שתהא מוך דחוק ברחמה כל היום יעו"ש וא"כ ה"ה אם וסתה כמה ימים צריכה מוך דחוק כמה ימים ולכן לפי הנוב"י שוסתה כל שבעה צריכה מוך דחוק כל שבעה.

ואפי"ו היה לה יום אחד וסת קבוע בודאי וכו'. ומכאן יש ללמוד שאשה ששכחה יום וסתה הקבוע מותרת כל הימים משום דוסתות דרבנן וכש"כ אם שכחה יום וסתה שאינו קבוע וכ"כ בשו"ת מהר"י אסאד (יור"ד סי' ק"צ), הובא בדרכי תשובה (סי' קפ"ט סק"ב), ומ"מ נראה שחייבת בבדיקה דבעבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק וא"כ אם עברו ימי הספקות חייבת בבדיקה, ועיין בפלתי (סק"ה) דמשמע מדבריו דביום האחרון של הספק חייבת לפרוש מדינא ע"ש וכ"כ בסד"ט (סק"ז) ובחי' הפלאה ונראה דגם לדבריהם הוא דוקא בוסת קבוע דנתברר החזקה אורח בזמנו בא על יום אחרון אבל בוסת שאינה קבוע מותרת ועיין בשו"ת חת"ס (סי' קס"ו) ובספר סוגה בשושנים (סי' ב' ס"י) שהחמירו בכל הימים, וע"ע לקמן (סק"ו).

נתיבות משה - חידושים

[פ"ו] ועיין ביאורים. דמסברא נראה דאין להחמיר בוסתות דרבנן כיון דמיום ללילה חשיב שינוי וסת ומהיכי תיתי לחוש שתשנה וסתה. ולכן עונה הקודם הוא רק חומרא של או"ז ולא מדינא דעונה סמוך לוסתה דגמרא זה דוקא בעונת הראי' בין יש לה שעה קבועה בין שאין לה שעה קבועה.

(ה) וא"כ אפשר דאחר שקיעת החמה חשיב לילה. נקט לשון אפשר מפני שלא מבואר להדיא כן לענין שקיעה משא"כ לענין זריחה מבואר במשנה היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה וכ"כ הרמב"ם (פ"ד הי"ג) דאסורה לשמש עד שתזרח השמש. ובטעם הדבר דתליא בזריחה ושקיעה עיין בשו"ת חוט השני (סי' כ"ד) דתקנת חז"ל הוא מפני שא"א בקיאים בעלות השחר אלא שכתב שם דרק לחומרא אמרי' כן דצריכה לחשוש גם לעונת הלילה עד הנץ החמה ועיין מה שתמה עליו פרדס רימונים (ש"ך סק"ז) אבל רבינו כתב הטעם דקים להו לחז"ל דלענין וסת תלוי בהילוך החמה

ולא קים לן אי קודם שקיעת החמה או אחר כך אינה אסורה אלא בלילה: [יד] וביום כשיעור הנמשך. דבתר התחלת הוסת אזלינן. ואם רגילה לראות מקודם הלילה עד הלילה אסורה ביום ובלילה כשיעור הנמשך ולפי מה שכתבתי בסעיף ב' בהנן החמה אסורה כל הלילה ויום שלפניו וביום כשיעור הנמשך בו ובקודם הלילה אסורה כל היום והלילה שלפניו ובלילה של אחריו כשיעור הנמשך: [טו] לפרוש. ולא דמי לסעיף ה' דצריכה לפרוש ביום כשיעור הנמשך דהתם ההמשך

הוא דבר מועט וחשיב מעין הוסת עצמו ודוקא בשופעת אבל בפוסקת צריכה לחוש לכל הג' ימים. וכ"ז כשהימים שבתחלת ראייתה אינן וסת והימים שראתה בהן בתוך

צריך לחוש רק העונה נראה שסמך עצמו על מ"ש בנה"כ דנשים בזה"ז אין להן שעה קבוע ולא רצה להחמיר משום סברת הא"ז לאסור היום והלילה והיום שלפניו דלא רצה להחמיר כולי האי משום ספק. עוד כתב בס"ק י"ג הטעם דהא דאינה אסורה רק ביום

משום דספק דרבנן וכו'. הנה לפי מ"ש הפר"ח בהל' שבת דמהאי טעמא אסור במלאכה דרבנן בין השמשות כיון שיש יום חול ויום שבת לפניו הוה כחד בחד דאתחזיק איסורא ע"ש הכי נמי היה לנו לאסור מהאי טעמא והא דשרי

במנחות (דף ס"ח) בשיתסר נגהי שיבסר מחמת ספק דרבנן התם טעמא אחרנא איכא כמ"ש בחידושי בסי' ק"י ע"ש וצ"ל כטעם הט"ז ס"ק ז':

ה. אם רגילה לראות ראייה מקודם הנן החמה עד אחר הנן החמה, אסורה בלילה [יד] וביום כשיעור הנמשך בו:

ו. אם וסת נמשך ב' או ג' ימים, ששופעת או מזלפת, אינה צריכה [טו] לפרוש אלא

נתיבות משה - ביאורים

והנן החמה גורם הראי' וכ"כ בכו"פ (סק"ד) ע"ש. וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ח סק"י"ב) ולזה הסכים בפרדס רמונים (שם), אלא שכתב (שם סק"ג) דכל זה לענין הנן אבל לענין סוף היום תלוי בצאת הכוכבים ולא בשקיעה אך בשו"ע הרב (סק"ח) מוכח כדברי רבינו דגם בסוף היום תלוי בשקיעה וכ"מ בכו"פ (שם) וכ"כ בחכ"א (כלל ק"ח ס"ד) ולחור"ש (סק"ה). ועיין ערוה"ש (ס"ז) שכתב דהעיקר הוא שתלוי בעמוד השחר וצאת הכוכבים ע"ש וכן בסק"ט (סק"ג) כתב דדוחק לומר דתלוי בטבע החמה ולבנה אלא תלוי ביום ולילה ע"ש ועי' בפרי דעה בפתיחה בשער השמיני שהביא סייעתא להסד"ט מדברי רבינו ירוחם ע"ש אלא דהכריע להלכה כדברי רבינו דתלוי בנן ושקיעה ע"ש, וכן משמע מדברי הט"ז (סק"ב) שכתב משא"כ בראיית דם נדה שתלוי בזמן וכו' נתנו חכמים שיעור לאיסור וכו' והוה שיעור שוה בכולן ולפני אותה הלילה או היום או לאחריו מותר עכ"ל משמע מדבריו דמשום לא פלוג נתנו שיעור שוה או יום או לילה א"כ מוכח דאינו תלוי בחמה או לבנה דאילו תלוי טבע הוסתות בזה הרי טעמא רבה איכא לאסור רק היום או הלילה כי זה טבע וסתה וא"צ לטעמא דנתנו חכמים שיעור שוה בכולן, וכ"מ בפרישה (או"ח סי' ר"מ סק"ג) במש"כ דלא קבעו חכמים פרישות לשעות אלא לזמן ידוע ע"ש. וכתב בערוך השולחן (שם) דיש להחמיר כשני הפירושים וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ב ס"ג) ובטהרת ישראל (ס"ד) אך סוגיא דעלמא כדברי רבינו ושאר פוסקים דתלוי בהילוך החמה ולבנה הן לקולא והן לחומרא.

נתיבות משה - חידושים

[ט"ו] דהתם ההמשך הוא דבר מועט. והוא תי' הלבוש והפרישה דעיקר החילוק הוא אם נמשך בעונה זו זמן רב או מועט דאם נמשך רק מעט בתוך עונה זו

(ו) נראה שסמך עצמו על מש"כ בנקודות הכסף וכו'. וצ"ב מאי קאמר הרי הכא מיירי שיש לה שעה קבועה שהרי רגילה לראות בהנן החמה וכבר הרגיש בפ"ת וכתב שהוא דוחק אך גם הדוחק צריך כונה ואולי כונת רבינו למש"כ בסד"ט (סק"ח) דכונת נקודות הכסף דכיון דנשי דידן אין רגילות שתקבע וסתות לשעות משום הכי החמיר באור זרוע אפילו ברגילה לקבוע לשעות שדינה כאילו לא קבעו לשעות משום לא פלוג או י"ל דבאמת מש"כ בשו"ע רגילה היא לאו דוקא דגם באינה רגילה אלא ראתה פעם אחת ויש לה ספק אם קודם הנן או אחר הנן ואין לה וסת קבוע נמי דינא הכי דאינה אסורה אלא ביום ובכה"ג לדעת הש"ך צריך לפרוש כל היום דאע"ג דבפעם האחרונה יש לה ספק דוקא בשעה זו מיהו אין לה שעה קבועה תמיד ולכן אסורה מדינא כל היום. אבל לפמש"כ הפלתי (סק"ו) והסד"ט (סק"ז) והובא לעיל (סק"ד) נראה דרגילה דוקא קאמר אבל באינה רגילה צ"ל הטעם כמש"כ הט"ז דתולין הקלקלה במקולקל.

הנה לפמש"כ הפרי חדש וכו'. [והוא ביור"ד סי' ק"י (בכללי ס"ס אות א') וע"ש בחו"ד סק"כ] הנה לבאר זאת נקדים דבמסכ' כריתות (דף יז:): קיימא לן הלכתא כרב דחיוב אשם תלוי אינו אלא אם הי' לפניו ב' חתיכות א' חלב וא'

נדתה וכן כשהראיות שבתוך נדתה לא הוקבע עדיין אינה חוששת כלל אף שלשאר וסת שאינה קבוע חוששת מכל מקום היום שבתוך נדתה כל שלא הוקבע אינה חוששת ולא לעונה בינונית ממנה ועיין ביאורים:

נדות נעשו וסת כגון שראתה ב' פעמים בר"ח וכ"ה לחודש ובפעם הג' חזאי בה' ובר"ח לא חזאי אז בפוסקת חוששת לה' בירחא משום וסת קבוע ובשופעת אינה חוששת אבל כשהימים שבתחלת ראייתה הן וסת שוב אינה חוששת להראיות שבתוך

נתיבות משה - חידושים

חשיבה מעין הוסת עצמו ונטפל לו ואע"ג דתחילת הראי' הי' תחילת עונה ראשונה מ"מ כל שבתוך עונה זו נמשכת זמן מועט סברא דהוא חשיבא מעין הוסת עצמו, אבל לדעת הב"ח עיקר החילוק הוא בין ראי' מרובה לראי' מועטת עיין ש"ך (סקט"ז).

ובפעם הג' חזאי בה' ובר"ח לא חזאי. מש"כ רבינו בה' חזאי אין רצונו לומר דדוקא אם היה ממעין סתום בפעם הג' חוששת לו דאפי' אם ראתה מקודם ביום ב' או ג' ג"כ חוששת לה' אם ראתה גם בו ע"י פוסקת אלא עיקר כונת רבינו לומר דר"ח לא חזאי שאם נקבע לר"ח שוב אינה חוששת לה' שבתוך ימי נדות ופשוט.

נמצא לדעת רבינו בענין ג' תנאים שאשה תחשוש לוסת בתוך ימי נדתה בזמן הזה:

א) שתהי' פוסקת אבל בשופעת אין לחוש לוסת בתוך ימי נדתה ואפילו אם תראה אח"כ ב' פעמים ממעין סתום. **ב)** גם בפוסקת בעינן שלא היה תחילת הראי' וסת קבוע אבל אם יש לה וסת קבוע לתחילת הראי' אינה קובעת וסת בתוך ימי נדתה אע"פ שקבעה ואע"פ שהיתה פוסקת. **ג)** גם היכא דאיכא ב' תנאים הנ"ל דהיינו פוסקת וגם אין לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה מ"מ אינה חוששת לוסת בתוך ימי נדתה עד שתקבע לה ג' פעמים אבל קודם שקבעתה לוסתה אינה חוששת כלל וע"ע בחידושינו שהארכתני בכל זה לענין הלכה.

כא) וגם אם ראתה במחבא אינו מצטרף לענין קביעות וסת. ומ"מ אם ראתה פעם אחת כשהיתה במחבא חוששת לו פעם אחת אע"פ שאינה קובעת וסת וכמו בראתה בימי זיבה שחוששת לראייתה כדאמר' בנדה (דף לט).

כב) בדיקת חורין וסדקין. כ"ה במדרכי (סי' תשל"ה) ומהר"ם מרוטנברג (סי' תרכ"ה) דבדיקה ביום וסתה צריך חורין וסדקין אבל דעת הראב"ד בבעלי הנפש דלא בעי חו"ס בשעת הוסת אלא בדיקה בבית החיצון, וצ"ב ע"פ מש"כ רבינו לקמן סי' קפ"ו וסי' קצ"ו מ"ט צריכה חו"ס הלא יש לה חזקת טהרה ובכה"ג מודה להנוב"י ע"ש ועיין ביאורים (סקי"ב) דאפי' באין לה וסת אם עברה יום ל' אסורה עד שתבדוק בדיקת חו"ס. וצ"ל דכיון דסתם

נתיבות משה - ביאורים

שומן ואכל אחת מהן אבל בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן פטור ואיכא כמה טעמי בגמרא או משום דבעי' שיהא אפשר שיתברר איסורו דבשתי חתיכות ונשארה חתיכה אחת אפשר שיכיר זמן שיכיר אם זו הנותרת הוא חלב או שומן ויתברר אם חטא או לא או משום דבעי' איקבע איסורא מעיקרא ובשתי חתיכות יש כאן ודאי איסור לפנינו ועוד טעם איכא התם בגמרא ע"ש ונתבאר בגמרא נפק"מ בין כל הטעמים יעו"ש, והנה במשנה מבואר שאם עשה מלאכה ואינו יודע אם ביום שבת או חול חייב אשם תלוי, ולכאור' קשה הרי שבת ויום חול מאי איקבע איסורא איכא הרי כל יום הוא לבדו ואין כמו חתיכה משתי חתיכות דבשעה שעשה המלאכה לא הי' לפניו רק חתיכה אחת או יום חול או יום שבת ולכן כתבו התוס' דמשכחת לה בעשה מלאכה בין השמשות במוצ"ש דספק הוא אם הוא יום או לילה והוי שתי חתיכות לפניו וגם איקבע איסורא דכל היום הי' אסור במלאכה, וכתב הפר"ח דדעת רש"י ור"ן דה"ה בערב שבת בין השמשות חייב אשם תלוי כיון דיום חול ויום שבת לפניו הוי כחתיכה מב' חתיכות ואיקבע איסורא וע"ז הקשה רבינו דהכא נמי דהוי ספק ביום או בלילה הוי כחד בחד דאתחזיק איסורא והיה לנו לאסור בשניהם מספק וס"ל לרבינו דמש"כ התוס' בין השמשות הוא לאו דוקא דה"ה בספק יום ספק לילה כיון דהספק הוא בשני ימים שהן לפניו הוי כתערובת חד בחד וחשיב חתיכה מב' חתיכות, וצ"ל כסברת הט"ז דתולין תחלת הקלקלה במקולקל דזה אמרינן גם היכא דהוי חד בחד ואתחזיק איסורא, אבל לדעת הש"ך שכתב דא"צ לפרוש אלא ביום שהיה ודאי בימי נדתה קשה דכיון דאתחזיק איסורא והוי חד בחד לא אמרינן ספק דרבנן לקולא. ואפשר דגם כונת הש"ך כהט"ז ועי' בפרי דעה מה שפי' בזה, וע"ע בלבנון נטע (סק"ו) שפלפל הרבה בזה וע"ע פמ"ג (סי' שד"מ סק"ג). ועיין בשו"ת דברי חיים (ח"א אה"ע סי' נ"ה) שתמנה על רבינו דלא דמי לספק בין השמשות דהתם הוי ספק בגוף בין השמשות אם הוא חול או שבת אבל הכא הו"ל ודאי יום או ודאי לילה והוי ככל ספק בעלמא וספיקא דרבנן לקולא ע"ש, ולפ"ז צ"ל דמש"כ רבינו (לעיל סק"ד) דאם

נתיבות משה - חידושים

נתיבות משה - ביאורים

נשים רואות מל' יום לל' יום או באשה שיש לה וסת בעונת וסתה דאיכא חזקה אורח בזמנו בא איתרע חזקת טהרה דידה, ולכן צריכה בדיקת חו"ס.

היה לה וסת אחד קבוע ואינה יודעת איזה יום מותרת משום דוסתות דרבנן מיירי שהספק היא על יותר משני ימים דאילו הספק היא רק ביומיים הו"ל חד בחד ואתחזיק איסורא דלא אמרינן ספק דרבנן לקולא, ולכאור' צ"ב במש"כ רבינו לעיל (סק"ד) בכוונת רמ"א במשנית

וסתה שצריכה לפרוש כל הימים שמא קבעה וסת הרי הספק הוא בג' ימים וא"כ הו"ל ספיקא דוסתות דהוי לקולא ומאי שנא מנאבדה לה יום וסתה הקבוע דכתב דמותרת משום ספק, ומצאתי בסוגה בשושנים שהעיר כן ע"ש, וצ"ל דדין דמשנית וסתה שאני שהספק הוא שמא הוקבעו כל הימים ואין כאן ביטול משא"כ ביש לה וסת בין ימים שאין בהם וסת ואינה יודעת איזה יום אמרי' ספיקא דרבנן לקולא ומותרת בכל הימים מדין ספק, ועיין בדרכי תשובה (סי' קפ"ט סק"ב) שכתב דאין להקשות ממה דקיי"ל (סי' שד"מ) בהולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת דאסור במלאכה כל הימים ולא אמרי' דליבטל יום הזה ברוב הימים משום דהוי קבוע כמש"כ המג"א שם דכבר כתב הפמ"ג שם דשבת נודע הקביעות לכל העולם כמו בט' חניות דידועים וקבועים אבל הכא דלא נודע קביעות וסתה לכל העולם א"כ לא הוי קבוע כלל ובטל ברוב הימים. ובספר סוגה בשושנים (סי' ב' סק"ה) החמיר בזה ולפלא שהעלים עין מדברי רבינו דמוכח להדיא שיש חילוק בין מסופקת בב' ימים דהוי תערובת חד בחד למסופקת על כמה ימים דמותר. אלא דשם (בסק"ו) הקשה על רבינו דמ"מ יום האחרון היה לנו לאסור יעו"ש, ומ"ש דהוי קבוע דרבנן צ"ב דדוקא בתערובת חנויות או בדבר חשוב דאיסור לפנינו הוי קבוע אע"פ שאינו ניכר משא"כ הכא דליכא איסור לפנינו כמו שאבאר בסמוך, ולהכו"פ וסד"ט והפלאה הנזכרין לעיל (סק"ד) אסורה עכ"פ ביום האחרון של הספק דהא כתבו דהטעם דאסורה רק ביום הוא משום דבליילה מותרת דהוי ספיקא דרבנן ולקולא וביום אסורה כיון דעברה הלילה ולא ראתה נתברר הספק דע"כ וסתה ביום מדלא ראתה בלילה דהא חזקה אורח בזמנו בא, ובפרדס רמונים (ט"ז סק"ז) ובסוגה בשושנים בפתיחה (אות ט"ו) תמהו על דבריהן דמאי שנא מב' קדירות של היתר ומב' בתים בדוקין דכיון דא"א לתלות שתייהן אסורין דמאי חזית וה"ה הכא כיון שיש לנו ספק על הלילה והיום וע"כ אחד מהן אסור שוב שניהן אסורים דמאי חזית וכ"כ הר"ן בפסחים לענין הסיבה דפליגי אי תרי כסי קמאי צריך הסיבה או בתראי דכולן צריכין הסיבה דמאי חזית ע"ש וכן מבואר בר"ן לענין עיירות מסופקות אם מוקפות חומה דא"א לפטור שתייהן מדין ספק דרבנן ויעו"ש ולכאור' י"ל דשאני היכא דיש איסור לפנינו או מצוה לפנינו דא"א להתיר איסור או להפקיע מצוה מספק דרבנן, משא"כ חיוב פרישה הוא משום גזירה שמא תראה בשעת תשמיש ובמקום ספק לא גזרו רבנן ולכן בין הלילה ובין היום אפשר להתיר מכח ספק [וכדס"ל לרז"ה באמת וכמו שביאר כן בהגהות אמרי ברוך על החו"ד] אלא דלאחר שעבר הלילה ששוב מכח חזקה דאורח בזמנו בא מתברר דהראי' ביום אסרי' להיום ואתי שפיר, מיהו כל זה בוסת קבוע דאיכא חזקה אורח בזמנו בא, משא"כ בוסת שאינה קבוע מותרת לגמרי ורק אם הספק הוא בב' עונות אין כאן ביטול ברוב ואז אסורה ביום שהיה ודאי בימי נדתה. ונראה דאם הספק הוא בין ג' עונות אע"פ דהוי רק ב' ימים מ"מ מותרת בכולן דהו"ל ביטול ברוב דהא האיסור פרישה הוא בעונות ולא בימים.

[ועיין חזו"א (סי' פ"ז סק"ג) שכתב לענין מינקת ששכחה יום ראייתה דאין לאסרה כל הימים ומצרף שם דעת הרשב"א ע"ש ונראה דלרווחא דמלתא כתב כן אבל גם בלא"ה בוסת שאינו קבוע אין מקום לאסור כל הימים מספק, ובספר סוגה בשושנים (סי' ב' סק"ז) החמיר גם בוסת שאינו קבוע ומדמהו להך דסעיף ד' שהחמירו הפוסקים לאוסרה גם ביום, ואין זה דומה כלל למעיין, גם מה שהביא שם מדברי הרא"ה שהחמיר בוסת שאינו קבוע דהפרישה היא מה"ת לענ"ד זה אינו ושוב ראיתי שכבר הרגיש הוא עצמו בפתיחה לספרו (סק"ט) ע"ש וכ"כ גם הח"ס דגם לרא"ה בוסת שא"ק הוי מדרבנן ולכן בספק וסת שאינו קבוע אם הספק בכמה ימים לכו"ע יש להקל].

וראייתי בספר אחד שכתב דנשי דידן שאין יודעות החשבונות של הוסתות משנים שקודם הנישואין צריכות עכ"פ לחוש להחו"ד בימים שהיא עכשיו רגילה לשנות בהן וגם מרן החזו"א לא הקיל כאשר אין יודעות חשבון הוסתות עכ"ד וזה אינו דכל שלא ידעה כלל אם ראתה בימים אלו בשנים שלפני הנישואין נתבטלו החששות ברוב ימים שלא ראתה בהן וכל דברי החו"ד נאמרו רק ביודעות ודאי שימים אלו ימי ראי' אלא שהספק שכל אלו הימים הוקבעו חוששת מספק וזה כונת החזו"א, ג"כ למעיין שם וכל שיודעת חשבונה שלא הי' בהם דרך קביעות בימים אלו שיודעת שרגילה לראות בהן אינה חוששת ולכן דיין נשי דידן שאינן יודעות כלל ימי ראייתן בשנים שלפני הנישואין אינה חוששת בהן כלל ומעולם לא רפרף אדם בזה,

אבל בשופעת אין לחוש לזה דודאי ראייה אחת היא וכן כתב בבעל הנפש (דף ח' ע"ד) רק שבזה חש לשמא הפסיקה בלילה מתוך שינה ולא ידעה והטור והמחבר לא חשו לזה כיון דוסתות דרבנן ואיכא ס"ס אימר לא הפסיקה ואם תמצא לומר הפסיקה אימר כל הראיות היו בימי נדות דם טמא ואם כן בפוסקת ורואה חוששת לכל הימים. וכן צריך לתרץ

(י) עונה הראשונה של הוסת, וכיון שעברה עונה ולא ראתה, מותרת:

(ז) עונה הראשונה. וקשה דהא הטור פסק בסי' קפ"ט כהרמב"ן דבזמן הזה אשה קובעת וסת מטעם דלא בקיאיין בין ימי נדה לימי זיבה ובין דם טהור לדם טמא ויש לחוש שמא הראשון היו מימי זיבה או דם טהור והב' או הג' היו דם טמא ומתחלת נדה שראויה לקביעות וסת וכ"פ שם הב"י ועיין בש"ך ס"ק ע"א וצ"ל דדוקא בפוסקת קיימא לן כן

נתיבות משה - ביאורים

שוסת שנקבע הוא דם טהור ומה שראתה בוסת שאינו קבוע היה דם טמא דכיון שהוקבע לה וסת אמרינן דודאי וסתה היה מדם טמא והטעם י"ל דסמכינן דרוב דמים טמאים באשה ולכן היכא דכבר איקבע לה וסת אמרי' דודאי מהרוב דמים שהן טמאים נקבע לה ולכן שוב אינה חוששת לוסת שאינו קבוע.

ומה שהקשה דלא נזכר ברמב"ן סברא זו אין בזה השגה על רבינו שכתב כן ע"פ דברי הראב"ד בבעלי הנפש שהביא ג' שיטות בדין אשה שהיא למודה לראות ה' ימים או ד' רצופים והובא לשונו בסד"ט (סק"ט) ע"ש ושם בשיטה הג' הביא סברא דבזמן הזה צריכה לחוש לכולן מב' טעמים מפני שלא בקיאיין במראות הדמים וגם משום חשש טועות ועפ"ז כתב רבינו דבריו וכונתו בזה לומר דלב' הטעמים נוכל להתיר בזמן הזה ג"כ בא' מהדרכים שביאר רבינו לקמן, ועתה שזכינו לאורו של חידושי הר"א על מסכ' נדה תלמיד הרמב"ן ז"ל מבואר שם (בדף לט.) דהרמב"ן ס"ל ב' הטעמים שנתבארו בדברי רבינו.

אב"ד בשופעת אין לחוש. ולכאור' הטעם דכיון דכיון דהכל ראייה אחת יש לתלות או הכל בימי נדה או הכל בימי זיבה, ובסד"ט (סק"ט) בד"ה ולכאור' עלה על דעתי רצה ג"כ לחלק בין שופעת לפוסקת אלא דהקשה אח, כ ע"ז דא"כ בפוסקת צריכה לחוש לכל זמן המשכתו ולא שמענו מי שהחמיר בזה וכן הקשה רבינו לקמן, וכתב עוד שם דאין לחלק ולומר דאפילו בפוסקת אם ראייתה הוא בימים רצופים זה אחר זה אין לחוש לה דכל שהוא ימים רצופים תלי' כל הראי' בטר ראי' ראשונה אפילו בפוקת ורק כשאינה ימים רצופים יש לחוש זה אינו דכיון דלדידן דטעמא דקובעת וסת בימי נדתה האידנא משום דטועות משווין להו וחיישינן דלמא ימים הראשונים של התחלת וסת היו בימי זיבה וימים האחרונים מימי נדה א"כ מהאי טעמא אין לחלק בין ראתה בימים רצופים זה אחר זה או לאו. ותירץ בפרדס רימונים (ש"ך סקט"ז) דהיכא דראתה ימים רצופים אפילו תימא דראי' הראשונה היה בימי זיבה

ומש"כ החו"ד דבשכחה יום וסתה דמותרת משום דוסתות דרבנן לכאור' אפי' בדאורייתא לשתרי כיון דנתבטל ברוב הימים ואפשר דס"ל דלא אמרי' ביטול ברוב כהאי גונא אלא בדרבנן ולא בדאורייתא דלא כמ"א שתי' דהוי קבוע דמשמע דאם לא הי' קבוע גם בדאורייתא נתבטל ברוב וכ"מ בשו"ת מהר"י אסאד (יור"ד סי' ק"צ) שכתב דהא דמחמירנן בשבת לאסור כל הימים הוא משום דהוי איסור סקילה ע"ש משמע דבדאורייתא לא אמרי' ביטול ברוב כהאי גונא אלא בדרבנן אמרי' ספק דרבנן לקולא, ועפ"ז אתי שפיר דברי החתם סופר (סי' קס"ו) שאוסר כל הימים כיון דס"ל דשמא תראה הוא חשש תורה לא אמרי' בכה"ג ביטול ברוב אלא שמסיק החת"ס דאפי' לדברי הש"ך שהוא דרבנן בעלמא מ"מ לא מלאני לבי להקל לכתחלה בספיקא דמצוי אתי לידי חיוב חטאת עכ"ד ע"ש.

(ז) ובין דם טהור וכו'. בפר"ר (סי' קפ"ט ש"ך סקע"ב) תמה על רבינו דחשש זה דשמא הראשון הוא דם טהור לא הזכירוהו שום אחד מהפוסקים גבי וסתות והרמב"ן והרשב"א והטור והרב המגיד כולם כתבו רק הטעם דאם אתה מחלק להם בין ימי נדה וזיבה לשאר הימים נמצאת מצריכות ללמוד פתחי נדה ופתחי זיבה, ועוד דא"כ נפל כל דיני וסתות בבירא דקיי"ל דאם נקבע לה וסת שוב אינה חוששת לוסת שאינו קבוע ולפי החשש של החו"ד מנא ידעינן דקבעה וסת ושמא מה שראתה בוסתה היה דם טהור ומה שראתה בוסת שאינו קבוע היה דם טמא ולא תמצא לעולם קביעת וסת בודאי.

והנה לפמש"כ רבינו לקמן דהיכא שהימים שהתחילה לראות בהן הוא וסת קבוע אינה חוששת להראיות שבתוך ימי נדותה דכולי האי לא חיישינן לומר אולי הוסת קבוע שבתחילת ראייתה אינן ראוין לקביעת וסת שראיות מקריות הן והראיות שבתוך נדותה הן ראויות לקביעת וסת ולעשות מהעיקר טפל ומהטפל עיקר א"כ מיושב בזה מה שהקשה בפרדס רימונים דלא חיישינן כולי האי לומר

ובריש ירחא לא חזאי דאז אין לה רק קביעות וסת של ימי נדוטה חוששת אולי וסת הן וראיות הר"ח מב"פ הראשונים מימי זיבה הן וראיות הה' בירחא הן וסת. וכטעם הרמב"ן שכתב בהלכותיו פ"ה אבל כשימי תחלת הראייה הן ג"כ וסת קבוע כגון ראתה ג"פ בר"ח ובה' בירחא או המשיכה ראיותיה כתב הרב בהג"ה סי' קפ"ט סעיף י"ג שימי התחלת ראייה הן וסת קבוע לדילוג אז אינה חוששת להראיות בתוך ימי נדוטה ולומר אולי הוסת קבוע שבתחלת אייתה אינן ראויין לקביעת וסת שראיות מקריות

דברי הרשב"א בתה"א דבדף קע"ד פסק דאינה חוששת לראייה שבתוך ימי נדוטה ובדף קע"א פוסק כהרמב"ן וכן דברי הטור קשיין אהדדי דבסי' זה פוסק כהרא"ש דאינה חוששת רק לתחלת ראייה ובסי' קפ"ט פוסק כהרמב"ן וצריך לחלק בין שופעת לפוסקת כנ"ל אך סוגיין דעלמא קשה דרוב נשים דרכן לראות ד' או ה' ימים ואינה חוששת רק ליום ראשון לכן נראה דדוקא כשהימים שהן בתחלת ראייתה אינן בדרך קביעת וסת כגון שראתה ב' פעמים בריש ירחא ובה' בירחא ובפעם הג' חזאי בה' בירחא

נתיבות משה - ביאורים

כמה ימים בין ראי' א' לראי' ב' ובזה יש נפק"מ בין זמן התלמוד שאינה קובעת וסת בימי נדוטה לזמן הזה שקובעת וסת עכ"ד וכ"כ בערוך השולחן (סל"ב) ובחידושי הארכתי מש שיש לתמוה על דבריו ע"ש, ובשו"ע הרב כתב כדברי רבינו אלא שהקיל טפי דבעינן שתפסוק לגמרי באותו יום ע"ש.

דרכן לראות. פי' ומפסיקה באמצע ואפ"ה אינה חוששת אלא ליום ראשון בלבד.

ובפעם הג'. משמע מדברי רבינו דס"ל דאף אם ג' ראיות יהיו לה ממעין פתוח ותקבע לה וסת בתוך ימי נדוטה אם אין לה וסת קבוע לתחילת הראיה קובעת וסת לימי נדוטה ותולין ב' ראיות הראשונות מימי זיבה, והסד"ט תי' בענין אחר דבעינן רובו ממעין סתום דב' ראיות אחרונות יהי' ממעין סתום ואז אמרינן איגלאי מלתא למפרע שראי' הראשונה התחלתה בימי זיבה היתה ודעתו דבגה"ג קובעת וסת אפילו היכא דשופעת דאע"ג דמתחילה רצה לחלק בין שופעת לפוסקת לבסוף דחה זאת והעלה חילוק זה בין אם רובו ממעין סתום דאם רובו ממעין סתום אז מצרפין ראי' ראשונה דהוי ממעין פתוח אע"פ שהיתה שופעת אבל לדעת רבינו לעולם לא מצרפינן שופעת לוסת אפי' כשימי התחלת הראיות אינן וסת והימים שבתוך נדוטה הוקבעו אפילו הכי אינה חוששת להכל ראי' אחת הוא ורק היכא דפוסקת אז אפילו אם כל הראיות שבתוך ימי נדוטה היו ממעין פתוח כל שלא קבעה וסת לתחילת ימי הראי' הרי היא קובעת וסת לתוך ימי נדוטה.

וע"ע בפרדס רמונים שהקשה מדברי הרשב"א דמוכח דלרמב"ן אפי' יש לה וסת קבוע בתחילת ימי נדוטה חוששת לוסת קבוע שבתוך ימי נדוטה, ונראה דכונת רבינו דאע"ג דהרמב"ן לא מחלק בהכי אבל השו"ע לא חייש כולי האי ולהלכה יש לחלק בין יש לה וסת קבוע לתחילת הראי' או לא.

עכ"ז הרי נפתח מעיינה וכל מעיין פתוח אינה קובעת וסת לא שנא שנפתח מעיינה מזיבה או מנדה ולכן אפי' פוסקת ליכא חששא זו וע"ע בסמוך.

וכ"כ בספר בעלי הנפש. שם מבואר דאם ראתה חמשה ימים רצופים וב' ימים הראשונים היו בימי זיבה וג' האחרונים בימי נדה וכתב דקבעה לה וסת משום דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה הרי דלולא טעם זה לא קבעה וסת והטעם משום דמעיין פתוח אינה קובעת וסת שהכל ראי' אחת היא אפילו אם יודע ודאי שחלקם מימי זיבה וחלקם מימי נדה וא"כ מוכח דבשופעת אין לחוש גם בזמן הזה. ומהאי טעמא ג"כ אין לחוש שחלקם דם טהור וחלקם דם טמא דכיון דהכל ראי' אחת היא הו"ל או כולו דם טהור או כולו דם טמא ולא חיישינן כולי האי.

וכן צריך לתרץ דברי הרשב"א. והקשה בפרדס רימונים הלא הרשב"א כתב כן גם לענין פוסקת דאינה חוששת אלא לתחילת ראי' ועכ"ז פוסק כהרמב"ן דבזמן הזה אשה קובעת וסת בימי נדוטה משום חשש טועות וי"ל דכונת רבינו דהרשב"א כתב כן רק לזמן הש"ז דהיו בקיאיין אבל בזה"ז ס"ל לחלק בין שופעת לפוסקת וכ"כ בשו"ת מנח"י (ת"ח סי' ע"ד) וכתב בפרדס רימונים דבאמת לק"מ דדעת הרשב"א דהרואה ב' או ג' ימים רצופים בין שופעת בין פוסקת אמרינן דראי' הראשונה היא מקרית והשאר הם טפלים לגבה ולפ"ז אין נפק"מ בזה בין זמן התלמוד לזמן הזה דאפילו תאמר דראי' הראשונה היה בימי זיבה עכ"ז כיון שלא היה יום אחד נקי ביניהם הוי הראשונה עיקרית והשאר אינן אלא תוספת דמים דכיון דחזיתה ממעין פתוח אין חילוק בין נדה לזבה ולכן לא הביאו הרשב"א והטור דברי הרמב"ן דבזמן הזה קובעת וסת גם בימי נדה וזיבה רק בלא ראתה רצופים וכגון שראתה בר"ח ובה' לחודש דכיון שהפסיקה בינתיים לא אמרינן דהראשונה עיקרית והשאר טפלים כיון שהפסיקה

הן והראיות שבתוך נדוטה הן ראיית לקביעת וסת ולעשות מהעיקר טפל ומהטפל עיקר כולי האי לא חיישינן וכן נראה דאינה חוששת רק כשהימים בתוך נדוטה כבר נקבעו בג"פ אבל לראיות פעם אחת שבתוך נדוטה אינה חוששת כלל כמו לשאר וסת שאינו קבוע דהא הראב"ד לא חש לחששא דטועות אפי' כשהן וסת קבוע ואף הרמב"ן דפליג נראה דלא משוינן פלוגתא רחוקה כל כך ובוסת שאינו קבוע דאינו רק חששא נראה דאף הרמב"ן יודה דלא חיישינן לחששא דטועות דהוי כעין ס"ס חדא דשמא התחלת הראייה היא עיקר ואז אין חשש כלל להראיות שבתוך ימי נדוטה ואפי' אם תימצי לומר שהראיות שבתוך ימי נדוטה היא עיקר מכל מקום אימר לא יבא ראייה זו לידי קביעת וסת כלל. והטור שהביא בסי' קפ"ט דברי הרמב"ן בהמשיכה ראיותיה דחש אף להראיות שבתוך ימי נדוטה אף שהימים שהן בתחילת ראייתה הן וסת קבוע לדילוג נראה דסבירא ליה כיון דיותר שכיח וסת השוה מוסת הדילוג על כן חש לשניהם מה שאין כן כששניהם וסתות שוות ועוד נראה כיון דשם מיירי שלא ראתה בדילוג רק ג"פ ולהחמיר חיישינן למאן דפסק כשמואל דבעינן ד' ראיות לדילוג כמבואר בסי' קפ"ט סעיף ז' ועיין ט"ז ס"ק כ"ז משום הכי כתב דחוששת גם להימים שבתוך נדוטה דאימר הלכה כשמואל ואז הימים של תחלת הראייה לא נקבעו וצריכה לחוש גם להימים שהם בתוך נדוטה אבל כשימי התחלת הראייה הן וסת שוה קבוע אז ודאי אינה חוששת להראיות שבתוך נדוטה כנ"ל ובשופעת דלא שייך חששא דהרמב"ן כיון דהכל ראייה אחת כמ"ש הראב"ד בספר בעל הנפש אפילו כשימי התחלת הראיות אינן וסת והימים שבתוך נדוטה הוקבע אפ"ה אינה חוששת כנ"ל: (ח) צריכה בדיקה. בט"ז ס"ק י"א כתב לתרץ קושית הב"י שהקשה הא בש"ס מדמה מעוברת למחבא וירץ משום דנגד התשמיש חיישינן שמא באמצע התשמיש יצא הפחד מלבה וכו' שותא דמרן הרב ט"ז לא ידענא דשמע שבא לתרץ גם דברי הרב שהזכירו בריש דבריו והרב בהג"ה כתב אבל לכתחלה צריכה בדיקה וע"כ א"א לרש דברי הרב בענין תשמיש דא"כ בדיקה מאי מהני דילמא בשעת בדיקה עדיין לא יצא הפחד מלבה ובשעת תשמיש יאו ע"כ בדיקה דכ' הרמ"א היא לענין אחר דאשה שיש לה וסת צריכה בדיקה בשעת וסתה אפילו אינה רוצה לשמש בוואר בס"ט ונגד זה חילוק של הרב בין מעוברת למחבא אינו

(וע"ל סוף סימן קפ"ט):

ז. אם הגיע וסתה בימי [טז] עיבורה, [יז] משהוכר עוברת, או בימי מניקתה שהם [יח] כ"ד חדשים משנולד הולד, אפילו מת הולד, אין צריך לפרוש [יט] סמוך לוסתה, ואפילו בתוך וסתה מותרת בלא בדיקה. (וע"ל סוף סימן קפ"ט):

ה. היתה נחבית במחבא מפני פחד, והגיע שעת וסתה, [כ] אינה חוששת לו: הגה וי"א דוקא אם עזר הוסת ולא נדקה ולא הרגשה, טהורה צלל נדיקה. אצל לכתחלה (ח) [כא] צריכה נדיקה. (וכן משמע צ"י):

נתיבות משה - ביאורים

דחוששת בזמן הזה מפני חשש טועות בזה מודה הרמב"ן דאם התחלת הראי' היא העיקר כלומר אם אמר' דיום התחלת הראי' הוא התחלת ימי נדה הרי אינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדתה ואפי' את"ל שהראי' שבתוך ימי נדתה היא עיקר מ"מ אימר לא יבא לידי קביעת וסת כלל ולא היינו מחמירין בזמן הזה מפני חשש טועות דהוי כעין ספק ספיקא אלא מפני דהרמב"ן ס"ל דמצד הדין כל יום חשוב כוסת

וכן נראה. וכ"כ בשו"ע הרב סי' קפ"ט (ס"ק קי"ב) דאפי' פוסקת בינתיים אינה חוששת כל זמן שלא נקבע ג' פעמים יעו"ש בטעם הדבר.

דאף הרמב"ן יודה. ואף שהרמב"ן (פ"ה הכ"ב) כתב דאחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שווין בדבר היינו מצד הדין דס"ל דכל יום כוסת בפני עצמו הוא וחוששת לכל זמן המשכתו כששופעת או מזלפת כמה ימים ולא מפני חשש טועות אבל בפוסקת

לה ומש"ה כתב אינה צריכה בדיקה מה שאין כן לענין מחבא דאף דמסולקת דמים היא לא מצינו בגוה שתהא דיה שעתא ואדרבה חשוב במתני' ד' נשים דדיין שעתן ולא חשיב מחבא בהדייהו ועוד דימי זיבה לכ"ע היא מסולקת דמים ואינה ראוייה לקבוע וסת ולענין שאר דברים ואפילו הכי מטמא מעת לעת כמבואר (דף לט) ע"ש מכל שכן במחבא דרק ר"מ אמרה במתני' שם מכל שכן דלא הוי מסולקת דמים לענין דיה שעתא ודי אם נחשוב הא דמחבא מסולקת דמים כמו בימי זיבה לענין שאין מצטרף ראיות מחבא לקביעת וסת כמו שכתב הר"ן בחידושו לנדה שם ואף דמשמע שם דמחבא אפילו בדקה ומצאה טמאה טהורה יש לומר דהיינו דאם בדקה עצמה זמן רב אחר הוסת ומצאה טמאה אינה חוששת לוסתה ואינה טמאה משעת וסתה אבל חוששת לראייתה להיות מטמא מעת לעת דבשאר נשים חוששת לוסתה ולראייתה עיין נדה ט"ו ובש"ס דמדמה מעוברת למחבא היינו רק לענין דיעבד ולמ"ד וסתות דאורייתא ויליף במכל שכן מעוברת ממחבא ועיין בא"ח סי' ג' במגן אברהם ס"ק י"ד מה שמקשה אדין דמחבא דהכא ומה שתירץ :

מעלה ארוכה והנה להמליץ בעד הט"ז צ"ל דלא בא לתרץ רק דברי הטור שכתב סתם חוששת ומפרש הט"ז דמייירי רק לענין תשמיש אכן גם בהטור משמע דחייבת בבדיקה לכתחלה בשעת וסתה משום חשש דשמה תראה ותפול לארץ וז"ל הטור עבר היום ולא בדקה טהורה משמע דלכתחלה בעי בדיקה בשעת וסתה ובמעוברת כתב דאין צריכה בדיקה אפי' לכתחלה ובזה אינו מועיל חילוק הט"ז. לכן נראה דהטור הוכיח מהש"ס דלכתחלה צריכה בדיקה במחבא מדקתני במתני' ר"מ אומר אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה טהורה ולא קאמר אם היתה במחבא א"צ בדיקה משמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה בעי בדיקה מה שאין כן במעוברת אין להוכיח מנדה (דף ט') מהא דלא קא מבעיא ליה בהגיע שעת וסתה בימי עבורה בעי בדיקה או לא דזה אינו די"ל כמו שכתב הר"ן בחידושים שם ע"ש בר"ן. אבל מהא דמחבא מוכח שפיר דלא שייך שם תירוץ הר"ן וגם נראה דהא שכתב הטור דמעוברת לא בעי בדיקה לכתחלה לאו מנדה (דף ט') יליף לה דשם לא נזכר רק לענין דיעבד רק דהטור למד זה מהא שכתב בת"ה (דף קע"א) וז"ל וכיון דדיה שעתה אלמא ראייה מקרית היא ואינה ראויה לחוש

נתיבות משה - ביאורים

בתיובתא ע"ש דבימי זיבה נמי מטמא מעל"ע אע"פ שמסולקת דמים דאין דרכה לראות בימים אלו אפ"ה מטמא מעל"ע וכתב רבינו דה"ה מחבא וכש"כ הוא דרק ר"מ חידש דין מחבא ולכן לענין דיה שעתה לא נחשבת מסולקת דמים, אלא דעדין צ"ב דאמרי' התם אמר רב יהודה לומר שאינה צריכה בדיקה דהני י"א יום בחזקת מסולקת ואינה צריכה בדיקת שחרית וערבית וא"כ נימא דה"ה מחבא לא תצטרך בדיקה לכתחילה כמו בימי זיבה ומנא לן להחמיר במחבא יותר מבימי זיבה אלא דכבר כתב רבינו דזה נשמע מדברי מאיר שאמר לשון דיעבד אם היתה במחבא והגיע שעת וסתה ולא בדקה משמע דלכתחלה בעי בדיקה.

ואף דמשמע שם וכו'. ר"ל דהא אמר רבי מאיר דאם הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זה טהורה משמע דאפי' אם תבדוק אחר הוסת אינה טמאה למפרע משעת וסתה כיון דחרדה מסלקת הדמים ואמרי' דיה שעתה וטמאה רק משעת ראייתה אלמא דאמרי' דיה שעתה גם בהיתה במחבא ותי' רבינו דאין הכונה שאינה מטמא מעל"ע אלא ר"ל דאם בדקה זמן רב אחר הוסת יותר ממעל"ע אינה טמאה למפרע משעת וסתה אבל מ"מ חוששת לראייתה עכ"פ להיות מטמא מעל"ע.

בפ"ע לכן חושש גם בוסת שאינו קבוע אבל לדידן דפסקינן דאינה חוששת אלא לעונה ראשונה ורק היכא דפוסקת דאיכא למייחש מפני חששא דטועות מחמרינן לכן כל שלא קבעתו בתוך ימי נדותה אינה חוששת לזה. ולפי דברי דחור"ד אם תראה ראייתה השני' לאחר ז' ימים מראייתה הראשונה חוששת לה אפי' לא קבעתה עדיין וכ"מ בשו"ע הרב.

(ח) ובזה אינו מועיל חילוק הט"ז. ובפרי דעה כתב דודאי גם לענין זה מתיישב שפיר בסברת הט"ז דכיון די"ל שיצא הפחד מלבה באמצע העונה לכן צריכה בדיקה שהיא מוכן דחוק אצלה כל העונה רק דביעבד אם לא בדקה שרינן לה בלא בדיקה כיון דהוא רק חששא בעלמא והשתא שפיר ילפינן מעוברת ממחבא דלולא החשש שיצא הפחד מלבה לא היתה צריכה בדיקה ובמעוברת דליכא חששא זו מותרת בלא בדיקה אפילו לכתחילה וכ"כ בכו"פ (סק"ט).

ולענין שאר דברים. ר"ל לענין מה שנחלקו אמוראי (בדף לט.) בפשט דברי המשנה כל אחד עשר יום בחזקת טהרה למאי הלכתא ע"ש, ורק הונא בר חייא אמר שמואל לומר שאינה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה וכתב רבינו דה"ה מחבא הוי בחזקת טהרה שאינה קובעת וסת, והנה רבא אמר שם לומר שאינה מטמאה מעל"ע ואסקינן לרבא

(ט) צריכות בדיקה. נראה דאם יש לה שעה קבוע ביום הוסת דאינה צריכה בדיקה רק אותה שעה ולא כל העונה דאפי' רבנן דפליגי אר' יוסי בנדה (דף ס"ג) דאמר שעות וסתות וסברי כל היום לא פליגי שם רק לענין איסור תשמיש ומקרא דוזהרתם אבל לענין בדיקה מודו דשעות וסתות וראיה לזה מהא דאיתא בש"ס הובא בש"ך ס"ק כ"ג דאם לא בדקה שיעור וסת סמוך לוסתה וכו' ואם נאמר אף לענין בדיקה כל היום וסת לא משכחת לה אם לא שיהיה ידיה בין עיניה כל

[כג] צריכות בדיקה. בדיקת חורין וסדקים עיין בסימן קצ"ו:

[כג] כשיגיע הוסת. ואם יש לה שעה קבוע ביום הוסת אינה צריכה בדיקה רק אותה השעה ואם אין לה שעה קבוע וכן בעונה בינונית צריכה בדיקה כל העונה דהיינו שתשים מוך דחוק שיהא שם כל העונה ונשי דידן אין להם שעה קבוע כמו שכתבתי בשם נה"כ וצריכין בדיקה כל העונה ובמשנית וסתה ב' או ג' ימים המבואר בסעיף ב' צריך שתהיה מוך דחוק בין עיניה

נתיבות משה - חידושים

[כג] ואם יש לה שעה קבועה. ומשמע מדברי רבינו שאם עברה השעה ולא בדקה לדעת הרמב"ם מותרת בלא בדיקה ואינה צריכה שוב בדיקה אפי' בתוך העונה.

נתיבות משה - ביאורים

(ט) נראה דאם יש לה שעה קבועה וכו'. ובברייתא (דף סג) תניא היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות ר' יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת בשש שעות ופי' רש"י שעה ששית היא אסורה שהוא וסתה וכן פירשו התוספות דהיינו כל שעה

ששית וכ"כ במאירי שאין מדקדקין בקביעות וסת לחלקים שבה אלא כל השעה אסורה ע"ש נמצא דלר' יוסי בין אם רגילה לראות בתחילת שעה ששית ובין אם רגילה לראות בסוף שעה ששית מותרת בשעה חמישית ושביעית ואסורה כל ששית וכ"כ בחזו"א (סי' פ"ה סקע"ד) והסברא בזה דהשעה גורם הוסת אבל אין הרגעים קובעים וסתות וכל השעה אסורה ועיין ברש"ש שהבין דגם רגעים וסתות ומיירי שאין הרגעים שווים ולכן כל השעה אסורה ודבריו צ"ע דא"כ הו"ל לר' יוסי להשמיע חידוש זה דאפילו רגעים וסתות, ולדברי רבינו צריכה מוך דחוק כל השעה לכתחלה ואם לא בדקה במשך השעה ובדקה תוך שיעור וסת של השעה תליא בפלוגתא אם וסתות דאורייתא או דרבנן וחדש רבינו דאפי' ר' יהודה דלא ס"ל שעות וסתות היינו לענין פרישה אבל לענין בדיקה מודה דעיקר זמן הוסתות הוא באותו שעה, ולמ"ד וסתות דאורייתא אם לא בדקה באותה שעה אסורה. ולדידן דקי"ל וסתות דרבנן אם עבר שעת וסתה א"צ בדיקה אפי' בתוך העונה לדעה ראשונה (בשור"ע ס"ט), וכ"כ רבינו לקמן (סי' קפ"ז סק"ט) לענין תלי' במכה דקי"ל דאינה תולה במכתה בשעת וסתה דהוא דוקא בשעה זו אבל באותו עונה לפניו או לאחריו תולין במכתה אם יש לה שעה קבוע ע"ש. ועיין בתוספתא (פ"ט דנדה ה"ב) ואין מחייבין אותה שיהיו ידיה בין עיניה כל היום אלא בודקה סמוך לוסתה [עי' בגר"א שם] מוכח דהוא דין פרישה אבל בדיקה הוא רק סמוך לוסתה.

ורא' לזה וכו'. דהא ר' זירא מפרש דברי שמואל שאמר אפילו בדקה ומצאה עצמה טהורה טמאה מפני שאורח בזמנו בא דמיירי שלא בדקה עצמה כשיעור וסת אחר שעת הוסת ואת"ל דגם בשעה קבועה הוי כל היום וסתה לענין בדיקה ג"כ הרי בעי מוך דחוק כל העונה ולמה אמר רבי זירא שלא בדקה כשיעור וסת לשעת הוסת הרי כל שעדיין בתוך העונה מהני, ובאמת גם אם נאמר דלא בעי מוך דחוק כל העונה יוקשה דכיון דכל העונה מהני בדיקה הו"ל למימר לא בדקה כשיעור וסת של העונה אלא ע"כ דזמן הבדיקה הוא בשעת הוסת דוקא. והחזו"א (סי' פ' סקי"ח) חולק על רבינו דהלא כשתראה לאחר שעה כל שהוא בתוך העונה לא אמרינן שהוא שינוי וסת הרי דאין זמן האורח להגיע דוקא בשעה זו אלא זמנו כל העונה וא"כ כשעברה השעה ולא ראתה ואנו דנין אם יבוא האורח אח"כ ודאי יש לנו לומר מחמת חזקת הוסתות שודאי בא ודחה שם ראיית רבינו ע"ש אך הרא"י מרבי זירא לא דחה ע"ש ובחידושי הארכתי בזה.

ומדברי הראב"ד שהביא הב"י סי' קפ"ט ס"ג שכתב דקביעותא דיומא עקר לקביעותא דשעה משמע דכל היום וסתה לרבי יהודה ואין כאן וסת שעות כלל, אך מדברי הרא"ה שכתב דמשעת הוסת ואילך הוי דאורייתא לכאור' לא מהני בדיקה לפני שעת הוסת דהוי רק מדרבנן אך לאחר שעת הוסת עד סוף העונה דהוי מדאורייתא אפשר דאף לענין הבדיקה מהני לכתחלה עד סוף העונה, ומדברי הש"ך בנקודות הכסף דביש לה שעה קבועה כל היום וסתה וא"צ לפרוש עונה הקודמת גם לאו"ז משמע דלר"י ג"כ אמרי' שעות וסתות וכדברי רבינו אלא דלענין פרישה חוששת כל

כל הג' ימים כשעת וסתה דמיין וצריך ללמד זה תוך ביתו ועיין בביאורים: [כד] ולא הרגישה. ואם בדקה ונאבד העד אסורה ומכ"ש אם השליכה או פשעה באבדת העד אסורה ועיין ביאורים: [כה] בלא בדיקה. ואם היה עדיין תוך השיעור שנתבאר

בסימן ק"צ סעיף נ"א סמוך לשעת וסתה אף דיעה ראשונה מודה דבעי בדיקה: [כו] בדיקה. ואם עבר ג"פ יום וסתה ולא בדקה ולא הרגישה לא מיעקר וסתה אם לא שבדקה ולא ראתה אזי נעקר וסתה וכן אם באמצע הג"פ לא בדקה ולא הרגישה ביום הוסת מצטרף הראיות שאחר כך שראתה ביום הוסת לג"פ לקביעת וסת:

היום משיעור וסת אחר הנץ החמה. ועוד ראייה דאם כן אשה שיש לה וסת למה די' שעתה על כל פנים אותה עונה היה לה לטמא. והא דמשמע בנדה דף מ"ג דאפילו לטהרות אסורה עונה שלפני הוסת היינו לענין פרישה לכתחלה אבל לטמא למפרע עונה משמע מהרמב"ם דלא מטמאה ועיין בחידושי לנדה שבהאתי עוד ראייה לזה: **אמנם אם אין לה שעה קבוע**

ביום וסתה וכן במשנית ב' או ג' ימים צריכה שתהיה לה מוך דחוק כל משך השינוי: (י) ולא בדקה. נסתפקתי אם עברה עליה ג"פ יום הוסת ולא הרגישה אם נעקר הוסת בכך. וכן אם באמצע הג"פ לא בדקה עצמה ביום הוסת ואח"כ בדקה עצמ' ביום הוסת הד' וראתה אם

מצטרפי אם נימא דהוי כהפסקה בין הג"פ כיון שלא בדקה בנתיים דהא סומכין על מה שלא הרגישה להתירה לבעלה ה"ג יש לסמוך לענין עקירת הוסת או לא ונראה דלא נעקר ולא נתקלקל הוסת דהנה בגוף הדין הא דטהורים בלא בדיקה יש לעיין כיון דחייבו חז"ל בדיקה בשעת וסתה ולא סמכו אבירור דהרגשה וחשו לדילמא ראתה בלא הרגשה ונפל לארץ ואם עברה ולא בדקה עצמה מותרת בלא בדיקה אמאי הא מכ"ש יש לחוש לשמא ראתה ועדיין יש דם. ולזה נראה דהטעם משום דקיימא לן ריש נדה דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם רק משום חומרא דקדשים חשו ע"ש ומטעם זה לא בעי בדיקה כשעבר וסתה דאמרינן בדיקה דחורין וסדקין למה לה אי נמי הוה דם ודאי כבר נפל לארץ ובדיקה זו שוב הוי כבדיקה חדשה משום שמא ראתה עכשיו ולא משום שעת וסתה ואינה חייבת בה ולפי זה נראה דאם לא עבר שיעור וסת כמבואר בסימן ק"צ סעיף נ"א סמוך לוסתה חייבת בבדיקה דאימר הדם עדיין בגווה דבכי האי שיעורא הדם שוהה לבא כמבואר בנדה (דף ס' ע"ב) אבל לענין עקירה וקלקול הוסת לא סמכין על הא דלא ארגשה דודאי אמרינן מכח חזקה דוסתות שראתה אפילו בלא הרגשה תדע דהא למ"ד וסתות דאורייתא אפילו בדקה אח"כ ומצאה טהורה טמאה כמבואר נדה (דף ט"ו) ואמאי הא לא ארגשה אלא אמרינן מחמת חזקה דוסתות דראתה אפילו לא ארגשה וטמאה דקאמר התם היינו לטהרות וטמאה בלא הרגשה משום דמקור מקומו טמא או לבעלה מדרבנן טמאה ובזה יש ליישב קושית התוס' בנדה (דף ט"ז) בד"ה אלמא וסתות שהקשו דרב הונא אדרב הונא ולפמ"ש לא קשה מידי דלעיל (דף ט"ו) גבי בא מן הדרך דאיכא חשש דראתה וארגשה חייב לשאול לה מחמת חזקה דוסתות משא"כ בדף ט"ז דמיירי שלא הרגשה טהורה כיון דחזקת דם שבא בהרגשה והא מדלא ארגשה טהורה ור"ח פליג התם ואמר דאמרינן מחמת חזקה דוסתות דראתה אפילו בלא הרגשה כנ"ל אלמא דחיישינן משום חזקה דוסתות אף דלא ארגשה אף דקיי"ל דמותרת לבעלה נראה הטעם כיון דהוי תרי דרבנן דוסתות מדרבנן ואפילו אם ראתה בלא הרגשה ג"כ אינה טמאה אלא מדרבנן וגם כדי שלא לקלקל חזקת טהרה דידה לא אמרינן שראתה כבר ומתירין אותה לבעלה אבל לענין עקירת וקלקול וסת ודאי דלא נעקר וסתה משום דלא ארגשה וראיה מסימן קפ"ט סעיף כ"א שכתב דוקא אם בדקה ולא ראתה אינה חוששת לוסתה משמע דאם לא בדקה לא נעקר וסתה משום דלא ארגשה וכן הוא בטור סימן קפ"ט גבי הפסיקה ולא ראתה דבעינן דוקא בדיקה וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו פ"ד וכן מוכח מכל הפוסקים. ולענין מה שהחמיר הש"ך בס"ק כ"ג נראה דאין להחמיר כל כך בוסתות דרבנן כיון דאף אם ראתה בלא הרגשה ג"כ לא הוי רק מדרבנן: (י"א) ולא הרגישה. נסתפקתי כיון דעיקר ההיתר מכח דלא הרגישה וא"כ אם בדקה עצמה בשעת וסת ונאבד העד דשוב ליכא ראייה מהא דלא ארגשה דאימר הרגשת עד הוא כדאמרינן בריש פרק הרואה כתם אפשר דטמא וצ"ע:

נתיבות משה - חידושים

וצריך ללמוד זה תוך ביתו. מיהו כל זה הוא לכתחלה אבל בדיעבד אם בדקה אח"כ ומצאה טהורה מותרת, וכתבו הפוסקים דקשה להחמיר חומרא זו ובפרט בזמנינו דמצוי מאד חבורות ופצעים ורגישות באתו

נתיבות משה - ביאורים

העונה אך עדיין י"ל דהתינוח לפני השעה הקבוע אינו כי אם דין פרישה סמוך לוסת אבל אחר שעת הוסת ולא הרגישה אמרי' דכל שהוא בתוך אותו עונה חוששין לו דקביעותא דשעה אינו חשוב כ"כ לרבי יהודה ואפילו

נתיבות משה - ביאורים

למ"ד וסתות דאורייתא מהני הבדיקה בתוך העונה וכש"כ למ"ד וסתות דרבנן.

ומדברי רבינו מוכח דביש לה שעה קבוע ושכחה ולא בדקה באותו שעה לדין דאמרי' וסתות דרבנן שוב אינה צריכה לבדוק לדעה ראשונה בשו"ע (ס"ט) אע"פ שהוא עדיין בתוך אותו עונה, אך בשו"ע הרב (סי' קפ"ט סק"ד וסקפ"ח) מבואר דגם אחר שעת הוסת צריכה בדיקה אם הוא בתוך העונה, והטעם כמו שביאר (בסי' קפ"ד סק"י) דחוששין שמא נתעכב מעט האורח וביומו יבוא שכל היום זמנו הוא ע"ש וכתב כן לענין פרישה אלא דס"ל דלענין בדיקה ג"כ אמרינן הכי.

נתיבות משה - חידושים

מקום ומקלקלות עצמן ותקנתן הוא קלקלתן לכן הוי כדיעבד וסגי בבדיקה בעלמא בתוך העונה. ולא מבעיא בוסת שאינו קבוע דעיקר חובת הבדיקה הוא חומרת אחרונים, ולדעת הב"י א"צ בדיקה אלא אפי' בעו"ב יש להקל כיון דלדעת כמה ראשונים ליכא דין עו"ב כלל, ולדעת כמה ראשונים נזכר דין עו"ב לענין בדיקה לחוד כמו שכתב בשו"ע הרב (ריש סי' קפ"ט), וגם עיקר חומרת רבינו להצריך מו"ד הוא חידוש שלא נזכר בראשונים ובפוסקים ומשמעות ראשונים ואחרונים משמע דסגי בבדיקה בעלמא ע"י בביאורים לכן יש להקל בזה.

ועיין בתפארת למשה על ה"ט"ז (סקי"א) שנסתפק בזה אם לר' יהודה ליכא כלל דין שעות וסתות ובעבר השעה עדיין צריכה בדיקה בתוך העונה או דרק לענין פרישה אסור כל העונה שמא יבא לשמש בשעת וסתה ממש ולפ"ז אינה צריכה בבדיקה כשעבר שעת וסתה אפי' בתוך העונה וכתב שכן נראה לו יותר ע"ש.

ועוד ראי' וכו'. וכן הוכיח בכו"פ (סק"י) וע"כ דלפני שעת הוסת הוא רק דין פרישה שמא ע"י חימוד תשמיש תקדים הוסת לבוא באותו עונה ע"ש, אך זה הוכחה רק אלפני שעת הוסת אבל משעת הוסת ואילך י"ל דס"ל לרבי יהודה דחיישינן שמא איחר קצת בתוך אותו עונה וצריכה בבדיקה וכמ"כ בשו"ע הרב וכנ"ל.

אמנם אם אין לה שעה קבועה וכו'. כאן חידש רבינו דלכתחלה חיוב בבדיקה בעונת הוסת הוא לעשות מוך דחוק כל זמן החשש וביש לה שעה קבוע דהחשש הוא על כל היום צריכה מו"ד כל היום וכמה אחרונים העתיקו כן להלכה הפתחי תשובה (סקי"ז) וערוה"ש (סל"ח) וקיצור שו"ע (סי' קנ"ח ס"ט) ובלחו"ש (סקכ"ה). וכמה אחרונים כתבו דהוא חומרא קשה ולא נוהגין להחמיר בזה, ובחידושי הארכת' להקשות דלכאו' מוכח להדיא מדברי הרשב"א שא"צ אלא בבדיקה בעלמא ולא מוך דחוק אפילו לכתחלה ע"י בחי' הרשב"א (דף טו.) ועוד כתבתי להוכיח מדברי הראב"ד והרא"ש ברגילה לראות ראי' מרובה מקודם הנץ עד אחר הנץ שאסורה כל הלילה וביום כשיעור הנמשך בו וכתבו דאם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה כל אותה שעה אסורה אבל כל היום מותרת, הרי דסגי בבדיקה של קודם הנץ להתיירה לאחור שעת הוסת וא"צ מוך דחוק אפי' לכתחלה, ואפשר דגם רבינו לא הצריך מוך דחוק אלא היכא דהראי' שבאותו שעה אינה קבועה דלפעמים ראתה בתחילת השעה ולפעמים בסוף השעה אבל היכא שקבעה לראות תמיד בתחלת השעה כגון בציור דהראב"ד והרא"ש שדרכה לראות תמיד לפני הנץ א"צ מוך דחוק כל השעה אלא סגי בבדיקה בתחלת השעה. ומ"מ למש"כ בשו"ע הרב הנ"ל דמהני בבדיקה בתוך העונה אפי' אחר שעת וסתה וצריכה לבדוק כל זמן שלא עבר העונה שלא כדברי רבינו מוכח דס"ל דביש לה שעה קבוע אין חיוב לעשוך מוך דחוק כל העונה אלא צריכה לעשות בבדיקה משעת החשש ואילך ואפי' אחר השעה כל שהוא בתוך העונה, וא"כ ה"ה באין לה שעה קבוע דהחשש הוא כבר מתחלה היום שהיום הוא הגורם ולא השעה סגי בבדיקה אחת במשך היום וא"צ מוך דחוק והכי נהוג עלמא. ובחידושי הארכת' בטעם הדבר ע"ש.

(י) נסתפקתי אם עברה עליה ג"פ יום הוסת ולא הרגישה אם נעקר הוסת בכך וכו'. והספק הוא לדעת הרי"ף והרמב"ם שהוא דעה ראשונה בשו"ע דעבר הוסת ולא בדקה ולא הרגישה טהורה בלא בבדיקה דמדלא ארגשה סמכינן שלא ראתה אלא דלכתחילה מצרכינן בבדיקה בעונת הוסת אבל בעבר הוסת סמכינן אטעמא דהרגשה שלא ראתה וא"כ לכאו' נעקר וסתה, [כן הוא בפרדס רמונים (ט"ז סקי"ג) דהספק הוא לדעת הרי"ף והרמב"ם וכדמשמע מדברי רבינו, אבל בשו"ת דברי חיים (ח"ב סי' ע"ח) נסתפק בכונת רבינו ובספר סוגה בושנים (ס"ג סק"ל) כתב בפשיטות דגם להלכה דאסורה עד שתבדוק נסתפק רבינו ולפ"ז דחה שם הראי' מהטור ורמב"ן וש"ע שהביא רבינו לקמן ע"ש]. ומחדש רבינו דלא נעקר הוסת בכך ונראה לבאר כונתו דס"ל דאין לומר דהטעם שהצריכו חכמים בבדיקה בעונת הוסת הוא משום דחיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה דא"כ איך מטהרין בעבר וסתה מהסברא מדלא ארגשה הא אמרת דארגשה ולא אדעתה אע"כ דלא חששו להך מלתא שתרגיש ולא אדעתה בעונת וסתה וא"כ צריך לומר דמה שהצריכו בבדיקה בעונת וסתה הוא מפני שחששו דלמא ראתה בלא הרגשה וזה אי אפשר לברר אלא בעונת הוסת או סמוך לה תוך שיעור וסת מפני דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם וכיון דמן התורה טהורה היא שהרי לא ארגשה אלא דחששא דרבנן

נתיבות משה - ביאורים

חכמים בדיקה אם משום דלמא ארגשה ולא אדעתה ולכן טמאה בלא בדקה דיש כאן חשש טומאה דאורייתא או משום דלמא ראתה בלא הרגשה ולכן טהורה דלא גזרו בדיעבד כיון דמן התורה ליכא טומאה אפי' אם ראתה כיון שלא הרגישה אלא ודאי דפשיטא להו להש"ס דליכא כלל הך חששא דארגשה ולא אדעתה וא"כ למ"ד וסתות דאורייתא נמי החשש הוא לפי שיטת הרמב"ם דשמא ראתה בלא הרגשה ואפילו אם בדקה ומצאה טהורה טמאה דאמרינן דראתה מחמת חזקה דוסתות אע"פ שלא הרגישה וטמאה היינו לטהרות מה"ת ולבעלה מדרבנן ואע"פ שהחזקה רק ע"י הרגשה מהני חזקה דוסתות לומר שראתה אע"פ שלא הרגישה וא"כ אף לדין דס"ל וסתות דרבנן ולא אמרי' דראתה היינו דוקא לענין שאינה טמאה וא"צ לבדוק דאין לה מה לבדוק אחר שיעור וסת אבל לענין שתעקור וסתה מהני חזקות דוסתות לתלות ולומר שמא ראתה ולא נעקר וסתה, וע"ע בשו"ת דברי חיים (ח"ב סי' ע"ח) ובשו"ת בית שלמה (ח"ב סי' כ"ז) ובפרדס רימונים על הט"ז (סקי"ג) ובחזו"א (ס"פ) שכתבו להלכה דנעקר הוסת בכך, וע"ע בדברי רבינו לקמן (סי' קפ"ז סק"ב).

וחשו לדלמא ראתה בלא הרגשה ונפל לארץ. נקט כן אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא ואסורה ולא מהני בדיקה לאחר עונת הוסת דחיישינן דנפל לארץ וכמו שביארתי לעיל דאין החשש משום דלמא ארגשה אלא משום שמא ראתה בלא הרגשה ונפל לארץ ולכן לא מהני בירור בדיקה לאחר הוסת אבל למ"ד וסתות דרבנן לא חיישינן רק לכתחלה שמא ראתה בלא הרגשה אבל בדיעבד כשלא בדקה לא חיישינן לאוסרה דלא אמרינן שנפל לארץ והקשה רבינו דמ"מ תצטרך בדיקה שמא עדיין יש דם בפנים.

ור' אליעזר פליג התם. וכן הוא לרב נחמן בר יצחק אליבא דשמואל.

כיון דהוי תרי דרבנן וכו'. ולפ"ז בחל יום וסתה הקבוע בתוך ז' נקיים דאז ראי' בלא הרגשה סותר מה"ת לדברי רבינו (בסי' קצ"ו סקי"ג) וליכא תרי דרבנן תהא אסורה אם לא בדקה.

וראי' מסימן קפ"ט. וכ"כ רבינו שם סק"ח, ומוכח מזה דאפי' וסת שאינו קבוע לא נעקר בלא בדיקה וכן מבואר מדברי רבינו (סי' קפ"ז סק"ב). וצ"ע דהא מבואר להדיא ברמב"ן ובראב"ד דנעקר אפי' בלא בדיקה וע"כ דשאני וסת הפיהוק דאסורה עד שתבדוק כמש"כ הט"ז שם ואין כאן הוכחה לשאר וסתות.

(יא) וא"כ אם בדקה עצמה בשעת וסת ונאבד העד וכו'.

הוא דלמא ראתה בלא הרגשה לא חששו רבנן להא מלתא כי אם לכתחלה היכא דאפשר שתבדוק עצמה ביום וסתה אבל לאחר שכבר עבר וסתה אוקמינהו אדין תורה אבל להקל כולי האי גם לענין וסתות לומר דעקרה חזקת וסתות שלא תצטרך שוב לחשוש ולבדוק בעונת וסתה לא אמרו, ואע"פ שלכאו' חזקת וסתות שיש לה הוא ע"י הרגשה שמוחזקת לראות בהרגשות כל חודש אבל שלא בהרגשה אין לה חזקה מ"מ החזקה גורם שתראה דם בכל מקרה בין בהרגשה בין שלא בהרגשה דאע"פ שלא ארגשה נמי תראה מכח חזקת וסתות, - [ולפ"ז אפי' למש"כ בשו"ע הרב (סי' ק"צ ס"ק קכ"ב) דראי' שלא בהרגשה אינו קובע וסת מ"מ אינו עוקר וסת דהא מכח החזקה תראה בכל מקרה וא"כ יש לחוש שתמשיך ותראה ע"י הרגשה שהרי חזקת דם שבא בהרגשה וע"ע חזו"א (סי' פ' סקט"ז), ויתכן דגם רבינו מודה דאינו קובעת וסת שלא בהרגשה אלא דליעקר אינה יכולה לעקור כיון דנתחזקה כבר שתראה בכל מקרה וה"ה אם באמצע הג"פ לא בדקה כיון שיש ג"פ שראתה ע"י הרגשה בצירוף אמרי' שודאי ראתה גם בפעם ג' עכ"פ בלא הרגשה וכיון שהחזקה כבר ע"י הרגשה מצטרף גם פעם הג' ואינה עוקרת ונראה דמודה רבינו דלפני שנתחזקה בפעם הד' ע"י הרגשה אינה חוששת לו אע"פ שלא בדקה בפעם הג' דאפי' את"ל שראתה הרי ראי' בלא הרגשה אינה קובעת וסת ולכן נקט רבינו דוקא הצירוף שכבר נתחזקה בהרגשה. וכ"מ בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ע"ד) ובשבט הלוי (ח"ב סי' פ"ו) וע"ע בסוגה בשושנים שם סק"לא שנתקשה בסברת רבינו לענין צירוף]. והשתא מביא רבינו ראי' לדבריו וכונתו נראה דכבר בארנו דלדעת הריף והרמב"ם חיוב הבדיקה אינו מפני חשש הרגשה דארגשה ולא אדעתה ולכן לאחר וסתה טהורה בלא בדיקה והא דאמרו (בדף טז.) וחכמים אומרים תיבדק ואמרינן עלה דס"ל וסתות דרבנן היינו שתיבדק בעונת הוסת או תיבדק לטהרות כמו שכתבו הראשונים ז"ל בדעת הרמב"ם וכיון דלדעת הרמב"ם מאן דס"ל וסתות דרבנן סובר דליכא חשש דארגשה ולא אדעתה א"כ ה"ה למ"ד וסתות דאורייתא ג"כ לא ס"ל הטעם דארגשה ולא אדעתה דאם תאמר דבזה גופא פליגי דלמ"ד וסתות דאורייתא ס"ל דהחשש הוא דלמא ארגשה ולא אדעתה ולמ"ד וסתות דרבנן ס"ל הטעם דלמא ראתה בלא הרגשה ולכן למ"ד דאורייתא אם לא בדקה טמאה ולמ"ד דרבנן אם לא בדקה טהורה אכתי תקשה מנא ליה להש"ס דרב ושמואל נחלקו בפלוגתא אם וסתות דאורייתא או דרבנן הרי י"ל דלעולם כו"ע ס"ל וסתות דרבנן אלא דפליגי בטעם שהצריכה

(יב) או שהוא. עט"ז ס"ק י"ג שהביא קושית הדרישה הא אשה שאין לה וסת אסורה לשמש בלא בדיקה. והנה לפי מה שכתבתי בסימן קפ"ו דאינה צריכה בדיקה לאור הנר וגם אין צריכה בדיקת חורין וסדקין כמו שכתבתי בסימן קפ"ו ע"ש קמ"ל דכאן צריכה בדיקת חורין וסדקין ולאור הנר דוקא בכדי שתדע אם היא טהורה: **(יג) בתשמיש שרי.** הכנסת יחזקאל כתב (ס"י) וז"ל ה"ה כשחל ליל טבילה סמוך לוסתה מותר בתשמיש ואף דיש לחלק דבשלמא ביוצא לדרך הדרך מוכרח מה שאין כן

[כז] עד שתבדק. אפילו לא בדקה עצמה עד זמן מרובה. והש"ך כתב דאם איחרו שיעור וסת המבואר בסימן ק"צ סעיף נ"א אז אפילו בדקה ומצאה טהורה ועיין ביאורים שאין להחמיר כל כך: **[כח] בתשמיש שרי.**

כיון דוסתות דרבנן במקום מצוה לא גזור ודוקא סמוך לוסת אבל בשעת וסתה ממש אסור ועיין ביאורים סימן קפ"ז ואם הליל טבילה סמוך לוסתה עיין ביאורים דיש לאסור:

[כז] עד שתבדוק, אם יש לה וסת קבוע,
(יב) או שהוא יום ל' אע"פ שאינו קבוע. (והכי נהוג, וכן הוא לקמן סימן קפ"ט):

י. הרוצה לצאת לדרך צריך לפקוד אשתו.

אפילו סמוך לוסתה: הגה ואפילו (יג) [כח] נתשמיש שרי. (טור נטס י"א ונ"י נטס נט"י

בליל טבילתה דיש לומר לא תטבול ולא תשמש מ"מ יש ראייה מיבמות דקתני היוצא לדרך חייב לפקוד אשתו וכו' ומקשה הש"ס הא מהכא נפקא כו' ומשני לא נצרכה אלא סמוך לוסתה וכמה אמר רבא עונה. וכתב הנ"י דהיינו אם אשתו נדה ותטבול תוך עונה אחת מחויב להמתין אע"ג דמוקי לה התם סמוך לוסתה אלמא דמותר בליל טבילה סמוך לוסתה עכ"ל. וטעות גדול נזרקה לפניו דהנ"י מפרש סמוך לוסתה דהיינו סמוך לוסת טבילתה ולא סמוך לוסת ראייתה ע"ש. ועוד דהתם ביוצא לדרך מיירי דהדרך מוכרח משא"כ בליל טבילה כשאינו יוצא לדרך מנין לו ומה שהביא ראייה מהא דשנת רעבון שמוותר בליל טבילה אין הנדון דומה לראייה דשם טעם ההיתר משום דאין אשה מתעברת רק סמוך לטבילה ומשום פו"ר אבל סמוך לוסתה דאינה מותרת ביוצא לדרך רק משום דאשה משתוקקת לבעלה משא"כ בליל טבילה דיכולה לטבול למחר ולשמש לכן נראה דאין להקל כלל דאפילו ביוצא לדרך רוב הפוסקים חולקין ואנן ניקום

נתיבות משה - ביאורים

נתיבות משה - חידושים

[כח] אבל בשעת וסתה ממש אסור. ונראה הטעם אע"פ דוסתות דרבנן ואפילו שעת הוסת עצמו (זולת לדעת הנוב"י וח"ס) וא"כ במקום מצוה דלא גזור א"כ הרי שעת הוסת בכלל מ"מ כיון דיכול לקיים המצוה לפני שעת הוסת או אחרי שעת הוסת לא שייך לומר ע"ז במקום מצוה דהא יכול להתקיים המצוה בענין אחר ולפ"ז היכא דלית לה שעה קבועה דכל העונה שעת וסתה מותרת כל העונה דבמקום מצוה לא גזור. ולענין עיקר הדין אם בשעת וסתה אסורה ביוצא לדרך הוא פלוגתא

ונראה דכל הספק הוא רק ביש לה שעה קבועה אבל באין לה שעה קבועה דהוי כל היום שעת וסתה וצריכה מוך דחוק כל העונה לכתחלה וכמש"כ רבינו לעיל מ"מ אם נאבד העד טהורה מפני דהא דמחמרינן להצריך כל העונה מוך דחוק הוא מפני שאין לנו ידיעה ברורה מתי שעת וסתה דלמא בתחילת היום או באמצע או בסוף כי אין לה קביעות על שעה להכי הוי כל היום שעת וסתה וא"כ אם בדקה ונאבד העד יש לנו ספק ספיקא ספק אם הוא שעת וסתה ואת"ל דהוא שעת וסתה דלמא לא ארגשה דהא בדיקה הוי רק ספק הרגשה ולכן מדין ספק ספיקא א"א

להוציאה מחזקת טהורה וטהורה אע"פ דליכא הסברא מדלא הרגשה. וכתב בפתחי תשובה (סקי"ח) ולפי זה ה"ה אם בשעת וסתה הטילה מים ג"כ טמאה ור"ל אם לא בדקה תיכף ומצאה טהורה ואע"פ שעבר הוסת ולא בדקה ולא הרגשה טהורה מ"מ יש לחוש דטעתה בהרגשת מי רגלים ע"ש ולפי מה שכתבתי היינו דוקא ביש לה שעה קבועה אבל באין לה שעה קבועה טהורה מספק ספיקא, ובזה נסתלק התמיהות שתמהו האחרונים על רבינו ז"ל ובשעה קבועה זו תזהר בעת הטלת מי רגלים שתהי' לה מוך דחוק או שתבדוק תיכף אחר הטלת מי רגלים ועיין בפתחא זוטא שהביא מכמה אחרונים בזה. ופשוט שכל דברי רבינו הוא בוסת קבוע שאז צריכין להסברא דמדלא ארגשה לדעה ראשונה שבשו"ע אבל בוסת שאינו קבוע הוא רק חיוב בדיקה לכתחילה שמא הגיע וסתה ולהמשיך חזקת טהרה דידה ולא שייך לאסרה מספק והוי כבדיקה שנאבדה בשאר הימים שטהורה בלא פקפוק. ועיין בשו"ת אבני נזר (סי' ר"ל) שאם בדקה אח"כ ומצאה טהורה גם לרבינו מותרת דלא כהפתחי תשובה ע"ש.

והפסקות רוב הפוסקים להתיר בנאבד העד וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ג סק"ח).

(יב) צריכה בדיקת חו"ס. עיין בחידושים (סק"ב) מה שכתבתי בזה.

[כט] רק בדברי ריצוי. ואפילו בחיבוק ונישוק שרי: **[ל]** תוך עונה. היינו יום או לילה והיינו י"ב שעות ואם הולך לדבר מצוה או לצורך דבר גדול אין צריך להמתין: **[לא]** שעת וסתה. אבל אין לה וסת קבוע וקודם ל' א"צ שישאלנה ולענין בדיקה עיין לקמן סימן קפ"ו: **[לב]** עד שישאלנה. ואפילו אם היא ערה ושוכבת אצלו מכל מקום צריך דוקא שישאלנה ותוציא מפיה שהיא טהורה ועיין ביאורים: **[לג]** יבא עליה. ואפילו היא ילדה שבושה לטבול: **[לד]** לשואלה. אפילו ישניה רק שאינה ישניה לגמרי דאסור לבא על הישניה וע"ל ס"ק ב': **[לה]** ולוּסַת. מוסתות הגוף היינו שקבוע לה היום שאם תפקק באותו היום ודאי תראה שנתחזקה שכל אימת שפקקה באותו יום החדש ראתה אבל אין לה קבע שתפקק ותראה באותו יום החדש אבל אם יש לה יום קבוע שבאותו יום החדש מפקקת ורואה הוי כוסת ימים לחוד שחוששת רק לאותו יום ולא לעונה בינונית: **[לו]** לא קפצה. וא"צ שישאלנה אפילו לא שהתה שיעור שתוכל לספור ולטבול: **[לז]** חוששת. ואסור לבא עליה עד שישאלנה או ששהתה שיעור שתוכל לספור ולטבול:

וניקיל בליל טבילה כנ"ל: **(יד)** עד שישאלנה. ואפילו אם היא ערה ע"ש ברש"י ותוספות שכתבו כן בהדיא: **(טו)** מוסתות הגוף. הש"ך בס"ק ל"ה הקשה דהא ביש לה וסת ליום ולוּסַת הגוף אינה חוששת רק להיום ולא לעונה בינונית כמבואר בסי' קפ"ט. ולפענ"ד דלא קשה מידי דהא ע"כ בקפיצה ליום ידוע אין הכונה שביום הידוע קופצת בודאי דהא מדעתה קא קפצה וע"כ הכונה הוא דאף שהיה לה כמה ר"ח שלא קפצה ולא ראתה והיה לה כמה קפיצות שלא בר"ח וגם כן לא ראתה רק שקבעה לה וסת שאם תקפוץ בר"ח שודאי תראה שכן אירע לה ג"פ בג' ר"ח שקפצה וראתה אף שאלו הג' ר"ח היה שלא כסדרן מ"מ מקרי וסת קבוע לענין זה שצריכה לחוש לקפיצת ר"ח וכה"ג מיירי בוסת הגוף כגון שהיה לה כמה ר"ח שלא פיהקה ולא ראתה רק שכן אירע לה ג"פ בר"ח שלא כסדרן שפיהקה וראתה ופיהקה כמה פעמים שלא בר"ח ולא ראתה דאז לא הוי וסת קבוע רק לענין זה שאינה צריכה לחוש רק לפיהוק של ר"ח אבל לר"ח לחוד ודאי דא"צ לחוש שמא תפקק בר"ח ותראה דהא אלו הג' ר"ח היה שלא כסדרן וכן לפיהקה גרידא א"צ לחוש דהא פיהקה כמה פעמים שלא בר"ח

וראצ"ד ורשנ"א ור' ירוחם). ומ"מ המחמיר שלא לפקדה **[כט]** רק דצברי רנאי, מע"צ (צ"י נשס סמ"ג). וכבר נתנאל דכל מיני קורצה והצנה שרי, מלמד תשמ"ט. ואם הולך לדבר מנוח א"צ לפקוד אשמו. (המ"מ פ"ד דא"צ וצנהות ש"ד). וי"א אס אדם רוצה לילך לדרך, ואשמו נדה ומטבול **[ל]** תוך עונה אחת, נריך להמתין. (נ"י פרק הצא על יצמתו):

יא. אשה שיש לה וסת לימים לבד, והגיע **[לא]** שעת וסתה, אסור לבא עליה **(יד)** **[לב]** עד שישאלנה. ואם אין לה וסת, יום ל' לראייתה הוי כהגיע שעת וסתה. ואם שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותמבול, **[לג]** יבא עליה **[לד]** ואין צריך לשאול:

יב. היה לה וסת לימים (טור נשס רשנ"א) **[לה]** לוּסַת **(טו)** מוסתות הגוף (צ"י נשס הגהות מי"י פ"ד נשס רמז"ן), כגון קפיצה וכיוצא בה, כיון שהוסת תלוי במעשה, אימור **[לו]** לא קפצה ולא ראתה, **[לז]** אבל חוששת לעונה בינונית שהיא ל' יום (צ"י נשס רשנ"א וטור לקמן סי' קפ"ט):

ולא ראתה וכצ"ל בוסת הקפיצה ומש"ה צריכה לחוש לעונה בינונית דהא אין לה שום וסת קבוע על יום הראייה ועיין לקמן בסימן קפ"ט סעיף כ"ד ובמ"ש שם ליישב בזה סתירת דברי הראב"ד ז"ל ע"ש:

נתיבות משה - חידושים

הראב"ד והרשב"א במשמרת הבית שהרשב"א החמיר בזה וכ"כ המנחת יעקב (סי' קפ"ז סקכ"ט) דבשעת וסתה ממש ודאי דאסורה אבל בפרדס רימונים (ט"ז סק"יד) חולק וס"ל דגם בשעת וסתה מותרת וכן מוכח מהפלתי והנוב"י וחזו"א ממה שהקשו על כל רמ"ת למה תתגרש תהא מותרת ביוצא לדרך ואת"ל דשעת הוסת אסורה אה הקושיא הלא זה הוי שעת הוסת עצמו.

נתיבות משה - ביאורים

(יד) ע"ש ברש"י ותוס' שכתבו כן בהדיא. ור"ל דהתוס' **(דף יא:)** ד"ה תניא כתבו דמה דתניא הניחה בחזקת טמאה אסורה עד שתאמר טהורה מיירי אפי' בערה ובא מן הדרך דאיכא תביעה ודרכו לפייס אפ"ה אסור עד שתאמר טהורה אני דלא כתוס' הרא"ש **(דף יב.)** שכתב דאישנה קאי, וכ"ה בראב"ן (סי' של"ג), אבל ברמב"ן וחי' הר"א וספר התרומה (סי' צ"ג) ובחי' רבינו יהונתן מלוניל

(א) שעברו. הנה אשה החשודה על איסור נדה לכאורה כיון דעיקר נאמנות באיסורין מנדה ילפינן דכתיב וספרה לה כמ"ש התוספת גיטין דף ג' ובאיסורין קיי"ל דכל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו וגם קיימא לן בסי' קי"ט דחשוד על החמור חשוד על הקל במין איסור אחד א"כ א"א שזנתה תיאסר לכל אדם דהא לא מהימנא אנדות והנה שלא בשעת וסתה או שאין לה וסת קבוע קודם שהגיע העונה בינונית דאפילו ישנה מותר לא צריכין לאמירה דידה וודאי דמותר דלא דמי לחשוד המעיד שצריכין לעדות דידיה אבל

סימן קפה

דין אשה שאמרה טמאה אני ואחר כך אמרה טהורה אני:

א. האשה שהיא בחזקת טמאה, אסור לו לבא עליה עד שתאמר לו [א] טבלתי: הגה ומאחר (א) [ב] שעצרו ימים שאפשר לה למנות ולטבול, נאמנת. אפילו רואה צגדים מלולכלכים צדס, נאמנת לומר, צשוק טנחיס ענרתי, או נתעסקמי צנפור וכדומה לזה. (צ"י צסס הרא"ש ורצינו ירוסס):

בשעת וסת היאך נאמנת לומר טהורה אני נהי דלגבי טבילה נאמנת לומר שטבלה כיון דאינה חשודה רק לתיאבון וכיון דמקוה לפניה אין זו תיאבון. אמנם לענין טבילה בימות החורף כיון דטרחא גדולה היא אפשר דלא מהימנא דהוי כבדיקת הסכין בסי' ב' ע"ש. אבל לומר טהורה אני היאך נאמנת ואפי' פנויה שזינתה תיאסר לכל בעל בשעת וסתה

נתיבות משה - ביאורים

נתיבות משה - חידושים

[א] כן מוכח מתוספות. וכונתו דהתוס' (בדף י"א:): פירשו דהברייתא חמרין ופועלין וכו' (בדף י"ב.) דתניא דאם הניחה בחזקת טמאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני מיירי בין בערה ובין בישנה ולא מהני התביעה אף שבא מן הדרך ודרכו להאריך בפיוס ושותקת ומסכמת לתשמיש אפ"ה לא מהני עד שתאמר טהורה אני ודלא כתוס' הרא"ש שפי' סיפא דברייתא דמיירי בישנה אבל בערה מהני התביעה, התוס' לא ס"ל הכי ודעתם דבעינן שתאמר בפירוש טהורה אני וכן דעת רמב"ן וכ"כ בחי' הר"א וספר התרומה (סי' צ"ג) ועיין לחו"ש וערוה"ש ופרדס רמונים (סק"א) מה שכתבו בזה, ובחידושי הארכתי בזה לבאר דעת רבינו, וביארתי דהטעם דלא מהני התביעה הוא מפני דגזרו ערה אטו ישנה דליכא תביעה לפיכך הצריכו שתוציא מפיה טהורה אני גם בערה ולא מהני סימן ורמז וכן פסק הלבנון נטע הביאו בדרכי תשובה.

פי' כתוס' דקאי נמי אערה ואסורה עד שתאמר טבלתי וטהורה אני, ובחידושי הארכתי בטעם הדבר, והעתקתי קצת לקמן סי' קפ"ה בחידושים ע"ש. ומש"כ כן רבינו מדברי רש"י איני יודע כונתו ולקמן סי' קפ"ה כתב כן רק בשם תוס' וצ"ע.

(א) דעיקר נאמנות. ר"ל דלא תימא דאע"פ דקיי"ל דכל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו הני מילי בשאר איסורין אבל איסור נדה שאני שהרי התורה האמינתה שנא' וספרה לה הו"א אף כשחשודה בזה נאמין לה להכי קאמר דלא כן הוא דהרי עיקר נאמנות באיסורין מנדה ילפינן ובאיסורין קיי"ל דכל החשוד על הדבר לא דנו ולא מעידו א"כ ה"ה נדה נמי.

וגם קיימא לן, פי' דאיסור נדה בכלל עריות היא בפרשת אחרי וכתב הרמב"ם (בפ"ד מאיסור"ב ה"ד) הנדה הרי היא כשאר כל העריות וכו', וא"כ החשוד באשת איש החמור חשוד גם על נדה שהכל מין אחד איסורי עריות וא"כ אשת איש שזינתה תיאסר לכל אדם.

שזינתה. פי' אפילו איננה נדה תיאסר לכל אדם וכש"כ כשזינתה בנדות.

אבל בשעת וסתה. וה"ה עונה בינונית באשה שאין לה וסת.

דלגבי טבילה. פי' אם ידענו שהיתה נדה וספרה ז' נקיים לפנינו נאמנת על הטבילה היכא דאינה טרחא לטבול דלא שביק התיירא ועביד איסורא אבל לומר שלא נטמאת בשעת וסתה או בעונה בינונית למי שאין לה וסת וטהורה אני היאך נאמנת אם לא שהתה אחר הוסת שיעור שתספור ותטבול.

ואפילו פנויה שזינתה. כתב בערוך השולחן (סעיף ב') ואם תאמר שבאמת אינה נאמנת הרי מעשים בכל יום שהן נוהגות ככל נשי ישראל שבעליהן מאמינים להן ולא נמצא דין זה בשום מקום שנשים כאלו צריכות עדים על טהרתן וצ"ל הטעם דכיון שיכולות ליטהר והמקוה לפנייהם לא שבקת היתרא ואכלה איסורא אך יש לשאול דשמא יצרה תקפה

או בעונה בינונית ולא תהיה נאמנת כאמירתה טהורה אני דהא חשודה בנדות דרוב המזנות אינן טובלת. ולכן נראה כיון דקי"ל בסוטה דף ז' דאף דמהימן אנדה שהיא בכרת לא מהימן אסוטה שהוא בלאו משום מים גנובים ימתקו ומטעם זה נראה דאינו דומה בשעת וסתה טהורה אני עד ב. ואם הוחזקה נדה בשכנותיה, שראוה תיאבון דאיש אחר לתיאבון דבעל בשעה שהיא נדה דנהי דחשודה אבעל אחר משום מים גנובים שהוא תיאבון גדול לא חשודה אנדה נגד בעלה שיש לה היתר והוי פת בסלו ע"ש בסוטה אך במשמשתו נדה קשה כיון שחשודה ג"כ לגבי בעל. והנה גבי פלוני חכם טיהר לי כתם לא קשה דחשיד אדרבנן לא חשיד אדאורייתא אך בלבשה בגדי נדות קשה דהא חשודה אדאורייתא ולפי מאי דמשמע בט"ז סימן קי"ט ס"ק ג' דחשוד הוי כמוחזק לכך וע"ש בחידושי בסימן קי"ט א"ש. אבל דברי הש"ך שם בס"ק י"ח ובהג"ה בסימן ב' סעיף ו' לא משמע כן ע"ש. נראה שבחשודה אאיסור נדות לגבי בעלה בדאורייתא אינה נאמנת לומר טהורה אני בשעת וסתה או בשעת עונה בינונית עד שתעשה תשובה כדחזי: וראיתי בכ"י בח"מ

טבלה היתה צריכה ללבוש לבנים ביום ה' והיא אמרה שטבלה נאמנת כיון שאפשר בכך. והאשה החשודה על איסור נדות אם זינתה בנדות לא מקרי חשודה לגבי בעלה ונאמנת אפילו בשעת וסתה. ואם הכשילה לבעלה באיסור נדות שוב אינה נאמנת לומר בשעת וסתה טהורה אני עד שתעשה תשובה אבל שלא בשעת וסתה וכן לומר שטבלה נאמנת אם לא בימות החורף שהטבילה טירחא ועיין ביאורים:

נתיבות משה - ביאורים

לטבול קודם ספירת ז' נקיים וי"ל כיון דספירת ז' נקיים הם מחומרא שהנהיגו בנות ישראל ולא מעיקר הדין לא חיישינן לה ושניחוש שיצרה תקפה בתוך ז' ימי נדתה הא ודאי לא חיישינן שהבעל בודאי ירגיש בזה וגם תחשוש שמא ימצא הבעל דם בעד שלו דכל שבעת הימים חוששת לראיית דם ואין לשאול דאיך נסמוך על מה שיכולות ליטהר דא"כ למה לא טיהרה עצמה בזנותה כשהיתה פנויה דזו אינה שאלה שהיתה בושה מלטבול ולא כן עתה שנשאת עכ"ד.

אך במשמשתו נדה קשה. פי' דתנן בפרק המדיר (כתובות עב.) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דעת משה ויהודית ואחד מהן ומשמשתו נדה ואמרינן בגמרא היכי דמי אי דידע נפרוש ואי דלא ידע נסמוך עילוה ומתרץ לא צריכה דאמרה ליה פלוני חכם טיהר לי את הדם ואזל שייליה ואשתכח שקרא, ואיבעית אימא דהוחזקה נדה בשכינותיה ולבעלה אמרה טהורה אני. והנה אע"פ שהיא עוברת על דת מ"מ כל זמן שלא היה התראה מותרת

לו כדאיתא בסוטה (דף כה.) וכמש"כ רבינו לקמן. וקשה איך נאמנת עליו שהיא טהורה כיון שחשודה ג"כ לגבי בעל. והנה גבי פלוני חכם טיהר לי כתם וכו'. והיינו אם הגירסא היא כתם דהוי דרבנן דלא חשודה אדאורייתא שפיר נאמנת לומר טהורה אני וצ"ב הרי חשודה על טומאת כתם ודלמא ראתה בלא הרגשה בעונת וסתה והיאך נאמנת לומר טהורה אני ואת"ל דתבדוק עצמה והוא יראה הבדיקה א"כ גם כשחשודה אדאורייתא מהני דהא בבדקה עצמה ומצאה טהורה וסתה ותבדוק עצמה ויראה הבדיקה ואלא ע"כ דחיישינן שמא הרגישה ג"כ לפני הבדיקה או אח"כ ביום וסתה וראתה וחשודה עליה א"כ גם בכתם יש לחוש כן ולמה נאמנת לומר טהורה אני וצ"ל דלא חיישינן שמא ראתה כתם דכל שיש לה חזקת טהרה אוקמינן אחזקתה וראי' לזה (מס' קצ"ו ס"ח) דלא בעי' לחרשת ושוטה בדיקות ע"י פקחות רק ביום וסתן ולא חיישינן שמא ראתה כתם.

דחשוד הוי כמוחזק לכך. פי' דמוחזקת לכך כמה פעמים הוי חשודה ואינה נאמנת ולפ"ז מה שאמרו דמשמשתו נדה מותרת לו מיירי בלא מוחזקה עדיין לכך.

עד שתעשה תשובה כדחזי. וה"ה אם תספור לפנינו שתראה הבדיקות תוכל לטבול שעל הטבילה נאמנת דאינה חשודה

נתיבות משה - חידושים

[ב] לא מיקרי חשודה לגבי בעלה, דנהי דחשודה אבעל אחר משום מים גנובים ימתקו שהוא תיאבון גדול לא חשודה אנדה נגד בעלה שיש לה היתר והוי פת בסלו. ואם הכשילה לבעלה באיסור נדות, דוקא אם הכשילו בנדה דאורייתא שוב אינה נאמנת אבל אם הכשילו בכתם נאמנת על נדה דאורייתא דחשיד אדרבנן לא חשיד אדאורייתא כמו שכתב רבינו בביאורים וכ"כ בשו"ת חת"ס אה"ע (ח"ב סי' צ"ז).

בשעת וסתה, וה"ה דאינה נאמנת אם אין לה וסת והגיע עונה בינונית כמש"כ רבינו בביאורים.

לומר שטבלה נאמנת. כיון דאינה חשודה רק לתיאבון וכיון דמקוה לפניה אין זו תיאבון דלא שביק התירא ועביד איסורא אלא דלענין טבילה בימות החורף כיון דטירחא גדולה היא אינה נאמנת.

סימן ע"א שכתב בשם תשובה אשכנזית שהביא ראייה על הא דהוחזק כפרן דבטל הנאמנות מהא דאם אמרה פלוני חכם טיהר לי הכתם ואישתכח שיקרא והא הכא דמדאורייתא מהימנת וכיון דמשקרא תו לא מהימנא ומפסדת כתובתה עכ"ל ע"ש משמע מדבריו דבטל נאמנות דידה ושוב לא מהימנא אנדות וזה מבואר הביטול דהא עוברת על דת צריכה התראה אלמא דמותרת לו ועוד דמכל חשוד באיסורין דאינו נאמן היה לו להביא ראייה לכ"נ שעיקר ראייתו הוא מהא דהפסידה כתובה אלמא דהבעל יכול לטעון נגדה אני לא אאמינך אף דמדינא עדיין יש לה נאמנות דהא מותרת לו מדינא מ"מ יכול הוא להפסידה כתובתה בטענה זו מכל שכן בדבר שהוא עצמו נתן נאמנות שיכול לטעון כיון

שהוחזקת כפרן שוב לא אאמינך כנ"ל ברור:

(ב) כודאי טמאה. וכתב הט"ז בשם מהר"ל מפראג דאפי' לא לבשה בגדי נדות רק שאמרה בפני רבים דטמאה ג"כ לא מהני אמתלא ע"ש והנה לכאורה קשה עליו מהא דכתובות (דף כ"ב) והיישוב ע"ז במ"ש בש"ך ס"ק ה'. עוד כתב

נתיבות משה - חידושים

[ג] ואפילו יש לה מגו דטבלתי. פי' אפי' היכא דמהני אמתלא כגון בלא מעשה כל זמן שלא אמרה האמתלא אינה נאמנת אפי' עברו ימים שיכולה ליטהר ויש לה מגו דטבלתי כמו שהוכיח רבינו בביאורים מסוגיא דכתובות, ובאמת דברי רבינו אינם שייכים לכאן וכבר כתבו רבינו לקמן (סק"ד) ושם מקומו ואולי נדפסה כאן בטעות. מהני להש"ך. אבל לסברת מהר"ל מפראג שהביא הט"ז לא מהני כיון דהחזיקה עצמה בפני רבים דאטו תקח תוף בידה להשמיע אמתלא לכל ולכך לא מהימנא אפי' היכא דא"א בענין אחר ועיין בביאורים ס"ק ב' ומש"כ שם. ועיין כו"פ (סק"ב) שכתב דאפילו לסברת הרשב"א לא מהני אמתלא זו דכשעושה מעשה מתיישבת הרבה ומדקדקת היטב לדעת אי משל דם נדה או לא טרם שתעשה מעשה.

לא ידע הבעל. פי' דהוחזקה נדה טרם שגילתה לבעלה האמתלא נאמנת בכהאי גונא דעיקר האמתלא תלוי

לבעלה על איסור נדה אבל לאחר שקיבל עליו והיא מודיעתו כשנטמאת וסופרת ז"נ אע"פ שעושה כן לרצונו מ"מ אינה חשודה להכשילו ונאמנת גם בשעת וסתה.

צריכה התראה. משמע מדברי רבינו דאינו יכול לגרשה בע"כ בלא התראה אבל בשו"ת נוב"י (אה"ע מהדו"ת סי' כ"ו) כתב דכל זה לענין כתובה אבל לענין שיהא מצוה לגרשה א"צ התראה ומצוה לגרשה אפי' לא התרה בה היכא דליכא למיתלי בשגגה וכ"כ עוד פוסקים (עיין פ"ת סי' קט"ו סק"ד) ומדלא הביא רבינו ראי' ממה דאין כופין להוציא ש"מ דס"ל דאף מצוה ליכא בלא התראה.

נתיבות משה - ביאורים

רק לתיאבון וכיון דמקוה לפניה אין זה תיאבון כמש"כ רבינו לעיל ועיין שו"ת ח"ס אה"ע (ח"ב סצ"ז). וכ"כ בערוך השולחן (ס"ג) דשוב אינה נאמנת ומחוייב הבעל להעמיד לה עדים או שיודע בעצמו שהלכה למקוה אחרי הימים הראויים לה כפי שיעור וסתה ולא דוקא עדים כשרים דזה אי אפשר אלא אשה אחת שתראה בעת שתטהר עצמה דאין לנו רק להסיר ממנה הנאמנות עד שתשוב בתשובה שלימה בלי הערמה ואז תשיב לנאמנותה ודבר זה תלוי בראיית עיני הבעל, עוד כתב שם וז"ל ודע שבדור הזה בעוה"ר הרבה יש להבעל להשיג על טהרת אשתו כפי השמועות ששמענו לדאבון לבבינו שרבתה המינות בין הנשים קלי הדעת ולכן מי שיראת שמים נגע בלבו ישגיח היטב על זה עכ"ל, ועתה מצוי בחילונים שמקבלים עליהם טהרת המשפחה ואם היא מקבלת רק משום שבעלה רוצה ומצוה עליה נראה דאין לה נאמנות משום שחשודה על איסור נדות וצ"ע. אך נראה דאם לא הכשילתו לאחר שקיבל עליו נאמנת דמה שהיתה חשודה על נדות הוא משום שלא הי' איכפת

הט"ז והשיג על הרמ"א בתשובה בנידון אשה שרצתה להסתיר עיבורה והסכימה עם הבעל שתלכש בגדי נדות ופלפל הרמ"א באורך אי מהני לה אמתלא. וכתב הט"ז שלא היה צריך לכל הפילפולים כיון דאמרה האמתלא קודם המעשה ודמי למוסר מודעה אגיטא ומביא ראיה מהא דסוקלין על החזקה בהא דאשה ובנה שהיו בירושלים שבא עליה וסקלום דשם בודאי אם גילתה מקודם לפני עדים שאינו בנה דודאי לא היה סוקלין ע"ש בט"ז ולכאורה ודאי הוצרך הרמ"א לכל הפילפולים דבשלמא

[ד] אינה נאמנת. ואפילו יש לה ג. אמרה לבעלה: טמאה אני, ואחר כך באשה ובנה הנ"ל אם גילתה מקודם לפני עדים ודאי דעדים יכולין להכחיש החזקה ומותרת

לו בפרהסיא משא"כ במעשה שהביא הרמ"א דודאי אם בא עליה בעלה בפרהסי' דהי' לוקין עליה משום נדה דהוחזק נדה בשכנותיה ואין הבעל והאשה נאמנין לפטור עצמן ממלקות על ידי נתינת האמתלא וכיון שאסורה בפרהסיא אסורה גם כן בצינעא דאפי' דברים שאסרו חכמים מפני מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור כמ"ש הרמ"א עצמו שם משום הכי הוכרח הרמ"א להביא ראיות דמהימנא אמתלא אפי' אחר כך בכדי להתירה אפילו בפרהסיא. ונראה דהט"ז לא חש לקושית הרמ"א מהא דכל שאסרו חכמים מפני מראית עין דדוקא במה שעשו חז"ל לאיסור משום מראית עין וכיון דנאסר אפילו בחדרי חדרים אסור מה שאין כן הכא דלא עשו הדבר לאיסור רק שהיה מלקין אותן משום דלא מהימני נגד עדים מותרין באין רואה וראיה מכריתות י"ב באמרו לו שנים נטמאת דאמר רב יוסף דמותר לאכול הטהרות שנגע בהן בינו לבין עצמו ואף דאי אכלן בפרהסיא ודאי דהיו מלקין אותן ע"פ העדים ובודאי רב יוסף לא פליג על הא שאסרו חכמים מפני מראית העין אלא ודאי הוא מטעם החילוק הנ"ל ואף רבנן שם לא פליגי רק לענין קרבן ע"ש: (ג) אינה נאמנת. נסתפקתי אם עברו עליה ימים שראוין לספור ולטבול ויש לה מגו דטבלתי ואמרה לא טבלתי טהורה הייתי אם נאמנת בלא אמתלא מטעם מגו ואחר העיון נ"ל דאינה נאמנת וראיה לזה מכתובות (דף כ"ב) באמרה אשת

נתיבות משה - חידושים

נתיבות משה - ביאורים

(ב) במה שכתוב בש"ך. הנה הש"ך (סק"ה) מחלק בין היכא דעיקר אמתלא תלוי באחרים ולא היתה יכולה לעשות בענין אחר דמהני אמתלא ובין היכא דאפשר בענין אחר דלא מהני אמתלא אבל כל זה ניחא לסברת הרשב"א דאינו עושה מעשה כולי האי היכא דאפשר בענין אחר להכי אינה נאמנת משא"כ בא"א בענין אחר נאמנת אבל לסברת מהר"ל מפראג דהוחזקה נדה שאני דשכנים יודעים מן זה דהוחזקה נדה ואינם יודעים מאמתלא דאטו תקח תוף בידה להשמיע אמתלא לכל ולכך לא מהימנא, ולדבריו קשה מהך דכתובות (כב). דאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת באמתלא וזה אינו מתורץ ע"פ דברי הש"ך (סק"ה) דהא לסברא זו אף בא"א בענין אחר אינה נאמנת, ועיין בכו"פ

באחרים ולא היתה יכולה לעשות בענין אחר, ובביאורים כתב רבינו דנדה דהימנה רחמנא והוחזקה לנדה ע"פ הנאמנות הוי כעדות בבית דין דלא מהני חוזר ומגיד אפי' ע"י אמתלא, ורק באמרה לבעלה טמאה אני דלא הוחזקה לנדה אלא דהימנה רחמנא ובנאמנות באיסורין כל שלא היתה ההגדה בב"ד או הוחזקה ברבים על פיה דהוי כהגדה בב"ד יכולה לומר מבודה הייתי בלא אמתלא אלא כיון דבטמאה אני איכא ג"כ הסברא של שויא אנפשה חתיכה דאיסורא צריכה אמתלא, ומוכח בביאורים דאפי' ידע הבעל האמתלא קודם שלבשה בגדי נדות לא מהני כיון דהוחזקה לרבים שוב אינו חוזר ומגיד אפילו ע"י אמתלא.

(סק"ב) מה שתי' בזה, עכ"פ מש"כ רבינו דזה מתורץ ע"פ הש"ך צ"ע, ואולי כונת רבינו דהישוב ע"ז הוא במה שכתב הוא עצמו על הש"ך סק"ה והיינו דלקמן (סק"ה) תי' רבינו דברי מהר"ל מפראג ע"ש ודו"ק. אפילו אחר כך. רצונו לומר אפילו לא גילתה מקודם לבעלה שלובשת בגדי נדות כדי להסתיר עיבורה מ"מ נאמנת לומר האמתלא ומותרת אפילו בפרהסיא ומשום הכי מותרת בצנעא אפי' לפני שנתנה אמתלא לדבריה לרבים כל שבעלה יודע מהאמתלא ואף דבפרהסיא עדיין אסורה שעדיין לא גילתה לרבים האמתלא לא אמרינן דגם בחדרי חדרים אסור מאחר שאף למראית עין היו יכולין למצוא להם היתר ולהגיד אמתלא שלהם. ועיין בכו"פ דאם שימש עמה בפרהסיא קודם שנתנה אמתלא לדבריה לרבים או לב"ד ודאי לאו כל כמיניה אח"כ לומר האמתלא ולוקה עליה משום נדה ופשוט.

נגד עדים. כלומר נגד החזקה. מותרין באין רואה. עיין פתחי תשובה (סי' קכ"ז סק"ז) בשם בכור שור (יבמות דף פב), שנסתפק בזה בשנים שאמרו על דבר אחד שאסור, ויש אחד שיודע בכיורו שהוא מותר, אם מותר לאכול בצנעא,

איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת בלא אמתלא אף דאית לה מגו דמת בעלי דהא לא פסלה אדם ידוע ולהך דעה דסבירא ליה בש"ע אבן העזר סי' קי"ב דאפי' נתגרשתי נאמנת יש לה מגו דנתגרשתי באם היתה מקודם גם כן גרושה דלא פסלה נפשה מכהונה אלמא דאינה נאמנת בלא אמתלא אפילו היכא דאיכא מגו ואין לחלק ולומר דשאני גבי אשת איש דשויתה אנפשה חתיכה דאיסורא ואפי' אי אתו עדים דמשקרת אסורה כדמוכח ב"ד סי' ב' דגבי שויה אנפשה חתיכת

דאיסורא לא מהני עדים משום הכי לא מהימנא במגו דמגו לא עדיף מעדים מה שאין כן בטמאה אני לך דלא מצית לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא כיון דמשעובדת לבעל כמ"ש הר"ן סוף נדרים גבי טמאה אני לך דזנות ואלו

הוא (לאחר כדי דבור) (צ"י נשם רזינו ירוחם). ואם נתנה אמתלא לדבריה, כגון שאומרת שלא אמרה לו כן, תחלה אלא מפני שלא היה בה

כח לסבול תשמיש, או טענה אחרת כיוצא בזה, נאמנת: הגה ומכל מקום מי שרצה להסמיר על עצמו, שלא להאמין לה, מדת חסידות הוא. (צ"י), אצל מדינא נאמנת, אפילו נשמיקא אח"כ רק שהיא צאה (ד) [ה] ושוכנת אלל צעלה והוא יודע ומכיר שמה שאמרה תחלה:

הוי אתי עדים היתה מותרת לבעל לכאורה ומגו דידה הוי כעדים דזה אינו דלענין נדה מצית לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא כמו שנתבאר לקמן:

(ד) ושוככות. הש"ך בס"ק ד' כתב דצריך לשאול אותה דבעינן שתאמר האמתלא בפירוש וכו' פי' לדבריו דהרב הוצרך

נתיבות משה - ביאורים

המהרש"א ומהר"ם שיף דמיירי דאית לה מיגו דטבלתי ומסקינן דצריכה אמתלא אלמא דמיגו דטבלתי לא מהני וכ"כ בחי' הפלאה וביאר דסבר הגמרא דלא שייך למיפשט מאשת איש דלענין טמאה אני לך לא מצי לשוויא חתיכה דאיסורא נגד הבעל כיון דמשעובדת היא לו וכסברת הר"ן לכן תועיל המיגו בלא אמתלא ע"ש ומסקינן דצריכה אמתלא אלמא דמיגו לא מהני, משום דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא, מיהו יש לפרש דברי הגמרא דלעולם לא שייך גבי אשה שויה אנפשה אפי' לענין איסור נדה דמה לי זמן מועט ומה לי זמן מרובה וכמש"כ באמרי ברוך לקמן, אלא דמסקנת הגמרא הוא דמיגו לא אמרי' והטעם דלא אמרי' מיגו אלא היכא דמברר הנאמנות שאמר אמת אבל הכא הרי יתברר ע"י המיגו דהדיבור הראשון הי' שקר וא"כ לא שייך בזה נאמנות דמיגו וספיקא דשמואל הי' אם הא דאשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת הוא משום דלא אמרי' מיגו דמת בעלה וכיו"ב שהרי בזה יתברר דטענה הראשונה הי' שקר, ולכן אבדה נאמנותה וצריכה אמתלא או דלמא דלעולם אמרי' מיגו גם בכה"ג אלא אינה נאמנת משום שויה אנפשה ולכן בטמאה לבעלה דלא אמרי' שויה כהר"ן נאמנת במיגו וקמ"ל דאין זה מיגו. וגם בתחלת הסוגיא שהקשה והא שויה הוא מפני דהמקשן הכי קאמר דאפי' את"ל דאית לה מיגו מ"מ מדין שויה תיאסר, וא"כ ליכא ראי' מדברי מהרש"א ומהר"ם שיף והפלאה לדברי רבינו, ועוד י"ל דהא דמיגו לא מהני מפני דהוי מיגו במקום עדים כיון

וכתב שם דפליגי בזה הרמב"ם והראב"ד ע"ש, וע"ע פ"ת (סי' ב' סק"ה) וע"ע שואל ומשיב (מהדו"ת ח"ב סט"ז), ומדברי רבינו משמע דפליגי בזה הרמ"א והט"ז כאן.

(ג) ולהך דעה דס"ל בשו"ע אה"ע סי' קנ"ב דאפילו נתגרשתי נאמנת וכו'. והיינו כשאמרה מתחילה אשת איש הייתי דעכשיו אינה סותרת דבריה הראשונים אבל כשאמרה מתחילה אשת איש אני אינה נאמנת ע"ש.

דלענין נדה מצית וכו'. דשאני גבי טמאה אני דזנות דאוסרת עצמה אבעל לעולם ולא הימנה רחמנא נגד בעלה לא מצית ג"כ לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא כיון שמשעובדת לבעל משא"כ בטמאה אני לך דנדה דהימנה רחמנא נגד הבעל ג"כ נאמנת על עצמה לעשות אנפשה חתיכה דאיסורא כמש"כ רבינו לקמן ועיין אמרי ברוך (סק"ז) דס"ל דלא אמרי' נגד הבעל שויה אנפשה חתיכה דאיסורא, והנה כדברי רבינו מוכח ג"כ במהרש"א ומהר"ם שיף שכתבו על הא דכתבו התוספות (דף כב:) ד"ה חזרה ואמרה לפרש דהאיבעיא היא אם צריכה אמתלא וההו"א היה כיון דאית לה מיגו דטבלתי וטהורה אני וע"ז מסקינן דצריכה אמתלא אלמא דמיגו לא מהני ולכא"ו הטעם משום דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא הרי מוכח כדברי רבינו, וי"ל דהאמרי ברוך ס"ל דלא מיירי התם באופן דאית לה מיגו דטבלתי שנהגה עמו בהיתר לפני אמירתה טמאה ולא עברו ימים שראויה לספור ולטבול אבל היכא דאית לה מיגו אפשר דנאמנת לדעת האמרי ברוך כיון דליכא דין שויה באשה אבל לפי מה שפי'

אית לה מגו דטבלתי עכ"ל המהרש"א ז"ל. והדוחק בדבריו מבואר דודאי גם בטמאה אני יכולה לברורי האמתלא ולהראות החבורות והפצעים שמצאה או לברר שאחותה ואמה היו בבית וגם בפנויה אני איכא מגו לומר מת בעלי כמו שכתבתי לעיל ס"ק ג' לכן נראה לפענ"ד ליישב בפשיטות דאמרינן בקדושין דף ס"ג ע"ב. אמר רב אסי מודינא דאי אמרה נתקדשתי דאין סוקלין וכו' עד דלאב הימניה רחמנא לדידה לא הימנה רחמנא ופירש"י דלענין איסורא הוא מטעם

שויה אנפשה חתיכא דאיסורה ולא מטעם נאמנות ע"ש. ובגיטין דף ב' כתבו התוס' דכל הנאמנת באיסורין מנדה לפינן דכתיב וספרה לה ע"ש והנה נראה ברור דבכל מקום דהימנה רחמנא לעד א' דלא מהני אמתלא להיות חוזר ומגיד כמבואר בח"מ סי' כ"ט גבי עד א' לשבועה דאינו חוזר ומגיד אפילו באמתלא וכן בעד סוטה וא"כ נראה דה"ה בעד אחד באיסורין כיון דהימניה רחמנא אינו יכול להיות חוזר ומגיד אפילו באמתלא דמאי שנא מעד

להשמיענו דלא תימא דשכיבה אצלו לאו כלום הוא ואסור לשאול אותה כמו שאסור לשאול לכל נדה ולומר לה אולי טהורה אתה וטעיתה בכדי להרגילה אצלו קמשמע לן דכאן מותר לשאול אותה אבל מ"מ בעינן שתאמר האמתלא בפירוש: (ה) אינה נאמנת. בש"ך ס"ק ה' כתב לחלק בין הך דהכא ובין טבח שעשה סימן בראש הכבש דסי' א' והוא דחוק וכן הט"ז בסי' א' דחק ליישב זה והנלע"ד בביאור הדברים ונעתיק מקור הדין איתא בכתובות כ"ב בעא מיניה שמואל מרב אמרה לבעל

טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני מאי א"ל אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת וכתבו התוס' וז"ל האי בעיא היא אי מועיל האמתלא דאין לפרש אי צריכה אמתלא מדקאמר אף בזו וכתב המהרש"א דמהאי דאשת איש אני ליכא למיפשט דהתם אפשר לברורי האמתלא דידה וכמעשה שהיה שמביא שם מה שאין כן בטהורה אני דליכא לברורי אמתלא דידה ולמאי דבעי לפרושי דהאי בעיא היא אי צריכה אמתלא ליכא למפשט מהא דהכא

נתיבות משה - ביאורים

(ה) והוא דחוק. ולא ידענא מה הדוחק בזה. ואפשר דהכונה בזה דמשמע מהט"ז (ס"א סק"ב) ומתורת השלמים (סק"ג) דלדעת הרשב"א עיקר החילוק בין לבשה בגדי נדות דלא מהני אמתלא לאמרה לבעלה טמאה אני דמהני אמתלא הוא מפני שיש נפק"מ בין דיבור למעשה ולפ"ז אין נפק"מ בין אמרה לבעלה לאמרה בפני רבים דכל שלא עשתה מעשה מהני אמתלא אבל ע"י מעשה לא מהני אמתלא ולפ"ז קשה מההיא דטבח שאפי' ע"י מעשה מהני אמתלא והתם הרי יכול לומר לכל הקונים טריפה הוא וא"צ דוקא מעשה סי' בראש הכבש, ובשלמא להבנת הש"ך (סק"ה) וכן מוכח מתשובת רמ"א (ס"ב) דעיקר הכונה להרשב"א בין אפשר בענין אחר או לא ואין נפק"מ בין אמירה לרבים למעשה דגם באמרה בפני רבים לא מהני אמתלא אע"פ שלא עשתה מעשה כל שאפשר בע"א א"כ שפיר י"ל דהך דכבש הוצרך לומר לרבים או לעשות מעשה דדין אחד הוא וכיון דא"א בע"א מהני אמתלא, ואפשר דרבינו ס"ל עיקר כדעת הט"ז ולפיכך נראה לו לדוחק דברי הש"ך ודו"ק.

ובגיטין וכו'. כונתו להוכיח דיש ב' דינים באיסורין, יש דין נאמנות דילפינן מנדה, ויש דין שויה אנפשיה

דהאמינתה התורה הוי כעדים ושוב לא אמרי' מיגו ומ"מ אמתלא מהני ועיין לקמן סק"ה.

(ד) ואסור לשאול אותה. כונת רבינו דלכא' קשה דברי הש"ך דכיון דכתב דהבעל חייב לשאול אותה דכל מה דאפשר לברורי מבררינן א"כ למה אינו צריך לפרוש מיד כל זמן שלא בירר טהרתה, וע"ז ביאר רבינו דכונת הש"ך דלא תימא דצריך לפרוש ממנה מיד עד שתאמר מעצמה האמתלא אבל הוא אסור לשואלה דיש בו משום הרגל דבר כמו דאסור לשאול לנדה אולי טהורה את וטעית וא"כ מחויב לפרוש ממנה עד שתאמר מעצמה האמתלא קא משמע לן דמותר לשאול אותה כיון שיוודע ומכיר שעשתה כן מחמת קטטה וכיון שמתור לשאול אותה א"צ לפרוש ממנה דתיכף ישאל אותה ויברר ואינו צריך להמתין עד שתאמר מעצמה האמתלא, ועיין פרדס רימונים דבישנה א"צ להקיצה ולברר אבל ע"פ ביאור רבינו בש"ך משמע דגם בישנה צריך לפרוש ממנה עד שתקין משינתה ויברר האמתלא דהרי חייבוהו לפרוש עד שיברר האמתלא, אבל להפרדס רימונים לא חייבוהו לפרוש משם אלא חייבוהו לברר לכן בישנה א"צ להקיצה ולברר ע"ש.

ופשיט ליה דאף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת והטעם לזה נראה דאף דבכל מקום לא מהני אמתלא לעד אחד במקום דהימניה רחמנא הכא נאמן דהר"ן הובא דבריו בש"ע אבן העזר (סימן י"ז סעיף ח' עיין בבית שמואל ובחלקת מחוקק שם) דעד אחד במיתת הבעל אף דמהימן מדאורייתא אפילו חוץ לבית דין אם אמר אחר כך מבודה הייתי נאמן ומביא ראייה מהתוספתא הובא בחושן משפט בב"י סימן כ"ט עדים שאמרו לאיסור ולהיתר לטמא ולטהר עד שלא נחקרו עדותן בב"ד יכולין לומר מבודין היינו כו' והוא מטעם דאם לא יגיד דילפינן מיניה דכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד בב"ד כתיב ואם כן נראה הא דכתב הרמב"ם בפ' ט"ז מסנהדרין דהיה לוקין על איסור שהוחזק בעד אחד היינו כשהעיד בב"ד דאין יכול לחזור בו אבל כשהגיד חוץ לב"ד אף דנאמן מ"מ כיון די"ל מבודה הייתי הוי התראת ספק ואין לוקין כמ"ש הרמ"א בתשובה סימן ב' הנ"ל ואם כן גבי טמאה אני כיון שלא אמרה בב"ד אם היו דנין ע"ז מטעם נאמנות באיסורין אפילו מבודה הייתי בלא אמתלא היתה יכולה לומר כמו

א' לשבועה דאינו חוזר ומגיד אפי' באמתלא או מעד א' בסוטה דבתרווייהו הימנוהו רחמנא. ועוד ראייה דבעד א' באיסורין אינו חוזר ומגיד אפילו באמתלא מהא דכתב הרמב"ם בפ' ט"ז מסנהדרין דאמר עד א' חלב כליות הוא זה ובא א' ואכלו דלוקה ואי היה מועיל אמתלא לחזור ולהגיד לא היינו מלקין להתראת ספק היא כמו שהוכיח הרמ"א בתשובה סימן ב' דאינו מועיל אמתלא בהוחזקה נדה מהא דהיה לוקין עליה ע"ש אלמא דכל היכא דלוקין לא מהני אמתלא לחזור ולהגיד ועיין בשו"ת חוט השני סימן י"ג ולזה בעי הש"ס שפיר גבי טמאה אני לך אי מהני אמתלא ולא הוי מצי למיפשט מהא דפנויה אני דשאני התם גבי אשת איש דלדידה לא הימנא רחמנא ואינה אסורה רק מטעם שויה אנפשה חתיכה דאיסורא כמבואר בקידושין דף ס"ג הנ"ל ונגד שויה אנפשה חתיכה דאיסורא מהני אמתלא אבל בטמאה אני דנדה דהימנה רחמנא דעיקר נאמנות באיסורין מנדה ילפינן היה סברת הבעל האיביעיא דלא ליהני אמתלא כמו בכל מקום דהימנה רחמנא לעד אחד כגון בסוטה ובשבועה כנ"ל

נתיבות משה - ביאורים

ברמ"א שם על מה דאמרינן בסוף קידושין מלקין על החזקות סוקלין ושורפינן על החזקות ואמרינן שם מלקין על החזקות כדרב יהודה דאמר רב יהודה הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה וכתב ע"ז הרמ"א הרי לך דאע"ג דאותו המחזיק עצמו שיודע אם הוא אמת או לא אפ"ה סוקלין ושורפינן אותו ובוודאי אילו היה מועיל לו שום אמתלא וטענה לא היה נסקל ונשרף על החזקה עכ"ל, ומש"כ עוד באמרי ברוך ובלאו הכי יש עיון בזה אם כהאי גונא מיקרי התראת ספק אפשר דכונתו כמש"כ החת"ס (יור"ד ס"ט אה"ע ח"א סע"ז) דאמתלא ללובשת בגדי נדה לא שכיח ועל הרוב לא תמצא אמתלא כזו והוי התראת ודאי דלוקין על הרוב ע"ש, וכיוצא בזה כתב הישועות יעקב (אבה"ע סי' קנ"ה) אבל גדולי הפוסקים הוכיחו מכאן דאינו מועיל אמתלא דאל"כ הוי התראת ספק וכ"ה בשו"ת חוט השני שהביא רבינו וכ"כ בכו"פ ושם שמעתתא (שם).

חתיכה דאיסורא דאינו מטעם נאמנות ואפי' היכא דליה ליה נאמנות איכא הך דינא דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא וכמו שיבאר רבינו להלן. ויש נפק"מ בין ב' דינים אלו דהיכא דאיכא נאמנות לא מהני אמתלא אח"כ והיכא דליכא נאמנות רק מדין שויה מהני אמתלא וביאור פרטי דין זה יבואר להלן, וכ"כ בשב שמעתתא (ש"ו פ"ט). דהוא הדין בע"א באיסורין. ולהלן יבואר בדברי רבינו דזה דוקא היכא דהעיד בפני ב"ד או דהוחזקה הדבר כן ע"פ עד אחד אבל אם העיד חוץ לב"ד ולא הוחזקה הדבר על פיו יכול לחזור בו אפילו בלא אמתלא, וכ"כ בשב שמעתתא (ש"ו פ"י) דדוקא היכא דהוחזק ע"י עד אחד לא מהני אמתלא אבל כל זמן שלא הוחזק מהני חוזר ומגיד ע"י אמתלא ומבואר שם דהוחזק מיקרי בשלשים יום ועיין שו"ת אחיעזר (ח"א ס"ו) שחולק עליו וכתב בש"ש שם (בפ"ט) דדעת התוס' דלא מהני חוזר ומגיד בע"א אפי' ע"י אמתלא ע"ש, ומה שכתב הש"ש דבעינן אמתלא בעד אחד אם חוזר ומגיד וכתב כן בשם שו"ת הר"ן (סי' מ"ז), באמת שם מבואר דע"י אמתלא פשיטא דסגי ולא עוד אלא אפילו לומר מבודה הייתי שלא הייתי חושש לדברי כיון שהיה חוץ לב"ד סגי ולא מיקרי חוזר ומגיד וכ"כ רבינו להלן.

היינו כשהעיד בב"ד. או שנעשית חזקה ע"פ עד אחד דהוי כהעיד בבית דין וכדלהלן.
אב"ד כשהגיד חוץ לב"ד. ועדיין לא הוחזקה על פיו יכול לומר מבודה הייתי.
גבי טמאה אני וכו'. משא"כ בהוחזקה נדה בשכנותיה שנעשית חזקה על פיה הוי כהגידה בפני ב"ד ושוב לא מהני אמתלא וכדלהלן.

כמו שהוכיח הרמ"א. ובהגהות אמרי ברוך העיר דליתא כן בתשובת הרמ"א, וצ"ע דבהדיא מבואר כן

ס"ק ב' במ"ש בשם מהר"ל מפראג דבאמרה כן בפני רבים דלא מהני אמתלא וקשיא ליה מהא דכתובות דף כ"ב במעשה שהיה דאמרה נתקדשתי בפני רבים ואפילו הכי היה מועיל לה אמתלא ולפמ"ש אתי שפיר דשאני התם גבי נתקדשתי דלא הימנה רחמנא רק דאיסורא מטעם שויה אנפשה חתיכה דאיסורא לא החזיקוה הרבים באשת איש דלא הימנות הרבים דלא נאסרה על האחרים משום איסור אשת איש רק אנפשה איסורא היא דרביעה ולא נעשית בחזקת אשת איש משא"כ בנדה דהימנא רחמנא והימנוהו רבים והוחזקה לנדה ביניהם על פי הנאמנות דהימנה רחמנא דמה לי אם הוחזקה על פי שנים או על פי עד אחד דהימניה רחמנא בכל מקום שהימניה רחמנא עד אחד הרי כאן שנים היוצא מזה דאמתלא לא מהני רק נגד שויה אנפשה חתיכה דאיסורא אבל במקום שהוא מצד נאמנות או דיכול לומר מבודה הייתי בלא אמתלא או דאפילו אמתלא אינו מועיל ולפ"ז לא קשה שוב קושית הש"ך והט"ז דהוחזקה נדה בשכנותיה ע"כ לאו מטעם שויה אנפשה חתיכה דאיסורא היא דמטעם זה אינו לוקה כדמוכח מקדושין דף ס"ג ברש"י ד"ה לדידה לא הימנה וע"כ מטעם נאמנות דהימנה רחמנא וכל שנעשית חזקה על פי עדותה הוי כהגידה בפני ב"ד ואינה יכולה לומר שוב מבודה הייתי אפילו בלא טעם דשויה אנפשה ח"ד דאלו היתה יכולה לקלקל הגדתה באמירת מבודה הייתי ודאי דלא היה בעלה לוקה ע"י דמטעם ח"ד אין לוקין וגם כל זמן שיכולה לחזור מהגדתה לא נגמר עדות' ואין לוקין וכמ"ש בשם הרמ"א לעיל וכיון דנגמר

בכל עד באיסורין דמנדה ילפינן דיכולה לומר מבודה הייתי רק כיון דבטמאה אני איכא גם כן סברא דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא צריכה אמתלא ולמאי דבעי התוס' לפרושי דהאיבעיא היא אם צריכה אמתלא גם כן לא הוי מצי למיפשט מהא דפנויה דשאני גבי א"א דמצית לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא דאינה משועבדת לשום אדם משא"כ בטמאה אני דנדה דמשועבדת לבעלה היה סברת בעל האיבעי' דלא מצית לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא כמ"ש הר"ן בנדרים גבי טמאה אני דזנות ואנו מוכרחין לרון ע"ז מכח נאמנות דעד אחד באיסורין ועד אחד באיסורין כל שלא אמר בפני ב"ד יכולה לומר מבודה הייתי בלא אמתלא ואם כן גם היא אין צריכה אמתלא ופשיט לו דגם בזו צריכה אמתלא דלענין נדה מצית לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא ושאני גבי טמאה אני דזנות דאוסרה עצמה אבעל לעולם ולא הימנה רחמנה בזה נגד בעלה לא מצית גם כן לשויה אנפשה חתיכה דאיסורא דחתיכה דאיסורא הוא מטעם אדם נאמן ע"ע וכיון שמשועבדת לבעל אין זה נאמן ע"ע ומשא"כ בטמאה אני דנדה דהימנה רחמנא נגד הבעל והיתה נאמנת בשעת אמירתה נגד הבעל היתה גם כן נאמנת על עצמה לעשות אנפשה חתיכה דאיסורא ולא מיעקר חתיכה דאיסורא דידה עד שתאמר אמתלא. היוצא לנו מזה דאמתלא אינו מועיל רק נגד שויה אנפשה חתיכה דאיסורא משא"כ בדבר שהוא מטעם נאמנות הנוגע לאחרינא או ודאי דאפילו אמתלא אינו מועיל או דאין צריך אמתלא. ובהכי ניחא לי מאי דקשיא לי בט"ז

נתיבות משה - ביאורים

הר"ן דאינה נאמנת היינו דוקא לאפקועי נפשה מבעלה אבל לומר שראתה נדה אינה מפקעת עצמה מבעלה ובתחלת נשואין נשאת על דעת כן שלא יהא כופה ומשמשותו בעת שתאמר טמאה אני לך ואחרי טהרתה עוד תשוב לבעלה וכה"ג יכולה עצמה למשווי נפשה חתיכה דאיסורא.

אינו מועיל. והיינו כשהי' הגדה בב"ד או דהוחזקה לרבים על ידי עד אחד.

דאין צריך אמתלא. והיינו כשלא היה ההגדה בב"ד דיכול לומר מבודה הייתי אפי' בלא אמתלא.

והוחזקה לנדה ביניהם ע"פ הנאמנות. ולכן אפי' לא הגידה בב"ד הוי כהגדה בב"ד ששוב אינו

חוזר ומגיד אפי' באמתלא.

נגד החזקת היתר וכו'. וראי' מאב שיכול לקדש בתו שהיא בידו וליכא מלקות כיון דהוי נגד חזקת פנויה, ובשו"ת אחיעזר שם כתב טעם אחר דלא אמרינן כל מקום

מצית לשויה אנפשה. והקשה בהגהות אמרי ברוך דאפילו גבי נדה הא לפי דבריה עתה היתה טהורה ובשקר אמרה טמאה אני א"כ היתה משועבדת אז לבעלה ולא היה בידה למשווי נפשה איסורא לבעלה אף על זמן מועט שאין אדם אוסר של חבירו על חבירו עכ"ד, אבל רבינו הרגיש בזה וכתב דדוקא לענין זנות דלא הימנה לאסור אבעל לעולם משא"כ נדה דהימנה רחמנא נגד הבעל לזמן אע"פ שמשועבדת לבעלה בהכי הימנה רחמנא ולכן גם נאמנת על עצמה לעשות אנפשה חתיכה דאיסורא וצריכה אמתלא ור"ל דכיון דבזמן שאמרה טמאה לפני שאמרה טהורה הימנה רחמנא ואז חל עלה איסורא נמי מדין שויה ומ"מ טענת האמרי ברוך הוא כיון דעל אמירתה עכשיו טהורה נאמנת במיגו דטבלתי א"כ נתברר שאמירת טמאה היא שקר אלא דאסורה למפרע משום דשויה א"כ הרי משועבדת היא לבעל ואין נאסרה עכשיו למפרע, ובשב שמעתתא (ש"ו פ"ט) תירין דמש"כ

הנאמנות דידה למלקות ואינה יכולה לומר מבודה הייתי אף אמתלא אינו מועיל וכמ"ש לעיל משא"כ בטבח דהבהמה יש לה חזקת היתר דנשחטה הותרה ועד אחד אינו נאמן במקום החזקה והטבח דנאמן כתב הט"ז בסימן ל"ט שהוא נאמן מטעם שהוא

בידו ע"ש והפ"י בקו"א כתב

דהא שכתב הרמב"ם דהיה לוקין על איסור שהוחזק בעד אחד הוא דוקא בדבר דלא איתחזק לא איסור ולא היתר אבל כשמעיד נגד חזקת היתר

אף דמהימן מכל מקום לא לקי ומוכח שם דאפילו בדבר שבידו הדין כן ומכ"ש לפי מ"ש הפ"י בגיטין דבידו מהימן מטעם דבעלים מהימנים על עצמן לאסור שלהן כמו בשליש דהימניה שיהיה כן אם יאמר כך אף אם ישקר ע"ש וע"כ הטעם דכמו שאדם יכול להשוות חתיכה דאיסורא אנפשי' כמו כן יכול להשוות ח"ד בדבר שהוא שלו אכ"ע וכן מוכח

מהא שכתב הרא"ש בגיטין הטעם דנאמן בדבר שבידו דהוא מטעם דהוי כבעלים עליו והא דבעלים נאמנים על שלהן כתב רש"י ביבמות ר"פ האשה רבה הטעם מסברא דאם כן אין לך אדם מתאכסן אצל חברו ובחולין כתב הטעם מקרא דושחט ולאיסור לא מצינו למילף מהיתר כמ"ש הפ"י וע"כ הא דנאמן לאסור בדבר שבידו הוא מטעם הנ"ל דיכולין להשוות ח"ד בדבר שהוא שלהן אכל העולם וכיון דמטעם שויה ח"ד נגעו בה מועיל אמתלא ועיין עוד בקידושין ס"ג דאמר התם בידו כי חזקה דמיא וכו' מוכח דיכול להכחיש דבריו הראשונים אבל במקום שנעשה כבר חזקה למלקות ודאי דאין יכול להכחיש דבריו ואין זה צריך לראיה כלל ונמצא דין דהכא רחוק מהך דינא דטבח כרחוק מזרח ממערב וזה ברור בעיני ויש אתי בזה אריכות דברים וגם לבאר המחלוקת בין הפוסקים בהא דס"א גבי טבח שאמר שלא נשחט כראוי ואין כאן מקומו: (ו) החכם נאמן. עיין בתשובת רמ"א סי' ס"ו שכתב ז"ל דהא דכתב הרא"ש גבי פלוני תיקן לי הכרי והוא מכחישו דהמכחיש נאמן היינו דוקא בכרי שיש לו חזקת איסור טבל אבל היכא דלא איתחזיק איסור מהימניה ועוד חילוק דדוקא בכרי שאינו של האשה ולכן לא מהימנת על הכרי יותר מהחכם אבל בדבר שהוא של בעלים אין החכם נאמן להכחיש וכתב ע"ז וז"ל ואף דהר"ן פ' שבועת העדות בפרק המדיר כתב דבעד מפי עד כשהאחר מכחישו האחר נאמן מכל מקום נראה דבדבר שהוא של בעלים אינו נאמן עכ"ל בשינוי לשון קצת ולכאורה תימה עליו דהא גבי פלוני חכם טיהר לי הכתם החכם נאמן אף דהיא בעלים על עצמה וגם לא היה לה חזקת איסור דהא מדלא חילקו הפוסקים משמע דאפי' לא איתחזיק כלל שיהיה לה כתם החכם נאמן להכחיש ועיין בס"י קכ"ז בט"ז ס"ק ז' מה שתמה עוד עליו לכן נראה דהרמ"א לא כתב זה רק באומרת שהיא יודעת שנתקן הכרי רק שתולה בפלונית באמרה שהוא היה המתקן וכיון שעל גוף הדבר היא מעידה נאמנת בדבר שהוא שלה שכיון שתרווייהו מכחישין עצמן בגוף הדבר הבעלים נאמנים על שלהן יותר וכן בדבר שאין לו חזקת איסור המתיר נאמן אבל פלוני חכם טיהר לי וכיוצא בזה שאינה יודעת ואינה מעידה כלל בהיתר גוף הדבר רק מפי החכם שאז כיון שהיא אינה מעידה על היתר גוף הדבר וחכם על גוף הדבר מעיד שאסור החכם נאמן שאין שום אדם מכחישו לומר שהוא מותר רק על גוף החכם מעידה ועוד אף אם נאמין לה שהחכם אמר לה מקודם שמותר או שתיקן הא עכשיו הוא חוזר ומגיד וכבר בארתי לעיל שכל זמן שלא הוגד לפני ב"ד חוזר ומגיד ועוד דנאמן במגו דאי בעי אמר מבודה הייתי או טעייתי ול"ק שוב קושית הט"ז בס"י קכ"ז ודו"ק:

נתיבות משה - ביאורים

תרווייהו דכשלא מסרוהו הבעלים לידו אף שבידו לנסך הרי לא הימנוהו הבעלים כשאומר לאסור וכן כשמסרו הבעלים ליד מי שאין בידו לאסור ג"כ לא הימנוהו הבעלים.

והא דבעלים נאמנים וכו'. כלומר דלכאור' קשה הא מה שהבעלים נאמנים על שלהן הוא מסברא כמ"ש

שהאמינה תורה ע"א הרי הוא כשנים רק בעד כשר ולא בעד פסול ולכן אף שהתורה האמינה את האב לקידושי בתו מ"מ מצד שהוא פסול אינו נאמן לעונשין.

דבידו מהימן וכו'. ובש"ך (סי' קכ"ז סק"א) הביא פלוגתת הראשונים אם בידו נאמן מטעם מיגו דיכול לאוסרו או מטעם בעלים ובחור"ד שם ביאר דבעינין

[ז] נועץ. והוא הדין כששימש סמוך לוסת בשוגג ונזכר באמצע תשמיש צריך ג"כ לפרוש באבר מת. ודוקא כשמוצאה דם באמצע תשמיש אבל אם אמרה מרגשת אני אינו צריך לפרוש באבר מת דאימור הרגשת שמש הוא אם לא שאמרה מרגשת אני בבירור

[ז] נועץ. והוא הדין כששימש סמוך לוסת בשוגג ונזכר באמצע תשמיש צריך ג"כ לפרוש באבר מת. ודוקא כשמוצאה דם באמצע תשמיש אבל אם אמרה מרגשת אני אינו צריך לפרוש באבר מת דאימור הרגשת שמש הוא אם לא שאמרה מרגשת אני בבירור

דהא בשבועות (דף יח) מוקי להא דנמצא על שלו טמאין וחייבין בקרבן בשלא סמוך לוסתה ואפרישה ולפי דברי הרב תיקשי היאך מצית מוקמית לה אפרישה הא חייבין קתני דמשמע שניהם חייבים ואי אפרישה הא היא לא חייבת ולא כלום דהא אפי' כפרה אינה צריכה אלא ודאי דהנאה לתרווייהו אית להו כשפירש באבר חי וכשם שהוא צריך לשהות בלא דישה כך היא צריכה לשכוב בלי ניענוע גופה וכשהיא פורשת ממנו בעוד האבר חי בע"כ דידיה היא חייבת ולא הוא ולהיפך הוא חייב ולא היא ואם שניהם מרצונם פורשים עצמן זה מזה שניהם חייבין דתרווייהו עבדי איסורא והרב בהג"ה מייירי כשפירש ממנה בעל כרחא דאז האשה אינה צריכה כפרה:

שיציאתו הנאה לו כביאתו. ביצר יעשה,
(ז) נועץ צפרני רגליו בארץ, ושוהה בלא דישה, עד שימות האבר, ופורש באבר מת:

הגה וימלא פחד ורתת על העצירה שצאה לידו. (צ"י צסס סמ"ג). ולא יסמוך עליה, רק יסמוך על רגליו וידיו, שלא יהנה ממנה. ואם פירש ממנה נקשוי ונשוגג, שלא ידע שאסור לפרוש ממנה, יתענה מ' יום, ואינן נריכין להיות רזופים, רק כל שצוה שני ימים, כגון שני וחמישי, וכליל התענית אסור ציין וצשר. ואם לא יוכל להתענות, יפדה כל יום צממון שיתן לזדקה, כפי ערך ממון שיש לו, כי עשיר יתן יותר קצת מעני, ויש להחמיר צתשוצתו. וכל המרצה לשוב, זכות הוא לו. (פסקי מהרא"י סימן ס'). (ח) והאשה אינה צריכה כפרה. ואם שמשה שלא צעעת וסתה, ומנחה אחר התשמיש דם, אפילו נמלח על עד שלו, מקרי חונם, אפילו לא צדקה תחלה. וא"כ כפרה לא הוא ולא היא (מרדכי והרא"ש כלל כ"ט צסס מהר"ס):

סימן קפו

דיני בדיקת אשה בין לפני תשמיש בין לאחר תשמיש:

א. אשה שיש לה וסת קבוע, אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ואדרבה, אין לה לבדוק בפני בעלה בשעת תשמיש, כדי

נתיבות משה - ביאורים

רבינו דבדיקה דלפני תשמיש בעסוקה בטהרות בעי חו"ס אבל באמת פליגי הראשונים בזה דהראב"ד בבעלי הנפש דקדק מהא דאמרו מתוך שמהומה לביתה אינה בודקת בחו"ס דמוכח דא"צ כלל בדיקת חו"ס לבעלה אפי' שעסוקה בטהרות, והביא שם שיש חולקין דגם לבעלה צריך חו"ס והא דאמרי' הכא מתוך שמהומה וכו' ולא למימרא שא"צ בדיקה אלא הכי קאמרינן מתוך שמהומה לביתה חוששין לטהרות שמא לא בדקה כהוגן בחו"ס. ועיין ברמב"ן ורשב"א (דף ה.) ובפתחי נדה שם, ובעיקר דברי רבינו דבאינה עסוקה בטהרות א"צ בדיקת חו"ס אלא סגי בקינוח בעלמא עיין בשו"ע הרב (סק"ו) שהצריך חו"ס, דהיינו לאחר תשמיש אבל לפני תשמיש תלוי בפלוגתת הראשונים הנ"ל.

רש"י ביבמות או דילפינן מפסוק כמש"כ רש"י בחולין וא"כ כשם שנאמנים על היתר לכאוי ה"ה לאיסור ולא מטעם שויה אנפשיה חתיכה דאיסורא אלא מדין נאמנות שהתורה האמינתו או מסברא או מפסוק הנ"ל ע"ז כתב רבינו דלאיסור לא מצינו למילף מהיתר והתורה האמינתו רק על היתר אבל על איסור הוא מדין שויא אנפשיה דכמו שאדם יכול להשוות חתיכה דאיסורא אנפשיה כמו כן יכול להשוות חתיכה דאיסורא בדבר שהוא שלו אכולי עלמא וכיון דמדין שויא נגעו בה מועיל אמתלא.

(א) שלא מלאו לבם להקל נגדו. רק הרא"ש כתב כן להחמיר כפירוש ר"ח אבל הרשב"א והרמב"ן החמירו כהרי"ף דרק ג"פ ראשונים צריך בדיקה. אמנם באשה עסוקה בטהרות וכו'. מבואר מדברי

הרחם לא מוקמי דם רק לטהרות הוא דקאמר ולבעלה לא קאמר חשש דכותלי בית הרחם ע"ש בהדיא וכן אמרינן כמה פעמים דבעלה חולין הוא וכיון דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם בקינוח סגי רק שתשהה העד על גופה שיעור וסת המבואר לקמן סי' ק"צ סעיף נ"א דכי האי שיעורא שוהה הדם לבא כמבואר נדה דף ס' ע"ב וכיון דשוהה העד על גופה בקינוחה שיעור וסת ולא אתי דם אמרינן אי איתא דהוה דם על העד הוה אתי דהא כותלי בית הרחם לא

מוקמי דם אמנם באשה עסוקה בטהרות דצריכה בדיקה משום מגו דבעי בדיקה לטהרות בעי בדיקה ממש כעין הבדיקה לטהרות דהיינו חורין וסדקין דהא משום חומרא דטהרות אמרינן כותלי בית הרחם מוקמי דם אבל לבעלה גרידא באינה עסוקה ודאי דלא בעי בדיקת חורין וסדקין. והא דבדיקת הפסק טהרה ובדיקה ז' בעי בדיקת חורין וסדקין הוא משום דהתוס' כתבו בנדה דף ג' בד"ה ואי בעית אימא דלהאי סברא דאי איתא דהוה דם בעינן גם כן חזקת טהרה וגבי בדיקת הפסק טהרה ובדיקת ז' איכא חזקת טומאה דהא בדקה ומצאה טמאה הוי זבה ודאי לרב נדה דף ס"ח וכ"כ הב"י גופיה בסי' קצ"ו הטעם משום חזקת טומאה. מה שאין כן כאן דאיכא חזקת טהרה גמורה ודאי דלא בעי בדיקת חורין וסדקין: והנה הרשב"א בחידושי לנדה כתב על הא דרבי חנינא בן אנטיגנוס שאמר דמשמשת בעדים הן עוותיה דהיינו לחייבן בקרבן ואם כן על כרחך הך דמשמשת בעדים היינו בקינוח דבבדיקה אינן חייבין קרבן למאי דקיימא לן דבעינן חתיכה משתי חתיכות עיין נדה דף י"ד ע"ב ואפי' אי השימוש בעדים הוא נגד לאוסרה על בעלה בעינן שתהא רק קינוח גרידא דמן הסתם אין העד בידה דאז לא בעינן רק קינוח כמו שכתב הרשב"א בשער הכתמים ועיין במנחת יעקב ריש סימן קפ"ז ולפי זה לא קשה כלל מדר"י אדר"י דר"י לא קאמר רק דלא בעי בדיקה כעין אשה העסוקה בטהרות דהיינו בדיקת חורין וסדקין. אבל משמשת בעדים דהיינו קינוח יש לומר דבעי אבל מדר' אבא בר ירמיהו מקשה שפיר דהוה אמר

א (א) והרמב"ם ז"ל מצריך בדיקה. הראב"ד תמה מאד על דברי הרמב"ם והקשה דהא רב יהודה שהוא צדיק שאין כמותו מנע את רבי זירא מטעם שלא יהא לבו נוקפו ופורש ובאמת הוא תמהון גדול וליישב זה נעתיק מקור הדברים בנדה (דף מ"ב) ת"ר אשה שאין לה וסת אסורה לשמש וכו' רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר משמשת בשני עדים הן עוותיה הן תקוני' אמר שמואל הלכה כרחב"א ובמאי אי בעסוקה בטהרות הא אמר שמואל חדא זימנא ואי באינה

עסוקה הא אמר כל לבעלה לא בעי בדיקה דאמר ר"ז אר"א בר' ירמיה אמר שמואל אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואוקימנא בעסוקה בטהרות מאן דמתני הא לא מתני הא עכ"ל הש"ס ופי' ר"ח כפי' הב' שכתב רש"י דלעולם בשאינה עסוקה ודקא קשיא לך דר' אבא בר' ירמיה מהא דר' יהודה לא תקשי אמוראי נינהו ואליבא דשמואל והנה רש"י ז"ל חשבו לטועה משום דא"כ קשה דר"י אדר"י דהא איהו גופיה אמר דשאינה עסוקה לא בעי בדיקה ע"ש וכן הקשו עליו כל הפוסקים הרשב"א והרמב"ן והרא"ש רק שלא מלאו לבם להקל נגדו וכדי שלא נשווה להר"י והרמב"ם והר"ח טועים בדבר פשוט שמתי על לבי לעיין בדבריהם ונלפע"ד שראוין הדברים למי שאמרן דהא גם לפי' רש"י קשה עכ"פ אהמקשן דאמאי שבק הא דר"י ולא מקשה מדר"י אדר"י גופיה ופריך מר' זירא ועדיפא ה"ל להקשות מר"י גופיה לכן נראה דמדר"י לא קשה כלל דהנה נראה ברור דבדיקת אשה שאין לה וסת כשאינה עסוקה בטהרות אין צריכה בדיקת חורין וסדקין דבהדיא כתב הב"י בסי' קצ"ו דאין צריכה בדיקת חורין וסדקין רק הבדיקה של הפסק טהרה ובדיקת ז' וכן כתב הרשב"א בתה"א בהדיא בשם הראב"ד ודייק לה מהא דאמרו בש"ס כיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו ואין לך בדיקה קלה מזו של תביעה ע"ש וראיה ברורה לזה דהא עיקר הטעם דבדיקת חורין וסדקין כתב הרשב"א משום דהן המעמידין הדם והנה אנן קיי"ל בנדה (דף ג' ע"ב) דאף הלל סבירא ליה האי סברא דאי איתא דהוה דם מעיקרא הוי אתי וכותלי בית

נתיבות משה - ביאורים

הרי אמר דא"צ אפי' קינוח והו"ל להקשות מיד שמואל אשמואל, וי"ל דלא מבואר בהדיא ברב יהודה אמר שמואל דאינה עסוקה צריך קינוח ולכן לא יוכל להקשות כן.

אבל משמשת בעדים דהיינו קינוח י"ל דבעי. וקצת צ"ב לפ"ז קושית הגמרא (דף יא:) הא אמרה שמואל חדא זימנא דהא ב' ענינים הם דהכא אשמעי' דבעסוקה בעי' חו"ס ובאינה עסוקה סגי קינוח והתם

שאין לה וסת אין צריכין בדיקה רק כשנולד בה ריעותא פעם אחת שראתה בליל תשמיש' אף שאינה יודעת אם הראיה מחמת תשמיש שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש רק במופלג מהתשמיש דאז קמייתא לאו ממניינא הוא אפילו הכי ריעותא מיקרי וצריכה בדיקה ג"פ שוב. ומזה מביא הראיות שלו מהש"ס דאשה שאין לה וסת אין צריכה בדיקה דהא בש"ס דקתני נשאת וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פעם א' וב' וג' על כרחי' באשה שאין לה וסת מיירי דהא בתר הכי קתני

ואם יש לה וסת תולה בוסתה משמע דמעיקרא באין לה וסת מיירי אפילו הכי קתני משמשת פעם א' ב' ג' אלמא דקמייתא לאו ממניינא הוא משום דלא בדקה ולא ידעה אלמא דאפילו שאין לה וסת לא בעי בדיקה ולזה כ' הש"ך דלהפוסקים דמפרשי הא דואם יש לה וסת תולה בוסתה בענין אחר אין מכאן ראייה דאפילו אשה שאין לה וסת לא בעי בדיקה די"ל דרישא ג"כ מיירי באשה שיש לה וסת מש"ה לא בעי בדיקה ולא ממניינא הוא דקתני ואם יש לה וסת היינו שיש לה וסת לקלקול זה כמו שפירש"י או כשאר פירושים שנאמרו שם אך הא קשה לי אהא דפסק דאם ראתה פ"א דשוב צריכה בדיקה ג"פ שתחזיק באינה רואה דם מחמת תשמיש הא קיי"ל דכל שנקבע בפעם אחת נעקר בפ"א ואינה חוששת שוב כמבואר בס"י קפ"ט ואפילו בוסת גמור מכל שכן בוסת מחמת תשמיש דכאכילת פלפלין דמי כמ"ש התוס' דף

דאפילו ישינה מותר אלמא דאפי' קינוח לא בעי והכי פירושא דהש"ס אי בעסוקה בטהרות וע"כ היינו בדיקה גמורה הא אמרה שמואל חדא זימנא ואי באינה עסוקה אם כן אפי' אי משמשת היינו בקינוח מ"מ קשה מדר' זירא שאמר דאפי' ישינה מותר דהיינו אפי' בלא קינוח. ולזה משני שפיר מאן דמתני הא לא מתני הא וכפי' ר"ח ואם כן למאי דקי"ל כר"ח בן אנטיגנוס בעי בדיקת קינוח על כל פנים ובזה מיושב ג"כ מהא דמנע ר"י את ר' זירא מלבדוק דשם דוקא מלבדוק בדיקת חורין

וסדקין מנעו דבבדיקה כזו ודאי דיהיה לבו נוקפו אבל מחמת קינוח לבד ודאי דלא יהיה לבו נוקפו וכן התם בדף י"ב לא אמר כלל אמאי שתקנח עצמה שיהיה לבו נוקפו רק אמאי שתבדוק ע"ש ואם כן יש לומר דמתניתין דדרך בנות ישראל משמשת וכו' (בדף י"ד) מיירי אפילו באינה עסוקה בטהרות ומיירי בקינוח לבד וכן כל המתניתין שם בשיעורא דאות יום ואחר זמן מיירי בקינוח וכן הרמב"ם כפל ושינה ושילש בדבריו כמה פעמים ודקדק בדבריו לומר מקנחת עצמה (כפ"ד מהל' א"ב) אכן הקינוח צריך להיות בשעה שאינה שוכבת אפרקיד דבשעה ששוכבת אפרקיד כתבו התוספות בנדה (דף ג') דליכא למימר בה אי איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי דכותלי בית הרחם מעמידין הדם בשעה ששוכבת אפרקיד: (ב) שלשה פעמים. הן אמת שדברי הש"ך בפירוש דברי הר"י הן הן דברי הבעל נפש להראב"ד אות באות וסובר דכל אשה

הראשונה היא עיקר, וכן נהגו). (רוקח והגהות מיימוני ורוז המורים):

ב. אם אין לה וסת קבוע, (ב) שלשה פעמים הראשונים צריכין לבדוק קודם תשמיש ואחר תשמיש, הוא בעד שלו והיא בעד

נתיבות משה - ביאורים

כיון שלא בדקה לפני תשמיש שמא קודם התשמיש היה הדם ומזה נלמד דמכאן ואילך צריכה לבדוק גם לפני תשמיש ג"פ לברר אם היא בכלל רמ"ת אבל אם ראתה מופלג מהתשמיש אין שום חיוב בדיקה, ונמצא קולא וחומרא לכל אחד מהפירושים לרבינו קולא שא"צ לבדוק לפני תשמיש דלא אמרינן הסברא שמא קודם תשמיש היה דרגלים לדבר דמחמת תשמיש הוא, וחומרא דאפילו ראתה מופלג מהתשמיש חייבת לבדוק מכאן ואילך אחר תשמיש ג"פ, ולדעת הפלתי ושו"ע הרב קולא שאם ראתה מופלג אין שום חיוב בירור אח"כ ועוד קולא שאם ראתה סמוך בפעם א' לאו ממניינא כיון שלא בדקה לפני וחומרא דבראתה סמוך צריכה לבדוק מכאן ואילך ג"פ גם קודם

(ב) שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש רק במופלג מהתשמיש וכו'. דבר זה תליא באשלי רברבי והוא מחלוקת גדולה בין הפוסקים בכונת דעת הראב"ד מ"ט קמייתא לאו ממניינא דדעת רבינו דמיירי שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש והראב"ד ס"ל דכל לבעלה לא צריך בדיקה וכיון שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש קמייתא לאו ממניינא הוא ומזה נלמד דאם ראתה מופלג מהתשמיש מקרי רעותא וצריכה שוב בדיקה ג"פ, וכן דעת המנחת יעקב סי' קפ"ז (סק"ב) ומסקנת הסד"ט (שם) והבית מאיר, אבל הסד"ט (בס"י זה) והפלתי סי' קפ"ז (סק"ב) ושו"ע הרב (שם) והח"ס (סי' קס"ד) וחמדת שלמה (סי' כ"א) הבינו דעת הראב"ד דמיירי דבדקה סמוך לתשמיש ואפ"ה קמייתא לאו ממנינא

ס"ו בד"ה ונאמנת מכ"ש שראוי שתעקר בפעם אחת וצ"ל [א] צריכה היא בדיקה לעולם קודם. עיין ביאורים דסובר דכיון דאשה זו אין לה וסת חיישינן טפי דהר"ן בשבועות כתב וז"ל דכיון שאין לה וסת נראה מעניינה שהמקריים גורמים לה כאכילות וקפיצות משום הכי חיישינן שמקרה התשמיש ג"כ תגרום לה משום הכי כיון שהיא אשה אין לה וסת ואיתליד בה ריעותא חיישינן טפי ובעי ג"כ ג"פ דוקא שתצא מחשש ריעותא זו. ולפ"ז נראה דאשה שיש לה וסת דודאי אם נולד בה ריעותא שוב בעי בדיקה אחר תשמיש דהא סתמא קתני נשאת וראתה מחמת תשמיש משמשת פעם א' ב' וג' והיינו דבעי בדיקה כמו שפירש הראב"ד דמשום הכי קמיייתא לאו ממנינה כיון דלא בעי בדיקה ומיירי אפילו ביש לה וסת. אמנם נראה לי דבאשה שיש לה וסת דאין בה חשש שעלולה למקריים אם ראתה פעם אחת בליל תשמיש ואיתליד בה ריעותא מ"מ נעקר בפעם אחת וכיון דבדקה פעם אחת ולא מצאה שוב אינה חוששת דהא הר"ף דמביא הא דאשה שאין לה וסת סבר הראב"ד והש"ך דמיירי דראתה דם פעם אחת דאיתליד בה ריעותא ולהכי בעי בדיקא ג"פ אלמא דדוקא באין לה וסת בעי בדיקא ג"פ וזהו ההפרש בין יש לה וסת בין אין לה וסת. היוצא מזה דאשה שאין לה וסת לא בעי בדיקה אם איתליד בה ריעותא שנמצאה פעם אחת דם בליל תשמיש אפילו במופלג מהתשמיש בעי בדיקה ג"פ דוקא אח"כ שתחזק באינה רואה דם מחמת תשמיש אבל באשה שיש לה וסת אם נתיילד בה ריעותא אינה צריכה בדיקה רק פעם אחת אח"כ ואם לא מצאה שוב אינה צריכה בדיקה. אך בעיקר דברי הש"ך שכ' להלכה דאינה צריכה בדיקה משום דעיקר החומרא היא משום דלא מלאו לבם להקל נגד הר"ף והר"ף יש לו כוונה אחרת לא ידענא דהא עיקר החומרא שהחמיר הרא"ש משום שלא מלאו לבם להקל נגד דברי הר"ח תדע דהא פסקו דלעולם צריכה בדיקה ואפילו קודם תשמיש וכיון דכולם ומכללם המחבר והרמ"א פסקו להחמיר וצריכה קינוח עכ"פ וכמ"ש בס"ק א' מי ימלא לבו להקל. אמנם בעיקר בדיקה

שלה, ואם הוחזקה באותם שלשה פעמים שאינה רואה דם מחמת תשמיש, שוב אינה צריכה בדיקה כלל, לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש. ולהרמב"ם והרא"ש, כל זמן שאין לה וסת [א] צריכה היא בדיקה לעולם, קודם תשמיש ואחר תשמיש, והרמב"ם

להיות בשעה שאינה שוכבת אפרקיד:

סתמא קתני נשאת וראתה מחמת תשמיש משמשת פעם א' ב' וג' והיינו דבעי בדיקה כמו שפירש הראב"ד דמשום

הכי קמיייתא לאו ממנינה כיון דלא בעי בדיקה ומיירי אפילו ביש לה וסת. אמנם נראה לי דבאשה שיש לה וסת דאין בה חשש שעלולה למקריים אם ראתה פעם אחת בליל תשמיש ואיתליד בה ריעותא מ"מ נעקר בפעם אחת וכיון דבדקה פעם אחת ולא מצאה שוב אינה חוששת דהא הר"ף דמביא הא דאשה שאין לה וסת סבר הראב"ד והש"ך דמיירי דראתה דם פעם אחת דאיתליד בה ריעותא ולהכי בעי בדיקא ג"פ אלמא דדוקא באין לה וסת בעי בדיקא ג"פ וזהו ההפרש בין יש לה וסת בין אין לה וסת. היוצא מזה דאשה שאין לה וסת לא בעי בדיקה אם איתליד בה ריעותא שנמצאה פעם אחת דם בליל תשמיש אפילו במופלג מהתשמיש בעי בדיקה ג"פ דוקא אח"כ שתחזק באינה רואה דם מחמת תשמיש אבל באשה שיש לה וסת אם נתיילד בה ריעותא אינה צריכה בדיקה רק פעם אחת אח"כ ואם לא מצאה שוב אינה צריכה בדיקה. אך בעיקר דברי הש"ך שכ' להלכה דאינה צריכה בדיקה משום דעיקר החומרא היא משום דלא מלאו לבם להקל נגד הר"ף והר"ף יש לו כוונה אחרת לא ידענא דהא עיקר החומרא שהחמיר הרא"ש משום שלא מלאו לבם להקל נגד דברי הר"ח תדע דהא פסקו דלעולם צריכה בדיקה ואפילו קודם תשמיש וכיון דכולם ומכללם המחבר והרמ"א פסקו להחמיר וצריכה קינוח עכ"פ וכמ"ש בס"ק א' מי ימלא לבו להקל. אמנם בעיקר בדיקה

נתיבות משה - חידושים

[א] לדברי ר"ח ולרוב הפוסקים. כלומר לכלל הפחות בג' פעמים הראשונים דר"ח ורוב פוסקים שוין דצריכה בדיקה אין להקל כהש"ך אף שהמנהג כן דעכ"פ קינוח תעשה וזה יכול כל אדם לעשות בקל.

נתיבות משה - ביאורים

תשמיש, ועיין לקמן סי' קפ"ז (סק"ב) שכתבתי להוכיח מדברי הראב"ד כדעת הפלתי ושו"ע הרב. אמנם בעיקר הבדיקה אי צריכה לאור הנר וכו'. ועיין במקור מים חיים דתמה על רבינו דאין ענין זה לכאן דהתם פליגי בעסוקה בטהרות דכל הבדיקה דלפני תשמיש הוא מכח מיגו ס"ל לרש"י דא"צ לבדקו קודם

תשמיש והרמב"ן ורשב"א חולקים, אבל לשיטת ר"ח ורא"ש דגם באינה עסוקה בטהרות בעי בדיקה באשה שאין לה וסת פשיטא דבעי לבדוק העד קודם תשמיש וכ"כ בלחור"ש (סק"ז), ובסדרי טהרה (סק"ג) כתב עוד דאפי' לדעת הרמב"ם י"ל דמודה באשה שאין לה וסת דצריכה לבדוק העד קודם תשמיש דרק באשה שיש לה וסת דמשום צניעות הוא דבודקת אפשר דא"צ לבדקו מיד אבל באין לה וסת דמחוייבת לבדוק אפשר דצריך לבדקו קודם תשמיש, אך זה י"ל דלהרמב"ם לא מצינו חילוק בין יש לה וסת לאין לה וסת בכל המשניות וכולם מיירי בין בעסוקה ובין באינה עסוקה לבד מהא דהצניעות בודקות לפ"ת דבזה איכא נפקותא ולכן מסתבר דלהרמב"ם א"צ לבדוק העדים גם באשה שאין לה וסת, ומ"מ להלכה כתב בשו"ע הרב (סק"ז) דא"צ לבדוק העדים קודם תשמיש דהרמ"א לא חש לזה מאחר שרש"י ותוס' וסייעתם מקילין לגמרי דא"צ בדיקה לבעלה אפי' באין לה וסת וגם השו"ע לא הביא דעת הרמב"ם והרא"ש אלא שראוי לבעל נפש לחוש לדעתם ולכן א"צ לבדוק העד קודם תשמיש [חוץ מג' פעמים הראשונים].

אי צריכה לאור הנר לא דברו בה המחבר ומור"ם כלל וגם האחרונים לא הזכירו מאומה ומצינו פלוגתא בין הקדמונים דרש"י ותוס' בדף ט"ו סבירא להו דבין הבדיקה שלפני תשמיש ובין שלאחר תשמיש אינן צריכות שיהיו לאור הנר ע"ש והרשב"א והר"ן והרמב"ן בחידושיהם כולם סבירא להו דבדיקה דלפני תשמיש צריך שיהיה לאור הנר דוקא וכן גבי בדיקה ונאבד העד דצריכה לבדוק מחדש קודם תשמיש פליגי ג"כ דלדעת התוס' דמצריך בדיקה בין תשמיש לתשמיש וא"צ לאור הנר

מפרשי דאם נאבד העד בבדיקה שלפני תשמיש צריכה לבדוק פעם שנית ובפני' הב' פירשו דהיינו שנאבד העד שלאחר תשמיש רק דנ"מ בין תשמיש לתשמיש דהנ' אם בדיקה עצמה אחר תשמיש ורוצה לשמש מיד דאז אינה צריכה בדיקה מחדש לפני תשמיש כיון דמשמשת מיד אחר בדיקה שלאחר תשמיש אבל בנאבד צריכה בדיקה

מצריך שגם הבעל יבדוק עצמו אחר תשמיש:
הגה. - ואין נריכין לזדוק עצמם אחר כל תשמיש ותשמיש שעושין זלילה אחת, אלא מקנחין עצמן כל הלילה זעדי, ולמחר נריכין נדיקה, ואם נמלא דם טמאה. (נ"י נשם הרמב"ם). [ב] קנחה עצמה זעדי, ואזדה, לא תשמע עד שתזדוק עצמה, הואיל ואין לה וסת (שם):

ג. [ג] אשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה, אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום, (ג) דינה כדין אשה שיש לה וסת:

מחדש לפני תשמיש והכל שלא לאור הנר כמבואר בדברי התוס' דף ט"ז בד"ה אבד העד ולדעת הרשב"א ס"ל דבדיקה דלפני תשמיש צריכה שתהיה לאור הנר מפרש הא דנאבד העד לענין בין תשמיש לתשמיש דסבירא להו להרשב"א לבין תשמיש לתשמיש א"צ בדיקה לפני תשמיש רק לאחר תשמיש כמ"ש במתניתין אבל אם נאבד העד שלאחר תשמיש צריכה בדיקה לפני תשמיש השני והרב בהג"ה כתב הדברים הן בענין בדיקה לפני תשמיש לאור הנר והן לענין נאבד העד סתם ולא פירש הדברים וצריך עיון למה. ונראה לענין דינא כיון דרוב הפוסקים סוברים דאף אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה אף מי שרוצה להחמיר ולבדוק כדאי הם רש"י ותוס' לסמוך עליהם ואין להחמיר ולבדוק לאור הנר: (ג) דינה כדין אשה שיש לה וסת. מאוד לבי מגמגם כדין זה דאי נימא דמחמת שהחזקה שלשה פעמים שאינה רואה בימים אלו הוה דינה בימים אלו כאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה אם כן אשה שהיה רואה תמיד אחר שלשים יום ואחר שלשים יום אין לה וסת פעמים מקדמת ופעמים מאחרת לא תחוש לעונה בינונית דהא איתחזקה שלא תראה עד לאחר ל' יום והוי כאשה שיש לה וסת שאינה חוששת לעונה בינונית והא ודאי לית' כדמוכח מכל הפוסקים ועש"ך סימן קפ"ט ס"ק ל' ובמ"ש שם ועוד כיון דהר"ן הובא דבריו כב"י סימן קפ"ו בטעם אשה שאין לה וסת וז"ל כיון דנראה מעניינה שמקריים גורמין לראייתא כקפיצות ואכילות יש לחוש גם כן שמקרה חימוד תשמיש יגרום הדם ואם כן נראה דכל שאין לה יום החודש קבוע או הפלגה קבועה נראה לומר שמקריים גורמין לראייתא וחיישינן מקרה חימוד התשמיש וע"כ צריך לומר דסברת הת"ה היא דהרי איתחזק ג"פ שבאותן י"ד יום אינה עלולה למקריים והוא דחוק חדא דהא הרשב"א בתה"א דף קע"ח כתב דלענין זה שנאמר שלא תראה שלא בשעת וסת לא אמרינן חזקה דוסתות דלא אמרינן חזקה דוסתות רק לענין שבשעת וסת ודאי תראה משום דאורח בזמנו בא והביא ראייה מהא דמטמא מעת לעת שלא בשעת וסתה. ועוד דהא היא בעי בדיקה לעולם לדעת הרא"ש ולא אמרינן כיון שלא ראתה ג"פ בשעת תשמיש הרי איתחזקה דהמקרה דתשמיש אינו גורם הדם אלא ודאי דסברי כהרשב"א דלענין שלא תראה לא אמרינן חזקה זו ועוד יש קצת ראייה ממה שהקשה הש"ס נדה דף ל"ט אר"מ דבמי זיבה תשמע ע"כ נצטרך לומר דדעת המקשה היא דר"מ אינו אוסר אשה שאין לה וסת רק אם לא עברו עליה ג"פ שלא ראתה בליל

נתיבות משה - ביאורים

בכל ענין חשוב וסת קבוע דא"צ בדיקה משמע דלעו"ב חוששת. וכן נראה מדברי הרשב"א שהביא ב"י (סי' קפ"ד סי"ב) דבוסת הקפיצות לל"ה חוששת לעו"ב הרי דאף שמוחזקת שאינה רואה לפני ל"ה חוששת לעו"ב.

(ג) והא ודאי ליתא. ועיין בסד"ט (סי' קפ"ט סק"כ) שהסתפק בזה ודעתו נוטה דחוששת לעו"ב כדברי רבינו וכן הסכמת הרבה אחרונים דלא כטהרת ישראל שהקיל בזה, וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ח) דרק לענין בדיקה לפני תשמיש ואחרי תשמיש דיש מקילין

טבילה דאלו באם היא שוהה קצת ימים בין טבילה לראיה בלאו הכי קשה דבימים אלו תשמש אלא ע"כ דהוא סובר דר"מ אין אוס' רק בשלא עברו עליה ג"פ שלא ראתה כליל טבילה דוקא וזה מבוא' הדוחק. ומה שמביא ראיה ממנהיג"ל דמת"י בכהאי גונא בין עונה לעונה כמבואר בסימן קצ"א ובהג"ה לפענ"ד אין ראיה משם דשם היה ראוייה לטהרה בלא"ה דהא נתברר ע"י בדיקת המוך דאית לה מכה רק דטמאה משום וכי לעולם לא תהיה טמאה וכיון

דמטמאינן לה באותן ימים שהיא דרכה לראות שוב לא שייך האי סברא דלא תטמא לעולם ועיין בסימן קפ"ז דסגי במה שמטמאינן אותה ביום ל' נגד הסברא דוכי לא תטמא לעולם והכי נמי סגי במה שמטמאינן אותה בימים אלו: (א) בכדי שתושיט. והנה הב"י הקשה על הטור שכתב בכדי שתורד מהא שכתב הרשב"א וז"ל דלא מצינו בדיקה לחיוב

ד. יש לאדם להניח את אשתו שתבדוק בעד שלו, מתוך שנאמנת על שלה, נאמנת על שלו:

ה. אם ראתה דם מחמת תשמיש שלש פעמים רצופים, אסורה לשמש לעולם עם אותו בעל, ויתבאר בסימן שאחר זה:

סימן קפו

דיני אשה הרואה דם מחמת תשמיש:

א. אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד, (א) בכדי שתושיט ידה לתחת

נתיבות משה - ביאורים

אבל כשאין עד בידה לא הוי אשם תלוי אלא ע"י קינוח, ורמב"ן ור"ן ס"ל דשיעור אשם תלוי נמשך מאחרי אותיות עד שיעור שתושיט ותבדוק ממש ומה שאמרו כדי שתושיט נקט סוף הזמן ולא תחילת הזמן. [ועדיין יש להקשות דאפשר לתרץ הסתירה דהברייתא נקט תחילת הזמן והמשנה סוף הזמן אלא דלק"מ דודאי תחילת הזמן הוא לפני כדי שתושיט דבעי' אותיות ממש לחייב חטאת וכמו שאמרו חז"ל משל לשמש ועד וכו' וא"כ ע"כ דהברייתא נקט סוף הזמן. והרשב"א הבין דנקט תחילת הזמן ומזה הוכיח דתבדוק הוא קינוח אלא דא"כ יוקשה להרשב"א מאי קושיא דלמא מתניתין נקט סוף הזמן וברייתא תחילת הזמן וצ"ל דהיה נראה לו דוחק לפרש המשנה דמיירי בסוף הזמן דמשמע דנקט איזהו אחר זמן דהיינו אחר אותיות דהיינו תחילת הזמן ודו"ק] נחזור לקושית הגמרא דכיון דמה שאמרו ותבדוק ומה שאמרו ותדיח פניה חדא מילתא הוא לכל מר כדאית ליה להכי הקשה דסלקא דעתא דגם בשיעור כדי שתורד מיירי שהעד תחת הכר או הכסת וא"כ יש סתירה מהמשנה להברייתא דכדי שתורד הוא שיעור מרובה יותר מכדי שתושיט דגם בשיעור כדי שתורד צריכה להושיט ידה תחת הכר ובנוסף לזה לרדת מן המטה.

ותירין רב חסדא דאיכא שלושה שיעורין שיעור ראשון אותיות שיעור שני מה שמבואר בברייתא כדי שתושיט ותבדוק שיעור שלישי מה שמבואר במשנה כדי שתושיט ותורד ואח"כ תבדוק לכל מר כדאית ליה או

(א) והנה הב"י הקשה על הטור. להבין כונת רבינו נקדים סוגיית הגמרא ופולגתת הראשונים דבגמרא רמי מתניתין וברייתא אהדדי דבמתניתין תנן איזהו אחר זמן כדי שתורד מן המטה ותדיח פניה ובברייתא תניא כדי שתושיט ידה תחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק בו ולפני שנבאר תירוץ הגמרא יש להקדים קושית הראשונים ז"ל דמאי קושיא הוא הא שפיר י"ל דאידי ואידי חד שיעורא הוא דהברייתא מיירי בבדיקה בחו"ס ולכן שיעורו רק בכדי שתושיט ידה אבל לירד מן המטה הוא שיעור מרובה אבל המשנה מיירי בתדיח פניה שהוא קינוח בעלמא ולזה שיעורו כדי שתורד מן המיטה ומטעם זה הוכיחו הראשונים ז"ל דעל כרחק לומר דמה שאמרו דתבדוק ומה שאמרו דתדיח פניה חדא מילתא הוא ומר נקט לה בהאי לישנא ומר נקט לה בהאי לישנא. ונחלקו הראשונים דהרמב"ן והר"ן פירשו דתרווייהו הכונה לבדיקת חו"ס ותדיח פניה היינו ע"י בדיקה ממש אבל הרשב"א חולק וס"ל דמה שאמרו ותבדוק הכונה לקינוח בעלמא דוגמת ותדיח פניה דהוי קינוח והרשב"א הוכיח לה מהא דאמרו (בדף י"ב.) הוי וסת שאמרו לקינוח משמע דרק בכה"ג הוי חיוב חטאת ובבדוקת הוי חיוב אשם תלוי והיינו כשהעד בצד המשקוף אבל אם צריך להושיט ולבדוק זה אחר שיעור אשם תלוי דאי ס"ד דתבדוק דוקא א"כ אם אינה צריכה להושיט אלא העד בידה הוי שיעור אותיות א"כ משכחת וסת לבדיקה אע"כ דתבדוק הוי קינוח ולכן ס"ל דבעד בידה מהני בדיקה לחייב אשם תלוי

דאחר זמן היא בכדי שתושיט ותבדוק משמע דכשהעד בידה ותבדוק הוי שיעור וסת אם כן משכחת לה בדיקה כשיעור וסת ומתרץ דבדיקה היינו קינוח וזה מקשה הב"י בקושי' השנייה דנהי דס"ל להטור דהלכתא כרב אשי דאידי ואידי חד שיעורא הוא מ"מ בשלמא אי הוה אמרינן דשיעורא דמתניתין דאחר זמן הוא כדי שתדן מן המטה ותבדוק כמ"ש הר"ן בחידושו בדף י"ד אפשר

חטאת אם לא בקנוח והקשה על עצמו הרשב"א מהא דאיתא פרק כל היד כדי שתושיט לתחת הכר ותטול עד ותבדוק ותירץ שתבדוק היינו שתקנח עיין בב"י ואין שום הבנה לדבריו לא בקושי' ולא בהתירוץ ע"ש ונראה ליישב דבריו ונפרש מקודם דברי הרשב"א שהקשה אהא דשיעור וסת מהא דפרק כל היד דשם מיירי בשיעור דאחר זמן וצ"ל דקושיית הרשב"א היא כיון דשיעור

נתיבות משה - ביאורים

הקרבת ומשמע דהב"י הבין דפטורין לגמרי אפי' מאשם תלוי כיון דלקחה עד לבדוק בו ומש"כ ואח"כ קנחה עצמה הכונה לבדיקה כמש"כ ותיטול עד לבדוק בו והרמב"ם קורא לבדיקה קינוח בכמה מקומות וא"כ ש"מ דשיעור שתושיט ותבדוק הוי שיעור מרובה דלא מיקרי רמ"ת וקשה על הסמ"ג דנקט לשון בדיקה ותי' הב"י דשמא י"ל דפטורין מקרבן שכתב הרמב"ם היינו מחטאת אבל חייב אשם תלוי אלמא דס"ל להרמב"ם דשיעור בדיקה הוא גם בכלל גדר חיוב אשם תלוי דלא כהרשב"א, והסמ"ג בשיטת הרמב"ם אזיל דשיעור כדי שתדן ס"ל כרב אשי דחדא שיעורא הוא ולכן נקט ותבדוק כדעת הרמב"ם [אבל עדיין קשה דמה הו"א הי' להב"י דהרמב"ם מיירי דפטורין גם מחיוב אשם תלוי הלא כתב דשניהם טמאים מספק ואם שיעורא דאחר אחר נקט הלא בעלה טהור וכדמסיק ומש"כ דשניהם פטורין כונתו מחטאת או אפילו מאשם תלוי וכשיטתו דבעינן חתיכה משני חתיכות וכמו שהקשה הלחם משנה (כפ"ה משגגות ה"ו)] כך הי' נראה לפרש דברי הב"י אבל מדברי רבינו נראה שהבין דקושיא השני' של הב"י דאפי' אם ס"ל כרב אשי דחדא שיעורא מ"מ בכדי שתדן ותקנח ליכא חיוב חטאת וא"כ לא מיקרי רמ"ת וסלקא דעתיה דהב"י דלא מיקרי רמ"ת אלא כשחייב חטאת בלבד אבל בחיוב אשם תלוי לא הוי רמ"ת וכמו שיבואר בסמוך.

ונפרש מקודם דברי הרשב"א שהקשה וכו' דשם מיירי בשיעור דאחר זמן. ר"ל דלכאורי' יש להבין מה הקשה הרשב"א על הגמרא (דף יב) הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה, דמשכחת לה שיעור וסת לבדיקה ג"כ דהרי בפרק כל היד איתא דשיעור אחר זמן הוא כדי שתושיט ותבדוק הא שם מיירי בחיובא דאשם תלוי דהוי שיעורא לבדיקה ג"כ אבל חיוב חטאת הוי רק שיעור קינוח ולא בדיקה.

אפשר לומר. ור"ל דאם הטור ס"ל כהר"ן דתבדוק דוקא יתכן לומר דהמשנה נקט תחילת הזמן של אחר זמן דהיינו כדי שתדן מן המטה ותבדוק ועד זמן זה הוא

בדיקה ממש או קינוח וכנ"ל. ושיעור ראשון הוא חיוב חטאת ושיעור שני הוא אשם תלוי ושיעור שלישי אינן טמאין אפי' מספק ובו נחלקו ר"ע וחכמים במתניתין. ורב אשי תירץ אידי ואידי חד שיעורא דמה שאמרו כדי שתדן הוא ללא שתושיט ידה דמיירי שהעד בידה ולכן נמשך השיעור אשם תלוי עוד זמן עד כדי שתדן מן המטה ותדיח פניה אבל בכרייתא מיירי שאין עד בידה והיא צריכה להושיט ידה תחת הכר ולכן כדי לחייב אשם תלוי צריכה להיות הבדיקה בעודה במטה ובגמרא סלקא לרב אשי בקושיא ע"ש.

והשתא נבוא לבאר כונת רבינו דהנה הב"י הקשה על מה שכתבו הטור והסמ"ג דשיעור רמ"ת הוא עד שיעור שתדן מן המטה וכ"כ בספר התרומה והמרדכי והרי שיעור זה לרב חסדא הוא שיעור שלישי דכדי שתושיט ליטול עד ותדן מן המטה הוי אחר דאחר וכיון דנקטו לישנא דמתניתין כדי שתדן וסתמא דמילתא לרב חסדא היינו כדי שתושיט ושתדן וזה הוי שיעור שלישי שאינם טמאין מספק ולא מיקרי רמ"ת ואין לומר דכוונתם דמיירי שעד בידה וכתירוצא דרב אשי דס"ל דמתניתין מיירי שאין עד בידה ולכן שפיר נקטו לשון המשנה דמיירי בכה"ג דהא אסיקנא לרב אשי בקושיא, עוד הקשה הב"י על לשון הסמ"ג שכתב כדי שתדן מן המטה ותבדוק מדברי הרשב"א שכתב דכדי שתושיט ותבדוק הוי אחר דאחר ורק בכדי שתושיט ולקנח בלבד הוי חיוב אשם תלוי וגם על הטור קשה כן אע"פ שלא הזכיר לשון ותבדוק מ"מ מדסתם דבריו ולא הזכיר לקנח בלבד משמע דגם ע"י בדיקה הוי בגדר חיוב אשם תלוי והשתא קשה דאפי' את"ל דס"ל כרב אשי דחדא שיעורא הוא ומש"כ כדי שתדן היינו כשהעד בידה מ"מ לא הו"ל לכתוב ותבדוק אלא לומר ותקנח.

שוב כתב הב"י דכן פסק הרמב"ם דרק בכדי שתושיט ותקנח בלבד הוי רמ"ת אבל בבדיקה שוב לא הוי בגדר רמ"ת שהרי כתב ואם שהתה עד כדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותיטול עד לבדוק בו ואח"כ קנחה עצמה שניהם טמאים מספק ופטורין מן

לומר דהטור דלא נקט שיעור דתיבדוק משמע שמצאה מיד אחד שתדד דהיינו בקינוח נוכל לומר בכשיעור זה חיוב חטאת נמי איכא ומתניתין פליגא אברייתא דנקט שיעורה דאות יום לעד שעומד בצד המשקוף דהא בכרייתא קתני שיעורא דאחר זמן בכדי שתדד ותבדוק משמע דבכדי שתדד ותקנח חיוב חטאת איכא לזה מקשו מהרשב"א שסובר דשיעור

[א] אם בכל ג"פ רצופים. פ"י עם הראשון אבל אחר שיעור זה וכן לדעת הרמ"א שאוסר בסמוך לתשמיש דוקא סמוך אבל אם במופלג מתשמיש מצאה דם אף שיש לומר שראתה בשעת תשמיש מותרת וכן אם בדקה עצמה תיכף ולא מצאה דם ואחר כך מצאה דם אפילו בתוך שיעור זה לא רואה דם מחמת תשמיש ומותרת ומ"מ נראה

הכר, או לתחת הכסת, ותטול עד לבדוק בו, ותקנח עצמה, משמשת ג"פ. [א] אם בכל ג' נראה

דאחר זמן הוא בכדי שתדד ותקנח דליכא חטאת ועל זה מתרץ קושייתו השנייה דבחיוב אשם תלוי גם כן רואה מחמת תשמיש מקרי ועל קושיא הראשונה שהקשה דהא קיי"ל כרב חסדא דבכדי שתדד שיעורה רבה היא לא תירץ כלום ולזה פסק בש"ע דהשיעור הוא בכדי שתושיט וסמוך איתרוצא שכתב בב"י דבחיוב אשם תלוי גם כן רואה מחמת תשמיש. אך קשה דהא רואה מחמת תשמיש לענין לאוסרה אבעל לעולם הוי כמו וסתות כמ"ש התוס' דף ס"ו ד"ה ונאמנת ובסימן קפ"ד כתב בספק קודם הנץ התמה כיון דוסתות דרבנן הוי ספק דרבנן ומותר כל הלילה ע"ש והכי נמי כיון דלא הוי רק ספיקא אי ראתה מחמת תשמיש דהא אינה חייבת רק אשם תלוי אם כן הוי ספק אי התשמיש הוי וסת והוי ספק דרבנן ונראה דכאן שאני כיון דעיקר הספק נולד בדאורייתא. והחמרנו עליו לחייבו אשם תלוי לכן אף אם בא אח"כ לידי ספק דרבנן אסור מה שאין כן התם דלא היה ספק רק מחמת וסתות דרבנן ואין להקשות דמהיכא תיתי יתחייב אשם תלוי כיון דיכולין לומר דאחר תשמיש הוי נוקמה אחזקה דגופה ונאמר דאחר תשמיש הוי כמו שהקשו התוס' ריש נדה וכתבו דהא דמחזקינן למפרע הוא רק מדרבנן וכו' דכל כמה דאיכא לאחורי החזקה דגופה מאחרינן. ונראה כיון דהתוס' בנדה דף ס' בד"ה כתבו הטעם דחייב חטאת אף דיכול להיות שהיה אחר תשמיש משום דרוב פעמים בא מקודם הכי נמי בשעורה דאחר זמן גם כן רוב פעמים בא מקודם רק שאין הרוב חשוב כל כך דאוקי מיעוט לגבי חזקה והוי פלגא ופלגא דומיא שכתבו התוספות בדף י"ח בד"ה למעוטי ע"ש. ודע דאף דאם ראתה אחר שיעור וסת לא נחשבת לרואה מחמת תשמיש מ"מ נראה דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש מופלג מתשמיש אסורה בפעם

נתיבות משה - חידושים

[א] וכן לדעת רמ"א וכו'. ר"ל למה שכתב רמ"א דאין אנו בקיין בשיעור הנזכר בשו"ע ולכן כל שרואה ג"פ סמוך לתשמיש מיקרי לדידן רמ"ת היינו דוקא סמוך אבל במופלג מתשמיש גם הרמ"א מודה דמותרת אע"פ שאפשר שראתה בשעת תשמיש.

ומ"מ נראה דאם ראתה בליל תשמיש ג"פ אפילו במופלג וכו' אבל כל שעדיין לא ראתה ג"פ מופלג מהתשמיש אינה חוששת דהוי וסת האונס שאינה חוששת לו עד שתקבענו ג"פ. ופשוט שאין צריך לפרוש באבר מת דאע"פ דרבינו ס"ל דבשימש סמוך לוסתה ונזכר באמצע תשמיש דיפרוש באבר מת כדלעיל (ס"י קפ"ה סק"ז) הכא אע"פ דמיד כשנכנס שוב הוי עונה הסמוך לוסתה מ"מ כיון שנכנס בהיתר מותר לו לגמור ביאתו. ומש"כ רבינו עד שתעקר ג"פ דהיינו שתשמש ג"פ ולא תראה מופלג מהתשמיש לשיטתו אזיל דס"ל דוסת התשמיש הוי וסת הגוף ולא וסת האונס כמש"כ רבינו לקמן ביאורים (סק"ד) ולכן בקבעה ג"פ צריכה עקירה ג"פ, מיהו נראה קצת רמ"א (סוף סעיף א') שכתב ודינה כמו שאין לה וסת שלפום רהיטא צ"ב כונתו דלכאור' מקור דבריו מהרשב"א והרי הרשב"א ס"ל דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה לבעלה רק ג"פ הראשונים ולכאור' נראה כונת רמ"א דסד"א כיון דראתה ג"פ מופלג קבעה לה וסת וצריכה שתעקר ג"פ קמ"ל דהוי וסת שאינו קבוע מפני שהוא וסת האונס ולא וסת הגוף ונעקרת בפ"א וצ"ע.

נתיבות משה - ביאורים

בגדר אותיות נמצא דכדי שתדד מן המטה ותקנח בלבד הוי בגדר חיוב חטאת ולפ"ז נצטרך לומר דהמשנה פליג אהברייתא (כדף י"ב). שאמרו משל לשמש ועד דמשמע דבעי' בצד המשקוף אלא אפי' כדי שתדד ותקנח נמי הוי חיוב חטאת ולכן הקשה מהרשב"א שכתב דתיבדוק לאו דוקא נמצא דכדי שתדד ותקנח לא הוי חיוב חטאת והטור לא יחלוק על הרשב"א בזה ונלעיל כתבתי דגם להר"ן ליכא חיוב חטאת בכדי שתקנח מ"מ היה מקום לתרץ דברי הטור בדרך זה לולא דברי הרשב"א וא"כ למה כתב הטור כדי שתדד ותקנח הרי בכה"ג פטור מחטאת ולא הוי רמ"ת.

ד' לשמש שני תשמישין בלילה אחד משום עונה הסמוכה לוסת עד שתיעקר ג"פ דהא כתבו התוס' בנדה דף ס"ו בד"ה ונאמנת דתשמיש כאכילת פלפלין דמי ומבואר בסימן קפ"ט סעיף כ"ד דכל שאין הראיה מובלעת בתוך הוסת דאסורה כל אותה העונה

שאחר הוסת ואפילו הרז"ה שמביא הב"י דפליג וסובר כיון

שתחלת הראיה מובלעת בתוך הוסת דאינה אסורה כל העונה דבחר תחלת הראיה אזלינן ע"ש מודה בהיכא שכל הראיה הוא אחר הוסת דאסורה כל העונה ואין להקשות דהא בסעיף כ"ד שם מבואר דהיכא שאין הראיה מובלעת דאסורה מתחלת הוסת אם כן תהיה אסורה גם כן מתחלת התשמיש ומכ"ש לדעת הטור דסבירא ליה דאפילו לקפיצות קבעה וסת ועיין בסימן קפ"ט סעיף כ"ד די"ל דלא החמירו במקום עיגון משום עונה הסמוכה לוסת

ודוקא רואה בשעת תשמיש דהיא אסורה משום שעת וסתה אסורה אבל משום עונה הסמוכה לוסת לא החמירו כל כך דאפילו ביוצא לדרך התירו וכל שכן במקום עיגון: (ב) ג"פ וכו' רצופים. כבר כתבתי בסימן קפ"ו דאם ראתה פעם אחת אפילו במופלג מהתשמיש אפילו אין ידוע אם היה מחמת תשמיש הרי אתייליד בה ריעותא ושוב צריכה בדיקה ג"פ שתצא מספק רואה דם

דאם ראתה בליל תשמיש ג"פ אפילו במופלג משיעור זה אסורה שוב בפעם ד' לשמש שני תשמישין בלילה אחד משום עונה הסמוכה לוסת עד שתיעקר ג"פ דהיינו שתשמש ג"פ ולא תראה ועיין סי' קפ"ו מ"ש דאם ראתה פעם אחת בליל תשמיש

מחוייבת שוב בדיקה אחר תשמיש כיון דאתייליד לה ריעותא פעם אחת ואם היא אשה שאין לה וסת צריכה

ג"פ בדיקה שתתחזק באינה רואה מחמת תשמיש וביש לה וסת בפעם אחת שלא ראתה מחמת תשמיש נתחזקה ואם בין הג"פ שימשה ולא בדקה עמה ואחר כך שימשה פעם אחת ובדקה ומצאה דם מצרף לג' פעמים ואסורה וכל היכא דלא הוי רואה מחמת תשמיש אפילו ראתה כמה פעמים מותרת:

נתיבות משה - ביאורים

(ב), כבר כתבתי בסימן קפ"ו. הנה בדבר זה נחלקו אבות העולם הראב"ד והרז"ה דז"ל הראב"ד בספר בעלי

הנפש (שער הספירה והבדיקה) עוד יש אחרת שהיא צריכה בדיקה ובדיקתה בדיקה קלה [ר"ל שא"צ חו"ס] והיא הרואה דם מחמת תשמיש שצריכה לבדוק פעם ראשונה ושניה ושלישית וכו' עכ"ל וכתב על זה הרז"ה וז"ל ואנו אין לנו בדיקה ברואה מחמת תשמיש אלא לאחר ביאה שלישית של בעל שלישי כדאיתא בפרק תינוקת ובדיקה חמורה שבחמורות היא בדיקת השפופרת אבל מתחילה אין לה בדיקה שכך אמרו משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית ולא הזכירו בה בדיקה כלל ודאי הרגשה היא ולא ראית בדיקה כאותה ששנינו היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי עכ"ל הרי נחלקו אם רואה מחמת

תשמיש בגמרא מיירי שראתה ע"י בדיקה או שראתה ע"י הרגשה דהראב"ד ס"ל דע"י בדיקה מיירי מפני דס"ל דכשראתה פעם אחת הצריכה לבדוק פעם ראשונה ושניה ושלישית ואם מצאה דם בבדיקתה בתוך שיעור שנתנו חז"ל מיקרי רמ"ת, אלא דמוכח מלשון הראב"ד דקמיינת לאו ממניינת שכתב דאם ראתה דם מחמת תשמיש צריכה לבדוק פעם ראשונה ושניה ושלישית ולא מבואר בדברי הראב"ד טעם לזה והאחרונים נתחבטו בזה וכדלקמן, אבל לרז"ה דרואה מחמת תשמיש מיירי ע"י הרגשה ודאי דגם קמיינת ממניינת היא וכמש"כ בשו"ע הרב (סק"ב),

ובטעם הדבר דקמיינת לאו ממניינת כתב החו"ד לעיל (סי' קפ"ו סק"ב) דמיירי שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש אלא מופלג מהתשמיש והראב"ד לשיטתו דס"ל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ואפי' אשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה ומשום הכי לא בדקה עצמה אלא דמ"מ כיון דראתה מופלג מהתשמיש הוי רעותא ושוב צריכה לבדוק שלוש פעמים, וגדר מופלג לא נתבאר בדברי רבינו אם דוקא באותו לילה או אפילו למחרת ועיין בית מאיר ולפמש"כ רבינו

נתיבות משה - חידושים

דאם ראתה פעם אחת וכו'. ואע"פ שוסת האונס הוא והרי קיי"ל דוסת האונס אינה חוששת עד שתקבענו ג"פ כדלקמן (סי' קפ"ט ס"י) ותו דאפי' את"ל דוסת הגוף הוא וכנ"ל סגי שתעקרנה פעם אחת ולמה צריך עקירה ג"פ, שאני הכא דכיון שאין לה וסת נראה מענינה שהמקרים גורמים לה כאכילות וקפיצות משום הכי חיישינן שמקרה התשמיש ג"כ תגרום לה משום הכי כיון שהיא אשה שאין לה וסת ואתייליד בה ריעותא חיישינן טפי ובעי גם כן ג"פ דוקא שתצא מחשש ריעותא זו וכמו שביאר רבינו לעיל (סי' קפ"ו סק"ב) ואע"פ דלענין לשמש ב' פעמים אינה חוששת לה עד שתראה כן ג"פ וכנ"ל שאני

מחמת תשמיש וזהו דוקא באשה שאין לה וסת אבל באשה שיש לה וסת אף דאתייליד בה ריעותא אינה צריכה בדיקה רק פעם אחת וכשלא ראתה פעם אחת שוב אינה צריכה בדיקה והנה אם בדקה עצמה ב' פעמים סמוך לתשמיש וראתה ואח"כ שמשו כמה פעמים בלא בדיקה כלל ואח"כ בדקה עצמה תיכף אחר תשמיש פעם אחת ומצאה דם נראה דהוי כג' פעמים רצופין והוחזקה זו להיות רואה דם מחמת תשמיש דדוקא כשבדקה באמצע הג"פ ולא ראתה אז הימים הראשונים יפלו ומכאן ואילך חושבנא אבל כשלא בדקה ג' פעמים דס על [ב] עד שלו), (מרדכי וכן כ' צ"י נסס [ב] עד שלו. ואפילו מופלג בינתיים מצטרפין אפי' הראיות הרחוקות. וראיה לזה שכבר הוכחתי בסי' קפ"ד דמחמת שלא בדקה עצמה לא נתקלקל וסתה בכך מכ"ש כאן דאין ראה כלל מדלא ארגשה דאימור הרגשת שמש הוא כנ"ל ברור:

נתיבות משה - חידושים

הכא דכיון דראתה פעם אחת ואפשר שהיה כן בשעת תשמיש אלא שלא בדקה עצמה סמוך לתשמיש חיישינן טפי משום חומר איסור כרת שלא יהא בועל נדה אבל היכא ששימשה כבר ולא ראתה הרי ראינו שהתשמיש עצמה לא גרמה לדם אלא שבאנו לאסור לשמש פעם ב' מפני חשש וסת היות שראתה מופלג פעם אחת א"כ הו"ל עונה הסמוכה לוסת בהא לא חיישינן דוסת האונס שלא קבעתו אינה חוששת לה, אך צ"ב לפמ"ש"כ רבינו לקמן סק"ד דתשמיש הוי וסת הגוף א"כ צריכה לחוש אפילו בפעם אחת כמו בשאר וסת הגוף המבואר בסי' קפ"ט סכ"א וכמו שמבואר לקמן ס"י ע"פ סברת רבינו וצ"ע. ולענין הלכה אם ראתה פעם אחת מופלג אם צריכה לחוש ג"פ אח"כ לבדוק אחר תשמיש עיין בביאורים דתליא בפלוגתא אחרונים בביאור דעת הראב"ד, וכן מש"כ רבינו בסמוך דאם בין הג' פעמים שמשו ולא בדקה עצמה ואח"כ שמשו פעם אחת ובדקה ומצאה דם מצטרף לג' פעמים ואסורה עיין בביאורים דכמה פוסקים נחלקו בדין זה.

נתיבות משה - ביאורים

לקמן סק"ד דתשמיש הוי וסת הגוף א"כ אפי' ראתה למחרת חוששת דאמרינן דפיהוק דאתמול גרמה אבל צ"ע דמדברי הראב"ד משמע דאפי' ראתה סמוך לתשמיש נמי קמייתא לאו ממניינא הוא שהרי כתב וז"ל ושמע מינה דאשה שאין לה וסת נמי אי לאו דאתייליד בה ריעותא דראתה דם סמוך לתשמיש לא הוה חיישי עכ"ל וכפל שם דבריו דהריעותא נולד סמוך לתשמיש מוכח מזה דאע"פ שראתה סמוך לתשמיש אמרינן דקמייתא לאו ממניינא וגם מוכח דדוקא בראתה בסמוך חוששת מכאן ואילך ג"פ אבל בראתה מופלג מהתשמיש אינה חוששת כלל, והמנחת יעקב (בתוה"ש סק"ב) כתב דאפילו ראתה סמוך לתשמיש כמו בשו"ע כאן שראתה מיד ג"כ אמר דראי' קמייתא לא חשוב, וכתב דתליא בפלוגתא הראשונים אם אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה אחר תשמיש והראב"ד לשיטתו דא"צ בדיקה אחר תשמיש אפילו אם אין לה וסת קבוע ולכן ראי' קמייתא לאו ממניינא והכו"פ (סק"ב) תמה על המנחת יעקב במש"כ דאפילו ראתה סמוך לתשמיש נמי ראה קמייתא לאו ממניינא כיון דע"פ דין כל לבעלה אינה צריכה בדיקה אפי' אין לה וסת מה ענין זה לחששא דמחמת תשמיש דאף

דלא חיישינן מ"מ הא חזינן דראתה מחמת תשמיש ולמה לא יהיה בג' זימני חזקה, ולפמ"ש"כ רבינו בטעמו מיושב דבאמת לא מיירי דראתה סמוך וכן"ל, אבל בראתה סמוך כמו בשו"ע ראי' קמייתא ממניינא, והמנח"י תמה על הש"ך שבסי' קפ"ו תופס עיקר כפסק הראב"ד דא"צ שום בדיקה אפילו אין לה וסת אלא היכא דאיכא רעותא וכאן כתב בפשיטות דראי' ראשונה בכלל ונשאר בצ"ע ולפמ"ש"כ רבינו לא קשה מידי דהתם מיירי בראתה מופלג והכי הרי מיירי דראתה מיד כמש"כ בשו"ע ובזה הראב"ד מודה דראי' קמייתא ממניינא וע"ע בסד"ט (סי' קפ"ו סק"ד) שתמה על המנח"י.

והכו"פ והשו"ע הרב (סק"ב) כתבו בטעם הראב"ד דקמייתא לאו ממניינא דכיון דלא בדקה קודם תשמיש מי יימר דראתה מחמת תשמיש דלמא קודם שמשו היתה כבר טמאה והדם בחדר בטנה ולכך כשמשו ובדקה היא מוצאה ואין כאן חזקה דראתה מחמת חימוד התשמיש שנחזיקנה בכך ולאוסרה לבעלה ולכך כשראתה פעם אחת מכאן ולהלאה היא מחויבת לבדוק עצמה תמיד קודם תשמיש כיון דחזינן דאיתרע וראתה פעם אחת דם לאחר שמשו ולכך צריכה לבדוק ג' פעמים ע"ש, והסד"ט (סי' קפ"ו סק"ד) כתב ב' מהלכים א' כדברי רבינו וא' כדברי הכו"פ, ובסי' קפ"ז (סק"ב) כתב דנוטה יותר לומר בדעת הראב"ד כפ"י הראשון והוא פ"י רבינו דמיירי דראתה מופלג מתשמיש ע"ש.

(שם) נראה דהוי כשלוש פעמים רצופין. עיין בסי' קפ"ד סק"י מה שכתבתי בביאור כונת רבינו שם. ועיין בשו"ת דברי חיים (ח"ב סי' ע"ח) ובשו"ת בית שלמה (ח"ב סי' כ"ז) שדחו דברי רבינו וס"ל דלא הוי רצופין יעו"ש, וגם יש לצרף

(ג) אסורה לשמש. הנה בנידון הרואה דם מחמת שימוש יש לי כמה ספיקות וגמגומים ומתוך כך נתחדש לי הרבה דינים כאשר יבואר בעזה"י. א' כיון שהתוס' בנדה ס"ו ד"ה ונאמנת כתבו דרואה מחמת תשמיש וסת גרוע הוא משאר וסתות וכאכילת פלפלין דמיא א"כ בימי עיבור והנקה לישתרי דאפי' לוסת גמור אינה חוששת בימים אלו ואי משום דילמא מקלקלה ליה בשאר ימים אם כן המקשה בנדה ל"ט אר"מ דבימי זיבה לישתרי ליקשי ארבנן ארואה דם מחמת תשמיש וכן אם ראתה בימי

עיבור והנקה ג"פ מחמת תשמיש כיון דאין קובעת וסת בימי עיבור כמבואר בס"י קפ"ט סעיף ל"ג לישתרי לדעת הט"ז בס"ק ט"ז. ב' הא התוס' בנדה ט"ז ד"ה לא יבעול כתבו הטעם שצריכה בדיקה לפני תשמיש דחיישינן למקרה חימוד התשמיש ואם כן היאך מועיל לה בדיקת השפופרת

תרומת הדטן וסמ"ג, (ג) [ג] אסורה לשמש עם בעל זה, אלא תתגרש ותנשא לאחר. נשאת לאחר, וראתה דם מחמת תשמיש ג' פעמים רצופים, אסורה לשמש גם עם אותו בעל, אלא תתגרש ותנשא לשלישי. ואם גם עם השלישי ראתה דם מחמת תשמיש ג"פ רצופים, לא תנשא לאחר אלא אסורה

[ג] אסורה. אפי' בימי עיבור והנקה וכן אם ראתה ג"פ בימי עיבור והנקה אסורה: [ד] בקיאין. כתב הש"ך צ"ע אם הוחזקה בג' אנשים אם לאסרה לכל העולם מטעם זה:

לבל עד שתבדוק: הגה וי"א שאין לנו [ד] נקילין איז מקרי מחמת תשמיש, כי

נתיבות משה - ביאורים

נתיבות משה - חידושים

בזה שיטת הרז"ה שהשו"ע הרב פסק כן להלכה דבעינן הרגשה וכיון שלא הרגישה פשיטא דאינה מצטרפת, וגם פשוטות לשון רמ"א שכתב אבל אם לא היו רצופים לא נאסרה עלה משמע ג"כ הכי דבא להוסיף על השו"ע שכבר כתב רצופין ומדגיש בזה שבעינן בירור גמור שבאמת ראתה סמוך לתשמיש אבל כל שלא בדקה הרי אין בירור לזה ולא נאסרה על בעלה וכן מוכח מדברי הש"ך (סק"א) דבמופלג אחר התשמיש ראתה אע"פ שיש לומר דראתה בשעת תשמיש מותרת ע"ש הרי מיירי דלא בדקה סמוך לתשמיש ואפי' הכי לא מיקרי רמ"ת ומשמע דמפסיק הרצופין דאל"כ לא הו"ל לסתום כ"כ דמותרת אם ראי' כזו אינו עוקר ראיות הקודמות אם היה סמוך לתשמיש ודו"ק וע"ע בפרדס רימונים על הש"ך (סק"ב) מש"כ בזה.

[ג] אפילו בימי עיבור והנקה. מיהו נראה דלדעת רבינו אם תבדוק עצמה בשפופרת ותמצא בראש המכחול דם ושוב תבדוק עצמה בשפופרת שנית ולא תמצא כלל שנתברר הדבר שהוא מחמת וסת תהא מותרת בימי עיבור והנקה ע"י בביאורים סק"ג והבן.

(ג) אם כן בימי עיבור והנקה לישתרי. ר"ל אם ראתה ג"פ מחמת תשמיש ובפעם הג' נתעברה לישתרי לאחר שהוכר עובריה, או אפילו אם כל הג"פ ראתה בימי עיבורה דאע"פ דקיי"ל דאשה שראתה בימי עיבורה ג"פ חוששת כדין וסת שאינו קבוע היינו דוקא בוסת גמור אבל בוסת האונס שאינה חוששת עליו כל זמן שלא נקבע והרי בימי עיבור והנקה לא קבעה וסת כלל דרק לחשש וסת שאינו קבוע חששו וא"כ וסת האונס בימי עיבור והנקה מסתבר שאינה חוששת כלל ועוד דאפילו וסת האונס שחוששת לאחר שנקבע כדין וסת שאינו קבוע הוא חומרא של הגה"מ ולא כו"ע הוא כמש"כ בלחז"ש (סק"ד) וכ"כ בערוה"ש ע"ש מיהו כבר כתבתי במק"א שדבריהם תמוהים שהרי כן מוכח בראשונים נדה דף סו. וכמש"כ הפלתי והסד"ט לקמן סי' קפ"ט בסעיף י"ז ע"ש [ועייין לקמן סי' קפ"ט סכ"ג ברמ"א דנחלקו הראשונים אם אכילת פלפלין הוי וסת האונס או וסת הגוף ולדעת הרשב"א הוי וסת האונס ולדידיה תיקשי דבימי עיבור והנקה לישתרי וכו"ל] ובגמרא אמרו דראתה מחמת תשמיש ג' פעמים תתגרש ותנשא לאחר ולא חילקו בין ימי עיבור והנקה או בשאר ימיה ש"מ דגם בימי עיבור והנקה אסור ואמאי.

ואי משום דלמא מקלקלא ליה וכו'. כלומר דיש לחשוש שאם נתירנה בימי עיבור והנקה ימשיך כן גם לאחר ימי עיבור והנקה כמו שחשש רבי מאיר לענין אשה שאין לה וסת דס"ל דאסורה לשמש ויוציא ולא יחזיר עולמית ומקשינן בגמרא (דף לט.) הא בימי זיבתה בחזקת טהרה עומדת לרב חסדא כדאמר בגמרא ואמאי יוציא ולא יחזיר עולמית הרי מותרת בימי זיבתה ומתריצין דלמא אתיא לקלקולא בימי נדה וא"כ ה"ה הכא דיש לחשוש כן לאסור גם בימי עיבור והנקה מ"מ המקשה דלא סבר הך סברא הו"ל להקשות כן על דין דרמ"ת דאמרינן תתגרש אמאי אם הוא בימי עיבור והנקה לישתרי, ועייין לחז"ש (סי' קפ"ו סק"ח).

שפופרות שאינן שוות והרבה כחות משתנות. ו' קושית הרא"ש על רש"י דאוסר בדיקה לבעל הא' (ע"ש ברא"ש דף ס"ו). ז' אמאי לא השמיענו הפוסקים דאף אם נמצא על ראש המוך אם חזרה ובדקה עצמה בשפופרת ולא מצאה דמותרת מטעם דנתרפאת ואם כן אשה זו תבדוק עצמה תמיד אולי יהיה לה היתר. והר"ן בחידושו כתב בהדיא דאין לה שוב תקנה ע"י בדיקת שפופרת. ח' אם מצאה דם מהצדדין דאמרינן דם צדדין הוא ומותרת לשמש לעולם אף אם היא רואה דם תמיד בשעת תשמיש לא חיישינן לה ואמרינן דם צדדין הוא ומותרת לשמש וא"כ לכאורה נראה דאפי' נקיים אינה צריכה והנה רש"י וכל הפוסקים כתבו דהא דאינה בודקת עצמה במוך לבד הוא משום חשש דתתלכלך ראש המוך בדם צדדין אלמא דמוך שמכניסה גם כן דומה לאצבע וא"כ כמו שמתירין הדם שרואה בשעת תשמיש הכי נמי מתיר הדם שתראה בשעת בדיקה במוך ואין השכל גוזר כן. ט' הא הש"ס

דהא בשפופרת ודאי דליכא חימוד כל כך ואימר וסת של חימוד הוא. ג' כיון דכתבו פוסקים דאפי' לא ראתה כלל בשפופרת מותרת היאך נעקר וסת של ג' פעמים במה שלא ראתה פעם אחת ובסעיף י"א כתב המחבר דבעינן עקירה ג' פעמים. ד' קושית הב"י האיך מועיל בדיקה שפופרת הא אין כל האצבעות שוות ואפילו אבדיקת שפופרת שבודקת אחר בעל הג' דכבר אתחזקה לכל האצבעות ולכל הכחות מ"מ קשה דנראה גבי נגח שור חמור גמל אף דהוחזק לכל המינין מ"מ נראה דאם ראה אחר כך מין אחר ולא נגח דאין עוקר החזקה ממין שהוחזק בו והכא נמי נראה מסברא דאינו נעקר החזקה על ידי האצבע שאינו שוה מהאצבע שהוחזק בו. ה' אם שפופרת דמי ממש לאצבע אמאי מותרת לבעל הב' בלא בדיקה נהי דאיכא ס"ס כמו שכתב הב"י מכל מקום הא במקום דאיכא לברורי אסור אפי' בס"ס וכאן אפשר לברורי שני הספיקות שיכולה לבדוק עצמה בהרבה

נתיבות משה - ביאורים

ג"כ דבנמצא דם בצדדין מותרת לשמש לעולם אף אם תראה אח"כ תמיד בשעת תשמיש וכ"כ בחידושים (סק"ו) וכ"כ בשו"ת נודב"י (סי' מ"ו) וכ"ה בשו"ע הרב (סק"ג) וכן הסכמת הפוסקים, ולקמן מסיק רבינו דאפילו לא נמצא בצדדיו נמי דינא הכי, אלא דכונת רבינו להקשות דלכאור' אם מתירין אותה לשמש לעולם אף אם תראה מחמת תשמיש מפני שהוא דם צדדין א"כ הדם טהור ואפי' שבעה נקיים אינה צריכה וא"כ נתיר גם הדם שתראה בשבעה נקיים לאחר וסת ולתלותה בדם צדדין שהרי הוברר שיש מכה בצדדין חוץ מהפסק טהרה ובדיקת יום א' דלא תלי' בדם מכה וזה דבר שאין השכל גוזר כן שתהא האשה בחזקת טהרה כל ימיה שבכל עת שתבדוק עצמה נתלה במכה מאחר שהוברר פעם אחת ע"י שפופרת שהי' מכה בצדדין ואם תולין לעולם במכת צדדין שאינה נאסרת מדין רמ"ת ה"ה לענין בדיקה בז' נקיים דיש לומר כן דמאי שנא וזה דבר שאין השכל גוזר כן, ומסקנת רבינו לחלק בין הדברים דדוקא לענין רמ"ת דהוא חשש וסתות דרבנן תלי' להקל אבל לענין הדם לטהר בלי נקיים דזה נגד דאורייתא מטמאינן לה וצריכה תמיד נקיים יעויין בסמוך. ועיין פתחי תשובה (סקט"ז) שהביא מהנוב"י בשם מהר"י הורוויץ ז"ל שאינה צריכה נקיים ושכן משמע בשו"ת הר"ן (סי' מ"ט) וסיים הנוב"י דמ"מ אני נבוך בזה ע"ש וע"ע בכור"פ (סק"ה וסק"ז) שנראה שסותר עצמו בדבר זה וכבר הרגיש בזה השו"ע הרב בקונ"א (סק"א). ועיין בלחז"ש ובפרדס רמונים (דף ס"ב) שהכריעו שא"צ ז'

דהא בשפופרת ודאי דליכא חימוד. ועיין בשו"ת חתם סופר (סי' קנ"ח) שכתב דמכחול שהוא כעובי האבר אע"פ שאיננו פגיעת בשר בבשר מ"מ ע"כ מתפעלת ממנו כמו בתשמיש עכ"ד. וע"ע בשו"ת בשמים ראש (סי' נ"ג).

האיך נעקר וסת של ג' פעמים. ולכאור' י"ל דכיון דוסת האונס הוא דנעקרת בפעם אחת משא"כ בסעיף י"א דהוי וסת המורכבת בימים קבועים ע"ש שו"ר כן בפרי דעה בפתיחה בשער התשיעי שתי' כן. ואפילו אבדיקת שפופרת וכו'. ר"ל דהנודע ביהודה (סי' מ"ג) כתב לתרץ קושיא זו איך מועיל בדיקת שפופרת הא אין כל האצבעות שוות דכיון שכבר הוחזקה בכל מיני אצבעות וכחות א"כ לא שייך לומר אין כל האצבעות שוות דהוחזקה בכל האצבעות וכיון שלא תראה בשפופרת נתברר שמן הצדדין היא וע"ז הקשה רבינו דמ"מ קשה דמסברא נראה דאינו נעקר החזקה ע"י האצבע שאינו שוה לאצבע שהוחזק בו דוגמא דנגח שור חמור גמל.

אמאי לא השמיענו הפוסקים וכו' דמותרת מטעם דנתרפאת. והנודע ביהודה (סי' מ"ו) תירץ בזה שכיון שהעידו חכמי התלמוד שאין לה שום רפואה א"כ ודאי הא דלא ראה עתה הוא מחמת שהשפופרת אינו כמו אצבע או שאין כחה מרובה. ומש"כ בשם הר"ן עיין בפרדס רמונים בפתיחה לסי' קפ"ז (דף ס') וכבר ציינו בהגהות והערות ע"ש.

דם צדדין הוא ומותרת לשמש. ובאמת כן מסקנת רבינו

לנפשה תדע דהא לא אמרו בש"ס רק אם לא נמצא על ראשו בידוע שהוא מצדדים ולא אמרו כלל דנתרפאת דלא כמ"ש הש"ך והשתא א"ש הכל דאחר ג"פ אסורה לבעל הא' אף דבחולי המלאה ונופצת איכא ספק צדדין כמ"ש הר"ן בחי' מ"מ איכא ס"ס להחמיר ספק וסת ואת"ל מחמת חולי אימר ממקור ולבעל שני מותרת מטעם שכתב הב"י דאיכא ס"ס להקל וכוונתו דאימר מחמת חולי ומצדדין היא ואת"ל מהמקור אימר מחמת וסת היה ונגד הבעל הב' לאו וסת היא כלל דאין כל האצבעות שוות לגבי וסת כמ"ש"ל ואחר שנתחזקה לכל האצבעות וכחות דנעשה וסת לכל איכא ס"ס להחמיר דאימר מחמת וסת ואימר מחמת חולי שבמקור וכשבדקה בשפופרת ולא מצאה דם או מצאה בצדדים איכא הוכחה ברורה דאם היא מחמת חולי ודאי לאו מהמקור היא דאי מהמקור היה מחוייב הדם לצאת ע"י כל דבר שתכניס להמקור וכמ"ש לעיל ומחוייב להיות על ראש המוך דהא ממקור אתי הדם אלא ודאי דאם היא מחמת חולי ודאי דבצדדין היא ואף דלא נמצא כלל מ"מ אמרינן דבצדדין היא והא דלא הוציא בשפופרת דם הוא משום דלגבי צדדין אין שייך לומר אין כל האצבעות שוות כמ"ש התה"א ואף שכבר איתחזקה לכל אצבעות וכחות מ"מ אפשר שאין השפופרת שוה כלל לאצבע ולא נשאר רק חשש הוסת שאינו נעקר בבדיקת שפופרת לא מיבעיא בפעם אחת דאין וסת נעקר בפעם אחת אלא אפי' בכמה פעמים אינו נעקר וכמו שאבאר ומ"מ מותרת כיון דוסתות דרבנן ואיכא עוד ספק צדדין ובמקום עיגון התיורו בספק וסת ומה"ט אסור רש"י לבעל הא' ע"י בדיקה מחשש ספק וסת כיון דליכא עיגון אבל כשנמצא על ראש המוך הרי רואין שדרכה של אשה זו לראות ע"י דבר שהוא כעין

כללא כ"ל ואמר לא נמצא על ראשו בידוע שהוא מהצדדין ומשמע דאין חילוק כלל בין לא נמצא כלל ובין נמצא לצדדין ולכאורה חילוק גדול ביניהם דאם לא נמצא כלל היא מטעם דאמרינן דנתרפאת כמ"ש הש"ך בס"ק י"א וא"כ אם חזרה וראתה ג"פ צריכה בדיקה מחדש שהרי חזרה לחוליה. וכן הדם שהיא רואה בתשמישים שאח"כ צריכה ז' נקיים משא"כ באם מצאה בצדדים דאז אמרי' דדם צדדים היא ואפי' חזרה וראתה ג"פ מותרת לבעלה וגם א"צ נקיים דאין שום סברא לומר כשהיה כן אלף פעמים אחר כל ג"פ בדיקת שפופרת ולא מצאה דם שנאמר בכל פעם שנתרפאת וחזרה לחוליה וכן היא כל ימיה. י"א דברי הב"ח א"א ליישב כלל שכתב בדב"ד המקור לא שייך לומר אין כל האצבעות שוות והא תמוה לעין כל שהוא נגד הש"ס ועוד הרבה גמגומים למעיין לכן נראה ביישוב זה דהנה בש"ס אמרו דההיא דאתיא לקמיה דר' ואמר לאבדן זיל בעתה אזל בעתה ונפל ממנה חרדת דם עד זהו ממלאה ונופצת ומשמע שם דיש ענין חולי שממלא' ונופצת וכ"מ בחי' הר"ן וכתב שם דחולי זו יכול להיות במקור או בצדדים וא"כ ברואה מחמת תשמיש יש לחוש לשני חששות או שהיא מחמת חולי וכן יש לחוש לוסת של חימוד התשמיש או לשאר מקרי התשמיש ויש לומר שהיה קים להו לחז"ל דכשהיא מחמת חולי לא שייך לומר אין כל אצבעות שוות כמ"ש הב"ח וכשמכניסה שום דבר להמקור מחוייב לצאת דם מהמקור מחמתה אבל בדם שבא מהמקור מחמת וסת של חימוד או מקרה התשמיש ודאי דשייך לומר אין כל אצבעות שוות דהחימוד ומקרי תשמיש אינו שוה לכל האנשים ונראה ג"כ דאין סברא כלל לומר דנתרפאת כשלא נפל ממנה חרדת דם ולא עשתה שום רפואה

נתיבות משה - ביאורים

טרה אין מוציאין מחזקתה כל שיש לתלות שהיא מהצדדין משא"כ כשהיא בחזקת טומאה. דברי הב"ח אי אפשר ליישב. ועיין בשו"ת גאוני בתראי (סי' ל"ד) מש"כ הב"ח להחלקת מחוקק שהקשה עליו קושיא זו ותירצו שפיר, ובחידושי הארכתי בזה לבאר דברי הב"ח יעו"ש. וא"כ ברמ"ת יש לחוש לשני חששות. יש בזה ג' דרכים בפוסקים דעת הנוב"י שהוא רק ענין וסת, דעת הלחור"ש (סק"ד) דהוא רק ענין חולי וכ"כ בערוה"ש, ודעת רבינו שיש בו ב' חששות ענין וסת וענין חולי ולענין וסת שייך לומר אין כל האצבעות שוות דתלי' בחימוד שאינו שווה בכל האנשים וענין חולי שממלאה ונופצת לא שייך

נקיים, וכן הוכיח השו"ע הרב בקונטרס אחרון (סק"א) מהרבה ראשונים ובפרדס רמונים (שם) כיון לכל ראיותיו, וליישוב קושית רבינו נראה דדוקא ברמ"ת דיש לתלות דדוחק האבר הוציא דם מהצדדין תולין תמיד להקל כיון שבדקה פעם אחת בשפופרת ונתברר שהוא מן הצדדין אבל בבדיקה בעלמא דליכא דוחק צדדין לא תלינן א"כ יתברר שמכתה עתה מוציא דם ומה שכתבו שאינה בודקת במוך משום שיתלכלך ראש המוך ומזה הוכיח רבינו דמוך שמכניסה ג"כ דומה לאצבע מיירי שעושה מוך עב כעובי האבר וכמ"ש"כ בשו"ת אמונת שמואל (ס' נ"ז) שעשה כן ע"ש אבל בבדיקה בעלמא דליכא שום דוחק אינו מוציא דם מהצדדין. ועוד י"ל דברמ"ת שהיא בחזקת

דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו דאימר הדם זה היה בפרוזדור שירד מן המקור כבר לפרוזדור ומצאה אותו בשפופרת ועוד היעלה על הדעת שאם תכניס אשה שפופרת פעם אחת למקור ותמצא דם בצדדין שלא תיחוש שוב לדם שתמצא בתשמישין ובדיקות דהא הכנסת מוך ג"כ דמי לשפופרת ועוד אפי' באשה שיודעין בודאי שהיה לה מכה בצדדין ודאי דחוששת לדם שתראה אם לא שיודעת שעדיין מכה זו בקרבה דאטו מכה אינה עשויה להתרפאות וה"נ דכוותיה ובודאי צריכה נקיים על כל דם שתמצא בתשמישים ובשפופרת ושפיר כייל הש"ס וקתני לא נמצא על ראשו בידוע שהיא מהצדדין פי' דאם היא מחמת חולי ודאי דהיא מהצדדין וכן כשנמצא בצדדין אין ראייה רק ממה שלא נמצא על ראשו בידוע שלא מחמת חולי במקור הוא דא"כ היה לאשתכוחי בראשו וכיון דלאו חולי הממלאה ונופצת היא מותרת לבעלה לעולם ומטעם שכתבתי אבל על הדם גופיה שמצאה בשפופרת יש לומר דדם של וסת הוא שירד מהמקור ונתעכב בכותלי ביה"ר ולפמ"ש נראה דאם עברה ושימשה ג"פ ולא מצאה דם דיצאה ג"כ מחשש וסת דנעקר וסתה ומותרת וכן נראה דאם בדקה עצמה תחת הבעל הא' ומצאה על ראש המוך דג"כ נאסרה לכל העולם כמ"ש הש"ך ס"ק י"ג מ"מ אם בדקה אח"כ עוד פ"א בשפופרת ולא מצאה דמחשש חולי יצאה כיון דלא

תשמיש ומסתמא כל התשמישין היה הדם מהמקור ונתחזקה שראתה ג"פ מחמת תשמיש מהמקור ומש"ה אף אם תבדוק עצמו אח"כ אלף פעמים ולא תמצא דם אסורה דאף דיצאה מחשש חולי המ"ו מהמקור כיון דלא מצאה בשפופרת וכמ"ש לעיל מ"מ חיישינן לוסת של מקרה התשמיש וחיישינן שמא בפעם הא' היה שוה למקרה התשמיש והכחות של תשמיש והבדיקות של אח"כ לא היו שווין להמקרה וכח התשמיש ואין למדין משפופרת להקל כלל כי אינו בגדר אחד כלל ברוב פעמים רק להחמיר כיון שרואין שאשה זו ראתה בשפופרת מה שאין דרכה של אשה לראות כך וגם ראתה בתשמישין תולין שאשה זו יש לה וסת למקרה התשמיש ואין סומכין על הבדיקות שפופרת שאח"כ להקל ולעקור הוסת תדע דאין מביאין ראייה מהשפופרת להקל ולעקור הוסת דהא בסעיף י"א ברואה מחצי שנה לחצי שנה שהוא מטעם וסת בעינן עברה ושימשה ג"פ ובודאי דלא מהני אפי' שתבדוק עצמה אלף פעמים אלמא דאין ראייה מהשפופרת רק להוציא מחשש חולי הממלא' ונופצת ולא נגד עקירת וסת. ולפמ"ש דאינה מותרת במצאה הדם בצדדי השפופרת רק מטעם דוסתות דרבנן ומתירין מטעם ספק צדדין א"כ לפ"ז צריכה נקיים דנגד נקיים היא ס' דאורייתא ואדרבה רוב דם מהמקור ואף שמצאה הדם בצדי השפופרת אין ראייה שדם זה דם צדדין הוא דהא

נתיבות משה - ביאורים

לומר אין כל האצבעות שוות דבכל דבר שמכניס למקור גורם להוצאת הדם ואם לא נמצא דם בראש המוך זה סימן שאין זה חולי הממלאה ונופצת אלא או דם צדדין או שהוא וסת ומה שלא ראתה הוא מפני שאין כל אצבעות שוות ואפי' אם כבר הוחזקה לג' אצבעות וכחות מ"מ אפשר שאין השפופרת דומה לאצבע ועדיין נשאר החשש של וסת אבל לא מסתבר לומר שבאמת היתה חולי ממלאה ונופצת ונתרפאה כיון שלא עסקה ברפואות וכמ"ש רבינו בסמוך.

לברר שהראי' אינה מחמת החולי אבל החשש של הוסת במקומה עומדת ולא מהני אף אם תבדוק אלף פעמים ולא תמצא דם אסורה ומ"מ יש נפק"מ בין הנוב"י לדעת רבינו באם בדקה בשפופרת לבעל הראשון ומצאה דם בראש המוך דלהנוב"י שוב אין לה תקנה אפי' אם תבדוק עוד הפעם בשפופרת ולא תמצא דם ולדעת רבינו יש לה תקנה וכדלקמן, וע"ע בפרדס רמונים (דף ס). שחולק בזה וס"ל דמהני בדיקת שפופרת שני לברר שנתרפאה יעו"ש.

תדע דאין מביאין ראי' וכו'. דס"ל לרבינו דבקבעה וסת המורכב לתשמיש והפלגה שנתברר שאינה ענין חולי אלא ענין וסת שוב לא מהני להתירה אא"כ עברה ושימשה ג"פ אבל בדיקת שפופרת לא מהני, אמנם בשו"ע הרב (סקי"ג) כתב דגם בדיקת שפופרת ג"פ מהני ע"ש, ומ"מ היכא דראתה פעם אחת ע"י שפופרת בראש המוך בזה י"ל דהשו"ע הרב מודה דשוב אין לה תקנה.

דאם בדקה עצמה תחת הבעל הראשון וכו'. נבאר בקצרה דעת רבינו דס"ל דכשמצאה בשפופרת בראש המוך הוי בגדר בירור שראתה מהמקור ואין כאן ספק צדדין אלא דנשאר רק ספק במקור עצמו אם היא מחמת חולי

לומר אין כל האצבעות שוות דבכל דבר שמכניס למקור גורם להוצאת הדם ואם לא נמצא דם בראש המוך זה סימן שאין זה חולי הממלאה ונופצת אלא או דם צדדין או שהוא וסת ומה שלא ראתה הוא מפני שאין כל אצבעות שוות ואפי' אם כבר הוחזקה לג' אצבעות וכחות מ"מ אפשר שאין השפופרת דומה לאצבע ועדיין נשאר החשש של וסת אבל לא מסתבר לומר שבאמת היתה חולי ממלאה ונופצת ונתרפאה כיון שלא עסקה ברפואות וכמ"ש רבינו בסמוך.

אף אם תבדוק אח"כ אלף פעמים וכו'. וכ"כ בשו"ת נודע ביהודה (סי' מ"ו) והביאו הפ"ת (סקי"ד) וס"ל דלא שייך שום רפואה לדם המקור היוצא ע"י תשמיש זולתי ע"י הפלת חררת דם ומה שמותרת בלא נמצא כלל על השפופרת מפני שאמרינן שהיתה דם צדדין ונתרפאה אבל אחרי שכבר ראתה פעם אחת בשפופרת מהמקור שוב אין לה תקנה רק ע"י שתפיל חררה, לפי שהשפופרת אינה כמו אצבע בעלה או שלא הכניסותה בכח מרובה ככח של בעלה אלא דרבינו הוסיף לפי דבריו שיש ענין חולי הממלאה ונופצת דלענין חולי זה מהני הבדיקה אח"כ

[ה] מכחול. הוא קיסם וכתב המשאת בנימין שאין צריכה לדחוק השפופרת במקום צר ודוחק ואין לחוש שמא לא הכניסה כשיעור דישה רק משערה בעצמה לפי אומד דעתה עד מקום שהשמש דש והאשה בעצמה נאמנת ע"ז:

[ו] ואסורה. ואפי' בדקה שוב אח"כ ונמצא בצדדין אסורה ואם עברה ושימשה ג"פ ולא מצאה דם הותרה אבל אם בדקה עצמה תחת הבעל הראשון ומצאה על ראש המוך ואח"כ בדקה עצמה בשפופרת ולא מצאה דם על ראשו מותרת לבעל הב' ואסורה לבעל הא' ועיין ביאורים: [ז] ומותרת. אפילו לבעל השלישי לעולם אפילו מוצאת דם תמיד בשעת תשמיש מותרת בלי שום בדיקה בשפופרת בין שנמצא בצדדי השפופרת בין שלא

אין נקיאין זשיעור הנזכר, ולכן כל שרואה ג"פ סמוך לתשמיש מקרי לדין מחמת תשמיש, ונאסרה על זעלה. (ז"י זשס הראד"ז שכ"כ זשי"א). ואלו ג"פ זריכיס להיות לופיס, אזל אס לא היו לופיס לא נאסרה על זעלה. (ז"י זשס הרמז"ס וכ"כ הרש"א סימן תמל"ט ומהרי"ו נ"ג). ואין חילוק בין אס ראתה ג' פעמים מיד שנשאה, וזין נתקלקלה אח"כ וראתה ג' פעמים. (מרדכי ריש ה"ג וזתשזת הרש"א סימן תמל"ט וזתוס'). וכל זה לא מיירי אלא זראתה סמוך לתשמיש, אזל אס לא ראתה סמוך לתשמיש, לא נאסרה על זעלה, ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד (ז"י זשס סה"ת וסמ"ג) ודינה כמו שאין לה וסת:

ב. ביצד בודקת, נומלת שפופרת (פירוש קנה

של עופרת) של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ונותנת בתוכה [ה] מכחול ובראשו מוך, ומכנסת אותו במקום עד מקום שהשמש דש, נמצא דם על ראשו בידוע שהוא מן המקור, [ו] ואסורה, ואם לאו, בידוע שהוא מן הצדדין, [ז] ומותרת. (ז"י מהרמז"ס) (ואף בזמן הזה יש לסמוך אצדיקה זו). (טור וז"י לדעת

מצאה עכשיו מותרת להינשא לבעל שני כיון דלבעל הא' אינה אסורה רק מחשש וסת כמ"ש לעיל ולגבי בעל לא נחשיב זה לוסת דנגד וסת אמרינן אין כל אצבעות שוות ולא קשה ג"כ מה שהקשיתי בקושיא הא' דיש לומר דהא קים להו לחז"ל דכל שהוא

מחשש חולי אין חילוק בין ימי עיבור לשאר ימים דכל אימת שמכניסה למקור בחולי הנ"ל מחוייב לצאת דם מ"מ נראה דאין לה לבדוק עצמה בימי עיבור והנקה דאין ראה כ"כ משעה שהיא מסולקת דמים ואח"כ בא לידי ס' נודע ביהודה ונטה בהרבה דברים מדברי והמעייין יבחר ובוזה נסתר מה שהמציא הגאון הנ"ל היתר לרואה מחמת תשמיש כשלא היה לה וסת ואח"כ נקבע לה וסת ונסתפק באשה שיש לה וסת קבוע אם לאסור אותה מחמת רואה מחמת תשמיש והביא ראה מסי' קפ"ט סעיף י"ג ומש"ך שם ס"ק מ' דאשה שיש לה וסת קבוע אינה חוששת לוסת שאינו קבוע ולפענ"ד חלילה לסמוך ע"ז נגד סתימת הש"ס והפוסקים חדא דכבר העליתי דלאו מטעם וסת לחודיה נאסרה רק מטעם חשש חולי הממלאה ונופצת דאפי' בימי עיבור והנקה שאינה חוששת לוסת חוששת ברואה מחמת תשמיש וגם במ"ש דאשה שיש לה וסת קבוע א"ח לוסת שאינו קבוע כתבתי בסי' קפ"ט דליתא וע"ש בביאורים וממילא נסתר דין שלו.

נתיבות משה - ביאורים

התירו בספק צדדין אבל לבעל שני אפי' יתברר שאין כאן ספק צדדין שמצאה בראש המוך מ"מ אם יתברר שאינה מחמת חולי דהיינו אם תבדוק עצמה שנית בשפופרת ולא תמצה דם שאז מתברר שהיא מחמת וסת מותרת לבעל שני מפני שאין כל האצבעות שוות, ולפ"ז מש"כ רבינו לעיל (ר"ה והשתא) דלבעל שני מותרת מטעם שכתב הב"י דאיכא ספק ספיקא להקל לרווחא דמילתא כתב כן דבאמת גם בלא ס"ס מסיק רבינו להקל, וכבר נתבאר לעיל דלדעת הנוב"י לא יתירו אותה לבעל שני אם בדקה בשפופרת ומצאה בראשו דם ולא מהני אפילו תבדוק אלף פעמים אח"כ וכ"מ מסתימת כל הפוסקים. ולדעת הנוב"י בבדקה לבעל ראשון ולא מצאה כלום אסורה אבל לדעת רבינו מותרת דאכתי איכא ספק וסת ובמקום עיגון מותרת.

שבמקור או מחמת חימוד תשמיש והוא נפק"מ למעשה דאם היא מחמת חולי שבמקור שוב אין לה תקנה רק ע"י רפואה של הפלת חררת דם ואם היא מחמת וסת של חימוד תשמיש יש לה תקנה לבעל השני דהא אין כל האצבעות שוות ולבעל שני לא יהיה וסת זה, לכן אם תבדוק עוד הפעם בשפופרת ולא תמצא בראש המוך יתברר שאינה מחמת חולי דאם היא מחמת חולי היה מחוייב הדם לצאת ע"י כל דבר שתכניס למקור ועל כרחך שהוא מחמת חימוד תשמיש ולכן מותרת לבעל שני שנגד חשש וסת אמרינן אין כל האצבעות שוות, ואם לא מצאה כלום גם בשפופרת ראשון איכא גם ספק צדדין ולכן מותרת אפילו לבעל ראשון דהוי ספק צדדין ואפי' את"ל דהוי וסת הרי הוא רק איסור דרבנן דוסתות דרבנן ובמקום עיגון לבעל ראשון

(ד) ויש לסמוך. עש"ך ס"ק י"ד עד דבהכי יש ליישב מה שהניחו התוספות בתימה בדף ס"ו. ולכאורה אינו ענין זה לזה ונראה בכוונתו דיש לתמוה בדבריהם חדא דשינו מלשון הש"ס דבש"ס קאמר בביאה ראשונה דהיינו אחר ביאה ראשונה כמו שפי' רש"י שם והתוספות נקטו בלשונם ביאה שניה וגם יש לתמוה על תמיהתם דמבואר בב"ק דף ל"ו דנגח שור חמור גמל דנעשה מועד לכל הרי דבחמורים שהוא מין שני אינו משלם ג"ש עד שיגח חמור ג' אף דנגח כבר ג' שורים ובגמלים משלם ג"ש בגמל שני ובש"ס מדמה וסתות לשור המועד וא"כ מקשה הש"ס שפיר דביאה ראשונה של בעל ג' נאסרה כיון דהוחזק לג' אצבעות דאפילו אם לא היה רק ג' ביאות מג' אנשים ג"כ הוחזקה כמו בנגח שור חמור גמל משא"כ בבעל שני

נמצא כלל אבל ז' נקיים צריכה תמיד אחר כל דם שמוצאת בשעת תשמיש ואפילו על הדם שמוצאה בצדדי השפופרת צריכה ז' נקיים ובדיקה שפופרת צריכה להיות דוקא שלא בימי עיבור והנקה וכשבדקה עצמה בימי עיבור והנקה לא מהני להתירה רק בימי עיבור ולא בשאר ימים: [ח] הרשות בידה. ואם מצאה על ראש המוך אסורה לכל ועיין בס"ק ח' שאם בדקה אחר כך עוד פעם אחת ולא מצאה דמותרת לישא לבעל השני: [ט] ויש לסמוך. והש"ך מחמיר: [י] סמוך לוסתה. וכן אם ראתה אח"כ ג"פ באותו יום החודש שראתה מקודם בשעת תשמיש ראתה עכשיו שלא מחמת תשמיש

הרמז"ס והרא"ש ורש"א ורי"ף וכן כתב הר"ן והר"ם פדואה סימן י"ז:

ג. אם רוצה לבדוק עצמה בעודה תחת הראשון, אחר ששמשה שלש פעמים, [ח] הרשות בידה, ומותרת לו. ויש אומרים שאסורה לראשון מתשמיש שלישי ואילך, אפילו בבדיקה: הגה (ד) [ט] ויש לסמוך אסנרא ראשונה להקל. (טור וצ"ז) נשם הסכמת הפוסקים והגהות מיימוני. ואם הרגישה לער וכאז נשעת תשמיש, לכ"ע יש לסמוך אצדיקה צעל הראשון (שם צהגה נשם רינצ"א):

ד. אם שמשה (ה) [י] סמוך לוסתה, אנו תולין ראייתה משום (ו) וסתה ולא חשבינן לה רואה מחמת תשמיש:

ודאי דבעינן ג"פ נגדו כמו במועד למין ב' בעינן ג"פ וע"כ צ"ל דהתוס' מפרשי קושית הש"ס דמקשה דתבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל ג' דהיינו קודם ביאה ראשונה כיון שכבר איתחזקה בב' אצבעות וכשתבדוק עצמה בשפופרת דדמיה ג"כ לאצבע ותמצא על ראשו יתברר שהוחזקה לכל האצבעות ועיקר טעם ההיתר ובעל הב' והג' כתב הב"י שהוא מטעם ס"ס וכל ס"ס דאיכא לברורי שני הספיקות חייב לברורי כמבואר בס"י ק"י ולזה מקשו התוס' שפיר דבעל שני ג"כ קשה בביאה שניה שכבר היה לה ב' ביאות מב' אנשים וכשתבדוק עוד בשפופרת דדמיה ג"כ לאצבע תתברר ג"כ שהוחזק' כמו בשור חמור גמל וזהו לדברי התוס' דמשוה שפופרת לאצבע דהא מתירין לבעל הא' אבל לפי' רש"י דאוסר דלא משוה שפופרת לאצבע והב"י כתב דיותר אמרינן אין כל האצבעות שוות להקל מלהחמיר וכיון דלרש"י אפי' להקל לא מיקרי בירור משפופרת לאצבע כ"ש להחמיר: (ה) סמוך לוסתה. עט"ז ס"ק ח' עד דאם יש לה וסת לקלקול זה וכו' ובזה אפילו בדיקת שפופרת לא מהני דשפופרת לא הוי בירור רק נגד חשש חולי ולא נגד וסת וכמש"ל וכן מבואר בסעיף י"א דבעינן עקירה ג"פ: (ו) וסתה. עש"ך ס"ק ט"ו עד דהכא מיירי בקטנה וכו' וקשה דהא

נתיבות משה - חידושים

נתיבות משה - ביאורים

(ג*) ולכאו' אינו ענין זה לזה. וכבר תמהו בזה גדולי האחרונים ועיין בשו"ת אמונת שמואל (סי' נ"ז) ובפלתי (סק"ג) ובחכמת בצלאל (דף ס"ו). ובמקור חיים בתפארת צבי (סק"ז) ובפרדס רמונים (סקי"ד) מה שכתבו בכונת הש"ך ורבינו מפרשו על דרך הפילפול דכונת הש"ך ע"פ מה שיש לדקדק בלשון התוס' ששינו בקושייתם מלשון הגמרא דבגמרא פריך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שלישי ובפשטות קושית התוס' שלפרוך ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל שני ולמה שינו התוס' לשון הקושיא וכתבו דהו"ל לפרוך דתבדוק עצמה בביאה שניה של בעל שני. וגם יש לתמוה על תמיהתם וכו'. ר"ל דבנגח שור חמור גמל נעשה מועד לכל המינים ואפי' דלא נגח אלא גמל אחד כיון דהקדים בזה ב' מינים אחרים שור וחמור נעשה מועד לכל ובנגח שוורים לבד לא נעשה מועד אלא לשוורים ואם נגח ג' שוורים ואח"כ חמור אינו משלם נזק שלם עד שיגח ג' חמורים ואם נגח ג' שוורים ואח"כ ג' חמורים ואח"כ גמל אחד נעשה מועד לכולם כיון דכבר נעשה מועד לג' מינים ומשלם נזק שלם לגמל שני שיגח וכיון שמדמה הגמרא

[ו] ואפילו על הדם שמוצאה בצדדי השפופרת. והטעם דאף שמצאה דם בצדי השפופרת אין ראייה

תולה ראייה זו בוסת כיון שנקבע אחר כך וסת ליום החודש. ש"ך ועיין ביאורים: [יא] באותו מקום. ודוקא כשיודעת שהמכה במקור אז תולה במכתה אבל אם ספק לה אם המכה במקור או בצדדין אינה תולה אפילו במכה שידוע שמוציאה דם. אכן זה דוקא במרגשת שהדם בא ה. אם יש מכה (י) [יא] באותו מקום, ליכא מכה במקור ואת"ל איכא ממקורה אבל ברואה שלא בהרגשה ואפילו ע"י בדיקה תולה במכה שידוע שמוציאה דם אפילו אם המכה בודאי בצדדין ועיין ביאורים:

ליכא ס"ס דכשאתה תאמר מן המקור שוב ליכא למימר אימר מהמכה דהא מכה במקור ליכא. אכן נראה דמ"מ טהורה אם ידוע שהמכה מוציאה דם דכיון דלא הרגישה וליכא אפי' ספק בהרגשה דהא שלא על ידי בדיקה ושלא בשעת תשמיש ראתה דדין כתם יש לה דתולה בכל ענין בכל מה שיכולה לתלות ואם מצאה ע"י בדיקה נראה לפמ"ש הט"ז בסי' ק"צ ס"ק כ"ג באשה שרגילה להוציא דם מבית הריעי וכתב דהיכא דאיכא למיחש שמא בא הדם בעד זה מחמת שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים תולין בהם וכו' א"כ ה"ה הכא דתולין דהא נתעסקה בעד במקום שהמכה שם או בסמוך שיכול דם המכה לבא שם והוי כעד שאינו בדוק וכ"ש היא מהא דרגילה להמצא דם בבית הריעי. והש"ך לא מצריך שתהיה ידוע שהמכה במקור רק באם מרגשת ממש שנפתח מקורה כנ"ל:

נתיבות משה - ביאורים

וסתות לשור המועד א"כ מקשה הש"ס שפיר דבביאה ראשונה של בעל שלישי שהוחזקה בג' אצבעות תיאסר משא"כ בבעל שני ודאי בעינן ג' פעמים נגדו כמו בשור המועד למין שני דבעינן ג' פעמים.

דהיינו קודם ביאה ראשונה. ר"ל דלא כפשוטו דהכונה ותבדוק עצמה בביאה ראשונה ר"ל לאחר ביאה ראשונה וכמו שפי' רש"י משבא עליה פעם אחת לא תשמש שניה בלא בדיקה אלא התוס' מפרשים דהכונה לפני ביאה ראשונה של בעל שלישי, וצ"ב קצת דהו"ל להתוס' לפרש שחולקים בזה על פירוש רש"י ותו דלא הוי דומיא דרישא ותבדוק עצמה בביאה שלישית של בעל הראשון דהכונה לאחר ביאה שלישית.

נתיבות משה - חידושים

שדם זה דם צדדין הוא דהא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו ואימר הדם זה היה בפרוזדור שירד מן המקור כבר לפרוזדור ומצאה אותו בשפופרת וכיון דנגד נקיים היא ספק דאורייתא צריכה ז' נקיים. והנוב"ב בשם מהר"י הורוויץ ז"ל פסק שאינה צריכה ז"נ וכ"כ בלחור"ש ופרדס רימונים (דף סב.) וכ"כ בשו"ע הרב בשם שו"ת אמונת שמואל ע"ש.

ולזה מקשו התוס' שפיר וכו'. ועדיין צ"ב דאכתי איכא למפרך ותבדוק עצמה לבעל ראשון ג"כ ע"י שתבדוק עצמה בשפופרת ב' פעמים ב' סוגי שפופרת ויתברר הספק כיון דשפופרת דמיא לאצבע אם תמצא על ראש שתיהן יתברר שהוחזקה לכל והוי ס"ס ואיכא לברורי ב' הספיקות וי"ל דזה לא נקרא איכא לברורי שהרי ע"י השפופרת הראשון לא נתברר ב' הספיקות ולכן ליכא חיוב לברר בשפופרת הראשון ומתירין אותה לבעל שני במקום שפופרת הראשון אלא דלשלישי דאיכא לברורי ב' הספיקות ע"י השפופרת פריך שפיר ותבדוק עצמה קודם ביאה ראשונה של בעל שלישי וע"ז שפיר מקשה התוס' דהוי מצי למפרך ותבדוק עצמה בביאה שני' לבעל שני.

(ג***) עיין ש"ך וכו'. ולענין אם שמשה סמוך לעו"ב אם תולין בוסתה עיין מש"כ בחידושים (סקט"ז).

(ד) אכן נראה דמ"מ טהורה אם ידוע שהמכה מוציאה דם. ור"ל היכא שראתה דם בלא הרגשה ושלא בשעת תשמיש דדין כתם יש לה תולה במכה שבצדדין אם ידוע שמוציא דם אבל אם לא ידוע בודאי שהמכה מוציאה דם משמע מדברי רבינו שאין תולין בה, וצ"ב הרי כתב הרמ"א בסוף הסעיף וכתמים תולין בה בכל ענין וכתב הש"ך (סקט"ז) דר"ל אפילו בשעת וסתה ואפילו אינה יודעת שמכתה מוציאה דם. שו"ר בפרדס רמונים על הש"ך (סקט"ז) שהעיר כן ונשאר בצ"ע.

ואם מצאה ע"י בדיקה וכו'. כאן חזר בו רבינו ממש"כ לפני זה דדוקא שהוא דין כתם תולין במכה שידוע שמוציא דם ומסקנתו דאפי' מצאה כן ע"י בדיקה כיון שנתעסקה בעד אצל מקום המכה הוי כעד שאינו בדוק וה"ה דלפ"ז אם ראתה בשעת תשמיש ג"כ תולין במכתה דבין בתשמיש ובין בבדיקה י"ל דטעתה בהרגשה ומ"מ טהורה מפני דהוי

(ח) ואם דם מכתה כו'. דוקא שנתברר שהיא משונה הא לאו הכי תולין לפי שהאשה בחזקת טהורה עומדת נ"ל דאפי' אם היא באמצע ז' נקיים אחר ספירות ג' ימים ג"כ הוי חזקת טהרה דעומדת בחזקה שתטהר לאותו יום דומיא דאמרי' ביבמות דף ל"א אשה זו בחזקת היתר לשוק ואף שהספק אירע בחיי הבעל

[יב] תולין בדם מכתה. (ח) ואם דם מכתה (ט) תולה עד שנתברר לה בודאי

וכ"כ הב"י בשם הרמב"ן בסי' קצ"ו בד"ה ומ"ש ותכניסהו לחורין דבו' נקיים בחזקת טהרה היא וכו' וגם איכא חזקה דגופא דאשה בחזקת אינה רואה עומדת ולא אמרי' חזקת טומאה רק אם הספק בטבילה דלא מטהרינן אותה מחמת ספק טהרה משא"כ הכא. וראיה לזה מנזיר דף ס"ו דאמר רבא לא תימא ספק חזאי אלא ודאי חזאי ספק מחמת ש"ז ספק מחמת ראייה ופירושו התוספות כגון שבדק ומצא על בגדיו ש"ז וזיבה ולא נודע אם בא הש"ז לבדו והזיבה לבדו ויסתיר ז' או באו ביחד וכו' משמע דאם הוא ספק ש"ז או זיבה דאפי' נזקק לטומאה טהור וכ"ש במכה המוציאה דם דהוה כספק חזאי דמותרת רק שצריכה שתהיה לה הפסק טהרה ויום נקי בבדיקה עכ"פ כמבואר בסימן קצ"ו. אה"כ בא לידי ספר נודע ביהודה שהביא בשם גאון מהר"ח כדברי והוא ז"ל סתר ראייתו שם אמנם ראייה דידי נראה שהוא ברור. ומה שהביא ראייה לסתור מתוספות דזבחים (דף כ"ט) אין משם ראייה למעיין דשם לענין שיהיה קרוי דבר שהוכשר מיירי ובס"ק מ"א החמיר יותר דאפי' במכה שידוע שמוציאה דם אינה תולה בספירת ז' נקיים מסתימת דברי כל הפוסקים שלא חילקו לא נראה כן וכן מוכח מהד"מ בטור בסימן קצ"ו שכתב לחלק מהא דתולה במכה משום דהיא ראייה ראשונה משא"כ בג' ימים הראשונים דמעיינה פתוח ע"ש ולא חילק משום דבחזקת טומאה היא משמע דאחר ג' ימים הראשונים תולה כנ"ל וכתב עוד לענין אשה שמוציאה קרטין וז"ל כיון דעכ"פ יצאה אשה זו מחזקה כיון שמוציאה קרטין הנה כעין סברא זו כתב התבואת שור בסי' פ"ט גבי שגרונאי שכיח ע"ש ובחידושו לעיל בסי' נ' השגתי עליו בזה באורך והבאתי ראייה מהא דמוכת עץ דאמרי' שם אוקי אחזקה אף דיצאת מחזקת כל הנשים דהם בחזקת פתחן סתום וזו פתחה פתוח וא"כ נימא ג"כ שנבעלה ע"ש באורך: (ט) משונה מדם ראיית. והט"ז בס"ק

נתיבות משה - ביאורים

כעד שאינו בדוק וכ"כ בפרדס רמונים (שם).

(ה) נ"ל דאפילו אם היא באמצע ז' נקיים וכו' ג"כ הוי חזקת טהרה וכו'. רבינו כתב כאן ב' סברות דאפילו קודם שטבלה לנדתה הרי היא בחזקת טהרה ויש נפק"מ בין הסברות כמו שאבאר, סברא ראשונה הוא דאחר ספירת ג' ימים נקיים כבר עומדת בחזקה שתטהר לאחר ז"נ ולכן עומדת כבר עתה בחזקת טהרה דומיא למה שאמרו ביבמות (דף ל:) אשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת אע"פ שבשעה שנולד הספק היתה עומדת בחזקת איסור שבעלה עדיין חי מ"מ כיון דסופו למות ולבסוף נמי מת קרינן לה שפיר בחזקת היתר לשוק ורק היכא דשכיחא ומוכחא מלתא לאיסורא טפי מדלהיתרא לא אמרי' חזקה זו והכא שכבר ספרה ג' ימים הרי היא בחזקת שתטהר א"כ כבר מעתה הוי בחזקת טהרה ונוכל לתלות במכה וא"צ בירור אם משונה או לאו, סברא השני' הוא מש"כ רבינו בסמוך בשם הגאון ר' חיים כהן אב"ד לבוב והביאו הנוב"י (בסי' ס"ג) וכיון רבינו לדבריו שמה שאמרו אשה בחזקת טהרה עומדת אין פירושו שמעמידין אותה כמו שהיתה עד עתה אלא פירושו של חזקה הוא חזקת הגוף שמעמידין אותה בחזקת מסולקת דמים שלא בשעת

וסתה ולא אמרינן חזקת טומאה רק אם הספק בטבילה דלא מטהרינן אותה מחמת ספק טהרה משא"כ הכא והנוב"י משבח סברא זו אלא שמצא פרכות לזה כדלקמן, ונראה דלפי סברא זו אע"פ שעדיין לא התחילה ספירת הנקיים איכא חזקת הגוף דמיד שפסקה בטהרה הרי היא בחזקת מסולקת דמים ולא תראה עוד עד שעת וסתה אלא היות שבלא"ה אין תולין במכה בג' ימים ראשונים לא חש רבינו לפרש הנפקותא שיש בין הסברות.

וראייה לזה מנזיר דף סו. ר"ל דמבואר במשנה (דף סה:): דזב שכבר ראה ב' ראיות שוב אין בודקין אותו על ראיה השלישית אם הראי' הוא מחמת אונס שאינו מטמא או מחמת זיבה היא ומטמא שרגלים לדבר דכיון שכבר ראה ב' ראיות שלא מחמת אונס גם ראיה השלישית לא בא מחמת אונס אלא מחמת זיבה ממש וחייב קרבן דקיי"ל זב הרואה ב' ראיות טמא ואינו חייב קרבן ובג' ראיות חייב קרבן, ותנן התם אונסו וספיקו ושכבת זרעו טמאים מחמת זיבה דאי אפשר להם בלא צחצוחי זיבה ואמרינן בגמרא דהאי ספק שמטמא אין הכוונה שיש ספק אם ראה זיבה או לא אלא מיירי שודאי ראה זיבה אלא הספק הוא אם מחמת שכבת זרע או מחמת ראיה ופירושו

שכאב זה בר דמים הוא כמ"ש בסימן קצ"א ועיין ביאורים: [יג] משונה. כתב הט"ז דכששניהם לפנינו צריכה בדיקה אם הוא משונה אבל כשאינו לפנינו תולין מן הסתם לומר שאינה משונה עד שיתברר שהוא משונה ועיין ביאורים דנראה דדוקא בראתה אחר תשמיש אין צריך [יג] משונה מדרם ראייתה, אינה תולה בדם ברואה דם בשעת תשמיש ובנדה י"א אמרינן דבתולה

שדמיה טהורין א"צ בדיקה אחר תשמיש אף דהיא צריכה בדיקה שחרית וערבית משום דאימר נשתנו מראה דמים ולחד תירוצא בתוס' דף ס"ה בד"ה וכולן ששופעות צריכה בדיקה אפילו נבעלה מ"מ אחר תשמיש א"צ בדיקה משום דאמרינן אימר השמש עכרן ומשמע דאפילו בהגיעה זמנה לראות וראתה דנותנין לה כל הלילה דהא היא ג"כ בכלל בתולה שדמיה טהורין תלינן לקולא בעכירת שמש ובכל איזה ענין שנשתנה מראית הדם טהורה דתלינן בעכירת השמש דאלו האי גוונא שתטמא בשינוי מראית הדם היתה צריכה בדיקה בשביל זה והכא אמרינן דאם הוא משונה דאינה תולה לא אמרינן שמש עכרן וא"ל דשם לא אמרינן אימר שמש עכרן רק לענין בדיקה דא"צ בדיקה לכתחלה משום דאיכא ס"ס אימר לא נשתנו ואת"ל דנשתנו אימר שמש עכרן אבל באמת אם רואין שנשתנו טמאה ולא סמכינן אסברא דשמש עכרן דהא רש"י כתב שם בהדיא דאפילו נשתנו טהורין וע"כ צ"ל דמכח בתולים היה קים להו לרז"ל דגם עכשיו מוציאה דם בתוך השיעור שנתנו לה חז"ל משא"כ במכה שאף שידוע שמוציאה דם מ"מ אינה יודעת אם עכשיו מוציאה דם ואם כן הרי הדברים ק"ו אם במכת בתולים דתולין בעכירת השמש ומטהרין ואפ"ה שלא בשעת תשמיש צריכה בדיקה אם נשתנו מראית דמיה הכא דאמרינן בהדיא בש"ס דנדה ס"ו דאפילו לאחר תשמיש חיישינן ולא תלינן בעכירת השמש ואפילו בדיעבד אסרינן מכ"ש דבעינן בדיקה לכתחלה ועיינתי ברא"ש דף ס"ו שממנו מקור הדין כתב וז"ל דלעולם עד שתתחזק באצבעות ובכחות תלינן לקולא משמע מדבריו בהדיא דדוקא נגד לאוסרה לבעלה לעולם משום רואה דם מחמת תשמיש דהוא רק מדרבנן ותולין לקולא באצבעות וכחות תולין ג"כ בזה משמע דלענין נקיים דאורייתא צריכין בדיקה ולא תלינן לקולא תדע דהא ע"י בדיקת שפופרת מתירין לבעל דתולין בצדים ונקיים צריכה כמ"ש לעיל לכ"נ דגם כאן הא דאינה צריכה בדיקה אם נשתנה מראית הדמים אפילו לענין נקיים רק באחר תשמיש דאז אם תמצא יש עוד ספק דאימר שמש עכרן והוי ס"ס כמש"ל אבל במצאה דם שלא בשעת תשמיש קולא גדולה היא להקל שלא בבדיקה לענין נקיים כנ"ל. אכן בגוונא שכתב הש"ך ס"ק כ"ו שמרגשת שדם זה בא מהמכה ודאי דעדיף ממכת בתולים ותולין בשעת תשמיש ואפילו נשתנו מראית דמים בעכירת שמש:

נתיבות משה - ביאורים

להחמיר ע"ש. אבל בתוס' יו"ט (נזיר פ"ט מ"ד) מבואר דלא כהחז"ל שכתב שם לפרש דהספק הנה כעין סברא זו כתב התבואת שור וכו'. ר"ל דהדרכי משה (סו"ס ל"א) כתב, דראש בהמה שהיה בה מום וקודם שידעו הרעותא חתכו הגולגולת לשנים ולא נודע אם היה המח מקיפן או לא אסור וביאר התבוא"ש דליכא למימר כאן רוב בהמות כשרות נינהו כיון דרוב בהמות אין להן מום במח וזו הואיל ויש לה מום במח איתרע ליה רובא ורבינו השיג עליו דאטו רוב טרפות יש להן מום במח שיהי' מנגד לרוב כשרות ויהיה הוכחה דטריפה ע"ש והכא נמי אע"פ שיצאה מחזקה שאינה רואה כלום אבל גם נשים הרואות אינן רואות קרטינן וא"כ אכתי עומדת בחזקת הגוף שאינה רואה דם שלא בשעת וסתה.

(ה) ובש"ך מקיל יותר. ר"ל דמדכתב הש"ך שאין צריכה להראות לחכם לראות אם הוא משונה משמע דמיירי ששניהם לפניו דאם אין שניהם לפניו איך שייך להראות

התוס' כגון שבדק עצמו ומצא שכבת זרע וגם זיבה על הבגד ולא נודע אם באה הזיבה לבדה והשכבת זרע לבד דבכה"ג הדין דסותר כל השבעה ימי ספירה או שבאו יחד דבכה"ג אמרי' בנדה (דף כב.) דשכבת זרע שמעורב עם זיבה לא סתרה אלא יום אחד וע"ז תנן דספיקו טמא וסותר כל הספירה. ומדייק רבינו דמשמע דאם הוא ספק אם הוא שכבת זרע או אם הוא זיבה לא מטמאין כלל דאיכא חזקת הגוף שאינה רואה זיבה אע"פ שנזקק לטומאה שכבר ראה לב' ראיות וא"כ הכא נמי אע"פ שהיא בחזקת טומאה מ"מ איכא חזקת הגוף שאינה רואה כל שכן במכה המוציאה דם דהוי כספק חזאי דמותרת. ועיין בשערי יושר (שער ב' פכ"א) שביאר ג"כ דאיכא חזקת הגוף לזיבה שגוף בריא אינו רואה זיבה והיא עדיפא מחזקת טומאה שיש לו ולכן בספק חזאי לא מטמאין ליה אבל אם ודאי ראה זיבה שאין כאן חזקת הגוף שאינו רואה רק הספק אם היא יחד עם שכבת זרעו תולים

(י) וכ"ז באשה כו'. הש"ך בס"ק ך' כתב בשם המרדכי דאפילו אין לה מכה טהורה שלא בשעת וסתה כשרואה בשעת תשמיש דאמרינן דדם צדדין הוא והוא תמיה לעין כל דהא בשבועות דף י"א מוקי להא דנמצא על עד שלו חייב בקרבן שלא בשעת וסתה ועוד הא אשה שיש לה וסת **מכתה**: הגה (י) וכל זה נאסה שיש לה וסת קצוע, ולא יכולים לתלות [יד] שלא נשעת וסתה צריכה לשמש בעדים (גדה דף

בדיקה אם הוא משונה אבל בראתה שלא בשעת תשמיש צריכה בדיקה אם הוא משונה אם לא ומדמם ראייתה שכתב הש"ע כוונתו מדם שהיא רואה עכשיו בשעת תשמיש שו"ת ח"צ סימן נ"ו: **[יד]** שלא בשעת וסתה במכתה.

י"א) ולדבריו שימוש למה לה לכן נלע"ד דודאי את"ל בכוונת המרדכי דמחמת חזקה דוסתות נאמר דודאי האי דם צדדין היא דהא חזקה דוסתות דרבנן היא והיאך ניטהר מחמת חזקה דרבנן דם דאורייתא דהא רוב דם היא בודאי מן

נתיבות משה - ביאורים

נתברר שנשתנו מראה דמים טמאה ולא תלי' בעכירת שמש זולת היכא דמרגשת שהדם בא מן המכה, אבל בפרדס רמונים (שם) ובערוך השולחן (סעיף ס"ג). כתבו דכיון שהרשב"א והרב המגיד כתבו הטעם שא"צ לבדוק אם היא משונה משום דאשה בחזקת טהורה עומדת וכמ"ש בש"ך (סקי"ט) ולפ"ז אין לחלק בין רואה מחמת תשמיש או מוצאת בבדיקה כל שהיא בחזקת טהורה תולין מן הסתם במכה וא"צ בירור.

(ו) והוא תמוה לעין כל. נכלל בזה ב' קושיות חדא מה שהקשה בשו"ת שב יעקב (סי' מ"ב) ומביאו הסד"ט (סקי"ד) והמקו"ח (כתפא"צ סק"י) מהא דתנן נמצא על שלו טמאים וחייבים בקרבן הרי מיירי ביש לה וסת וכדמוקי בגמרא הסיפא דמתניתין וא"כ ודאי דרישא דמתניתין נמי ביש לה וסת מיירי וכיון שיש לה וסת אמאי חייבים בקרבן נימא שבא מן הצדדים מחמת מיעוץ תשמיש, ועוד קשה מה שהקשה המנחת יעקב (סקי"ד) מהא דשבועות (דף י"ח). דאמרו שם היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב ואמרינן דחייב שתיים אכניסה ואפרישה והוינן בה במאי עסקינן וכו' אלא בשאין סמוך לוסתה אכניסה אנוס ולמה מחייב עליה ולדעת המרדכי קשה הלא אינה נטמאת כלל דדם טהור הוא כיון שלא בשעת וסתה הוא, ועי' שו"ת חכם צבי (סי' מ"ו), ורבינו הוסיף להקשות עוד מהא דתנן אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת וכו' ומשמשת בעדים ומיירי נמי באשה שיש לה וסת וקשה אמאי צריכה לשמש בעדים הא תלינן במכה וכן הקשה בכו"פ וסד"ט (שם). ועיין בפרי דעה (סק"כ) בישוב קושיות אלו לדעת המרדכי.

ופובר המרדכי וכו'. וכ"כ בסד"ט (סקי"ד) כיון דרוב נשים אינן רואות מחמת תשמיש וגם אינה עלולה למקרים כיון שיש לה וסת תלינן דהוא מן הצדדין אך כל זה אי ידעינן ודאי שהתשמיש גרם הראי' שפיר איכא למימר דאולינן בתר רוב נשים שאינן רואות דם מחמת תשמיש ומן הצדדים הוא והיינו שכבר ראתה ג"פ מחמת

לחכם אע"כ דאע"פ ששניהם לפניו א"צ להראות לחכם אבל הט"ז ס"ל דאם שניהם לפניו צריך להראות לחכם וכ"כ הבאר היטב והפרי דעה והפרדס רמונים דפליגי הט"ז והש"ך בזה יעו"ש, אבל בשו"ע הרב (סק"ב) כתב בכונת הפרישה והט"ז דאף הם מודים דאין צריכה להראות לחכם אפילו אם שניהם לפניו אלא כונת הפרישה דאם באו ב' הדמים לפני החכם יש לו להבחין ביניהם אם הם דומים זה לזה כיון דאפשר לברורי אין לסמוך על החזקה לכתחלה אבל כל שלא באו לפני החכם אף ששניהם לפניו אין צריכה להראות לחכם ע"ש.

וע"ז כרחק צ"ל, ר"ל דשאני מכת בתולים שודאי יוצא דם אמרינן שמש עכרן אבל במכה אע"פ שיודע שמוציאה דם מ"מ אין זה בהכרח שעכשיו מוציאה דם, ולפ"ז כתב רבינו לקמן דאם מרגשת עכשיו שיוצא דם מהמכה אע"פ שנשתנו מראה הדמים טהורה ותלינן בעכירת שמש, והפרדס רמונים (סק"ט) תמה על רבינו דהא בתניוקת שלא הגיע זמנה לראות נותנין לה עד זמן שתחיה המכה והיינו כל זמן שלא פסקה מלראות תלינן בדם בתולים והרי יש מהן שפוסקות לראות מיד ויש שאינן פוסקות עד זמן מרובה ואין כאן שיעור קבוע כלל ודמיה לדין מכה שבכאן, ועיין בסד"ט (סקי"ב) שעמד ג"כ בזה למה לא אמרינן שמש עכרן וכתב דממנ"פ אם המכה במקור לא שייך לומר שמש עכרן שאין השמש דוחק במקור אלא אפי' אם היא בצדדין עכ"ז לא דמי למכת בתולים דהוי פרצה דחוקה יש לתלות יותר דהשמש עכרן יעו"ש, ועי' בשו"ת חת"ס (סי' קמ"ד) מש"כ בזה.

ואפילו הכי שלא בשעת תשמיש צריכה בדיקה. והיינו אפילו לבעלה לחד תירוצא בתוס' (דף ס"ה) וכמש"כ רבינו לעיל.

אבל במוציאה דם שלא בשעת תשמיש וכו'. דעת רבינו דהיכא דתולין במכה הידוע שמוציא דם צריכין לבדוק אם דם מכתה משונה מדם ראייתה ורק בראתה אחר תשמיש דאיכא ספק ספיקא א"צ בירור ומ"מ אם

הט"ז והש"ך חולקין על זה רק ברואה דם מחמת תשמיש לענין שלא לאסרה לבעלה לעולם תולין במכה שאינה ידוע שמוציאה דם שלא בשעת וסתה כיון דרואה דם מחמת תשמיש אינה אלא מדרבנן דהוי כמו וסתות דקיימא לן שהוא מדרבנן ואם אין לה וסת רק שאינה רואה נמכתה, (יא) אע"פ שאינה יודעת צדאי שמכתה הו"ל אהר תמיד רק אחר י"ד יום אחר

ראייתה כמו בסימן קפ"ו סעיף ג' נראה ג"כ דתולה באותן י"ד במכה אף שא"י שמוציאה דם לענין רואה דם מחמת תשמיש שלא לאסרה על בעלה לעולם וע"ש בסימן קפ"ו במ"ש שם שיש לפקפק אדין זה אבל לענין נקיים אינה תולה כיון שהוא דאורייתא אפילו אינה יכולה ליטהר לבעלה לעולם עד שתדע שמכתה מוציאה דם. ואם תיכף כשמקום מכה מתחיל להכאיב מוצאת דם מוכח מילתא שמהמכה בא והוי כידוע שהמכה מוציאה דם וע"כ מותר אף אם גם לאחר שיפסוק הדם מוצאת דם נראה דמתמצית אותו הכאב בא הדם ט"ז ועיין ביאורים. ואם יש לה מכה שרגילין שאר הנשים לראות דם ממכה כזו מותר אפילו אם היא א"י שמוציאה דם:

המקור לענין חיוב קרבן בנדה דף י"ח לכ"נ דהמרדכי לא מטהר רק באתחזקה לראות מחמת תשמיש דהנה כבר כתבתי בסימן קפ"ג בדעת הרמב"ם דתולה פתחי נדה וזיב' שהן דאורייתא בוסתות דרבנן וכתבתי דוקא לענין שנאמר שלעולם תראה בשעת וסתה אמרינן דוסתות דרבנן דחזקה העשויה להשתנות היא

אבל אם ראתה בשעת וסתה אמרינן מחמת חזקה דג"פ שהיא דאורייתא דמחמת גרם הוסת היא ע"ש ואם כן כשנתחזקה לראות בשעת תשמיש אמרינן מחמת חזקה דג"פ שהיא דאורייתא שהדם בודאי מחמת גרמת התשמיש בא והנה הר"ן כתב באשה שאין לה וסת הטעם שהיא אסורה לר"מ משום דנראה מענינה שהמקריים גורמין לה כקפיצות ואכילות חיישינן שמקרה התשמיש גם כן יגרום לה ובאשה שיש לה וסת לא חיישינן למקרה התשמיש וסובר המרדכי דהש"ס דקאמר ואם יש לה וסת דתולה בוסתה הוא משום דקים להו לחז"ל דרוב נשים שיש להן וסת אינה עלולה למקרה התשמיש וכיון דאתחזקה דהתשמיש גרם לה אמרינן דודאי דם צדדין הוא רק באשה שאין לה וסת דעלולה למקריים תלינן

בתשמיש. אבל בפעם אחת שראתה בשעת תשמיש ודאי דהדם טמא מדאורייתא דלא תלינן כלל דהתשמיש גרם הדם רק בשינוי וסת ויומא הוא דקא גרם דוסתות דרבנן ורוב דם מהמהקור ומוסתות דרבנן אין להביא ראייה שלא ראתה עכשיו. ובזה אפשר ליישב דברי הרב בהג"ה דמיירי ג"כ ברואה דם מחמת תשמיש ומתיר אפילו נגד נקיים כיון דהמרדכי מתירה אפילו בלא מכה והרשב"א מתיר במכה שאינה ידוע שמוציאה דם אפילו שלא בשעת תשמיש מש"ה צירף הרמ"א שני הדעות להתירה במכה בשעת תשמיש כנ"ל ויותר נראה דאפילו המרדכי לא התירה בלא נקיים רק גבי שלא לאסרה לבעלה לעולם דכיון שבאנו לאסרה על בעלה לעולם ע"כ באנו לומר דמחמת תשמיש הוא מש"ה אמרינן לאו ממקור אלא מהצדדים דאשה שיש לה וסת אינה עלולה למקרים משא"כ לענין טהרת הדם אמרינן דלמא לאו מחמת תשמיש הוא כלל רק ששנתה וסתה דהא וסתות דרבנן כנ"ל: (יא) אע"פ שא"י וכו'. עט"ז ס"ק י' ודבריו

נתיבות משה - חידושים

[כא] הש"ך חולק וכו'. וכונת רבינו לפרש ג' חילוקי דינים היכא דהי' הפסקה רק בהפלגה שלישיית כגון שראתה ר"ח ניסן וכ' בו וט' אייר שהוא הפלגה ב' פעמים כ' ונצרך להגיה בדברי רבינו ואם לא ראתה בר"ח אייר

נתיבות משה - ביאורים

תשמיש דאין לומר שמקרה בעלמא הוא ולא התשמיש גורם אלא ודאי שהתשמיש גורם מיעוך הצדדים אבל בפעם אחת שראתה מחמת תשמיש מהיכי תיתי למתלי שהתשמיש גורם הראי' דלמא היתה רואה מעצמה ואפילו לא שמשה היתה רואה אלא שקרה מקרה ששימש באותו זמן לכן חייבים בקרבן, אבל אשה שאין לה וסת שעלולה למקרים לא תלינן מן הצדדים הוא אלא מקרה התשמיש גורם הראי'. ובזה מתורץ הכל דודאי בפעם אחת לפני שנתחזקה לראות מחמת תשמיש תלי' בשינוי וסת ולא במיעוך הצדדים ולכן נמי משמשת בעדים. ובזה אפשר ליישב דברי הרב וכו'. ר"ל דהרמ"א מיירי לאחר שכבר נתחזקה לראות ג' פעמים מחמת תשמיש ובזה מתירה ואפילו לענין ז' נקיים כיון דהמרדכי מתיר בכה"ג אפילו לית לה מכה כלל והרשב"א מתיר במכה שאינה ידוע שמוציאה דם אפי' אם ראתה שלא מחמת תשמיש ולכן הכא שיש לה מכה מתירין אותה אם ראתה ג"פ בשעת תשמיש בצירוף דעת המרדכי והרשב"א.

ויותר נראה דאפילו המרדכי לא התירה בלא נקיים. וצ"ב קצת דלשון המרדכי הוא דטהורה משמע דא"צ נקיים ועיין עוד בשו"ע הרב בקונטרס אחרון (סק"א).

הוכחה דבסעיף ז' מיירי דיש לה מכה דאי אפי' באין לה מכה מותרת מחמת הוכחה דאינה מוצאת דם רק במקום אחד ואפי' שלא בכאב כמבואר שם קשה הא דסי' קצ"א ומבואר בש"ס דבמוצאת דם תמיד במי רגלים דטמאה אפי' כשאינה מוצאת בבדיקת כל החורין ואפי' מרגשת כאב מחמת שדם המקור יכול לבא שם בדרך רחוק מכל שכן כשמוצאת דם במקום שדם המקור יכול לבא שם בפשוט דאינו מועיל הוכחה זו אלא ודאי דמיירי שם במכה ולזה מקשה משם דמצריך אף שלא בשעת וסתה להוכחה זו. עוד כתב בשם מהרי"ל וז"ל שלא בשעת וסתה וכו' עד למ"ד וסתות דרבנן. ולכאורה הוא תמוה דאדרבה נהפוך הוא דלמ"ד וסתות דאורייתא יותר יש ליטהר שלא בשעת וסתה מחמת החזקה ומהרי"ל עצמו היה אפשר לומר דט"ס הוא שם וכצ"ל אפי' למ"ד וסתות דרבנן אמנם הט"ז שתלה ההיתר בוסתות דרבנן דוקא הוא תמוה דנהפוך הוא כנ"ל. ונ"ל בכוננת הט"ז דטעם מהרי"ל הוא כיון דמחמת שהאשה הזאת אינה רואה בשום פעם רק אחר הטלת מי רגלים כמ"ש הש"ך בסי' קצ"א בס"ק ז' וחשיב לה וסת קבוע שם במהרי"ל שושתה

צריכין ביאור בהרבה מקומות ואבארם לפי קט שכלי הנה מה שכתב בשם המרדכי והגה"מ דבעינן שתדע שמכתה מוציאה דם ואז מותרת שלא בשעת וסתה דוקא ל' זה אינו במרדכי והט"ז הוסיפו ולשונו אינו מדוקדק דכשיודעת שהמכה מוציאה דם מותרת אפילו אין לה וסת רק באשה שיש לה וסת אסורה ביום הוסת ואין לה וסת אסורה ביום ל' כדמסיים הרב בהג"ה וכן צריך לכוין דברי הט"ז ומה שהקשה הט"ז מהש"ע סעיף ז' הנה מדברי הט"ז משמע שסובר דמיירי בסעיף ז' בידעת שיש לה מכה. וכ"כ הגאון מהרי"ח בס' נודע ביהודא. ואי תקשה כיון דמיירי בסעיף ז' שמוצאת שם באותו מקום דם א"כ הוי כידעת שמכתה מוציאה דם י"ל דמיירי שאינה יודעת איה מקום המכה או שיודעת מקום המכה ואינה מוצאת דם במקום המכה רק למטה כנגד מקום המכה תמיד דאי כשמוציאה תמיד במקום המכה הוי כידוע' שהמכה מוציאה דם רק דמיירי שאינה מוצאת דם במקום המכה רק למטה ממקום המכה ויש הוכחה דע"כ ממכה הוא דאי מהמקור היה לו להמצא גם על מקום אחר אלא ודאי דמהמכה שכנגד אותו מקום בא הדם. והט"ז יש לו

נתיבות משה - חידושים

וראתה בט' בו וכו' ושוב ראתה בכ' אייר ובכ"ח אייר שנמצא דבאמצע הפלגה שלישית בין ט' אייר לכ"ח אייר הפסיקה בראיית כ' אייר כולי עלמא מודו דקבעה לה וסת מכ' לכ', ודבר זה הוכיח רבנו מדברי הרמב"ן ור"ן עיין בביאורים, ומ"מ קשה הא רבנו לקמן בביאורים ס"ק י"ח הוכיח מהש"ך דלא ס"ל הכי אלא שהקשה עליו מדברי הרמב"ן ור"ן ע"ש, והכא משמע דכ"ע מודה, ולית בזה פלוגתא, וע"ש בביאורינו מש"כ ליישב דעת הש"ך דאפשר לומר שמודה לדין זה, וע"ע מה שכתבתי שם בשם הפ"ד, חלוקה ב', היכא דהוי הפסקה בהפלגה ראשונה כ"ע מודה דלא קבעה ווסת, וחלוקה ג' בהפסיקה בהפלגה שניה שבזה נחלקו האחרונים ורבנו הוכיח בביאורים מדברי הראב"ד שלא קבעה וסת בכהאי גוונא.

נתיבות משה - ביאורים

(ז), ולשונו אינו מדוקדק וכו'. הבין בפשיטות דלכו"ע בידעת שמכתה מוציאה דם תולין בה אפילו אין לה וסת כלל כמש"כ רמ"א ולכן תמה על הט"ז שכתב בכוננת המרדכי דתרווייהו בעינן גם מכה המוציאה דם וגם יש לה וסת ולכן כתב ולשונו אינו מדוקדק, אבל באמת גם הב"ח הבין דברי מהרא"י שלומד בכוננת המרדכי דתרווייהו בעינן וא"כ אין כאן תימה שהט"ז הבין כוננת המרדכי כן וכבר תמה על רבינו בפרי דעה (סק"י) ד"ה הפירוש השלישי ע"ש וכתב שם הטעם דבאין לה וסת כיון שעלולה לראות בכל שעה יותר מסתבר לתלות במקור משנתלי במכה המוציאה דם לפרקים, וכן יש לפרש כוננת הט"ז (סק"ח) שכתב אם יש לה מכה אע"פ שאין ראוי לתלות בה כל כך אילו לא היה לה וסת מ"מ עכשיו שיש לה וסת תלינן בה דרצונו לומר דאין ראוי לתלות בה כ"כ אע"פ שמוציאה דם לפרקים כיון שאין לה וסת וכשיטתו

(כאן בסק"י) מ"מ עכשיו דאית בה תרתי דהמכה מוציאה דם ויש לה וסת תלינן בה. ומש"כ רבינו דלשון זה אינו במרדכי והט"ז הוסיפו עיין בב"ח שכתב דההוכחה הוא ממאי דמסיק במרדכי אבל בשעת וסתה אפילו יודעת ודאי וכו' אלמא דסוף דבריו נמי ביש לה וסת קאמר ומחלק בין שעת וסתה ובין שלא בשעת וסתה ע"ש.

ואי תקשי וכו' א"כ הוי כידעת שמכתה מוציאה דם. כל זה קשה להבנת רבינו לעיל דכידעת שמכתה מוציאה דם תולין אפי' באין לה וסת אבל לפמש"כ לעיל דדעת הט"ז דתרווייהו בעינן לא קשה מידי, אך הקושיא נשאר על הנודע ביהודה שכתב דהכא מהני גם באשה שאין לה וסת אלא דבסעיף ה' מיירי דדם מכתה ברור ובסעיף ז' מיירי אפילו אינה יודעת שמכתה מוציאה דם וע"ז קשה כיון שמוצאת שם באותו מקום בצדדין דם א"כ הוי כידעת שמכתה מוציאה דם ומאי קמ"ל.

[טו] מכח ס"ס. דוקא שראתה בבירור שלא בהרגשה ואז מותרת ואפילו הוא ספק אם המכה בצדדין אבל כשמוצאת דם ע"י בדיקה או תשמיש דאיכא ספק הרגשה משום הרגשת עד ושמש לא מועיל ספק ספיקא כזו ואינה תולה במכה באינה יודעת שמוציאה דם אמנם אין על אשה זו חיוב בדיקה שלא תטמא עצמה בחנם ותמתין עד שתרגיש ותטמא ועיין ביאורים:

דס. (כך משמע נפסקי מהר"א סימן מ"ז וצנהגות ט"ז) וכן אס' אין לה וסת קצוץ, והוא ספק אס' הדס נא מן המקור או מן הנלדין, תלינן צמכה [טו] מכח ספק ספיקא, ספק מן הנלדין או מן המקור, (יב) ואת"ל מן

תמיד אחר הטלת מי רגלים ומה"ט מצריך לה בדיקה תמיד אחר הטלת מי רגלים עד שתעקר ג"פ ע"ש במהרי"ל ובסימן קצ"א בהג"ה בסופו ומבואר נדה דף ט"ז דלמ"ד וסתות דאורייתא אפי"ו רואה מחמת מכה טמאה ומשום הכי חש דאפי"ו אם יתברר עכשיו על ידי בדיקה שיש לה מכה מ"מ במאי נתברר שגם קודם הבדיקה היה לה מכה זו ואפשר שנקבע לה וסת מקודם על זה שתראה בשעת הטלת מי רגלים ואז

טמאה אפילו נולד לה מכה אח"כ ובפרט לפמ"ש הש"ך שאינה רואה בשום פעם רק אחר הטלת מי רגלים א"כ נהי דהרבה פעמים הדם שאחר מי רגלים מחמת מכה היא מ"מ בודאי איקבע לה וסת ראייתה ג"כ אחר מי רגלים רק שאינה יודעת לאיזה פעם נקבע לה וסת ראייתה אם לפעם עשירי או לפעם השלשים דודאי אם אשה תקבע לה וסת שתראה אחר שתאכל עשרה או מאה פעמים פלפלין ודאי דהוי לה וסת קבוע לזה וה"נ בודאי שיש לה וסת מורכב לימים ולהטלת מי רגלים דהא חזינן שאינה רואה בשום פעם רק אחר הטלת מי רגלים על כרחך המי רגלים הן הרכבה לוסת לימים או לשאר דברים וכן"ל וסת הראשון לחוד ודאי נעקר דהא אם לא תטיל מי רגלים באותו היום לא תראה דהא אינה רואה כי אם אחר הטלת מי רגלים כמ"ש הש"ך שם ובודאי וסת מורכב יש לה וכיון דוסתות דאורייתא אפילו מחמת מכה טמאה כנ"ל ובודאי דאין לטהר רק למ"ד וסתות דרבנן. עוד כתב הט"ז בסוף דבריו דאם בשעת הכאב מוצאת דם מוכחא מילתא דממנו בא וכו'. הנה דבריו לכאורה מרפסן איגרי דהא עיקר קושיתו על הרמ"א הוא מסי' קצ"א דשם איכא כאב וכאב עדיף ממכה ואפי"ו הכי צריכה בדיקה כמבואר בסי' קצ"א וזה היה עיקר קושייתו על הרמ"א ואם כן לדידיה נמי תקשה מהתם דהא בסי' קצ"א מיירי דבשעת הכאב מוציאה דם ואפילו הכי צריכה בדיקה כמבואר שם ונראה כוונתו כיון שיש לה מכה ובשעה שהמכה מתחיל להכאיב יוצא דם אז איכא הוכחה דממנו הוא בא כיון דאיכא תרתי מכה וכאב ובשעה שמתחיל להכאיב מקום המכה הדם שותת ויורד הוי כהוכחה ברורה מה שאין כן מכאב לחוד כנ"ל לפרש דבריו. והנה הנה"ך יישב קושיותיו ע"ש אכן מה שיישב מה שהקשה הט"ז מהרי"ל סג"ל וז"ל דשאני התם דאפשר בבדיקה משא"כ הכא דאי אפשר בבדיקה קשה לי דברשב"א בתה"א מוכח בהדיא דאפשר בבדיקה שכתב וז"ל דאי אפשר לידע זה כי אם בשפופרת ע"ש אלמא דבשפופרת אפשר לבדוק אם המכה מוציאה דם והיינו שתכניס השפופרת עם המוך לכל החורין ולא תמצא דם רק כשתגע במקום המכה תמצא דם אז יתברר שהמכה מוציאה דם. אכן לפענ"ד נראה דלא קשה כלל אמהרי"ל סג"ל דשאני התם דליכא מכה רק כאב ואף דהט"ז הביא בשם מהרי"ו דכאב עדיף ממכה נראה דאין כוונת מהרי"ו לומר כלל דכאב יהיה עדיף ממכה דאין זה שום סברא כלל דעינינו רואות ההיפך דמכה דרכה להגלע ולהוציא דם וליחה משא"כ כאב דהרבה כאבים שאינן בני דמים רק כוונת המהרי"ו הוא דקאי אמ"ש שם מקודם שהאשה תבדוק עצמה במוך נקי ושוב תהיה טהורה לעולם בלא בדיקת המוך ירצה ליישב שלא תקשה דמאי מהני הבדיקה בפעם אחת שלא תמצא על המוך מ"מ במה תדע אח"כ כשתמצא עוד דם במי רגלים שאין זה דם המקור לזה אמר כיון שבדקה עצמה פעם אחת בעת הכאב ונתברר לה שאין זה דם המקום רק הדם בא מחמת הכאב וכיון שנתברר שהכאב בר דמים הוא עדיף ממכה כיון שנראה לחוש שהכאב הוא צער כל כך עד שצער זה בר דמים הוא אין לחוש שוב בכל פעם שמרגשת כאב וצער זה ועדיף ממכה אבל סתם כאב שאינו ידוע אם מוציא דם ודאי גרע ממכה וזה מבואר לחוש וכ"כ הגאון ח"צ בתשובה סי' מ"ו ע"ש כנ"ל ברור ומ"מ כיון שהט"ז והש"ך מסכימים שאין לסמוך על דברי הרב בהג"ה זו נראה להחמיר כנ"ל ברור: (יב) ואת"ל מן המקור וכו'. הש"ך ס"ק כ"ב הביין בכוונת רמ"א דאפילו במצאה דם בבדיקה טהורה מטעם ס"ס ומתוך כך השיג עליו והוכיח דמוצאת בבדיקה טמאה דאין כאן ס"ס כמבואר בכללי ס"ס בדין י"א וי"ג. ובעניותי אין אני מבין דבריו ז"ל דהאיך יעלה על הדעת דדעת רמ"א דאפילו נמצא דם בבדיקה טהורה מטעם ספק ספיקא אף דאיכא ספק הרגשה דאימר הרגשת עד הוא כמבואר בריש פרק הרואה כתם דא"כ אף במוצאת בשעת תשמיש לטהר מהטעם ס"ס דאפילו הרגשה איכא ספק צדדין דאימר הרגשת שמש הוא כדאיתא ריש פרק הרואה כתם כמו ספק הרגשת עד בבדיקה ובהדיא כתב הש"ך בס"ק כ' דברואה בשעת תשמיש אינה מותרת שדעת רמ"א רק לישב תחת בעלה אבל

נגד נקיים צריכה ואפילו לישב תחת בעלה בעינין שתהיה אשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה דוקא וכאן מתיר הרמ"א במוצאת בבדיקה אפילו נגד נקיים ואפילו באין לה וסת כלל. ועוד קשה דהא הנך פוסקים דסברי דבעינין שתדע שהמכה מוציאה דם מפרשי' הא דאמרי' בש"ס נדה ס"ו מכה יש לי ששם יש דם דהיינו ששם יש דם בבירור ושם בודאי איכא ספק צדדין דהא מהני שם בדיקת שפופרת ואפי' הכי לא מהני מכה שאינה ידוע בבירור שמוציאה דם

[טז] שמכתה מוציאה דם. ודוקא כשידעו שהמכה במקור וכנ"ל בס"ק י"ב ואז טהורה אפילו בספירת ז' נקיים ועיין ביאורים ס"ק ט"ז: [יז] ומ"מ בשעת וסתה ואפילו ברואה ממש בלא הרגשה טמאה. אבל אם מרגשת שדם זה באה מהמכה טהורה אפילו בשעת וסתה ואם ראתה מחמת תשמיש ומרגשת שדם זה בא ממכתה עתה אפילו דם מכתה משונה מדם ראייתה תולה במכתה דאימר שמש עכרן. ולענין לאוסרה לבעלה משום רואה דם מחמת תשמיש ודאי

מטעם ס"ס ועוד דאין שייך כלל לומר במוצאת דם בבדיקה ספק צדדין דהא דם הנמצא בפרוודור חייבין עליו על ביאת מקדש ודאי הוא כמבואר בנדה דף י"ז וי"ח וחייב מלקות וכתת וחטאת האיך שייך כלל לומר בהצטרף לזה עוד ספק שתהיה ספק ספיקא והיא תמיה גדולה בעיני אלא ודאי דבדיקה כיון דאיכא ספק הרגשה ודאי אסורה דאין כאן שום ספק כלל רק ודאי כנ"ל רק

דתולה משום שעת וסתה. ש"ך ועיין ביאורים: [יח] או מל' יום לל' יום. ואפילו אם לא ראתה ביום הל' מ"מ בראייה הראשונה שרואה אחר יום הל' טמאה ודע דאחר שטמאה משום נדה אינה עולה מטומאתה עד שיהיה לה בדיקה והפסק טהרה ויום א' מהז' נקיים ותמצא נקי מדם דוקא ועיין ביאורים בסימן קצ"ו:

כוונת הרמ"א למעוטי שאם ודאי ראתה בלא הרגשה כיון דמדרבנן היא טהורה מטעם ס"ס והא דלא כתב מטעם ספק דרבנן הוא מטעם דרצה להשוותו ממש לכתם אף שהיא רואה ממש מ"מ כיון דאיכא עוד ספק צדדין הוה ממש ככתם דאיכא ביה ג"כ ספק מעלמא דתולה במכה בכל ענין כיון דאיכא עוד ספק צדדין ולא קשה שוב קושית הש"ך דמבואר שם דברבנן לא בעינין כלל ס"ס. ועוד דדמי ממש לכתם כמ"ש לעיל דתולה במכה בכל ענין ולזה אפי' איכא ספק אם המכה בצדדין טהורה כיון דבודאי לא ארגשה אבל בבדיקה או בשעת תשמיש דאיכא ספק הרגשה אסורה עד שתדע שהמכה מוציאה דם ושפיר הוכיח הרמ"א דינו מהש"ך ולפ"ז נראה דאשה שיש לה מכה שאינה יודעה שמוציאה דם שאין לה לבדוק עצמה כלל שאם תמצא תהיה טמאה ולמה לה לטמא עצמה בחנם תמתין עד שתרגיש ותטמא כנ"ל: (יג) ומ"מ בשעת וסתה. ואפי' ברואה ממש שלא בהרגש טמאה ולא תקשה הא לא שייך כאן לומר סברא דא"כ לא תטמא לעולם שהרי תהיה טמאה כשתרגיש דלא פלוג ברואה ממש כיון דאף במרגשת אין כאן הרגשה ברורה דאימר דם מכה היא מרגשת דהא מכה במקור ואפ"ה טמאה מש"ה אף בלא הרגשה ג"כ טמאה רק בכתמים טהורה אפי' בשעת וסתה וראיה לזה מדברי הש"ך בס"ק כ"ו שאינו מטהר רק במרגשת שדם זה בא מהמכה משמע באינה מרגשת כלל טמאה בשעת וסתה רק בכתמים טהורה אפי' בשעת וסתה. והנה לפי מ"ש בס"י קפ"ד בביאורים בס"ק ט' דהעיקר היא שעת וסתה ולא עונה הסמוכה לוסתה נראה ג"כ דהעיקר תלוי בשעת וסתה אבל כבר כתב הנה"ך בריש ס"י קפ"ד דנשים בזה"ז אין להן שעה קבוע וכל העונה בשעת וסתה דמיא: (יד) או מל' יום לל' יום. נראה דאף דלגבי בדיקה אם בדקה עצמה ביום ל' ולא ראתה שוב א"צ בדיקה לעולם עד שתראה פעם אחת ואז תמנה שוב ל' יום משעה שראתה וחוששת לו אבל בלאו הכי אינה חוששת דעונה בינונית מיום הראות מניין ולא מיום

נתיבות משה - ביאורים

אי אפשר דבכל הראיות לא יהיה בהם דם נדה ממש לכן טמאה בשעת וסתה א"כ סברא זו קיימת גם כשאינה מרגשת דבין במרגשת ובין באינה מרגשת טהורה מן הדין שאנו צריכין לאוסרה מטעם דאל"כ לא תטמא לעולם א"כ אין חילוק בין מרגשת לאינה מרגשת ובשניהם אנו צריכין לטמאה בשעת וסתה וכ"כ בשו"ת נודע ביהודה

(ט) ואפילו רואה ממש שלא בהרגשה טמאה. והטעם דבאמת גם במרגשת שהדם מן המקור מן הדין טהורה אפילו בשעת וסתה כיון שיש לה מכה במקור המוציאה דם הרי יש כאן ספק שקול ספק ממכה שבמקור ספק דם נדה וכיון שיש לה חזקת טהרה מוקמינן לה אחזקתה אלא מפני הטעם דאל"כ לא תטמא לעולם דזה

[יט] וכתמים תולה. אפילו בשעת וסת. הש"ך: **[כ]** ברי לי שאין עיין ביאורים: **[כא]** כל זמן שהיא בודקת. מיירי שיש לה מכה רק שאינה יודעת אם מוציאה דם. ולדעת הט"ז בס"ק י' הדין זה דוקא ביש לה וסת ושלא

בשעת וסתה. ולדעת הש"ך בנקה"כ אפילו באין לה וסת: **[כב]** יש מסתפקים. ואם עשה רפואה לאשה אחת קודם שנתחזקה ונתרפאה יכולה לסמוך עליו אשה אחרת אפילו אחר שנתחזקה. ש"ך:

מלי יוס ללי יוס, (טו) אינה תולה צמכתה, דאל"כ לא תיטמא לעולם. (ג"ז שס וצ"י צס סמ"ג וסמ"ק). **[יט]** וכתמים, תולה זה בכל ענין (צמרדכי):

ו. נאמנת אשה לומר: מכה יש לי באותו מקום שהדם יוצא ממנה. (וכן אס אומרת: **[כ]** צרי. לי (טז) שאין דם זה בא מן המקור, נאמנת וטהורה. (מהרי"ו סימן כ"ה):

ז. אם **[כא]** כל זמן שהיא בודקת בכל החורים והסדקים אינה מוציאה כתמים, כי אם במקום אחד בצדדין, יש לתלות שממכה שבאותו צד בא. וכל שכן אם מרגשת בשעת בדיקה, כשנוגעת בצד המקום ההוא כואב לה קצת, ובשאר חורין וסדקים אינה מרגשת כאב כלל:

ח. אם תרצה להתרפאות, צריך שיהיה קודם שתתחזק. אבל לאחר שתתחזק, (יז) **[כב]** יש מסתפקים אם מותר לסמוך על הרפואה לשמש אח"כ. ויש מי שמתיר אם אמר לה רופא ישראל: נתרפאת. ואם תראה האשה

הראויה לראות מכל מקום ככאן אם עבר עליה יום לי ולא ראתה וראתה ביום ל"ב או אח"כ נראה דבראיה ראשונה לאחר יום הלי טמאה משום דוכי לא תטמא לעולם דאם תטהר אותה ראיה אין לה שוב עונה בינונית כלל דהא עונה בינונית דוקא מראיית דם

מנינין ופשוט: **(טז)** אינה תולה במכתה. הש"ך בס"ק כ"ו הביא בשם הרשב"א דמטהר אפי' בשעת וסתה וכדי ליישב דבריו שלא תקשה עליו הקושיא דוכי לא תטמא לעולם נראה דהנה שלשה מיני הרגשות באשה כמו שיתבאר בסי' ק"צ אי"ה. א' אם מרגשת שנזדזע גופה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' א"ב הל' י"ז. ב' כשמרגשת שנפתח מקורה כמבואר בכל הפוסקים. ג' כשמרגשת שדבר לח זב ממקורה כמו שיתבאר בסי' ק"צ והנה בהרגשת פתיחת המקור וזיבת דבר לח ודאי דאינה יכולה להכיר בין דם

נדה לדם מכה כיון דהמכה ג"כ במקור אבל בהרגשת שנזדזע גופה ודאי דדם נדה היה דזיבת דם המכה בלא זיעזוע גופה ממילא זב ותהיה טמאה בהרגשת זיעזוע גופה אבל בשעת תשמיש והטלת מי רגלים ושעת בדיקה אינה יכולה להכיר בשום הרגשה כמבואר בריש פרק הרואה כתם: **(טז)** שאין דם זה בא מן המקור. לא ידעתי מציאות לזה דודאי אף דם שנמצא בצדדין טמאה דאמרי' דמן המקור בא לצדדין אם לא שתאמר שיודעת ששורש הדם לא בא רק מן הצדדין וזה רחוק שתדע כשאין לה מכה גם בשו"ת פני יהושע כתב שאין לסמוך על זה לבד רק לעשותו סניף כשיש עוד טעם להיתר: **(יז)** יש מסתפקים. כתב הש"ך ס"ק כ"ח דאם עשה רפואה לאשה אחת קודם שתתחזק וכו'

נתיבות משה - ביאורים

ספק אחד אבל באינה מרגשת דיש ספק ספיקא לא מחמירינן וכ"כ בחידושי רעק"א בהערותיו לחו"ד, וכ"ה בשו"ת רעק"א (סי' סב) ומ"מ אף לרבינו היכא שהמכה בצדדין אם המכה מוציאה דם ולא הרגישה שהדם מן המקור תולין בה אפילו בשעת וסתה דשפיר תהיה טמאה מן הדין כשתרגיש שהדם מן המקור ואם ע"י בדיקת עד ראתה דם והמכה מוציאה דם נמי תולין כמשי"כ החו"ד (סק"ד) ואף דהתם לא כתב דגם בשעת וסתה יכולה לתלות כתבו לקמן (סי' ק"צ סק"ח) דיכולין לתלות אפי' בשעת וסתה מפני שתהיה טמאה כשתרגיש מן הדין דהרי המכה היא בצדדין ולא במקור.

(י) נראה דבראי' ראשונה לאחר יום הלי טמאה. והיינו לשיטתו דברואה שלא בהרגשה נמי טמאה אבל

(סי' מא) מתחילה, אלא דמסיק להלכה דברואה שלא בהרגשה טהורה וטעמו דבמכה שאין ידוע שמוציא דם אם מרגשת בשעת וסתה שהדם בא מן המקור טמאה מן הדין שהרי ליכא ספק שקול שהרי המקור דרכו להוציא דם ודאי ודם מכתה ספק ולפ"ז כשלא תרגיש בשעת וסתה שהדם מן המקור תהיה טהורה דהוי ספק ספיקא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא מן המכה ולא שייך לומר דאל"כ לא תהיה טמאה לעולם דשפיר תהיה טמאה מן הדין כשתרגיש, וא"כ יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דמכה המוציאה דם לא תתלה בה ליטהר בשעת וסתה ומכה שאינה יודעת אם מוציאה דם תולה אפילו בשעת וסתה ולכן מסתבר דבאינה מרגשת תולין אפי' בשעת וסתה אף דאנו מחמירין בשעת הוסת במרגשת דאינה רק

והוא תמוה בעיני דאם היא לא נתחזקה עדיין בחולי האיך נתחזק הוא לרופא: (יח) טבילה אחרת צריכה לפרוש. משמע דקאי אראתה בשעת תשמיש שהתחיל בו דהיינו כשראתה מחמת תשמיש בליל של טבילה אז צריכה לפרוש בליל טבילה שנית אבל כשראתה בליל טבילה שלו בשעת תשמיש אינה צריכה לפרוש בלילה דטבילה שני דטבילה כקפיצה דמיא כמו שכתב הראב"ד בס' בעל הנפש דף ו' וראיה מגדה ס"ו מהאי איתתא דכל אימת דהוה סלקא מטבילת מצוה וכו' ע"ש ועיין בריש סי' קפ"ט בט"ז ס"ק ד' ובמ"ש בביאורים דאלת"ה לא היה להש"ע לכתוב רק סתם הרואה בליל טבילה צריכה לפרוש בליל טבילה שניה וגם לא היה לו לכתוב כלל דין זה כאן בסי' קפ"ז גבי רואה דם בשעת תשמיש רק בסי' קפ"ט גבי חששא דוסתות אלא ודאי דלטבילה לחוד לא חיישא דכקפיצה דמיא דלא חיישא בפעם אחת כמבואר בסי' קפ"ט ולטבילה ולתשמיש

[כג] אין מתירין. פי' להתירה. לכתחלה ע"י שתעשה רפואה זו או לענין אם נתגרשה אבל אין מוציאין אותה מבעלה אם כבר עשתה רפואה זו ומותרת לשמש. ט"ז וש"ך: [כד] צריכה לפרוש ליל של טבילה. דוקא כשראתה בליל טבילה אחר תשמיש אפילו שלא בשעת תשמיש רק באותה עונה דוסת מורכב הוא לטבילה ולתשמיש אבל אם ראתה בליל טבילה בלא תשמיש כלל א"צ לפרוש ועיין בביאורים: [כה] ליל של טבילה שלישיית. היינו כשעברה ושימשה בליל טבילה שניה דנעקר הוסת בהרכבה אבל כשלא שימשה בליל טבילה שניה אסורה דכל וסת אינו נעקר רק כעין שנקבע וא"כ כשראתה בליל טבילה אחר תשמיש אסורה לעולם לשמש בליל טבילה אם לא שעברה ושימשה ולא ראתה חזרה להתירה ואם ראתה בליל שני של טבילה אחר תשמיש דעת הגהמ"י שאסורה תמיד בליל ב' ועיין בביאורים שיש לגמגם בזה

שפסק דם וסתה וראייתה על ידי הרפואות, וניכר שהועילו, יש לסמוך אף על עו"ג:

מ. הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם, נתרפאת ומותרת לבעלה. ואם חזרה וראתה מחמת תשמיש, אפילו פעם אחת, בידוע שלא נתרפאת. ובזמן הזה [כג] אין מתירין ע"י רפואה זו (הרמנ"ן וראב"ד נס' ז"ה). ומיהו אין מוציאין אותה מבעלה אחר רפואה זו, עד שתבעל ותחזור לקלוקלה (ראב"ד סס):

י. הרואה דם בשעת תשמיש, מותרת לשמש פעם שנית כשתמהר. מיהו מיחש חיישינן חדא זימנא אחר ראייתה, כגון ראתה פעם אחת או פעמים בליל של טבילתה, כשתגיע (יה) טבילה אחרת (כד) נריכה לפרוש) ליל של טבילתה, (יט) ואין צריך לפרוש [כה] ליל של

חיישא דהוי כמו וסת המורכב לקפיצה וימים דחיישא בפעם אחת כמבואר בסי' קפ"ט בש"ך ס"ק מ"ח ומכאן מוכח דלא כהש"ך לקמן ס"ק ל"ה שכתב דתשמיש כקפיצה דמיא דאי תשמיש גם כן כקפיצה דמיא מהיכי תיתי יהיה לה קביעת וסת לטבילה ולתשמיש אטו וסת שנקבע מחמת שני אונסין הוי קביעת וסת אתמהה וכל שבג"פ לא הוי וסת קבוע לא חיישינן בפעם אחת אלא ודאי דתשמיש כאכילת פלפלין דמיא כמ"ש התוס' גדה ס"ו משום הכי חיישא ג"כ להרכבה והא דלא חייש' לתשמיש לבד בפעם אחת הוא מטעם שכתב הט"ז בס"ק ט"ז משום דלא מפקינן לה מבעלה משום חשש דוסת שאינו קבוע משא"כ בליל טבילה דאין כאן רק חשש לענין יום וסת בלבד חיישא. ולפ"ז נראה דאפילו לא ראתה בשעת תשמיש ממש רק שראתה בליל טבילה אחר התשמיש זמן רב דלכל וסת הן לקפיצה הן לאכילת פלפלין הוי וסת כשראתה באותה עונה של הקפיצה ואכילת פלפלין והכא נמי דכוותיה רק לענין רואה מחמת תשמיש כדי לאפוקה אותה מבעלה אז בעינן רואה בשעת תשמיש ממש דמשום עונה הסמוכה לתשמיש לא מפקינן לה מבעלה רק משום שעת וסתה כמ"ש בריש סי' זה אבל לענין וסת סגי כשרואה באותה עונה: (יט) ואין צריך לפרוש ליל של טבילה שלישיית. נראה דהיינו דוקא כשעברה ושימשה בליל טבילה שנית ולא ראתה דעקרה לוסת

נתיבות משה - ביאורים

מכה שאינו ידוע אם מוציא דם ע"ש אבל בידוע שמוציאה דם יש לומר דתלי' אם הוא וסת החודש גם להחוד' טהורה כיון שתהיה טמאה כשיגיע וסתה רק בוסת הפלגה או עו"ב איכא סברא דוכי לעולם לא תטמא.

לפמש"כ הנוב"י והרעק"א דטהורה דתלינן במכה הוא הדין הכא טהורה דהא שפיר תהיה טמאה כשתרגיש, ועיין בפ"ת (ס"ק כ"ו) מה שכתב בשם הסד"ט שנסתפק אם עבר עליה וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה עצמה ומצאה טמאה ע"ש התם מיירי לענין

ואם ראתה בליל ג' או ד' של טבילה לכ"ע א"צ לחוש אח"כ ודע דלא מועיל בדיקת שפופרת להיתירה בליל טבילה ועיין כל זה בביאורים: [כו] כל פעם בביאה ראשונה. עיין ט"ז אפילו היה מופלג מליל טבילה קבעה וסת לביאה ראשונה שלאחר טבילה ואפילו עברה ושימשה קודם הטבילה ולא ראתה קבעה וסת אסורה לטבול ולשמש ולדעת הש"ך נראה דמותרת וכן עיקר ואם ראתה ג"פ בליל טבילה או ליום ידוע בחודש דלא היה ביאת היתר בינתיים אסורה ככל רואה דם

טבילה שלישית, דכל מידי דלא קבעה וסת לא חיישינן אלא חדא זמנא: הגה ואם ראתה ג"פ, [כו] כל פעם (כ) צריכה ראשונה שאחר טבילתה, אסורה לנעלה (כא) כאלו ראתה ג"פ לנפוס, שהרי אי אפשר לה לטבול ולשמש עמו, שהרי היא רואה כל פעם אחר טבילתה. (תשובת רש"א סימן תתל"ט מצא

בהרכבה אז אינה צריכה לחוש אבל כשלא שימשה בליל טבילה שנית ולא ראתה צריכה לפרוש ג"כ בליל טבילה ג' דכל וסת אינו נעקר רק כעין שנקבע כמבואר בסי' קפ"ט וא"כ הרואה בליל טבילה אסורה לעולם בליל טבילה עד שעברה ושימשה ולא ראתה והנה אם ראתה בליל שני של טבילה מבואר בהג"ה מ"י דג"כ חיישא לליל שני וכן מבואר במ"י בסימן זה ע"ש. אמנם נראה דהמחבר בכיון שינה מלשון הג"ה מ"י והגיה בליל טבילה דהמחבר ס"ל בסימן קפ"ט סעיף י"ז דלא אמרינן קפיצה דאתמול

גורם וטבילה דמיא כקפיצה ומש"ה לא אמרינן ג"כ טבילה דאתמול גורם והג"ה מ"י אפשר דס"ל דחיישא ג"כ לראיה שניה של טבילה אפשר ס"ל כהנך פוסקים שהביא הש"ך שם דאמרינן קפיצה דאתמול גרם. ולפ"ז בראתה ליל ג' או ליל ד' אחר טבילה לא חיישא אפילו לדעת הג"ה מ"י דכולי האי ודאי לא אמרינן דהטבילה או הקפיצה תגרום וכן מוכח בסימן קפ"ט דחשיב כל חששות דהוסתות וחשיב וסת הפלגה הן של מקריים הוסתות הגוף מיום הראייה ולא חשיב הפלגה מיום הטבילה אלא ודאי דבמופלג מהטבילה לא מצטרפינן הטבילה להוסת וכן נראה דאם בליל א' של הטבילה לא ראתה בשעת תשמיש רק בליל ב' ראתה דלא חיישא אפי' לדעת הג"ה מ"י ודקא כשלא שימשה כלל בליל א' חיישא לליל ב'. ודע דבחששא של טבילה לא מהני בדיקת שפופרת דכל שאינה מטעם חששא הממלאה ונופצת רק מטעם וסת בעינן עקירה ג"פ אי נקבע ג"פ כמבואר בסעיף י"א ועיין ריש סימן זה מ"ש שם בס"ק ג' בביאורים: (כ) בביאה ראשונה שאחר טבילתה. כתב הט"ז בס"ק י"ח וז"ל זה אינו דומה למ"ש הש"ע בסמוך בענין חשש ראיות ליל טבילה דשם תלוי החשש באותה לילה דוקא והנה הרב בעל מ"י הבין בדברי הט"ז אלו דאם ראתה ג"פ בליל טבילה מחמת תשמיש אף שלא היה תשמיש היתר בינתיים דאינה אסורה רק בליל טבילה ומותרת בימים אחרים והמציא מזה דאם ראתה ג' פעמים רצופין ביום ידוע בחודש מחמת תשמיש דאינה אסורה רק לאותו יום הידוע וחלילה מלומר כן וישתקע הדבר ולא יאמר להמציא קולא אשר לא אשתמיט שום פוסק קדמון ואחרון לומר כך ואם כדבריו לא היו מתחבטים בפירושא דהש"ס נדה דף ס"ו בהא דאמר התם ואם יש לה וסת תולה בוסתה והיה להם לפרש כפשוטו שאם יש לה וסת לראיות אלו הג"פ שראתה לוסת שוה תולה בוסתה ולא במחמת תשמיש ועוד שהט"ז הביא בס"ק ח' דברי רש"י דאם אינה רואה כל שעה מחמת תשמיש רק לפרקים תולה בוסתה משמע דוקא שהיו לה תשמישין של היתר בינתיים אז תולה בוסתה ומשמשת בין וסת לוסת אבל כשלא שימשה כלל בינתיים אסורה ותולה רק במחמת תשמיש דבכל רואה מחמת תשמיש לאו מטעם וסת אסורה רק דחיישינן לה לחולי הממלאה ונופצת כך היה קים לחז"ל דיותר מסתבר להחזיקה בחולי הממלאה ונופצת מלתלות בוסת וכוונת דברי הט"ז הם כפשוטו כיון דודאי מיירי הש"ע שהיה לה תשמישין של היתר בינתיים כמו שמסיים הט"ז משום הכי כתב דכאן לא מיירי שהיו הג"פ בליל טבילה והיו תשמישין של היתר בינתיים ודאי דלא היתה אסורה רק בליל טבילה רק כיון שאלו הג"פ לא היו בליל טבילה רק בביאה ראשונה שאחר הטבילה דאז ניכר דהוסיף הוא ביאה ראשונה שאחר טבילה ושוב אי אפשר לה לטבול ולשמש עמה: (כא) כאלו ראתה. כתב הש"ך בס"ק כ"ד כלומר כאלו עברה וראתה וכו' כוונתו דהמחבר אשמעינן דאפי' ראתה ג' פעמים בליל טבילה לא מצטרפי' הטבילה להוסת ולומר שהטבילה גם כן גורם ונתיר אותה בליל ב' לזה אמר דהוי כאלו עברה וראתה בלא שום טבילה ולא חשבינן הטבילה לגרם כלל רק תלינן בתשמיש לחוד כאלו לא היה טבילה ולזה סתם וכתב ג"פ בביאה ראשונה שאחר טבילתה דמשמע אפילו היו בימים שווין כגון בליל א' או ב' של טבילה ג"כ הדין כן ולא כהמ"י והש"ך לא רצה לפרש כדברי הט"ז שהיו ביאות של היתר בינתיים נראה דלא ס"ל בהא כהט"ז לצרף הטבילה להתשמיש לוסת המורכב כיון שיהיה מופלג וטבילה כקפיצה

דמיא לא חזיא לאצטרופי כמ"ש לעיל בס"ק ט"ו ע"ש וכן נראה עיקר וכן מוכח מדברי כל הפוסקים להמעין: **(כב)** ואם אירע לה. עש"ך ס"ק ל"א והפי' בדברי הש"ע לפי כוונתו הוא שאם אירע לה שראתה ג' פעמים בביאה ראשונה שאחר לידתה מותרת אחר לידה השניה אף אם ג"כ ראתה ג' פעמים כיון שעברה ושימשה והיה לה תשמישין של היתר בינתיים כמו שמסיים בהג"ה ומ"ש בהג"ה או שראתה אחר כל לידה ג"פ היינו שאירע לה ג"פ אחר ג' לידות והטעם דביאות של היתר מגלין שהוכו הצדדין מחמת לידה ונראה דאם בביאה ראשונה שאחר הלידה לא ראתה רק אח"כ ראתה ג"פ לא תלינן שוב במכת הלידה דאלו היה מחמת מכת הלידה אף בפעם א' היה לה לראות דם כנ"ל ודע דכל זה הוא רק לענין שלא להחזיקה ברואה מחמת תשמיש אבל נקיים ודאי

צריכה וכן מוכח בתשובת הר"ר יוחנן שם בהדיא: **(כג)** ראתה ג"פ. עט"ז ס"ק ט"ו ומשמע מדבריו דאף דתולה וסתה בביאה ראשונה שאחר לידתה דוקא מכל מקום עברה ושימשה או שפופרת מהני להתיר ע"ש והוא

מחמת תשמיש ואינה תולה בליל טבילה או ביום החודש דלא כמ"י ועיין ביאורים: **[כז]** להקל ולהתירה. עט"ז שכתב דוקא כשלא ראתה מחמת תשמיש רק פעם אחת אחר כל לידה לא מצטרפין אותן הג' פעמים שראתה אחר ג' לידות לוסת כיון שהיו ביאות של היתר בינתיים אבל אם ראתה בשלשה לידות אחר כל לידה ג"פ אזי אסורה אחר לידה ד' אף שהיו ביאות של היתר בינתיים כיון דהוחזקה כל פעם באיסור אם לא שהיה לה בדיקת שפופרת או שעברה ושימשה אחר לידה ד' ועיין ביאורים דנראה דלפי דעתו שמחזיק וסת לראייה שאחר לידה דאף שפופרת אי עברה ושימשה גם כן לא מהני עד שיעקר ג"פ כמו בסעיף י"א. אמנם הש"ך חלק אכל דבריו וסובר שמותרת אפילו ראתה אחר כל לידה ג"פ כיון שהיו ביאות של היתר בינתיים אבל נקיים ודאי צריכה ואינה תולה

במכת לידה עוד כתב הש"ך דאם ראתה ג' פעמים מחמת תשמיש בתוך ל"ג לזכר וס"ו לנקיבה דמותרת לבעלה ועיין ביאורים:

תימה מאד דכל שאינה מטעם חששת ממלאה ונופצת רק מטעם וסת בעינן עקירה ג"פ דוקא וכמבואר בסעיף י"א גבי רואה לחצי שנה ובדיקת שפופרת לא מהני כלל כמ"ש לעיל ס"ק ג' וס"ק ט"ו ע"ש: **(כד)** ג"פ רצופין אחר לידה לא תלינן בלידה. כתב הש"ך ס"ק ל"ב דאם ראתה בתוך ל"ג לזכר וס"ו לנקיבה כיון דמן הדין דם טהור היא אין להוציאה מבעלה דנהי דהחמירו וכו' ודברים אלו א"א להולמן כלל דהא קיימא לן כרב נדה דף ל"ה דמעין א' התורה טימאתו והתורה טיהרתו א"כ מה בכך שהדם רחמנא טיהרתו עכשיו מכל מקום אחר שראתה ג"פ נתברר שממלאה ונופצת היא ותרואה גם אחר כך מחמת תשמיש בימים שרחמנא טימאתו ואין ראייה כלל מהא דתולין בה הכתם דשם הטעם משום דלא מקלקלה לה מן הדין ואין לומר הטעם משום דרואה מחמת תשמיש נאסרה מחמת וסת ובנדה י"ח אמרינן דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה דזה אינו דהא בימי מניקה ג"כ לא קבעה וסת כמבואר בסי' קפ"ט ואפי' הכי חיישא ברואה מחמת תשמיש כדמוכח כן. וכן בימי עיבורה ובשאר ימים שאינה חוששת לוסת חוששת לרואה מחמת תשמיש משום חשש הממלאה ונופצת כמ"ש לעיל ס"ק ג' וליישב דברי הש"ך נראה דהנה יש להקשות על הא דאסרינן רואה מחמת תשמיש כיון שכתב הר"ן דחולי הממלאה ונופצת הוה ספק השקול אי החולה במקור או מהצדדין והש"ך מוכיח דס"ל דרואה מחמת תשמיש הוא מכלל וסתות דרבנן וכיון דספיקא היא הוי ספיקא דרבנן וכעין זה הקשה בספר נודע ביהודה סי' נ"ו וע"ש וע"כ צ"ל הטעם כיון דעיקר הספק בהא דאי דם הוא מהמקור או מהצדדין נוגע לדאורייתא לבעל ולקודש ונגד זה משווינן אותו לדם נדה ודאי וכללוא הוא בסי' ק"י דכל דהספק נולד בדאורייתא אף דע"י גלגול בא דרבנן אוסרים אותו ובהיות כן יפה כתב הש"ך דבדם טהור דאז אין הספק לענין דם כלל רק נגד אם להחזיקה ברואה מחמת תשמיש שהוא מטעם וסת דרבנן והוי עיקר הספק דרבנן ומותר כנ"ל ליישב דעת הש"ך:

[כה] חוששת לאחרון. ואם לא ראתה פ"א תו לו חיישא ועיין ביאורים שאפי' לא שימשה כלל אחר חצי שנה רק פעם א' ג"כ לא חיישא וכתב הש"ך דאף לוסת החודש חוששת כגון שראתה פעם ראשונה בר"ח חוששת לר"ח ואם עברה ושימשה פעם ב' בראש חודש ולא ראתה מותרת ועיין ביאורים: **[כט]** אלא בעדים. ואם אינו דר בשכונתה אין צריך עדים ואם לא קיים פריה ורביה כופין אותו להוציא. ש"ך ועיין ביאורים: **[ל]** עד שתשמש. ולכן אם התשמיש הראשון היה בלא דם או שלא בדקה עצמה פעם אחת שוב אינה תולה עיין ביאורים:

יא. אשה שראתה מחמת תשמיש, ולאחר חצי שנה חזרה וראתה מחמת תשמיש, מותרת לבעלה, שהרי לא קבעה בג' וסתות שוים, ולא בדילוג. מיהו **[כה]** חוששת לאחרון פעם אחת, ובשיגיע חצי שנה מיום ראיית דם **(כו)** האחרון, אסורה עונה אחת. ואם קבעה וסת לראיית דם מחמת תשמיש שלש זימני וסת שוה, מותרת לשמש בין וסת לוסת. אך ימי הוסת פורשת **(כו)** עד שיעקר שלש פעמים:

כתב הש"ך **(כה)** חוששת לאחרון. כתב הש"ך דה"ה לוסת החודש כגון אם שימשה ט"ו בניסן חוששת לט"ו באייר ואם לא ראתה אינה חוששת לט"ו בסיון והיינו כשעברה ושימשה בט"ו באייר ולא ראתה דנתעקר בהרכבה אבל כשלא שימשה כלל אסורה כדלעיל בס"ק כ"א וא"כ כשאשה רואה פ"א מחמת תשמיש נאסרה לאותו יום החודש לעולם ואם ראתה שתי פעמים מחמת תשמיש נאסרה ליום החודש של ראייה שנייה ולהפלגת יום לעולם כל ימיה עד שעברה ושימשה ולא ראתה דנתעקר בהרכבה וכמו בליל טבילה בס"ק י"ז: **(כו)** עד שיעקר ג"פ. הנה אם עברה עליה רק פעם אחת ולא

יב. הרואה מחמת תשמיש ג' פעמים, **(כה)** אסור להשהותה אף אם אינו רוצה לבא עליה, אלא א"ב רוצה להשהותה ע"י שלישי. ולא ילך אצלה, **[כט]** אלא בעדים:

יג הבעל את הבתולה כמה פעמים, וראתה דם מחמת תשמיש, לעולם מחוקינן שהם דם בתולים **(כט)** **[ל]** עד שתשמש פעם אחת ולא תראה דם מחמת תשמיש. ואם אחר כך תראה שלש פעמים מחמת תשמיש, הוחזקה להיות רואה דם מחמת תשמיש. הגה: ואפילו אם לא פסקה לראות פעם א', אם אין לה נער כלל נשעת תשמיש, הרי היא ככל הנשים ולא תלינן נדס בתולים. (תשובת מהר"ם פדואה סימן י', ט'). מי שיוצא דם ממנו דרך פי אמה, ושמש, האשה תולה בו **(צ"י)** נשט תשובת הרשב"א. וע"ל סימן ק"ץ (סעיף כ').

יד אשה שיש לה מכות ופצעים שאינה יכולה למבול, תצא מתחת בעלה, כדי שלא יבטל מפריה ורביה.

ראתה ג"כ תו לא חיישא דנתבטל ההפלגה לדעת הש"ך בס"י קפ"ט ס"ק מ"ה וכדלעיל בס"ק כ"א רק דנ"מ לענין אם חזרה וראתה דחיישא שוב לחצי שנה אחר ראייה זו וכשנעקר ג"פ שוב אינה חוששת כלל והוא שנתעקר בהרכבה: **(כה)** אסור להשהותה. הנה בהרשב"א ובשאר פוסקים דימו זה לגרושה ולשבויה ולבי מגמגם בזה דשאני גרושה ושבויה דאין לה היתר ולא הוי פת בסלו אבל זו דמהני לה רפואה כמבואר בסעיף ח' לא ידענא אם היא עוסקת ברפואות על ידי רופא ישראל שיאמר שירפאנה אמאי לא תהא כשאר חולה דהוי פת בסלו כמבואר בכתובות: **(כט)** עד שתשמש פעם אחת. וכן אם התשמיש הראשון היה בלא דם שוב אינה תולה דקיי"ל כר' חנינא ריש פ' התינוקת. וכן נראה דאם לא בדקה עצמה פעם אחת דג"כ שוב אינה תולה וראיה לזה מנדה דף י"א ע"ב דאמרין התם שאינה צריכה להיות בודקת אחר תשמיש וקשה דתבדוק מחשש דאימר תפסוק פעם אחת מחמת תשמיש דאינה תולה כדקאמר התם אלא ע"כ דאף אם אינה בודקת אינה תולה וא"כ הבדיקה אינה רק לתקנתא דידה ומשום זה לא שייך לחייבה בבדיקה. וכל קושית הש"ס אינה רק אם נאמר דהבדיקה היא לחומרא דידה כעין הקושיא דתבדוק אימר

נשתנו מראית דמיה או משום שמא תקבע לה וסת
דהנהו בדיקות לחומרא דידה הן משא"כ בדיקה זו
לקולא דידה היא ולא שייך להקשות ממנה כנ"ל ברור:
(א) כל מראה. בט"ז ס"ק א' הביא בשם הב"ח דבמראה
לבן לא יורה עד שיתייבש
דלפעמים אחר שיתייבש ימצא
אדום בקצותיו ותמה עליו
ונלפע"ד ליישב כל תמיהותיו
דמה שתמה דסי' קפ"ו דבעי
בדיקה לפני תשמיש לא קשה
כלל דהא לא בעי בדיקה
לאור הנר רק שתבדוק ולא
תעיין בו עד למחר ובלבד
שתהא מוכיחה קיים כמ"ש
שם ועוד דהתם הוא רק
חומרא בעלמא הבדיקה וכל
מה דאפשר לתקוני מתקנין מה
שאינן כן כאן דמתירין אותה
לבעלה. וגם מה שהקשה מהא
דאמר לא יאמר החכם אלו היה
לח היה טמא לא קשה גם כן
דשאני התם דליכא לברורי מה
שאינן כן הכא דאיכא לברורי
מהיכא תיתי נתיר מספיקא
גם מה שהקשה מסימן נ"ב
אין ראייה דבשלמא התם כיון
דנשחטה בחזקת היתר עומדת
אין לנו להוציאה מחזקתה
משא"כ הכא כיון דארגשה
ורוב דמים טמאים באשה
תדע דאם ארגשה ולא מצאה
כלום טמאה באשה ומשום הכי
צריכין ברור להוציא מהרוב
כנ"ל ליישב תמיהותיו והנה
זה פשוט דאם בעודו לח היה
טמא ונשתנה ביובש למראה
טהורה דטמאה כדמוכח בש"ס

סימן קפח

דיני מראות הדם

א. (א) [א] כל מראה אדום, בין אם הוא כהה
הרבה, או עמוק, טמאים. ובן כל מראה
שחור. ואין שחור אלא מראה [ב] לבן ובן
מראה [ג] ירוק, אפילו כמראה [ד] השעוה או
הזהב, וב"ש הירוק כברתי או בעשבים.
(מרדכי). (וכן מראה שקורין צל"א צל"א צל"א ירוק
הוא), ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב
הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה,
(ב) [ה] ובדקה מיד ומצאה מראות הללו,
טהורה (ד"ע דל"א כמ"ה סימן רמ"ו דמגמגס צוה):
הגה וכן עיקר. (צ"י וטור), דל"א כ"ס מחמירין לטמאה
אם יש בו סמיכות והוא עב: (ת"ה סימן רמ"ו). (ואם
הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מלאה כלום,
ע"ל סימן ק"ץ):

ב. נאמנת אשה לומר: בזה ראיתי, ואבדתי.
אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם
הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או
אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור,
והיא אומרת: חכם פלוני טיהר לי כיוצא
בזה, [ו] אין סומכין עליה:

ג. הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. ובן אם ראתה דם בחתיכה,
אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין
דרך לראות כן. (ג) ובן אשה שנעקר מקור שלה, ובמין חתיכות בשר נופלים

שם להדיא בהא דר' דאמר בלילה לא חזאי שפיר משמע דאי חזאי שפיר אך דנשתנה ביום למראה טהור
טמאה וכן מהא דלא יאמר אלו היה לח וכו' רק להיפוך בנשתנה למראה טמאה החמיר הב"ח ונראה דבכתם
אפילו הב"ח מתיר ודוקא בבדיקה או בהרגשה ובסמיכות דם אמנם אבי זקני הגאון ח"צ בתשובות שלו סימן
מ"ו הכריע דאפילו נשתנה למראה אדום כיון שבשעת יציאה מן הגוף היה בדם מראה טהורה טהור והדין
עמו דכמו שהדין במראה אדום שנהפך ללבן ביובש דאזלינן בחר יציאה מהגוף כן הוא להיפך: **(ב) ובדקה**
מיד ומצאה מראות הללו טהורה וכו'. היינו דוקא תוך שיעור וסת ועיין בסוף סימן ק"צ במה שהוכחתי בזה
דברכי ה"טז בהביאו דברי הרמ"א בתשובה ע"ש: (ג) ובן אשה שנעקר וכו'. בש"ך ס"ק ח' כתב בשם הב"ח

לבנינותו: **[ג] ירוק. כתב**
הב"ח שאם לאחר שנתייבש
נעשה אדום בקצותיו דטמאה.
ולכן כשיבא מראה ירוק או
לבן לפני המורה בעודו לח
לא יורה עד שיתייבש והט"ז
והש"ך חלקו עליו דאחזיק
ריעותא לא מחזקינן ומשמע
מדבריהם דאם כבר נתייבש
ונעשה אדום דטמאה אף
שהיה לבן בשעת יציאה מן
הגוף והח"צ בתשובה חלק
עליהם וסובר דאזלינן תמיד
בחר יציאה מן הגוף הן
לטמא הן לטהר:
[ד] השעוה. או האתרוג או
חלמון ביצה. ש"ך:
[ה] ובדקה מיד ומצאה. היינו
בתוך שיעור וסת ועיין
ביאורים: [ו] אין סומכין.
וכן אשה שמסופקת בדם
שלה אינה יכולה לסמוך
אחברתה שאומרת בדם כיוצא
בזה טיהר לי פלוני חכם מיהו
אם אומרת דם זה טיהר לי
פלוני חכם נאמנת והבעל
יכול לראות דמי אשתו. ש"ך:

[ז] ואפילו ראתה דם. וכתב הט"ז דאפילו בשעת וסתה טהורה דלא אסרה תורה רק כשהמקור במקומה והדם יוצא ממנו משא"כ כשהמקור הולך הדם עמו זה לא אסרה תורה ודוקא כשהחתיכה נפלה לבית החיצון בשעת וסתה אבל אם החתיכה נפלה לבית החיצון קודם ובשעת וסתה ראתה דם טמאה ועיין ביאורים. ובש"ך ס"ק ח' החמיר בזה בשם הב"ח אף אם רואה דם נדות בחתיכה שנעקר ממקורה בשעת וסתה. אבל כשהחתיכות נופלות ממנה בלא דם טהורה לכ"ע: [ח] ולא נימוחו. והש"ך מיקל בנעקר מקורה אפילו בלא בדיקה כיון שידוע שנעקר מקורה. ובענין החולי הנקרא פאר פאל דהיינו שהמקור ירד לפרוזדור החמירו האחרונים ונראה דדינה כמכה שאין ידוע אם מוציאה דם: [ט] טמאה. ואם יש לחוש

דצ"ע לענין מעשה אם יש להקל כיון דדעת התוספות כפירש"י כו' פי' דס"ל דדוקא כשמפלת חתיכה אמרינן דטהורה כיון שהמקור מגדל חתיכה וכיון שהדם בבקעה אמרינן דדם חתיכה היא ולא דם נדות משא"כ בחתיכה שנעקרה מהמקור דאז ודאי דם נדות היא רק דלפי' הר"י שהביאו הרא"ש אפ"ה טהורה משום דאין דרך אשה לראות כך וכיון דלהתוספות והרא"ש לא ס"ל טעם זה משום הכי יש להחמיר אמנם כן קשה כיון דהרב בהג"ה פסק דאפילו ברואה דם גמור טהור הוא במקור שנעקר דמחמת מכה הוא מכ"ש כשדם בבקעה וצ"ל דלא מחמיר רק בשעת וסתה דאז לא תלינן במכה כמ"ש הט"ז ס"ק ה' רק לטעם הרא"ש אפילו הכי טהורה כמ"ש הט"ז שם משום דאין דרך לראות בכך וכיון שרש"י ותוספות לא

בבית החיצון, מהורה: הגה: [ז] אפילו לאמה דם, כל זמן שהחתיכות צנית החילון שלה, טהורה, דתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ולאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. (כן משמע צטור ורצינו ירוחם והלא"ש). והוא שהמילה החתיכות במים פושרין, [ה] ולא נמוחו, ודוקא חתיכות קמנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, [ט] טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו:

ד. כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה

משום ולד טמאה גם כן ימי טמאה של נקבה אפילו לא היתה בחזקת מעוברת: כשהחתיכות נופלות בלא דם ודאי טהורה וכתב הט"ז דאפילו בשעת וסתה מותרת והטעם דאפילו דם נדות ממש כגון בשעת וסתה מותרת משום דלא אסרה תורה אלא כשהמקור נשאר במקומה והדם יוצא ממנו משא"כ כאן שהמקור עצמו מוליך הדם עמו ואין זה דרך ראייה שאסרה תורה עכ"ל הט"ז ונראה דדוקא כשנפלה החתיכה בבית החיצון בשעת וסתה דאז לא חיישינן שהדם הלך מקודם או אחר כך דמוקמינן להאשה בחזקת טהרה ואמרינן עתה בא הדם בעת נפילת החתיכה והחתיכה הולכה דם וטהורה היא. אבל אם החתיכה מונחת כבר בבית החיצון קודם שעת וסתה והדם הולך בשעת וסתה טמאה מטעם דאם כן לא תהיה טמאה לעולם כל זמן שהחתיכה תהיה בבית החיצון וחיישינן דלמא הדם יורד מהמקור עכשיו ולא הוליכתו החתיכה כלל דאטו כשנעקר מקצת מהמקור לא נשאר שום מקור ודמים כלל במקומו. אך קשה על הט"ז דאם כן אמאי לא הגיה הרב גם כן מהא דסיים בש"ע דאם היתה חתיכה גדולה דטמאה מטעם דא"א לפתיחת הקבר בלא דם דלדעת הרב בהג"ה כפי מה שפי' הט"ז טהורה כיון דהחתיכה הולכה הדם עמה אכן בלא"ה לבי מגמגם בדברי המחבר בהא שפסק דבחתיכה גדולה אפי' הדם בבקעה טמאה מטעם דא"א לפתיחת הקבר בלא דם וכן הקשה בב"י ג"כ מהא דשפופרת דהא יפתח המקור מחמת השפופרת ע"ש וכתב דמיירי גם כן בשפופרת קטן ובחתיכה קטנה ע"ש. ולבי מגמגם בה דמה בכך דא"א בלא דם הא דם לפנינו ותלינן שהדם ירד דרך השפופרת או דרך הבקעים שבחתיכה וכיון שדם זה טיהרה רחמנא מהיכא תיתי ניחוש לדם אחר ונחזיקה בטמאה הא אשה זו בחזקת טהורה עומדת והש"ס מיירי בחתיכה שאין עליה דם כלל אז אמרי' כיון דא"א לפתיחת הקבר בלא דם ודאי דם היה ונתנגב וכן לדעת רש"י דסובר דדם שבבקעים ודאי דם חתיכה היא ולא דם נדות איכא למימר מסתמא גם עליה היה דם ונתקנח כיון שא"א לפתיחת הקבר בלא דם נדות אבל לדעת הרא"ש דהדם שבבקעים דם נדות רק שרחמנא טיהרה מהיכא תיתי ניחוש עוד לדם נדות ומנין לו להמחבר זה ואמאי לא נוקמא האשה בחזקת טהרה לומר דהיינו הדם שיצא ע"י פתיחת הקבר ויצא ע"י שפופרת והבקעים שבחתיכה דטהור אפי' הדם נדות. ונראה דאף המחבר חזר בו שלא כתב דבעינן שיהא השפופרת דק שבדקים אלא ודאי דגם בשפופרת גדול תלינן הדם שיצא בפתיחת המקור יצא דרך השפופרת ובחתיכה וצריך לומר לדעתם דסברי דבשעת פתיחת המקור קודם נפילת החתיכה גם כן מחוייב הדם לבא ובוה א"ש גם דברי הט"ז:

(ד) צורת בריה. הנה הרא"ש בתשובה הקשה להרשב"א כיון דבש"ס אמרו על דין זה ששאלו חכמים לרופאים ואמרו מכה יש לה במעיה וכו' וא"כ אפילו נימוחו ג"כ טהורה דהא אפי' דם גמור תולה במכה. והמהר"ם מלובלין בתשובה סי' קי"א כתב לתרץ זה וכבר השיגו הח"צ בתשובותיו. אמנם גם תירוצו אינו מחזור. לכן נ"ל ליישב בפשיטות דהנה בריש המפלת פליגי במפלת חתיכה דרבנן סברי מקור מגדל חתיכה ור"י סבר דאין המקור מגדל חתיכה. והנה לרבנן דסברי דהמקור מגדל חתיכה מ"מ בעינן להטיל החתיכה במים ולבדוק אם יתמחה כמבואר כאן בסעיף ג' דאם לא נתמחה אמרינן דהדם נתקרב ונעשה חתיכה אף דהיה קים להו לחז"ל דהמקור מגדל חתיכה ולפ"ז נראה דבמפלת כמין שערות היה קים להו לחז"ל דאין המקום מגדל דברים כאלו ולכן היו רוצין לטמאות אף שלא נתמחו כמו בחתיכה לר"י שאף שלא נתמחה טמאה מטעם כיון דס"ל דאין מקור

(ד) צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרין, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים ששאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. ובחימום של אלו כך הוא שיעור פושרין בימות החורף. (וסתם פושרין אינם חמין יותר מחמימות הרוק (נ"י נשם ריטצ"א פ' המפלת) ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוץ שממעכן בצפרניו. (ואם מעכנן בצפרניו ולא נימוחו, טהורה ואין צריך לצדוק ע"י שריה). (המ"מ פ"ה וכו"כ הנ"י נשם הרשב"א):

ה. במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם (ה) שום [וי] לחלוח דם, טמאה: הגה והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, דטמאה. (פסקי מהרא"י סימן מ"ז). מיהו נראה לי דאם נדקה ג' פעמים, כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לצדוק מה שהיא רואה אח"כ, כדרך זה, שהרי הוחזקה שדברים אלו אינן דם, רק צאים ממכה שגופה. ודווקא צאטה שיש לה וסת, (ו) [יא] ושלא בשעת וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ו:

מגדל חתיכה אמרינן דע"כ דם הוא שנקרש כך וה"נ דכוותיה ושאלו לרופאים ואמרו דאפשר להמכה לגדל דברים כאלו ומשום הכי התירו ע"י בדיקה דאם לא נימוחו תלינן בגידול המכה כמו דתלינן בחתיכה שלא נימוח בגידול המקור אליבא דרבנן וכשנימוח לא תלינן בגידול המכה וכמו דלא תלינן בחתיכה שלא נימוחה בגידול המקור אפילו לרבנן רק אמרינן דהדם הוא שנקרש והכא נמי דכוותיה וכל שכן הוא דהא אם אינו ידוע אם המכה מוציאה דם לא תלינן בהמכה מכ"ש בזה דלא תלינן במכה רק אמרינן דהדם הוא שנתקרב ופשוט: (ה) שום לחלוח דם טמאה. קשה לי כיון דגוף השערות אינם יכולין להתמחות א"כ ע"כ מכה יש לה כמאמר הרופאים וא"כ נהי דהוי כמכה שאין ידוע אם מוציאה דם עכ"פ באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה היה לנו לטהרה לפי דעת הרב בהג"ה בסימן קפ"ז סעיף ה'. ונראה דשאני התם עכ"פ יש לה מכה מבוררת אבל כאן אין לה מכה מבוררת רק כיון שדרך המכה לגדל דברים כאלו ואין דרך הדם להתקרב לדברים כאלו תלינן במצוי דהיינו במכה ומשום הכי כשנימוחו טמאה דהוי כעין ס"ס להחמיר אימר אין לה מכה ואת"ל יש לה מכה אימר האי דם לאו מינה קאתיא: (ו) ושלא בשעת וסתה. הנה הש"ך תמה דאפילו בשעת וסתה יש לנו לטהרה דהא לא שייך לומר דלעולם לא תהיה טמאה דהא תהיה טמאה כשתראה דם ע"ש. והנה לפי דבריו גדולה מזו ה"ל לתמוה דאשה שאין לה וסת אמאי תהיה טמאה דהא הרמ"א לא טיהר רק באשה שיש לה וסת אלמא דבאין לה וסת טמאה. אכן נראה דהרמ"א לא סמך עצמו לומר מחמת דנבדק ג"פ ולא נתמחו ששוב לעולם לא יתמחה דמהיכא תיתי לומר כך דאולי לפעמים יתקרב הדם לצורת כך ותתמחה רק דטעם הרמ"א הוא כיון דנבדק ג' פעמים ולא נתמחו הרי נתברר שאשה זו מכה יש לה במעיה כמאמר הרופאים ותלינן שכל זמן שמפלת כעין שערות אלו שעדיין מכה זו בקרבה וכעין שכתב בסימן קצ"א להתיר על ידי בדיקה ג' פעמים שלא תהיה צריכה בדיקה שוב לעולם והכא נמי דכוותיה וכיון דאמרינן דיש לה מכה משום הכי אמרינן דאין צריכה

[יב] וי"א שגם לזה. והש"ך פוסק כדעה ראשונה: בדיקה דאף אם אולי יתמחה לדם מ"מ הא הרמ"א ס"ל **[א]** ליום ל'. היינו ליום החודש ש"ך ועיין ביאורים ס"ך י"ב והעיקר כדעת הט"ז והח"צ דחוששת ליום ל' גם כן ע"ש: **[ב]** הידוע. ואסורה לשמש כל העונה כמ"ש בסי' קפ"ד ואינה צריכה לחוש לעונה בינונית ואם יש לה וסת הגוף קבוע אם הוסת מובלע בסוף הפיסוק מותרת לעונה בינונית ואם הוא בתחלתו או משנמשך ראייתה גם אחר הפיסוק אסורה לעונה בינונית ועמ"ש סעיף כ"ד בביאורים:

אינה מפלת שערות כאלו אינה תולה בדם דאין לה ראייה על המכה. וכן אפילו אם מפלת כעין שערות ויש עליהן לחלוחית דם טמאה מהטעם שכתבתי בס"ק ו' ולא סמך על זה רק לענין בדיקה דהוי ספק ספיקא לקולא אימר לא יתמחו כלל ואם תמצי לומר יתמחו אימר מהמכה קאתי:

(א) אם קבעה וסת לשעות. פי' כגון שראתה כמה פעמים בימים שאינן שוין כגון א' בניסן וד' אייר וח' סיון דהדין שחוששת לאחרון שבהן דהיינו לח' תמוז עונה שלימה כמו שחוששת לוסת שאינו קבוע כמבואר בסימן זה כמה פעמים וע"ז כתב המחבר דאם בכל פעם שראתה בימים אלו ראתה תמיד בשעה אחת כגון בשעה

ו. כמה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אע"פ שקשה ואינו נימוח, טמאה. [יב] וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים (ד"ע):

סימן קפמ

דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע:

א. כל אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת **[א]** ליום ל' לראייתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מב' לב' או מב"ה לב"ה, חוששת לזמן **[ב]** הידוע:

ב. כיצד קובעתו, כגון שתראה ד' פעמים, וביניהם ג' זמנים שווין, כגון שראתה היום, ולסוף כ' יום פעם אחרת, ועוד לסוף עשרים יום, ועוד לסוף כ' יום, וזה נקרא וסת ההפלגות. ולכך צריכה ד' ראיות, שראיה ראשונה אינה מן המנין, לפי שאינה בהפלגה. **[ג]** ואפילו קודם שקבעתו שלש פעמים חוששת, שמיד אחר שראתה פעם אחת לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ', וכן בראיית הימים שהיא לימים ידועים לחדש, מיד אחר שראתה פעם אחת ליום ידוע לחדש, כגון כ"א או כ"ה בו, חוששת לפעם אחרת לזה היום, ואסורה לשמש כל אותה העונה. והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן, חוץ מוסת הדילוג, וכמו שיתבאר בסימן זה. ולא אמרו שצריך לקובעם ג"פ, אלא לענין עקירה, שכיון שקובעתו בשלושה פעמים אינו נעקר בפחות מג' פעמים, שכל זמן שלא עקרתו ג"פ צריכה לחוש לו. אבל ליאסר, אפילו בפעם אחת חוששת לו פעם שנייה. ומיהו אע"פ שחוששת לו, נעקר בפעם אחת, אפילו קבעתו כ' פעמים. שאם ראתה כ' ימים ליום ידוע, ובשלישית לא ראתה, אינה חוששת לה עוד:

חוששת עד אחר ב' ראיות וחוששת לוסת החודש ולהפלגה עד שיקבע אחד כדקלמן סעיף י"ג:

[ד] לשעות. פי' שראתה ג"פ בימים שאינן שוין דהדין דחוששת לאחרון שבהם כמו בסעיף י"ג ואם כל אותן הג' פעמים ראתה בשעה ידוע אינה חוששת רק שעתה כשיש לה שעה קבוע לראייתה וה"ה בוסת הקפיצות או אחר טבילתה ג"כ אינה אסורה רק שעתה כשיש לה שעה קבוע לראייתה כיון דוסת שאינו קבוע הוא ועיין ביאורים:

ג. (א) אם קבעה וסת [ד] לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה:

ד. עוד יש חילוק בין קבעתו ג' פעמים ללא קבעתו ג' פעמים, שהקבוע אף על פי שעברה עונתה ולא

המחבר דהוסיף זהו נעקר בשעה אחת אפי' בלא בדיקה דהיינו כיון שעברה שעתה ולא בדקה ולא הרגישה מותרת כדין וסת שאינו קבוע והטעם פשוט דנהי דהשעה קבוע דביום שתראה ודאי לא תראה רק בשעה זו מכל מקום היום אינו קבוע שתראה בשעה זו ביום זה דוקא והוי כשאר וסת שאינו קבוע דמותרת בלא בדיקה ונעקר בפעם אחת כמו בסעיף

ד': (ב) כיון שעברה עונתה. ה"ט"ז ס"ק ה' הקשה הא אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לעולם ולפמ"ש בסי' קפ"ו דבאין לה וסת אין צריכה בדיקה לאור הנר ולא בחורין וסדקין לא קשה מידי דכאן צריכה בדיקה לאור הנר וחורין וסדקין דוקא ונקח"כ תירץ דכאן מיירי ביש לה וסת ואינו קבוע נראה כוונתו דמיירי באופן שנתבאר בסי' קפ"ו סעיף ג' ע"ש ומיירי שראתה פעם אחת קודם

ו' מהיום דאז אינה חוששת לח' תמוז רק בשעה ו' ולא עונה שלימה דבכהאי גוונא אף רבי יודא דפליג עליה דר"י נדה ט"ו מודה דאתיא קביעותיה דשעה ועקרה ליה ליום שאינו קבוע ועיי' בבעה"נ להראב"ד שכתב בהדיא כן ע"ש בבעה"נ שמביא ראיה מהאי איתתא דהוה סלקא מטבילת מצוה הוה חזיא דמא דאמר לה לכי והבעלי לו על גבי הנהר אף דהוה לה וסת

קבוע ליל טבילה אפי' הכי לא אסרה כל העונה וע"כ הטעם משום דטבילה כקפיצה דמיא דהוה כוונת שאינו קבוע ומשום הכי אינה חוששת אלא שעתה ולה היה שעה קבוע לראות בשעה שבאה לעיר משום הכי התירה קודם וזה כוונת ה"ט"ז בס"ק ד' ג"כ שכתב כגון אחר טבילתה וכיוצא פי' דכל וסת שאינו קבוע אינו חוששת אלא שעתה כשהשעה נקבע ג"פ ולזה שפיר מסיים

נתיבות משה - ביאורים

אינה חוששת אלא שעתה בלבד.

ולזה שפיר מסיים המחבר וכו'. הנה הפלתי הקשה דאם קביעותא דשעה חשיב קביעות א"כ למה נעקר בפעם אחת, ומתוך כך פי' כונת השו"ע דנעקר בשעה אחת ר"ל אם הגיע כן ג' פעמים דלא ראתה בשעה זו נעקר אלא דשוב הקשה למה נעקר בלא בדיקה מאי שנא מוסת הקבוע ע"ש וכתב והדבר צריך תלמיד, אבל בסד"ט פי' כפשוטו דנעקר בפעם אחת וכ"כ רבינו ומפרש לה להא מילתא דנהי דהשעה קבועה דביום שתראה ודאי לא תראה רק בשעה זו מ"מ היום אינו קבוע שתראה בשעה זו ביום זה דוקא והוי כשאר וסת שאינו קבוע דמותרת בלא בדיקה ונעקר בפעם אחת, ומינה דבחששות שצריכה לחשוש חוששת תמיד רק לשעה זו אע"פ שעברה זמן של חשש אחד כגון הפלגה של כ"ה שלא ראתה בשעה זו מ"מ כשיגיע חשש יום החודש וכיו"ב חוששת רק לשעה זו דעדיין לא נעקר השעה, ואימתי נעקר השעה רק אם תראה בשעה אחרת ובכה"ג אפשר דצריכה לעקרו ג"פ דהסיבה שלא ראתה הפלגת כ"ה אינה משום דנעקרה השעה אלא משום דהיום אינו קבוע שתראה בשעה זו ביום זה דוקא אבל כשתראה ג"פ בשעה אחרת שפיר נעקר הקביעות של השעה, כנלענ"ד בדעת רבינו ובחידושי הארכתי יותר ע"ש, אבל הסד"ט פי' דהוי כוסת הקפיצות שנעקר קביעות זו בשעה אחת ע"ש.

(ב) ומיירי שראתה פעם אחת קודם הי"ד יום. פי' כגון שיש לה וסת תרוה"ד שמפלגת בין רא' לרי' כ"ח יום עד ל"ב יום ודינו שעד כ"ח יום הוי כאשה שיש לה

(א) דאז אינה חוששת לח' תמוז רק בשעה שישית. ר"ל דלא תימא כונת הראב"ד דכל ימיה אסורה לשמש בשעה ששית כיון דשעה ששית קבועה וכמו שעלה בדעת המקור מים חיים לפרש כן דעת הראב"ד וכ"מ בסד"ט (סק"א) דלמה נחוש לכך הא רוב ימיה איננה רואה בשעה זו ולמה נחוש על כל ימיה שביום זה תראה דם אלא הכוונה דביום שהיא צריכה לחשוש לוסתה שאינה קבועה דהיינו יום החודש או הפלגה אינה אסורה כל העונה כמו כל אשה שאין לה וסת אלא אשה זו אינה צריכה לחוש רק לשעה ששית ואח"כ מותרת אפי' ביום וסתה דאתא קביעותא דשעה ועקרה לאינה קבוע דיומא, אבל בספר האשכול הבין כונת הראב"ד כמו שפי' במקור מים חיים דהרי תמה על הראב"ד וכתב דלא נהירא דשעות וסתות בלא יום קבוע אפילו לר' יוסי לית ליה דאי הכי אשה זו אסורה כל ימיה באותה שעה עד שתיעקר ולא מצינו כזה בגמרא ע"ש.

ולזה היתה שעה קבועה לראות וכו'. ר"ל דמה שאמר ר' יוחנן שמא דמות עירך גרמא ליך אין הכונה שיש כאן וסת האונס של דמות עירך שזה לא חשוב וסת כלל שאין ראיית בני אדם חשיב לקבוע וסת וגריעא מוסת האונס ואינה חוששת לזה כלל אלא הכא מיירי שהיתה שעה קבועה לראות ור"ל שמא אותה שעה שחברותיה רואות אותה הוקבעה ונעשה שעה קבועה לראות ונקבע השעה ואפי' אם לא תראה חברותיה תראה דם וא"כ קביעותא דשעה עקרה לאינה קביעותא דיומא שהרי יום הטבילה לא נקבעה פעמים מקדמת ופעמים מאחרת ולכן

שעברה עונתה, מותרת. ועונה בינונית, שהיא לל' יום, דינה כוסת הט"ז צ"ל הא דאמר ועונה בינונית דינה כוסת מיירי גם כן שיש לה וסת רק שעברה וסתה ולא ראתה דאז חוששת ליום ל' מהראייה שעברה כמ"ש כאן:

ה. פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. (ג) כגון שראתה (ג) כגון שראתה היום. עש"ך ס"ק ח' והנה הרא"ש דף ס"ד כתב וז"ל דרב לא אמר דסגי בג' רק כשהוא לימי החודש אבל בהפלגה בעינן ד' וכן מוכח בפ' שור שנגח דמדמה נגח ט"ו בחודש וט"ז בחודש לפלוגתא דהכא והן משוללי

נתיבות משה - ביאורים

הכא בהיתה לה וסת קבוע ושינתה דאילו באין לה וסת לעולם צריכה בדיקה ולא שייך לומר כיון שעברה עונתה מותרת ובעונה בינונית אסורה, דהרי תמיד אסורה בלא בדיקה ואלא ע"כ דמיירי ביש לה וסת ושינתה דאינה צריכה בדיקה לבעלה תמיד כיון דיש לה וסת ובאשה זו יש חילוק בין עו"ב לשאר חששות דכיון דלא קבעת ולהך שינוי אם עבר חשש יום הוסת מותרת ואם עבר העונה בינונית אסורה עד שתבדוק ולמדנו מזה דאשה שיש לה וסת קבוע ושינתה פעם אחת חוששת גם ליום ל' מיום ששינתה דהיינו עונה בינונית, אך כל זה כששינתה ליום אחר חוששת לעו"ב מיום ששינתה אבל אם לא שינתה ליום אחר אלא שעבר וסתה ולא ראתה בו אע"פ שוסתה הקבוע הי' בהפלגת כ' או כ"ה ועבר וסתה ולא ראתה אינה חוששת ליום השלושים כדמשמע בט"ז (סק"א) ונחלקו בזה הראשונים דעת רמב"ן ור"ן (דף ט"ו). דחוששת לעו"ב והרשב"א כתב שהוא חומר גדולה וכ"מ בב"י (סו"ס קפ"ד) ועיין בדברי רבינו לקמן (סק"כ). ומדברי רבינו כאן ולקמן (סק"כ) משמע דהבין דברי הט"ז דאפי' לא שינתה חוששת לעו"ב וצ"ע ועוד קשה לפ"ז דהרי הט"ז (בסק"א) העתיק דברי מהרש"ל וב"ח דשכתבו בפשיטות דבעבר הוסת ולא ראתה אינה חוששת לעו"ב משמע דהסכים לזה. [אך באמת הוא סברא הפוכה דבשלמא כשלא ראתה כלל איכא הסברא דוכי לעולם תהא טהורה ולכן חוששת להרמב"ן לעו"ב אבל כששינתה דליכא סברא זו כיון שראתה ליום אחר י"ל דגם הרמב"ן מודה שאינה חוששת, אך כ"ז ליום ל' מיום שהיתה ראויה לראות אבל אם לא ראתה שוב ליום השינוי חוששת לעו"ב דהדרה לסברא קמייא דוכי לעולם ותהא טהורה ובזה י"ל דבשינתה דהוי רעותא לפנינו חוששת לעו"ב אבל בלא ראתה אין זה רעותא כ"כ] וע"ע בדברי מהרש"ל בב"ח ובט"ז (סט"ו) שכתב דהפסיקה לראות אינה חוששת לעו"ב מאחר דליכא רעותא לפנינו, משמע מזה דבשינתה דאיכא רעותא חוששת וכמו שכתבתי. ועי' לחו"ש (סק"ג) ועיין שו"ע הרב (סק"ב) דס"ל דאפי'

וסת שאינה צריכה בדיקה לפ"ת ועתה ראתה בהפלגת ט"ו יום נוס"ל לרבינו שלא נעקר בזה וסת תרוה"ד שאינו נעקר בפעם אחת דלא כמ"ש בסוגה בשושנים ס"ד סוף סק"ה] ועכשיו חשבי' וסת תרוה"ד מראי' זו של ט"ו יום שעד כ"ח יום מראי' זו מסולקת דמים ודינה כאשה שיש לה וסת ומ"מ הרי צריכה לחשוש לוסת החוד מראי' הקודמת שהרי וסת החודש אינו נעקר אא"כ עבר יום החודש ולא ראתה בו (כדלקמן ס"ג) וגם צריכה לחשוש לוסת הפלגה של ט"ו יום נמצא דיום החשש של חודש והפלגה יוצא בזמן שמסולקת דמים וקמ"ל שמותרת אם לא בדקה וא"צ בדיקה לפ"ת ולענין עו"ב תלוי בפלוגתת אחרונים דלפי הט"ז לקמן (סק"ז) דראי' שבאמצע אינו מפסיק ההפלגה חוששת לעו"ב בתוך ימים שמסולקת בהם וקמ"ל דאסורה עד שתבדוק אף דדינה בימים אלו כאשה שיש לה וסת, ולדעת הפוסקים שחוששת מראי' אחרונה נמצא דעו"ב הוא שלשים מהפלגת ט"ו שהוא בימים שכבר עלולה לראות בהם ובאמת אין בזה כ"כ רבותא דבלא"ה חייבת לבדוק לפ"ת [ולכמה תי' מאחרונים איכא נפק"מ בין חו"ס ואור הנר ועוד] אך מזה לא הקשה הט"ז אלא מדין דרישא דמותרת בלא בדיקה וע"ז תי' הש"ך שפיר. ובספר סוגה בשושנים (ס"ד סק"ג) תמה על רבינו למה הצריך לומר דראתה בתוך הי"ד יום הרי איכא לאוקמי גם ציור שראתה בימים שרגילה לראות בהן כגון שרואה מי"ד יום אחר טבילה עד עשרים יום ומתחלה ראתה עשרים יום ואח"כ ראתה י"ד יום אחר הטבילה ונמצא דיום החשש חודש יהי' בתוך וסת תרוה"ד שאינה רואה בהן וקמ"ל שמותרת בלא בדיקה ע"ש ולק"מ דבכה"ג אין כאן חשש הפלגה דהא הפלגה מנינן מראי' חדשה ויוצא בתוך הימים שחוששת בהן משא"כ בציור שכתב רבינו איכא נמי וסת הפלגה של ט"ו שהוא יוצא בימים שאינה רואה בהן והרי השו"ע מיירי גם מוסת הפלגה שמותר בלא בדיקה ולכן נקט רבינו בכונה שראתה בתוך הי"ד יום.

ולפי תירוץ הט"ז צ"ל. ר"ל דלפי מה שכתב הט"ז דמיירי

הבנה ונראה דהרא"ש בא לאפוקי מהרמב"ן שכתב בחמשה שיטות דפלוגתייהו בהפלגות דהיינו בחדשים שווין ע"ש ולזה מביא ראייה דע"כ הכא ביום החודש מיירי דהא מדמה נגיחות לפלוגתא דהכא ובנגיחות ודאי דבהפלגות סגי לכולי עלמא בג' כדמוכח מהא דראה שור נגח שור לא נגח כמ"ש הרשב"א בתה"א בטעם הדבר וכן בבעל הנפש להראב"ד ועיין בב"י שהביאו שם וכ"כ כל הפוסקים כנ"ל כוונתו:

(ד) ובימי השבוע. כתב הש"ך דהיינו שראתה ביום א' ולבסוף ג' שבועות חזרה וראתה ביום א' וכו' ואף דבכה"ג איכא נמי הפלגה שוה לכ"ב יום וחשבינן אותה לוסת הפלגה בנדה דף ל"ט ע"ב ונראה דמיירי הכא שלא נקבע לה וסת הפלגה כגון שראתה באמצע הפלגה שלישית דאז נתבטל וסת הפלגה כמבואר לקמן סעיף י"ד דאז תולה וסתה בימות השבוע דוסת השבוע לא נתבטל אפי' ראתה בינתיים כמו בוסת הסירוג ליום החודש לקמן בסעיף ח' ע"ש וכיון דלא נקבע וסת הפלגה וסת השבוע איקבע משום הכי תולה בוסת השבוע אבל בשכבר נקבע וסת הפלגה כגון שלא הפסיקה בראייה בנתיים אינה תולה כלל בוסת ליום השבוע רק בוסת הפלגה כדמוכח שם. ואם אחר שנקבע להפלגה הרחיקה ראיותיה מונה הפלגתה מיום הראייה השנייה ואינה חוששת כלל לוסת השבוע ולומר כיון שנקבע ג"כ לימות השבוע בסירוג ובוסת הסירוג אף שהרחיקה ראיותיה חוששת לאותו יום הראוי לראות כמ"ש בס"ק י"ט

ותהא [ו] משוה ראיתיה, קבעה לה וסת:

ו. כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שווים ושאינם שווים, כך קובעת [ז] בימי החדש (ה) ובימי השבוע שווים ושאינם שווים. כיצד, ראתה ג"פ

נתיבות משה - ביאורים

בשינתה אינה חוששת לעו"ב, ועיין בפרי דעה (סקל"א), וע"ע בדברי רבינו (לקמן סק"ב) ובחידושים (סק"ז) שכתב דבשינתה אינה חוששת לעו"ב וצ"ל דכתב כן רק בדעת הש"ך ע"ש.

(ג) ונראה דהרא"ש וכו'. נראה דכונת רבינו למה שכתב הפלתי (סק"ה) שגם עמד על כונת הרא"ש וביאר דהרא"ש מוכיח היפך דעת רמב"ן מסוגיא דהתם דרמב"ן ס"ל דהגמרא מיירי בהפלגה שוה דבחדשים כולם מלאים או חסרים עסקינן והוי הפלגה שוה ובהפלגה בעלמא שהוא שוה לימות החודש ס"ל לרמב"ן דלכו"ע סגי בג' ראיות אלא הכא דבימי החודש הוא בדילוג ס"ל לשמואל דבעינן שתשלש בדילוג עיין הסברא בזה ברמב"ן ובחי' הר"א תלמידו שהאריך בזה והוכיח הרא"ש דליכא למימר הכי דבשלמא בוסתות ניחא אבל בנגיחה דשוורים למה לי שתשלש בדילוג כיון דהוי הפלגה שוה ויש לה חזקת נגחן ולא שייך שם סברת רמב"ן וא"כ ע"כ דמיירי בחודש בדילוג וה"ה בוסתות מיירי בחודש בדילוג ולא בהפלגה שוה ע"ש באורך.

כמו בוסת הסירוג ליום החודש לקמן בס"ח. צ"ב הכונה, ואולי כונתו דסירוג דימי השבוע הוי כוסת הסירוג דחודש שמבואר לקמן בס"ח שקובעת וסת בכך, ובוסת החודש הרי מבואר ברמ"א סי"ג דאפילו ראתה בינתיים לא נעקר החשש א"כ הכא לא נעקר חשש הוסת.

אב"ז בשכבר נקבע וסת הפלגה וכו'. וכ"כ בסד"ט (סקל"א) והוכיח לה נמי מגמרא (דף ל"ט): שהביא רבינו וכן מוכח דעת השו"ע הרב (סק"ב) שכתב דלמ"ד וסת הסירוג נקבע בד' ראיות ליכא נפק"מ בוסת השבוע אלא ברצופים ע"ש ולכא' הרי יש נפק"מ גם באינם רצופים אם הפסיקה בראי' לאחר שנקבע כבר שחוששת להפלגה מיום שהפסיקה ולוסת השבוע ביום השבוע אלא ע"כ דס"ל

(ד) כגון שראתה באמצע הפלגה שלישית. ר"ל של ימי

[ח] באחד בשבת. כגון שראתה היום ולסוף ג' שבועות ג"כ ראתה בא' בשבת וכן בפעם הג' ואם כבר נקבע וסת להפלגה דהיינו שראתה כבר ד"פ כך ואז נקבע וסת להפלגות שוות לכ"ב יום שוב אינה חוששת רק להפלגה ולא לימי השבוע ונ"מ אם הפסיקה או ריחקה ראיותי ועיין ביאורים:

[ט] קבעה וסת. ולא דמי לוסת הפלגות דבעינן ד' ראיות דהתם אי אפשר לומר כך וכך ימים עד שתראה פעם ב' אבל הכא שתלוי ביום החודש בראייה ראשונה נמי איכא קביעות זמן שהרי אתה אומר בכך לחודש ראיתיה: **[י]** בי"ח בתמוז. וחוששת לי"ט אב ולך' אלול ואפילו לא ראתה בי"ט אב חוששת לך' אלול ועיין ביאורים ואין מדקדקין בין חודש מלא לחסר: **[יא]** וסת. ודוקא שיהיה וסת לדילוגה כגון שהיה לה וסת לך' וראתה

[ח] באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך:

ז. כיצד קובעת בימי החדש בדילוג, כגון שראתה בט"ו בניסן וט"ז באייר וי"ז בסיון, לא **[ט]** קבעה וסת (ה) עד שתראה **[י]** בי"ח בתמוז, שאין ראייה ראשונה מצטרפת, כיון שאין ההפלגות שוות. ומיהו אם היה לה **[יא]** וסת קודם שהתחילה, ואח"כ שינתה וראתה בדילוג ג' פעמים, קבעה וסת בדילוג.

ע"ש בכאן לא חיישינן לזה כיון שכבר נקבע וסת הפלגה אינה תולה רק בוסת הפלגה ולא בוסת השבוע כלל דהא הרמב"ן בחידושי סובר דאין לחוש לשום וסת רק להפלגה ונהי דאנן קי"ל דקובעת וסת אף לימי השבוע היינו במקום דא"א למתלי בהפלגה אבל במקום דאפשר למתלי בהפלגה אינה תולה רק בהפלגה דאלת"ה לא משכחת וסת הפלגה שלא יהיה ג"כ וסת השבוע או בשוה או בדילוג דאם וסתה מח' ימים לח' ימים והתחלת ראייתה היה דרך משל ביום א' הרי וסתה בימי השבוע שוין ואם וסתה מט' ימים לט' ימים הרי וסתה בימי השבוע בדילוג ליום א' ואם וסתה לי' ימים הם בדילוג לשני ימים בימי השבוע ואם לי"א ימים הם בדילוג שלשה ימים ואם וסתה לי"ב ימים הם בדילוג שלשה ימים למפרע ואם וסתה לי"ד ימים

הם בדילוג יום אחד למפרע וממנו תקיש אל השאר ג"כ וא"כ לא משכחת כלל הדינים המבוארים בסעיף ט"ז ולענין אם ריחקה ראיותיה או קירבה ראיותיה דהא צריכה לחוש לאותו יום משום וסת דימי השבוע א"ו כדאמרן דכל שכבר נקבע משום הפלגה אין לחוש לימי השבוע כלל רק במקום שנקבע וסת השבוע וסת הפלגה לא נקבע אז חוששת לוסת השבוע: **(ה)** עד שתראה בי"ח בתמוז. וחוששת לי"ט אב וך' אלול ואם לא ראתה בי"ט אב אפילו הכי חוששת

נתיבות משה - ביאורים

דהא הרמב"ן בחידושי וכו'. ויש להוסיף קצת דאפי' הראב"ד שחידש דין וסת החודש מ"מ מודה דוסת השבוע אינו וסת וחולק בזה על דעת התוס' עי' בחי' הרמב"ן ור"א תלמידו ובחי' הרשב"א (דף ס"ד.) ועיין לחו"ש (סקי"ב) וא"כ נהי דאנן קי"ל דקובעת גם לוסת השבוע היינו היכי דליכא למיתלי במידי אחרינא כמש"כ רבינו.

דאי לא תימא הכי וכו'. וכבר העיר כן הפלתי (סק"א) דכל וסת הפלגה הוי שבוע בדילוג וכן הקשה בסד"ט (סק"ד) ומכח זה הוכיחו דהיכא דיש וסת שוה והשני וסת דילוג טפי איכא למיתלי ולומר דוסת שוה הוא עיקר, וס"ל לרבינו דה"ה וסת הפלגה בשוה והשני הוא וסת השבוע בסירוג אמרי' דלוסת הפלגה נתכוין וכ"כ בסד"ט (שם וסקל"א) וכמו שכתבנו לעיל.

(ה) ואם לא ראתה וכו'. וה"ה אם ראתה בזמן אחר

דלאחר שנקבע אינה חוששת לוסת השבוע כי אם להפלגה, מיהו יש לומר דס"ל כמש"כ הפרדס רימונים בפתיחה (לסי' קפ"ט) דבקבעה וסת השבוע בסירוג אם הפסיקה בראי' באמצע או שעבר הוסת ולא ראתה אינה חוששת לוסתה שהרי קבעה לראות ביום א' בהפלגה של כ"ב יום וכיון שהפסיקה או שלא ראתה אין כאן הפלגה ושוב לא שייך חשש וסת השבוע אא"כ תחזור פעם אחת לראות בא' בשבת הדרא לקביעותא קמייתא, אלא דמ"מ להפרדס רימונים יש עכ"פ נפק"מ בחזר הוסת למקומו דהדרא בפעם אחת שתראה בא' בשבת משא"כ בהפלגה צריך ב' ראיות ומדכתב הרב דליכא נפק"מ משמע דס"ל דכיון דנקבע גם הפלגה תלינן בהפלגה ונעקר חשש וסת השבוע, ועיין בפלתי שנסאר בצ"ע בזה וכו"ה בחכמת אדם (כלל קי"ב סט"ו) ע"ש והפרדס רימונים חולק ודחה הראי' שהביא רבינו ע"ש, וע"ע בדגו"מ תנינא (סי"ב).

לך' אלול כמבואר בבעה"נ להראב"ד דף י' ע"ד גבי נגיחות ע"ש: (ו) מוסת הקבוע לה. עש"ך ס"ק י"ח דלרב לא מצטרף ולשמאל מצטרף. אין להקשות דהא בכבא קמא דף ל"ו איבעיא היא אם נגח שבת ושבת א' בשבת וב' בשבת ע"ש.

ואמאי לא תלה אותו בפלוגתא דהכא דלרב לא מצטרף ולשמאל מצטרף והנה הרא"ה בכ"ה בתה"א כתב באמת דלרב גם שם לא מצטרף אבל אי אפשר לומר כך דהא גבי נגח ט"ו וי"ו תלה אותו בפלוגתא דרב ושמאל ולענין האיבעיא לא תלה אותו בפלוגתא ש"מ דהאיבעיא הוא אליבא דכ"ע. לכן נראה דלא דמי כלל דשאני הכא דבוסת השני רוצין לעקור הוסת הסדור כבר דע"י הוסת הא' נאסרה יום ט"ו וכשנצטרף הט"ו ליי"ו וי"ז הותר הט"ו ונאסר יום הדילוג והיאך נצטרף מה דסירכיה נקט ואתא לוסת הדילוג בכדי לקלקל אותה משא"כ בנגיחות דמחמת הצירוף בשבת לא' בשבת אין רצוננו לקלקל אותו ממועד לשבתות מה דסירכיה נקט ואתא אדרבה מחמת הצירוף אנו רוצין להחזיקו מועד לכל ימי השבת וכן משמאל דסבירא ליה דמצטרף אין ראייה דכאן בוסתות מחמת ג' ראיות האחרונות נתחזקה דחזקה בג' זימני סגי והראייה ראשונה לא נצטרף להחזקה כלל רק דבעינן ראייה ראשונה שיהא מינכר דילוג משא"כ בנגיחות דבעינן צירוף הנגיחה דשבת לחזקה ופשוט: והנה הרמב"ן בחמש שיטות כתב דבראתה ד' פעמים לט"ו דלא מצרפינן ראייה בתרייתא של הוסת לוסת הדילוג ע"ש. נראה דאזיל לשיטתיה דס"ל דבהפלגה ג"כ סגי בג' ראיות ופלוגתא דרב ושמאל מיירי בוסת

כ"א וכ"ב. ט"ז וש"ך: [יב] ויש לחוש ולהחמיר. היינו כב' הסברות וחוששת ליי"ז בתמוז משום וסת הפלגה ולי"ח משום וסת הדילוג וכן אם היה לה חשש ב' וסתות שהדין כשנקבע א' מהן נעקר השני חוששת לחומרא לשני הסברות. ט"ז וש"ך:

לפי שאף הראשונה בדילוג ראתה אותה, שדילגה (ו) מוסת הקבוע לה (רמז"ס ורמז"ן כשמואל וטור לדעת רל"ש אצל צפרק שור שנגמ' ד' וס' פסק רל"ש ככז וכן הוא נרמזים סס) וי"א שאע"פ שלא ראתה אלא במ"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון, קבעה וסת וחוששת ליי"ח בתמוז וי"ט באב, וכן לעולם. [יב] ויש לחוש לדבריהם ולהחמיר:

ח. ראתה ג"פ בג' חדשים, בדילוג, וחזרה וראתה באותם דילוגים עצמן, אם נהגה כן ג"פ, הרי זה וסת קבוע לדילוג חלילה. כיצד, ראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון, וחזרה חלילה וראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול, ועוד חזרה וראתה ט"ו בתשרי וי"ו בחשוון וי"ז בכסליו, קבעה לה וסת לדילוג חלילה, [יג] וחוששת לעולם ט"ו לחודש זה וי"ו לחודש זה וי"ז לחודש זה:

דלכו"ע בעינן ג' ראיות של דילוגים, נמצא דלרב מה שהיא למודה לראות לא מצטרף וצריכה עוד ג' ראיות ולשמאל דמצריך תמיד ד' ראיות מצטרף מה שהיא למודה לראות לראי' קמייתא וסגי בעוד ג' ראיות. ואמאי לא תלה אותו בפלוגתא דהכא. כלומר דלרב שדינן שבת בתר קמייתא ולא מצטרף ולשמאל נגיחה דשבת בתרייתא מצטרף ושדינן ליה בתר אחד בשבת שאם תגח א' בשבת וב' בשבת וגי' בשבת הוי מועד ואע"ג דלרב נמי הוי מועד אם תגח בג' בשבת מ"מ שבת עצמו לא מצטרף ולשמאל מצטרף, ומדלא תלה אותו בפלוגתא דהכא ש"מ דהאיבעיא הוא אליבא דכו"ע ודלא כרא"ה שכתב דלרב פשיטא דלא מצטרף דסתמא דגמרא משמע דגם לרב מבעיא ליה.

נתיבות משה - ביאורים

כגון שראתה בכ' אב מ"מ חוששת לכ' אלול ולא לכ"א אלול דראיית כ' אב מקרה הוא ואמרי' שתדלג בכ' אלול ע"פ סדר וסתה הקבוע לה, ועיין בפרי דעה בפתיחה (בשער ח') שמסתפק אם עברו ג' חדשים ולא ראתה אם דינו כוסת השוה שחוזרת הוסת למקומו אם שוב תראה בזמן הוסת ואת"ל דאמרי' חזר הוסת למקומו יש להסתפק איזה מיקרי יום שראתה בו מיום שפסקה לדלג או מיום שיוצאת ע"פ החשבון של הדילוגים והדעת נוטה ליום שיוצאת לפי החשבון שהיתה צריכה לדלג ונשאר בצ"ע ע"ש.

(ו) דלרב לא מצטרף ולשמאל מצטרף. ר"ל דלרב הוי למודה סיבה להצריך עוד ג' ראיות ולשמאל הוי למודה סיבה להספיק בעוד ג' ראיות ונמצא דליכא פלוגתא בין רב לשמואל היכא דהיה לה וסת קודם לכן

הפלגות ע"ש וצריכין הראייה בתרייתא לענין החזקה משום הכי כתב דלא מצטרף. מה שאין כן לדין דס"ל דבעינן ד' ראיות ולא צריכין ראייה ראשונה להחזיקה רק להיות מינכר דילוגה ומחמת הראייה של וסת הקבוע לה ג"כ מינכר דילוגה ואפי' מוסת

שנקבע ד"פ אמנם דעת התוס' נראה דס"ל דבוסת הפלגה סגי מג' ראיות כדעת הרא"ה והרמב"ן ובהפלגה לדילוג ס"ל דבעינן ד' ראיות והנה מהתוספות דף ס"ד בד"ה איתמר אין ראייה כ"כ דאף שבהתחלת דבריהם משמע קצת כך שכתבו דבהפלגה לדילוג כ"ע מודו דאין ראייה הא' מהמנין ואם נאמר דס"ל דאף בהפלגות שוות אין ראייה הא' מהמנין עדיין היא מחלוקת דלרב סגי בד' ולשמואל בעינן ה' כמ"ש הש"ך בס"ק ח' וגם אין להם תירוץ אמאי שרצו ליישב דאמאי לא נקט הפלוגתא בוסת

הפלגה לדילוג מכל מקום מקושייתם שהקשו מהא דראה שור נגח משמע להיפוך דס"ל דאף בהפלגות שוות בעינן ד' יש ליישב. אמנם מדברי התוס' בנדה ט' ד"ה פתחה שהקשו דהא לרב קבעה וסת לדילוג ותירצו דבדילוג להפלגה כ"ע מודו ע"ש מוכח בהדיא דאי לא תימא הכי קשה דהא בש"ס אמרו שם בהדיא כי כיוונה קבעה לה וסת ואם כן ממ"נ אי חשבינן ראייה ראשונה שלפני הל' יום א"כ בהפלגה לדילוג ג"כ קבעה וסת לרב ואי לא חשבינן הראייה ראשונה ועיין ברשב"א בתה"א שפלפל בזה אף בהפלגות שוות לא קבעה וסת דהא בעינן ד' ראיות גבי הפלגה אלא ודאי דהתוס' ס"ל דבהפלגות שוות סגי בג' והפלגה בדילוג בעינן ד' והטעם הוא כמ"ש הרמב"ן בחמש שיטות דבהפלגות שוות מיד בראייה שנייה ניכר וסתה משא"כ בהפלגה לדילוג לא ניכר וסתה עד ראייה ג' ואינו ראוי לקבוע עליו וסת בתחלתו: (ז) לר"ח לדילוגים. עט"ז ס"ק י"א ועיין ביאורים בס"ק ח' מה שכתבתי שם: (ח) מן המנין. עט"ז ס"ק י"ב שכתב וז"ל דכאן הוה ר"ח ניסן מהמנין אפי' לדעה קמייתא דסעיף ד' דבהפלגה בדילוג וע"כ ט"ס יש בדבריו דבסעיף ד' לא זכר מזה וגם לא הביא כלל בש"ע שתי דעות לענין דילוג להפלגות וגם לא מחלק בתירוץ רק מוסת הפלגות ולא מוסת בדילוג וגם סותר דברי עצמו שכתב בס"ק י"א דלהיש מחמירין בעינן שתראה ג"כ א' בתשרי וכמו שהגיה בנקה"כ ע"ש. לכן נראה דכצ"ל אפי' לדעת המחבר בסעיף א' בהפלגה שצריכה ד' ראיות וכוונתו בתירוץ נראה דשאני בהפלגה שהפלגה מהראיה שלפני גורמת הראיות שאחריה מש"ה בעינן ג' ראיות שאחר ג' הגורמים דהיינו שאחר ג' ההפלגות שהן הן הגורמים כמו בפסוקין שבעינן ג' ראיות שאחרי ג' פיסוקין דמה לי שהגורמין הן פיסוקין או הפלגות מה שאין כן בוסת הסירוג שתופסת לחדשם ויום החודש הוא הגורם אף הראייה ראשונה מהמנין

[יד] קבעה. כ' הט"ז דזהו להי"א דסעיף ז' אבל לדעה ראשונה צריכה שתראה עוד א' בתשרי. והש"ך כתב דכאן כולי עלמא מודו דסגי בג' ראיות דהוי כוסת הסירוג דסעיף י"ב וכן עיקר: [טו] שסירגה. ואפילו חזרה וראתה ב"ט תמוז לא קבעה וסת לדילוג אבל קבעה וסת להפלגה ל"ב יום דכיון שהיה לה ג' הפלגות שוות מל"ב יום דניסן מלא ואייר חסר: [טז] או שתיים. מיירי שהיה לה וסת קבוע דאז לא קבעה וסת בשני דילוגים אפילו לרב: [יז] הסירוג. ואין וסת זה נעקר עד שלא תראה בג' סירוגין דהיינו ששה חדשים ועיין ביאורים ואם ראתה שבט אדר

מ. ראתה באחד בניסן ובאחד בסיון ובא' באב, [יד] קבעה לה וסת (ז) לר"ח לדילוגים, אבל ראתה באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בתמוז, ובאחד בסיון לא ראתה, לא קבעה לה וסת:

י. ראתה מ"ו בניסן וי"ו באייר וי"ח בסיון, לא קבעה לה וסת, כיון [טו] שסירגה בחודש השלישי ולא ראתה עד י"ח בו:

יא. דילגה פעם אחת [טז] או שתיים, אינה חוששת לדילוג, אף על פי שחוששת לשאר וסתות בפעם אחת, אינה חוששת לוסת הדילוג, עד שתקבענו:

יב. וסת [יז] הסירוג, ראייה ראשונה (ח) מן

נתיבות משה - ביאורים

ולכא פלוגתא בזה בין רב ושמואל, אבל דעת הט"ז והש"ך אינו כן, וע"ע בפרדס רמונים בפתיחה בוסת הדילוג מש"כ בביאור דברי התוס' ומה שהאריך בכל דברי רבינו בזה.

והנה מהתוס' דף ס"ד. ועיין עוד בביאור דברי התוס' ברש"ש שם ובחזו"א (סי' פ"ח) שהבינו בדעת התוס' דבהפלגה שוה לכו"ע בעי' ד' ראיות ובהפלגה בדילוג לכו"ע ה' ראיות

שאף היא ראתה ע"י גורם שנתחזקה בו מה שאין כן בהפלגה שהראייה הראשונה לא היה מחמת הגורם שנתחזקה בו דהיינו הפלגה שראייה הראשונה לא בהפלגה חזיתיה ועיין בר"ן נדה דף ס"ד ובשאר פוסקים מה שחילקו בין נגיחות לוסתות ותלמוד משם לכאן וזה כוונת הש"ע במה שכתב לדברי הכל לפי דעת הט"ז דהיינו דבהפלגות איכא גם כן מחלוקת הפוסקים אי סגי בג' ראיות או לא עיין ברמב"ן בה' שיטות והרא"ה בתה"א ועל זה כתב הש"ע לדברי הכל דאפי' הך דעה דסבירא לה דבהפלגה בעינן ד' ראיות מ"מ מודה דבוסת הסירוג סגי בג' מטעם הנ"ל אבל מאן דסבירא ליה בסעיף ז' דבוסת הדילוג אף דתופסת לחדשים מכל מקום לא סגי בג' אף שהיו כאן ג' גורמים דבוסת הדילוג ג"כ יום החודש גורם ואפי' הכי בעינן ד' וס"ל להט"ז דלהך דעה בעינן ג"כ ד' ראיות וכ"כ התוספות בבא קמא דף ל"ו

[יח] חוששת לר"ח. היינו לב' ימים דר"ח הא' משום עונה בינונית ט"ז ועיין סעיף י"ג בהג"ה ובמ"ש שם: **[יט]** ביטלה. זהו שייך בחדשי החורף שאין כאן הפלגות שוות אבל בחדשי החמה שהן תמיד שוים א' מלא וא' חסר והפלגותיהן תמיד שוין בימים חוששת לוסת הפלגה מס' יום ובחדשים שאינן שוין חוששת להפלגה אחרונה ועיין ביאורים:

המנין, (ט) לדברי הכל, (י) ואע"פ שהרחיקה ראיותיה. אלא שלענין חשש וסתה בתחלה הוא שוה לדילוג, שאינה חוששת אלא מר"ח לר"ח הסמוך לו. כגון שראתה בר"ח ניסן, [יה] חוששת לר"ח אייר, ואם לא ראתה עד ר"ח סיון, חוששת לר"ח תמוז, הסמוך לו, ואם לא ראתה בר"ח תמוז, אינה חוששת לר"ח אב, אע"פ שהם הפלגת ב' חדשים בעין ההפלגה הראשונה, (יא) מפני שהפסקת החדש השני [יב] ביטלה ראיות הראשון, וראיית החודש השלישי היא התחלת וסת, וחוששת לר"ח הסמוך, ולא יותר:

יג. אין האשה קובעת לה וסת, אפילו ראתה שלשה ר"ח זה אחר זה, אלא אם כן יהיו כולם בעונה אחת, ביום או בלילה. ואם ראתה שלש פעמים ביום, והרביעית בלילה, או שלש פעמים בלילה והרביעית ביום, חוששת ביום ובלילה מפני חשש הוסת הראשון ומפני חשש השני, שהוא האחרון, ואם ראתה פעמים ביום ופעמים בלילה, שלא על הסדר, (ולא קצעה אטל מסן ג"פ), או שתראה הראשונה ביום, וג' האחרונות בלילה, או הראשונה בלילה

דאפי' בנגיחות כשמסרג לימים בעינן ד' ומה לי כשמסרג לימים או לחדשים משום הכי כתב הט"ז בס"ק י"א דלדעה קמייתא שבסעיף ז' בעינן שתראה עוד א' בתשרי כנ"ל בכונתו: (ט) לדברי הכל. והנה בוסת הסירוג שנקבע כגון שראתה בניסן ובסיון ובאב ואח"כ לא ראתה ג' חדשים רצופים דהיינו אלול תשרי חשון אפי' הכי חוששת לכסליו ולא דמי לוסת הפלגה שכתב הש"ך בס"ק מ"ה דאמרינן דנתבטל ההפלגה מכל מקום הכא לא אמרינן דנתבטל סירוגה כמו במועד לסירוגין דאמרינן ביום שמועד לו משלם נ"ש אף שסירג כמה ימים אם לא שהפסיקה ג' סירוגין אז הדין כמו בסעיף ט"ו והטעם פשוט דבשלמא גבי הפלגות שהפלגה של כך וכך ימים גורם הראייה כיון שנתבטל ההפלגה נתבטל הגורם מה שאין כן בוסת הסירוג דאף שהפסיקה מכל מקום כיון שתופסת לחדשים ויום החודש הוא גורם לא נתבטל הגורם ע"י הפסקות: (י) ואעפ"י שהרחיקה. עש"ך ס"ק כ"ו שכ' דאם ראתה שבט אדר ניסן וסירוגה לראות בסיון ובאב דראיית ניסן אינה מן המנין עיין מ"ש בביאורים ס"ק ו' דלא דמי לאיבעיא דבבא קמא דף ל"ד ונראה דאפילו ראתה ניסן סיון אב אלול תשרי דמצרפינן ראיית אב לוסת הסדר לכל החדשים אף דאנו רוצין להחזיקה על ידי הוסת הב' יותר מהוסת הא' מ"מ לא דמי לאיבעי' דהתם דודאי אין לקלקל מה דסרכי' נקט ואתי דהיינו וסת הסדר דשם ג"כ אין האיבעי' לקלקל מה שנגח שור שור רק לקלקל שור חמור גמל וה"נ לא איבעי' לן התם נגח שור שור שור שור לא נגח שור נגח וכו' משום דלעולם אין מקלקלין מה דסרכייה נקט ואתאי כנ"ל ואפילו אם היה מקודם ד' סירוגין ואח"כ חזרה וראתה שלשה חדשים על הסדר נעקר וסת הסירוג ונקבע וסת הסדר ועיקר דין וסת הסירוג נלמד מהא דוסת השבוע האמור בש"ס המבואר בסעיף ל' דודאי מטעם סירוג הוא עש"ך ס"ק י"ד ומה לי סירוג לשבועות או לחדשים: (יא) מפני שהפסקת החודש השני. ודוקא שלא הי' הפלגות שוות בינתיים כגון שב' חדשים הראשונים היו מלאים ובב' השניים היה אחד חסר ואחד מלא משום הכי אינה חוששת ליום החודש אבל חוששת ליום שלאחריו מפני שהוא שוה להפלגה שראתה בראשונה שחוששת לפעם אחת אבל כשכל החדשים שווין שאז ההפלגה בימים ג"כ שווין ודאי חוששת לר"ח הב' מפני ההפלגה ולפ"ז לא דק המחבר בלשונו שנקט הציור בחדשי החמה שהן תמיד שוה בחשוון וכסליו היה לו למינקט:

קבוע אין צריכה בדיקה מיירי בענין שכתב הט"ז שם ס"ק ה' שיש לה כבר וסת קבוע אלא ששינתה עכשיו כוסת החודש שלא קבעתו ג"פ דאף אשה שיש לה וסת צריכה לחוש לוסת שאינו קבוע כמ"ש הטור הביאו הט"ז בס"ק י"ח לענין אם ראתה בר"ח ור"ח וכ"ה לחודש כו' ע"ש דאז אינה צריכה לחוש מטעם עונה בינונית רק מטעם יום החודש מש"ה א"צ בדיקה כיון שאינו קבוע מה שא"כ בשאין לה וסת כלל דאז איצרכא לחוש מטעם עונה בינונית ודינו כוסת קבוע וצריכה בדיקה ומטעם שכ' הר"ן על עונה בינונית משום דוכי לעולם לא תראה ומטעם זה הוצרך הרשב"א להביא שני ראיות דהיינו ליום החודש שאינו קבוע אף במקום דלא שייך עונה בינונית כגון ביש לה וסת אחר קבוע וכן

(יב) האשה שראתה חוששת לוסת החודש. עש"ך ס"ק ל' שהאריך דעונה בינונית הוא יום החודש והגאון חכם צבי בשאלות ותשובות סימן קי"ד השיגו ותורף קושייתו דלדברי הש"ך דאין תופסין החבל כב' ראשין לומר דסתם נשים חזיין לעונה בינונית וסתם נשים חזיין ליום החודש אלא ודאי דאין כאן רק וסת אחד ועונה בינונית הוא יום החודש וזה א"א כלל דהא לגבי וסת החודש פסק בסימן זה סעיף ד' דכשאינו קבוע עברה ולא בדקה מותרת בלא בדיקה ובעונה בינונית פסק בסימן קפ"ד דצריכה בדיקה. ועוד הקשה דהא הרשב"א מביא שני ראיות על עונה בינונית על וסת החודש ולדברי הש"ך טורח שני ראיות למה. והנה קושיות אלו יש ליישב דבקושיא הראשונה י"ל דהא דפסק דבוסת החודש שאינו

נתיבות משה - ביאורים

אהדדי וצ"ל דחודש הוא עו"ב וא"צ לחשוש רק ליום החודש אבל לאחר שראתה ב"פ סיבת החששות אינו מכח רוב נשים אלא דחוששין לכל מה שיכולה לקבוע ולכן אף שראתה ב"פ א' חיישי' שמא היא הפלגה לל' אע"פ דרוב נשים רואות לחודש שמא היא שונה מהרוב אבל בראי' ראשונה על כרחך בחר רוב אזלי' דאל"כ תחשוש לכל יום ועדיין צ"ע.

דאף אשה וכו' צריכה לחוש לווסת שאינו קבוע. דחיישינן דלמא קבעה לה וסת בתוך וסת אבל אינה צריכה לחוש לעו"ב דהא יש לה וסת קבוע רק חוששת מטעם יום החודש דלמא קובעת לה וסת חדש. וכן תי' בכו"פ (סקט"ו) ובסד"ט (סקי"ב), ומבואר מדבריהם דאשה שיש לה וסת קבוע ושינתה פעם אחת אינה חוששת לעו"ב רק ליום החודש והפלגה דלא מציינו דצריכה לחוש לעו"ב אלא באשה שאין לה וסת קבוע כלל, וצריך ביאור דהרי מדברי הט"ז (סק"ה) מוכח דאשה שיש לה וסת ושינתה צריכה לחוש לעו"ב כמו שביאר החו"ד (לעיל סק"ב) וע"ש בביאורינו מש"כ בביאור דבריו וזה מוכח מדברי הט"ז כיון דמוקים לה להשו"ע ביש לה וסת ושינתה דבזה יש חילוק בין קבוע לאינו קבוע ובזה חלוק דין עו"ב שאינה מותרת בלא בדיקה ואם נפרש לדברי הש"ך דהשו"ע מיירי בכה"ג הרי מוכח היפך דברי הש"ך דגם בכה"ג חוששת לעו"ב ושמע מינה דוסת החודש אינה עו"ב ועוד צ"ב דהרי הש"ך בנקה"כ שם מוקי להשו"ע דמיירי ביש לה וסת תרוה"ד ושוב ראתה בתוך ימי הוסת והרי בכה"ג איכא עו"ב כמש"כ רבינו סי' קפ"ו דלא מהני וסת תרוה"ד נגד עו"ב וצ"ע.ג.

(יב) דאין תופסין החבל וכו'. הנה האחרונים תמהו על כונת הש"ך דגם לדידיה קשה דהא חוששת לחודש ולהפלגה ולא אמרי' איך תתפוס החבל כב' ראשין, ונראה כונת הש"ך ז"ל דודאי עו"ב והפלגה ליכא סתירה ביניהם דאה"נ סתם נשים רואות לשלשים יום דזה הזמן שלוקח עד שמתמלאות עורקי דם וסתה ולכן צריכה לחשוש לעו"ב, ומ"מ גם להפלגה חוששת דכיון דיש רעותא לפנינו דזו שינתה מדרך שאר הנשים ונתמלאה עורקיה במספר ימים אחרים חוששת להפלגתה, אבל עו"ב וחודש סתירה הוא דאם חוששת לעו"ב ע"כ דמן הסתם תראה בעו"ב דכך דרכן של נשים וא"כ למה חוששת ליום החודש הא בתחי' ראייתה עדיין ליכא שום רעותא וע"כ דאמרי' דסתם נשים רואות ליום החודש וא"כ קשיא סתמי אהדדי וזהו דבר שאין לו שחר כלל זהו הנלעני"ד בכונת הש"ך ולקמן יתבאר בדברי רבינו ישוב לקושיא זו, ולדעת הש"ך במסקנתו באמת אמרי' דרוב נשים רואות ליום החודש שמזל החודש גורם הראי' ועכ"ז חוששת להפלגה כיון דאית לה רעותא שראתה בהפלגה מספר ימים אמרי' דלמא נשתנה וסת אשה זו. ונראה פשוט דאפי' אם ראי' הראשונה היתה ליום החודש שהוא חסר דחוששת אח"כ להפלגה ל' יום דשמא תקבע לה וסת להפלגה של ל' יום דאע"פ דרובא דנשי רואין ליום החודש וגם הרי ליכא רעותא של הפלגה דהא ראתה ליום החודש מ"מ כיון דאיכא נשי דראיתן הוא להפלגה ל' הרי איכא למיחש שמא תקבע לה וסת זו ודוקא בראי' ראשונה שאז מה שגורם לחשוש אח"כ ימי פרישה מסתבר ליה להש"ך דחלי' ברוב נשים ואם רוב נשים רואות ליום החודש חוששת לזה לאם רוב נשים רואות לל' חוששת לזה ולכן קשיא סתמי

משום עונה בינונית לק"מ דהא הם איירי שראתה בר"ח ניסן וך' בו דאז נתבטל בר"ח אייר החשש דעונה בינונית דהוא מטעם דוכי לעולם לא תראה דהא כבר ראתה בך' ניסן (ועיין מה שאכתוב לקמן ס"ק י"ג) ולא קשה גם כן קושיא הא' שהקשה דהרמב"ן והרב רצו לבאר בהנך גווי דחוששת לשניהם בין לא ראתה בין ראתה ועונה בינונית נתבטל כשראתה בינתיים תדע דהא לא חשיב גם כן שחוששת לי' באייר כשראתה בר"ח אייר משום ההפלגה שהיה לה מך' ניסן לר"ח אייר אלא ודאי דהוא מטעם כיון דלא יכול לחשוב זה רק בראתה בר"ח אייר והוא לא חשיב רק מה דצריכה לחוש בין ראתה בין לא ראתה וגם מה שהקשה דהיאך נתפוס החבל בשני ראשין גם כן לק"מ לא מיבעי' אם נאמר דעונה בינונית הוא יום ל"א לראייתה בודאי לק"מ דסתם נשים חזיין מחמת גרמת יום החודש וכשעבר יום החודש ולא ראתה צריכה לחוש

הוצרך להביא ראייה במקום דשייך טעם דעונה בינונית כגון באין לה וסת שתהיה אסורה מטעם עונה בינונית דהוי דינו כוסת קבוע כדמוכח מהרשב"א שהביא ראייה שבעונה בינונית אסור לבא עליה עד שישאלנה כמו בוסת קבוע והוא מטעם שכתב הר"ן משום דוכי לעולם לא תראה. אך הא קשה לי דנהי דאמר בש"ס לי' יום יכול לפרש דכוונתם על חודש דסתם חודש הוא לי' יום אבל איך יפרנס הא דאיכא למ"ד נדה דף ט' דעונה בינונית כ"ג יום מטעם דלא חשיב ימי טומאה ע"ש אלמא דימים קחשיב ולא חודש דלפעמים כך ולפעמים כך על כן נראה ברור כדעת הט"ז והח"צ דיום לי' לאו היינו יום החודש ולענין קושית הש"ך דמה שהקשה דהרמב"ן והרב שרצו לפרש לנו החששות אמאי לא פירשו החשש דעונה בינונית ועוד הקשה דאמאי הוצרך לומר דחוששת לר"ח אייר משום וסת החודש הא בלא"ה חוששת לר"ח אייר

נתיבות משה - ביאורים

בין שלשים ואחד ג"כ אין סתירה וצריכה לחשוש לשניהם דלעולם אין דרך כלל בנשים מתי רואות אלא איכא נשי דוסתיהו מחמת גרמת יום הפלגה והני נשי דוסתיהו מחמת גרמת יום הפלגה רובא מהן אין מפליגין יותר משלשים יום להכי חוששת לשניהם לעו"ב וליום החודש, ולפ"ז טעם חשש עו"ב הוא מחמת הפלגה דאיכא נשי דרואות מחמת שמתמלאות עורקי דמיהן מזמן לזמן ורובא מהן הוא עד שלשים יום, אמנם פשוט לשון רש"י שכתב וסתם נשים חזיין לסוף עונה משמע יותר כדברי הש"ך ודו"ק. וצ"ב לדברי רבינו דאיכא נשי דוסתיהו מחמת גרמת יום הפלגה ואיכא נשי דוסתיהו מחמת גרמת יום החודש א"כ למה חמיר עו"ב יורת מוסת החודש וצ"ל דכונת רבינו דודאי רובא דנשי רואין להפלגה וסתם הפלגה הוא ללי' יום ולכן חמיר עו"ב משאר וסת ומ"מ לאחר שעבר עו"ב והגיע יום החודש עדיין צריכה לחשוש דכיון דאיכא נשי שרואין ליום החודש חיישי' שזו אע"פ שלא ראתה ללי' תראה ליום החודש.

תדע. רצונו לומר דה הש"ך מודה דליכא סתירה בין חודש והפלגה וכנ"ל דהא מהאי טעמא חוששת לשניהם ולכאור' מ"ט חוששת להפלגה כיון דרובא רואות לחודש וע"כ כיון דאיכא נשי דוסתיהו מחמת גרמת יום הפלגה ג"כ חוששת שמא וסתה הוא מטעם הפלגה וא"כ הכי נמי נאמר דאיכא נשי דרואות מחמת גרמת יום החודש ולא שרוב נשים רואות כך אלא כיון דאיכא נשי שרואות לחודש ואיכא נשי שרואות להפלגה להכי חוששת לשניהם וא"כ שוב ליכא סתירה בין עו"ב

אך הא קשה לי וכו'. פי' דמבואר בגמרא אם עברה ג' עונות ולא ראתה דיה שעתה ופריך כמה עונה ואמרין אמר רבא אמר רב חסדא כ"ג ימים ימי טהרה וז' ימים ימי טומאה [כן הוא גירסת ר"ח ולדינא אין הבדל בינה לגירסת רש"י ע"ש בתוס' ולפ"ז בראתה בא' בניסן משלמי כ"ג ימי טהרה בלי' בניסן ואם עברה עונה זו ולא ראתה ואתחזיק כן ג"פ הרי זו בחזקת אינה רואה וקשה הא כל נשים אינן רואות כי אם ביום ל"א דהא קחשיב כ"ג ימי טהרה וז' ימי טומאה דהאשה אינה רואה בהן ומה חזקת עקירה יש כאן והו"ל למימר שעברו כ"ד ימי טהרה ולא ראתה בהן וע"כ צ"ל דדרך לאשה לראות בכ"ג ימים לטהרתה והוא יום לי' ניסן ונצטרך לדחוק דהש"ס מיירי בקביעות החודש חסר ובכה"ג אתי שפיר דיום השלשים הוא ביום החודש וזה דוחק דבג' חדשים לא ימלט שבתוכן אחד מלא ואז צריכה כ"ד ימי טהרה כן הקשה הפלתי ע"ש ולזה כיון רבינו ז"ל, ולקמן ד"ה אבל באמת יתבאר יותר.

וגם מה שהקשה וכו'. כונתו דהש"ך הבין דעו"ב חוששת משום דסתם נשים רואות ליום לי' ולפיכך הקשה דא"כ איך חוששת ליום החודש וקשיא סתמי אהדרי וכנ"ל ומזה הוכיח הש"ך דעו"ב הוא יום החודש וסתם נשים רואות מחמת גרמת יום החודש וע"ז תי' רבינו דאפי' אם נימא דעו"ב אינו יום החודש לא קשיא דלעולם דרך סתם נשים לראות ביום החודש אלא דמ"מ אם עבר יום החודש ולא ראתה צריכה לחוש ליום שלשים ואחד אם נאמר דזה עו"ב ולא מטעם דסתם נשים רואות לעו"ב אלא מטעם שכתב הר"ן דוכי לעולם לא תראה, שוב כתב רבינו דאפי' אם עו"ב הוא יום שלשים ויום החודש הוא

[כ] חוששת לוסת החודש. עש"ך שכתב דהא דקיי"ל בסימן קפ"ד ובסימן זה דחוששת לעונה בינונית היינו יום החודש והיא היא רק ב' טעמים יש ביום החודש א' מטעם גרמא יום החודש ב' מטעם עונה בינונית שהוא מטעם הפלגה ונ"מ באם ראתה בנתיים או שיש לה וסת אחר קבוע דאז אינה חוששת ליום החודש מטעם עונה בינונית רק מטעם יום החודש ומותרת בעברה וסתה ולא בדקה כיון שאינו קבוע ואם אין לה וסת ולא ראתה בנתיים אז החשש הוא ביום החודש גם משום עונה בינונית ודינו כדין וסת קבוע כדלעיל. והט"ז כתב דחוששת ליום החודש וגם ליום ל' שהוא עונה בינונית ועיין ביאורים שכתבתי דהעיקר דעונה בינונית הוא יום ל"א:

ליום ל"א משום עונה בינונית שהוא מטעם שכתב הר"ן דוכי לעולם לא תראה ואפילו אם נאמר דעונה בינונית הוא יום ל' לראייתה גם כן לק"מ דיש לומר דהכי קים להו לחז"ל דאיכא נשי דוסתייהו מחמת גרמת יום החודש ואיכא נשי דוסתייהו מחמת גרמת יום הפלגה תדע דהא מהאי טעמא דחוששת לשניהם כמ"ש הרב כאן ורוב המפליגין אין מפליגין יותר מל' יום ומשום הכי חוששת ליום החודש ולעונה בינונית שהוא מטעם הפלגה כנ"ל אמנם בהא שכתב הש"ך דעונה בינונית הוא מיום ל"א נראה עיקר כדבריו ומה שהקשה הח"צ דחכמים אמרו ל' יום ולא ל"א לק"מ דודאי אם היו אומרים דחוששת ליום ל' היה משמע דהחששא ביום ל' אבל באמת איפכא מצינו בנדה דף ט' דעונה בינונית הימים שאינה חוששת בהן

לראיה קחשיב דהא פליגי התם דחד אמר ל' יום וחד אמר כ"ג יום וקאמר התם דמר חשיב ימי טומאה וימי טהרה ומר חשיב רק ימי טהרה אלמא דהימים שאין חוששת בהן קחשיב וממילא ביום ל"א היא חוששת ואדרבה משם ראייה לדבריו דכיון דמ"ד כ"ג יום הוא מטעם דחשיב רק ימי טהרה ואם נאמר דביום ל' דרכה לראות לא נשאר בימי טהרה רק כ"ב יום דביום ל' כבר היא טמאה אלא ודאי דל' יום מתחילת ראייה לתחילת ראייה קחשיב ובוזה נסתלק גם כן קושית הח"צ שהקשה על הש"ך דמי לחשך לחשב יום הראשון של הראייה ולא יום הב' דהא בש"ס הכי קחשיב כיון דחשיב ימי טומאה וימי טהרה אלמא דחשיב יום הראשון ולא יום האחרון כנ"ל ומה שתמה הש"ך על העט"ז שכ' דיום ל' אינו נעקר בפעם אחת יפה תמה דתמיד היא חוששת ליום ל' אפילו אם עקרתו הרבה פעמים ולא ראתה בו: (יג) חוששת לא' באייר. כתב הט"ז בס"ק י"ז דפשוט דגם כאן חוששת ליום א' דר"ח אייר משום עונה בינונית עד לא ידעתי למה יסתור דברי עצמו כו' מאד תמהתי דבכאן מיירי שראת' גם בכ' בניסן ודאי דצדקו דברי הב"ח דאין חשש לעונה בינונית רק לאחר ל' יום מראייה הסמוכה דהיינו שתספור ל' יום מכ' ניסן ולא מבעיא לדעת הב"ח הביאו

נתיבות משה - ביאורים

וחודש וחוששת לשניהם.

אב"ד באמת וכו'. כבר נתבאר לעיל דמסוגיא זו הוכיח הפלתי וכן רבינו ז"ל דלא כדעת הש"ך דיום ל' לאו היינו יום החודש דאם יום ל' הוא יום החודש לא שייך לומר כ"ג ימי טהרה דתליא אם הוא חודש חסר או מלא דבחודש מלא הוא כ"ד ימי טהרה ודוחק לאוקמי הש"ס דמיירי בחדשים שכולם חסרים וא"כ ע"כ דיום ל' אינו יום החודש, אלא דהפלתי מוכיח מזה דעל כרחק יום ל' הוא עונה בינונית וכונת הגמרא דרואה בכ"ג לטהרתה והוא יום שלשים, אבל רבינו ס"ל דאדרבא מסוגיא זו מוכח דיום ל"א הוא עו"ב דהרי הימים שאינה חוששת קחשיב וממלא ביום ל"א היא חוששת ואם נאמר כהפלתי דביום ל' דרכה לראות וכמש"כ החכם צבי א"כ לא נשאר בימי טהרה רק כ"ב יום דביום ל' כבר היא טמאה ולמה אמרי' כ"ג יום אלא ודאי דל' יום יש מתחילת ראי' לתחילת ראי' ועו"ב הוא יום ל'.

ומה שתמה הש"ך על העט"ז. יעויין בפרי דעה (ש"ך סק"ל) שביאר כונת רבינו דהש"ך הבין סברת הלבוש דאם נעקר חשש יום ל' ג"פ שוב אינה חוששת לעו"ב דהרי טעם עו"ב הוא דסתם נשים חזיין לסוף עונה והרי נתברר דמשונה אשה זו משאר נשים אבל הש"ך ס"ל דלעולם חוששת לעו"ב מיום שתראה כל זמן שלא קבעה וסת וכתב שם דלכאור' יש ראי' מדברי הר"ן דס"ל דאפי' ביש לה וסת קבוע ועבר וסתה ולא ראתה חוששת לעו"ב דוכי לעולם לא תראה וא"כ ה"ה בעקרתו ג"כ שייך סברא זו דמ"מ כיון שא"א שתהא טהורה לעולם חישיינן לעו"ב ועיין בדברי רבינו (סי' קפ"ו סק"ג) שכתב שכן מוכח מכן הפוסקים דלעולם חוששת לעו"ב ועיין בתוה"ש (סק"ד) הבין כונה אחרת בדברי הלבוש ע"ש.

(יג) מאד תמהתי וכו'. וכ"כ בכו"פ (סקט"ו) וסד"ט (סקי"ג) וחי' רעק"א ובית מאיר ופרי דעה ועצי לבנוה וש"א, מיהו מדברי הש"ך (סק"ל) שכתב וא"כ קשה

הט"ז בס"ק כ' דבכל וסת הפלגה כשהפסיקה בראי"ה הוי החשבון מהראי"ה הסמוכה ודאי דאף לענין עונה בינונית הדין כן רק אפילו לדעת הט"ז דפליג שם מ"מ בעונה בינונית דהטעם הוא כמו שכתב הר"ן משום דוכי לעולם לא תראה ודאי דחשבון מהראי"ה הסמוכה וזה פשוט וא"צ לפניו וצדקו דברי הב"ח: (יד) ראת' בא' אייר. עט"ז ס"ק י"ח ודבריו יש בהן קצת מקושי ההבנה ואבארם לפענ"ד בקוצר דדעת הב"י הוא דכל שיש חשש שני וסתות דהיינו וסת הפלגה וסת החודש וסת

אחד נקבע בב' פעמים וסת [כא] לאחד נאייר, מפני ר"ס ניסן. (יד) לאתה נאחד [כא] לא' באייר. כתב הט"ז האחר לא נקבע רק פעם אחת

אינה חוששת רק להוסת שנקבע בשתי פעמים ודוקא כשלשניהם יש קביעות שוה חוששת לשניהם אבל כשא' נקבע ביותר הוא העיקר ואינה חוששת שוב לשני וכדי

שלא יקשה עליו מדברי הטור הביאו הט"ז שכתב באם ראתה בר"ח ור"ח וכ"ה בחודש ור"ח דחוששת גם לכ"ה בחודש יתבאר בסמוך אי"ה והרב כאן ובד"מ חולק עליו וסובר דכל זמן שלא נקבע א' כדינו חוששת לשניהם אף שוסת אחד נקבע יותר עוד חלק הט"ז עם הב"ח שהב"ח סובר בוסת הפלגה וקירוב' ראיותי' שמונין ימי הפלג' מיום הראייה השנייה והט"ז סובר דמונין לשניהם וכדי לבאר מחלוקתן אעתיק הא דאמרו בנדה ל"ט גבי מחלוקת דר"פ ור"ה בריה דר"י בענין אי נקטינן כדמעיקרא או כדלקמיה בהרחיקה ראיותיה ומקשה הש"ס אלא הא דאמר ר"ל אין אשה קובעת וסת בימי נדותה ור"י אמר קובעת ה"ד לאו כגון דחזאי ריש ירחא ובה' בירחא חזאי בה' בירחא ובריש ירחא לא חזאי אלמא מריש ירחא מנינן א"ל לא כגון דחזאי בריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירח' וריש ירחא דאמרינן דמים יתירים הוא דאתוספו בה עכ"ל הש"ס וכתב הרמב"ן בחמש שיטות וז"ל וקשה מאי מקשה הא נדה ופתחה לכ"ע מכ"ז מנינן ועוד דילמא משום ב' זימני קמאי קרי לה ימי נדות' ותירץ דקושיה הש"ס הכי הוא דריש ירחא וריש ירחא דנקט לאו בוסת של יום החדש מיירי רק בוסת הפלגה של ל' יום וכיון דחזאי גם בה' בירחא ומה' בירחא לריש ירחא ליכא רק הפלגה של כ"ה יום ואפ"ה מנינן מריש ירחא וחשבינן ההפלג' מל' יום וע"כ צ"ל הטעם כיון דבהפלג' הג' היה הפלגה של ל' יום איגלאי מילתא למפרע דגם הפלגות קמייתות של ל' היה וראיית ה' בירחא

נתיבות משה - ביאורים

(יד) דדעת הב"י דכל שיש שני וסתות. כלומר דהב"י כתב דאם ראתה בא' ניסן וכ' ניסן וא' אייר שוב אינה חוששת רק לוסת החודש של א' דכיון שכבר נקבע ב' פעמים אמרי' דתקבע לוסת זה ואינה חוששת להפלגה, אבל לכ' אייר חוששת משום וסת החודש דשמא תקבע לה ב' וסתות החודש אלא דלהפלגה של כ' דהיינו ט' אייר אינה חוששת דא"א שיתקיימו שתיהן חודש והפלגה וכיון דלחודש כבר ראתה ב' פעמים אמרי' דודאי קובעת לחודש ואינה חוששת הכי מבואר בדברי רבינו (לקמן סקט"ו) ובזה מיושב קושיה הט"ז שהביא רבינו בסמוך. אך דברי רבינו צריכין עיון דבהדיא מבואר בב"י דאינה חוששת גם לכ' אייר ע"ש ועוד דמשמע מדברי רבינו דלהב"י ה"ה בראתה ב"פ להפלגה כ' דהיינו א' כ' ט' שאינה חוששת לכ' אייר ולהדיא מבואר בטור דחוששת וזה בעצם קושיית הדרכי משה על הב"י אבל ע"כ דהב"י אינו חולק בזה על הטור וצ"ל דדעת ב"י דוסת החודש מסתבר יותר מוסת הפלגה ולכן דוקא בראתה ב"פ ביום החודש שוב אינה חוששת להפלגה.

כיון דבהפלגה הג' היה הפלגה של ל' יום. באמת ליכא

וכו' משמע ג"כ דס"ל דראי' כ' ניסן אינה מפסקת חשש עו"ב, אלא די"ל דהקשה כן לפי סברת ב"י וד"מ דקצרה אינו עוקר ארוכה אלא הוי דמים יתירי א"כ גם לענין עו"ב נימא דדמים יתירי הוא ותחשוש לא' דר"ח אייר משום עו"ב, ומזה מוכח דלא ס"ל להש"ך דסברא של עו"ב הוא משום וכי לעולם לא תראה דא"כ מה הקשה וע"כ דס"ל כסברת הט"ז, אך י"ל דליכא ראי' כלל דהש"ך לא הקשה על רמ"א אלא על הרמב"ן בתחילת לשונו שכתב ראתה בר"ח ניסן חוששת לר"ח אייר ושם מיירי כשלא ראתה בכ' ע"ש, ועיי' בשו"ע הרב (סקמ"ב) הסכים להט"ז דראי' באמצע אינה מפסקת חשש עו"ב אף דלהלכה ס"ל דלענין הפלגה מונין מראי' שני' ועיי' בקונ"א (סי' קפ"ד סק"ד) שביאר החילוק ע"ש, וע"ע בפרדס רמונים שכתב עוד מהלך דלענין עו"ב שדינו כוסת קבוע ובוסת קבוע הרי מודה הש"ך בנקוה"כ דאין הראי' שבאמצע מפסקת וה"ה לעו"ב. והנה רבינו כתב הסברא שלא לחשוש לעו"ב מר"ח כשראתה בכ' משום דלא שייך וכי לעולם לא תראה, אבל באמת י"ל כן גם לפי הסברא דסתם נשים רואות אף לל' דהא סתם נשים אינן רואות ע"י הפסקה.

לא מפסקה ובוזה מייתי ר"פ סייעתא למלתיה דאם יש לה וסת לכ"ב יום והרחיקה ראיותיה לכ"ז דמונין מכ"ב ולא אמרינן דנהי שראתה גם בכ"ב מ"מ כיון שראת' גם בכ"ז יש לה למנות ההפלגה מיום הכ"ז ועל זה מייתי סייעתא מהכא דכמו שראיית ה' בירחא לא מפסקא כן ראיית כ"ז גם כן לא מפסקא ומכ"ב מנינן ועל זה משיב ר"ה בריה דר"י לא כגון כו' היינו שמקודם סתר דינו דהיינו באם היה הפסקה בהפלגות ראשונות ודאי דלא

חשבינן בהפסקה מהפלגה הראי' הראשונה דזה נקרא ממעין פתוח כיון שהיא הפסקה בהפלגות הראי' הראשונה רק דמיירי בריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא דההפסק' היה בהפלגה שלישית אז בטר רובא קמא שדינן לה וזה נקרא ממעין סתום והוי גילוי מילתא דהוי רק תוספת דמים ולענין דינא דר"פ ממילא ליכא סייעתא דש"ה דראתה גם ביום הראויה לראות בו דהיינו בריש ירחא משא"כ בדינא דר"פ דלא חזאי ביום הראוי לראות אינה חוששת רק ליום הראויה וה"ה דהוי מצי למדחי מכח זה סייעתא דר"פ אפילו אי נימא דמיירי בחזאי ריש ירחא וה' בירחא רק משום דפליג גם אדין זה דר"פ מש"ה סתם מקודם דינו עכ"ל בשינוי לשון ותוספת ביאור והר"ן בחידושו כ' וז"ל וקשה דהיאך מוכח מכאן דכדמעיקרא נקטינן הא אפילו אי תימא כדלקמי' נקטינן הרי ראוי' היא לראות בריש ירחא דבכך הוחזקה לראות אחר ראיית ה' בירחא בריש ירחא ומחלוקת ר"פ ור"ה אינו רק אם נאמר דכי הדרן נקטי' אם היא מופלגת בכעין הפלג' שהיתה רגילה בו בתחלה וכאן הא היתה רגילה כך לראות אחר ה' בירחא בריש ירחא ותירץ דמיירי כגון שהוחזקה כבר בהרבה פעמים לראות מריש ירחא וריש ירחא וכוונתו על וסת הפלג' של ל' יום ואחר שהוחזק' ראתה ב"פ גם בה' בירחא ומנינן מריש ירחא ואינה חוששת כלל לה' בירחא ואי כדלקמן נקטינן מה' בירחא יש לה למנות עכ"ל בשינוי לשון לפרש דבריהם ומוכח מדבריהם דהש"ס בוסת הפלגות מיירי ובהיות כן מוכח דאם היה הפסקה בהפלגה ראשונה אף שבהפלגות האחרונות היה בלי הפסק' לא אמרינן מחמת הפלגות השניות איגלאי מילתא דראיית הפסקות תוספת דזה הוי ממעין פתוח דלא קבעה דהלכת' כר"ה בריה דר"י אבל כשהיה ההפסקה בהפלגה שלישית חשבינן ראיית ההפסק' לתוספת וקובעת וסת לשיעור ימי ההפלגה קמייתא והנהגה הראב"ד

[כב] חוששת לט' באייר. הש"ך חולק וס"ל דאינה חוששת כיון שראתה בר"ח אייר וראתה בט' בו שהיו שני הפלגות הראשונות בלי הפסקה בינתיים ובאמצע הפלגה השלישית הפסיקה כגון שראתה בר"ח ניסן ובכ' בו ובט' באייר ובכ' בו ובכ"ט בו כולי עלמא מודו דקבעה לה וסת מך' לך' ואם הפסיקה באמצע הפלגה ראשונה כגון שראתה בר"ח ניסן ובי' בו ובכ' בו ובט' באייר ובכ"ט באייר כולי עלמא מודו דלא קבעה וסת רק כשהפסיקה בהפלגה האמצעית פליג הרב בהג"ה והש"ך והט"ז פסקו כרב ועיין ביאורים: **[כג]** שהוא יום. וחוששת ג"כ להפלגה י"ב יום משום הפלגה שהיה לה מך' ניסן עד ר"ח אייר. ש"ך:

נתיבות משה - ביאורים

בשו"ע הרב (ס"ק מ"ג) מדברי הרמב"ן בהלכותיו אך זה פלא שהר"א תלמידו הנאמן יעלים דבר זה אם איתא דזה פשוט בדעת רמב"ן וצ"ע].
דלא חשבינן הפסקה וכו'. כלומר דלא נחשב ה' ניסן כהפסקה באמצע ההפלגה אלא עדיין הוא המשך ראי' של ר"ח כיון דהוי ממעין פתוח מחשבינן הה' כאילו ממשיך מר"ח וא"כ אין להביא ראי' מכאן דראי' באמצע אינה מפסקת ולכן גם ראיית כ"ז לא מפסקה דשאני ראיית כ"ז שאינה ממעין פתוח ולכן מספקא משא"כ הכא הוי ממעין פתוח ולא חשיבא כראי' בפני עצמה.
אב"ז כשהיתה הפסקה בהפלגה שלישית וכו'. ומ"מ נראה דמודה רבינו שא"צ לחשוש לזה כל זמן שלא ראתה כפי וסתה דרק לאחר שכבר נקבע חוששת לה דהיינו אם

כאן כי אם ב' הפלגות של ל' מר"ח ניסן לר"ח אייר ומה' אייר לה' סיון אלא דהרמב"ן בחידושו ס"ל דבהפלגות סגי ג"כ בג' ראיות שבהם ב' הפלגות ולכן כתב הרמב"ן דהוי וסת קבוע להפלגת שלשים דע"י ראי' אחרונה שהי' בו ל' יום ללא הפסקה ביניהם איגלאי מלתא דגם ראי' ראשונה הי' הפלגה של ל' יום דהיינו מר"ח ניסן עד ר"ח אייר וראיית ה' בניסן לא מפסקה. [ועיין בחי' הר"א שכתב דלפירוש רמב"ן קשה דהרי כיון דראתה בה' אייר נמצאת עוקרת דלוג ראשון של ל' יום שהרי עכשיו לא דלגה אלא ד' ימים וא"א לומר שרואין אותה כמי שאינה דהא מינה חשיב הפלגה של ל' יום עכ"ד ולכאוי' יש ללמוד מזה שהרמב"ן דלא קשה ליה קושיא זו מפני דס"ל דהפלגה קצרה אינה עוקרת ארוכה וכמו שדקדק כן באמת

בס' בעל הנפש כתב הטעם משום בטר רובא קמא שדינן להו משמע דאם הפסיקה בהפלגה האמצעית כגון שראתה בא' בניסן ובכ' בו ובר"ח אייר ובט' באייר ובכ"ט בו דג"כ לא קבעה וסת להפלגת כ' כיון דליכא רובא דנימא דשדינן להו בטר רובא ומדברי הרמ"א מוכח דקבעה בכהאי גוונא דכתב דחוששת לט' באייר אלמא דקובעת בכהאי גוונא דכל שאינה קובעת בסופו ודאי דאין חוששת לו בתחלתו והיוצא מזה עיין בחידושים: (טו) עד שתקבע וסת א' כדינו. תמיה לי דהא בהדיא כ' הטור הביאו הט"ז בס"ק י"ח בראתה ג"פ בר"ח ובפעם הג' ראתה בכ"ה בחודש ובר"ח דחוששת גם לכ"ה. וכ"כ בבה"ג להראב"ד אלמא דאפי' נקבע א' כדינו חוששת גם להשני ודברי הרב כאן הן ג"כ דברי הטור וסתרי אהרדי. לכן נ"ל דדוקא כששני הוסתות הן מחמת גרמת יום החודש כגון בי"ח ובכ"ה בחודש דאז אפשר שיתקיימו שני הוסתות דהא

היא חוששת לעולם עד (טו) [כד] שתקבע וסת א' כדינו, דאז אינה חוששת לשני שלא נקבע, או עד שאחד מהן נעקר, אז אינה חוששת לו, אעפ"י שלא נקבע השני (הכל צטור צס רמז"ן). ואינה חוששת לוסת הדילוגין, עד שתקבענו. כיצד, ראתה ט"ו בניסן, חוששת לט"ו באייר. לא ראתה צט"ו באייר, אינה חוששת לט"ו צו. ראתה ט"ו צו, חוששת לט"ו צסיון ואינה חוששת לשצעה עשר צו. ראתה י"ז צו, חוששת לי"ז צתמוז ואינה חוששת [כה] לי"ח: ראתה י"ח צתמוז, קצעה לה וסת דילוגין לימי החודש וחוששת לי"ט צצב. (ג"ו ממשמעות הטור). וכן נדריך זה [כו] בהפלגה ודילוגין, כי אין חלוק ציניהן. רק י"א כי צדילוג חדש, הראייה הראשונה מן המנין, כמו שנתצאר. ראתה ט"ו צניסן והמשיכה ראיתיה ד' ימים, וציוס ט"ו באייר ראתה והמשיכה ראיתיה ג' ימים, וצסיון התחילה לראות צ"ו צו, י"א שחוששת לדילוג ולוסת שזה, שהרי שילשה לראות ג"פ צ"ו לחדש, (הטור והרמז"ן) וי"א שאין כאן וסת שזה כלל, דהולכין תמיד

וחוששת גם לכ"א אייר משום וסת החודש הגיע יום כ"א ולא ראתה מותרת לשמש יום כ"ב דילגה ליום כ"ב חוששת ליום כ"ב דהיינו כ"ג בסיון הגיע כ"ב ולא ראתה מותרת ביום כ"ג דהיינו כ"ד בסיון והיינו לשמואל או לרב ובהיה לה וסת מקודם מך' לך' וראתה בג"פ קבעה לה וסת לדילוג ואינה חוששת אלא לדילוגה. ש"ך:

נתיבות משה - ביאורים

שהורה שצריכה לחוש ליום ל' ממנו וכו' ע"ש הרי דאפי' ראתה פעמיים ליום ל' ושוב ראתה בכ' אינה חוששת לי' ימים אחר כ' אלא לל' אחר כ' ואפי' רמב"ן מודה לולא הסברא של חזר הוסת למקומו הרי דאפי' כשהיתה הפסקה רק באמצע הפלגה שלישית אינה חוששת לו, ולפמש"כ לק"מ דגם רבינו מודה דאינה חוששת אלא לאחר שכבר נקבע דהיינו אם תראה בי' אחר כ' אבל לכתחלה לא חיישי' לה, ועוד י"ל דכיון שקבעה לה וסת לכ' לא אמרי' שהיא תוספת דמים וכ"כ בפרדס רמונים ט"ז סק"ח וע"ע בפרי דעה ש"ך סק"מ.

ראתה א' כ' שכ' ושוב ראתה בכ"ח נקבע לה וסת להפלגת כ' וראי' שבאמצע הפלגה שלישית תוספת דמים הוא אבל לפני שראתה בכ"ח אינו צריך לחשוש לזה וכמו שכתב כן הפרישה (סוף סק"ח) אלא דרמ"א וט"ז ס"ל דצריכה לחשוש ואפי' הפסיקה בהפלגה שני' אבל להב"ח והש"ך אינה חוששת כלל רק לאחר שכבר נקבע כן והיתה הפסקה רק בהפלגה שלישית, וע"ע לקמן סק"ח שרבינו תמה על הש"ך שם מדבריו דאפי' אחר שנקבע אינה חוששת ע"ש. ובספר סוגה בשושנים (ס"ה סק"ז) תמה על רבינו מדברי רמב"ן בהלכותיו (פ"ו ה"ב) שכתב כשחוזרת לראות ביום וסתה לכ' יש מי

אשה קובעת וסת בתוך וסת כמבואר בסעיף ל"ב מש"ה חוששת אולי יתקיימו שניהם משא"כ ביש לה וסת קבוע להפלגה אינה חוששת שוב לווסת אחר שאינו קבוע דהא א"א שיתקיימו שניהם דאם תראה עוד באמצע הפלגות בע"כ יתבטל ההפלגות ואין חוששת לוסת שאינו קבוע לומר אולי יתבטל הקבוע ויתקיים מה שאינו קבוע וכן ביש לה וסת החודש קבוע אינה חוששת ליום אחר שראתה בו רק משום וסת החודש ולא משום הפלגה מטעם הנ"ל שא"א שיתקיימו שניהם ואמרי' דודאי

[כז] וכן עיקר. עיין בסימן אחר תולת הראייה, (טז) [כז] וכן עיקר. (צ"ת יוסף צ"ס קפ"ד סעיף ג' ביארתי דין זה הרו"ה והרש"א והרא"ש והלא"ץ צ"ס צ"ג מציאו על נכון: צ"ס סוף סעיף כ'):

יד. היתה רגילה לראות יום עשרים, (ויש לה צוה וסת קבוע), ושינתה ליום שלשים, זה וזה אסורים, וכשיגיע יום כ' לראיית שלשים, אסורה משום וסת הראשון, ואם לא תראה בו חוששת ליום ל'. שינתה פעמים ליום ל' זה וזה אסורים. שינתה ג"פ ליום ל', הותר יום כ'

לענין וסת בדילוג דמשמע מדבריו דאם היה לה דילוג ד"פ כגון ראתה בט"ו ניסן וי"ו אייר וי"ז סיון וי"ח תמוז וגם ראתה בר"ח סיון ובר"ח תמוז דאינה חוששת לר"ח אב כיון שכבר נקרא וסת הדילוג והוא תמוה מאד דהא וסת הדילוג הוא ג"כ משום גרמת יום החודש כמבואר בכל הפוסקים ואפשר שיתקיימו שניהם ודאי דחוששת להשני אף שלא נקבע כמו בר"ח ור"ח וכ"ה ור"ח וכמבואר בסעיף י"ב ואפשר כוונת הט"ז במה שכתב דלא ניחוש לוסת החודש היינו ליום החודש שראתה באחרונה דהיינו באם ראתה ט"ו ניסן וי"ו אייר וי"ז סיון דאז אם היה נקבע וסת הדילוג לא היתה חוששת רק לר"ח תמוז ולא לר"ח תמוז וכשלא נקבע חוששת לר"ח תמוז: (טז) וכן עיקר. עש"ך ס"ק ל"ט ועיין מה שכתבתי בביאור הדברים בסי' קפ"ד. אמנם הראב"ד בבעה"נ ס"ל להיפך דבשופעת חיישא לכל ימי הראייה וצריך ליישב קושיית ב"י בסי' קפ"ד אדבריו מהא דנדה דף י"א דאמר התם דלר"ל ניחא ולדבריו אכתי תקשה דנדה תבדוק עצמה אולי היא שופעת ונראה ליישב דמתניתין דהתם באשה שיש לה וסת קאי כדקתני התם אע"פ שאמרו דיה שעתה ומיירי דיום הוסת היא בתחלת נדתה ומש"ה אינה צריכה בדיקה דהרשב"א בתה"א כ' הטעם דהא דבשופעת חוששת

נתיבות משה - ביאורים

אחת ואם עקרה אותו פעם אחת החמישי הותר ור"ח לא הותר עד עקירתו שלש פעמים עכ"ל הרי דאע"פ שיש לה וסת קבוע לר"ח מ"מ חוששת פעם אחת לה' בחודש כמו לענין וסת שאינו קבוע וא"כ אכתי תקשה ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום.

וצ"ל דס"ל להראב"ד דלא מצרכינן בדיקה בשביל וסת שאינו קבוע ורק בכדי לקבוע וסת צריכה בדיקה דלא אשכחן שתקנו חכמים בדיקה א"כ יכולה להגיע לידי וסת קבוע ולא בשופעת דקובעת לה וסת צריכה בדיקה שמא תקבע לה וסת ולכן בע"כ דמיירי כאן שיש לה וסת קבוע ששוב אינה צריכה בדיקה בכל יום וכמו שתי' רבינו אבל בפוסקת צ"ל דאין חיוב לבדוק כלל כיון דאינה קובעת וסת לא מצרכינן בדיקה וכן מבואר בחת"ס (בשו"ת יו"ד סי' קמ"ג).

(טז) ונראה ליישב וכו'. רבינו מתרץ דהיכא דיש לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה שוב אינה חוששת לכל ימי המשכת הוסת ולכן אינה צריכה לבדוק לדעת אולי היא שופעת, אבל לכאור' עדיין קשה מה שהקשה הרשב"א בחי' (דף י"א). דתבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה דחוששת נמי לאותו יום כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת תוך ימי נדתה הא מיחש חיישא, ואין לומר דס"ל להראב"ד דה"ה בפוסקת אם יש לה וסת קבוע אינה חוששת להדהרי להדיא כתב בשער הוסתות שאם ראתה בריש ירחא והפסיקה ראיית וראתה בחמשא בירחא ועשתה כן אפי כמה פעמים לא קבעה וסת לחמשא בירחא כי אם לריש ירחא בלחוד ולריש ירחא היא חוששת עד שתעקור אותו שלשה פעמים וצריכה בדיקה לטהרו כמו שאמרנו אבל לחמשא בירחא אינה חוששת אלא פעם

לכל הימים הוא מטעם לפי שאין ידוע אם עיקר הוסת בתחלתו והשאר טפילה או עיקר הוסת בסופו ותחלת הראיה טפילה משום דמים יתירים דאתוספו בה מקדים הוסת לבוא משא"כ אם יש לה וסת קבוע והגיע בתחלת ראייתה ודאי דאין לה לחוש לכל ימי הראייה דודאי התחלה היא עיקר והשאר תוספת דמים היא ונראה שזהו כוונת רש"י נדה ד' י"א בד"ה ממעין סתום

לפי הגרסא שמביא ב"י בטור וז"ל ומיירי בתחלת נדה דהא לא מפליג בה מידי אלא סתמא קתני חוץ מן הנדה ואף שהרש"ל מחקו ולפי מ"ש א"ש דהיה קשה לרש"י קושית ב"י דהא נדה ג"כ צריכה בדיקה משום ספק שופעת אי נמי משום הטעם שכתב הראב"ד הביאותיו בסי' קפ"ד משום דלפעמים מקדמת ולפעמים מאחרת ע"ש. ולזה תירץ רש"י דמיירי בתחלת נדה פ"י שיום הוסת הקבוע דמיירי מיניה מתניתין ע"כ מיירי שהגיע בתחלת נדותה דאז אין שום חשש דאי בסתם נדה היה לו לחלק בין שופעת או פוסקת או בין אם הימים שהן עתה באמצע הוסת ואם הוא בתחלת הוסת וכמ"ש בסי' קפ"ד אלא ודאי דמיירי שיום הוסת הקבוע הוא בתחלת נדותה. אמנם אנן קיי"ל

כהטור ובפוסקת חיישא לכל ימי הראייה ובשופעת לא חיישא רק לתחלת הראייה ובאשה שיש לה וסת אינה חוששת להראיות שבתוך ימי נדותה שהתחילו ביום הוסת הקבוע לה דודאי יום הוסת היה מעיקר נדותה והשאר טפילה וכמו שביארתי קפ"ד:

ונאסר יום ל'. (יז) **ואם לאחר ששינתה פעם** (יז) **ואם לאחר ששינתה.** עט"ז ס"ק כ"ד וכל מ"ש הן דברי הר"ן והרמב"ן בחי'. אמנם אפשר ליישב שלא יהיה ט"ס

ברשב"א דאפשר דס"ל כמ"ש הרמב"ן בחמש שיטות וז"ל דאף דכדלקמי' מנינן מ"מ אם חזרה וראתה למנין הראויה לראייה אחרונה לך' יום חוזרת לוסתות דרגלים לדבר ע"ש. ועיקר כמ"ש הט"ז שהוא דעת הר"ן והרמב"ן ע"ש: (יח) חזר הוסת. עש"ך ס"ק מ' וכוונתו שהש"ך מפרש דעיקר הרבותא שהשמיענו המחבר הוא מה שחזר הוסת של כ' למקומו. אמנם המ"מ דף רצ"ו שהביא הש"ך מפרש דעיקר הרבותא שהשמיענו המחבר הוא במה שהותר יום ל' מחמת שחזר הוסת של כ' למקומו וע"ז סיים שפיר זה צ"ע דלדעת הש"ך בלא הטעם דחזר הוסת של כ' למקומו הותר שלשים וכמו שהקשה הקושיא השניה ע"ש. אמנם באמת נ"ל דבריו תמוהין דמשמע מדבריו דאם ראתה כ' פעמים ביום ל'

נתיבות משה - ביאורים

הוסת למקומו מנינן מיום שהיתה ראויה לראות דהיינו דחשבינן מיום ל' שראתה כ' מ' ס' פ' ואפי' לאחר מאה יום אם כשנחשוב למפרע מיום שראתה ראייה אחרונה יש הפלגה של כ' אילו ראתה בכל כ' חוזרת לוסתה דרגלים לדבר שחזרה לוסתה הקבועה ולזה כיון הפרישה (סקמ"ז) ברוח קדשו, ולפ"ז הגיע יום עשרים וראתה אינו לראיית ל' שלא ראתה אלא לראיית כ' הקודמת שלא ראתה שהוא אחר ל' שראתה, ובדרך זה יש ליישב גם דברי התורת הבית ע"ש. אלא דצ"ע איך יפרש רבינו דברי הרשב"א שכתב הך יום כ' היינו לראיית יום ל' וכדבר הונא עכ"ל דהא לרמב"ן הוא מיום כ' שלא ראתה וכנ"ל. וצ"ל הכונה דע"פ חשבון של ראיית יום ל' שראתה בו מחשבינן כ' כ' ודו"ק.

ועיקר כמ"ש הט"ז שהוא דעת הר"ן ורמב"ן, ר"ל דהעיקר בכונת רשב"א כפי מה שכתב הט"ז שהוא באמת דעת הר"ן וזה דעת הרמב"ן להבנת הט"ז או י"ל דר"ל שהוא דעת הרמב"ן בהלכותיו וכמו שדקדק הסד"ט סקי"ט ע"ש.

(יח) וע"ז סיים שפירוש זה צ"ע וכו'. משמע שמפרש הצ"ע של הש"ך ע"פ הקושיא השני' שהקשה

אמנם אנן קיי"ל, פ"י שפסק כהרמב"ן דאשה קובעת וסת בזמן הזה בתוך ימי נדתה ג"כ אלא דס"ל דלהלכה בעי' לזה ג' תנאים שתהי' פוסקת אבל אם שופעת אין לחוש אלא לתחילת הראי', ואפי' היכא שפוסקת אם תחילת הראי' הוקבע לה אינה חוששת אם פסקה וחזרה וראתה דאשה שיש לה וסת אינה חוששת להראיות שבתוך ימי נדתה שהתחילו ביום הוסת הקבוע לה דודאי יום הוסת היה מעיקר נדותה והשאר טפילה, ותנאי הג' הזכיר רבינו (בסי' קפ"ד סק"ז) דאפי' בפוסקת וגם אין לה וסת קבוע אינה חוששת אא"כ הוקבע לה הראי' שבתוך ימי נדתה ג' פעמים להפלגה שוה או יום החודש אזי חוששת לראי' שבתוך ימי נדתה.

(יז) כל מה שכתב הן דברי הר"ן והרמב"ן בחידושיהם. כלומר מה שמתבאר מתוך דברי הט"ז נמצא בר"ן וראב"ן דמש"כ הט"ז בסופו דיש גירסא אחרת בגמרא מבואר כן בר"ן ומה שכתב מתחלה דהרמב"ן מפרש דמיירי בוסת הפלגה מבואר כן בחי' הרמב"ן. אלא שלא הצריך להגיה לפי הרשב"א והרמב"ן, דברמב"ן מבואר להדיא הגירסא כמו ברש"י ורא"ש ואפ"ה פירש הסוגיא דמיירי בוסת הפלגה אלא שחידש הרמב"ן דלענין חזר

ושינתה לך' בטלה הפלגת לי' ומשמע דאפי' ראתה עוד אחר י' ימים אחר ראיתך' יום בטלה הפלגת לי' כיון שבהפלגה השלישית היה הפסקה וזה ודאי אינו כדמוכח נדה ד' מ"ט גבי חזאי ריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא ועיין בר"ן וברמב"ן

בחי' דמיירי בוסת הפלגות וכ"כ הראב"ד בחזאי ר"ח ור"ח וכ"ה בחודש ור"ח דקבעה לה וסת לר"ח מטעם דבתר רובא קמא שדינן לה וכן מוכח בנדה דף י"א דממעין סתום בעי בדיקה והיינו בחזאי ריש ירחא וריש ירחא וכ"ה בירחא וריש ירחא דבעי בדיקה בריש ירחא כיון דיכולה לקבוע וסת בר"ח

משום דהוי ממעין סתום ע"ש. גם מ"ש דהרמב"ם מיירי בוסת החודש תמוה דא"כ אמאי הותר כ"כ הא יש לחוש לקביעת וסת בתוך וסת בוסת החודש כמ"ש הט"ז ס"ק י"ח בשמו ע"ש ועיין ביאורים ס"ק ט"ו: (י"א) והותר לי'.

נתיבות משה - ביאורים

הפלגה קצרה עוקר ארוכה אלא דבא לאשמעינן דאפי' פעמיים לי' לא אמרי' דיש לה וסת ב"פ ממעין סתום מפני שחזר הוסת א"כ החידוש הוא רק בראתה פעמיים וא"כ למה נקט פעם וע"כ דלא זהו הרבותא.

וזו ודאי אינו וכו'. ובפרי דעה תי' דהרמב"ן שם לשיטתו אזיל דס"ל דגם וסת הפלגה נקבע בג' ראיות ולכן אפשר לפרש דמיירי שם בוסת הפלגה אבל לפי מאי דקי"ל דבהפלגה בעי ד' ראיות למיקבעיה וכ"ה דעת הרמב"ן בהלכותיו א"כ א"א לפרש דמיירי שם בהפלגה רק בוסת החודש וא"כ שוב י"ל דבהפלגה אמרינן סברת הש"ך עכ"ד, וגם למש"כ הר"ן שם דמיירי בוסת הפלגה ליכא ראי' שהרי הר"ן מוקים הסוגיא שכבר יש לה וסת קבוע ללי' ובכה"ג שכבר איקבע לה וסת להפלגת לי' ושוב ראתה להפלגת כ"ה גם הש"ך מודה דחוששת לחמשה ימים אח"כ להפלגת שלשים כמש"כ בנקודות הכסף על הט"ז סק"ח ע"ש.

וכן כתב הראב"ד. גם בזה כתב הפרי דעה (ש"ל סק"מ) דאינו מוכרח דודאי בוסת החודש דלא איכפת לן בהפסקה רק שלא יהא מעין פתוח שייך למימר כיון דב' ראיות הראשונות היו ממעין סתום א"כ גם ראי' זו לאו מעין פתוח גרם לה דשדינן בתר רובא משא"כ בוסת הפלגה כיון דע"י ההפסק נבטלה ההפלגה לא שייך למשדי בתר רובא קמא דהא חזינן דלא דמי לקמאי דשם לא נתמלא המקור עד יום לי' וכאן נתמלא ביום כ' ואיתרע לה רובא.

[כח] למקומו. הטעם דאף שאשה מדלגת פעמים ושלש כל שלא קבעה וסת אחר כשחזר וראתה בזמן הוסת חזר הוסת למקומו ועיין ביאורים מ"ש על הש"ך: [כט] כלל. ולמאי דאמרינן לעיל בס"ז כרב צריכה לחוש לוסת הדילוג ואפילו לדעה

קמייתא חוששת מיהא ליום ל"ד משום חשש דהפלגה אחרונה וגם חוששת לעונה בינונית וליום החודש של הראייה האמצעית:

[ל] הראשון. ונ"ל דמיירי שראתה בשיעור הפלגת הוסת הראשון מיום ל"ד שראתה באחרונה:

גם מ"ש דהרמב"ם מיירי בוסת החודש תמוה דא"כ אמאי הותר כ"כ הא יש לחוש לקביעת וסת בתוך וסת בוסת החודש כמ"ש הט"ז ס"ק י"ח בשמו ע"ש ועיין ביאורים ס"ק ט"ו: (י"א) והותר לי'.

הש"ך ולפ"ז צ"ב מש"כ הש"ך ועוד קשה, וי"ל דר"ל שצ"ע פירוש זה לומר דהטור וש"ע אתי לאשמעינן דין דהפלגה קצרה עוקרת ארוכה שזה כבר מבואר בסי"ג כמש"כ הש"ך לעיל (סקל"א) דלזה דקדק הטור לכתוב ואם לא ראתה חוששת לט' בו ע"ש ועוד הקשה דאת"ל דבא לאשמעינן להדיא חידוש זה א"כ אפי' לא הי' קביעותה הראשון בכ' עקרה וסת השלשים.

ומשמע דאפילו ראתה עוד אחרי י' ימים. ר"ל דאת"ל דס"ל דחוששת להפלגת י' ימים א"כ שפיר קמ"ל המעדני מלך דבכה"ג דחזר הוסת למקומו א"צ לחשוש להפלגת י' ימים אבל אם לא קבעה וסת לכ' חוששת ללי' דהיינו י' ימים אחר כ' כיון דראתה פעמיים לי' ולהכי נקט השו"ע דינו בוסת קבוע דוקא דבכה"ג חזר הוסת והותר לי' ומדלא כתב כן הש"ך משמע דס"ל דאפי' לא קבעה לכ' וראתה ב"פ לי' ושוב ראתה כ' דהותר לי' וע"ז הקשה רבינו מדברי הגמרא ע"פ הרמב"ן ור"ן שפירשו דמיירי מוסת הפלגה, ויש ליישב כונת הש"ך דלעולם אם ראתה ב"פ לי' חוששת לי' מחשש וסת קבוע אלא דע"כ דהשו"ע לא בא להשמיע חידוש זה מדנקט ואם ראתה פעם דמשמע דיש חידוש דין גם היכא דראתה פעם אחת לי' ובשלמא להש"ך עיקר החידוש הוא דחזר הוסת אפי' לאחר כמה פעמים שלא ראתה וזה מש"כ השו"ע דכל שלא קבעה וסת אחר אפי' ראתה פעם או פעמיים ליום לי' חזר הוסת אבל למעדני מלך דעיקר הרבותא הוא דהותר לי' הרי גם בלא הכ' הותר לי' מדין

[לא] ביום הוסת הראשון. הכא דמיירי בוסת הפלגה מיירי ע"כ שראתה שתי ראיות שיהיה מינכר הפלגתה לכ' יום ועיין ביאורים שכתבתי דחוששת להפלגה גדולה של ג' עונות שהפסיקה וגם לעונה בינונית ואם לא הפסיקה רק עונה אחת מונה הפלגתה מיום שהיתה ראויה לראות ט"ז. והש"ך חולק וסובר דשוב בטלה הפלגתה עד שתראה פעם א' דאז שוב חוששת לשיעור הפלגה הראשונה עד שתעבור עליה ג' עונות ואז אינה חוששת עד שיחזור הוסת ולכן בוסת ההפלגה כשהפסיקה ג' עונות אינו חוזר הוסת למקומו עד שתראה ב"פ כשיעור הפלגה הראשונה הקבוע לה ואז חוזר הוסת למקומו:

שתעבור עליה ג' עונות ואז אינה חוששת עד שיחזור הוסת ולכן בוסת ההפלגה כשהפסיקה ג' עונות אינו חוזר הוסת למקומו עד שתראה ב"פ כשיעור הפלגה הראשונה הקבוע לה ואז חוזר הוסת למקומו:

לדעת רמב"ם (ב) וה"ה להפסיקה מלראות שלש עונות, ואחר כך חזרה לראות [לא] ביום הוסת הראשון: מוכח מהט"ז עצמו בס"ק ה'. גם מה שכתב בשם מהרש"ל דבהפסיקה ג' עונות דאינה חוששת לשיעור ההפלגה של ג' עונות שהיתה רגילה לראות הוא תמוה דמהיכי תיתי לא תיחוש דילמא שינתה להפלגה גדולה ד"מ אם היתה רגילה

ואין חוששין לקביעת וסת בתוך וסת מטעם שכתבתי ביאורים ס"ק ט"ו: (כ) וה"ה לפסקה. עט"ז ס"ק ל"א וכבר השיגו הש"ך בס"ק מ"ה ופסק כהרש"ל וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו פ"ו הלכה ד' בהדיא ע"ש ומה שהביא ראיה מת"ה ארוך ד' קע"ד אין ראיה דאם לא נקבע נעקר לגמרי ואפי' ראתה אח"כ אינה חוששת שוב ליום כ' כיון שנעקר משא"כ כשנקבע ולא ראתה פ"א כשחזרה וראתה חוששת שוב ליום כ' הקבוע וכ"כ הרמב"ן שם פ"ו הלכה ד' בהדיא ומ"ש בשם רש"ל דאפי' לעונה בינונית אינה חוששת ומבואר בר"ן וברי"ף בהדיא להיפוך שכתב דאפי' אשה שיש לה וסת ועבר וסתה ולא ראתה חוששת לעונה בינונית משום דוכי לעולם לא תראה ע"ש וכן מוכח מהט"ז עצמו בס"ק ה'. גם מה שכתב בשם מהרש"ל דבהפסיקה ג' עונות דאינה חוששת לשיעור ההפלגה של ג' עונות שהיתה רגילה לראות הוא תמוה דמהיכי תיתי לא תיחוש דילמא שינתה להפלגה גדולה ד"מ אם היתה רגילה

נתיבות משה - ביאורים

(סקל"ד) החמירו ע"ש, וכתב רבינו הטעם דוכי לעולם לא תטמא וכ"ה ברמב"ן ור"ן וחי' הר"א, ולכא' מוכח מסברא זו דלא ס"ל כהב"י והט"ז שחוששת ליום מ' וס' כאילו ראתה דאם חוששין לזה ליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא, שור"י בפרי דעה ט"ז (סקל"א) שהעיר מזה ע"ש, ונראה דבאשה שיש לה וסת החודש קבוע ועבר וסתה ולא ראתה אע"פ שעדיין לא עברה ל"א יום מראי' הקודמת לדעת רבינו דעו"ב הוא בל"א והחודש הי' חסר ולא ראתה א"צ לחוש לעו"ב דליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא דהרי תחוש לחודש הבא כמבואר בסט"ז, וה"ה לדין באופן שראתה גם באמצע החודש כגון שיש לה וסת קבוע לכ' בחודש ושוב ראתה ב' ועבר כ' ולא ראתה וחוששת לי' שמא תקבע וסת חדש מ"מ אם עבר י' ולא בדקה מותרת דאע"פ שבעו"ב אסורה בלא בדיקה מ"מ הכא ליכא עו"ב דהרי ליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא דהרי חוששת לכ' כל זמן שלא נעקרה ג"פ. מיהו בספר האשכול (סי' ל"ג) כתב טעם אחר דכיון שהורע חזקת וסתה שלא ראתה הרי היא כרוב הנשים שראות בעו"ב ע"ש ונפק"מ לדינא בין הטעמים דאפי' לסברת ב"י וט"ז הנ"ל חוששת וה"ה בוסת החודש, מיהו להלכה נקטינן שא"צ לחוש לעו"ב וכן משמע גם מדברי הרמב"ן בהלכותיו (פ"ה ה"ה) ע"ש.

וכן מוכח מהט"ז עצמו. צ"ב כוונתו וכבר העיר מזה בפרי דעה וע"ע מש"כ לעיל סק"ב וסקי"ב.

גם מה שכתב דהרמב"ם וכו'. גם בזה כתב הפרי דעה (שם) דלא קשה מידי דמה דאמרי' דב"פ ממעין סתום וג' ממעין פתוח קובעת וסת היינו טעמא דאמרי' שהראי' שהקדימה לראות היא תוספת דמים אבל כשהיה לה מכבר וסת קבוע וראתה אח"כ ב"פ יום אחר ממעין סתום ושוב חזרה לוסתה אפי' אם תראה אח"כ ממעין פתוח ביום השינוי דאיך אפשר לומר דראי' שחזרה לוסתה הוא טפל ותוספת דמים וראי' שעדיין לא הוקבעה הוא עיקר ולכן בכה"ג טהר יום כ"ב ע"ש ועדיין צ"ב דמ"מ נימא דתרווייהו עיקר דיום כ' הוא עיקר מחמת וסתה הקודם ויום כ"ב עיקר מחמת וסת החדש ותקבע לה ב' ווסתות דלענין כ"ב באמת כ' הוי תוספת דמים שהרי הקדימה משום סיבה אחרת ולא מפני שעקר וסתה וצ"ע וע"ע בחו"ד סי' קפ"ד (סק"ד) לענין משנית וסתה במאחרת מוכח דס"ל דל"א בכה"ג חזר הוסת למקומו ולא תקבע ליום השינוי ע"ש. (יט) מטעם שכתבתי. ר"ל דלא שייך לקבוע ב' וסתות הפלגות ולכן אין חוששין לוסת שאינו קבוע של לי' שמא תקבע.

(כ) מבואר בר"ן וברי"ף. ר"ל בר"ן בחידושו על הש"ס ובחידושו על הרי"ף ושם הביא כן בשם הרמב"ן ע"פ פירושו בסוגיא (דף טו.) מיהו בחידושי הרשב"א כתב שהוא חומרא גדולה והסכמת כל הפוסקים כרש"ל וב"ח וט"ז שאינה חוששת לעו"ב וכ"ה בפלתי ומנח"י וסד"ט ושור"ע הרב ועוד, והבית מאיר (ריש הסימן) ולחור"ש

לראות לט"ו יום ועכשיו שינתה למ"ה יום וכי בג"פ ט"ו יום נעשה בחזקת מסולקת דמים ואפי' בג"פ ל' יום לא נעשה בחזקת מסולקת דמים רק בזקנא כמבואר בסעיף כ"ח דלא קיי"ל כר"א נדה דף י"א אבל בג' עונות קטנות כעין וסת שהיתה רגילה לראות אפי' ר"א מודה דלא נעשה בחזקת מסולקת דמים רק דחזקת יום הוסת נתקלקל כשעבר עליה ג"פ יום וסתה ולא ראתה עד שחזרה וראתה ביום וסתה ולהפלגה גדולה ודאי דצריכה לחוש ועיין בראב"ד בספר בעל הנפש. גם מ"ש הט"ז

דבהפסיקה ג' עונות וראתה שחוששת ליום כ' מבואר ברמב"ן פ"ה הלכה ה' להיפוך דבעינן דוקא ב' ראיות שתחזור לוסתה דוקא ואין ראייה כלל ממעוברת דלא נתקלקל וסתה כיון שלא היתה ראויה לראות משא"כ בהפסיקה ג' עונות שנתקלקל וסתה צריכה שתחזור לוסתה דוקא וזה ברור: (כ"א) חזר הוסת. ונראה דאפי' יש לה ב' וסתות קבועים באופן המבואר בסעיף ל"ב והפסיקה וסת א' ג' עונות

מז. כיוצא בזה דין עקירת וסת ר"ח. כיצד, היתה רגילה לראות בר"ח, ועבר עליה ר"ח ולא ראתה, חוששת לר"ח עד שיעברו עליה שלשה ר"ח. עברו עליה שלשה ר"ח ולא ראתה, אינה חוששת להם. חזרה וראתה בר"ח, (כ"א) חזר הוסת [לב] למקומו:

יז. כל וסת שנקבע מחמת אונס, (כגון שקפלה ורלטה), אפילו ראתה בו כמה פעמים, (אס לא קבעה אותן לימים) (תוספות ורש"א ור"ח), אינו וסת, שמפני האונס ראתה. (כ"ב) [לג] ומ"מ חוששת לו כמו לוסת שאינו קבוע) (הג"מ פ"ח). קפצה וראתה, קפצה

[ל"ב] למקומו. וה"ה לשינתה ראיתה לראיות שאינן שוות וחזרה וראתה בר"ח חזר הוסת למקומו ואפילו יש לה שני וסתות והפסיקה וסת א' ג' עונות וחזרה וראתה ביום הוסת גם כן חזר הוסת למקומו: [ל"ג] ומ"מ חוששת לו. כיון שראתה ג"פ אבל לוסת החודש

וחזרה וראתה ג"כ חזר הוסת למקומו: (כ"ב) ומ"מ חוששת לו. ועיין בסעיף ג' מ"ש שם דאם יש לה שעה קבוע אחר הקפיצה שתראה דאינה חוששת רק לאותה שעה דאתיא קביעותיה דשעה ועקר לה לוסת שאינו קבוע וע"ש ועיין ש"ך ס"ק מ"ח שכתב דא"צ לחוש לוסת החודש בלא קפיצה ולכאורה קשה כיון דלדבריו וסת החודש הוא מטעם עונה בינונית כמ"ש בס"ק ל' מהיכי תיתי לא תהא צריכה לחוש כיון דעבר עליה חודש שלם בלא ראיות ודאי שצריכה לחוש מטעם דוכי לעולם לא תראה כמ"ש הר"ן בטעם החשש דעונה בינונית ונראה דמיירי ביש לה וסת קבוע או שראתה בינתיים דאז ליכא חשש ליום החודש מטעם עונה בינונית רק מטעם גרמת יום החודש ובוזה כתב שפיר דאין צריך לחוש אבל במקום דהחשש הוא מטעם עונה בינונית כגון שאין לה וסת וגם לא ראתה בינתיים ודאי דצריכה

נתיבות משה - ביאורים

דהוי סילוק דמים ע"י גורם חיצוני אמרי' דמיד שתסתלק הגורם תחזור לוסתה בראי' אחת משא"כ הכא דלא הוי שום גורם לסילוק דמים תלינן בעקירת הוסת וכמ"ש בסד"ט (סקי"ט) ע"ש אבל לדעת רבינו ממנ"פ אם לא הוי סילוק דמים למה בעינן ב' ראיות שתחזרו לוסתה וע"ז ביאר רבינו דאה"נ דלא הוי חזקת מסולקת דמים מיהו חזקת יום הוסת נתקלקל ודו"ק.

(כ"א) ונראה דאפי' יש לה ב' וסתות וכו'. עי' בשו"ת משנת ר' אהרן (סי' כ"ב) שנסתפק בזה.

(כ"ב) דאם יש לה שעה קבועה אחר הקפיצה. ר"ל דהקפיצה אינה בשעה קבועה אבל הראי' אחר הקפיצה הוא בשעה קבועה וזה יתכן בב' אופנים או שתמיד אחר שעה מהקפיצה היא רואה בין שהקפיצה בתחלת היום או באמצע כשעוברת שעה מהקפיצה תראה דם, או דיש שעה קבועה מהיום שרואה בהן כגון שתמיד היא רואה בשעה תשיעית מהיום בין שהקפיצה היה

ד"א קיימא לן כר"א. אבל בב"י כתב דהטור פסק כר"א, מיהו תמה על זה למה פסק כן, אבל במעדני מלך (פ"ט אות כ"ח) ובס"ט (סק"כ) מיישבים דבריו, וכן מבואר בב"ח בשם מהרש"ל ובט"ז ס"ק ל"א, והש"ך אמנם לא הזכיר להדיא, אך מסתימת דבריו שלא חלק על מהרש"ל בזה, משמע דמודה ליה, וכ"כ בסדרי טהרה, ומכל הפוסקים משמע דאפילו בעונות דידה נעשה מסולקת דמים שאינה חוששת עוד לוסתה הראשונה, מיהו להפלגה גדולה חוששת עד שיעברו צ' יום שלא תראה, ובלחם ושמלה החמיר כדעת רבינו, ומהשו"ע הרב (סי' קפ"ז סי' קונ"א) שכתב דהשו"ע שם סי"א מיירי שלא היה ראיות בתוך החצי שנה מוכח כדברי רבנו.

חזקת יום הוסת נתקלקל, הוא סברא מחודשת דבשלמא לדעת הש"ך דס"ל דהוי חזקת מסולקת דמים ומ"מ נקראת עקירה לענין שצריכה ב' ראיות שתהא חוששת לחזרת וסתה היינו טעמא דלא דמי למעוברת

לחוש כנ"ל: (כג) הרי נקבע א' בשבת אחר כ'. נסתפקתי באם ראתה ג"פ ביום הקפיצה ובפעם הד' קפצה בשבת ולא ראתה ובא' בשבת ראתה בלא קפיצה אי אמרינן הוברר הדבר דיומא קא גרים ונראה דתליא בפלוגתא שהביא הט"ז ס"ק ל"ו לדעת המחבר דחוששת אפי' אחר שנקבע ג"פ בהרכבה אולי יומא בלבד קא גרים נראה דאפי' בפעם הד' הוברר הדבר. אמנם לדעת הרב שכתב הט"ז שם דהוי כי חזקה שאינו רק ע"י הרכבה לא אמרינן שוב ע"י פ"א איגלאי מילתא דיומא קא גרים ועש"ך ס"ק מ"ט שהביא בשם הרשב"א והט"ו שפסקו דאמרינן קפיצה דאתמול קא גרים ויש שם ט"ס בש"ך

וראתה, קבעה לה וסת לימים, בלא קפיצות. כיצד, קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר כ' יום קפצה באחד בשבת וראתה דם, ולאחר י"ט יום קפצה ביום השבת ולא ראתה דם, ולאחר השבת ראתה בלא קפיצה, (כג)

נתיבות משה - ביאורים

מהני קביעות דשעה, ולדעת השו"ע הרב (סי' קפ"ד סקמ"ה) גם אם ס"ל דהוי וסת קבוע נמי אינה אסורה אלא מהשעה הקבוע עד סוף העונה ויתבאר לקמן סקל"א.

(כג) ובפעם הד' קפצה בשבת ולא ראתה. והוא הדין אם לא קפצה כלל וראתה באחד בשבת בלא קפיצה דיס' להסתפק אם אמרינן הוברר הדבר דיומא קא גרים ושוב חוששת לאחד בשבת גם בלא קפיצה [ואע"פ דבלא"ה חוששת כיון דראתה פעם אחד בלא קפיצה צריכה לחשוש מ"מ נפק"מ אם בפעם הבאה לא קפצה ולא ראתה דנעקר החשש של יומא לחוד אם חוששת לאחד בשבת גם בלא קפיצה כיון דהוברר דיומא קא גרים וצריך עקירה ג"פ או דנשאר וסת המורכב ואינה חוששת אא"כ תקפוץ] ורבינו נקט באופן שהי' קפיצה בשבת מפני דהשו"ע מיירי בכה"ג דלהרמב"ם אמרי' הוברר הדבר דיומא קא גרים בפעם הג' וע"ז יש להסתפק דאפשר דלאחר שהוקבע כבר דהוי הרכבה יודה הרמב"ם דאמרי' קפיצה דאתמול גרם, ולפי מה שתי' רבינו למדנו דזה פשיטא דלא אמרינן קפיצה דאתמול גרם אפי' אחר שנקבע בהרכבה והמחלוקת הוא רק אם אמרינן דהוברר הדבר דיומא קא גרים או שנשאר וסת המורכב, ומה שיש לדקדק בדברי רבינו יתבאר לקמן (סקכ"ו), וכל זה לדעת השו"ע דפסק כהרמב"ם דלא אמרינן קפיצה דאתמול גרם ה"ה דבפעם הד' פשיטא דלא אמרינן כן, ובסמוך מסתפק רבינו לדעת הרשב"א דאמרינן קפיצה דאתמול גרם אם כל הג"פ ראתה ביום הקפיצה ובפעם הד' קפצה יום לפני הקביעות אם צריכה לחשוש דדלמא ישפיע הקפיצה לראות למחר כשיגיע זמן קפיצה וה"ה דהספק על פעם הג' אם צריכה לחשוש לכתחלה על זמן הקפיצה אלא דרבותא נקט אפי' לאחר שכבר נקבעה הוסת אם יש לחשוש לכתחלה דלמא תראה בזמן הקבוע ע"י קפיצה דאתמול ובסמוך יתבאר עוד.

ובא' בשבת ראתה בלא קפיצה. ונראה דגם למאי דמסיק רבינו דלהב"י אמרי' הוברר הדבר דיומא קא גרים

בבוקר או בצהרים כשיגיע שעה תשיעית מהיום תראה דם, ואמרינן דאתיא קביעותיה דשעה ועקרה לה לוסת שאינו קבוע. והנה ב' אופנים הנ"ל אפשר לבאר בהם הגמרא (בדף ס"ו.) שהזכיר רבינו (לעיל סק"א) די"ל דהטבילה לא הי' בשעה קבוע אבל הראי' הי' תמיד משך זמן שוה מן הטבילה כגון שלקחה שעה עד הכניסה לעיר נמצא שראייתה היתה תמיד שעה אחר הטבילה, מיהו יש לפרש ג"כ דהכניסה לעיר היתה תמיד בשעה קבועה מהיום והטבילה לא היתה בשעה קבועה אבל זה דוחק להעמיד כן הסוגיא, אך מ"מ הדין אמת שנלמד כן מדברי הראב"ד שכתב דקיי"ל שעות וסתות אם אין יום קבוע ורבי יהודה לא פליג ע"ז ש"מ דשעות מהיום גורמות כל שהוסת אינו ביום קבוע. ועיי' בכ"פ (סקכ"א) ובפתחי תשובה (סקי"ט) דאפי' אם הקפיצות היו בשעות מכוונות כגון שתמיד קופצת רק בשעה שישית ואח"כ מגיע וסתה אבל הוסת אין לה שעה קבועה רק לפעמים מיד אחר הקפיצה ולפעמים שעה או יותר נמי קבעה רק לשעה זו ואם תקפוץ אח"כ בשעה אחרת אינה חוששת לו ועיי' בסוגה בשושנים (ס"ו סק"ד) שהחמיר בזה ע"ש.

וצ"ל דס"ל לרבינו דשאני וסת הקפיצות מוסת הפיהוק לענין זה דאע"פ דמבואר בב"י בשם רמב"ן דבוסת הקפיצות דינא נמי דאין חוששין אלא לשעתן ע"פ המבואר בסכ"ד ע"ש והרי רבינו ס"ל לקמן (סקל"א) דאם רגילה לראות אחרי הפיהוק אסורה מתחלת הפהוק דהוי כיום שמפקת ע"ש וא"כ לא אמרי' אתיא קביעותיה דשעה וכמש"כ שם בביאורינו ע"ש מ"מ בוסת הקפיצות לא אמרי' כן אלא אתיא קביעותיה דשעה ועקרה לה לוסת שאינו קבוע והסברא בזה דכיון דהקפיצה גורם הראי' אפשר שתקבע לה השעה ע"ש, מיהו אפשר דרבינו לא כתב כן אלא לדידן דוסת הקפיצות לעולם דינה כוסת שאינו קבוע אבל לדעת הטור דהוי וסת קבוע לא מהני קביעות דשעה אלא כשכל הראי' מובלעת בוסתה דהוי שעת הוסת עצמו אבל לאחריו הוי כיום שקופצת בו ולא

וכצ"ל דלסברת הרמב"ם דקובעת וסת לימים לחודייהו אם לא ראתה וכו' מ"מ נראה דאם כל הג"פ ראתה ביום הקפיצה דאינה חוששת ליום שלאחר הקפיצה ולומר אולי קפיצה דאתמול תגרום הראייה דלא יהא אלא שיש לה שעה קבוע דאינה חוששת רק לאותה שעה וראיה מסי' קפ"ז בראתה ליל טבילה דמותרת ליל שני של טבילתה ואם כל הג"פ קפצה ביום שקודם הראייה ולא היו

ההפלגות שוות קבעה לה וסת לכך ואינה אסורה אלא ביום שלאחר הקפיצה ומותרת ביום הקפיצה ועיין במנחת יעקב סימן קפ"ז סעיף י' שהביא בשם הגה"מ באם ראתה ג"פ בליל ב' של טבילה מותרת בליל טבילה

נתיבות משה - ביאורים

דלכתחלה לא חיישינן לזה, ולענ"ד נראה דמסתבר יותר לפרש כמש"כ וכן משמעות דברי רבינו בחידושים מורה כן, אלא דצ"ע למה הצריך רבינו להביא ראיות לזה דעד כאן לא אמרו בגמרא דקפיצה דאתמול גרמה אלא משום דאיכא הסברא לומר דהאי דלא חזאי משום דאכתי לא מטא זמן קפיצה אבל הכא שהוא זמן קפיצה ולא ראתה מהיכי תיתי למיחש שתראה למחרת. ומ"מ גם לפמ"ש בדעת רבינו מסתבר דה"ה בקפיצה בשבת דלכתחלה א"צ לחוש דקפיצה דאתמול גרמה עד שיתברר עכ"פ פעם אחת דכל היכא דלא מוכחא מלתא לפנינו לא חיישינן לזה וכמש"כ בפרדס רמונים, וכן משמע ממה שכתב רבינו לקמן משא"כ כשכל הג' פעמים היו ביום הקפיצה וכו' אינה אסורה אלא בכעין שנקבע, שזה כולל כל האופנים בין שהי' קפיצה דאתמול בפעם הד' בין שהי' קפיצה באותו יום דאינה חוששת למחרת דאינה אסורה אלא בכעין שנקבע. מיהו קשה דבשו"ע (סי"ח) כתב או שקפיצה בשני בשבת אינה חוששת וכו"ה בטור ולדעת רבינו עדיפא הו"ל למימר דאפי' קפיצה בשבת אינה חוששת לאחד בשבת משמע מזה דצריכה לחשוש בקפיצה דאתמול וצ"ע.

ואם כל הג"פ קפצה ביום שקודם הראי' וכו'. רחוק לפרש דכונת רבינו לדעת הטור דקפירות לחוד קבעה וסת מאחר שלא קיימא לן כן, וגם לא מסתבר דר"ל דאע"פ שלא קבעה מיחוש חיישינן לה כמש"כ רמ"א וע"ז מסתפק לענין החשש היכא דג"פ הי' קפיצה דאתמול מדכתב רבינו קבעה לה וסת לכך וכו' וגם מדסיים רבינו משא"כ כשכל הג"פ היו ביום הקפיצה או ביום שלאחריו וכו' משמע דלענין קביעות כתב כן ולא לענין חשש

ולהפלגה צריכה לחוש אף בפעם א' כגון שקפיצה וראתה ולסוף י' חזרה וראתה ע"י קפיצה אם אחר כך תחזור ותקפוץ לסוף כ' חוששת וכן אם קפיצה בר"ח חוששת בר"ח שני כשתקפוץ אבל לוסת החדש גרידא אין צריך לחוש אבל מטעם עונה בינונית צריכה לחוש דהיינו כשאין לה וסת ולא ראתה בינתיים ואם יש לה שעה קבוע אחר הקפיצה לראות בו אינה חוששת אלא שעתה ועיין ביאורים:

[ד"ד] יום א' בשבת. ואם כל הג"פ ראתה ביום הקפיצה רק בפעם ד' ראתה ביום שלאחר הקפיצה לדעת המחבר בסעיף י"ט אמרינן ג"כ איגלי מילתא דיומא קא גרים ולדעת הרב שם לא קבעה רק להרכבה והש"ך הביא בשם

מ"מ לכתחלה לפני שנתברר שראתה אע"פ שקפיצה בשבת אינה צריכה לחשוש לכתחלה על אחד בשבת אע"פ דדעת המחבר בוסת המורכב לפיהוק וימים חוששת גם ללא הפיהוק שמא תראה ותהי' וסת הימים לחוד, י"ל דזה דוקא לענין פיהוק אבל לענין קפיצה כל זמן שלא ראתה ביום ללא הקפיצה אינה חוששת דתלי' דהקפיצה גרמה להראי' וכמש"כ השו"ע סי"ח וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן דמשמע דהשו"ע מודה דלפני הקפיצה אינה חוששת וכמש"כ הש"ך סקמ"ח לענין וסת שאינו קבוע דמורכב דלא חיישי' לר"ח לחוד אא"כ קפיצה דתלי' לקולא דהקפיצה גרם ולכן ה"ה לאחר שנקבע לא חיישי' לפני הקפיצה.

דלא יהא אלא שיש לה שעה קבועה. צ"ב דבשלמא כשיש לה שעה קבועה ומטא זמן הקפיצה ולא ראתה שוב אינה חוששת אבל הכא הרי אכתי לא מטא זמן קפיצה דזמן ראייתה מורכבת מימים ולמחר שפיר תראה כשיגיע זמן קפיצה והרי קפיצה דאתמול יכול לגרום לראי' שלמחר לדעת הרשב"א וא"כ למה לא ניחוש לכתחלה לזה, ואם נפרש כונת רבינו דהספק הוא בקפיצה ביום המורכב ולא ראתה אם צריכה לחוש ליום המחרת אתי שפיר דלא יהא אלא כשיש לה שעה קבועה שאינה חוששת אח"כ הכא נמי יש לה יום קבוע ואינה חוששת ליום שלאחר כך וגם הראי' השני' שהביא רבינו מסי' קפ"ז אתי שפיר יותר לפי' זה דהוי דומה ממש לראתה בל"ט דהכא נמי ראתה ביום הקפיצה, אלא שבפרדס רמונים (ש"ך סקמ"ט) הביין כונת רבינו דמיירי שקדמה הקפיצה יום לפני המורכב ע"ש וכן משמע ממה שהקדים דברי הרשב"א דקפיצה דאתמול גרמה וע"ז כתב

הטור דאמרינן קפיצה דאתמול גרם וקבעה בהרכבה דוקא ולא נעקר עד שתקפוץ אותן ג' זמנים ולא תראה ואם חזרה וראתה ביום הוסת על ידי קפיצה חזר הוסת למקומו כדלעיל סעיף ט"ו ואם כל הג"פ או אפילו ב"פ מאותן הג' ראתה ביום שאחר הקפיצה לא אמרינן קפיצה דאתמול גרם רק יומא דגרים כיון שהיה בהפלגות שוות או בימים שווין ואם קפיצה שלא בימים ידועים וראתה ג"פ ביום שאחר הקפיצה אינה אסורה רק ביום שאחר הקפיצה ומותרת ביום הקפיצה וכן להיפוך אם היו הראיות ביום הקפיצה אינה חוששת ביום שלאחר הקפיצה לומר קפיצה דאתמול גרם הראייה בין שהיה הקפיצה בימים ידועים בין שלא היה בימים ידועים:

ואם קבעה וסת להפלגה ולקפיצות אפי' אם הפסיקה בראייה בינתיים לא נתבטלה ההפלגה ול"ד למ"ש הש"ך ס"ק מ' דכאן אמרינן דדוקא ההפלגה מהראייה שביום הקפיצה גורם הראייה שאחריה. וראיה לזה מסימן קפ"ז סעיף י"ח

נתיבות משה - ביאורים

דכיון שיש לתלות בגורם הימים לא תלי' כל הג' ראיות בקפיצה דאתמול ויותר תלינן בימים לחוד משא"כ בקפיצות לחוד שאין כאן יום ידוע כיון שאין כאן גורם הימים לתלות בו תלינן כולן בקפיצה דאתמול ולפמ"ש"כ לעיל דרבינו מייירי גם היכי דהי' מורכב רק בהפלגות שאינן שוות י"ל דבהפלגות שוות דיש מקום לתלות שהוא וסת הפלגה לחוד לא תלי' בקפיצה דאתמול משא"כ בהפלגות שאינן שוות א"א לתלות דקבעה וסת אחר כי אם ע"י הרכבה חיישינן לקפיצה דאתמול ומ"מ הראי' שהביא רבינו מהגמרא (דף י"א.) אינה מכרחת וכמ"ש"כ בפרדס רמונים ד"ל בהיפך דאם כל הג"פ ראתה ביום שאחר הקפיצה פשיטא דלא קבעה לימים לחודיה ע"ש ומ"מ הסכים להלכה כן דהוי וסת הימים לחוד. וע"ע בשו"ת חתם סופר (סי' קפ"ג) שהאריך בענין זה ודעתו דבכה"ג דכל הג"פ הי' קפיצה דאתמול תלינן בקפיצה דאתמול ונראה דאם בפעם א' ראתה ע"י קפיצה דאתמול חוששת בפעם ב' ליום שאחר הקפיצה שמא תקבע ג"פ ליום שאחר הקפיצה והיינו לדעת הטור דיש וסת הקפיצות ולדידן א"צ לחוש עד ג"פ כיון דאינה קובעת וסת בקפיצות ונפק"מ לדידן בפיהוק דאתמול דחוששת לו בפעם אחת ליום שאחר הפיהוק וכן מוכח מדברי רבנו (סי' קפ"ז ס"ק ט"ו) ע"ש.

(כד) ואם קבעה וסת להפלגה ולקפיצות. כלומר אע"פ שהפסיקה בין קפיצה לקפיצה שראתה בלא קפיצה עוד לפני שקבעה לוסת המורכב והוה אמינא שנתבטלה

זה פשוט ודוקא כשראתה ב' פעמים ביום הקפיצה ובפעם ג' ראתה ביום שלאחר הקפיצה אז תלינן בקפיצה דאתמול כיון דב"פ הראשונים היו ביום הקפיצה משא"כ כשכל הג"פ היו ביום הקפיצה או ביום שלאחריו אינה אסורה אלא בכעין שנקבע. ואם היו כל הג"פ בהפלגות יח. (כד) קפיצה ביום שוות ובכל הג"פ קפיצה ביום שקודם הראייה קבעה וסת לימים לחודיהו ולא תלינן בקפיצה דאתמול דדוקא באם ראתה ב"פ ביום הקפיצה תלינן ראייה ג' בקפיצה דאתמול כיון דבב' פעמים הראשונים כל יומא דלא קפיצה לא חזאי משא"כ בשכל הג"פ לא ראתה ביום הקפיצה תלינן בימים לחודיהו. וראיה לזה מנדה י"א דדחיק עצמו לומר כגון דקפיצה בשבת וכו' ולא אמר בפשוט שראתה ביום שלאחר הקפיצה: **(כד)** קפיצה ביום ידוע.

גרידא, אך בספר סוגה בשושנים (ס"ו סק"ט) משמע שהבין כן דלענין חשש מייירי וכ"ה בפרדס רמונים (שם) ואף שהדין דין אמת גם לענין חשש וכדמוכח מהראי' שהביא רבינו מסי' קפ"ז ס"י מ"מ נראה שיש לפרש כונת רבינו ע"פ שיטתו (בסי' קפ"ד סקט"ו ולקמן סקל"ד) דבוסת המורכב מייירי גם באופן שלא היו רצופים דהיינו שאין ההפלגות שוות מ"מ תמיד הוא ביום ידוע בא' בשבת או בר"ח אבל לא נקבעה הימים בסדר שווה ע"ש ואפשר דלזה כיון כאן דלא היו ההפלגות שוות מ"מ הי' ביום שוה, ואמרינן דקפיצה דאתמול גרמה, וקבעה לה וסת בכך ומותרת לאחר הקפיצה עד למחרת. אך מלשון רבינו בחידושים שכתב ואם קפיצה שלא בימים ידועים מוכח כפירושא קמא וכן עיקר.

כיון דב' פעמים הראשונים היו ביום הקפיצה. משמע מדברי רבינו דדוקא ב"פ ראשונים ביום הקפיצה אמרי' דפעם הג' מהני קפיצה דאתמול אבל אם פעם ראשונה או ב' הי' קפיצה דאתמול אינה קובעת וכעין שמצינו בגמרא לענין מעין פתוח, ובסוגה בשושנים (שם) נסתפק בזה. ונראה דאע"פ שרבינו כתב כן אליבא דהרשב"א והטור דס"ל דאמרינן קפיצה דאתמול גורם מ"מ גם לדעת הרמב"ם דס"ל דל"א קפיצה דאתמול גורם היינו דוקא כשהימים שווים אבל בימים שאינם שווים לאחר שנקבע ג"פ ע"י קפיצה דאתמול חוששת לו דבכה"ג תלינן בהקפיצה דאתמול דליכא גורם אחר לפנינו. ואם היו כל הג' פעמים בהפלגות שוות וכו'. והסברא בזה

מאשה שראתה דם מחמת תשמיש מחצי שנה לחצי שנה אף שבדאי מפסקת בראייה בינתיים מ"מ חוששת לכל חצי שנה אחר ראייה דמחמת תשמיש וכן הדין בפיהוק והפלגה והוא פשוט: (בד) חוששת לכל פעם שתקפוץ.

עד שתקפוץ ג' פעמים באותו זמנים ותמצא טהור וכו'. ש"ך. ונראה דאם אח"כ חזרה וקפצה בר"ח וראתה דחזר הוסת למקומו כמו בסעיף ט"ו גבי הפסיקה ג' עונות וחזרה וראתה דחזר הוסת למקומו. ומ"ש הש"ך דחוששת כל העונה היינו לאחר הקפיצה ופשוט:

[לה] וחוששת לכל פעם. ובוסת הפלגה אפילו ראתה בינתיים בלא קפיצה ג"מ מ"מ מונה הפלגתה מיום הקפיצה דוקא ואין הוסת נעקר עד שיעקר בהרכבה דוקא:

באחד בשבת, וראתה בו, ואירע כן בג' ר"ח או בג' אחד בשבת, קבעה לה וסת (כה) [לה] וחוששת לכל פעם שתקפוץ באותו זמן. ואם אח"כ הגיע א' בשבת ולא קפצה, או שקפצה בשני בשבת, אינה חוששת, שהרי לא קבעה אלא לקפיצות של אחד בשבת:

יג. יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפחקת, דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד,

נתיבות משה - ביאורים

לקפיצה שבסוף כ' שנית ע"ש בטעם הדבר דתלי' ראי' ראשונה שבסוף כ' בקפיצה שגרמה לזה ואין כאן עדיין הפלגה ע"ש, ועיין בסוגה בשושנים (ס"ו סכ"ו) דגם רבינו מודה לזה יעו"ש הטעם.

וכן הדין בפיהוק והפלגה. ונראה דבזה גם השו"ע הרב מודה דהרי הטעם שנתן על הראב"ד דס"ל דבעינן רצופים הוא מפני שע"י אונס ראתה ולכן תלינן לקולא בכל מאי דאפשר ולכן בראתה בינתיים בלא קפיצה תלינן שההפלגה לבדה גורמת הראי' בלא צירוף הקפיצה, אבל בפיהוק שאינה אונס אפי' אם ראתה בינתיים כל שיש הפלגה שוה בין פיהוק לפיהוק קובעת לה וסת, ופשוט דלא בעי' פיהוק בראי' ראשונה אלא אפי' ראתה היום ולבסוף כ' פיהקה וראתה הוי וסת המורכב והטור וש"ע דנקטו פיהקה וראתה הוא לאו דוקא ואע"פ שראי' בלא פיהוק באמצע ההפלגה אינה מבטלת ראיית הפיהוק מ"מ כל שקבעה ע"י הפלגה ופיהוקין שוין בין פיהוק לפיהוק קובעת וסת וה"ה אם ראי' ראשונה היתה ללא פיהוק ושוב קבעה לפיהוק והפלגות שוין קובעת וסת וצ"ע, ועיין בשו"ע הרב (סקצ"א) דבוסת המורכב לפיהוקין וימים לכו"ע בעינן שיהיו רצופין שאם פיהקה בר"ח והגיע ר"ח ולא פיהקה נעקר הוסת אפי' לדעת הפרישה דבקפיצות לא בעינן רצופים דשאני הכא שהמיחושים באים מזמן לזמן ואם הגיע הזמן ולא בא המיחוש הרי זה עקירה לזמן הזה, ואין כן דעת רבינו לעיל (סי' קפ"ד סקט"ו) ע"ש ועיין לקמן (סקל"ד).

(בד) ומ"ש הש"ך דחוששת כל העונה היינו לאחר הקפיצה. וכ"כ בפרי דעה, משא"כ בפיהוק אסורה גם מתחלת היום דשמא תפחק בשעת תשמיש וכדלקמן סכ"ה, וכוונת הש"ך דדוקא בקבעה וסת המורכב אסורה

ההפלגה ולא קבעה וסת קמ"ל שכיון דאיכא הפלגה שוה בין ראיות שע"י קפיצה קבעה לה וסת בהכי, ולשיטתו אזיל בסי' קפ"ד סקט"ו ולקמן סקל"ד דלקבוע וסת המורכב לא בעינן רצופים אלא כל שיש יום ידוע או הפלגה ידועה שקפצה וראתה בהם קבעה וסת בכך, והשו"ע הרב סקע"ה חולק בזה ע"פ דברי הראב"ד דבעינן רצופים דוקא וביאר הטעם דכל זמן שלא נקבע הוסת תלינן לקולא שר"ח או הפלגה לבדה גורמים הראייה, והלכך, כשדלגה ר"ח אחד שלא קפצה ולא ראתה, תלינן שיום החודש לבדו גרם לה הראייה ראשונה בלא צירוף הקפיצה כלל, והרי נעקר יום זה במה שלא ראתה בו בר"ח השני, ומהאי טעמא נמי בקפיצה מכ' לכ' וראתה ובינתיים ראתה בלא קפיצה אינה צריכה לחוש לקפיצה שבסוף כ' שלישית דתלינן לקולא שההפלגה לבדה גורמת הראי' בלא צירוף הקפיצה ואין כאן הפלגת כ', ומשמע מדברי השו"ע הרב דכל זה כשעדיין לא נקבעה תלינן לקולא אבל אם כבר קבעה ג"פ רצופים שוב לא מהני כשראתה בינתיים בלא קפיצה לבטל ההפלגה מהקפיצה וחוששת לסוף כ' מראית הקפיצה.

וראי' לזה מסי' קפ"ז סי"א. והשו"ע הרב (סי' קפ"ז סקנ"א) מפרש דמיירי באמת שלא ראתה כלל בינתיים שלא מחמת תשמיש וכ"כ בקונטרס אחרון (סקי"ג) ולשיטתו אזיל כמו שנתבאר לעיל, וכתב עוד בשו"ע הרב (שם סקל"ט) ובקונטרס אחרון (סקי"ב) דבעינן שגם ראי' ראשונה שממנה הפליגה חצי שנה תראה מחמת תשמיש והוכיח לה מדברי הש"ך (כאן סקמ"ח) שכתב כגון שקפצה וראתה ואחר עשרים יום חזרה וקפצה וראתה צריכה לחוש לוסת ההפלגה משמע בהדיא דאם ראתה היום בלא קפיצה ולבסוף כ' יום קפצה וראתה אינה חוששת אפילו

(כו) ולא בא המיחוש. עש"ך ס"ק נ"ו שכתב דאינה חוששת אפילו כמו לוסת שאינו קבוע ואפילו לוסת היום. ומאוד תמוהין דבריו דודאי חוששת להיום כמבואר בסעיף כ"ה דאסורה כמו בוסת ימים גרידא וע"כ צ"ל כמו

או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעמשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחווה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה בן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה בן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבנופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מב' יום לכ' יום, קבעה לה לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא [לזמן] לשניהם ביחד, ואם הניע העת (כו) ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת: הגה ודוקא שקצעה לה וסת לשניהם ביחד, אבל מתחלה חוששת לכל אחד נפני

נתיבות משה - ביאורים

בב"י שם דהיינו כל העונה יום או לילה ע"ש הרי דאפי' בשכבר קבעה וסת אסורה כל היום וא"כ אף דהראי' שהביא בב"י איכא למדחי מ"מ הדין אמת, ותו קשה על הב"י עצמו למה לא הביא ראי' זו, וע"כ צ"ל דעיקר כונת בב"י הוא להוכיח דבבא המיחוש בלא עתו, דחוששת, אבל בבא הזמן ולא בא המיחוש, פשיטא דחוששת, והפרישה ג"כ מסכים לזה (ע"ש סקע"א). ולכן הביא בב"י ראייה מפיהקה בתוך ימי החודש דבא המיחוש בלא עתו דחוששת, וע"ז שפיר הקשו דליכא ראי', ומעתה יש לתמוה על הש"ך שכתב דבהגיע העת ולא בא המיחוש אינה חוששת כלל הרי מבואר בסכ"ה דחוששת לכל העונה, ובאמת עדיפא הו"ל לרבינו להקשות מדברי הש"ך גופא בנקוה"כ שס"ל הכי דאילו מדברי השו"ע הרי יש לדחוק כמש"כ הט"ז וכנ"ל.

ועל כרחק צ"ל. נראה כונת רבינו ז"ל דלשון הש"ך קשיא ליה שכתב אינה חוששת כלל אפילו לוסת שאינו קבוע דמשמע דהדין כן בין לענין פרישה ובין לענין בדיקה שאינה חוששת כלל וזה נסתר ממש"כ השו"ע סכ"ה [ועייין שו"ע הרב סקפ"ג מה שביאר כונת הש"ך] וא"כ ע"כ מש"כ הטור דאינה חוששת בבא הזמן ולא בא המיחוש, היינו לענין אם עבר היום ולא בא המיחוש [ולא בדקה] דמותרת, אבל באותו היום אסורה, וזה גם לדעת הרמ"א דלכו"ע חוששת באותו היום כמבואר בסכ"ה, אמנם לענין מה יש לה לחשוש אם רק לענין פרישה או דגם לענין בדיקה הדין כן דלכתחלה יש לה לבדוק כמו בוסת שאינו קבוע לא מבואר בסכ"ה, דהרי טעם השו"ע דאסורה כל העונה יש לפרש דהיינו רק מתשמיש ומחשש

אחר הקפיצה כל העונה אבל בוסת הקפיצות לחוד דחוששת לו כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע אינה אסורה אלא לשעתה אם כל הראי' מובלעת בתוך הוסת כדלקמן סכ"ד וכמו שמבואר בב"י שם דוסת הקפיצות הוי כוסת הפיהוק לענין זה ע"ש.

(כו) ומאד תמוהין דבריו. להבין כונת רבינו יש להקדים דמה שמבואר לקמן (סעיף כ"ה) אם אחד מאלו בא לזמן ידוע אז ודאי אסורה כל עונת הוסת כמו וסת ימים גרידא נחלקו הט"ז והש"ך בנקוה"כ דדעת הט"ז דאסורה רק מעת שמתחלת לפהק עד סוף העונה, ומש"כ השו"ע אסורה כל עונת הוסת ר"ל אחר שהגיע הוסת אסורה עד סוף העונה, והש"ך בנקוה"כ כתב דאסורה מתחלת העונה אפי' קודם הפיהוק, וכן מבואר ברשב"א להדיא בתורת הבית הקצר ובחידושו (דף ס"ג). דכל שהגיע ליום הוסת חוששת לכל עונת הוסת מתחלת העונה עד סופה כדרך שהיא חוששת לוסת הימים הפשוטין, אלא דבתורת הבית הקצר לא משמע כן וכבר העיר מזה רבינו לקמן (סקל"א) ושם יתבאר בס"ד, והנה הב"י כתב דמש"כ הטור אינה חוששת ר"ל כוסת קבוע אבל חוששת לו כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע ובפשטות קאי הב"י על ב' הדינים בין כשבא הזמן ולא בא המיחוש ובין כשבא המיחוש בלא עתו וכן הבין הפרישה (סקס"ג) והש"ך (סקנ"ו), אך צ"ב דהב"י הביא ראי' לזה ממש"כ הטור פיהקה בר"ח וכו' וכבר תמה ע"ז בחי' ר"י מלובלין ור' העשיל מקראקא והפרישה דשאני התם דעדיין לא קבעה וסת. ובאמת צ"ב דהרי מפורש בדברי הטור דבבא הזמן ולא בא המיחוש דחוששת לכל היום וכמבואר

שפי" הב"י דאינה חוששת כמו לוסת קבוע דהיינו לענין אם עבר היום ולא בא המיחוש ולא בדקה דמותרת אבל באותו היום אסורה כמו בסעיף כ"ה והרמ"א לא פליג רק בבא המיחוש ולא בא העת כמו שציין עצמו הט"ז בס"ק ל"ו ע"ש:

בא המיחוש אינה חוששת: [ל"ז] הפיהוק. וקבעה וסת לפיהוק לבד וכן להיפך קבעה וסת לר"ח לבד: [ל"ח] אתמול. ול"ד לקפיצה לעיל סעיף י"ז דשאני התם דמחמת אונס הוא בא:

עלמנו, כי אינה יודעת לחיזהו מהן תקצט, וכמו שנתבאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתבאר נסמוך:

כ. פיהקה ב' פעמים בר"ח, וראתה ואחר כך פיהקה שלא בר"ח וראתה, הוברר הדבר שאין ר"ח גורם אלא [ל"ז] הפיהוק. וכן אם בפעם השלישית ראתה בר"ח בלא פיהוק, הוברר הדבר שאין הפיהוק גורם אלא הר"ח. אבל אם פיהקה ב' פעמים בר"ח, ובפעם השלישית פיהקה בכ"ט לחדש, ולא ראתה, ובר"ח ראתה בלא פיהוק, קבעה לה וסת לפיהוק של ר"ח, שפיהוק של [ל"ח] אתמול גרם לראייה של ר"ח:

כא. פיהקה בר"ח וראתה, וחזרה ופיהקה בתוך ימי החדש, חוששת לאותו הפיהוק ואסורה לשמש

נתיבות משה - ביאורים

אמנם לענין בדיקה כבר נתבאר דפליגי וסברת המחלוקת כבר ביאר רבינו (לעיל סק"ג) דדעת הב"י דאף שכבר קבעתה לוסת המורכב עדיין יש לנו ספק אם היום גרם או הפיהוק או שניהם ביחד ולכן תמיד צריכה לחשוש עדיין דשמא היום גורם או הפיהוק לבדו ולכן כשהגיע הזמן ולא בא המיחוש חיישינן שמא היום לבדו גורם וצריכה בדיקה ואם תראה יתברר הדבר שיומא קא גרים וה"ה כשהגיע המיחוש בלא עתו צריכה בדיקה דשמא יתברר שהפיהוק לבדו גורם הרא"י והרמ"א פליג ע"ז עיין לעיל בדברי רבינו שם.

כמו שציין הט"ז עצמו בס"ק ל"ו. כלומר שהט"ז ציין הדיבור המתחיל על בא המיחוש ולא בא העת, שמע מינה דבבא העת ולא בא המיחוש הבין הט"ז דליכא פלוגתא בין המחבר ורמ"א, ובפשטות משמע דרצונו לומר דבבא העת ולא בא המיחוש ליכא פלוגתא ולכו"ע אסורה כל היום גם לפני שבא המיחוש וצ"ב דהרי הט"ז עצמו (סקל"ט) כתב דמותרת לפני הפיהוק כיון שמוחזקת לראות רק בהרכבה ועדיין לא בא המיחוש, וצ"ל דכונת רבינו הוא דליכא פלוגתא בין המחבר ורמ"א בזה וכל חד כדאית ליה לדעת הט"ז לכו"ע מותרת לפני המיחוש, ולדעת הש"ך בנקה"כ לקמן והביאו רבנו ס"ק ל"ד, אסורה מתחילת היום לכו"ע, וליכא פלוגתא בזה, ולכן ציין הט"ז על בא המיחוש בלא עתו דרק בכה"ג פליגי, אבל בבא הזמן ליכא פלוגתא, והסברא לחלק בין בא המיחוש דיש לחשוש ובין בא הזמן דלא חיישינן לפני הוסת הוא דבמיחוש איכא רעותא לפנינו וכעין הסברא שכתב הט"ז (בסקל"ה), מיהו עדיין צ"ב ממש"כ רבינו (לעיל סק"ג) דאם בפעם הד' ראתה בלא קפיצה דאמרינן לדעת המחבר הוברר הדבר דיומא קא גרים, הרי כפי מה

שמא תפהק בשעת תשמיש וכמש"כ הרז"ה בהשגות ועיין לקמן בדברי רבינו (סקל"ד) וכן משמע מדברי הרמב"ן בהלכותיו שהביא ב"י ע"ש, אבל ממש"כ הב"י בטעם החשש שחוששת לה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע משמע דה"ה לענין בדיקה שצריכה לכתחלה לבדוק ביום זה אע"פ שלא הגיע המיחוש וכן מבואר בב"י דרק בעבר היום ולא בדקה מותרת משמע דלכתחלה בעינן בדיקה אע"פ שלא בא המיחוש ובאמת ע"ז פליג הרמ"א דלא בעינן כלל בדיקה דכיון שכבר קבעה אינה חוששת ליום בלבד לענין בדיקה דרק לענין פרישה מבואר בסכ"ה דאסורה ומטעם הנ"ל, ובסמוך יבואר סברת המחלוקת. [מיהו לענ"ד אין מקום לדקדק כן מהב"י שהרי הב"י בס"י קפ"ד לא הזכיר כלל דין בדיקה בוסת שא"ק, ואדרבה ביאר שם בסוף הסימן דעת הרשב"א דאינה צריכה בדיקה אפילו לכתחילה אע"פ שגם שם מבואר לשון דיעבד טהורה בלא בדיקה, מ"מ הכוונה דאפילו לכתחילה א"צ בדיקה, וא"כ ה"ה הכא נקט לשון דיעבד, וה"ה דאפילו לכתחילה א"צ בדיקה, אלא ממה שחשש הב"י לבא המיחוש בלא עתו ש"מ דעצם חיוב הפרישה הוא מחשש וסת שא"ק, וה"ה בבא העת ולא בא המקרה שהוא מטעם זה, ולא מחשש שמא תפהק בשעת תשמיש].

אב"ד באותו היום אסורה. פי' דאסורה לשמש כל אותו היום והרמ"א מודה לזה אך מ"מ יש נפק"מ בין המחבר ורמ"א לענין בדיקה דלהמחבר צריכה ג"כ לבדוק לכתחלה והרמ"א לא הצריך בדיקה ורבינו לא נחית לזה מפני שבא רק לאפוקי מדברי הש"ך שמשמע שאינה חוששת כלל אפי' מתשמיש וע"ז כתב רבינו דזה אינו אינו דרק לענין בא המיחוש בלא עתו ס"ל דמותרת לשמש אבל בבא הזמן ולא בא המקרה מודה דאסורה לשמש,

[ל"ט] עד שתבדוק. ואף דבשאר וסת שאינו קבוע מותרת לשמש בלא בדיקה כשעבר וסתה כמבואר סעיף ד' מ"מ בפיהוק חמיר טפי שדרך האשה לפהק בשעת ראייה. ט"ז:

(כז) עד שתבדוק. עט"ז ס"ק ל"א שרצה לחלק בין לכתחלה לדיעבד והוא תמוה וענה"כ ואפשר כוונתו דבדיעבד א"צ לפרוש באבר מת: (כח) ונמצאת שלא ראתה. עיין בסימן קפ"ד במה שהבאתי ראייה מכאן דהוסיף אינו נעקר רק בבדיקה. וכן מבואר בטור בהדיא בסימן זה גבי ואם הפסיקה ג' עונות שכתב דוקא כשבדקה ולא ראתה ע"ש וכ"כ בחידושי נדה להרמב"ן דבעינן בדיקה דוקא:

(כו) [לט] עד שתבדוק. שכל וסת בין של ימים בין של הגוף חוששת לו בפעם אחת, ויש לחוש שמא תקבע וסת לפיהוק בלא זמן ידוע. ואם בדקה (כח) ונמצאת שלא ראתה, אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא אבל חוששת לראש חדש, שמא תקבע לראש חדש:

כב. וכן הדין בימים. אם פיהקה היום, ופיהקה לסוף ל', אם תפקח אפילו שלא ביום שלשים חוששת לאותו פיהוק שמא תקבע לפיהוק גרידא. פיהקה בתוך שלשים ולא ראתה, אין צריך לחוש עוד לפיהוק

נתיבות משה - ביאורים

שזה אינו, וקשה איך שייך לומר בדיעבד ע"ז שעברה ושמשה ותו דעדיין הוא בגדר לכתחלה על תשמיש הבאה ועוד דלהדיא מבואר בשו"ע (סי' קפ"ד ס"ט) דבוסת שאינו קבוע ועבר וסתה ולא בדקה דטהורה בלא בדיקה ואיך סלקא אדעתין להצריך בדיקה לכתחלה, ועוד למה הצריך הט"ז לדקדק מרישא דסעיף ד' להוכיח אסיפא דסעיף ד' דהיינו אפי' לכתחלה הרי מבואר להדיא בסיפא דאם הגיע הזמן ולא בדקה כיון שעברה עונתו דמותרת ומוכח דהיינו אפי' לכתחלה ואיך אפשר לפרש דמירי בעבר ושמשה הרי משמעות הלשון שפיר מורה דמיד שעברה עונתו מותרת לכתחלה, ולכן מסתבר יותר דכונת הט"ז כמש"כ בפרדס רמונים דכיון לתי' הב"ח וע"ז הקשה בנקוה"כ דאיך נופל ע"ז לשון לכתחלה ודיעבד דאחר הוסת קיימינן דאסורה לשמש לכתחלה אחר הוסת עד שתבדוק למפרע בשעת הוסת ע"ש [נאצ"ל דנעלם מהש"ך דברי הפרישה והב"ח עי' תוה"ש], או כמש"כ בפרי דעה בכונת הט"ז ע"ש, ומדברי רבינו נראה שהבין כדרך הראשון ולתקן קושיא הראשונה באיך שייך לשון דיעבד בעברה ושמשה ע"ז תי' דיש נפק"מ גם כשנזכר באמצע דכיון דכבר התחיל לשמש לא מצרכינן בדיעבד שיפרוש באבר מת ושייך שפיר לשון דיעבד ומ"מ דחהו הט"ז דמשמע דאפי' לכתחלה שרי לשמש, אבל שאר הקושיות עומדות במקומן איך הו"ל לפרש כן. וראיתי בקנה בשם שדקדק מדברי רבינו דבוסת קבוע שעברה עונתו ולא בדקה שצריך לפרוש באבר מת ואין זה הוכחה רק למה דסלקא אדעתין לחלק בין לכתחלה לדיעבד אבל לאחר שדחהו הט"ז שוב ליכא למילף דין זה ופשוט.

(כח) עיין בסי' קפ"ד וכו'. וע"ש בביאורינו (סק"י) שהארכנו בזה.

שנתבאר הרי לדעת הט"ז ליכא פלוגתא בין המחבר ורמ"א, וא"צ לחשוש כלל לפני שבא המיחוש כמש"כ הט"ז (סקל"ט), ואיך כתב רבינו דהט"ז ס"ל דלדעת המחבר חוששת אפי' אחר שנקבע ג' פעמים בהרכבה, אולי יומא בלבד קא גרים, הרי הט"ז עצמו (סקל"ט) מבאר בדעת השו"ע דא"צ לחשוש, ותו דקשיא מדברי רבינו עצמו, שכתב כאן דבבא העת ולא בא המיחוש ליכא פלוגתא, ואיך תולה ספיקתו בס"ק כ"ג בפלוגתא אחרי דס"ל דבזה ליכא מחלוקת, וצ"ל דאה"נ דהט"ז עצמו ס"ל דליכא פלוגתא בין המחבר ורמ"א ומותרת לפני הוסת, מיהו הש"ך הרי חולק עליו וכן דעת רבינו דאסורה כל העונה וכמש"כ הרשב"א בחידושיו להדיא וכדמוכח גם בב"י ע"ש ומ"מ ס"ל לרבינו דבבא העת ולא בא המיחוש אף דליכא פלוגתא ואסורה כל העונה היינו לענין תשמיש אבל לענין בדיקה פליגי וכמו שביארתי לעיל והטעם מפני שדעת הב"י שחוששת כמו לוסת שאינו קבוע ואשר עפ"ז ס"ל נמי דבבא המיחוש בלא עתו ג"כ חוששת, וע"כ הוא מן הטעם שכתב רבינו, דאמרינן הוברר הדבר דיומא קא גרים, והשתא מ"ש רבנו דלדעת מחבר דחוששת ר"ל לענין בדיקה וצ"י לדברי הט"ז מפני שהוא הביא הפלוגתא של הב"י ורמ"א ואין כונתו לבאר שיטת הט"ז, וזה מדוקדק בלשונו שכתב דתליא בפלוגתא שהביא הט"ז, ור"ל דע"פ המחלוקת שנזכר שם תליא דין זה ואע"פ שלענין פרישה ליכא פלוגתא מ"מ לענין טעם החשש פליגי וכמו שנתבאר בס"ד.

(כז) ואפשר כוונתו וכו'. הנה דברי הט"ז צ"ב דמשמע דה"א לומר דהתם דיעבד שכבר עברה ושמשה בלא בדיקה מותרת, והכא לכתחלה שעדיין לא שמשה אסורה עד שתבדוק, אע"פ שעברה עונת הוסת והצריך להוכיח

[מ] דברים חמים. ואם אכלה שאר דברים חמים ולא ראתה לא נעקר וסתה מאכילת שום ובצלים ופלפלין אבל אם נעקר מאכילת שום נעקר מכל הדברים ועיין ביאורים: **[מא]** אלא בסופו. ואפילו לעונה בינונית אינה אסורה ואם

המינין ואם עקר העדאתו ממינין אחרים לא נעקר מהמין שנעשה מועד לו והכא נמי דכוותיה אמנם אם אכלה שום ג"פ ולא ראתה דנעקר הוסת מכל הדברים כיון דנעקר מין אחד מהמינין שנתחזקה על ידן נתבטלה כל החזקה ונעקר הכל: **(5)** אינה אסורה אלא בסופו. והטעם דכשהוחזקה שאינה רואה עד שמפקת מקודם שעה או יותר מותרת מתחלת הוסת דהרי ודאי דלא תראה מקודם משא"כ כשהראייה היא בתחלת הפיהוק אף שעכשיו לא ראתה בתחלת הפיהוק הרי עדיין לא נעקר וסתה ואימא הפיהוק

השני הוא שליח הדם וכמו ביש לה וסת לימים ולפיהוקין דאף אם פיהקה שחרית ולא ראתה וחזרה ופיהקה ערבית דודאי חוששת הכא נמי דכוותי: **(5א)** אסורה. מתחלה לכאורה קשה דמהיכי תיתי תהיה צריכה לחוש מתחלת הוסת ונראה הטעם דהוי כוסת הימים דהוה כמוחזקת ביום שתפק תראה משום הכי אסורה מתחלת הפיהוק דמתחלת

גרידא אבל צריכה לחוש לסוף שלשים, וכן צריכה לחוש ליום הקבוע בחדש שפיהקה בו, שמא תקבע וסת לימים:

כג. כל אלו הוסתות שנקבעים על ידי מקרה אין אחד קובע עם חבריו, אלא כל שפיהקה שלש פעמים וראתה, קבעה וסת. אבל אם פיהקה פעם אחד ונתעמשה שתי פעמים, אין מצטרפים: הגה אכלה שום וראתה, אכלה צלל וראתה, אכלה פלפלין וראתה, יש אומרים שקבעה לה וסת לראיה ע"י כל אכילת (כט) [מ] דברים חמים. (הרא"ש פרק האשה ומרדכי ריש שזועות). וי"א שכל זה שתראה ע"י מאכל דינו כמו שתראה ע"י קפילה ושאר מעשה שהיא עושה, שמקרי ראייה ע"י אונס ואינה קובעת וסת אלא עם הימים. (צ"י לעת הרצ"א) וי"א שדינו כוסת שתראה על ידי מקרה שגופה וקובעת אותו אפילו צלל ימים שוים. (צ"י נסס תוספות):

כד. וכולם, אין חוששין להם אלא לשעתה, כיצד, היתה רגילה לראות עם התחלת הוסת מיד, אסורה כל זמן המשכת הוסת. היתה רגילה לראות בסופו, (ל) אינה (לא) אסורה [מא] אלא בסופו. במה דברים אמורים, בזמן

נתיבות משה - ביאורים

לא ראתה ע"י פיהוק הראשון הרי יש הרבה שלוחין במשך השעה שגרמו לה דם ועדיין לא עקרתה רק לפיהוק הראשון ולא לכל הפיהוקין שבמשך השעה ולכן חוששת כל זמן המשכת הוסת, ובספר סוגה בשושנים (ס"ז סק"ט) כתב ביאור אחר דאטו הוחזקה דע"י פיהוקין הרבה לא תראה אדרבא הוחזקה שתראה אפילו ע"י שלוחין מועטין וכ"ש שתראה ע"י שלוחין הרבה דמפיש חיילות טפי ע"ש ונפק"מ בין הפירושים אם רגילה לפהק שעה שלימה אבל אינה רואה רק בזמן הפיהוק הראשון ולא נמשך הראי' אח"כ בפיהוקין האחרים דלפמ"שכ אינה צריכה לחשוש יותר ואסורה רק עד הפיהוק השני ולסברת הסוגה בשושנים אסורה עד סוף הפיהוקין והבוחר יבחר, וע"ע בסמוך.

וחזרה ופיהקה ערבית וכו'. לאו דוקא דאפי' אם לא פיהקה אסורה שמא תפק בשעת תשיש ותראה וכדלקמן סק"ד.

(5א) לכא' קשה וכו'. עי' לעיל (סק"ו) שכתבתי דכן

(כט) ואם עקר העדאתו וכו'. ועיין בפרדס רמונים בפתיחה (לסי' קפ"ט) עמוד מ' שהביא מהפנ"י ב"ק (דף ל"ז). שנסתפק בזה והפ"ר מכריע שעוקר הוסת משום בצל ופלפלין.

(5) והטעם פשוט וכו'. ולכא' צ"ב הכונה דכיון דהוחזקה לראות בפיהוק ראשון וכבר פיהקה ולא ראתה למה תחשוש לפיהוקין אחרים מאי שנא מרגילה לראות בסופו דלא חיישינן שמא תקדים הכא נמי למה לן למיחש שמא תאחר ומ"ט נימא שהפיהוק השני יהי שליח הדם הרי קבעה שפיהוק ראשון הוא השליח וזה נעקר, אכן נראה כונת רבינו שאשה שדרכה לראות מתחלת הפיהוקין כל זמן המשכת הפיהוק כגון שעה לא אמרינן שפיהוק ראשון גרם והוא שליח שכל השעה תראה דם אלא כל פיהוק בעצמו הוא שליח ומה שראתה בתחלת השעה הוא ע"י פיהוק הראשון ומה שהיא רואה בהמשך הוא ע"י שאר הפיהוקין והרי קבעה לראות שעה שלימה ע"י הרבה פיהוקין בתוך שעה זו ולכן מה לי אם

הפיהוק טוב נקרא יום שמפקת ואסורה ומכל שכן כשהראיה היא אחר הפיהוק שאסורה מתחלת הפיהוק אמנם בתה"א לא כתב רק שאסורה עד סוף העונה משמע שאינה אסורה רק מסוף הפיהוק עד סוף העונה: (ב) מתחלת הוסת. עש"ך ס"ק ס"א שכתב דמכל שכן אם מתחלה גם קודם הוסת דצריכה לפרוש כל אותה העונה שלפני הוסת וכו' ודבריו הן מקושי הבנה דבמאי איירי אי ביש לה וסת לימים ולפיהוקין בלאו הכי אסורה כל אותה העונה כמו שמסיק המחבר בסעיף כ"ה ועיין בנה"כ שחולק על הט"ז דמתירה לפני הוסת ואי ביש לה וסת לפיהוק גרידא הרי אינה יודעת לאיזה יום שתפרוש לפני הוסת. ונראה

הוסת בתחלתו אסורה לעונה
בינונית מחשש שמא תפק
ועיין ביאורים:

שכל הראיה מובלעת בתוך הוסת, אבל אם
אין כל הראייה מובלעת בתוך הוסת, אלא
נמשכת גם אחר הוסת, אסורה (לג) מתחלת

דכוונתו על עונה בינונית דאם יש לה וסת הגוף קבוע אינה חוששת לעונה בינונית דכל אשה שיש לה וסת אינה חוששת לעונה בינונית מה שאין כן כשהראייה מתחלת קודם הוסת אז ודאי דצריכה לפרוש העונה בינונית אך קשה

נתיבות משה - ביאורים

לשעה הקבוע ודו"ק. (וע"ל סקכ"ב ובמה שכתבתי שם).
אמנם מדברי השו"ע הרב (סי' קפ"ד ס"ק מ"ה) מוכח דס"ל כהדברי חמודות שאינה אסורה אלא מסוף הפיהוק ואם מתחיל אחריו אסורה לאחר הפיהוקין, והוא דמבואר בסמוך (סקל"ב) דלדעת רבינו אשה שיש לה וסת הגוף לחוד צריכה לחשוש לעו"ב ומבואר בדברי רבינו בחידושים (סק"ב) דהני מילי כשהראי' מתחלת קודם הוסת או בתחלת הפיהוקין או אפי' מתחלת בסוף הפיהוקין אלא שנמשך גם אחר הוסת אבל אם כל הראי' מובלעת בתוך הוסת ומתחלת בסוף הפיהוקין א"צ לחשוש לעו"ב, והסברא בזה דכשהראי' בתחלת הוסת חיישינן שמא תפק בשעת תשמיש וכיון דאין לה יום קבוע חיישינן שיבוא האורח בעו"ב אבל כשמובלעת בסוף הפיהוקין אם תפק תפרוש וליכא שום חששא אבל אם הראי' נמשכת אחריו אפי' אם מתחלת בסוף הפיהוקין יש לה עו"ב והטעם כמש"כ רבינו כאן דאסורה מתחלת הפיהוקין דהוי כוסת הימים ולכן איכא עו"ב דיש חשש שמא תראה בתחלת הפיהוקין אך בשו"ע הרב שם מבואר דאם קבעה וסת לראות בסוף הפיהוק או אחריו אינה חוששת לעו"ב ע"ש מוכח מזה דס"ל דלא נאסרה מתחלת הפיהוקין אלא משעה שרגילה לראות וכדברי חמודות והפרדס רמונים.

(ב) דאם יש לה וסת הגוף קבוע אינה חוששת לעו"ב. והקשה בספר מקור מים חיים דמפורש בש"ך סי' קפ"ד (ס"ק ל"ב) דאם וסת הגוף אינו לימים ידועים בכל ענין צריכה לחוש לעו"ב, ובאמת מבואר כן ברמב"ן הלכות גדה (פ"ה ה"ו) והביאו הש"ך (שם) וז"ל היה לה וסת הגוף ואין לה יום קבוע הרי היא אצלו בחזקת טהרה עד העונה כמי שאין לה וסת עכ"ל ומדלא חילק בין רגילה לראות בתחלה או בסופו משמע דבכל ענין אסורה

משמע מלשון תוה"ב הקצר אבל מלשון תוה"ב הארוך לא משמע כן וכמו שהעיר רבינו בסמוך, ובדברי חמודות על הרא"ש (פ"ט אות י"ד) כתב דמארוך נלמד לקצר דמיירי בהיתה רואה עם התחלת הוסת דאם אין כל הראי' מובלעת אסורה מתחלתו עד סוף העונה אבל ברגילה לראות בסופו אסורה מסופו עד סוף העונה ע"ש וכן פסק בפרדס רמונים על הש"ך (סק"ב), אבל זה דוחק כי הרשב"א סתם בזה ומשמע דאפי' רגילה בסופו חוששת מתחילתו כיון דאין הראי' מובלעת בתוך הוסת, ובאמת יש להבין למה תאסר עד סוף העונה הרי רגילה לראות בסופו ע"י הפיהוקין וכיון שבאו הפיהוקין ולא ראתה למה לן למיחש אח"כ בשלמא כשרגילה לראות בתחלתו כיון שעדיין מפקת יש לחשוש שפיהוק השני גורמת לדם וכמו שנתבאר לעיל אבל הכא שרגילה להתחיל לראות בסוף הפיהוקין וכבר באו כל השליחין ונתברר שלא הביא הדם למה לן למיחש דבהמשך היום תראה, דהא כל מה שהוחזקה לראות בהמשך הוא מפני השלוחין שגרמו לזה ובהסתלק הגרמא נסתלק החשש, אכן לפי מה שביאר רבינו ניהא דהוי כוסת הימים שמוחזקת לראות ביום שתפק וחיישינן דלא הזמן של הפיהוק הגרמא אלא יום שמפקת גורמת לראות ולכן שפיר צריכה למיחש מתחילת הוסת, והסברא בזה דבשלמא כשכל הראי' מובלעת בתוך הוסת הרי נקבע שרק ע"י הפיהוקין ובזמן הפיהוקין תראה דהראי' מישיך שייכי יחד עם הפיהוקין אבל היכא דאינה מובלעת נתברר דיום שמפקת בו תראה לכן יש לחשוש גם שעכשיו תראה מתחלת הפיהוק, ולכן אע"פ שיש לה שעה קבועה לראייתה והרי קי"ל דאינה חוששת אלא לשעתה כיון דהיום אינו קבוע הכא חוששת מיד בתחלת הפיהוק כיון שהוקבע שיום שמפקת תראה והוי כיום קבוע שדוחה

[מב] כל עונת הוסת. עט"ז שכתב דוקא אחר הוסת אסורה אבל לפני הוסת מותרת והש"ך בנה"כ אוסר אפילו לפני וסתה ולאחר ועיין ביאורים דנראה דאסורה בין לפני הוסת ובין לאחר הוסת רק כשאין לה קבע שתפקה בר"ח רק שנקבע לה שאם תפקה בר"ח רואה כגון שפיהקה בג' ר"ח שלא כסדרן וראתה אז מותרת קודם הפיהוק כיון שאין לה קבע שתפקה בר"ח:

הוסת (לג) עד סוף עונה אחת:

כה. אם אחד מאלו בא לזמן ידוע, אז ודאי אסורה (לד) [מב] כל עונת הוסת, כמו וסת ימים גרידא:

דהא אפילו כשהראייה מובלע בתחלת הוסת צריכה עונה בינונית דשמא תפקה בשעת תשמיש ותראה וכמו שהקשה הרז"ה אבעל הנפש בשער הוסתות ס"ק ה' ע"ש וצ"ל דס"ל כדעת הראב"ד דלא חש לזה וכמו שנתבאר לקמן בט"ז ס"ק ל"ט ע"ש אמנם לפי מ"ש שם דאף הראב"ד מודה דחיישינן לשמא תפקה נראה דאסורה לעונה בינונית אפי' אם הראייה מובלע בתחלת הוסת: (ל"ג) עד סוף. עש"ך ס"ק ס"ב שהקשה מהא

דאם וסתה בלילה ונמשך גם ביום וכו' ועיין בבעל הנפש שהקשה בעצמו קושיא זו וכתב לחלק דהני מילי דאזלינן בתר תחלת הראייה בב' עונות דאז לא אסרינן לה רק אותה עונה דתחלת הוסת קאי בגוה אבל כשתוך הוסת ואחר הוסת בחדא עונה היא אמרינן כיון דפשטה הראייה גם אחר הוסת דכולי יומא מתפסי': (ל"ד) כל עונת הוסת. עט"ז שכתב לתרץ סתירת דברי הראב"ד דלפני הוסת מותרת ואחר הוסת אסורה ע"ש הנה מסתימת דברי הרב משמע דאפילו כשהראייה מתחלת הוסת מותרת לפני הוסת ולא חיישינן לשמא תפקה בשעת תשמיש כיון שלא בא עדיין הגורם להדם וכדעת הראב"ד בשער הוסתות ודלא כהרז"ה שם בס"ק ה'. והנה תירוץ הט"ז כבר סתרו הש"ך בנקה"כ ע"ש והנקה"כ תירץ דהראב"ד דמתיר ביש לה יום קבוע לפיהוקין לא מיירי שראתה ג' פעמים ע"י הפיהוקין בג' ר"ח דאז ודאי דבאמת אסור כמו שפסק כאן רק דהראב"ד מיירי שיש לה רק יום קבוע לפיהוקין ולא לראיות דהיינו שפיהקה

נתיבות משה - ביאורים

בזה, אבל ביום ל' עצמו בזה גם הש"ך מודה דאינה חוששת אם רגילה לראות בסופו דלמה ניחוש לה הא אם תפקה תפרוש מיד, וכן מש"כ בשו"ע הרב (סי' קפ"ד סקמ"ה) דברגילה לראות בסופו או אחריו דאינה חוששת ליום ל' היינו מדין שמא תפקה אבל בעבר עו"ב פשיטא דחוששת לעו"ב וצריכה לשאלנה.

(ל"ג) ועיין בבעלי הנפש וכו'. אין זה תירוץ על קושית הש"ך לחילוק הב"ח דמה שחילק הב"ח בין ראי' אחת מרובה דחוששת לכל הראי' קשה דהרי הכא חוששת לכל העונה וע"פ שנמשך רק מעט אחר הפיהוק ובשו"ע סי' קפ"ד ס"ה פסק דא"צ לפרוש ביום כל העונה אלא כשיעור הנמשך, אלא כונתו דממה שתי' הראב"ד מוכרח כתי' הב"י שכתב דמ"מ אסורה עונה אחת אלא דהראב"ד הקשה קושיא זו עצמו מ"ש דבנמשך מעט ביום אינה אסורה אלא כשיעור הנמשך והכא אסורה עד סוף העונה וע"פ שנמשך רק מעט, וע"ז תי' הראב"ד כיון דבחד עונה היא כולי יומא מתפסיה אבל הב"י הקשה קושיא אחרת מ"ש מוסת הנמשך כמה ימים דאינה אסורה אלא עונה ראשונה והכא אסורה גם אחר הוסת עד סוף עונה אחת, ותי' כמו שתי' הראב"ד לקושייתו, ואע"פ דהראב"ד ס"ל דבוסת הנמשך כמה ימים חוששת לכל ימי משך הוסת שאני התם דהוסת עצמו נמשך אבל היכא דאין הוסת נמשך ובאנו לאוסרה מטעם שראתה בעונה זו בזה ס"ל

לעו"ב, ועיין בב"י שם שמבאר דברי הרמב"ן באופן אחר, מיהו לפי מה שביאר הש"ך משמע דאפי' רגילה לראות בסופו אסורה מתחלת העונה והסברא נותנת כך דהרי בוסת המורכב לגוף ולימים ידועים אע"פ שרגילה לראות בסופו אסורה מתחלת העונה דכיון דהיום ג"כ קבוע חיישינן שמא תראה קודם הפיהוק או שתפקה בשעת תשמיש וא"כ ה"ה עו"ב שדינו כוסת קבוע יש לחשוש שמא תקדים ראייתה ולכן אסורה כל העונה, אבל דעת רבינו אינו כן אלא דלענין זה לא חיישינן בעו"ב לכל העונה וכ"כ בשו"ע הרב (סוף סי' קפ"ד) דאם רגילה לראות בסופו אינה אסורה מתחלת הוסת ע"ש וצ"ל דזה פשיטא להו דהש"ך מודה לזה דהרי כולן אין חוששין אלא לשעתן בלבד ולכן ברגילה לראות בסופו אין מקום לאסור לתחלתו מיהו ברגילה לראות אחריו כבר כתבתי לעיל (סקל"א) דבזה נחלקו רבינו והשו"ע הרב ע"ש, אבל באמת קושיית המקור מים חיים לא קשה כלל דודאי גם רבינו מודה דאשה שיש לה וסת הגוף חוששת לעו"ב אפי' רגילה לראות בסופו ונפק"מ בבא מן הדרך ועבר עונה בינונית לאשה זו שיש לה וסת הפיהוק לחוד אסור לבוא עליה עד שישאלנה אפי' רגילה לראות בסופו דכיון שעבר העונה חיישינן שמא אורח בזמנו בא דרוב נשים רואות לעו"ב ודלמא פיהקה וראתה וזה כונת הש"ך שם ומזה מיירי הרמב"ן בהלכותיו פ"ה ה"ד - ה"ז, וליכא פלוגתא

בג' ר"ח ר"ח ניסן ור"ח אייר ור"ח סיון ובניסן לא ראתה ע"י הפיהוקין רק בר"ח אייר ור"ח סיון דאז הפיהוקין הוקבעו ולא הראייה ומש"ה אינה חוששת בזה מיושב נמי דקדוק הלשון שכ' הראב"ד שיש לה יום קבוע ולא כתב וסת קבוע ולא יכולתי להלום דבריו כלל דבאופן זה מכל שכן שצריכה לחוש לר"ח משום דילמא תקבע וסת לר"ח בלבד כיון שהוסת לא נקבע עדיין בהרכבה וכמבואר בסעיף כ"א ועש"ך ס"ק מ' ולפענ"ד נראה ליישב סתירת דברי הראב"ד עם דקדוק לשונו בפשיטות דמ"ש הראב"ד שיש לה יום קבוע אין כונתו שפיהקה בשלשה ר"ח כסדרן וראתה דבכה"ג ודאי דחוששת וכמ"ש כאן רק שכונתו שיש לה יום קבוע לפיהוקין דהיינו שאם מפקת בשאר ימים אינה רואה רק כשמפקת בר"ח רואה שכן אירע לה ג"פ שאם פיהקה בר"ח ראתה אבל אלו הג' ר"ח לא היה כסדרן והיה לה כמה ר"ח שלא פיהקה ולא

[מג] במקרה לבדו. והיינו שאם עבר עליה ג' ימים הקבוע ולא פיהקה ולא ראתה מ"מ אם פיהקה אח"כ באותו יום חוששת אבל כל זמן שלא פיהקה ודאי דשוב אינה חוששת כיון שכבר עבר אותו יום ג"פ ולא פיהקה ולא ראתה: [מד] הנעורים.

כו. כשם שחוששת לוסת הימים בפעם אחת, כך חוששת לוסת הגוף בפעם אחת. כיצד, היתה מפקת פעם אחת, וראתה,

כשתפק פעם אחת, חוששת לו, וכשם שוסת הימים שאינו קבוע נעקר בפעם אחת, שאפילו ראתה שני פעמים ליום ידוע אם הגיע זמן שלישי ולא ראתה, נעקר לגמרי, כן הוא וסת הגוף. וכשם שוסת הימים הקבוע בג' פעמים צריך עקירה ג' פעמים ובדיקה, כן הוא וסת הקבוע בגוף. ומאימתי עקירתו, משיקרה מקרה, ולא תראה. היה המקרה לזמן ידוע, אינו נעקר אלא אם כן בא המקרה שלש פעמים בזמנו, ולא ראתה, אבל [מג] במקרה לבדו, או זמן לבדו שלא ראתה בהם, אינו נעקר:

כו. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות, והיא קמנה שלא הגיעה לימי [מד] הנעורים אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו הגיעה לימי הנעורים אם בדקה ולא הביאה שתי שערות, היא קובעת וסת כשאר נשים בשלש ראיות כשאר הוסתות, ובארבעה בוסת ההפלגות, אלא שיש הפרש בינה לגדולה שאף על פי שהחזקה רואה וקבעה לה וסת, אם פסקה ג' עונות

ראתה רק שהיום נקבע שאם תפק בו תראה שכל אימת שפיהקה בר"ח ראתה דומיא שכתב בס"י קפ"ד גבי וסת לימים ולקפיצות שע"כ המכוון כך וה"נ מיירי באופן זה וכיון שכן אין לה לחוש שתפק ותראה בו דאין לה וסת קבוע לזה רק לענין שאם תפק משום הכי אינה אסורה אלא אחר שפיהקה אבל כשעברו עליה ג' ר"ח כסדרן שפיהקה וראתה ודאי דאסורה ל"מ כשהראיה בתחלת הוסת דאסורה משום שמא תפק כמ"ש הרז"ה וכן אחר הוסת אסורה משום שמא תפק עוד דבשביל שפיהקה בשחרית ולא ראתה לא נעקר הוסת וחיישינן לשמא עדיין תפק בערבית ותראה

נתיבות משה - ביאורים

וכיון שכן אין לנו לחוש שתפק ותראה בו. אך עדיין צ"ב דהראב"ד הרי מתיר גם לאחר הוסת אם בדקה ולא ראתה בו כמש"כ הב"י וא"כ לדברי רבינו שמיירי שכל אימת שפיהקה בר"ח ראתה נחוש גם לאחר הוסת עד סוף העונה כיון שפיהקה היום ופיהוק דר"ח מוחזקת שתראה בו, ובאמת מלשון רבינו משמע שרק לפני הוסת מותרת וכן משמע בחידושים (סקמ"א) אבל בנקודות הכסף מבואר דהראב"ד מתיר גם לאחר הוסת, ואפשר דס"ל לרבינו דמש"כ הראב"ד ואם בדקה בשעת וסתה ולא ראתה מותרת לאחר הוסת מיירי באין לה יום קבוע ודו"ק. או י"ל דלא הוי כוסת הימים שחוששת גם לאחר הוסת אלא שהפיהוק מוגבל ליום זה ולכן מותרת לאחר הוסת.

הראב"ד דזה דוקא בעונה של תחלת הראי' אבל בעונה אחרת לא אסרינן רק שיעור הנמשך ושאי הכא דתוך הוסת ואחר הוסת הוא עונה אחת אסרינן כל העונה. (ד"ד) דומיא שכתב בס"י קפ"ד וכו'. וע"ש בדברי רבינו (סקט"ו) מיהו הראב"ד עצמו כתב דבעינן רצופים דוקא לקבוע וסת המורכב לקפיצות וימים כמש"כ הסד"ט (סקכ"ה) וכ"כ בשו"ע הרב (ס"ק ע"ה) ודעת רבינו דה"ה בפיהוק וימים קובעת וסת שלא ברצופים ועי' שו"ע הרב (ס"ק צ"א) שכתב דבוסת המורכב לפיהוק וימים אפי' לדעת הפרישה דבקפיצה וימים לא בעינן רצופים מודה דלענין פיהוק שהוא וסת הגוף ממיחושיו הבאים לו מזמן לזמן בעינן רצופים דוקא ע"ש ועיין לעיל (סקכ"ד).

ואפי' הראיה מובלעת בסוף הוסת נראה דאסורה דדוקא כשאין לה יום קבוע רק וסת פיהוק גרידא אינה אסורה רק לשעתה אבל כשהיום גם כן קבוע אתיא קביעותיה דיומא ועקרה ליה לקביעותיה דשעה כמבואר בבעל הנפש ריש שער וסתות ע"ש כנ"ל בכוננות

דברי הראב"ד וזה ברור: (ט"ה) אינה חוששת לוסת א'. מיירי דהיכא דוסתות קבוע שהיה לה מקודם היה יותר מעונה בינונית דאי בשוה לעונה בינונית הא כל אשה שהפסיקה לראות ג' עונות אינה חוששת לוסתה כמבואר בסעיף ט"ז ואי בחזרה לראות ביום וסת הראשון אפי' זקנה חוזרת לוסתה כמבואר סעיף ל"א אלא כדארמין: (ט"ז) ואפי' חזרה לראות. עט"ז ס"ק מ"ג שסתו דברי הב"י ועוד נראה להביא ראיה לדברי הט"ז דאי כהב"י דבעינן דוקא קביעות וסת להיות מוחזקת בדם א"כ כתמה שבין הפלגה ג' לד' ג"כ טהור דכר"י קיימא לן נדה דף י' ע"א ובהדיא כתב הרשב"א בשער הכתמים דאף דלא נקבע הוסת מ"מ איתחזק' ברואה דם וכתמה טמא וכ"כ בטור וש"ע סי' ק"צ לכן העיקר כהט"ז. אך מ"ש הט"ז בפ"י דברי הרשב"א דעכשיו יוצאות

ג' הפלגות גדולות שוות ביניהן הוא דוחק גדול ולי נראה הדברים כפשוטן דהנה הרשב"א חולק אהנך דסברי דלא מצטרפי' הראיה ראשונה בגוונא דנקט הברייתא שעברו עליה ג"פ ג' עונות יוצאות ג' הפלגות שוות ביניהן והוי וסת שוה משא"כ להנך דס"ל דלא מצטרפי' הראיה ראשונה משום דהוי ראיה מקרית א"כ אפילו עברו עליה ג"פ אין כאן קביעות וסת ובש"ס אמרו בהדיא בזה כי כוונה קבעה לה וסת ובזה מביא הרשב"א ראיה לדבריו וכ"ה בחידושי רשב"א בהדיא ראיה זו:

נתיבות משה - ביאורים

דדוקא כשאין לה יום קבוע רק וסת פיהוק גרידא אינה אסורה רק לשעתה. כלומר שעת הפיהוק דכיון דכל הראי' מובלעת בתוך הפיהוק אינה חוששת לאחר שעת הפיהוק משא"כ כשהיום קבוע לא מהני מה שכל הראי' מובלעת בתוך שעת הפיהוק ואסורה כל העונה, וכבר כתבתי לעיל (סקכ"א

חוששת כלל: [מה] בינונית. לאפוקי אם לא פסקה אלא ג' עונות קטנות שהיתה למודה לראות וראתה אח"כ חוששת לראייתה ולעונה בינונית וכן להיפך אם עונות שהיתה למודה לראות בהן הן גדולות כגון מל"ה לל"ה או וסת החודש בסירוג או בגדולה בעינן שיעבור עליה ג' עונות שהיתה למודה ובקטנה סגי בצ' יום. ש"ך: [מו] מכוננות. ועכ"פ מהני ג' ראיות אף שאינן מכוננות להחזיקה ברואה ודינה כדין אשה שאין לה וסת ומכוננות לא בעינן רק לענין קביעות וסת. ט"ז: [מו] ראייה ראשונה. פירוש ראייה אחרונה מהג' ראיות ראשונות שראתה קודם שהתחילה לפסוק: [מה] לוסתה הראשון. היינו שלא חזרה לקביעותה הראשון כדלקמן סעיף ל"א והיינו שהיתה למודה לראות בעונות גדולות יותר מהשיעור עונה בינונית. ש"ך ועיי' ביאורים:

[מה] בינוניות שהם צ' יום ולא ראתה, (לה) אינה חוששת לוסת הראשון כלל, וחזרה לקדמותה. (לו) ואפילו חזרה לראות באותן עונות שהיתה למודה (פ"י נהגס) לראות בהן, אינה חוששת עד שתחזור ותקבענו ג' פעמים, לפי שאינה בת דמים ונתגלה שדמים הראשונים מקרה היה. ראתה ג' ראיות בג' עונות [מו] מכוננות שלא פחתה ולא הותירה, נתגלה שדילוג הראשון אינו סילוק דמים, אלא שינוי וסת. לפיכך, [מו] ראייה ראשונה שממנה התחילה (ללג) מצטרפת לג' ראיות אחרונות, ונמצאו ד' ראיות וג' הפלגות ביניהם מצ' לצ'. אבל אם פחתה או הותירה, שלא היו הראיות מכוננות, אז אי אפשר לראשונות להצטרף, ועד שתראה ד' ראיות מכוננות אינה קובעת וסת להפלגות:

כת. וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת [מה] לוסתה הראשון. (וקטנה וזקנה אינן מושטות לוסת שאינו קבוע) (כ"י נשס הרש"א):

נתיבות משה - ביאורים

וסקל"א) דס"ל לרבינו לחלק בין פיהוק לקפיצות לענין אם קובעת שעה קבועה אחר הוסת דבוסת הקפיצות אינה חוששת אלא לשעה זו ובוסת הפיהוק אסורה כל העונה דכיון שאין הראי' מובלעת בוסת הוי כיום שמפקת בו ואסורה כל העונה אע"פ שהשעה קבועה.

(ל"ז) ורביעית בכ'. עיין ש"ך ס"ק ע"ב וצ"ל ורביעית בכ' לחודש דאם בב' לחודש הא הולכין תמיד אחר תחלת הראיה וכו' לא הבינתי דהא בהדיא פסק הטור דדוקא בשופעת אינה קובעת וסת בימי נדותה אבל בפוסקת קובעת וסת אפי' בימי נדותה ועיין בסי' קפ"ד שכתבתי דכשהימים שהן בתחלת הראייה הן וסת קבוע לא חיישא שוב להימים שהן בתוך ימי נדותה ע"ש שהארכתי: (ל"ח) אינה קובעת. בט"ז ס"ק י"ט ואח"כ אינה חוששת לוסת זו עכ"ל פי' שאינה חוששת לוסת

קבוע אבל חוששת כמו וסת שאינו קבוע כמבואר בסעיף ל"ג: (ל"ט) אפי' מת הולד כו'. והנה אם הפילה רוח נראה דיש לה דין מניקה דהא בנדה **כמ. איזו היא זקנה, כל (שזקנה לל כן שלאיה) [מט] בכ' לחודש. בעשרים לחודש גרסינן. ט"ז וש"ך ועיין ביאורים: [נ] מת הולד. ואפילו הפילה רוח ועיין ביאורים:** **טו(ו) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת:** **ל. חזרה וראתה, דינה כדין תינוקת שלא הגיע זמנה לראות:**

ל"ב. חזרה לראות בעונות קטנות שהיתה למודה להיות רואה בהן, חזרה לקביעותה הראשון. אם וסת ההפלגות חזרה לקדמותה, אם תהיה ההפלגה כמו שהיתה למודה תחלה, אם בשאר הוסתות, אפי' בפעם אחת חוזרת לקדמותה, שהרי נתגלה שדילוג הראשון לא סילוק דמיה היה אלא מקרה. ובוה חמור דין הזקנה מדין הקטנה שלא הגיע זמנה לראות:

ל"ב. פעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת. כיצד, ראתה שלש פעמים בראש חודש, (ל"ז) ורביעית [מט] בכ' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית, הרי קבעה שתי וסתות:

ל"ד. מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, (ל"ח) אינה קובעת וסת. (ל"ט) אפילו [נ] מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומ"מ חוששת

נתיבות משה - ביאורים

(ל"ז) לא הבינתי וכו'. ר"ל דלפי מה שהוכיח החו"ד בסי' קפ"ד (סק"ז) דיש נפק"מ בין שופעת לפוסקת דמה שפסק הטור וש"ע (סי' קפ"ד ס"ו) בוסת הנמשך כמה ימים דאינה חוששת אלא לעונה ראשונה של הוסת היינו דוקא בשופעת או מזלפת דהוי כולהו ראי' אחת לדידן דקובעת וסת בזמן הזה בתוך ימי נדתה וא"כ שפיר יתכן לגרוס ב' ומיירי בפוסקת דקובעת וסת בזמן הזה אפילו בימי נדתה, אלא די"ל דהש"ך לא ניחא ליה בזה משום דסתימת השו"ע מוכח דאפילו בשופעת מיירי ואי בשופעת הרי אינה חוששת אלא לתחלת הראי' ולכן ניחא ליה יותר לגרוס בכ', ומ"מ הסכים רבינו שיש לגרוס כ' מטעמא אחרנא דלפי מה שביאר בסי' קפ"ד (סק"ז) אם יש לה וסת קבוע לתחילת הראיה אינה חוששת לראיות שבתוך ימי נדתה וכמו שביאר שם הטעם יעו"ש א"כ הכא שקבעה לה וסת לר"ח שוב אינה קובעת בתוך ימי נדתה ואינה חוששת לב' בחודש ולכן יש לגרוס לרביעית בכ' לחודש.

(ל"ז) פירוש שאינה חוששת לוסת קבוע וכו'. ר"ל דהא קיימ"ל בסעיף ל"ג דחוששת לראייתה שתראה כדרך שחוששת לוסת שא"ק ומבואר בט"ז (סקמ"ח) דאפי' בפעם אחת שתראה חוששת לה ודלא כהש"ך בשם

מהרש"ל (סי' קפ"ד סקי"ט) דדוקא לוסת קבוע חוששת דהיינו אם ראתה ג"פ בימי עיבורה ע"ש וא"כ קשה מש"כ השו"ע (סל"ד) דאינו אלא במקרה ומשמע דגם אינה חוששת וכדמשמע רהיטת לשון הט"ז (סקמ"ט) ואח"כ אינה חוששת לוסת זו לכן פירוש רבינו דכונתו שאינה חוששת לוסת קבוע אבל חוששת לוסת שאינו קבוע וכ"ה בפרי דעה ובפרדס רמונים בכונת הט"ז, ולענין הלכה נחלקו האחרונים דבהגהת פרישה (סי' קפ"ד סקט"ז) והש"ך שם [ועי' פתחי תשובה שם סקי"ד מש"כ בדעת הש"ך] בשם מהרש"ל והמנחת יעקב (שם סקט"ז) והכו"פ (סי' קפ"ט סקל"ב) וכן נראה מדברי הב"ח כאן (סמ"ה) דבעינן שתראה ג"פ כדי לחשוש לוסתה, אבל בסד"ט (סי' קפ"ד סקי"ו וסי' קפ"ט סקל"ז) ורבינו (סי' קפ"ד חידושים סקט"ז וכאן) והשו"ע הרב (סי' קפ"ט ס"ק קי"ג) והנוב"י (תניינא סי' צ"א) והפתחי תשובה (סי' קפ"ד שם) בדעת הש"ך ורעק"א בגליון (סי' קפ"ד שם) והפרי דעה ופרדס רמונים ס"ל כדעת הט"ז (סקמ"ח) דחוששת אפי' בראי' אחת כדרך שחוששת לוסת שא"ק, ועיין בספר סוגה בשושנים (סי' סק"א) דמ"מ יש להקל בעונת או"ז כל שלא ראתה ג"פ ע"ש.

(ל"ח) אם הפילה רוח נראה דיש לה דין מניקה. ובלחם

דף ח' אמרינן דהוי מעוברת מקרא דהרינו וכו' אם כן הכא נמי נוכל ללמוד מקרא זה דהוי לידה דהא בהאי קרא ילדנו כתיב וכיון דהוי לידה אין נפשה חוזרת עליה עד כ"ד חודש ווסתות דרבנן כמו מעת לעת דרבנן והדין כן בין לרב ששת ובין לרב

פפא ע"ש:

[נא] לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת

שאינו קבוע:

לד. מעוברת, משהוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חודש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו [נב] שופעות ורואו' דם באותן עונות שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא [נג] פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליג:

[נא] לראיה שתראה. אפילו לא ראתה רק פעם אחת חוששת לוסת החודש וה"ה לעונה בינונית מאותה ראייה שראתה ולדעת הש"ך עונה בינונית היא וסת החודש: [נב] שופעת. ואינה חוששת היינו כמו לוסת קבוע ואין

צריכה בדיקה בעברה וסתה כדלעיל אבל חוששת כמו לוסת שאינו קבוע כדלעיל סעיף ל"ג:

[נג] פוגעת. והרמב"ן כתב שאינה חוזרת עד שתראה פעם א' ואיני יודע למה השמיט דעתו ועוד דבוסתות דרבנן שומעין להקל. ש"ך:

נתיבות משה - ביאורים

ושמלה (סקנ"ו) תמה על רבינו דבגמרא אמרי' דהוא רק זכר לדבר ולא ראי' דקרא בזכרים כתיב ע"ש ועיין ערוך לנר שם, ותו דבגמרא מייתי ראי' מברייתא דלאו לידה היא ורק לענין דיה שעתה נאמר דין זה או משום דטומאת מעל"ע דרבנן או משום דראשה ואבריה כבדין עליה יעו"ש, ומה שכתב רבינו דהכא נמי וסתות דרבנן כמו מעל"ע תמה שם דשאני מעל"ע כיון דבשעת ראייתה בחזקת טהרה עומדת אין מטמאין טהרות למפרע אבל להתיר לכתחלה איסור וסתות אחר שכבר ראינו שילדה רוח חלילה לנו יעו"ש אבל לענ"ד נראה דדברי רבינו ברורין וקיימין דלכאור' קשה דהגמרא הביא דברי התוספתא דהריון רוח שמיה הריון והקשה הגמרא מברייתא דמוכחה דלאו ולד היא דאי אמרת לידה מעלייתא היא קושי סמוך ללידה רחמנא טהריה, ולכאור' מאי קושיא דלמא הריון רוח שמיה הריון ולידת רוח לאו שמיה לידה ולכן כיון שהיתה בחזקת מעוברת ג' חדשים הוי מסולקת דמים ואע"פ שהריון רוח היא ולכן כשהפילה הרי היא בחזקתה ודיה שעתה ולא אמרינן איגלאי מלתא למפרע דלאו הריון הוא ונטמאו טהרות דמעל"ע של ראייה אבל לענין לידת רוח לאו שמיה לידה ולכן חשיבא יולדת בזוב, אלא ע"כ דאם אמרינן הריון רוח שמיה הריון א"כ ה"נ דלידת רוח שמיה לידה ומכח הוכחה זו של רבינו דהא בקרא לידה כתיב ילדנו רוח ושפיר הקשה הגמרא, ותירץ רב פפי דמה דתניא הריון רוח

שמיה הריון הוא רק מדרבנן דדיה שעתה ואינו מטמע מעל"ע אבל מן התורה לענין טומאת דם לא אמרי' דדם קושי הוא וטהור אלא לאו לידה הוא לענין זה והרי זו יולדת בזוב, ולפ"ז באמת לענין דרבנן הוי לידת רוח נמי שמיה לידה דהא הגמרא דימהו אהדדי וא"כ לענין דיני וסתות דהוי דרבנן אמרי' דלידת רוח שמיה לידה, ורב פפא תירץ דיש חילוק בין הריון רוח ללידת רוח דהריון רוח באמת לאו שמיה הריון ומ"מ דיה שעתה כיון דטעם מעוברת הוא משום דראשה ואבריה כבדין ובוזה ליכא נפק"מ בין ולד מעליא לרוח דגם בהריון רוח ראשה ואבריה כבדין עליה, ולכן לענין לידה דלאו ולד הוא מטמא ולא הוי דם קושי, ולפ"ז לכאור' הי' מקום דליכא דין מניקה אך מ"מ ס"ל לרבינו דגם לרב פפא דינא הכי דהא מ"מ דימה קרא הריון ללידה אלא דלענין דם קושי לא הוי לידה אבל לענין דיה שעתה הוי לידה דאין נפשה חוזרת עד כ"ד חודש ולזה שפיר דימהו בקרא, ותו נראה דמצד הסברא אם המפלת נפל יש לה דין לידה לענין שתהא מסולקת דמים כ"ד חודש כמש"כ הכו"פ והסכים לזה בלחוש"ש א"כ למה לא נימא דגם במפלת רוח אבריה מתפרקין דהא מיירי הכא דהפילה אחר ג"ח לעיבורה כמו שאמרנו בגמרא ומה הסברא לומר דברוח אין פירוק אברים, והא דליכא ימי טוהר ואינה טמאה לידה הוא כמ"ש בתוספות הרא"ש (דף ט.) משום דכן ובת כתיבי בקרא ע"ש.

(א) עד שתרגיש. ואם בדקה עצמה ומצאה דם טמאה אפילו בלא הרגשה מדאורייתא דאמרינן דודאי ארגשה רק שטעתה ותלתה בהרגשת עד כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' א"ב וכן מוסכם מכל האחרונים ודע דשלשה מיני הרגשה הם.

אחד כשמרגשת שנזדעזע גופה כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' א"ב הלכה י"ד וז"ל אע"פ שהרגיש גופה ונזדעזעה אלמא דזה מקרי הרגשה ועיין בסי' קפ"ז במה שיישבתי מכח זה דברי הרשב"א. ב' כשמרגשת

שנפתח מקורה כמבואר כאן ובסי' קפ"ז והשלישית נמצא בשו"ת האחרונים כשמרגשת שדבר לח זב ממנה. אמנם נראה דבעינן שתרגיש שזב ממקורה דאם לא הרגישה שזב ממקורה רק שמרגשת שזב בפרוזדור נראה דטהורה כיון שבשעה שנפל מהמקור לפרוזדור לא הרגישה ורחמנא טהרי' להדם שבא בלא הרגשה מאין יתחיל הטומאה

נתיבות משה - חידושים

(א) שזב דבר לח בפנים. פי' מהמקור לפרוזדור אבל אם הרגישה רק בפרוזדור טהורה כמ"ש רבינו בביאורים, ומשמע מדברי רבינו שם דאשה שהרגישה זיבת דבר לח למטה בפרוזדור ומצאה דם אמרי' מסתמא הרגישה כן כשיצאה מהמקור דחזקת דם שבא בהרגשה ורק אם יודעת בבירור דלא הרגישה בשעת זיבתו מהמקור טהורה ע"ש.

ואם מצאה בבדיקה. טמאה מדאורייתא אפילו לא הרגישה וכל זה דוקא כשהדם ודאי אתי מגופה אבל אם יש ספק אם הדם מעלמא [כגון שבדקה בעד שאינו בדוק ונמצא עליו יותר מכגריס דטמאה כמ"ש בשו"ע סל"ו אינה טמאה רק כתם לדעת השו"ע כמ"ש רבינו לקמן בביאורים סקכ"ד ע"ש] תלינן מדאורייתא הדם מעלמא ובהרגשה אמרינן דהרגשת עד הוא דכל שיש לה לתלות ההרגשה באיזה דבר והדם במעלמא תולין מדאורייתא כמ"ש רבינו לקמן בביאורים סקכ"ז. ולכן אשה שיש לה מכה בפרוזדור שאפשר להוציא דם אע"פ שאין ידוע שמוציא דם עכשיו אם בדקה בעד הבדוק לה אינה טמאה רק כתם מדרבנן וכ"כ רבינו להדיא בסי' קפ"ז (ביאורים ד' וחידושים י') [אמנם בשבעה נקיים אפי' אם ידוע שהמכה מוציא דם עכשיו לכאורה הוי ספיקא דאורייתא לפמ"ש רבינו לקמן סי' קצ"ו ביאורים סק"ג דבז' נקיים דם שלא בהרגשה ג"כ טמא מה"ת ע"ש א"כ אם הוי ספק ממכה ספק ממנה אע"פ שלא הרגישה הוי ספק תורה דצריכין בדוקין לפנינו וכן פסק שם רבינו בדביקת הפס"ט ויום אחד א"א לתלות במכה מה"ת ע"ש]. ואם אומרת ברי

נתיבות משה - ביאורים

(א) אפילו בלא הרגשה. ואם אומרת ברי לי שלא הרגשתי לכאורה יש להוכיח דדעת רבינו דאינה טמאה מה"ת שהרי כתב בסי' קפ"ה בחידושים (סק"ז) דאם אמרה באמצע תשמיש מרגשת אני א"צ לפרוש באבר מת והטעם כתב רבינו לקמן בס"ק זה דבשעת תשמיש אין שום אפשרות להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם ולכן אפי' אמרה מרגשת אני א"צ לפרוש באבר מת דכל אשה מרגשת בשעת תשמיש ואמרינן הרגשת שמש הוא מיהו בסי' הנ"ל כתב רבינו דאם אומרת ברי לי שהוא הרגשת דם צריך לפרוש באבר מת והכי מוכח בשבועות (יח). דאמרה לו נטמאתי ופירש מיד חייב הרי דדעת רבינו דאפשר לעמוד על הדבר ורק בסתמא אמרינן שהרגשת שמש הוא וא"כ לכאורה ה"ה בבדיקת עד הבדוק אם תעמוד על המבחן ואומרת ברי לי שלא הרגשתי יכולה להבחין בזה ותהיה טהורה מה"ת וכ"כ בלחוש"ש (סי' קפ"ג סק"ב) בשם שו"ת נטע שעשועים (סי' כ"א) דאם נתנה אז אל לכה ויודעת בבירור שלא הרגישה אינה טמאה רק מדרבנן. וכ"כ בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) דבאומרת בודאי שלא הרגישה פתיחת המקור אפי' בהטלת מ"ר ועומדת טהורה, ועיין בפרדס רמונים בפתיחה (דף כג:) והנלענ"ד כתבתי, ועי' פתחא זוטא סו"ס ק"צ. אבל י"ל דמ"ש רבינו בסי' קפ"ה דאם אומרת ברי לי שהוא הרגשת דם שצריך לפרוש באבר מת היינו טעמא דחיישינן לחומרא שמא באמת מרגשת היא ומבחנת בכך אבל רק לחומרא ולא לקולא דאם אומרת על בדיקת עד ברי לי שלא הרגשתי לא מהני אמירתה שהרי דם לפניך וחזקה

סימן קצ

דיני כתמים ובדיקת האשה

א. דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה (א) [א] עד שתרגיש שיצא דם

ועיין ביאורים ס"ק א':

אז ודאי מהמקור ואי לא הרגישה מה בכך שהוא מהמקור הא שמואל סבר דשלא בהרגשה טהורה עכ"ל. ומשמע מדבריו דאפי' במרגשת שדבר לח זב בפרוזדור אפי' לא הרגישה בשעה שזב ממקורה ג"כ מקרי הרגשה והוא תמוה אמנם ראייה זו יש לדחות די"ל דמיירי

בפרוזדור. והנה מהרא"י שהביא הגאון מהרי"ח בספרו נודע ביהודה מהא דדם הנמצא בפרוזדור שחזקתו ממקור ומזה מביא ראייה דהרגשת דבר לח זב מקרי הרגשה דאי לא הוי הרגשה רק במרגשת שנפתח מקורה א"כ תקשי לשמואל דממ"נ אי הרגישה בפתיחת המקור

נתיבות משה - ביאורים

שבהרגשה באה. וכ"כ בבינת אדם (סי' ז' אות ח') דאם מצאה דם ע"י בדיקה כיון דודאי דם זה מגופה אפילו אומרת שלא הרגישה הוי ודאי דאורייתא ולא נכנס אפילו בגדר ספק שחזקה שבא בהרגשה והיא תולה ההרגשה בהרגשת עד עכ"ד אלא דלכאורה סותר משנתו דבכלל קי"ג (ס"ל) כתב דהוי ספק דאורייתא ולחומרא וצ"ע. עכ"פ בדעת רבינו אין הוכחה מסי' קפ"ה וכו"ל.

תקשי לשמואל. כלומר אבל אם נאמר דהרגשת זיבת דבר לח מיקרי הרגשה אתי שפיר דזיבת דבר לח אי אפשר להבחין אם מן המקור או מן העליה ושפיר אמרי' דדם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא שחזקתו מן המקור פי' שהזיבת דבר לח היה מהמקור ולא מהעליה ולכן לא הקשה הגמרא בריש הרואה כתם לשמואל ממשנה זו. ומשמע מדבריו. שהרי כתב שם הנוב"י להוכיח דמיקרי הרגשה ולא בעינן הרגשת פתיחת פי המקור דוקא דהרי עיקר ההרגשה יליף שמואל מבשרה שתרגיש בבשרה והרי האי בשר לאו על בשר המקור קאי שהרי מזה ילפינן שמתמאה בפנים כבחוף והרי אינה מטמאה אלא מן השינים ולחוף כדאיתא בנדה מא: וא"כ האי בשרה היינו בשרה שמן השינים ולחוף דהיינו מקום הפרוזדור וא"כ גם שתרגיש בשרה היינו בשר זה והרי זה כבר הוא חוף לפתח המקור ואיך נימא שבעינן שתרגיש פתיחת המקור אע"כ לא בעינן רק שבשרה ירגיש זיבת הדם עכ"ד וכ"כ גם בחכ"א (בינ"א ס"ז). ומה שאמרו דם הנמצא בפרוזדור,

היינו צואר הרחם והוא המקום הארוך שבו מתקבץ הולד בעת הריון ונקרא פרודודור, כלומר שהוא בית שער לרחם כמש"כ הרמב"ם (בפ"ה מאיסו"ב ה"ג). ומקום בין השיניים הוא למעלה מן צואר הרחם בתוך המקור שהן תלתולי בשר הרחם כמו שפי' רש"י (שם) וא"כ משמע דבשרה לענין הרגשה ג"כ הכונה כל בית החיצון וא"כ משמע דאפילו במרגשת שדבר לח זב בפרוזדור אפילו לא הרגישה בשעה שזב ממקורה ג"כ מיקרי הרגשה. ומ"מ נראה דגם לדעת הנוב"י בעינן עכ"פ שתרגיש זיבת דבר לח בפרוזדור דהיינו מקום צואר הרחם אבל אם לא הרגישה רק בבית החיצון גם לדעתו ז"ל לא מיקרי הרגשה וכ"כ בשו"ת צמח צדק (סי' צ"ז). ועיין בשו"ת חת"ס (סי' קס"ז) מש"כ דראי' זו איני מכיר יעו"ש. והוא תמוה. כמו שכתב רבינו לעיל דכיון שבשעה שנפל מהמקור לפרוזדור לא הרגישה ורחמנא טהריה להדם שבא בלא הרגשה מאין יתחיל הטומאה בפרוזדור.

דמיירי בדארגשה. ולכן תנן שחזקתו מן המקור משום דארגשה, ובפרדס רמונים פתחי נדה (עמוד ס"ג) תמה על רבינו הא תנן התם ספיקו טמא וזה כל עיקר ראייתו של הנוב"י מלשון זה דאי איירי בדארגשה אין כאן ספק כלל אלא ודאי מהמקור, אמנם כונת רבינו נראה דאפשר לאוקים מתניתין שבדקה בעד וכמו שפי' כן הרמב"ם (בפ"ט ה"א) וא"כ יש ספק דלמא טעתה בהרגשת עד ולהכי ספיקו טמא שחזקתו מן המקור ואמרי' דארגשה בהרגשת המקור

נתיבות משה - חידושים

לי שלא הרגשתי פתיחת המקור עיין מש"כ בפירוש לביאורים. ועיין בשו"ת תשורת ש"י (מהדו"ת סי' ק"א בסופו) דעתה שנחלשו החושים והדעת ובקל יכולה לטעות בהרגשה לא מהני ברי לי שלא הרגשתי והוי ספק תורה. ובקינחה הוי דרבנן. בלא הרגישה אע"פ שהוא ודאי מגופה. ואם בעינן שיעור כגריס ועוד או סגי בכל שהוא מדרבנן לדעת רבינו עיין בפירוש לביאורים סק"כ מש"כ בזה. ולקמן סק"ז וסק"ט.

או למי רגלים. עיין בפירוש לביאורים סק"א שכתבתי דבעינן סמוך לגמר הקילוח ולא לגמר השתייה, ובשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ד סי' י"ז אות י"ג) כתב דאיכא אינשי והעיקר נשי שאין שוהות לישב עד שיצאו כל הטיפין מחמת שהניחה איזה תינוק ותנוקת לבדו שבוכה או שהניחה כלי על האש וכדומה ולכן כשכלה הקילוח אצלה שוב שייך שיצא דם נדה ממקור אף שלא כלו כל המי רגלים לצאת דנשאר עדיין טיפין מהמי רגלים וכשקנחה אז אף שאומרת שלא ארגשה ביציאת הדם אפשר שארגשה וכסבורה הרגשת מי רגלים הוא אבל כשלא מיהרה לקנח אלא ישבה עד שיצאו כל הטיפין וקנחה ומצאה דם ולא הרגישה כלום דינה ככתם דשוב ליכא חשש דטעתה בהרגשת מי רגלים עכ"ד ועיין בפ"י לביאורים שם שכתבתי להקשות מדברי רבינו לקמן סק"ד.

בדארגשה ובאמת מש"ה תני שחזקתו מהמקור והא דמוכיח מזה בהש"ס דרוב וקרוב הלך אחר הרוב היינו לפי המסקנא דהגשת עד הוא וגם י"ל דמיירי בדלא ארגשה ונפקא מינה בהא דחזקתו מהמקור לענין טהרות דטמאה אפי' בלא הרגשה משום דמקור מקומו טמא ומש"ה סתם ותנא שחזקתו מהמקור דהיינו דבהרגשה טמאה אפי' לבעל ובדלא ארגשה טמאה על כל פנים לטהרות משום דחזקתו מהמקור משא"כ מהנך מתניתין דמותבינן מינייהו לשמואל דקתני סתם טמאה דמשמע כל טומאות נדה מקשה שפיר אכן יש להביא ראיה שהרגשת דבר לח זב ממקורה הוא הרי הרגשה מטומאת מעת לעת דריש נדה דאמרינן התם הטעם משום דאימר כותלי בית הרחם העמידוהו ואי ס"ד דלא הוי הרגשה רק במרגשת שנפתח מקורה א"כ קשה מכאן לשמואל ממה נפשך אי במרגשת שנפתח מקורה עכשיו היאך שיך לומר שדם זה יוצא מאתמול הא עכשיו הוא שנפתח מקורה ואי בלא הרגשה טהורה לגמרי אלא ודאי דהרגשת דבר לח זב

בדארגשה ובאמת מש"ה תני שחזקתו מהמקור והא דמוכיח מזה בהש"ס דרוב וקרוב הלך אחר הרוב היינו לפי המסקנא דהגשת עד הוא וגם י"ל דמיירי בדלא ארגשה ונפקא מינה בהא דחזקתו מהמקור לענין טהרות דטמאה אפי' בלא הרגשה משום דמקור מקומו טמא ומש"ה סתם ותנא שחזקתו מהמקור דהיינו דבהרגשה טמאה אפי' לבעל ובדלא ארגשה טמאה על כל פנים לטהרות משום דחזקתו מהמקור משא"כ מהנך מתניתין דמותבינן מינייהו לשמואל דקתני סתם טמאה דמשמע כל טומאות נדה מקשה שפיר אכן יש להביא ראיה שהרגשת דבר לח זב מקרי הרגשה דאי לא הוי הרגשה רק במרגשת שנפתח מקורה א"כ תקשי לשמואל דממ"נ אי הרגשה בפתיחת המקור אז ודאי מהמקור ואי לא הרגשה מה בכך שהוא מהמקור הא שמואל סבר דשלא בהרגשה טהורה עכ"ל. ומשמע מדבריו דאפי' במרגשת שדבר לח זב בפרוזדור אפי' לא הרגשה בשעה שזב ממקורה ג"כ מקרי הרגשה והוא תמוה אמנם ראיה זו יש לדחות ד"ל דמיירי

נתיבות משה - ביאורים

הגמרא מיניה לשמואל, ונראה דשאני התם דתנן משנה זו ביחד עם שאר דיני כתמים דמשמע מיניה דמיירי גם מטומאת האשה ולכן אע"פ דלא תנן טמאה שפיר הקשו מזה לשמואל. ולפי דברי רבינו אתי שפיר גם הא דתני ר' חייא (נדה יז:) דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש וכו' ולא קתני חיוב קרבן דבא על נדה. ועיין שו"ע הרב (סי' קפ"ג קונט"א סק"ב) כתב שאין לפרש מתניתין דנמצא דם בפרוזדור דהאשה טהורה והדם טמא דרבי ס"ל דמקור מקומו טהור ולא מסתבר דיסתום מתניתין דלא כותיה וגם משמע (בדף יח.) דהמשנה אתיא ככו"ע. מ"מ כוונת רבינו מבואר דלא נוכל להקשות על שמואל דשפיר נוכל לדחות דאתיא כמ"ד מקור מקומו טמא ומיירי לענין טהרות ולעולם ליכא ראי' מכאן דזיבת דבר לח הוי הרגשה.

טהורה לגמרי. פי' למאי דס"ד דגמרא דשמואל מטהר לגמרי אפי' מדרבנן, ואפי' לטהרות כמש"כ הרשב"א בחידושו ולכן בדקה קרקע עולם ומצאה דם טהורה אפי' לענין טהרות ולא אמרי' דאתמול הרגשה וכותלי בית הרחם העמידו הדם מיהו קשה לי דמאי ראי' הוא הא שפיר יש לדחות דשמואל ס"ל דטעמא דשמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה והלל כסבורה הרגשת מי רגלים היא וי"ל דעל כרחך דלטעם זה נמי אמרי' דכותלי בית הרחם מעמידין דם ולכן ראתה עכשיו [אלא דלטעם זה גם שמאי ס"ל הכי אלא דלא חייש להלל דאימר

ולא בהעד דחזקת דם שבא בהרגשה וכמש"כ רבינו ריש ס"ק זה וכ"כ בכו"פ (סי' קפ"ג) ובשו"ת חת"ס (סי' קס"ז) ומ"מ לא נוכל להקשות לשמואל דזה ג"כ ידע הגמרא בהו"א דנוכל לתרץ בארגשה וכסבורה הרגשת עד הוא אלא דבהנך מתניתין דהקשו בגמרא קשה בין אם מיירי בארגשה בין אם מיירי בדלא ארגשה דלא ס"ל להמקשן דאמרי' טענה בהרגשת עד גם לקולא ולהכי הקשו דוקא מהנך משניות.

סתם ותנא. פי' ולא קתני טמאה דטמאה משמע כל טומאות נדה ומתניתין מיירי נמי בדלא ארגשה ולענין טהרות להכי סתם. ובאמת בנוב"י (שם) רצה לדחות ד"ל דלענין טהרות מיירי והאשה טהורה והדם טמא אלא שהקשה דא"כ מאי הביא המקשן מאשה שהיא עושה צרכיה ומעד שנתון תחת הכר דלמא ג"כ לענין טומאת ערב נאמר, ולמש"כ רבינו מיושב שפיר ועי' בסמוך, [ואפי' למש"כ הרשב"א בחי' (דף נו:)] דשמואל דאמר טהורה אפי' לטהרות מיירי לסלקא דעתא דמקשן ע"ש. מ"מ היינו דוקא לענין האשה שהיא טהורה אבל לעולם הדם טמא לטהרות ולכן מקשי' בסוגיין מבמגעות והסיטות הלך אחר הרוב דמבואר דגם האשה מטמאה. **מהנך מתניתין.** והקשה בפרדס רמונים שם הא עדיין קשה מהך מתניתין דעד שהוא נתון תחת הכר אם עגול טהור אם משוך טמא דשפיר י"ל דלא קאי על האשה רק על הדם שאם הוא משוך טמא הדם ומ"מ הקשה

הרגשת מי רגלים היא וא"כ קשה אשמואל דאמר טהורה כשלא הרגישה עכשיו מה בכך דלא הרגישה עכשיו אימר האי דם מאתמול יצא וכותלי ביה"ר העמידוהו והרגישה וסברה הרגשת מי רגלים היא כמו דמטמאינן כל רואה דם מעת לעת אף דלא הרגישה אתמול מהאי טעמא ולכאורה קושיא חמורה היא עד מאד ועכצ"ל לפי הס"ד לשמואל דלא חיישינן לטומאת מעת לעת רק היכא דהרגישה על כל פנים עכשיו כיון דעכשיו היא ודאי טמאה ליכא למימר בה חזקה דמעיקרא כיון דאיכא למימר הרי דם לפניך כדאמר התם בדף ב' כלומר כיון דעכשיו היא ודאי טמאה דהא בהרגשה חזיתיה אמרינן כמו שהיא עכשיו טמאה כן היתה קודם מעת לעת ע"ש ברש"י והאי דם מעיקרא גם כן אתי בהרגשה וכותלי בית הרחם העמידוהו וסברה הרגשת מ"ר היא כדאמר התם משא"כ כשגם עכשיו לא הרגישה דליכא למימר דכמו שעכשיו היא טמאה בודאי

ג"כמקרי הרגשה ויש לומר דמיירי שמרגשת עכשיו שדבר לח זב ממנה ואתי שפיר דטמאה מעת לעת דאפשר שאתמול היה ג"כ זב רק שהיתה סבורה הרגשת מי רגלים היא אבל באם לא הרגישה זיבת הדבר לח רק למטה בפרוזדור ויודעת בכיור דלא הרגישה בשעת זיבתו מהמקור נראה דטהורה ובוזה נראה ליישב קושיית התוספות דריש פרק הרואה כתם שהקשו אמאי לא מקשי מכמה משניות דפרק בא סימן ופרק דם הנדה דמיירי מכתמים ותירצו בדוחק דמשניות האלו מיירי בכתמים שעל חלוקה מזמן ארוך יש לומר שארגשה ושכחה מה שאין כן ממתניתין דהכא דמיירי מכתמים שבבשרה דאין רגילות לשהות כתם בלא דעתה שלא ייבש ויפול ע"ש ולפענ"ד נראה ליישב בפשיטות דהנה אף לפי תירוץ התוס' שכתבו דבבשרה טהורה יש לתמוה מהא דטומאת מעת לעת ואמרינן התם בדף ג' הטעם דאימר כותלי בית הרחם העמידוהו ואימר

נתיבות משה - ביאורים

מהרגשת זיבת דבר לח וקמ"ל דמקרי הרגשה. [ואין לומר דכונת רבינו דכמו שעכשיו הרגישה זיבת דבר לח כן הרגישה אתמול פתיחת המקור להוציא זיבה זו ואתמול נפתח המקור והיום יצאה מבין השיניים ולחוץ ודם של היום ושל אתמול חדא הוא וכבר נטמאה מאתמול בפתיחת המקור דזה אינו דהרי בפתיחת המקור לחוד לא נטמאה אא"כ יצא לחוץ וא"כ עכשיו הוא דנטמאה ולא אתמול] ובפרדס רמונים (שם עמוד ס"ד) הקשה דהא מיירי במצאה ע"י בדיקה וי"ל דטעתה בהרגשת עד ע"ש ולפי מה שפירשנו לק"מ דאפי' ע"י בדיקה אם נימא דהיה הרגשת מקור מ"מ מ"ט ניחוש דגם אתמול היה הרגשה של פתיחת המקור הרי נפתח עתה אבל אם מיירי דהרגישה עתה זיבת דבר לח וי"ל דזיבה זו עצמו התחיל מאתמול שפיר יש לחוש לזה דהרי כותלי בית רחם מעמידין דם ואפשר דכסבורה הרגשת מי רגלים היא. ויודעת בכיור דלא הרגישה. ויש לדקדק מדברי רבינו דאם הרגישה זיבת דבר לח בפרוזדור אמרי' דמסתמא הרגישה ג"כ בעת זיבתו מהמקור ורק בכרוור לה שלא הרגישה זיבתו מהמקור טהורה.

אף לפי תי' התוספות וכו'. כלומר לולא ההכרח שנתבאר לעיל דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה אף דהתוס' תירצו קושייתם מכתמים שבחלוקה עדיין קשה מטומאת מעל"ע דאמרי' דכותלי בית הרחם העמידוהו וכסבורה הרגשת מי רגלים היא א"כ גם בבדיקה קרקע עולם תהי' טמאה אע"פ שלא הרגישה מטעם זה, ועיין בפרדס רמונים (דף כ"ה) שתמה דלבעלה לא אמרי' כן ע"ש אך

הרגשת מ"ר היא ולטעמא אחרונא ס"ל לשמאי דלא אמרי' כותלי בית הרחם מעמידין] ולכן לס"ד דשמואל טהורה לגמרי אמר אפי' מדרבנן ע"כ דס"ל דזיבת דבר לח הוי הרגשה וכמו שפי' רבינו לקמן.

ואתי שפיר. כונת רבינו מבואר בדבריו להלן דרק כשעכשיו מרגשת יתכן לומר כמו שהיא עכשיו טמאה כן היתה קודם מעל"ע והרגישה וסברה הרגשת מי רגלים היא ולעולם הרגישה זיבת דבר לח וכותלי בית הרחם העמידוהו משא"כ כשגם עכשיו לא הרגישה דליכא למימר דכמו שעכשיו היא טמאה בודאי כן היתה מקודם דהא עכשיו לא הרגישה ומכח חזקה דמעיקרא אמרינן עכשיו אתי דם וכיון דלא הרגישה טהורה ולא תלינן בהרגשת מי רגלים דאתמול כיון דעכשיו איננה טמאה שהרי לא הרגישה לכן איכא חזקה דמעיקרא משא"כ אם עכשיו הרגישה לא סמכינן אחזקה דמעיקרא דהרי טמאה לפניך ואמרי' כמו דעכשיו הרגישה כמו כן אתמול רק סברה הרגשת מי רגלים. והשתא ס"ל לרבינו דבשלמא בהרגשת זיבת דבר לח י"ל דכמו שעכשיו הרגישה כן הרגישה אתמול כלומר שכבר התחיל הזיבה מאתמול וכותלי בית הרחם העמידוהו וכסבורה הרגשת מי רגלים הוא ועכשיו נמשך הזיבה דמאתמול ושפיר מטמאינן מעל"ע ודם של היום ושל אתמול חדא היא שהתחיל אתמול ונמשך היום אבל אם הרגישה פתיחת המקור עכשיו הרי ידוע לה שעכשיו נפתח מקורה ולמה נחוש שאתמול היה ג"כ פתיחת מקור דדם של פתיחת מקור של היום ושל אתמול לא שייכי אהדדי אלא ודאי דמיירי

אינה לבושה בחלוקה וע"כ אי הדם מגופה אתי ודאי דהוא זמן רב ויכולין לומר דארגשה וסברה הרגשת מי רגלים היא כדאמר התם נדה דף ג' גבי טומאת מעת לעת מכל שכן הכא דאיכא זמן רב משא"כ מכתמים שבבשרה מקשה שפיר כיון דעל בשרה היא ויכולין לומר השתא הוא דחזאי ודאי דאמרינן מכח חזקה דמעיקרא השתא הוא דחזאי והשתא הא לא ארגשה דהא על כרחך הוא סברת שמואל לחלק כן בין הא דטהורה בלא הרגשה ובין טומאת מעת לעת כמ"ש לעיל והא דמטמאין לחלוקה עד שעת כיבוס ולא עד שעת פשיטה מכח חזקה דמעיקרא זה אינו כיון דעל כל פנים טמאה היא שוב איכא למימר חזקת הרי דם לפניך וטמאה למפרע כדאמר לעיל דף ב' ועוד דכתב הרשב"א בתה"א דכל היכא דליכא למימר עכשיו ברגע זו איתרע אסרינן למפרע כנ"ל ברור ודוק. ודע דבשעת תשמיש אין שום אפשרות להבחין בין הרגשת שמש להרגשת דם ולזה אפי' אם אמרה לו בשעת תשמיש מרגשת אני אין צריך לפרוש ממנה באבר מת דכל אשה מרגשת בשעת תשמיש וראיה לזה משבועות דף י"ח דאמרינן התם כניסה תנינן נמצא על שלה אותיות טמאין

נתיבות משה - ביאורים

כשאינה לבושה דליכא למימר השתא הוא דחזאי ושוב ליכא חזקה דמעיקרא לומר דהשתא הוא דחזאי בלא הרגשה וכיון דצריך למיתלי הדם מזמן רב אמרי' דלמא ארגשה וסברה הרגשת מי רגלים משא"כ היכא דאיכא חזקה דמעיקרא דהשתא הוא דחזאי אם ראתה עכשיו בלא הרגשה טהורה אבל ראתה עכשיו בהרגשה טמאה למפרע דתלי' דאתמול ג"כ הרגישה כיון דעכשיו ודאי טמאה מכח ההרגשה, [וה"ה דמצי לאוקים מתניתין בכתם יבש דליכא למימר השתא הוא דחזאי ואע"פ דתנן דמטמא בין לח בין יבש אמרי' בגמרא (דף נו:)] דאימר יבש הי' ונפיל עליה מים וא"כ שוב לא שייך לומר השתא הוא דחזאי. ודע דבשעת תשמיש אין שום אפשרות להבחין וכו'. עיין ריש ס"ק זה שביארנו כונת רבינו דבסתמא א"א להבחין אבל כשאומרת ברי לי צריך לפרוש באבר מת, וכ"כ בחת"ס בהגהות על שו"ע (סי' קפ"ג), ומש"כ אין שום אפשרות הוא לאו דוקא ע"ש ומה שהביא רבינו ראי' לדבריו משבועות (דף יח) הוא רק לענין שאמרה מרגשת אני סתמא דא"צ לפרוש באבר מת אבל כשאומרת מרגשת אני בכירור שהוא דם בזה ודאי צריך לפרוש באבר מת ולא מצי לאוקמי הגמרא בכה"ג דעדיין יוקשה דנמצא לבתר הכי משמע ואם אומרת בכירור שהוא הרגשת דם לא שייך לומר נמצא ע"ש. וע"ע בשו"ת צמח צדק סי' צ"ח.

כן היתה מקודם דהא אף עכשיו לא הרגישה וחזקה דמעיקרא דאמרינן התם ברישנדה ודאי טובה היא ואמרינן מכח חזקה דמעיקרא עכשיו אתי דם וכיון דלא הרגישה טהורה ולא תלינן בהרגשת מי רגלים דאתמול מכח חזקה דמעיקרא כיון דליכא חזקת הרי דם לפניך המנגדת לזה דהיינו הרי טמאה לפניך וחילוק זה ברור. וראיה לזה מנדה דף מ"ד דאם נמצא על שלה אותיות טמאין וחייבין בקרבן ואחר אחר פטורין וכו' וטעם דאותיות חייבין בקרבן דתלינן בהרגשת שמש כדאמר ריש פרק הוראה כתם מכח חזקה לדם שבא בהרגשה כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' א"ב ואחר זמן טמאין מספק אף שודאי ראתה משום דלא ארגשה ולא תלינן דהדם בשעת תשמיש אתי בשעת הרגשת שמש דחזקה לדם שבא בהרגשה וע"כ משום חזקה דמעיקרא אמרינן השתא אתי דם והשתא לא ארגשה הכא נמי דכוותיה ולפ"ז לא קשה שוב מהמשניות דמיירי בכתמים שבחלוקה והאי דם ודאי דמגופה אתי כדאמר התם נדה דף ג' מטעם משום דבצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה ואי אפשר ג"כ לומר חזקה דמעיקרא ולומר השתא הוא דאתי דם בלא הרגשה דהא עכשיו

כבר בארתי לעיל מדברי הרשב"א דשמואל מיירי גם לענין טהרות.

וראי' לזה. כונת רבינו ע"פ מה שפי' בסי' קפ"ז סק"א דהא דבשיעור אותיות חייב חטאת אף דיכול להיות שהיה אחר תשמיש משום דרוב פעמים בא מקודם כמש"כ התוספות נדה (ס:)] אבל בשיעורא דאחר זמן הגם דרוב פעמים בא מקודם מ"מ אין הרוב חשוב כ"כ דאוקי מיעוט לגבי חזקה דגופא והוי פלגא ופלגא לכן חייב באשם תלוי הרי דאמרי' חזקה דמעיקרא לפטור מחטאת אף דודאי ראתה ובשיעור דאחר אחר אף אשם תלוי ליכא וכו' וטעם טהור דמחמת חזקה דמעיקרא אמרינן השתא אתי דם, והרי ליכא רוב דנאמר רוב פעמים בא מקודם כיון דלא ראתה עד שיעור דאחר אחר ואפי' ארגשה עכשיו זיבת דבר לח נשאר החזקה דמעיקרא לענין בעלה ורק לגבי טהרות מטמאה מעל"ע וכדתנן ואח"כ מטמאה מעל"ע ומיירי שהרגישה עכשיו זיבת דבר לח ולכן מטמאה מעל"ע דאמרי' כמו כן הרגישה אתמול וכסבורה הרגשת מי רגלים היא, ומיושב תמיהת הפרדס רמונים (שם עמוד ס"ה). ואולי יש להגיה בדברי רבינו דאותיות חייבין בקרבן "ולא תלינן" בהרגשת שמש. דהא עכשיו אינה לבושה בחלוקה. ולפ"ז צריך לאוקמי הנך מתניתין דכתמים דמיירי שמצאה הכתם

וחייבין בקרבן מאי לאו סמוך לוסתהואכניסה ודחי לא בשלא סמוך לוסתה ואפרישה ואי סלקא דעתך דבאמרה מרגשת אני צריך לפרוש באבר מת לוקי כגון שאמרה מרגשת אני ופירש באבר חי דאז חייב בקרבן כשנמצא דם אחר כך כמו בשימש סמוך לוסתה דהא הרגשה חמורה מסמוך לוסתה כמ"ש הת"ה ולא תקשי גם כן קושית הש"ס והא נמצא קתני אלא ודאי כדאמרן ואם מצאה דם בקינוח ליכא למימר הרגשת עד ואין בו רק טומאת כתם כדמוכח מהא דאחר זמן שטמאין מספק ואף דהאשה ודאי ראתה והוא משום דלא

ארגשה אף שקינחה עצמה אלמא דבקינוח ליכא למימר הרגשת עד הוא אכן אם מצאה דם סמוך להטלת מי רגלים בשיעור וסת המבואר בסעיף נ"א טמאה

מדאורייתא אף בלא הרגשה כמו בשיעור וסת אחר תשמיש דכמו דאמרינן הרגשת שמש כן אמרינן הרגשת מי רגלים היא בנדה דף נ"ד והכא נמי אם בדקה עצמה ומצאה טהורה וסמוך לשיעור וסת מצאה דם בקינוח טמאה ודאמרינן אימר עם ירידת העד לבין השיניים דאיכא עדיין הרגשת עד ירד הדם לבין השיניים דטמאה ולא דוקא שיעור דאותיוס רק אפי' שיעור דאחר זמן דחייבת אשם תלוי גם כן טמאה מספק מדאורייתא אבל אחר אחר טהורה דלגבי בעלה לא אמרינן כותלי ביה"ר העמידוהו תדע דהא אינה

מקולקלת למנינה משום גזירת מעת לעת:

(ב) וחכמים גזרו. עט"ז וקושייתו אינו מובן דספק מעלמא אינו ספק כדאמר נדה דף ג' כיון דבשוק של טבחים לא

נתיבות משה - ביאורים

לומר דכתב כן אליבא דרבי מאיר דס"ל דאמרי' הדור מי רגלים למקור וס"ל לרבי מאיר ג"כ בבדקה בעד בינוני דטמאה נדה וכמש"כ רבינו שם אבל להלכה ס"ל דטמאה רק כתם דלא משמע כן מסתימת דברי רבינו, ועוד דהרי כתב כן גם בחידושים סק"א דהוי דאורייתא סמוך להטלת מי רגלים וצ"ע. וע"ע בחידושי לסי' קצ"א שבררתי דדעת רוב הפוסקים דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומרא.

(ב) וקושייתו אינו מובן. דספק מעלמא אינו ספק כדאמר נדה דף ג'. כיון דבשוק של טבחים לא עברה האי דם ודאי מגופה וכו' ודברי רבינו צריכין תבלין דהרי הן הן דברי הכסף משנה בתי' הב' ע"ש והו"ל למימר כמש"כ הכו"פ (סק"ב) דתי' הב' של הכ"מ נכון כי כך אמרו בגמרא ולמה תמה רבינו על הקושיא כ"כ, ונראה דכונתו דהלא ה"ט"ז ראה דברי הכסף משנה ולא ניחא ליה בתירוצו ונתן תי' אחר משמע דס"ל דספק מעלמא הוי ספק מעליא א"כ מה הועיל בתירוצו דדם צדדין לא שכיח כיון דספק מעלמא הוי ספק טוב דמי ממש לסי' קפ"ז דספק מהמכה הוי ספק טוב וספק צדדין לא שכיח ואפ"ה מחשב ספק ספיקא ואלא ע"כ ס"ל דספק מעלמא לא הוי ספק טוב דהוי מלתא דלא שכיח כיון דלא עברה בשוק של טבחים א"כ אינו מובן קושייתו הלא שפיר תי' הכסף משנה דספק מעלמא אינו ספק וכן הקשה בפרי דעה ע"ש.

ואף דהאשה ודאי ראתה. והבין רבינו דמה דתנן טמאין מספק משמע דקאי גם על האשה לענין מכאן ולהבא ג"כ דאינו אלא טומאת ספק וע"כ דבקינוח ליכא חשש הרגשה ועיין במשנה אחרונה שם ובתוס' רעק"א וחי' רש"ש על המשנה (פ"ב מ"ב).

ואם מצאה דם בקינוח. עיין בדברי רבינו לקמן סק"כ שביאר יותר הראיה שהביא וע"ש בפירושינו.

סמוך להטלת מי רגלים. דעת רבינו דאם מצאה דם סמוך להטלת מי רגלים בשיעור וסת טמאה מדאורייתא ובשיעור דאחר זמן ספק דאורייתא ואחר אחר זמן טהורה, וקשה לי דהרי כתב רבינו לקמן סק"ד דמי רגלים כעד בינוני דמי כיון שהמי רגלים לא היו בדוקין מקודם מדם וגם אינן מוחזקין בדם מעצמן ולכן היכא דאיכא חשש הרגשה טמאה מדרבנן והיכא דליכא חשש הרגשה טהורה לגמרי והרי כתב רבינו שם דבתר דתמו מיא ליכא הרגשת מי רגלים ומבואר בתוס' פרק האשה דהיינו בתר שהניחה מלזונק והיא שותתת זהו הכונה בגמרא בתר דתמו מיא פי' קילוח המים וא"כ לא משכח"ל שיעור וסת בתר הטלת מי רגלים אא"כ קינחה בשיעור וסת תוך גמר הקילוח דאז איכא למימר הרגשת מי רגלים אבל לאחר גמר השתיתה ליכא חשש הרגשה וטהורה מדאורייתא ומסתבר דגם שיעור אחר זמן לא שייך דעד גמר השתיתה ועד שתטול עד לקנח עצמה כבר עבר הזמן וא"כ איך סתם רבינו בזה שטמאה מה"ת. ואין

עברה האי דם ודאי מגופה וגם ספק צדדין אינו ספק דחזקת דמים מן המקור דהא דם הנמצא בפרוזדור חיבין עליו על ביאת מקדש והא דבסימן קפ"ז מחשיב ליה לספק שם טעמא אחרניא איכא במילתא כמו שכתבתי שם ע"ש: (ג) שנפתח מקורה. הנה בד"מ תמה על ראיית הת"ה בסי' קפ"ח ע"ש שהביא מנדה דף נ"ז דהא שם בהרגשה עם מציאת הדם מיירי ע"ש בד"מ סי' קפ"ח ונראה דראיית הת"ה היא דהנה בוסתות אף למ"ד

נתיבות משה - חידושים

בתוך שיעור וסת. אבל אם בשעת הרגשה ממש הי' מוך דחוק בפנים טהורה עיין בדברי רבינו (סי' קצ"ב סק"א) וכן מוכח מדברי רבינו כאן שדימהו לוסתות ושם מהני בשעת הוסת עצמו וכ"כ בנימוקי הגרי"ב. **[ב] סמוך להרגשה.** פי' שהרגישה שנפתח מקורה לא תלינן בהרגשה במראות טהורות, והמראה טמא בעד שאינו בדוק כיון דודאי הרגישה פתיחת המקור ורוב הרגשות פתיחת המקור למראות טמאות הן תולין בהרגשה ברובא ואמרי' שהמראה טמא הוא מההרגשה ודלא כשו"ת גבעת שאול (סי' ס"ז) שהביא הפתחי תשובה (סי' קפ"ח סק"ה), וה"ה אם נאבד מקצת העד טמאה כמש"כ רבינו לקמן ביאורים סקל"ז.

ודע דגם השב יעקב (סי' מ"ד) שהביא הפ"ת (סק"ג) מודה בזה דעד כאן לא התיר לתלות בהרגשה במי רגלים

נתיבות משה - ביאורים

האי דם ודאי מגופה. לשון הגמרא הוא "האי דם מהיכא אתיא" וא"כ אין הפירוש דודאי מגופה היא אלא דתלינן דמגופה באה כיון שאין מקום לתלות אבל לעולם ספק הוא אם ממנה או מעלמא וחכמים לא הקילו בכתמים אלא בדאיכא מקום לתלות והכסף משנה חידש דחכמים לא חשבוהו לספק אלא כודאי מגופה, אבל אין מכאן הוכחה נגד הט"ז דשפיר י"ל דחשיב ספק ובצירוף עוד ספק יהא נחשב לס"ס, וכונת רבינו דהרי ע"כ ס"ל להט"ז דהאי דם ודאי מגופה ולא חשוב ספק וכמו שביארתי לעיל, או י"ל דרבינו ס"ל דהיכא דליכא תלי' במידי אחרניא הוי חזקה ורגלים לדבר דמגופה אתיא ולא נכנס בגדר ספק כלל מדרבנן דידים מוכיחות איכא ולא מצד חומרת חכמים, וא"ת א"כ דאפי' היכא דליכא ספק מעלמא מותר מדאורייתא כיון דלא ארגשה קרא דדם ולא כתם למה לי אי בדארגשה שיצא דם הרי טמאה ואי בדלא ארגשה הרי טהורה מקרא דבבשרה ואלא ע"כ דאיצטריך

קרא או לחדש דהיכא דאין ידוע לה אם הרגישה או לא כגון שנמצא כתם יבש שהוא מזמן מרובה וי"ל דארגשה ושכחה קמ"ל דלא אמרי' ארגשה ולא אדעתה מה"ת דכל כתם איכא ספק דמעלמא כמש"כ השו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) והבינת אדם (סי' ז' אות ט) או לחדש דהיכא דמצאה אחר תשמיש או אחר הטלת מי רגלים די"ל דטעתה בהרגשה מ"מ טהורה מה"ת אם איכא ספק דמעלמא היא כמש"כ הסד"ט (סי' ק"צ סק"ג) והפרי דעה (בפתיחה שער ג') וכיון דכל כתמים חשיבי ודאי מגופה אתיא ומ"מ טהורה ולא אמרי' ארגשה ולא אדעתה כדמוכח הכא שבכתמים מותר מה"ת אע"פ דודאי מגופה אע"פ דאיכא למימר דארגשה ולא אדעתה מ"מ טהורה א"כ קרא דדם ולא כתם למה לי דע"כ ילפי' כן מבבשרה דבעי' הרגשה ודאית דהא מדם ולא כתם ליכא שום משמעות למעט ספק הרגשה כשהוא ודאי מגופה. וי"ל דמן התורה נחשבת לספק ורק מדרבנן לא חשוב ספק כלל לטהר מכח ס"ס. אבל באמת אפי' את"ל דגם מדין תורה לא נחשבת כלל לספק וחשוב ודאי מגופה מ"מ אצטריך קרא דדם ולא כתם כמו שפי' רבינו בסי' קצ"ו סק"ג דגם דם שראתה בלא הרגשה כלל אע"פ דדם זה אינה מטמאה מה"ת מ"מ אינה עולה לספירת נקיים מה"ת דעיקר בדיקה שהצריך רחמנא בז' נקיים הוא משום דם שלא בהרגשה דלדם שבא בהרגשה אין צריכה בדיקה וע"ז כתב רבינו שם דקרא דדם אמר רחמנא אצטריך ליה לענין שתהא יכולה לתלות אפילו בספירת ז' נקיים דלא מהני מה שראתה בלא הרגשה ואצטריך לומר דדם אמר רחמנא ולא כתם דלא חש רחמנא לכתם כלל.

ספק צדדין אינו ספק. דחזקת דמים מן המקור דהא דם הנמצא בפרוזדור חייבין עליו על ביאת מקדש, ובפרדס רמונים (פתחי נדה עמוד מ"א) תמה על רבינו דהא הרמב"ם כתב בפ"ה דדוקא בנמצא מן הלול ולפנים אבל אם נמצא מן הלול ולחוץ טומאתו בספק שמא מן החדר שמא מן העליה לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים ואין חייבין על ביאת מקדש ע"ש וצ"ע.

דהרגשה עם מציאת הדם אחר כך חמור מוסתות עם מציאת הדם אח"כ ואפי' למ"ד וסתות דאורייתא דוסתות עם מציאת הדם אח"כ אינה טמאה משעת וסתה רק מספק ובהרגשה עם מציאת הדם טמאה ודאי משעת הרגשה וחייבת קרבן וכיון דבוסתות הקלה אמרינן דלמ"ד וסתות דאורייתא אפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה כ"ש בהרגשה החמורה דאפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה. אמנם אם בדקה עצמה תוך שיעור וסת סמוך להרגשה ומצאה טהורה דדיו לבא מן הדין להיות כנדון דגבי וסתות למאן דאמר וסתות דאורייתא אמרינן בנדה

דהיא דאורייתא מ"מ ליכא אלא ספק אפי' בדקה אח"כ ומצאה טמאה כמ"ש רש"י בדף ט"ו בד"ה דאורייתא. ועוד בהדיא אמרינן נדה דף ט"ו גבי בדקה ומצאה טמאה דחוששת לוסתה משמע דאפילו לטהרות דלא בעינן הרגשה דהא מקור מקומו טמא אפי' הכי אינה חוששת רק לוסתה אלמא דוסתות אף למ"ד שהיא דאורייתא אינו אלא ספק כמ"ש רש"י ואלו בהרגשה עם מציאת הדם אח"כ טמאה ודאי בשעת הרגשה כדמוכח מנדה נ"ז דאמר אי דארגשה לאחר זמן אמאי פטורין מקרבן אלמא דטמאה ודאי משעת הרגשה דהא חייבת קרבן ודאי וכיון

נתיבות משה - ביאורים

לבעלה כדמוכח התם דלמ"ד וסתות דאורייתא מוקים לה ר' זירא דמיירי בבדקה תוך שיעור וסת מיהו בבדקה בשעת הוסת עצמו נראה דמן התורה טמאה לבעלה דתלינן דטעתה בהרגשת עד.

ומ"מ מדברי רבינו כאן משמע דס"ל דלמ"ד וסתות דאורייתא טמאה מה"ת גם לבעלה אלא דהוי טומאת ספק ולא ודאי, והוכיח כן מרש"י הנ"ל שפי' דמחזקינן לה בטומאת ספק מהלכה למשה מסיני, והיינו דחיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה דחזקה אורח בזמנו בא ולפ"ז אפילו בדקה אח"כ ומצאה טמאה נמי אינו אלא טומאת ספק דהרי לא ארגשה אלא דאמר' דלמא ארגשה ולא אדעתה וכוונת רבינו רק להוכיח מרש"י דהיא טומאת ספק וממלא ידענא דאפי' בדקה ומצאה אח"כ טמאה אינו אלא ספק וכמו שביארנו, ומש"כ רבינו ובדקה אח"כ ומצאה טמאה היינו אפילו בתוך שיעור וסת כיון דלא ארגשה הוי רק טומאת ספק דלמא ארגשה ולא אדעתה. ומשמע דאפילו לטהרות. אינה רק חוששת לוסתה כצ"ל וכעין דאמרינן בגמרא דף יד. א"ל רב שימי בר חייא והא חוששת אמרת לן ע"ש.

דגבי וסתות. למ"ד וסתות דאורייתא אמרינן בנדה דף טז. דבתוך שיעור וסת בבדקה ומצאה טהורה דטהורה וכו', כונת רבינו דאע"פ דלאוקימתא דר' זירא פליגי רב ושמואל אם בדקה תוך שיעור וסת ולא בשעת הוסת עצמו ומצאה טהורה לרב טהורה ולשמואל טמאה, י"ל דרב לשיטתו אזיל בדף ס: דס"ל כבר פדא דבשיעור וסת שוהה הדם לבוא ושמואל ס"ל כרבי אושעיא שם ולכן ס"ל דרק בבדקה בשעת הוסת עצמו ומצאה טהורה דטהורה וא"כ כיון דהרמב"ם פסק כרב דס"ל כבר פדא א"כ לענין וסתות בבדקה תוך שיעור וסת ומצאה טהורה ג"כ הלכתא כרב וטהורה וא"כ ה"ה בבדקה עצמה סמוך להרגשה ומצאה טהורה דטהורה.

(ג) מ"מ ליכא אלא ספק. ראוי להזכיר כאן מה שפי' רבינו בסי' קפ"ד סק"י דלמ"ד וסתות דאורייתא דטמאה היינו לטהרות מה"ת דלא בעינן הרגשה לטהרות דמקור מקומו טמא או לבעלה מדרבנן כיון דלא ארגשה ומחמת חזקה דוסתות אמרינן דראתה אפי' לא ארגשה וטמאה מדרבנן. ולפ"ז מה שפי' רש"י בדף טו. וסתות דאורייתא הלמ"מ דמחזקינן לה בטומאת ספק ע"כ והא התם לבעלה מיירי צ"ל דכיון דמיירי בבא מן הדרך דאיכא חשש דראתה וארגשה חייב לשאול לה דמחמת חזקה דוסתות חוששין מדין תורה שמא הרגישה ולכן צריך לברר אם הרגישה או לא, וכיו"ב פי' רבינו שם ע"ש. והא דנחלקו בדף טז. בוסתות אי דאורייתא או דרבנן הכונה אם אמרינן מחמת חזקה דוסתות דראתה בלא הרגשה או לא חיישינן לזה כיון דחזקת דם שבא בהרגשה. ולפ"ז מש"כ רש"י בדף טז. בד"ה וסתות דאורייתא דהיינו שצריכה בדיקה מה"ת בשעת וסתה צ"ל דהיינו לטהרות דהא לבעלה לא בעי מה"ת בדיקה דתלוי רק בהרגשה. גם צ"ל דהא דאמר שמואל שם אפילו בדקה ומצאת טהורה נמי טמאה היינו לטהרות דהא לבעלה בעי' הרגשה או דלמסקנא דסוגיא דפרק הרואה כתם דמטמא מדרבנן ניחא דטמאה גם לבעלה מדרבנן והא דלא הקשו מיניה לשמואל משום דאיכא למיפרך דלטהרות קאמר דלא בעינן הרגשה או דלא פריך התם אלא ממשנה או ברייתא אבל על שמואל עצמו אפשר למיפרך דהדר ביה מההיא, ומיושב כל מה שהקשה הפרדס רמונים (סי' קפ"ד ט"ז סק"ג) אלא דקושיא אחת נשאר מה שהקשה דאם טמאה מדרבנן קאמר א"כ מ"ט נקט ר' אליעזר ור' מאיר בברייתא שם דטמאה נדה והו"ל למימר דטמאה כתם כדמוכח בדף יד. דטמאה נדה היינו מה"ת וכן מוכח ג"כ בדברי רבינו בסי' זה בכמה דוכתי וצ"ע, גם צ"ל לדברי רבינו דאפילו בדקה עצמה תוך שיעור וסת משעת וסתה ג"כ טמאה רק מדרבנן

דף ט"ז דבתוך שיעור וסת בבדקה ומצאה טהורה דטהורה והרמב"ם בפ"ט מהל' א"ב פסק כרב בנדה דף ס' ואמרינן התם דרב ס"ל כרב פדא דס"ל דכל שבועלה בחטאת טהורותיה טמאות ודאות אלמא דבשיעור וסת על כרחך שוהה הדם לבא וא"כ כיון דבדקה עצמה בתוך שיעור וסת ומצאה דטהורה ודאי דטהורה ואין להקשות הא לא משכחת בדיקה כשיעור וסת כדאמרינן דף י"ב זה אינו דשם

ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה:

ב. לא נזרו בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות, דהיינו שהיא פחותה [ג] מי"ב, אפילו הביאה שתי שערות, וכן אפילו היתה יתירה מי"ב אם בדקה ולא

הכי אמרינן כיון דשהתה שיעור בדיקה אמרינן אימר אחר כך בא הדם אבל כאן כיון שהכניסה העד בתוך שיעור וסת אמרינן אי איתא דהוי דם היתה מוצאת תיכף בבדיקתה בודאי דהאי דם להיכן הלך דהא העד היה בגופה מהתחלת שיעור וסת עד אחר בבדיקתה אמנם מדברי הת"ה והש"ע סימן קפ"ח מוכח דאפילו בדקה תוך שיעור וסת ומצאה

נתיבות משה - חידושים

והדם במאכולת אלא באשה זו שהיתה מתעטשת בחזק וכח ושכיח אצלה להתזי ממנה ע"י עיטוש החזק מי רגלים לכן איתרע הך רובא דאדרבה מצוי אצלה שיהיה ממי רגלים ותולין במצוי וכן דקדק תלמידו בעל מקור חיים בתפארת צבי (סי' קפ"ג) אבל בהרגישה שנפתח מקורה תולין ההרגשה בדם.

ועיין בפרדס רמונים (ט"ז סק"ג) ובלבושי שרד ובפרי דעה (ט"ז סקמ"א) ובכת עין עה"ת בתשובה בסוף הספר שהעלו להלכה כהגבעת שאול.

[ג] אבל אי ודאי אתי מגופה וכו'. מדברי רבינו בביאורים משמע דמיירי כאן דראתה ודאי מגופה דהיינו ששופעת דם בלא הרגשה דבזה מיירי הגמרא נדה סה: שהביא ע"ש, אבל בכתם הנמצא על גופה וליכא מידי למתלי אפשר דמודה רבינו להש"ך ואמרינן עברה ולא אדעתה דלא כהב"ח דמחלק בין סדינים לגופה, וסברת הב"ח נראה דבשלמא בסדינים אילו עברה בשוק

נתיבות משה - ביאורים

ואין להקשות וכו'. כדברי רבינו כתב גם הסד"ט בספר חרוד הלכות (דף טז.) והחכמת בצלאל (שם) ולפ"ז בהרגישה שנפתח מקורה וקינחה עצמה מבחוץ מיד ומצאה טהורה לא מהני לטהרה דכיון דהרגישה איתרע חזקת טהרתה ואיכא למימר כותלי בית הרחם העמידו הדם וכדס"ל לרבינו בסי' קפ"ו סק"א וסי' קצ"ו סק"ד שהיכא דליכא חזקת טהרה אמרי' כותלי בית הרחם העמידו דלא כהנוב"י (סי' מ"ו) ולהכי אף אם קינחה מיד טמאה דהרגשה סברא דאורייתא היכא דליכא למתלי במידי אחריו. אבל בבדקה ומצאה טהורה מהני אע"פ דלא משכחת בדיקה כשיעור וסת כמו שפי' רבינו.

אב"ל קשה לי דמבואר בשו"ע לקמן סעיף נ"א דהא דמטהרינן לאותה שמצאה טהורה דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה מיד תיכף למציאת הדם אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקין אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרות ולא לטהורה לטהר עצמה ע"כ והרי התם כשהכניסתו לחורין וסדקין הרי היה העד בגופה מהתחלת שיעור וסת עד אחר

בדיקתה ואיכא למימר האי דם להיכן הלך ומ"מ לא מהני לטהורה לטהר עצמה, והנה הגרעק"א ז"ל בגליון השו"ע שם כתב דנראה דזהו רק במצאה טמאה בזה אם בדקה דלמא לא בא הדם מיד ממש ומשום הכי בעינן דוקא קנחה אבל לענין בדקה ומצאה טהורה גם בדקה מהני כיון דמצאה טהורה ידוע דמתחלת הבדיקה שהיה מיד היא טהורה. אבל באמת דברים תמוהים הם שמלשון השו"ע משמע להדיא דטהורה וטמאה דינן שווין דאם בדקה בחורין וסדקין לא מהני אף בבדקה עצמה ומצאה טהורה וכ"כ להדיא בשו"ע הרב ס"ק ק"ט ע"ש וא"כ הרי למדנו דהיכא שהכניסתו לחורין וסדקין אף שמתחילת הבדיקה היה העד בגופה לא מהני והדרא קושיא לדוכתא דלא משכחת בדיקה כשיעור וסת.

ונראה לומר דבר חידוש דהא דמבואר בסעיף נ"א דגם בבדקה עצמה ומצאה טהורה בעי' דוקא קינוח ולא בדיקה הוא תקנה מיוחדת שתיקנו חכמים בכתמים דרבנן וספק ממנה ספק מחברתה ורבנן שקדו על תקנת בנות ישראל להצילן מכתמים והכא אם תעשה בדיקה בעומק ותמצא טמאה הרי לא תציל את חברותיה דהרי אפשר שבא אח"כ הדם ואם תעשה קינוח ותמצא טמאה הרי תציל חברותיה ולכן בקינוח ממנ"פ מהני אם תמצא טהורה הרי זה

בהרגשה אינו רק מדרבנן ובקטנה לא גזרו וכתב שכן משמע ברש"י ע"ש. והנה ברש"י שם נדה דף ה' שכתב בהדיא להיפך וז"ל רש"י שם מלוכלכין בדם ולא ידעינן אי אתי מגופה או לא אין חוששין לה ואפי' אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולא אדעת' משמע דבודאי מגופה רק שלא הרגישה טמאה וכן מוכח מהש"ס נדה ס"ה גבי וכולן שהיו שופעות מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות וכו'.

טהורה טמאה שכתב דאם בדקה מיד ומצאה מראות טהורות דטהורה וכתבתי שם ובסוף סי' זה דהאי מיד שיעור וסת א"כ מוכח דבלא מצאה כלל טמאה אפי' בתוך שיעור וסת ועל כרחך צ"ל דקיי"ל כרב נחמן בר יצחק בנדה דף ט"ז דמוקי פלוגתייהו בוסתות דאורייתא **הביאה ב' שערות**, (ד) ולא בבדקה בתוך שיעור וסת ע"ש: (ד) בין שהוא. ע"ש"ך דמשמע מדבריו דאפי' אתי ודאי מגופה כל שהוא שלא בהרגשה כיון דכל שלא

נתיבות משה - ביאורים

טהורה ואם תמצא טמאה עכ"פ תציל בזה חברותיה אבל אם תעשה בדיקה הרי על צד שתמצא טמאה מפסידה חברותיה בחנם לכן תקנו חכמים שאפילו אם תמצא טהורה בבדיקה תהיה טמאה כדי שלא תעשה בדיקה רק קינוח ואז תוכל להציל עצמה או עכ"פ חברותיה.

ומה שהקשה הגרעק"א ז"ל דמנא לן דלענין מצאה טהורה סגי בקנחה דלמא בעינן בדיקה ממש כמו כל בדיקות שהם לברר שהיא טהורה דצריכים בדיקה גמורה לא קשה מידי שהרי כבר כתב רבינו בכמה דוכתי דהיכא דאיכא חזקת טהרה לא אמרינן כותלי בית הרחם העמידוהו והכא בכתמים דרבנן דספק ממנה ספק מחברתה ודלמא מעלמא לא איתרע חזקת טהרתה.

וע"כ צ"ל דקיי"ל כרנב"י. דמוקי פלוגתייהו בוסתות דאורייתא ולא בבדקה בתוך שיעור וסת. פי' ולמ"ד דאורייתא אפי' בתוך שיעור וסת טמאה כיון דלא בדקה בשעת הוסת עצמו וא"כ לענין הרגשה דהוי סברא דאורייתא ג"כ לא מהני תוך שיעור וסת ואם לא מצאה

כלל טמאה, וקשה לי דלפ"ז ע"כ דרנב"י לית ליה כבר פדא והרי השו"ע בסעיף נ"א פסק כבר פדא והכא מחמיר אפי' בבדקה מיד דלא כבר פדא וזיכה שטרא לבי תרי, וי"ל דלעולם רנב"י אית ליה להא דבר פדא אלא דס"ל דעד כאן לא קאמר בר פדא דכל שבעלה בחטאת טהורותיה טמאות ובשיעור וסת שוהה הדם לבוא אלא היכא דאין חזקת טמאה לפניך אבל בוסתות דאורייתא דאיכא חזקה דאורח בזמנו בא חיישינן דלמא נימוק או נאכד ולא מהני מה שמצאה עצמה טהורה תוך שיעור וסת וה"ה לענין הרגשה דסברא דאורייתא הוא ואיתרע חזקת טהרתה חיישינן דלמא נימוק או נאכד טיפת דם כחרדל ולהכי לא מהני אפילו לבר פדא בבדקה עצמה מיד ולא מצאה כלום.

(ד) דמשמע מדבריו. והוא ממש"כ הש"ך דאוקמוה אדין תורה דאינה טמאה כיון שלא הרגישה וכו' א"כ משמע לכאורה דאפילו ודאי אתי מגופה נמי טהורה דהרי מדין תורה אינה טמאה אפילו ודאי אתי מגופה, וכן הבינו כמה אחרונים בדעת הש"ך ומהם הסד"ט (סקס"א) רעק"א בשו"ת (קמא סי' ס"ב, פ"א) והלחוש"ש, אבל הרבה אחרונים תמהו ע"ז דלא יתכן לומר דבודאי אתי מגופה טהורה דהרי קטנה בת יום אחד מטמא נדה כדתנן (פ"ה דנדה) ובקטנה בת יום אחד לא שייך לומר דידעינן דארגשה ובע"כ דחיישינן דלמא ארגשה וא"כ כל קטנה צריכה לחוש אם ודאי אתי מגופה ואין לומר דאומרת שלא הרגישה דאטו עדות הקטנה מידי מששא אית ביה ע"ש ברעק"א וכן הקשו הרבה אחרונים [ע"י שו"ת נחלת אבות (סי' י), שו"מ מהדר"ק (סי' קנ"ג, שירי טהרה (סי' ט"ז-י"ז), פרדס רמונים בפתיחה לסי' ק"צ (תנאי א' אות ב'), מלבושי טהרה] ולכן פירשו כמה אחרונים דגם כונת הש"ך הוא רק בנמצא על גופה דאע"פ שאין מקום לתלות מ"מ אין זה ודאי דאתי מגופה אלא דחכמים החמירו לדונו כודאי כיון דבצפור לא נתעסקה וכו' כדאמרינן נדה דף ג. ובקטנה דלא שכיח שתראה כ"כ לא החמירו ביה רבנן ותולין בדבר שלא שכיח ג"כ דעברה ולא מדעתה וכיו"ב.

ע"ש וע"כ מיירי בלא הרגישה דאי בהרגישה שנפתח מקורה ודאי דטמאה דאפילו במכה מהצדדין והרגישה שנפתח מקורה טמאה כמבואר בסי' קפ"ז ודם בתולין מהצדדין כדאמר התם וע"כ בלא הרגישה מיירי ואפילו הכי כשהוא אחר ד' לילות טמאה ואפי' בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות אלמא דאינו טהור בתינוקת רק כשיש לומר עברה ולא אדעתה אבל כשודאי אתי מגופה רק שלא הרגישה טמאה וק"ל:

[ד] אם פסקה. עש"ך שכתב דדוקא במזלפת מהני פסקה אבל בשופעת אפילו בפסקה אינו אלא כראיה אחת וט"ז כתב דאין לחלק: **[ה]** וכתמה טהור. אפילו חזרה לראות בעונות שהיתה למודה עד שתחזור ותתחזק ג"פ. ש"ך: **[ו]** שהן קבועין. רצה לומר עם החלל שביניהן ולא כמו שהן זה אצל זה. ש"ך:

שהיא בעולה, ואפילו אם ראתה כבר ב"פ. אבל לאחר שראתה שלש פעמים חוששת לכתם:

ג. היתה שופעת כמה ימים, או שהיתה מזלפת טיף אחר טיף בלא הפסק, אינו אלא כראיה אחת עד שתפסיק. אבל **[ד]** אם פסקה מעט, וחזרה וראתה שלש פעמים אפילו ביום אחד, הרי זו מוחזקת בדמים וכתמה טמא. ויש מי שאומר שאין כתמה טמא אלא א"כ ראתה דם שלשה וסתות. ויש להממיר כסנרס הראשונה. (היא קצרת רש"י והשנ"א והטור):

ד. תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג"פ, ופסקה מלראות שיעור שלש עונות, שהם צ' יום, חוזרת לקדמותה **[ה]** וכתמה טהור עד שתחזור ותראה שלש פעמים:

ה. לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגרים ועוד, ושיעור הגרים הוא כמ' עדשים (ג' על ג') (טור), ושיעור עדשה כד' שערות (שהוא ל"ו שערות כמו **[ו]** שהן קבועות נגופו של אדם) (משנת מהרי"ו סימן כ"ב) ובל זמן שאין

נתיבות משה - ביאורים

אבל מדברי רבינו משמע דס"ל דמן התורה טהורה אפי' ודאי מגופה ורק מדרבנן טמאה, וע"כ צ"ל דס"ל דהיכא דאומרת שלא הרגישה נאמנת והיכא שאינה יודעת אמרי' חזקה שהרגישה.

דאפילו במכה מהצדדין. לאפוקי אם המכה במקור עצמו וידוע שמוציא דם אז כשמרגשת שנפתח מקורה אינה טמאה מה"ת דתולין ההרגשה במכה דמחמת דם המכה ג"כ מרגשת בפתיחת המקור כמש"כ רבינו לקמן סקכ"ז, אבל במכה מהצדדין אם מרגשת שנפתח מקורה טמאה דמדם צדדין אינה מרגשת פתיחת המקור וע"כ דנפתח מקורה להוציא דם ולמה לה לבדוק עצמה, והנה היה מקום לדחות ראי' זו דלעולם מיירי בדארגשה וקמ"ל דיש לה לבדוק עצמה דלמא תמצא ג"כ מראות טהורות

ותתלה ההרגשה במראות הטהורות והדם בכתולים אם לא נשתנו מראה דמים כמבואר בגמרא שם אבל אם לא תבדוק עצמה טמאה לכן אם רוצה להחזיק בטהרה צריכה לבדוק עצמה ולברר אם נשתנה מראה דמים או לא וכדס"ל בכיוצא בזה בשו"ת גבעת שאול (סי' ס"ז) [אלא דשם מיירי בבדקה בחלוקה דאיכא תלי' במאכולת] הביאו הפ"ת (סי' קפ"ה סק"ה) אלא דדוחק לאוקים הכי דסתמא דגמרא משמע דאם לא נשתנו מראה דמים טהורה אע"פ דלא מצאה מראה טהור, אמנם בלא"ה י"ל דרבינו לשיטתו אזיל בסוף הסימן (סקל"ז) דלא תלינן ההרגשה במראות הטהורות אם נמצא גם דם כיון דרוב המרגישות רואות דם טמא ע"ש וא"כ ה"נ אע"פ דלא נשתנו מראה הדמים מ"מ חיישינן דלמא יצא טיפת דם כחרדל ונתערב בתוך הדם בתולים ולהכי אינו ניכר ההשתנות וטמאה דלעולם אמרי' דבהרגשה טמאה דהרגשה סברא דאורייתא זולת אם בדקה תוך שיעור וסת ומצאה מראות טהורות לבד, וא"כ ע"כ לא מצינו לאוקים גמרא הנ"ל דמיירי בדארגישה. וע"כ בלא הרגישה מיירי. אין להקשות דלמא לטהרות קאמר דצריכות לבדוק עצמן דדם בלא הרגישה נמי טמא לטהרות

נתיבות משה - חידושים

וקשה לדברי הב"ח למה נחמיר בכתם הנמצא על גופה ולא נתלה בכמה מאכולת דאתרמי זה אצל זה ואת"ל דלא שכיח הא קטנה שתראה כתמים ג"כ לא שכיח דהא אכתי בחזקת מסולקת היא א"כ נתלה בכמה מאכולת יחד כמו דתלינן בסדינין דעברה ולא אדעתה אע"פ דהוא מלתא דלא שכיחא וא"ת א"כ אין לדבר סוף וכמש"כ בפירוש לביאורים סק"ה, מ"מ יש נפק"מ בין לא שכיח כ"כ ללא שכיח כלל ויגדירו חז"ל כמה מאכולת מיקרי אינו שכיח כלל דאפי' קטנה דלא שכיח שתראה אינה יכולה לתלות וכמה מיקרי לא שכיחי כ"כ דתוכל לתלות בהן, וצ"ל דלא רצו חז"ל לחלק בהכי ולא פלוג רבנן בין לא שכיח כ"כ ללא שכיח כלל ודו"ק.

[ז] אע"פ שלא הרגה. וכן אפילו ידוע שהרגה הרבה (ה) אע"פ שלא הרגה. ובהרגה הרבה מאכולות פליגי ועיין ביאורים ס"ק ה': [ח] וי"א. וש"ך הביא ראה התוספות והרא"ש דהתוס' בדף כ"ח בד"ה ובדבריו כתבו דתולה כפי מה שהרגה והרא"ש כתב דלא פלוג רבנן בין הרגה הרבה או לא ומדברי הש"ע דלא חילק משמע על ראייתו: דקיימא לן כהרא"ש:

בו בזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, (ה) [ז] אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך. ואם נודמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור, משערין בו:

ו. הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. [ח] וי"א שלא אמרו

נתיבות משה - חידושים נתיבות משה - ביאורים

[ט] וכן אפילו. הרגה הרבה תולה רק בפשפש אחד כמו מה"ת דמקור מקומו טמא וכ"כ בלחור"ש (סק"ו) דעיין שם בתוספ' הרא"ש שהוכיח דהברייתא לבעלה קאמר יעו"ש. במאכולת כמש"כ רבינו בביאורים סק"ז.

(ה) דקיימא לן כהרא"ש. דאפילו הרגה הרבה מאכולת אין תולין אלא בכגריס, ובסברת המחלוקת בין התוס' להרא"ש יש לומר דבאמת יש לבאר כיון דשכיחי מאכולת שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת א"כ נתלה בכמה מאכולת זה אצל זה ולמה אמרו חכמים דרק בכגריס תולין וי"ל בזה ב' דרכים או משום דאל"כ אין לדבר סוף שאין לך כתם שיטמא שנחלה בשנים ושלושה מאכולות זה אצל זה וא"כ בטלת תורת כתמים ולכן אמרו חכמים שרק במאכולת אחת תלינן, וכ"כ הלבוש ומעדני יו"ט (אות ת') ומעיל צדקה (ס"כ) או י"ל דלא שכיח כ"כ שיתרמי זה אצל זה דוקא לכן תלינן רק במאכולת אחת דזה ודאי שכיח הרבה. והנפק"מ בין הטעמים בהרגה ב' מאכולות או יותר דלטעם הראשון י"ל דשפיר יש לתלות דהרי לזה יש סוף דכמה שהרגה תלינן ואם לא הרגה תלינן באחת אבל לטעם השני י"ל דגם בזה לא תלינן דלא שכיח שיתרמי זה אצל זה ולכן יש לחוש שמא הדם ממנה [ובנתעסקה בכגריס ונמצא עליה בכגריס ועוד דנסתפק רבי ירמיה אפשר דעסק ומאכולת יותר שכיח לומר שאתרמי אהדדי מאילו מתעסקת בב' מאכולות לתלות שנהרגו ביחד זה אצל זה והסברא בזה דמאכולת רגיל לבוא במקום זוהמא ולכן תלי' בעסק ומאכולת יחד כ"כ רעק"א סקי"ג, וצ"ל דאע"ג דאיכא זוהמא לא תלי' אלא בחד מאכולת דיותר לא שכיח שיתרמי יחד אע"ג דאיכא זוהמא, גם צ"ל דבהרגה מאכולת לא תלי' בעוד אחד דדם מאכולת אינו זוהמא למאכולת, וע"ע סק"ז. וראי' דלא הסתפק ר' ירמיה בנתעסק בב' גריסין זו אחר זו משמע דפשיטא דטמאה דלא אתרמי אהדדי, ולדעת התוס' י"ל דפשיטא דטהורה כיון דהתעסק בב' גריסין ולהכי לא נסתפק בזה] ואפשר דבסברות הנ"ל נחלקו התוס' והרא"ש, שו"ר בפרדס רמונים בפתחה (דף קלה) שביאר כן המחלוקת ומש"כ הרא"ש לא פלוג רבנן היינו דבהרגה הרבה הרי יותר שכיח שיתרמו אהדדי מאילו לא הרגה מ"מ לא פלוג רבנן בין שכיח קצת או שכיח יותר סוף סוף לא שכיח כ"כ שיתרמו אהדדי לא תלינן ודו"ק, אבל לטעם הראשון קשה לומר דלא נחלק בין הרגה ללא הרגה הלא טעם גדול איכא לחלק בזה, מיהו י"ל דגם לסברא ראשונה שפיר שייך סברת לא פלוג דאם בהרגה כמה מאכולת נתלה כמה שהרגה א"כ אשה שיודעת שאצלה מצויין מאכולת לרוב דבמטת בעלה מצויין תמיד דם לרוב ממאכולת א"כ תבוא להקל בכתימה שהרי יודעת בודאי שאצלה מצויין הרבה מאד שודאי הורגת הרבה מהן ובזה בודאי א"א לתלות דבטלת תורת כתמים לפיכך לא פלוג רבנן ואפי' היכא דודאי הרגה לא תלי' רק במאכולת אחת והבן.

והנה בשו"ת מעיל צדקה ס"כ כתב דאם התעסקה בב' זמנים בב' סלעים דם ונמצא עליה ב' סלעים במקום אחד מכוון נראה לכאורה מדלא הזכירו הפוסקים דין זה שאין תולין אותן להקל לומר דאתרמי שבא זה בצד זה עכ"ל והביאו הסד"ט סקצ"ג, ורעק"א בגליון שו"ע סכ"ו, ולכאור' תלוי בפלוגת התוס' והרא"ש עכ"פ להלכה דקיי"ל כהרא"ש כמש"כ רבינו לא תלי' כמש"כ המעיל צדקה. אך יותר נראה דגם דעת הרא"ש הוא ששכיח שיתרמי זא"ז ועיקר הטעם הוא מפני דא"כ אין לדבר סוף ובטלת תורת כתמים ואפ"ה שייך לא פלוג וכדלעיל, ויש חילוק בין ב' מאכולות דאתרמי אהדדי כיון דמצוי מאד משא"כ ב' סלעים וכמש"כ המעיל צדקה עצמו. עוד נראה דרבינו הקשה בסק"ב דספק מעלמא אינו ספק כדאמר נדה דף ג. וכו' לכאור' י"ל דתליא בב' הטעמים דלטעם הראשון עדיין הוי ספק

(ו) על בשרה בלבד. נראה דה"ה על בשרה ועל חלוקה דטמאה בכל שהוא להרמב"ם וראייה מהט"ז לקמן ס"ק כ"ד

שכתב וז"ל דאם נמצא גם על הירך איהו לטעמיה אזיל דמטמא בכל שהוא אף דשם נמצא גם על העד ע"ש בביאורים ועוד דהא הטעם דבבשרה כתב הרשב"א בתה"א כיון דבבשרה אישתכח ומבשרה קא חזיא רגלים לדבר אם כן מה

נתיבות משה - ביאורים

גם הגאון בעל שואל ומשיב ז"ל (מהדו"ק ח"א סי' קנ"ג) ועיין בפירושינו לקמן סקכ"ב.

והקשה הגרעק"א ז"ל הא גם התם בדברי הרשב"א הוא רק בנמצא על בשרה לבד אבל גם על חלוקה מותר אלא ודאי דסברת רגלים לדבר הוא רק בנמצא על בשרה לחוד וכדדייק הרשב"א בלישנא כיון דמגופה חזיא ובגופה לחוד אשתכח רגלים לדבר וכו' וכן מפורש להדיא בדברי הרמב"ם פ"ט הכ"ג, וכ"כ הב"י להדיא דהני מילי כשנמצא על בשרה בלבד אבל אם נמצא על בגדיה ובשרה כאחד כתב שתולה בכל מה שיש לתלות.

ונראה לענ"ד ליישב דברי רבינו דהן אמת דמבואר ברמב"ם וברשב"א דאם עברה בשוק של טבחים ונמצא על בשרה וחלוקה שתולה בה ודלא כדעת הרא"ה בבדק הבית דס"ל דכל על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא בין בבשרה לבד בין על בשרה וחלוקה מ"מ ס"ל לרבינו דהיינו דוקא בעברה בשוק של טבחים וכיו"ב דיכולה לתלות בהן ככה"ג אבל לענין תלי' במאכולת בפחות מכגריס חמיר טפי לדעת הרמב"ם ואינה יכולה לתלות אפי' נמצא על חלוקה ג"כ דלא כהב"י, וטעמא דמלתא דכיון דאיכא סברא דכאן נמצא כאן היה ורגלים לדבר דמגופה אתי מה בכך שנמצא על חלוקה ג"כ הלא בבשרה ג"כ שכיחי מאכולת וכמו שפירש רבינו בסקכ"ב ואפ"ה לא תלי' במאכולת ומה מוסיף לנו שנמצא גם על חלוקה משא"כ לענין עברה בשוק של טבחים או שאר תליות ודאי יש נגד רגלים לדבר דמגופה אתי רגלים לדבר דמעלמא אתי ובהא שפיר יש לחלק בין נמצא על בשרה לבד לנמצא על בשרה וחלוקה דבבשרה לבד י"ל אם איתא דמעלמא אתי על חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי משא"כ בנמצא על בשרה וחלוקה איכא ג"כ רגלים לדבר דמעלמא אתי ובכתמים תולין.

ובאמת יש לדקדק קצת מדברי הרמב"ם כסברא הנ"ל דבהלכה כ"ג כתב נמצא הכתם על בגדיה ובשרה כאחד תולה בכל שיש לה לתלות ואח"כ כתב הרמב"ם ותולה במאכולת וכו' ולכאור' למה הפסיק בין דיני התליות לפרש דין נמצא על בגדיה ובשרה הוה ליה לפרש קודם גם דין תלי' במאכולת ואח"כ לפרש דין נמצא על בגדיה

דלמא ב' מאכולת אתרמי אהדדי דחכמים החמירו רק משום דאין לדבר סוף מ"מ מידי ספיקא לא נפקא אבל לטעם השני כיון דלא שכיח לא חשיב ספק והבן.

(ו) וראייה מהט"ז. וצ"ב הלא אין הנדון דומה לראי' דהתם מיירי בעד הבדוק ודם שעל העד בא או מהירך דהיינו ממאכולת הנמצא שם או מגופה ולכן להרמב"ם ממנ"פ אי מגופה בא טמאה ואפי' את"ל שממאכולת שביריכה באה מ"מ טמאה כיון שנמצא על יריכה ולא תלינן שם במאכולת ה"ה על העד נמי אין לתלות שהרי מיריכה באה, משא"כ הכא כשנמצא על חלוקה שמאכולת שכיחי שם הרי י"ל ממה שנתמעך מאכולת בחלוקה מזה בא הדם על יריכה ואפשר דבזה מודה הרמב"ם שיש לתלות במאכולת, אמנם דברי רבינו מוצדקין בטעמן דהרי כל הסברא שיש להקל יותר בנמצא גם על חלוקה דשוב ליכא רגלים לדבר שמגופה אתי דכיון שנמצא גם בחלוקה ושם שכיחי טפי מאכולת ממה שנמצא על בשרה א"כ אף שנמצא גם על בשרה מ"מ יש רעותא ברגלים לדבר ואין ידים מוכיחות שמגופה באה, וא"כ הוא הדין והוא הטעם לענין נמצא על העד דכיון דנמצא על העד ליכא רגלים לדבר שמגופה באה שהרי לפום רהיטת דברי הט"ז שם כשנמצא על העד ולא על הירך לולא הסברא דאי מהמאכולת שטחתה על יריכה היה לה להמצא גם על הירך כיון ששם נתמעכה היינו תולין במאכולת שנתמעך על גופה וא"כ כשנמצא גם על הירך שפיר יש לתלות דממאכולת שטחתה ביריכה באה ואפ"ה כתב הט"ז דלדעת הרמב"ם אין לתלות כיון שנמצא על בשרה הרי מוכח דדעת הרמב"ם דאפילו נמצא על חלוקה נמי אין לתלות, והן אמנם דכבר הקשו האחרונים בדברי הט"ז וכן רבינו עצמו התקשה בכונתו מ"מ מבואר כן בדברי הט"ז.

ועוד. כונת רבינו ע"פ מה שחידש בסקכ"ב דהרמב"ם דמטמא בכל שהוא בבשרה הוא מפני דבבשרה אשתכח ומבשרה קחזיא רגלים לדבר דמגופה אתי דכאן נמצא כאן היה משא"כ כשנמצא בחלוקה שאין זה מקומו ממש לא שייך סברת כאן נמצא כאן היה וא"כ לפום סברא זו מה בכך שנמצא גם על חלוקה הלא לענין בשרה דהוי מקומו אמרי' כאן נמצא כאן היה והסכים לסברא זו

חידושים חוות יורה דעה סימן קצ דעת ביאורים קיא

[ט] פשפש. ובמקום דשכיחי תולה אפילו לא הרגה וכן אפילו הרגה הרבה כמו במאכולת ותולה בו אפילו אין ארכו כרחבו:

[י] דהני מילי. ולסברא האחרונה דסעיף ו' אפילו בלא צירוף טמאה. ש"ך:

[יא] מצטרפין. ואפילו רחוקין ז. **אם הרגה [ט] פשפש או הריחה ריחו,** הרבה דאין תולין בבשרה **(ז) עד כתורמוס (פירוש מין ממני בשום מאכולת דלא שכיח:** הקטניות שהם מר וזלע"ז לופינו):

ח. אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד, אע"פ שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגרים, מהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגרים ועוד במקום אחד. וי"א [י] דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, [יא] מצטרפין לכגרים ועוד: שהרגה בהן שהיה קים להו

לחז"ל ואפילו הרגה הרבה לא פלוג רבנן כמ"ש הרא"ש משא"כ בפשפש דלא שכיח הוי דינו כהרגה צפור לכאורה ונראה כיון דלרבי חנינא בן אנטיגנוס בדף נ"א דעיקר דין כתם הוא כתורמוס דתולה בפשפש ודאי דין פשפש כדין מאכולת בין הרגה ובין לא הרגה ומהטעם הנ"ל ובמקום דשכיחי פשפשין אפי' רבנן מודו לרחב"א ובודאי הוי גם כן הדין כמו במאכולת לרבנן דלא תלינן רק בתורמוס משום הכי אפי' במקום דלא שכיח לא תלינן יותר ממה שתולין במקום דשכיח וממה שתולין לרחב"א ואפי' הרגה הרבה פשפשין לא פלוג רבנן וכנ"ל:

נתיבות משה - ביאורים

ובשרה כאחד משמע קצת דמה שכתב הרמב"ם ותולה בכל שיש לה לתלות קאי על התליות שפירש לפני זה משא"כ מאכולת אינה תולה אפילו נמצא גם על בגדיה ולהכי הפסיק בדין זה בין דיני התליות. וזה דלא כהמגיד משנה שביאר שגם דין תלי' במאכולת קאי על דין נמצא על בגדיה ובשרה כאחד.

נתיבות משה - חידושים

[יא] ואפילו רחוקין הרבה. פי' דלא תימא דהמחבר נקט בדוקא טיפין הרבה סמוכין זה לזה וכו', לומר דרק בכה"ג פליגי וס"ל ליש אומרים דכיון דסמוכין זה לזה יותר מסתבר לתלות דמן המקור אתי ולכן מצטרף

(ז) לכאורה קשה. הנה לעיל סק"ה ביארנו שיש לומר ב' דרכים למה אין תולין בכמה מאכולת שנהרגו זה אצל זה הא שכיחי הרבה מאכולת וכתבנו שבזה תלוי גם פלוגת התוס' והרא"ש בהרגה הרבה מאכולת אם תולין בהן או לא יעו"ש, אבל מדברי רבינו כאן משמע דס"ל בסברת הרא"ש דהא דלא תלינן בהרגה כמה מאכולת רק בכגרים אין הטעם משום דלא שכיח שיתרמי זה אצל זה אלא דגם להרא"ש הטעם דלא תלינן בכמה מאכולת יחד הוא משום דאל"כ אין לדבר סוף שאין לך כתם שיטמא שנתלה בשנים ושלושה מאכולת זה אצל זה ולכן אמרו חכמים שרק במאכולת אחת תלינן, וסברא זו הזכיר הגאון בעל מעיל צדקה ז"ל (סי' כ) ולבוש ומעדני יו"ט, אבל אם נתעסקה בציפור שיש בו דם כסלע תולה עד כסלע וכגרים דהרי יש לדבר סוף לפי דם ההתעסקות ועוד מאכולת אחת, אלא דא"כ קשה בהרגה מאכולת נתלה בב' גריסין דהרי נתעסקה במאכולת אחת והוי כנתעסקה בצפור דתולין בעוד מאכולת חוץ מדם ציפור דלא שייך הסברא דאין לדבר סוף דהא נתעסקה בחד מאכולת, וע"ז תירץ רבינו דבלא הרגה דתולין הרי הוא משום דקים להו לחז"ל שהרגה וא"כ מה לנו אם יודעת שהרגה דל מאכאן ידיעתה איכא כאן ידיעת חז"ל שהרגה ואם בידיעת חז"ל כשהרגה גזרו אומר לא לתלות יותר ממאכולת אחת אע"פ שהרגה מה יוסיף לנו ידיעתה, אלא דמ"מ בהרגה הרבה היה לנו לתלות דהרי יודעת כמה שהרגה ויש לדבר סוף ולא שייך כ"כ הסברא דקים להו לחז"ל שהרגה הרבה דאע"פ דקים להו שהרגה מהיכי תיתי שהרגה הרבה דגבול יש לדבר כמה נהרג בדרך כלל ואם יודעת להדיא שהרגה יותר מהמצוי ליכא סברא זו ונתלה בהם וע"ז תי' רבינו דלא פלוג רבנן כמ"ש הרא"ש. והשתא שפיר הקשה רבינו דבהרגה פשפש במקום דלא שכיח פשפשין נתלה בפשפש וכגרים כמו בנתעסקה בציפור.

ונראה וכו'. יש להגיה כמ"ש בהגהות והערות, ובפשטות צ"ב מה מתורץ בזה קושיית רבינו וכבר כתב הפרדס

ז. כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה אורך הכתם על רוחב יריבה, או שהיה נראה כאילו הוא ממש למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פי' גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה כזה:

נתיבות משה - ביאורים

רמונים (דף קל"ט) שאין בהם שום טעם וסברא כלל ע"ש. אך נראה עיקר שכונת רבינו להוכיח שפשפש ששיעורו עד כתורמוס הוא שיעורא דרבנן להיכא שהפשפשין מצויין או להיכא שהרגה פפש ששיעורו רבנן עד כתורמוס וכיון דהוי שיעורא דרבנן שוב א"א להוסיף על שיעור זה כמש"כ בשו"ע הרב (סנ"ה), ובחי' הארכתי לבאר כונתו, וי"ל עוד דכיון דבמקומות המצויין א"א לתלות יותר שוב לא פלוג רבנן בין מקומות המצויין למקומות שאין מצויין, ובערוך השולחן (סל"ה) כתב כסברא ראשונה ומוסיף בה טעם דכל שנתנו בו חכמים שיעור לא מצרפינן שיעור לשיעור ע"ש.

נתיבות משה - חידושים

הכל לשיעור כגריס ועוד אבל אם הם רחוקין זה מזה דאין דרך להיות כן מן המקור גם היש אומרים מודה דתלינן כל אחת בכינה, קמ"ל דאינו כן אלא אפילו רחוקין הרבה זה מזה ג"כ מצטרפינן לשיעור גריס ועוד דבנמצא על בשרה מחמירין יותר. והא דנקט המחבר סמוכין לאשמעינן דאפילו בכה"ג ס"ל לדיעה ראשונה דתולין כל אחת בכינה, וחולק בזה על דברי הב"ח שכתב דבטיפין סמוכין זה אצל זה לאורך הירך לא צריכין שיעור דודאי דם נדה מגופה קאתי דכן הוא הדרך כשנופל דם הנדות ממנה טיפה אחר טיפה כדלף וכן מפרש הב"ח דברי הטור ע"ש, אך בדברי המחבר א"א לפרש כן מדכתב מצטרפינן לכגריס ועוד וקאי אטיפין סמוכין זה לזה, הרי דלדעת השו"ע צריך שיעור גם

בטיפין סמוכין אלא דמצטרפינן כל הטיפין. וצ"ל דהב"ח למד דסמוכין באופן משונה ודו"ק, וכ"כ בפרדס רמונים ש"ך סקי"ד עכ"פ לדעת הב"ח ברחוקין הרבה א"צ שיעור וטמא בכל שהוא כהרמב"ם כיון דאין כאן שינוי והמנחת יעקב וסד"ט ועוד פוסקים הבינו מדברי הב"ח דס"ל דבעינן שיעור על בשרה אפי' היכא דאינו משונה, וצע"ג דלהדיא מבואר בב"ח דהיכא דליכא שינוי טמא בכל שהוא, וכבר העיר מזה בפרדס רמונים סקי"י ובתפארת למשה על הש"ך, אבל על הש"ך עצמו לא קשה דהש"ך מיירי באופן שהוא משונה דגם אין להקל כהב"ח אלא לפסוק כהרמב"ם לגמרי, שוב ראיתי גם במקור חיים בספרו תפארת צבי כתב וז"ל הואיל דב"ח עצמו מודה לאורך הירך על בשרה אפי' טיפין טיפין פחות מכגריס טמאה מי יכול לסמוך אם האשה הבחינה והשגיחה שהטיפין לא היו עומדין באורך הירך אלא ברוחב הירך עכ"ל והביא שם מתשובת רבו השב יעקב סי' מ"ג שכתב מהר"א ברודא לפסוק כהרמב"ם והביאו ג"כ הפ"ת סקי"ג וכן הסכימו כמה אחרונים, ולכן מש"כ הסד"ט דהסומך להקל כדעת הב"ח לא הפסיד, נתבאר דהב"ח מחמיר ועיין בפסקי רשב"ץ פרק הרואה כתם על דברי הרמב"ם וז"ל וכל גדולי המורים הראשונים והאחרונים ז"ל חלוקין עליו דאפילו בבשרה בעינן כגריס עכ"ל אבל בלחור"ש הביא מכמה ראשונים כהרמב"ם, ומ"מ מדברי רבינו (סק"ח) משמע דלא פסק כהרמב"ם.

ובעיקר הדין מש"כ רבינו דרחוקין הרבה ג"כ מצטרף לשיעור כגריס צ"ע מנא ליה לרבינו זאת ואדרבה מפשטות דברי המחבר משמע דדוקא סמוכין ואף שיש לדחוק דלרבנותא דרישא אשמעינן דאפילו סמוכין תולין כל חדא בכינה מ"מ הו"ל לפרש בסיפא דאפי' רחוקין שלא לטעות בזה, ועוד דע"כ להבנת הרשב"א בתוס' וכן דעת הראב"ד וגם הבנת הטור לפי פשוטו דהספק בגמרא הוא כיון דאם סמוכין זה לזה אין לתלות רק עד כגריס כיון דנראה ככתם אחד א"כ יש להסתפק היכא שהם סמוכים ומשונה אם בזה נתלה כל אחד בפ"ע או דגם בזה מצטרפינן לכגריס אך כל זה כשהם סמוכים, אך כשהם רחוקין פשיטא ליה דתולין כל אחד במאכולת, והפרדס רמונים (סי' קי"א) כתב כן דתולין ברחוקין בכמה מאכולת, אך בשיעור רחוקין הסתפק והעלה חידוש גדול דאם יש בין טיפה לטיפה כמלא טיפה הוי גדר רחוק ע"ש וע"ע בפתחא זוטא וטהר"י בשם הגרש"ק ז"ל בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאי סי' רס"ג דס"ל דרחוקין מצטרפינן ואפי' זה על רגל אחד וזה על רגל אחד ע"ש וזה כדברי רבינו, ומיהו אם נמצא על הרגלים זה כנגד זה שניכר שהוא כתם אחד לכאן נראה דאין מצטרפינן דתלי' הכל במאכולת אחת שהרגה בין הרגלים ונתלכלך כאחד, וה"ה להרמב"ם בנמצא על בשרה וחלוקה כאחד דאין מצטרפינן והלחור"ש סקי"ג מחמיר בזה ע"ש.

[יב] מקבל טומאה. וה"ה דבר המקבל טומאת נגעים כגון כגד שאין בו רק שלש אצבעות על שלש אצבעות שאין מקבל רק טומאת נגעים ולא שאר טומאות וכן כותל המקבל טומאת נגעי בתים מקבל כתמים ג"כ ועיין ברמב"ם באיזה כותל ובאיזה מקום מטמא נגעי בתים: **י. כתם שנמצא על דבר (ח) שאינו [יב] מקבל** דאורייתא ומחליטין שהדם ממנה משה טמאה אפי' לבעלה. אלא דאכתי קשה הא אפי' נגד טהרות איכא ס"ס ספק מעלמא ואת"ל מגופה אימר נפל מאותו מקום לארץ ולא נגע בכשרה כלל והוי טומאת בית הסתרים דלא מטמא וצ"ל כיון שעל הבגד שמקבל טומאה ליכא רק ספק אחד ומטמאין אותו משום הכי מטמאין גם האשה ומשום הכי בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה עכ"ל. והוא תמוה טובא. חדא דא"כ באם ידוע שלא בא מעלמא כגון בדקה קרקע עולם דודאי לא אתי הדם מעלמא וליכא ספק תהיה טמאה ובהדיא אמר שמואל בנדה נ"ז דטהורה גם בעיקר קושייתו שהקשה הוא ספק דרבנן הוא לא קשה כלל כיון דבשוק של טבחים לא עברה ודאי מגופה הוא כדאמרין בנדה דף ג'. וגם מה שתירץ משום דמקור מקומו טמא א"כ תקשה לימא תנן כתמים דלא כר' דסבירא ליה מקור מקומו טהור ועוד דאם כן אם תמצא כתם בספירת ז' נקיים דבלאו הכי טמאה לטהרות לא תטמא גם מה שכתב הטעם כיון דהבגד טמא קשה הא בעינן רביעית כדאיתא פ' דם הנדה רק

נתיבות משה - ביאורים

(ח) כיון דלטהרות וכו'. ולכאורה יש להקשות דהא לדעת הרמב"ם לקמן בסעיף ל"א בכתם שהוא ספק דם ספק צבע לטהרות טמא ולבעלה טהור אלמא דאע"פ דלענין טהרות מחליטין שהדם ממנה מ"מ לבעלה טהור ולדעת המ"מ בשיטת הרמב"ם נחא אבל לרשב"א וראב"ד שם קשה וצ"ע.

א"א דאכתי קשה וכו'. ואת"ל מגופה אימר נפל מאותו מקום לחוץ כצ"ל ור"ל שנפל על הבגד ולא נגע בכשרה כלל שנשף להדיא מאותו מקום לחוץ וא"כ א"א לטמא האשה טומאת ערב.

חדא וכו'. עיין בשו"ת נוב"י (קמא סי' נ"ה) דמה דאמרין בדקה קרקע עולם טהורה עדיין איכא לספוקי שמא מעלמא דאימור לא בדקה שפיר. ומ"מ י"ל דשפיר הקשה ע"פ מש"כ בסד"ט (סקצ"ג) דלא שייך לומר לא בדקה שפיר אלא בשלא נתכוון לבדקה כדי לדעת אם תמצא כתם אם תטמא או לא אבל כשבדקה בכונה מכוונת הוי ודאי מגופה ע"ש ובכה"ג נמי טהורה באינו מקבל טומאה, גם מה שהקשה רבינו מנדה דף ג'. עיין לעיל סק"ב, ולדעת הנוב"י אם קינחה עצמה בדבר שאינו מקבל טומאה בפרוודור או מבחוץ בידוע לה ודאי שבאה מגופה טמאה דאין כאן ספק מעלמא ועוד דהרי טמאה טומאת ערב מה"ת כיון דיש רק ספק אחד דלמא לא נגע בכשרה לחוץ וספיקא דאורייתא לחומרא ושוב מוכרחין לטמא האשה לבעלה.

לימא תנן כתמים דלא כרבי וכו'. וי"ל דלרבי טעמא דכתמים הוא אטו ראי' בהרגשה וגם באינו מקבל טומאה טמא וכדרב ירמי' מדיפתי וכן צ"ל לדעת הר"ן וכמו שיתבאר לקמן.

ועוד דאם כן. ובהגהות והערות (אות י"ג) העיר דהא רבינו כתב (בסי' קצ"א סק"ג) דבז' נקיים אף בלא הרגשה סותרת מדאורייתא. ולא קשה מידי דהא מיירי הכא מכתמים שהוא ספק מעלמא ודם שלא בהרגשה סותר בז' נקיים רק

נתיבות משה - חידושים

[יב] רק טומאת נגעים. תמיהני ממנ"פ במאי קמיירי אי בבגד צמר ופשתים מיירי הלא כתב הרמב"ם בפכ"ב מכלים ה"א דשלש על שלש אצבעות שיעור הבגד לטומאת מת ולשאר טומאות זולת מדרס, ואי בשאר בגדים מיירי הרי אינו מקבל טומאת נגעים ג"כ כמש"כ הרמב"ם בפ"ג מטומאת צרעת ה"א דאין מטמא בנגעים אלא בגדי צמר ופשתים בלבד וצ"ל דמיירי במטליות שפסק הרמב"ם בפכ"ב מכלים הכ"א שאם אין בהן שלשה טפחים על שלשה טפחים אינן מקבלות טומאה וביאר החזו"א (סי' כ"ח אות י"ז מכלים) דמטליות גריעי דבאין מבלאי בגדים והלכך בעינן בהו מחשבה אפי' בצמר ופשתים כדי שייטמאו בפחות משלשה, אבל טומאת נגעים יש בהן כיון דאיכא שיעור שלש על שלש אצבעות כדמוכח ברמב"ם בהלכות טומאת צרעת שם. שוב מצאתי ת"ל בספר פרי דיעה על הש"ך סקט"ז שתמה על החו"ד ונשאר בצ"ע ולדברינו מיושב היטב בס"ד. ועי' ב"ח שכתב דבפחות מג' על ג' אם יחדן מקבל טומאה ואם כונתו לטפחים צ"ל דמיירי משאר בגדים ולא מצמר ופשתים ואם כונתו לאצבעות צ"ל דס"ל כתוס' נדה ס': דיחוד מהני בפחות מגע"ג דלא כרמב"ם.

שהתוספות בדף ט"ז כתבו דהלכה למשה מסיני שהאשה טמאה אף דהוי בית הסתרים ואף דהוי פחות מרביעית וכיון דלדעתו אין הדם מטמא בבית הסתרים ה"נ לא תטמא בפחות מרביעית. ועוד דנהי דהבגד אינו מקבל טומאה מ"מ הרי עדיין איכא דין על הדם אם הוא מטמא וכיון דמחליטין שהדם מטמא דהוא ספק דאורייתא נטמא גם האשה. ועיקר הטעם

כמ"ש התוספות בדף נ"ח כיון דהבגד אינו מקבל טומאה גם עליה לא גזרו ועיין ש"ך דאם מקבל טומאת נגעים דמקבל טומאת כתמים והטעם משום דלא פלוג רבנן בדבר המקבל טומאה. ולפ"ז אם היתה ישנה על הכותל ומצא דם טמאה כיון שהכותל מקבל טומאת נגעי בתים. וג' על ג' היינו שלש אצבעות מקבל טומאת נגעים:

טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או צית הכסף שאינו מקבל טומאה), (מרדכי ה"נ נשם סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל

נתיבות משה - ביאורים

לבעלה יבואו לטהר הבגד וכמו שפי' בחי' הרשב"א והר"ן ולכן אפי' ודאי מגופה כיון דאין כאן חומרא דטהרות גם עליה לא גזרו, ולפ"ז מש"כ התוס' ד"ה מודה שמואל דטעם גזירת כתמים הוא הואיל וראתה דם נדות גזרו שלא יבואו להקל בנדה דאורייתא היינו אליבא דרב ירמי' דמטמא גם באינו מקבל טומאה אבל אליבא דרב אשי הטעם של כתמים הוא אטו טהרות, ועיין בסד"ט סקצ"ג דעשה מחלוקת בין הר"ן ותוס' ולהנ"ל לדבר אחד נתכוונו.

עוד י"ל בכונת התוס' דודאי גזירת כתמים הוא אטו ראי' דאורייתא שלא יבואו להקל מ"מ לא רצו חכמים לגזור אלא היכא שבלא"ה טמאה טומאת ערב עכ"פ לטהרות מפני שבזה סגי שיתקיים גזירתן ולהקל על הכתמים באו שלא לגזור יותר מן הצורך להעמיד הגזירה ולכן באינו מקבל טומאה גם עליה לא רצו לגזור ודו"ק, ולפ"ז אתי שפיר גם לרבי דס"ל מקור מקומו טהור אלא דלרבי גם באינו מקבל טומאה טמא דהא ליכא טעמא דטהרות, וכן לדעת הרשב"א ור"ן דלעיל צ"ל דרבי אתיא כרב ירמיה מדיפתי דטעם כתמים הוא אטו ראי' בהרגשה וגם באינו מקבל טומאה גזרו.

ולפי זה וכו'. מסתימת הדברים משמע דאפי' בחו"ל דאין בו טומאת נגעים מ"מ כיון דבנין כזה בא"י מטמא נגעים מקבל טומאה מיקרי וכן משמע במנחת יעקב, ובכר"פ וסד"ט ושו"ע הרב חולקין, ומדברי השו"ע הרב משמע דעכ"פ בא"י מקבל טומאה מיקרי אבל מכר"פ וסד"ט משמע דלא חששו לזה כל עיקר. ומש"כ רבינו בחידושים באיזה מקום הכונה שצריך שהבית יהי' ד' על ד' ושאר תנאים שכתב הרמב"ם שם.

ש"ש אצבעות וכו'. עיין בפירושי לחידושים שביארתי כונת רבינו.

כשודאי מגופה כמש"כ שם רבינו דאם בבירור ראתה דם סותר ע"ש. ובעיקר קושיית רבינו עיין בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ') דלא פלוג רבנן דדוקא היכא דמצד הבגד בעצמותו ליכא למיחש כגון שהוא פחות מג' על ג' לא גזרו אבל היכא דמצד הבגד מקבל טומאה רק דליכא נפק"מ מחמת דבלא"ה טמאה לא מנכר כולי האי וע"כ שפיר גזרו וכל מדות חכמים כך הוא עכ"ד. גם צ"ב עצם הקושיא הלא על הבגד שנפל עליו הדם צריכין לדון אם לטמא הבגד והוי ספק אחד דלמא מעלמא ומוכרחין להחליט מכח ספק שהוא ממנה והדם טמא וא"כ א"א להתיר הבגד לבעלה דהיינו מדין טומאת כתמים דליכא ספק כיון שהחלטנו כבר שהוא ממנה. וצ"ל דקושייתו היכי דנמצא על גופה דלא תטמא משום כתם בספירת ז' נקיים.

ועוד דנהי וכו'. עיין בזה בשו"ת שיבת ציון (סי' מ') שתי' דס"ל לאביו הנוב"י ז"ל כיון שעתה נמצאה בדבר שאינו מקבל טומאה אין לדון אלא על עכשיו שבא הכתם לפנינו וכיון שעכשיו אין נפקותא בהאי דם דהא עדיין לא נגע בטהרות ואין לנו לדון אלא על האשה הוי ספק דרבנן ולקולא עכ"ד ונראה דרבינו לא ניחא ליה בזה דא"כ אם אח"כ יגע הדם בדבר המקבל טומאה ונדון עליו לענין טהרות לחומרא שוב יטמאו האשה שהרי החליטו שהדם ממנה ודרכיה דרכי נועם איך אפשר לטהר ואח"כ לטמא ואת"ל דלא יחמירו חכמים הרי מחזי כחוכא שהרי החלטת שהדם ממנה ולכן לא ניחא ליה לרבינו בסברא זו.

ועיקר הטעם. ולדעת רבינו אפי' ודאי מגופה אתי טהורה דהא בדקה קרקע עולם כתב לעיל דהוי ודאי מגופה וטהורה. וכונת התוס' יש לפרש דס"ל דכל עיקר גזירת כתמים הי' משום טהרות דאם נטהר האשה

חידושים חוות יורה דעה סימן קצ דעת ביאורים קטו

[יג] צבוע. ואם חצי גריס על מקום צבוע וחצי גריס על מקום הלבן טמאה וכן אם חצי גריס יש לו מראה טהורה והחצי מראה טמאה וניכר שהכל כתם אחד טמאה. ובתשובת האחרונים מקילין עד שיהיה באדום שיעור גריס חוץ מקום הלבן דוקא. אמנם האדום שעל שתי מקומות הלבנים מצטרפין אף שמקום הצבוע מפסיק כיון שגם עליו יש דם ועיין ביאורים:

(ט) כגד צבוע. ואם מקצתו צבוע ונמצא חצי גריס על מקום הצבוע וחצי גריס על מקום הלבן טמא כמבואר בסוף סי' ק"צ בט"ז בענין תשובת הרמ"א כיון שרואין שהכל כתם אחד ובודאי מגופה אתי כיון **מומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על (ט) כגד** **[יג] צבוע, טהורה.** (לפיכך, תלנש האשה נגדי נעונון, כדי להלילה מכתמים) (הרמז"ס ונגמראל פרק האשה):

נתיבות משה - ביאורים

(ט) ואם מקצתו צבוע וכו'. לבאר עומק דברי רבינו יש להקדים דמבואר בט"ז סק"מ דהיכא דניכר לעין בודאי שהכל כתם אחד בין המראה הטהור ובין המראה הטמא וידוע שהמראה הטהור ודאי בא מגופה [דאם אינו ברור שמראה הטהור הוא מגופה כתב הרמ"א בתשובה להקל] כגון שהוא הולך ומתפשט סביב המראה הטהור כעין קו, וה"ה בכל כיוצא בזה שנראה ברור שהכל כתם אחד אז ודאי דטמאה ואין תולין המראה טמא במכה שיש לה ובזה לא נחלקו הרמ"א והט"ז ע"ש. אמנם לא נתבאר בדברי הט"ז איך הדין כשמראה האודם הוא פחות מכגריס ובצירוף עם מראה הטהור יש בו שיעור וניכר ברור שהכל כתם אחד אם גם בזה לא נחלקו וטמאה או דאיכא סברא לחלק בין פחות מכגריס או יותר.

ומפשטות דברי הרמ"א בתשובה (סי' צ"ז) לכאורה משמע דבפחות מכגריס תולין במאכולת אע"פ דניכר שהוא כתם אחד שהרי כתב שם וז"ל אלא ש"מ דבכה"ג לא תלינן שמקצת אתא מגופה ומקצתה ממאכולת דאיך יתרמי שיהא זה אצל זה בכתם אחד ויהיה מב' דברים אם לא שאגב זוהמא שדרכן של מאכולות להיות במקום זוהמא אתרמי כך אבל בשאר דברים שאין שייך לומר שאגב זוהמא לא תלינן בהכי עכ"ל משמע דבמאכולת תלי' שהוא מקצתה מגופה ומקצתה ממאכולת וא"כ כשמראה האודם הוא פחות מכגריס אע"פ שהוא כתם אחד יכול לתלות במאכולת, אלא שהגאון בעל מעיל צדקה ז"ל (סי' כ') דקדק מלשון הרמ"א שכתב דאיך יתרמי שיהא זה אצל זה וכו', דמדבריו אין להתיר כי אם בדם מאכולת שהוא סמוך לכתם אחד ואין בו היכר שהוא קצוות הכתם האחר ואפשר אפילו הוא סביבות הכתם האחר יש להכשירו דאולי מתרמי בכה"ג שהרי הרב כתב כן על מאי שנשאל לפניו ושם היה האדום סביבות הלבן אבל כל שהוא ניכר שהוא כתם אחד אפילו פחות משיעור גריס יש לטמא, וי"ל עוד דע"כ לא הקיל הרב בזה אלא בכתם שהוא סמוך לכתם אחר אבל בכתם מקיף את אחר ומכל שכן אם הוא מסבב סיבוב בלתי שוה מן הראוי להחמיר דודאי הוא התפשטות מן הלבן דאל"כ א"א דיתרמי שיקיפו בכמות הזה עכ"ד.

א"א דהמעיל צדקה עצמו מכריע להקל וכתב שם דאפילו בכתם שהוא מוקף בעוגל ותמונה נפלאה או שנראה בעין שהכל התפשטות אחד יש להקל כל שאין האודם בו כגריס ואל תתמה אף שנראה שהכל כתם אחד והוא התפשטות הלבן דמ"מ י"ל שדם מאכולת נתערב בו בעודו לח והטבע דחאה חלק האודם לצדדיו והרי גם אם בא מן הגוף ע"כ אנו צ"ל בכה"ג שהרי הכתם מתוכו לבן וצ"ל שחלק אדמימותו נדחה לצדדיו ואל תתמה שנחלק הדבר במקרה רחוק כזה דכל שהוא חשש דם מאכולת תלינן בהיותו רחוק להיות משום דכל הסדינין וכל החלוקים מלאים כתמים מכינים ומאכולת ואלו לא היינו מקילין לא תמצא בת לא"א יושבת תחת בעלה עכ"ל.

אמנם ברמ"א עצמו יתכן לפרש דמודה דבפחות מכגריס תולין במאכולת אע"פ שנראה ככתם אחד וכסברת בעל מעיל צדקה ז"ל דכיון דדרכן של מאכולת לבוא במקום זוהמא שוב י"ל דהטבע דחאה חלק האודם לצדדין, וכן הוא דעת שו"ע הרב סק"ט וכ"כ בחכמת אדם (כלל קי"ג סמ"ח) דגם הרמ"א מודה בזה.

אב"ל דעת רבינו נראה דס"ל בדעת הרמ"א כדעת המעיל צדקה ז"ל דאפילו חלק האודם הוא פחות מכגריס לא תלינן במאכולת אם נראה הכל ככתם אחד וגם הט"ז מודה בזה דלא חלק עליו הט"ז אלא היכא שאינו ניכר להדיא שהוא כתם אחד אבל היכא דהוי כתם אחד גם הט"ז מודה ורבינו לא ס"ל להלכה כסברת בעל מעיל צדקה דהמעיל

נתיבות משה - ביאורים

נתיבות משה - חידושים

צדקה עצמו כתב שהוא כותב בדבריו להלכה אבל לא למעשה עד יסכימו עמו מבעלי הוראה המפורסמים ולכן סתם רבינו כדעת הרמ"א והט"ז, והיכא דלא ניכר להדיא שהוא כתם אחד אלא הוא סמוך לכתם אחר בזה דעת הרמ"א דבפחות מכשיעור תולין במאכולת וביותר מכשיעור ויש במה לתלות בזה נחלקו הרמ"א והט"ז סוף סימן ורבינו הכריע בסקל"ז כהט"ז ע"ש.

והשתא אתי שפיר מש"כ רבינו כאן וכן נראה דאם החצי מהכתם כגריס יש לו מראה טהור וחציה מראה טמא וניכר שהוא כתם אחד דטמאה ע"כ דהרי כיון דניכר שהוא כתם אחד הט"ז מודה דאפילו בפחות מכגריס לא תלינן במאכולת וכמו שהבין המעיל צדקה בדעת רמ"א. ומעתה נבוא לבאר גם שאר דברי רבינו ובהקדם מש"כ בשו"ת מעיל צדקה (סי' ס"ב) וז"ל משום הכי טיהרו שני כתמים שאינן מחוברין מפני שאפשר שכל אחד דם מאכולת הוא בפני עצמו ואין לך כל סדין שלא יהיה עליו טיפין הרבה לאפוקי כשהוא רצוף ע"י דם שנכתם ע"ג פספס הצבוע שקרוב להיות ג"כ דם טמא הא ודאי עושה את שניהם א' לענין צירוף, ואפי' כתם לבן שאינו מטמא אלו ימצא בשני קצותיו כתמים שיהיה בהן כדי שיעור לטמא י"ל שיש לצרפן ולטמאן, וכן משמע בתשובת הרמ"א סי' צ"ז הזכרתיה פעמים רבות, ואף כי כתבתי בכתם א' שהוא סמוך ללבן שקרוב לודאי שאותו הלבן בא מגופה ואין באותו הטמא כשיעור כתם כתבתי שיש להקל לומר דאתרמי כה"ג מדם מאכולת דאגב זוהמא דם מאכולת הוא ונהוה בתשובותיו ס"כ שהבאתי לעיל מ"מ אם יש בשני קצותיו שני כתמים המצטרפים להיות בין שניהם כשיעור ויש כתם לבן ביניהם מצטרפין ולא תלינן שניהם במאכולת דכולי האי לא אתרמי עכ"ל ולכאור' יש לדקדק דאם ס"ל להמע"צ לחלק בין כתם אחד שהוא סמוך ללבן שניכר שהכל כתם אחד ומ"מ יש לתלות במאכולת ובין שני כתמים בשני קצות כתם הלבן שניכר שהוא כתם אחד דלא תלינן במאכולת דכולי האי לא אתרמי וא"א לתלות שניהם במאכולת א"כ אף אם אין בין שניהם צירוף של גריס נמי ליטמא דאין שכיח שיהיה

יהיה טמא. ונראה דלכאור' יש לדקדק בדברי המעיל צדקה (סי' כ') שכתב לחדש דכל שהוא פחות מכגריס בודאי לא גזרו רבנן כלל ועל כיוצא בזה לא היתה גזירתם אע"ג דודאי מגופה קאתי כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים דבגד צבוע וכיוצא בו ומשמעות לשון הטור נמי משמע הכי דכתב לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגריס עכ"ד ואח"כ כתב דכתם שהוא מוקף בעוגל ותמונה נפלאה יש להקל כל שאין האודם שבו כגריס די"ל דדם מאכולת נתערב והטבע דחאה חלק האודם לצדדיו וכו' עכ"ד ולכאור' כיון שהקדים דגם בודאי מגופה לא גזרו על פחות מכגריס א"כ למה הוצרך להתיר מטעם דם מאכולת נתערב בו. ונראה לפרש כונת המע"צ דחכמים הקילו לומר דאפילו היכא דודאי אתי מגופה דדנין אותו דין מאכולת עד שיעור גריס כלומר דתולין אותו במאכולת כאילו דם זו ממאכולת בא ורואין כאילו מעלמא באה ולכן היכא שיש מראה ירוק שהוא ודאי מהמקור ויש סביבו מראה אדום שג"כ ודאי ממקור שהרי ניכר שהוא כתם אחד ואין בין הכל כשיעור גריס מ"מ דנין בו דין מאכולת אע"פ שודאי מגופה אתי ואמר' דמעלמא בא. אבל היכא שיש בין הכל כשיעור גריס שוב א"א לרון ביה דין מאכולת שהרי א"א למתלי דמעלמא בא כיון דמראה טהור וטמא הכל הוא כתם אחד וביחד איכא שיעור מאכולת ולומר דמראה ירוק ממנה ומראה אדום ממאכולת לא יתכן שהרי ניכר לעין שהכל כתם אחד והוא ולכן מוכרחין אנו לטמאותה אם יש בין הכל שיעור כגריס אלא דחידש אח"כ המעיל צדקה דאפשר לומר דדם מאכולת אתרמי והטבע דחאה לצדדין לכן יש לתלות דמראה טהור ממנה ומראה טמא ממאכולת כל שאין שיעור באודם לבד. אבל רבינו לא ס"ל הך סברא כמש"כ בפירושו לביאורים, ואם נאמר דרבינו ס"ל כסברת המעיל צדקה לענין פחות מכשיעור דלא גזרו בו אפי' כשהוא ודאי מגופה וכמש"כ בפירושו לביאורים סק"כ אתי שפיר דעת רבינו שהצריך שיהיה כשיעור בין הכל, וע"ע בשו"ת אגרות משה (ח"ג סי' נ"ג).

ב' מאכולת משני צדדים דכולי האי לא אתרמי, אך הדבר פשוט לפמש"כ בס"כ די"ל דדם מאכולת שנתערב בו בעודו לח הטבע דחאה לצדדין אפילו שהוא תמונה נפלאה א"כ ה"נ אם אין בין שניהם כשיעור אפשר דהוא מאכולת אחת והטבע דחאה לצדדין אבל אם הוא יותר מכשיעור ע"כ צ"ל דיש כאן עוד מאכולת וזה לא שכיח דאתרמי שני מאכולת יחד, אבל רבינו ס"ל דאפי' כתם א' שהוא סמוך ללבן טמא באופן שניכר שהכל מכתם אחד דלא תלי' במאכולת וכנ"ל. עוד כתב המעיל צדקה (סי' ס"ב) בנדרון השאלה שנמצא חצי גריס על מקום הצבוע וחצי גריס על מקום הלבן ויוצא גם על גב הלבן שבצדו באופן שבין שני החלקים שע"ג פספס שני הלבנים היה בין שניהם כשיעור כתם ונסתפק אם שניהם מצטרפין, וגם אם חלק הצבוע שהוא מחובר ללבן מצטרף אפי' אם לא היה עובר ע"ג לבן שבצדו, וז"ל ומכל שכן בנדרון דידן שאפשר להיות כולו א' מן הגוף אלא שאין חלק שע"ג הצבוע מצטרף להשלים השיעור ובאמת

[יד] עקיבה. דשמא נגעה באותו מקום בשעת ישיבתה כדרך הישמעאלים שמשמין רגליהם תחת עגבותיהם: **[טו]** על רגליה. דוקא גב הרגל שכנגד הרגל אבל גב הרגל לצד חוץ וכ"ש בשאר ראשי ד' אצבעותיה טהורה וצ"ע. ש"ך: **[טז]** ושמא נגעו. ואפילו בסתם חיישינן שמא נגעו. ש"ך: **[יז]** טהורה. ולא חיישינן שמא הביאתו שם בידים ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום: **[יח]** שנוזקרה. שנתהפכה ראשה למטה ורגליה למעלה: **[יט]** מהחגור. שחוגרת נגד בית התורפה: **[כ]** על בשרה בלבד אינה תולה. ואם נתעסקה ממש בידיה בכתמים ונמצא על ידיה תולה אפילו נמצא גם על בשרה כיון שנמצא על ידיה

דא"א לתלות במאכולת. וכן נראה דאם החצי מהכתם כגריס יש לו מראה טהורה וחציה מראה טמאה וניכר שהוא כתם אחד דטמאה. ובתשובת אחרונים נמצא דאינו מצטרף מקום הצבוע עם מקום הלבן אבל שני מקומות לבנים מצטרפים אף שמפסיק **יא.** לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, מקום צבוע ולפענ"ד נראה אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. **ביצה, נמצא על [יד] עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל אורך שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמוד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה (וכ"ש [טו] על רגליה ממש) (כ"י נסס רש"ז), וכן אם נמצא על ידיה, אפילו על קשרי אצבעותיה, שהידים עסקניות הן [טז] ושמא נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפילו מהצדדין, ואצ"ל למעלה מאותו מקום, [יז] טהורה. ואם יודעת [יח] שנוזקרה והגביחה רגליה למעלה, טמאה בכל מקום שתמצאנו, אפילו למעלה [יט] מהחגור, בין מלפניה בין מלאחריה, אפילו עברה בשוק של מבחים או נתעסקה בכתמים. ודוקא כשנמצא [כ] על**

נתיבות משה - חידושים

נתיבות משה - ביאורים

[יד] דשמא נגעה וכו'. וגם בזמן הזה דאין הדרך לישב כן כתבו הפוסקים דבנמצא על עקבה טמאה. ובפרי דעה כתב הטעם דחיישינן דלמא אתרמי וישב כן ולא גרע

שגם בזה היה נראה להתיישב בדבר אם יש להקל בו אלא שכבר כתבתי במקום אחר שיש להקל בנדון קרוב לזה ובלא"ה כיון שכתמים דרבנן להקל שומעין אבל כל שיש בשני חלקי הלבן כשיעור והוא מתחבר כאחד עם החלק שע"ג הצבוע נ"ל להחמיר ולא אמרינן דאתרמי כה"ג כמו בכל הכתמים שאין תולין דאתרמי שני מאכולת יחד עכ"ל הנה לא ביאר הגאון ז"ל מ"ט אין חלק הצבוע מצטרף להשלים השיעור מ"מ להלכה ס"ל להקל אע"פ דהיה נראה להתיישב בדבר אם יש להקל בו לענין מעשה פסק להלכה לקולא. **ולבאר** כונתו נראה דלפי מש"כ הוא עצמו (בסי' כ') דתולין במאכולת הסמוך לכתם לבן אע"פ שודאי מגופה שדרכן של מאכולת לבוא במקום זוהמא וי"ל דדם מאכולת נתערב בו והטבע דחאה לצדדין אע"פ שניכר שהוא כתם אחד א"כ ה"נ בנמצא על בגד צבוע חצי גריס שאפי' אם הוא ודאי מגופה לא גזרו חז"ל עליה א"כ אף שיחד עם חלק הלבן איכא כשיעור גריס מה בכך הלא יש לתלות דחלק שעל הצבוע בא מגופה וחלק שעל הלבן בא ממאכולת שדרכן לבוא במקום זוהמא והרי אפי' אם ניכר ככתם אחד התיר הגאון ז"ל לתלות במאכולת וכיון שעל חלק הצבוע לא גזרו הוי כמראה טהור שבא מגופה דיש לתלות כתם הסמוך לו במאכולת. ומש"כ הגאון ז"ל שיש להתיישב בדבר י"ל דמ"מ איכא לחלק דדוקא כשנמצא ליחה לבנה אין תולין שדם אדום נמי בא מגופה בשביל שלבנה בא מגופה. אבל כשבא קצת דם מגופה לא נתלה שקצת בא ממאכולת ותולין שהכל בא ממקום אחד וכ"כ בשו"ת תפארת צבי (סי' כ"ד), אך מ"מ להלכה ס"ל להגאון ז"ל להקל דיש לתלות דם מאכולת בא אצל כתם שעל חלק הצבוע.

והשתא אתי שפיר כונת רבינו במה שכתב להחמיר בזה דלשיטתו אזיל דס"ל בדעת הרמ"א והט"ז דהיכא דניכר שהוא כתם אחד לא תלינן במאכולת כשחלק מהכתם ודאי בא מגופה כגון נמצא דם פחות מכשיעור סמוך למראה ירוק ולבן שהוא ודאי מגופה לא תלינן דם שאצלו במאכולת א"כ הכא נמי שבהצטרפות חלק הצבוע עם חלק הלבן איכא שיעור וניכר שהוא כתם אחד שוב ליכא למתלי במאכולת אפי' על חלק הלבן כיון שכתם זה ודאי מגופה הוא ולא אמרי' דאתרמי מאכולת אצל כתם הטהור אלא תולין הכל במקום אחד שהוא מגופה וטמאה.

וכן נראה וכו'. משמע דמיירי דבין הכל מראה טהור וטמא יחד איכא שיעור כגריס, וקשה למה הוצרך להכי הלא ממנ"פ אם מראה טהור דמיירי ביה הוא ניכר שממקור אתי שהוא מראה ירוק ולבן ששכיח אצלה מהמקור א"כ

(י) מכה בגופה. ע"ז ס"ק י"ד שכתב דאם נתעסקה ממש בידיה תולה אם נמצא על ידיה כצ"ל ותיבת אף ט"ס וכ"ה בטור וברשב"א דבבשרה אינו תולה רק כיון שנתעסקה בידיה ונמצא על ידיה תולין אפילו בבשרה. ואם נמצא גם על שאר גופה וגם על ידיה ג"כ תולה כמו בבנה ובבעלה בסעיף י"ט וע"ש בביאורים שהבאתי דברי הפרישה:

בשרה לבד, אבל אם נמצא על בשרה וגם על [כא] חלוקה, אם עברה בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים, תולה בו בין שנמצא למטה מהחגור או שהגביהה רגליה ונמצא למעלה מהחגור (הרמב"ן והרשב"א). בד"א, שבשנמצא הכתם על בשרה בלבד אינה תולה, כשאין לה לתלות אלא בעסק הכתמים או בשוק של טבחים, אבל אם יש (י) [כב] מכה בגופה שיכולה לתלות בה, שאפשר שיבא הדם ממנה, תולה בה, ומהורה. ואם המכה נכתפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לכא מהמכה, טמאה:

ועיין ביאורים: [כא] חלוקה. כיון דליכא הוכחה דמגופה אתי כיון דלא אישתכח על בשרה לחוד: [כב] מכה. ותוך הג' ימים הראשונים של הז' נקיים לא תלינן אפילו במכה:

נתיבות משה - ביאורים

נתיבות משה - חידושים

מסי"ג דאפי' אינה יכולה ליגערק ע"י שחי' מרובה טמאה וכ"כ בצמח צדק פסקי דינים דחיישי' לדבר רחוק ג"כ ע"ש, והפרדס רמונים כתב דבלאו האי טעמא יש לטמא דלמא בהדי דפסעה עביד דמתרמי, ובערוך השולחן (סמ"י) כתב דגם בישיבה שלנו משכחת לה שהיו רגליה בולטות מעט או סמוכות על ספסל קטן דבאופן זה הוה העקב ממש כנגד אותו מקום ונפל הדם על העקב ע"ש. ועיין במלבושי טהרה שפי' בדעת הרשב"א שלא חשש שמא נגעה ידיה במקומות מהגוף שאפשר לדם לינטף שם דהוי ס"ס ספק נגע וספק נטף בשעה שנגע, לפ"ז ה"ה בעקיבה בזמנינו הוי ס"ס לסברת הפרי דעה דהחשש הוא דלמא אתרמי אבל לסברת הפרדס רמונים יש לטמא.

למה צריך שיהיה בין הכל כשיעור גריס אפילו אם כל כמות הלבן עם האדום המקיפו היה פחות מכגריס היה מן הראוי להחמיר כל שיש בתוכו לבן באמצעיתו דאלו מן המאכולת הוא לבן מאין בא לשם וע"כ דמגופה אתי וכן העיר המעיל צדקה (סי' כ), ואם מיירי דמראה הטהור אינו בודאי שהוא מקור הלא גם אם ביחד הוי שיעור גריס יש להקל שהרי כן כתב להדיא הרמ"א בתשובה דבנסתפק אם המראה לבן ממנה אף שאין לה מקום לתלות בו הלבן טהורה, ועיין בפירוש לחידושים סק"ג. דאין תולין בבשרה. בשום מאכולת דלא שכיח עכ"ל ובפשטות כונת רבינו לפרש למה אין תולין כל אחת מהטיפין בכינה והוא משום דלא שכיח כ"כ בבשרה לכן לא תלי' בכל חדא מהטיפין במאכולת ואולי לפ"ז צ"ל

דאין תולין בבשרה בשני מאכולת במקום בשום מאכולת. אבל לענ"ד נראה דדבר גדול דיבר האדון ז"ל והוא דלכאור' יש לדקדק למה ברחוקין הרבה וכן שאר האופנים שנתבארו בס"ט לא תלינן לקולא דכל חדא ממאכולת דאילו נטף מן הגוף לא היה כזה והרי בכתמים שומעין להקל וכיון דאיבעיא לא איפשיטא ניזיל לקולא, אלא דכבר תירצו הראשונים מדתנא על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא משמע דאפי' בכה"ג דמספקינן מצד המציאות שנמצא באופן משונה ג"כ צריך להחמיר, ולכאור' טעמא בעי הא על בשרה פחות מכשיעור תלינן במאכולת הרי ע"כ דשכיח מאכולת א"כ למה מצטרפין לכשיעור ולא נתלה כל חדא במאכולת דהרי שכיח ודוחק לומר דמאכולת אחת שכיח ולא יותר ואת"ל דלא שכיח כ"כ נחמיר אפי' בטיפה אחת פחות מכשיעור וכשיטת הרמב"ם. ונראה ע"פ דברי המעיל צדקה (סי' כ) דס"ל דאפי' ודאי מגופה לא גזרו חכמים בכתמים פחות מכשיעור אע"פ דאותו מקום בדוק הוא ממאכולת לא גזרו עליו עד שיצא דם כשיעור גריס ועוד, וכבר הזכרתי כמה פעמים דמשמע מדברי רבינו דס"ל בזה כהמעיל צדקה, ולפ"ז אתי שפיר הך דינא דלעולם על בשרה לא תלינן במאכולת כלל דרגלים לדבר דמגופה אתי כמש"כ רבינו בסק"ב בביאורים אלא דאפי' אם מגופה קאתי לא גזרו חכמים עד שיצא דם כשיעור גריס ועוד אבל אם יצא כשיעור גריס ועוד אע"פ שאינן במקום אחד טמאה דבשלמא בחלוקה לא שייך לטמאותה דדלמא מאכולת הוא וליכא רגלים לדבר שהוא מגופה אבל על בשרה דרגלים לדבר שמגופה קאתי אם יצא בין הכל כשיעור שוב גזרו חכמים עליה, אלא דאיבעיא לן באופן משונה אם אמרי' דרגלים לדבר שהוא מגופה או לא ופשטינן לחומרא, והשתא אתי שפיר מש"כ רבינו דלא תלי' בשום מאכולת על בשרה. ומש"כ רבינו דלא שכיח פשטות משמע דכונתו דלא שכיח מאכולת אך קשה דרבינו כתב בביאורים סק"ב דהחוש מכחיש זה, ואפשר דכונתו דלא שכיח כ"כ ולכן רגלים לדבר דמגופה קאתי.

(י) תולין אפילו בבשרה. כלומר דאע"פ דידיה ג"כ בכלל בשרה והרי נמצא על בשרה לחוד אע"פ שעברה בשוק של טבחים לא תלינן כיון דרגלים לדבר דמגופה אתיא שהרי נמצא על בשרה לחוד מ"מ לענין נתעסקה בידיה בכתמים

חידושים חוות יורה דעה סימן קצ דעת ביאורים קיט

[כג] חלוקה. חלוק הבדוק: **[כד]** בצוארה. בצדדי הצואר שאי אפשר ליגע במכה אם לא ע"י שפושטתו ומתכסה בו אבל בצואר ממש בלא"ה תולה בה: **[כה]** ויודעת שלא נזדקרה. ואע"ג דלעיל סעיף י"א לא

חיישינן שמא נזדקרה שאני הכא שיש עוד ריעותא בכתם ואם היינו תולין לומר לא נזדקרה וגם לתלות כתם התחתון בעליון הוי ב' תלויות לקולא וכולי האי לא מקילין. ש"ך: **[כו]** כך בא התחתון. ודוקא כשכל החלוק בדוק ושני הכתמים הן ממין אחד אבל בשני מינין כגון שתחתון אדום והעליון שחור או מחנור, או במקום החנור עצמו, **טמאה. אפילו נמצא לצד חוץ.** (ואין חילוק צין נמצא בחלוק לפניו או מאחוריה או מן הצדדין, מפני שהנגדים מורין הנה והנה) (צ"י נשם הראשון צ"י נשם"נ ורש"ל צ"ה). ואם עברה בשוק של מבחים, מהורה, אפילו נמצא לצד פנים ועל בשרה. ואם נמצא על חלוקה בלבד, מהחנור ולמעלה, מהורה אפילו נזדקרה והגביחה רגליה, ואפילו לא עברה בשוק של מבחים, שאילו בא מן המקור היה נמצא על בשרה:

יג. נמצא על בית יד של חלוקה, אם המקום שנמצא בו הדם בבית יד מגיע עד בית תורפה, טמאה אפילו אינה יכולה להגיע שם אלא אם כן תשחה הרבה, ואם אינה יכולה ליגע שם כלל, מהורה:

יד. היתה פושטתו ומתכסה בו בלילה, בכל מקום שימצא בו, טמאה, מפני שהוא (חוזר) הילך והילך. וכן הדין אם נמצא במעפורת שמכסה ראשה או שחוגרת בו (למנ"ס) ואם קשרה בו ראשה היטב וכשנעורה גם כן מצאתו קשור יפה, אינה חוששת:

מז. שתי נשים שכיסו ראשון בחלוק א', שתיהן טמאות. ואם אחת כיסתה והאחרת לא כיסתה, אף על פי ששתיהן לבשו החלוק, ונמצא הכתם למעלה מהחנור, אותה שכיסתה טמאה, והאחרת מהורה:

מז. אם יש לה מכה [כד] בצוארה ונמצא הכתם בחלוק אפילו למטה מהחנור שאי אפשר ליגע שם מהמכה, אם פושטתו ומתכסה בו תולה במכתה, שאני אומר נתהפך וכא לו שם:

יז. מצאה כתם למעלה מהחנור וכתם למטה ממנו, [כה] ויודעת שלא נזדקרה, מהורה, שאני אומר כמו שהעליון (יא) בא מעלמא [כו] כך בא התחתון. בד"א כשיש בעליון כגרים ועוד, או יותר, שודאי מעלמא

נתיבות משה - ביאורים

אין ידיה בכלל בשרה אלא תלינן דם הנמצא על ידיה בעסק הכתמים שנתעסקה בה. ושוב כתב רבינו דבנמצא גם על שאר גופה וגם על ידיה ג"כ תולה כמו בבנה ובבעלה בסי"ט כמש"כ בפרישה (סק"ל), ויש מהאחרונים

שהבינו דכן הוא כונת הט"ז עיין פרי דעה, ואע"פ שרבינו (לקמן סק"יג) ספוקי מספקא ליה בזה אם יש לתלות דם הנמצא על גופה שהוא מדם שנמצא על ידיה דהרי י"ל אי מידיה על חלוקה נמי איבעי לאשתכוחי וכל שכן דם שבכנה ובעלה ד"ל כן, וכן נראה קצת לדקדק מדברי חמודי דניאל שהביאו הפ"ת סק"ל"א לענין אשת הקצב שמתעסקת בכתמים תולה שבא על הבגד מידיה משמע דרק כשנמצא על חלוקה תולין אבל בנמצא על בשרה לחוד לא תלינן, מ"מ הכרעת רבינו להקל כדברי הפרישה (סק"ל) דאפי' בנמצא על בשרה לחוד אם נמצא גם על ידיה תלינן שנתלכלך מידיה וכן פסק בחידושים (סק"כ) וכן הסכמת הפוסקים ומ"מ י"ל דכונת רבינו לחלק בין בנה ובעלה דהתם י"ל דלא תלינן בהנמצא על בשרה דליכא כ"כ סברת ידיים עסקניות לגבי בנה ובעלה משא"כ על ידיה תלינן וזהו שכתב תולה כמו

נתיבות משה - חידושים

[כו] או כשאין כל החלוק בדוק. ר"ל להתחתון בדוק אבל חלק העליון אינו בדוק, וכ"ה בסד"ט (סק"ל"ה) ועיין ביאורים.

כמבואר ברא"ש פרק הרוואה כתם ואם נתעסקה בכתם כגריס ועוד ונמצא למעלה וגם למטה טמאה דתלינן הכתם שלמעלה בהעסק ושלמטה במקור כמו שתולין באם למעלה היא פחות מכגריס במאכולת כן תולין העליון בהעסק ושלמטה במקור דהא בצפור יותר לא נתעסקה כדאמר' נדה דף נ':

כז] אם אין בו כגריס ועוד. ואם הוא על בשרה ובפחות מכגריס ועוד אם תולה התחתון בעליון עיין ביאורים: **כח**] ג' חלוקים. כתב בתשו' רמ"א ח"ג סימן קפ"ג דדוקא בימיהם שהיו כל הבגדים פתוחים מבית הצואר עד

העליון בהעסק ושלמטה במקור דהא בצפור יותר לא נתעסקה כדאמר' נדה דף נ': **יב**] אין בו כגריס. ואם היא על בשרה לכאורה יש קולא להרמב"ם בסעיף ג' דסבירא ליה דאפילו פחות מגריס אינו תולה במאכולת וטהורה וצ"ע:

יח. כיון שכתמים דרבנן, מקילין בהם ותולה בכל דבר שיכולה לתלות. כיצד, שחטה כהמה חיה או עוף, או נתעסקה בכתמים, או ישבה בצד המתעסקים בהם, או שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם בכנדיה, תולה בה וטהורה. אפילו לובשת [כח] ג' חלוקים זה על זה, ונמצא אפילו בתחתון, טהורה. אבל אם נמצא על בשרה, אינה תולה אלא א"כ יש לה מכה בגופה או תולה בה, אפילו על בשרה, אם הוא במקום שאפשר לרם לנטף משם. ואפילו נתרפאת, אם אפשר לה להתגלע ולהוציא דם ע"י חיכוך, תולה בה, ואע"פ שעכשיו עלה עליה קרום ואינה מטפטפת (רש"י וסמ"ג):

נתיבות משה - ביאורים

יב] לכאורה יש קולא להרמב"ם וכו'. אבל בתפארת למשה ורעק"א ופרדס רמונים כתבו דאפי' להרמב"ם אין לתלות דכיון דנאמר דלאו מגופה אתיא שוב י"ל דדם כינה הוא, והפרי דעה (ש"ך סקל"א) כתב דזה תליא בשני הטעמים להרמב"ם דלהגה"מ דטעמו דכל הגוף בדוק הוא אצל מאכולת תולין דאין לומר דכתם שלמעלה מדם מאכולת הוא, אבל להטעם שכתב המ"מ דספק בבשרה טמא וביאר רבינו (לקמן סק"ב) מפני שחזקה דמגופה משום דכאן נמצא כאן הי' א"כ ליכא להקל ע"י כתם שלמעלה כיון דיש לתלות הכתם העליון במאכולת ע"ש אבל הפרדס רמונים (עמוד ק"ס) כתב דאפי' לדעת הגהות לא תלי' דמש"כ דהגוף בדוק אין ר"ל דבדוק לגמרי אלא הוי כבדוק אבל פשיטא די"ל גם לדידיה דהעליון ממאכולת באה ע"ש ועי' מנח"י (סק"ט) ופרדס רמונים עמוד קנ"א בהג"ה, ובספר פתחי נדה להחכמת בצלאל ריש פ"ח.

יג] והיינו בנמצא על חלוקה. כבר נתבאר לעיל (סק"י) דאע"פ שלענין נמצא על ידיה הכריע רבינו להקל דתולין גם על בשרה בלבד מ"מ לענין יד בנה ובעלה ס"ל להחמיר יותר דלא תלי' אא"כ נמצא גם על חלוקה יעו"ש. וכ"כ ג"כ בהגהות חשק שלמה על המחזה"ש (ס"ו זה) דדוקא בשכבו יחד יש לתלות בנמצא על בשרה לחוד אבל בלא"ה בעינן שנמצא גם על חלוקה ע"ש.

בבנה ובעלה לדעת הפרישה ואע"ג דהתם מפקפק בזה מ"מ בנמצא על ידיה יותר מסתבר להקל.

ומזכח מדברי רבינו דס"ל דבעברה בשוק של טבחים ונמצא דם על ידיה לחוד לא תלינן שהוא משוק של טבחים וטמאה דלא כהגרעק"א ז"ל בגליון השו"ע, ובפשטות י"ל דתליא בפלוגתא דתוס' ורשב"א דלדעת התוס' דהסברא בנמצא על בשרה דטמאה כיון שאין דרך לגלות בשרה א"כ במקום שיש גילוי בשר טהורה אבל להרשב"א דחזקה מגופה אתיא טמאה וכ"כ בשו"ת בית שלמה (יור"ד ס"ד) לענין אשה שעברה יחפה בשוק ומצאה כתם על רגלה לחוד יעו"ש, אבל הגרש"ק ז"ל בקונטרס שירי שירים (סי' ג) מצדד דאף להרשב"א טהורה יעו"ש והובא בפתחא זוטא (אות כ"ג), ומ"מ יש לחלק ידידיה קולא יותר וליכא חזקה דמגופה אתיא גם להרשב"א, אלא דמדברי רבינו משמע דלא חילק בזה.

יא] והיינו בחלוק שהיה בדוק לה. וכ"כ בסד"ט (סקל"ה) ואע"ג דבנמצא על בשרה וחלוקה ועברה בשוק של טבחים מסתבר דאפי' אם חלוקה אינו בדוק לה תולין הדם שמגופה שהוא משוק של טבחים שאני התם דכל שאין כאן הוכחה דמגופה אתיא כיון דנמצא גם על חלוקה אע"פ שאינו בדוק תלי' דמשוק של טבחים אתיא, אבל הכא דמצרכי' לב' תליות דהעליון בא מעלמא עכשיו וגם לתלות תחתון בעליון כולי האי לא מקילין וכ"כ בפרדס רמונים (סק"ל) וערוה"ש (ס"ח) וצמח צדק (פס"ד ס"ז).

חידושים חוות יורה דעה סימן קצ דעת ביאורים קכא

למטה אבל במלבושים שלנו אין חשש כשנמצא בבגד העליון וכן במטה שלנו: [כט] **בבנה ובעלה.** והיינו בנמצא על חלוקה דבבשרה אינה תולה והפרישה מתיר אפילו בבשרה ועיין ביאורים: [ל] **נמצא.** אבל אם נודע שנמצא בהן דם אע"פ שעכשיו אין בהן דם תולין דבשעה שנגעו היה בהן דם. ש"ך: [לא] **להתעסק.** דאז הוא כולה כשוק של טבחים: [לב] **שתי נשים שנתעסקו.** אפילו באו לשאול זא"ז. ט"ז וכן עיקר:

יט. כשם שתולה בה כך (יג) **תולה בבנה ובעלה אם נתעסקו בכתמים או אם יש בהם מכה, לפי שדרכם ליגע בה. אבל אם היו עסוקים בדם ולא נמצא בהם דם, אינה תולה בהם אא"כ היו עסוקים בדבר שדרכו לינתו כגון שחיטה וכיוצא בה:** הגה וה"ה אס

יד. שתיהן טמאות. עט"ז ס"ק י"ז ודבריו יש בהן קצת מקושי הבנה ולכאורה היה נראה לפרש דבריו בהחילוק דגבי שני בתים אין הבית השני מגדיל הספק מספק על

שכזה צמטה עם נשים שיש להם מכות צגופן, תולה צהן כמו [כט] צננה וצעלה (מרדכי ה"ג וצ"ד):

כ. מי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה, ובשעת תשמיש [ל] **נמצא בעד האשה דם, תולה בבעלה:**

כא. היבא דאישתכח בתם בשיפולה מאחורת, ומכה איבא מקמא, תליא בה, דאפשר אדיתבא, הך דבתרא **אתא לקמה ונטפה בה מהחיא מכה:**

כב. ספק אם עברה בשוק של טבחים או אם ישבה בצד המתעסקים בכתמים, אינה תולה בהם. במה דברים אמורים, בעיר שהטבחים או המתעסקים בכתמים יושבים במקום ידוע, אבל אם דרכם [לא] **להתעסק כאן וכאן, תולין אפילו מספק, שמא נתעסקו במקום שעברה, ולא הרגישה:**

כג. נתעסקה בדבר אדום ונמצא עליה כתם שחור או איפכא, אין תולין בו. במה דברים אמורים, אדום בשחור ושחור באדום, אבל אדום באדום ושחור בשחור, אפילו אם אינו ניכר ממש שדומה לו, תולה בו, כגון שנתעסקה במי תלתן או במי בשר או בקילור אדום קצת, תולה בו האדום:

כד. נתעסקה בתרנגולת, תולה בו אדום ושחור וכרכומי, לפי שדם שחיטתה אדום, ודם איבריה שחור, ודם בני מעיה כרכומי:

כה. [לב] **שתי נשים שנתעסקו בצפור אחת שאין בו דם אלא כסלע, ונמצא על כל אחת כסלע, (יד) שתיהן טמאות:**

נתיבות משה - ביאורים

יד. ודבריו יש בהן קצת מקושי הבנה. נראה לפרש כונתו דהט"ז כתב אבל כאן בכתמים שכל שאין בו לתלות בשום דבר הוא ספיקא טמא, ור"ל שאם מצאה עליה כתם וספק עברה בשוק של טבחים מטמאין מספק ולכן אין זה דומה לחמץ, וזה צ"ע דשאני היכא דנולד רעותא לפנינו שמצאה כתם דמטמאין כיון דהוי ספק ממנה ספק מעלמא ולמה זה דומה לעכבר שנכנס לבית בדוק וספק חמץ בפיו או מצה בפיו דהיינו מה דאמרי' התם תשע צבורין של מצה וכו' דבכה"ג חייבת בדיקה לפי' רש"י בפסחים (דף ט:.) כיון דנולד רעותא לפנינו והוי ספק השקול וא"כ כתמים הוי ממש דומה להתם, משא"כ היכא דנולד הרעותא אחר שנתעסקה בצפור הוי כספק על ספק לא על דיש ספק אם יצא ממנה דם או לא דכיון שנתעסקה לא חשיב רעותא לפנינו וא"כ בזה אחר זה נמי יש לטהר לכן פירש רבינו דבאמת הוי כספק על ספק לא על אלא דשאני הכא דלא מקילינן בזא"ז כיון דבע"כ צריכה להזכיר חבירתה הוי כבאו לשאול בבת אחת. ובמסקנא פירש רבינו דבאמת כתמים הוי ג"כ כספק על ספק לא על ספק יצא ממנה דם ספק לא יצא ולא חשוב רעותא כיון דליכא שום הרגשה הוי ספק השקול ממש ואעפ"כ טמאה ולכן בב' נשים אע"פ שנתעסקה חשוב כספק נתעסקה והוי ספק השקול ודו"ק.

בבית זה או לא וכן בני שבילין מחמת זה שנכנס השני בשביל השני לא נתגדל הספק אצל הראשון וא"צ להזכיר בשאלה שגם להשני אירע ספק כזה כיון שאינו מגדיל הספק ומשום הכי אף שהזכיר בשאלתו גם השני הוא כאלו לא הזכירו כיון שלא היה צריך להזכירו מה שאין כן הכא שצריכה להזכיר בשאלתה שגם השניה נתעסקה בצפור זה ושגם עליה נמצא לכלוך זה שמחמת זה נעשה ונתגדל הספק והוא כאלו באו שניהם לשאול אמנם קשה על זה מהא דכתובות דף כ"ז גבי אם היה במחבואה אחת דעיקר הספק מחמת שהיה הרבה כהנות ומחבואה אחת ואפי' הכי מדמה ליה הש"ס התם לשני שבילין וגם שם הוא ממש כגוונא שכתב הט"ז שכל שאין מחבואה לתלות בו ספיקו טמא רק כשיש במה לתלות ואין סברא לתלות באחת יותר מחברתה. לכן נראה לפרש דבריו דבשני שבילין או בשני בתים מותר בספק השקול כגון בספק על רק בשני בני אדם טמאין משום דלא ליהוי מילי דרבנן כי חוכא כמ"ש התוספות נדה דף ס' משום הכי בזא"ז טהור מה שאין כן בכתם דבספק נתעסקה טמאה אף דהוי ספק השקול רק בודאי נתעסקה תולין נראה הטעם אף דרוב דם מהמקור כמבואר נדה י"ד משום דיש סברא לתלות הדם בהעסק יותר מבגופה משום דלא ארגשה ומשום הכי בשתי נשים דודאי חדא חזיא בלא הרגשה א"כ עסק האשה האחרת מגדיל הספק ועושה הספק השקול כספק נתעסקה ומשום הכי טמאה כן נ"ל לדחוק ולפרש דבריו:

כו. נתעסקה בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כתם אלא כגרים, ונמצא עליה כשני גריסין, הרי זה תולה כגרים בדם שנתעסקה בו וכגרים במאכולת (ופירש דס כינה). אבל אם נמצא הכתם יותר מכשני גריסין, טמאה. (רמז"ס פ"ט ורש"א ור"ה ור"ה) (לג) ויש מחמירין ומטמאין בכל זה, (הרא"ש והטור). ומכל מקום נראה דיש לסמוך אמקלין, דנכתמים שומעין להקל):

כז. נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה כגרים ועוד, מהורה. שאני אומר כתם זה מעסק הכתמים הוא וכבר היה שם דם מאכולת שנצטרף אליו עד שחזר ליותר מכגרים. וכן אם נתעסקה בפחות מכגרים, ונמצא עליה [לד] כשני גריסין, מהורה: הגה ויש מחמירין ומטמאין. ומכל מקום אם נתעסקה דם ואינה יודעת נכמה, אולינן לקולא ולאמרינן שהיה דם כשיעור הכתם, (צ"ת יוסף) וכן כתב הרש"א ור"ה טור ור"ה כתב דלעת הרב דהכא מחמירין כ"ע וכמ"ש בס"ק ל"ז):

כח. האשה שמצאה על חלוקה כשני גריסין וכינה מעוכה בו, מהורה. שהגרים הא' ודאי מכינה המעוכה בו, והגרים השני אנו תולין אותו בכינה אחרת, כיון שאין בו כגרים ועוד:

כט. הרגה פשפש שאנו תולין בו עד בתורמוס, חזר בתורמוס לשיעור הגרים לכל הדינים שאמרנו:

ל. אינה צריכה להקיף (פי' ענין הקפה הוא לדמות דבר לדבר) הכתם לדבר שהיא תולה בו, אלא תולה מן הסתם עד שתדע שזה שחזר וזה אדום:

לא. מצאה כתם ואין לה במה לתלות, והדבר מסופק אם הוא דם או צבע, מעברת עליו ז' סמנים אם עמד בעיניו הרי זה צבע ומהורה, ואם אינה מעברת עליו, טמאה מספק. ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים, מפני שאין אנו בקיאים בקצת משמותם:

לב. האשה שהיתה עוסקת במלאכתה, ונמצא דם במקום שעברה על דבר שהיה בדוק לה מתחילה (והוא מקנל טומאה) (ד"ע ד"מ ור"ה צ"ח) פ"ק האשה ורש"א סוף שער ד' ומוספות ריש דף נ"ט), תחזור להתעסק כמו שעשתה, אם [לה] יודמן שתעבור על המקום שנמצא בו הדם, טמאה. ואם לאו, מהורה:

לג. האשה שבדקה עצמה בעד (פירוט סמרטוט מענין וכנגד עדים כל דקוטינו) (ישעיה סד, ה) הברוק לה, ונמצא עליו אפילו טיפה בחרדל, בין עגול בין

(טו) מאכולת מעוכה. עט"ז ס"ק כ' שכתב ומאכולת מעלמא אתי בעד שהיא רצופה כצ"ל וא"ל דילמא נפלה מאכולת עם הדם מעלמא דזה אינו דאמרינן ודאי במקום שנרצפה נשאר וכיון שכאן ודאי לא נרצפה כמ"ש התוס' דהמאכולת אינה מתקרבת סמוך לרחם שיהיה השמש יכול להרציפה ודאי הדם מגופה: **(טז)** בקופסא. עט"ז ס"ק כ"א שכתב דה"ה הניחתו במקום מגולה וזה פשוט במתניתין בנמצא על שלה לאחר זמן דטמאין מספק וכו'.

עכ"ל מאד תמוהין דבריו דשם הפי' שהבדיקה שבדקה עצמה היה אחר זמן דהיינו אחר האותיות ומיירי שאחר הבדיקה ראתה מיד או הניחתו בקופסא ואי כוונתו משום דקאי ארישא דמתניתין דקתני דרך בנות ישראל משמשות בעדים דהיינו שמשמשות בעדים עד למחר כמו שפי' רש"י בדף ט"ז ומ"מ קשה דילמא מיירי בהניחתו בקופסא ועוד דא"כ

היה לו להביא ג"כ ראייה מנמצא על שלו או על שלה אותיות והוא תמוה ומ"מ דינו אמת וכ"כ הב"י וכן מבואר בסעיף ל"א דכ"ז שלא נודע שהעבירתו בשוק של טבחים הרי היא בחזקת בדוק:

(יז) כגריס. ואם יש בו כגריס טמאה נדה כדלקמן גבי טחתו בירכה:

משוך, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו נמצא על הכתם (טו) מאכולת מעוכה, טמאה. וכן הדין כשבדקה בו והניחתו (טז) [לז] בקופסא ואחר שעה בדקה אותו ומצאה עליו דם כל שהוא, בין משוך בין עגול, טמאה:

לד. בדקה עצמה בעד הבדוק לה והניחתו [לז] תחת הכר או תחת הכסת, ולמחר נמצא עליו דם, [לח] אם משוך, טמאה, שחזקתו מהקינוח. ואם עגול, ואין בו (יז) כגריס ועוד,

[לז] בקופסא. וה"ה הניחתו במקום מגולה כל שלא העבירתו בשוק של טבחים טמאה ט"ז ועיין ביאורים ודוקא בעד הבדוק לה ט"ז דלא כהפרישה:

[לז] תחת הכר. דאיכא למימר מאכולת נתמעכה שם וכן אם בדקה עצמה בחלוקה ולא בדקה החלוק קודם אף שבדקה בשעת לבישה טהורה:

[לח] אם משוך. דוקא

כשבדקה עצמה אבל בשאר כתמים אפילו משוך טהורה בפחות מכגריס וטמאה דקאמר היינו מדאורייתא וכן בעגול ויש בו כגריס גם כן טמאה מדאורייתא:

נתיבות משה - ביאורים

(טו) דהמאכולת אינה מתקרבת וכו'. והיינו למ"ד בדוק הוא אצל מאכולת, ומיהו השו"ע הכא מיירי בבדיקה בלא תשמיש ובכה"ג גם למ"ד דחוק טמאה ודאי וכמש"כ הרמב"ן דבבדיקה ליכא למיחש שרצפה

מאכולת וכ"כ בשו"ת רשב"א חדשות (סי' ל"ב) שאין דרך בדיקה וקינוח להרוג מאכולת.

(טז) מאד תמוהין דבריו וכו'. כן הקשו הרבה אחרונים, והפרדס רמונים בפתיחה (דף קכ"ג) כתב ביאור נפלא דהא שיעורא דאחר זמן הוא בכדי שתושיט ידה לתחת הכר ואין הכונה שמונח תחת הכר אלא הוא שיעורא בעלמא וע"כ דאינו מונח בקופסא דא"כ טפי לן שיעורא בכדי שתירד מן המטה ותפתח הקופסא ותקח העד לקנח בו וא"כ מיירי שהניחתו זמן מה מגולה והרי לא בדקה את העד קודם שקינחה עצמה בה שהרי לא שימשה לאור הנר הרי מבואר דמה שהי' מונח במקום מגולה מקודם לא איבד את חזקתו הראשונה והרי הוא עד הבדוק, וא"כ ה"ה לאחר בדיקה אם מונח במקום מגולה לא אבד את חזקתו.

(יז) ואם יש בו כגריס וכו'. ר"ל כגריס ועוד ופשוט. ונראה דאפי' לא נמצא דם על הכר או הכסת טהורה אם אין בו כגריס ועוד והוא עגול ואפי' לפמש"כ רבינו סקי"ט בשם הרמב"ן והר"ן דאם נמצא על העד ולא על הירך טמאה אפי' בעגול ואין בו כשיעור שאני הכא דתחת הכר מקום הנהרג הוא העד ועל מקום הנהרג י"ל דנמצא כל הדם משא"כ טחתה בירכה מקום הנהרג הוא הירך והו"ל להימצא גם על מקום הנהרג ששם נמצא ע"פ רוב הדם, ועוד י"ל דכיון דעל בשרה לא שכיחי מאכולת כ"כ כמו בכר וכסת להכי חמיר טפי.

נתיבות משה - חידושים

[לז] וכן אם בדקה עצמה בחלוקה. משמע דמשוך טמא ועי' סד"ט סקנ"ה מוכח דגם משוך טהור וכ"כ בשו"ת צ"צ (סי' קל"ו).

(יח) מקום לתלות. וגם כן יש חילוק בין משוך לעגול כמ"ש הב"י ואם נתעסקה בהעד דרך קינוח במקום שהדמים מצוין תולין אפילו במשוך כמ"ש הט"ז ס"ק כ"ג ומ"ש הט"ז דאין כאן ספק דאורייתא כיון שלא הרגישה לכאורה תמוה דהא איכא הרגשת עד כתבתי ביאורים בס"ק כ"ז ע"ש. עוד כתב הט"ז באשה שהרגילה להוציא דם מבית הרעי שאינה טמאה רק בשעת וסתה ודבריו תמוהין דממה נפשך אי דמי למכה שמוציאה דם בידוע אפילו בשעת וסתה טהורה דהא לא שייך לומר דא"כ לא תטמא לעולם כמו שהקשה הש"ך בסימן קפ"ח ס"ק ט"ז ובסי' קצ"א ס"ק ד' ואי תדמה אותה למכה שאינו ידוע שמוציאה דם אפילו שלא בשעת וסתה אינה תולה כמבואר בסי' קכ"ז בט"ז ס"ק י' ובש"ך ס"ק י' ע"ש ועוד דמהיכי תיתי לא יהא לו דין מכה שידוע שמוציאה דם דמ"ש מהא דסעיף י' דמי שרגיל לצאת ממנו דם דרך פי האמה ואף דבמכה שחיתה אמרינן בנדה דף נ"ח דאם יכולה לגלע להוציא דם דטהורה משום דדם אמר רחמנא ולא כתם משמע דבדם גמור אינה תולה אף שיכולה להגלע היינו דוקא במכה שחיתה דלא שכיח שתגלע מש"ה אינה תולה רק בכתם אבל דבר שרגיל להוציא דם דינו כמכה שידוע שמוציאה דם וא"כ אפי' בשעת וסתה תולה בה כיון דלא שייך לומר א"כ לא תטמא לעולם דהא תהיה טמאה כשתרגיש או כשתבדוק ותתכוין שלא תגע בבית הרעי: **(יט)** וטחתו. המחבר קיצר ועיין ברשב"א ובר"ן וברמב"ן בחי' ומוכח מדבריהם דאם נמצא על הירך ולא על העד והעד לפנינו דטהורה דאי מעד אתי אף על העד איבעי ליה לאישתכוחי דמן העד לא יכול להתקנח הדם דלא כדמשמע מהגליון תוספות נדה י"ד ואם נמצא על העד משמע מסתימת דברי הש"ע דאפילו לא נמצא על הירך עגול טהור ולא אמרינן אי מהמאכולת אתי אף על הירך בעי

לח. ברקה עצמה בעד הברוק לה **(יט)** **[מ]** וטחתו

(יח) [לט] מקום לתלות זו, (צ"י), כמו שנתבאר לעיל צלויז דבר תלין כחס:

נתיבות משה - ביאורים

(יח) וג"כ יש חילוק בין משוך לעגול. פי' דכל שאינו משוך טהור כמו שפי' הט"ז כונת ב"י דדוקא משוך הוי חזקתו מקינוח אבל כשאינו משוך אף שאינו עגול ממש ג"כ טהור דתלי' כל דאפשר לתלות כיון שלא הרגישה.

ואם נתעסקה בהעד דרך קינוח וכו'. ונראה דה"ה בטחתו בירכה דרך קינוח נמי תלי' אפי' משוך, וכ"ה בפרדס רמונים (ט"ז סקכ"ג) דלא כתפארת למשה ע"ש.

אפי' בשעת וסתה. ועיין בפרדס רמונים שהקשה דסותר דברי עצמו ממש"כ בסי' קפ"ד (סקי"א) בבדקה בשעת וסתה ונאבד העד דיש לומר דטמאה דתו ליכא הוכחה ממה שלא הרגישה די"ל שטעתה בהרגשת העד ע"ש ועיין בשו"ת אבני' סי' ר"ל, וצ"ל דהכא הוי כעד שאינו ברוך והיכא דאיכא למיתלי במידי אחרינא לא אמרי' טעתה בהרגשת עד משא"כ בנאבד העד ולא ידוע אם הי' בו דם ואין לנו מידי לתלות בו י"ל דטמאה מספק. ולענין הלכה הסכימו הפוסקים לדעת הט"ז דדוקא שלא בשעת וסתה יש להקל וכ"ה במנח"י ובשו"ע הרב ולחור"ש וחכ"א ופרדס רמונים וערוה"ש ומלבושי טהרה ע"ש.

(יט) דמבשרה יכול להתקנח. וכן נראה להוכיח מדברי

הגמרא (דף נח). דמאי מקשה זימנין דנגע בעקיבה הא אם נגע בעקיבה על עקיבה נמי איבעי ליה לאשתכוחי ואין לומר דנמצא גם על עקיבה דא"כ תיפוק ליה דטמאה משום עקיבה וע"כ דמבשרה יכול להתקנח ועי' לחור"ש (סקכ"ז). מיהו י"ל דמיירי דנמצא על עקבה פחות מכשיעור ועל ראש גודלה יותר מכשיעור ונתקנח רובו מעקבה אבל להתקנח הכל מבשרה אפשר דזה לא אמרינן אלא דא"כ קשה מאי מקשי ומי מחזיקין ממקום למקום דשפיר י"ל דאין זה בכלל מחזיקין כיון דנמצא על אמצעי דם וכמש"כ בצמח צדק (פס"ד ס"ו) וכ"מ בלחור"ש (סקכ"ז) אלא ע"כ דמיירי שלא נמצא כלל על עקבה ושמע מינה דמבשרה יכול להתקנח, מיהו בחי' הארכתי בזה דשפיר י"ל דגם בכה"ג הוי מחזיקין כיון דיש לתלות דם שבעקבה במאכולת ע"ש.

והא דמטהרינן בנמצא על העד ולא על הירך והוא עגול פחות מכשיעור ולא אמרינן אין מחזיקין טהרה ממקום למקום כלומר דהי' דם מאכולת על הירך וגם מהירך הגיע הדם אל העד, מפני דאמרינן דבשעת הטיחה נהרגה המאכולת ונתקנח דמו על העד לכן לא נחשב ממקום למקום, והא דמטמאינן בנאבד העד ונמצא על

יכול ליפול שם ועיין ביאורים: [מא] משוך טמאה. לאשתכוחי דבבשרה יכול להתקנח דלא כהרמב"ן והר"ן מדאורייתא ובמקום שדם המקור יכול ליפול שם אינה טמאה רק טומאת כתם מדרבנן ואם נמצא על הירך ולא על העד והעד לפניצו טהורה ואם נמצא על העד ולא נמצא על הירך וכן אם נמצא

בירכה והעד נאבד טמאה ועיין (ב) בירכה, ולמחר נמצא עליו דם, אם על שלה אותיום דטמאין וחייבין בקרבן ולאחר זמן ביאורים: [מא] משוך, טמאה אפילו בכל שהוא, ואם טמאין מספק ופי' רש"י

דמטמאין שניהם מספק ואף דהאשה ודאי ראתה ואפי' הכי אינה טמאה רק מספק וע"כ צ"ל הטעם דבנמצא אותיום כיון דאיכא למימר הרגשת שמש הוא כדאיתא נדה דף נ"ט תלינן הרגשה בדם דרוב דם בא בהרגשה כמ"ש הרמב"ם משא"כ בנמצא אחר זמן דאמרינן מכח חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ולא בשעת תשמיש ועכשיו הא לא ארגשה מש"ה אינה טמאה רק ככתם דהיא טומאת ספק וזהו כוונת התוס' דרבי סבירא ליה דטמאה נדה ע"כ במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם מש"ה ס"ל דטמאה נדה כיון דס"ל דחזקת דם מהמקור כמו שפירש"י שם ובודאי ממקורה ומן העד אתי הדם וכיון דמן העד אתי הרי הדם בשעת דיקה היה דהיה הרגשת עד והוי כמו נמצא על שלו או אותיום דמה

נתיבות משה - ביאורים

שאיין דם מקור יכול ליפול שם והוא יותר מכשיעור אין כאן שום מקום לחשוש ולתלות אלא שמא מן העד נתלכלך ירכה ולכן טמאה נדה, ועיין בחידוד הלכות מה שפי', ולמש"כ אתי שפיר כונת מהר"ם, אך מדברי רבינו משמע שלא הביין כן כונת מהר"ם.

ופירש רש"י דמטמאין שניהם מספק וכו'. כלומר דאי ממתניתין דתנן טמאין מספק הוה מצינן למימר דנקט טמאין אגב רישא דהרי בדידה ליכא ספק דהא השתא מיהא חזאי ודאי קמ"ל רש"י דאף האשה טמאה נדה מספק שבעה ימים ולא ודאי דלא כמשנה אחרונה ע"ש וע"ע בחי' הר"ן דף י"ד: דמתניתין מיירי ע"י בדיקה ולדבריו צ"ל כפי' המשנה אחרונה ויש להוכיח מכאן דס"ל לרש"י דאפי' היכא דודאי ראתה מגופה אינה טמאה מן התורה בלא הרגשה דלא כהסד"ט (סקצ"ג) שכתב להוכיח מכמה מקומות ברש"י דלא ס"ל דבעינן הרגשה ולא הזכיר דברי רש"י כאן שכתב להדיא דאף האשה טמאה נדה רק מספק אע"ג שודאי ראתה מגופה וע"כ הטעם כמש"כ רבינו להלן דאמרי' מכח חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ועכשיו הא לא ארגשה, וכ"כ רעק"א במשניות.

רק ככתם. וכ"כ רבינו להלן דבנמצא על שלה לאחר זמן דאינה טמאה רק כתם. וצ"ב דהרי ספק תורה הוא דהרי תניא דחייבין באשם תלוי ובגמרא (דף יד:): אמרי' דתנא דידן ס"ל דבעינן חתיכה אחת משתי חתיכות וע"ש בתוס' דמפרשי דאף תנא דמתניתין אפשר דמחייב אשם תלוי, מיהו לכו"ע ספק תורה הוא ולא כתם. ואפשר דכונת רבינו לומר דעל הצד דאמרינן מכח חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ולא בשעת תשמיש אינה טמאה רק טומאת כתם ורק בתוך שיעור דאחר זמן דיש עדיין ספק

ירכה משוך ולא אמרי' דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום מפני שהירך הוא גילוי מלתא בעלמא דנמצא על העד ג"כ ושוב אנו מחזיקין לטמאותה מכח העד שנתברר הספק שהי' עליו דם מדנמצא על הירך ועי' סד"ט סקצ"ה ובחידושי הארכתי בזה.

ואם נאבד העד אפי' נמצא. פי' אפי' נמצא רק על ירכה דהא העד אינו לפנינו מ"מ משוך טמא ועיין בסד"ט שכתב דיש להקל כדעה ראשונה היכא דנאבד העד דעגול טהור. (ב) כתבו התוספות וכו'. ועיין בחי' מהר"ם לובלין שפי' כונת התוס' דאם מיירי במקום שדם המקור יכול ליפול שם אינה טמאה רק כתם דשמא באה הדם על הירך מגופה בלא הרגשה, ונבאר כונת מהר"ם ז"ל שכתב לפרש דמש"כ התוס' דמיירי שיש בו כגריס ועוד הוא גם לפי תי' קמא דמיירי שנאבד העד ונמצא רק על הירך דאפי' להרמב"ם דס"ל דאין תולין במאכולת על בשרה מ"מ היינו דוקא במקום שדם המקור יכול ליפול שם שזה קרוב יותר שהוא מן המקור ממה שנתלה במאכולת דלא שכיחי כ"כ אבל בנמצא במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם יותר מסתבר לתלות במאכולת מלתלות שנתלכלך מהעד כל שאין העד לפנינו וע"ז כתב מהר"ם להוכיח ממש"כ התוס' דמיירי במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם וע"כ כונתם דאם דם המקור יכול ליפול שם טמאה כתם גם בלא העד וא"כ א"א לומר דע"י העד יהי' דאורייתא דמהיכי תיתי לומר שהעד הביא הדם דלמא נפל מהמקור בלא הרגשה ולכן ע"כ מיירי במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם והוא יותר מכשיעור ששוב אין שום תלי' דאז בודאי העד הוא שהביא הדם וטמאה נדה, וזה מש"כ מהר"ם ואין כאן שום חששא פי' דבאופן הנמצא במקום

לי סמוך לבדיקה או סמוך לתשמיש משא"כ שנמצא במקום שדם המקור יכול ליפול שם אינה טמאה רק כתם דנהי דמשום רוב דם מהמקור אמרינן דממקורה אתי מ"מ מחמת חזקה דגופה אמרינן עכשיו נפל הדם ממקורה כמו שנמצא על שלה לאחר זמן דאינה טמאה רק כתם אף דודאי ממקורה אתי דהא קינחה עצמה באותו מקום בעד הבדוק כן הוא ברור בכוננת דברי התוס' דלא כמו שכתב מהר"מ לובלין בחידושו שם ע"ש ונ"מ בין טמאה נדה לטמאה כתם עיין בס"ק כ"ב:

(כא) כגריס. ואם יש בו כגריס **עגול, טהורה, אם אין בו (כא) [מב] כגריס [מב] כגריס.** ואם יש בו כגריס טמאה נדה כדאמרי' נדה י"ד

וע"ש במהרש"א שהקשה כיון דבעינן גריס א"כ עשיתו כתם כדאמר שם בטר הכי גבי עד שאינו בדוק ועוד קשה לי כיון דירכה אינה בדוקה היא ואפ"ה אם טחתו על ירכה ונמצא עליה דם טמאה נדה א"כ משמע דאם בדקה עצמה בעד וטחתו על עד שאינו בדוק ונמצא דם על העד שאינו בדוק דג"כ טמאה נדה אם נאבד העד הבדוק כמו בירכה דהא ירכה ג"כ אינה בדיקה ולכאורה היא תמוה דאם בדקה מתחלה בעד שאינו בדוק אינה טמאה רק כתם ואם בדקה מתחלה בעד הבדוק וטחתו על שאינו בדוק טמאה נדה אבל במת הדברים ברורים אחר העיון דבבשרה לא תלינן בדם

נתיבות משה - ביאורים

מאכולת ולכן אף דמצד הרוב אמרינן דממקור אתי הדם לא גזרו רבנן עליה עד שיעור כגריס ועוד. ולפ"ז י"ל דאף היכא דודאי אתי מגופה ס"ל לרבינו דבעינן כשיעור גריס ועוד וכדמשמע מלשון רבינו דנקט לענין קינוח דאינה טמאה רק כתם אע"פ שודאי אתי מגופה כמש"כ רבינו (בסק"א) והסברא נותנת דאם מצד רוב אמרי' דממקור אתי ומ"מ אינה טמאה בפחות מכשיעור ה"ה היכא דודאי מגופה אתיא נמי אין לחוש בפחות מכשיעור והוא כסברת בעל מעיל צדקה (סי' כ').

מ"מ מחמת חזקה דגופה וכו'. וצ"ב איך אפשר למימר דעכשיו נפל הדם ממקורה הרי מיד אחר הבדיקה הטיחתו ביריכה ואם ברגע שלפני הטיחה הרי הוא סמוך לבדיקה מיד וטמאה נדה משום הרגשת עד ואין לומר דאחר הטיחה נכנס שם דם שהרי כתב הרמב"ן דמשהוטח העד על הירך מקום דחוק הוא אצל מאכולת שא"א להכנס שם כיון שנדבק העד לירך ולכאורה ה"ה לדם המקור שא"א ליכנס שם. וי"ל דכונתו היכא שלא טחתה מיד והא דלא ניחא להו להתוס' לפרש הסוגיא דמיירי במקום שדם מקור יכול ליפול שם וטחתה מיד דבכה"ג טמאה נדה דליכא למימר עכשיו נפל הדם דהרי א"א ליכנס שם וכנ"ל מדלא חילק רבי בין טיחה מיד או אחר זמן לכן עדיפא לפרש דמיירי במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם שטמאה נדה בין טחתו מיד בין אחר זמן. אבל לפמש"כ לעיל בכוננת מהר"ם אפי' היכא שהטיחתו מיד ג"כ אינה טמאה רק כתם דאימא שיצא דם ממקורה בלא הרגשה לפני שבדקה ומזה נתלכלך העד.

(כא) טמאה נדה. פי' ולא כתם ונפק"מ טובא בין טמאה נדה לטמאה כתם כמש"כ רבינו לקמן (סק"ב). וה"ה משוך דטמאה בכל שהוא טמאה נדה כמש"כ רבינו בחידושים (ס"ק ל"ח וס"ק מ"א) וכ"ה בשו"ע הרב (ס"ק ס"ח)

שהדם הוא מחמת הרגשה בשעת תשמיש הוי ספק תורה, ונפק"מ לענין שיעור דאחר אחר דבועלה טהור ולא תלינן דהדם בשעת תשמיש אתי בשעת הרגשת שמש דחזקה לדם שבא בהרגשה ועל כרחך משום חזקה דמעיקרא אמרינן השתא אתי דם והשתא לא ארגשה ולכן גם האשה אינה טמאה רק טומאת כתם שהוא טומאת ספק, והכי משמע מדברי רבינו (לעיל סק"א) שלזה נתכוין, וע"ע מש"כ רבינו (סי' קפ"ז סק"א) לבאר מ"ט ליכא חזקה דמעיקרא בשיעור דאחר זמן.

רק ככתם. כלומר דרבינו פירש (בסי' קפ"ו) דמתניתין דנמצא על שלה לאחר זמן מיירי בלא בדיקת חורין וסדקין אלא בקינוח לבד דלא בעינן בדיקת חורין וסדקין אלא בעסוקה בטהרות ומתניתין מיירי גם באינה עסוקה בטהרות, וכבר כתב רבינו (לעיל סק"א) דבקינוח ליכא למימר הרגשת עד ואין בו רק טומאת כתם והוכיח זאת מהמשנה עצמה דאחר זמן טמאין מספק אף דהאשה ודאי ראתה וה"ט משום דלא ארגשה אף שקנחה עצמה אלמא דקינוח ליכא למימר הרגשת עד. וא"כ כיון דמצד הקינוח ליכא הרגשה ומצד הרגשת תשמיש הרי איכא חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ועכשיו הרי לא ארגשה לכן אינה טמאה רק ככתם.

דהיא טומאת ספק. פי' דלמא ארגשה ולא אדעתה כמו שפי' רש"י (דף נח.).

דנהי דמשום רוב וכו'. משמע מדברי רבינו דאפי' משוך טהור עד כגריס ככל דיני כתמים הנמצאים בגופה ולא אמרי' חזקתו מקינוח דמהגוף נמי יוצא כדרך משוך דאע"פ דרוב דם שנמצא באשה מהמקור אתי ולפיכך אמרינן דודאי ממקורה אתי אפ"ה אינה טמאה רק בשיעור כגריס ועוד. והטעם י"ל דאל"כ אין לך אשה שטהורה לבעלה שאין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם

מעלמא כדאמר בר"פ הרואה כתם משום דאי מעלמא אתי חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי מש"ה אם טחתו בירכה ויש עליה דם כגריס ועוד דנפיק מחשש מאכולת טמאה נדה כיון דליכא לספוקי בדם מעלמא ודאי מגופה אתי וגם הרגישה בהרגשת העד ותלינן ההרגשה בדם כמו דאמרינן נדה דף נ"ח גבי הניחתו תחת הכר דטמאה נדה כשיש יותר מכגריס משום דגם שם אינו מצוי דם מעלמא רק דם מאכולת וה"נ דכוותיה משא"כ בעד שאינו בדוק דחשש דם מאכולת שוה לחשש דם מעלמא לגבי עד

[מג] וי"א שאף עגול טמאה. ועוד. ויש אומרים (כב) [מג] שאף עגול טמא שאינו בדוק ומשני ליה רבי דמאכולת שכיח טפי אפי' לגבי ככל שהוא: ופסק הב"ח כהי"א:

בדקה עצמה בעד הבדוק וטחתו ע"ג עד שאינו בדוק ומצאה עליו דם הדין הוא כמו בבדקה עצמה בעד שאינו בדוק וכמבואר בסעיף ל"ו:

(כב) אפי' עגול טמאה. עט"ז ס"ק כ"ד ודבריו הם מקושי הבנה ונראה לפרש דהנה ע"כ הא דמחמיר הרמב"ם בבשרה

נתיבות משה - ביאורים

לדבר וחזקה מגופה אתא ולא תלינן עכ"ל והרי סברא זו כתב רבינו לקמן (סקכ"ב) דשייך לומר רק אם נמצא הדם על הירך במקום שיכול ליפול שם דם המקור אבל במקום שאין דם המקור יכול ליפול לא שייך סברת הרשב"א והכא הלא מיירי במקום שאין דם המקור יכול ליפול כמו שהוכיח רבינו לעיל (סק"כ) וא"כ לא שייך כאן סברת הרשב"א ושפיר יש לתלות בדם מעלמא ושוב קשה קושיית רבינו למה טמאה נדה.

וי"ף דמש"כ רבינו דסברת הרשב"א לא שייך בנמצא על הירך במקום שאין דם המקור יכול ליפול היינו לענין שיטת הרמב"ם דמטמא אפילו עגול בכל שהוא וביאר רבינו טעמו משום דס"ל סברת הרשב"א משום דבגופה אשתכח חזקה דממקורה אתי דרגלים לדבר איכא ולכן מטמא אפי' עגול בכל שהוא ולא תלינן במאכולת אע"פ דשכיחי וכל סברא זו לא שייך במקום שאין דם המקור מצוי ליפול דליכא רגלים לדבר שממקור אתי ואדרבה רגלים לדבר שממאכולת בא דשכיחי שם ולהכי עגול ודאי טהור שם אבל לענין אם נמצא יותר מכשיעור על יריכה במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם בהא שפיר שייך סברת הרשב"א דאכתי רגלים לדבר איכא דמגופה אתי כיון דמעלמא לא אתי דאי מעלמא אתי על חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי ויותר מסתבר לתלות דממקור אתי ע"י בדיקת עד מלתלות דבא מעלמא כיון דאינו מצוי דם מעלמא. והא דבעד שאינו בדוק טהורה אפי' יותר מכגריס אע"פ שאינו מצוי על יריכה דם מעלמא דאי מעלמא אתי על חלוקה מיבעי ליה לאשתכוחי י"ל כמש"כ הרשב"א בתוה"ב הקצר הביאו ב"י וז"ל בדקה בעד שאינו בדוק אפילו הניחתו בקופסא ולמחר נמצא בו כתם אפילו גדול כגריס ועוד ואפילו היה הכתם משוך טהורה אשה זו בחזקת טהורה עומדת ועד זה אינו בדוק אעפ"י שבדקה עצמה בו מספק לא נטמא אותה עכ"ל

וכ"ה בחי' ריטב"א וחי' הר"א (דף יד.) וכן משמעות הראשונים שם וכ"ה במאירי וכ"כ בשו"ת תפארת צבי (לר' צדוק הכהן) סי' ט"ז ציינו בהגהות לחי' רשב"א, ולפ"ז מה דתנן עד שהוא נתון תחת הכר משוך טמא ומבואר בגמרא דרבנן פליגי ומטהרין נמצא מחלוקת רחוקה דלרבנן טהורה ולר"א בר צדוק טמאה נדה.

ועיין שם במהרש"א. וכן הקשו הרשב"א והר"ן יעו"ש, ולכאורה נראה פשוט דלא שייך למימר אף אתה עשיתו כתם אלא היכא דגם במשוך טהור עד כשיעור א"כ דין כתם עליו שוב א"א לומר טמאה נדה על יותר מכשיעור אבל היכא דמשוך טמא בכל שהוא הרי לא עשיתו כתם והא דעגול טהור הוא מפני שרגלים לדבר ומוכח מלתא דדם מאכולת הוא ולכן גם במשנה דעד שנתון תחת הכר לא הי' קשה ליה לר' חייא אף אתה עשיתו כתם כיון דמשוך טמא כל שהוא, ורק על רבינו חננאל דגרס ונמצא עליו ופירושו שנמצא על העד ולא על הירך צריכין לומר דעגול טמא כל שהוא דאל"כ שייך להקשות אף אתה עשיתו כתם דכיון דליכא רגלים לדבר כיון שלא נמצא על הירך ואפ"ה דין כתם עליו לטהר בעגול א"כ קשה אף אתה עשיתו כתם ומזה הוכיח הרמב"ן וחי' הר"א דלר"ח טמאה בכל שהוא ע"ש.

ודאי מגופה אתי. וצ"ב דאם כן בדקה בעד שאינו בדוק וטחתו ביריכה אמאי טהורה לגמרי הלא אין לתלות דם שביריכה דמעלמא אתי דאי מעלמא אתי על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי וכיון דליכא לספוקי בדם מעלמא ודאי מגופה אתי וכיון שכך אמאי טהורה ביותר משיעור כגריס ועוד, ותו דהרי כתב הרשב"א הביאו ב"י דלאו למימר דא"א לדם של בית המטבחים ליתי על בשרה לבד דהא איפשר שנקפלו בגדיה וניתזו על הבשר ואי נמי מלמטה מבין רגליה ניתזו על הבשר וכו' אלא נ"ל טעמא דהכא כיון דמגופה חזיא ובגופה לחוד אישתכח רגלים

נתיבות משה - ביאורים

הפוסקים דלא מצינו שיהא כר או כסת שאינו בדוק חמור יותר מסתם חלוק שאינו בדוק.

שוה לחשש דם מעלמא. כונת רבינו לפרש פלוגתת רבי ור' חייא בבדיקת עד שאינו בדוק דרבי ס"ל דאין אומרים שמא נתעסקה בו בכתמים או עברה בו בשוק של טבחים שאינו מצוי שיתעסקו בכתמים או שיעברו בשוק של טבחים [עם העדים בדוקים פי' שהיה בדוק לה מתחילה אלא שכבר עברו ימים רבים ושכחה ואין ידוע לה אם לא עברה בו בשוק של טבחים או נתעסקה בכתמים אחר שבדקתו והכינתו לה מקרי עד שאינו בדוק ואף בכתמים לא תלינן בספק עברה כדלעיל סי"ח מ"מ הכא בעד בדוק שנולד הספק קודם שבדקה מקרי עד שאינו בדוק, שו"ע הרב סקע"א אבל דעת הסד"ט (סקס"ג) אינו כן וס"ל דלדעת הרשב"א אם היה בדוק מתחילה לעולם אינו יוצא מחזקת בדוק אלא א"כ היה מקרה ידוע ומש"כ הרשב"א עם העדים בדוקים אגב שיטפא כ"כ ע"פ דעת תוס' אבל להרשב"א עד שאינו בדוק פירושו שלא בדקה מעולם אלא נטלתו ממקום המוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להם עדים ולא מוליכות אותן בשוק ולא מתעסקים בהן בכתמים ע"ש ודעת רבינו לקמן סקכ"ט משמע כפי' הסד"ט וכמו שאפרש שם בס"ד] ורק במאכולת ששכיחי טפי יש לתלות ולכן אפי' לגבי עד שאינו בדוק שנולד הספק לפני שבדקה עצמה לא תלינן אפי' טחתו ביריכה בספק שאינו שקול, ור' חייא ס"ל דחשש דם מאכולת שוה לחשש דם מעלמא בעד שאינו בדוק ולפיכך אע"פ שבבדקה עצמה בעד שאינו בדוק לא תלי' ביותר מכגריס ועוד מ"מ אם טחתו ביריכה תלינן דכיון דהספק נולד קודם שבדקה עצמה דאפי' לענין יותר מכגריס ועוד היה ספק קודם שבדקה ולהכי כל שיש עוד ספק אפי' אינו ספק שקול תלינן ולכן בטחתו ביריכה טהורה לגמרי ואם הניחתו בקופסא אף דמטמינן לה אינה אלא טמאה כתם דיש כאן גם ספק מעלמא על העד עצמו דס"ל דשוה חשש דם מאכולת לדם מעלמא ולרבי טמאה נדה.

ומצאה עליו. לפי מהלך דברי רבינו משמע דר"ל דנמצא על עד שאינו בדוק ונאבד העד הבדוק דמתחלה רצה לומר דלכאו' נטמא אותה דכמו דמטמינן ביריכה אם נאבד העד אע"פ דנמצא על יריכה שאינה בדוקה ועכשיו קאמר רבינו דאינו כן מפני שיריכה לענין יותר מכשיעור הוי בדוק וא"כ אם יהי' כן על שאינו בדוק כלומר דטחתו עד בדוק על שאינו בדוק ונאבד הבדוק לא נטמא מכח העד שאינו בדוק, ולפ"ז אפשר דאם העד

ולכן בעד שאינו בדוק שנולד הספק קודם בדיקתה את עצמה הרי נולד הספק בשעה שהיא בחזקת טהרה וא"א להוציאה מחזקתה בספק שאינו שקול ולכן תלינן דבא דם מעלמא על יריכה אע"פ דלא נמצא על חלוקה והוא ספק רחוק לומר דבא מעלמא מ"מ א"א להוציאה מחזקת טהרתה ותולין אפי' בדבר שאינו מצוי כ"כ, מיהו בעינן עכ"פ שתמצא גם על יריכה דאם לא נמצא כלל דם שם אע"פ שמבשרה יכול להתקנח לא מטהרין דבעי' קצת רעותא שנמצא שם דם כדי לתלות ולטהר גם יותר מכשיעור ולומר שהגיע דם מעלמא לשם, משא"כ בבדקה בעד הבדוק שהספק נולד אחר הבדיקה בעינן ספק שקול כגון לתלות במאכולת אם הוא עגול אבל בדבר שאינו מצוי א"א לתלות דכשנולד הספק אחר הבדיקה נולד בשעה שהיא בחזקת טמאה דכשנמצא דם על העד הרי היא טמאה בודאי למפרע משעת בדיקה לולי שנולד ספק זה דדלמא מעלמא אתי על יריכה ואין ספק זה מוציא מידי ודאי טמאה ואין אומרים העמד אשה על חזקתה בספק זה שאינו ספוק שקול לגמרי אבל בספק מאכולת בעגול שהמאכולת מצויה שאין לך כל מטה וכו' בזה שפיר יש לתלות ויסוד הדברים מבואר בשו"ע הרב (סי' קפ"ז) בקונטרס אחרון (סק"ה) וע"ע בחי' הריטב"א דף י"ד: והא דמשוך לא הוי ספק השקול מבואר בדברי רבינו סקכ"ג.

ומיושב היטב קושיית מהרש"א דלענין עד הבדוק ודאי כשנפיק מחשש דם מאכולת הוי טמאה נדה ולא כתם דאין כאן ספק השקול לתלות בדם מעלמא משא"כ לענין עד שאינו בדוק דהספק נולד לפני הבדיקה לא בעינן ספק שקול ותולין אפי' בצד רחוק בדם מעלמא אע"פ שאינו מצוי דאי מעלמא אתי על חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי מ"מ תולין בזה וכנ"ל.

וגם הרגישה. פי' כיון דרוב דם בא בהרגשה תלינן ההרגשה בדם וכסבורה דהרגשת עד הוא אבל אם לא היה הרגשת עד אע"פ דודאי מגופה אתי אינה טמאה נדה רק כתם וכמו שביאר כ"ז רבינו בסק"כ.

דגם שם אינו מצוי. ולכן לא הוי ספק השקול וכיון שנולד הספק אחר הבדיקה טמאה נדה ביותר מכגריס ועוד אך כ"ז כשהי' ע"י בדיקת עד אבל במצאה כתם יותר מכגריס ועוד תחת הכר או הכסת שאינו בדוק טהורה דבזה חמור בדיקת עד מחלוק שאינו בדוק וע"י בדיקת עד הבדוק בעינן ספק השקול וכיון דתחת כר או כסת אינו מצוי דם מעלמא לא הוי ספק שקול משא"כ בכתם תולין אפי' בצד רחוק אם אינו בדוק כן נראה לכאורה מסתימת

על הירך היה לו להמצא כנ"ל בכוונת הט"ז אמנם קשה לי דהא כאן מיירי דנמצא על הירך במקום שאין דם המקור יכול ליפול כמ"ש לעיל וא"כ לא שייך סברת הרשב"א הנ"ל לומר כיון דבבשרה אישתכח רגלים לדבר דהא לא מצינן לומר רק שמהעד בא הדם והוי כמו שנמצא על העד דליכא רגלים לדבר גם מ"ש לתרץ דברי הטור שהוכיח מדברי הרא"ש שכתב טמאה נדה מה שאין נ"מ קשה דהא נ"מ טובא ולענין אין תולין כתם בכתם ולענין קביעת וסת שאין קביעת וסת לכתם:

אפי' בפחות מכגריס אין הטעם משום דבבשרה לא שכיחי מאכולת דבנדה דף מ"ד אמרינן דרק אותו מקום בדוק הוא אצל מאכולת משמע דבשאר בשרה מצוי מאכולת ועוד דהחוש מכחיש וע"כ הטעם כמ"ש הרשב"א בתה"א משום דכיון דבבשרה אישתכח ומבשרה קא חזיא תלינן בבשרה דרגלים לדבר ולפ"ז יפה כתב הט"ז דממ"נ אם נמצא על הירך דם תלינן בבשרה משום טעם הנ"ל כיון דבבשרה אישתכח וכו' ואם לא נמצא רק על העד דשוב ליכא הוכחה זו מ"מ הרי איכא הוכחה אחרת כמ"ש הט"ז דאי מהמאכולת גם

נתיבות משה - ביאורים

י"ל דס"ל דשכיחי מאכולת על בשרה מ"מ טמאה משום דכאן נמצא כאן היה כיון דבבשרה אישתכח הו"ל במקומו ממש שייך לומר דחזקה דמגופה אתי אף שיש לה לתלות במאכולת אמרינן כאן נמצא כאן היה משא"כ בנמצא על חלוקה דעכ"פ אינו במקומו ממש אף דקרוב הוא לבוא ממקורה רובא עדיף ואמרי' דממאכולת בא ולפ"ז חידש רבינו לעיל סק"ו דגם אם נמצא על בשרה וחלוקה טמאה בכל שהוא דמה בכך שנמצא על חלוקה ג"כ הא על בשרה דהוי במקומו ממש אמרינן כאן נמצא כאן היה וצ"ל דהחולקים על הרמב"ם וס"ל דגם על בשרה תולין במאכולת דעתם דכיון דהמאכולת יוכל לבוא לכאן א"כ לא שייך כאן נמצא כאן היה דהא אנן לא תלינן דבא מעלמא רק שבא מהמאכולת אשר היתה כאן מכבר ונתמעכה כעת וא"כ גם זה חשוב מקומה ואולי עוד יותר מקומה מהדם שבמקור דדם של המקור צריך לבוא לכאן ודם המאכולת כאן הוא מקומו ממש, וביאר כ"ז היטב הגאון בעל שואל ומשיב (מהדר"ק ח"א סי' קנ"ג) יעו"ש.

ולפ"ז חידש רבינו דבנמצא רק על העד שוב ליכא הוכחה זאת דכיון דלא נמצא במקומו ממש על בשרה לא שייך סברת כאן נמצא כאן היה כיון דהמציאה היתה על העד אע"פ שקינחה מהבשר על העד כל הטמאות כשעת מציאתן ושפיר יש לתלות במאכולת שהרי על בשרה שכיחי מאכולת ולכן הוצרך הט"ז להוכחה אחרת דאי מהמאכולת גם על הירך היה לו להמצא. [וס"ל לרמב"ם דלא שכיח שיתקנח לגמרי מבשרה.] ונראה להביא ראיה לדברי רבינו מחי' הריטב"א דף יד. שפי' קושיית הגמרא וניחוש דלמא דם מאכולת הוא דמיירי בנמצא על שלו ולא על שלה דבנמצא על שלו כיון דדם לאו מגופיה הוא ניחוש נמי לדם מאכולת [והיינו הנמצא באותו מקום

בדוק לפנינו ונמצא גם עליו דם תהי' טמאה ולא נתלה הדם שהגיע מהעד שאינו בדוק, אבל באמת נראה דאפי' בכה"ג טהורה ואפי' משוך הדם והוא פחות מכגריס דאע"פ שנוולד הספק אחר הבדיקה מ"מ כיון דחשש דם מאכולת שוה לחשש דם מעלמא לענין עד שאינו בדוק לר' חייא הו"ל ספק השקול ולכן מדאורייתא אמרינן העמד אשה על חזקתה ואינה טמאה נדה רק כתם ביותר מכגריס ועוד ואפי' משוך טהורה בפחות מכשיעור ולא דמי לסעיף ל"ד דמשוך טמא דחזקתו מהקנוח דשאני תחת כר או כסת דאינו מצוי דם מעלמא לא הו"ל ספק שקול אלא במאכולת בעגול כמו שנתבאר לעיל משא"כ בטחתו בעד שאינו בדוק הו"ל ספק השקול ולכן בין עגול בין משוך טהורה וביותר מכשיעור טמאה כתם. ובחידושי ביארתי באריכות דלא נקרא מחזיקין טהרה ממקום למקום הא דאמרינן דהעד שאינו בדוק העביר הדם להבדוק מדם שקיבל מעלמא יעו"ש בטעם הדבר.

ונראה פשוט דאם העד שאינו בדוק נמצאת נקיה לגמרי טמאה נדה אפי' בנמצא על העד הבדוק עגול שהרי כתב רבינו לעיל סקי"ט דמן העד לא יכול להתקנח הדם לגמרי ואם היה דם על עד שאינו בדוק אף על העד שאינו בדוק איבעי ליה לאשתכוחי.

(כב) ודבריו הם מקושי הבנה. פי' דכיון שכתב הט"ז דבנמצא על הירך טמאה להרמב"ם משום דס"ל דלא תלינן בבשרה במאכולת א"כ מכש"כ בלא נמצא על הירך דטמאה דבאיזה צד נתלה במאכולת על בשרה הרי ליכא מאכולת והעד הרי היה בדוק ולמה הוצרך הט"ז לומר דאי ממאכולת הו"ל להמצא על הירך.

דשוב ליכא הוכחה זו. רבינו מחדש בכוונת שיטת הרמב"ם דעל בשרה לא תלינן במאכולת, דלעולם

(כג) אלא אם יש בו כגריס ועוד. ואפי' אם הוא משוך ול"ד להא דסעיף ל"ג דטמא במשוך דשאני התם דבדקה עצמה בעד הברוק ושוב מילתא דרמאי עליה הוא מש"ה לא חיישינן לעסק שתעשה במשוך מה שאין כן בעד שאינו בדוק דהעסק דמעיקרא

דמילתא לא רמיא עליה הוא דם, (אינה) טמאה ((כג)) [מד] (אלא) אם יש בו (כד) כגריס ועוד (טור נסס הרא"ש מש"ה מקילין אפילו במשוך

ואם בדקה עצמה בעד שאינו בדוק בשעת הרגשה ומצאה מראות טהורות ומראות טמאה לא תלינן ההרגשה במראות הטהורות והטמאות מחמת העד שאינו בדוק כמו שהוכחתי בסוף הסימן בתשובת הרב רמ"א שהביא הט"ז: **(כד)** כגריס ועוד. עש"ך ס"ק מ"ד שכתב שקצתם הורו להקל והש"ך החמיר והנה המקילין הם הרשב"א ולכאורה ראיית הרשב"א בתה"א ברורה דהא בש"ס נדה י"ד מדמה לה לאשה שמצאה דם במי רגליה דשם קיימא לן דטהורה והיאך נתפוס החבל בב' ראשין וביותר תמוה דעת הרמב"ם דכאן פסק דטמאה נדה ושם פסק דטהורה אבל אחר העיון נראה ליישב דהנה יש להבין במה דהש"ס מדמה להו להדדי דהא שם עיקר פלוגתייהו אי אמרינן הדור מי רגלים למקור כמ"ש הר"ן ובעומדת ושותתת דס"ל לרבי יוסי גם כן דיכול ליהדר מי רגליה למקור באמת טמא כמ"ש הרא"ש וע"כ צ"ל דהש"ס מדמה מי רגלים הבאין למקור לעד בינוני שנכנס למקור כיון שהמי רגלים לא היו בדוקין מקודם מדם וגם אינן מוחזקין בדם מעצמן ומבואר מדברי הב"ח שהביאו הט"ז בס"ק כ"ט והש"ך בכאן דאף דעל ידי בדיקה בעד בינוני היא טמאה כתם מ"מ בכתם הנמצא בחלוק בינוני היא טהורה לגמרי דמחתינן חד דרגא מבדיקה לכתם והטעם פשוט דכיון דע"י בדיקה דיינינן ליה בספק מגופה ספק מעלמא א"כ בכתם דהוא שלא בהרגשה אינו אלא ספק מדרבנן וטהורה מה שאין כן אם אמרינן על ידי בדיקה בעד בינוני היא טמאה נדה דהוי בודאי מגופה בכתם היא טמאה מדרבנן כיון דודאי מגופה הוא רק שהיה שלא בהרגשה. ובוזה א"ש הדמיון דר' דמטמא כר"מ סבירא ליה דר"מ מטמא משום

נתיבות משה - ביאורים

דלא רמיא עליה או כמו שפי' בשו"ע הרב או כהסד"ט וכדלעיל סקכ"א. ולדעת התוס' ורמב"ן אם הניחה תחת הכר או הכסת לפני שבדקה עצמה בו יהי' טהור במשוך ג"כ כיון שנולד הספק לפני הבדיקה משא"כ לרשב"א ליכא נפק"מ כמש"כ בשו"ת יד יוסף (סי' ע') וכ"ה מסקנת השו"ת צמח צדק (סי' קל"ו). אך הסד"ט (סקנ"ח) כתב דאין לחלק בין נולד הספק קודם או אחריו לפיכך הקשה ליה (בסק"ב), ובחידושי כתבתי לתרץ דלדעת הרמב"ן תחת הכר או הכסת הוא גדר קופסא לענין משוך דאין לתלות שנתעסקו שם בכתמים ורק מאכולת שייך לתלות ובעגול ולא במשוך דנוהרת שלא לעשות עסק במשוך.

(כד) ובעומדת ושותתת וכו'. הנה דעת הר"ן שם אינו מבואר להדיא ובפשטות דעתו דאפילו עומדת ושותתת טהורה לרבי יוסי דלא ס"ל הדור מ"ר למקור אפילו בתרתי לרעותא וכן פי' בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' קצ"א) אבל התוס' והרא"ש ס"ל דבתרתי לרעותא עומדת ושותתת טמאה לר' יוסי משום דאמרינן הדור מ"ר למקור ואייתו דם, עכ"פ כל הנדון הוא אם אמרי' הדור מ"ר למקור או לא ובאופן דאיכא למימר הדור טמאה א"כ עד בינוני כיון שבדקת בו הרי תמיד הוא במקום המקור והוי כהדור מ"ר למקור דיש לטמא לכו"ע.

לס"ד דאותו מקום אינו בדוק] אבל נמצא על שלה כיון דמגופה חזיא דשייכי בה דמים כאן נמצאו וכאן היו עכ"ל.

ודע דלדברי רבינו נמצא חידוש דין דאשה שקנחה יריכה עם עד הבדוק ונמצא דם על העד ולא על הירך דיש לתלות במאכולת בין עגול בין משוך דהוי כתם בעלמא שהרי לא בדקה בו וכיון דהמציאה היה על העד שפיר יש לתלות במאכולת דשכיחי על הבשר גם לשיטת הרמב"ם.

(כג) משא"כ בעד שאינו בדוק וכו'. וכיו"ב כתם הסד"ט (ס"ק ס"ב) אלא דהקשה לדעת התוס' ורמב"ן דעד שאינו בדוק היינו שבדקתו לפני יום או יומיים והנחתו במקום מוצנע כיון שלא בדקה עכשיו הוי עד שאינו בדוק דלרבי טמאה נדה ולר' חייא כתם א"כ קשה אמאי בפחות מכגריס טהורה במשוך מ"ש מהניחתו תחת הכר והכסת דמשוך טמאה ע"ש. אך לפמש"כ בשו"ע הרב סקע"א מיושב זה דכיון דנולד הספק לפני שבדקה עצמה בו א"א להוציאה מחזקת טהרתה משא"כ היכא דנולד הספק אחר הבדיקה בעינן תלי' מעליא וכשהוא משוך אין כאן ספק השקול ועיין לעיל סקכ"א, אלא דלפ"ז לא הי' צריך רבינו להוסיף דמלתא דלא רמיא עליה אלא דרבינו כתב כן אליבא דאמת להרשב"א דעד שאינו בדוק הוא באופן

דהדור מי רגלים למקור ומי רגלים כעד בינוני דמי וע"כ ס"ל לר"מ ג"כ בעד בינוני דטמאה נדה ומקשה הש"ס הא ר"מ משום כתם קאמר ומשני אנן משום נדה קאמרין דבמ"ר איכא ג"כ הרגשה כמו בבדיקה הרגשת עד ור' יוסי ע"כ כר' חייא ס"ל דנהי דמטהר משום דלא חיישינן להדור מי רגלים למקור מ"מ הא הש"ס מקשה שם בר"פ הרואה כתם לר"מ וניחוש דילמא בתר דתמו מיא אתי דם וכתבו התוספות שם בד"ה דילמא דהיינו דבתר דתמו מיא נפל דם כפשוטו ממקור לתוך מי רגלים דבשעת

[מה] בעד בינוני. היינו שנטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להם עדים אבל לקחה מן השוק ואין ידוע ממי לקחתו או קינחה עצמה בעד המזדמן לה בבית ודאי ליכא מאן דמטמא אפילו משום כתם. ט"ז:

וע"פ): הגה ודוקא [מה] צעד צינוני, דהיינו שאין חזקתו צדוק ולא מלוכלך (ד"ע), אצל אס צדקה ענמה צעד שחזקתו מלוכלך, כגון שלקחה עד ממקום שדמים מלוכלך שם, שחזקתו שכבר היו בו כתמים, וצדקה ענמה זו ונמלא עליו כתם, טהורה אפילו יותר מכגריס, (כן משמע מהריטב"א שהציא הצי"י):

הטלת מי רגלים אין יכול דם המקור לירד דנסתם המקור ע"ש ומשני ביושבת על שפת הספל וכו' וא"כ קשה לר' יוסי דמטהר בכל ענין קושית הש"ס דילמא בתר דתמו מיא אתי דם וע"כ צ"ל כיון דמי רגלים כעד בינוני דמיין ובתר דתמו מיא

שוב ליכא הרגשת מי רגלים הוי כנמצא כתם על חלוק בינוני וס"ל כר' חייא דבבדיקה בעד בינוני אינ' טמאה רק גבי כתם ומש"ה כתם טהורה לגמרי ושפיר קא מדמה הש"ס ולפ"ז אתי שפיר דכאן בבדיקה פוסק המחבר דטמאה כתם ושם דליכא הרגשה רק חשש בתר דתמו מיא מטהר לגמרי דככתם וחלוק בינוני דמי.

נתיבות משה - ביאורים

על חלוק בינוני דטהורה לגמרי. ועיין מש"כ ריש הסימן להקשות מדברי רבינו כאן על מש"כ שם דבקינחה סמוך להטלת מ"ר הוי טמאה מדאורייתא ע"ש וע"ע בספר סוגה בשושנים (ס"ח ס"ב) שדחה דברי החו"ד וע"ע בחי' לסי' קצ"א שהוכחתי כדברי רבינו מתשובת הר"ן יעו"ש גם הארכתי בחידושי דהסכמת רוב הפוסקים דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומר.

כפשוטו. כלומר דהתוס' כתבו דאפי' לפי' רש"י דפי' דנפל דם ממקור כאורחיה לא חיישינן להכי בשעת הקילוח ולכן בשעת הקילוח ליכא חשש הרגשה אבל מ"מ קשה דאחר הקילוח בתר דתמו מיא נחוש להרגשה ולמה טיהר ר"י לגמרי. ועוד י"ל דנקט פי' רש"י דלדידיה קשה גם איושבת דבתר דתמו מיא יש לחוש לר' יוסי אבל לפי' התוס' דהתם דהכונה דבתר דתמו מיא הדרו למקור ואייתי דם לא קשה איושבת דר' יוסי לא ס"ל הך סברא, ורק אעומדת קשה דכיון דשותתת לבסוף הוי תרתי לרעותא ולמה מטהר לגמרי. וא"כ קשה. היינו בעומדת ומקלחת למה טיהר ר' יוסי הלא בתר דתמו מיא שותתת היא ובעומדת ושותתת הרי מודה ר"י דאמרי' הדור מ"ר למקור אבל ביושבת לא קשה כלל דכיון דהוי חדא לטיבותא לא ס"ל כלל הך סברא דהדור מ"ר למקור. וה"ה דלפי' רש"י קשה גם איושבת וכדלעיל.

אינה טמאה. רק כתם ומשום הכי גבי כתם טהורה לגמרי כצ"ל, דככתם על חלוק בינוני דמי כצ"ל.

ורבי יוסי וכו'. כונת רבינו דפליגי ר"מ ור"י אם בשעת הקילוח אמרינן הדור מ"ר למקור דלר"מ דאמרינן הדור מ"ר למקור והוציא דם א"כ יתכן שיהי' כאן הרגשת פתיחת פי המקור וכסבורה הרגשת מי רגלים היא אבל לר"י דס"ל דלא אמרינן בשעת הקילוח הדור מ"ר למקור א"כ לא שייך כאן הרגשת פתיחת המקור וכמש"כ התוס' דבשעת הטלת מ"ר אין יכול דם המקור לירד דנסתם המקור א"כ אין כאן הרגשת מקור להוציא דם [ומה דאמרינן בש"ס הרגשת מ"ר אין הכונה להטלת המים דהרי בשעת הטלת מים ליכא חשש אלא הכונה לצער הנולד לפעולת ההטלה והיינו הצער שפקד הטבע על האדם לזרוזו להטיל מים כמש"כ בערוה"ש (סי' קפ"ג ס"ס) וחזו"א (סי' צ' סק"א)] ומשום הכי כתב הרמב"ם דאפילו הרגיש גופה ונודעזעה אינה חוששת דכיון דנסתם המקור ואין יכול דם המקור לירד בעל כרחינו לומר דדם הנמצא הוא של מכה והרגשה זו הרגשת מ"ר הוא. אלא דיש לחוש דדלמא בתר דתמו מיא [דהיינו הזינוק כמש"כ התוס'] אתא דם דאז יכול מ"ר להדור למקור ונפתח שביל המקור א"כ י"ל דיש כאן חשש הרגשה וכסבורה הרגשת מ"ר היא ולמה טיהר ר' יוסי לגמרי. ולזה חידש רבינו דבתר דתמו מיא שוב ליכא הרגשת מ"ר וכונתו נראה דכל ענין צער מ"ר הוא הצער שפקד הטבע על האדם לזרוזו להטיל מים וכנ"ל וזה שייך לפני ההטלה אבל בגמר ההטלה ליכא צער זו וא"כ אף דאמרי' דהדור מ"ר למקור מ"מ חשש של הרגשה ליכא והוי כנמצא כתם

ובעומדת ושותתת מטמא הרא"ש דאיכא הרגשת מי רגלי' וכבדיק' דמיא. והרמב"ם דמטמא בכאן משום נדה ושם מטהר לגמרי נראה דמש"ה שינה בכיוון מלשון המשנה וכתב וז"ל האשה שהטילה מים ויצא דם עם מי רגלים דמשמע שידוע לה שיצא הדם עם מי רגלים דליכא חשש שיצא הדם בתר דתמו מיא ובאמת אם מצאה דם סתם תוך מי רגלי' מודה הרמב"ם דטמאה כתם כנ"ל ברור: (כה) וטחתו בירכה. ודוקא במקום שאין דם המקור יכול ליפול שם אבל במקום שדם המקור יכול ליפול שם ודע נאבד אפשר מותר אפילו להשיך מטעם ס"ס וצריך עיון:

לז. בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה, (כה) [מו] וטחתו בירכה, ואח"כ נמצא עליו דם, אפילו בגרים ועוד, (כו) טהורה: הגה וכל שכן אס הניחתו אחר הצדיקה צמקוס שיט לתלות הכתם, דטהור אפילו ציור מנגריס (ד"ע וצ"י), אצל הניחתו צמקוס שאין דם שכיח, טמאה, אס הוא יותר מכגריס:

המקור יכול ליפול טמאה ממה נפשך דאי מהעד אתי הוי כנמצא על העד וטמאה ואי בירכה הוי כנמצא על ירכה במקום שדם המקור יכול ליפול דטמאה וטחתו בירכה לאו דוקא והוא הדין בשאר מקום מגולה כמ"ש התוס' נדה דף י"ד בד"ה ולמחר מצאה דהא כיון דאיכא יותר מגריס וליכא רק חשש דם מעלמא ויותר אין שכיח דם מעלמא על ירכה מבשאר מקום מגולה מטעם דאי מעלמא אתי על חלוקה איבעי ליה לאישתכוחי כדאמר התם בריש פרקין מכל שכן בשאר מקום מגולה ומה שסיים בהג"ה אבל אם הניחתו במקום שאין דם שכיח היינו קופסא כנ"ל: (כו) טהורה. בש"ך ס"ק מ"ה חולק והעיקר כדבריו דאם נאמר דבטומאת כתם ג"כ טהורה כשטחתו בירכה וא"כ קשה

נתיבות משה - ביאורים

דטמאה רק כתם דליכא הרגשה, ובספר פרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ ע' קכ"ח) תמה כמה תמיהות על דברי רבינו ולפי מה שפירשתי לא קשה מידי, ומה שכתב שם עוד די"ל דר' יוסי לא ס"ל כלל הך סברא דהדור מ"ר למקור והביא סמוכין מדברי הרא"ש ע"ש לענ"ד אין שום רא"י מהרא"ש דהתם ביושבת מיירי דהוי חדא לטיבותא משא"כ בעומדת ושותתת אח"כ אפשר דמודה ר"י דאמרי' הדור כמו בשותתת מתחילה אבל בערוך השולחן (סי' קצ"א ס"ד) באמת הבין כן בדעת הרא"ש דלר' יוסי לא אמרי' כלל הדור מ"ר היכא דשותתת אח"כ ע"ש מ"מ דעת רבינו אינו כן דלהרא"ש בכה"ג דשותתת אח"כ אמרי' הדור מ"ר למקור היכא דנמצא על שפת הספל ואפשר עוד דאפי' אם נאמר דלר' יוסי ליכא כלל החשש של הדור מ"ר למקור היכא דיושבת מ"מ בנמצא על שפת הספל דהוי הוכחה לאיסורא דאת"ל ממכה שבמי רגלים הוא הו"ל לבוא בשעת הזינוק לפיכך חוששין שבא הדם כאורחיה אע"פ שבסתם אין חוששין לזה, וע"ע בסי' קצ"א שם הרחבנו קצת בזה. ועיין בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' קצ"א עמוד רס"ח) שהאריך בזה.

מודה הרמב"ם דטמאה. דכיון דבבדיקה בעד בינוני חשיב ליה כודאי מגופה וטמאה נדה א"כ מי רגלים דחשיב כעד בינוני הרי הוא כודאי מגופה אלא דלא היה כאן הרגשה דבתר דתמו מיא ליכא הרגשת מ"ר

ובעומדת ושותתת. היינו בשותתת מתחילה דאמרינן הדור מ"ר למקור ושייך הרגשה דמי לבדיקה בעד בינוני ומטמא כתם והוא חידוש דלהרא"ש פליגי ר"מ ור"י גם בעומדת ושותתת דלר"מ טמא נדה ולר"י טמא כתם. ובעומדת ומקלחת ואח"כ שותתת בזה טהורה לגמרי לר"י דבתר דתמו מיא ליכא הרגשה והוי ככתם על חלוק בינוני, ולפ"ז מה שאמרו שם דרבי מטמא ורבי יוסי מטהר פירושו דמטהר משום נדה ומטמא משום כתם וכמו שפי' ר"ח וכן כתב שם הרא"ש ומה שאמר רבי זירא כשטיהר ר' יוסי לעצמו טיהר ג"כ הכונה כשטיהר משום נדה לעצמו טיהר דס"ל דמ"ר הוי כעד בינוני והיכא דאיכא חשש הרגשה כמו בעומדת ושותתת מטהר משום נדה ואינה מטמא אלא משום כתם, ולפי מה שכתבו התוס' שם דר"י מטהר לגמרי צ"ל דס"ל דגם בעומדת ושותתת טיהר ר"י אע"פ שיש לחוש דהדור מ"ר למקור. וקשה דרבינו לקמן (בסי' קצ"א סק"א) העלה דלדעת הרא"ש טמאה בעומדת ומקלחת ואח"כ שותתת ונמצא בשפת הספל ולכאור' לפי מש"כ כאן הו"ל ליטהר דהוי ככתם על חלוק בינוני דליכא הרגשה וי"ל ע"פ מש"כ בחזו"א (סי' צ' סק"ב) דאין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת המ"ר ולא יתכן שהדם ישאר על שפת הספל ולא יגררוהו מ"ר לתוך הספל וא"כ כשנמצא על שפת הספל ע"כ דממקור הוא וחשוב כבדוק וטמאה אלא

[מז] בחזקת בדוק. עיין ס"ק מ"ג מה נקרא אינו בדוק: **[מח]** אם אינו בדוק. ע"ט"ז שכתב דהאי אינו בדוק לא דמי לאינו בדוק דסעיף ל"ו דהיינו עד בינוני דבעד בינוני טמאה ג"כ משום כתם דאין לחלק בין שנמצא כתם בין שנמצא בבדיקה רק הכא באינו בדוק לגמרי ולקחתו מן השוק והב"ח וש"ך חולקין וס"ל דבעד וחלוק בינוני אינה מטמאה משום כתם רק דוקא בחלוק שהיה לה פעם א' בדוקה דאז אינה יוצאת מחזקת בדוק עד שהעבירתו בשוק של טבחים. וכן אם לבשתו אחר הכיבוס בלא בדיקה תבדוק במקדיר או במגליד כדלקמן סעיף מ"ז ואם אינה בקיאה תחמיר:

לח. איזהו עד הבדוק, כל שבדקתו, בין היא בין חברתה, ולא נודע שנכנס בו כתם, ולא העבירתו בשוק של טבחים, ולא בצד המתעסקים בכתמים, הרי זה [מז] בחזקת בדוק:

למ. אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה, אלא אם כן היה בדוק לה קודם שלבשתו. אבל [מח] אם (כו) אינו בדוק קודם שלבשתו, ולבשתה בלא בדיקה ומצאה בו כתם, טהורה:

שעשתה צרכיה משום הכי מטהר בש"ס כמו שמבואר שם בר"פ האשה דאיש ואשה שעשו צרכיהם דטהורה מטעם ס"ס ה"נ טהור משא"כ להראב"ד דס"ל דמעלינן חד דרגא מהתם אפשר דטמאה ומ"ש עוד הש"ך דרש"י מיירי בנמצא על ירכה כונתו ומיירי בנאכד העד דאי לפנינו אם נמצא גם על העד טמאה מטעם העד ואי לא נמצא עליו בלאו הכי טהורה כמ"ש לעיל: **(כו)** אינו בדוק. ע"ט"ז ס"ק כ"ט שכתב דאם ראתה תיכף אחר הבדיקה בעד ומצאה דם עליו טמאה ומשמע אפי' לא הרגישה ולכאורה דבריו סותרין דמקודם כתב דאינו אלא מדרבנן כיון שלא הרגישה וכ"כ בס"ק כ"ג ע"ש ונראה כונתו דכל שהדם ודאי מגופה היא ודאי דאורייתא דתלינן שהרגישה והיא טענה ותלתה בהרגשת עד דחזקה לדם שבא בהרגשה כמ"ש הרמב"ם בפ"ט מהל' א"ב גבי דם הנמצא בפרוודור ע"ש וכן מבואר ברשב"א ושאר פוסקים אבל כשיש ספק בדם אי מעלמא אתי אי מגופה תלינן מדאורייתא דם מעצמה ובהרגשה אמרינן דהרגשת עד הוא כמו שיש לה מכה במקור דטהורה אפי' במרגשת כשידוע שהמכה מוציאה דם והרגשה תלינן

נתיבות משה - ביאורים

וכנ"ל ולכן טמאה כתם. ואע"פ דבבדיקה בעד בינוני פסק רבי דטמאה נדה לענין מ"ר ס"ל כ"ר"י דלא אמרי' הדעה מ"ר למקור אלא דהחשש דבתר דתמו מיא גם ר"י מודה ולכן בכה"ג להרמב"ם טמאה כתם דנחתנין חד דרגה דע"י בדיקה טמאה נדה וכאן מ"ר דהוי בינוני וליכא הרגשה טמאה כתם. אבל בטור וב"י סי' קצ"א משמע דהרמב"ם מטהר בכל ענין אפי' נמצא על שפתו לחוד,

אבל החזו"א (סי' צ') כתב כדברי רבינו.

(כז) עיין ט"ז דאם ראתה תיכף אחר הבדיקה וכו' טמאה מן התורה. הנה ז"ל הט"ז ואע"ג דס"ל לרבי בפרק כל היד בעד שאינו בדוק ומצאה אח"כ דם עליו דטמאה משום נדה היינו משום דכיון דהיה בחזקת בדוק קצת תחלה כמ"ש"כ שם התוס' ורמב"ן בתורת הבית הארוך הוה לרבי כאילו ראתה בבירור דם על העד אחר הבדיקה והיא טמאה מן התורה עכ"ד משמע דכל הפלוגתא בין רבי לרבי חייא הוא דוקא בכה"ג שלא הי' בחזקת בדוק ממש אבל אם הי' בחזקת בדוק לגמרי גם לרבי חייא טמאה מה"ת, וקשה הרי לא הרגישה והא לעיל מיניה כתב הט"ז דגם בבדיקה אינה טמאה מה"ת כיון שלא הרגישה.

אבל כשיש ספק בדם אי מעלמא וכו'. משמע מדברי רבינו דדוקא כשלא הי' הרגשה אלא דאנו מחמירין לומר חזקה

א מחמת דם המכה כיון שהמכה במקור ומחמת דם המכה ג"כ מרגשת בפתיחת המקור כמבואר בסי' קפ"ז הכא נמי תולין ההרגשה בעד ואמרינן הרגשת עד היא דכל שיש לתלות בדם בעלמא תולין מדאורייתא רק שטמאה כתם כמו שאר כתמים דרבנן משום הטעם דבצפור לא נתעסק' כדאמר בדף ג' וה"נ דטמאה כתם והוא ברור דכל שיש לה לתלות באיזה דבר ההרגשה והדם במעלמא דתולין מדאורייתא: (כח) בדקה חלוקה ופשטתו. הט"ז והש"ך תמהו דבדיקה הראשונה למה לי ותירוץ הט"ז

מ. (כח) [מט] בדקה חלוקה ופשטתו ומצאה [מט] בדקה חלוקה. עיין מהורה, והשאלה לחברתה, ולבשתה, ומצאה ביאורים דלמה נקט בדקה בו כתם, הראשונה מהורה, והשניה טמאה: חלוק:

מא. לבשה חלוקה הכרוק לה, ופשטתו, (כט) והשאלתו לישראלית נדה או

היא משום שהואיל ושנים תולין בה לענין דינא ופי' לפירושם דכמו באם שואלת עליה ועל חברתה מטמאין שניהם דלא ליהוי כתרתי דסתרי והוי כי חוכא כמ"ש התוס' ה"ג הכא כיון ששואלת לענין איסור ולענין דינא וכיון שהראשונה חייבת בכיבוס אם נפסוק שהיא טהורה הוי כתרתי דסתרי ולזה פירשו התוס' ג"כ בברייתא דמיירי שנתעסקו שניהם בזה אחר זה דהכא ג"כ נולד ספק איסור קודם דספק דינא נולד אח"כ כשלבשה השניי' וא"כ טובא אתי לאשמעינן דאע"ג דבדקה קודם הלבשה דאז איכא תרתי דסתרי כיון דהיא חייבת בכיבוס וע"כ דנין שהכתם ממנה אחר הלבשה דבדקתו מקודם ואם נטהר אותם הוי תרתי דסתרי ואפ"ה מטהרין כתירוצ' דהש"ס משא"כ כשלא בדקה מקודם דאז ליכא תרתי דסתרי אף אם מחייבין אותה בכיבוס דאפשר לומר דמשום דאמרינן מקמי הכי הוי דם חייבת בכיבוס וליכא תרתי דסתרי וליכא שום חידוש ומשום הכי אשמעינן דאף בכה"ג דאיכא תרתי דסתרי טהורה ולאפוקי מדעת המקשן שם וטובא אשמעינן ופשטו: (כט) והשאלתו לנדה. לבאר דינים אלו נקדים הא דנדה דף ס' דת"ר תולה בשומרת יום כנגד יום וב' שלה. ופירש רש"י וז"ל ואע"ג בלא הוחזקה רואה היום כיון דמעיינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקל לה וצריכה לשמור יום המחרת כו' עד הואיל ועכשיו טמאה היא עכ"ל ותמה עליו המשנה למלך בפ"ט מהלכות א"ב דהא בש"ס מדמה לזה טמא וטהור שהלכו בב' שבילין אף דלא שייך שם מעין פתוח אלמא דאף במקום דלא שייך מעין פתוח תולין הקלקלה במקולקל ועוד למה ליה לרש"י לומר שני הטעמים וכל דבריו דחוקין. והנלע"ד דודאי לא שייך לומר סברת תולין הקלקלה במקולקל רק במקום שאם היה מזדמן הספק רק באחד היה טהור כמו בשני שבילין דספק טמאה ברה"ר טהור רק שמחמת שזדמן ספק זה לשני בני אדם ובאו לשאול שניהן והוי תרתי דסתרי מטמאין שניהם ומש"ה כשהאחד בלאו הכי מקולקל קצת תולין בו דלא הוי תרתי דסתרי דלזה יש לו חזקת טהרה גמור ולזה אין לו חזקת טהרה אבל במקום שאף אם היה מזדמן לאחד מהן הספק גם כן טמא כגון בשני שבילין ברה"י אף בטמאה דרבנן עיין ברמב"ם הל' אבות הטמאה אז ודאי אם

נתיבות משה - ביאורים

דשאני התם שהצניעתו בחזקת נקי כדי לעשות לאחר זמן בדיקה וא"כ הוא בחזקת נקי לשם איסור והיתר משא"כ הכא שאין כונתה אלא לנקיות בעלמא הוי מלתא דלא רמיא אפילו לענין יותר מכשיעור וזה דחוק.

(כט) וכל דבריו דחוקין. הנה המשל"מ ביאר דעת רש"י דגם רבי ס"ל הסברא דתולין הקלקלה במקולקל

אלא דהכא יש סברא הסותר תלי' זו כיון דאיכא סברא של כאן נמצא כאן הי' ולכן מצד הדין לא נוכל לומר תולין קלקלה במקולקל, אלא דשאני הכא דיש סברא הסותר לסברת כאן נמצא דהיינו כיון שהוחזקה מעיינה פתוח מסתבר יותר לתלות בזו ונמצא דאיכא סברא לכאן ולכאן ולכן נשאר הדין דתולין הקלקלה במקולקל ופליגי רבי ורשב"ג ביום ב' או בסופרת ז' אם נקרא מקולקלת כיון

שהי' הרגשה כיון דהוי ספק מעלמא אמרי' דהרגשת עד הוא, אך זה אינו אלא כונת רבינו דאפי' הי' הרגשה ממש תולין שטעתה בהרגשת עד והדם תלי' שהוא מעלמא כדמוכח מהראי' שהביא רבינו וכ"כ הפוסקים הסד"ט ושו"ע הרב ולחו"ש ריש סי' זה וכתבו דילפינן כן מדם ולא כתם יעו"ש.

(כח) ותי' הט"ז דחוק דודאי מועיל בדיקת חברתה. ועיין אמרי ברוך מה שתמה, ואולי יש להעמיס קצת בכונת רבינו דכונתו להקשות מעד בינוני דפי' הרשב"א שהצניעתו בחזקת נקי והיינו שבדקוהו בהעברה בעלמא להיות בחזקת נקי והרי לדעת הט"ז חלוק בינוני דינו כעד בינוני וטמאה בנמצא דם יותר מכשיעור גריס וא"כ למה לא תועיל הך בדיקה לענין לעשותו חלוק בינוני, וצ"ל

[ג] שהגיע זמנה. היינו בת י"ב שנה ויום א' ודוקא בנדה ועובדת כוכבים שהן בלא"ה בחזקת מקולקלין אבל השאילתו טהורה שתייהן טמאות ואם הנדה ועובדת כוכבים הן מעוברות או מניקות אינה תולה בהן:

לא. וכן בשתי קופות בתרומה

לעובדת כוכבים [ג] שהגיע זמנה לראות וראתה פעם א', אע"פ שאינה רואה וחולין בנפילה אחת גם כן היה מותר כמבואר בסימן קי"ב.

והנה הרשב"א בתה"א מחולק עם הצרפתים דהצרפתים ס"ל דכל שלא בדקה העד סמוך לבדיקת עצמו הוי עד שאינו בדוק והא דג' נשים שלבשו חלוק א' דכולן טמאות הוא מטעם כיון דע"כ צריך לקלקל הוי כמו בשני שבילין דמטמאין כולן והקשה הרשב"א דא"כ לדבריהם כשהאחת אין צריכה לשאלה כגון שראתה כתם אח"כ או שהיא עובדת כוכבים אף שלא ראתה נטהר את האחרות ולזה כ' הוא ז"ל דכל שלא נזדמן מקרה ידוע שיצא מחזקת בדוק כגון שוק של טבחים אינו יוצא מחזקת בדוק ומשום הכי בג' נשים כולן טמאות דלבישת אשה אחרת אינו חשוב במקרה ידוע שתצא מחזקת בדוק ומש"ה אפילו אחת אין צריכה לשאלה טמאין כולן ולא דמי לב' שבילין עכ"ל הרשב"א. ולפ"ז צדקו דברי רש"י דבלא הטעם דמעין פתוח אפילו לא היתה שואלת רק על עצמה ג"כ היתה טמאה וסברת תולין הקלקלה אינו מועיל רק שלא יקלקל שאלת השני אבל לא שלא יתקן כמ"ש לעיל מש"ה כתב רש"י דמענה פתוח דאז יצא החלוק מחזקת בדוק כיון שנזדמן לה מקרה ידוע דאז אלו לא שאלה רק אחת היתה טהורה רק משום שנזדמן גם להשנייה וע"כ צריכין לקלקל א' מהן מקלקלין שניהן כמו לדעת הצרפתי' שהביא הרשב"א ז"ל דס"ל דלבישת כל אשה יוצאת החלוק מחזקת בדוק ואפ"ה מטמאין כשיש שאלה לב' נשים ה"נ לרשב"א בנידון דידן ומש"ה כשהשניה בלאו הכי מקולקלת תולין בה הקלקלה בכדי שלא תקלקל שאלה השניה ולפ"ז אחר שעברו הז' נקיים רק שלא טבלה דכבר נסתם מעינה אינה תולה בה ובהיות כן נדות דידן שהן ספק זכות ולא ראתה רק פעם א' אפי' ביום ז' אינה תולה בה דממה נפשך כבר עברו ימי זיבה דאם בימי זיבה היא בשומרת יום סגי ואי נדה היא בז' ימים עם יום הראייה סגי ואף דאנן מחמירין מ"מ הרי כבר נסתם מעינה כנ"ל ברור. ודלא כהמשנה למלך וכן אפי' ביום שני אינה תולה כי שמא בימי זיבה היא ובשומרת יום כנגד יום נסתם מעינה:

נתיבות משה - ביאורים

תולין דהיינו יכולין לפרש דמיקרי עדיין מעיינה פתוח אלא אפי' נסתם מעיינה תולין משום דתולין קלקלה במקולקל.

והנה הרשב"א וכו'. נבאר בס"ד כונת הרשב"א ז"ל דהנה רבותינו הצרפתים ז"ל ס"ל דכל שלבשה אשה אחרת חלוקה שוב הוי לגבי אשה ראשונה חלוק שאינו בדוק דגדר בדוק הוא שלא זו מתחת ידה כלל וכל שהניחתו אפי' לזמן מועט או אפי' לבשתו אשה אחרת מיד הוי אינו בדוק [אבל לתוס' ורמב"ן ורא"ה כל שהעבירתו לחברתה מיד ליד ולא הניחתו עדיין מיקרי בחזקת בדוק דלבישת אשה אחרת אינו מגרע חזקתה והרשב"א ס"ל דאפי' הניחתו נשאת בחזקת בדוק יעו"ש] ולפ"ז הקשה להם למה בג' נשים מטמאין כולן, וניחא ליה דהתם הוי כשני שבילין דכולן באין לשאול בב"א דמטמאין כולן וה"נ כיון שכולן תלויות בחלוק זה הו"ל כבאו לישראל בב"א, והסברא בזה ביאר הכו"פ (סקי"ג) דאע"פ שאינה שואלת על חברתה מ"מ כיון דלולא שתתלה בחברתה אין לה טענה להיטהר כלל רק היא אומרת לא ממני בא הכתם רק מחברתה הרי

דראויה לטבול זה תוכן דברי המשל"מ ולפ"ז כל זמן שאינה ראויה לטבול דהיינו נדה וזבה תוך ימי ספירתן שפיר תלי' גם לרבי, וע"ש במשל"מ שבעצמו נדחק דמוכח מרש"י דאפי' עברה ימי ספירת נדתה ג"כ תולין בה ע"ש דנשאר בצ"ע, ועיין במהרש"א מה שלמד בדעת רש"י דלרבי ליתא לדינא דתולין קלקלה במקולקל רק סברת דמעיינה פתוח ביום שראתה ולכן דוקא בראשון תולין דהוחזקה מעיינה פתוח היום, וכ"כ הרמב"ן והר"א בביאור הסוגיא לרב חסדא יעו"ש, אך עדיין אינו מתיישב לרש"י דנקט מעיינה פתוח אליבא דרשב"ג בשני שלה וכבר העיר מזה המשל"מ ע"ש, ועיין ערוך לנר דהגיה בדברי רש"י ולפ"ז מתיישב היטב, מיהו נראה די"ל דרש"י כתב כן לפרש הרבותא בדרך לא זו אף זו דלא זו ביום שני דאיכא למימר דמעיינה פתוח עדיין פשיטא דתולין לרשב"ג ואפי' דמקלקלה לה פורתא אלא אף זו דסופרת ז' דמעיינה נסתם ומקלקלה לה הרבה אפ"ה תולין בה, אבל באמת אין כאן סברא של מעיינה פתוח דאין זו הטעם שתולין בה דבאמת ביום ב' לא מיקרי מעיינה פתוח אלא דרך חידוש כתב כן דלא רק בשני שלה

(ט) תולה בהן. והבתולה והיושבת על דם טוהר טמאות והיא טהורה כ"כ הרשב"א בהדיא: (א"ט) אם השאילתו לסופרת ז'. עיין ס"ק כ"ט דדוקא כשידוע שהיא באמצע הספירה אבל כשיש ספק אם עברו ימי זיבתה כגון שלא ראתה רק פעם א' ויש ספק אולי בימי זיבה היא ובשומרת יום נסתם מעינה אינה תולה. וגם דוקא סופרת ז' תולה בנדה וכן טהורה גמורה תולה בסופרת ז' אבל סופרת ז' בסופרת ו' מספקא להו לתוספות בנדה דף ס' בד"ה תולה בשומרת יום

[נא] אם בדקתו. כשפשטתו והשאילתו: **[נגב] לתלות.** ודוקא כשהיה יותר מגריס אבל בפחות תולה במאכולת אפילו בג' ימים הראשונים: **[נגג] ואפילו בזה"ז.** שאין נותנין לשום בתולה שנבעלה רק בעילת מצוה וכן יושבת על דם טוהר בזה"ז הן ככל הנשים אפ"ה תולה בהן שלא החמירו רק לעצמו אבל לא לענין הצלת חברתה ומש"ה הבתולה והיושבת על דם טוהר טמאין והיא מותרת וכ"כ הרשב"א בהדיא:

בימי השאלת החלוק, ואחר כך נמצא בו כתם, תולה בהן וטהורה. והוא הדין **[נא] אם בדקתו והשאילתו להן, ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו כתם, שתולה בהן ואפילו היא בספירת שבעה נקיים.** (וע"ל סי' קנ"ו, דגג' ימים הראשונים שלו נקיים אין מקילין נכתמים **[נגב] לתלות נדנר אחר):**

מב. השאילתו לקטנה, שלא ראתה מעולם, ולבשתו קטנה זו לאחר שנבעלה קודם שחיתה המכת, או שהשאילתו לנערה שלא ראתה, ולבשתו תוך ארבעה לילות לבעילתה, או שהשאילתו ליושבת על דם טוהר, (ל) תולה בהן **[נגג] ואפילו בזמן הזה (ראש"ד וטור נטס י"א וה"ה ור' ירוסם לדעת רמז"ס ורא"ה נצ"ה).** ובן (לא) אם

נתיבות משה - ביאורים

דידן אם ראתה רק פעם אחת שוב אינה תולה ביום הז' [והיינו לאחר שהפסיקה בטהרה ובדקה שכבר נסתם המעיין] וכן אפי' ראתה גם ביום שני אינה תולה ביום ז' דכבר נסתם מעיינה ממנ"פ ע"ש ועיין בחידושים (סקנ"ד) משמע דכונתו לומר שאם ראתה פעם אחת אינה תולה אפי' ביום שני כי שמא בימי זיבה היא ונסתם מעיינה ע"י שימור יום שני, וזה שכתב בביאורים וכן אפי' ביום שני ר"ל דאם ראתה פעם אחת ביום ראשון שוב אינה תולה אפי' ביום שני דשמא בימי זיבה היא ונסתם מעיינה, נמצא לדברי רבינו שאינה תולה אלא ביום ראיתה או שראתה ג' ימים רצופין תולה עד שיעברו ז' ימים מתחלת ראיתה דשמא בימי נדה וכבר נסתם מעיינה, ועיין בפרי דעה (ט"ז סקל"א) שתמה דאף ביום א' לא נתלה דשמא דם טהור הוא ע"ש ולא הבינותי דאפי' את"ל דהכי הוא שפיר תלי' דמ"ש מדם טהור ומשוק טבחים דהא נעשה החלוק אינו בדוק כמ"ש רבינו וכיון דמקולקלת תלי' בה אך אי קשיא הא קשיא איך כתב דביום שני לא תלי' הא רשב"ג סובר דתולין בשומרת יום בשני שלה וע"ז פי' רש"י דמעיינה פתוח וכן הקשה במלכו"ט ונשאר בצ"ע. והסד"ט (סקע"ח) ושו"ע הרב (סקפ"ה) וצמח צדק פסקי דינים (סמ"ב) ופרדס רמונים (ש"ך נ"ד) וש"א דעתם כהמשל"מ ומקילין בנדות דידן אפי' ראתה רק פעם אחת כיון שהחמירו על עצמן לישב ז' נקיים והוא מקולקלת מדרבנן תולין בה וא"צ לטעם דמעיינה פתוח יעו"ש.

(א"ט) כשידוע שהיא באמצע הספירה. פי' שראתה ג' ימים רצופין דאז צריכה לישב ז' ימים ממנ"פ אם היא

שבשאלתה תולה בחברתה וזה הוי כבאים לישאל כב"א דהא א"א לטהר עד שתתלה בחברתה ומה חזית ע"ש. והקשה הרשב"א דא"כ שאלה חלוקה לנכרית שלא ראתה וא"נ ראתה כתם אחת מן הג' נשים לאחר זו נטהר את האחרות דהאיכא חדא מינייהו שאינה באה לישאל ולכן חולק הרשב"א וס"ל דהחלוק נשאר בחזקת בדוק דאין לבישת חברתה מפקיע מחזקת בדוק כל שלא עברה בשוק של טבחים ולכן אע"פ דאיכא חדא מינייהו שאינה באה לישאל עדיין הוי חוכא דמאי חזית לטהר אשה זו והא בשאלתה תולה בחברתה וכיון שהחלוק בדוק גם אצל חברתה אין שום סברא לתלות בחברתה יותר מבזו אבל לרבותינו הצרפתים דהחלוק הוי אינו בדוק סברא חזקה הוא לתלות בחברתה כשאינה באה לישאל, ועל פי זה ביאר רבינו דכשיש הסברא של מעיינה פתוח הרי הוי חלוק שאינו בדוק ושוב יש סיבה לתלות באותה שאינה באה לישאל ותולין הקלקלה במקולקל כדי שלא תתקלקל שאלת השניה.

וה"פ"ז חידש רבינו דאם אין חזקת מעייין פתוח א"א לתלות ולכן אם השאילה לנדה אחר שעבר הז' נקיים רק שלא טבלה אינה תולה בה [ובאמת בצירור זה לא הי' צריך לזה דהא מקלקלה לה שמצריך ספירה חדשה כמ"ש"כ המשל"מ ושו"ע הרב, אך הכונה גם ליום ז' עצמו לאחר שבדקה ובזה הוחזקה כבר שנסתם מעיינה ואם השאילה לה חלוקה ומצאה כתם אע"פ שאינו מקלקלה דהא סתרה הספירה מ"מ אין תולין בה שכבר נסתם מעיינה] או נדות

חידושים חוות יורה דעה סימן קצ דעת ביאורים קלו

[נד] לסופרת ז'. דוקא כשלא עבר ז' ימים מיום ראייתה שפתוח מעינה ג"כ אבל כשכבר עבר ז' ימים מיום ראייתה שיש לומר שכבר נסתם מעינה אף שעדיין לא ספרה ז' נקיים ומכ"ש כשכבר ספרה רק שלא טבלה אף שעדיין מקולקלת כיון שכבר נסתם מעינה אינה תולה וכן באותה שלא ראתה רק ראייה אחת אינה תולה אפילו בשני שלה ודוקא סופרת ז' תולה בנדה וכן טהורה תולה בסופרת ז' אבל סופרת ז' בסופרת ו' אינה תולה ועיין ביאורים:

[נה] מקולקלת. וסתר כל מה שלפניה: **[נו]** ששתיהן. וה"ה כשלא חזרה ולבשתו כשלא בדקה הראשונה קודם שפשטתו אלא קמ"ל דאע"ג שחזרה ולבשה והחלוק הוא אצל הראשונה אפ"ה השנייה ג"כ טמאה אי נמי מיירי שהראשונה בדקתו קודם שפשטתו והשתא אינה טמאה עד שתחזור ותלבשנו: **[נז]** בימי טהרתה. ובג' ימים הראשונים של ז' נקיים אינה תולה בימי נדתה. ש"ך: **[נח]** קודם שהיתה מעוברת. ומיירי שבדקה עצמה קודם ימי עיבורה דבלא בדקה בלאו הכי טהורה סעיף ל"ט. ש"ך:

אם תולה בה ובנדה שהיא מעוברת או מניקה שנסתלקו דמיה ג"כ אינה תולה כנ"ל: **(כ)** לבעלת הכתם. ואף דגם באיסור דרבנן אמרינן שאני אומר כמבואר לעיל סי' קי"ב שאני הכא דכיון שאינו ידוע אם מעינה פתוח לא יצא החלוק מחזקת בדוק כמ"ש לעיל: **(כ)** ואינה בפנינו. עש"ך דמיירי שגם החלוק אינו בפנינו והוא מדברי המשמרת הבית בתה"א דף ק"פ וז"ל הכל תלוי במקדיר או במגליד

[נד] לסופרת ז' שלא טבלה, תולה בה ובעלת החלוק טהורה, וחברתה ששאלתו **[נה]** מקולקלת: **מג.** השאלתו **(לג)** לבעלת הכתם, בין שהיתה יושבת כבר על הכתם קודם שאלה בין שראתה כתם בחלוק אחר לאחר ששאלה את זה, אין תולות זו בזו ולא זו בזו ושתייהן צריכות לחוש. וכל שכן אם השאלה לטהורה, וחזרה ולבשתו, **[נו]** ששתיהן צריכות לחוש (טור וכן מוריס נפשיטות נש"ס ופוסקים טוני זימני):

מד. לבשה חלוק בימי נדתה ולא בדקתו, ולבשתו **[נז]** בימי טהרתה ונמצא בו כתם, תולה שמימי נדותה הוא:

מה. לבשה חלוק **[נח]** קודם שהיתה מעוברת, ואחר שנתעברה לבשתו בלא בדיקה ומצאה עליו כתם, תולה ללבישת הימים שלא היתה מעוברת. וכן המניקה, תולה בעצמה כמו שתולה בחברתה. וכן זקנה מולה צענמה צימס שלא היתה זקנה), **(צ"י נשס הלשנ"ה)**:

מו. חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית **(לג)** ואינה **[נמ]** בפנינו לשאול, **[נז]** בימי טהרתה. ובג' ימים הראשונים של ז' נקיים אינה תולה בימי נדתה. ש"ך: **[נח]** קודם שהיתה מעוברת. ומיירי שבדקה עצמה קודם ימי עיבורה דבלא בדקה בלאו הכי טהורה סעיף ל"ט. ש"ך:

מו. חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית **(לג)** ואינה **[נמ]** בפנינו לשאול, **[נז]** בימי טהרתה. ובג' ימים הראשונים של ז' נקיים אינה תולה בימי נדתה. ש"ך: **[נח]** קודם שהיתה מעוברת. ומיירי שבדקה עצמה קודם ימי עיבורה דבלא בדקה בלאו הכי טהורה סעיף ל"ט. ש"ך:

מז. חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס, וחזרה ולבשתו בזמן שהיא טהורה בלא בדיקה, אם נתכבס על ידי ישראלית **(לג)** ואינה **[נמ]** בפנינו לשאול, **[נז]** בימי טהרתה. ובג' ימים הראשונים של ז' נקיים אינה תולה בימי נדתה. ש"ך: **[נח]** קודם שהיתה מעוברת. ומיירי שבדקה עצמה קודם ימי עיבורה דבלא בדקה בלאו הכי טהורה סעיף ל"ט. ש"ך:

נתיבות משה - ביאורים

בימי נדתה הרי בראי אחת סופרת ז"י ואם היא בימי זיבה בראיית ג' ימים סופרת ז"י ובכה"ג אם הוא בתוך ז' לראי ראשונה תולין בה.

ובנדה שהיא מעוברת וכו'. ר"ל מעוברת או זקינה שהיא נדה **[אפי' באופן שבסתם נדה אפשר לתלות גם בזמן הזה כגון שראתה ג' ימים רצופין וכנ"ל]** אין הטהורה תולה בה וכ"כ רבינו בחידושים, וטעמא דהא מלתא אינה קשור ליסוד דברי רבינו דלעיל **(סקכ"ט)** דגם המשנה למלך ס"ל הכי והטעם כיון שהיא בחזקת סילוק דמים וראי' זו אינו אלא מקרה ובעלת החלוק דמים מצויים אצלה ויש הוכחה להיפך שממנה בא הכתם הלכך אינה תולה בה, אך הסד"ט **(סק"ע)** חולק על המשנה למלך ודעתו דבכל ענין תולה בה ואע"פ שהיא בחזקת שאין

דמים מצויים בה מ"מ עכשיו היא טמאה, ועיין לחו"ש **(סקמ"ד)** דקודם ג' ימים נקיים יש לתלות אבל לאחר שכבר ספרה ג' ימים נקיים אין לתלות במעוברת כיון דהיא בחזקת מסולקת דמים יעו"ש ועי' בפתחא זוטא **(סקע"ה)** מש"כ בזה.

(כ) שאני הכא וכו'. כתב כן ע"פ ביאורו **(בסקכ"ט)** אבל גם להחולקים וס"ל דלא בעינן הך סברא דמעיינה פתוח ג"כ אין תולין בבעלת הכתם דלא דמי לשני שבילין כמו שביאר הכו"פ **(סקי"ג)** דכיון דאחד תלוי בהשני ליכא דין שני שבילין וכן הסכמת אחרונים וכבר תמה הסד"ט וש"פ על נקודות הכסף **(סכ"ה)** מדין זה יעויין סד"ט **(סקמ"ז)**.

(כ) הכל תלוי במקדיר ומגליד. וכ"כ בכו"פ ומנח"י

ואפי' ככיבסתו היא או ישראלית וכו' ע"ש: (לד) ע"י שפחה. נראה דמירי שכיבסתו בבית ישראל דאי כיבסתו בביתה נראה דאפי' מגליד אין להחלוק חזקת בדוק כיון שהיה בבית הנכרית כנ"ל: (לה) ג' נשים. עט"ז ס"ק ל"ו במ"ש לחלק בין שני שבילין והוא דחוק והחילוק ברור כמ"ש הרשב"א בתה"א דאין החלוק יצאה מחזקת בדוק בלבישת אשה עד שיזדמן להחלוק מקרה ידוע ומש"ה אפי' כשחברתה א"צ לשאלה כגון שהיא עובדת כוכבים שלא ראתה ג"כ טמאה דלא כנקה"כ:

דאם היא בפנינו תבדוק במקדיר או במגליד ואם אינה בקיאה תחמיר: [ס] כיבוס. ובוה"ז לא חזינן דרך בנות ישראל בכך ונראה להחמיר. ש"ך: [סא] אפילו. וה"ה אם היא לפנינו אין סומכין על דבריה לא לאיסור ולא להיתר. ש"ך: [סב] להחמיר. דספק חסרון ידיעה לא שמיה חסרון: [סג] ונמצא. ואפילו נאבד דהוי ספק מעליא כמו שכי' לעיל אפילו הכי שתיהן טמאות כיון שאין לתלות באחת יותר מהשניה: [סד] כולן טמאות. אפילו בא לשאול בזא"ז:

חזקה בדקתו בשעת [ס] כיבוס, ואינה תולה בו. ואם היא בפנינו ואומרת שלא בדקתו, תולה לומר שמתחילה היה ולא עבר על ידי הכיבוס. ואם נתכבס (לד) ע"י שפחה או עובדת כוכבים, [סא] אפילו אינה לפנינו, תולה לומר שמתחילה היה. ואם אפשר לעמוד על הברירה, כגון שמכרת במראיתו, אם מקדיר דהיינו שנכנס לתוך הבגד, בידוע שקודם כיבוס היה. ואם מגליד, דהיינו שאינו נכנס לתוך הבגד, בידוע שאחר כיבוס היה. ואם אינה בקיאה בכך, חוששת [סב] להחמיר (דעת הטל"ז):

מזו. לבשה חלוק הבדוק לה, ופשטתו וכבסתו והשאלתו לחבירתה, [סג] ונמצא עליו כתם, אם מגליד, בידוע שמהשניה היא והיא טמאה והראשונה מהורה. ואם הוא מקדיר, בידוע שמהראשונה היא, והיא טמאה והשניה מהורה:

מח. שתי נשים שלבשו חלוק אחד בדוק ונמצא בו כתם, אם הוא מהחגור ולמטה לשתייהן, שתיהן טמאות. ואם הוא למעלה מהחגור לשתייהן, שתיהן מהורות. היתה אחת ארוכה ואחת קצרה, אם הוא מהחגור ולמטה לארוכה כשם שהוא לקצרה, שתיהן טמאות. ואם הוא מהחגור ולמטה לקצרה, ולמעלה מהחגור לארוכה, קצרה טמאה, וארוכה מהורה. כמה דברים אמורים, כשלא פשמו אותו כלילה לכסות בו את ראשו, אבל אם כיסו בו את ראשו, שתיהן טמאות. ביסחה אחת מהן את ראשה ולא השניה, אותה שכיסתה את ראשה טמאה, וחבירתה מהורה:

מט. (לה) שלש נשים שלבשו חלוק אחד, או שישבו על ספסל אחד זו אחר זו, ואח"כ נמצא עליו כתם, [סד] כולן טמאות והוא שהיא הספסל מדבר המקבל טומאה. כמה דברים אמורים, בזמן שכולן שוות. אבל אם היתה אחת מהן ראוייה לראות יותר מחברתה, כגון שהיא זקנה או מעוברת או שלא ראתה

נתיבות משה - ביאורים

בדעת הש"ך [אלא שחלקו עליו להלכה ע"ש] וכ"ד הפרישה ותפארת למשה [אלא שבכונת הש"ך פי' כמש"כ רעק"א בשמו] וכ"כ בסד"ט ושו"ע הרב ופרדס רמונים דאפי' היכא דאיכא חזקתו בדוק אם רואין שמקדיר הוא הוכחה שבאמת לא בדקתו ואזלינן לקולא, מיהו אם אומרת שבדקתו ונמצא כתם מקדיר בזה ודאי דלא אזלי' לקולא ואמרי' דאיננה בקיאה וזה כתם מגליד וכ"כ בצמח צדק. (לד) כיון שהיה בבית הנכרי. כבר תמה בזה בפרי דעה (סקס"ג) דאפשר דעכו"ם אנקיותא קפדי ומ"ש

מהשאלה חלוקה לנכרית שלא ראתה מעולם יעו"ש אך לדברי השו"ע הרב דהיכא דנולד הספק קודם הלבישה תלי' בספק עברה אתי שפיר ע"ש אך רבינו לא ס"ל הך חילוק דהוא ז"ל פירש דברי הרשב"א בעד בינוני שלא בדקתו מעולם וכפי' הפרישה וכו"פ וסד"ט וש"פ דהצניעותו בחזקת נקי וצ"ע.

(לה) דלא כנקודות הכסף. והמנח"י הסכים להש"ך, אך הסכמת הפוסקים כהט"ז וכ"ד הכו"פ והסד"ט ושו"ע הרב ופרדס רמונים ועוד יעו"ש אבל בנדון דסכ"ה

[סח] העליון. כתב הש"ך ר"ל למנהג שמניחין ב' סדינין והיא שוכבת ביניהן ומהרש"ל וב"ח כתבו שעכשיו עינינו רואות שהתחתון ג"כ מתהפך כולן טמאות ומ"מ הכסת שתחת הסדין אין מתהפך כלל: **[סו] תיכף למציאת הדם.** ודוקא שבדקה עצמה בעודה לבושה בחלוק או בעודה במטה ולפ"ז בזא"ז לא מהני בדיקה רק מהאחרונה ולדעת הרמב"ם הובא בב"י אין חילוק בין בב"א בין בזא"ז: **[סז] כיצד.** אבל יש לה וסת אינה תולה באין לה וסת וכן לא הגיע שעת וסתה אינה תולה בהגיע שעת וסתה:

ד. מימיה אע"פ שנשואה, אותה שאינה ראויה לראות תולה בראויה:

נ. שלש נשים שישנות במטה אחת ומשולבות, (פי' תכופות ודנקות יחד כשליצות הסולס), שרגליהן מעורות זו בזו ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות. ואם אינן משולבות זו בזו ונמצא דם תחת האמצעית, כולן טמאות. נמצא תחת הפנימית, היא

ואמצעית טמאה, והחיצונה מהורה. נמצא תחת החיצונה, היא והאמצעית טמאה, והפנימית מהורה. כמה דברים אמורים, כשעלו דרך מרגלות המטה, אבל אם עלו דרך החיצונה, כולן טמאות, שאולי דרך עברתה נטף ממנה. והני מילי בשלא נמצא על סדין [סח] העליון (טור נסס הלא"ט), אבל אם נמצא בו, בין כך ובין כך כולם טמאות, מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך:

נא. כל זה מיירי שלא בדקה שום אחת מהן, או שבדקו שלשתן ומצאו טהורות, אבל אם בדקה אחת או שתיים ומצאו טהורות, הן מהורות והאחרת שלא בדקה, טמאה. ואם בדקה גם השלישית ומצאה מהורה, כולן טמאות. ואם בדקה אחת ומצאה טמאה, האחרות שלא בדקו תולות בה, והן

טהורות. בדקו שתיים ומצאו טמאות, הן טמאות, והשלישית מהורה, מפני שתולה בהן. והא דתלינן באותה שמצאה טמאה, לטהר האחרת, וכן הא דמטהרינן לאותה שמצאה מהורה, דוקא שקנחה עצמה בעד שנידה מיד (לו) [סו] תיכף למציאת הדם, אבל אם שהתה כדי שיעור בדיקה, דהיינו כדי שתקנח בחורין ובסדקים, אין הבדיקה מועלת לטמאה לטהר האחרת, ולא לטהרה לטהר עצמה:

נב. כמה דברים אמורים, כשכולן שוות. אבל אם אחת ראויה לראות יותר מחברתה, שאינה ראויה תולה בראויה. [סו] כיצד, אחת זקנה שעברו עליה שלשה עונות ולא ראתה, ואחת ילדה, זקנה מהורה, וילדה טמאה. אחת מעוברת שהוכר עוברתה, ואחת שאינה מעוברת, מעוברת מהורה, ושאינה מעוברת, טמאה.

נתיבות משה - ביאורים

במשולבות מטמאין לכולהו אע"פ שעתה אינן משולבות ובודאי לא נפל עכשיו הכתם, וכן קשה דבעלו דרך החיצונה מטמאין לכולהו אע"פ שאינן משולבות אע"פ שכבר עבר זמן מה מעת שעלו למטה ונמצא הכתם הרי דלא חשבינן כאילו עתה נפל דהא מטהרינן בכה"ג לאותה שבדקה ומצאה טהורה תוך שיעור וסת של מציאה וצ"ע.

בשתי נשים שנתעסקו בצפור הסכימו הפוסקים להש"ך והחילוק מבואר בכו"פ סקי"ג יעו"ש. **(לז) והרז"ה באמת חולק ע"ז.** וצ"ע דהרז"ה מקיל יותר דאפי' אחר שיעור וסת מהני אם בדקה ומצאה טהור להציל עצמה ויותר קשה מה מהני הבדיקה לאחר זמן רב, ועיין בפרדס רמונים (ט"ז סקל"ח) דתמה ע"ז, והקשה עוד גם על סברת הרא"ה דחשבינן כאילו עתה נפל דהא

(ל"ז) מכתמי עד הבדוק. עט"ז ס"ק מ"ח שהביא מכאן ראייה למ"ש בסעיף ל"ח והוא מגומגם הרבה להמעיין. עוד הביא הט"ז תשובת הרב בסי' צ"ו באשה שהיתה בעלת חטטין והיתה רגילה לראות מראות לבנות וירוקות וכל חלוקה היה מלוכלך במראות ההם והיה סביב כתם אחד מראה אודם והחמיר הרמ"א כיון שמראה זו היא ודאי מהמקור תולה בו אף האדום כמו בנתעסקה בתרנגולת שתולה בו כל מיני דמים וה"נ הוי כידוע שנתעסקה במקור והט"ז חלק עליו. ונראה דפלוגתייהו אינה אלא בלא הרגישה אבל בהרגישה שיצא דם ממקורה ומצאה מראות טהורות על חלוקה וגם מראה אודם לכולי עלמא אינה תולה אפי' היא בעלת חטטין אינה תולה לומר שהרגשה היה מחמת המראות טהורות כמו בסימן קפ"ח סעיף א' ואודם הוא מהחטטין

[סח] דמים שלא ראתה מעולם, ואחת שראתה, שלא ראתה, מהורה. ושראתה, טמאה. אחת מניקה ואחת שאינה מניקה, מניקה, מהורה, ושאינה מניקה, טמאה. וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה, שאם לבשה חלוק בזמן שאינה מעוברת, ואח"כ לבשתו בזמן שהיא מעוברת, ונמצא עליו דם, תולה בימים הראשונים שלא היתה מעוברת, וכן מניקה וזקנה, ומהורה. ואם היו כולן שוות מניקות או זקנות או אחת זקנה ואחת מניקה, אין תולות זו בזו. היו שלשתן ערומות ושוכבות על המטה או יושבות על הספסל כאחת, ונמצא דם תחת אחת מהן, אפילו תחת האמצעית, כיון שכל אחת מכרת מקומה אותה שתאמר: [סט] ברי לי שלא באתי

למקום שנמצא הדם, מהורה. ואם נמצא ביניהן, השתים שנמצא ביניהן טמאות, והאחרת מהורה. ואם עלו דרך החיצונה ונמצא תחת החיצונה, כולן טמאות. תחת האמצעית, אמצעית ופנימית טמאות, והחיצונה מהורה. תחת הפנימית, היא לבדה טמאה, ושתים החיצונות טהורות. ואם היה להן עסק לצד פנים שדרכן לקרב לצד הפנימי, כגון שהן מוחנות ברחים, ונמצא דם תחת הפנימית, שתים הפנימיות טמאות, ואם נמצא תחת החיצונה, היא טמאה ופנימית מהורה, שאין פנימית דוחקת לכא לצד החיצונה:

גג. הא דאמרינן: נמצא דם בחלוק או מטה או ספסל כולן טמאות, אם נתעסקה אחת בכתמים, כולן מהורות, שכולן תולות בה והיא תולה בכתמים:

גד. אין בכתמים משום וסת. כיצד, מצאה כתם בר"ת, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו. חוץ (ז) מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראייות לכל דבר:

נתיבות משה - ביאורים

(ל"ז) עוד הביא. הט"ז תשובת הרב בסימן צ"ז כצ"ל. והחמיר רמא כיון שמראה זה הוא ודאי מהמקור וכו'. אבל אם נסתפק לן אם מראה הלבן והירוק הוא מהמקור טהורה כן הוא בתשובת הרמ"א שם וכ"כ בשו"ת מעיל צדקה סי' כ' וכ"כ הסד"ט וכן משמע דעת רבינו ואפי' אין במה לתלות המראה הטהור לא אמרי' דהוי

מגופה כ"כ שם ברמ"א ואפי' אם האדום מקיף הלבן ונראה ככתם אחד טהור, ובלחור"ש ובפרדס רמונים כתבו דלדעת הט"ז בכה"ג טמא ע"ש.

תדע. דהא טמאה בלא מצאה כלל ולא תלינן במראות טהורות, כונת רבינו להוכיח דרוב פתיחת המקור למראות טמאות דאת"ל דרוב פתיחת המקור למראות

ולא מצאה דם אינה חוששת לכתמים שהן פחותין מגריס הנמצאין בחלוקה כי שיעור וסת מההרגשה שוהה הדם ליפול כמו שהוכחתי לעיל בכמה דוכתי לכן אינה חוששת שנפל דם ממנה על חלוקה קודם הבדיקה ולא פליגי הרמ"א והט"ז רק ברואה בלא הרגשה ובהא נראה עיקר כט"ז וראיה מנדה דף נ"ב דחוששת לכתם משום זוב ואי מתעסקת לעסק במקור דמיא וכדעת הרמ"א הא אם נתעסקה במיני דמים ודאי תולה הכל בהעסק וא"כ ה"נ תתלה הכל הג' גריסין ביום א' כיון שנתעסקה ביום אחד במקור ודאי לעסק דמי ואף דאין תולין כתם בכתם היינו מטעם דהכתם אינו ודאי מגופה אבל קשה הכא ממ"נ אי ביום א' לאו מגופה קאתי הרי היא טהורה ואי מגופה אתי תתלה הכל דהא נתעסקה במקור אלא ודאי דלא דמי כלל לעסק וא"ל מאי בעי הש"ס אי תולין כתם בכתם ליפשוט מהכא דאי תולין אמאי חוששת משום זוב הא אם ודאי ראתה ביום א' ולא היתה יודעת שיעורו ודאי דהיתה תולה כל הכתמים שהיתה מצאה ביום שני דהא אפילו חברתה תולה בה אי נימא דתולין כתם בכתם וכשם שתולה בחברתה כך תולה בעצמה כמבואר בסי' ק"צ א"כ ה"נ תתלה הכל ביום ראשון דזה אינו דכיון דנולד הספק אח"כ הוי כמו להבא דאמרין שם דודאי אינה תולה ע"ש בתוס' ד"ה כאן למפרע כנ"ל:

נתיבות משה - ביאורים

והוכיח הרמ"א דינו. מדלא משני הש"ס דמיירי דראתה ג"כ מראות טהורות וכו'. מדברי רבינו משמע דהבין כונת רמ"א כמו שפי' הפרדס רמונים והלחוש' ש בדרך הראשון והמלכו"ט וכ"כ בהגהות והערות (אות מ"א) דמעיקרא סבר הרב דמה שטיהר שמואל בלא הרגשה דכיון דלא ארגשה מזה ראי' שלא יצא הדם ממנה אלא מעלמא ואח"כ דחה הרב דס"ל לשמואל דבעינן הרגשה דוקא ע"ש דלא כהסד"ט (סקצ"ג) שפי' כונת הרב בדרך אחר ע"ש. ולפ"ז יוצא דלדעת הרב להלכה לא בעינן הרגשה דוקא אלא להוכיח שהוא ודאי מגופה שהרי כתב שם בתשובה דלמסקנא לא קיימא הכי דבעינן הרגשה דוקא, [ונכבר העיר כן בהגהות מהר"ב רנשבורג (דף נח.) בדברי התוס' ד"ה רב אשי אך עיין בחכמת בצלאל (שם) שמיישבו שפיר] אבל דעת רבינו להלכה אינו כן אלא דבעינן הרגשה דוקא כמש"כ בכמה מקומות דבדודאי מגופה הוי דרבנן אם לא הרגישה עי' לעיל סק"א. **אלא** ודאי. דבהרגשה דהוי מדאורייתא אינה תולה, ובהגהות והערות (אות מ"ב) הביא מגליון דברי חיים זצ"ל שכתב ולא זכיתי להבין דבריו דהא באמת משני הש"ס לעולם דארגישה ואימר הרגשת עד הואי

ואפילו אם האודם הוא פחות מגריס אינה תולה במאכולת והטעם דרוב פתיחת המקור מנשים למראות טמאות הן תדע דהא טמאה בלא מצאה כלל ולא תלינן במראות טהורות. וראיה ברורה לזה דהרמ"א בתשובה מביא ראיה לדבריו מהא דריש פרק הרואה כתם דמקשה אשמואל מעד שנתן תחת הכר אי דארגשה עגול אמאי טהור אי דלא ארגשה משוך אמאי טמאה והוכיח דינו מדלא משני הש"ס דמיירי דראתה ג"כ מראות טהורות ודחי דלשמואל בלא ארגשה טהורה אפי' ודאי מגופה ואם נאמר דאפילו בהרגשה תולה האודם במאכולת כשהוא פחות מגריס וההרגשה במראות הטהורות הדרא קושיית הרב לדוכתא דלישנא דמיירי בדארגשה ומצאה גם מראות טהורות ומש"ה עגול טהור דתלינן במאכולת ומשוך טמא אלא ודאי דבהרגשה דהוי מדאורייתא אינה תולה ועוד דרוב המרגישות רואות דם טמא תדע דהא הרגישה ולא ראתה כלל ג"כ טמאה וחזינן דחשיב בש"ס בין הוסתות רואות דם טמא מתוך דם טהור וכן נראה דאפילו ראתה על עד שהוא מלוכלך בודאי מדם מראות טהורות טמאה כשהרגישה וכן אפי' נאבד מקצת העד טמאה ואינה טהורה כשהרגישה רק כשיודעת בכירור שלא ראתה על העד רק מראות טהורות אבל כשבדקה עצמה בתוך שיעור וסת להרגשה כמבואר בסי' קפ"ח

טהורות א"כ הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלל לא מראה טמא ולא מראה טהור למה מטמאין לה משום דאמרין דודאי יצא טפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק אדרבה נימא איפכא דודאי יצא מראה טהור ונתקנח או נימוק כיון דרוב פתיחת המקור למראות טהורות ניזיל בתר רובא אלא ע"כ דרוב פתיחת המקור למראות טמאות ומשום הכי מטמאין לה דאמרין ודאי יצא מראה טמא ונתקנח או נימוק. גם אין לומר דהוי ספק השקול דכיון דיש לה חזקת טהרה נימא דמראה טהור הי' ונאבד אלא ע"כ דרוב פתיחת המקור למראות טמאות, ועוד ראי' יש להביא לזה משבועות (דף יח) דאמר' כניסה תנינן וכו' ודחי לא בשלא סמוך לוסתה ואפרישה ואי סלקא דעתא דהוי ספק השקול לוקי כגון שאמרה מרגשת אני פתיחת המקור ופירש באבר חי דאז חייב בקרבן כשנמצא אח"כ דם ואתי שפיר לשון נמצא שהרי מתחלה הי' ספק אם ההרגשה הוא למראה טמא או למראה טהור ומקרי שוגג דלמה יפרוש באבר מת הרי יש לה חזקת טהרה והוא ספק השקול אע"כ דרוב הוי למראות טמאות ולכן לא יכול לאוקמי כן דלשון נמצא לא אתי שפיר דודאי הי' דם כיון דרוב פתיחת המקור למראות טמאות.

נתיבות משה - ביאורים

המכה ג"כ מרגשת בפתיחת המקור, וא"כ ה"נ נתלה ההרגשה במראות הטהורות, והדם במכה דמאי שנא דהא הרגשה סברא דאורייתא רק היכא דליכא למתלי במידי אחרניא ובאמת מטעם זה עצמו כתב בשו"ת גבעת שאול (סי' ס"ז) והביאו הפ"ת (סי' קפ"ח סק"ה) להתיר בכה"ג.

ולכך כתב רבינו ועוד דרוב המרגישות רואות דם טמא ובשלמא ביש לה מכה שידוע שיוצא ממנה דם אפשר לומר שאיתרע להך אתתא הך רובא ולכן תלינן ההרגשה במידי אחרניא במכה אבל בסתמא איך אפשר למתלי ההרגשה במראה טהור כיון דרוב ההרגשה למראה טמא הוא אזלינן בתר רובא וטמאה.

ונראה דרבינו מודה למה שכתב בשו"ת שב יעקב (סי' מ"ד) והביאו הפ"ת (סק"ג) באשה שהיתה מתעטשת בחוזק וכח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה וכו' ע"ש דהתם נמי אתרע להך אתתא הך רובא דהרי שכיח בין הנשים הרבה דמחמת העיטוש ניתזין מי רגלים ותלינן במצוי דהיתה הרגשת מי רגלים והדם הוא ממאכולת דכיון דאיכא למתלי ההרגשה במידי אחרניא וליכא רובא המכריע ההרגשה בדם טהורה ודלא כמלבו"ט (סק"ב) שהבין דפליג רבינו על השב יעקב.

וחזינן. דחשיב בש"ס בין הוסתות רואות דם טמא מתוך דם טהור, לא הבינותי מה כונת רבינו בזה הלא שם מיירי במקרה של וסת ואין זו ראי' דרוב מרגישות הוא דם טמא דהרי חשיב נמי התם מפקת וכו' אע"פ דאין זה דרכן של רוב נשים.

וראי' מנדה דף נב: צ"ב דהתם י"ל דנתעסק ג' ימים במקור ויש לחוש שכל יום יצא כגריס, ואם כונתו לומר דע"כ צריך לתלות דכל הג' גריסין יצא ביחד כיון דאתרמי זה אצל זה ואם לא יצא ביחד איך אפשר לומר דיצא ואתרמי שיהא הכל בכתם אחד לדעת הרמ"א, כבר הרגיש בזה הרמ"א עצמו בתשובה זו"ל ואין להקשות א"כ אמאי חולקים חכמים שם וס"ל דאית בה משום זוב וראתה כתם זו בג' ראיות ואיך יתרמי שיהיה הכל בכתם אחד זה אינו קשה כלל חדא דכבר נתבאר דיותר מדמין לחומר ממה שמדמין לקולא אע"ג שכתמים דרבנן ועוד דשאני התם דתלינן הכל בראיות גופה דעביד דמתרמי להיות הכל כתם אחד אבל אין לומר שמקצתו הוא מן המקור ומקצתו ממקום אחר ונעשה הכל כתם אחד עכ"ל וכונת רבינו אינו ברור לי וצ"ע.

וא"כ מבואר בש"ס דגם בהרגשה תולין והא ודאי הסברא יותר לתלות ההרגשה ממראות הכשרות שידענו כם שבאים ממקור ובהרגשה ממאי דמבואר בש"ס דתולין בהרגשת עד עכ"ל וכבר הרגיש בזה הסד"ט (סקצ"ג) וכן הקשה במלבו"ט, אמנם לענ"ד דברי רבינו מוכרחים דהרי פסק שם הרמ"א דבפחות מכגריס תולין במאכולת אפי' נראה שהוא כתם אחד והשתא קשה למה לא מוקים הגמרא בדארגשה ולהכי עגול טהור דתולין במאכולת וע"כ לומר דבהרגשה דהוי מדאורייתא אינה תולה כלל דכיון דרוב פתיחת המקור למראות טמאות אינה יכולה לתלות. משא"כ במסקנא דאיכא למימר הרגשת עד הוא ולא היתה כלל הרגשת פתיחת המקור שפיר יש לתלות במאכולת בעגול, שו"ר שכ"כ בלחו"ש. וגם בלא"ה מוכרחין דברי רבינו דהרי בהו"א דהקשה מעד שהוא נתון תחת הכר אי דארגשה וכו' ר"ל דהרגשה פתיחת המקור ואח"כ בדקה בעד שתחת הכר ובמסקנא דאמרי' אימר הרגשת עד על כרחך מיירי דלא הרגשה לפני הבדקה אלא בדקה עצמה ובשעת הבדיקה הרגשה פתיחת מקור ואימר הרגשת עד והשתא קשה למה הצריך לאוקים אוקימתא אחריתי נימא דלעולם הרגשה פתיחת המקור לפני הבדיקה ושוב בדקה עצמה אלא שמצאה גם מראות טהורות אע"כ דלא תלי' אם ה' הרגשה ודאית במראות טהורות אם מצאה מראה טמא.

ועוד. דרוב המרגישות רואות דם טמא, משמע דאיכא ב' טעמים לפרש למה אין תולין, ונראה הכונה דמתחילה כתב דכיון דהרגשה הוא דין דאורייתא לא תלינן דלא הקילו חכמים בדיני תלי' אלא בכתמים שהן ודאי דרבנן והם אמרו להחמיר והם אמרו להקל לתלות אבל בהרגשה דאיכא ספיקא דאורייתא אם ממנה הדם והרגשה לא הקילו חכמים לתלות זולת אם איכא למתלי ההרגשה במידי אחרניא דהיינו דעצם ההרגשה איננו הרגשה בודאי דיוכל לתלות בהרגשת עד וכיו"ב בהא תלינן בספק אם הדם ממנה או מעלמא כמו בבדקה בעד שאינו בדוק או בבדוק וטחתו ביריכה בעגול כמש"כ רבינו לעיל סקכ"ז.

אמנם עדיין אינו מספיק שהרי כתב רבינו שם דאפילו בהרגשה ודאי אם יש לתלות במידי אחרניא תולין כגון ביש לה מכה במקור שידוע שמוציא דם דטהורה אפילו במרגשת פתיחת המקור דתלינן ההרגשה שהיא מחמת דם המכה כיון שהמכה במקור ומחמת דם

(א) לתוך הספל. עט"ז ס"ק א' ותירוצו דחוק מאד ולעפנ"ד נראה ליישב דהנה התוספות והרא"ש כתבו אהא דמקשה הש"ס ודילמא בתר דתמו מיא אתי דם דהיינו דבתר דתמו מיא רק היא שותתת ויש לנו לטמאותה ע"ש ולפי פירושם קשה ג"כ אר"י

דמטמא בעומדת ושותתת ובמקלחת מטהר כמו שפסק הרב כאן ואמאי מטהר בעומדת ומקלחת ניהוש דבתר דתמו מיא שותתת היא ובעומדת ושותתת מטמא א"כ גם בעומדת ומקלחת ליטמא דהא בתר דתמו מיא שותתת היא וע"כ צריך לומר דר"י במתני' קאי אמאי דאמר ר"מ דמיירי

בנמצא תוך הספל ובזה מטהר רבי יהודה בנמצא בתוך הספל אז ודאי בשעה שהיתה מקלחת נפל הדם דבשעת הקילוח נופל למרחוק דאי בתר דתמו מיא דאז היא שותתת ומחמת ששותתת הדם נופל סמוך למקום עמידתה דהיינו על שפת הספל ועל שפתו איבעי ליה לאישתכוחי וכ"כ הר"ן בתשובה סימן מ"ט בהדיא דאפילו ביושבת ומקלחת ונמצא דם רק על שפתו דספל טמאה משום חששא בתר דתמו מיא וא"כ מכ"ש עומדת ומקלחת ונמצא הדם רק על שפת הספל והשתא אתי שפיר דבמקלחת נקט דוקא לתוך הספל דנמצא על שפת הספל טמאה מטעם הנ"ל ובשותתת נקט על שפת הספל דאז אורחא דמילתא שיהיה הדם נמצא על שפתו ואם נמצא בתוך הספל מ"מ טמאה ד"ל דהמים העבירו הדם מעל שפתו לתוך הספל והנה ביושבת ומקלחת ולא נמצא הדם רק על שפת הספל ולא בתוכו מטמא הר"ן שם אף שגם הוא מטהר ביושבת ושותתת

הכי אפשר לתלות האודם במידי אחרונא וטהורה וזה דוקא כשלא הרגישה אבל כשהרגישה טמאה ולא תלינן ההרגשה במראות הטהורות והאודם במכה ואפילו בדקה עצמה בעד שאינו בדוק בשעת הרגשה טמאה ועיין ביאורים: **[א]** עומדת. בין

מקלחת בין שותתת: **[ב]** תוך הספל. אבל אם נמצא על שפת הספל טמאה ועיין ביאורים

סימן קצא

דין אשה שמצאה דם בהשתנה

א. האשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי

רגליה, בין שהשתינה והיא **[א]** עומדת, בין שהשתינה והיא יושבת, הרי זו טהורה. ואפילו הרגישה גופה ונודעוזה, אינה חוששת, שהרגשת מי רגליה היא זו שאין מי רגלים מן החדר, ודם זה דם מכה הוא בחלחולת או בכוליא: הגה וי"ל דאין להמירה ללא ציוצנת והשמינה, לנל בעומדת, אם מקלחת **(א)** **[ב]** למון הספל

נתיבות משה - ביאורים

דנמצא על שפת הספל דהא בתר דתמו מיא שותתת היא. ולכן נראה דגם לדעת הט"ז איכא נפק"מ לדינא דודאי היכא דמקלחת מתחלה ומרחקת רגליה ומשימה את הספל בין רגליה אזי גם השתיתה שאחר הקילוח יורד לאמצע הספל וקמ"ל הטור דטהורה אע"פ שהשתא איכא תרתי לרעותא כיון דליכא הוכחה לאיסורא דשמא בשעת הזינוק בא הדם וכמו שכתב בשו"ע הרב **(סק"א)** בדעת רמ"א ולא כדעת הב"ח ונמצא דחידוש גדול יש כאן דכיון דהקילוח הוא לתוך הספל טהורה בכל ענין אע"פ דשותתת אח"כ כיון דליכא הוכחה לאיסור ולפ"ז מש"כ הטור אבל שותתין על שפת הספל מיירי בשותתת מתחלה דהרי שתיתה שלאחר הזינוק הוא תמיד בתוך הספל שהרי הצריכה להרחיק רגליה נמצא דהטור לא כתב כלל הדין של דלמא בתר דתמו מיא דלא שייך זה בעומדת אא"כ עשה שלא כדרכה, ובאמת זה דוחק דהא הרא"ש כתב דלר' יוסי עומדת יש לה דין כמו לר"מ ביושבת והו"ל להטור לפרש דיש לחוש לר' יוסי לדלמא בתר דתמו מיא אתא דם.

(א) ותירוצו דחוק מאד. הנה לכאור' משמע דלהט"ז אין שום נפק"מ לדינא במקום מציאת הדם אם נמצא תוך הספל או על שפת הספל והטור אורחא דמלתא נקט דבמקלחת אי אפשר אלא כשמרחבת זו מזו ומשימה את הספל בין רגליה נמצא שיורדין מ"ר עם הדם לתוך הספל ולא על שפת הספל להכי נקט תוך הספל ובאמת אם תמצא הדם בשפת הספל ג"כ טהורה דכיון דמקלחת הוי חדא לטיבותא וליכא למיחש משום הדור מ"ר למקור, אבל בשותתת ועומדת היינו סומוכת רגליה זו אצל זו ואז א"א לה לקלח רק שותתין ממנה בנחת והספל משימה סמוך לבין רגליה ועל כן שותתת על שפת הספל ולהכי נקט על שפת הספל ובאמת אפי' תמצא בתוך הספל נמי טמאה דכיון דעומדת ושותתת הוי תרתי לרעותא וחיישי' דהדור מ"ר למקור ואיתו דם כך פי' הט"ז דברי הטור אך קשה ע"ז דלמה ליה להטור לכתוב זאת אם אין בזה שום נפק"מ לדינא ולא היה לו להוסיף על דברי הרא"ש רק יכתוב בקצרה דמקלחת טהורה ושותתת טמאה, ועוד דקשה לדעת הט"ז דגם בעומדת ומקלחת ליטמא היכא

דגם בשעה שהיתה מקלחת היה לו להדם לירד לתוך הספל ע"ש וא"כ נראה דאפשר דגם הרא"ש מודה בהא משום הוכחה זו ולא מטהר רק ביושבת ושותתת דליכא הוכחה:

מ"מ מטמא אפילו במקלחת כשלא נמצא הדם רק על שפתו ולא בתוכו משום דאיכא הוכחה שבודאי ממקור אתי דאי ממקום המי רגלים גם בתוך הספל איבעי ליה לאישתכוחי

נתיבות משה - ביאורים

בעומדת ומקלחת ונמצא הדם "רק" על שפת הספל משמע דכל היכא דליכא הוכחה לאיסור טהורה וכמש"כ בשו"ע הרב בדעת רמ"א. אבל ממש"כ מתחלה דר' יוסי קאי אמאי דאמר ר"מ וכו' משמע דמודה לר"מ דבעי' הוכחה להיתר וצ"ע.

וקשה לי דאיך נוכל לפרש דהרא"ש מודה דביושבת ונמצא על שפת הספל דטמאה הלא לעיל (סי' ק"צ סק"ד) כתב רבינו דבתר דתמו מיא שוב ליכא הרגשת מ"ר והוי כנמצא כתם על חלוק בינוני דטהורה לגמרי ובשלמא בעומדת ושותתת דהוי תרתי לרעותא אמרינן דבשעת השתיתה באה הדם כיון דעומדת ואין רחמה נפתח כ"כ המ"ר הדור למקור וי"ל דצער הנרגשת בתחלת הטלה הוי הרגשה וחשיב כבדיקה, אבל ביושבת ומקלחת ונמצא על שפת הספל הרי בתר דתמו מיא ליכא חשש הרגשת מ"ר והוי כנמצא כתם על חלוק בינוני דהא מ"ר אינו בדוק מדם וגם אינו מוחזק בדם ולכן הוי המ"ר כמקום בינוני והכא דליכא חשש הרגשה טהורה לגמרי כדעת הב"ח סי' ק"צ דבכתם על חלוק בינוני טהורה וא"כ אף אם נמצא על שפת הספל צריך להיות טהורה וכן קשה בעומדת ומקלחת ואח"כ שותתת ונמצא על שפת הספל לדעת רבינו שם צריך להיות טהורה אך י"ל ע"פ מש"כ חזו"א (סי' צ' סק"ב) דאין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת מ"ר ולא יתכן שהדם ישאר על שפת הספל ולא יגררוהו מ"ר לתוך הספל וכיון שנמצא על שפת הספל ע"כ דבתר דתמו מיא בא שם מן המקור וטמאה אבל מ"מ אינה טמאה רק טומאת כתם דבתר דתמו מיא ליכא הרגשת מ"ר כמש"כ רבינו שם יעו"ש ועל כרחק צריך לפרש כן לדעת הר"ן דהא ס"ל דבנמצא על שפתו וגם בתוכו מטהר רבי יוסי כיון דליכא הוכחה לאיסורא אבל בנמצא רק על שפתו טמא דהוי הוכחה לאיסורא וקשה הרי איכא למימר דהדם הגיע ממקום מ"ר בשעת השתיתה ועל כרחק דזה רחוק לומר כן דאם איתא דמכה יש לה הו"ל להדם לבוא בשעת הזינוק וא"כ רגלים לדבר שהוא מן המקור והוי כמ"ר בדוקין אלא דמ"מ טמאה כתם דליכא הרגשה ומוכח שם בדעת רבינו דאפי' את"ל דהרא"ש מודה היינו מטעם דכיון דאיכא הוכחה אמרי' בא דם כאורחיה, אבל לא אמרי' לר' יוסי כלל הסברא של הדור מ"ר למקור ובעומדת ושותתת אמרי' הדור מ"ר אבל לא ביושבת אפי' היכא ששותתת

דגם הרא"ש מודה. דהיינו דליכא פלוגתא בין הרא"ש והר"ן ותרומיהו ס"ל דאם איכא הוכחה לאיסור כגון שנמצא על שפת הספל בין עומדת ומקלחת ובין יושבת ומקלחת טמאה דודאי בתר דתמו מיא אתא דם אבל כל דליכא הוכחה לאיסור אע"פ דליכא גם הוכחה להיתר טהורה כגון ביושבת באמצע הספל ושותתת או ביושבת על שפת הספל ונמצא על שפתו וגם בתוכו טהורה, ולכן הטור בכונה נקט מקלחת לתוך הספל והיינו שנמצא הדם בתוך הספל וכמו שאפרש בסמוך, [ומש"כ רבינו ולא מטהר רק ביושבת ושותתת דליכא הוכחה פי' היכא דליכא הוכחה לאיסור וכנ"ל] ומ"מ נראה דגם לדעת רבינו איכא פלוגתא בין הרא"ש והר"ן לענין עומדת ושותתת דלהרא"ש בעומדת ושותתת אמרינן הדור מ"ר למקור גם לר' יוסי כיון דהוא תרתי לרעותא ולכן טמאה בין נמצא בתוך הספל בין בשפת הספל ורק בעומדת ומקלחת לא אמרי' הדור כיון דהוא חדא לטיבותא אבל לדעת הר"ן יתכן דס"ל דלר' יוסי לא אמרינן הדור מ"ר למקור גם בתרתי לרעותא ורק היכא דאיכא הוכחה לאיסור דהיינו באופן שנמצא בשפת הספל דמוכחא מלתא דבתר דתמו מיא אתא דם טמאה וכ"כ בפרדס רמונים.

וז"ל הטור אבל בעומדת שהמקום צר לה אם מזנקת בתוך הספל שהמים יוצאין בקילוח טהורה אבל אם שותתין על שפת הספל טמאה עכ"ל ולדברי רבינו הכי פירושו אם מזנקת בתוך הספל פי' שעומדת על שפת הספל ומזנקת הדם בתוך הספל טהורה ומיירי גם באופן דאיכא שתיתה בגמר הקילוח דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי לאשתכוחי, אבל אם שותתין על שפת הספל פי' ששותתת ונמצא דם על שפת הספל טמאה וה"ה אם נמצא בתוך הספל טמאה כיון דמיירי ששותתת מתחילה אמרי' דהדור מ"ר למקור ואורחא דמלתא נקט על שפת הספל דכששותתת הדרך שימצא על שפתו וכשנמצא בתוכו אמרינן דהמים העבירו הדם מעל שפתו לתוך הספל וטמאה דהוי תרתי לרעותא. והיכא דעומדת באמצע הספל ומקלחת ואח"כ שותתת באמצע הספל ונמצא דם לא נתבאר להדיא מדברי רבינו דינו אם טמא להרא"ש כיון דליכא הוכחה להיתר דאפשר דעומדת דהוי תרתי לרעותא חמור טפי ובעינן הוכחה להיתר, וממש"כ לעיל וא"כ מכש"כ

(ב) על שפת. עש"ך ס"ק ב' וק"ו אם שותתת תוך הספל עיין פירושו בב"ח הוא דחוק: **(ג) וי"א** דאפילו וכו'. עש"ך ס"ק ג' שהוכיח מהש"ס ועיין ביאורים בסי' ק"צ ס"ק כ"ז מ"ש שם דיש ליישב הוכחה זו: **(ד) ובעומדת בכל ענין טמאה.** ודוקא שהספל היה בדוק אבל כשהוא רק בינוני טהורה דבש"ס נדה י"ד מדמה מי רגלים שנכנסו למקור לעד בינוני ומבואר בסי' ק"צ סעיף ל"ז דבעד בינוני אם שחתו בירכה קודם הבדיקה

ואפילו ביושבת ונמצא הדם רק על השפה ולא בתוכו מטמא הר"ן: **[ג] שפת.** וק"ו בתוך הספל. ש"ך: **[ד] בכל ענין.** דבעינן ג' לטיבותא יושבת ומקלחת תוך הספל ודוקא בספל בדוק מעיקרא אבל בספל בינוני טהורה ומיירי בנמצא דם במקרה אבל במוצא דם תמיד יבואר לקמן ונמצא שם דם, טהורה. אבל אם שותתת (ב) על [ג] שפת הספל ונמצא שם דם, טמאה, דהואיל (והמקום) נר חורין למקור ומציאים דם, (הטור נשם הרא"ש). (ג) וי"א דאפילו ציוצנת אין להחיר אלא צמקלחת ונמצא הדם תוך הספל, אבל על שפת הספל, טמאה. (ד) ובעומדת, [ד] בכל ענין, טמאה. (מרכיב ה"נ וצ"י נשם הגהות מיימוני וצ"ד וצ"ו סימן ק"ל וכן משמע משנת הר"ן ומהר"ס

נתיבות משה - ביאורים

הדם הוא מעת הקילוח מ"מ טמאה מספק שמא בתר דתמו מיא אתא דם דבעי' הוכחה להיתר דוקא וע"ז אתי שפיר דכש"כ בשותתת מתחלה ועד סוף דיש יותר לחוש דהדור מ"ר למקור בתחלת השתיתתה אך כ"ז ניחא לדעת הב"ח דביושבת ונמצא על שפת הספל טהור להרא"ש וא"כ מה ששותתת בסוף אינו הוכחה לאיסורא אלא דמ"מ בעומדת מטמאין דהוי תרתי לרעותא א"כ אתי שפיר הק"ו, אבל לדעת רבינו לעיל סק"א דלהרא"ש טמא דהוי הוכחה לאיסורא ליכא ק"ו ועי' בחידושי הארכתי יותר.

(ג) בסימן ק"צ ס"ק כ"ד. ושם כתב רבינו דמי רגלים הוי כעד בינוני ואם בבדיקה בעד בינוני אע"פ דאיכא חשש הרגשה טמאה כתם, במי רגלים טהורה לגמרי דליכא חשש הרגשה דבתר דתמו מיא ליכא הרגשה ואין בזה רק טומאת כתם וכיון דמ"ר הוא גדר בינוני הוי כנמצא כתם על חלוק בינוני ומחתינן חד דרגה מבדיקה ע"ש, אך לפ"ז יש להבין שיטת רבינו חננאל דמטמא כתם, וצ"ל דר"ח ס"ל דרבי יוסי מודה לר"מ דחיישינן הדור מ"ר למקור ואייתי דם היכא דעומדת ואיכא חשש הרגשה ודינו כבדיקה בעד בינוני דטמא כתם אלא דלפ"ז צ"ל דהיכא דיושבת ומזנקת ואח"כ שותתת בתוך הספל ונמצא בו דם טהורה לר"ח דהא ביושבת ומזנקת לא אמרי' הדור מ"ר למקור ובשתיתתה דאחר הזינוק ליכא חשש הרגשה וא"כ הוי ככתם הנמצא על חלוק בינוני דטהור וכמו דס"ל לשו"ע הרב, אבל ביושבת על שפת הספל ומזנקת ונמצא על שפת הספל דהגיע בשעת השתיתתה אין לטהר אע"פ דכתם על חלוק בינוני דמי דכבר כתבתי לעיל דבכה"ג דנמצא על שפת חוששין שהגיע מן המקור ולא מן המ"ר ונחשב המ"ר לענין זה כבדוק דאם איתא דממ"ר אתא הו"ל לאתויי בשעת זינוק.

לבסוף ונמצא בשפת הספל אלא חיישי' דאתא דם כאורחיה, אך לפי מה שביארתי שם דברי רבינו אינו מוכרח יעו"ש.

ודע עוד דמבואר בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) ובפרדס רמונים (עמוד רס"ט) וערוך השולחן (סי' וכו"מ בחכמת אדם (כלל קי"ד ס"ב) דלהרא"ש ביושבת ונמצא בשפת הספל טהורה, אבל בשו"ת פנ"י (יור"ד ס"א) ובחזו"א (סי' צ' סק"ב) מבואר כדברי רבינו וכו"מ בהגהות הב"ח על הרא"ש ע"ש.

(ב) הוא דחוק. פי' דלדעת הב"ח [ע"פ הבנת פר"ר] כונת הטור אבל אם שותתין על שפת הספל והדם נמצא בתוך הספל ושותתת על שפת הספל והדם נמצא בתוך הספל ורבותא קמ"ל דאע"פ דאיכא למימר אם איתא דבתר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי לאשתכוחי מ"מ טמאה דאמרינן המים העבירו הדם שעל שפתו לתוך הספל ורק ביושבת דאיכא חדא לטיבותא לא חיישינן להכי, אבל לפ"ז קשה דברי הרמ"א שכתב ונמצא שם דם דמשמע על שפת הספל ולדברי הב"ח הרי הטור השמיענו חידוש דנמצא תוך הספל דטמאה אע"פ שהשתיתה על שפת הספל, אבל לדברי רבינו (לעיל סק"א) ניחא דאורחא דמלתא נקט, ועוד דלדברי הב"ח לא נקט הטור כלל דין שותתת דמיירי מתניתין דהיינו בשותתת מתחילה ועד סוף רק נקט חידוש דין דשתיתה אחר הקילוח ג"כ טמאה ובתורת ק"ו יליף לה לשותתת מתחילה ועד סוף, ולא היה ליה להטור להשמיט דין מפורש דבזה מיירי מתניתין אע"פ דנוכל להבין במכל שכן אבל לדברי רבינו לעיל סק"א מיירי הטור בשותתת מתחילה ועד סוף. ובחידושי הארכתי דאין זה כונת הב"ח אלא מש"כ הב"ח ואפילו לא אישתכח על שפת הספל אלא בתוכו כונתו להיכא שעומדת באמצע הספל ומזנקת ושותתת אח"כ דטמאה אע"פ דיש ספק שמא

דטהורה משום ס"ס וה"נ להא דמיא ועוד דדמי ממש לאיש ואשה שהטילו שטהורה מטעם ס"ס דמ"ר של איש ג"כ לעד בינוני דמיא ומה לי ספל בינוני או מ"ר בינונים. ודע דכאן מיירי דוקא בנמצא דם במקרה כמו שסיים בהג"ה מש"ה טמאה בעומדת לד"ה דאז חיישינן דהדם לא בא רק בשעת שתיתה ומשום דהדרי למקור ובמקום המי רגלים אין שום דם כלל ודמיין המי רגלים לעד בינוני כמו שמדמה להו הש"ס גדה דף י"ד אבל ברגילה לראות דם תמיד במי רגלים אפילו כשיושבת ומקלחת דאז המי רגלים מוחזקין בדם דהא אפילו ביושבת דלא הדרי מי רגלים למקור קא חזיא דמה יתבאר לקמן בביאורים: (ה) שאיש ואשה. עש"ך ס"ק ו' דהיינו בנמצא תוך הספל כוונתו דבנמצא על שפת הספל יש הוכחה דמן האשה בא בשעה ששותתת ונופל על שפתו דאי מן האיש הא אין דרכו רק לקלח ובתוך הספל ה"ל לאישתכוחי ובמתניתין גבי איש ואשה קתני ונמצא על המים ושינה מלשון הרישא להורות דין זה: (ו) כשמקנחת עצמה. היינו כשבודקת עצמה ומוצאת דם על עד הבדוק כמבואר בתשובת מהרי"ל ע"ש משום דדם מכה היא דאף דהמכה אינו רק במקום המי רגלים ולא במקור והיא מוצאת דם במקור ואין לומר הטעם דאמרינן דהמי רגלים בשעה שחזרו למקור אייתי הדם ממקומן שיש בו מכה להמקור דזה אינו דא"כ יושבת ומזנקת דלא חיישינן לומר דהדרי למקור כמבואר לעיל מאי איכא למימר ועוד אפילו בעומדת אין שום סברא לתלות לקולא מכח זה דאפילו לעיל לענין לחוש לחומרא איכא פלוגתא אי חיישינן לזה ואפילו למאן דמחמיר שם אין שום סברא ללמוד קולא מחומרא אלא הטעם דתלינן שנתלכלך עד הבדיקה בשעת הכנסה מתמצית הדם הנשאר ממי רגלים שנתלכלך כל מקום בית התורף כמו ברגילה להוציא דם מבית הרעי שהביא הט"ז בסימן ק"צ ס"ק כ"ג אבל אם רחצה אותו מקום היטב מדם או

נתיבות משה - ביאורים

דם על המים רבי יוסי מטהר ודוקא על המים אבל ע"י קינוח נמצא דם על העד לא עכ"ל וע"כ אין כונתו נמצא על העד דא"כ אין כאן ס"ס דודאי מן האשה אלא ר"ל נמצא על שפת הספל דאע"פ דאיכא ס"ס טמא וכש"כ בנמצא על העד דליכא צד ספק דאיש ע"ש. אין דרכו רק לקלח. ובתוה"ש וערוה"ש תמהו בזה דהחוש מוכיח להיפך דבסוף אחר גמר הקילוח שותתים המי רגלים לאט לאט בכל אדם ולכן דעתם דאף בנמצא בשפת הספל טהורה וכ"כ הכו"פ והסד"ט, ובשו"ע הרב כתב דאפילו בעומדת ושותתת נמי טהורה. (ו) דא"כ יושבת ומזנקת וכו' וצ"ב דהא שותתת אח"כ ובזה מודה ר"י דאמרי' הדור לדעת ר"ח, וצ"ל דהוכיח כן מדעת הרא"ש דלא אמרי' הדור מ"ר למקור לר"י בכה"ג ומ"מ מודה הרא"ש דבנמצא על שפת הספל טמא כמש"כ רבינו (סק"א) וע"כ משום דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה לפירוש רש"י ובזה מודה גם רבי יוסי

(ד) משום ספק ספיקא. ואפי' לדעת הש"ך (סי' ק"צ סקמ"ה) דס"ל דלא חשיב ס"ס מ"מ הכא שפיר חשיב ס"ס דאנו דנים על הדם שבספל ספק אם הי' הדם לפני הטלת מ"ר ספק אחר הטלת מ"ר ואפי' את"ל דעם מ"ר בא י"ל דממקום הכליות הוא דמ"ר כעד בינוני חשיב עיין ערוך השולחן (סי"ז), מה שכתב קודם הבדיקה ר"ל קודם שבדקה הבדיקה לראות אם יש בו דם. (ה) יש הוכחה דמן האשה באה וכו'. וכן משמע במנחת יעקב, אמנם הכו"פ וסד"ט הבינו דכונת הש"ך הוא דדוקא אם נמצא על המים משא"כ אם נמצא על שפת הספל אע"פ שאפשר שיהי' מן האיש מ"מ אם הגיע מן האשה על כרחך שהיתה עומדת ושותתת והוי תרתי לרעותא ובכה"ג לא מהני ספק ספיקא וע"ש שדחו דברי הש"ך, אבל באמת כדברי הש"ך מבואר להדיא בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (דפוס אמשטרדם סי' ג"א) שכתב תדע דאפי' באיש ואשה שעושים צרכיהם בספל קתני ונמצא

שהכניסה המוך קודם שהשתינה ואחר כך רחצה אותו מקום והוציאו ומצאה דם עליו טמאה דמטעם דהדרי מי רגלים למקור ואייתי דם ממקומן שיש בו מכה להמקור ודחי דאין מתירין דאין למדין מחמור להקל ופשוט: (ז) ויש מחמירין. לדעתם אפילו לא מצאה על עד הבדיקה רק שמוצאת תמיד במי רגלים ג"כ טמאה עד שתבדוק בדיקה שמסיים בהג"ה דהיינו שתכניס מוך נקי וכו' כמבואר בתשובת מהרי"ל ולכאורה קשה דהא בנדה דף י"ד אמרינן הטעם דהמי רגלים דהדרי למקור הוי כעד

[ז] ויש מחמירין. היינו אפילו ש"כ נזס מהר"ט ונ"י נזס אגור נזס בינוני ע"ש בש"ס וא"כ לא נמצא הדם במ"ר ולא על עד (מהר"ט). אן (ז) [ז] יש מחמירין שלא להתיר קא חזיא בהם דמא והוחזקו המי רגלים בדם במקומן על ידי

בחינה זו במה דקחזיא בשעה שהיא יושבת ומקלחת כמו על ידי בדיקת מוך נקי המבואר בהג"ה וכיון שנתברר שהמי רגלים מוחזקין בדם א"כ אפילו הדרי המי רגלים למקור הוי כעד שחזקתו מלוכלך דלא חיישינן לה ונראה דטעם המחמירין דס"ל דאף כשיושבת לפעמים הדרי מי רגלים למקור רק דלא מטמאינן הדם דחזיא כשיושבת ומקלחת דמיעוטה דלא שכיח היא שיהיו חוזרין למקור בשעה שיושבת ומקלחת כמ"ש הר"ן בחידושו אבל לא מהני לברר מכח זה שרואה בשעה שיושבת דהמי רגלים מוחזקין בדם במקומן מאיזה מכה שיש שם כיון דלפעמים אף בשעה שיושבת חוזרין למקומן למקור ומש"ה הצריך בדיקת מוך נקי כנ"ל דעתם:

נתיבות משה - ביאורים

ביושבת ומקלחת לומר דדם מכה הוא למה לא יהני לברר דמוחזקת בדם ממקומן מאיזה מכה שיש שם, ותו דהא אפי"ר דחייש למיעוטה מטהר מפני שלא שכיחי בכה"ג דהדור מ"ר למקור א"כ למה לא יהא בירור דיש לה מכה ובפרט דאיכא ידים מוכיחות שיש לה כאב, אבל כונת רבינו נראה דזה ניחא רק אם נמצא במי רגלים לחוד אמרי' דודאי דם מכה הוא דאם איתא דהדרי למקור בעת הקילוח כש"כ דהו"ל לימצא גם על שפת הספל דיותר שכיח שיהדור למקור בגמר ההטלה בעת השתיתה וכיון דנמצא רק בתוך מ"ר הוי הוכחה דמכה היא, אבל כשנמצא גם על שפת הספל דאיכא למימר דהדרי למקור גם בעת הקילוח דאין לנו הוכחה נגד זה כיון דנמצא גם על שפת הספל ולפיכך אין לטהרה בלא בדיקה. אמנם מדברי רמ"א ורבינו משמע דאפי"ר נמצא רק בתוך מ"ר כשיושבת על שפת הספל ומקלחת מ"מ לא מהני לברר ולטהר הדם הנמצא בעומדת או בשותתת וצ"ע למה, ובסד"ט (סי"ק צ"צ סקצ"ה) כתב סברא אחרת בזה והוא דחיישינן דלמא כל הדם יצא בתר דתמו מיא ומה שנמצא נמי בתוך הספל חיישינן דלמא מן שפת הספל ירד לתוך הספל אבל כשלא נמצא כלל על שפת הספל אמרינן דאי איתא בתר דתמו מיא איתא איך אפשר שירד הכל לתוך הספל ולא ימצא בשפת הספל כלל. **אבל** לא מהני לברר וכו'. ולפ"ז ה"ה לדעה ראשונה שלא הצריכו בדיקת מהרי"ל מ"מ הסברא קיימת דיושבת ומקלחת לתוך הספל לא מיקרי הוכחה וא"כ לפי מה ששמע ברמ"א דהדעה ראשונה לא הקיל אא"כ רגילה לראות במ"ר ע"י כאב ומשמע לכאן דבעי' ג' פעמים שתראה עם כאב שתהי' מוחזקת שהוא מכה אבל

ומ"מ ביש לה מכה מטהרי' ובע"כ לומר הטעם שכתב רבינו בסמוך דתלינן דנתלכלך העד בשעת הכנסה מתמצית הדם הנשאר ממי רגלים, ואע"פ דדעת המרדכי דלא תלי' בתמצית הדם הנשאר ממי רגלים כמ"ש רמ"א לקמן שאני הכא דאיכא מכה וידים מוכיחות שהדם הוא מהמכה, ולדברי רבינו נמצא דאם עשתה בדיקת מהרי"ל בשעת השתנה ונמצא דם בתוך המ"ר ורחצה המקום ואח"כ הוציא המוך ונמצא מלוכלך בדם טמאה גם לדעה ראשונה דלא תלי' להקל שנתלכלך ע"י דהדור מ"ר למקור ונתלכלכה המוך.

(ז) רק שמוצאת תמיד במ"ר. פי' ועומדת או יושבת ושותתת אע"פ שרגילה ג"כ לראות כשיושבת ומקלחת מ"מ כשמצאה דם במ"ר כשהיתה שותתת או עומדת אפי"ר אם מרגשת כאב אין לטהר אותה אלא א"כ יש לה וסת וע"י בדיקת מהרי"ל.

ולכאורה קשה וכו'. נראה כונת רבינו למה הצריכו דוקא בדיקת מהרי"ל כדי לטהר אשה זו העומדת ושותתת ויש לה כאב ורואה בשעת הטלת מ"ר הרי יש להמציא היתר פשוט שתהא יושבת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל וכשנמצא דם רק בתוכו הרי טהורה לכו"ע דודאי יש לה מכה בכליות א"כ זה יהי' בירור שאם תמצא אח"כ דם אפי"ר עומדת ושותתת כל זמן שתרגיש כאב סימן מובהק הוא שהמכה לא נתרפא וכיון שיש כאן בירור שהוא מכה ע"י שלא נמצא בשפת הספל א"כ שוב אין צורך לבדיקת מהרי"ל וטהורה בכל ענין כל זמן שמוכיחה קיים ומרגשת כאב בשעת הטלתה, וע"ע לקמן סק"ט. **אבל** לא מהני לברר. וצריך ביאור דאם מהני לטהרנה

[ח] באשה שיש לה וסת. פי' דוקא כשאינה רואה בשום פעם רק אחר הטלת מי רגלים אבל אם לפעמים היא רואה שלא בשעת צרכיה אפילו אין לה וסת מותרת ואם היה לה וסת מקודם מותרת שלא בשעת וסתה אפילו אינה רואה בשום פעם רק אחר עשיית צרכיה כיון שנתברר ע"י בדיקת המוך נקי שמכה יש לה במקור הוי הדין כמו במכה בסימן קפ"ז דמותרת שלא בשעת וסתה או אפילו לא היה לה וסת קבוע רק שיש לה עונה קבוע שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראיה כך וכך ימים מותרת בין עונה לעונה ש"ך ועיין ביאורים ס"ק ח' דיש להחמיר אפילו אם היא רואה לפעמים שלא בשעת צרכיה רק ביש לה וסת ושלא בשעת וסתה או בין עונה לעונה וע"י בדיקת המוך נקי:

ועל זה תמה הש"ך ותיריך דלאו בדיקה מעליותא היא ולכאורה קשה דמהיכי תיתי לומר דהבדיקה זו לאו מעליותא היא הא בדיקה זו מוזכר בש"ס גבי רואה מחמת תשמיש שבודקת עצמה בשפופרת וכתבו הפוסקים דאפי' במוך לבד היתה יכולה לבדוק רק משום שלא תקלקל עצמה ע"ש וכשלא נמצא על המוך מותרת אלמא דבדיקה מעליותא היא ומהיכי תיתי לא נתירה כאן ולכן נראה דס"ל להש"ך דבדיקה זו לא מהני רק לענין עקירת וסת כגון ברואה מחמת תשמיש להתירה לשמש ע"י בדיקה זו ולא נישחש עוד שתראה מחמת שראתה כך ג"פ כיון דאינו רק מטעם וסת ווסתות דרבנן וכיון דרוב פעמים א"א לה לראות בלא מציאת דם על המוך סמכינן ע"ז נגד וסתות דרבנן אבל להתיר הדם לא סמכינן ע"ז אף ברואה מחמת תשמיש כמ"ש שם ע"ש וה"נ לא סמכינן על זה לסתור הסברא דוכי לעולם לא תהיה טמאה כיון דאפשר דאף שבמוך ברחם שתרד הדם דרך חורין וסדקין למטה ולא יגע בהמוך ולא מהני בדיקה זו רק

נתיבות משה - ביאורים

(ח) וזה דוחק לומר. ובשו"ע הרב (סק"ה) תי' כן כונת מהרי"ל ורמ"א וע"ש דכתבו בסוגריים משמע דס"ל ג"כ דהוא דוחק קצת דמשמעות רמ"א לא משמע דיש אופן המותר באין לה וסת. **הא בדיקה זו מוזכרת בש"ס.** דהיינו בדיקת שפופרת, אבל בשו"ע הרב (סק"י) כתב דלא דמי לבדיקת שפופרת דמהני גם הכא אפילו באינה מרגשת כאב ומוצאה דם רק אחר הטלת מ"ר בעד שבודקת בו, והיינו טעמא משום דהשפופרת מגיע עד מקום שהשמש דש שהוא תוך הפרוזדור ופתח החדר הוא נמוך ושוה לקרקע הפרוזדור ואילו בא דם מהחדר היה נמצא על המוך שבפרוזדור משא"כ במוך שאינו בשפופרת אפשר לו לירד למטה מפרוזדור. אבל דעת רבינו דבדיקת שפופרת לא מהני הכא דאפשר שאף שהמוך ברחם שתרד הדם דרך חורין וסדקין ולא מהני בדיקה זו רק לענין עקירת וסת דוסתות דרבנן אבל לא לטהר דם הנמצא להוכיח שהוא ממ"ר ע"י בדיקת שפופרת.

(ח) רק באשה שיש לה וסת. עש"ך ס"ק ו' שהקשה דהא אפילו באין לה וסת תהיה טהורה כיון דלא שייך בכאן הסברא דוכי לעולם לא תהיה טמאה דהא תהיה טמאה כשתמצא על המוך דם ולכאורה קשה דהא הרמ"א כתב לבסוף דאחר בדיקת ג"פ שוב א"צ בדיקה לעולם ואם כן הדרא הסברא דוכי לעולם לא תהיה טמאה לדוכתה ואח"כ מצאתי להגאון בעל נודע ביהודה שהקשה זה וכתב שהש"ך כתב זה בחפזו ולפענ"ד לא קשה כלל דהש"ך מקשי הכי דאמאי אסרינן אשה שאין לה וסת לעולם ואין לה תקנה עכ"פ היה לו להתירה ע"י שתבדוק עצמה כן לעולם וזה דוחק לומר דבאמת ה"ק הרב דדוקא ביש לה וסת א"צ בדיקה אחר ג"פ אבל אין לה וסת צריכה בדיקה לעולם וע"י בדיקה לעולם מותרת דמשמעות לשונו הוא דאין היתר רק באשה שיש לה וסת ואין לה וסת אסורה ועל זה תמה הש"ך ותיריך דלאו בדיקה מעליותא היא ולכאורה קשה דמהיכי תיתי לומר דהבדיקה זו לאו מעליותא היא הא בדיקה זו מוזכר בש"ס גבי רואה מחמת תשמיש שבודקת עצמה בשפופרת וכתבו הפוסקים דאפי' במוך לבד היתה יכולה לבדוק רק משום שלא תקלקל עצמה ע"ש וכשלא נמצא על המוך מותרת אלמא דבדיקה מעליותא היא ומהיכי תיתי לא נתירה כאן ולכן נראה דס"ל להש"ך דבדיקה זו לא מהני רק לענין עקירת וסת כגון ברואה מחמת תשמיש להתירה לשמש ע"י בדיקה זו ולא נישחש עוד שתראה מחמת שראתה כך ג"פ כיון דאינו רק מטעם וסת ווסתות דרבנן וכיון דרוב פעמים א"א לה לראות בלא מציאת דם על המוך סמכינן ע"ז נגד וסתות דרבנן אבל להתיר הדם לא סמכינן ע"ז אף ברואה מחמת תשמיש כמ"ש שם ע"ש וה"נ לא סמכינן על זה לסתור הסברא דוכי לעולם לא תהיה טמאה כיון דאפשר דאף שבמוך ברחם שתרד הדם דרך חורין וסדקין למטה ולא יגע בהמוך ולא מהני בדיקה זו רק

בפעם אחת שכואבת בשעת הטלת מ"ר משמע דא"א לטהר א"כ ה"ה בראתה פעם ראשונה בלא כאב ע"י שיושבת בשפת הספל ומקלחת לתוך הספל ובפעם ב' ראתה ע"י כאב לא מהני לטהרה בפעם הב' כיון דמה שראתה לפני כן בפ"א לא מהני לברר דהמ"ר מוחזקין בדם במקומן מאיזה מכה שיש לה. אך מלשון רבינו דכתב כן רק בטעם המחמירין משמע קצת דלדעה ראשונה הוי בירור ואפשר דס"ל דרגילה לאו דוקא אלא אפי' בפעם ראשונה שמרגשת כאב בשעת הטלת מ"ר ונמצא רק בתוכו מותרת לבעלה, וע"ע לקמן סק"ט דאפי' היכא דיושבת על שפת הספל ונמצא בתוכו אם נמצא על העד ג"כ אע"פ שתעשה גם בדיקת מהרי"ל ותמצא נקי טמאה דרק הרגשת כאב בצירוף בדיקת מהרי"ל מהני אבל יושבת ונמצא בתוכו בצירוף בדיקת מהרי"ל לא מהני אם נמצא על העד, וכ"כ בסד"ט (סק"ז) מיהו בשו"ת צ"צ (סי' קמ"ה) כתב דמשמע מדברי השו"ע הרב דבכה"ג מהני בדיקת מהרי"ל.

לענין עקירת וסת שהוא דרבנן וכמו שיבואר לקמן וכן להתיר הדם שמצא במי רגלים שאין בו רק טומאת כתם שהוא מדרבנן וכן להתיר הדם שנמצא על העד אחר הטלת מי רגלים משום דהוי כעד שחזקתו מלוכלך שנתלכלך ממי רגלים כמ"ש לעיל אבל להתיר הדם דאורייתא ע"י בדיקה זו ודאי דלא כמו

שיתבאר לקמן עוד וכן אין בדיקה זו כדאי לסתור הסברא דוכי לא תטמא לעולם. ומקשה הש"ך דהא מ"מ אפשרות הוא שתטמא כשתראה שלא בשעת עשיית צרכיה ותיירץ דמיירי שאינו רואה בשום פעם רק אחר עשיית צרכיה ובסיום דבריו נראה דיש טעות סופר שסיים דלכך בין

עונה לעונה טהורה וכו' והוא תמוה דהא כשרואה גם שלא בשעת עשיית צרכיה היא טהורה אפי' שלא בשעת בין עונה לעונה כיון דאפשר לה שתטמא כשתראה שלא בשעת עשיית צרכיה ולא שייך הסברא דוכי לא תטמא לעולם כמו שהקשה הש"ך לעיל לכן נראה דיש כאן ט"ס וכצ"ל ומהרי"ל מיירי שאינה רואה רק אחר עשיית צרכיה ולכך בין עונה לעונה טהורה כמ"ש מהרי"ל דודאי באשה שהיה לה וסת מקודם ונתקלקלה עכשיו ורואה תמיד אחר עשיית צרכיה מ"מ טהורה שלא בשעת וסתה כמו ברואה תמיד מחמת מכה בסי' קפ"ז שטהורה שלא בשעת וסתה שהיה לה מקודם דהא נתברר ע"י בדיקת המוך נקי שכתב הרמ"א דמחמת מכה שבמקום המי רגלים היא רואה וכן בהיה לה עונה ידועה כאשה שיש לה וסת דמי כמ"ש מהרי"ל רק באשה שאין לה וסת דהיינו שלא היה לה וסת ולא עונה ידועה קודם אינה טהורה כשאינה רואה רק אחר עשיית צרכיה כיון שאין לה זמן מתי שתטמאנה כנ"ל לפרש דברי הש"ך. אמנם תמוה לי דאפילו באשה שאין לה וסת אמאי תהיה טמאה לעולם הא סגי כשנטמאנה מלי' יום ללי' יום כמבואר לעיל סי' קפ"ז גבי אשה שיש לה מכה בסעיף ה' בהג"ה ע"ש לכן נ"ל לפרש דברי הרב בהג"ה דהנה נראה ברור דאם היה לה מכה שידוע ע"פ רופאים שאין המכה ההיא מוציאה דם רק מלי' יום ללי' יום והוסיף קבוע שהיה לה מקודם ג"כ היה באותו יום רק שלפעמים שינתה וסתה באיזה פעם האם אמור לטהר גם הדם שתראה בשעת וסתה כיון שאפשר לה לטמאות כשתראה שלא בשעת וסתה כיון דהמכה ודאי לא יוציא הדם באותו פעם ודאי דלא וישתקע הדבר דודאי אמרינן מחמת חזקת וסת הקבוע שלא תשנה וסתה ואם נטהר שעת וסתה מחמת המכה לא תטמא לעולם והמרדכי הביאו הש"ך בסי' קפ"ז ס"ק כ' משוה ליה לחזקה דוסתות חזקה גמורה אף להקל ע"ש מכל שכן להחמיר ומש"ה בנידון דידן שהיא רואה תמיד בשעת עשיית צרכיה ומהרי"ל משוה לה לוסת קבוע דהא צריכה בדיקה עד שתעקר ג"פ כמבואר שם וכאן בהג"ה א"נ ודאי דכשנטהר הדם שבא אחר הטלת מי רגלים הוי כמו שמטהרין שעת וסתה דודאי לא מטהרין אותה מכח סברא דוכי לא תטמא לעולם והבדיקה דמוך נקי שהזכיר הרב אינה בדיקה טובה רק לענין עקירת וסת ולא לטהר שעת וסת ולסתור סברא דלא תטמא לעולם כמ"ש לעיל ואמרינן אפשר דוסת גמור הוא ולא תראה לעולם רק אחר עשיית צרכיה וכשנטהר אותו הפעם אפשר דלא תטמא לעולם ולא קשה שוב דנטמאנה

נתיבות משה - ביאורים

ומהרי"ל משוה לה לוסת קבוע. משמע מדברי רבינו דאם עדיין לא הוחזקה לראות במ"ר ולא קבעה וסת אלא מצאה פעם אחת או פעמיים דם במ"ר ע"י כאב יש להתיר גם באשה שאין לה וסת ע"י בדיקה דמהרי"ל דהא עדיין אין לה וסת ולא מטהרין שעת וסת ע"י הבדיקה אלא עוקרין החשש וסת.

ולא קשה שוב וכו'. דמה דחוששת אשה שאין לה וסת ביום ל' אינה משום שוסתה ביום ל' אלא מפני שרוב נשים רואות ללי' יום לכן חוששת לו אבל אם קבעה וסת

[ט] מוך נקי. ואין למדין מזה לענין אחר כגון לאשה שמוצאה תמיד בצד א' למטה דם אינו מועיל שתכניס מוך נקי בעומק ואח"כ תבדוק עצמה ואם מ"מ תמצא דם למטה ואח"כ תוציא המוך ואם יהיה נקי אז יש הוכחה דלמטה מהצדדין בא אין לסמוך אבדיקה זו רק ביש לה נחורין ונסדקין ואם לא תמצא דם תכניס [ט] מוך נקי להתיר הדם דאורייתא ע"י ג"כ כאב או מכה שאינה יודעת

שמוציאה דם ואז מועיל בדיקה זו דע"י בדיקה זו הוי כדין המבואר בסי' קפ"ז סעיף ז' באם אינה מוצאה דם תמיד רק מצד א' דמהני ביש לה כאב או מכה שאינה ידועה שמוציאה דם ועיין ביאורים ס"ק ח':

וכן להתיר הדם שנמצא על העד אחר הטלת מ"ר. פי' וגם נמצא בתוכו דם דכיון דיש לה כאב בשעת ההטלה אין כאן טומאה דאורייתא דהוי כעד שחזקתו מלוכלך אבל בלא כאב אפי' נמצא גם בתוכו לא מהני בדיקת מהרי"ל כמ"ש רבינו לקמן (סק"ט).

הא סגי כשנטמאנה מלי' יום ללי' יום. ובאמת בספר אבני מילואים (סי' כ"ג) ס"ל דמהני והובא בפ"ת (סק"י) אלא שקשה איך פירש דברי רמ"א ע"ש אבל דעת הש"ך ורבינו וכ"כ בסד"ט דאין לה וסת אסורה.

ביום שלשים לזה אינו מועיל רק לאשה שאין לה וסת ולא נגד לטהר שעת וסת לאשה שיש לה וסת וזה פשוט ומהרי"ל חשב לזה שעת וסת כנ"ל ברור ולפמ"ש נסתר דברי הרב בעל נודע ביהודה בנידון אשה שמוצאת תמיד למטה במקום א' והשיב להכניס מוך נקי במקור ואח"כ תבדוק למטה באותו מקום ואם עדיין תמצא דם תוציא המוך וכשיהיה נקי אז יש הוכחה שהדם מן הצדדים ולפמ"ש הש"ך דבדיקה זו לאו בדיקה מעליותא היא אין לסמוך על בדיקה זו דאף

על המקור צפנים, ותשתין ותקנת ענמה יפה ממי רגליה ותוליא המוך, אס נקיה היא הוכחה גדולה דאין הדם מן המקור, (שם וצמרה"ו), והכי נהוג. ואס צדקה ענמה

[א] ג"פ. וכשאינה מוצאת דם רק במי רגלים ולא משבודקת עצמה סגי בפעם אחת:

[א] ג' פעמים צהאי גווי ומנאה המוך נקי, מותרת אחר כך צלה צדיקה שלא צשעת וסתה, דחזקה דם מכה הוא מאחר שאינה מנאה אותו רק אחר שהשתינה. וכל זה דוקא שמרגשת כאז עם מי רגליה, אצל אס אינה מרגשת כאז וצודקת ענמה אחר הטלת מים ומנאה דם, אס לא מנאה דם צמי רגליה ודאי טמאה, (כן משמע שם ובהגהות מיימוני וצמרדכי שם). אצל אס

שהמוך ברחם מנדה דף ג' דמקשה הש"ס משמשת במוך מאי איכא למימר ומשני מוך אגב זיעה מיכוין כויץ וע"כ א"א לומר דמיירי בנמצא הדם על המוך דכשנמצא על המוך מאי משני מוך אגב זיעה מיכוין פ"י והוי אתי מעיקרא הא כשנתדבק הדם במוך ודאי דא"א שוב לירד ועוד דכשנמצא על המוך לא גרע מכתם הנמצא בבגד אלא ודאי דמיירי שלא נמצא הדם על המוך רק ראתה ממש ואפי' הכי מקשה לשמאי ממששת במוך וע"כ צ"ל שהדם יצא דרך סדק והמוך דוחק בשר הקמט אחד על חבירו והמוך בינתיים ואינו נוגע במוך דאלת"ה א"כ אפי' משמשת במוך י"ל אי איתא דהוי דם הוי יורד עד המוך והיה המוך נצטבע אלא ודאי דאפשר להדם להיות בסדק ולא יגע בהמוך והא דמבואר בסי' קצ"ו כשבודקת במוך דחוק כל בית הרחם שבדיקה זו מוציאה מידי כל ספק שם מיירי שמניחה חוץ לרחם ג"כ מוך הרבה ומבחוץ ודאי דיכולה לכסות כל בית התורפה שבוודאי אם הדם היה נופל אפי' אם היה יורד דרך סדקין מ"מ במוך שבחוץ היה לו להמצא דם וגם מתחלה בודקת עצמה בכל הסדקין והחורין אבל כשהמוך ברחמה והמוך מתכוין ברחמה כמבואר בש"ס ודאי דלא נסתמו בהמוך כל החורין וסדקין ויכול הדם לירד דרך הסדק שלא יגע בהמוך לכן נראה דאין בדיקה זו מועלת להתיר דם הנמצא בפרוזדור שחייבין עליו כרת ג"ל. אכן באם יש לה כאב או מכה רק שאינה יודעת אם מוציאה דם נראה דמהני בדיקה זו שכתב הגאון הנ"ל דהוי ממש דומיא שכתב הרב בהג"ה בסי' קפ"ז סעיף ז' באם אינה מוצאת כתמים רק בצד א' וה"נ הוי ממש דכוותה רק דבעינן שתבדוק עצמה הרבה פעמים ולא תמצא רק למטה אז: (ט) י"א שהיא טמאה. עש"ך ס"ק ח' שהקשה דלאיזה צורך כתב זה ולפענ"ד נראה דלא קשה כלל דשם מיירי בשנמצא הדם במקורה כמו שסיים שם בהג"ה דחיישינן בתר דתמו מיא דאז חזרו המי רגלים למקור ואייתי דם ובמקום המי רגלים אין שום מכה ודם כלל דמי רגלים שנכנסו למקור כעד בינוני שנכנס למקור דמי כדמדמה להו הש"ס נדה י"ד אבל הכא מיירי שיש לה חולי שרואה תמיד במי רגלים ואפילו כשהיא יושבת ומזנקת דאז ודאי דלא חזרו המי רגלים למקור דהא מטהרינן להדם שמוצאה בשעה שיושבת ומזנקת ותולין הדם במי רגלים וא"כ הרי המי רגלים מוחזקין בדם עצמן וא"כ אפי' במקום דחיישינן שהמי רגלים חזרו למקור מ"מ ודאי דלא דמי לעד בינוני רק לעד שחזקתו מלוכלך דטהורה אפילו נמצא עליו דם וה"נ המי רגלים מוחזקין בדם מעצמן כעד שחזקתו מלוכלך דמי וקמ"ל דאפי' הכי טמאה מטעם שכתבתי לעיל בסק"ז ועוד י"ל דקמ"ל דכאן אינו מועיל בדיקת מוך נקי המבואר לעיל כיון דבלא

כאב קא חזיא:

נתיבות משה - ביאורים

קבוע אע"פ דאפשר שקבעה עכשיו עוד וסת לעשיית צרכיה כיון דליכא הסברא דוכי לא תטמא לעולם דאפי' אם נטהר וסת זו תטמא ביום וסתה הקבוע שפיר סמכינן אכאב בצירוף בדיקת מהרי"ל לומר דממ"ר הוא.

לעשיית צרכיה אע"פ דיש לה כאב וסברא גדולה הוא דממכה הוא כיון דאפשר דוסת גמור הוא ואם נטהר הוסת שוב לא תטמא לעולם דהא קבעה לה וסת לעשיית צרכיה ולכן לא מהני לזה בדיקת מהרי"ל, אבל ביש לה וסת

חידושים חוות יורה דעה סימן קצב דעת ביאורים קנא

[יא] דהיא טמאה. ולא מהני לה בדיקת מוך נקי: **[ט]** חול וחצץ. ע"ז שהביא שאלה בענין הקרטין וכבר **[יב]** קרטין. וא"צ להטיל מים לתוכן לראות אם נימוחו אפי' נימוחו בין אצבעות. אבל אם מצאה דם ג"כ טמא' ש"ך ועיין ט"ז שהתיר במוצאת קרטין בבדיקה כשהיתה מרגשת כאב בכליות והחכם צבי חולק עליו ואוסר וכן עמא דבר. אמנם נראה דמהני בדיקה שכתבתי בס"ק ז' ע"ש: **[א]** ז' נקיים. עיין ביאורים שכתבתי דדוקא בחימוד של נישואין חיישינן: מנא דס תוך מי רגליה וגם על העד שזדקה ענמה צו, יש אומרים [יא] דהיא טמאה, דלא הסירו רק דס שנמנא תוך מי רגליה, (מרדכי ה"נ). וי"א שהיא טהורה דס שנמנא תולין שעדיין נשאר מתמנאת מי רגליה, (צ"י ממשמעות הרא"ש והר"ן). ויש להחמיר, מיהו אינה צריכה לצדוק אחר זה. ואפילו אם היטה רגילה לראות אם זדקה ענמה שלש פעמים ומנא טהורה, שזו אינה צריכה צדיקה, (שם צמרדכי). ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים, קוצעת לה וסת אם הוא צדק קצט, צין וסת שזה צין וסת דילווגין. ואם אינה מולאה דס אח"כ כשזדקת ענמה, רק [יב] קרטין קרטין כמו (ט) חול ומחץ אדום, ומנא כזה ג"כ צמי רגליה וצטעת וסתה, או לפעמים אחרים רואה דס מנא כשאר נשים, ואינה מולאת אותו חול רק אחר מי רגליה, טהורה, דאינו דס רק חול שדרכו להוולד בכליות, (צ"י צטת תשובת הר"ן):

סימן קצב

דיני כלה הנכנסת לחופה

א. (א) תבעוה לינשא ונתפייסה, צריכה לינשא [א] שבעה נקיים, בין גדולה בין קטנה, ואפילו בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה, שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם בחרדל ולא הרגישה בו. ומונה ז' ממחרת

נתיבות משה - ביאורים

[א] ותיורצו דחוק. פי' דהרי מיד בשעת תביעה איכא חימוד ולהכי אפי' בדקה עצמה בשעת תביעה לא מהני דשמא כבר ראתה טיפת דם בחרדל ונאבד אלא דהט"ז מחלק אם קובעים בעת התביעה זמן רחוק או קרוב דאם קובעים זמן קרוב ליכא חימוד וע"ז הקשה רבינו דאין שום סברא לחלק. רק בחימוד של נישואין וכו'. וקשה דא"כ מה תירצו התוס' ביומא (דף יח:): דכי אמרי מאן הוא ליומא לא אמרי מאן הוא ליומא ליבעל אלא ליחודי בהדה בעלמא וכיון שהיו אומרים להם כך רק לייחד עמהם לא היו רואות דם מחמת חימוד, ולכאו' מייחדי להו ע"י חופה וקידושין דיהא פת בסלו וכיון דהי' נישואין הרי איכא חימוד נישואין, ואפשר דס"ל לרבינו כמש"כ המקנה בקונטרס אחרון להלכות קידושין (סי' ס"א) דלא הי' קידושין כלל אלא הוי פילגש בלא קידושין והוכיח כן דהרי חייב בעונה ובבעילת מצוה ואיך אפשר לעשות נישואין ללא עונה ע"ש וא"כ לא הי' כלל חימוד נישואין, אך לשון התוס' לא משמע כן שכתבו דלא אמרי מאן הוא ליומא ליבעל ואם איתא דהיו פלגשים יכולין שפיר לומר מאן הוא ליומא ליבעל לדעת רבינו דבפילגש אין חימוד, ואולי י"ל דדעת רבינו דחימוד של נישואין הוא גם בתנאי שהוא ככל נישואה דעלמא אבל נישואין שאין בה חיי אישות אין בזה כ"כ חימוד במה שנקרא שם נישואה, ועיין יבמות סוף פרק האשה שלום. ומ"מ כלה שאינה יודעת ענין ביאה אפשר דיש לה חימוד נישואין ויכולה לספור ז"נ והתם שאני דידיעי ענין ביאה ואמרו להן שלא יהי' ביאה רק יחוד ולא יהי' כנישואות דעלמא לכן ליכא חימוד.

אב"ד לביאה של זנות אין לה חימוד. הקשה בספר פרדס רמונים (מקש"ו סק"א) וז"ל רואה אני שחשדו לתמר ורות שרצו להבעל בעילת זנות והס מלומר כזאת על הצדקניות הללו והנה ברות מבואר בהדיא שאמרה לבועז ופרשת כנפיך

נתיבות משה - חידושים

[א] דדוקא בחימוד של נישואין. בלחם ושמלה (סק"א) הוכיח מדברי המרדכי (שבועות סי' תשל"ט) דעיקר החימוד הוא חימוד ביאה ולא חימוד נישואין שכתב המרדכי תבעוה לינשא וכו' משום דמחמדה היא ורואה דם חימוד מחמת תאות תשמיש עכ"ל וכ"ה בשערי דורא

כמו חימוד של כל ביאה ותדע דהא פילגש אין לו בה קידושין כלל וכי צריכה לכל ביאה ביאה ז' נקיים וזהו

נתיבות משה - ביאורים

וגו' כי גואל אתה וגו' מבואר שדעתה היתה שבוועז ישא אותה רק שבוועז לא רצה לבוא עליה מטעם שהיה שם גואל אחר קרוב ממנו כמו שאמר הכתוב וכן בתמר מבואר ברא"מ פרשת וישב שיהודה קידשה מקודם בכסף או בשטר ואח"כ בא עליה והביאו בפרשת דרכים דרוש י"ז והקשה ע"ז דמי היו עדים על זה דכל זרע יעקב היו פסולים ליהודה והמקדש בלא עדים לא הוי קידושין ותירץ שקידשה בפני הגרים שגיירו האבות ע"ש עכ"פ מבואר שהיו קידושין ונשואין כדת משה וישראל ולא בעילת זנות ח"ו עכ"ל ונראה ע"פ דעת רבינו לפרש דברי הט"ז במה שחילק בין זמן מרובה למועט והכי קאמר דבשלמא אם החימוד הזה הוא חימוד של נשואין שיקרא לה שם נשואה בזה יש לחלק בין זמן מרובה למועט דאם קובעים זמן מרובה לבה הומה ומשתאה ומחמדה מתי יתקרב עת דודים שיקרא לה שם נשואה ואיכא חימוד משא"כ כשהוא זמן מועט י"ל דאין הגעגועים גדולה כ"כ ליכא חימוד כיון דחימוד הנשואין השכל מכריחתו וכפי התבוננות השכל בחימוד זה כן החימוד גובר אבל אם נאמר שהוא חימוד של ביאה א"כ י"ל דאדרבה כל שקרובה יותר מחמדה טפי דהרי חימוד הביאה טבעי הגוף מכריחתו וכח התאוה מתבשלת באדם בבישול גמור ללא צורך התבוננות ולכן לא שייך לחלק בין זמן מרובה למועט וא"כ אתי שפיר הך דתמר ורות דבחימוד של נשואין שפיר יש לחלק בין זמן מרובה למועט, אבל מדברי רבינו משמע דתמר ורות הי' ביאה של זנות ולכן לא היה חימוד, ואולי רבינו קיצר בלשונו וכונתו להביא ראיה דאין הכונה לחימוד של ביאה דלביאת זנות אין לה חימוד וראי' מפילגש וא"כ ה"ה כשאינו ביאת זנות אין החימוד על הביאה אלא על הנשואין וא"כ שפיר יש לחלק בין זמן מרובה למועט וא"ש הך דתמר ורות שהי' נשואין ובחימוד נשואין יש לחלק בין זמן מרובה למועט ודו"ק. דהא פילגש אין לו בה קידושין כלל. הקשה בלחם ושמלה (סק"א) דשאני פילגש דמאחר שנבעלה לו פעם אחת אחר ז"נ והוא יחדה לו לפילגש לא אסחה דעתה מיניה וליכא חימוד חדש וכן הקשה בפרדס רמונים (מקש"ז סק"ה). ונראה דרבינו ס"ל דליכא למימר לא אסחה דעתה מיניה אלא כשהיא קנויה לו ע"י חופה וקידושין ונעשה אשתו לכל דבר אבל פילגש שאינה קנויה לו אינה סומכת עליו ואת"ל דלביאת זנות יש חימוד וכי צריכה לישוב על כל ביאה וביאה ז"נ דהא לכל ביאה נתעורר

נתיבות משה - חידושים

(פרק א') ובתשובת מיימוני (קדושה סי' א') עכ"ד עוד כתב בלחור"ש (סק"ט) דמלשון הרמ"א עד בעילת מצוה מורה להדיא דגם לאחר נשואין צריכה בדיקה עד שתבעל דכל זמן שלא נבעלה איכא חשש חימוד וכן מורה לשון התוס' ביומא (יח:): שכתבו דלעולם משתבעוה לינשא איכא לספוקי דלמא חזיא מחמת חימוד עד שתיבעל מדלא כתבו עד שתנשא מוכח להדיא דגם אחר הנשואין איכא חשש חימוד בעלה דלא כחור"ד עכ"ד, והנה בהגהת שערי דורא (פרק א' אות ד') כתב מיהו פי' רשב"א דבעינן ז' נקיים סמוך לבעילת מצוה וכן כתב בעל רוקח בשם אביו וכל רבותינו, וכ"כ מורי שיחיה במסכ' יומא (שם) שאם טבלה לאחר ז' הנקיים ולא נבעלה שצריכה לבדוק פעמיים בכל יום ויום עד שתיבעל דלעולם משנתבעת איכא לספוקי דלמא חזיא מחמת חימוד עד שתיבעל הלכך בעינן ז' נקיים סמוך לבעילת מצוה עכ"ל והג"ה במיימוני (פי"א מאסורי ביאה) עכ"ל וכתב בספר לקט יושר לתלמיד בעל תרומת הדשן (ע' 21) וז"ל כתב הג' בהלכות נדה פרשב"א דבעינן ז' נקיים סמוך לבעילת מצוה וכו' כשלמדו לפניו תלמידים חשובים הלכות נדה [כונתו לספר שערי דורא שהתרומת הדשן קוראו הלכות נדה] ואני חברתי עמהם ואמר לנו הרבה קבלות ואמר סמוך לבעילת מצוה פירוש סמוך לחופה עכ"ל. ולפ"ז יתיישב דעת רבינו דליכא שום ראי' מלשון עד שתיבעל או בעילת מצוה, דהכונה לחופה ואפילו את"ל דהחימוד הוא חימוד תשמיש כדמוכח במרדכי ובשערי דורא ובתשובת מיימוני מ"מ לאחר החופה הוה ליה כמי שיש לו פת בסלו וליכא חשש שתראה עוד מחמת חימוד ביאה ולכן א"צ בדיקה.

ונראה עוד דאפי' לדעת הלחור"ש דגם לאחר נשואין צריכה בדיקה עד שתבעל מ"מ אם כבר היה עמה במטה שוב אינה צריכה בדיקה, וראי' לזה ממש"כ הט"ז (סק"א) דתמר ורות כבר היו עמהם במטה ולכן ליכא חימוד ולכאור' רות אע"פ שהי' במטה מ"מ הרי אמר לה להמתין עד למחר אלא ע"כ דשוב ליכא כ"כ חימוד ואין חשש שתראה א"כ ה"ה כאן אם לאחר נשואין כבר היה במטה אע"פ שעדיין לא נבעלה א"צ בדיקה. מיהו יש לדחות דכיון שתלה הדבר בגואל שוב ליכא פיוס ואין חימוד וראייתו של הט"ז הוא ממה שרות נכנסה למטתו ולא חששה שמא יסכים ויהי' דם חימוד, וצ"ל דלמחרת כשבוועז הי' הגואל ספרה ז' נקיים ומה שאמרו חז"ל שמת למחרתו היינו למחרת הבעילה וכ"כ בהפלאה כתובות (דף ז'): אך עיין בשיירי טהרה תשובה ד' שכתב להקל כמש"כ ע"ש. וכן העליתי בחידושי.

שאמרו בש"ס תבעוה לינשא ולפי זה נ"ל דאין צריך לבדוק עצמה אפי' לדעת ההג"ה סעיף ב' רק עד שעת נישואין אבל אחר הנישואין אם לא בעל תיכף א"צ בדיקה בימים שבין הנישואין להבעילה ועוד נראה דאף דלא קיימא לן כהגמ"ג שכתב דמועיל בדיקה מ"מ נראה דאם היה לו מוך דחוק ברחמה כל שעת התביעה ודאי דלא חיישינן דאי הוי דם על המוך איבעי ליה לאישתכוחי וא"כ אפשר דתמר ורות נמי היה להם מוך דחוק מקודם:

(ב) כל יום. זהו דעת הרא"ש

שכ' דכל שקרובה לנשואין יותר לבה הומה ומשתעה ומחמדה ומשום הכי כתב דבעי בדיקה כל הימים ע"ש. ולכאורה קשה דלפי סברא זו היתה צריכה שיהא לה מוך דחוק כל הז' ימים דהא יש לחוש כל שעה שמא תראה

יום התביעה ואינה צריכה [ב] הפסק טהרה, שאף על פי שלא בדקה ביום התביעה להפסיק במהרה, מונה מיום המחרת ז' נקיים. ומיהו צריכה בדיקה תוך ז' (ב) כל יום לכמחלה (נ"י נשס הלא"ט ונ"ט שג"כ דעת רמז"ן), מיהו נדיענד אס לא נדקה ענמה רק פעם אחת תוך ז' סגי) (נ"י והאחרונים):

[ב] הפסק טהרה. והאינדא נהגו להפסיק בטהרה אף לכתחלה ובודקת כל ז' נקיים וזהו לכתחלה אבל בדיעבד הדין כמ"ש רמ"א:

ומלשון הרב משמע דא"צ בדיקה רק פעם א' בכל יום ונראה הטעם דכמו בכל אשה כשסופרת ז' נקיים דבעינן שתהיה

נתיבות משה - ביאורים

צריכה בדיקה אע"פ שלא בעל עכ"ל ועיין מש"כ בחידושים (סק"א).

ע"ה המוך איבעי ליה לאשתכוחי. ונראה דמדברי הפרישה (סק"א) מוכח דגם מוך דחוק לא מהני דכתב לפרש דברי הטור ואפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחדל ולא הרגישה בו דכונתו לומר דאין לסמוך אוה לומר שכיון שלא ראתה שהיא טהורה דכיון דמצוי הוא דעל ידי חימוד היא רואה אמרינן שמחמת קטנותה לא יצאה ומשום הכי לא נראה בבדיקתה וכו' עכ"ד והיינו שלא אמרי' דנאבדה הטיפת דם אלא דהוא בפנים ומחמת קטנותה אינה יוצאה על העד שבודקת בו ולכן לא אשכחה בבדיקתה, וא"כ ה"ה דיש לומר כן במוך דחוק ברחמה. דמפני דקותה וקטנותה לא יצאה על המוך והכי מוכח בגמרא ממה שלא תירצו על מאן הוי ליומא דעשו מוך דחוק כמו שהוכיח הגר"א לענין בדיקה בשעת תביעה ע"ש.

והנה לכאור' קשה דהא רבינו כתב לעיל (סי' קצ"א סק"ח) שאפשר לדם לזוב דרך סדק ולא יצטבע המוך אף שהמוך ברחם דלא נסתמו בהמוך כל החורין וסדקין, וי"ל דהכא דהוי רק ספק אם ראתה דם לא מחמרינן כולי האי וסמכינן על מוך בעלמא. ודע דמהני מוך דחוק רק אם הכניסה אותו לפני שסמכה דעתה אבל אם סמכה דעתה לא מהני אפילו הכניסה מיד אח"כ דשמא ראתה ונאבד ופשוט וכ"כ בשו"ת מנחת שלמה (ח"ב סי' ע').

(ב) ולכאורה קשה. נראה דכונת רבינו להקשות דבשלמא בספירת זבה כשסופרת ז' נקיים דכל הבדיקה הוא להחזיק שמעיינה נסתמה וכיון שבדקה ולא ראתה הוי

חימוד מחדש כיון שאינה קנויה לו וכנ"ל וכיון דפשיטא דא"צ לישוב על כל ביאה ז"נ א"כ אין זה חימוד יותר מסתם ביאה שאינו סיבה לראיית דם א"כ ה"ה בתבעוה לינשא אין סיבת החימוד הגורם לראיית דם חימוד הביאה אלא חימוד הנשואין שיקרא לה שם נשואה.

וזהו שאמרו בש"ס תבעוה לינשא, כתב בלחור"ש (שם) לא ידעתי רמז ראי' מזה אם רבא נקט לינשא שהוא לשון נקי' והכל יודעין למה כלה נכנסת לחופה עכ"ד, אמנם לפמש"כ דאיכא נפק"מ לדינא דאם הוא חימוד של ביאה לא שייך לחלק בין זמן מרובה למועט אבל אם הוא חימוד של נשואין יש מקום לחלק בזה וגם נפק"מ אם צריך בדיקה אחר נשואין כמש"כ רבינו לקמן א"כ אין לו לרבא לנקוט לשון נקי' במקום שנוכל לטעות ביסוד הדין וע"כ הנקט לשון לינשא להורות לנו דהוא ענין של חימוד נשואין ולא חימוד ביאה.

אפי"ו לדעת ההג"ה. דמה שכתב הרמ"א ואם לא תבעל במוצאי שבת מיירי שגם הנשואין נדחו אבל אם נשאת במוצ"ש אינה צריכה לבדוק עצמה אחר כך אע"פ שלא נבעלה עדיין דמשנשאת תו לא חיישינן לחימוד וכן משמע בספר חכמת אדם (כלל קט"ו ס"ג) שהבין כן דעת רמ"א ע"ש אבל בפרדס רמונים (שם) ובלחור"ש (סק"ט) ובערוך השולחן (סי') כתבו בכונת רמ"א דאפי' אחר נשואין צריכה בדיקה כל יום מפני חשש חימוד דלדעתם עיקר החימוד הוא חימוד של ביאה ולכן חייבת לבדוק אפי' אחר שנשאת, אבל בספר לקט יושר לתלמיד תרומת הדשן (ע' 21) מוכח כדברי רבינו שכתב וז"ל וכל אשה צריכה ז' נקיים סמוך לחופה או בודקת בכל יום פעמים היכא שטבלה קודם לחופה אבל לאחר החופה אינה

לה בכל יום בדיקה פ"א משום דמעינה פתוח וחיישינן שמא ראתה ולא בעי בדיקה כל שעה רק כיון שבדקה פעם אחת בהיום אוקמינן שוב כל היום בחזקת שלא ראתה וה"נ כן הוא דלא חשו בהו יותר ממה שחשו בספירת זיבה ומשום הכי לא בעי בדיקה בכל בין השמשות בכל יום דהא אפילו ביום ראשון לא צריכה בדיקה ביה"ש דהא א"צ הפסק טהרה רק פעם א' בכל יום אפילו באמצע היום כמו בימי ספירת זיבה בסימן קצ"ו:

(ג) ומכינה עצמה לחופה. עט"ז ס"ק ג' עד אלא אם כן בשעה שמכינה השכר לצורך

[ג] ומכינה עצמה לחופה. היינו משעה שמכינה עצמה לחופה השכר או משעה שמודיע החתן שתכין השכר או שהוא מכין בעצמו השכר אבל בהודיע לה זמן הנישואין שיהיה אחר זמן רב לא מהני אפילו ספרה ז' נקיים והקדימו הנישואין תיכף להז'

נקיים:

ב. שבעת ימים הללו מונים אותה משעה

שהיא סומכת בדעתה (א) [ג] ומכינה עצמה לחופה, אף על פי שלא נתקדשה עדיין; הגה ויש לסמוך הטעילה סמוך לזעילת מלוא כל מה דאפשר, (כך משמע במרדכי נשם רש"ס ור"מ ורוקח נשם אביו ורבותיו ובהגהת מיימוני פ"א דהלכות א"צ), והמנהג לטבול הכלה ליל ד' אף על פי שלא תזעל קודם מולאי שבת (מרדכי סס), אצל אין להרחיק הטעילה מן הזעילה יותר מזה. ואם לא תזעל צמולאי שבת, יש לה לדקוק ענמה בכל יום עד זעילת מלוא, (סס ובהגה ונתוספות פ"ק דיומא דף י"ח), ודוקא לכתחלה, (ד) אצל

החופה או משעה שמודיעין לה ואז מועילין הז' נקיים אף על פי שיש עוד זמן רב להחופה כו' האי שמודיעין לה דקאמר הט"ז כוונתו משעה שמודיעין לה שתכין השכר לצורך החופה או שהודיע לה שהוא בעצמו הכין כבר שכר לצורך החופה אבל בהודיע לה סתם שיעשה נישואין אחר זמן רב ודאי לא מהני כמ"ש הרשב"א דבהא לא מחמדה עוד כתב בשם הדרישה שהקשה דלמה לא אמר הטעם שתחזור ותחמוד וכו'. הנה הט"ז הבין בכוונת הדרישה שיש לה תמיד חימוד מיום התביעה עד שעת הנישואין ולזה מקשה הדרישה על הרשב"א דלמה לו הטעם דלא מחמדה השתא הא בלא"ה צריכה ז' נקיים סמוך לבעילה דוקא ואפילו הודיע לה בשעה שרמי שיכרא באסינתא מכל מקום צריכה שבעה נקיים סמוך לבעילה דוקא וע"ז תירץ דנפקא מינה אם הקדימו הנישואין בתוך הספירות שבעה נקיים שאז אם הודיע לה מכי רמו שיכרא מהני כיון דהז' נקיים היה סמוך לבעילה אבל באחר י"ב לא מהני אפילו הקדימו החופה סמוך להשבעה נקיים: (ד) אבל בדיעבד אין להחמיר. והנה אם עבר עליה אחר הז' נקיים ז' ימים בלא בדיקה לכאורה מוכח מהש"ך ס"ק ז' דאסורה עיין שם שכתב זה בשם מ"ב ולכאורה נראה טעמו כיון דהרא"ש כתב דחוששין תמיד עד הנישואין לחימוד הוי הדין כמו בספירת נקיים של זבה שמעינה פתוח שאינה יוצאת מחשש ראייה עד שיהיה לה בדיקה עכ"פ פ"א בהז' נקיים דאז מוקמינן אחזקה שלא ראתה בכל ז' והכא נמי דכוותה כיון דאף לאחר הנקיים יש חשש החימוד צריכה להתחזק בכל ז' אבל יותר נראה דדוקא שם שאירע אונס להחתן שלא בא אז החמיר מסברא דכיון שעבר עליו ז' ימים בלא בדיקה ניכר שנתאשה מהנישואין אבל בכל אשה אפילו עבר עליה ז'

נתיבות משה - ביאורים

דלא מסתבר שיחמיר בה יותר מרואה ודאית, וכיוצא בו כתב הפרישה (סק"ג) וז"ל ומכל מקום מועיל לה בדיקה דא"כ אין לדבר סוף ולא חמיר מרואה דם ודאי עכ"ל. דהא אפי' ביום ראשון. פי' יום התביעה א"צ הפסק טהרה ולכן אין מקום להחמיר על שאר ימים להצריך בדיקה בבין השמשות דוקא להחזיק למפרע שלא ראתה אותו יום רק סגי פעם אחת בכל יום אפי' באמצע היום.

(ד) אז החמיר מסברא. סברא זו צריך עיון טובא וכבר תמה בו הפלתי וכתב דגבול ימים אלו אין מובן מה טיבן דממנ"פ אם אתה עושה לזה הביאה של החתן תביעה חדשה אם לא עבר אפי' יום אחד הרי כאן תביעה חדשה וחימוד חדש ואם אמרינן דלא נתייאש מן תביעה ראשונה א"כ אפי' עברה ז' ימים ולא בדקה מ"מ הא כבר

ראי' שהמעין נסתמה ושוב נוכל להחזיק כל היום בין למפרע בין להבא של אותו יום שהיא בחזקת שלא ראתה משא"כ הכא בדם חימוד הרי החשש הוא על להבא שמא תראה ומה תועיל הבדיקה שעתה לא ראתה הא יש לחוש שכל שמתקרב יותר לבה הומה ומשתאה ומחמדה ושמה תראה מיד אחר הבדיקה והיתה צריכה שיהא לה מוך דחוק כל הז' ימים, ולכל הפחות תצטרך בדיקה כל יום כל בין השמשות ואז נוכל להחזיק על למפרע שלא ראתה אותו יום אבל קודם בין השמשות אין חזקה על אותו יום שעדיין איכא חשש שמא תראה באותו יום מיד אח"כ.

דלא חשו בהו יותר. כלומר אע"פ שמצד הסברא שפיר יש לחלק ולהצריך כאן מוך דחוק כל ז' ימים כנ"ל מ"מ לא החמירו רבנן בדם חימוד שהוא גזירה מדבריהם יותר מספירת זבה וכ"כ ב"י (ד"ה ומ"ש רבינו וכ"כ הרמב"ן)

חידושים חוות יורה דעה סימן קצב דעת ביאורים קנה

[ד] בדיעבד אין להחמיר. אם בדקה רק פעם אחת תוך ז' ואם עבר עליה ז' ימים בלא בדיקה משמע מהש"ך ס"ק ז' דאסורה ועיין ביאורים: **[ה] ישאל.** ועכשיו לא נהגו כך וסומכין על מה שרגילין להודיע להחתן אם היא טמאה: **[ו] שישבה ז' נקיים** ואפילו טבלה. וכתב הט"ז דאם בשעת דחיית הנישואין קבעו על זמן אחר ידוע כשהיו עסוקין באותו ענין ובדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה א"צ לחזור ולספור ז' נקיים ועיין ביאורים דדוקא אם קבעו על זמן קרוב אבל לזמן רחוק באופן שצריכה למירמי שיכרא באסינתא מחדש מיד שמתחילין לחזור להמתין אח"כ ופשוט עוד כתב הט"ז דאם כבר נתרצה עם חתן שני אף שחזרה ונתרצה עם החתן הראשון דצריכה להמתין ז' נקיים כיון דאפסקה אחר וכו' ומיירי שבשעת הרצוי עם החתן השני היה צד החתן הראשון רודפין אחריה

ימים בלא בדיקה מותרת וכן משמע מסתימת לשון ההג"ה ומשאר פוסקים: **(ה) אם דחו הנישואין.** בט"ז ס"ק ג' מסיק דאם בשעת דחיית הנישואין קבעו על זמן אחר ידוע שאינה צריכה להמתין ז' נקיים ע"ש ונראה דדוקא כשקבעו על זמן קרוב קבוע דהיינו באופן שלא נתבטל הכנת הנישואין וא"צ הכנה חדשה אבל אם קבעו על זמן רחוק באופן שצריכין למירמי שיכרא באסינתא מחדש על הנישואין שנקבעו מחדש נראה דודאי צריכה לישוב ז' נקיים מחדש מיום שמתחילין למירמי שיכרא באסינתא על הנישואין שנקבעו שנית דאין שום סברא דאם קבעו הנישואין מחדש עד אחר י"ב חודש שלא תהיה צריכה להמתין אח"כ כבר נתרצה עם חתן שני אף שחזרה ונתרצה עם החתן הראשון דצריכה להמתין ז' נקיים כיון דאפסקה אחר וכו' ומיירי שבשעת הרצוי עם החתן השני היה צד החתן הראשון רודפין אחריה

נתיבות משה - ביאורים

מנה ז' ימים בזמן ראשון א"כ הך עברה ז' ימים בלי בדיקה דאסורה לא ידעתי מה טעם יש בדבר ומאין אדני הדין הוטבעו כי אין לו שורש ועיקר בראשונים עכת"ד ובסדרי טהרה (סקי"ב) תמה על תמיהתו דיש לו שורש ועיקר בראשונים מדברי המרדכי ורמ"א ס"ב ע"ש וזה ניחא לשיטת הסד"ט דס"ל דבכל כלה שעברו עליה ז' ימים בלא בדיקה אסורה, אבל רבינו דס"ל כאן דכל כלה שעברו עליה ז' ימים בלא בדיקה מותרת ומשמע דכן דעת הפלתי ג"כ וסבירא להו דדוקא באירע אונס להחתן יש להחמיר מסברא שפיר צריך עיון טובא מה טעם יש בסברא זו. **אכן** נראה לפרש דהנה מש"כ דבדיעבד אם כבר ספרה ז' נקיים בבדיקה אם עבר עליה עוד ז' ימים בלא בדיקה דאין להחמיר אין הטעם דבדיעבד סמכין על הרשב"א דס"ל דליכא חימוד אלא בשעה ראשונה מהתביעה דאפי' להרא"ש ורשב"ם דהחימוד נמשכת כל הזמן עד החופה מ"מ סגי בדיעבד בבדיקה בתוך ז' ימים הראשונים והטעם כמו שמצדד במשאת בנימין בתחילת התשובה דלא החמירו בתבעה לינשא לעשות בדיקה אלא בז"נ ראשונים אבל היכא דישבה שבעה נקיים אחר תביעה ובדקה עצמה כדינה כו"ע מודו דשוב לא מחמירין להצריכה בדיקה וסגי במה שיהבה אדעתה שלא הרגישה בדם דלא החמירו כולי האי בחשש זה אלא שנשאר שם בצ"ע ובסוף התשובה מצדד להחמיר וי"ל דדוקא היכא דאירע אונס להחתן דיש מקום לומר דנתייאשה מהנשואין ולהצריך מחדש ז"נ לכן צריכה בדיקה תוך ז' לברר שבאמת לא התייאשה ויהבה אדעתה בהנך ימים אבל סתם כלה אמרי' דודאי יהבה אדעתה ואין הבדיקה מעכבת כל שלא הסיחה דעתה מנקיים.

לשון ההג"ה. ולפ"ז מה שכתב הרמ"א אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך שבעה כונתו לז' ימי הנקיים ולא לז' ימים שאחרי הטבילה, ובחידושים (סק"ד) משמע דמסקנת רבינו להחמיר דבכל כלה שעברה ז' ימים בלא בדיקה דאסורה וכן דעת הסד"ט וזכ"א ולחז"ש.

נתיבות משה - חידושים

[ו] ובדקה עצמה. הנה מש"כ רבינו שכ"כ הט"ז צ"ב דהט"ז כתב וזה אינו שייך כאן דהא ודאי ידעה שפיר ובודקת עצמה תמיד ע"כ וכונתו דכיון דמיד קבעו זמן חדש איננה מסיחה דעתה מנשואין וממשיכה לבדוק תמיד עד זמן נשואין שקבעו שנית וליכא חשש חימוד אבל לא כתב דצריכה לבדוק עצמה באותה שעה שקבעו זמן נשואין שנית אלא דהש"ך כתב כן (בסק"ו) ואולי צריך להגיה כתב הש"ך, ומ"מ קצת תמוה למה העתיקו רבינו שהרי כתב בביאורים (סק"ו) לא ידעתי בדיקה זו מה טיבה כיון דלא נתעורר חימוד חדש וכן עמא דבר שאינה צריכה בדיקה כשהיה באותו מעמד ע"כ וכן הקשה בסד"ט (סק"י) וכתב דהש"ך לא העתיק יפה דברי הב"ח ומסיק שם שאינה צריכה בדיקה כשהיה באותו מעמד ע"ש.

ולהכיין. עוד כתב הט"ז דוקא שהסכימו שניהן על דחיית הנישואין אבל אם רק צד אחד דחו הנישואין ואפילו אמר שאינו רוצה לישאנה כלל וצד הב' רודפין אחריו עד שנתפשרו אע"פ שנמשך יום או יומים לא מקרי דחיית הנישואין ואם הסכימה הכלה באותו מעמד לישא איש אחר אפילו נכנסה לחופה מיד עם האיש אחר צריכה ז' נקיים מחדש דאיכא חימוד חדש מאיש אחר ואפילו חזר החתן הראשון ונתרצה עמה כיון דאפסקה אחר צריכה ז' נקיים מחדש אפילו אם היה צד החתן מרדפין אחריה בשעה שנתרצה עם השני ט"ז ועיין ביאורים: [ז] שבדקה. ואם אירע להחתן אונס בדרך ולא בא על יום המוגבל לנישואין ונתעכב יום או יומים להט"ז צריכה לספור מחדש דאינה סומכת דעתה שכל

דבלא"ה אפילו לא אפסקה אחר צריכה ז' נקיים מחדש כמ"ש לעיל: (ו) כשיתפשרו. בש"ך סק"ו חיישינן דלמא לא אסקה אדעתה שתהא נזוהרת יפה בבדיקתה כו' הלשון תמוה דהא אפילו עברו עליה כבר ז' ימים דאז שוב מותרת בלא בדיקה בדיעבד כמ"ש הרב בהג"ה לעיל ואפ"ה צריכה ז' נקיים מחדש אלא עיקר הטעם הוא דנתעורר לה חימוד חדש דאפילו בדיקה לא מהני ועיין פי' בשו"ת מ"ב. עוד כתב הש"ך ואי בדקה עצמה באותה שעה כו' לא ידעתי בדיקה זו מה טיבה כיון דלא נתעורר חימוד חדש וכן עמא דבר שא"צ בדיקה כשהיה באותו מעמד: (ז) אף על פי שבדקה. בש"ך ס"ק ז' אם לא עבר עליה ז' ימים בלא בדיקה כו' עמ"ש לעיל בהג"ה ס"ק ב':

נתיבות משה - ביאורים

(ו) דהא אפילו עברו. כתב כן לפי מה דמסיק לעיל סק"ד דבכל כלה אפילו עברו עליה אחר הז' נקיים ז' ימים בלא בדיקה מותרת ומפרש כן דברי הרמ"א כמ"ש"כ לעיל ע"ש, אבל באמת אפי' את"ל דאם עברה עליה ז' ימים בלא בדיקה אסורה נמי קשיא דהרי פסק השו"ע דבדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך ז' א"כ מה לי אם הדחיה והקביעות היה באותו יום או אם הקביעות היה איזה ימים אח"כ כיון דלחימוד חדש לא חיישינן אלא דחיישינן שמא לא בדקה יפה באותן ימים שהיה בגדר הדחיה ומה בכך הא אפילו לא בדקה כלל איזה ימים אינה מפסיד כל זמן שלא עברו ז' ימים בלא בדיקה וכן הקשה בסד"ט (סק"י). וצ"ל דמה דמהני בדיקה אחת תוך ז' הוא בתנאי דלא הסיחה דעתה וכיון שיודעת שכל הימים צריכין להיות נקיים יחיה אדעתה, אבל היכא דלא יחיה אדעתה איכא למיחש שמא הי' דם חימוד ולכן בדיקה באותו יום מבררת שלא הי' דם חימוד בינתיים עיין צמח צדק פסקי דינים.

אלא עיקר הטעם וכו'. וצ"ב דאם עיקר הטעם משום חימוד הרי אם בודקת בינתיים מגלה אדעתה שלא התייבשה וליכא חימוד חדש כמ"ש"כ במשאת בנימין, וי"ל דודאי טעמא משום חימוד הוא אלא שהמשאת בנימין עצמו כתב במסקנתו שיש להחמיר כדברי מהרי"ק דרב מובהק הוא ובפרט שמורי הרמ"א ז"ל הביא דבריו לפסק הלכה ולכן אפי' בדיקה לא מהני ודו"ק. לא ידעתי וכו'. כבר כתבו דיש חיסרון הניכר בדברי הש"ך בהעתקתו לדברי הב"ח ע"ש.

(ה) כמו שכתב לעיל. בשם הב"ח דבאופן שכתב הלבוש דאם באותו מעמד קבעו זמן שני לנישואין אינה צריכה ז' נקיים מחדש אלא אם השוו יחד שלא לישא זה את זה אז אע"פ שחזרו ונתפשרו באותו מעמד צריכה ז' נקיים. וממה שכתב רבינו דצד החתן הראשון היו רודפין אחריה משמע דס"ל דליכא נפק"מ אם צד הכלה רודפת אחריו או צד החתן רודפת אחריה כל שעדיין צד אחד מנסה להתפשר ליכא חימוד חדש ודלא כערוך השלחן (סי"ג), ומ"מ צ"ב למה לא כתב שצד הכלה רודפת אחריו דהא הלבוש מיירי שהחתן לא הסכים להינשא ועיין פרדס רמונים, ועדיין צ"ב דכיון שנתפייסה לאחר הרי איכא חימוד מהחתן השני וא"כ מה מהני במה שהסכימה שוב להחתן הראשון אפי' את"ל דליכא חימוד במה שהחתן הראשון הסכים שוב להנשא מ"מ מחמת חימוד שהי' להחתן השני יש להצריך ז' נקיים, וצ"ל דכל זמן שהכלה רודפת אחריו או להיפך עדיין לא סמכה דעתה לגמרי להנשא לשני ולכן אע"פ שהסכים החתן השני ונתרצית הכלה לו כיון דצד הראשון אינו מנותק לגמרי עדיין תלויה ועומדת וליכא חימוד מהחתן הראשון אם שוב יתרצה להנשא לה. ובצמח צדק פסקי דינים (סי"ג) פי' דמיירי דזמן הנישואין עם השני יהי' בעוד זמן ארוך דליכא עדיין חימוד, וע"ש עוד דה"ה אם אפסקיה אחר להחתן שהחתן נתרצה לכלה אחר וכלה ראשונה רודפת אחריו וחזר והסכים דבעי' שוב ז"נ, ועוד יש לפרש דאפסקיה אחר והתחילה לספור ז"נ ושוב נתרצית לראשון צריכה להתחיל מחדש ז"נ.

הדרכים בחזקת סכנה והש"ך חולק וסובר דא"צ וסיים דאין להחמיר דעיקר דין זה מדבריהם רק באופן שלא עבר עליה ז' ימים בלא בדיקה. ש"ך: [ח] שימור. ובט"ז מצריך שימור מדינא וגם הש"ך כ' שהאינא דאין

בועלין עד אחר ב' וג' ימים אחר החופה אף שהוא מנהג של שטות וראוי לבטלו מ"מ ודאי דצריך שימור דהא דלא בעל תחלה היינו משום המנהג: [ט] קטן אצל החתן. כתב הש"ך שני"ל יודעין טעם ביאה ושאיין מוסרין עצמן לביאה ועיין ביאורים: [י] גרושתו. כתב הט"ז דלענין שימור א"צ כיון דלא תקיף יצריה כ"כ וכתב עוד מעשה באלמנה אחת שהיה לה זמן מוגבל לנישואין רק שהחתן אמר לה שאפשר שיקדים הנישואין וכן עשה והיא אמרה

שסמכה ע"ז וספרה ז' נקיים וטבלה ובא עליה נ"ל דאף על פי שעשתה שלא כדין כיון שלא היה לה בירור על הקדמת יום הנישואין וכשנתברר לה נתחדש החימור וצריכה לחזור ולמנות ז' נקיים מ"מ כיון דכבר עברה ועשתה כן אין להפרישה מטעם זה ג' חדשים משום הבחנה וראיה מסימן קצ"ו באם טעתה וטבלה: [א] וגומר. אע"פ שהדם שותת ויורד ומותר לו לפרוש באבר חי אבל אח"כ שוב לא יגע בה כנדה ולא יישן עמה באותו הלילה וצריך ליחד לכתחלה מטה מיוחדת משום זה: [ב] למנות. וכתב הט"ז דאף דנהגו האינא להתחיל מיום הו' כמבואר בסי' קצ"ו מ"מ כאן מתחלת מיום ה' ועיין סי' קצ"ו סעיף י"א מ"ש מזה:

ד. עבר וכנסה תוך זמן זה, וכן חתן שפירסה כלתו נדה קודם שבא עליה, לא יתייחד עמה, אלא הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים: הגה יש אומרים אם הימה טהורה כשנשאת ולא צא עליה, ופירסה נדה אחר כך, א"ל [ח] שימור עוד, (ת"ה סימן רנ"ג והגהות אלפסי), והמחמיר תע"צ (ת"ה שס). ואין לחלק בזה בין צחור לאלמון או צמולה לאלמנה, (רצינו ירוחם נתיב כ"ו). י"א. שאסורה ליחד עמו ציוס, כמו צלילה, וא"ל להיות שתי שמירות, רק הוא בין הנשים או היא בין הנשים (טור צ"ס הרא"ש). ואם אינם ישינים צדד א' אינן צריכים שימור כלל, (צ"י צ"ס הרשב"א). וי"א דצלילה צריך שתי שמירות, וציוס מותר להתייחד,

(הרא"ש"ד). והמנהג ליקח [ט] קטן אלל המתן וקטנה אלל הכלה, ואין מתיידין ציוס צלא קטן או קטנה:

ה. מחזיר [י] גרושתו צריכה לישב שבועה נקיים.

סימן קצג

דין דם בתולים

א. הכונס את הכתולה, בועל בעילת מצוה [א] וגומר ביאתו ופורש מיד. אפילו היא קטנה שלא הניע זמנה לראות ולא ראתה, ואפילו ברקה ולא מצאה דם, טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכבת זרע: הגה יש מקילין אם לא ראתה דם, (הגהות מיימוני); ונהגו להקל אם לא גמר ציאה רק הערה צה ולא ראתה דם; אלל אם צא עליה ציאה ממש, צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם (טור וצ"י צ"ס רוצ הפוסקים). ובעל נפש ימוש לעצמו שלא לשחוק צמינוקות. וצריכה שתפסוק בטהרה ותברוק כל שבועה, ולא תתחיל [ב] למנות עד יום ה' לשימושה. ונוהג עמה ככל דיני נדה לענין הרחקה; אלא שנדה גמורה אסור לו לישן על מטתה אפילו כשאינה במטה, וזו מותר לו לישן באותה מטה, לאחר שעמדה מאצלו, ואפילו בסדין שהדם עליו:

נתיבות משה - חידושים

[א] ולא יישן עמה באותו הלילה. כלומר אפי' באותו הלילה. ומה שכתב וצריך לייחד לכתחלה מטה מיוחדת משום זה לא ידענא מה רבותא בזה וצ"ע.

[ב] עיין סי' קצ"ו. דשם מבואר דאם שמשוה בין השמשות צריכה להמתין ה' ימים ומתחלת למנות מיום ו' ע"ש.

נתיבות משה - חידושים

[א] ולא יישן עמה באותו הלילה. כלומר אפי' באותו הלילה. ומה שכתב וצריך לייחד לכתחלה מטה מיוחדת משום זה לא ידענא מה רבותא בזה וצ"ע.

(א) יולדת כו'. בתשובת נ"ש פוסק באשה שישבה על המשבר ופסקו החבלים וצירים דצריכה ז"נ משום הא דאמר בשבת מאימתי מחללין עליה שבת משעת פתיחת הקבר וקתני עלה מאימתי פתיחת הקבר משעה שישבה על המשבר וא"א לפתיחת הקבר בלא דם ע"ש ולענ"ד לא נראה כן דאם כן הא דאמרינן בסוף הסימן ביוצא דופן דטהורה מנדה וכי מיירי בלא ישבה על המשבר כלל אלא ודאי נראה דהא דאמרינן דא"א

סימן קצד

דיני יולדת ומפלת

א. (א) יולדת, [א] אפילו לא ראתה דם, טמאה כנדה; בין ילדה חי, בין ילדה מת ואפילו נפל. וכמה הם ימי טומאתה, עכשיו בזמן הזה כל היולדות

לפתיחת הקבר בלא דם היינו דוקא כשהפילה איזה דבר דנפתח הקבר כ"כ עד שיצא ממנה אז אמרינן דא"א בלא דם אבל כשנפתח הקבר ולא יצא ממנה אף דם אינו יוצא ואין ראייה ממה שחשובה תולה לומר שיצא גם כן ממנה דם:

נתיבות משה - ביאורים

כל זמן שלא יצא ממנה דבר אף דם אינו יוצא וכמו דס"ל להנוב"י בשו"ת תשובה מאהבה (סי' קט"ז) וז"ל אבל כשלא יצא דבר או שיצא דבר דק מאד או שיצא משקה אף שנפתח הקבר לא אמרינן א"א לפתיחת הקבר בלא דם עכ"ל וכ"כ בהגהות בית מאיר לסי' זה דביושבת ולא מפלת מידי כולי עלמא מודו להשאלות דאפשר בלא דם, אבל ממה שכתב רבינו כאן דנפתח הקבר כל כך עד שיצא ממנה אז אמרינן דאי אפשר בלא דם משמע דאם באמת נפתח הקבר הרבה אז אמרינן א"א בלא דם ורק כשלא ידעינן אם נפתח הקבר אז כל שלא הפילה מידי אמרי' דעדיין לא נפתח כ"כ שיצא אז מידי ולכן לא חיישי' ליציאת דם אלא דכשהפילה מידי נתברר דנפתח הקבר הרבה ואז חיישינן שיצא דם עמו, ולפ"ז כשבדקה המיילדות וראו שנפתח הקבר הרבה שאפשר שתפיל מידי שוב אמרי' א"א לפתיחת הקבר בלא דם וא"כ בעובדא דנחלת שבעה שפסקו החבלים וצירים דדעת רבינו דטהורה לכאורה הרי אפשר דנפתח הקבר כ"כ עד שראוי שתפיל מידי ושוב אמרי' א"א לפתיחת הקבר בלא דם ואמאי טהורה, וצ"ל כמש"כ הפלתי דלא שכיח שיפתח ויהיה חוזר ונסתם מבלי לידה ואגלאי מלתא שלא היה פתיחת הקבר כלל וטהורה, ולפ"ז צ"ל דבשעה שיש לה צירים וחבלים גם רבינו מודה שיש להבעל לזוהר בה כמש"כ הפלתי והסד"ט דיש לחוש דלמא נפתח הקבר הרבה, ולפ"ז ביוצא דופן דטהורה מנדה מיירי שלא נפתח הקבר כ"כ הרבה שתהי' ראוי להפיל מידי ואע"פ שישבה על המשבר טהורה אלמא דאין ישיבת המשבר מעלה ומוריד כלל אלא פתיחת הקבר הוא הקובעת אם נפתח כ"כ הרבה או לא ולענין שבת חשובה חולה מיד בהתחלת

(א) וכי מיירי בלא ישבה על המשבר כלל. פי' אע"ג דאיכא למימר דמיירי ביוצא דופן באשה שאינה יכולה ללדת לידה טבעית וקבעו להוציא ולדה ע"י הדופן ובכי האי גונא אינה יושבת על המשבר מ"מ סתמא דגמרא מיירי בכל גונא יוצא דופן אפי' היכא שבשעת הלידה ראו המיילדות שיש צורך להוציא הולד ע"י הדופן ובכי האי גונא הרי יושבת על המשבר ועכ"ז טהורה מנדה אלמא דישביה על המשבר כל שלא יצא דבר אינה טמאה נדה אפי' נפתחה הקבר, ומעתה מה שכתב האמרי ברוך דראיית רבינו אינו מוכרח דביוצא דופן הוי כאיגלאי שלא נפתח הקבר דמהיכי תיתי לחוש לפתיחת הקבר אם לא בא ללידה דרך שם עכ"ד לפי מש"כ ראיית רבינו מוכרחת דהרי מיירי כאן ג"כ ביוצא דופן שכבר נפתח הרחם וראו אח"כ צורך לעשותו ע"י דופן וכנ"ל ועכ"ז טהורה מנדה, וזולת זה ג"כ מוכרחת נגד הנחלת שבעה דבפסקו החבלים וצירים פסק דצריך ז' נקיים דישבה כבר על המשבר הא אפשר ולד זו יהי' יוצא דופן וא"כ איך מוכיח יושבת על המשבר לטומאה הא גם יוצא דופן יושבת על המשבר וטהורה מנדה, אלא דזה נוכל לתרץ דכיון דרוב נשים יולדות דרך הרחם יש לחוש דלמא לידה זו הוא ג"כ דרך הרחם וצריכה לחוש משום דישבה כבר על המשבר משא"כ לאחר שנתברר שהיתה יוצא דופן שוב איגלאי מלתא שלא נפתח הקבר ולכן אתי שפיר דברי האמרי ברוך אבל מ"מ למש"כ בתחילה דהכא מיירי ג"כ באופן שנפתח הרחם ועכ"ז טהורה מנדה לפ"ז ראיית רבינו מוכרחת כנ"ל.

דנפתח הקבר כל כך. דברי רבינו צ"ב דמתחילת דבריו ומסוף דבריו משמע דאע"ג דנפתח הקבר הרבה

[ב] שלמו. היינו שלא ראתה עד י"ד לנקבה דאלו ראתה צריכה ז' נקיים מחדש. ט"ז: **[ג]** ליל ט"ו. בטור כתב צריכה לפרוש ליל מ"א וליל פ"א וט"ז כתב דהאידינא שאין בועלין על דם טוהר אינה צריכה לפרוש: **[ד]** שנוהגין. והט"ז והש"ך כתבו דא"צ לנהוג כן: **[ה]** בתוך מ'. בתשובת עבודת הגרשוני פסק דבתוך מ' לטבילתה ג"כ אינה חוששת מטעם דודאי לא נתעברה מקודם מדראתה נדות אח"כ ועיין ביאורים ס"ק ב' דיש להחמיר בכהאי גוונא: **[ו]** כ"ג יום. חוץ מיום יציאת השליא:

(ב) המפלת בתוך מ'. בתשובת עבודת הגרשוני פסק דבתוך מ' לטבילתה אינה חוששת לולד ואין חוששת שמא מקודם לכן נתעברה מדראתה נדות אח"כ ומעוברת אין דרכה לראות ע"ש ולא נהירא דודאי תוך ג' חדשים לעיבורה אפילו וסת קובעת חשוכות יולדות בזוב וצריכות לספור שבעה נקיים; נמצאת אומר שיוולדת זכר יושבת ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה, והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה. ימי לידה, שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה, אם לא ראתה בהן עולים לספירת זיבתה; ואם [ב] שלמו ז' נקיים בתוך י"ד לנקבה, הרי זו אסורה עד [ג] ליל ט"ו; ואם טבלה קודם לכן, לא עלתה לה טבילה: הגה ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה, מותרת לצעלה מיד, מאחר שספרה ז' נקיים ולא חזרה וראתה. מיהו יש מקומות [ד] שנוהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר ושמונים לנקבה, (צ"ת יוסף נשם מהרי"ק שהצ"ח התניא וצ"ח גודא פרק ע"פ וצ"ח רי"ל), ואין להחמיר במקום שנהגו להחמיר (רי"ז ט); אבל במקום שאין מנהג, אין להחמיר כלל רק מיד שלא ראתה דם אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה וספרה ז' נקיים, מותרת לצעלה (ת"ה סימן רנ"ה). אבל אם חזרה וראתה, אפילו טפת דם כחודל, טמאה אע"ג דמדאורייתא דם טהור הוא כבר פשט המנהג בכל ישראל שאין צועלין על דם טהור (צ"י ואגור וטור ופוסקים נשם הגאונים), ודינו כשאר דם לכל דבר:

ב. (ב) המפלת [ה] בתוך מ' אינה חוששת לולד אבל חוששת משום נדה, אפילו לא ראתה: הגה מפני שא"א לפתיחת הקצר בלא דם, ונפקא מינה דמיד לאחר שספרה ז' נקיים מותרת ואינה חוששת לולד (ד"ע):

ג. המפלת כמין בהמה חיה ועוף או כמין דגים וחגבים ושקצים ורמשים, ובל צורת וולד או שפיר או שליא או חתיכה שקרעוה ויש בה עצם עכשיו שאין אנו בקיאים בצורות, חוששת לולד; ואם בלו ז' נקיים בתוך י"ד יום, אם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה:

ד. ילדה וולד חי ואח"כ הפילה שליא, אינה חוששת לולד אחר אלא תולה אותה בולד שילדה כבר, עד [ו] כ"ג יום; אבל אם הפילה נפל תחלה, אין תולין בו השליא שהפילה אחר כך וחוששת לשליא ליתן לה ימי טומאה של נקבה:

נתיבות משה - ביאורים

בכו"פ וסד"ט שבות יעקב ופתחי נדה וחתן סופר ועוד חבל אחרונים שהוזכר בטהרת ישראל (אות כ"ח) והם רוב גדולי הפוסקים האחרונים ובשיעורי שבט הלוי כתב דבזמנינו דאין רואים וסת בג"ח הראשונים אם תראה וסת רגילה ודאי אינה מעוברת, וצ"ע דהא כבר כתבו הקדמונים בזמננו דאינו מצוי לראות כמש"כ הגרעק"א (סי' קכ"ח) והביאו הפ"ת אה"ע (ס"ד סי"ד) וכ"כ בפרדס רמונים (ש"ך סק"ב) ואפ"ה כתבו הפוסקים שיש לחוש שראתה, ועוד דאיכא רעותא לפנינו, דכיון דהפילה הרי אינה כדרך כל הריון ואפשר דלא נקלט היטב ולכן לא נעשה מסולקת ולכן יש להחמיר ליתן ימי לידה שבועיים.

פתיחת הקבר אבל לענין נדה אינו מטמא התחלת פתיחת הקבר אלא פתיחה מרובה שראוי להפיל מידי, וא"כ מש"כ בשו"ע דיוצא דופן טהורה מנדה מיירי כשידעין שלא נפתחה הקבר כ"כ הרבה, ולפ"ז אין מחלוקת בין דברי החו"ד להסד"ט (סקכ"ה) דלא כמש"כ בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"ב סי' ע"ו). וע"ע בשו"ת דעת כהן (סי' ל"ט).

(ב) אלמא דמצי לראות. ואע"פ דעינינו רואות בנשי דידן דמסולקות מדמים מיד כשנתעברו אמנם איכא מיעוט שאינן פוסקות לראות עד הכרת העובר וחששו חז"ל לזה ה"ה הכא יש לחוש שראתה תוך ימיי העיבור, וכן פסק

(ג) ואם אינה קשורה בו וכו'. ואף על גב דבסעיף ו' [ז] בולד. פירוש ולד זכר: [ח] אחר. ולדידן מבואר דחוששת אפילו במקצת שליח היינו משום דאין מקצת שליח בלא ולד כמבואר בב"ק דף י"א וליכא אלא חדא ספיקא ע"ש אבל אם היה אפשר למקצת שליח בלא ולד מבואר שם דהיא טהורה כיון דאיכא ס"ס והכא דאיכא ספק אם יש כלל ולד בהשליח ועיין גדה דף כ"ו ודאי דטהורה במקצת שליח והוא פשוט: (ד) הרגישה שהפילה וכו'. והוא הדין אפילו מסופקת בזמן ואינה יודעת מתי הפילה דאיכא ספיקא טובא אפילו הכי חוששת לכל ספק כמו שכתבו התוס' בנדה דף כ"ט בד"ה תשב לזכר דבטועה מחמירין בכמה ספיקות ע"ש:

ה. יצאה השליח תחילה, אין תולין אותה [ז] בולד שתלד [ח] אחר כך, אפילו הוא בן קיימא, וחוששת לשליח ליתן לה ימי טומאה של נקבה:

ו. יצאה מקצת שליח ביום ראשון, ולא נגמרה יציאתה עד יום ב', חוששת מיום ראשון אבל אינה מונה אלא מיום שני:

ז. המפלת דמות בהמה חיה ועוף, ושליח קשורה בה, אינה חוששת לולד אחר; (ג) ואם [ט] אינה קשורה בה, חוששת לולד אחר; ואף על פי שהולד הנדמה זכר, חוששין ליתן לה ימי טומאה של נקבה בשביל השליח:

ח. היולדת טומטום או אנדרונינוס, נותנין לה ימי טומאה של נקבה:

ט. (ה) הרגישה שהפילה ואינה יודעת מה, אפילו לא היתה בחזקת מעוברת הרי זו טמאה לידה וחוששת שמא נקבה היתה: י. נחתך הולד במעיה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר האברים כגון שיצא הרגל ואחריה השוק ואחריה הירך, בין שיצא שלא על הסדר, אינה טמאה לידה עד שיצא [י] רובו; ואם יצא ראשו כולו כאחד, הרי זה כרובו; ואם לא נתחתך, ויצא כדרכו, משתצא [יא] פדחתו ה"ז כילוד אף על פי שנחתך אח"כ. ולא סוף דבר שיצא לחוץ ממש, אלא אפילו משיצא חוץ לפרוודור:

יא. הוציא העובר את ידו והחזירה, אמו [יב] טמאה לידה:

יב. היתה מקשה לילד ושמעה קולו של ולד, חשוב כילוד שאי אפשר שלא הוציא ראשו חוץ לפרוודור:

יג. היולדת תאומים ושהה ולד אחר חבירו, כגון האחד קודם שקיעת החמה והאחר אחר שקיעת החמה, משיצא הראשון טמאה לידה ומונין ימי טומאה משיצא האחרון; ואם הראשון ניכר שהוא זכר והשני ניכר שהוא נקבה, או שאינו ניכר שני זה אם הוא זכר או נקבה, מונה משיצא השני ימי טומאה לנקבה:

יד. יוצא דופן, אם לא יצא דם אלא דרך דופן, אמו טהורה מלידה ומנדה ומזיבה:

סימן קצה

דברים האסורים בזמן גרותה

א. חייב אדם לפרוש מאשתו בימי טומאתה עד שתספור ותטבול. (ואפילו שהמה זמן ארוך ולא ענלה, תמיד היא נדתה עד שתטבול) (צ"י נשם הפוסקים). ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה (אפילו דגנריס) (טור וצ"י נשם רש"א מאבות

חווה דעה סימן קצה דעת

חידושים קסא

א] יושיט. אפלו דבר שהוא ארוך: **ב**] או שתגלה מעט מהשלחן ותתן קערה שלה עליו. ונראה דלחם וקנקן שאין אוכלין ושותין מהן הוא דהוי שינוי דומיא דסימן פ"ח גבי בשר בחלב: **ג**] עצמה. ומה שמנתחין הבשר לחתיכות והוא נוטל אחת והיא א' ודאי דהוי כאוכל עמה בקערה אחת ואסור אבל מה שנוטל חתיכה גדולה מהקערה ושם לפניו בכלי מיוחד אין בזה איסור כיון דאין הלקיחה סמוך לאכילה: **ד**] י"א שאסור. כתב הט"ז דמ"מ מותרת להביא מאכל לפניו אף דבשתייה אסור

והש"ך מחמיר רק להביא קערה והש"ך מחמיר רק להביא קערה שכל בני הבית אוכלין ממנה מותר וא"כ להושיט לו חתיכת בשר מהקערה להניח לפניו על הטעליר גם כן אסור לדבריו: **ה**] משוירי. אע"פ שמלאהו אח"כ דמ"מ הוא שותה משוירים אבל אם שתתה כולה א"צ להדיח בינתיים: **ו**] לישב. משמע אפילו בלא שכיבה והב"ח כתב דדוקא לשכב שם ולפשוט בגדיו אסור אבל ישיבה בעלמא מותר אפילו בפניה וגם היא אסורה לישן במטה שלו דיש הרהור בשכבה ובקומה אבל מותרת לישן אסדינים שלו ואינה חוששת שמא תתעבר מש"ז של בעל דאף אם תתעבר יהיה הולד כשר כיון דאין כאן ביאת איסור אבל צריכה ליזהר שלא תישן אסדינים של איש אחר שמא תתעבר מש"ז של איש ואיכא משום הבחנה: **ז**] במטה. נראה במטה של עץ או של בנין מותר היא במטתו והוא במטתה. ש"ך:

ב. לא יגע בה אפילו באצבע קמנה, ולא **א**] יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שמא יגע בבשרה. (וכן על ידי זריקה מידו לידה או להיפך, אסור). **ב**] י"א שאסור. כתב הט"ז דמ"מ מותרת להביא מאכל לפניו אף דבשתייה אסור והש"ך מחמיר רק להביא קערה שכל בני הבית אוכלין ממנה מותר וא"כ להושיט לו חתיכת בשר מהקערה להניח לפניו על הטעליר גם כן אסור לדבריו: **ה**] משוירי. אע"פ שמלאהו אח"כ דמ"מ הוא שותה משוירים אבל אם שתתה כולה א"צ להדיח בינתיים: **ו**] לישב. משמע אפילו בלא שכיבה והב"ח כתב דדוקא לשכב שם ולפשוט בגדיו אסור אבל ישיבה בעלמא מותר אפילו בפניה וגם היא אסורה לישן במטה שלו דיש הרהור בשכבה ובקומה אבל מותרת לישן אסדינים שלו ואינה חוששת שמא תתעבר מש"ז של בעל דאף אם תתעבר יהיה הולד כשר כיון דאין כאן ביאת איסור אבל צריכה ליזהר שלא תישן אסדינים של איש אחר שמא תתעבר מש"ז של איש ואיכא משום הבחנה: **ז**] במטה. נראה במטה של עץ או של בנין מותר היא במטתו והוא במטתה. ש"ך:

ג. לא יאכל עמה על השלחן א"כ יש שום שינוי שיהיה שום דבר מפסיק בין קערה שלו לקערה שלה, לחם או קנקן, **ב**] או שיאכל כל אחד במפה שלו: הגה וי"א הא דלריכין הפסק צין קערה שלו לקערה שלה היינו דוקא כשאין אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה, אבל אם אוכלין בקערה אחת כשהיא טהורה קאי אס אוכלת בקערה צפני **ג**] עצמה, וא"כ היכר אחר, (הגהות אשירי צ"ס ר"י והגהות אלפסי), וכן נוהגין. **ד**] י"א שאסור לו לאכול **ה**] משוירי מאכל שלה, (מנא צקונטרס דהלכות נדה), כמו שאסור לשמות משוירי כוס שלה, וכמו שיתצאר:

ד. לא ישתה משוירי כוס ששתתה היא: הגה אם לא שמפסיק אדם אחר ציניהם (טור צ"ס סמ"ג), או שהורק מכוס זה אל כוס אחר אפילו הוחזר לכוס ראשון (הגהות מ"י צ"ס רא"ס ורוקח סימן ש"ח ומרדכי ואגודה פ"ק דשבת); ואם שמתה והוא אינו יודע ורוצה לשמות מכוס שלה, אינה צריכה להגיד לו שלא ישמה (שם); והיא מותרת לשמות מכוס ששתה הוא (ג"ז סס). ואם שמתה מכוס והלכה לה, י"א שמתה לו לשמות המותר, דמאחר שכבר הלכה אין כאן חצה. (צקונטרס הנ"ל):

ה. לא ישב במטה המיוחדת לה, אפילו שלא בפניה: הגה ואסור **ו**] לישב על ספסל ארוך שמתנדדת ואינה מחוצרת לכותל, כשאשתו נדה יושבת עליו, (מרדכי פ"ק דשבת צ"ס צ"ג פנת פענח צ"ס רש"י). ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ציניהם (אגודה פרק המינוקת ות"ה סימן רנ"א). וכן לא ילך עם אשתו צעגלה אחת או צפניה אחת, אם הולך רק דרך טיול כגון לגנות ופרדסים וכיוצא בזה; אבל אם הולך מעיר לעיר לרכיב, מותר אף על פי שהוא ואשתו הם לצדן, וצ"ל שישבו בדרך שלא יגעו זה בזה (כל זה צ"ה סימן רנ"א):

ו. לא יישן עמה **ז**] במטה, אפילו כל אחד בבגדו ואין נוגעין זה בזה: הגה - ואפילו יש לכל אחד מנע צפני עצמו, ואפילו אם שוכנים צפני מטות והמטות נוגעות זו בזו, אסור (מרדכי פ"ק דשבת צ"ס הר"מ):

ז. לא יסתכל אפילו בעקבתה, ולא במקומות המבוסים שבה, (אצל מותר להסתכל בה במקומות הגלויים אע"פ שנהנה צראייתה), **ב**] צ"י צ"ס הרמז"ס):

ח. ראויה לה שתייחד לה בגדים לימי נדותה, כדי שיהיו שניהם זוכרים תמיד שהיא נדה:

ט. בקושי התירו לה להתקשט בימי נדתה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה:

(א) ובדיעבד אפי' לא בדקה עצמה רק שחרית וכו'. **[ח]** בפניו. אפילו כשהמזיגה היא שלא בפניו אסורה משמע מדבריו דאפילו ראתה כל הג' ימים וביום השלישי ג"כ ראתה בשחרית ותיכף אח"כ פסקה ובדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה ג"כ מהני. והנה מדברי

אוסרין: **[א]** שתזהר. אבל

מזיגת הכוס לחולה שרי לכ"ע.

ש"ך: **[יב]** אסור לבעלה.

דוקא כשהוא בריא והיא חולה

דחיישינן שמא יתגבר יצרו

עליו ויפייסנה אבל כשהוא

חולה והיא בריאה מותר:

[יג] אסור למשש. ואם הוא

מסוכן ואין שם רופאים אחרים

מותר משום פיקוח נפש ואין בו

משום אביזרא דג"ע כיון דאין

עושה כן דרך תאוה וחבה:

[א] רק שחרית. היינו מיום ב'

מראייתה ואילך כדלקמן סעיף

ב' ש"ך ועיין ביאורים ס"ק ב'

דלדידן יש להחמיר וצריכה

בדיקה כל בין השמשות ביום

הפסקת טהרתה אפילו מיום ב'

מראייתה ואילך:

י. כל מלאכות שהאשה עושה לבעלה נדה, עושה לו, חוץ ממזיגת הכוס, שאסורה למזוג הכוס **[ח]** (צפניו), (צ"י וכן משמע ממדלי פ"ק דשזועות וכו"מ מדברי הפוסקים), ולהניחו לפניו על השלחן אא"כ תעשה שום חיבה, כגון שתניחנו על השלחן ביד שמאל או תניחנו על הכר או על הכסת, אפילו ביד ימינה:

יא. אסורה להציע ממתו בפניו; ודוקא פריסת סדינים והמכסה שהוא דרך חבה, אבל הצעת הכרים והכסתות שהוא מורה ואינה דרך חבה, שרי. ושלא בפניו, הכל מותר אפילו הוא יודע שהיא מצעת אותם:

יב. אסורה **[ט]** ליצוק לו מים לרחוץ פניו ידיו ורגליו, אפילו אינה נוגעת בו ואפילו הם מים צוננים:

יג. כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה; ולא עוד, אלא אפילו לשלוח לה כוס של יין אסור, לא שנא כוס של ברכה לא שנא כוס אחר, אם הוא מיוחד לה; אבל אם שותים הם מאותו הכוס ושתיית איהי אבתרייהו, לית לן בה:

יד. כל אלו ההרחקות צריך להרחיק בין בימי נדותה בין בימי ליבונה, שהם כל ימי ספירתה, ואין חילוק בכל אלו בין רואה ממש למוצאת בתם: הגה

- וי"א דאין להחמיר צימני ליבונה צענין אסור אכילה עמו צקערה (הגה צמרדכי צ"ס ראצ"ה), וכן נוהגין **[י]** להקל ציה, ויש להחמיר:

טו. אם הוא חולה ואין לו מי שישמשנו זולתה, מותרת לשמשו רק **[יא]** שתזהר ביותר שתוכל להזהר מהרחצת פניו ידיו ורגליו והצעת המטה בפניו:

טז. אשה חולה והיא נדה, **[יב]** אסור לבעלה ליגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. (וי"א דאם אין לה מי שישמנה, מותר בכל (הגהות ש"ך והגהות מרדכי פ"ק דשצ"ט צ"ס הר"מ), וכן נוהגין אם נריכה הרצה לכהן):

יז. אם בעלה רופא, **[יג]** אסור למשש לה הדפק; הגה ולפי מה שכתבנו דנוהגין היסור אם נריכה אליו דמשמש לה, כ"ש דמותר למשש לה הדפק אם אין רופא אחר ונריכה אליו ויש סכנה צלחה, (כך דקדק הצ"י מלשון הרמב"ן סימן קצ"ו), ועיין בא"ח סימן פ"ח אם מותר לנדה ליכנס לציט הכנסת ולהתפלל:

סימן קצו

דיני לבישת הלבון ובדיקתה

א. שבעה ימים שהזבה סופרת מתחילין ממחרת יום שפסקה בו. וכך משפטה, אם תראה ב' ימים או ג' ופסקה מלראות, בודקת ביום שפסקה כדי שתפסוק במהרה; ובדיקה זו תהיה סמוך לבין השמשות. (וכן נוהגין לכתלה; (א) וצדיעצד, אפילו לא צדקה עגמה **[א]** רק שחרית ומלאה עגמה טהורה, סגי צק). (טור צ"ס הרש"א וצ"י אף לפי דברי הרא"ש). ולעולם ילמד אדם (להחמיר לכתלה) בתוך ביתו שתהא בודקת ביום הפסק מהרתה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, שזו בדיקה מוציאה מידי ספק (רש"א צ"ס צ"ה ק): הגה - וי"א אם התפללו הקהל

[ב] דהקהל. אפילו אם היא עדיין לא התפללה ערבית: **[ג]** שבת. מדברי מהרי"ל משמע דאפילו התפללה היא גם כן והש"ך כתב דלהרב אם התפללה היא ערבית אין להקל אפילו דיעבד: **[ד]** לערב. ואם ראתה עד סמוך לערב פשיטא דאין דיעבד גדול מזה ומפסקת אחר ברכו. ומ"ש וכן נוהגין לכתחלה ליהזר היינו היכא דאפשר כגון שלא ראתה קודם ברכו:

ערצית ועוד היום גדול, אינה יכולה לזדוק או ללבוש לזנים ולהתחיל ולמנות מיום המחרת, מאחר [ב] דהקהל כבר עשו אותו לילה (ס"ה), י"א דמותר אפילו עשו הקהל [ג] שבת (אגור נשם ר"י מולין); ונוהגין לכתחלה ליהזר, וזדיעבד אין לחוש. ומקצת נשים נוהגות שאם פסקה קודם זכרו וחזרה לראות כחם או דם טוך ימי ספירתה, אז מפסיקין אפילו לאחר זכרו אם נתקלקלה סמוך [ד] לערב, וחוששים דבר זה לדיעבד; ואין למחות זידם, כי כן קבלו מאיזה חכם שהורה להן, והוא מנהג ותיקין:

ב. ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום, צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות: הגה - (ב) וזדיעבד אם זדקה ענמה

כב"י הטעם דהא מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה ע"ש. ולפענ"ד נראה מוכח מדברי התוס' הנ"ל שהבאתי לעיל ס"ק א' דביום א' לא מהני בדיקה סמוך לבין השמשות דהא התוס' כתבו דביום שראתה בו אפילו בו' לא מהני בדיקה רק מן המנחה ולמעלה וא"כ קשה אהא דאמר ר' בראשון לא שאלתי וטעיתי וכו' הא בהדיא אמר ר' יוסי דף נ"ג דבכל יום שראתה בו לא מהני בדיקת שחרית ומכ"ש ביום הראשון ממש וע"כ צ"ל דבראשון שלא שאלתי דקאמר היינו אם מהני שום בדיקה קאמר בראשון אפי' מן המנחה ולמעלה דבדיקת שחרית אפי' בו' שראתה בו שחרית לא מהני אלא ודאי דבראשון אפילו מן המנחה ולמעלה לא מהני

נתיבות משה - ביאורים

ודוקא שחרית וכו' ע"ש והבין הגר"א וכן ס"ל לרבינו דכונת ב"י במש"כ בין השמשות דהיינו מן המנחה ולמעלה, וכן משמע דהי' דעת רמ"א דבברי ב"י, אך בהמשך דברי הבי"י משמע דבין השמשות דוקא קאמר וכמש"כ הסד"ט סק"ט עי"ש.

א"א ודאי דבראשון אפילו מן המנחה ולמעלה לא מהני. וכ"כ מהרש"א בדעת התוס'. אבל הגרש"ק במי נדה ומלבושי טהרה וערוה"ש וחזו"א פי' כונת התוס' דמיירי בראתה בלילה וע"ז הסתפק רבי אם אמרי' מעין פתוח עד למחרת מן המנחה ולמעלה ולא מהני בדיקת שחרית או דהוחזק מעין פתוח רק לעונת הלילה כמו בשאר ימים שראתה בלילה יעו"ש ולפ"ז אפי' ראתה בתחלה בשחרית מ"מ מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה, ולפ"ז יש ליישב פסק הרמ"א שצירף להקל שיטת התוס' דסמוך לבין השמשות מהני בצירוף שיטת הרשב"א דאפי' בדיקת שחרית מהני אלא דעל הרשב"א לחוד לא סמך אלא בצירוף שיטת התוס', ובשאר ימים שראתה לא החמיר

(א) רק בין השמשות. פי' מן המנחה ולמעלה, מיהו ביום ראשון שראתה לא מהני גם מן המנחה ולמעלה אלא בעי' מוך דחוק כל בין השמשות וכדלקמן (סק"ב) וע"ש מש"כ בזה.

ומההתימה שלא הביאו סברתם. הנה כל הראשונים חולקים על התוס' הרמב"ם ורמב"ן ורשב"א ור"ן ורא"ה ורא"ש [אך לדעת התפארת למשה זהו שיטת הרא"ש עי' סד"ט (סק"ט) יעו"ש] וטור ולכן לא הביאו סברת התוס' להלכה.

ועוד כיון דאנן וכו'. ועיין בספר גופי הלכות (בה"ל ד"ה ובדיעבד) מה שהקשה ממש"כ רבינו לעיל (סי' קפ"ד סק"ז) דלא חיישינן לזה וע"ש מה שתי', ועיין בלחם ושמלה מה שתי' קושית רבינו וע"ע בסמוך (סק"ב).

(ב) דהא מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה. ור"ל דהבי"י הוכיח דביום ראשון מהני בדיקת בין השמשות והיינו מן המנחה ולמעלה דהא אמתניתין דבדקה שחרית קיימי חכמים דאמרי בשנים לנדתה כלומר אבל לא בראשון

ולפ"ז לדידן דבכל הז' ימים היא בספק ראשון צריכה בדיקה כל בין השמשות בהפסקת טהרה כנ"ל:
 (ג) וביום השמיני. היינו ביום השמיני אחר הפסק טהרה דכיון שיחדה אלו הז' ימים לנקיים בעינן שיהיה בהם בדיקה עכ"פ יום אחד מאותן הימים דאז הם טהורין וספורין ומשמע מדברי הש"ס נדה ס"ט דכל שלא בדקה עצמה אף שלא הרגישה טמאה מדאורייתא דימי נקיים ספורין ובדוקין בעינן מדמוקי לה הש"ס לברייתא דיום אחד טמא ראיתי דוקא כשאומרת ספרתי ואיני יודע כמה ספרתי והיינו שבדקה עצמה כמו שפי' רש"י שם משמע הא כל שלא בדקה עצמה א"צ טבילה אפי' למ"ד טבילה בזמנה מצוה ואי מדאורייתא דז' נקיים אפי' בלא בדיקה אמאי לא תיבעי טבילה

[ה] סמוך לבין השמשות. ועיין ביאורים דיש להחמיר במוך דחוק כל בין השמשות אפילו מיום ב' מראייתה: [ו] אחד. ומעינה פתוח ונפקא מינה לדידן בראתה בימי הספירה אבל אם לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחלה: [ז] אחת. תוך הז' [ח] סמוך לבין השמשות ומלאה עלמה טהורה, אע"פ נקיים מלבד הבדיקה דהפסק שלא יתה המוך אללה כל בין השמשות, סגי (טור זשס הרשב"א וה"ה זשס רמז"ן וז"י להרמז"ס וכ"מ זש"ס). אזל דיקת שחרית לא מהני, הואיל ולא ראתה רק יום [ו] אחד (רשב"א ורמז"ן זשס י"א וכ"ד רמז"ס פ"ו מהא"צ וצפי' משנה סוף פ"ד וזרטורה שס):

ג. ביום שפסקה מלראות ובודקת עצמה כאמור, תלבש חלוק הבדוק לה שאין בו כתם, ובלילה תשים סדינים הבדוקים מכתמים, ומיום המחרת תתחיל לספור שבעה נקיים: הגה ומנהג כשר הוא כשהאשה פוסקת צטהרה שמתוך ולזשט לזניס; אמנם אם לא רחלה רק פניה של מטה, די זכך (מרדכי זשס רוקח), וכן נוהגין ואין לשנות; אזל זשעת הדחק, כגון אשה ההולכת צדרך ואין לה צגדים, תוכל לספור ז' נקיים רק שהחלוק יהיה נקי וצדוק מדס (אגור והגהות ש"ד ס"ס י"ט):

ד. בכל יום מז' ימי הספירה צריכה להיות בודקת לבתחלה פעמים בכל יום, [י] ואחת שחרית ואחת סמוך לבין השמשות (טור זשס סה"מ וע"פ); ואם לא בדקה בכל השבעה אלא פעם אחת, לא שנא בדקה ביום ראשון של השבעה או ביום השביעי או באחד מהאמצעים, מאחר שבדקה ביום שקודם השביעי ומצאה טהורה, עלו לה. אבל אם לא בדקה בכל הז', (ג) וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה, אין לה אלא יום ח' בלבד ומשלמת

נתיבות משה - ביאורים

והרא"ש דרחויא בעלמא היא דרב אחא בריה דרב יוסף דחה דאתי שפיר כמאן דאמר דבעי ספורין לפנינו ומצריך בדיקה מה"ת בכל יום ומיירי דאומרת ספרתי ואיני יודעת כמה ספרתי אבל רב מוקים הך ברייתא כרבנן דלא בעי ספורין לפנינו ולכן מטבלי' כל הני טבילות דלא בעי בדוקין לפנינו ואפי' לרבי חנינא דאמר תחילתן וסופן בעינן י"ל דאינו אלא מדרבנן ואתי שפיר לדידיה ג"כ הך ברייתא דמשום טבילה בזמנה מצוה מטבלי' לה אע"פ שלא בדקה דמה"ת לא בעינן ספורין לפנינו דאל"כ הו"ל להקשות על ר"ח מברייתא זו וכ"כ בתוס' הרא"ש דחומרא בעלמא הוא לרבי חנינא ולא מדאורייתא ע"ש, וא"כ להלכה דפסקי' כרבנן דלא בעינן ספורין לפנינו אין חיוב בדיקה מה"ת בז' נקיים, גם בשו"ת חתם סופר (סי' קע"ז) הסכים ביסוד סברא זו דמוכח מהסוגיא דבעי ספורין לפנינו אלא דהבדיקה אינה הכרחית דהעיקר שיודעת שעה אחת מז' ימים שלא נפתח מקורה אך יען

כשי' התוס' נגד כל הראשונים.
 ולענ"ד צע"ג למה החמיר רבינו בדבר המפורש בכל הראשונים להקל ואפילו לכתחלה דבראתה כמה ימים מהני בדיקת שחרית ואפי' רש"י ותוס' לא החמירו אלא מן המנחה ולמעלה אבל להצריך מוך דחוק פשוט בדבריהם שא"צ ולא חששו לקושית רבינו דשמא יום ראשון הוא ולכן העיקר להלכה דאין לחוש לחומרא זו בדבר המפורש להיתר מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים וכ"כ בלחז"ש (סק"ד) ובפרדס רמונים בפתיחה ובשו"ת ערוגת הברוש, ומהתימה על קצת אחרונים שחששו לזה, וכן לענין שיטת התוס' דבעי' מן המנחה ולמעלה ביום שראתה אין לחוש אלא דיש לנהוג תמיד שתהי' סמוך לבין השמשות כמבואר בשו"ע ס"א אבל אין זה לעיכובא דהכי הסכימו כל הראשונים שהביא ב"י ובחידושי הארכתי בזה ע"ש.
 (ג) אדמוקי לה הש"ס וכו'. וצ"ב דהרי כתבו הרשב"א

ב"י בסי' זה שכתבו גבי בדיקת חורין וסדקין בז' נקיים
דיש איסור כרת אלמא דהיא דאורייתא ולפ"ז נראה

כיון דמדאורייתא טבילה בזמנה אלא ודאי דמדאורייתא
ספורין ובדוקין בעינן וכן משמע מדברי הפוסקים הביאן

נתיבות משה - ביאורים

דלא בעי' ספורין לפנינו והרי מבואר בכל הראשונים
שצריכה עכ"פ לדעת שימים אלו הם ימי נקיים כמש"כ
הרא"ש דאם לא בדקה עד יום השמיני לא מיקרי ספורים
דבדיקה תוך ז' בעינן וכ"כ הרא"ה וכ"כ הרשב"א וכ"ה
בעט"ז דבעינן ספורים לפנינו ע"ש והנה הס"ט הקשה כן
רק למאן דפסק כרב אבל באמת גם למאן דפסק כרבי
חנינא קשה לפמש"כ בתוס' הרא"ש דגם הוא מודה
דראשון ושביעי אינו אלא חומרא דרבנן וא"כ ע"כ לא
בעי' ספורים בפנינו וא"כ מ"ט כתבו הראשונים דבעי'
ספורין בפנינו אך זה י"ל דמדרבנן עכ"פ בעי' א' וז' דוקא,
אך להפוסקים כרב למה לא מהני בשמיני ואפי' את"ל
שהבינו הראשונים דמדרבנן בעי' שצריכה לדעת שהם ימי
ספירה אפי' לרב מ"מ מה מגרע אם מוסיפה יום אחד
ויהי' יום שמיני שביעי שלה. וצ"ל כמו שכתב בפרדס
רמונים בפתיחה (דף שפ"ה) דסופן אע"פ שאין תחלתן הוא
רק בתנאי שהוא סמוך להפסק טהרה דלמ"ד טבילה
בזמנה מצוה נחשבו ימים אלו לנקיים שהרי קבעה לה
הכתוב שתספור ז' נקיים תיכף אחר שפסקה לראות ולכן
אפי' לא היתה בדעתה שיהיו ימים אלו לנקיים מ"מ
התורה החשיבה לה אמנם לדין דטבילה בזמנה לאו
מצוה או אפי' למ"ד מצוה רק שכבר עברו כמה ימים מעת
שפסקה לראות בזה בעינן שתהי' דעתם על הימים שהיא
רוצה לחשבתם לנקיים וכיון דלפי חשבון שלה נשלמו ז'
נקיים ולא בדקה בהם לא מהני מה שתבדוק עצמה
למחרת שאינו מחשבון ספירת הנקיים שלה ע"ש. וכיו"ב
כתבו בלחור"ש (סק"ז) ובמלבושי טהרה (אות ב') דלרב
דס"ל דסופן אע"פ שאין תחלתן בעי' שיהי' סמוך להפסק
טהרה דוקא דבשלמא אם בדקה מתחלתן אף שהרחיקה
הבדיקה מהפסק טהרה לא איכפת לן אבל אם בדקה בסוף
צריך להיות לסוף ז' מהפסק טהרה דוקא אבל בדקה
בשמיני לא נקרא סוף שבעה אלא סוף שמונה ולא מהני
ע"ש. וכ"כ בחזו"א (סי' צ"ב סק"ח) ע"ש.

וכן משמע מדברי הפוסקים וכו' דיש איסור כרת. עיין
בהגהות והערות מה שהעיר בזה, ובסד"ט (סקי"ח)
הוכיח ממש"כ הב"י לחוש להצריך בדיקות ראשון
ושביעי מפני שהוא ספק איסור כרת משמע דהבדיקות
הוא מה"ת וכ"כ בשו"ת רעק"א (ס"ו). והביא עוד מלשון
הרמב"ן בהלכותיו (ריש פ"ב) דמוכח שהבדיקות הוא
מה"ת, אך מרמב"ן מוכח רק על הפס"ט אבל על הז"נ
אינו מוכח כ"כ ע"ש.

שזה בדיקה קשה מאד שתסיח דעת מכל הרהורים
ומחשבות על כן עיקר הבדיקה הוא ע"י הכנסת עד בחורין
וסדקין ולכן נקט רש"י בדיקה אבל לעולם הבדיקה אינה
חיוב תורה אא"כ הוא באופן שא"א לה להסיח דעתה
וכנ"ל ע"ש, וצ"ב ג"כ דהא לפי מש"כ הרשב"א והרא"ש
דיחויא בעלמא הוא א"כ למסקנא דסוגיא לא בעינן
ספורין לפנינו כלל רק אליבא דר"ע אבל לר' אליעזר לא
בעי' ספורין לפנינו כלל וא"כ ודאי דהבדיקה הוא רק
מדרבנן שוב מצאתי בשו"ת ערוגת הבושם (סי' קצ"ז)
שהקשה כן.

אך יש לפרש דעיקר ההוכחה הוא מפ"י רש"י אליבא
דר"ע דבאמת יש לתמוה למה הצריך רש"י לפרש
דבדקה קצת נקיים דלכאו' מרהיטת הסוגיא מוכח
דהמקשן שהקשה איני, הבין דרב דס"ל דסופן אע"פ
שאינן תחילתן ס"ל דאם בסוף הנקיים מחזקת עצמה
בטהרה הרי היא בחזקת טהרה למפרע ולכן אע"פ שלא
חשבה כלל במשך הנקיים שימים אלו יהי' לה לשבעה
נקיים מהני דסופן לבד מחזקת למפרע כיון שעשתה
הפסק טהרה כמו שפי' רש"י ולכן הקשה מטועה
דנטבלינה נמי ביממא דעתה מתחזקת על למפרע ואם
משום דלא הפסיקה בטהרה כבר תירץ בתוס' הרא"ש
דמשום טבילה בזמנה מצוה יש לנו לומר שמא הפסיקה
בטהרה ולא אדעתה או כמו שתי' הרמב"ן ע"ש או
כהמהרש"א ע"ש וע"ז תי' הא מני ר"ע דבעי' ספורין
לפנינו והיינו שצריכה לחשוב שימים אלו עולות לנקיים
וע"ז קאמר ומנא תימרא דלרבנן אינה צריכה לדעת
שימים אלו ימי ספירה ניהו וסגי בסופן שמחזקת עצמה
למפרע ודחה דמיירי שידעה שהימים ימי ספירה, וא"כ
למה עירב כאן רש"י כלל דין בדיקות שכל הויכוח הוא
רק אם צריכה לדעת שהם ימי ספירה או לא ונפק"מ לענין
טבילה בזמנה מצוה דמדאורייתא מטבילינן לה אע"פ
שלא בדקה דהבדיקה לעולם י"ל דהוי דרבנן גם לר"ע,
ומדפי' רש"י דוקא ע"י בדיקה ש"מ דס"ל דספירה
דאורייתא הוא ע"י בדיקה דוקא וא"כ ה"ה לרב אע"פ
דס"ל דלא בעי' ספורים לפנינו והיינו שאינה צריכה לדעת
שהם ימי ספירה מ"מ ביום השביעי שמתחזקת למפרע
בספירה זו צריכה לברר ע"י הבדיקה שספירת יום השביעי
בעינן להחזיק למפרע כל הששה ימים.

אלא דעדיין קשה מה שהקשה בסדרי טהרה (סקי"ח)
דלהפוסקים כרב דסופן אע"פ שאין תחלתן מוכח

במכ"ש דאם בבירור ראתה דם בלא הרגשה בז' נקיים דסותרת דהרי אינן בדוקין דהא ראתה דם דהא עיקר בדיקה שהצריך רחמנא היא משום דם שלא בהרגשה דלדם שבא בהרגשה אין צריכה בדיקה ועוד דדם שלא בהרגשה טמא לטהרות משום

דמקור מקומו טמא והוי טומאה מפסקת ביניהן ולא קרינן בהו ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהן וגם לא הויין נקיים ובדוקין ואנן נקיים ובדוקין וספורין בעינן ועוד דבדף מ"ב אמרינן כיון דמטמא בפנים כבחוחין רואה הויא וה"נ הא מטמא בפנים כבחוחין ואי תקשה א"כ דם טהור נמי תסתור בזיבה מהאי טעמא ז"א דדם טהור לא

תטמא משום מקור מקומו טמא כמ"ש בתשוב' וכן בדם קושי כמ"ש הר"ן בנדה דף ל"ה דעכ"פ אינו עולה ובהכי ניחא לן מאי דקאמר בנדה דף נ"ח במתניתין גבי מעשה באשה אחת שבאתה לפני ר"ע ואמרה לו ראיתי כתם שאמר ר"ע לתלמידיו דם אמר רחמנא ולא כתם דקשה אמאי לא אמר להו מקרא דבכשרה עד שתרגיש בכשרה כדאמר שמואל בדף נ"ז דאפילו בדם גמור טהור בלא הרגשה ול"ל קרא דדם אמר רחמנא אלא ודאי דקרא דדם אמר רחמנא איצטריך ליה לענין שתהא יכולה לתלות אפילו בספירת ז' נקיים דלא מהני מה שראתה שלא בהרגשה ואיצטריך ליה לומר דדם אמר רחמנא ולא כתם דלא חש רחמנא לכתם כלל ולפ"ז אשה שראתה דם ממש ואח"כ נולד לה מכה אפילו ידוע שמוציאה דם וא"א לה לבדוק אפילו פעם אחת שלא תמצא דם בספירת ז' נקיים טמאה דהא מאותן הימים שיחדה לנקיים אנן ספורין ובדוקין בעינן וזו לא יהא אלא שלא נבדקה דטמאה אבל אם נבדקה פעם אחת ביום אחד מאותן הימים שיחדה לנקיים בשחרית ומצאה טהורה שוב מוקמינן כל הימים בחזקת בדוקין וטהורה ותולה כל הדמים הנמצאים אח"כ במכה וכן צריכה היא שיהיה לה הפסק טהרה בבדיקת מוך כדין וכן נראה לכאורה הדין באשה שיש לה מכה שידוע שמוציאה דם ביום הוסת באשה שיש לה וסת או ביום ל' באשה שאין לה וסת שאינה תולה במכתה כמבואר לעיל סי' קפ"ז שאינה יוצאת מטומאתה עד שיהיה לה עכ"פ פעם א' ולא תראה בבדיקה שתעלה לה במקום הפסק טהרה ובדיקת נקיים מדם ביום אחד מהנקיים שתעלה לה במקום טהרה ספורין ובדוקין כנ"ל דבהנך בדיקה דוקא בעינן ומה בכך שתולה במכתה הא מ"מ לא נבדקה ואנן בהנך בדיקה ודאי דוקא בעינן וכל שלא נבדקה טמאה ולא מהני לה הספירה כמבואר כאן ומנין לנו להתיר את זו והב"י כתב על בדיקה זו שהיא באיסור כרת ובש"ס לא אמרי ותולה במכתה רק בתחלת ראייתה דאז אם לא נבדקה טהורה אמרינן דתולה במכתה הדם שרואה והוי כלא ראתה אבל אשה שירדה לטומאה ובעי בדיקה להפסקת טהרה ולנקיים ולא נבדקה טמאה ואז מה בכך שתתלה במכתה הא מ"מ בדיקה אין כאן ובמה תצא מטומאתה ומהתימא על הב"י ורמ"א בסי' קפ"ז סעיף ה' שסתמו דבריהם ולא כתבו שאשה זו צריכה עכ"פ שתבדוק עצמה שתי פעמים ותמצא טהורה אחר שהגיע יום וסתה או יום הל' בדיקה אחת

עליו. וי"א שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי, ואין להקל. והבדיקה תהיה לאור היום ולא לאור הנר (מ"א נ"ו והרשב"א נ"א), ובדיעבד מהני אפילו לאור הנר (כן משמע נ"א):

נתיבות משה - ביאורים

ה. בדיקה עצמה ביום [ח] שפסקה מלראות ומצאה טמאה, ובדיקה לאחר שלשה או ד' ימים ומצאה טהורה, הרי זו בחזקת טמאה עד שתפסוק בטהרה, שלעולם אינה סופרת עד שתבדוק אם פסקה, ואז מונה למחרתנו:

ו. כל בדיקות אלו, בין בדיקת הפסק טהרה בין בדיקת כל השבעה, צריכות להיות כבגד פשתן לבן ישן, או בצמר גפן, או בצמר לבן נקי ורך, ותכניסנו

דהא עיקר הבדיקה שהצריך רחמנא היא משום דם שלא בהרגשה. וכ"כ בסדרי טהרה (סי' קצ"ד סק"ד) אלא שכתב דתלוי בפלוגת הרמב"ם והראב"ד לענין דם קושי דלהרמב"ם דס"ל דעולה צ"ל דמשום הכי הקפידה התורה על הבדיקה תוך ספירת ז' נקיים משום דלמא ארגשה ולאו אדעתה הואיל דבלא"ה היא בחזקת טמאה

מוקמי לדם ואין לומר דכיון שטבלה כבר קודם שנולד הספק הרי היא בחזקת טהרה דא"כ מקוה שנמדד ונמצא חסר דאמרינן העמד טמא על חזקתו ואמאי הא כבר יש לו חזקת טהרה דהא טבל כבר אלא ודאי כיון שאנו מסופקין על הטבילה אם היא כדין אמרינן העמד טמא על חזקתו והכא נמי דכוותיה עכ"ל

בשינוי לשון. וכל דבריו ז"ל אינן נוחין לי דמאי דמדמה ליה למקוה שנמדד אחר הטבילה לפענ"ד לא דמי כלל דשאני גבי מקוה דהספק הוא במעשה המכשיר דודאי מוקמינן ליה אחזקה מה שאין כן כשנולד הספק בגוף האדם וראיה לזה דהא כל ספק בשחיטה אמרינן בהמה בחזקת איסור עומדת ובספק שהה או דרס וכן בנמצא הסכין פגום ולא ידעינן אי בעור אי במפרקת אסורה דהוי ספק בשחיטה כמבואר חולין י"א ואלו גבי ישב לו קוץ בוושט אמרינן נשחטה הותרה כמבואר בחולין מ"ג וביבמות ל"א שהקשו התוספות דנימא הושחטה הותרה ע"ש בדבריהם וכן מוכח בש"ס שם דמדמה לה התם לספק דרוסה ולשאר ספיקות ע"ש ואף אם ודאי ניקב הוושט הוי נבילה ולא מהני לה שחיטה ולא אמרינן דשאני התם דספק בשחיטה הוא אלא ודאי דשאני כשנולד הספק במעשה המכשיר מטעם שכתב הרשב"א ביבמות ל"א כיון שיש ספק במעשה המכשיר יש לנו לומר שמא נעשה בה המעשה ההוא והרי מתה לפניך משא"כ כשמעשה המכשיר נעשה בבירור כדינו רק שנולד ספק אם נולד בה מעשה המטריף מוקמינן אחזקה שלא נולד המעשה ההיא והכא נמי דכוותה דמקוה שנמצא חסר לסכין פגום דמיא. דמדמה ליה בחולין י"א לספק בשחיטה אבל כשנולד ספק באדם אי נטמא קודם ולא מהניא ליה טבילה אי לא לנמצא ספק בוושט אי ניקב ולא מהניא ליה שחיטה דמיא דאמרינן נשחטה הותרה והכא נמי יש לנו לומר נטבלה הותרה וגם מה שהקשה מיולדת

משום הפסק טהרה ואחת משום נקיים ובלא"ה טמאה לעולם ונהי דלענין בדיקת נקיים נוכל לומר דלא צריכה מטעם ס"ס אימר לא ראתה כלל דוסתות היא דרבנן והרשב"א אפי' בשעת וסתה מטהרה ואפי' את"ל ראתה אימר בימי נדה היא ולא בימי זיבה ולא בעי נקיים דספק שהוא לכל העולם לא הוי ספק

חסרון ידיעה כמבואר בסי' צ"ט בט"ז ס"ק ו' וס"ס זו מתהפך וספק אחד מתיר יותר מחבירו מ"מ לענין הפסק טהרה דאפי' נדה בעי בדיקה הפסק טהרה כמבואר נדה דף ס"ח ליכא ס"ס ולענין בדיקת נקיים קשה ג"כ לסמוך על ס"ס זו דספק אימר לא ראתה אפשר דלא נחשב לספק כלל משום דוכי לעולם לא תראה וכן ספק הב' דאימר בימי נדה נולד מקודם והוא ספק דאורייתא דלא הוי ס"ס כמבואר בסי' ק"י לכן נראה דסמכו עצמם שם אמ"ש בסי' זה דכיון שנטמאה אינה עולה מטומאה עד שתהיה לה שתי בדיקות אלו כמבואר כאן וקצרו במקום שהיה להם להאריך: (ד) לחורין ולסדקין. הרב בעל נו"ב בסי' מ"ו האריך לפלפל בענין זה ויצא לחלוק על כולם לומר דלא בעינן בדיקת חורין וסדקין לבעל מטעם דלא אמרינן נגד הבעל דכותלי ביה"ר מוקמי לדם אפי' במקום דאיכא חזקת טומאה והוכיח זה דאלת"ה א"כ משכחת טומאה מעת לעת למפרע או מפקידה לחולין כגון יולדת שטבלה אחר ימי לידה ולמחר ראתה ניחוש לדם שיצא מאתמול לבית החיצון וכותלי ביה"ר העמידוהו והדם טמא וכן האשה טמאה משום טומאת משא דם הנדה והטבילה נהי דעלתה לה לטהרה לבעלה מ"מ טמאה היא טומאת ערב והוי כטובל ושרץ בידו. ועוד זבה שספרה ז' נקיים וטבלה ולמחר ראתה דמתחלת לספור ז' ימי נדה לדינא דש"ס אמאי ניחוש שמא הדם יצא מאתמול לבית החיצון וכותלי בית הרחם העמידוהו וסתרה ועדיין זבה היא אלא ודאי דאפי' במקום חזקת טומאה לא אמרינן כותלי בית הרחם

נתיבות משה - ביאורים

הספק במעשה המכשיר דלא מהני מעשה המכשיר להחזיק עי"ז חזקה לבין אם מעשה המכשיר נעשה בבירור כדינו רק שנולד ספק אם נולד בה מעשה המטריף דמוקמינן אחזקה שלא נולד המעשה ההיא, ובאמרי ברוך דחה דברי רבינו דיש נפק"מ היכא דאיכא חזקה מעליא טרם שנולד הרעותא ורק משעה שנולד הרעותא נתבטל החזקה דלהבא אבל לא נתבטל מה שהוחזקה למפרע ולכן בצרת ערוה דאיכא חזקה עד הרעותא והספק הוא רק אלהבא אמרי' דעליך להביא ראי' שנתבטל החזקה מכאן ולהבא, אבל בראי' אחר הטבילה הרי החזקה נתהווה רק

והאחרונים דחו דבריו דדין זה לא נאמר רק לענין פולטת. (ד) על כולם. דכל הראשונים והפוסקים פסקו דבעי' חורין וסדקין זולת דעת הראב"ד, ואף הרמב"ן דמקיל בימי הספירה מודה עכ"פ בהפסק טהרה דבעי' חו"ס, אך בנודב"י שם הוכיח שגם דעת הרי"ף והרמב"ם כהראב"ד אלא דלא פסקו להדיא כן זולת הראב"ד שכתב כן להדיא ולכן כתב רבינו דחולק על כולם כלומר על כל הפוסקים שדיברו מזה להדיא והחמירו, ולקמן דחה רבינו דמהרמב"ם ליכא ראי' ע"ש.

וראיה לזה. כונת רבינו מבואר דיש נפק"מ בין נולד

דשם הטעם משום דמוקמינן הטהרות אחזקתייהו כמ"ש התוספות נדה ב' בד"ה כל הטומאה ע"ש ועוד נראה דלא דמי כלל דשאני הכא גבי יולדת וזבה שספרה ז' נקיים דכל אשה עומדת בחזקת שאינה רואה ובחזקת שתטהר לאותו זמן כמו שהארכתי בזה בסימן קפ"ז וה"נ בנקיים כשנבדקה יום אחד שוב כל הימים בחזקת בדוקין כמבואר בש"ס נדה ס"ח ס"ט ובטור וש"ע כאן משא"כ

לא ידענא כלל דמאי שייטא דטומאת יולדת לטומאת משא דדם נדה אטו אם יולד ליולדת ספק מגע טומאת מת נאמר בזה חזקת טומאה הא ודאי דלא דכשם שאין מחזיקין מאיסור לאיסור כך אין מחזיקין מטומאה לטומאה ועוד דכל טומאות כשעת מציאתן כמו במחט טמאה שנמצא חלודה וה"נ כיון שיש עכשיו על הדם דין דם טוהר לא מחזיקין ליה בטומאה מיהו זה יש לדחות

נתיבות משה - ביאורים

בחזקת שאינה רואה ורק המעשה טבילה עצמה החזיקתה לטהורה וא"כ השתא אנו דנים על מעשה הטבילה עצמה שבטעות החזקנוה, ובאמת בשופעת מתוך שבעה לאחר שבעה י"ל דאם היא שופעת לא מסתברא דנשאר דם בכותלי בית הרחם וא"צ לחוש לזה אבל עדיין יוקשה כשאינה שופעת דכיון דלא הוחזקה ע"י בדיקה לחזקת שאינה רואה א"כ הטבילה מחזיקתה ואנו דנים על מעשה הטבילה שבטעות החזקנו אותה וא"כ הדרא קושיית האמרי ברוך לדוכתא, ונראה דרבינו נחית גם לזה ומה שדחה דברי הנוב"י הוא רק מראי' שהביא מזבה אבל אה"נ אין בזה דחי' על ראייתו מיולדת אלא דלקמן דחה רבינו ראי' זו ג"כ מטעמים אחרים וכדלקמן.

אין מחזיקין מטומאה לטומאה. רצונו לומר דהרי מיד כשטבילה יש לה חזקה ודאית שטהורה דמעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו ואע"פ ששופעת ואין שום רעותא בחזקה זו, ואם נטמא אותה טומאת ערב לטהרות משום משא דם הנדה דנימא כותלי בית הרחם העמידו דם על כרחך הוא מכח טומאת לידה שהיתה לה להיולדת טמאה אע"פ שלא ראתה דם וא"כ אתה מחזיק מטומאת לידה לומר כשם שהיתה מוחזקת בטומאת לידה כן נחזיקנה בטומאת משא דם הנדה וזה אי אפשר דהרי קי"ל דאין מחזיקין מטומאה לטומאה, אכן יולדת שראתה דם דחוקין מטומאת לידה ג"כ טמאה טומאת נדה ולענין זה טמאה גם משום משא דם הנדה וא"כ אכתי קשה דנימא כותלי בית הרחם העמידו דם ותהי' טמאה טומאת ערב ואין כאן משום אין מחזיקין מטומאה לטומאה דהרי גם אתמול היתה טמאה גם משום טומאת משא דם הנדה וצ"ע.

גבי יולדת. פי' יולדת בימי זיבתה דצריכה ז' נקיים א"כ כשנבדקה יום אחד שוב כל הימים בחזקת בדוקין וכדלקמן, אבל ביולדת בימי נדתה דלא צריכה נקיים אכתי קשה נימא כותלי בית הרחם העמידו דם וכיון דלא אמרי' כן שמע מינה דלא אמרינן נגד הבעל כותלי בית הרחם העמידו דם אפילו במקום חזקת טומאה וכהנוב"י וצ"ע.

ע"י הטבילה והרי אנו מסופקים על החזקה עצמה דבטעות היה וכן במקוה שנמצא חסר וכן בספק בשחיטה הרי אין חזקה שתשחט כראוי וא"כ הרעותא במעשה השחיטה אינו עוקר חזקה כלל משא"כ היכא שבגוף מעשה השחיטה ליכא ספק ורק נצמח ספק דדלמא לא מהני שחיטה לבהמה זו זה הוא נגד חזקה שהרי טרם צמיחת הספק הוחזקה הבהמה שמועיל לה שחיטה כרוב בהמות ונמצא הרעותא עוקר החזקה דלמפרע וזה לא אמרי' משא"כ באשה אין לה חזקה רק ע"י הטבילה ואנו מסופקים על הטבילה עצמה אם נעשית כדין וא"כ למה מהני טבילתה אלא ודאי דל"א כותלי בית הרחם מוקמי דם עכת"ד אבל נראה דאין זה מספיק לדחות דברי רבינו שהרי כתב לקמן בס"ק זה ולעיל סק"ג דאם עשתה בדיקת הפסק טהרה ועוד בדיקה אחת מאותן הימים שייחדה לנקיים ומצאה טהורה שוב מוקמינן כל הימים בחזקת בדוקין וטהורה ותולה כל הדמים הנמצאים אח"כ במכה אם יש לה יעו"ש וא"כ אין הטבילה מחזיקתה אלא הבדיקה של ימי הנקיים מחזיקתה בחזקת שאינה רואה עוד ורק יש תנאי שהצריכה התורה טבילה לטומאתה וא"כ בשעת הבדיקה שבדקה עצמה בחו"ס הוחזקה כדין ששוב אינה בחזקת רואה ועתה נולד רעותא שמצאה דם אחר הטבילה וספק דלמא היה הדם לפני הטבילה וזה נגד החזקה שהוחזקה בחזקת שאינה רואה ולכן אמרי' נטבלה הותרה ואין כאן ספק במעשה המכשיר שנעשה כדין רק שנולד ספק אם נעשה מעשה המטריף.

אמנם התינוח זבה שספרה ז' נקיים דמיד כשבדקה הוחזקה בחזקת שאינה רואה ואין כאן ספק על מעשה הטבילה וכנ"ל אבל יולדת אם ילדה בימי נדתה שטובלת בליל שמיני אפילו אם שופעת מתוך שבעה לאחר שבעה כרב דאפסיקא הלכתא כוותיה בפרק המפלת (לו.) דאמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו אמאי טהורה ניחוש לדם שיצא מאתמול לבית החיצון וכותלי בית הרחם העמידוהו והדם טמא ותהי' טמאה טומאת ערב כמו שהקשה הנוב"י והכא הרי לא החזקנוה

בבדיקה הראשונה של נקיים וכן בבדיקת הפסק טהרה כל שלא נבדקה בחזקת רואות הן דהא בעי בבדיקה מדאורייתא וכן בבדיקת הפסק טהרה אמרינן דהיא זבה ודאי כשלא בדקה עצמה בנדה ס"ח ואמרינן כותלי בית הרחם העמידוהו ועוד בעינן בבדיקה שתהא מחמת בבדיקה זו בחזקת בבדיקה כל ימי הנקיים דאז אמרינן כמו שלא היה דם בשעת בבדיקה כן היה כל ה' נקיים אבל אי לא תבדוק בחורין וסדקין רק בקינוח ושתשהה העד על גופה שיעורא המבואר בנדה דף ס' ע"ב דבכדי האי שיעורא שוהה הדם לבא ונאמר מכח הוכחה שבודאי בתחלת בבדיקה לא היה דם כלל בבית החיצון דאי הוי היה הדם בא כיון דשהה העד על גופה והדם אינו שוהה יותר דיותר משיעור זה כותלי בית הרחם לא מוקמי דם מ"מ הא דמיא לחזקה שלא נתבררה בשעתה שכתבו התוס' בכמה דוכתי דלא הוי חזקה ומ"ש"ה בעיא בבדיקת חורין שתהיה חזקה מבוררת בשעתה ועוד קשה לדבריו שכתב הטעם גבי יולדת שראתה למחרת כלות יום הלידה וזבה אחר כלות ה' נקיים דאינה חוששת למפרע משום דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם אם כן אמאי לא אישתמיט תנא לומר דמשמשת במוך ושוכבת אפרקיד דליכא למימר בהו אי איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי כדאמר נדה דף ג' דאפילו בימי טוהר טמאה וכן שסותרת ה' נקיים כל שלא היה

לה בבדיקה בכלות ימי נדתה וזיבתה אלא ודאי כדאמרן גם מ"ש דנהי דהאשה טהורה ולא מיטמא מהדם משום חזקת טהרה מ"מ חזקת האשה אינו מועיל להדם והדם יהיה טמא עכ"פ לא ידענא מאי נ"מ בטומאת הדם רק לענין לטמא טהרות וטהרות שיגעו בהדם הרי יש להן חזקת טהרה ואינן יכולין להיטמאות מהדם כמו שהאשה אינה מיטמא מהדם גם מה שהוכיח דאינה חוששת למפרע מהא

מקום שהשמש דש ותראה אם יש בו שום מראה אדמומית, ולא שתכניסוהו מעט לקנה עצמה. ואם יקשה בעיניה מאור להכניסו כל כך בעומק, לפחות בבדיקה של יום הפסק טהרה ובדיקה של יום ראשון מהשבעה תהיינה עד מקום שהשמש דש: הגה ואס לא עשמה כן צדיקת יוס לאשון, תעשה פעם אחת כן מצדיקות שאר הימים (צ"י) מיהו דזיענז אס לא עשמה כן כלל רק שצדקה ענמה יפה צמורין וצסקין צעומק היטב כפי כחה, אע"פ שלא הגיע למקום שהשמש דש, קגי לה (צ"י שכ"ד רוצ הפוסקים וכן מהר"א צפסקיו סימן ע"ז וצ"ח):

ז. הסומא בודקת עצמה ומראה לחבירתה:

ה. החרשת ששומעת ואינה מדברת או שמדברת ואינה שומעת, הרי הן כפקחות; אבל אם אינה שומעת ואינה מדברת, וכן השומה או שנמרפה דעתה מחמת חולי, צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן. הקובע להן וסת, הרי הן כשאר כל הנשים; לא הוקבע להן, חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות על ידי פקחות:

ט. האשה שמרבה לבדוק, בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם, הרי זו משובחת אף על פי שיש לה וסת קבוע:

דמבקשת לישוב על דם טוהר לא בעי בבדיקה ואי חוששת למפרע תבעי בבדיקה שאם תראה למחרת ולא תחוש אינו ראייה לפענ"ד שכבר הוכחתי בסוף סימן קפ"ז דלא נקט התנא חיוב הבדיקה שהיא משום תקנתא דידה רק החיוב שהיא משום קלקולא דידה

ע"ש. גם מ"ש לתרץ הקושיא שהקשה על עצמו דמ"מ תהא צריכה בבדיקה היושבת על דם טוהר משום טומאה דלמפרע דקדשים ותירץ דאין נ"מ לקדשים דהא בלאו הכי היא טובלת יום ארוך והוא כראשון לטומאה עכ"ל. לא הבינותי דמ"מ תהא צריכה בבדיקה משום תרומה כדי להצריכה טבילה אחרת דהא טומאת למפרע הוא אף לתרומה ומה שכתב לדחות ראיית הרשב"א מהא דאמרו הוי וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה דשם מיירי בשעת תשמיש דשוכבת אפרקיד דליכא למימר ביה אי איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתי גם כן לא ישרו דבריו בעיני דעיקר ראיית הרשב"א מהלשון דאינו בבדיקה תנינן וזה קינוח מקרי כדאמרינן וסת שאמרו לקינוח ולא לבדיקה אלמא דבדיקה אינו הקינוח ומה שהביא ראייה מהרמב"ם בפ"ד מהל' א"ב שכתב לשון קינוח אין ראייה כלל דשם מיירי בבדיקה שלפני התשמיש ואינה עסוקה בטוהרות דשם ודאי לא בעי רק קינוח כיון שיש לה חזקת טהרה כמ"ש בס' קפ"ו ע"ש ונראה שזהו גם כן כוונת הראב"ד

שהוכיח מהא דאמר רבין שתבעה אין לך בבדיקה גדולה מזו דבבדיקה כל דהו סגי וזה גם כן מיירי בבדיקה שלפני התשמיש אבל בבדיקת הפסק ובדיקת נקיים כתב הוא בעצמו דבעינן שתהיה עד מקום שהשמש דש כמו שהעתיק הב"י לשונו וכן הרמב"ם כתב בכל בבדיקות אלו לשון בבדיקה דוקא ולכן אין לזוז מפסק הש"ע דבעי בבדיקת חורין וסדקין דוקא:

(ה) אפילו בסוף יום השביעי. ע"ז ס"ק ג' ולפענ"ד נראה דהטור בא להשמיענו דמהאי טעמא אסורה לטבול ולשמש ביום ה' משום החשש דשמא תראה ותסתור ואסורה למפרע משא"כ אם לא היה עליה רק חומרא דר"ז לא היתה אסורה רק להבא ולא למפרע והיתה מותרת לטבול ולשמש ביום ז' דמקצת היום ככולו לענין ספירת ז' נקיים: (ו) דבג' ימים הראשונים. הטעם דאז מעינה פתוח ולפ"ז לדין דהתחלת למנות מיום ו' יכולה היא להפסיק בטהרה קודם בכדי שיהא יום ראשון של הספירות נקיים אחר הג' ימים של ראייתה למען תוכל לתלות:

י. השבעה נקיים צריך שיהיו רצופים שלא תראה דם בהם, שאם ראתה דם (ה) אפילו בסוף יום השביעי סתרה כל הימים וצריכה לפסוק במהרה ולחזור ולמנות שבעה נקיים: הגה יש אומרים דשלשה ימים ראשונים של ימי הספירה אם נמצאה כתם אין תולין אותה כמו שטולין שאר כתמים, דג' ימים ראשונים נריכים להיות נקיים לגמרי (מרדכי הלכות נדה וצהגות מיימוני פ"ט דל"ז ות"ה סימן רמ"ט ואגור פ' תינוקת ואל"ח ור"ף); אצל אח"כ

כתם אבל בתוך הז' נקיים אפילו רואה ממש אין צריך להמתין אלא מתחיל למנות ז' נקיים מיום שתוכל. והש"ך מיקל בכתם אם לא שמשה וכן בכלה יש להתיר בשעת הדחק שמיד שתפסוק בטהרה תספור ז' נקיים וכן באלמנה שפירסה נדה אפילו אחר חופתה קודם שנתיחדה עם החתן:

דינו כשאר כתם, וכן נוהגין. ודוקא כתם שהוא יותר מכגריס ועוד, אצל פחות מכגריס ועוד תולה זכיה אפילו בג' ימים ראשונים (ת"ה סימן רמ"ט). וה"ה אם היה לה מכה בגופה ויודעת שמוציאה דם, תולה זה אפילו ציטר מכגריס ועוד (סצרת הרצ וכן משמע לשון המרדכי), אלא שאין מקילין (ו) בשלשה ימים הראשונים לתלות זמכה שאין ידוע שמוציאה דם או זשאר דצרים שחליטין זכס כתם, כמצואר לעיל סימן ק"ז:

יא. הפולטת שכבת זרע בימי ספירתה, אם הוא תוך ז' עונות לשמושה סותרת אותו יום. לפיכך המשמשת מטתה וראתה אחר כך ופסקה, אינה מתחלת לספור שבעה נקיים עד שיעברו עליה ו' עונות שלימות שמא תפלוט; לפיכך אינה מתחלת לספור עד יום ה' לשמושה, כגון אם שמשה במוצאי שבת אינה מתחלת לספור עד יום ה', דקיי"ל אין שכבת זרע מסריח עד שיעברו עליו ששה עונות שלימות מעת לעת; ואם שמשה במוצאי שבת ופלטתה ליל ד', קודם עת שימושה במוצאי שבת, עדיין היא עומדת בתוך עונה ששית לשמושה וסותרת, הילכך יום ה' יהיה ראשון לספירתה: הגה ותפסוק יום ד' לעת ערב, ויום ה' עולה למניין. ויש שכתבו שיש להמתין עוד יום אחד, דהיינו שלא מתחיל למנות עד יום הששי והוא יהיה יום ראשון לספירתה, דחיישינן שמא תשמש צום הראשון צין השמשות ומספור שהוא יום, ואפשר שהוא לילה, ואם מתחיל למנות מיום חמישי יהיה תוך ששה עונות לשמושה, על כן יש [ט] להוסיף עוד יום אחד דמעמה אי אפשר לזא לדי טעות (ת"ה סימן רמ"ה והאגור זשס ר"י מולין וש"ד וכ"כ מהרא"י ומהרי"ק שורש ל"ה), וכן נוהגין בכל מדינות אלו, ואין לשנות. ויש נשים שנהגו להחמיר עוד להמתין עד שזעה ימים (שס זת"ה), ואין טעם בדבר והמחמיר יחמיר והמיקל נשכר להקדים עזמו למנוה. ויש שכתבו שעכשיו אין לחלק צין שמה עם זעלה ללא שמה, וכל אשה שרואה, אפילו [י] כתם, נריכה להמתין ה' ימים עם יום שראתה צו ותפסוק לעת ערב ותספור ז' נקיים (שס זת"ה זשס א"ו ומהרי"ק)

נתיבות משה - ביאורים

(ה) בא להשמיענו. וכ"כ בסד"ט (סקל"ב) אבל לכאור' הרי כבר משמיענו זאת הטור (בסי' קצ"ז ס"ג) ועל כרחך דעיקר הרבותא דקא משמע לן הוא לענין בדיקות דמזה לא הזכיר כלל (בסי' קצ"ז) וכדתירץ הטו"ז, ועוד יש לתמוה דהו"ל לתרץ בפשיטות לפמש"כ (בסק"ג) דדם שלא בהרגשה ג"כ לא הוי נקיים מה"ת א"כ

כשתראה על בגד צבוע או קרקע ג"כ טמא ומדין דר' זירא טהור וא"כ לולא שסתרה הנקיים לא היתה טמאה בזה כיון שראתה על גבי צבוע או קרקע ושפיר הוצרך הטור להשמיענו זאת ועיין לחו"ש (סקט"ז).

(ו) יכולה היא להפסיק בטהרה קודם. משמע דמותר להפליג ז' נקיים מההפסק טהרה לכתחילה ולא בעינין

וכן נוהגין צמדינות אלו ואין לשנות (סה"ת וסמ"ג):

יב. אם טענתה במנין יום אחד ומבלה ושמשה, צריכה להמתין ששה עונות של ימות ואחר כך תמנה יום [יא] אחד נקי ותטבול; אך סתירה [יב] שלאחר שבעה, כגון שלא מבלה כראוי ושמשה, הרי זו טובלת בכל עת:

יג. האשה ששמשה מטתה וראתה אחר כך ופסקה, ורוצה לספור מיום מחדת ראייתה, תקנה יפה יפה אותו מקום במוך או בבגד להפליט כל הזרע

או תרחוץ במים חמין והם יפליטו כל הזרע: הגה ויש אומרים דאין אנו צקיאין צומן הזה ואין לסמוך על זה (הגהות מיימוני פ"ו וסמ"ק), והכי נהוג דהרי כבר נתבאר שאנו נוהגין להמתין אפילו לא שמשה כלל, כדי שלא לחלק בין ספירה לספירה, כ"ש צכהאי גוונא; וכל הפורץ גדר צדצרים אלו צמקוס שנהגו להחמיר, ישכנו נחש:

נתיבות משה - ביאורים

סמוכין דלא כמש"כ בלחזו"ש (סק"ז), וכ"כ בסד"ט (סק"ח) דמהני ועיין פתחא זוטא בפתיחה (סק"ג) ובתורה"ש (סק"ג).

ת. ה. ש. ל. ב. ע.

[יא] אחד. והכא לא צריכה רק ד' ימים ויום א' לתשלום הנקיים ותטבול ולא גזרינן משום ביה"ש כדלעיל משום דלא שכיח: **[יב]** שלאחר ז'. ובב"י כתב דאפילו שמשה ביום ז' ג"כ לאו סתירה היא וצ"ע. ש"ך:

ספר

נתיבות משה

ביאורי סוגיות

מפתח הסימנים

סימן א'	האם יש מקום לתלות מדינא דטיפת דם כחרדל הוא מן הצדדין.....	קעז
סימן ב'	בדין פרישה ובדיקה בעונת הוסתות והמסתעף.....	קפא
סימן ג'	בדין משנית וסתה.....	קצח
סימן ד'	ביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים שחוששת לכל זמן המשכתו.....	רג
סימן ה'	בירור בדין אשה שהיא בחזקת טמאה דאסורה עד שתאמר טבלתי.....	ריב
סימן ו'	אמרה לבעלה טמאה אם נאמנת מדין וספרה או מדין שווא.....	רטו
סימן ז'	בדין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת.....	ריח
סימן ח'	בדין חיוב בדיקה לאשה שראתה פעם אחת מופלג מהתשמיש.....	רכז
סימן ט'	בענין תליית דם במכה ביום וסתה ובעו"ב.....	רל
סימן י'	בדין רמ"ת בל"ט סמוך או מופלג מתשמיש.....	רלח
סימן יא'	בענין מראה ברוי"ן.....	רמה
סימן יב'	בעניני וסתות.....	רנא
סימן יג'	בדין ראי' בימי טוהר אם חוששת כמו בימי מניקתה.....	רסג
סימן יד'	דיני הרגשה בזמנינו.....	רסז
סימן ט"ו'	בדין הרגשת זיבת דבר לח ונמצא דם על בגד צבוע.....	רפג
סימן ט"ז'	בדין כתמים בבגד הבעל.....	רפח
סימן י"ז'	בדין שיעור כגריס אם הוא דין תלי' או תקנה.....	רצא
סימן י"ח'	בדין בגדי צבעונין.....	רצו
סימן י"ט'	כתם שעבר מבגד לבגד או לצד השני ונמצא שם יותר מכשיעור.....	שא
סימן כ'	בגד שצדו הפנימי צבוע וצד השני לבן ונמצא יותר מכשיעור על הלבן - או עבר מבגד שאמק"ט לבגד המק"ט ודין קינוח מאותו מקום בדבר שאינו מקבל טומאה.....	שה

סימן כ"א	בענין נייר עבה אם מקבל טומאת כתמים	שז
סימן כ"ב	בענין בדקה עצמה ומצאה על אצבעה דם	שיא
סימן כ"ג	עוד בענין הנ"ל ובביאור דברי הרמב"ן נדה יד.	שיז
סימן כ"ד	עוד בענין הנ"ל ובגדרי אין מחזיקין ממקום למקום	שיט
סימן כ"ה	בענין הנ"ל ובביאור שיטת הירושלמי בזה	שכה
סימן כ"ו	גדרי עד הבדוק ועד שאינו בדוק	שכו
סימן כ"ז	בדין אשה שמצאה דם בהשתנה	שלז
סימן כ"ח	בדין נמצא דם במים שבתוך הספל אם מטמא טומאת כתמים	שסא
סימן כ"ט	דיני כלה הנכנסת לחופה	שסו
סימן ל'	דיני דם בתולים	שעד
סימן ל"א	דיני מפלת	שפ
סימן ל"ב	בדיני הרחקה	שפד
סימן ל"ג	בדין אכילה בשולחן אחד	שצה
סימן ל"ד	בדין ישיבה בספסל אחד	שצח
סימן ל"ה	בדין מזיגה והושטה	תב
סימן ל"ו	בדין אכילה ושתי' יחד וגדר שיריים	תו
סימן ל"ז	זמן בדיקת הפס"ט לכתחלה ובדיעבד	תט
סימן ל"ח	בדיני הפסק טהרה ובדיקת נקיים	תמו

ביאורי הסוגיות

סימן א'

האם יש מקום לתלות מדינא דטיפת דם כחרדל הוא מן הצדדין

ראשונים שלמדו פשט בהמשנה דקאי גם על נדה וכמו שפ"י רש"י (דף יד:; מב.), וכ"כ רבינו יונה ברכות (דף כב.) הביאו ב"י (סוף סימן קפ"ג), והרמב"ם עצמו פסק כן (בפ"ה מאיסורי ביאה ה"א) דאפילו ראתה טיפת דם כחרדל הרי זו כמי שזב ממנה דמים הרבה ועיין ברש"ש (דף מ.) וכ"כ הרמב"ן בהלכות נדה (פ"א ה"א) הנדה האמורה בתורה כל שראתה דם בבשרה ממקור דמיה בין שלא ראתה אלא טפה אחת כחרדל או פחות מכאן וכו' ע"ש וכ"כ התוס' מגילה (דף כח:; ע"ש, וכן מוכח בעוד ראשונים וכמו שהאריך בזה בשו"ת צמח צדק (יור"ד סי' ק"א) ע"ש, וכבר תמהו המפרשים על הש"ך (סק"ג) שכתב דה"ה פחות מחרדל והביא מקור מקומו טהור מדברי האגור ושערי דורא ולמה לא ניחא ליה להביא מדברי המשנה וכמו שצייין ב"י וב"ח על דברי הטור ועיין בפר"ד ובדגורי"מ תניינא. [ומה שכ' דהאחרונים חידשו שצריכה ז"נ אף שהיא פחות מחרדל ואין בו כדי שלש ראיות, צ"ב, דהב"י כ' בשם הר"ן דשמעין כן מטיפה כחרדל ע"ש], וע"ע בכתר כהונה (סימן מ"ח), כתב ג"כ כפרי דעה.

ב וע"פ דברי הב"ח כתב הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) לתרץ דברי הראב"ד שהביא הרא"ש ז"ל בפרק התינוקות (סי' ג) שכתב דהאידינא ליכא שריותא דבדיקת שפופרת דאין אנו בקיאים בבדיקה זו ועוד שאפילו ידוע שבא מן הצדדין הרי גזרו בנות ישראל על עצמן שאפילו על טיפת דם כחרדל שיושבת עליו שבעה נקיים והרא"ש תמה עליו דמה שכתב שבנות ישראל החמירו ע"ע אפילו בידוע שבא מן הצדדין לא ידעתי אנה רמוזה גזירה זו בהש"ס דרבי זירא בסתם ראייה הוא דקאמר אבל אם היה ידוע שבא מן הצדדין בזה לא החמירו לטמאות דם המכה עכ"ד, וע"פ דברי הב"ח נכונים דברי הראב"ד דס"ל דבטיפת דם כחרדל איכא למיתלי טפי דמן הצדדין אתיא מלומר שהוא ממקור דהא מהאי טעמא מטהרינן במקור שהזיע טיפה אחת ואפ"ה החמירו בנות ישראל על עצמן משום הכי ס"ל להראב"ד דה"ה בודאי דאתא מן הצדדין החמירו על עצמן אבל הרא"ש השיג עליו דהא דהחמירו על עצמן היינו בסתמא אבל בידוע בודאי שבא מן הצדדין לא ע"ש.

א כתב הב"ח (סי' קפ"ג סי"ב) דהא דאמר ר' זירא בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים הרבותא דטיפת דם כחרדל הוא ע"פ הגמרא נדה (דף מא:; אמר רבי יוחנן מקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות [פ"י רש"י דם לבן וצלול] אלמא דטיפה אחת יש לתלות דמן הצדדין אתיא וע"ז אמר ר' זירא דבנות ישראל החמירו על עצמן דאפי' טיפת דם אחת כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים עכתו"ד ומוכח מדברי הב"ח דאין האשה טמאה נדה אפי' מדרבנן בטיפת דם כחרדל ורק מחומרא דבנות ישראל טמאה.

ונראה פשוט דהב"ח מיירי בלא הרגשה וכהיה סוגיא דמקור שהזיע דמטמא טומאת ערב דמיירי גם בלא הרגשה דלענין מקור מקומו טמא אין נפק"מ אם ראתה בהרגשה או לא דאפי' ביוצא דופן ויצא עמו דם מן הדופן דהאשה טהורה כיון שלא יצא ממנה דם דרך הרחם ומ"מ הדם הוא אב מאבות הטומאה כדם נדה וזבה מפני שהמקור מקומו טמא כדאמרי' התם וכ"פ הרמב"ם (בפ"א ה"ט ממטמאי משכב ומושב) וכן אמרי' התם לענין מקור שנעקר ונפל לארץ שהאשה טמאה טומאת ערב ולא נדה דדם אמר רחמנא ולא חתיכה וכן מוכח בנדה (דף עא.) דהאשה שמתה ונעקרה הדם מטמא משום מקור מקומו טמא אע"ג שנעקר לאחר מיתה ע"ש. וכ"כ בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג). אבל אם ראתה טיפת דם בהרגשה אפי' לא ראתה אלא כל שהוא ואפילו פחות מחרדל טמאה מן התורה וכמ"ש הב"ח עצמו (שם ס"ג) דמ"כ הטור אפילו כחרדל או פחות מקורו ממשנה ריש פרק יוצא דופן ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ופחות מכאן פירוש בין זב ושכבת זרע בין נדה וזבה מטמאין בכל שהוא עכ"ד הרי כתב להדיא דמה"ת טמאה בכל שהוא וכדין המשנה ואינו חומרת בנות ישראל בזמן ר' זירא, ואלא ע"כ דמ"כ הב"ח הכא דהוא חומרא דר"ז מיירי בלא הרגשה דאזי יש לתלותו יותר דמן הצדדין בא.

ואף דמדברי המשנה ליכא כ"כ הוכחה לדין זה דיש לפרש כונת המשנה דקאי על זוב ושכבת זרע כמו שפ"י הרמב"ם בפ"י המשניות והרע"ב מ"מ מבואר בכמה

ע"ש וא"כ מ"ט טימא בכתם על בשרה בטיפה אחת והרי בנות ישראל לא החמירו רק בדם היוצא מגופה ולא בכתמים כמש"כ הרמב"ם (פי"א הי"א מאיסור"ב) וכ"כ ב"י (סו"ט קפ"ג) בשם רבינו ירוחם ע"ש. וכבר העיר כן הנוב"י במהדו"ת (סי' ק"א) אלא שלא הביא דברי הב"ח אלא הוכיח כן מדברי הגמרא דטיפה אחת טהור והקשה קושיות הנ"ל, ועוד קשה ממתניתין דפרק כל היד (דף יד.) נמצא על שלה או על שלו חייבין קרבן וקשה אמאי הא איכא למיתלי דמן הצדדין אתיא וליכא למימר דמיירי בנמצא דם הרבה דא"כ מאי מקשה וליחוש דלמא דם מאכולת הא איכא לאוקמי בנמצא יותר מכגריס ועוד דלא תלינן במאכולת אע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דמתניתין סתמא קתני נמצא על שלה ומדלא יהיב שיעורא ש"מ דאפי' פחות מכגריס חייב וא"כ ה"ה דאפילו טיפה אחת כחרדל במשמע ואי ס"ד דיש לתלות במן הצדדים אמאי חייבים בקרבן, וכבר העיר כן הסד"ט (סי' ק"צ ס"ק ס"ז) ותי' שם דלעולם מיירי בנמצא דם הרבה וקושיית הגמרא דאפי' בנמצא יותר מכגריס ועוד איך חייבין בקרבן ליחוש דלמא דם מאכולת הוא שרצפה זו אצל זו ע"ש, ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) הוכיח שאין לפרש כן מכח המשך סוגיית הגמרא לענין בדקה בעד שאינו בדוק לה דרבי מטמא משום נדה טומאה ודאית ע"ש אבל בסד"ט (שם) הרגיש בזה וכתב דהגמרא מקשה כן אליבא דר' חייא יעו"ש באריכות.

עוד הקשו האחרונים על דברי הרמב"ם בפ"א ממטמאי משכב ומושב דסתרי אהדדי דבהלכה יו"ד כתב דמקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות האשה טמאה טומאת ערב והיינו דם לבן וצלול כמו שפי' רש"י וא"כ ה"ה כל מראות טהורות הבאות מן המקור ג"כ הדם טמא דמקור מקומו טמא והרי הרמב"ם ושם בהלכה ח' כתב אבל אם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינו כמו רוקה ושאר משקין היוצאין ממנה שהרוק מתעגל ויוצא וזה שותת ויורד עכ"ל וקשה מאי שנא משתי טיפות מרגליות דהאשה טמאה טומאת ערב הא דם ירוק נמי מן המקור אתיא כמש"כ בתרומת הדשן (סי' רמ"ו) הביאו ב"י (סי' קפ"ח).

ד ובישוב סתירת הרמב"ם נתחבטו האחרונים בזה ובשו"ת נוב"י (מהדו"ת סי' צ"ז) כתב מהלך נפלא ליישב כל דברי הרמב"ם ומסקנתו דלעולם ליכא שום נפק"מ בין דם ירוק לדם לבן בכל ענין האשה טמאה טומאת ערב אם יצאו ב' טיפות מפני שמקור מקומו טמא אלא דדעת הרמב"ם דהדם עצמו לאחר שפירש מן האשה אין הדם מטמא א"כ הוא דם נדה אבל דם ירוק ולבן גוף הדם

ולפ"ז העלה הסד"ט חידוש להלכה דאע"פ דכשראתה רק טיפת דם כחרדל טמאה מכח חומרא דרבי זירא אע"פ שקרוב לומר שהוא מן הצדדין מ"מ החמירו על עצמן כל זה ניחא בחד ספיקא דספק מן המקור ספק מן הצדדין דמה"ת ומדרבנן טהורה – מה"ת מחמת שלא הרגישה ומדרבנן מפני שתולין במצוי שהוא מן הצדדין אלא שהחמירו בנות ישראל על עצמן כיון דעדיין איכא לספוקי שמא מן המקור הוא אבל אי איכא עוד ספיקא לא החמירו ולכן באשה המוצאת בבדיקתה קרטין קטנים כעין החרדל דאיכא עוד ספיקא דאפילו את"ל שהוא מן המקור שמא לא נימוחו וטהורה כמבואר בסי' קפ"ח וקרטין הללו ע"פ הרוב א"א לנסותן אם נימוחו או לאו שנאבדו במשמוש הידים בכה"ג לא גזרו וטהורה ע"ש. [והסד"ט דן שמה מצד דיני ס"ס אם בכה"ג מיקרי ס"ס ע"ש כמה פרטים ומסקנתו להקל].

והסד"ט (בסי' קפ"ג סק"ד) הוסיף על דברי הב"ח דלא רק טיפה כחרדל תולין דמן הצדדין הוא אלא אפי' יותר מזה כל שהוא פחות מכגריס שאין דרך אשה לראות פחות מכגריס והביא רא"י מסוגיא (דף נב:) אך ראייתו צ"ע וכמש"כ בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) ובשו"ת צמח צדק (סי' ק"ב).

וכתב הסד"ט (בסי' ק"צ שם ובסק"א) דמ"מ היכא דבאו הקרטין עם הליחה לבנה דבתשובת שב יעקב (סי' מ') ובית יעקב (סי' קס"ז) כתבו דכיון דליחה לבנה מרובה איכא למיתלי הרגשה בליחה לבנה בזה דעת הסד"ט להחמיר ע"ש, וכ"כ בפרי דעה (סי' קפ"ג ש"ך סק"ג) דבכה"ג י"ל דנפתח המקור לשניהם ע"ש וכן מוכח מכל הפוסקים שהביא הפ"ת (ריש סי' ק"צ סק"ו).

ג ועל דברי הב"ח איכא כמה תמיהות חזא דפסקינן בשו"ע (סי' ק"צ סל"ג) האשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה ונמצא עליו אפילו טיפה כחרדל בין עגול בין משוך טמאה ע"ש והטור כתב אפי' כל שהוא וטמאה מדינא כמו שהוכיח הרשב"א עיין בב"י הרי דאפילו טיפה אחת אין תולין בצדדין, ותו שהרי פסק הרמב"ם (בפ"ט מאיסור"ב ה"ו) שהכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור ונזכר בשו"ע (שם ס"ו) ואין לו שיעור משמע שאין לו שום שיעור ואפי' טפה אחת בכלל וכ"כ להדיא בהגהות מיימוניות (שם אות א') וז"ל ורבינו שמחה כתב כדברי המחבר שאפילו פחות מכעין החרדל טמאה שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת עכ"ל וקשיא עדיין נתלה במן הצדדין וכמו שפסק הרמב"ם עצמו (בפ"א ממטמאי משכב ומושב הי"א) הזיעה טיפה אחת הרי האשה טהורה שאינו אלא מחוץ למקור

טהור אפי' הדם ולא אמרינן לענין דם ירוק זה מקור מקומו טמא אע"ג דדם ירוק ולבן ממקור נמי אתיא כדמוכח בגמרא וכמש"כ בתרוה"ד (סי' רמ"ו) מ"מ אין חזקתו מן המקור וטפי איכא למיתלי דאתיא דרך העליה והפרוזדור והביא (בסי' קפ"ח סק"ד) משו"ת שב יעקב (סי' מ"א) דמה שאמרו חכמים חזקת דם נדה או זיבה מן המקור היינו מדכתיב ממקור דמיה וכמש"כ התוס' בפרק כל היד משא"כ כאן דליכא חזקת דם אלא חזקת לובן אמרינן דהליחות והטיפות לא באו למקור אלא היו זבין מגוף דרך הגידין של צואר הרחם בין לפנים ובין מחוץ ללול וכמו כן בשאר צבעים חוץ מדם ואף דמידי ספיקא לא נפקא מ"מ כיון דמקור מקומו טמא הוא הלכה למשה מסיני פסק בספקו להקל וכמש"כ הרמב"ם (בפ"ה משחיטה) ע"ש, והא דאמרינן מקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות טמאה הרי אפשר דמן הצדדין אתיא והולכין בספיקא לקולא י"ל דקים להו בשתי טיפות מרגליות דודאי מן המקור אתיא עכתו"ד.

ודבריו צריכין תלמוד דאם בשתי טיפות מרגליות אמרינן דודאי מן המקור אתיא א"כ למה טיהר הרמב"ם בדם ירוק לגמרי אפי' ביותר משתי טיפות מפני דתלי' שהוא מן הצדדין ובהלכה למשה מסיני הולכין בספיקו לקולא וכנ"ל הלא בשתי טיפות קים להו שהוא מן המקור ואלא ע"כ צריכין לומר דדוקא בדם לבן קים להו הכי אבל בדם ירוק לעולם ספק הוא ותלי' בספיקא לקולא א"כ נפל בבירא כל הבנין שבנה הסד"ט בכמה מקומות ע"פ דברי הב"ח דמקור שהזיע טיפה אחת תלי' שהוא מן הצדדין אפי' בדם נדה דהא ע"כ הך סוגיא בדם לבן מיירי דהא על כרחך צריכין לחלק בענין זה בין דם ירוק ללבן ועד שאתה אומר דדם ירוק שונה דתלי' לעולם מן הצדדין ודם לבן תלי' בטיפה אחת אבל לא בב' א"כ אפשר דדם אדום אפי' בטיפה אחת לא תלינן וצ"ע.

ו] נחזור לדברי הב"ח ולעיל (אות ג') הבאתי כמה תמיהות, ובאמת לולא דברי הסד"ט יש ליישב כמה תמיהות ממה דפסקי' בשו"ע (סי' ק"צ סל"ג) דבעד הבדוק מטמא אפי' טיפה פחות מחרדל והקושיא מהסוגיא (דף יד.) דנמצא על עד שלה או שלו חייבין בקרבן אפי' בכל שהוא דיש לומר דע"י בדיקת עד או תשמיש שאני דכיון די"ל דטעתה בהרגשת עד או שמש חיישינן אפי' בטיפה אחת דחזקת הדם שבא בהרגשה וכמש"כ הרמב"ם ועד כאן לא כתב הב"ח דטיפה אחת הוא מחומרא דרבי זירא אלא היכא דליכא חשש הרגשה אלא ראתה ודאי מגופה בלא הרגשה ע"ז אמרו דבנות ישראל החמירו דאפי' בכה"ג יושבת עליו שבעה נקיים אבל בחשש הרגשה

נסתלקה ממנה טומאתן לאחר שפירשו מהמקור אבל האשה נטמאה טומאת ערב כי בשעה שפירשו מהמקור טמאה טומאת ערב מפני שמקור מקומו טמא ע"ש באורך בנועם דבריו ולדברי הנוב"י דין דטיפה אחת טהור דדלמא מעלמא אתיא בין בדם טמא בין בכל מיני דם טהור אלא בדדם טמא יהי' דין טומאה על הדם בב' טיפין אפי' לאחר שפירשו מן האשה ובדם טהור אין הדם מטמא אח"כ, ועוד נפק"מ בדדם טמא בהרגשה האשה טמאה נדה והדם טמא אפי' בטיפה אחת אבל בדם טהור בהרגשה יתכן דבטיפה אחת לא תטמא האשה טומאת ערב דתמיד תולין מן הצדדין אך זה לא מבואר שם בנוב"י, ובערוך השולחן העתיד הלכות משכב ומושב (סי' ק"ד) לא ניחא ליה בת' הנוב"י ות' שם בענין אחר אבל גם לדבריו נשאר היסוד דטיפה אחת תלינן לעולם שהוא מן הצדדין בין בדם ירוק בין בדם לבן וה"ה בדם טמא דמאי שנא אף שאינו מוכרח בדבריו שם מ"מ למה לנו לחלק בכדי יעו"ש היטב.

ובערוך לנר נדה (דף מא'): מחלק בענין אחר דמש"כ הרמב"ם לענין דם ירוק שהוא טהור קאי על טומאת נדה כלומר שהאשה אינה טמאה נדה ולכן אין הדם מטמא כדם הנדה במגע ובמשא אבל האשה טמאה טומאת ערב דטומאת מגע יש בה ע"ש, ובתוך דבריו ביאר דמה דנקט כשתי טיפות מרגליות דוקא משום דאפשר שזה שכיח בלבד בדם שמראהו כמרגליות אבל ירוק אין דרכו לבוא מן הצדדין ולכן גם טיפה אחת מטמא טומאת ערב, ולפ"ז כש"כ דם אדום שאין דרכו לבוא מן הצדדין וא"כ ליתא להך דינא דמקור שהזיע טיפה אחת לענין דם נדה, ובאמת הנוב"י (מהדו"ת סי' ק"א) ג"כ העלה לחלק בין דם אדום לדם לבן [אלא דלדעתו אין נפק"מ בין לבן לירוק לענין זה] דדם אדום תלי' שהוא מן המקור אפי' בטיפה אחת אע"פ שאין רגילות שהמקור יוציא טיפה אחת מ"מ גם אין רגילות שיהא מן הצדדין וכיון דתרווייהו לא שכיחי תלינן במקור שהוא מקור הדמים ואמרי' אתרמי והוציאה טיפה אחת ומקור שהזיע טיפה אחת הוא במראה טהור ירוק ולבן ששכיחי טפי מן הצדדין והוכיח כן מכח הקושיות שכתבתי לעיל (אות ג') וא"כ גם לפי דבריו ליתא להך דינא דמקור שהזיע טיפה אחת לענין דם נדה, ובדרך זה הלכו גם בשו"ת חמדת שלמה (הני"ל) ושו"ת צמח צדק (הני"ל) ועיין גם בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ט) ובשו"ת הר המור (סי' כ"א) ובשו"ת בית יצחק (סי' י"א) ונמצא דלדבריהם ליתא כלל להך רבנות שכתב הב"ח.

ה] והסד"ט (בסי' ק"צ סק"ד) עמד ג"כ בסתירת דברי הרמב"ם והוא ז"ל העלה דלדעת הרמב"ם דם ירוק

החמירו על עצמן דאפילו אינן רואות אלא ראי' אחת לא היינו מפרשים דסיבת החומרא הוא אטו זיבה הסותרת אלא הוה אמרינן דטעם החומרא משום דראתה ראי' מרובה שאפשר לתלות שראתה ג' ימים זה אחר זה והחמירו לומר דלמא הי' בהרגשה דארגשה ולאו אדעתה וכמו שהחמירו חז"ל לענין כתמים ואם הי' באמת בהרגשה הרי צריכה מה"ת שבעה נקיים להכי החמירו בנות ישראל להצריך ז"נ ולפ"ז בטיפת דם כחרדל סגי בתקנת רבי לכן נקטו חכמים בנות ישראל החמירו ע"ע אפי' על ראיית טיפת דם כחרדל דהשתא ע"כ אין זה מטעם הנ"ל אלא מטעמא שכתב הר"ן בתחלה אטו זיבה הסותרת.

והב"ח עמד ג"כ בהך קושית הר"ן ז"ל למה נקטו חכמים טיפת דם כחרדל והביא מתחלה דברי הר"ן [ומש"כ הב"ח וז"ל ומה שלא אמר אפילו לא תראה אלא כל שהוא וכו' הך כל שהוא כונתו לראי' אחת ולא דוקא קאמר כל שהוא, או דאילו אמר כל שהוא ג"כ היינו מפרשים דהכונה לראי' אחת מרובה ביום אחד ותו לא ודו"ק] וכתב הב"ח ע"ז דלפענ"ד נראה ע"פ דברי הגמרא דטיפה אחת תלי' דמן הצדדין ולכן כתבו דבנות ישראל החמירו אפי' טיפה אחת, והשתא קשה דאם איתא דס"ל להב"ח דמדינא תלי' אפילו בטיפה אחת דם אדום מן הצדדין א"כ מ"ט באמת החמירו בנות ישראל עליהן מה תקלה יש בדבר דגזירה אטו זיבה הסותרת ליכא בטיפה אחת דאינו סותר בזיבה כיון דלעולם תלי' מדינא שהוא מן הצדדין, ואפי' את"ל שהיה להן לבנות ישראל איזה טעם וסיבה לדבר להחמיר עליהן בטיפה אחת לא היו להן לגזור גזירות לגזירות והו"ל לקיים תקנת רבי על טיפה כחרדל דבלא"ה כשר מדינא ולכל היותר אם יש סיבה להחמיר יחמירו עליהן לישוב ששה נקיים וכתקנת רבי.

לכן נראה כונת הב"ח ז"ל שהרי הקדים הב"ח בדבריו סדר החומרות שלאחר שלא היו בקיאיין בשדות במראות הדמים ואסרו כל מראה דם שוב הצריכו לתקנת רבי של ששה והוא ומשום טעות בין ימי נדה לזיבה הצריכו לתקנת רבי דג' ימים צריכה ז"נ ואח"כ הוסיפו חומרא אחר חומרא דאפי' בתחלת ראי' דבזה ליכא שום חשש מ"מ כדי שלא תשתנה מנהגן ושיהא כל הזמן מונות מנין אחד החמירו לישוב ז"נ וכמש"כ הרמב"ן, והשתא הי' מקום לומר דעד כאן לא החמירו בנות ישראל על עצמן שיהי' מנין אחד ולא תסגי בתקנת רבי בראי' מרובה כשתי טיפין אבל בטיפה אחת לא החמירו דלמא דם זו שראתה

ודאי דין תורה הוא מדין חזקת הדם שבא בהרגשה, מיהו קושיא השני' שהקשה הנוב"י ממה שטימא הרמב"ם כתמים שבגופה אפי' בפחות מחרדל מדינא במקומה עומדת.

ז ולאחר העיון נלענ"ד לפרש דברי זקניי הב"ח ז"ל ולסלק מעליו כל התמיהות ונאמר דמעולם לא כיון הב"ח לחדש כאן דטיפה אחת תלי' מדינא במן הצדדין וכאשר נבאר בס"ד, ואף דרבן ומאורן של ישראל הסד"ט ז"ל הבין כפשוטו דהב"ח חידש כאן דתלי' ועפ"ז בנה חידושים להלכה מ"מ הרשות נתונה לתלמיד ליישב דברי קדמון הב"ח שהקיפו עליו האחרונים בחבלי קושיות ומחמת זה דחוהו מהלכתא והסד"ט עצמו שניסה ליישבו בכל כוחו לא יישב כל הקושיות הנופלות עליו וגם דברי הסד"ט עצמו קשיין להולמן ע"פ מש"כ בס"י ק"צ (סק"ד) וכמש"כ לעיל (אות ה') לכן אכתוב מה שהעליתי במצודתי בס"ד.

הנה כד דייקנן בדברי הב"ח איכא להקשות טובא דהב"ח רצה לתרץ למה נקטו חכמים טיפת דם כחרדל ושעל זה בנה יסודו ובאמת לא תירץ מידי, ונקדים דברי הר"ן שהביאו הב"י והב"ח שעמד על קושיא זו ותי' הר"ן ורבותא דטיפת דם כחרדל היינו משום דהוה מצינן למימר דבדם מרובה דוקא הוא שראוי להחמיר בו דשמא יצא מן המקור בג' ימים זה אחר זה ושהה בפרוזדור שהוא כמו שיצא לחוץ וצריכה מה"ת שבעה נקיים אם היא בימי זיבה ולהכי נקט טיפה כחרדל אע"ג דודאי אינה אלא ראי' אחת עכ"ד והקשו הלומדים מה זה שכתב הר"ן וצריכה מה"ת שבעה נקיים הרי מה"ת אין האשה טמאה זיבה אא"כ הרגישה כמש"כ הרמב"ם (ריש פ"ט) ולית מאן דפליג עלה ועיין סד"ט סי' ק"צ (סק"א) מה שכתב מקור מקומו טהור מדברי הגמרא (דף מא: ע"ש, ולהיות זבה גדולה צריכה הרגשה בכל השלשה ימים ועיין בזה בסד"ט (שם סק"א) וא"כ איזה חשש יש בדבר זה להצריכה ז"נ מה"ת, עוד יש להקשות הרי הר"ן כבר הסביר דהחשש הוא אטו זיבה הסותרת שסותר אפי' בכל שהוא ולמה חתר להמציא טעמים אחרים.

אבל כונת הר"ן פשוט דהי' קשה לו דודאי הטעם הוא משום גזירה אטו זיבה הסותרת ולכן הצריכו ז"נ אבל למה נקטו בדבריהם טיפת דם כחרדל שליכא בזה שום חידוש שהרי מדין המשנה מטמא בכל שהוא והו"ל למימר אפילו לא ראתה אלא ראי' אחת יושבת עליו שבעה נקיים וכן פירש בהגהת פרישה, וע"ז תי' הר"ן שפיר וכונתו לומר דאילו הוי אמרינן דבנות ישראל

על טיפת דם כחרדל ג"כ החמירו שלא לבוא לידי טעות אע"פ שאפשר שהוא מהמראות הטהורות אבל באמת בדם טמא פשיטא דלא תלינן טיפה אחת שהוא מן הצדדין דחזקת דמים טמאים שהוא ממקור דמיה.

והיוצא לנו מכל האמור לעיל דליכא שום קולא בדברי הב"ח לתלות טיפה אחת דם נדה מן הצדדין דמדינא ליכא למתלי ולא רק מחומרא דבנות ישראל דטיפה אחת לא תלי" מן הצדדין זולת בדם טהור אבל בחמשת מראות הדמים חזקתן מן המקור אפי' בטיפה אחת ומפני שאין אנו בקיאין במראות הדמים לכן כל מין הנוטה לאדום צריך מדינא דגמרא לישיב ששה והוא ובנות ישראל החמירו ע"ע שיהי' ז' נקיים.

סימן ב'

בדין פרישה ובדיקה בעונת הוסתות והמסתנף

בדקה משמע דהיא משנה קדומה דצריכה בדיקה. וממה שאמרו (בדף טז.) אשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה אמר רב בדקה ומצאה טמאה טמאה טהורה וטהורה ליכא להוכיח חיוב הבדיקה דהרי מיירי שם שבדקה לבסוף וע"ז אמר רב הדין אבל לא מבואר שמחוייבת לבדוק, ומה שאמרו שם כתנאי רבי יהושע אומר תבדק וחכ"א תבדק דלמא לטהרות מיירי וכמו שפי' כן הרמב"ן לדעת הרי"ף והרמב"ם.

וברש"י מבואר להדי' כמה פעמים שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה ואף לדין דקיי"ל וסתות דרבנן ומהם דף ט"ו. (ד"ה וסתות דרבנן) כתב וז"ל הצריכה חכמים לבדוק ביום וסתה שמא תראה כו' ובדף ט"ז. (ד"ה וסתות) בא"ד שם כתב וז"ל או דרבנן הוא דאצרכוה ואם לא בדקה טהורה כו'. הרי מבואר להדי' בדברי רש"י שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה והוא תקנת חז"ל אפי' למ"ד וסתות דרבנן, וכ"כ הרמב"ן (דף טו), וחידושי הר"א (שם).

האם דין בדיקה הוא בעונת הוסת דוקא

ב ובתוס' דף טז. (ד"ה ורב) אחרי שהוכיחו שם דהלכה דוסתות דרבנן כתבו וז"ל הלכך אשה שיש לה וסת ולא בדקה בשעת וסתה ואחר כך בדקה ומצאתה טהורה וטהורה לבעלה ומיהו נראה לכתחילה צריכה לבדוק

שאנחנו מחמירין לטמאותה מחמת אי בקיאות במראות הדמים לעולם הוא דם טהור ואינן מחמשה מראות הדמים ואפי' את"ל שהוא מראה טמא מ"מ מידי ספיקא לא נפקא דשמא הוא מהצדדין אלא דמחמת רוב דמים מן המקור מחמרי' במראה טמא אבל עכשיו שיש ספק נוסף שמא מראה טהור הוא מחמרי' רק לענין תקנת רבי אבל לענין ז' נקיים סמכינן אס"ס ספק טהור ספק טמא ואת"ל טמא שמא מהצדדין דטיפה אחת שכיח ג"כ מן הצדדין כמו מהמקור, אלא דמטמאינן משום חזקת דמים שהוא מן המקור ולזה סגי בששה והוא ולכן לא החמירו חומרא על חומרא לומר דאפי' בטפה אחת תשב ז"נ אלא סגי בתקנת רבי ששוב לא יבוא מכשול קמ"ל דאפי'

מקור דין הבדיקה בעונת הפרישה

א הנה מקור דין בדיקה בעונת הפרישה לא נתבאר להדי' בש"ס אבל מקורו מתוספתא פ"ט דנדה (ה"ב) וז"ל כיצד היתה למודה להיות רואה מיום עשרים כו' ואין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום אלא בודקין פעמים לוסתה עכ"ל. והגר"א מגיה בודקין סמוך לוסתה, משמע מזה שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה [והתוספתא מיירי לבעלה וכדקתני אסורה לשמש וכו', ובפירוש חסדי דוד גרס פעמים וכתב דר"ל אחד בשעת הוסת ממש ואחד בסוף העונה ע"ש ויתבאר עוד לקמן] וכן משמע ממתניתין פרק בנות כותים (לט.) כל אחד עשר יום בחזקת טהרה וכו' הגיע שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה והטעם כתבו התוס' (דף טז.) דס"ל דוסתות דאורייתא, מוכח מזה דלכתחלה צריכה בדיקה בעונת הוסת דאע"ג דהמשנה לענין טהרות מיירי שצריכה כל יום בדיקת שחרית וערבית מ"מ כיון דבעונת הוסת מעכב הבדיקה אפי' בדיעבד דאמרינן אורח בזמנו בא מוכח דגם באינה עסוקה בטהרות צריכה בדיקה בעונת וסתה ואם לא בדקה טמאה ואף על פי שפסקי' דוסתות דרבנן והגיע שעת וסת ולא בדקה איננה טמאה בכך אם בדקה אח"כ ומצאה טהורה מכל מקום משמעות המשנה משמע לכאן שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה אף על פי שלא נתבאר להדי' וכ"כ בחזון איש (סימן פ') דהא דקתני ולא

וכן משמע להדי' בספר בעלי הנפש שער הבדיקות וז"ל כי עיקר בדיקת הוסתות הוא בשעת הוסת ואם לא בדקה בשעת הוסת ובדקה עצמה לבסוף ומצאה טהור טהורה עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתוה"ב וז"ל ישבה לה ולא בדקה בשעת וסתה אם יש לה וסת קבוע אסורה עד שתבדוק עכ"ל משמע שיש חיוב בדיקה לכתחלה בעונת הוסת דוקא אבל אין זה ראי' מוכרחת וכמו שיבואר לקמן, וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות וז"ל שאין לך חומר אחר בוסתות אלא שצריך בדיקה בשעת הוסת והוא חומר של דבריהם אבל כל שעבר הוסת למה תהא צריך לבדוק עכ"ל.

הרי להדי' מדברי רש"י [ותוס'] וראב"ד ורמב"ן ורשב"א ור"ן דלכתח"י צריכה לבדוק בעונת הוסת באשה שיש לה וסת קבוע, אמנם מדברי הר"ן אין ראי' כ"כ דודאי כיון דס"ל דלאחר שעבר הוסת למה תהא צריך לבדוק א"כ ע"כ שהוא מפרש דמ"ש חכמים תיבדק היינו על שעת הוסת משא"כ לדין דס"ל דמ"ש חכמים תיבדק היינו לומר דאסורה לשמש עד שתבדוק אין לנו הוכחה שיש תקנת חז"ל לבדוק לכתחילה בעונת הפרישה אלא דמסתברא דכיון דחזינן להר"ן שס"ל שיש ענין בבדיקה בשעת הוסת דוקא א"כ גם להחולקים מסתברא דיוודו להר"ן שיש ענין בבדיקה יותר בשעת הוסת רק נחלקו לענין דיעבד אם לא בדקה בשעת הוסת אם קיימת עדיין דין בדיקה שאסורה לשמש עד שתבדוק.

מיהו הטור לא הביא דיש חיוב בדיקה לכתח"י בעונת הוסת רק כתב דכשהגיע וסתה ולא בדקה אסורה עד שתבדוק ואין הוכחה ברורה מלשון הטור ממש"כ לשון דיעבד דלכתח"י צריכה בדיקה בעונת הפרישה דוקא אלא די"ל כונתו משעת הוסת ואילך אם לא בדקה אסורה עד שתבדוק וכמו שפי' הגהות מימוניות בדעת התוס' ובפרישה (אות י"ח) דייק מלשון דיעבד דלכתח"י מיהת צריכה בדיקה בשעת העונה עצמה אבל אי"ז הוכחה ברורה כנ"ל. גם מה שדקדק מדברי הטור (סי' קפ"ט) שכתב אם הגיע זמן הוסת ולא בדקה וכו' משמע דבעי בדיקה לכתחלה י"ל דלרבותא קאמר דאפילו לא בדקה עצמה טהורה וה"ה דלכתחלה נמי א"צ לבדוק [ועוד דבאמת מצד כל היד המרבה לבדוק יש ענין לבדוק ולכן קאמר ולא בדקה אבל חיוב לבדוק אכתי מנלן, ובזה יש לדחות גם ראייתו מהרשב"א וכ"כ בפר"ר שהבאתי לקמן].

ועיין בשו"ע הרב ר"ס קפ"ט (קפ"א) שכתב וז"ל וגם צריכה לבדוק עצמה בו ביום לכתחילה עכ"ל וצייין ע"ז טור ושו"ע סימן קצ"ו וכונתו למה שנתבאר שם

בשעת הוסת עכ"ל ולכאור' נראה דכונת התוס' דס"ל דודאי תקנו רבנן בדיקה לבעלה אפי' למ"ד וסתות דרבנן וכמו שפי' רש"י וכמשמעות הברייתא תבדק דלבעלה משמע מיהו רש"י כתב דהצריכו חכמים לבדוק בשעת וסתה וזה לא מבואר להדיא בברייתא שיש חיוב לבדוק דוקא בשעת הוסת וע"ז כתבו התוס' דנראה דלכתחלה צריכה בדיקה בשעת הוסת עצמו וכמו שפי' רש"י. הרי שיש חיוב בדיקה לכתח"י בעונת הפרישה באשה שיש לה וסת, ובדיעבד אם לא בדקה ואחר כך בדקה ומצאה טהורה הי"ז טהורה.

אבל בהגה"מ פ"ח מה' איסור"ב (אות ד) כתב בשם התוס' וז"ל הלכך אשה שיש לה וסת ושכחה ולא בדקה ואחר כך בדקה ומצאה טהור טהורה לבעלה ומ"מ לכתחילה לא תשמש עד שתבדוק דהא אמרי' הכא אם מצאה טמאה טמאה למפרע ואפילו למ"ד וסתות דרבנן עכ"ל הרי שהבינו שמש"כ תוס' לכתח"י אין הכונה על שעת הוסת דוקא אלא שלא תשמש עד שתבדוק ורצונו לומר דאע"פ שלא נתבאר להדיא חובת הבדיקה בגמרא מ"מ כיון שאמרו שאם בדקה ומצאה טמאה טמאה למפרע מסתבר דלכתחלה צריכה לבדוק שמא כבר נטמאה [ותבדק לטהרות קאין] ולכן לא תשמש עד שתבדוק עצמה, א"כ אין לנו הוכחה מהתוס' על חיוב בדיקה בעונת הפרישה אמנם בתוס' שלפנינו מבואר דלכתח"י צריכה בדיקה בשעת הוסת וכן משמע ממש"כ ומיהו נראה כו' ואם כוונתם דאסורה לשמש עד שתבדוק אין זה רבותא דהא תניא וחכ"א תבדק והוה להו לפרש דתבדק לבעלה משמע וע"כ דכונתם על שעת הוסת ממש דיש דין לכתחילה לבדוק אז, ובאמת מתח"י לשון הגה"מ משמע שלכתח"י צריכה בדיקה בעונת הוסת שהרי כתב ושכחה ולא בדקה משמע שלכתח"י מיהא צריכה בדיקה.

שוב ראיתי בדברי חמודות על הרא"ש (יש מס' נדה סק"א) שכ' בביאור התוס' דצריכה בדיקה משעת הוסת ואילך וכהגה"מ דכונתם לומר דאסורה לשמש עד שתבדוק ולאפוקי משי' הר"ן דס"ל דטהורה בלא בדיקה לאחר שעבר הוסת ואפי' לכתח"י לא בעיא בדיקה והא דאמרי חכמים תבדק היינו בשעת הוסת יעו"ש ומש"כ התוס' ומיהו נראה י"ל דכונתם לומר שמה שאמרו חכמים תבדק היינו אפילו לאחר שעבר הוסת ולאפוקי משי' הר"ן יעו"ש. וכן משמע מדברי הב"י שכתב דברי התוס' וכתב ע"ז וכתבו הגהות מיימונית כן בשמם משמע דהבין כונת התוס' כהגה"מ, אבל פשטות דברי התוס' שלפנינו מורין דיש חיוב לכתחלה בעונת הפרישה דוקא.

בשעת הוסת דוקא ע"ש ולפ"ז מש"כ הרמב"ן (בדף טו.)
 בחידושו הנ"ל הוא לפי רש"י, וכן נראה ממש"כ
 בקיצור הלכות נדה להרא"ש (בסוף מסכת נדה) שכתב ואם
 עבר היום או הלילה ולא ראתה תבדוק עצמה ואם מצאה
 עצמה טהורה אינה צריכה לפרוש יותר מבעלה עכ"ל
 משמע דבעונת הוסת אין ענין לבדוק שהרי שמא בלא"ה
 תראה ותהא אסורה אבל לאחר עונת הוסת אם לא ראתה
 צריכה בדיקה וכן משמע משו"ת מהר"ם פדואה (סי' כ"ה)
 וראיתי בקנה בשם בבירורי השיטות (סי' קפ"ד ס"ו) שחידש
 ע"פ דבריהם שעיקר חובת הבדיקה הוא לאחר הוסת ע"ש
 ולענ"ד זה אינו אלא דס"ל דלא תקנו חכמים בדיקה דוקא
 בשעת הוסת אלא תקנת חכמים שתהא אסורה עד
 שתבדוק ולכן בעונת הוסת למה תעשה בדיקה הרי בין
 כך אסורה וצריכה פרישה ושמא תראה במשך היום ותהא
 הבדיקה חנם אלא לאחר שעבר הוסת כדי שתהא מותרת
 לבעלה צריכה בדיקה שו"ר כן בשו"ת דברי יציב (סי' ט"ו).
אבל המחבר בשו"ע (סי' ט) כתב להדי' שאר נשים צריכות
 בדיקה כשיגיע הוסת משמע מדבריו שיש חיוב
 בדיקה לכתחי' בעונת הפרישה אמנם לפי מה שנתבאר
 לעיל אין שום הוכחה דהרי מקור דברי המחבר הם דברי
 הר"ן והר"ן לשיטתו דעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא
 בדיקה א"כ ע"כ מה שאמרו חכמים תבדק היינו בשעת
 הוסת אבל לדעת שאר הראשונים שס"ל דאסורה לשמש
 עד שתבדוק והיא דעה שני' שבמחבר בהם אין שום
 הוכחה שיש חיוב בדיקה בעונת הפרישה לכתחילה ובוה
 ניחא שהשו"ע הרב סי' קפ"ט (סק"א) הוכיח מלשון
 המחבר סי' קצ"ו ס"ח שיש חיוב לכתחילה לבדוק בו
 ביום ולא הוכיח ממה שכתב (בסי' קפ"ד ס"ט) שאר נשים
 צריכות בדיקה וכו' לדברי הר"ן שהוא דעה ראשונה
 ליכא ראי' וכנ"ל ולכן הוכיח דין זה מסי' קצ"ו (סי' ה), אבל
 לכא' יש לדון על ראי' זו דשאני שוטה וחרשת דבעי
 בדיקה דוקא ביום וסתה דטעם חיוב הבדיקה כשהגיע
 עונת הוסת הוא מחשש שמא היא מהמיעוט נשים
 דארגשה ולא אדעתה או שמא ראתה בלא הרגשה כלל
 והבדיקה מברר שהוא טהורה ולא היתה הרגשה או ראי'
 בלא הרגשה וכמו שיבואר לקמן, וכל זה בנשי דעלמא
 דאיכא חזקה שהדם בא בהרגשה ומדלא ארגשה טהורה
 אלא מפני החשש שמא היא מהמיעוט הנ"ל יש לה לבדוק
 ולברר אבל בשוטה וחרשת הרי יתכן דהיא מהרוב
 שמרגישות ובאמת הרגישה אלא דאין אנו יכולין לברר
 אצלה אם הרגישה מפני שהיא שוטה וחרשת ולעולם
 טמאה מה"ת ולכן בעינן דוקא בדיקה באותו יום עצמו
 לברר שלא ראתה דם היום אבל שאר נשי דעלמא שלא
 הרגישו בדם אלא דחששא בעלמא היא שמא מן המיעוט

ס"ח בדין שוטה וחרשת שצריכות פקחות לבדוק אותן
 שכתב שם הטור וז"ל לא הוקבע להן [פי' שלא ראו אלא
 פ"א או ב' (פרישה)] חוששת מל' יום לל' יום ובודקת ע"י
 פקחות שזו היא עונת ראייה לרוב הנשים עכ"ל וכ"כ שם
 המחבר ומשמע מדבריהם שיש דין לכתחילה לבדוק בו
 ביום דאל"ה הו"ל להטור ומחבר לכתוב ואסורות לשמש
 עד שנבדקות ע"י פקחות הרי דגם בדברי הטור מבואר
 שיש דין לכתחילה לבדוק בעונת הפרישה בוסת קבוע
 ובסמוך יתבאר שיש לפקפק קצת בראי' זו.

אכן בפרישה שם (סק"ט) מבואר שהבין בכונת הטור
 דמיירי לאחר שעבר הוסת ומש"כ ובודקת ע"י
 פקחות כונתו לומר שאסורה לשמש עד שתבדוק יעו"ש.

ג שוב ראיתי בספר פרדס רימונים שמטייל ארוכות
 וקצרות בסי' קפ"ד מקשה זהב (סק"ב) וחוקר שם
 לדעת מוצאן של החיוב בדיקה בעונת הפרישה ובתחילת
 דבריו הביא ראייה מדברי הראב"ד שאין נפקא מינה בזמן
 הבדיקה בעונת הפרישה או אח"כ שהרי כתב הראב"ד
 בשער תיקון הוסתות בחילוקי דיני הוסתות דבוסתות
 הקבועים צריכות בדיקה או בשעת הוסת או לאחר הוסת
 הרי דאין נפקא מינה בזמן הבדיקה וליכא בזה תקנת
 חז"ל לחייב על שעת הוסת לכתחילה עכ"ד.

ותמיהני דלפ"ז נמצא דהראב"ד סותר עצמו עם מה
 שכתב בשער הבדיקות והעתקתי לשונו לעיל
 דעיקר בדיקת הוסתות בשעת הוסת וע"כ צ"ל דמש"כ
 הראב"ד בשער תיקון הוסתות דצריכה בדיקה או בשעת
 הוסת או לאחר הוסת כונתו דלכתחילה בשעת הוסת
 ובדיעבד לאחר הוסת דאסורה לשמש עד שתבדוק וכיון
 שכבר כתב הראב"ד דיניהם בראש שער תיקון הוסתות
 דצריכות בדיקה וכאן חזר על דיני הוסתות כמבואר
 למעיין שם ע"כ לא חש לפרש וכתב בקצרה דצריכות
 בדיקה או בשעת הוסת או לאחר הוסת והכונה דאסורה
 לשמש עד שתבדוק אבל ברור שס"ל להראב"ד שיש דין
 לכתחילה של בדיקה בשעת הוסת דוקא וכמש"כ בשער
 הבדיקות הנ"ל.

עוד כתב שם דכונת התוס' במש"כ מיהו נראה דלכתחי'
 צריכות בדיקה בשעת הוסת דכונתם דחששו
 לכתחילה למ"ד וסתות דאורייתא לכן כתבו דלכתחילה
 יהיה הבדיקה בשעת הוסת אבל למ"ד וסתות דרבנן אינה
 צריכה בדיקה בשעת הוסת אפילו לכתחילה וא"כ אפי'
 אם נלמוד דברי התוס' כפשוטו אין לנו הוכחה מדברי
 התוס' לדידן דקיי"ל בפשיטות וסתות דרבנן. וכן הוכיח
 שם מדברי הרמב"ן בהלכותיו דליכא קפי"דא לבדוק

דכתבו התוס' (דף טז.) דלכתחי' צריכה בדיקה היינו לחוש למ"ד וסתות דאורייתא וכמש"כ הפר"ר הנ"ל, ואפי' את"ל דמיבעי' לן למ"ד וסתות דאורייתא דלמ"ד וסתות דרבנן פשיטא כיון דלא בדקה בעונת הפרישה דמותרת בלא בדיקה כיון דהיא בימי עוברת מ"מ איכא למיפשט דאין נפק"מ בזמן הבדיקה בעונת הוסת או אח"כ למ"ד וסתות דרבנן דא"כ אכתי תיבעי לן בהגיע עת וסתה בימי עוברת אם צריכה בדיקה בעונת הפרישה לכתחי' ומדלא מיבעי לן הכי משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין נפק"מ בין עונת הוסת לאח"כ וא"כ ליכא למיבעי לענין לכתחילה דפשיטא דלמ"ד דאורייתא אם הבדיקה לכתחילה אזי למ"ד דרבנן אין דין אפילו לכתחילה ואם למ"ד דאורייתא מעכב אזי למ"ד דרבנן לכתחילה בעי בדיקה וא"כ דינו תליא במ"ד וסתות דאורייתא אבל אם אמרי' דיש נפקא מינה בין עונת הוסת לאח"כ דיש חיוב לכתחילה בעונת הוסת אכתי לא פשטי' כלום ממ"ד דאורייתא דלמ"ד דאורייתא מה שתמיד מעכב הכא במעוברת אינה מעכב ולמ"ד דרבנן מה שתמיד אסורה עד שתבדוק הכא מותרת אבל בעונת הפרישה יש ספק אם יש חיוב לכתחילה לבדוק ולא פשטי' כלום הרי מוכח לכאורה דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה לכתחילה בעונת הפרישה.

אמנם כל הך הוכחה אינו אלא לדעת רש"י והראב"ד שלמדו בפ"י הגמרא דאיבעיא לן אעבר יום הוסת ולא בדקה אבל לדעת שאר הראשונים שלמדו דקאי אעונת הוסת אם חייבת בבדיקה וע"ז פשטי' דאינה מחויבת בבדיקה אפי' לכתחילה ליכא למיפשט כלום דכש"כ דלמ"ד וסתות דרבנן אמרי' דמסולקת דמים וכל הספק אינו אלא למ"ד וסתות דאורייתא וגם זה רק לכתחילה דבדיעבד ג"כ פשיטא להו דאינה מעכבת, אלא דכיון דכל הוכחתינו הוא לדעת רש"י וראב"ד והם הלא כתבו להדי' דלמ"ד וסתות דרבנן הצריכו חכמים לבדוק ביום הוסת לכתחילה וכמו שנתבאר לעיל וא"כ ע"כ ליכא ראייה מסוגיא זו, וצריך לדחות ולומר דזה סברא פשוטה לכו"ע דלמ"ד וסתות דרבנן החזקה אורח בזמנו בא מתבטל נגד חזקת מסולקת דמים ואפילו לכתחילה אינה צריכה לחשוש ומסברא ידעי' לה ולא אצטריך למיבעי בה וכמש"כ ב"י (סימן קפ"ד ס"ז).

בענין בדיקה בשעת הוסת עצמו

והנה יש לחקור עוד בענין בדיקה בעונת הוסת באשה שיש לה שעה קבועה אם הבדיקה צריכה להיות בשעה זו או דסגי לבדוק לכתחילה במשך העונה קודם השעה הקבועה או אחר השעה הקבועה דזה ודאי דלרבי

היא בזה מהני בדיקה ובירור גם אחר עונת הוסת אפי' לכתחילה ומנא ליה להשו"ע הרב ללמוד מזה לשאר נשי דעלמא, אלא דמ"מ יש ללמוד ממנה דהא מוכח מסתימת הפוסקים דחרשת שלא נבדקה ביום וסתה או עו"ב נבדקת אח"כ ע"י פקחת ומותרת לבעלה ואע"פ שיתכן שהרגישה מ"מ סמכין אחזקת טהרה לטהרנה ע"י בדיקה וכ"כ בחזו"א יור"ד (ס"י ע"ט) וא"כ הרי דין אשה זו כשאר נשי כשעבר וסתה וא"כ כשם שבחרשת אמרי' שנבדקות ביום ל' ה"ה שאר נשי דעלמא צריכות בדיקות לכתחילה בשעת וסתן ודו"ק.

ד ולכאורה יש להביא ראי' דלדידן דפסקי' וסתות דרבנן לא צריכה בדיקה לכתחילה בעונת הפרישה דוקא והתוספתא הנ"ל אפשר ס"ל וסתות דאורייתא, הרי בגמרא (ט.) בעיא מיניה ההוא סבא מר' יוחנן הגיע עת וסתה בימי עוברת מהו קא מיבעיא לי אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא מאי כיון דוסתות דאורייתא בעיא בדיקה או דלמא כיון דדמיה מסולקין לא בעיא בדיקה, ובפ"י האיבעי נחלקו הראשונים אם האיבעי אשעת הוסת ממש אם צריכה בדיקה או דמיירי לאחר שעבר הוסת ולא בדקה אם מותרת ונפק"מ אם צריכה לכתחילה בדיקה בשעת הוסת דרש"י פ"י בד"ה וסתות וקא מיבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עוברת מהו ע"כ ולפ"ז הא דמסקינן דלא בעיא בדיקה היינו לאחר שעבר יום הוסת אבל בעונת הוסת צריכה בדיקה לכתחילה למסקנת הסוגיא ובתוס' הרא"ש פ"י דאשעת הוסת קאי וכ"כ הרשב"א והרו"ה והריטב"א דקא מבעיא לן אם צריכה בדיקה לכתחילה ביום וסתה, ואפשר דלא גרסי הגיע עת וסתה בימי עוברת "ולא בדקה" מהו אבל רש"י גרס ולא בדקה ולהכי פ"י דמיירי בדיעבד שעבר הוסת ולא בדקה.

והרשב"א בשם הראב"ד כתב כפ"י רש"י דדוקא בעבר הוסת פשטי' דלא בעיא בדיקה אבל ביום הוסת לכתחילה צריכה בדיקה ודעת הטור וב"י והרמ"א בס"ח דיש נפקא מינה בין מעוברת דאינה צריכה בדיקה אפילו לכתחילה ובין נחבית במחבא מפני פחד דצריכה בדיקה לכתחילה אבל הראב"ד שהביאו הרשב"א והריטב"א והר"ן ס"ל דאפילו מעוברת לכתחילה צריכה בדיקה וכן משמע דעת רש"י כמש"כ בב"י.

ולכאורה מדמיבעי לן רק אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה כלל דאל"כ תיבעי למ"ד דרבנן עבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק או דלמא כיון דלא בדקה בעונת הפרישה מותרת בלא בדיקה ומדלא מיבעי לן הכי משמע דלמ"ד וסתות דרבנן אין חיוב בדיקה כלל והא

בשעה חמישית ובשעה שביעית וכ"כ בחזו"א (סי' פ"ה אות ע"ד) והסברא בזה דהשעה גורם הוסת ואפי' אם תקבע על רגע מסוים של השעה לא נחשבת לוסת קבוע ברגע זו דאין הרגעים גורמים הראי' אלא שעות גורמים וכל השעה אסורה, ועיין ברש"ש שהבין דגם רגעים וסתות אלא דמייירי שאין הרגעים שוין ולכן שעות וסתות ודבריו צ"ע דא"כ הו"ל לר' יוסי להשמיע חידוש זה דאפילו רגעים וסתות, ולפי' החו"ד צריכה מוך דחוק לכתחלה כל השעה ובדיעבד בבדקה עצמה תוך שיעור וסת של השעה תליא בפלוגתא אם וסתות דאורייתא או דרבנן אליבא דר' זירא, וחידוש החו"ד דאפי' לר' יהודה דלא ס"ל שעות וסתות מודה דעיקר זמן הוסתות הוא באותה שעה ולמ"ד וסתות דאורייתא אם לא בדקה באותו שעה אסורה.

והחזו"א (סי' פ' סק"ח) חלק על החו"ד דהלא כשתראה לאחר שעה כל שהוא באותו עונה לא אמרינן דהוא שינוי וסת הרי דאין האורח בזמנו בא בשעה אלא זמנו כל העונה וא"כ כשעברה השעה ולא ראתה ואנו דנין אם בא האורח אח"כ ודאי יש לנו לומר מחמת חזקת הוסתות שודאי בא ודחה שם ראיות החו"ד ע"ש אך הראי' שכתב החו"ד מהא דאמר רבי זירא לא דחה החזו"א ולא התייחס לזה וצ"ב דלכאור' מבואר שם דבעי בדיקה דוקא בשעת הוסת לר' יהודה למ"ד וסתות דאורייתא וא"כ לכאור' ה"ה למ"ד וסתות דרבנן לא מסתבר דפליג בהא מלתא דמאי שנא, ודוחק לאוקמי הסוגיא אליבא דר' יוסי כיון דאיפסק הלכתא בגמרא כרבי יהודה.

ובן מוכח מדברי הש"ך בנקודה"כ, דעיקר העונה היא שעת הווסת עצמו, וכל העונה אסורה מדין פרישה סמוך לווסת, אך יש לומד דזה דוקא לפני שעת הווסת, אבל משעת הווסת עד סוף העונה, י"ל דמהני בדיקה, ועיין בחידושי לחוות דעת (סי' קפ"ד סק"ט).

ונראה להוכיח מדברי רש"י דמה שאמרו בגמרא שעת וסתה אין הכונה לשעות וסתות דר' יוסי אלא לכל העונה דכיון דרבי יהודה ס"ל דאסורה כל היום הרי מיקרי כל היום שעת וסתה וא"כ מה שאמרו הגיע שעת וסתה ולא בדקה הכונה ליום וסתה ומיירי שבדקה בשיעור וסת של עונת הוסת ולפ"ז כל ההוכחה של החו"ד מעיקרא דדינא פירכא דאם נניח דלר' יהודה כל היום וסתה ואין כאן מושג של שעת הוסת א"כ כל מקום שנזכר שעת וסת הכונה ליום הוסת וא"כ שוב ליכא ראי' מהסוגיא, וזה מוכח מדברי רש"י ז"ל דבדף טו. ד"ה וסתות דרבנן כתב הצריכוה חכמים לבדוק ביום וסתה וכו', נקט לשון ביום וסתה אע"פ שהגמרא נקט שם הלשון שעת וסתה ובדף טז. ד"ה וסתות דאורייתא כתב

יוסי דס"ל (בדף ג:): אף ימים ושעות וסתות החיוב בדיקה באותה שעה לכתחלה [לרוב הפוסקים שנתבארו לעיל שכתבו דהחיוב לבדוק בשעת הוסת] וא"כ לרבי יהודה דס"ל דאסורה כל היום יש להסתפק אם מודה לרבי יוסי בזה דהחיוב בדיקה הוא באותה שעה אלא דחולק עליו על הפרישה שהחיוב לפרוש הוא כל העונה או שחולק עליו לגמרי דלא אמרינן שעות וסתות כלל וגם על הבדיקה עצמו ליכא ענין בזה לבדוק באותה שעה דוקא. נויש להסתפק אם שעות וסתות הוא שעות שוות או זמניות, דאם הוא שוות, לפעמים דרבי יוסי מחמיר כגון שעת הזריחה או השקיעה, דלרבי יהודה אם רואה פעם לפני הזריחה ופעם אחר כך אינו קובעת ווסת ומותרת בפעם הבא לפני הזריחה, ולרבי יוסי אסור, ואם הוא שעות זמניות ליכא נפק"מ, דהשעה מתחיל מן הזריחה להפוסקים דסבירא להו דהיום מחשבים מן הנץ, אך להפוסקים דסבירא להו דהיום מתחיל מהעלות, עדיין יש נפק"מ, אמנם אם רבי יהודה מודה לרבי יוסי דשעות ווסתות ליכא נפק"מ כלל, ועיין עוד בסמוך בשיטת הראב"ד בשעות ווסתות].

וידועים דברי החו"ד (סק"ט) והביאו הפ"ת (סק"ז) דאם יש לה שעה קבועה ביום הוסת דאינה צריכה בדיקה רק אותה שעה ולא כל העונה דכל הפלוגתא בשעות וסתות הוא רק לענין פרישה אבל לענין בדיקה כו"ע מודו דשעות וסתות והביא ראי' מהא דאמר רבי זירא (דף טז.) לפרש דברי שמואל דאפי' בדקה ומצאה עצמה טהורה טמאה מפני שאורח בזמנו בא מיירי שלא בדקה עצמה כשיעור וסת אחר שעת הוסת ואת"ל דגם בשעה קבועה הוי כל היום וסתה גם לענין בדיקה הרי בעי מוך דחוק כל העונה ולמה אמר רבי זירא שלא בדקה כשיעור וסת לשעת הוסת הרי כל שהוא בתוך העונה מהני כן נראה כונתו ע"ש והחו"ד הקשה לשיטתו דס"ל דבעי מוך דחוק כל העונה אך אפי' אם נאמר דבדיקה בעלמא סגי ג"כ יוקשה למה אמר רבי זירא לא בדקה כשיעור וסת של שעת הוסת הו"ל למימר לא בדקה כשיעור וסת של העונה דהרי כל העונה מהני הבדיקה אע"כ דזמן הבדיקה הוא בשעת הוסת דוקא.

והנה בגמרא (דף ג:): מביא הברייתא היתה למודה להיות רואה מיום עשרים ליום עשרים ומשש שעות לשש שעות דר' יוסי מתיר עד שש שעות וחוששת בשש שעות ופי' רש"י שעה ששית היא אסורה וסתה וכן פירש התוס' דהיינו כל שעה ששית וכ"כ במאירי שאין מדקדקין בקביעות וסת לחלקים שבה אלא כל השעה אסורה ע"ש ונמצא דלר' יוסי כשראתה בתחלת שעה ששית או ראתה בסוף שעה ששית דינו שוה דמותרת

מייירי שוסתה קצר שנמשך רק אותה שעה ולכן משבע שעות ולמעלה מותרת אבל אם נמשך יותר אסורה כל שעות הנמשכות ואח"כ מותרת אפי' אותו עונה, עוד נראה מדבריו ששעות וסתות דרבי יוסי פירושו מתחלת ראיית הוסת עד סוף הראי' ולא מתחלת השעה שראתה בתוך אותה שעה אלא שעת הראי' עצמה הוא שעת וסתה דהיינו אם קבעה עצמה לראות משש וחצי עד שמונה הוי שעת וסתה משש וחצי עד שמונה ועפ"י יובן כונת הראב"ד דאיכא מאן דאמר דאסורה כלילה וביום דאפילו רבי יוסי דאמר שעות וסתות ואינה חוששת כל העונה מ"מ מודה דכל משך הוסת הוי בכלל שעת הוסת ואסורה כל ההמשך ולכן כשקבעה לראות מעשרים דקות לפני הנץ עד עשרים דקות אחר הנץ אסורה כל הארבעים דקות דזה שעת וסתה ולפ"י מה שאמרו וחוששת לשש שעות מייירי שרואה מתחלת שעה ששית עד סופה וזה נקרא שעת וסתה, ולרבי יהודה אסורה כל העונה מפני שאין השעות גורמים הראי' אלא העונה של שעת הוסת וכיון ששעת הוסת הוא ביום ג"כ א"כ בין עונת הלילה ובין עונת היום גורמת ראייתה ואסורה בשניהם, ואיכא מאן דאמר ס"ל דתמיד גורמת רק העונה שבתחלת הראי' מיהו שעת הוסת עצמה אסורה גם לרבי יהודה דלא אמר רבי יהודה שאין השעות גורמים אלא להחמיר עליה לאסור כל העונה אבל להתיר שעת הוסת עצמו שבעונה השני' לא אמר.

אך אין מזה ראי' לדברי החו"ד דרבי יהודה מודה לרבי יוסי דשעות וסתות לענין בדיקה דודאי לענין פרישה החמיר רבי יהודה דגם משך שעת הוסת יש לחוש בו אע"פ שאינה בעונת תחלת הראי' דאע"פ שהעונה גורמת מ"מ יש לחוש שמא התאחר קצת כיון דדרך הדם שימשך לעונה שלאחריה יש לחוש על כל שעת המשך הדם דשמא יבוא בשעה שדרכה לראות בה ודמים מועטים יש בה ויתאחרו לבוא, אבל לענין עונת הוסת עצמו שהעונה גורמת לדם שיבוא אין נפק"מ מתי שתעשה הבדיקה דאפילו אחר שעת הוסת אם היא באותו עונה יכולה לבדוק עצמה אפי' לכתחלה ולא עוד אלא אפי' בתחלת העונה קודם שעת הוסת יתכן דיכולה לבדוק עצמה וכהסברא שכתבתי לעיל וכש"כ כשבדקת בשעת הוסת סגי וא"צ מוך דחוק כל השעה אפילו לכתחלה וכדמוכח להדיא מדברי הראב"ד והרא"ש שכתבו שאם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה דמותרת בעונת היום אחר שעת הוסת הרי דסגי בבדיקה של קודם הנץ להתירה לאחר שעת הוסת ואינה צריכה מוך דחוק אפילו לכתחילה, ואולי י"ל דגם החו"ד לא הצריך מוך דחוק אלא היכא דתחילת הראי' שבתוך השעה לא נקבע

הא דקיימא לן דבעי בדיקה בשעת וסתה דאורייתא היא וכו', הרי נקט הלשון שעת וסתה אע"כ דהיינו הך ששעת הוסת היינו יום וסתה, או דיש נפק"מ בין וסתות דאורייתא או דרבנן דלמ"ד וסתות דאורייתא יש דין של שעת הוסת ולכן נקט רש"י בדף טז. שעת הוסת דקאי למ"ד דאורייתא אבל למ"ד דרבנן ליכא דין שעת וסת ולכן נקט רש"י בדף טו. יום וסתה ומוכח דלדידן דוסתות דרבנן ליכא דין דשעת הוסת לרבי יהודה דפסקינן כוותיה אכן מוכח מדברי רש"י (דף ט.) ד"ה וסתות שכתב וקא מבעיא לן אם לא בדקה ביום וסתה בימי עבודה מהו דגם למ"ד וסתות דאורייתא מהני הבדיקה ביום הוסת כולו וש"מ דשעת הוסת היינו יום הוסת. וכן מסתבר דכשם שלר' יוסי אין הרגעים גורמים הוסתות אע"פ שקבעה לרגעים אלא כל השעה וסת הכי נמי לר' יהודה אין השעות גורמים וסת אע"פ שקבעה לשעות אלא העונה גורמת הוסת, ולפ"י יתכן דכשיש לה שעה קבועה יכולה לעשות הבדיקה אפי' לפני השעה הקבועה דכיון דאין שעות וסתות אלא היום גורם הוסת א"כ באיזה זמן שתוצה יכולה לעשות הבדיקה אפי' בתחלת העונה דמאי שנא משעות וסתות לר' יוסי שיכולה לעשות בתחלת השעה בדיקה אע"פ שיש לה רגעים קבועים בסוף השעה דאין הרגעים גורמים הוסת אלא השעה, ויש לקרבו קצת אל השכל לומר דאם איתא דהיום יגיע וסתה ה' מוצאת עכשיו בבדיקה דטבע הבדיקה לעורר כלי הדם ביום שדרכו לבוא ולכן מהני הבדיקה אף טרם שעה הקבועה לה.

כתב הראב"ד דהיכא דרגילה לראות ראי' מרובה מקודם הנץ עד אחר הנץ איכא מאן דאמר דאסורה כל היום וכל הלילה משום דהיא שעתה כולה שעת הוסת היא ואפילו ר' יוסי דאמר ימים ושעות וסתות מודה דשעת הוסת מיהא אסורה לשמש בכולה הלכך לרבי יהודה דאמר כל עונה שלה ומפני שעת הוסת נאסרה כל העונה כל היום וכל הלילה אסורה שהרי וסתה הוא ביום ובלילה ואיכא מאן דאמר דבכי האי גונא בתר תחלת הוסת אזלינן ולא מיתסרא אלא בלילה אע"ג דבכל שעת הוסת אסורה לשמש אפילו לרבי יוסי הני מילי לשעת הוסת עצמו אבל לאסור את שלפניו ושלאחוריו לא אסרינן אלא ההיא עונה דתחלת הוסת קאי בה ואם בדקה קודם הנץ החמה ולא ראתה כל אותה שעה אסורה אבל כל היום מותרת לפי שעיקר הוסת בתחלתו היא וכו' עכ"ל, ומדקדוק לשונו נראה שהבין מה שאמר רבי יוסי שעות וסתות דאין הכונה רק לשעה שמתחיל בו הראי' אלא לכל הזמן שנמשך בו הראי' מתחלתו עד סופו ומה שאמרו וחוששת בשש שעות

בדיקה בשעת הוסת לכתחילה אף לדין דפסקי' וסתות דרבנן אבל בוסת שאינו קבוע לא מצאנו מקור לזה בגמרא אלא על חיוב הפרישה והוא מימרא דרב פפא (ס"ד) לא אמרן אלא למיקבעה אבל למיחש לה בחדא זימנא חיישא אפילו בימי זיבה ע"ש, אלא דהרשב"א בתוה"ב כתב וז"ל היה לה וסת שאינו קבוע אם לא בדקה בשיעור וסת ולא ראתה הרי זו טהורה ואינה צריכה בדיקה דכל שלא הרגישה בדם בשעת וסתה אע"פ שלא בדקה הרי זו בחזקת טהורה, כיון שאין לה וסת קבוע שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן עכ"ל משמע מלשון הרשב"א שעכ"פ לכתחילה צריכה בדיקה בעונת הפרישה אפי' בוסת שאינו קבוע וכ"מ מדברי הטור סי' קפ"ט ס"ד ויש לדעת המקור שממנו למד הרשב"א והטור דין זה דמרב פפא אין שום ראי' לענין הבדיקה רק לענין הפרישה, והני דיוקי דייק הפרישה בסי' קפ"ד (סק"ח) דגם באשה שאין לה וסת קבוע יש חיוב בדיקה בעונת הפרישה וכן דייק הב"ח בסימן קפ"ט (סכ"א) מדברי הטור לענין פיהקה בר"ח יעו"ש וכ"כ שם הפרישה (סק"ה) וכן העתיק שם בתורת השלמים דברי הב"ח ובשו"ע הרב בסי' קפ"ד ומ"מ צריך לדעת אי' מקום כבודו בש"ס דבעי' בדיקה בעונת הפרישה גם בוסת שאינו קבוע. ועיין פרדס רימונים (ט"ז סק"ב) שהעלה בפשטות דאין שום חיוב לכתחלה לבדוק בוסת שאינו קבוע דלא תקנו חז"ל אלא פרישה ע"ש, גם דברי הפרישה צריכין לי עיון שנראה שסותר משנתו בסי' קצ"ו (סק"ט) ע"ש וצ"ע.

ומדברי הראב"ד נראה דמצריך בדיקה לוסת שאינו קבוע שהרי דקדק הרשב"א בתוה"ב ובחי' דף ט. וכ"ה בשאר ראשונים בשם הראב"ד דס"ל דהגיע עת וסתה בימי עוברת צריכה בדיקה לכתחלה והוא מלשון הראב"ד שכתב מיהו לא בעיא בדיקה שאם לא בדקה ולא ראתה טהורה מאותו יום ואילך ע"כ ומזה דייקו הראשונים ז"ל דס"ל דצריכה לכתחלה בדיקה, והרי לשון זה עצמו כתב הראב"ד לעיל מיניה לענין וסת שאינו קבוע שהוא נעקר בפעם אחת ואינו צריך בדיקה אלא שאם הגיע אותו יום ולא בדקה ולא ראתה כיון שעבר אותו יום הותרה היא והותר אותו היום עכ"ד משמע מזה דס"ל דיש חיוב בדיקה לוסת שאינו קבוע.

ו והנה התוס' הרא"ש (נדה ט.) בדברי הגמרא הכא נמי דמיה מסולקין ולא בעיא בדיקה כתב וז"ל מהכא משמע דהא דאמרי' בפ"ב דשבועות אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהן עונה אחת סמוך לוסתן, כשהיא מעוברת אין צריך דאפי' בשעת וסתן אמרי' הכא דלא בעיא בדיקה ע"כ וכ"כ הרא"ש (פ"א ס"ה) והביאו ב"י, וכ"ה

דלפעמים ראתה מתחלת השעה ולפעמים בסוף השעה להכי הצריך מוך דחוק כל השעה אבל לפי מה שהבין הראב"ד בשעות וסתות דתחלת הראי' קבוע דתמיד היא רואה מקודם הנץ באותה שעה בכה"ג סגי בבדיקה בעלמא בתחלת אותה שעה.

ובשו"ע הרב (סק"כ) כתב ואם לא ראתה בשיעור זה בודקת ומותרת לבעלה דכתר תחלת הוסת אזלינן לאסור אותה עונה לבדה אלא דכשיעור הנמשך ביום הוא שעת הוסת עצמו ואסורה בו אע"פ שהוא בעונה שניה עכ"ל וצ"ב מ"ט כתב דבודקת אחר שעת הוסת הרי בראב"ד וברא"ש מבואר דמהני אפילו בתחלת שעת הוסת ותו לא צריך בדיקה ואפשר דכונתו לומר דאם עדיין לא בדקה בודקת ומותרת אבל באמת סגי בבדיקה קודם הנץ החמה ואפי' עדיף לעשות הבדיקה בשעת הוסת עצמו מלעשות אחר הוסת וכדמוכח נמי בשו"ע הרב סי' קפ"ט (סק"ד) (וכן בס"ק פ"ח) דלכתחלה צריכה לבדוק בשעת הוסת או אחריו באותה עונה הרי דבשעת הוסת צריכה לבדוק עצמה או עכ"פ אחריו באותה עונה אבל הכא שהוא בעונה שניה הוי הבדיקה לכתחלה קודם הנץ אלא דבדיעבד מהני אחריו וכונת השו"ע הרב לענין דיעבד כשלא בדקה עצמה עדיין בודקת עצמה ומותרת לבעלה מיד.

ומ"מ יש לנו ללמוד מדברי השו"ע הרב דס"ל דלפני שעת הוסת לא מהני בדיקה אע"פ שחייב בפרישה כל העונה מ"מ הבדיקה צריכה להיות בשעת הוסת דוקא או אחריו באותו עונה ומשמע נמי מסתימת דבריו דלענין לכתחלה ליכא נפק"מ בין שעת הוסת או אחריו באותו עונה דמשעת הוסת ואילך עד סוף העונה הוי לכתחלה והוא דלא כהחור"ד דמצריך דוקא בדיקה בשעת הוסת, [ואם לא בדקה שוב אינה צריכה לבדוק לדין דס"ל וסתות דרבנן לדעה ראשונה בשו"ע ס"ט, דמותרת בלא בדיקה, ואע"פ שעדיין לא עברה העונה]. ומ"מ יתכן דגם החזו"א מודה דלפני שעת הוסת אינה יכולה לבדוק כיון דיש לה שעה קבוע ורק בנשי דידן שאין להם שעה קבוע הרי כל היום מיקרי שעת וסתה כמש"כ נקודה"כ להכי מהני בדיקה מתחלת הוסת נמי, ולקמן (אות י"ד) יבואר אם להשו"ע הרב דא"צ בדיקה לכתחלה דוקא בשעת הוסת הוא דוקא בוסת שאינו קבוע או אפי' בוסת קבוע יכול לבדוק אחר שעת הוסת באותו עונה גם לכתחלה.

בענין בדיקה בעונת הפרישה בוסת שאינו קבוע

ה והנה כל מה שכתבנו הוא בוסת קבוע שמשמע מתוספתא והמשנה וכ"כ הראשונים הנ"ל שיש חיוב

בדברי הפרישה והב"ח שהוכיחו דלכתחי' צריכה בדיקה בוסת שאינו קבוע "אליבא דכו"ע" ולא הרגישו בדברי הב"י אלו שמפורש להדיא שאין חיוב בדיקה אף לכתחי' וכתב כן בדעת הרשב"א א"כ אין להוכיח מלשון הטור שכתב לשון דיעבדן הרי דיש חיוב פרישה אע"פ שאין חיוב בדיקה ומלשון הרא"ש ושאר ראשונים לעיל משמע דאם יש חיוב פרישה כש"כ דיש חיוב בדיקה.

איברא דהט"ז בסקי"ג כתב דהכא מיירי בשינתה מוסת קבוע מ"מ סתימת לשון הרשב"א לא משמע כן ועל הרשב"א עצמו אין צריך לדחוק וכמ"ש הסד"ט (סקי"ג) דהרי הרשב"א ס"ל דאשה שאין לה וסת אינה צריכה בדיקה רק הטור לשיטתו קשה קושית הפרישה יעו"ש, מ"מ להלכה דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה רק ג' פעמים הראשונים א"כ שוב נוכל לפרש בדעת הב"י ומחבר כפשוטו דאין חיוב בדיקה לכתחי' בעונת הפרישה בוסת שאינו קבוע רק חיוב פרישה מהא דרב פפא (נדה סד.) ועיין בערוך השולחן סי' קפ"ד (סל"ח) שכתב וז"ל אבל באשה שידוע שאין לה וסת קבוע לכתחילה צריכה בדיקה בעת וסתה כפי דרך וסתה שאינו קבוע אבל אם עבר הזמן כו' עכ"ל וצ"ע ע"ז ב"י בשם הרשב"א ולפי מה שנתבאר צ"ע בדבריו דבהדי' כי הב"י להיפך.

היוצא מהאמור בדין אשה שאין לה וסת קבוע דעת הב"י דאינה צריכה בדיקה אפי' לכתחילה (זולת עונה בינונית דדינה כוסת קבוע) ודעת הפרישה והב"ח וכן הסכמת האחרונים דצריכה בדיקה לכתחי' בעונת הפרישה (ואם לא בדקה ועבר הוסת טהורה בלא בדיקה) אך צריך לדעת מקור מוצא הדברים במה נחלקו ובמה תלו פלוגתתן, ובדעת הפרישה והב"ח נוכל לומר בפשיטות דס"ל דאם אין חיוב בדיקה כש"כ דאין חיוב פרישה וא"כ כיון דר"פ אמר דיש חיוב פרישה ס"ל מסברא דגם חיוב בדיקה יש וכדמשמע מדברי הרא"ש וראשונים הנ"ל אך כבר כתבנו דיש להבין דברי הרא"ש דאדרבה משמע דהעיקר הוא חיוב הפרישה ולא הבדיקה ועוד דמדברי הב"י משמע להיפך בביאורו לדברי הרשב"א הנ"ל שוב ראיתי בפרדס רמונים (שם) שהרגיש בזה ע"ש.

מבאר הטעם דבעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה לדעת הר"ף והרמב"ם וטעם הראשונים דפ"י

[ז] ולהבין כל זאת נקדים לבאר הא נחלקו הראשונים באשה שיש לה וסת קבוע ועבר הוסת ולא בדקה דדעת הר"ף והרמב"ם דמותרת בלא בדיקה ודעת שאר הראשונים דאסורה עד שתבדוק, והר"ן בפ"ב דשבועות,

ברשב"א ובריטב"א ומשמע מלשונם דכיון דאמרי' דלא בעיא בדיקה כש"כ דלא בעיא פרישה (ורק אם יצויר חיוב בדיקה אזי יכול להיות שיש גם חיוב פרישה) ולכאו' הי' מקום לומר להיפך דאע"פ דלא בעי בדיקה מ"מ פרישה בעי' דחיישינן דע"י התשמיש יבוא האורח אבל בלא"ה סמכינן מדלא ארגשה ש"מ דהאורח עיכב מלבוא וראי' לזה דהא י"א דפרישה סמוך לוסתה דאורייתא והבדיקה לכו"ע דרבנן וא"כ ה"נ אע"פ דלא בעי' בדיקה מ"מ הפרישה בעי' ואפ"ה כתבו הרא"ש והרשב"א והריטב"א דאם לא בעי' בדיקה בשעת וסתן כש"כ דלא בעי' פרישה בעונת הוסת וכ"מ מדברי רש"י ותוס' ורמב"ן בהא דעונה בינונית דס"ל דאין חיוב פרישה רק בדיקה וכמ"ש כ בשו"ע הרב סי' קפ"ט בקו"א אע"פ דחיוב הבדיקה הוא מחשש שהאורח יבוא ביום שרגיל לבוא לרוב הנשים אפ"ה בבדיקה סגי הרי דהסברא נותנת דחיוב פרישה יסודתו מחיוב בדיקה, ולכאו' צ"ע דהא כתב הרשב"א והביאו הטור בסו"ס קפ"ד דוסת שלא קבעתו ג"פ אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה וכתב ב"י ע"ז ודע דמ"מ אע"ג דמטהר בלא בדיקה מ"מ חוששת לו וצריכה לפרוש כל אותה עונה אלמא דאע"ג דאין חיוב בדיקה מ"מ חיוב פרישה איכא ומיהו בפרישה (אות י"ח) לומד בכוננת הרשב"א דודאי לכתחי' בעי בדיקה דהרי הטור פסק באשה שאין לה וסת דצריכה בדיקה לפ"ת וע"כ מש"כ הטור טהורה בלא בדיקה היינו הבדיקה שמברר למפרע כגון אם רחצה יעו"ש וכן דעת הב"ח הנ"ל דלכתחי' צריכה בדיקה אף באשה שאין לה וסת.

ובי"ב תמיהני שהרי זה לשון הב"י בסי' קפ"ד על דברי הטור שהביא מש"כ הרשב"א וז"ל וכתב עוד יש לה וסת שלא קבעתו עדיין שלש פעמים והוא פחות מעונה בינונית וכו' כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה עכ"ל וכתב הב"י וז"ל וטעמו לומר שאע"פ שכתב שאם יש לה וסת והגיע שעת וסתה אסורה עד שתבדוק היינו דוקא ביש לה וסת קבוע אבל אם יש לה וסת שאינו קבוע והוא לפחות משלושים יום "אינה צריכה בדיקה ביום הוסת הזה" ומיהו ביום שלושים אסורה עד שתבדוק דכל שלא נקבע לה וסת אחר הוי יום שלושים כוסת קבוע כמו שנתבאר לדעתו ז"ל ומשמע לי דה"ה אם היה לה וסת שאינו קבוע והוא ליותר מעונה בינונית שצריכה בדיקה ביום השלושים "ואינה צריכה בדיקה ביום אותו וסת" מאחר שלא הוקבע עדיין כו' עכ"ל הרי להדיא בדברי הב"י שכתב ב' פעמים שאינה צריכה בדיקה אפי' לכתחי' בוסת שאינו קבוע אלא בעונה בינונית ואע"כ כתב שם להלן דחיוב פרישה איכא נומכאן תמוה לי נמי

מבאר טעם חיוב הבדיקה בעונת הוסת

ח והנראה לענ"ד בהקדם לבאר מ"ט הצריכו חכמים בדיקה בעונת הוסת אם משום חזקה אורח בזמנו בא הלא לעומת זה יש חזקת דם שבא בהרגשה וכמבואר ברמב"ם (בפ"ט ה"א) וא"כ הרי תרגיש כשיבוא הדם ומדוע הצריכוהו לבדוק ובפרדס רימונים (מקשה זהב סק"ב) כתב דבוסת הקבוע כיון שהיא רגילה לראות בו חששו חז"ל למיעוט דשמא ראתה ולא הרגישה או דארגשה ולא אדעתה ע"כ תקנו חז"ל שתבדוק בשעת וסתה יעו"ש ועדיין לא יצא בזה חובת הביאור מ"ט באמת חששו לזה הרי יש חזקה חזקת הדם שבא בהרגשה וצ"ל בזה כמ"ש בחזו"א (פ"ט) דחששו רבנן דארגשה ולא אדעתה דמלתא דלא רמיא עליה דאיניש ולא תוכל להעיד שלא הרגישה עכ"ד אלא שכתב כן למ"ד וסתות דאורייתא ע"ש וה"ה דיש לומר כן גם למ"ד וסתות דרבנן וזה ניחא לטעם השני שכתב הפרדס רימונים אבל לטעמו הראשון דשמא ראתה בלא הרגשה מהיכי תיתי דנחשוש לזה כיון דיש חזקה שבא בהרגשה ולמה חששו כאן למיעוטא וכבר העיר בזה החזו"א ז"ל (פ"ט).

ובשו"ת מהר"ש ענגיל (ח"ד סמ"ט) כתב דקיי"ל כל היכא דאיכא לברורי מבררין ובוהא א"ש דאע"ג דהוא רק מיעוט נשים שרואין בלא הרגשה מ"מ כיון דיכולה לברר לפיכך תיקנו חז"ל בדיקה בשעת הוסת, והנה יש נפק"מ בין הטעמים דאם החיוב בדיקה הוא מחשש דלמא ארגשה ולא אדעתה א"כ חששו חז"ל שתהי' טמאה נדה מן התורה ולהכי אצרכוהו בדיקה בכדי לוודע שאיננה טמאה מן התורה אבל אם החשש שחששו חז"ל שמא ראתה בלא הרגשה א"כ חששו לטמאה דרבנן שהרי ראתה בלא הרגשה איננה טמאה אלא מדרבנן ולהכי אצרכוהו בדיקה בכדי לוודע שאיננה טמאה מדרבנן.

והנראה לי בזה לומר דבהא תלי' פלוגתת הראשונים בעבר הוסת קבוע דדעת הרי"ף והרמב"ם דטהורה בלא בדיקה ודעת שאר הראשונים דאסורה עד שתבדוק, דלדעת הרי"ף והרמב"ם י"ל דה"ט דאצרכוהו חכמים בדיקה בשעת הוסת הוא מחשש כיון שאורח בזמנו בא חששו שמא ראתה בלא הרגשה וע"כ צריכה לבדוק עצמה אבל בעבר הוסת ולא בדקה אוקמוה אדין תורה ולא ס"ל כלל הך חשש דארגשה ולא אדעתה דלא מצינו סברא זאת בגמרא אלא לענין בדיקת עד או שמש או מי רגלים די"ל טעתה בהרגשה וכדו' אבל ארגשה ולא אדעתה לא חששו חז"ל לסברא זו כלל [ובטומאת כתמים ס"ל כתוס' ולא כרש"י שכתב ארגשה ולא

כתב בדעת הרי"ף והרמב"ם דשלא בשעת וסתה מסולקת דמים היא דמ"ה אמרו דיה בשעתה ולמה נחוש שיהיו דמים מצויים בה שלא בשעת הוסת מפני שלא בדקה בשעת הוסת, והקשו האחרונים דמ"מ הרי יש לחשוש שמא ראתה בשעת וסתה ואמאי מותרת בלא בדיקה ועיין בכו"פ (סקפ"ד סק"ו) שתירץ דדעתם הוא דדוקא ע"י תשמיש חיישי' שהאורח יבוא בזמן מוגבל הזה שקבעתו אבל בלא"ה לא חיישי' לזה יעו"ש, וע"ע בערוך השולחן סו"ס קפ"ד מש"כ בזה.

ואני בעניי לא הבינתי דאם כל החשש אליבא דרי"ף ורמב"ם הוא דוקא ע"י תשמיש אבל בלא"ה אין חשש שתראה רק בצירוף אורח בזמנו ותשמיש יש חשש א"כ למה חייבוהו חכמים לבדוק בעונת הוסת הא כיון דפורש אין שום חשש שתראה וע"כ כיון שחייבוהו חכמים לבדוק ע"כ שיש חשש שמא תראה גם בלי צירוף התשמיש וא"כ שוב קשה ניחוש שמא ראתה ואמאי מותרת בעבר יום וסתה ובאמת ברי"ף ורמב"ם אינו מבואר להדי' חובת הבדיקה בעונת הפרישה וא"כ י"ל לדעתם דדוקא ע"י תשמיש איכא חשש שתראה ולכן מותרת לאחר העונה ומ"ש חכמים תיבדק אפשר דהיינו לטהרות וכמ"ש הרמב"ן, אבל בר"ן פ"ב דשבועות כתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם צריכה בדיקה בעונת הפרישה וא"כ לכאו' צ"ע כנ"ל.

ובסד"ט (סקפ"ו סק"ד) תי' בזה דסמכינן דמדלא ארגשה ודאי לא ראתה ורק לכתחילה חששו שמא תראה בשעת תשמיש אבל בעבר הוסת סמכינן אטעמא דהרגשה וטהורה בלא הרגשה יעו"ש, ובאמת הך טעמא א"ש רק על עצם דין הפרישה בעונת הוסת שמא תראה בשעת תשמיש ולכן בעבר הוסת סמכי' אטעמא דהרגשה, אבל כיון שיש חיוב בדיקה א"כ ע"כ חיישי' שמא תראה אף בלי תשמיש וא"כ בעבר הוסת נמי תיבעי בדיקה וצ"ל דכוונתו דאפי' שיש חשש שמא תראה אף בלי תשמיש מ"מ בעבר הוסת סמכי' מדלא ארגשה מסתמא לא ראתה ומ"מ צ"ע ממנ"פ אם החשש שמא תראה מחייב בדיקה הרי דמחזקינן לה שראתה וא"כ איך בעבר הוסת מותרת בלא בדיקה ואם לא מחזקינן לה שתראה א"כ אמאי תיבעי בדיקה בשעת הוסת ובאמת גם בוסת שאינו קבוע צריך ביאור כיון שיש חיוב פרישה שמא תראה א"כ ניחוש שמא ראתה ואמאי בעבר וסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה ובסד"ט (סקפ"ד סק"טו) ובחידוד הלכות (טו) נתקשה בפרט זה והעלה כנ"ל ומ"מ צ"ע כמש"כ.

משא"כ בוסת הקבוע שהחשש הוא חששא דאורייתא שהרגישה ולא אדעתה לכן חמור בזה יותר שאסורה עד שתבדוק וכנ"ל ומיושב נמי סברת המחלוקת הראשונים בוסת הקבוע בעבר הוסת ולא בדקה אם אסורה עד שתבדוק או טהורה בלא בדיקה וכמו שנתבאר.

אלא דלפ"ז צ"ע דעת הב"י דס"ל דא"צ בדיקה בעונת הפרישה בוסת שאינה קבוע כיון דחיוב הפרישה הוא מחשש שמא תראה מ"ט לא תיבעי בדיקה מ"ש מוסת הקבוע לדעת הרי"ף והרמב"ם.

ונראה לדעת הב"י טעם חובת הפרישה בוסת שאינה קבוע אינו מהחשש שמא תראה דכיון דחזקה דאורח בזמנו בא איננו חזקה אלימתא לא חיישי שמא תראה רק חובת הפרישה הוא שמא תראה ע"י תשמיש שחימוד התשמיש יגרום שהאורח שהוא בין כך עלול לבוא ביום הזה יבוא וא"כ כיון שפורש שוב אין חשש שתראה דם וע"כ ליכא מקום לחיוב בדיקה משא"כ לדעת הפרישה והב"ח חיישינן שמא תראה בלא הרגשה וע"כ יש לחייב בדיקה ונמצא דחיוב בדיקה ופרישה תלוי זה בזה דאם יש חיוב פרישה יש חיוב בדיקה כיון דמאותו הטעם הוא ממש כמו בוסת הקבוע (לדעת הרי"ף והרמב"ם) וכמו שנתבאר.

י ולפ"ז אתי שפיר דברי הרא"ש (פ"א ס"ד) ותוס' הרא"ש (נדה ט.) הנ"ל שכתבו דכשהיא מעוברת א"צ לפרוש דאפי' בשעת וסתן אמרי' הכא דלא בעיא בדיקה ע"כ, דודאי חיוב הפרישה והבדיקה תלוי זה בזה אע"פ שי"א דפרישה דאורייתא ובדיקה לכו"ע דרבנן מ"מ אחרי שחכמים הצריכוה לבדוק הרי דינו שוה לפרישה וכיון דאפי' בשעת וסתן שאז הוא החשש דלמא ארגשה ולא אדעתה או שמא ראתה בלא הרגשה ואפ"ה לא בעי' בדיקה אפילו לכתחילה (לדעת הרא"ש) הרי דלא חיישי' לכ"ז כיון דדמיה מסולקין א"כ שוב ליכא חיוב פרישה ותו דהרי כל הספק בגמרא בהגיע וסת בימי עיבורה אינו אלא לכתחילה אם צריכה בדיקה בעונת הוסת א"כ ע"כ דס"ל דהחשש אינו כמו בכל וסת קבוע שמא הרגישה ולא אדעתה אלא דלמא ראתה בלא הרגשה ולהכי פשיטא ליה דבעבר הוסת מותרת בלא בדיקה כמו בוסת שאינו קבוע והנה כל טעם הפרישה בוסת שאינו קבוע אינו מה"ת אפילו לדעת הרא"ה וכמ"ש החת"ס וע"כ רק מדרבנן דלמא תראה בלא הרגשה וכיון דלרי"ף ורמב"ם גם בוסת קבוע החשש דלמא תראה בלא הרגשה ואעפ"כ מחויבת לבדוק ה"נ לדידן בוסת שאינו קבוע וכנ"ל וכיון שכן מעוברת שאינו צריך בדיקה ה"נ דא"צ פרישה, ואף דהרשב"א

אדעתה] וכיון דמן התורה בודאי טהורה אוקמוה בדיעבד אדין תורה ואף דכתבנו לעיל דחששו לחומרא בעונת הוסת מטעם דאיכא לברורי וא"כ הרי גם בעבר הוסת איכא לברורי י"ל דכיון דכל דין הבדיקה הוא דין דרבנן על חשש דרבנן מטעם דאיכא לברורי לא אמרו זאת אלא כשהסברא קיימת דהיינו שהוא בזמן האורח חששו לברר אבל כשעבר זמן האורח כיון דכל זה הוא דין דרבנן בזה לא נאמר דין כל היכא דאיכא לברורי מבררין, ודעת שאר הראשונים דהחיוב בדיקה הוא מחשש שמא ארגשה ולא אדעתה והיינו טומאה דאורייתא וכיון שכן אף בעבר הוסת חששו חז"ל דכיון שיש לומר שהרגישה באמת וטמאה מן התורה לכן לעולם אסורה עד שתברר ע"י בדיקה.

טעם חיוב הבדיקה בוסת שאינו קבוע

ט ומעתה נוכל לומר דהא דמצרכי' בדיקה בוסת שאינו קבוע לכו"ע אינו משום דלמא ארגשה ולא אדעתה כיון דחזקה אורח בזמנו בא בוסת שאינו קבוע איננו חזקה אלימתא ולכן גם לא חיישי' לארגשה ולא אדעתה דהוא נגד הסברא לומר דמהיכי תיתי שלא תרגיש אלא החשש הוא לשמא ראתה בלא הרגשה ואף שהוא נגד חזקה של דם שבא בהרגשה אבל אינו נגד הסברא וחששו חז"ל למיעוט אלו ולכן בעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה אליבא דכו"ע דכיון שכל החשש הוא אינו אלא דרבנן שהרי אפילו ראתה בלא הרגשה טמאה רק מדרבנן לכן בעבר הוסת אוקמוה אדין תורה וכמו לענין וסת קבוע לדעת הרי"ף והרמב"ם ואף שאר הראשונים יודו לזה דדוקא בוסת קבוע דהחשש הוא דלמא ארגשה ולא אדעתה אסורה עד שתבדוק אבל בוסת שאינו קבוע דהחשש הוא רק שמא ראתה בלא הרגשה לא חששו בדיעבד לזה וטהורה בלא בדיקה.

ומעתה אם בוסת הקבוע אצרכוה חכמים בדיקה לדעת הרי"ף והרמב"ם משום שמא תראה בלא הרגשה א"כ ה"ה בוסת שאינו קבוע שחייבוה פרישה מטעם שמא תראה בלא הרגשה ה"ה דבעי בדיקה דמ"ש וסת הקבוע מאינו קבוע ואף שאר הראשונים מודו לזה וכנ"ל וא"כ יש לנו טעם פשוט לפ"ז להצריך בדיקה גם בוסת שאינו קבוע דמ"ש מוסת הקבוע כיון דחיוב הפרישה הוא מאותו הטעם ה"ה דחיוב הבדיקה שווין בדבר, ומיושב כמין חומר קושית האחרונים דמ"ש וסת הקבוע דאסורה עד שתבדוק מוסת שאינה קבוע דטהורה בלא בדיקה ולהנ"ל דבוסת שאינו קבוע כיון שהחשש הוא חששא דרבנן שראתה בלא הרגשה לכן בעבר הזמן לא חששו בדיעבד [וכמו לרי"ף ורמב"ם בוסת הקבוע]

(סקי"ז) והערוך השולחן (סל"ח), וכ"כ בלח"ש (סקכ"ה) ובספרו קיצור שו"ע (סי' קנ"ח ס"ט) והאחרונים מצאו לו חבר להח"ד והוא בספר הפרדס לרש"י ז"ל שכתב שם וז"ל דאותו יום או לילה שקבעה לה וסת פורשת מבעלה ובדקת עצמה תדיר ולובשת חלוק לכן ומצעת מצעות לבנים על מיטתה שאם תראה דם כלום יהא ניכר עכ"ל הרי שכתב רש"י ז"ל בדקת עצמה תדיר משמע דבעי שתהא ידה בין עיניה כל היום, וכיו"ב כתב בשו"ת נודע ביהודה מהדר"ק (סי' מ"ו) דצריכה בדיקה בבוקר ובערב ובאמצע היום כמה פעמים כי אינה יודעת אימת זמן וסתה, ואף שלא הצריך מוך דחוק מ"מ בודקת עצמה תדיר דינו שוה כמוך דחוק כדמשמע בפרק תינוקות (סח:): ובתוס' שם (סוף ד"ה אמרו) [דבבדיקה בסוף היום ג"כ חשוב כאילו ידיה מונחות כל ביהש"מ וכן בבדיקות תדיר במשך היום ג"כ נחשב כאילו ידיה בין עיניה כל היום].

אמנם כבר כתבו האחרונים האמרי בינה (שו"ת יור"ד ס"ו) ובמהר"ש ענגיל (ח"ד סמ"ט) ובמהר"ש (ח"ב סמ"ח) דלא נוהגין כחומרת החו"ד ומשמע מדבריהם דכיון דהוא חומרא קשה א"א להחמיר בזה וכ"כ בספר סוגה בשושנים (סי' ג' סקכ"ג) דמעולם לא שמעתי להחמיר לנהוג כן וכדומה שאין הנשים שלנו נוהגות בכל זה ומלמד זכות שם מפני שמקלקלות עצמן ע"י המוך שמונח שם זמן מרובה ע"ש. ויען כי הנני נבוך בזה אמרתי אשיחה וירווח לי, כי הנה כבר הבאתי לעיל (אות א') דברי התוספתא (פ"ט דנדה ה"ב) וז"ל כיצד היתה למודה להיות רואה כו' ואין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום אלא בודקין פעמים לוסתה עכ"ל והגר"א הגיה בודקין סמוך לוסתה, וכיון שכל גוף חובת הבדיקה יסודתו מתוספתא זו כמו שהארכתי לעיל שם ובתוספתא הלא איתא להדי' שאין מחייבין אותה שתהא ידה בעיניה כל היום הרי להדיא דלא בעי' מוך דחוק כל היום, וכבר העיר זאת בספר ערך ש"י (סי' קפ"ד) ועוד הביא רא"י למספר הבדיקות דבודקין לשון רבים משמע פעמיים ויותר ויתבאר בעז"ה להלן. ואע"פ שהתוספתא מיירי ביש לה שעה קבועה, ובכה"ג צריכה להח"ד מוך דחוק רק באותו שעה, מ"מ לשון התוספתא משמע דבדיקה בעלמא סגי, דאל"כ הו"ל למימר ואין מחייבין אותה שיהיה ידה בין עיניה כל היום אלא שעת וסתה בלבד.

יב והנה תנן בנדה טו. כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן הבאין מן הדרך נשיהן להן בחזקת טהרה ובגמרא פליגי רב הונא ורבה בר בר חנה דרב הונא אמר ל"ש [דכי מצאה תוך ימי עונתה לא בעיא בדיקה (רש"י)] אלא שלא הגיע שעת וסתה אבל הגיע שעת וסתה אסורה

לפי דעת הב"י ס"ל דבוסת שאינו קבוע איכא חיוב פרישה ולא בדיקה שאני התם דכיון שיש חזקה אורח בזמנו בא שהרי אין דמיה מסולקין רק איננו חזקה אלימתא אלא בצירוף התשמיש לכן בדין פרישה סגי להפקיע החשש שיבוא האורח ולא אצרכי' שוב בדיקה שהרי לא משנה הבדיקה מידי משא"כ הכא שהטעם שלא הצריכה לבדוק הוא כיון דדמיה מסולקין ואפי' בשעת וסתן ממש לא חיישי' אף לכתחי' א"כ כש"כ דליכא חיוב פרישה בכל העונה.

ובלכת בדרך זה יתפרש היטב דברי הרשב"א בתוה"ב שהובא לעיל (סק"ה) וז"ל היה לה וסת שאינו קבוע אם לא בדקה בשיעור וסת ולא ראתה הרי זו טהורה ואינה צריכה בדיקה דכל שלא הרגישה בדם בשעת וסתה אעפ"י שלא בדקה הרי זו בחזקת טהורה כיון שאין לה וסת קבוע שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן עכ"ל ולכא"ו צ"ע מש"כ הרשב"א שאין איסור עונה זו אלא מדרבנן הרי הרשב"א ס"ל דוסתות דרבנן ואפ"ה בוסת קבוע כתב דאסורה עד שתבדוק אע"פ שאין איסור העונה אלא מדרבנן וא"כ מה נתינת טעם הוא על וסת שאינו קבוע, ולפי מה שהעליתי בס"ד ניחא שכונת הרשב"א שהחשש בוסת שאינו קבוע אינו אלא חשש דרבנן שמא תראה בלא הרגשה ולכן בעבר הוסת לא החמירו להצריכה בדיקה משא"כ בוסת קבוע אע"פ שוסתות דרבנן מ"מ החשש הוא חששא דאורייתא שמא הרגישה ולא אדעתה לכן אם עבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק.

ודע דאע"פ שנתבאר דהחשש בוסת קבוע ובעו"ב הוא שמא נטמאה מה"ת דארגשה ולא אדעתה ולכן החמירו חז"ל להצריך בדיקה ובירור גם לאחר הוסת מ"מ לא חששו אלא לכתחלה אבל היכא שמחמת מכה א"א לבדוק או מחמת אונס אינה יכולה לבדוק ביום הוסת לא החמירו לאוסרה לבעלה ומוקמינן לה אחזקת טהרה וכמו שיתבאר בעז"ה לקמן.

זמן הבדיקה בעונת הפרישה

א"י ידועים בזה דברי החוות דעת (סי' קפ"ד) דאשה שיש לה וסת קבוע וכן עונה בינונית צריכה בדיקה כל העונה דהיינו שתשים מוך דחוק שיהא שם כל העונה ואם יש לה שעה קבוע ביום הוסת אינה צריכה בדיקה רק אותה השעה, ובמשנית וסתה ב' או ג' ימים צריך שתהא מוך דחוק בין עיניה כל הג' ימים דכשעת וסתה דמיין וכתב ע"ז וצריך ללמד זה תוך ביתו עכ"ד וכן העתיקו כמה אחרונים דברי החו"ד להלכה ומהם הפתחי תשובה

הכא הקילו וכשם שהקילו ביוצא לדרך בלי שום בדיקה כך הכא הקילו כיון דוסתות דרבנן וכן משמע בחי' הריטב"א שלא הזכיר כלל ענין הבדיקה אלא דין הפרישה וע"ז קאמר דבא מן הדרך הקילו כיון דוסתות דרבנן ולפיכך אפי' היא ישנה מותרת לו עכ"ד.

ואפשר דלמסקנת דברי הרשב"א יתכן ששוב לא מוכרחים לומר דהתביעה הוי במקום הבדיקה רק לא צריכה בדיקה כלל ונפק"מ בישנה דליכא תביעה אם אומרים דלמסקנא הקילו בבא מן הדרך אפי' לענין בדיקה א"כ גם ישנה מותרת אבל למה שכ' הרשב"א מתחילה דכיון דאיכא תביעה אין לך בדיקה גדולה מזו היינו דוקא בערה דאיכא תביעה כדמוכח (בדף יב.) אבל כיון שהרשב"א כתב דהקולא שהקילו הוא רק לענין התשמיש אבל הבדיקה יוצאה בהתביעה הרי דס"ל להרשב"א דבדיקה בעלמא סגי בעונת הפרישה, וגם ממה שכתב הרשב"א דאפילו בדקה ומצאה טהור אסורה כל עונת הוסת משמע דלאחר עונת הוסת מיד מותרת אפילו בלא בדיקה שהרי כבר בדקה עצמה באמצע עונת הוסת.

וכבר כתבתי לעיל דהכי מוכח נמי מדברי הראב"ד והרא"ש ברגילה לראות מקודם הנץ עד אחר הנץ, דבבדקה קודם הנץ ומצאה טהורה מותרת אחר שעת הווסת ע"ש, אלמא דלא בעינן מוך דחוק כל שעת הווסת.

מספר הבדיקות בעונת הפרישה

יד] והנה כבר הארכתי בעז"ה לבאר מקור חיוב הבדיקה מש"ס וראשונים ומכל הלין דברים משמע דסגי בבדיקה בעלמא בשעת הוסת ותו לא מידי והיינו ממתניתין (בדף מז.) הגיע שעת וסתה ולא בדקה וכן מרש"י דף טו. וטז. (ד"ה וסתות) וכן בתוס' טז. (ד"ה ורב) ובהגה"מ (פ"ה מאיסור"ב ז') ובדברי חמודות על הרא"ש (ריש מס' נדה סק"א) ובספר בעלי הנפש להראב"ד שער הבדיקות ובר"ן (פ"ב דשבועות) וכן משמעות דברי המחבר (ס"ט) צריכות בדיקה משמע בדיקה בעלמא ואפי' חדא ולא משנה כלל מתי שתעשה הבדיקה רק שתעשה בשעת הוסת ולשון השו"ע כשיגיע יום הוסת משמע אפי' בתחלת הוסת וכיון שכבר הוכחתי בעז"ה דמדברי הרשב"א מוכח כן דסגי בבדיקה אחת בעונת הפרישה וכן כתבתי בשם הערך ש"י דהכי מוכח בתוספתא א"כ ע"כ הני ראשונים כוונתיהו ג"כ לזה דסגי בבדיקה בעלמא בשעת הוסת.

ומש"כ בערך ש"י לדייק מתוספתא דבעי' ב' בדיקות ויותר אחרי שהוכח לדעת שהרשב"א בבדיקה

קסבר וסתות דאורייתא, רבה בר בר חנה אמר אפילו הגיע שעת וסתה נמי מותרת קסבר וסתות דרבנן, וכתב הרשב"א יש מי שפירש דאפילו בא בעת וסתה ממש ג"כ מותר ואי קשיא לך הא אמרי' והזהרתם בני ישראל מטומאתם מכאן אמר ר' יאשי' אזהרה לבני ישראל שיפרשו מנשותיהם סמוך לוסתן ותו דאמרי' לקמן (טז.) דאפילו למ"ד וסתות דרבנן לא בדקה ולא ראתה אסורה עד שתבדוק ותמצא טהור ויש מתרצים דהתם כשהוא עמה בעיר אבל בבא מן הדרך הקילו דכיון דאיכא תביעה אין לך בדיקה גדולה מזו [פי' כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה וזוכרת, (תוס' י"ב, ד"ה כיון)] אבל מ"מ בעונה סמוך לוסת תקשי לך עדיין דהא אפילו בודקת ומצאה טהור אסורה כל עונת הוסת ושמא אף בזו הקלו בבא מן הדרך כדרך שהתירו לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך ואפילו בעונה הסמוכה לוסת עכת"ד הרשב"א.

הרי להדיא מדברי הרשב"א ז"ל דמהני בדיקה בעונת הוסת ולא בעי מוך דחוק דהא התביעה הוי במקום הבדיקה ומותר לשמש אח"כ ואפילו בשעת וסתה ואת"ל דבעי' מוך דחוק כל העונה עדיין לא תי' הרשב"א מידי דהא דקיי"ל דאסורה עד שתבדוק ותמצא טהור היינו דוקא לאחר העונה אבל בתוך העונה לא הועיל לנו הבדיקה שצריך להיות מוך דחוק כל העונה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא דאיך פי' היש שפירשו דמיירי בבא מן הדרך בעת וסתה ממש הא אסורה עד שיעבור העונה ותמצא המוך נקי ואם יש לה שעה קבועה הרי צריכה מוך דחוק כל השעה והכא הרי מותרת בעת וסתה ממש בתביעה שהוא כבדיקה אלא ע"כ דלא בעי' מוך דחוק אלא בדיקה בעלמא וכיון שבדקה [וכן הכא התביעה שבמקום הבדיקה] שוב טהורה רק עדיין קשה קושיא קמייתא דמ"מ אסורה לשמש מדר' יאשי' וע"ז צ"ל דבבא מן הדרך הקילו.

ומשמע עוד מדברי הרשב"א שאפי' בבדיקה אחת סגי ואפי' כשהבדיקה בתחילת העונה דהא מותרת בבא מן הדרך אפי' בתחילת העונה [או בתחלת השעה הקבועה אם יש לה שעה קבועה] ע"כ מוכח מזה דמה שהצריכו חז"ל בדיקה בעונת הפרישה בבדיקה בעלמא סגי ליה ולא איכפת לנו מתי שתעשה הבדיקה אלא כל שהוא בתוך העונה בין בתחילה בין בסוף בדקה ומצאה טהור טהורה רק אסורה לשמש מדר' יאשי', ובאמת לולא דברי הרשב"א הי' אפשר לפרש דכיון דוסתות דרבנן כשם שהתירו לשמש בבא מן הדרך כך הקילו שאינה צריכה שום בדיקה ולעולם בעי' מוך דחוק כל העונה רק

יד] בשו"ע הרב (סי' קפ"ט סק"ד) כתב וז"ל שמיד אחר שראתה לסוף כ' חוששת מכאן ואילך כשיגיע כ' שמא תראה בו וצריכה לפרוש מבעלה כל עונת הוסת כדלעיל סי' קפ"ד וגם צריכה לבדוק עצמה לכתחילה בשעת הוסת או אחריו באותה עונה אע"פ שעדיין לא קבעתו כדלעיל שם סעיף ט' עכ"ל משמע מלשונו שאין נפק"מ מתי שתעשה הבדיקה אם בשעת הוסת ממש או באותה עונה אחרי שעת הוסת אבל מראשונים משמע דעיקר הבדיקה בשעת הוסת ממש כדמשמע מדברי התוס' (טז. ד"ה רוב) וראב"ד בבעהנ"פ (שער הבדיקות) ואפשר דיש נפק"מ בין וסת קבוע דאיירי בהו התוס' והראב"ד ובין וסת שאינו קבוע, והסברא בזה י"ל כמש"כ דבוסת שאינו קבוע החיוב בבדיקה הוא דלמא ראתה בלא הרגשה והוא רק חששא דרבנן דאפי' תראה לא תהי' טמאה מה"ת כיון דלא הרגישה ע"כ העיקר לבדוק באותו עונה שעלולה לראות לכן הצריכה בבדיקה וע"כ לא איכפת לן מתי שתעשה הבדיקה משא"כ בוסת הקבוע שהחיוב בבדיקה הוא משום דחיישי' דלמא ארגשה ולא אדעתה א"כ הוי חששא דאורייתא ע"כ צריכה להיות בודקת דוקא בשעת הוסת שעלולה לראות יותר באותו שעה ודלמא ארגשה ולא אדעתה וע"י הבדיקה באותו שעה יהי' בדעתה יותר להרגשות לכן כתבו דתעשה הבדיקות בשעת הוסת דוקא ועוד י"ל דכונת השו"ע הרב דיש לבדוק עצמה לכתחילה בשעת הוסת או בדיעבד אחריו באותה עונה.

טז] אמנם עדיין צ"ב מה מהני מה שבודקת פעם אחת באמצע היום אימור עם סילוק ידיה ראתה כיון דחששו חז"ל שמא תראה ביום זה דאורח בזמנו בא הרי זמנו כל היום ומה ההוכחה שלא תראה עוד היום מכח בבדיקה זו ואין לומר דהבדיקה הוא בסוף היום דהא מוכח מהרשב"א הנ"ל דגם בבדיקה בתוך העונה מהני וליכא נפק"מ בזמן הבדיקה וכן מוכח מסתימת כל הפוסקים וכנ"ל, וצ"ל דהקילו חז"ל אם הוחזקה מקצת היום בטהרה אמרינן כיון דעד עכשיו לא ראתה שוב לא תראה ואם יבא דם תרגיש בכך שחזקת הדם לבוא בהרגשה או שאם תראה כבר תמצא הדם ותדע שנאסרה לבעלה אלא שלכתחילה חששו על המיעוט דארגשה ולא אדעתה או שמא תראה בלא הרגשה ולא תדע במציאות הדם אבל כל שכבר הוחזקה במקצת היום שלא ראתה והוחזקה בטהרה במקצת יום האורח לא גזרו יותר מזה וסמכו על החזקה שתראה בהרגשה או שתמצא הדם אם תהי' גדה ולקמן יתבאר יותר בזה.

והטעם דבאמת יש להקשות דאם חששו חז"ל דארגשה ולא אדעתה א"כ מה מהני מה שתבדוק עצמה

אחת סגי ליה וכן משמעות ש"ס וראשונים ולא ימלט שלא יזכירוהו הראשונים והפוסקים אם יש חיוב בב' בדיקות א"כ ע"כ מה שנקט התוספתא בודקין לאו הוכחה ברורה הוא שהכוונה לב' בדיקות אלא נלענ"ד דכוונת התוספתא בלשון בודקין לענין אחר כי באמת הי' צריך לכתוב בודקת לשון נקיבה ואם רצה לנקוט לשון רבים הי' צריך לכתוב בודקות וכיון שנקט בודקין ע"כ הכוונה כיון שברישא נקט ואין מחייבין אותה דוגמא לזה נקט בודקין והכוונה שמחייבין אותן לבדוק והפי' בודקין שאנו מצווין אותה לבדוק וא"כ אין כאן שום הוכחה לחיוב ב' בדיקות אלא בבדיקה חדא סגי לה כדמשמע מכל הנ"ל, אך להגירסא פעמים י"ל דצריך לבדוק ב' פעמים וכן גרס החסדי דוד ופירש דר"ל אחד בשעת הוסת ממש ואחד בסוף העונה, אך מדלא הזכירו הראשונים והפוסקים דיש לעשות ב' בדיקות שמע מינה דעיקר הגירסא הוא סמוך לוסתה ובדיקה אחת סגי וכ"כ בחזו"א (סי' פ' סק"ב), וראיתי מי שהעיר שהחזו"א סותר משנתו (בסק"ב) שכתב לעשות ב' בדיקות, ולא עיין כל הצורך דשם מיירי החזו"א למ"ד וסתות דאורייתא דאע"פ שהוא מה"ת לא חיישינן שנפל לארץ באמצע היום אלא בבדיקת שחרית וערבית סגי דוגמת בבדיקת זב וזבה דזה מצות הבדיקה מה"ת בתחלת הוסת ובסופו ותו לא אבל כ"ז למ"ד וסתות דאורייתא מדמינן ליה לבדיקת זב וזבה אבל למ"ד וסתות דרבנן בבדיקה אחת סגי לכו"ע, ונראה דגם מפ"י החסדי דוד אין הכרח דלמא תנא דתוספתא ס"ל וסתות דאורייתא ולכן צריך לעשות ב' בדיקות אבל למ"ד וסתות דרבנן גם הוא מודה דבבדיקה אחת סגי ועוד דהחסדי דוד מיירי כשיש לה שעת הוסת וס"ל דבעי' בבדיקה בשעת הוסת וגם אח"כ לאחר שעת הוסת בסוף העונה אבל נשי דידן שכל היום שעת וסתן סגי בבדיקה אחת בסוף עונת וסתן [אלא דמ"מ איכא למידק דס"ל דיש לעשות הבדיקה בסוף העונה ויתבאר לקמן בס"ד], ולכן נראה דלענין הלכה אין להצריך יותר מבדיקה אחת אפי' בוסת קבוע וכש"כ בוסת שאינו קבוע, ובפרט בזמנינו שהרבה נשים קשה להם הבדיקות מחמת רגישות ופצעים שבאותו מקום וכן הוראת מו"ח שליט"א, שוב ראיתי בשו"ת דברי יציב (סי' ס"ה) שהעלה ג"כ הכי.

וכיון שכן נמצא לפ"ז דאשה שיש לה שעה קבוע אע"פ שעונת הפרישה הוא כל היום מ"מ חובת הבדיקה הוא באותה שעה ובבדיקה אחת באיזה זמן מהשעה סגי ובאשה שאין לה שעה קבוע שכל היום שעת וסתה אזי במשך כל היום באיזה זמן שתראה סגי לה בבדיקה אחת.

בדאי שמכתה מוציא דם אינה תולה דאל"כ לא תטמא לעולם ומה שאמר רשב"ג תולה במכתה הוא כשמרגשת שדם זה בא מן המכה וכמו שכתבו התוס' כן ביאר הש"ך כונתם ע"ש ודעת הרמב"ם והרשב"א דאפילו אינה מרגשת שהדם יוצא מן המכה נמי בחזקת טהרה עומדת דוסתות דרבנן ומספק אל תאסרנה לעולם ע"ש והש"ך (סק"ו) כתב דהרשב"א הוא יחיד נגד כל הפוסקים ע"ש, וסברת החולקים הוא מפני הסברא דאל"כ לא תהי' טמאה לעולם ולכן כתב הש"ך דאם מרגשת שבא הדם מן המכה לכו"ע טהורה דתטמא כשלא תרגיש, ונראה דמיירי הכא שהרגישה פתיחת המקור אלא שהרגישה שהדם יוצא ממכה שבמעיה ולכן טהורה דליכא הסברא דאל"כ לא תטמא לעולם דהלא תהי' טמאה כשלא תרגיש שהדם יוצא מהמכה אלא תרגיש פתיחת המקור בעלמא ועיין בחו"ד (סק"א) שמיישב גם דעת הרשב"א ע"ש, אבל אם לא הרגישה כלל פתיחת המקור ולא שארי ההרגשות אלא ראתה בלא הרגשה כתבו הנוב"י (סי' מ"א) ורעק"א (סי' ס"ב) דטהורה דוסתות דרבנן ותלינן במכה וליכא הסברא דאל"כ לא תטמא לעולם דהלא תהי' טמאה כשתרגיש פתיחת המקור ודלא כהחו"ד (שם סק"ט) שהחמיר מטעמא אחרין ע"ש ואע"ג דלא בדקה כלל טהורה ולא חיישינן לאסרה מהסברא דדלמא ארגשה ולא אדעתה ואע"ג דבאמת ראתה דם מ"מ לא תלי' שהדם הי' ע"י הרגשה ודם נדה היא אלא תולין במכתה כיון דוסתות מדבריהם, מוכח מזה דכל החשש דארגשה ולא אדעתה הוא רק חשש לכתחלה להצריך בדיקה ובירור ולא חיישינן דלמא יצא טיפת דם ונאבד ולכן באופן שלא יכלה לעשות הבדיקה מותרת לכתחלה, וכיון שכל החיוב בדיקה הוא דין בירור לכתחלה שוב מוכן ג"כ שאפילו בודקת באמצע העונה מהני ולא הצריכו יותר מזה.

מבאר הטעם דוסתות דרבנן

יז ולהבנת הדברים נראה דיש לחקור בסברת מאן דאמר וסתות דרבנן אם הטעם הוא מפני דהוי חזקה מול חזקה, חזקה אורח בזמנו בא מול חזקה שדם בא בהרגשה וכיון דחזקת וסתות איננו חזקה אלימתא כ"כ מפני שהוא חזקה העשויה להשתנות לכן סמכינן אחזקת דם שבא בהרגשה, ומדלא ארגשה טהורה ולכן מדין תורה אינה חוששת כלל אפילו עבר וסתה ולא בדקה אלא דחכמים חששו לדלמא ארגשה ולא אדעתה או דכיון דהך חזקה דוסתות הוא חזקה גריעא דהרי עשויה להשתנות מוקמינן לה אחזקה קמייתא חזקת שאינה רואה כל שלא ידעינן בבירור שגשתנית ענינה ולכן מה"ת טהורה אפי' עבר וסתה ולא בדקה גם בלי הסברא דחזקת

בסוף היום הרי יתכן שהרגישה בתחלת העונה ולא אדעתה וטיפת דם שראתה נימוק או יצא עם הטלת מי רגלים או נתערבה עם ליחות כשקינחה עצמה עד שלא ניכר הדם וכבר הרגיש בזה הערוך לנר (דף טז.) אליבא דמ"ד וסתות דאורייתא שפי' רש"י דבלא בדיקה חיישינן דלמא חזאי ונפל לארץ א"כ מה מהני הבדיקה בסוף היום ע"ש ובאמת החו"ד (סק"ט) הצריך מהאי טעמא מוך דחוק כל העונה ע"ש אבל הפוסקים חולקין עליו וכנ"ל וצ"ל דלא חששו כל כך חדא דארגשה ולא אדעתה ותו דגם נאבד הדם ולכן כל אימת שתעשה בדיקה ולא תמצא דם הוי בירור למפרע שלא הי' הרגשה ולא הי' שום ראי' דאילו ראתה היתה מוצאת הדם בבדיקתה, ואע"פ דכותלי בית הרחם לא מוקמי דם וא"כ הרי אין זה בירור גמור שלא ראתה, לא החמירו בחששא זו לטמאותה כיון דחזקת טהרה עליה, ולא חששו להך סברא דארגשה ולא אדעתה אלא להצריכה בדיקה ובירור כדי להחזיקה בטהרה קמייתא דכיון שבודקת עצמה עכשיו והיא טהורה מחזקינן לה בטהרה קמייתא ולא חיישינן דלמא ראתה באמצע.

יז וראי' לזה ממה שאמרו (בדף טז.) לימא הני תנאי בהא נמי פליגי דתנאי הרואה דם מחמת מכה אפילו בתוך ימי נדתה טהורה דברי רשב"ג רבי אומר אם יש לה וסת חוששת לוסתה וכו', ופי' רש"י הרואה דם מחמת מכה שיש לה במעיה אפי' בתוך ימי נדתה כלומר בימים שהיא למודה לראות דהיינו שעת עונתה או שעת וסתה טהורה דתלינן במכה שבאותו מקום, אם יש לה וסת כלומר כשאין לה וסת קבוע מודינא לך שאע"פ שעברה עונתה תולה במכה אבל אם יש לה וסת קבוע וראתה ביום וסתה אפי' מחמת מכה חיישינן שמא טיפת נדה מעורבת בו, ואוקמינן בתחלה דפליגי אם וסתות דאורייתא או דרבנן, וכתבו הרמב"ן והרשב"א בתוה"ב והר"ן ובחי' הר"א דלמ"ד וסתות דרבנן אפילו לא בדקה כלל טהורה דאע"ג דאמרינן שם דלמ"ד וסתות דרבנן בעבר יום וסתה ולא בדקה היא בחזקת טמאה עד שתיבדק וא"כ היכי שרינן הך אתתא בלא בדיקה י"ל דכי אמרי' תיבדק דוקא בשאין לה מכה שיכולה לבדוק עצמה אבל זו שיש לה מכה בגופה ואינה יכולה לבדוק עצמה כלל ודאי אפילו בלא בדיקה כלל מותרת וטהורה שאין דנין אפשר משאי אפשר דוסתות דרבנן ובאפשר תקנו לה רבנן בדיקה אבל בדלא אפשר לא וזו הא לא אפשר לה לבדוק כיון שיש לה מכה באותו מקום.

וכתב הב"י (בס' קפ"ז) דנחלקו הראשונים בזה מתי תולין במכתה דדעת הסמ"ג וסמ"ק דאפילו יודעת

לכתחלה בירור ומהני גם לאחר שעבר וסתן, ושמעינן מזה דלא חשיב רעותא בהחזקת טהרה ביום וסתה אלא תקנת חכמים להצריך בדיקה ובירור מפני שביום זה עלולה לראות ובוז מוכן למה התירו גם אם בודקת בתוך העונה ולא הצריכו לבדוק דוקא בסוף העונה כיון דמן הדין יש לה חזקת טהרה לא החמירו יותר מזה וסגי שמעמיד עצמה אחזקתה בתוך עונת הוסת, והחור"ד שהצריך מוך דחוק כל העונה הוא לשיטתו בביאורים (סק"י וסק"א) דמשמע ליה כהצד הראשון דטהורה משום דסמכינן על מה דלא ארגשה ע"ש והחור"א (סי' פ) תמה עליו והוכיח כהצד השני ע"ש.

רחצה עצמה בעונת הוסת

יח] ובוז יובן מה שלא חששו עלמא לחומרת הפרישה (סק"ח) שכתב דבוסת קבוע אם עבר הוסת ולא בדקה וביני ביני קנחה פניה של מטה ולא כוונה לראות באותה פעם אם היה דם בדבר שקנחה בו או שרחצה פניה של מטה ביני ביני אסורה לבעלה כי שמא טיפת דם היתה ונאבדה בקינוח או ברחיצה ע"ש וה"ה בעו"ב דדינה כוסת קבוע כדמוכח מתירוצו ע"ש והטעם דס"ל דהבדיקה שעושה אחר שעבר וסתה היא בירור על יום וסתה אם ראתה או לא דאם קנחה או רחצה עצמו שוב א"א לברר שמא נאבד הדם, והפלתי (סק"י) הוסיף עוד דבוסת קבוע וה"ה עו"ב אם עברה ולא בדקה ושוב הוכר עברה שהיא מסולקת דמים בודאי אפ"ה אסורה עד שתבדוק שאין חיוב הבדיקה לברר אם עתה רואה היא שהרי עכשיו מסולקת דמים היא אלא חיוב הבדיקה היא הבירור למפרע על יום וסתה ולכן צריכה בדיקה לברר טהרת יום וסתה משא"כ בוסת שאינו קבוע הבדיקה היא על בירור דהשתא ע"ש והט"ז (סק"ג) והמנחת יעקב (סק"ז) ציינו לדברי הפרישה ולא שללו דבריו והלחור"ש (סק"ז) העתיק דבריו להלכה וכתב שהב"ח בקונ"א חולק עליו בלי רא"י וצ"ע לדינא ע"ש וכן פסק להלכה בספרו קיצור שו"ע (סי' קנ"ה ס"ט) ובמסגרת השולחן תמה מנין לו כן וכן בשו"ת פני מבין (ח"ב סי' קל"ז) חקר מקור לזה ולא ראו דבריו בלחור"ש שהוא ע"פ דברי הפרישה ע"ש.

אב מוכח מהפוסקים דלא חשו לחומרת הפרישה מלבד מה שהב"ח בקונטרס אחרון כתב עליו שהוציא דין חדש שלענ"ד אינו אמת גם מהפוסקים שהטריחו עצמם להמציא חילוקים אחרים ולא ניחא להו בתירוץ הפרישה משמע דלא ס"ל הכי ומה שהביאו בדרך אגב וציינו לדברי הפרישה ליכא רא"י דס"ל להלכה כן, ואדרבה אם

הדם שבא בהרגשה, ונפק"מ אם היתה שיכורה כשיכרותו של לוט ביום וסתה או שהיתה חולה ל"ע בלי הכרה או שהרדימו אותה תרדמה עמוקה לצורך ניתוח וכיו"ב דלצד הראשון שהסיבה שאינה חוששת דסמכי' על מה שלא הרגישה כיון דחזקה גריעא הוא א"כ הכא דליכא הך חזקה שלא הרגישה שהרי איננה בת הרגשה יש לחשוש מדין תורה דאורח בזמנו בא דמה שהיא עשויה להשתנות איננו סיבה להתירה דמ"מ עכ"פ ספק תורה איכא, אבל לצד השני דכיון שהוא חזקה גריעא נשארת בחזקת טהרה קמייתא כל שליכא בירור שנשתנית ענינה א"כ גם היכא שאיננה בת הרגשה אין להוציאה מחזקתה כל שלא נודע שנשתנית ענינה, ויהיה מזה נפק"מ גם בזמנינו שרוב הנשים אינן מרגישות בדם וסתן אם יש לה וסת קבוע או עו"ב דדינו כוסת קבוע דלצד הראשון תהי' אסורה לבעלה בעבר יום וסתה ולא בדקה ואפילו בדקה אח"כ ומצאה טהורה דאף דפסקי' וסתות דרבנן מ"מ היינו מטעם מדלא ארגשה טהורה היא מה"ת דכיון שהיא חזקה גריעא לא אמרינן דארגשה ולא אדעתה אבל בזמנינו שאינן מרגישות בשעת וסתן ואמרינן דמרגישות ולא אדעתיהן שאינן שמות לב לדקות ההרגשה של פתיחת המקור א"כ יש לחוש לחזקה של אורח בזמנו בא ובכה"ג וסתות דבר תורה לכו"ע אבל להצד השני לעולם סמכינן אחזקה קמייתא ואין מוציאינן מחזקתה כיון שאיננו חזקה אלימתא שהרי עשויה להשתנות א"כ גם נשות זמנינו שאינן מרגישות בדם וסתן אם עבר עונת הוסת ולא בדקה ובדקה אח"כ ומצאה טהורה טהורה.

ונראה להביא רא"י כהצד השני דהנה קיימא לן (בסי' קצ"ו ס"ח) החרשת וכן השוטה או שנטרפה דעתה מחמת חולי צריכות פקחות לבדוק אותן ולקבוע להן וסתות כדי שתהיינה מותרות לבעליהן הוקבע להן וסת הרי הן כשאר כל הנשים לא הוקבע להן חוששות משלשים יום לשלשים יום ובודקות ע"י פקחות, ומשמע מסתימת הפוסקים דדינה כשאר כל הנשים אלא דנבדקות ע"י פקחות ואם עבר יום השלשים ולא נבדקה בודקין אותה אח"כ ומותרת וכ"מ בפרישה (סק"ט) ע"ש וכ"כ בהדיא בחזון איש יור"ד (סי' ע"ט סק"ד) דלמ"ד וסתות דרבנן אפילו חרשת שעברה עליה וסתה בודקין אותה אפילו אחר עשרה ימים ואם נמצאת טהורה מותרת ע"ש ואע"ג דאיננה בת הרגשה ש"מ דמוקמינן אחזקת טהרה קמייתא כל שלא ידוע בבירור שנשתנית ענינה וראתה, ומזה נלמוד לשיכורה או חולה או נשים בזמנינו דלית להו הרגשות דבעבר וסתן או עו"ב ולא בדקו מהני אח"כ בדיקה דעדיין היא בחזקתה אלא דחכמים הצריכו

אם במקרה עדיין לא יצא הדם לגמרי ותמצאנו עתה בבדיקתה אבל מעיקר הדין סומכין דמדלא ארגשה רגלים לדבר שלא ראתה ובמקום דא"א לברר סמכין אעיקרא דינא ולכן גם ברחצה עצמה מותרת ואם רחצה עצמה רק מבחוץ תבדוק עתה דעדיין איכא לברורי קצת אבל ברחצה באותו מקום בעומק מותרת דכיון דשוב א"א לברר סמכין אסברא דלא ארגשה, וכתב שם עוד דהיי נראה לו דהפרישה מיירי בקנחה במזיד דהוי כמבטל איסור דרבנן והוי כמשליך הריאה דאסור אלא דמשמעות דברי הפרישה לא משמע כן וכתב דמסתפינא להקל אם לא שיסכימו לזה בעלי הוראה מובהקים אך בדין של החור"ד באבד העד שרצתה לעשות תקנת חז"ל וגם עדיין אפשר לברר דמהיכי תיתי שנתקנח כל הדם בזה ס"ל דשרי ע"י בדיקה שנית ע"ש. וכ"כ בפתחא זוטא (סי' קפ"ד סק"א) דטעם חיוב הבדיקה הוא מפני שכל היכא דאיכא לברורי מבררין והוא רק דין לכתחלה שמא תמצא גם עתה דם וכתב כן בשם חקר הלכה ולכן בדיעבד ברחצה עצמה שרי ע"ש וכ"כ בחזו"א (סו"ס פ') דאף אם רחצה כל בית הסתרים מותרת.

א"א דיש נפק"מ בין החזו"א ושאר פוסקים הנ"ל דלשאר הפוסקים אם רחצה עצמה בעומק בית הסתרים בשוגג שוב אינה צריכה בדיקה דמה מהני בירור עכשיו הרי רחצה עצמה, אבל החזו"א ז"ל כתב דאם רחצה כל בית הסתרים בודקת אחר רחיצה וטהורה משמע דמחייב בדיקה אפילו רחצה עצמה בעומק לאחר שעבר וסתה וצ"ב מה מהני הבדיקה עכשיו וצ"ל דס"ל דהוא תקנת חז"ל שתעשה בדיקה להעמיד עצמה אחזקתה הראשונה ואע"פ שאיננו בירור למפרע מ"מ צריכה לכתחלה לברר עכשיו חזקת טהרה כיון דאתרע החזקה, ויש להסתפק לדעת החזו"א ברחצה עצמה בעומק ואח"כ הוכר עוברה דעכשיו לכאוי' הבדיקה לחנם דלמפרע אין כאן בירור שהרי רחצה עצמה בעומק ובירור דהשתא לכאוי' ג"כ לא צריכה דכבר הוחזקה בידי שמים, והפלתי שהצריך בדיקה אפילו לאחר שהוכר עוברה אע"פ שמסולקת דמים השתא הוא מפני שס"ל שחיוב הבדיקה הוא בירור למפרע על יום וסתה ובאמת אם רחצה עצמה שוב לא מהני הבדיקה ואסורה לדעתו שנקט כסברת הפרישה שהבירור הוא לעיכובא אבל להחזו"א ז"ל דס"ל דאין כאן בירור למפרע אלא הוא בירור חזקת טהרה דעכשיו שזה מוכיח שהוא בחזקתה קמיינתא דכיון שהוחזקה עכשיו טהורה אמרי' דהוא המשך חזקתה הראשונה ולא חיישינן דלמא ראתה באמצע ולכן אע"פ שרחצה צריכה עדיין בדיקה י"ל דהוכר עוברה אע"פ

ס"ל להלכה כדבריו הו"ל להעתיק דין זה במפורש שהוא דין שלא נתבאר בראשונים ובפוסקים הקודמים לו ואילו הלכה למעשה הוא לא הוי להו לכל הפוסקים אחריו שדרכן להעתיק חידושי ופסקיו בכל מקום להעלים פסק זה, ומינה דלא ברירא להו כן להלכה וכמו שדחהו הב"ח, וגם הסד"ט שלא הניח דבר גדול וקטן העלים פסק זה מספרו (עיין סק"ג) אלא שהוסיף עוד תירוץ דבעבר הוסת ולא בדקה צריכה בדיקה מעליא בחורין וסדקין ובדיקה זו לא מהני לפני תשמיש דאמרינן בנדה (דף ה.) דמתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת בחורין וסדקין משא"כ באשה שאין לה וסת הקילו בבדיקה זו לפני תשמיש אבל לא הזכיר להלכה דברי הפרישה וכיון שדבר המצוי הוא מאד ולא הזכירו לפסק הלכה הפוסקים הקדמונים סתמיהו כפירושו דלהלכה לא נקטינן כן.

ובאמת הפרדס רמונים (ט"ז סק"ב) וכן בספר סוגה בשושנים (ס"ג ס"י) האריכו בזה ונקטו להלכה דא"צ לחשוש לחומרת הפרישה רק לכתחלה אבל בדיעבד שרחצה עצמה בפנים בעומק ששוב אין מה לבדוק יותר מותרת דהפרדס רמונים העלה דכל חיוב הבדיקה הוא רק בשעת וסתה דיש לחשוש לכתחלה שמא תראה בלא הרגשה או ארגשה ולא אדעתה ולא חששו כן אלא לכתחלה אבל בדיעבד בעבר וסתה מן הדין טהורה בלא בדיקה אלא דחז"ל הצריכו בדיקה דאם נאמר דלא בעי בדיקה שוב לא יבדקו ביום הוסת ויסמכו על הא דלא ארגשה ותיעקר תקנת חז"ל לכן כדי לאלם תקנתם גזרו אומר דלעולם אסורה לשמש ולכן אם היתה אונס שלא בדקה בשעת וסתה שוב אינה צריכה לבדוק אח"כ אפי' לכתחלה ובזה מיישב שם דברי הרמב"ן (דף טז.) שכתב דבהיתה במחבא ולא היתה יכולה לבדוק עצמה בחו"ס גם אם נסבור דחרדה אינה מסלקת הדמים שוב אינה צריכה לבדוק יותר ע"ש. [ועיין רמב"ן בהלכות פ"ה הכ"ח שכתב דחזקה דחרדה מסלקת הדמים ע"ש נראה דנקט כן מפני שכן הוא האמת אבל בלא"ה נמי מותר]. וכתב דבדיקה זו דומה לבדיקת הריאה וא"כ אם רחצה עצמה במזיד אסורה עד שתספור ותטבול אבל בשוגג או באונס לדעת הפוסקים דבבדיקת הריאה מותר הכא נמי מותרת וא"צ שוב בדיקה שהרי כבר רחצה עצמה וכתב שם עוד דלא דמי כ"כ למכה דאם א"א לה לבדוק מותרת בלא בדיקה דהתם אנוסה היא מפאת המכה משא"כ הכא ע"ש והסוגה בשושנים (שם סק"ח) העלה ג"כ דעיקר חובת הבדיקה הוא רק מטעם דכיון דאפשר לברר מבררין דבאמת בדיקה לאחר הוסת מה מהני הא כותלי בית הרחם לא מוקמי דם אלא ע"כ דהוא דין לכתחלה לברר

ומו"ח שליט"א העלה בזה ששוב א"צ בדיקה דהוחזקה טהרתה בידי שמים ודברים של טעם הם ומ"מ ע"פ האמור יתכן דלכתחלה יש להחמיר.

קיצורן של דברים - נתבאר בס"ד מקור חיוב הבדיקה בעונת הפרישה שהוא מתוספתא ומהמשנה פרק בנות כותים שמשמע שהיא משנה קדומה וכמש"כ החזו"א ומהגמרא ליכא הוכחות לדין זה לדין דפסקינן וסתות דרבנן ומ"מ הראשונים כולם כתבו חובת הבדיקה והכי נפסק בשו"ע ונתברר עוד מדברי הראשונים אם חובת הבדיקה צריך להיות לכתחלה בעונת הוסת דוקא או דעיקר הוא שתעשה הבדיקה לאחר שהגיע עונת הוסת ואפי' לאחר שעברה עונת הוסת יכולה לעשות לכתחלה ובארנו דדעת רש"י ותוס' והראב"ד והר"ן דחובת הבדיקה לכתחלה הוא דוקא בעונת הוסת ודעת רמב"ן ורא"ש והגה"מ ועוד דלא בעינן דוקא בעונת הוסת ולהלכה כתבו הפוסקים לחייב הבדיקה לכתחלה דוקא בעונת הוסת וכמש"כ הפרישה והשו"ע הרב אף שיש לפקפק בהראיות שהביאו מ"מ הכי הלכתא וכדעת הראשונים שהצריכו לעשות הבדיקה דוקא ביום הוסת, ונתבאר ג"כ באריכות מדברי הגמרא (דף ט.) אם יש להוכיח דלא בעינן בדיקה דוקא בעונת הפרישה ובארנו שליכא ראי' מסוגיא זו, עוד הארכנו לחקור באשה שיש לה שעה קבועה אם רבי יהודה מודה שיש לעשות הבדיקה דוקא בשעה זו כדברי החו"ד או כהחזו"א והארכנו לבאר דברי ר' יוסי שאמר שעות וסתות ואם לדידיה אפשר נמי לומר רגעים וסתות והבאתי דברי הראב"ד לדידיה יש פירוש אחרת בשעות וסתות, וכתבנו להוכיח מדברי רש"י דלא כהחו"ד וכן ליכא ראי' לדבריו מדברי הראב"ד ולמסקנא כתבתי מדברי השו"ע הרב דלפני שעה הקבועה אין לבדוק אם יש לה שעה קבועה ואחר השעה בתוך אותו עונה אם הוא וסת שאינו קבוע יכול לבדוק לכתחלה ובוסת קבוע יש לבדוק בשעת הוסת עצמו לכתחלה, עוד נתבאר דין בדיקה בוסת שאינו קבוע המקור לזה ואם דיני בדיקה ופרישה תלויים זה בזה ע"פ דברי הראשונים (בדף ט.) וכתבנו לחקור בסברת הרי"ף ורמב"ם דעבר הוסת ולא בדקה מותרת בלא בדיקה דתי' הפלתי אינו מספיק לפי מה שפ"י הר"ן דעת הרי"ף ורמב"ם, ובארנו ע"פ חקירה בטעם חיוב הבדיקה בעונת הוסת אם הוא משום חשש דאורייתא דארגשה ולא אדעתא או חשש דרבנן דראתה בלא הרגשה וכתבנו שבזה תליא פלוגתת הראשונים אם טהורה בלא בדיקה או אסורה עד שתבדוק, ולפ"ז כתבנו דבוסת שאינו קבוע לכו"ע הוא רק חשש דרבנן ולכן

שעכשיו היא מסולקת דמים צריכה בדיקה ובירור כל ששייך עדיין לברר על למפרע שמא נשארה קצת לכלוך דם ואם עבר זמן הרבה ששוב לא שייך בירור למפרע ועל בירור דהשתא הוחזקה בידי שמים י"ל דשוב אינה צריכה בדיקה ויתבאר בסמוך.

יט] ובוה יובן ג"כ מה דקיי"ל (בסי' קפ"ד ס"ט) דבעבר וסתה ולא בדקה מותרת ע"י בדיקה וכתב הבית יוסף דאפילו איחרה כמה זמן אחר הוסת כיון שבדקה עצמה ומצאה טהורה וכה"כ הב"ח דמעיקר הדין אפילו איחרה זמן הרבה כיון שבדקה עצמה ומצאה טהורה וכה"כ הט"ז (סקי"ב), ומשמע מזה דליכא נפק"מ כמה ימים שעבר דתמיד מהני בדיקה וכ"ה ברשב"א בתוה"ב בארוך ובקצר דאפי' אחר כמה ימים בודקת וכ"כ באשכול דאפילו איחרה ימים הרבה מלבדוק מותרת ע"י בדיקה ע"ש. והפרי דעה (ט"ז סקי"א) כתב דאחר ב' או ג' ימים לא מהני ע"ש משמע דרק עד למחר מהני וכ"כ המח"ש וז"ל אם וסתה היום ולא בדקה עד למחר ע"ש מ"מ מסתימת הפוסקים מוכח דאפילו עברו הרבה ימים ג"כ מותרת ע"י בדיקה ואע"פ שכותלי בית הרחם לא מוקמי דם וברור שלא נשאר שום לכלוך הדם אילו היתה ראי' ביום הוסת מ"מ מותרת בבדיקה וכ"כ בחזו"א (סי' ע"ט) דאפילו אחר עשרה ימים מהני בדיקה, וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ג סקל"ז) דאפילו עד זמן וסתה הב', מהני הבדיקה ע"ש). ולהלכה ודאי יש לסמוך להקל דהא לדעה ראשונה מותרת לכתחלה וא"צ תו בדיקה כיון שעבר וסתה, ולפמש"כ ניחא דהשתא הוי בירור שהיא בחזקת טהרה דלא צריכין בירור על למפרע רק לברר ולחזק חזקת טהרתה וכיון דאמרי' שצריכה בדיקה אפי' ליכא בירור על למפרע א"כ ה"ה אפילו רחצה עצמה צריכה בדיקה דמאי שנא רחצה עצמה או עברו הרבה ימים דודאי לא נשאר צחצוח דם וכיון דגם בזה הדין תיבדק א"כ גם ברחיצה יש לבדוק אחר הרחיצה וכמש"כ החזו"א ז"ל וכן נוטה לשון הרמב"ן בהלכותיו (פ"ה הי"ח) שכתב אסורה לשמש לעולם עד שתבדוק עכ"ל מלשון לעולם משמע אפי' עברו הרבה ימים שא"א שיהי' דם מיום הוסת אסורה עד שתבדוק ולכן אפי' רחצה עצמה ונראה דאפי' עברה ושמשה דינא הכי דשוב אסורה עד שתבדוק עצמה, וכ"כ בסוגה בשושנים (ס"ג ס"י), ומסתבר דה"ה בהוכר עוברה דאע"ג דהוחזקה טהרתה עתה בידי שמים מ"מ הצריכו חז"ל בירור ע"י בדיקה דהא הבדיקה דהשתא אינו משום שמא רואה היא השתא אלא להעמידה אחזקה קמייתא ולכן נראה דגם בהוכר עוברה יש לה לעשות לכתחלה בדיקה אפילו עבר זמן הרבה

טבילתה הוא בעונת וסתה וצריכה לשבת במים לעשות החפיפה תקדים הבדיקה לפני שרוחצת עצמה או נכנסת למים.

ז רחצה עצמה בשוגג או באונס לפני שעשתה הבדיקה תעשה הבדיקה אח"כ ומותרת אם מצאה טהורה בין בעונת הוסת בין אחר עונת הוסת, ואם הזידה ורחצה עצמה בעונת הוסת אם עשתה בדיקה לפני הרחיצה אין לאסרה אבל אם רחצה עצמה במזיד לפני שבדקה עצמה אסורה.

ח אשה שיש לה מכה המוציאה דם איננה צריכה לעשות בדיקה בעונת הפרישה ומותרת לבעלה אחר עונת הפרישה בלא בדיקה אם לא ראתה דם.

ט וכן אשה שהיא אנוסה שאינה יכולה לבדוק עצמה ביום וסתה כגון שהיתה חולה ל"ע וכיו"ב אם עברה עונת וסתה ולא ראתה מותרת לבעלה אפילו בלא בדיקה.

י עבר הוסת ולא בדקה אם הוא וסת שאינו קבוע ביום החודש או הפלגה מותרת לבעלה בלא בדיקה אבל אם עבר עונה בינונית או אשה שיש לה וסת קבוע ועבר הוסת ולא בדקה אסורה עד שתבדוק.

יא אפילו עבר זמן הרבה עד שנזכרה שלא בדקה עצמה, תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

יב ואפילו אם כבר רחצה עצמה בשוגג או באונס תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

יג וכן אפילו אם נתבררה שהיא מעוברת וכבר הוכר עוברת תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

יד וכן אם שמשה כבר בלא בדיקה בשוגג תבדוק עצמה ואם מצאה טהורה מותרת לבעלה.

טו דיני הבדיקה הוא כמו שנתבאר לעיל אות ג', ואם נזכרה לפני תשמיש שעברה הוסת ולא בדקה תעשה בדיקה ולא תשמש עד חצי שעה שאל"כ מתוך שמהומה לביתה לא תבדוק עצמה יפה בחורין וסדקין כמש"כ בסד"ט.

סימן ג'

בדין משנית וסתה

ועיין לקמן סי' קפ"ט ע"כ. והרבה פירושים נאמרו בזה ונבאר בס"ד פירושו הידוע של הנוב"י ז"ל שזה נוגע למעשה לרובא דנשי בזמנינו שאין להם וסתות

טהורה בלא בדיקה, ובארנו לפ"ז כמה קושיות וספקות ע"ש באורך, עוד כתבנו לבאר זמן חיוב הבדיקה והבאתי דברי החו"ד והפוסקים המצריכים מוך דחוק כל העונה והפוסקים החולקים והוכחנו מכמה מקומות שא"צ מוך דחוק וגם מדברי הרשב"א (בדף טו.) דסגי בבדיקה אחת במשך העונה ואפילו בתחלתו, ולא אמרי' אימור עם סילוק ידיה ראתה ובארנו טעם הדבר וכתבנו כמה ראיות להוכיח סברא זו מדין מכה בעונת הוסת, ובהבנת הדבר כתבתי ע"פ החקירה בסברת מ"ד וסתות דרבנן אם הוא משום דהוי חזקה נגד חזקה או משום חזקת טהרה והוכחתי מדין חרשת ושוטה שהוא דין בחזקת טהרה ולכן גם נשים שאין להן הרגשות טהורות בעבר וסתן ובדקו ולא ראו, ובזה בארנו למה לא חשו הפוסקים לחומרת הפרישה והבאתי הפוסקים המחמירים והמקילים וסברותיהן וכתבנו דלכתחלה יש לחוש לחומרת הפרישה ובדיעבד יש להצריך בדיקה אחר הרחיצה כמש"כ החזו"א וגם בארנו לפ"ז דין הוכר עוברת דג"כ יש להצריך לכתחלה בדיקה, ובזה בארנו גם למה מהני בדיקה גם בעבר זמן הרבה ומעתה נסיים בס"ד העולה להלכה מכל המקובץ.

פירות הנושרים להלכה

א אשה שיש לה וסת קבוע או עונה בינונית לאשה שאין לה וסת קבוע תקנו חז"ל שתעשה בדיקה בעונת הפרישה - וכתבו הפוסקים שכן צריך לעשות גם בעונת הפרישה של יום החודש והפלגה לאשה שאין לה וסת קבוע.

ב איננה צריכה לעשות יותר מבדיקה אחת ביום הפרישה, ויש הנוהגים לעשות יותר.

ג בדיקה שחייבת לעשות בעונת הפרישה צריכה להיות בעומק ובחורין וסדקין.

ד זמן הבדיקה הוא במשך העונה מתי שתרצה ואפילו בתחלת העונה.

ה אסור לרחוץ אותו מקום בעומק בעונת הפרישה.

ו ואם צריכה לרחוץ אותו מקום בעומק או לעשות אמבטיה לצורך רפואה או לצורך מצוה כגון שיום

כתב הרמ"א (סי' קפ"ד ס"ב) ואשה שמשנית וסתה להקדים שנים או שלשה ימים או לאחר כשמגיע זמן וסתה צריך לפרוש ממנה שנים או שלשה ימים קודם או אחריו

מודה לר"מ ולכך אסורה עכ"ד וכ"כ בשו"ת נוב"י (סי' מ"ו) דזה כונת הגה"מ בשם ריצב"א בדין משנית וסתה ולזה כיון הרמ"א ע"ש והעתיקו בפ"ת (סק"ח) וכבר הקדימם בשלטי הגבורים (פ"ב דשבועות) שהסתפק לומר דכל אותן הימים שהוא דולג בו הוי וסת בפ"ע אליבא דכו"ע וצריכה לפרוש בכלום והביא רא"י לזה מתשובת ריצב"א שהביא המימוני ע"ש הרי דהוא ז"ל הבין ג"כ דזה כונת הגה"מ אלא דלהלכה מסיק דשאל את פי מהר"ן ז"ל דרך משא ומתן ואמר שיש להקל ע"ש. [וע"ע לקמן דיש נפק"מ בין פירוש הכו"פ לפירוש הנוב"י]

אבל בשו"ע הרב סי' קפ"ט בקונטרס אחרון (סק"ה) דחה דברי הפלתי והוכיח מהתרומת הדשן שלא הבין כן דברי ריצב"א דהרי התרומת הדשן (סי' רמ"ז) כתב דאשה שאינה רואה בפחות מי"ד ימים אחר טבילתה אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבע עד י"ד יום דינה כדין אשה שיש לה וסת וכמש"כ בשו"ע (סי' קפ"ו ס"ג) וכתב שם התרוה"ד בסוף דבריו ולענין לפרוש מאשה שדרכה לראות בענין זה עונה אחת סמוך לרא"י מבואר שלהי פרק האשה עכ"ד אלמא דס"ל להתרוה"ד דריצב"א בתשובה שבהגה"מ לא בא לחדש דבר באשה זו מאשה דעלמא עכ"ד וכן הוכיח הפרדס רימונים (על הש"ך סק"ט). וכן הסד"ט (סק"ד) דחה ג"כ דברי הכו"פ וכתב שלא יתכן לפרש כן כונת רמ"א אף דלשון הגה"מ בשם ריצב"א אפשר לפרש כמש"כ בשלטי הגבורים אבל לשון רמ"א א"א לפרש כן דא"כ מאי ב' או ג' ימים קודם או אחריו דקאמר דלשון או אחריו אין לו ביאור דהא באשה שאין לה וסת מיירי לפי דבריו וצריך לפרוש כל אותן הימים קודם ואחריו.

ולכך פי' הסד"ט דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע אלא שדרכה לפעמים לקדם או לאחר וסתה ומביא שם מלשון הראב"ד שכתב שהוא רוב המצוי בין הנשים לשנות וסתן יום ויומיים ושלשה פעמים מרחיקות ופעמים מקריבות וכיון שהדבר מצוי וכו' עכ"ל הראב"ד ולפ"ז כיון שהוא מצוי לקדם או לאחר ב' או ג' ימים לפי מיעוט או ריבוי דמים דאינתנהו בהן משום הכי צריכה לפרוש כל אותן הימים דהא חזינן דאשה זו דרכה בכך עכ"ד וכונת הסד"ט דגם באשה שיש לה וסת קבוע שייך דין משנית ע"פ דברי הראב"ד מיהו כ"ז להבנת רמ"א אבל הגה"מ מיירי באשה שאין לה וסת ונקט דין משנית באשה שאין לה וסת ורמ"א נקט דין משנית באשה שיש לה וסת, וראיתי בקנה בשם שנדחק בביאור דברי הסד"ט ע"ש ולענ"ד כונת הסד"ט דמתחלה הביא דברי הש"ג דמיירי שמשנית וסתה שרגילה לראות פעם בכ"ז ופעם

קבוע וכבר דנו בזה הקדמונים וראשון המדבר בענין זה הוא בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' צ"ג) שכתב שם לענין בדיקה לאשה שאין לה וסת דרש"י ותוס' ורוב חכמי אשכנז וצרפת ס"ל דאין צריך בדיקה כלל לבעלה אלא שהרא"ש כתב שלא מלאו לבו להקל הואיל ודברי ר"ח דברי קבלה הם וכ"כ או"ז שטוב להחמיר ועוד שכל הגאונים בשיטת ר"ח הלכך המחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד ע"ש ואח"כ כתב שם לענין אשה שאין לה וסת קבוע למנין ימים אבל מ"מ יש לה עונה בכל חודש אלא שפוחתה ומותריה כגון ל"א ל"ב ל"ג כ"ז כ"ח כ"ט ובלא סדר וכה"ג רוב נשים שאין להם וסת ראוי להן להחמיר ולחוש באותן הימים כולן כדברי הגאונים הואיל ועלולין וימי עונתן הן ואף כי אין להן וסת עכ"ל ונראה מדבריו דיש ב' דרגות חדא אשה שאין לה וסת כלל ועלולה לראות במשך כל החודש בזה מסיק דמעיקר הדין א"צ בדיקה כלל אלא שר"ח וכל הגאונים מחמירין ולכן המחמיר יחמיר והמקיל לא הפסיד, דרגה ב' אשה שאין לה יום קבוע מ"מ יש לה זמן שאינה רואה בהן כגון עד כ"ז יום ומכ"ז עד ל"ג עלולה לראות בלא סדר קבוע וז' ימים אלו הם ימי עונתה שעלולה לראות בהן בזה כתב מהרי"ל שראוי להן להחמיר כדברי הגאונים להצריך בדיקה לפני תשמיש ואחר תשמיש, אף שמעיקר הדין א"צ בדיקה שהרי אין להן וסת, מ"מ ראוי להחמיר יותר בזה שיש מנין ימים קבועים שעלולה לראות בהן, ושמע מינה מדברי מהרי"ל תרתי חדא דבאלו הימים שמשנית וסתה א"צ פרישה ובדיקה כל יום אלא בדיקה לפני ואחרי תשמיש לחוד כי ראוי להחמיר כדברי הגאונים, ב' דגם זה חומרא הוא ומעיקר הדין א"צ בדיקה לפני תשמיש אפילו בכה"ג.

והנה הפלתי (סק"ו) אחר שהביא פי' הש"ך והלחם חמודות בביאור דעת רמ"א כתב דיותר נראה לומר דלא מיירי שרואה כל ג' ימים בהמשכה רק לפעמים מקדימה בכ"ז או בכ"ח או בכ"ט רק ס"ל דכיון דר' מאיר ס"ל בכל אשה שאין לה וסת אסורה לבעלה ור' חנינא בן אנטיגנוס פליג והיינו משום דא"כ אשה זו מה תהא עליה וכי בשביל שאין לה וסת תהיה גלמודה מבעלה לא החמירו חכמים כל כך וכמ"ש מהר"ם הם אמרו והם אמרו כי וסתות דרבנן ולא החמירו על אשה לגרשה מבעלה אבל אשה זו שעד כ"ז יום יש לה וסת ואינה רואה רק בג' ימים כאלו אין לה וסת לפעמים מקדמת ולפעמים מאחרת וזה רגילה תמיד כפעם בפעם א"כ על אותן איזה ימים ודאי דמודה רחב"א לר"מ דאסורה לשמש דלמא תראה בהן דמה בכך הלא מותרת לבעלה כל כ"ז ימים ובאיזה ימים כאלה לא אמרו שתהיה מותרת ואף רחב"א

דמוכח דמיירי מיש לה וסת ובכה"ג ליתא לדין של הש"ג ולכן ליתא למש"כ הכו"פ בביאור רמ"א דלשון קודם או אחריו משמע דיש לה וסת ולכן כתב הסד"ט דלעולם מיירי ביש לה וסת וא"צ לפרש כהש"ך אלא נוכל לפרש דין הש"ג גם ביש לה וסת וע"פ דברי הראב"ד. ובסמוך יתבאר אם הרמ"א מודה להלכה דגם באשה שאין לה וסת יש דין משנית.

והנה בספר לקט יושר (עמוד 18) כתב בשם מה"ר שמשון ז"ל וז"ל דאשה שיש לה וסת לל' יום ולפעמים משנה וסתה ליום ל"א או ל"ב או ל"ג אבל קודם ל' אינה משנה כלל מצוה לפרוש הימנה כל אותן ימים מיום ל' ואילך וכן דרש מורי שראוי לנהוג כן אמנם אם מורגלת לפעמים בח' ימים או יותר אז אמר שאין להחמיר כ"כ ויש לדמות לאשה שאין לה וסת עכ"ל ולעיל הרי כתבתי דהשו"ע הרב הוכיח מתרוה"ד דא"צ לפרוש כל אותן הימים אלא עונה שראתה באחרונה ולפמש"כ הסד"ט מיושב שפיר דהלקט יושר מיירי באשה שיש לה וסת קבוע ובכה"ג צריכה לחשוש לכל אותן הימים אבל בתרוה"ד מיירי שאין לה וסת קבוע כלל אלא ימים מסויימים שדרכה לראות ללא שום סדר, ואין להקשות דק"ו הוא מה אשה שיש לה וסת קבוע חוששת לכל הימים שרגילה להקדים או לאחר ק"ו אין לה וסת כלל שתפרוש כל אותן הימים זה אינו דאדרבה דוקא אשה שיש לה זמן קבוע לראייתה אלא דלפעמים משום דמים יתירי או דמים מועטי דרכה להקדים או לאחר הרי החזקה של אורח בזמנו בא במקומו עומדת והחזקה מחייבת גם לחשוש קודם או אחר זמנו שהרי בזמנו לפעמים שנתרבו או נתמעטו הדמים ואין זה מגרע החזקה אבל אשה שאין לה וסת כלל הרי אין כאן שום חזקה של אורח בזמנו בא על יום מסויים ולכן א"צ לפרוש כלל אלא לראייתה האחרונה כדין וסת שאינו קבוע, ועיין בספר סוגה בשושנים (סי' ב' סקל"ז) שכתב דכש"כ הוא יעו"ש ולענ"ד ליתא דק"ו פריכא הוא וכו"ל [וכן מוכח בחכמת אדם (כלל ק"ח דין ר') שכתב להך דינא באופן שיש לה וסת קבוע ליום כ"ו ע"ש ומשמע שם שהבין כן גם דעת השלטי גבורים והכו"פ באופן שיש לה וסת קבוע, ע"ש, וקצת צ"ע שלא הזכיר מדברי רבו הנוב"י ואפשר מפני שהנוב"י מיירי באין לה וסת לא הזכירו, ויותר נראה שיש ט"ס בדבריו שכתב וכ"כ מנ"י וצ"ל וכ"כ נוב"י וצ"ע].

ומל"שון הלבוש מוכח כדעת הסד"ט דרמ"א מיירי באשה שיש לה וסת קבוע שהרי כתב וז"ל

בכ"ח ופעם בכ"ט או אסורה כל אותן הימים וע"ז כתב הסד"ט דלשון רמ"א א"א לפרש כן דהרמ"א כתב דצריך לפרוש ב' או ג' ימים קודם או אחריו ולפי הש"ג הרי מיירי שאין לה וסת כלל ורגילה פעם בכך ופעם בכך וצריכה לפרוש כל אותן הימים כפי מה שרגילה להקדים ולאחר ולמה כתב רמ"א או אחריו הרי צריך לפרוש בין קודם בין אחריו כיון שרגילה לראות בכל אלו הימים, וכתב הסד"ט דלכא' י"ל כונת רמ"א דמיירי בה"י לה וסת קבוע ועכשיו שינתה פעם אחת או ב' פעמים לקדם או לאחר דחוששת גם לאותו יום וכמו שביאר הש"ך כונת רמ"א אלא דלשון הגה"מ מש"כ כפי מה שרגילה לשנות משמע דמיירי כמש"כ הש"ג ולשון לאחר או להקדים אינו על חשש פעם אחת או ב' פעמים אלא ר"ל פעמים מקדמת פעמים מאחרת והיינו שאין לה וסת כלל וא"כ קשה לומר דרמ"א לא מיירי בכה"ג שרגילה לשנות אבל לומר ברמ"א כהש"ג גם א"א שהרמ"א כתב או אחריו הרי צריכה לפרוש כל אותן הימים שהרי אין לה וסת כלל אע"כ דרמ"א מיירי דיש לה וסת וכדעת הש"ך וזה נסתר מהגה"מ שוב כתב ומ"ש בספר כו"פ אינו נכון שהרי הכו"פ כתב בדעת רמ"א כהש"ג וזה אינו נכון דא"כ מאי או אחריו וכו"ל לכן המחזור דלעולם מיירי רמ"א דיש לה וסת ואפ"ה איכא דין משנית דגם ביש לה וסת קבוע שייך דין משנית ע"פ דברי הראב"ד, ובשו"ת חוט השני וכו' שם מיירי שאין לה וסת כלל וכהש"ג אך כל עיקר קושייתו של הסד"ט דלא יתכן לפרש כונת רמ"א דמיירי מאשה שאין לה וסת שרגילה לשנות במספר ימים משום דקשיא ליה לשון קודם או אחריו שכתב רמ"א ומכח זה הכריח דרמ"א מיירי מאשה שיש לה וסת שמשנית ע"פ הראב"ד צ"ע דלשון הדרכי משה הוא באשה שאין לה וסת ואפ"ה כתב הלשון קודם או אחריו ע"ש אלא דבדרכי משה כת"י ליתא לתיבת או אחריו כמש"כ בהגהות והערות ע"ש, ולפי הסד"ט מיושב שפיר לשון או אחריו דע"פ דברי הראב"ד יש נשים שדרכן רק להקדים לפעמים משום דמים יתרים שמצוי אצלן הרבה פעמים ויש שדרכן רק לאחר אם דמים מועטין להן הרבה פעמים הגם שיש נשים שדרכן בין להקדים בין לאחר וזוהי מיירי הראב"ד ע"ש מ"מ יש נשים שדרכן כנ"ל ואתי שפיר לשון רמ"א או אחריו דמיירי בכה"ג וכו"ל. ויותר נראה לפרש כונת הסד"ט דקשיא ליה דלשון או אחריו משמע דמיירי ביש לה וסת ומתחלה ס"ל דלא שייך דין משנית שבשלטי גבורים באשה שיש לה וסת וא"כ ע"כ כונת רמ"א כהש"ך אך לשון הגה"מ דמיירי מאשה שאין לה וסת משמע כהש"ג אך לשון רמ"א אינו מתיישב בזה

לפ"ת, שו"ר שכיונתי בזה לדברי הגר"מ פישטיין זצ"ל
(ח"ב סי' ס"ז).

אבל לאחר העיון יש ליישב דברי הפלתי וגם להסיר מעליו תלונת השו"ע הרב והפרדס רמונים, דבאמת יש נפק"מ בין פירוש הפלתי לפירוש הנודע ביהודה דלהפלתי טעם איסור ימים אלו הוא מפני שהוא אשה שאין לה וסת ואע"פ שכל אשה שאין לה וסת מותרת לבעלה עכ"פ ע"י בדיקה הכא אסורה והטעם מפני שעד כ"ז יום הוא בגדר יש לה וסת שאינה רואה לפני כ"ז וכיון שיש לה ימים המותרים עד כ"ז לא הקילו להתירה בימים שאין לה וסת דעד כאן לא התירו אשה שאין לה וסת כלל אלא מפני שלא החמירו על אשה לגרשה מבעלה אבל הכא שמותרת עד כ"ז החמירו בימים שאין לה וסת כרבי מאיר שאסורה לבעלה בימים אלו, אבל לפירוש הנוב"י ז"ל ימים אלו דינה כאשה שיש לה וסת קבוע וצריכה לפרוש מדין וסת קבוע ויש נפק"מ לדינא בעברה ימים אלו ולא בדקה לדעת הנוב"י אסורה עד שתבדוק ולדעת הפלתי מותרת בלא בדיקה כדין אשה שאין לה וסת, ואפשר לדעת הפלתי ליכא כלל חיוב בדיקה בימים אלו דלא מצינו חיוב בדיקה אלא ביום ראיתה האחרונה או בעו"ב שמא תקבע לה וסת אבל בשאר הימים ליכא כלל חיוב בדיקה אלא אסורה לבעלה משא"כ להנוב"י ז"ל איכא חיוב בדיקה בכל יום מפני שהוא וסת קבוע וכמש"כ לענין ז' נקיים לאשה כזו ע"ש, והשתא י"ל בדעת הפלתי דמה שכתב דין אשה שאין לה וסת נותנין עליה היינו דוקא כשימים אלו הם רק ג' ימים שאין לה וסת קבוע דבג' ימים אלו הסברא נותנת שלא התירוה לבעלה כיון דעד כ"ז יום מותרת ומפני ימים אלו שלשה מודה רבי חנינא בן אנטיגנוס לרבי מאיר אבל ביותר מג' ימים לא יחמירו חכמים לאסור על אשה להתרחק מבעלה והסברא נותנת דבג' ימים אלו בלא"ה הרבה פעמים צריכה לפרוש ב' או ג' ימים מדינא כגון שראתה מקודם בהפלגה כ"ט ואח"כ בהפלגה כ"ז הרי חוששת בפעם הבא להפלגה כ"ז וכ"ט שהרי הפלגה קצרה אינו עוקרת הפלגה ארוכה ואם היתה הפלגה כ"ט ואח"כ כ"ח ואח"כ כ"ז חוששת לכל הג' ימים ולכן בג' ימים כאלו שבלא"ה הרבה פעמים תיאסר לבעלה סברא לומר דהחמירו חכמים לתת לה דין אשה שאין לה וסת כדעת רבי מאיר לאוסרה לבעלה אבל ביותר מג' ימים לא [דאם יהי' הפלגה כ"ט כ"ח כ"ז כ"ו כבר תקבע וסת קבוע] ולכן בדוקא נקט הגה"מ ב' או ג' ימים אבל התרוה"ד מיירי שאחר הי"ד ימים יש לה י' ימים שנבוכה בהם בכה"ג לא החמירו חכמים לפסוק כרבי מאיר אלא

ואשה שדרכה לשנות וסתה להקדים או לאחר ב' או ג' ימים "מזמנה הקבוע" צריך לפרוש ממנה בעונה בב' או ג' ימים קודם לכך או אחרי כן עכ"ל מוכח דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע וכונת רמ"א כהש"ך או כהסד"ט דלא כהכו"פ דלדבריו מיירי באשה שאין לה קביעות כלל וכנ"ל, גם בספר מקור חיים (סק"ג) ראיתי שהוכיח מלשון רמ"א ממש"כ משנית וסתה - כשמגיע זמן וסתה דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע אלא שפי' כונת רמ"א שלא בא לחדש שום דבר אלא שרצונו לומר דאשה שיש לה וסת קבוע ומשנית וסתה להקדים איזה יום או לאחר צריכה לפרוש גם לראי' אחרונה שראתה אע"פ שיש לה וסת קבוע וכמבואר בסי' קפ"ט וליכא שום חידוש בדברי רמ"א וכדעת הש"ך וגם בהגה"מ פי' כן אלא דהשאלה התם הי' באשה שאין לה וסת ורצונו לומר דצריכה לחשוש גם לעו"ב וגם ליום שהקדימה או איחרה אבל א"צ לפרוש כל אותן הימים דלא מיירי בגונא דהשלטי גבורים יעו"ש, וזה נראה מוכח מדברי הלבוש שכתב צריך לפרוש ממנה "בעונה" בב' או ג' ימים קודם לכן או אחר כן משמע שרק אותה עונה שהקדימה או איחרה באחרונה חוששת חוץ מוסת הקבוע לה וזו הוכחה לדעת המקור"ח, שו"ר בחכמ"א (ש) שדקדק כן מלשון הלבוש.

גם בספר חו"ד (סק"ד) דחה לפי' הנוב"י שהוא פירש הכו"פ בדרך הב' וכנ"ל וכתב שאין הדעת סובל זה, וכן בשו"ת חת"ס (סי' קס"ו) מבואר להדיא דלא חשש לדברי הכו"פ והנוב"י, והפתחי תשובה (בסי' קפ"ט סק"א) הזכירו ולפלא שלא הרגיש הכא בזה ולא ציינו שהוא דלא כסברת הנוב"י וכן מסיק בפרדס רמונים (ש) שאין לחוש לדעת הכו"פ ונוב"י ז"ל, ולענ"ד נראה דגם הפלתי עצמו לא חשש להלכה לזה שהרי בסי' קפ"ו (סק"ג) כשדחה דעת הש"ך דס"ל דכל לבעלה לא בעיא בדיקה ושכן עמא דבר כתב לא ידעתי איך שייך מנהג בדבר דלא שכיח כי רוב נשים אפילו שאין להם וסת קבוע ליום ועונה מיוחדת מ"מ אינן רואות כי אם בזמן מוגבל דרך משל עד כ"ט יום או ל' אינן רגילות לראות ומימים אלו ואילך אין קביעתם קביעות גמורה פעמים מקדים פעמים מאחר וכבר כתבו הפוסקים דעד יום ההוא היא בכלל יש לה וסת ואין צריכה בדיקה ובימים אלו אשר היא נבוכה לבד היא בגדר אין לה וסת ובזו כו"ע נוהגים לבדוק וכל המרובה לבדוק משובחת ואין להקל כלל נגד דברי השו"ע והרב ז"ל עכ"ל והביאו בלחוו"ש (סי' קפ"ו סק"ו) ע"ש הרי דהתיר בימים אלו אלא שהצריך בדיקה לפני תשמיש כדעת שו"ע והרב וכתב דכולי עלמא נוהגין כן מוכח דס"ל דלהלכה אין בזה דין פרישה רק דין בדיקה

מותרת לבעלה ע"י בדיקה ולכן בסי' קפ"ו דקאי על סתם נשים שאין להם וסת והוא יותר מג' ימים ולכן כתב שמותרת ע"י בדיקה משא"כ בסי' קפ"ד דמיירי דוקא מג' ימים ומיושב תמיהת השו"ע הרב מדברי תרוה"ד וכנ"ל ודו"ק. אך קושיית הסד"ט מלשון הרמ"א או אחריו במקומו עומדת. ועפ"ז יש להבין מש"כ בשו"ת אבני צדק (סי' ע"ג) דאין להחמיר כהנוב"י אלא כשנבוכה בג' ימים דיותר מזה קשה להחמיר ע"ש ולכא' צ"ב הכרעתו למה בג' ימים נחמיר כיון דלדעה זו אין שום נפק"מ בין ג' ליותר מזה אך לפמש"כ בדעת הפלתי אתי שפיר. וע"ע בחידושי הפלאה משמע דס"ל כפירוש הנוב"י, אך משמע דרק בג' ימים החמיר.

וראיתי בכמה ספרי קיצורין שכתבו דלדעת הסד"ט אסורה רק ג' ימים ולא יותר ותלוי בוקי סריקי באילן הגדול שבט הלוי בדבריו דאע"פ שמדברי שיעורי שבט הלוי משמע כן מ"מ לא דקו בדבריו שבתשובה (ה"ד סי' צ"ח) דהדבר פשוט דלדעת הסד"ט ז' ימים בכלל החשש שהרי הראב"ד ברור מללו דג' ימים קודם הוסת וג' ימים אחר הוסת עלולה לראות ועפ"ז ביאר הסד"ט כונת רמ"א ג' ימים קודם או אחריו שהוא לפני הוסת הקבוע או אחריו ואם רגילה פעם לשנות לפני הוסת ג' ימים ופעם אחרי הוסת ג' ימים אסורה בכל אותן הימים אלא דהגאון בעל שבט הלוי שליט"א ביאר דזה דוקא ג' ימים לפני או אחרי ולא יותר מג' ימים לפני הוסת דטבע האשה הוא רק לשנות בימים הקרובים וסמוכין לוסת תוך ג' ימים לפניו או לאחריו ולא ד' ימים או יותר לפניו או לאחריו, ובכונה נקט רמ"א דוקא ג' ימים קודם ולא יותר, וכדבריו מבוארין בערוך השולחן ע"ש דלא כמו שהביא בחכמת אדם (כלל ק"ח דין ו') אבל ודאי סך הכל של הימים שאסורה הוא ז' ימים שהוא יום הוסת ומלפניו ג' ימים ומלאחריו ג' ימים. אלא שהוסיף השבט הלוי דזה דוקא בוסת קבוע שמזה דיבר הסד"ט אבל בוסת שאינו קבוע סך הכל מהימים שחוששת הוא רק ג' ימים ולא ביאר הטעם אלא שכתב דההבדל מובן ע"ש וזה ברור להמעין, וכבר כתבתי לעיל דבאמת לדעת הסד"ט יתכן דבוסת שאינו קבוע ליתא כלל להך דינא דבכונה שינה רמ"א מלשון הגה"מ דרק בוסת קבוע יש לחוש לזה אבל בוסת שאינו קבוע אינה חוששת כלל.

והנה להלכה פשוט דמצד הדין אינה חוששת לימים הנבוכים אם יודעת שלא נקבע וסת באופן שכתב

החור"ד וכמש"כ החזו"א (סי' פ"ה סקכ"ג) אחרי שהש"ך והגר"א לא פירשו כן א"כ כל שידוע חשבונה יש להורות כפי עיקר הדין ע"ש וזה דעת רוב הפוסקים והוא שו"ת מהרי"ל והשלטי גבורים במסקנתו בשם מהר"ן ולבוש והש"ך והגר"א והשו"ע הרב והחור"ד והחתם סופר והפרדס רמונים ולפמש"כ לעיל גם הסד"ט מודה לזה אם אין לה וסת קבוע דלא החמיר אלא ביש לה וסת קבוע וכנ"ל וכן י"ל בדעת החכ"א, אמנם יש נוהגים להחמיר כחומרת הנוב"י אך יותר מג' ימים אין להחמיר כמש"כ בשו"ת אבני צדק הנ"ל והעתיקהו גדולי הפוסקים וכ"כ בשו"ת באר משה (ה"ד סי' ס"ח) בשם מהר"י שטייף ז"ל וכ"כ בשו"ת שבט הלוי הנ"ל ויש לזה סמך ע"פ מש"כ לעיל בדעת הפלתי וממו"ח שליט"א שמעתי בשם הרמ"א פריינד זצ"ל שבזמניו אין להחמיר כלל לאחרים, מיהו לענין בדיקה לפני תשמיש יש להחמיר אם יש לה ימים הנבוכים עד ז' ימים כמש"כ במהרי"ל.

ולענין חומרת החור"ד באשה שאינה יודעת אם הוקבע לה ימים אלו וסת גמור דחוששת לכל הספיקות שמא נקבעו כולן עיין מה שהכריע בזה בשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' קל"ה) אמנם כל זה שיודעת שבימים אלו רגילה לראות אבל כל שאינה יודעת חשבונה כלל שנאבדה לה תאריכי הוסתות ואינה יודעת כלל ההפלגות בכמה היו וכן הבתולות שאין דרכן לרשום הוסתות שלהן אין שייך בזה חומרת החור"ד וכמו שכתבתי בחיבורי על חו"ד ע"ש.

פירות הנושרים להלכה

א מעיקר הדין נקטינן דאשה שמשנית וסתה בין ג' ימים, אם אין בהן אופן של קביעת וסתות, שיודעת חשבונה היטב, אין צריך לפרוש אלא ביום חשש וסתה, לפי המבואר בסימן קפ"ט.

ב ומ"מ ראוי להחמיר לעצמו לפרוש כל ג' ימים אלו, ואם משנית וסתה יותר מג' ימים אין להחמיר.

ג ומ"מ ראוי להחמיר לעשות בדיקה לפני ואחרי תשמיש כל שנבוכה עד ז' ימים.

ד ואם נבוכה יותר מז' ימים דינה ככל אשה שאין לה וסת, דאין צריך בדיקה כלל, [לאחר ג"פ הראשונים], זולת לבעל נפש או במקום שנהגו להחמיר כמבואר בסימן קפ"ו.

סימן ד'

ביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים שחוששת לכל זמן המשכתו

א במשנה (גדה יא.) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר וכו' ובגמרא חוץ מן הנדה דבתוך ימי נדתה לא בעיא בדיקה הניחא לרבי שמעון בן לקיש דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי זיבתה ואין אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה שפיר אלא לרבי יוחנן דאמר אשה קובעת לה וסת בתוך ימי נדתה תבדוק דלמה קבעה לה וסת וכו'.

והקשה בחידושי הרשב"א איכא למידק ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא וכענין שאמרו בפרק בנות כותיים כל אחד עשר יום בחזקת טהרה דמקבע הוא דלא קבעה הא מיחש חיישא [מוכח מקושיא זו דלמ"ד אשה קובעת וסת הוא רק כשהיא פוסקת אבל בשופעת ליכא הסברא שתקבע כל יום ולכן נקט הרשב"א שאם תפסוק ותחזור ותראה מיחש ניחוש] ועוד דאפי' את"ל דבימי נדתה אפילו מיחש לא חיישא דמים יתירי הוא דאתוספו בה ואינו עיקר ראיה מ"מ תבדוק דהא איכא שופעת ומדלפת שני ימים או יותר והלכך הוה להו כולהו ימי ראי' כעונת וסת וכיום אחד ושעה אחת וצריכה לחוש לכל זמן המשכת הוסת וא"כ תבדוק לראות כמה ימשך ומתי יפסק כדי לחוש לזמן המשכתו [ובתורת הבית (סוף שער ג) לא הזכיר הרשב"א קושיא ראשונה אלא קושיא השני' ומבאר שם יותר דכונתו להקשות דהא בשופעת או מזלפת לכאור' אינו ידוע מתי עיקר הוסת אם בתחלתו והשאר טפילה לו או שמא סופו או אמצעיתו עיקר ותחלה טפילה משום דמים יתרים דאיתוספו בה מקדים הוסת לבוא וא"כ מספק צריכין לחוש לכל זמן המשכתו וא"כ תבדק לעמוד על זמן המשכתו אבל ממה שהזכיר הרשב"א בסוף דבריו מהא דפוסקת דהו"ל ד' ראיות נכלל קושיא ראשונה שהביא בחידושים ור"ל דאע"ג דבימי נדה אינה קובעת מ"מ כיון דכשפסקה הוי ראי' חדשה ואינו טפל לראי' ראשונה א"כ משמע דצריכה לחוש לו עכ"פ וא"כ הדרא קושיא לדוכתא תבדוק עכ"פ בפוסקת] וי"ל דמהכא שמעינן דאינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדה בין בפוסקת בין בשופעת ומדלפת שאין הולכין אלא אחר התחלת הוסת שהוא העיקר ושאר הדמים תוספת דמים הם ואין חוששין להם דטפילה הן ובהעקר העיקר נעקר הכל וכ"ד הרז"ה בהשגות לבעלי הנפש

והרא"ש (סוף פ"ט) והביאו ראי' מסוגיא זו. וכ"כ הריטב"א שמוכח מסוגיא זו דכל היכא דלא קבעה וסת בימי נדה אפילו מיחש נמי לא חיישא לבדוק עצמה באותו יום ולראות אם היא משנה וסתה וכו' ואע"ג דבההיא דשמואל אמר דאע"ג דלא קבעה וסת בימי זיבה מיחש חיישא כדאיתא התם שאני ימי זיבה שאין המעיין פתוח כ"כ אבל בימי נדה שהמעיין פתוח אפי' מיחש לא חיישא, תו ש"מ שכל אשה שקבעה וסת בראי' גדולה ששפעה מקצת היום ומקצת הלילה או יותר או בהפך אין לה לחוש להפרשת עונה דוסתה אלא העונה שבה התחילה ראיתה או יום או לילה ואם בדקה בו והיא טהורה אין לה לחוש יותר וכו' דהכל הולך אחר התחלת הראי', וכתב רבינו ירוחם שכן כתבו רוב הפוסקים וכתב ב"י (סי' קפ"ד ס"ו) שכן פשט המנהג.

וממה שכתב הב"י שכן פשט המנהג מוכח דגם בזמן הזה שקיי"ל שהאשה קובעת וסת בימי נדתה מ"מ המנהג דאפי' פוסקת אינה חוששת כלל דחזקת מעיין פתוח הוא בימי נדה דהרי הרז"ה והרשב"א וריטב"א הוכיחו דאפי' לחוש פעם אחת א"צ והביאו ראי' מהסוגיא וראי' זו הוא אפי' בפוסקת וכמש"כ הרשב"א [ודוחק לומר שהמנהג הוא רק בשופעת] וה"ה אפי' פוסקת יום שלם או ב' ימים דאל"כ אכתי תיקשי דתבדוק דלמא תפסוק היום ותחזור ותראה למחר אי נמי דלמא לא תראה יום שלם כגון שראתה בא' ושוב תחזור ותראה בג' או בד', מוכח מזה דגם בכה"ג א"צ לבדוק והטעם כמש"כ הריטב"א כיון דהמעין פתוח תולין הכל בתר תחלת הראי' והכל טפלין אצלה ולכן אינה חוששת כלל לראיות שבתוך ימי נדתה, וללישנא בתרא של רש"י דבלא ראתה רצופים קובעת וסת דהוי ממעיין סתום ומתניתין מיירי ממעיין פתוח ולכן אינה צריכה בדיקה אכתי קשיא תבדוק שמא נסתם מעינה ולא תראה רצופים ותקבע לה וסת ועיין בסד"ט בחידוד הלכות ובחכמת בצלאל]. ומכאן ראי' לדברי התפארת למשה (סו"ס קפ"ט) והביאו הסד"ט (סי' קפ"ד סוף סק"ט) דס"ל דבתוך ימי נדתה אינה חוששת כלל אפילו בזה"ז, אלא שהסד"ט והפרדס רמונים (סי' קפ"ט ש"ך סקע"ב) חלקו עליו יעו"ש ויבואר עוד לקמן בס"ד, שו"ר בתפארת למשה עצמו שהביא הוכחה הנ"ל מהש"ס דמדינא אינה קובעת ואינה חוששת אפי' בפסקה יום שלם יעו"ש, וא"כ הב"י שכתב דכן פשט המנהג אפי' בזמנו משמע דגם בכה"ג שפסקה יום שלם אינה חוששת אלא לעונה ראשונה.

אב דעת הראב"ד והרמב"ן אינו כן ולדעתם צריכה לפרוש כל ימי המשכת הוסת וצ"ב איך יתרצו סוגיא זו דמוכח דא"צ לחוש לכל המשכת הוסת דאל"כ תקשי תבדוק לדעת מתי יפסק וכן אם תחזור ותראה שתצטרך לחוש לאותו יום כמו בוסת שאינו קבוע.

ב והחור"ד (בסי' קפ"ט סקט"ז) מיישב דסוגיא זו מיירי בנדה שיש לה וסת קבוע בתחילת נדתה ובכה"ג גם הראב"ד מודה דאינה חוששת אלא לתחילת ראייתה דהא הרשב"א כתב הטעם דצריכה לחוש לכל הימים לשיטת הראב"ד הוא מטעם שאין ידוע אם עיקר הוסת בתחילתו והשאר טפילה או עיקר הוסת בסופו ותחלת הראיה טפילה משום דמים יתירים דאתוספו בה מקדים הוסת לבוא משא"כ אם יש לה וסת קבוע והגיע בתחלת ראייתה ודאי דאין לה לחוש לכל ימי הראיה דודאי התחלה היא עיקר והשאר תוספות דמים והשתא אתי שפיר דלא תקשי לריש לקיש נמי תבדוק לדעת מתי יפסק דכיון דיש לה וסת קבוע אינה חוששת אפי' להראב"ד רק לתחילת הראי'.

אמנם כל זה ניחא לענין היכא דשופעת די"ל דס"ל לראב"ד ורמב"ן דאם יש לה וסת קבוע שוב אין לה לחוש לימים ששופעת בהן דודאי התחלה היא עיקר והשאר תוספת דמים היא ולכן אינה צריכה לבדוק בתוך ימי נדתה מתי יפסק וכמה ימשך וסתה שהרי אינה חוששת לזה ומיושב שפיר קושיא השני' של הרשב"א ואע"פ שהרמב"ן (פ"ה הכ"ב) כתב דאחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר היינו מחששא דטועות אבל מדינא דגמרא י"ל דבוסת קבוע מתחילת ראייתה אינה חוששת לימים שבתוך ימי נדתה, אבל לענין פוסקת עדיין קשה קושיית הרשב"א והריטב"א דתבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא.

ואין לומר דהראב"ד ס"ל דה"ה בפוסקת אם יש לה וסת קבוע דאינה חוששת שהרי כתב להדיא בשער הוסתות וז"ל שאם ראתה בריש ירחא והפסיקה ראייתה וראתה בחמשא בירחא ועשתה כן אפילו כמה פעמים לא קבעה וסת לחמשא בירחא כי אם לריש ירחא בלבד ולריש ירחא חוששת עד שתעקור אותו שלשה פעמים וצריכה בדיקה לטהרו כמו שבארנו אבל לחמשא בירחא אינה חוששת אלא פעם אחת ואם עקרה אותו פעם אחת החמישי הותר ור"ח לא הותר כמו לענין וסת שאינו קבוע וא"כ אכתי תקשה ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם

תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא.

וצ"ל דס"ל להראב"ד דלא מצרכינן בדיקה כדי לברר אם יהי' לה וסת שאינו קבוע כיון שא"א לבא לידי וסת קבוע דלא אשכחן שתקנו חכמים בדיקה אלא אם כן יכולה לקבוע וסת וכיון דבימי נדתה אינה קובעת וסת אינה חייבת בבדיקה ולכן בשופעת דס"ל להראב"ד דכולהו ימי עונה כיום אחד ושעה אחת וקובעת וסת לכל ימי העונה עד דעקרא להו תלתא זימני היתה צריכה בדיקה לדעת אם תקבע לה וסת וא"כ בע"כ צ"ל דהיכא דיש לה וסת קבוע לתחילת ימי נדתה שוב אינה חוששת ואתי שפיר סוגיית הגמרא וכמו שתי' החור"ד, אבל בפוסקת צ"ל דאין חיוב לבדוק כלל כיון דחוששת רק פעם אחת לא מצרכינן בדיקה בשביל וסת שאינו קבוע, והרשב"א ס"ל דאם חוששת פעם אחת ה"ה דצריכה בדיקה כדי לדעת אם תחשוש לוסת שאינו קבוע וא"כ אכתי תקשי לר"ל, ועל כן הוכיח מכאן דאינה צריכה לחוש בתוך ימי נדתה לוסת שאינו קבוע. [וכן מוכח בפלוגתת הראב"ד והרשב"א לענין מינקת אם חוששת לוסת וכמש"כ בשו"ת חת"ס סי' קמ"ג ומ"מ עדיין צ"ע יסוד זה להראב"ד דהא מוכח מהראב"ד דמצריך בדיקה למעוברת ומניקה לוסת שאינו קבוע אע"פ שא"א לבוא לוסת קבוע והארכתי בזה במק"א וי"ל דס"ל להראב"ד דכל זמן דליכא רעותא לפנינו אין אנו מחייבין לבדוק לברר אם יהי' וסת שאינו קבוע ולכן א"צ לבדוק שמא תפסוק ותחזור ותראה דסתמא תלינן דמעיינה פתוח וא"צ לבדוק ולברר משא"כ היכא שכבר נתברר ואיכא רעותא לפנינו שראתה וסת שאינו קבוע שפיר יש להצריך בדיקה וצ"ע.]

ג ומ"מ מה שתי' החור"ד דהראב"ד חושש לכל ימי המשכתו רק בוסת שאינו קבוע אבל בקבוע שרואה תמיד בתחלתה ס"ל דאין לה לחוש לכל ימי הראי' צ"ב דלא משמע כן בראב"ד שהרי כתב דברואה ראי' מרובה מקודם הנץ החמה עד לאחר הנץ החמה דאסורה בלילה וכשיעור הנמשך אבל לא כל היום והוכיח כן ממה דתניא היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה דאסורה רק בלילה ובשעת הוסת דהיינו שיעור הנמשך אפי' לר' יהודה ומיירי בוסת קבוע דהיתה למודה תניא ואפי' בוסת קבוע צריכה לחוש לזמן המשכתו והרי הראב"ד כתב שם אח"כ דכשהיא למודה לראות ד' או ה' ימים רצופים ג"כ אסורה כל זמן המשכתו והוכיח לה מהא דר' יוסי דשעת הוסת אסורה, שמעינן מזה דס"ל להראב"ד דלר' יוסי ליכא נפק"מ בין ראי' מועטת מקודם הנץ עד אחר הנץ

לא היתה קובעת וצ"ב הרי לפי מה שכתב לעיל ס"ל להראב"ד דשופעת חשוב הכל כראיה אחת וכשעת הוסת עצמו ולכן חוששת לכל זמן המשכתו וא"כ למה לא תקבע וסת בתחילת ימי נדתה כששפעה מסוף ימי זיבתה, וצ"ל דשופעת בימי נדה עצמה כיון דהכל ראי' אחת אמרי' מהיכי תיתי דתחילה היא העיקר דלמא באמצע או בסוף והוי תוספת דמים להכי אמרי' דהכל הוא עיקר וחוששת לכולן אבל בשפעה מימי זיבה שאין הדרך לראות בהן והיא בחזקת טהרה באותן ימים אלא דאירע מקרה שראתה אמרי' דהוא המשך המקרה דשופעת הוי ראי' אחת והכל מהמקרה ורק בפוסקת יש מקום לחוש ולפ"ז אפשר דה"ה בשופעת מימי נדה לזיבה שאינה חוששת רק להמשך שבימי נדה דראי' בימי זיבה הוי מקרה וכיון דהתחילה בראי' מעלייתא שבימי נדה והוי ראי' אחת כיון דשופעת תולין הכל לימי נדתה.

ה כתב הראב"ד וז"ל אבל ראיות שבתוך ימי הנדה שורת הדין טפילה ניהו לתחילת הוסת ואפילו הפסיקה ביניהן מיהו הא אכרענא לעיל דכיון דאיכא שופעת ומדלפת שהן כראיה אחת ושעה אחת ואשה כיון שהוחזקה בארבעה ימים או חמשה רצופים לראיתה אינה בודקת עצמה ואינה יודעת אם מפסקת ביניהם אם לאו הלכך חוששת לכולם ועיקר הוסת נמי הוי כדכתיבנא לעיל עכ"ל ויש לדקדק מהו לשון ואפילו הפסיקה ביניהן הרי אדרבה בהפסיקה ביניהן יש יותר סברא לומר שהן טפילות לעיקר הוסת משא"כ שופעת הרי הכל עיקר הוסת וכמו שסיים הראב"ד והו"ל למימר לשון אם הפסיקה ביניהן, וצ"ל דהראב"ד כתב כן לפי מש"כ לעיל מזה דעת הפוסקים דכשראתה ב' פעמים ממעין סתום ובשלישת ראתה ממעין פתוח דאמרי' דהך דמקדמי דמים יתירים דאתוספו בה וא"צ לחוש ליום שהקדימה כיון דהוי תוספת דמים וכתב הראב"ד דלדידהו כל שכן בראיות שבתוך ימי נדתה אין חוששין להם כלל דהכל תוספת דמים הוא וע"ז כתב הראב"ד דלסברא זו לא מבעיא בהמשך אחד דהוי הכל תוספת דמים וטפילות לתחילת הוסת אלא אפי' הפסיקה ביניהן נמי הוי הך ראי' תוספת וטפל לתחילת הוסת אבל באמת לסברת הראב"ד דהכל עיקר הוסת אדרבה בהפסיקה א"צ לחוש ובשופעת חוששת לכולן.

דין קביעות וסת בתוך ימי נדתה בזמן הזה

ו כתב הטור (בסי' קפ"ט) בשם הרמב"ן דכיון שהאינדא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה הכי נמי לענין קביעות וסת אין חילוק לפיכך אם ראתה מתמשה

לראי' מרובה של ד' או ה' ימים כששופעת בהם או מדלפת וכל שעת הוסת אוסרה והרי התם בוסת קבוע איירי אלמא דאע"פ שיש לה וסת קבוע צריכה לחוש לכל זמן המשכתו. ותו קשה דמבואר בגמרא (דף יא:): דמתניתין בין שיש לה וסת בין אין לה וסת וכ"כ התוס' (דף יב:): ד"ה דמתני ע"ש וא"כ אכתי תקשי לריש לקיש מי ניחא בשלמא נדה שיש לה וסת שפיר אבל אין לה וסת תבדוק לכל זמן המשכתו.

ונראה דדעת הראב"ד כמש"כ בספר האשכול וז"ל דודאי מסתברא דתחלת נדה עיקר הראי' והשאר תוספת דמים ולהכי אינה צריכה בדיקה דבתר תחילת ראיתה אזלינן ולית לן למיחש שבימים הבאים יחסר העיקר שלא תראה ביום ראשון ותראה יום או יומים אחריו דאורח בזמנו בא, מיהו אי אתרחש שבימים הבאים לא ראתה בתחלת זמן וסתה שפיר יש לחוש שמא תראה אח"כ בזמן המשכת וסתה ואית לן למימר בראיות הראשונות תוספת דמים היה בה ואקדם יום אחד לבא והשתא אמעט דמא לכך יבא מעט מאוחר דמסתבר טפי למימר מחמת מיעוטו שוהה זמן קצר ואחר יום או יומים בא האורח מלומר בפעם אחת פסקה לראות כל אותן הראיות שהיתה שופעת לשעבר אחר שהתחילה לראות וכו' ע"ש, ולפ"ז אתי שפיר דלהראב"ד חוששת לכל זמן המשכתו אפילו בוסת קבוע אלא דאינה צריכה לעשות בדיקה לברר עד כמה שתמשך דלמה לן למיחש שלא תראה ביום קביעותה אלא אם אתרחיש שלא ראתה ביום ראשון חוששת לזמן המשכתו דלמא שפעה כל הזמן בראיות הראשונות והוי כולה שעת הוסת והשתא אמעט דמא ויבא מעט מאוחר, ולפ"ז נראה דה"ה באין לה וסת קבוע לתחילת ראייתו נמי אינה צריכה לברר ולבדוק זמן המשכתו דכיון דתמיד תחלת ראי' הוא העיקר למה לן למיחש לחודש הבא שתחסר העיקר אלא אם לא יגיע בזמן ההתחלה לחודש הבא תחשוש לכל זמן המשכתו לפי מה שתשער בדעתה שנמשכה וסתה בחודש העבר.

ד כתב הראב"ד וז"ל היכא דרגילה למיחזי חמשה ימים רצופים בכל וסת ווסת ותרי יומי קמאי מינייהו קיימי בימי זיבה לראיה הראשונה ותלת בתרא קיימי בימי נדה הנך תלתא יומי בתראי דחזו לקביעת וסת קבעה בהו בתלתא זימני ואפילו היכא דשפעה בהו בהנך חמשה יומי כולוהו אע"ג דאמרין שופעת אינה אלא כראיה אחת ומתוך אחד עשר הוא אפילו הכי קבעה לה וסת דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה עכ"ל משמע דאילו ודאי לא היתה פוסקת אלא שופעת כל הזמן

מדהלך השני (בד"ה ותו כתב בפרישה) דס"ל להטור כדעת רמב"ן רק לענין ימי זיבה אבל תוך ימי נדתה אף האידנא אינה קובעת וסת דכולי האי לא חיישינן ולומר דתחילת וסת היה בימי זיבה והשאר בימי נדתה גם לית למיחש כולי האי כיון דכל י"א יום בחזקת טהורה היא ומסתמא מה שראתה האידנא תחלת נדה היא כיון דוסתות דרבנן יש לנו לסמוך ע"ז דמסתמא תחלת הוסת תחלת נדה הוא עכ"ד ולפ"ז אין נפק"מ בין שופעת לפוסקת לעולם אינה קובעת וסת תוך ימי נדתה ואפי' לא ראתה בימים רצופים זה אחר זה ותחלת הוסת אמרי' תחילת נדה היא, ולפ"ז גם אם תקבע לה וסת קבוע בתוך ימי נדתה אינה חוששת וכן צידד מתחלה בספר תפארת למשה אלא דבסוף מסיק להחמיר בזה כמש"כ בפרי דעה (ש"ך סקע"א) ולפ"ז מש"כ בשו"ע (סל"ב) ורביעית בשני לחודש צריך לגרוס בעשרים לחודש, וגם דרך זו מיאן הגאון בעל סד"ט ז"ל דא"כ למה השמיט השו"ע דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה אא"כ תראה ב' פעמים ממעין סתום אלא ודאי דס"ל דהאידנא אין חילוק ולעולם קובעת אף בתוך ימי נדתה אפילו ממעין פתוח.

מדהלך השלישי (בד"ה וי"ל עוד) הוא דדוקא היכא דרובו ממעין סתום קובעת תוך ימי נדתה ולכן היכא דראי' ראשונה בתוך ימי נדתה היה ממעין פתוח בין שופעת בין פוסקת וב' ראיות האחרונות היו ממעין סתום אז אמרינן איגלאי מלתא למפרע שראי' ראשונה התחלתה בימי זיבה היתה וס"ל כרמב"ן דהאידנא אשה קובעת וסת בימי נדתה בכה"ג דרובו ממעין סתום וצריך לגרוס בסי' קפ"ט (סל"ב) ורביעית בעשרים לחודש דבב' לחודש הוי הכל ממעין פתוח ואינה קובעת ולכן בסי' קפ"ד שכל הראיות הם ממעין פתוח אינה חוששת רק לעונה ראשונה בלבד משא"כ בסי' קפ"ט שס"ל דקובעת בימי נדתה היינו כשב' ראיות אחרונות הם ממעין סתום, כלל היוצא מדברי הסד"ט לדרך הב' קולא שאינה חוששת כלל לוסת שבימי נדתה יהי' איך שיהי' בין שופעת בין פוסקת בין לא ראתה רצופים בכל ענין שהוא אינה קובעת וסת, לדרך הג' אם ב' ראיות אחרונות הי' ממעין סתום בזה חמיר דקובעת וסת בין שהיתה שופעת או פוסקת בפעם הראשונה, וקולא דאם כל הראיות ממעין פתוח אינה חוששת כלל, ולדרך הא' קולא דשופעת אינה קובעת וסת בכל ענין אפי' תראה אח"כ ממעין סתום אבל פוסקת חמור שקובעת וסת בימי נדתה.

ז] והפרדס רמונים סי' קפ"ד (סקט"ז) וסי' קפ"ט (סקע"ב) וערוך השולחן סי' קפ"ד (סל"ב) כתבו לתרץ דכל שראתה רצופים בין שופעת בין פוסקת אמרינן דראי'

עשר לחמשה עשר קבעה לה וסת עכ"ל וכתבו הפרישה (סי' צ"ה) והב"ח (סמ"ב) דלאו דוקא מחמשה עשר לחמשה עשר דהיינו דקבעה לה וסת בימי זיבה דהוא הדין בימי נדה וחדא מינייהו נקט, עוד כתב הטור שם ופעמים שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד ראתה שלש פעמים בר"ח ורביעית בב' לחודש ובר"ח וכן בחמישית ובששית הרי קבעה שתי וסתות עכ"ל והפרישה והט"ז והסד"ט גרסי בב' לחודש וה"ט כיון דהאידנא קובעת וסת בתוך ימי נדתה, נמצא לפ"ז דאשה שרואה כמה ימים בימי נדתה חוששת לכל יום – וכידוע נתחבטו האחרונים בסתירת פסקי הטור והשו"ע דבסי' קפ"ד (ס"ו) פסק הטור והשו"ע דאם נמשך וסתה שנים או שלשה ימים אינה צריכה לפרוש אלא עונה הראשונה של הוסת וכ"פ רמ"א סי' קפ"ט סי"ג בסופו, ובסי' קפ"ט פסק הטור כהרמב"ן דבזמן הזה אשה קובעת וסת בתוך ימי נדתה וכ"פ בשו"ע (סל"ב) לפי הגירסא שגרסי' בב' לחודש, ובסד"ט (סי' קפ"ד סק"ט) כתב בזה ג' מהלכים ונשאר בצ"ע על כל המהלכים ואבארם בקצרה.

מדהלך הראשון (בד"ה ונחזור לענינינו – ולכאו' עלה על דעת) הוא לחלק בין שופעת לפוסקת דבשופעת לא קובעת וסת גם בזמן הזה ולכן בשו"ע (סי' קפ"ד ס"ו) דמירי משופעת פסק דאינה חוששת אלא לעונה הראשונה של הוסת, ומה דפסקינן בשו"ע (סי' קפ"ט) דהאידנא קובעת וסת בימי נדתה מיירי בפוסקת והסברא לחלק ביניהם הוא ע"פ מש"כ הראב"ד דאם אשה שופעת מימי זיבה לימי נדה אינה קובעת וסת מצד הדין כיון דשופעת אינו אלא ראי' אחת הוא מתוך י"א יום אלא שהראב"ד חשש להחמיר שמא פסקה מתוך השינה והשו"ע לא חשש לזה ולכן בשופעת תולין הכל בתר ראי' ראשונה או נדה או זיבה ולכן אינה חוששת אלא עונה ראשונה בלבד ולפ"ז אם אינה שופעת או מזלפת כל הזמן אלא מפסיקה כמה פעמים באמצע צריכה לחוש לכל ימי המשכתו שהרי בפוסקת קובעת וסת בזה"ז בימי נדה וזיבה, וכ"כ החו"ד (סי' קפ"ד סק"ז) מתחלה אלא שתמהו הסד"ט והחו"ד דסוגיין דעלמא אינו כן דלא שמענו מי שחש ע"ז והרי רוב נשים דרכן לראות ד' או ה' ימים בהפסק מעט שאינן שופעים כי נהרא כל הזמן ואינן חוששין אלא לעונה ראשונה בלבד, ומכח קושיא זו נטה הסד"ט מדרך זו אבל החו"ד הסכים להלכה לחלק בין פוסקת לשופעת וכדי ליישב הקושיא דסוגיין דעלמא אינו כן הוסיף עוד ב' תנאים וכמו שיבואר לקמן, וכן בשו"ע הרב ג"כ הלך בדרך זו לחלק בין פוסקת ושופעת וכדלקמן.

אבל צ"ב דהא כונת רז"ה שם הוא דהיכא דחזיא תלתא יומין בימי זיבה שנעשית זבה גדולה וצריכה ז' נקיים וכתב שם הרז"ה דאפילו אחר שמונה עשר יום דינה כבאמצע ימי זיבתה עד שתספור ז' נקיים וא"כ גם תרי יומי בתראי שראתה בהם הוא ימי זיבה וע"ז כתב שם דאע"פ שלדעתו אשה קובעת וסת בימי זיבה כמש"כ (שם אות י"ב) דלית הלכתא כשמואל ע"ש מ"מ כל זה כשראתה ממעין סתום אבל אם כבר ראתה בימי זיבה אינה קובעת אלא ליום ראשון שראתה בה שכבר נפתח מעיינה וכל מעין פתוח אינה קובעת וסת לפי שדמיה משוכין אחר פתיחת מעיינה וכונתו כמש"כ ברז"ה (שם אות י"ג) לענין תוך ימי נדה שאינה חוששת כלל כיון דחזיא ממעין פתוח וכל הדמים מפתח המעין הם שופעים והביא רא"י לזה (מדף יא.) ומוכח דה"ה כשאינה רא"י ברציפות אלא הפסיקה יום שלם ג"כ אינה חוששת דמעין פתוח אינה קובעת דאל"כ אכתי תיקשי תבדוק דלמא הפסיקה יום שלם וקובעת וסת אע"כ דכל ימי נדתה אם כבר ראתה בהן מיקרי מעיינה פתוח וכמו שהוכיח כן בתפארת למשה (סו"ס קפ"ט) וה"ה בתוך ימי זיבה אם ראתה בהן יום אחד שוב מיקרי מעיינה פתוח ואינה חוששת לו עוד אבל לא מצינו שום חילוק בדברי רז"ה בין ראתה רצופים או לא ראתה רצופים, ואדרבה מדלא פליג על מש"כ הראב"ד לענין אם חזיא תרין יומין מימי זיבה וג' בתראי מימי נדה דקובעת וסת דלמא הפסיקה בשינה אלמא דמורה ליה להראב"ד בהא דודאי מימי זיבה לימי נדה יכולה לקבוע דבזה לא נקרא מעין פתוח דרק בתוך ימי נדה עצמה או ימי זיבה עצמה לא קובעת במעין פתוח אבל כשראתה ב' ימי זיבה ואח"כ ג' ימי נדה שלא נעשית זבה יכולה לקבוע אע"פ שמעיינה פתוח ולכן אם לא היתה שופעת אמרי' דהמעין של ימי נדה נפתח וקובעת כיון שפוסקת חשוב כב' ראיות ובימי נדה עדיין לא נפתחה מעיינה ושפיר קובעת וסת אלא דאם היתה שופעת דהוי הכל ראיה אחת אמרי' דדם זיבה הוא ואינה קובעת, ועוד דמש"כ הראב"ד שמא הפסיקה בלילה מתוך שינה מוכח דסגי בהפסקה בלילה ולא בעינן הפסק יום שלם ואפי' אם נאמר דאנן לא חיישינן לשמא הפסיקה מ"מ בודאי הפסיקה מוכח דקובעת בזה אע"פ שראתה ימים רצופים ולא מצינו בכל הקדמונים שום סמך לחלק בין ימים רצופים לאינה רצופים אלא ללישנא בתרא דרש"י וכיון דלא קיי"ל כהך לישנא אלא הכל נקרא מעין פתוח שוב אין חילוק רק בין שופעת ופוסקת ולא יותר מזה וצ"ע.

ח מהלך חמישי בדין זה הוא דעת החו"ד (סק"ז) דס"ל דבעינן ג' תנאים שאשה תחשוש לוסת בתוך ימי נדתה בזמן הזה:

ראשונה היא עיקרית והשאר הם טפלים לגבה ולכן אין נפק"מ בין זמן התלמוד לזמן הזה דאפילו תאמר דרא"י הראשונה הי' בימי זיבה עכ"ז כיון שלא הי' יום אחד נקי ביניהם הוי הראשונה עיקרית והשאר אינן אלא תוספת דמים דכיון דחזיתיה ממעין פתוח אין חילוק בין נדה לזיבה ולכן לא הביאו הרשב"א והטור דברי הרמב"ן דקובעת וסת רק בלא ראתה רצופים, ולפ"ז צ"ל ורביעית בכ' לחודש.

ט זכיתי לעמוד על כונתו דהנה בנה יסודו לחלק בין רצופים לשאינם רצופים אע"פ דהסכימו כל הפוסקים כפי' ראשון ברש"י (דף יא.) דאם ראתה בראשון לימי נדתה אפילו אם אח"כ לא ראתה עד יום הז' של ימי נדתה ובז' ראתה אינה קובעת בו וסת דכל ז' ימי נדותה הוי מעין פתוח מ"מ יש לחלק בין רצופים לאינה רצופים ע"פ דברי הרז"ה בהשגות שכתב אדברי הראב"ד שהבאתי לעיל (אות ה') דהיכא דרגילה למחזי חמשה יומי בכל וסת ותרי קמאי בימי זיבה ותלתא בתראה בימי נדה אי נמי תלתא קמאי בימי זיבה ותרי בתראי בימי נדה קבעה לה וסת בימי נדה וביאר שם הראב"ד משום דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה והוי ראיה חדשה בימי נדה וכתב שם עוד דאפי' כשראתה ג' ימים בסוף ימי זיבה דהוי זבה גדולה עד שתספור ז' נקיים ולא הויא נדה אף אם תראה כל שלא ספרה מ"מ לענין קביעת וסת דינה כמו שראתה בימי נדות ויכולה לקבוע בימים אלו דכי אמר שמואל ימי זיבה לא קבעה בהו וסת דוקא באחד עשר יום שהיא בחזקת טהרה דקים להו לרבנן דבשבעה ימי נדה היא מתמרקת מדמיה ולא הדרי אלא עד שמונה עשר יום ולכן אחר שמונה עשר יום שכבר ראוייה לראות קובעת בהו וסת בימי נדתה אף דדיני זבה עליה, וכתב הרז"ה בהשגות דאע"פ שאמרנו לפי דעתנו שהאשה קובעת לה וסת בימי זיבתה מסתבר דכד קבעה וסת ליום א' הוא דקבעה אבל לשארי הימים אפילו לתרי יומין בתראי לא קבעה שהרי נפתח מעיינה וכל מעין פתוח לא קבעה כלל לא שנא נדה לא שנא זבה כדאמרין לפי שדמיה משיכין אחר פתיחת מעיינה עכ"ל מוכח מדבריו דאם ראתה רצופים הגם שתחילת ראייתה היה בימי זיבה והאחרונה בימי נדה עכ"ז לא קבעה וסת לימים האחרונים משום דמעיינה פתוח וכל מעין פתוח לא קבעה וסת ולכן גם לדידן דאשה קובעת וסת בימי נדה הוא דוקא בשלא ראתה רצופים אבל בשראתה רצופים גם בזמן הזה אינה קובעת וסת דאפילו תימא דרא"י ראשונה בימי זיבה ושני' בימי נדה עכ"ז הרי נפתח מעיינה ומעין פתוח אינה קובעת וסת עכתו"ד.

עד שתקבע ג"פ מ"מ צריכה להיות רושמת לעצמה לדעת אם תקבענו וכבר תמה ע"ז בשו"ת מהר"ם בריסק (ס) דפוק חזי מה עמא דבר אין אשה שתשים על לב להראיות שבאמצע כדי שתקבע מהן וסת ואינן חוששין רק להראי' הראשונה הן בקבוע הן שלא בקבוע ולכן העלה שם דבאמת רוב נשים הממשיכים ראייתם הראי' הוא בשפע או בזילוף ובכל אותן הימים א"א לפסוק בטרהה כי בכל עת שתקנח תמצא דם בימים הראשונים ראי' מרובה ובימים האחרונים מועטת אבל עכ"פ בכל עת ורגע מאותן הימים מלוכלך עד הבדיקה בדם ובכה"ג בודאי אינה חוששת רק לתחילת הראי' וכתב שם דמש"כ בסד"ט (סק"ט) דרוב נשים רגילות לראות בהפסק אולי בימיו הי' כך אבל כעת כפי אשר חקרתי רוב נשים רואות בהמשך בלי הפסק כלל רק אחר שמתחילין ימי זקנה יוכל להזדמן כך, ומ"מ כתב שם באשה שיוודעת שהי' הפסק בהמשך ראייתה חוששת להראיות שבתוך ימי נדתה ע"ש, ולכן צריכה האשה לרשום לעצמה כשיוודעת בודאי שפסקה בתוך ימי נדתה ואם תקבע יום זה צריכה פרישה ועקירה ג' פעמים.

ט וכתב בשו"ע הרב (סי' קפ"ד סקכ"א) אבל אם פסק הדם וחזרה וראתה הרי זו קובעת לה וסת בתוך וסת בזמן הזה שהאשה קובעת לה וסת בימי נדתה וכו' והוא שפסק ביום זה וחזרה וראתה ביום שלאחריו שאז יש לחוש שמא ראייה הראשונה היתה בימי זיבה והשניה התחלת נדה אבל אם חזרה וראתה ביום שפסקה אינה חוששת אלא לעונה ראשונה של הוסת עכ"ל, וצריך ביאור מנא ליה הא מלתא דהרי לענין תינוקות שלא הגיע זמנה לראות (בדף י:). מבואר דפוסקת הו"ל כשני ראיות ואפי' פסקה בו ביום וכמבואר בשו"ע (סי' ק"צ ס"ג) וכיון דמה שבשופעת לא קבעה הוא מפני שתולין הכל בראי' קמייתא דחדא ראי' הוי ואמרי' דהכל הוא מימי נדה או זיבה וכמש"כ הסד"ט וחז"ל א"כ בפוסקת אפי' באותו יום חזרה וראתה תקבע לה וסת וכ"ה לפי החז"ל, ועוד דבראב"ד מוכח דאפי' הפסיקה בלילה מתוך שינה חשוב פוסקת.

ו נראה דדעת השו"ע הרב הוא ע"פ הסברא שכתב הסד"ט לחלק בין שופעת ופוסקת ולעיל (אות ר) כתבתי סברתו אבל באמת אינו מדוייק דמש"כ לעיל הוא סברת החז"ל אבל הסד"ט כתב קצת באופן אחר והוא דאף לדידן בזמן הזה דחיישינן לטועות מ"מ בכה"ג ששופעת ליכא למיחש דדלמא התחלת הראייה היה בימי הזיבה ואמצע הראייה או סופו היה בהתחלת נדתה דכולי האי לא חיישינן ואף דהכל מעין אחד הוא מ"מ כיון דהכל ראייה אחת יש לתלות או הכל היה בימי זיבה או

א) שתהי' פוסקת אבל בשופעת אין לחוש לוסת בתוך ימי נדתה ואפי' אם תראה אח"כ ב' פעמים ממעין סתום.

ב) גם בפוסקת בעינן שלא תהא תחילת הראי' וסת קבוע אבל אם יש לה וסת קבוע לתחילת הראי' אינה קובעת וסת בתוך ימי נדתה אע"פ שקבעה ואע"פ שהיתה פוסקת ולכן בסי' קפ"ד (ס"ו) דמיירי שיש לה וסת קבוע לתחילת ראייתה אינה חוששת אלא לעונה ראשונה אע"פ שפוסקת באמצע.

ג) גם היכא דאיכא ב' תנאים הנ"ל דהיינו פוסקת וגם אין לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה מ"מ אינה חוששת לוסת בתוך ימי נדתה עד שתקבע לה ג' פעמים אבל קודם שקבעתה לוסתה אינה חוששת כלל.

וכשתהי' ג' תנאים אלו אזי חוששת לוסתה שבתוך ימי נדתה אפי' אם כל הראיות שבתוך ימי נדתה היתה ממעין פתוח כל שהיתה פוסקת וגם לא הוקבע וסת לתחילת ימי הראי'.

ומש"כ החז"ל דאם יש לה וסת קבוע שוב אינה חוששת לראיות שבתוך ימי נדתה, חילוק זה לא נזכר בשאר פוסקים, ובפרדס רמונים בכמה מקומות תמה ע"ז, ומדברי הפרישה והט"ז וסייעתם בסי' קפ"ט (סל"ב) דגרסי בב' לחודש מוכח דאפי' יש לה וסת קבוע בתחילת ראייתה חוששת לראיתה בתוך ימי נדתה וכן הקשה בשו"ת מהר"ם בריסק (ח"א סי' קל"ב) וכן מוכח גם מדברי הש"ך דתמה על השו"ע רק משום שראתה רצופים אבל אם תראה בר"ח ובג' לחודש מודה דקובעת וסת בתוך ימי נדתה אע"פ שקבעה בר"ח יעו"ש וכ"כ בפרי דעה וכ"כ בשו"ע הרב סי' קפ"ט ס"ק קי"ב ושאר פוסקים ע"ש, ואיך שיהיה אין זה כ"כ נפק"מ בזמנינו שאינו מצוי שתקבע לה וסת שוה לתחילת ראייתה ואדרבה יותר מצוי שבתוך ימי נדתה תקבע וסת מאשר בתחילתה וא"כ העיקר מה שנוגע לנו הוא ב' התנאים שכתב החז"ל דבעי' שתהא פוסקת וגם בפוסקת א"צ לחוש רק אחר שהוקבע וכן מבואר גם בשו"ע הרב סי' קפ"ד (סקכ"א) וסי' קפ"ט (סי' קי"ב) וכן כתב בפרי דעה סי' קפ"ט (סקע"א) וכתב בשו"ע הרב דלכן סתם בשו"ע (סי' קפ"ד ס"ו) דבפוסקת יש לה לחוש גם לזמן המשכתו כיון דבאמת א"צ לחשוש רק אחר שיהיה כן ג' פעמים דלא חששו להחמיר כ"כ בימי נדה לחוש לו קודם שנקבע כדרך שחששו בשאר וסת שאינו קבוע, ולפי דבריהם צריכה האשה לרשום לעצמה כשפסקה תוך ימי נדתה לדעת אם תקבע לה וסת שאע"פ שאינה צריכה לפרוש

ימים דלא בעינן הפסק מעל"ע אלא אפי' פוסקת בעלמא יש לחוש – ולא ביאר דעתו אם כהח"ד או כהשו"ע הרב ושם כתב עוד תנאי לזה דדוקא אם בדקה עצמה והי' נקי אז צריכה לחשוש אם הפסיקה מעל"ע שלם [וגם רק לאחר שהוקבע כבר כמש"כ החו"ד ושו"ע הרב] אבל אם לא בדקה בבדיקה רק שלא באה לחוץ ועל בגדיה והסדין לא מצאה כלום אין זה ראייה כלל שלא ראתה כי אפשר שכל הזמן בא קצת ומחמת מיעוטו לא נפל על הבגד או הסדין רק יצא עם השתנה וכדומה ובודאי ככה"ג אינה צריכה לחוש לוסת אחר ע"ש ודבריו ברורים ונכונים בטעמא דכיון דהוחזקה מעיינה פתוח כל זמן שלא בדקה ומצאה נקי חזקתה פתוח.

וּנְרָאָה להכריע כן למעשה דהא כבר תמהו הסד"ט והחו"ד דסוגיא דעלמא שאינה חוששת אפי' בפוסקת אשר לכן כתב החו"ד דאינה חוששת אא"כ הוקבע כבר וכ"כ בשו"ע הרב אלא דאכתי קשה נהי דאינה חוששת אא"כ הוקבע מ"מ תבדוק מתי היא פוסקת לדעת אם תקבע לה או לא וסוגיא דעלמא אינו כן וצ"ל דלא החמירו כ"כ לחייב בבדיקה ותלי' בסתמא דלא הפסיקה אא"כ יודעת שהפסיקה שבדקה עצמה ומצאה שהפסיקה שוב חוששת אם תראה באותו יום להח"ד או למחרת להשו"ע הרב ולאחר שתקבע יום זה. וכיון דלדעת התפארת למשה והסד"ט בדרך השני אינה חוששת כלל לוסת שבתוך ימי נדתה בכל ענין והראו לי ג"כ דבספר לבושי עז מהגר"ע אוערבך שליט"א הביא בסו"ס ק"צ בשם אביו הגרש"ז ז"ל דקבלה היתה בידי מורי ההוראה שבירושלים דלא חיישי כלל משום וסת בתוך ז' ימי נדתה א"כ יש לסמוך עכ"פ להקל ע"פ דעת הפרדס רמונים וערוה"ש דבראתה רצופים א"צ לחוש כלל ורק בלא ראתה רצופים יש לומר דנקבע בזמן הזה ויש סמך לזה מדברי הש"ך סי' קפ"ט (סקע"ב) ע"ש ובחו"ד וגם זה באופן שכבר בדקה עצמה או שידועת בבירור שהפסיקה ראייתה לזמן מה וגם לאחר שכבר נקבע ג' פעמים ואע"פ שלפי זה א"א לגרוס בשו"ע סי' קפ"ט (סל"ב) ורביעית בב' לחודש יש לסמוך על הפוסקים הב"ח והש"ך והמנח"י והחו"ד והגר"א ועוד דס"ל עיקר שיש לגרוס עשרים, ועוד דכבר כתבתי (לעיל אות א') דממה שכתב הב"י וכן פשט המנהג משמע דהמנהג להקל לגמרי בימי נדתה אפילו בזמן הזה ע"ש, ואף דכתבתי להקשות על סברת הפרדס רמונים ע"ש מ"מ כיון דסוגיא דעלמא שאינה חוששת כלל ואינן רושמי' לדעת אם תקבע לה וסת אין לנו לתפוס חומרא בזה ונסמוך על הפרדס רמונים בצירוף דעת התפארת למשה וכל זה בתוך

כולו בימי נדתה והראב"ד שכתב דיש לחוש שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה הוא דוקא היכא שודאי שופעת מימי זיבה לימי נדה אבל מספק לא חששו שמא שופעת מימי זיבה לימי נדה אלא תולין הכל מימי זיבה או נדה ע"ש ונראה מדבריו דאמרי' דכל הימים שהיתה שופעת הם או ימי זיבה או ימי נדה ולפ"ז אף שפסקה באותו יום וחזרה וראתה לא קובעת וסת בראי' זו כיון דאותו היום היתה שופעת א"כ כבר תלי' דאותו יום הוא מימי זיבה ושוב לא חיישי' באותו היום כלל, ולפ"ז אתי שפיר דברי השו"ע הרב דאותו יום שפסקה אינה חוששת לו [ונראה דלדבריו אם באותו יום שפסקה שוב התחילה לראות והמשיכה ראייתה עד למחרת דשוב אינו חוששת ליום המחרת דכיון שהיתה שופעת מיום שהיתה זבה והרי תלי' דאותו יום שפסקה מימי זיבה היתה וכו"ל וכיון ששפעה עד למחרת שוב תלינן דגם יום המחרת הוא מימי זיבה ולכן בעינן שתתחיל לראות רק ביום המחרת וכן משמע מדבריו ז"ל]. ולדברי השו"ע הרב מתיישב היטב הגירסא בשו"ע (סי' קפ"ט סל"ב) דגרסי' ורביעית בב' לחודש ומיירי שפסקה ביום א'. אלא דהפרדס רמונים וערוך השולחן כתבו דבעי' שלא תראה ימים רצופים דהיינו שצריכה להפסיק מעל"ע דאזי מיקרי מעיינה סתם וכפי' רש"י בלישנא ב' (דף יא.) וכבר כתבתי דלכאן צ"ב דבריהם עיין לעיל (אות ז') ולדעת החו"ד והשו"ע הרב אפי' ראתה רצופים חוששת אם פסקה ולא היתה שופעת או מדלפת אלא דיש נפק"מ דלדעת השו"ע הרב ביום שפסקה אינה חוששת ולדעת החו"ד אפי' ביום שפסקה חוששת.

י ובשו"ת דעת כהן (סי' ל"ה) כתב בשם זקינו הגה"צ מו"ה ר' ברוך רובין זצוק"ל [בתו הצדקת מרת מירל גאלה הי"ד היתה אשת הגה"ק רבי צבי הירש כהנא זצ"ל הי"ד אב"ד ספינקא בן הארחות חיים מספינקא סבו של מו"ח שליט"א] אבד"ק בריזדאוין ותלמיד הגה"ק משינאווע זצ"ל [והי' בן הגה"ק ר' מאיר מגלאגוב בן הגה"ק ר' מנחם מנדל מגלאגוב בן הגה"ק ר' אשר ישעי' מראפשיטן חתן בעל זרע קודש מראפשיטן זי"ע] דבעינן הפסק מעל"ע שלם דהיינו לילה ויום אבל אם ראתה רגע אחד לאחר השקיעה של מוצ"ש ועוד טיפת דם ראתה רגע אחד קודם השקיעה של יום שני אע"פ שלא ראתה מ"ח שעות פחות שני רגעים נחשב הכל לראי' אחת ואינה חוששת אלא לעונה ראשונה של הוסת. והיינו כדעת הפרדס רמונים הנ"ל, והוא ז"ל אמר כן בין בתוך ימי נדה ובין בתוך ימי זיבה דהיינו לאחר ז' ימים מתחילת ראייתה, אבל דו"ז הגה"צ ר' נחמן זצ"ל החמיר לאחר ז'

ואע"פ שהוחזקה בראיית דם ג"כ קובעת כל שראייתה הוא ע"י פוסקת דהויא לה כשתי ראיות ולכן כל שיודעת שפסקה זמן מה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת ליום המחירת וכמו שנתבאר בס"ד.

יא [כתב בשו"ע הרב (סי' קפ"ט ס"ק קי"ב) ובחור"ד (סי' קפ"ד ס"ק יז)] דאינה חוששת לראיות שבתוך ימי נדתה אלא אם כבר נקבע ג' פעמים וכדלעיל, וטעם הדבר כתב בשו"ע הרב דבאמת ז' ימי נדה הכל יודעים בהם למנותם מתחלת ראייה ואם חזרה וראתה בהם שנית תדע שהיא בתוך שבעה לראייתה ובתוך ימי נדתה הרי מדינא אינה קובעת ואינה חוששת כלל אלא משום חששא דטועות החמירו לחוש גם בז' ימי נדה לכן לא החמירו כולי האי בז' ימי נדה דליכא כ"כ חשש טועות דהכל יודעין למנותו וכל שעדיין לא קבעה אין חוששין מספק שמא תקבענו כדרך שחוששין בשאר וסת שאינו קבוע, והחור"ד כתב ג"כ כעין סברא זו בתוספת ביאור והוא דבאמת דעת הראב"ד דליכא חששא דטועות בזמן הזה ולדבריו אפי"ן אם קבעה לה וסת בתוך ימי נדתה לא נקבע כלל אלא דהרמב"ן פליג דחיישינן לטועות ולא מסתבר להשוות פלוגתא רחוקה כל כך דלרמב"ן דחיישינן לטועות תיחוש אפי"ן לראי' אחת דבזה י"ל דמודה הרמב"ן דלא חיישינן עד כדי כך דהוי כעין ספק ספיקא חדא דשמא התחלת הראי' היא העיקר כלומר דתחלת הראי' הוא תחלת ימי נדתה ואז אין חשש כלל להראיות שבתוך ימי נדתה ואפילו אם תימצי לומר שהראיות שבתוך ימי נדתה היא עיקר מ"מ אימר לא יבא ראייה זו לידי קביעת וסת כלל, ואף שהרמב"ן (פ"ה הכ"ב) כתב דאחד וסת קבוע ואחד וסת שאינו קבוע שוין בדבר היינו מצד הדין דס"ל להרמב"ן דכל יום כוסת בפני עצמו הוא וחוששת לכל ימי המשכתו ולא מפני חשש טועות אבל בפוסקת דחוששת רק לתחלת הוסת בזמן שהיתה שופעת אלא דבזמן הזה מפני חששא דטועות מחמירין לחוש לכל יום שתראה מודה הרמב"ן דאינה חוששת לוסת שאינו קבוע דהוי כעין ספק ספיקא.

יב [אם ראייתה השני' היתה לאחר ז' ימים מתחלת ראייתה הראשונה חוששת לה אפי"ן בפעם אחת בין להשו"ע הרב ובין להחור"ד דהא להשו"ע הרב רק בז' ימים הראשונים דיש מקום לומר דז' ימי נדה הכל יודעין למנותן א"צ לחשוש עד שתקבע אבל לאחר ז' ימי נדה ממנ"פ צריכה לחשוש אם נימא דטועות והוי עתה התחלת נדה פשיטא דחוששת לו ואפי"ן את"ל דבימי זיבה הוא הרי אע"פ שאין אשה קובעת וסת בימי זיבתה מ"מ מיחש חיישא לה בפעם אחת מדינא דגמרא כדאמר]

ימי נדתה אבל בתוך ימי זיבתה דגם לדעת התפארת למשה קובעת וסת יש להחמיר אפי"ן בלא ראתה רצופים אלא כדעת השו"ע הרב דפסקה היום וחזרה וראתה למחר קובעת וסת לאחר ג' פעמים וכמו שהכריע דודי זקני זצ"ל וכו"ל.

יג [י"ז יהיה נפק"מ בין ראייה שניה שראתה בתוך ז' ימים לראייה הראשונה, או ראייה שניה שראתה לאחר ז' ימים דבתוך ז' ימים דבעינן הפסקה של מעל"ע שלם להחזיקה במעין סתום בעינן שתפסוק בטהרה ע"י בדיקה שיהיה חזקת מעין סתום דכל שלא בדקה עצמה אמרינן מסתמא לא נסתם מעיינה אע"פ שלא הרגישה בדמים וגם לא מצאה דם על בגדיה או על הסדין אין מזה ראי' שנסתם מעיינה דלפעמים הדם הוא מועט כל כך שלא נתאסף עד כדי שיצא לחוץ ואחר זה נתאסף יותר ויוצא לחוץ או שיצא הדם עם מי רגליה וכדומה וכדקיי"ל בנדה (דף סח.) דבדקה עצמה לאחר זמן ומצאה טמאה, טמאה טומאת ודאי ולא אמרינן פסקה ביני ביני ע"ש ולכן בעינן בדיקה דוקא להחזיק עצמה שנסתם מעיינה ולאחר הפסקה של מעל"ע אם תראה שוב חוששת ליום זה, אבל לאחר ז' ימים לנדתה שחוששת אפי"ן אם ראתה ימים רצופים אלא דבעינן שתהי' פוסקת באמצע לזמן מה דהיינו שלא תהא שופעת ומזלפת כל הזמן דחשוב כראייה אחת בזה סגי אם יודעת בודאי ששוב אינה שופעת ומזלפת כגון שהרגישה שהיתה מזלפת טיף אחר טיף ושוב הרגישה שפסקה או שהיתה מתלכלכת בגדיה כל הזמן ושוב הפסיקה הלכלוך לזמן מה שמזה מוכח שהפסיקה הדליפה שוב חוששת אם תראה למחרת ולא בעינן בדיקה דלא בעינן שיסתם מעיינה אלא שתפסוק הדליפה ואם יודעת כן גם ללא בדיקה חוששת לה.

יד [אפי"ן לש"ב הרה"צ מחבר ספר דעת כהן בהערות לסי' קפ"ד במראה כהן (ס"ק ל"ח) שכתב שאפי"ן לאחר ז' ימים בעינן דוקא שיודעת שפסקה ע"י בדיקה והביא ממש"כ בשו"ע הרב (סוף סק"ב) לענין וסת הפלגה דבעי' שתפסוק בטהרה וכ"כ בשו"ת שארית יהודה ובתהלה לדוד יור"ד (סי' ס"ד אות ה') ע"ש, ולא נהירא דהתם שאני דלענין חישוב וסת הפלגה לא שאני לן אם היא שופעת או פוסקת כל שלא נסתם מעיינה היא בחזקת רואה ולכן לא מחשבינן הפלגת וסתה אלא מסוף ראי' ממש משנסתם מעיינה וה"ה לענין תלי' בימים שמעיינה פתוח דאיירי ביה התהלה לדוד ע"ש, אבל לענין חשש קביעות וסת שקובעת בתוך ימי זיבתה בעי' רק שלא תהי' שופעת או מדלפת ואע"פ שהיא בחזקת רואה הרי החזקה היא שרואה דם אבל אין כאן חזקת שופעת או מדלפת

ופרישה וכן צריכה לעקרו שלש פעמים כדין כל וסת קבוע. [ובכהאי גונא אם לא עשתה בדיקה להפסיק בטהרה אע"פ שהרגישה ששוב אינה שופעת או מזלפת אינה חוששת ליום זה דהא אפי' אם פוסקת אינה חוששת בתוך ז' ימים אא"כ אינה רואה כלל במשך מעל"ע וכיון שהיא בחזקת רואה ומעיינה פתוח אמרי' מסתמא יצא מעט דם מהרחם ועדיין לא יצא לחוץ דלפעמים הדם הוא מועט כל כך שלא נתאסף עד כדי שיצא לחוץ ואחר זה נתאסף יותר ויוצא לחוץ ולכן בעינן בדיקה שתתחזקה במעין סתום משא"כ בדין א' דלעיל דשם אפי' לא הפסיקה מעל"ע שלם אלא פסקה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת וכנ"ל כיון שהיא לאחר ז' לנדתה ולכן כל שיודעת ודאי שפסקה מלהיות שופעת או מדלפת חוששת לראי' השנית שראתה למחרת יום שפסקה לזמן מה].

ג) ולכן אשה שהפסיקה בטהרה ועל בדיקת יום ראשון מצאה דם יש להרב לחקור אותה אם ההפסק טהרה הי' לפני יום ז' לתחלת ראייתה אינה צריכה לרשום יום של הבדיקה הראשונה כיון שלא היתה מעל"ע בטהרה אבל אם ההפסק טהרה היתה ביום ז' לראייתה ומצאה על עד בדיקת יום ראשון יש לה לרשום יום זה לדעת אם תקבענו.

ד) וכן אם עשתה ההפסק טהרה ביום חמישי לראייתה ושוב ראתה על עד הבדיקה ביום שני של השבעה נקיים יש לה לרשום יום זה כיון שעברה מעל"ע שלם שלא ראתה בו, ואחר שעברה ז' ימים מתחילת ראייתה יש לה לרשום כל יום שתראה בו דם על עד הבדיקה בתוך השבעה נקיים ואם תקבע יום זה ג' פעמים יש לה דין וסת קבוע.

ה) מה שכתבתי שצריכה לרשום יום שראתה בו באופנים הנזכרים לעיל הוא רק כדי לדעת אם תקבע לה וסת ביום זה אבל כל זמן שעדיין לא קבעתו יום זה שלש פעמים אינה צריכה לפרוש ולבדוק ביום החודש או עונה בינונית מראי' זו השני', במה דברים אמורים שעדיין לא עברו שבעה ימים מתחלת הראי' הראשונה וראתה שנית אינה חוששת ליום זה עד שתקבענו שלש פעמים אבל אם ראתה ראייתה השניה לאחר שעברו ז' ימים מראייתה הראשונה חוששת לה אפילו בפעם אחת מיהו אם ראייתה זאת השניה היתה רק על עד בדיקתה שמצאה בו דם א"צ לחשוש אלא אם תקבענו שלש פעמים.

בנדה (ס"ג סד.) וכמו שכתב הב"י (סי' קפ"ט סל"ב) ועיין סד"ט (ס"ו ס"ט) ואף שהרשב"א ס"ל דאינה חוששת כמש"כ ב"י שם מ"מ למעשה הרי חשש הרשב"א לדברי הראב"ד ז"ל דפסק כרב פפא (שם) דחוששת לראי' אחת שבתוך ימי זיבה וכ"פ השו"ע (סי' קפ"ט סל"ג) לענין מעוברת וע"ש בגר"א (סק"ד) וע"ע בפרי דעה (סי' קפ"ד ש"ך סק"ט) וגם לפי דברי החו"ד יש לחוש כן דהא להראב"ד דלא חש חששא דטועות הרי לאחר ז' לראייתו חוששת לה כיון דעתה בימי זיבתה קאי ואין כאן ספק ספיקא דממנ"פ אם בימי זיבתה הרי חוששת ואם תחלת נדה ג"כ חוששת ולכן נראה דלדינא כשראתה לאחר ז' ימים לראיה הראשונה חוששת לו אפי' בפעם אחת, וכל זה בשראתה ראי' מרובה אבל אם מצאה דם רק על עד הבדוק לה יש לסמוך על הפוסקים שס"ל דבדיקת עד הבדוק קובעת וסתה רק בשלש פעמים.

יב) העולה לדינא בדין - אשה שהתחילה לראות דם ואח"כ הפסיקה לראות ושוב התחילה לראות:

א) אם התחלת הראיה השניה היתה לאחר שהפסיקה מלראות יום אתמול במשך היום זמן מה דהיינו שבדקה עצמה וראתה שהפסיקה הדם כגון שהפסיקה בטהרה ע"י בדיקה כדי להתחיל השבעה נקיים - אם התחילה ראייתה השני' רק למחר תרשום לעצמה יום זה. ואם יארע כן שלש פעמים תקבע לה וסת ליום זה כדין כל וסת, אבל אם ראתה שוב באותו יום שהפסיקה אינה חוששת לו ליום שהפסיקה וכן אם המשיכה ראייתה הזו עד יום המחרת אינה חוששת ליום המחרת [וה"ה אם יודעת ודאי שפסקה הדם כגון שהרגישה שהיא שופעת או מזלפת אע"פ שלא בדקה עצמה וראתה שוב למחר חוששת לו].

ב) במה דברים אמורים שכבר עברו שבעה ימים מתחלת הראיה הראשונה אבל אם התחלת הראיה השניה היתה בתוך ז' ימים מאז שהתחילה הראיה הראשונה אינה צריכה לרשום יום זה אלא אם עבר מעל"ע שלם שלא ראתה בו דהיינו שהפסיקה בטהרה ולאחר הפסקה של מעל"ע לילה ויום שלא ראתה בו חזרה וראתה שנית יש לה לרשום יום זה שחזרה וראתה שנית אבל אינה צריכה לפרוש ולא לבדוק, אלא אם אירע כן שלש פעמים אז קובעת וסת וצריכה בדיקה

סימן ה'

בירור בדין אשה שהיא בחזקת טמאה דאסורה עד שתאמר מבלתי

או לא וכן משמע מתוס' הרא"ש ומריטב"א בשם רש"י דהתביעה הוא בירור אם היא רואה עכשיו דם דרמיא אנפשה אם מרגישה עכשיו דם אבל בלא בא מן הדרך שאין הדרך להאריך בפיוס לא רמיא אנפשה אם מרגישה עתה בדם, ולפ"ז תכלית הבדיקה בלא בא מן הדרך הוא לברר טהרתה של עכשיו שהיא בחזקת טהורה עתה, ואם שיש לדחוק בהבנת דברי הרשב"א שגם הוא התכוין בפירושו כפי' התוס' מ"מ פשטות לשוננו מורה כמ"כ וכ"כ ברשב"א (בדף ה.). וכן משמע במאירי שכתב דכיון דבא מן הדרך דרכו לרצות ורצוי שלו זו היא בדיקתה שנותנת לב בעצמה ומרגשת עכ"ד.

ומבואר בגמרא דע"י תביעה מותרת אע"פ שאינה אומרת טהורה אני אלא כיון שמפייס ותובעה לתשמיש ושותקת הרי היא כאילו אמרה טהורה אני וכ"כ הריטב"א להדיא ופשוט. ותניא בברייתא במה דברים אמורים שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טמאה לעולם הוא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני, ואפילו בכא מן הדרך שדרכו להאריך בפיוס לא מהני התביעה לברר טהרתה אלא בעינן שתאמר לו טהורה אני, ותימה כיון דאמרנו דע"י התביעה והיא שותקת הרי היא כאילו אמרה בפירוש טהורה אני א"כ גם היכא שהניחה בחזקת טמאה ליהני התביעה ושתיקתה כהודאה שהיא טהורה ומה לנו יותר מזה שמסכימה לתשמיש וכי חשודה היא על איסור נדה. וכבר תמה כן בתוס' הרא"ש ותי' דאישנה קאי ואז הרי אין תביעה וצריכה שתאמר טהורה אני אבל בערה אין הכי נמי דגם התביעה – מה שהיא שותקת הוי כאומרת כפי' טהורה אני, וכ"כ בראב"ן (סי' של"ג) דבמוצאה ישנה עסקינן דאי ערה כיון דאינה מוחה ודאי טהורה היא עכ"ל, אבל התוס' (בדף יא:) ד"ה תניא פירשו דקאי נמי על ערה ואשמעינן דאפילו ערה טמאה עד שתאמר טהורה אני, וכ"כ הרמב"ן וז"ל ומיהו הניח בחזקת טמאה אף ריצוי לא מהני ליה עד שישמע מפיה טהורה אני ע"כ הרי דאף ע"י ריצוי והיינו בערה ג"כ אסורה עד שישמע מפיה טהורה אני, וכ"כ בחי' הר"א וכ"כ בספר התרומה (סי' צ"ג) וכ"כ רבינו יהונתן מלוניל הלכות נדה וז"ל אבל אם הניחה בחזקת טמאה אע"פ שעברו כמה ימים שהיתה יכולה ליטהר מטומאתה ולטבול הרי היא מוחזקת לו כחזקת איסור עד שישאל את פיה ותאמר נטהרתי מטומאתי עכ"ל וקאי שם נמי אערה וכ"ה כפי' רבינו יצחק קרקושה, והדבר תמוה דכיון ששותקת ומסכימה לתשמיש למה לי אמירתה בזה,

גמרא (דף יב.) ת"ר חמרין ופועלין והבאין מבית האבל ומבית המשתה נשיהם להם בחזקת טהרה ובאין ושוהין עמהם בין ישנות בין ערות בד"א שהניחן בחזקת טהרה אבל הניחן בחזקת טמאה לעולם היא טמאה עד שתאמר לו טהורה אני והא שמואל במאי מוקי לה אי בשיש לה וסת קשיא ערה ואי בשאין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה לעולם בשיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו, פי' דברייתא זו מיירי בעסוקה בטהרות כמ"כ התו' ובעסוקה בטהרות ס"ל לשמואל דאם יש לה וסת ערה בעיא בדיקה ישנה לא בעיא בדיקה ואם אין לה וסת בין ערה בין ישנה בעיא בדיקה, ובברייתא זו קתני נשיהם להם בחזקת טהרה דאינן צריכין בדיקה וא"כ ממנ"פ קשה לשמואל אי ביש לה וסת קשיא ערה ואי באין לה וסת קשיא בין ערה בין ישנה, ותי' הגמרא דמיירי באשה שיש לה וסת וכיון שתבעה אין לך בדיקה גדולה מזו.

ובביאור תי' הגמרא נחלקו הראשונים דהתוספות פירשו כיון שבא מן הדרך מפייסה ותובעה לתשמיש ואי חזיא כבר רמיא אנפשה שהרגישה בשעת ראייה וזוכרת אבל אם לא בא מן הדרך אסור בערה לפי שאינו מאריך בפיוס של תשמיש אלא בא עליה מיד ולא רמיא אנפשה לאזכורי שהרגישה, ובפשטות הכונה הוא דבבא מן הדרך כיון דדרך אז לפייס לא הצריכו בדיקה דבעת התביעה רמיא אנפשה אם הרגישה או לא וזוכרת ואם הרגישה תאמר לו טמאה אני ולא גזרו שמא לא יאריך בפיוס, אבל אם לא בא מן הדרך שאין הדרך להאריך בפיוס אסור אע"פ שיאריך עתה דכיון שאין הדרך להאריך בפיוס גזרו שמא לא יפייס והצריכוהו בדיקה דוקא. ולכאז' משמע מזה דאין תכלית הבדיקה לברר טהרתה של עכשיו אלא תכלית הבדיקה שעל ידה תהא נזכרת אם הרגישה בזמן האחרון לביאת דם, שהרי בכא מן הדרך התביעה הוא במקום הבדיקה והיתר התביעה הוא מפני שמתוך שמאריך בפיוס נזכרת אם הרגישה בדם ואין לך בדיקה גדולה מזו א"כ ה"ה הבדיקה בלא בא מן הדרך הוא מפני שעל ידה נזכרת אם ראתה או לא.

והרשב"א בשם רש"י פי' כל הבא מן הדרך דרכו לפייס ומתוך כך רמיא אנפשה ומרגשה אי איכא דם או לא אבל שוהה עמה בעיר אין דרכו לפייס ולפיכך ערה בעיא בדיקה עכ"ל משמע מלשון זה דמרגשת עכשיו אם איכא דם ולא שהוא בירור על זמן הקודם אם ראתה

כתוס' הרא"ש וראב"ן דמה שאמרו הניחה בחזקת טומאה אסור לבוא עליה עד שתאמר לו טבלתי קאי אישנה דוקא וע"ז העלה המרדכי הטעם דחיישינן שמא אירע שלא יכולה לטבול אבל ערה מותרת עכ"פ בבא מן הדרך שדרכו לפייס וכיון ששותקת הוי כאמרה לו בפ"י טהורה אני ואילו היתה לה אונס פשיטא שהיתה אומרת לו ועל כרחך שתיקתה והסכמתה לתשמיש הוי כאומרת בפירוש טהורה אני ולפי טעם זה יתכן דכש"כ בלא בא מן הדרך דמותרת אפי' אינו מאריך בפיוס כל שהיא ערה דכיון שיודע שהכינה עצמה לטבילה והי' בידה לטבול בלא שום אונס כל שמכינים עצמם לתשמיש ושותקת הוי כאמירה בפירוש טהורה אני, וכיוצא בה כתב באו"ז בשם רשב"ם דמה דאמר רבי יוחנן בעלה מחשב ימי וסתה הוא דוקא בהלך לדרך אבל ביושב אצלה אפילו חישוב ימי וסתה א"צ ואינו נמנע מתשמיש כיון דאיתיה במתא רמיא אנפשה אי מותרת לבעלה אם לאו עכ"ד ור"ל שא"צ לישאל אם טהורה היא דודאי מדלא אמרה ליה מידי הרי היא בחזקת טהורה אלא דלהלכה לא קיי"ל כן ואפי' יושב אצלה אסור עד שישאלנה עכ"פ כ"ז ניחא ע"פ דברי התוס' הרא"ש, אבל לשיטת התוס' ורמב"ן דהניחה בחזקת טומאה אסורה עד שתאמר לו טבלתי ואפי' ערה ואפי' בא מן הדרך שדרכו לפייס ולא אמרינן ששתיקתה הוי כאומרת לו בפירוש טבלתי א"כ ה"ה שוכבת אצלו ג"כ לא מהני דבעינן אמירתה ממש א"כ אין שום נפק"מ אפי' יודע שהלכה לטבול כל שלא אמרה טבלתי אסור לבוא עליה וזה ברור. ועוד קשה דברשב"א בתוה"ב (דף ז.) מבואר להדיא דליכא נפק"מ בין שוהה בעיר לבא מן הדרך ולעולם היא בטומאתה עד שתאמר לו טהורה אני ע"ש משמע דליכא נפק"מ לדינא.

שוב האיר ה' עיני וראיתי בגליון אור זרוע (סי' של"ח) שחסר הרבה בדברי אור זרוע שם ושוב ראיתי בספר קובץ שיטות קמאי נדה (דף טו.) שהעתיקו מכת"י דברי האור זרוע ושם מבואר כל מש"כ המרדכי בשמו באריכות, ושם מוכיח האו"ז בכמה ראיות דהלכה כר"ח דטבילה בזמנה מצוה ואחד מראיותיו הוא מהירושלמי הזה דא"ר יוחנן שונה אני אפילו אחר ג' שנים מותר אם בא מן הדרך מותר לבוא על אשתו שיש לה וסת ושהתה אחר וסתה ז' ימים ואין צריך לישאל לה ולא חיישינן שמא לא טבלה והטעם אמר רבי חנינא זאת אומרת שאסור לאשה להשהות בטומאתה הרי דטבילה בזמנה מצוה דחזקה שלא בטלה מצותה וודאי טבלה וכתב ע"ז האו"ז דהא ליכא למימר דטעם ההיתר משום

ובמאירי כתב מפני שטומאתה ודאי וטהרתה ספק לכן בעינן שתאמר טהורה אני והוא ע"פ הגמרא טו: דאין ספק מוציא מידי ודאי אך מ"מ תמוה דאין לך בירור גדולה מזו, וכמו בחזקת חבר דהוי ודאי וודאי שם בגמרא כש"כ הכא שהיא מתרצה בפנינו לתשמיש תהא בגדר ודאי.

ובמרדכי בהלכות נדה (סי' תשמ"ב) הביא בשם אור זרוע לפרש דברי הגמרא בפרק כל היד שם אימור דאמר רבי יוחנן אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה בספק ראתה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוה ליה ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי, ופי' דחיישינן שמא אירע לה אונס שלא יכולה לטבול וכתב עוד דבזה פליג אהירושלמי דמשמע התם דאפי' ודאי ראתה א"צ לשאול ולהבבלי אסור עד שיברר אם היא טהורה עכ"ד, והנה באו"ז (סי' שני"ז) לא מצאתי טעם זו וגם מש"כ המרדכי דפליגי הבבלי וירושלמי ג"כ לא מצאתי באו"ז ובאמת לכאור' דברי המרדכי תמוהים דלהדיא מבואר בירושלמי פרק כל היד (ה"ד) דהיכא דודאי ראתה כגון שילדה ולד תוך הזמן שבטלה חזקתה ואין ספק מוציא מידי ודאי ואסורה עד שתאמר טהורה אני אלא היכא דהוי ספק אפי' לאחר שלש שנים מותר באשה שיש לה וסת לאחר ששהתה ימים שתוכל לספור ולטבול דכיון שאסור לשהות בטומאתה אמרי' את"ל שראתה ודאי טבלה וסמכינן ע"ז כיון דהוי רק ספק ראתה ולפ"ז אין מחלוקת בין בבלי לירושלמי, אלא דהמרדכי הבין דג' שנים הוא ג"כ בגדר ודאי ולכן עשה פלוגתא וצ"ע, שוב מצאתי בלחור"ש סי' קצ"ז סק"א שהעיר כן.

עכ"פ מבואר במרדכי טעם חדש דחיישינן שמא אירע לה אונס ולא יכולה לטבול ולכן אסור לבוא עליה עד שישאלנה ועפ"ז כתב הלחם ושמלה (סק"א) דדוקא בבא מן הדרך אין טבילתה ודאי כי שמא לא הגיע זמנה לטבול או מחמת אונס לא היה לה באפשרי לטבול, אבל כשהוא בעיר והוא יודע מתי נטמאה ושעתה זמן טבילתה ומכש"כ כשהוא יודע מתי לבשה לבנים ושהכינה עצמה היום לטבילה וגם היה בידה לטבול בלי שום אונס והיא ערה ושוכבת אצלו נראה מצד הסברא דחזקת טבילה זו ודאי חזקה אלימתא היא כמו חזקת חבר דמוציא מידי ודאי עכ"ד ולכן דחה דברי החו"ד (חידושים סק"א) שכתב ואפילו שוכבת אצלו לא מהני עד שתאמר לו בפירוש טבלתי כן מוכח מתוס' עכ"ד, ולענ"ד לכאור' דברי הלחור"ש צ"ע ודברי החו"ד שרירין וקיימין דמהמרדכי ליכא שום ראי' די"ל דס"ל

דכשבאה ושוכבת אצלו מהני, וע"ע מש"כ בערוה"ש (קפ"ד סמ"ו) וצ"ע].

אבל באמת עדיין אינו מתיישב כל הצורך דמ"מ היכא שהוא יודע שהכינה עצמה לטבול וגם בידה לטבול מהיכי תיתי ניוחש חשש הנ"ל דיצרה אלבשה הלא אפי' חשודה על הנדות נאמנת לומר שטבלה כיון דאינה חשודה רק לתיאבון וכיון דמקוה לפניה אין זו תיאבון כש"כ בבת ישראל הכשירה גם בלא אמירתה ורמיזתה כיון דבידה לטבול לא שביק היתרא ועביד איסורא.

לכן נלענ"ד לומר טעם הדבר דהצריכו חכמינו ז"ל אמירתה דוקא אפי' בערה ולא סמכו על התביעה והשתיקה שיהא חשוב כאמירה ה"ט מפני דגזרו ערה אטו ישנה, ובישנה בעינן אמירתה דוקא אפי' להתוס' הרא"ש והמרדכי שמא אירע לה אונס ולא טבלה וליכא תביעה שיהא שתיקתה הוכחתה ולכן גזרו גם על ערה אטו ישנה כדי שלא להכשל באיסור נדות ובעינן דוקא שתאמר טהורה אני ולא מהני תביעה וה"ה לפ"ז דלא מהני גם אם היא מתחלת בדבר סימן דעשו סייג וגדר לדבר שתוציא מפיה טהורה אני שזה הכרחי כשהיא ישנה ולכן גם בערה בעינן דוקא שתוציא מפיה טהורה אני.

ולפ"ז יוצא דבעינן שתוציא מפיה טהורה אני וכמו שמוכח מהתוס' ורמב"ן וחי' הר"א וספר התרומה ועוד דגם בערה לא מהני תביעה ואין נפק"מ בין אם הוא התחיל לקרב אליה או היא מתחלת בדבר סימן ואפילו שוכבת אצלו לא מהני וכמש"כ החו"ד וכפשוטו לשון הברייתא עד שתאמר לו טהורה אני וכ"כ בדרכי תשובה בשם לבנון נטע.

ולכאן יש להעיר מדברי הש"ך (סי' קצ"ב סק"ד) שכתב ועכשיו אין נוהגים לשאול לכלה אם שמרה שבעה נקיים שסומכין על שהשושבינים רגילים להודיע להחתן אם היא טמאה וא"כ ה"נ בערה ושוכבת נאמר כיון שרגילה להודיע אם עדיין לא טבלה תסגי בכך וי"ל דהכא גם רגילה להודיע שטבלה ג"כ ולכן אין שתיקתה מוכחת כלום אבל עיקר הטעם נראה דבחתן לא חייבו לברר כיון דלא גייסא ביה וכמו שאמרו (בפסחים עב:): יבמתו דבזיז לא הו"ל לשיוולי ולכן סמכו על השושבינים שרגילים להודיע או י"ל דבחתן לא שייך למיגזר אטו ישנה, שהרי אסור להתייחד עמה עד שידע שהיא טהורה, ולכן יש לסמוך על השושבינים משא"כ בסתם ערה ושוכבת דאיכא למיגזר אטו ישנה בעי' שתאמר בפיה טהורה אני.

דהוי ספק שמא לא ראתה חדא דבג' שנים א"א שלא ראתה ותו היכי דייק מינה ר' חנינא דאסור לאשה להשהות בטומאתה דלמא שאני הכא משום דיכול להיות שלא ראתה אלא ש"מ דודאי ראתה עסקינן וע"ז כתב האו"ז מיהו פליגא היא אתלמוד דידן דמוכח דר' יוחנן לא אמר אלא בספק ראתה אבל ודאי ראתה מי יימר דטבלה הוי ספק וודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי משמע התם דאדרבה ר' יוחנן סבר דטבילה בזמנה לאו מצוה דאי מצוה היא חזקה שלא בטלה מצותה ושוב כתב די"ל דלעולם ס"ל לר' יוחנן גם בבבלי דטבילה בזמנה מצוה והא דלא אמרינן חזקה שטבלה משום דחיישינן שמא אירע לה אונס שלא יכלה לטבול ובוזה פליגי הבבלי והירושלמי אם חיישינן שמא אירע לה אונס או לא חיישינן ואמרינן חזקה שטבלה כדי לקיים מצות טבילה בזמנה. ולפ"ז צ"ל דמה שאמרו בירושלמי בתר הכי משמואל ומר' יוסי הם חולקים על ר' יוחנן ור' חנינא יעו"ש היטב בפירוש הפני משה, ולפ"ז ליכא כלל ראי' מדברי המרדכי לדידן דס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה א"כ ליכא חזקה שטבלה ובעי בירור להוציא מחזקת טומאה, אלא דהלחוו"ש מעצמו מדמהו לזה דס"ל דאם יודע שהולכת לטבול אע"פ דס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה איכא חזקה שטבלה שהרי בידה לטבול וכש"כ דמעשה השכיבה חשיבא כדיבור ע"ש, אבל לפמש"כ הרשב"א דגם בשוהה בעיר צריכה שתאמר טבלתי והרי שוהה בעיר מסתמא יודע שהכינה עצמה לטבילה ושהגיע זמן טבילתה ואפ"ה לא אמרי' חזקה שטבלה ובעינן בירור ולא מהני תביעה.

אלא דמ"מ צריך להתבונן בטעמא דהאי מלתא למה לא יוכל לסמוך עליה בערה למה לא נימא אי איתא דלא טבלה היתה מודיעה לו והרי בכל עסקי נדה סמכינן עליה וודאי לא היתה מכשילתו באיסור נדה והיתה מגדת לו שלא טבלה, וראיתי בפרדס רמונים (מקש"ז סק"א) שביאר דידוע דסתם נשים דעתן קלות וע"כ חיישינן אם יבוא עליה בלי שאלה מקודם אימא יצר אלבשה ואף היא לא תגיד לו ולא מסתפי מבעלה כי כאשר יתוודע לו שלא טבלה אף היא תשים אמריה הלא גם הוא ידע שהיתה טמאה ועכ"ז בא אליה בלי שאלה כלל אם טבלה או לא ע"כ חשבה שרצונו לבוא עליה בנדתה ויצר אלבשה והסכימה גם היא לזה עכ"ד, ולפ"ז י"ל דודאי הוא אסור לו לקרוב אליה אף כשהיא ערה דאין לסמוך על שתיקתה בוודאי טמאה ומטעם הנ"ל אבל כשהיא מתחלת לעשות דבר סימן מטהרתה דליכא חששא הנ"ל אין אמירתה מעכבת, וכ"כ בערוך השולחן (ס"ד) [ומשמע שם

ע"ש ואולי יש לדחות דסמוך לוסתה קילה לה כיון דטהורה היא לכן לא מהני שוכבת אצלו משא"כ בטמאה ודאי.

פירות הנושרים להלכה:

לכתחלה יש לדקדק שתוציא מפיה שטבלתי וטהורה אני ובדיעבד יש לסמוך דכתביעה או רמז וכיו"ב מהני כל שיודע שהכינה עצמה לטבילה.

סימן ו'

אמרה לבעלה טמאה אם נאמנת מדין וספרה או מדין שויה

צריכה אמתלא כתב בתוס' הרא"ש משום דנדה קילה לה מאשת איש שאין בה מיתה להכי סלקא דעתך דנאמנת גם בלא אמתלא ובשיטה מקובצת כתב דכיון דיש לה תקנה דהא מיא בשקעא תיזיל ותטבול אי לאו דקושטא הכין לא עברה אדאורייתא כולי האי במידי דיש לה תקנה לאחר ז' ע"ש וצ"ב דהרי סוף סוף יש כאן סתירה בדיבורה ואיך נאמין לדיבורה השני בלא שום אמתלא ואפשר דכונתם דסמכינן דודאי יש לה סיבה וטעם למה אמרה בתחלה טמאה ולא מחייבינן לה להוציא האמתלא מפיה דכיון דיש לה תקנה ודאי לא משקרת ולא נחשדה על כך וסמכינן לומר דיש לה אמתלא.

והמהרש"א ומהר"ם שי"ף פירשו דהספק היה כיון דיש לה מיגו דאי בעי אמרה היום שטבלתי ובזה אינה סותרת דיבורה הראשון דאתמול היתה באמת טמאה אלא שהיה ביום ו' לספירתה והיום שטבלתי וטהורה אני וכיון שיש לה מיגו הו"א דנאמין לה גם במה שאמרה טהורה הייתי ולא נטמאתי כלל ולא נצטרך אמתלא וקמ"ל דאף בזו צריכה אמתלא, ולא ביאר המהרש"א למה באמת צריכה אמתלא ולא נאמנת ע"י המיגו ואפשר דמסקנת הגמרא דלא מהני מיגו באיסורא כמש"כ מהרש"א בכתובות (דף ט:): וע"ש פנ"י וקרני ראם, גם לא ביאר למה א"א למיפשט מאשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת במיגו וצריכה אמתלא, והמהר"ם שי"ף כתב דהתם אין לה מיגו דעכשיו נתגרשתי ע"ש, אבל בחידושי הפלאה שם כתב דגם התם אית לה מיגו דנתקדשתי על תנאי וכע"ז כתב החו"ד (סי' קפ"ה סק"ג) דאית לה מיגו דמת בעלי או מיגו דנתגרשתי היכא דמתחלה לא אמרה אשת איש אני אלא אמרה אשת איש הייתי דהוי כמפרש דבריה הראשונים דמה שאמרה מתחלה אשת איש הייתי היינו הייתי כבר ועכשיו גרושה

ועוד ראי' לזה מפסחים (עב:): דלא מהני מה שבאה ושוכבת אצלו וצריך לשואלה דאמרי' התם דהיכא שהוא מסופק אם הוא סמוך לוסתה ובא עליה בלא שאלה אע"פ שהיתה מראה עניני חיבה שמתאוית לתשמיש ויש מצוה לשמחה בכה"ג אם היתה נדה חייב חטאת ע"ש בתוס' ולא אמרי' טעה בדבר מצוה הרי שאע"פ שהיא התחילה ברמזים ושותקת חייב לשאול אם טהורה היא כיון שיש ספק שמא שעת וסתה הוא

שאלה א) אמרה לבעלה טמאה אני מפני שהגיע הוסת וחזרה ואמרה טהורה הייתי ואין לה אמתלא אינה נאמנת ויש להסתפק אם בעלה חייב לפרוש ממנה ביום השלשים לאמירתה טמאה אני וכן בשאר עונות הוסתות.

שאלה ב) אמרה לבעלה טמאה אני ואח"כ אמרה טהורה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ויש להסתפק אם לא נתנה אמתלא לדבריה אלא חזרה ואמרה היום שטבלתי וטהורה אני כלומר שהיו ג' אמירות טמאה אני טהורה הייתי ולא נטמאתי כלל ואמירה ג' דאמת הדבר כמו שאמרת תחלה דטמאה הייתי אבל היה בסוף ספירת הנקיים והיום שטבלתי וטהורה אני ומיירי באופן שיתכן הדבר שהיה באמת כך האם נאמנת באמירה השלישי או שצריך ספירה מיום שאמרה טמאה אני.

והנראה שהדבר תלוי בפלוגתא ראשונים ואחרונים וכדי לעמוד על הברור נעתיק סוגית הגמרא והפוסקים. איתא בכתובות (דף כב.) ת"ר האשה שאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני נאמנת והא שויה לנפשה חתיכה דאיסורא אמר רבא בר רב הונא כגון שנתנה אמתלא לדבריה תניא נמי הכי אמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני אינה נאמנת ואם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת ומעשה נמי וכו' בעא מיניה שמואל מרב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני [פ"י רש"י לא היתה נדה] מהו אמר ליה אף בזו אם נתנה אמתלא לדבריה נאמנת תנא מיניה ארבעים זימנין ואפ"ה לא עבד שמואל עובדא בנפשיה, וכתבו התוס' חזרה ואמרה טהורה אני מהו פירוש מועיל אמתלא או לא אבל אין לפרש מהו אם צריכה אמתלא או לא מדקאמר אף בזו אם נתנה כו', והסברא שהי' מקום לומר דבעא מיניה שמואל מרב אם

שתוכל לספור ולטבול וליכא מיגו דהיום טבלתי וספיקת הגמרא דלא תצטרך אמתלא הוא כפי' הרא"ש או השיטה וכמש"כ לעיל וכן עובדא דשמואל מיירי בכה"ג שלא היה לה מיגו אבל היכא דאית לה מיגו לעולם נאמנת בדיבורה בתרייתא שנתברר דמה שאמרה תחלה טמאה היתה בשקר ולא אמרינן שויה אנפשה חתיכא דאיסורא וכן ראייתי בספר גופי הלכות שהביא בשם הישועות יעקב (סק"א) שמתבאר מדבריו דמהני מיגו ושכן כתב בשו"ת חמדת משה (יור"ד סמ"ט) ויתבאר עוד בס"ד בסמוך, אבל החו"ד (בסק"ג) חידש דלפי דבריו דשפיר שייך שויה לענין נדה א"כ בעברו עליה ימים שראויין לספור ולטבול ויש לה מיגו דטבלתי ואמרה לא טבלתי וטהורה הייתי אינה נאמנת בלא אמתלא כיון דשויה אנפשה חתיכא דאיסורא, וכ"כ בשב שמעתתא (ש"ו פ"ט) דשייך שויה אנפשה לגבי נדה וכתב שם הטעם דמש"כ הר"ן דאינה נאמנת היינו דוקא לאפקועי נפשה מבעלה אבל לומר שראתה נדה אינה מפקעת עצמה מבעלה ובתחלת נשואין נשאת על דעת כן שלא יהא כופה ומשמשותו בעת שתאמר טמאה אני לך ואחרי טהרתה עוד תשוב לבעלה וכהאי גונא יכולה עצמה למשוי נפשה חתיכה דאיסורא.

אבל בערוך השולחן (סי' קפ"ה ס"ז) כתב דאין אנו צריכים לסברא זו דכיון שהתורה האמינתה א"כ מיד כשאמרה טמאה אני האמינתה התורה והוי כעדים ולכן כשם שאין אומרים מיגו במקום עדים כמו כן אין לומר כאן מיגו עכ"ד, ולענ"ד נראה לומר עוד בזה דלא אמרינן מיגו אלא היכא שנתברר דמה שאמרה אמת היא דאת"ל דמשקר הי' לה לומר שקר זו אבל כל זה היכא שיתברר שבאמת לא היתה שקרן כלל אבל כשאמרה טמאה ואח"כ טהורה שיתברר שאמירת טמאה היתה בשקר וטהורה אמת הרי נתברר ע"י המיגו שבאמת משקרת היתה מתחלה ולא טענינן למסית דלא אמרינן מיגו לשקרן ולכן אינה נאמנת לומר טהורה הייתי אפי' ע"י המיגו והשתא אתי שפיר ספיקא דשמואל אם הא דאשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאינה נאמנת הוא משום דלא אמרי' מיגו דמת בעלה וכיו"ב שהרי בזה יתברר דטענה הראשונה בשקר יסודה ואבדה הנאמנות ולהכי צריכה אמתלא וא"כ ה"ה באמרה לבעלה טמאה אני או דלמא דלעולם אמרי' מיגו גם בכהאי גונא אלא אינה נאמנת משום שויה אנפשה ולכן באמרה טמאה אני דלגבי בעלה לא אמרינן שויה דמשועבדת היא לו וכמש"כ הר"ן נאמנת במיגו ולא צריכא אמתלא וקמ"ל דגם בזה צריכא אמתלא דלא אמרי' מיגו בכה"ג וגם המקשן בתחלת

אני והיינו לדעה ראשונה בשו"ע אה"ע (סי' קנ"ב ס"ו) ע"ש בבית שמואל (סק"י), וא"כ קשה מה צד הספק דלא תצטרך אמתלא כיון שיש לה מיגו מ"ש מאמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני דאית לה מיגו ואינה נאמנת בלא אמתלא.

ותירצו בהפלאה ובחו"ד ע"פ דברי הר"ן סוף נדרים (דף ז:) דמדינא ודאי אין האשה נאמנת לומר טמאה אני לך שנאנסתי כדי להפקיע עצמה מבעלה שהיא משועבדת לו ולא אמרינן בזה שויה לנפשיה חתיכא דאיסורא ולכן לא דמי להא דאמרה פנויה אני דאע"פ שיש לה מיגו לא מהימנא דהתם כיון שאמרה מתחלה אשת איש אני הרי שויה אנפשה חתיכא דאיסורא דאינה משועבדת לשום אדם ומה תועיל המיגו ולהכי בעינן אמתלא דוקא משא"כ בטמאה אני דנדה דמשועבדת לבעלה הרי לא מצית לשויה אנפשה חתיכא דאיסורא לכן הוה אמינא דלא בעינן אמתלא, וא"כ ע"כ הא דנאמנת לומר טמאה אני לך בנדה, הוא משום דהימנא רחמנא, אבל אילו לא היתה לה נאמנות, לא היתה אסורה מדין שויה כמו בטמאה אני לך דזנות, וכיון שנאמנת לומר טמאה א"כ מהני מיגו, ונאמנת לומר טהורה הייתי במיגו דהיום טבלתי ומסקינן דאף בזה צריכא אמתלא והטעם בזה לא ביאר ההפלאה, אבל החו"ד ביאר דמסקנת הגמרא דיש נפק"מ בין טמאה אני לך דזנות לטמאה אני לך דנדה דשאני נדה דהימנא רחמנא נגד הבעל והיתה נאמנת בשעת אמירתה נגד הבעל היתה ג"כ נאמנת על עצמה לשויה אנפשה חתיכא דאיסורא ואע"פ שעכשיו יש לה מיגו ונתברר דאמירת טמאה אני לך היתה בשקר מ"מ כיון דבשעתה היתה נאמנת דהימנא רחמנא נעשית גם שויה ע"ע חתיכא דאיסורא וצריכה אמתלא אבל בטמאה אני לך דזנות דאוסרת עצמה אבעל לעולם ולא הימנא רחמנא בזה נגד בעלה לא מצית ג"כ לשויה אנפשיה חתיכא דאיסורא.

והאמרי ברוך בהגהותיו לספר חו"ד דחה דבריו דכיון שנתברר עתה לפי דבריה דבאמת טהורה היתה שהרי יש לה מיגו א"כ מה שאמרה תחלה טמאה אני לך היא בשקר א"כ היתה משועבדת אז לבעלה ולא היה בידה לשויה נפשה איסורא לבעלה אף על זמן מועט דאין אדם אוסר של חבירו על חבירו ע"ש ולפ"ז עדיין צ"ב למה מסקינן בגמרא דאף בזה צריכא אמתלא כיון דלא שייך בזה שויה אנפשה חתיכא דאיסורא ואפשר דס"ל דהגמרא מיירי באופן דליכא מיגו דהיום טבלתי דמיירי שהיתה בחזקת טהורה לפני אמירתה טמאה אני ששימש עמה וא"כ עדיין לא עברו הימים

הדין שוב אין מקבלים לאמתלא דידה דכיון שלא אמרה אמתלא זו מיד הודית שאין לה אמתלא ע"ש וכש"כ הכא שאמרה בשקר טהורה הייתי, אבל הראב"ד בספר בעלי הנפש (ריש שער הפרישה) כתב דהיכא דאמרה טמאה אני וחזרה ואמרה טהורה אני לא מהימנא דהא שויתה לנפשה חתיכה דאיסורא עכ"ד הרי כתב דמה שהאשה נאמנת לומר טמאה הוא מדין שויה אנפשה, וא"כ לפ"ז שפיר יכולה לומר היום טבלתי.

וי"ש נפק"מ לדינא ג"כ באשה שאמרה טמאה אני ובעלה בא עליה אם מלקין אותו על פיה, דאם היא נאמנת מוספרה לה, לוקה עליה, אבל אם אינה נאמנת ואסורה רק מדין שויה, אינו לוקה עליה, ורק בהחזקה נדה בשכנותיה, או כשאמרה לרבים והחזקה בזה לוקה, דכל שהחזקה לרבים, הוי כעדות גמורה, דכל שמחזיק עצמו ברבים אמרינן דודאי וברור לו בלא שום ספק דהמעשה היה כך, וסוקלין ושורפיין על החזקות, ועיין בהגהות חשק שלמה (כתובות דף כ"ב). כתב, דאינו לוקה, כיון דאינה נאמנת ואסורה רק מדין שויה [ולכאורה גם אם נאמנת אינו לוקה דכיון דמהני אמתלא הוי התראת ספק וצ"ע], וצ"ב מסוגיא דשבועות (יח ע"א) היה משמש עם הטהורה ואמרה נטמאתי דחייב קרבן, אלמא דנאמנת, ועיין ש"ש שמעתתא ו' פיי"ט, וצ"ע ואכמ"ל.

ועוד נפק"מ לדינא לענין אם צריך לפרוש ממנה ביום שלשים מאמירתה טמאה אני מפני שהגיע הוסת דאם אמרי' דהוא רק דין שויה אנפשה חתיכה דאיסורא לא שייך לאסור ביום וסתה דהא באמת מאמינים אותה שלא נטמאה מחמת המיגו שיש לה אלא שנאסרה מדין שויה ואין לזה שייכות עם חזקת וסתות אבל אם נאמנת מדין תורה על אמירתה טמאה אני מפני שהגיע הוסת צריך לפרוש ממנה ביום שלשים דמחזקינן לה מכח עדותה שנטמאה, ובשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צ"ה) כתב דגם מדין שויה אסורה ביום ל' מאמירה זו ולענ"ד נראה כמש"כ אמנם היכא דאין לה מיגו דהיום טבלתי דאינה נאמנת באמירתה טהורה הייתי וגם אמירתה טמאה הוא רק מדין שויה שהרי הוא נגד חזקת טהרה וכמש"כ בשב שמעתתא בזה יש לדון יותר דשויה לגמרי על עצמה אפי' לענין חשש וסתות ומ"מ נראה יותר כמש"כ דכל דהוי דיבור נגד דיבור אינה אסורה אלא מדין שויה ומחזקי' לה בחזקת טהרה לענין וסתות.

ודבר זה אי נאמנת מדין תורה מוספרה לה או שהוא דין שויה תליא באשלי רברבי וראש המדברים

הסוגיא שהקשה והא שויה אנפשה חתיכה דאיסורא הכי קאמר דאפי' את"ל דאית לה מיגו מ"מ תיאסר מדין שויה.

ואיכא נפק"מ לדינא דאם אמרינן דלעולם אית לה מיגו, וכדעת הפלאה וחוו"ד וש"פ אלא דאסורה מדין שויה א"כ המיגו מברר דבאמת טהורה היא ודיבורה הראשון שקר ואסורה מדין שויה אבל אם אמרי' דלא מהני מיגו, וכמו שכתב בערוך השולחן, א"כ לא נתברר שהדיבור השני אמת הרי נשאר לנו הסתירה בין ב' האמירות ומסברא אמרינן דרק דיבור השני שקר ולא דיבור הראשון שהרי לא הוחזקה כפרן ומסתבר דאיתרע לה הנאמנות רק מדיבורה השני שסתרה עצמה וא"כ טמאה היא מדינא דנאמנת על אמירתה הראשונה ויש לומר דבזה תליא ספיקתנו אם שוב יכולה לומר היום טבלתי דאם אמרינן דאית לה מיגו וטענת טהורה הייתי אמת אלא דאסורה מדין שויה י"ל דנאמנת עתה לומר היום טבלתי אם יתכן במציאות שכבר היתה טמאה לפני אמירתה טמאה, דעד כמה ששויה אנפשה הרי לא שויה יותר מזה, דיש לפרש כונתה טמאה אני שהיום יום ז' לספירת נקיים אם יתכן כן באמת, וא"כ מהני אמירתה דהיום טבלתי אבל אם אמרינן דמיגו לא מהני והוחזקה כפרן באיסור נדה זו שהרי נאמנת מדינא על טמאה אני לך אלא על אמירתה טהורה הייתי אינה נאמנת והוחזקה שקרן בזה יש לומר ששוב לא מהני אמירת היום טבלתי שחשודה להכשיל בעלה וצריכה לספור לפנינו ז' ולטבול.

ונראה שהוא פלוגתא ראשונים דבתוס' רי"ד כתובות (דף עב.) כתב מנין לנדה שסופרת לעצמה שנאמר וספרה לה לעצמה פי' והיא נאמן לבעלה לומר טמאה אני וטהורה אני עכ"ל מוכח מדבריו דמה שהאשה נאמנת לומר טמאה אני הוא ג"כ מדין תורה מוספרה לה וא"כ מה שאינה נאמנת לומר טהורה הייתי ודרך שחוק אמרתי לך מתחלה מפני שכיון שהאמינתה תורה לומר טמאה הרי היא כשנים ואינה נאמנת שוב להכחיש ולא אמרי' מיגו במקום עדים וכמש"כ בערוך השולחן הנ"ל או מטעם שכתבתי דלא אמרי' מיגו בכה"ג, או לדעת החו"ד (סקפ"ה סק"ה), דמירי שהגידה בבי"ד ששוב אינו חוזר ומגיד אפילו ע"י אמתלא ע"ש. וא"כ נשאר מדין תורה אמירתה טמאה ושוב אינה נאמנת גם לומר היום טבלתי כיון שחשודה על איסור זה דיצרה תקפה שהרי אמרה טהורה בשקר וכע"ז כתב בפרדס רמונים ש"ך (סוף סק"ה) דאם מתחלה כשחזרה ואמרה טהורה אני ואמרה אמתלא שאינה מתקבלת ע"פ הדין כגון שדרך שחוק אמרה וכדומה אז גם אם אח"כ נתנה אמתלא המתקבלת עפ"י

עליה הרי עבר על לאו דנדה, ונפסל לעדות, וכ"כ בערוה"ש דנאמנת מדין תורה מ"וספרה לה" ע"ש. ומדברי כמה פוסקים (בסי' קפ"ה) משמע דס"ל שהוא דין שויה והם החו"ד (בסק"ג ובסק"ה) וכ"מ בפלתי (סק"ב) ע"ש וכ"מ בפרדס רמונים ש"ך (סוף סק"ה) ע"ש, אבל בפרד"ר בפתחה לסי' קפ"ז סוף חקירה א' כתב שהוא דין נאמנות ע"ש, ולענין הלכה נראה שהוא ספיקא דדינא ויש לחוש להחמיר באיסור תורה שאמירתה טמאה אני נאמנת מדין תורה מוספרה לה וכמ"כ בתוס' רי"ד.

פירות הנושרים להלכה:

א אמרה לבעלה טמאה אני שהגיע הוסת ושוב אמרה טהורה הייתי ודרך שחוק אמרתי בתחלה טמאה וצריך לפרוש ממנה גם ביום וסת מאמירה זו.

ב אמרה טמאה אני וחזרה ואמרה למחרת היום טבלתי נאמנת אם יתכן שבאמת היתה ביום ו' לספירתה אבל אם אמרה טהורה הייתי ואין לה אמתלא ושוב אמרה טמאה הייתי ביום ו' לספירה והיום טבלתי אינה נאמנת וצריכה ז' ימים מאמירת טמאה אני ואז תטבול ותטהר.

סימן ז

-א-

בדין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת

תשמיש גם בג' פעמים הראשונים, ומ"מ להלכה הסכים הרמ"א דיש לבדוק ג"פ הראשונים גם קודם תשמיש שלא הגיה בשו"ע על זה, והטעם דחושש לדעת הרמב"ן והרא"ש והמרדכי שהצריכו בדיקה גם קודם תשמיש. [וע"ע במקור חיים דבאמת הרמ"א חולק רק לא הגיה ע"ז מפני שנהגו כן לבדוק קודם תשמיש ע"ש גם בכו"פ ופרדס רמונים נקטו עיקר לדינא דא"צ בדיקה לפני תשמיש יעו"ש].

והטור כתב בשם הרמב"ן שהוסיף עדיין בדיקה אחת לה קודם כל תשמיש ותשמיש, ובפשטות הכונה דבג' פעמים הראשונים חייבת לבדוק גם קודם תשמיש וכן מבואר ברמב"ן בחידושו ובהלכותיו, אלא דבפרישה (ח"ק) דקדק מלשון כל תשמיש ותשמיש דצריכה בדיקה לעולם קודם תשמיש ולא ג' פעמים לחוד, וכתב וכן נראה דאין טעם לג' פעמים קודם תשמיש אבל הבית יוסף כתב

בוה בשב שמעתתא שמעתתא ו' פ"ח שכתב דהא דכתב בשו"ת מהריב"ל במי שקידש בתו בעודה קטנה לפלוני ושוב אמר אמתלא שלא קידשה דאינה נאמנת באמתלא כיון דהימניה רחמנא דדוקא באשה שאמרה אשת איש אני דאין לה נאמנות רק מדין שויה אנפשה ולכן אין סוקלין אותה כדאמרי' בקידושין (דף ג:) להכי מהני אמתלא אבל בקידשתי בתי דסוקלין על ידו דנאמן הוא מדין תורה לא מהני אמתלא דלפ"ז צ"ל דהא דנאמנת באמתלא באמרה טמאה אני משום דנאמנות אשה באמירת טמאה אינו מדין וספרה דקרא לא קאי אלא אספירת נקיים אבל לומר טמאה אינו אלא משום דשויה אנפשה חתיכה דאיסורא וכן הוא מסקנת השב שמעתתא (שם פ"ט) יעו"ש באורך, וכן דעת החשק שלמה וכו"ל וכ"כ בפרדס רימונים סימן קפ"ה (ט"ז סק"ב), דאם אמרה רק לבעלה אינה נאמנת, ואסורה רק מדין שויה ע"ש, מיהו בשו"ת רמ"א (ס"ב) משמע דהוא דין נאמנות וכ"כ בשו"ת חמדת שלמה (ס"ג נ"ו), וכן דעת החו"ד אלא שלדבריו אם היה חוץ לבי"ד נאמנת לומר טהורה הייתי ולכן אינו לוקה עליה דהוי התראת ספק, ומ"מ נפק"מ לעונש בידי שמים, דכל זמן שלא חזרה אסורה מה"ת, דנאמנת מדין תורה, וכן נפק"מ אם נפסל לעדות, דכיון דנאמנת ובא

הנה דעת הרי"ף דצריכה לבדוק ג' פעמים הראשונים הוא בעד אחד והיא בעד אחר, ונחלקו הראשונים אם גם לפני תשמיש חייבת לבדוק דהראב"ד כתב להדיא בבעלי הנפש והביאו ב"י דדעת הרי"ף שאינה צריכה בדיקה אלא לאחר תשמיש וכן משמע מלשון הרשב"א בתורת הבית הקצר וכן הבינו הרא"ש והטור דברי הרי"ף, והמרדכי הבין מדברי הרי"ף דצריכה בדיקה גם קודם תשמיש, וכן הבין הרמב"ן בחידושו (דף יב:) בדעת הרי"ף וכ"ה בחי' הר"א שם, והרא"ש אף שלא הבין כן דעת הרי"ף מ"מ כתב כן ע"פ פשט הרי"ף בסוגיא, והב"י כתב דאין הכרח מדברי הרי"ף שא"צ בדיקה לפני תשמיש דשפיר יש לפרש דהצריך בדיקה לפני תשמיש גם כן ע"ש, אלא שהב"י בסוף דבריו כתב דכל הראשונים מודו בוה, והדרכי משה תמה עליו דודאי מדברי הרא"ש והטור וראב"ד ורשב"א מוכח דהבינו שא"צ בדיקה לפני

תשמיש דהא בין כך חייב בכתובה אבל לטעם הב' שבהגהת פרישה חייבת לבדוק, וכיון שמבואר בשו"ע דחייבת לבדוק כל הג' פעמים לפני תשמיש דמשמע דאפי' לא ראתה בפעם הראשון חייבת לבדוק על כרחך דא"א לפרש כטעם הדרישה.

ובסד"ט העלה עוד ב' טעמים לדבר חדא דחיישינן שמא מחמת חימוד תשמיש ראתה לפני תשמיש ובבדיקה ג"פ מוחזקת שאין לה חימוד תשמיש וכתב ע"ז וזו דוחק, והטעם מפני שלא מציינו דחימוד תשמיש מביא דם לפני תשמיש רק בכלה בתבעוה לינשא. ועיין בחו"ד (סק"ג) שכתב דה"ה דיש לחוש באשה שאין לה וסת לחימוד תשמיש ע"ש מ"מ נראה דכונתו רק בשעת תשמיש ממש ולא לפני תשמיש, עוד טעם העלה בסד"ט דאם לא בדקה לפני תשמיש א"א לידע אם ראתה מחמת תשמיש אם לאו ע"ש וכבר חזר מזה הסד"ט (בסי' קפ"ז סק"ב) והוא מחלוקת אחרונים אם הוי רמ"ת בכה"ג או לא והארכנו בזה לקמן (סי' קפ"ז) ע"ש, והסכמת אחרונים הדרישה וסד"ט והפלא"ה ושו"ע הרב דטעם הבדיקה דלפני תשמיש הוא מכח מיגו.

ול"פ"ז אם הבדיקה דלפני תשמיש צריכה חו"ס אם לאו תליא בפלוגתת הראשונים אם בעסוקה בטהרות שחייבת לעשות בדיקה לפני תשמיש לבעלה אם צריכה חו"ס דמה שאמרו מתוך שמהומה לבייתה אינה מכניסתו לחו"ס אם תקנו חכמים רק שא"צ להכניס או דחיישינן שהיא עושה שלא כדין עיין רמב"ן ורשב"א (בדף ה.) ואפשר דכיון דעיקר דין בדיקת ג"פ דקודם תשמיש הוא חומרא בעלמא דלרוב ראשונים א"צ כמש"כ בדרכי משה אלא שהב"י החמיר כן ע"פ דברי הרמב"ן ורא"ש וכ"כ בכו"פ ומקור חיים ופר"ר דמצד הדין א"צ בדיקה דלפני תשמיש א"כ יש לסמוך אהראב"ד דמהני קינוח וא"צ חו"ס וכן משמע בסד"ט (סי' קפ"ד סק"ג) דנקט כן לדינא דא"צ חו"ס, ובפרט דלדעת החו"ד א"צ חו"ס אפי' אחר תשמיש כל שכן לפני תשמיש, מיהו באחר תשמיש מבואר להדיא בשו"ע הרב דצריכה חו"ס והביא מרשב"א ור"ן (דף ה.) ור"ל דרק לענין בדיקה דקודם תשמיש נסתפקו אם צריכה חו"ס ע"ש.

ול"פ"ז לאחר ג"פ הראשונים שאינה בודקת אחר תשמיש אין שום ענין לבדוק לפני תשמיש דכל הבדיקה דלפני תשמיש אינו אלא מכח המיגו דבודקת אחר תשמיש דלא כמו שהבין הפרישה בדעת הרמב"ן והב"ח בדעת המרדכי והוא שיטה יחידאי נגד כל הראשונים, ואפי' הרמב"ם והרא"ש שהצריכו בדיקה לעולם לפני

ג"פ גם בקודם תשמיש עכ"ד, ורצונו לומר דבשלמא ג"פ אחר תשמיש י"ל כמש"כ הר"ן דיש לחשוש שתראה מחמת תשמיש אבל קודם תשמיש למה לה לבדוק ואלא על כרחך מדהצריך הרמב"ן לבדוק גם קודם תשמיש צ"ל הטעם משום דאין לה וסת חיישינן שמא ראתה ולכן כל מה דאפשר לתקן להנצל מחשש איסור כרת מתקנינן לה ולהכי בודקת קודם תשמיש וא"כ צריכה לבדוק לעולם קודם תשמיש, וכן הבין הב"ח מדברי המרדכי בדעת הרי"ף דצריכה בדיקה לעולם קודם תשמיש אבל לאחר תשמיש סגי בג"פ הראשונים, וצריך לפרש מפני דיש כאן ב' חששות א' שמא מחמת כובד תשמיש תראה וע"ז מהני חזקה ג"פ שבודקת אחר תשמיש, ולטעם זה לא צריכה בדיקה קודם תשמיש, ב' כיון שאין לה וסת חיישינן שמא ראתה כבר או שתראה עכשיו ולכן כל מה דאפשר להזהר עבדינן ולכן בודקת קודם תשמיש ולכן לא מהני בזה ג"פ אלא צריכה לבדוק כל ימיה קודם תשמיש.

אך מדברי הראשונים שהצריכו בדיקה רק ג"פ לפני תשמיש וכמו שכתב הרמב"ן להדיא וכ"ה במאירי וכ"כ בית יוסף וכ"ה בשו"ע והסכמת הפוסקים צריך ביאור מה טעם יש בדבר, ומצינו כמה טעמים באחרונים בדרישה (סק"ב) כתב שכדי להוציאה בלא כתובה צריכה לבדוק קודם תשמיש דאל"כ תאמר גם לפני תשמיש היה דם וכ"ה בסד"ט (סי' קפ"ז סק"ב), אבל בהגהות פרישה (סק"ח) כתב הטעם דמיגו דבעי בדיקה לאחר תשמיש בעי נמי בדיקה לפני תשמיש וכמו שאמרו (דף יא:) לענין עסוקה בטהרות דצריכה בדיקה בשעה שעוברת לשמש את ביתה מיגו דצריכה בדיקה לאחר תשמיש וה"ה באינה עסוקה בטהרות שהצריך הרי"ף ג' פעמים הראשונים בדיקה אחרי תשמיש לכן צריכה נמי בדיקה לפני תשמיש וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ב), ובחי' הפלא"ה כתב ג"כ הכי וכתב דגם כונת ב"י בפירושו להרי"ף שלא הוצרך להזכיר בדיקה דקודם תשמיש דכל שצריכה בדיקה בסוף צריכה בדיקה בתחלה דהיינו מכח מיגו כמו שאמרו ז"ל על עסוקה בטהרות ע"ש. וכ"כ בסד"ט (סק"ד) במסקנתו (בד"ה ועתה) וביאר כן כוונת ב"י, (ועיין בפרדס רמונים שמפקפק בסברא זו).

ונפק"מ בין הטעמים אם לא ראתה דם אחר בעילה ראשונה דמבואר ברמב"ם בהלכות אישות (פכ"ה ה"ט) דאם בעל פעם אחת ולא נמצא דם ואח"כ חזרה להיות רואה דם בכל עת תשמיש יוציא ויתן כתובה ולא יחזור עולמית ע"כ והביאו ב"י (סו"ס זה) וא"כ לטעם הדרישה סגי בשבדקה פעם ראשון ולא ראתה דם שוב אינה בודקת עוד שני פעמים רק אחר

והרמ"א הכריע להחמיר רק בדבר שהרמב"ם והרא"ש שוין בדבר אבל במה דפליגי ביניהם צירף בו לקולא דעת הפוסקים שא"צ כלל בדיקה לבעלה ולכן אף דהרא"ש מחמיר לבדוק לאור הנר הקיל בזה כיון דיש פוסקים מקילין לגמרי וגם הרמב"ם לא החמיר בזה כמו שביאר בשו"ע הרב [משא"כ לענין ג"פ הראשונים יש מקום להחמיר כיון שהכריע השו"ע בסתם כן] ולכן ה"ה לענין לעשות בדיקות תמיד לפני תשמיש אם אינה עושה אחר תשמיש דלדעת הרמב"ם אין בו תועלת ולחוש לדעת הרא"ש לחוד לא חיישינן, ובספר מלבושי טהרה כתב להחמיר לעשות בדיקות תמיד לפני תשמיש, ולענ"ד חומרא יתירה הוא דאפי' בג"פ הראשונים לרוב הפוסקים הוי חומרא בעלמא כש"כ אחר ג"פ דלא חיישינן לזה זולת לדעת הר"ח והרא"ש ונתבאר שהשו"ע לא חש כלל לזה וכמבואר ברמ"א דא"צ לבדוק העדים בין תשמיש לתשמיש.

והג"ה לענין בדיקות לאחר תשמיש אם צריכה להיות מיד תוך שיעור וסת לאחר ג"פ הראשונים באשה שאין לה וסת נראה דיש ג"כ נפק"מ בין הרמב"ם והרא"ש דלהרא"ש א"צ בדיקה מיד דאפי' כשתבדוק לאחר זמן יתברר אם היא טמאה או לא דאין מטרת הבדיקה שתתחזק באינה רואה מחמת תשמיש אלא לראות אם לא הגיע וסתה וזה סגי אחר שיעור וסת ג"כ אבל להרמב"ם שיסוד הבדיקה הוא משום טהרות י"ל דצריך מיד דבעסוקה בטהרות מבואר בכמה ראשונים דהבדיקה צריכה להיות תוך שיעור וסת, אלא דלהרמב"ם באשה שיש לה וסת מוכח דס"ל דאין לבדוק תוך שיעור וסת שלא יהא לבו נוקפו ופורש ומדלא חילק הרמב"ם כלל משמע דה"ה באין לה וסת אין לבדוק תוך שיעור וסת, וה"ה בג"פ הראשונים דלדידהו אין שום חילוק בין ג"פ ראשונים לאחר ג"פ ראשונים, אבל השו"ע דסתם כדעת הרי"ף דהחשש הוא משום רמ"ת בג"פ ראשונים צריכה להיות תוך שיעור וסת כמו שכתב ברמב"ן, וגם לדידה נראה לכאור' דהבדיקה מיד הוא לטובתה שאם בודקת מיד ולא ראתה אזי אפי' תבדוק אחר כך ותראה לא תהא נאסרת משום רמ"ת אבל אליבא דאמת אם לא בדקה מיד ובדקה אח"כ ולא ראתה מוחזקת בזה שאינה רואה דלא חיישינן שנאבד וא"כ לכאור' א"צ גם לכתחלה לבדוק מיד דיש לסמוך על רוב נשים שאינן רואות מחמת תשמיש אלא א"כ ראתה פעם אחת מופלג מהתשמיש דאז יש לחוש שמא כבר ראתה בשעת תשמיש שהרי לא בדקה מיד לכן יש לבדוק ג"פ מיד, אך מסתימת דברי רמב"ן לא משמע כן וכ"ה בשו"ע הרב (סק"ג) שצריכה לבדוק מיד וצ"ע.

תשמיש יש לומר דהוא ג"כ מטעם שהצריכו אחר תשמיש לכן החמירו להצריך גם קודם תשמיש, אך מדברי הרא"ש שהקשה דעיקר הבדיקה לא הזכיר רבי חנינא דהיינו בדיקה לפני תשמיש שתדע שהיא טהורה היא המתירה לשמש מוכח דס"ל דלשיטה זו טעם חיוב הבדיקה דחיישינן שמא פירסה נדה ולכן צריכה לברר טהרתה לפני תשמיש א"כ י"ל דזה עיקר הבדיקה, ואגב זה הצריכו גם בדיקה דלאחר תשמיש שמא ראתה מחמת תשמיש וא"כ י"ל דאחר ג"פ הראשונים אף שאינה בודקת אחר תשמיש מ"מ יש ענין עכ"פ בבדיקה לפני תשמיש שזה עיקר הבדיקה להרא"ש.

אמנם בדעת הרמב"ם בגדרי חיוב הבדיקה צריך ביאור קצת דלשיטתו לעולם צריך בדיקה לפני ואחרי תשמיש בין לטהרות ובין לבעלה אלא דביש לה וסת יש נפק"מ לענין הבדיקה לפני תשמיש אם הוא מדינא או רק משום צניעות דלטהרות הוא מדינא מוכח מיגו ולבעלה הוא רק משום צניעות וטעם חיוב הבדיקה לא נתבאר בדברי הרמב"ם ולכאור' אין לפרש דחיישינן שמא פירסה נדה תחתיו או שמחמת תשמיש ראתה דא"כ למה פסק הרמב"ם (הלכה י"ז) שאין צריכין לבדוק העדים אחר כל תשמיש ותשמיש ומסתימת הרמב"ם מוכח דקאי גם על אשה שאין לה וסת וכמו שהבין הרמ"א ז"ל (ס"ב) ועיין סדרי טהרה ומקור מים חיים שמפקפקין בזה יעו"ש אך האמת דזה משמעות שיטת הרמב"ם דלדעתו המשניות מיירי בין לטהרות ובין לבעלה וכמו שכתב בכסף משנה (שם) וכ"ה בב"י, וכ"כ בשו"ע הרב (סק"ז), ואילו להרא"ש דחושש שמא פרסה נדה חייבת לבדוק לאור הנר אפי' משמש מטתו פעמים הרבה דמשנה זו מיירי ביש לה וסת דוקא ובעסוקה בטהרות, ואולי י"ל דס"ל להרמב"ם דכל תקנת חכמים לעשות בדיקות גם לבעלה הוא משום לא פלוג בין טהרות לאינה עסוקה בטהרות ורק לענין יש לה וסת לא בעינן בדיקה לפני תשמיש מצד הסברא גם בעסוקה בטהרות אלא משום מיגו להכי לא החמירו לענין בעלה. [ועי' בחי' הר"א (דף יב) כתב לפרש דעת הרמב"ם ביש לה וסת דבודקת רק אחר תשמיש שמא מחמת תשמיש ראתה ולא הרגישה ע"ש וצ"ל דודאי זה יסוד הטעם מיהו זה חששא רחוקה ולא גזרו כן אלא משום טהרות וכדי שלא לחלק בין אשה לאשה גזרו כן גם על שאינה עסוקה בטהרות]. וא"כ לפ"ז אם אינה עושה הבדיקות דלאחר תשמיש אחר ג"פ אין לו מקום להחמיר לעשות הבדיקות לפני תשמיש לחוש לדעת הרמב"ם כי כל ענין הבדיקות אינו מפני חשש ראי' אלא מפני שלא חילקו בין טהרות לבעלה, משא"כ להרא"ש יש מקום לחומרא זו וכנ"ל.

הרמב"ם והרא"ש וכ"כ בלחור"ש וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (חדשות סי' צ"ג) דבימים אלו שאין להם וסת ראוי להן להחמיר ולחוש באותן הימים כולן כדברי הגאונים [דהיינו לעשות בדיקה לפני ואחרי תשמיש] הואיל ועלולין וימי עונתן הן. ועיין במה שכתבתי בדין משנית וסתה דהיינו עד ז' ימים יעו"ש.

פירות הנושרים להלכה:

א אשה שיש לה וסת קבוע וכן אין לה וסת קבוע בתוך זמן שאינה רואה בהן כלל דהיינו וסת תרוה"ד אסור לה לבדוק עצמה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

ב ואם מצוה לה לבדוק מותרת לבדוק רק לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

ג בעל נפש שאינו מחמיר לצוות לא הפסיד.

ד אשה שאין לה וסת צריכה בדיקה ג' פעמים הראשונים לאחר שכלו דם בתולים לפני תשמיש ואחר תשמיש.

ה בדיקה דלפני תשמיש תעשה בשעה שמכינה עצמה ואינה צריכה חורין וסדקין אלא מכניסה העד קצת ובודקת ותבדוק את העד קודם תשמיש.

ו בדיקה דלאחר תשמיש תעשה מיד ותכניסנו בחורין וסדקין ויכולה לעשותו גם כששוכבת אפרקיד.

ז לא עשתה הבדיקה מיד אלא אחר כך במשך הלילה ולא ראתה דם עלתה לה.

ח לאחר ג"פ הראשונים שוב אינה צריכה בדיקה לא לפני תשמיש ולא לאחר תשמיש.

ט ומ"מ ראוי לבעל נפש להחמיר ולצוות לבדוק לפני תשמיש ואחר תשמיש תמיד בימים שלאחר וסת תרוה"ד ובדיקות אלו אין לעשות מיד אחר תשמיש אלא אחר כך במשך הלילה. ועכ"פ תחמיר לעשות קינוח שתשהה העד על גופה בשעה שאינה שוכבת אפרקיד.

י ואם ימים שנבוכה בהן הוא עד ז' ימים בלבד ראוי לכל אדם להיות כבעל נפש להחמיר ולחוש לעשות בדיקות לפני תשמיש ואחר תשמיש.

יא אשה שמצויה אצלה חבורות ופצעים אין לה להחמיר בזה.

ונראה פשוט בדביקה דאחר תשמיש מהני אפי' כששוכבת אפרקיד דכיון דצריכה חו"ס ליכא סברא דכותלי בית הרחם מעמידין הדם דהא מקנח במוך גם כותלי בית הרחם והחור"ד דהצריך רק קינוח התנה שלא לעשות כן בשעה ששוכבת אפרקיד וה"ה בדיקה דלפני תשמיש שנתבאר לעיל שיש להקל בקינוח צריך לעשותה בשעה שאינה שוכבת אפרקיד.

והנה הכרעת השו"ע באשה שאין לה וסת בפשטות הוא כדעת הרי"ף שהוא דעה ראשונה בסתם אלא שהזכיר דעה שני' או מפני שכבר נהגו להחמיר וכן הבין המנחת יעקב כמו שכתב בהגהות שמן למנחה (סי' קפ"ד) על דעת אביו המנחת יעקב ועיין בהגהות והערות (שם אות ג'), או כדי שבעל נפש יחמיר לעצמו כדעת הרמב"ם והרא"ש וכמו שכתב בשו"ע הרב (סק"ז) דהשו"ע הביא דעת הרמב"ם והרא"ש מפני שראוי לבעל נפש לחוש לדעתם.

וכתב בתורת השלמים דמקום שהמנהג להקל כהש"ך שלא להצריך בדיקה כלל אפי' ג"פ ראשונים אין צריך להחמיר כי יש להם גדולי פוסקים שיסמכו עליהם אבל במקום שאין מנהג אין להקל נגד פסק השו"ע כלומר דצריך בדיקה ג"פ הראשונים מדינא ולחומרא לפני ואחרי כל תשמיש ותשמיש וכ"כ בשו"ע הרב, והחור"ד כתב דאפי' במקום שנהגו להקל אין להקל לגמרי אלא שתעשה עכ"פ קינוח שזה יכול כל אדם לעשות בקל וכיון דהראשונים חששו לדברי הרי"ף וגם המחבר ורמ"א הכריעו כן ראוי לחוש לדברי ר"ח שלדעתו צריך ג"כ ג"פ ראשונים עכ"פ אלא שהצריך יותר מזה אבל עכ"פ לענין ג"פ ראשונים דעת ר"ח ורוב פוסקים ושו"ע ורמ"א דצריך בדיקה מי יבוא אחריהן להקל ועכ"פ תעשה קינוח. ועיין בפתחי תשובה (סק"ב) שכתב ועיין חו"ד שכתב דאף האומרים דא"צ בדיקה היינו בדיקת חו"ס וכו', ור"ל דאף לשיטת הש"ך דס"ל דא"צ בדיקה כלל כג"פ ראשונים ושכן המנהג היינו דוקא לענין בדיקת חו"ס אבל מ"מ צריכה קינוח דאין להקל כולי האי נגד ר"ח ורוב פוסקים והמחבר ורמ"א שהסכימו דצריך בדיקה מדינא עכ"פ ג"פ ראשונים ועיין בהגהות והערות ולמה שכתבתי אתי שפיר. וכן פסק הב"ח להחמיר כהרמב"ם והרא"ש.

וכתב בכו"פ (קס"ג) דכולי עלמא נוהגים לבדוק אחרי וסת דתרוה"ד דהיינו בימים שעלולה לראות וכל המרבה לבדוק משובחת ע"ש והיינו דחיישי' לדעת

-2-

אם ראוי להחמיר לצוות לאשתו לבדוק לפני תשמיש באשה שיש לה וסת

דוקא כשהיא מחמרת מעצמה אבל אם הוא מחמיר על עצמו ומצוה לאשתו שתהי' בודקת פשיטא דליכא כאן חשש לבו נוקפו מפני דמרגשה דהרי הוא שצוה לה לבדוק ולא מפני שהרגישה. ומבואר בזה דברי רבינו שמחה דמתחלה כתב שאין אשה רשאה להחמיר וכו' ושוב כתב רשאי אדם להחמיר על עצמו וכונתו שהוא יצוה לה לבדוק ע"ש, ומ"מ אף לפי דברי הכו"פ יש נפק"מ בין פי' התוס' לפי' רבינו שמחה לענין בדיקה אחר תשמיש דלדברי ר"ח הא דאינה בודקת אחר תשמיש הוא מאותו הטעם דכיון שבודקת חושש שמא הרגישה וכל שכן הוא שיש לחשוש טפי שמא מחמת תשמיש הרגישה דם ולבו נוקפו ופורש אלא דהגמרא הסתפק בזה דלמא אין לחוש לזה ותבדוק לברר שלא ראתה שהרי בעסוקה בטהרות מצינו חילוק בין קודם תשמיש דאינו חיוב אלא מכח מיגו משא"כ אחר תשמיש הוא חיוב מדינא וא"כ דלמא גם לענין בעלה יש מקום להחמיר יותר, וע"ז מסיק דגם בזה לא תבדוק דלבו נוקפו ופורש, ולפ"ז אם הוא יצוה לה לבדוק אין לחוש דליכא חשש הרגשה שהרי בודקת מפני שמצוה לה לבדוק, אבל מדברי רבינו שמחה שכתב דרק קודם תשמיש מותר להחמיר ולצוות לה שתבדוק מוכח שאחר תשמיש אסור דיש בזה משום לבו נוקפו ופורש א"כ ע"כ צ"ל דרבינו שמחה למד כפי' הר"ן דלבו נוקפו ופורש וז"ל דא"כ לבו נוקפו לומר בשעת תשמיש ראתה דם ועם הטמאה שמשתי ופורש ממנה עוד עכ"ל ופירש בשו"ע הרב (סי' קפ"ד סק"ג) כונתו שאם תמצא דם יהיה לבו נוקפו ששימש עם הטמאה ופורש ממנה עוד, ולכן אסורה לבדוק אע"פ שמצוה לה לבדוק.

אמנם לכאור' יש לדון בגוף דברי הר"ן אם נתכוון לזה דהרי יש לפרש כונתו שאם תחמיר לבדוק סמוך לתשמיש יחשוב שהרגישה וראתה דם מחמת תשמיש דהרי לטהרות גרידא א"צ לבדוק סמוך לתשמיש לדעת הר"ן וע"כ הא דמיהרה עצמה לבדוק היא מפני שהרגישה וא"כ לבו נוקפו שמא ראתה דם ויפרוש ממנה ולפ"ז אם מצוה לה לבדוק גם לדעת הר"ן מותרת לבדוק סמוך לתשמיש, וכן נראה לכאור' מדברי הר"ן דהא באינה עסוקה בטהרות לא הסתפק הגמרא כלל והיינו מכח אותה סברא דלפני תשמיש שיחשוב שהרגישה, ורק בעסוקה בטהרות דבלא"ה צריכה בדיקה הסתפק הגמרא אם תבדוק עצמה מיד וע"ז אמרי' דלבו נוקפו דכיון דא"צ לבדוק מיד והיא מיהרה לבדוק מיד יחשוב

כתב בהגהות מיימוניות פ"ד מהלכות איסורי ביאה (אות כ) וז"ל וכתב רבינו שמחה שאין אשה רשאה להחמיר על עצמה לבדוק אחר תשמיש אבל לבדוק קודם תשמיש רשאי אדם להחמיר על עצמו וכדתנן כל היד המרבה לבדוק וכו' וכן משמע מעובדא דאמר רב כהנא שאילתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא כו' ע"ש ובהגהות מיימוניות דפוס קושטא הגירסא הוא אבל קודם תשמיש מצוה וכ"ה בב"י ודרכי משה (ריש סימן קפ"ד).

ואיכא למידק דהך ראי' שהביא רבינו שמחה מעובדא דאמר רב כהנא הוא ראי' לסתור דהא אמר רב כהנא שאילתינהו לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לכו בדיקה ואמרו לי לא אלמא דאין כאן מצוה ושבח לבדוק לפני תשמיש דודאי אילו הי' בזה איזה מצוה ושבח הי' מחמירי לנפשיהו, וגם אם נפרש כפירוש התוס' דהיו באין מן הדרך לזמן קבוע מידי שבת או מידי חודש והספק אם באין מן הדרך נשיהם להם בחזקת טהרה וכשהיא ישנה א"צ אפי' להקיצה והסתפק דאפשר דלעצמן החמירו להקיצן ואמרו לא מ"מ אכתי אין מכאן ראי' דבערה הצריכו בדיקה, ואה"נ דלהרמב"ם שהצריך בדיקה לצניעות לפני תשמיש ליכא להקשות מכאן דאפשר שיפרש כנ"ל אך רבינו שמחה שהביא מכאן ראי' לדבריו צ"ע דמה ראי' הוא זו. שו"מ בפתחא זוטא (סי' קפ"ד) שהקשה כן ע"ש ואולי י"ל דרבינו שמחה למד דמצרכי לכו בדיקה הכוונה לאחר תשמיש דהרי לפני תשמיש פשיטא דמותר להחמיר, ואמרו לי לא ש"מ דאחר תשמיש אסור להחמיר וכונת רבינו שמחה להביא ראי' דאחר תשמיש אסור להחמיר ודו"ק.

והנה הב"י כתב דרבינו שמחה חולק על דברי התוס' שפירשו בבעיא דרבי זירא אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה דהכונה לפני תשמיש ומסקינן דלא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש, ורבינו שמחה ס"ל דקאי אלאחר תשמיש אבל קודם תשמיש מצוה הוא לבדוק, וכתב ב"י שהטור ס"ל כדעת התוס' ולכן אוסר לבדוק לפני תשמיש, וכ"כ הב"ח דהכי נקטינן.

ובכו"פ (סי' קפ"ו סק"א) כתב דגם רבינו שמחה ס"ל כדעת התוס' דהכוונה לפני תשמיש אלא דס"ל דכיון דכל הטעם דלבו נוקפו ופורש הוא כמש"כ התוס' דברואה אשתו בודקת חושש שמא הרגישה ופורש זהו

ע"פ פי"ר"ח בהא דלבו נוקפו ופורש, דכיון שרואה אותה בודקת חושב שמא הרגישה וכן הוא בחי' הר"ן והריטב"א. אבל לפי דברי שאר הראשונים אסור להחמיר על עצמו ולצוות כאשר נבאר בס"ד, והנה הרשב"א בחידושו (דף יב.) פירש הא דבעיא ר' זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק לבעלה משום דמסתפק ליה הא דתיקנו חז"ל בדיקה לטהרות הוא מעלה בעלמא לטהרות דמדינא אין מקום לחוש כלל לראיית דם ולפ"ז אין סיבה להחמיר לבדוק עצמה לבעלה באינה עסוקה בטהרות או דלמא דבאמת שפיר יש לחוש לדם אלא שהקילו חכמים לבעלה כדי שלא יאריכו עליו את הדרך ולפ"ז בעל נפש לא יבעול אלא בבדיקה וכמו שאמר ר' זירא (בדף טז:) בעל נפש לא יבעול וישנה בלא בדיקה ופירש שם הרשב"א בחידושו דר' זירא סבר דמה שהחמירו לטהרות אינו מעלה בעלמא אלא דאיכא למיחש שפיר שתראה דם אלא דקיל הוא שהקילו חכמים לבעלה שלא להאריך עליו הדרך הלכך בעל נפש לא יבעול וישנה אלא בבדיקה, וכן פי' הרשב"א בתוה"ב דר' זירא בעי אם למדת חסידות לבעל נפש לא יבעול אלא בבדיקה ע"ש ומכל זה משמע דהרשב"א ס"ל דגם בעל נפש אין להחמיר לצוות לאשתו לבדוק לפ"ת דהא השאלה היתה אם הבעל יחמיר על עצמו וע"ז אמר רב יהודה לא תבדוק מפני שלבו נוקפו ופורש, אלא דקשיא לי דהרשב"א מפרש הך דלבו נוקפו ופורש כר"ח והרי לר"ח כל הך חששא הוא מפני שסובר שהרגישה וזה שייך רק כשהיא מחמרת מדעת עצמה אבל לא כשהוא מצוה אותה לבדוק. וצ"ל דהרשב"א פי' לבו נוקפו כמש"כ הרמב"ן אלא דלרווחא דמלתא הביא פי' ר"ח ודו"ק.

וכן מוכח מדברי הרמב"ן שכתב בבעיא דר' זירא דלהחמיר על עצמו היה רוצה ולנהוג חומר בשאינה עסוקה בטהרות כעסוקה בטהרות וכן הוא בחי' הר"א, דא"ל רב יהודה לא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש כיון שאין אתה מחזיקה בטהרות לבו נוקפו בחששות שמא מתוך שמהומה לביתה לא בדקה בחורין ובסדקין וכו' עי' בחי' הר"א פירשו היטב. וכן מוכח מדברי האו"ז (סי' שנ"ה) שפי' בשם רשב"ם לבו נוקפו ופורש שמא לאחר סילוק ידיה תראה ויבטל מפריה ורביה ולכאוי' טעם זה שייך גם כשהוא מצוה לה לבדוק. כן מוכח מדברי הראב"ד בהשגות שר' זירא שאל לעצמו.

אלא דיש לבאר לפי"ז מה שאמר ר' זירא בעל נפש לא יבעול וישנה כיון דפשט ליה רב יהודה דיש בזה משום לבו נוקפו, ודוחק לומר דרק לפ"ת קיבל מרב יהודה דלבו נוקפו ופורש משא"כ לא"ת דהא כל שכן

שהרגישה וא"צ לחדש כאן סברא חדשה שאם תמצא דם וכו' דבלא"ה נמי לבו נוקפו כנ"ל. אכן בחי' הריטב"א מבואר כן שכתב דא"כ לבו נוקפו ופורש מכאן ואילך [שמא] יארע לו כן, ולכאוי' הכונה שאם יארע לו כן יפרוש מכאן ואילך ולפ"ז גם אין לצוות לה לבדוק שלא יבא לכלל פרישה.

ולפ"ז בעבר שיעור דאחר אחר שלא יאמר ששימש עם הטמאה מותר לו להחמיר ולצוות לה שתבדוק אפי' באינה עסוקה בטהרות דליכא חיוב בדיקה מ"מ ליכא חשש לבו נוקפו כיון שהוא מצוה לה וצ"ע שסתמו הפוסקים בזה, אך מדברי הגה"מ (פ"ד מאיסור"ב אות כ') שהביא ממהר"ם מרונטבורג שמיחה באשתו שהיתה בודקת תמיד אחר תשמיש משמע דאפי' אחר שיעור וסת אסורה לבדוק ואסור להחמיר על עצמו שהרי מהר"ם שהי' צדיק שאין כמותו לא הניח לאשתו לבדוק הרי דגם בעל נפש אסור להחמיר. ולכן י"ל דגם אחר שיעור דאחר אחר יהי' לבו נוקפו שמא הי' הדם בשעת תשמיש ולכן אסור לבעל נפש להחמיר, ובספר טהרת ישראל (סי' קפ"ד אות ד') כתב דגם אחר תשמיש אם מצוה לאשתו לבדוק ה"ז משובח ע"ש ונראה שהפריז על המדה דבהא מודו כולי עלמא דאיסורא יש בזה ואפי' אחר שיעור דאחר אחר והרמב"ם הוא יחיד שמחייב וכל הפוסקים חולקין. ובספר מקור חיים (תפא"צ סי' קפ"ו) כתב דחדשים מקרוב באו שרוצים לעשות שטות לבדוק לאחר תשמיש לאלתר שעומדים מבעליהם וזה מחויב המורה לגעור בהם ולמחות כמו שמיחה הר"ם באשתו עכ"ד.

והראשונים לא ניחא להו לפרש כפירוש הר"ן דמיירי בעסוקה בטהרות דס"ל דבעסוקה בטהרות צריכה בדיקה מדינא מיד לאחר תשמיש תוך שיעור וסת כמש"כ התוס' (דף טז.) ד"ה ב"ש וע"ש מהרש"א ורש"ש, וכ"כ הרמב"ן (דף יא:) ד"ה דמיגו וכן מבואר ברש"י (דף יב.) ד"ה מהו שתקנח שפי' דוקא באינה עסוקה ור"ל דאילו בעסוקה בטהרות חייבת לבדוק תוך שיעור וסת, אך מדברי הרמב"ם שלא הזכיר בפ"ד ממטמאי משכב ומושב דין בדיקה דלאחר תשמיש באשה שעסוקה בטהרות וע"כ שסמך עצמו על מש"כ בהלכות איסורי ביאה וא"כ דין בדיקה דלאחר תשמיש שוה בין עסוקה לאינה עסוקה וא"כ ס"ל דדוקא אחר שיעור וסת בודקת וכדעת הריטב"א דגם בעסוקה לא הצריכו תוך שיעור וסת ואדרבה אין לה לבדוק שלא יהא לבו נוקפו ופורש.

והנה מה דמותר לבעל לצוות לאשתו לעשות בדיקה לפ"ת כמש"כ הכו"פ בדעת רבינו שמחה הוא רק

שפיר י"ל כמש"כ הכו"פ ע"פ סברת ר"ח דמותר להחמיר ומאין פשיטא ליה להתוס' עד כדי כך שאפי' אין בזה מקום ספק לרב כהנא לשאול, ועוד דהא ר' זירא עצמו הסתפק אפי' אם האשה יכולה להחמיר ולמה לא נפרש דגם לרב כהנא הי' ספק זה, ולולא דבריו נראה איפכא דהתוס' פשיטא ליה דמותר לבעל נפש להחמיר על עצמו דהא לא שייך לכו נוקפו ופורש לפי' ר"ח ולכן לא פירשו כן הגמרא כפשוטו, והא דבאמת לא הצריכן בדיקה הרי היו בעלי נפש יש לומר דבישנות אין לצערן דאפי' בטהרות שחייבו חכמים בדיקה מכח מיגו מ"מ בישנות לא הטריחוהו חכמים כל שכן במה שאינו חיוב כלל אלא מדת חסידות שאין להחמיר לצערן ולהטריחן כשהן ישנות. והרמב"ם דס"ל דיש לה וסת הצניעות בודקות עצמן צריך לפרש דמיירי שהיו באין מן הדרך ולכן בישנה לא אטרחוהו רבנן ובערה איכא תביעה דהוי כבדיקה כמש"כ הרמב"ן והר"א בדעת הרמב"ם (דף טו.) ע"ש.

והיוצא לפי"ז דיש פלוגתא בראשונים אם בעל נפש יכול להחמיר ולצוות לאשתו לבדוק דלהרמב"ן מוכח מסוגיא זו דאסור ולהתוס' משמע דשרי וי"ל דלשיטתן אזלי דלהרמב"ן דלבו נוקפו ופורש הכונה דאם נחמיר לבעל נפש יהי' חושש אפי' אם תבדוק שמא לא תבדוק יפה מפני שמהומה לביתה או שאר חששות א"כ גם לבעל נפש אין להחמיר אבל להתוס' שפירשו כר"ח א"כ מותר לבעל נפש להחמיר.

והנה להלכה הסכימו כמה אחרונים לדברי הכו"פ דע"י ציווי הבעל ליכא חשש לכו נוקפו לבדוק לפ"ת וכ"ה בשו"ע הרב וכן הביא המחזה"ש (סי' קפ"ד) ובלחור"ש (סי' קפ"ה) וסוגה בשושנים (ס"א) וטהר"י (סי' קפ"ד) ופתחא זוטא (שם), ובבאר היטב (סק"א) כתב בשם ספר בית הלל דעכשיו נהגו לבדוק את עצמן שלא בפני בעלה קודם תשמיש, אך כל זה שייך באשה שבקיא במראות אבל אם היא שאלה על הבדיקה ותצטרך להגיד לבעלה הוי כבודקת לפני בעלה שאסור לעשות כן וכמו שיבואר בסוף סימן זה בס"ד. וכתב ע"ז בספר מקור חיים (סי' קפ"ו) דעכשיו נהגו הנשים לבדוק קודם תשמיש אפי' הרגיש בעלה שבודקת עצמה וא"צ למחות דדוקא בימיהם שהיו לומדים ומדייקים הפסק הלכה מגמרא ויודע הבעל שלא תקנו לבדוק קודם תשמיש ולכן איכא למיחש ללבו נוקפו אבל האידנא דלומדים ההלכה מהשו"ע ויודעים שיטת הרמב"ם דהצנועות בודקין א"כ ליכא לכו נוקפו שחושב שרוצה להיות מהצנועות ע"ש, ועיין בדרכי תשובה (סק"ה) שמפקפק בזה, וכן בהסכמת היטב לב על

הוא וכמו שביארתי לעיל ועוד דמשמע מדברי התוס' (דף יב.) ד"ה כדי דגרס ר' זירא גם באיבעיא דמהו שתבדוק עצמה בשיעור וסת וע"ש ברש"ש, וי"ל דודאי קיבל מיניה ר' זירא דאין לבדוק לפ"ת וא"ת, מ"מ אם רוצה לבעול שנית בהא יש מקום לבעל נפש להחמיר על עצמו לא לבעול שנית בלא בדיקה ורבא ס"ל דגם בזה אין להחמיר משום לכו נוקפו ופורש.

אך קשה מכאן על דברי הכו"פ דממה שאמר ר' זירא בעל נפש לא יבעול וישנה מוכח דעל בעילה ראשונה לבד ליכא חשש לבעל נפש וא"צ בדיקה לא לפ"ת ולא לאחר תשמיש אפי' מצד מדת חסידות ורק אם רוצה לשנות תבדוק לבעל נפש הרי דאפי' אם הוא מצוה אין להחמיר משום לכו נוקפו, ועוד דהא ממה דמסיק רבא דאפי' בעל נפש בועל ושונה דיש בזה משום לכו נוקפו ופורש אלמא דאפי' רוצה להחמיר על עצמו אינו רשאי. [ובכו"פ שם הביא ראי' מר' זירא דלא שייך לכו נוקפו כשבעל נפש מחמיר על עצמו וקשה דמרבא יש להוכיח אפיכא וגם מר' זירא עצמו יש להוכיח כן וכנ"ל], וי"ל דקמ"ל הכא דבבעילה שני' אע"פ שהוא אחר תשמיש ראשון והרי אסור לבעל נפש להחמיר עליו אחר תשמיש דרק לפ"ת מותר כמש"כ רבינו שמחה וא"כ הו"א דגם בכה"ג שחוזר ובעל דהוי לפ"ת מ"מ אסור דסוף סוף הוי נמי אח"ת קמ"ל דכיון דכונת הבדיקה הוא לצורך תשמיש שני הוי כבדיקה לפ"ת דמותר לבעל נפש להחמיר וע"כ לא יבעול וישנה בלא בדיקה, ורבא ס"ל דגם בכה"ג אסור שמא תמצא דם ויפרוש מכאן ואילך.

אך עדיין קשה מהך עובדא דרב כהנא ששאל לאינשי ביתיה דרב פפא ודרב הונא בריה דרב יהושע כי אתו רבנן מבי רב מצרכי לכו בדיקה ואמרו לי לא והרי היו בעלי נפש ולמה לא הצריכו לנשותיהן שיבדקו לפני תשמיש, והתוספות פירשו בבדיקה הכונה להקיצן שתתישב דעתן להשיב אם היא טהורה וקשה למה לא פירשו כפשוטו וכדמשמע מפ"י רש"י דהכונה לבדיקה ממש וכן פ"י הרמב"ן וחי' הר"א ששאל להן אם מצריכן בדיקה לפני תשמיש אע"פ שאינן עסוקות בטהרה דומיא דבעיא דר' זירא והזכיר פירוש זה גם בחי' הר"ן, ובסדרי טהרה (סי' ק"צ סקס"ז) כתב דהתוס' לא ניחא להו בפירוש זה מפני שהי' פשוט דא"א להחמיר דהא לכו נוקפו ופורש וכמו שאמר רב יהודה לרבי זירא ואע"פ דהתם שאל רק אם היא תחמיר עליה בלא ציווי הבעל הי' פשיט להו להתוס' דבכלל זה ג"כ שאין לבעל לצוות לה לבדוק, וזה דוחק חדא דמנא לן באמת לאסור הרי

אפי' לבעל נפש וכ"ה דעת הסד"ט וכנ"ל, וכן מוכח מדברי הראב"ד בהשגות, וסתמא דגמרא משמע הכי דא"ל רב יהודה לא תבדוק וכן בעובדא דרב כהנא וכיון דיש בזה חשש איסור לכמה פוסקים שוב אין בזה שבח אם יחמיר לצוות לבדוק וכן עמא דבר.

ספר לבנון נטע כתב דהפוסקים השמיטו דברי הבית הלל דלא קיימא לן הכי ואם לא בדקה וראתה דם הוי אונס וא"צ כפרה.

ומ"מ נראה דבעל נפש שאינו מחמיר לצוות לא הפסיד דהא לדעת הרמב"ן ורשב"א איסורא איכא בדבר

-ג-

בדין כל היד המרבה לבדוק משובחת

לבדוק "כלל" עד יום וסתה, אלמא דאפי' שלא בשעת תשמיש ואפילו שלא בפני בעלה אין לבדוק, וכן לדעת הפוסקים דגם אשה שאין לה וסת לא תבדוק כמו שכתב המרדכי בשם רשב"ם אין לבדוק כלל אפי' שלא בשעת תשמיש דחשש זו איכא בכל ענין, ומש"כ הרשב"ם אפילו אם רוצה להחמיר ולבדוק לפ"ת ואח"ת נקט כן דאפי' בענין זה שרוצה לצאת מחשש איסור אין לה לבדוק וא"צ לומר שלא בשעת תשמיש דאין לבדוק שלא יבטל מפריה ורביה.

ולפ"ז מה דתנן כל היד המרבה לבדוק משובחת צריך לפרש דמיירי באשה שעסוקה בטהרות וכמו שפי'

הרא"ש (ריש פ"ב) אבל באשה שאינה עסוקה בטהרות איננה משובחת דאדרבה אין לה לבדוק כלל עד יום וסתה, ולהפוסקים דאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק אפשר לומר דהמשנה באין לה וסת מיירי אלא דסתימת המשנה כל היד לא משמע כן לכן יותר ניחא לאוקמי בעסוקה בטהרות, וכן נראה מדברי הריטב"א שכתב א"כ יהא לבו נוקפו ופורש שמא מפני שהרגישה דם היא שבודקת עצמה ולא ירצה לסמוך על מה שתאמר לו שמצאה טהור שמא לא בדקה יפה ופורש והא דתנן לקמן כל היד המרבה לבדוק הרי זה משובח ההוא באותן שצריכות בדיקה עכ"ל והיינו בעסוקה בטהרות. [מש"כ הריטב"א שמא לא בדקה יפה אין כונתו מתוך שמהומה לביתה כמו שפי' הרמב"ן אלא אפי' שלא בשעת תשמיש חיישינן לכך דכיון שחושב שבודקת מפני שהרגישה דם חושש שמא לא בדקה יפה ומ"מ שוב נסתפק הגמרא דדלמא לאחר תשמיש דהוא חשש טפי שראתה דם מחמת תשמיש תבדוק ותי' דגם בזה איכא למיחש ללבו נוקפו, ולכן הצריך הריטב"א לפרש דההוא דכל היד מיירי בעסוקה בטהרות דוקא].

אבל הרשב"א בתורת הבית כתב בהא דתנן כל היד המרבה לבדוק בנשים משובחת באנשים תקצץ מסתברא לי דדוקא בשעה שאינה עוברת לשמש את ביתה דכיון דליכא בעל ליכא למיחש לשמא לבו נוקפו ופורש דדומיא דבאנשים תקצץ דקתני אבל בשעה שהיא עוברת

כתב המרדכי (סי' תשל"ה) [והובא בדרכי משה (סי' קפ"ד)] ואשה שיש לה וסת אין לה לבדוק כלל עד יום וסתה דגרס פ"ק דנדה בעא מיניה רבי זירא מרב יהודה אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה א"ל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש, פירוש אם תבדוק יפרוש בעלה ממנה כי יאמר לא בדקה בחנם ואפילו אם תאמר טהורה אני לא יאמין לה ויבטל מפריה ורביה, והא מיירי לכל הפחות באשה שיש לה וסת לפירש"י ור"ת כדפירש לעיל אבל לר"י אפילו באין לה וסת וכן פסק רשב"ם וכו' אפילו אם רוצה להחמיר על עצמה ולבדוק לפני תשמיש ולאחר תשמיש לא שבקינן לה דא"כ לבו נוקפו ופורש עכ"ל.

ולכאן צ"ב מ"ט לא יאמין לה שהיא טהורה הרי התורה האמינתה ותו שיכולה להראותו עד הבדיקה דכי בחשודה על איסור נדות מיירי הכא. ונראה דכונת המרדכי הוא כמו שפי' הרמב"ן (דף יב.) בשם ר"ח שהוא סבור אם לא שהרגישה בעצמה לא היתה בודקת דהא קים ליה דכל לבעלה לא בעי בדיקה ואינו סבור שהחמירה על עצמה אלא הוא סבור שבודקת משום שהרגישה וחושש ודאי כיון שהרגישה ובדקה בא לה האורח וטפה כחרדל היתה ואבדה בעד ולפיכך לא מצאה בו כשבדקה אותו ולא ירצה לבעול על הספק ונמצא שמבטל פריה ורביה מישראל וכן פי' בחי' הר"ן (דף יב.) וכ"ה בשו"ע הרב (אות ג') וזה כוונת המרדכי ולא יאמין לה שהיא טהורה מפני שסובר ודאי נאבד הטפה ולכן סבורה היא שטהורה [ואפילו אם תאמר שלא בדקה משום שהרגישה אלא שהחמירה על עצמה מ"מ יחשוש שמא הרגישה ולא אדעתה כלומר שהיתה לה ספק של הרגשה ולכן החמירה על עצמה ודו"ק] ולפי סברא זו אין לאשה לבדוק כלל אפי' שלא בשעת תשמיש דאפי' כשתבדוק שחרית יחשוש שראתה טיפת דם כחרדל ונאבד וצריכה לספור ז"נ ונמצא בטל מפריה ורביה, ואפשר דאפילו שלא בפני בעלה אין לה לבדוק דיש לחשוש שמא יראנה בעלה פעם אחת ונמצא בטל מפריה ורביה לכן אסרו לבדוק כלל שלא בשעת וסתה והזכיר סברא זו בפתחי נדה ע"ש, וכן משמע מלשון המרדכי שכתב ואשה שיש לה וסת אין לה

דדוקא שלא בפני בעלה משובחת. וכ"כ בספר סוגה בשושנים (ס"א ס"י) והביא כן גם מספר נחל אשכול על האשכול (ס"י ל"ב סק"א). וכ"כ בפרדס רמונים (ס"י קפ"ו).

וייש להקשות אדברי הטור שפסק כדעת הרשב"א דכל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת הרי היא"ש לא פסק כן דהא כתב בריש כל היד בהן מתניתין בעסוקה בטהרות מיירי אבל באינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק, ולמה העלים דעת אביו הרא"ש ז"ל.

וכבר עמד בזה במעדני יו"ט (פ"ב אות א') והקשה כן על הרא"ש עצמו איך כתב במשנה דכל היד איירי בעסוקה בטהרות אבל באינה עסוקה בטהרות אין לה לבדוק כלל הרי הרא"ש עצמו כתב בסוף פרק קמא שלא להקל נגד דברי ר"ח דס"ל דאשה שאין לה וסת תבדוק עצמה ותירץ דהכא מפרש אליבא מאי דס"ל לעיל דנראה בעיניו לפרש כן צורתא דשמעתא וסמך אדכתב לעיל שלא מלאני לבי להקל והמבין יבין דהכא נמי לא פי' כן אלא כפי הנראה בעיניו מכח הסוגיא דלעיל ומעתה יפה פי' הטור דמתניתין שלא בשעת תשמיש והשתא באותן שבשעת תשמיש לא איירי מתניתין דבהנהו בדיקות איכא לאפלוגי בין אשה שיש לה וסת לאשה שאין לה וסת עכ"ד ע"ש, מיהו אכתי קשיא לי דהא אפילו לדעת ר"ח היינו דוקא באשה שאין לה וסת אבל באשה שיש לה וסת אין לבדוק כלל היא לבו נוקפו ופורש וכבר ביארנו לעיל דה"ה שלא בשעת תשמיש אין לבדוק לדעת ר"ח, והרי הטור פסק דאפילו ביש לה וסת הרי זו משובחת והרי זה כשיטת הרמב"ן והרשב"א ודלא כהרא"ש ז"ל ואיך סתם הדברים נגד דעת אביו הרא"ש ז"ל וצ"ע.

ואולי אפשר לומר דהטור הבין בדעת ר"ח דמש"כ כיון דראה אשתו בודקת מחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודקת אין הכוונה להרגשת פתיחת המקור כמו שפי' הרמב"ן והפרישה (סק"ג) והב"ח (סו"ס קפ"ו) אלא שהכוונה שהרגישה הרגשת וסת ולכן בודקת עצמה וא"כ אפילו תמצא טהורה יפרוש דיחשוש שמא יגיע הוסת בשעת תשמיש, ולפי סברא זו אם הוא שלא בשעת תשמיש לא איכפת לן דאפי' אם מרגשת מ"מ אחרי שכבר עבר כמה שעות ולא הגיע הוסת שוב לא יחשוש ולכן שפיר כתב הטור דאפי' באשה שיש לה וסת בודקת עצמה שלא בשעת תשמיש אם רוצה להחמיר על עצמה דאחר שחשש הרא"ש לשיטת ר"ח ולדבריו מתניתין דכל היד שלא בשעת תשמיש מיירי לפי ביאור זה ולכן לא כתב דעת אביו הרא"ש ז"ל דלמעשה הרי חשש לדעת ר"ח ז"ל, ולפ"ז אפי' בפני בעלה מותר כל שהוא שלא בשעת תשמיש אך

לשמש את ביתה אינה בודקת דא"כ לבו נוקפו ופורש עכ"ד וכ"כ הטור ושו"ע (ס"י קפ"ד) אבל כל המרבה לבדוק שלא בשעת תשמיש הרי זו משובחת. וכן כתב הטור ושו"ע (ס"י קצ"ו ס"ט) וז"ל האשה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהן הרי זו משובחת אע"פ שיש לה וסת קבוע אפשר שיבא לה דם שלא בשעת וסתה עכ"ל, והוא מדברי הרמב"ן בהלכות (פ"ד דין ט"ו), וכן פי' המאירי (ריש פרק כל היד) דכל שלא בפני בעלה וכל שכן בימי הספירה הרי זו משובחת ואף באשה שיש לה וסת וכו' ונשים כשרות וצנועות נוהגות לבדוק עצמן שחרית וערבית עכ"ל, ולכאן כונת הרשב"א דליכא בעל רצונו לומר שבודקת שלא לפניו שאינו רואה כשבודקת ולכן ליכא למיחש שיהא לבו נוקפו ורק בשעת תשמיש שמצויה אצל בעלה ומרגיש כשבודקת אין לה לבדוק אבל כשבעלה רואה ויודע אין לבדוק כלל אפילו שלא בשעת תשמיש דאיכא למיחש שלא יהא לבו נוקפו ופורש, ואפשר דלפ"ז גם בשעת תשמיש אם הוא שלא בפני בעלה רשאי לבדוק וכן משמעות לשון השו"ע (ס"י קפ"ו) וכ"ה בשו"ע הרב (ס"י קפ"ד סק"ב) וכ"מ בקיצור שו"ע (ס"י קנ"ד ס"ה). ולפ"ז סברת האיסור הוא כמו שנתבאר לעיל מדברי הרמב"ן והמרדכי שיחשוב שהרגישה ונאבד טפת דם כחרדל ויצריכה ז"נ ונמצא בטל מפריה ורביה אלא דבהא נחלקו אם שלא בפני בעלה נמי איכא למיגזר אטו שיראנה בעלה ונמצא בטל מפריה ורביה דלהרשב"א אין צריך לחשוש לזה ומותרת לבדוק שלא בפניו, אלא דמדברי הטור ושו"ע שלא התנו דדוקא שלא בפניו משובחת אלא כתבו סתמא דכל שלא בשעת תשמיש משובחת משמע דאפילו בפניו נמי.

לכן י"ל דכונת הרשב"א דליכא בעל ר"ל שאינו נוגע לבעל עכשיו כלומר דליכא בעילה דהוא שלא בשעת תשמיש ולכן יכולה לבדוק ואפילו בפניו ולפ"ז הא דאמרי' לבו נוקפו ופורש החשש הוא דוקא בשעת תשמיש או לפני תשמיש שיחשוב שהרגישה ולא בדקה יפה יפה בחורין וסדקין מתוך שמהומה לביתה אפי' כשמכניסתו בהן אינו סומך בבדיקת הנר וחושש שמא יש בו טפה כחרדל ולא ראתה באור הנר כמו שפי' הר"א דברי הרמב"ן (דף יב:): ע"ש או אחר תשמיש יחשוב שהרגישה בשעת תשמיש ונכשל באיסור כרת או שאם תמצא דם יהי' לבו נוקפו ששימש עם הטמאה ופורש ממנה עוד אבל שלא בשעת תשמיש ליכא למיחש כלל ומותרת לבדוק אפי' בפני בעלה והיא משובחת דלא כמש"כ בספר טהרת ישראל. אך ממש"כ בשו"ע הרב טעם השו"ע דחושש שנאבד טיפת דם כחרדל והרי חשש זו שייך גם שלא בשעת תשמיש צ"ל כהטהרת ישראל

כבר כתבתי לעיל דהאחרונים לא כתבו כן וצ"ע. וע"ע מש"כ בס"ד בדין תקנת בגדי צבעונין אם בדיקה אחר מציאת כתם יש בו משום כל היד המרבה לבדוק.

וטעם דכל היד המרבה לבדוק משובחת כתב רש"י שבודקת תמיד שמא ראתה וכ"כ הרמב"ם (פ"ח ה"א) שאפשר שיבוא דם שלא בשעת וסתה וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו (סוף פ"ב) וכ"ה בטור (סי' קצ"ו) ובשו"ע הרב (סי' קפ"ד ס"א) וכתב במעשה רוקח על הרמב"ם (שם) דאע"פ שמן התורה אינה טמאה אא"כ תרגיש מ"מ לפי שחז"ל גזרו שתטמא אף בלי הרגשה לכן האשה שבודקת עצמה תמיד היא בכלל משובחת, וגדרי הבדיקה כתב במאירי דהיינו בדיקת שחרית וערבית דומיא דבדיקת טהרות וכ"מ במרדכי ובשו"ת מהרי"ל (חדשות סי' צ"ג) וכ"כ בהלכות נדה להמשאת בנימין שחיבר בלע"ז לנשים, ואשה שיש לה מכה אין לה להרבות בבדיקה יותר ממה שמוכרחת מדינא כמש"כ בערוה"ש (סי' קצ"ו ס"ל) ולכן בזמנינו שהרבה נשים סובלות מזה והמרבה בבדיקות יכולה לקלקל עצמה ויהי' חומרא דאתי לידי קולא שתצטרך להקל אח"כ בבדיקות שמחויבות לכן אין לבדוק יותר ממה שמחויב ע"פ הלכה, ובפרט דלדעת כמה ראשונים אין בכלל דין משובחת בזה ואדרבה גריעותא היא, ואף דלהלכה נקטי' כהרשב"א מ"מ המציאות בזמנינו דהמרבה בבדיקות מקלקלת עצמה ע"פ רוב לכן אינה משובחת בזה, ועוד נראה פשוט דאשה הבודקת עצמה וכשיש לה ספק נותנת הבדיקה לבעלה שילך לשאול לרב הרי זה כמי שבודקת עצמה לפני בעלה שאסרו חז"ל שלא יהא לבו נוקפו ופורש דאפילו אם הרב יכשיר את העד מ"מ יחשוב שמא הרגישה ואבד טיפת דם כחרדל ודין דכל היד הוא רק אם בקיאה בעצמה במראות הדמים או שהיא עצמה הולכת לשאול לרב ובתנאי שלא ירגיש בעלה מזה וכיון שהדבר קשה שלא ירגיש מזה ושנתנהג בהרחקות ללא שירגיש וגם לפעמים תצטרך

לומר לו שלא יכשל בדיני הרחקות א"כ הרי זה כבודקת בפני בעלה ויצא שכרה בהפסדה וא"כ נפל הך דינא בבירא בזמנינו שהבעל מצוי בבית, אך כל זה למש"כ בטהרת ישראל ושאר אחרונים דגם שלא בשעת תשמיש צריכה תנאי שהבדיקה תהא שלא בפני בעלה אבל למש"כ דאפי' בפני בעלה מותרת לבדוק כשהיא שלא בשעת תשמיש ליכא חששא זו ומ"מ דינא הכי שאין להרבות בבדיקות מטעם שכתבתי לעיל.

פירות הנושרים להלכה

א דין דכל היד המרבה לבדוק משובחת הוא רק באשה הבקיאה בעצמה במראות הדמים היטב או שיכולה ללכת לרב באופן שלא יודע לבעלה שבדקה [שזה דבר שאינו מצוי כ"כ דלעולם צריכה לומר לו שיתנהג מספק בדיני הרחקה עד שיתברר אא"כ אינו מצוי בבית] דדוקא שלא בפני בעלה שאינו יודע מזה שבח הוא לה אבל בלא"ה אסורה לבדוק בין בשעת תשמיש בין שלא בשעת תשמיש. ולכן דין זה כמעט שאינו מצוי בזמנינו כלל כיון שע"פ רוב אינן בקיאות במראות והבעל מצוי כל יום בבית.

ב גדר כל היד המרבה היינו בדיקת שחרית וערבית כל יום.

ג אשה שיש לה מכה אפי' יש תנאי הנ"ל שבקיאה היטב וכו' מ"מ לא תרבה לבדוק דהוי חומרא דאתיא לידי קולא.

ד בזמנינו שע"פ רוב המרבה בבדיקות מקלקלת עצמה לכן אע"פ שיש כל התנאים הנ"ל אין להרבות בבדיקות.

ה לענין בדיקה אחר מציאות כתם נתבאר בדברינו לענין תקנת בגדי צבעונין ע"ש.

סימן ח'

בדין חיוב בדיקה לאשה שראתה פעם אחת מופלג מתשמיש

אותו תשמיש שראתה כבר דם מחמתו דהיינו עוד ב' פעמים, וכ"ה בהדיא ברמב"ם (פ"ד ה"ט), וכתב בתוה"ש (סק"ב) דהראב"ד כתב בספר בעלי הנפש דקמייתא לאו ממניינא וכן דקדק שם מלשון הטור ושו"ע שנקטו לשון

בשו"ע (סי' קפ"ז ס"א) אשה שראתה דם מחמת תשמיש מיד בכדי שתושיט ידה לתחת הכר או לתחת הכסת ותטול עד לבדוק בו ותקנח עצמה משמשת שלש פעמים וכו', וכתבו הפרישה והט"ז והש"ך דפירושו על

רעותא וכיון שבדקת לפ"ת ומצאה טהורה מוחזקת שראתה מ"ת, וסיים שם דהפרישה והט"ז והש"ך לא ס"ל כן אלא אפי' לא בדקה לפ"ת מוחזקת ברואה מחמת תשמיש אם מצאה מיד אח"ת ולא הכריע להלכה כמאן ס"ל ע"ש אבל בסי' קפ"ז (סק"ב) הכריע דכל שבדקה מיד אח"ת רואה מחמת תשמיש מיקרי אע"ג דלא בדקה לפ"ת [ועי' חת"ס (סי' קס"ד) שכתב דלהראב"ד ה"ה דבבעל שני ושלישי קמייתא לאו ממניינא ע"ש ולענ"ד מוכח בבעלי הנפש דרק בבעל ראשון אמרי' כן ע"ש וכ"ה לשון השו"ע דבבעל ראשון נקט משמשת וכו' ובבעל שני כתב ראתה ג"פ רצופים, ולשון הגמרא הוא אגב רישא וליכא להוכיח מינה מידי, ועיין תשובה מאהבה שהוכיח מלשון שו"ע הנ"ל דלא כהראב"ד ולהנ"ל ליתא דגם הראב"ד מודה דרק בפעם ראשון קמייתא לאו ממניינא וכן מוכח באשכול שהבין כן דעת הראב"ד ע"ש].

והפ"תי (סק"ב) החזיק ג"כ בדרך זו בכונת הראב"ד ז"ל דקמייתא לאו ממניינא כיון שלא בדקה קודם תשמיש אלא דמסיק דאם איתא להלכה לסברת הראב"ד ז"ל א"כ אשה שיש לה וסת דא"צ בדיקה לפ"ת קמייתא לאו ממניינא ולא הו"ל להפוסקים לסתום דבר זה ומסתימת הפוסקים משמע דאף בלא בדקה לפ"ת מוחזקת ברואה מחמת תשמיש דרגלים לדבר דמחמת תשמיש ראתה דטבע התשמיש כך ע"ש שנשאר בצ"ע.

והנה לדבריהם דמוחזקת ברואה מ"ת אפי' בלא בדיקה לפ"ת א"כ גם בב' פעמים האחרונים אין חיוב בדיקה לפ"ת דרק להראב"ד בעי' הבדיקה לפ"ת דאל"כ לא שייך לאוסרה [וגם להראב"ד עצמו לפי מה שביאר התוה"ש דמיירי שראתה מופלג מהתשמיש וכ"ה מסקנת הסד"ט (בסי' זה) וכ"ה בחו"ד סי' קפ"ו (סק"ב) א"כ א"צ בדיקה לפ"ת] אבל להפוסקים [דהיינו הפרישה הט"ז והש"ך] דקמייתא ממניינא אע"פ שלא בדקה לפ"ת ה"ה דא"צ לבדוק אח"כ לפ"ת ומ"מ מוחזקת ברואה מ"ת אם ראתה מיד אח"ת ג"פ, אלא דיש להסתפק אם חייבת לבדוק אח"ת כל שראתה פעם אחת דהראב"ד הצריך בדיקה אחר תשמיש [וגם לפני תשמיש לדעת הסד"ט והפ"תי וכ"ה דעת שו"ע הרב וכדלקמן] אלא לדעת המנחת יעקב ומסקנת הסד"ט בסי' קפ"ז והחור"ד (סי' קפ"ו) והבית מאיר לא מצינו חיוב זה לבדוק גם לפני תשמיש [וכ"כ החור"ד סי' קפ"ו (ביאורים סק"ב) ובסי' קפ"ז (חידושים סק"א)] דאם ראתה פעם אחת בליל תשמיש מחוייבת שוב בדיקה אחר תשמיש כיון דאתייליד לה רעותא פעם אחת [ולא הצריך בדיקה לפ"ת לדעתו ז"ל דביאר דעת הראב"ד דקמייתא לאו ממניינא מפני שלא בדקה סמוך

הש"ס והמחבר אף שדרכו להעתיק לשון הרמב"ם לא העתיק לשונו משמע דס"ל נמי דקמייתא לאו ממניינא, ולכן כתב המנחת יעקב דתליא אם עשתה בדיקה מיד אחר תשמיש דהראב"ד לשיטתו דס"ל דכל לבעלה א"צ בדיקה א"כ הרי לא בדקה אחר תשמיש אלא שמצאה דם מופלג מן התשמיש לכן קמייתא לאו ממניינא ודינא דאחר שראתה כבר אפילו מופלג מהתשמיש חייבת שוב לבדוק סמוך להתשמיש ולכן מכאן ולהלאה חושבנא, והרמב"ם דס"ל דלבעלה צריכה בדיקה א"כ הרי בדקה סמוך לתשמיש לכן קמייתא ממניינא הוא, ולפ"ז כתב דהטור דמחלק בין יש לה וסת דא"צ בדיקה לבעלה לאין לה וסת דצריכה בדיקה לבעלה א"כ בהא תליא דביש לה וסת קמייתא לאו ממניינא ובכה"ג מיירי דין דריש סי' קפ"ז ולכן נקט לשון הש"ס דמשמשת ג' פעמים והיינו חוץ מראשונה ובסי' קפ"ו מיירי באשה שאין לה וסת לכן קמייתא ממניינא הוי וזה גם כונת השו"ע דס"ל עיקר ביש לה וסת דא"צ בדיקה לבעלה וא"כ הרי לא בדקה עצמה אחר תשמיש לכן קמייתא לאו ממניינא ולפ"ז נשאר בצ"ע על הש"ך דס"ל עיקר בסי' קפ"ו כהראב"ד דכל לבעלה א"צ בדיקה וא"כ מ"ט פסק דקמייתא ממניינא הוי הרי ראתה כן מופלג מהתשמיש, ובביאור זה בהראב"ד החזיק החור"ד סי' קפ"ו (סק"ב) והבית מאיר (סי' זה).

ובסדרי טהרה (סי' קפ"ו סק"ד) העיר דלפי מה שביאר המגיד משנה והר"ן וכ"כ בית יוסף (בסי' קפ"ו) דלהרמב"ם אע"פ שמצריך בדיקה אחר תשמיש לאשה שיש לה וסת היינו דוקא אחר שיעור חיוב אשם תלוי דאל"כ לבו נוקפו ופורש א"כ ע"כ דקמייתא לאו ממניינא לפי דברי המנח"י וא"כ שוב קשיא על הרמב"ם שכתב דקמייתא ממניינא וכתב דיש ליישב דהכי קאמר כיון שחובה לבדוק היא בעד שלה והוא בעד שלו א"כ י"ל דראי' קמייתא ממניינא וכגון שנמצא על עד שלו, אלא שתמה עוד כמה שפי' המנח"י דברי הטור ושו"ע דמיירי שראתה מופלג מהתשמיש הרי מבואר להדיא בלשון הטור ושו"ע שראתה מיד אחר תשמיש בכדי שתושיט.

ול"בן כתב הסד"ט די"ל דתליא בבדיקה שלפני התשמיש דאם לא בדקה עצמה לפני תשמיש אף שבדקה מיד אח"ת וראתה אין לחשבה רואה מ"ת דשמא הדם מלפני התשמיש היה ולכן הרמב"ם דס"ל הצנועות בודקות לפ"ת כתב דקמייתא ממניינא והטור ושו"ע דס"ל דאפילו הצנועות אינן רשאי להחמיר ע"ע א"כ קמייתא לאו ממניינא דשמא כבר היה דם לפ"ת משא"כ אחר פעם ראשון חייבת כבר לבדוק ג"פ לפ"ת ואח"ת כיון דאתייליד

אשם תלוי הרי הרגישה י"ל דס"ל להרז"ה דאם לא ראתה מיד תוך שיעור אשם תלוי אע"פ שהרגישה הוי ספק השקול דאימא הרגשת שמש הוא והדם מן הצדדין כיון דחזקת טהרה מסייעה וכמש"כ בשו"ע הרב (סק"י) אבל בבדקה תוך שיעור הוי ודאי מן המקור דהא חייבת חטאת ואשם תלוי וא"כ למה מותרת לבעל השני. וצ"ל דמ"מ עדיין איכא ספק צדדין אע"פ שהרגישה כיון דדוחק האבר יכול לגרום לדם צדדין ולכן מותרת לבעל השני אע"פ שחייבת חטאת וראי' לזה דנמצא אותיום חייבת חטאת ושורפים קדשים אע"פ שתבדוק אח"כ בשפופרת לבעל שלישי וגם אמאי שורפים ומביאים חולין לעזרה ואין בודקים בשפופרת דלמא מן הצדדין הוא וכבר העיר בזה השו"ע הרב במהדור"ב (סי' קפ"ג) אלא ע"כ דלבעל ראשון דינא הוא דחייבת קרבן כיון דארגשה ומצאה אותיום ולא תלינן בהרגשת שמש ומ"מ לבעל שני מותרת דמ"מ איכא צד לומר דמצדדין הוא וצ"ע בכל זה.

עוד רגע אדבר בכונת הראב"ד ז"ל בבעלי הנפש בשער פטירה ובדיקה שכתב מתחלה דנראה מדברי הרי"ף שאינה צריכה בדיקה אלא לאחר תשמיש ע"ש משמע מזה דא"צ בדיקה לפ"ת כלל ואם תראה לא"ת הן עוותיה אע"פ שלא בדקה כלל קודם תשמיש והרי מוכח דלא כהסד"ט והפלתי ושו"ע הרב בביאור הראב"ד אבל הנכון דאין זה דיוק כלל דודאי מתחלה כשאין לה וסת שמחזיקה עצמה שאינה רמ"ת סגי בבדיקה שאחר תשמיש שאם לא ראתה מותרת ואינה צריכה לבדוק גם קודם תשמיש אבל היכא שאתייליד לה רעותא שראתה פעם אחת בכה"ג שוב חייבת לבדוק גם קודם תשמיש והן עוותיה הכונה שאם תראה לא"ת ג"פ מוחזקת ברמ"ת והיינו ע"י בדיקה שבדקה לפ"ת ומזה לא דיבר הראב"ד אלא להלן ד"ה ועוד תבין ותדע.

עוד נראה לדקדק מדברי הראב"ד ממש"כ ושמע מינה דאשה שאין לה וסת נמי אי לאו דאתייליד בה רעותא דראתה דם סמוך לתשמיש לא הוי חיישא וכו' שאין חוששין לאשה שאין לה וסת לכל דבר אא"כ נולד בה ריעותא זה סמוך לתשמיש עכ"ל משמע מתוך דבריו דרק בראתה סמוך לתשמיש חוששת לבדוק אח"כ ג"פ אבל אם ראתה מופלג מהתשמיש אינה חוששת כלל והוא דלא כהחור"ד שכתב דאפי' במופלג מהתשמיש חוששת דמוכח מדברי הראב"ד שאינה חוששת, ומוכח נמי דהראב"ד מיירי בבדקה בפעם ראשונה סמוך לתשמיש ואפ"ה קמיינתא לאו ממניינא ודלא כהחור"ד וסייעתו, וא"כ בראתה מופלג אין סיבה לחייב בדיקה, וכן נראה

להתשמיש כהמנחת יעקב, וע"ש בחור"ד החילוק בין יש לה וסת דנעקרת בפ"א לאין לה וסת דבעי' עקירה ג"פ], ולכאור' להפוסקים דקמיינתא ממניינא הוא אע"פ שלא בדקה לפ"ת וגם מכאן ולהלאה א"צ בדיקה לפ"ת מ"מ לאחר תשמיש חייבת לבדוק דלמה יחלקו בזה על הראב"ד דהצריך בדיקה אח"ת לברר אם מוחזקת ברמ"ת דרק בענין הבדיקה לפ"ת פליגי על הראב"ד [לסברת הסד"ט והפלתין] וס"ל דאסורה גם בלא בדיקה לפ"ת ולא אמרי' דראתה לפ"ת דרגלים לדבר דמחמת תשמיש ראתה אבל לחייב בדיקה אח"ת לכאור' ליכא סברא לחלוק בזה ולכו"ע חייבת לברר הדבר.

אלא דבשו"ע הרב (סק"ב) כתב דהרז"ה חולק על הראב"ד וס"ל דא"צ בדיקה כלל אפילו ראתה פעם אחת או ב' פעמים שכך אמרו משמשת פעם ראשונה ושניה ושלישית ולא הזכירו בה בדיקה כלל ורואה אח"ת שאמרו בגמרא ראיית הרגשה היא שהרגישה בדם ולא ראיית בדיקה כאותה ששינונו היה משמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי והלכך ראייה קמיינתא ממניינא, וכתב בשו"ע הרב דכן משמע מסתימת כל הפוסקים שלא הזכירו חיוב בדיקה זו ומשום הכי סתמו האחרונים הפרישה והט"ז והש"ך דלא כהראב"ד.

נמצא דחיוב בדיקה דלאחר תשמיש תליא בסברא מ"ט קמיינתא ממניינא אע"פ שלא בדקה לפ"ת דלסברת הפלתי משום דרגלים לדבר שמחמת תשמיש ראתה י"ל דשוב חייבת לבדוק ולברר אח"ת, אבל לסברת הרז"ה דמיירי דהיתה הרגשת פתיחת המקור ומשום הכי קמיינתא ממניינא א"צ לבדוק אח"ת מכאן ולהלאה ואם תהי' הרגשה תבדוק אבל בלא הרגשה א"צ לחשוש כלל.

אך אם איתא דכך הוא דעת הרז"ה תמוה מאד א"כ למה מותרת לבעל שני לא מבעיא לדעת הב"ח דבדם המקור אין חילוק בין האצבעות וכיון שהוחזקה לראות בבעל אחד כמו כן תראה לעולם א"כ הכא שהרגישה שהוא מן המקור אין חילוק בין האצבעות לעולם אפי' לבעל אחר אלא אפילו לדעת הב"י דגם בדם המקור יש לחלק בין האצבעות עם כל זה הרי כתב דלא מתירין אותה לבעל ב' וג' כי אם מטעם ספק ספיקא ולכן בבדקה לבעל ראשון בשפופרת אסורה לכל דשוב אין כאן רק ספק אחד שמא לא תראה בבעל ב' וא"כ כאן שהרגישה שהוא מן המקור הרי הוא כמו שנבדקה בשפופרת ואסורה לכל וא"כ ע"כ מיירי דהך רואה מ"ת שנאסרת מיירי שלא היתה הרגשה וכבר הוכיח כן הפרדס רמונים בפתחה לסי' קפ"ז (אות ו') והא דלא נאסרת בתר שיעור

לדידהו ואין להחמיר חומרא על חומרא דמנ"פ לדעת הפלתי וש"ע הרב בדעת הראב"ד דאיכא חיוב בדיקה לפ"ת מ"מ היכא דראתה מופלג ליכא חיוב בדיקה כלל לא לפ"ת ולא לא"ת וכנ"ל ולשאר הפוסקים דמצרכי בדיקה בראתה מופלג מ"מ לא מצרכי אלא בדיקה לא"ת ולא לפ"ת, ומיהו לענין אם קמייטא ממניינא אם לא בדקה קודם התשמיש יש להחמיר מפני דהסכמת הפלתי וסד"ט להחמיר נגד הראב"ד וכש"כ לשאר הפוסקים דגם הראב"ד מודה לזה להכי יש להחמיר דקמייטא ממניינא מיהו במקום עיגון וכיו"ב יש לצרף דעת הראב"ד ודעת השו"ע הרב דלכו"ע שרי היכא דלא הרגישה וכדעת הרז"ה ועיין חכ"א כלל ק"י שנשאר בצ"ע לדינא ועי' שו"ת חת"ס (סי' קס"ד) והובא בפ"ת (סוף סק"ה).

פירות הנושרין להלכה:

(א) הרואה דם בשעת תשמיש סמוך לתשמיש או על עד שלו אפי' מופלג מהתשמיש צריכה לבדוק עצמה ג"פ אחר תשמיש ויש מחמירין לבדוק גם לפ"ת ובשעת הדחק יש מקום להקל שלא להצריך בדיקות.

(ב) ראתה דם מופלג מהתשמיש אינה צריכה לעשות בדיקות לפני תשמיש ואחר תשמיש ויש מחמירין להצריכה בדיקה אחר תשמיש ג"פ והעיקר כדעה הראשונה. [מיהו אם אירע כן בתוך ימי וסת תרוה"ד סגי' בבדיקה פעם אחת, גם למחמירין].

(ג) טעם בדיקות אלו כתב הראב"ד דכיון דאתייליד רעותא פעם אחת חיישינן שמא תראה מחמת תשמיש וצריכה להתחזק מחדש שאינה רואה מחמת תשמיש ולכן אפילו לא ראתה אלא טיפת דם על עד שלה סמוך לתשמיש או על עד שלו אפי' מופלג מתשמיש חייבת בדיקות אלו.

מדברי הרשב"א שהביא הב"י ריש הסימן דאם ראתה מופלג לא הוחזקה להיות רמ"ת דמחמת קלקול וסת הוא דאין לה וסת ע"ש משמע דלא תלי' וחיישינן כלל לרמ"ת גם להצריך בדיקה אח"כ אלא וסת הוא דלית לה, שו"ר באשכול כתב להדיא בכונת הראב"ד כהפלתי וסייעתו, וכ"מ מסתימת דברי הש"ך (סי' קפ"ז סק"א) שכתב דכל היכא דלא מיקרי רמ"ת אפילו ראתה כמה וכמה פעמים מותרת וכ"ה בדברי האחרונים וכ"כ בתשובת מהר"מ מלובלין (סי' נ"ב) דאין חילוק בין שמשא ג"פ או מ' ונ' פעמים עכ"ד ולא הזכיר חיוב בדיקה אח"כ ג"פ ש"מ דאין לחשוש לזה רק בראתה סמוך לתשמיש, אמנם הבית מאיר העלה לדינא שחייבת לבדוק ואפי' מצאה בבוקר כשקמה ממטתה על כתונת שלה ריבוי דם אף דאינו אלא כתם מ"מ מסתפק דאפשר דחשיבא רעותא להצריכה בדיקה ג"פ ע"ש ועכ"פ הרואה מגופה אף במופלג מהתשמיש באופן די"ל דמיד משעת תשמיש ראתה צריך המורה להזהירה לבדוק אח"ת וכ"ה בשו"ת מהרי"ו סי' קפ"ד עכ"ד ע"ש. וטעמו מפני שהבין בדעת הראב"ד דהא דקמייטא לאו ממניינא מפני שלא ראתה מיד אח"ת אלא מופלג וא"כ לפ"ז מוכח מהראב"ד דבכה"ג חייבת לבדוק אח"כ וזה כדעת התוה"ש אבל לפמש"כ הסד"ט והפלתי וש"ע הרב וכ"ה בשו"ת חת"ס (סי' קס"ד) ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"א) ליתא לדין זה וכיון דמדוויק בלשון הראב"ד דדוקא בסמוך לתשמיש חייבת לבדוק ומצאתי ג"כ לאחד מהקדמונים שפי' כן להדיא דעת הראב"ד והוא בספר האשכול וכנ"ל נראה דכן עיקר להלכה דלא כהח"ד ובית מאיר ומכל שכן לדעת הרז"ה א"צ לבדוק אפי' אם ראתה סמוך וראוי לצרף עכ"פ בראתה מופלג מהתשמיש שאינה חייבת לבדוק אחר תשמיש, ומ"מ מי שלבו נוקפו וחושש להחמיר כדעת המנח"י וח"ד ובית מאיר ומסקנת הסד"ט בסי' קפ"ז להצריך בדיקה ג"פ אחר תשמיש מ"מ פשוט דלפני תשמיש אין שום חיוב בדיקה

סימן ט'

בענין תליית דם במכה ביום וסתה ובעו"ב

תולה במכה וכו' אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שדם יוצא מן המכה אינה תולה בה דאם לא כן לא תהא טמאה לעולם עכ"ל וכ"כ בהגהות מיימוניות (פי"א אות ח') בשמו וכ"כ המרדכי (סי' תשל"ה)

[א] כתב בספר התרומה (סי' צ"ב) ודין אשה שיש לה מכה באותו מקום ואינה יודעת אם מוציאה דם אם לאו אם בודקת עצמה באותו מקום ומצאה דם או אם מרגשת כשנופל הדם מן הרחם טמא ואינו

במרגשת שעתה בא דם זה ממכתה כך יש לפרש דברי הרמב"ם אלא דהרשב"א חולק בביאור ויחיד הוא נגד כל הפוסקים הנ"ל עכ"ד, ולענ"ד נראה להמליץ על מרן הב"י וד"מ והגהת דרישה דהרי הרמב"ם שם כתב וכן אשה שראת דם מחמת מכה שיש לה במקור אע"פ שראת בשעת וסתה היא טהורה והדם טהור שהוסתות מדבריהם כמו שיתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב עכ"ל הנה מש"כ הרמב"ם והדם טהור הוא מפני שס"ל דמקור מקומו טהור וא"כ איך נוכל לפרש דהרמב"ם מיירי דוקא במרגשת שהדם יוצא מהמכה דהא לענין טהרת הדם ליכא נפק"מ בין מרגשת שהדם יוצא מן המכה או לא דהא דמטמאין לה באינה מרגשת שהדם יוצא מן המכה הוא מן הסברא דא"כ לעולם לא תהי' טמאה אבל הדם עצמו טהור דלמה לן למיגזר טומאה על הדם הרי מדין תורה ליכא אפילו טומאת נדה דתלי' במכה אלא דחכמים גזרו מן הסברא לענין טומאת נדה להצריך אותה טבילה אבל לענין טומאת הדם מנא לן דגזרו ומדלא חילק הרמב"ם בזה והוסיף דהדם טהור וזה הרי אפי' באינה מרגשת שבא מן המכה ש"מ דגם לענין מה שכתב דהיא טהורה מיירי בכל ענין אפילו באינה מרגשת שהדם בא מן המכה וע"ע במקור חיים (סקל"ד) שמיישב באופן אחר, אלא דכבר הקשו האחרונים בסתירת דברי הרמב"ם אם מקור מקומו טהור או לא וכבר הארכתי בזה במקום אחר ע"ש, והש"ך ס"ל דאין לחלק בין טומאת נדה לטומאת הדם עצמו דאם גזרו טומאה על האשה נכלל בגזרתן טומאה על הדם עצמו ג"כ ומש"כ הש"ך דהרשב"א הוא יחיד בביאור עי' בחי' הרמב"ן והר"ן ור"א נדה (דף טז.) שס"ל ג"כ כרשב"א ע"ש.

בדקה וראתה טיפת דם ביום הוסת ויש מכה המוציאה דם

ג] ומשמע מספר התרומה והגהות מיימוניות שהביאו דאפילו מצאה קצת דם בבדיקה ביום הוסת לא תלינן במכה שהרי כתב אם בודקת עצמה באותו מקום ומוציאה דם וכו' אבל בשעת וסתה אפילו יודעת בודאי שהמכה היא מוציאה דם אינה תולה וכו' ע"כ משמע דאמה דהתחיל בה מסיים דבבדקה ומצאה דם אינה תולה בשעת וסתה אפי' במכה המוציאה דם ולשון זה מורה אפי' על דם מועט שאינה כדרך ראייתה תמיד מ"מ אינה תולה במכה מן הסברא דאל"כ לא תהא טמאה לעולם, ועוד דסתם מכה לא מיירי באופן שמוציאה דם הרבה כדרך ראי', אע"ג דבאמת אם יש לה מכה המוציאה דם הרבה כדרך ראייתה ג"כ תולינן במכה כזו שלא בשעת וסתה כדמשמע מלשון הרמב"ן שהביא הגהות שיערי דורא

וכ"כ השערי דורא (סי' ו') וכ"כ התוס' (דף טז.) ואגודה (סי' ט.) והב"י כתב כן גם בשם הסמ"ג והסמ"ק וכן פסק רמ"א (סוף סעיף ה').

שיטת מהר"ם מרוטנבורג

וכתב הב"י דדעת הרמב"ם (פ"ה הי"ד) והרשב"א (סוף שער ד') דאפילו בשעת וסתה תולה בה וכ"כ בדרכי משה הארוך והגהת דרישה (אות א') דהרמב"ם והרשב"א חולקין, ובדרכי משה הוסיף עוד דכן דעת מהר"ם מרוטנבורג ע"ש, וקשה לי דדברי מהר"ם מרוטנבורג הוא בתשובה (סי' נ"ג) ושם הביא דברי התוס' (דף טז.) דהא דמטהרין לאשה אפילו בשעת וסתה אי וסתות דרבנן הני מילי כשהיא מרגשת שבא הדם מן המכה שיש לה צער ומרגשת מכאב המכה המוציאה דם ולא חיישינן שמא גם מן המקור יצא דם כיון דוסתות דרבנן אבל אינה מרגשת שבא מן המכה טמאה בשעת וסתה אף לרבי דאמר וסתות דרבנן דאל"כ הוי בעינן דכל ענין תולה במכה א"כ זאת האשה תהיה טהורה לעולם דכל שעתא נתלה בדם מכה אלא ודאי כן הוא דאם אינה מרגשת שבא מן המכה טמאה אם זמן וסתה הוא עכ"ל וכ"כ בשו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) בשם מהר"ם וז"ל אף כי היה ראוי אפילו בימי העונה להתיר ע"י תקנתא דלעיל [ר"ל בדיקת מהרי"ן] הואיל ושכתבת במאד מצטערת במי רגליה [ר"ל וא"כ הוי כמרגשת שבא עכשיו הדם מן המכה] דכה"ג השיב מהר"ם להרא"ש דאפילו בשעת וסתה טהורין ברואה דם מחמת מכה אי וסתות דרבנן וז"ל הני מילי כשמרגשת שבא מן המכה שיש לה צער וכאב ומרגשת דהמכה מוציאה דם ולא חיישינן דגם מן המקור יצא כיון דוסתות דרבנן עכ"ל. ועוד האריך ואין צריך להעתיק לך כי הכל מן התוס' פרק כל היד עכ"ל מהרי"ל הרי להדיא דדעת מהר"ם מרוטנבורג כדעת התוס' דדוקא במרגשת שבא מן המכה תלינן במכתה אבל בסתמא לא תלי' במכה בשעת וסתה אע"פ שמכתה מוציאה דם דאל"כ לא תטמא לעולם, וצריך לדחוק דכונת הדרכי משה לומר דמהר"ם ס"ל כהמרדכי והגהות מיימונית שהזכיר לפני הרמב"ם והרשב"א, וא"כ נתוסף לנו לרשימת הפוסקים המחמירים מהר"ם מרוטנבורג ומהרי"ל. [וע"ע בבית מאיר וצ"ע].

שיטת הרמב"ם

ב] והש"ך (סקכ"ו) דחה דברי הב"י ודרכי משה הארוך והגהת דרישה במה שכתבו דהרמב"ם ס"ל דאפילו בשעת וסתה טהורה דזה אינו דהרמב"ם לא העתיק אלא הש"ס פרק כל היד וכמו שפירשו התוס' והפוסקים הש"ס

דעת החזו"א ז"ל

ד] וראיתי בספר חשוב שכתב דאם מכתה אינו יכול להוציא דם אלא מעט שהוא פחות מדרך ראי' של רוב הנשים בזה אפשר דאף בשעת וסתה תלינן במכה שהרי תהיה טמאה כשתראה כדרך הרואין ואף בזה יש להסתפק אלא שכבר כתב כן מרן בשלהי מקואות עכ"ד, ולכאור' הכונה למש"כ החזו"א (בסי' פ"א) ד"ה כתב בגליון מהרש"א ע"ש והדבר תמוה שהוא נגד כל הפוסקים וכנ"ל.

לכך נראה שהחזו"א ז"ל לא התכוין לזה ואבאר דבריו כפי הנלענ"ד דז"ל כתב בגליון מהרש"א בשם תשובת חינוך בית יהודה דאפילו שופעת תלינן במכה ונראה ראי' לזה ממה דמטהרין אפילו בשעת וסת ואין לומר דאיירי באינה שופעת אכתי תקשה מש"כ הראשונים דבשעת וסת אין מטהרין דא"כ לעולם תהא טהורה ואם איתא דבשופעת אין תולין במכה הלא תהא טמאה בשעת וסתה כשתראה כדרך הרואין עכ"ל וכונתו דבגמרא (דף טז.) מבואר הרואה דם מחמת מכה אפילו בשעת וסתה טהורה וסתמא דגמרא מיירי בכל ענין בין רואה מעט דם כסתם מכה המוציאה דם מעט ובין רואה שפע דם ויש לה מכה המוציאה דם הרבה וע"ז כתבו התוס' דדוקא במרגשת שבא מן המכה דאם מיירי אפילו באינה מרגשת וטהורה א"כ לעולם תהא טהורה ור"ל כגון היכא ששופעת הרבה דם ויש לה מכה המוציאה דם הרבה דבכה"ג נמי מיירי ונמצא דלעולם תהא טהורה ולכן ע"כ מיירי באופן דמרגשת שבא מן המכה וכיון שהוכיחו התוס' דמיירי במרגשת שבא מן המכה ה"ה דכשרואה מעט דם דתלינן במכה נמי מיירי בכה"ג דהא הברייתא מיירי גם באופן שהמכה מוציאה מעט דם ועכ"ז מיירי דוקא במרגשת שבא מן המכה ולא חילק הברייתא בין רואה מעט דם או הרבה ש"מ דבכל ענין אינה תולה במכתה אא"כ הרגישה שבא מן המכה, והשתא נבאר כונת מרן ז"ל דמהסוגיא מוכח דביש לה מכה השופעת דם הרבה שתלינן במכתה דהרי מטהרין בשעת וסתה כשמרגשת שהדם בא מן המכה כמש"כ התוס' והרי הברייתא מיירי נמי במכה השופעת הרבה דם וראתה הרבה דם, דאת"ל דהברייתא מיירי רק באינה שופעת אבל כששופעת הרבה דם אע"פ שיש לה מכה השופעת הרבה דם לא תלינן במכה א"כ מה הוכיחו התוס' דע"כ הברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה דא"כ לעולם תהא טהורה הא לא תהא טהורה כששופעת הרבה דם וא"כ לעולם מצי למימר דאפילו באינה מרגשת שבא מן המכה נמי טהור והיינו באינה שופעת ותהי' טמאה אם

והגהות מיימוניות (פי"א אות ח') שכתב היה בה מכה באותו מקום והדם שותת ויורד ע"ש לשון שותת ויורד משמע דהוא ראי' מרובה וכ"ה לשון הרשב"א שהביא הב"י שאני אומר ממנה הדם שותת ויורד ואע"פ שאין בלשון זה הכרח גמור שאפי' ראי' מרובה כדרך ראייתה יש לתלות במכה כבר כתב בגליון מהרש"א (אות י"ט) בשם שו"ת חינוך בית יהודה (סי' ס"ז) דאפילו שופך כקיתון תולין במכה ע"ש וכן משמע מסתימת הראשונים שלא חילקו בין מכה למכה וכ"ה בשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ז) ע"ש וכ"ה בשו"ת הרי בשמים מהדו"ת (סי' קכ"א) וכ"כ בחזו"א (סי' פ"א), עכ"פ סתם מכה המוציאה דם מיירי שמוציאה מעט דם וכמש"כ בשו"ת חינוך בית יהודה (שם) ואע"פ שאינה כדרך ראיית וסתה מ"מ טמאה בעונת וסתה ולא אמרי' שתהי' טמאה בעת שתראה כדרך וסתה, וכן מוכח משו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) והגהות שערי דורא (סי' ו') בנדון אשה שרואה דם תמיד בשעת הטלת מי רגלים שהחמירו באשה שאין לה וסת קבוע משום דאל"כ לא תהי' טמאה לעולם הא שפיר י"ל דתהי' טמאה אם תראה דם שלא בשעת עשיית צרכיה כדרך שאר נשים. וכן מוכח בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סי' נ"ג) לענין אשה שיש לה שומא בבית החיצון ומוציאה דם בבדיקה שמתמא ביום וסתה אע"פ שהשומא מוציאה דם ומוכח שם בתשובה שהוא דם מועט שיוצא בנגיעה באותו שומא שכתב שם לענין ז' נקיים שתבדוק כל יום כי שמא תראה דם בשפע שיהא ניכר שמן המקור בא ולא דם שומא גרידא הוא, ומ"מ ביום וסתה טמאה אע"פ שדם מועט הוא ולא כדרך ראייתה, וכן מוכח ממש"כ הרמ"א (סי' קפ"ח ס"ה) לענין אם יצא ממנה כמין קליפות או שערות ובדקה ג"פ ולא נמוחו כלל דשוב תלינן במכה מ"מ ביום וסתה לא תלי' במכה הרי דאע"פ שאינו כדרך ראייתה לא תלי' במכה ביום וסתה ואף הש"ך שם לא חלק אלא משום דהתם הוא רואה דברים יבשים אבל ברואה דם להדיא גם הש"ך מודה דאינה תולה במכה המוציאה דם ביום הוסת אע"פ שהוא דם מיעוט ואינה כדרך ראיית וסתה, וכן מוכח מדברי הט"ז (סי' ק"צ סק"ג) בנדון אשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי ונגעה שם בשעת בדיקה דאינה תולה בזה בשעת וסתה משום דאל"כ לעולם תהי' טהורה ולא אמרי' דתהי' טמאה כשתראה כדרך הנשים בראיית וסתה ואף החו"ד שם ורעק"א (סי' ע"ח) חלקו עליו רק מטעם שתהי' טמאה כשתזהר לא לגעת במקום הרעי ולא אמרו שתהי' טמאה כשתראה כדרך ראי' אלמא דליתא לסברא זו ואפי' אם ראתה מיעוט דם לא תלי' במכה.

בעלמא הוא מדין וכי לעולם לא תראה כדמוכח מכל הראשונים שלא הזכירו כלל ענין חזקה זו וכן מוכח מדברי הש"ך סי' קצ"ו (סק"ג) וכן ממש"כ בסי' קפ"ח (סקט"ז) וכן מדברי החו"ד ורעק"א ממה שחלקו על הט"ז סי' ק"צ (סק"ג) שהזכרתי לעיל וכן מוכח מדברי הנוב"י (סי' מ"א) דכולם כתבו דרכים דבאופנים דליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא נוכל לטהר במכה המוציאה דם בשעת וסתה יעו"ש ולדברי הבית אפרים לא מהני מידי דכיון דחזקה אורח בזמנו בא יש לחוש תמיד לדם נדות השכיח ביום זה זולת במרגשת שהדם בא מן המכה וכן מוכח מהרבה פוסקים ומהסכמת אחרונים בכל הנדונים כעין הנ"ל דודאי לא אמרי' הך חזקה אורח בזמנו בא לטמא דם מכה ביום הוסת ולא אסרי' אלא מסברא חיצונה דוכי לעולם לא תטמא, וכבר הוכיח כן בעל אורח מישור על הדרכי משה בהשמטות ממהדורא בתרא (סי' קפ"ח) מזה עצמו שכתבו הטעם דוכי לעולם לא תטמא מוכח דלא אמרי' בזה חזקה אורח בזמנו בא ומבאר שם דכיון דוסתות דרבנן לענין אם לא בדקה בעונת הוסת ובדקה אח"כ ומצאה טהורה טהורה ולא אמרי' אורח בזמנו בא ע"כ דהטעם דמטמאינן הוא רק מן הסברא דוכי לעולם לא תטמא ומ"מ צ"ב מ"ט באמת לא אמרי' הך חזקה אורח בזמנו בא לטמאנה ביום וסתה מדינא שמא יש בו טיפת דם נדה.

אך כבר כתבתי במקו"א באריכות לבאר מה דקי"ל (בסי' קפ"ד) דבעבר הוסת ולא בדקה טהורה דהיינו טעמא כיון דחזקה דוסתות הוא חזקה גריעא דהרי עשויה להשתנות ולכן מוקמינן לה אחזקה קמייתא חזקת טהרה שיש לה כל שלא ידעינן בבירור שנשתנית ענינה ולכן אם ביום וסתה היתה שיכורה כשכרותו של לוט או חולה ל"ע בלי הכרה או שהרדימו אותה תרדמה עמוקה לצורך ניתוח וכיו"ב או חרשת ושוטה או נטרפה דעתה מחמת חולי ועבר יום וסתה ולא בדקה מותרת אע"פ שאיננה בת הרגשה וליכא למימר מדלא ארגשה טהורה מ"מ כיון שהך חזקה דוסתות הוא חזקה גריעא מוקמינן לה אחזקת טהרה כל שלא נשתנית ענינה בבירור וה"ה נשות בזמנינו דלית להו הרגשות ועבר וסתן ולא בדקו מהני בדיקה אח"כ דלא חשיבא רעותא בחזקת טהרתה ביום וסתה אלא תקנת חכמים הוא להצריך בדיקה ביום וסתה מפני שביום זה עלולה לראות והוא תקנת חכמים לכתחלה אבל לאסור משום טעם זה לא אמרו דחזקה גריעא הוא ואית לה חזקת טהרה יעו"ש ולפ"ז מובן היטב דאע"פ שראתה דם ביום וסתה כיון שיש לה מכה המוציאה דם לא איתרע חזקת טהרתה ומדינא טהורה אלא מחומרא דוכי לעולם לא תטמא החמירו רבנן בזה.

תהא שופעת אע"כ דשופעת נמי תלינן במכה אפי' בשעת וסתה וא"כ שפיר הקשו התוס' דא"כ לעולם תהא טהורה דאם יש לה מכה השופעת ונתלה במכה תמיד א"כ לא תטמא לעולם ולכן צריך לומר דהברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה אבל אחר שהוכיחו התוס' דהברייתא מיירי במרגשת שבא מן המכה מוכח דאפי' מעט דם לא תלינן במכה ביום וסתה דהא הברייתא מיירי נמי ברואה מעט דם כסתם מכה המוציאה דם מועט.

יבואר אם שייך לטמאות הדם מדין חזקה אורח בזמנו בא

ה והנה יש לעיין בעיקרא דמלתא שכתבו הראשונים הטעם דלא תלינן במכה בשעת וסתה משום דאל"כ לא תטמא לעולם למה הצרכו לטעם זה ומאי טעמא לא מטמאינן מדין חזקה אורח בזמנו בא דהרי למ"ד וסתות דאורייתא אפי' לא תראה כלל טמאה מדין חזקה אורח בזמנו בא ואפי' לדידן דוסתות דרבנן מ"מ מודו דעלולה לבוא ביום הוסת יותר משאר ימים אלא דאין לטמאות אם לא ראתה אבל כל שראתה אע"פ שיש לה מכה כיון דדם נדות מצוי ג"כ ביום זה שוב אין לתלות במכה דשמא טיפת דם נדה מעורבת בו, וכבר הרגיש בזה בקונטרס אחרון בכו"פ (סי' קפ"ז סק"ג) והאריך הרבה בזה דאפי' במרגשת שבא מן המכה ג"כ נחוש דלמא דם נדה מעורבת בו ע"ש, וכ"כ במקור חיים (סקל"ד), ובאמת בשו"ת בית אפרים (סי' מ"ה) הביין כן דברי התוס' והראשונים דאף לדידן דקי"ל וסתות דרבנן אין המחלוקת במציאות דלכו"ע איכא חזקה גמורה שתראה ביום זה דחזקה אורח בזמנו בא אלא דס"ל דמדאורייתא א"צ לחשוש לזה ולכן בשעת וסתה יש להחמיר מדרבנן כיון ששכיח טובא שיבוא דם נדות בזמן וסתה ומה שאמרו דא"כ לעולם לא תהי' טמאה הוא הוכחה דגזרו רבנן ע"ז טמאה מדין חזקה אורח בזמנו בא דאת"ל דלא גזרו א"כ לעולם תהי' טהורה ונתלה בדם מכה וזה אי אפשר מצד הסברא וע"כ דאמרי' אורח בזמנו בא וחיישינן שמא דם נדה מעורבת בו ואסורה ביום וסתה, וכ"מ בשו"ת צמח צדק (סי' פ"ו) וכ"מ בהגהת דרישה (סק"א) ולפי דבריהם אתי שפיר בפשיטות דגם על מיעוט דם ביום וסתה טמאה דהא איכא חזקה אורח בזמנו בא וא"א לתלות במכה ביום זה שעלולה לבוא דם נדות ולא שייך למימר שתטמא כשתראה כדרך ראיית שאר נשים דהא אין סיבת הטמאה משום הסברא דוכי לעולם לא תטמא אלא טעם האיסור משום החזקה דאורח בזמנו בא וחזקה זו הוא גם על מעט דם.

אבל להלכה מוכח מכל הפוסקים דלא אמרי' כלל חזקה אורח בזמנו בא לטמא ביום וסתה אלא חומרא

יבואר הטעם דבמצאה מעט דם אינו תולא במכה ביום וסתה

ו] ומעתה יש להתבונן מ"ט אפי' במצאה מעט דם מטמאין לה הרי שפיר נוכל לטמאה כשתראה כדרך ראיית שאר נשים וליכא להך סברא דוכי לעולם לא תטמא, ומצאתי בספר אורח מישור על הדרכי משה וכן בספר בית לחם יהודה (סי' קפ"ח) שכתבו דמה שכתב בהגהות שערי דורא דאשה שרואה דם בשעת הטלת מי רגלים דביום וסתה טמאה משום וכי לעולם לא יטמא וכן הא דמשמע מתשובת הר"ן שהביא ב"י (סי' קצ"א) דאשה שרואה כמין חול דמשמע התם דביום וסתה לא תלי' במכה דוכי לעולם לא תטמא ולא אמרינן דתטמא כשתראה דם שלא בשעת עשיית צרכיה או שלא תראה כעין חול אלא ראיית דם גמור כדרך וסתה מפני שגם באופנים אלו איכא הסברא דוכי לא תטמא לעולם דכיון דחזינן עכשיו שהוא רואה תמיד בשעת עשיית צרכיה או כעין חול א"כ אם תראה תמיד כעין זה לא תהי' טמאה לעולם ולכן כתב באורח מישור דזה דעת רמ"א שלא לתלות ביום וסתה כשרואה דברים יבשים כמש"כ בסי' קפ"ח (ס"ה) ולא קשה קושית הש"ך ע"ש ובבית לחם יהודה שם כתב דלכן עיקר כדעת הב"ח דבאשה שנעקר מקור שלה אין לתלות ביום וסתה דלא כהט"ז שם ע"ש, ונראה כונת דבריהם דס"ל דאי אפשר לקבוע לעולם דכל דם שתמצא בשעת עשיית צרכיה לא תהא בה תערובת דם נדה וכן אי אפשר לקבוע לעולם דכל דם שתמצא כעין חול וכיו"ב לא יהא בה תערובת דם נדה ולא אמרו לתלות במכה אלא בדרך ארעי אבל לקבוע טהרה עולמית לא אמרו אע"פ שתטמא כשתראה כדרך ראייתה מ"מ א"א לדון דין טהרה עולמית על כל ראי' שהוא שלא כדרכה ולכן ביום וסתה טמאה וכונתם ז"ל במה שאמרו וכי לא תטמא לעולם אינו על האשה כלומר וכי לא תהי' טמאה דודאי תהי' טמאה כשתראה כדרכה דהרי אורח כנשים לה אלא כונתם וכי לא תטמא ע"י ראיות כאלו שהן שלא כדרכה לעולם דלא מסתבר לקבוע טהרה עולמית בראיות כעין אלו שרואה תמיד ולומר שליכא בזה שום פעם תערובת דם נדה ולכן טמאה ביום וסתה.

ולפ"ז יובן היטב גם סברת החולקים על הב"ח לענין נעקר מקור שלה שמטהרין אפי' ביום וסתה והש"ך שמטהר בדברים יבשים ביום וסתה ג"כ דתלינן במכה דס"ל דכיון דראיות אלו הוי שלא כדרך ראייתן אפי' תראה כן תמיד נטהרנה היות שהראי' משונה מדרך הנשים זו הוכחה שממכה בא ושפיר יכולין לקבוע טהרה עולמית על ראיות כעין אלו ותטמא כשתראה כדרך ראיית

הנשים וע"ע בחזו"א (סי' פ"א) מש"כ בכונת הב"ח וע"ע בשו"ת רעק"א (סי' ס"ב) לענין קרטיין דיש לתלות במכתה דאין דרך לראות קרטיין ע"ש, אבל לענין אשה שרואה בשעת הטלת מי רגלים מודו כו"ע דבשעת וסתה לא נוכל לתלות כמש"כ בהגהות שערי דורא דכיון דהדור מי רגלים למקור ואייתי דם אין זו שינוי מדרכן ולכן אע"פ שיש לה חולי א"א לקבוע טהרה עולמית בראי' כזו לומר דלעולם לא תהא מעורב בה דם נדות.

ז] והשתא מיושב כמין חומר למה אין תולין בבדיקה ביום וסתה ומצאה מעט דם ויש לה מכה המוציאה דם כיון דראיית מעט דם הוא גם דרך נשים ואין כאן שינוי מדרך ראייתן א"א לקבוע טהרה עולמית לאשה זו בראיית דם מועט לומר דלעולם לא תהא דם נדה אלא דם מכה ולכן לכו"ע טמאה ביום וסתה בראיית מעט דם, ובזה יובן ג"כ מה שנחלקו החו"ד ורעק"א על הט"ז (סי' קצ"א סקכ"ג) באשה שיוצא לה דם מבית הרעי ונגעה שם בבדיקתה דבזה כיון שזה שינוי מהרגלה לנגוע שם שהרי תזהר בשעת בדיקתה לא לנגוע שם ולכן אין בזה הסברא של וכי לעולם לא תטמא דאין אנו קובעין טהרה עולמית בבדיקתה שהרי תזהר תמיד לא לנגוע שם, ודעת הט"ז כמו שפי' שם המח"ש כיון שדרכה לנגוע שם תמיד כיון שהוא סמוך לאותו מקום סתמא דמלתא נוגעת גם שם וא"כ נמצא שאתה קובע טהרה עולמית ביש לה דם בבית הרעי בכל בדיקותיה וזה א"א לכן ס"ל להט"ז דטמאה בשעת וסתה וכמו שנתבאר בס"ד.

ראתה דם ביום וסתה בלא הרגשה ויש מכה המוציאה דם

אמנם כל זה בראתה ע"י הרגשה או בבדיקה אבל אם ראתה דם ביום וסתה בלא הרגשה בזה מצד הדין לכאור' אין לטמאותה אלא תלינן במכה המוציאה דם כיון דראיית דם בלא הרגשה הוא מדרבנן לא גזרו רבנן עליה ביום וסתה שלא לתלות במכה דמה שאמרו שאי אפשר לקבוע טהרה עולמית הוא רק בנוגע לדין תורה כשיש הרגשה ויש לה מכה לא שייך לומר דלעולם כל הרגשותיה כשתראה מעט דם תהי' טהורה ולא תהא בה דם נדה וה"ה ע"י בדיקה שהוא חשש הרגשה אבל כשתראה בלא הרגשה הרי מדין תורה היא טהורה עד דארגשה אלא דחכמים גזרו עליה וביש לה מכה המוציאה דם לא גזרו והעמידוה בחזקת טהרתה וכ"כ ביד אברהם, אלא דהנוב"י (סי' מ"א) ספקי מספקא ליה גם בזה דהרי באמת מדין תורה אפי' תראה כל ימיה דם בהרגשה כל שיש לה מכה המוציאה דם טהורה כיון דיש לה חזקת טהרה מספק אל תאסרנה לעולם אלא דחכמים גזרו מצד

מתמעט וסתה וא"כ מאן מפיס דכמות דם שיצאה מחמת מכה עכשיו הוא פחות מדם וסתה דלמא יתמעט וסתה דהא עשויה להשתנות ולפעמים הוא וסת מועט וא"כ יש גבול מסוים שבזה צריכין כבר לחשוש לוסתה דאל"כ לא תטמא לעולם ומפני שאין בזה גדר מסויים החמירו לטמא ביום וסתה כל דם אפי' מעט שודאי אינו בגדר וסת דלא פלוג חכמים בגזרתן ולא נתנו תורת כל אחד ואחד בידו וא"כ בכלל תקנתם כל מראה דם הבאה בדרך הרגשה או ע"י בדיקה אפי' מעט כדי שיתקיים הדין דוכי לא תטמא לעולם אבל בראתה בלא הרגשה דליכא כלל הך סברא אפי' בראתה הרבה דם שהרי תטמא כשתרגיש שפיר תלינן במכתה המוציאה דם לדעת כמה פוסקים.

דין מכה שבצדדין

והיכא שהמכה בצדדין וראתה דם שלא בהרגשה בזה גם החו"ד מודה דיש לתלות גם בשעת וסתה במכתה המוציאה דם דהרי תטמא מן הדין כשתרגיש שהדם בא מן המקור דאז הרי לא שייך למתלי במכה כיון שהוא בצדדין ולא במקור כמ"ש הנוב"י (שם) ואם ע"י בדיקה ראתה דם ויש מכה בצדדין המוציאה דם לכאור' נראה דאף למש"כ החו"ד (דבבדיקה לא אמרי' ספק ספיקא דהוי ספק הרגשה והרמ"א שמקיל בס"ס הוא דוקא בראתה שלא בהרגשה כל זה דוקא במכה שאינו ידוע שמוציאה דם אבל במכה המוציאה דם נראה דמודה החו"ד דתלינן במכה אפי' בשעת וסתה וליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא שהרי תהי' טמאה כשתרגיש מן הדין שהרי מכתה בצדדין ולא במקור וכן משמע מהחו"ד בסי' ק"צ שכתב דבנגעה בבית הרעי כשיש מכה המוציאה דם ובדקה אח"כ טהורה אפי' בשעת וסתה ולא שייך לומר וכי לעולם לא תטמא שהרי תטמא כשתרגיש או כשתזהר לא לנגוע במקום בית הרעי אלמא דגם ע"י בדיקה מטהר, ומכה בבית החיצון דומה למכה במקום הרעי דמאי שנא אך לדעת הט"ז שם לא מהני לטהרה ביום וסתה ועי' חו"ד ביאורים (סק"ד). גם י"ל דבבדיקה גרע טפי דכיון דאיכא ספק הרגשה והרי בהרגשה טמאה מן הדין כיון שהמכה בצדדין ולא במקור ולכן א"א לטהר בבדיקה רק כשהמכה במקור דאז איכא למימר שתטמא כשתרגיש ודאי מהמקור כיון דאפי' במרגשת ודאי נמי מדינא טהורה כיון שהמכה במקור מוציאה דם ורק מסברא דוכי לא תטמא לעולם מטמאינן וע"ז י"ל דכ"ז דהוי ספק הרגשה אין לטמאות דשפיר תהי' טמאה כשתרגיש אבל במכה בצדדין כשאיכא ספק הרגשה הרי הוי חשש תורה יש להחמיר וצ"ע.

הסברא דלא מסתבר לקבוע טהרה עולמית וכנ"ל [ועי' חזו"א סי' פ"א שהוא סברא דאורייתא] וא"כ מה לי מרגשת מה לי אינה מרגשת כיון דמדין תורה ליכא נפק"מ ולענין סברת חכמים ז"ל דא"א לקבוע טהרה עולמית שלא יהא בה דם נדה הרי ליכא נפק"מ בסברא זו בין מרגשת או לא וכן פסק באמת החו"ד (סק"ט) אבל מסקנת הנוב"י וכ"כ בהגהות רעק"א על החו"ד דלא החמירו בראתה שלא בהרגשה כיון דאיכא ספק ספיקא ספק צדדין ואת"ל מהמקור ספק מן מכה שבמקור ולקמן יתבאר עוד בזה להלכה.

ביאור אחר לטמאות ביום וסתה טיפת דם שלא לתלות במכה

ח אך עם כל האריכות לבאר כונתם ז"ל כמה שאמרו וכי לעולם לא תטמא עדיין לא הגענו לנקודת האמת שהרי מוכח מדברי הנוב"י ורעק"א ז"ל הנ"ל דלא ס"ל הך פירושא כלל, שהרי הביאו הוכחה דראתה שלא בהרגשה תולין במכה דאת"ל דגם בראתה שלא בהרגשה איכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא א"כ הרי באית לה מכה שאינה מוציאה דם ואינה מרגשת שהוא מן המקור שבזה ודאי תולה אף בשעת וסתה דלא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דאם תרגיש תהי' טמאה מן הדין שהרי אין מכתה מוציאה דם וא"כ איך נחמיר במכה המוציאה דם בשעת וסתה ואינה מרגשת יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא דמכה המוציאה דם לא תתלה בה ליטהר ומכה שאינה יודעת אם מוציאה דם תולה אפילו בשעת וסתה זה ודאי לא יתכן אלא ודאי דבשניהם תולה אפילו בשעת וסתה כיון שראתה בלא הרגשה עכ"ד ואת"ל דס"ל הך סברא דוכי לעולם לא תטמא שאין לקבוע טהרה עולמית א"כ ליכא הוכחה כלל דלעולם י"ל דגם באינה מרגשת לא קבעו טהרה עולמית ואפי' במכה שאינה יודעת אם מוציאה דם לא נטהר ביום וסתה ואדרבה כש"כ הוא אם במוציא דם לא נתלה ק"ו באינו מוציאה דם ומדקאמרו דזה פשוט דבאינה מוציאה דם תולין דלא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דתהי' טמאה מן הדין כשתרגיש אלמא דהבינו הסברא כפשוטו דא"א דתהי' טהורה עולמית וכל שאתה יכול למצוא לה איזה טומאה ליכא הך סברא וא"כ הדרינן למלתא קמייתא מ"ט בראתה דם מעט בבדיקה לא תלינן במכה לומר שתהי' טמאה כשתראה כדרך וסתן.

לכ נראה דמה שהחמירו גם ברואה מעט דם הוא משום לא פלוג דכיון שיש שדמיהן מרובין ויש שדמיהן מועטין ואפי' באשה שדמיה מרובין לפעמים

מ"מ בעו"ב אינה תולה במכתה דהא חוששת לעו"ב כמש"כ החו"ד (סי' קפ"ו סק"ג) ולענין מכה הרי באין לה וסת תלינן במכה א"כ אם נטהר בעו"ב נשאר הסברא דוכי לעולם לא תטמא לכן גם במוחזקת כהאי גונא אינה תולה במכתה בעו"ב דידה.

ראתה שלא בהרגשה בזמנינו

והנה כשיש לה מכה בצדדין דליכא ספק ספיקא [י] כמש"כ בנוב"י ומ"מ בראתה שלא בהרגשה דעת הנוב"י תולין במכתה אפי' ביום וסתה מפני שליכא למימר וכי לעולם לא תטמא דשפיר תטמא כשתרגיש ובוזה גם החו"ד מודה כיון דתטמא כשתרגיש מן הדין וכנ"ל ולפ"ז בזמנינו דליכא הרגשה נפל הך היתרא בבירא וטמאה ביום הוסת ברא"י שלא בהרגשה וכמו שנתבאר, ולכאו"צ"ב בין לדעת החו"ד דס"ל דלא תלי' במכה שבמקור כשראתה שלא בהרגשה ביום הוסת ובין לדעת הנוב"י תלי' בין כשהמכה במקור דאיכא ס"ס ובין כשהמכה בצדדין אע"פ שליכא ס"ס היכא שראתה בלא הרגשה משום דליכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא ומשמע דאם איתא להך סברא לא תלי' ולכן בזמנינו דאיתא להך סברא לא תלינן במכה שבצדדין וכנ"ל, והרי כתב רמ"א וכתמים תולה בה בכל ענין וכתב בספר התרומה הטעם דבכתמים הלכו רבנן להקל ע"ש משמע דאפי' היכא דאיתא להך סברא של וכי לעולם לא תטמא כיון דמדרבנן הוא הקילו והרי רואה שלא בהרגשה נמי מדרבנן הוא ואמאי לא נתלה במכה להקל אפי' איתא להך סברא של וכי לעולם לא תטמא ואפי' בזמנינו שהרי בכתמים אע"פ שהוא יותר מכשיעור ונוכל לומר וכי לעולם לא תטמא בכתמים מ"מ לא אמרינן הכי כיון דכתמים מדרבנן א"כ מ"ש בראתה שלא בהרגשה לא נימא הכי, וי"ל דכונת ספר התרומה דדוקא בכתמים דהוי ספק מעלמא אלא דהחמירו ביותר מכשיעור מאכולת כיון שהוא מדרבנן הלכו להקל אבל בודאי מגופה אע"פ שזה ג"כ מדרבנן כיון דלא ארגשה, החמירו לומר דאיתא לסברא של וכי לעולם לא תטמא, וכ"כ בשו"ת רעק"א (סי' פ"א) והערוך השולחן (סי' ת"ז) ועיין פרדס רמונים בכמה דוכתי דס"ל דבראתה שלא בהרגשה והמכה בצדדין תלי' גם לולא הסברא של וכי לעולם לא תטמא, וכיון דלדעת הנוב"י והחות דעת לא תלינן במכה שבצדדין היכא דראתה ודאי מגופה בלא הרגשה רק משום דאיכא הסברא של וכי לעולם לא תטמא א"כ בזמנינו דאיתא לסברא זו לא תלי' במכה וגם לדעת רעק"א וערוה"ש לא תלינן הכי הלכתא דבראתה בלא הרגשה לא תלינן במכתה המוציאה דם כשהמכה בצדדין.

מבואר כמה אופנים שיש לתלות במכה ביום וסתה

[ט] והנה בזמנינו דנשים אינן מרגישות בדם המקור א"א לטהר ראיתן ביום הוסת ובעונה בינונית אפי' ראתה בלא הרגשה ואפי' יש לה מכה המוציאה דם בצדדין ואפי' ראתה רק מעט דם שנשאר לעולם הסברא דוכי לעולם לא תטמא דליכא למימר שתטמא כשתרגיש שהרי אינן מרגישות וכבר בארנו דליכא למימר דתטמא כשתראה שפע דם כדרך וסתן וכמו שהארנו בס"ד אמנם אם כשבודקת עצמה יש לה כאב יש לתלות בה אפי' בזמנינו דכיון דיש לה מכה המוציאה דם והרגישה עכשיו כאב הוי כמרגשת שהדם יוצא מן המכה ותהי' טמאה כשלא תרגיש שום כאב כעין מש"כ הש"ך (סק"ו) וכ"מ משו"ת מהר"ם מרוטנברג ומהרי"ל הנ"ל, וכן אם דם מכתה משונה מדם ראיתה וניכר שראיתה עכשיו הוא דם מכה כגון ששניהם לפנינו שפיר יכולין לתלות במכתה ולא שייך הסברא של וכי לעולם לא תטמא דתהיה טמאה כשלא יהי' שינוי בין הדמים [אמנם האשה בעצמה אם נאמנת ע"ז פליגי הצ"צ והתוה"ש סקי"ז ע"ש] וה"ה אם לפי ראות עין המורה ניכר שהוא דם מכה כגון שהדם בצד העד ואינו מעורב בתוך ליחות ההפרשה [אבל בצבע הדם א"א בקיאיין במראות הדמים כמבואר בפוסקים] וכיו"ב אע"פ שלענין מכה שאינו ידוע שמוציא דם א"א לתלות בזה דכיון דדם המקור מצוי ביום וסתה חיישי' שירד לצדדים אבל במכה המוציאה דם הרי מדינא טהורה אפי' במרגשת פתיחת המקור אם המכה במקור ותולין במכה ה"ה הכא תלי' במכה והסברא של וכי לא תטמא לעולם ליכא דשפיר תטמא כשלא יהי' ניכר שהוא דם מכה. וכן אם הדם מכה הוא מראה שחור או קרטין כמש"כ בנוב"י (סי' נ"ז).

ועוד אופן יש לטהר גם בזמנינו אם היא מעוברת או מניקה שכל אלו אף אם חוששין לעו"ב הוא רק מדין וסת שאינו קבוע כמש"כ בשו"ת אמרי יושר (ה"א סי' קפ"ב) ובוסת שאינו קבוע הרי תולין בדם מכתה ביום וסת שאינו קבוע וה"ה עו"ב למעוברת לאחר ג"ח ומניקה כדין וסת שא"ק הוא ותולין בדם מכתה וליכא למימר וכי לעולם לא תטמא דהרי שפיר תטמא לאחר ימי עיבור והנקה ולכן מניקה כל כ"ד חודש יש לתלות בדם מכתה המוציאה דם ביום וסתה או עו"ב ומינקת שמוחזקת לראות דם וסתה כל חודש קשה ליתן לה קולא זו כיון דחזינן האידינא שהרבה נשים מניקות רואות ועי' כע"ז בשו"ת נוב"י תניינא (סי' ק"ג). ועי' בשו"ת אמרי יושר (שם) דה"ה אשה שמוחזקת שאינה רואה בפחות מו' שבועות

בדקה לאחר עו"ב או וסת קבוע וראתה טיפת דם ויש מכה המוציאה דם

יא] כתב בסד"ט (סקי"ד) דאשה שיש לה וסת קבוע ועבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה עצמה ומצאה טמאה ליכא למימר שתטמא מטעם שכתב הרמ"א דבשעת וסתה טמאה משום דא"כ לא תטמא לעולם דזה לא שייך הכא [ולא ביאר הטעם ולכאוי' כונתו מפני דתהי' טמאה כשיגיע שעת וסתה פעם שנין מ"מ י"ל דטמאה דבשלמא במכה המוציאה דם אם תראה ביום וסתה הרי מדינא טהורה אלא מפני הטעם דא"כ לא תטמא בעינין לטמאותה א"כ בעבר הוסי' ולא ראתה שוב אין לטמאותה דליכא הטעם של וא"כ לא תטמא [דהרי תטמא כשיגיע שעת וסתה פעם שנין אבל במכה שאינה מוציאה דם שאם תראה ביום הוסי' הרי מדינא טמאה ולא תלי' במכה מפני דדם נדה מצוי ובמכה הרי ליכא דם א"כ ה"ה בעבר הוסי' ולא בדקה ואח"כ בדקה ומצאה טמאה דטמאה משעת וסתה וכדקיי"ל כן באופן דליכא מכה כלל ע"ש שנסאר בצ"ע ועיין בפ"ת (סקכ"ו).

ונראה דהסד"ט מיירי באופן שיש לה וסת החודש או שבוע או וסת הגוף דבכה"ג אם עבר שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואח"כ בדקה ומצאה טמאה ויש לה מכה המוציאה דם ליכא למימר דתטמא משום דא"כ לא תטמא לעולם דזה לא שייך הכא דהרי תטמא בחודש הבא כשיגיע שעת וסתה אבל בוסת הפלגה שעבר הוסי' ולא ראתה ואח"כ ראתה שייך שפיר הסברא של וא"כ לא תטמא לעולם דהרי קיי"ל בסי' קפ"ט (סי"ד) דאין מונין הפלגה משעה שהיתה ראויה לראות וכיון שלא ראתה בעונת ההפלגה הקבוע שוב נתבטלה הפלגה עד שתראה שנית ואז תמנה מיום הראי' שיעור ההפלגה ואם נתלה ראייתה לאחר שעבר עונת ההפלגה במכה שוב לא תטמא לעולם ולא שייך לומר שתטמא כשיגיע וסתה פעם שנית ולכן צ"ל דלא מיירי הסד"ט מוסת הפלגה רק משאר וסתות.

יב] ולפ"ז פשוט שאין שום מחלוקת בין הסד"ט להחוד"ד (סקי"י) שכתב דבאשה שאין לה וסת קבוע שאינה תולה במכתה ביום ל' אם עבר יום ל' ולא ראתה וראתה ביום ל"ב או אח"כ נראה דבראי' ראשונה לאחר יום השלשים טמאה משום דוכי לא תטמא לעולם דאם תטהר אותה ראי' אין לה שוב עו"ב כלל דהא עו"ב דוקא מראיית דם מנינן ופשוט עכ"ד והביאו הפ"ת (סקל"ב) ותמה בשו"ת בית שלמה (ח"ב סי' כ"ח) עליו שלא הרגיש הפ"ת שיש סתירה בין הסד"ט והחוד"ד ע"ש אבל באמת

אין כאן תמוה כלל דלא נחלקו אהרדי דהסד"ט לא מיירי מוסת הפלגה וכנ"ל, וע"ע במי נדה בקונ"א שכתב ג"כ דבעבר הוסי' קבוע ולא ראתה ואח"כ ראתה תולין במכה וכתב שם הטעם שהרי עיקר תקנת חכמים היה שהאשה תבדוק בזמן הוסת עצמה ובודאי שתקיים בכל זמן תקנות חכמים וא"כ תהי' טמאה כשתמצא אז דם מכה חזקה אורח בזמנו בא ולא תתלה אז משום מכה כלל עכ"ד וצ"ל דגם הוא מיירי בוסת החודש דשפיר איכא תקנת חכמים לבדוק בחודש הבא ולכן בעבר הוסי' ולא בדקה ליכא למימר וכי לא תטמא לעולם דהא ודאי תקיים תקנת חכמים בחודש הבא ותטמא אבל בוסת ההפלגה בעבר הוסי' ולא ראתה שוב ליכא תקנת חכמים לבדוק שהרי לא מנינן הפלגה משעה שהיתה ראויה לראות ואין כאן שום זמן לחשוש וא"כ איכא למימר וכי לעולם לא תטמא, אלא דבסוף דבריו שם מסביר פלוגתא דרבי ורשב"ג ונקט דוגמא של וסת הפלגה ע"ש וזה צ"ע וכנ"ל ונראה דלא נקט כן אלא לדוגמא בעלמא אבל באמת אליבא דהלכתא בוסת הפלגה תטמא לאחר שתראה עוד פעם דא"כ וכי לא תטמא לעולם אמנם בלא"ה צ"ע מש"כ במי נדה שתקיים תקנת חכמים בחודש הבא דהא בכה"ג שיש לה מכה המוציאה דם לא תקנו חכמים בדיקה בשעת הוסת וכמש"כ הרשב"א ורמב"ן ור"ן ור"א בנדה (דף טז.) וכבר כתבתי במק"א דכו"ע מודו לזה ועיין בחו"ד (סק"ח) דאפי' ביש לה מכה שאינה מוציאה דם לא תבדוק עצמה כלל שאם תמצא תהי' טמאה ולמה לה לטמא עצמה בחנם תמתין עד שתרגיש ותטמא עכ"ד איברא די' לעיין למה כתב תמתין עד שתרגיש הרי לשיטתו בראתה בלא הרגשה נמי לא תלי' במכה ביום וסתה כמש"כ (סק"ט) וע"כ דמיירי שלא בשעת וסתה דבכה"ג בראתה בלא הרגשה טהורה מספק ספיקא וע"ז כתב דלא תחמיר לעשות בדיקות שלא בשעת וסתה דלמה לה לטמא עצמה בחנם תמתין עד שתרגיש ותטמא ע"ש מ"מ נראה דס"ל דה"ה דבשעת וסתה אין לה לבדוק לטמא עצמה בחנם וכן מורה הלשון שאין לה לבדוק עצמה כלל וכן הלשון בחידושים (סקי"ד) שכתב אין על אשה זו חיוב בדיקה משמע דליכא חיוב כלל וכ"כ בבית מאיר (סי' קפ"ז ס"ה) וכ"כ בפרדס רמונים סי' קפ"ד (ט"ז סקי"ב) וא"כ ליתא לסברת המי נדה הנ"ל, ומ"מ בלא סברתו אתי שפיר דהרי תטמא כשתראה דם מגופה או כשתרגיש ביציאת הדם ביום הוסת דאז לא תלי' במכה וכנ"ל, והאידינא דאינן מרגישות תטמא כשתראה דם ודאי מגופה, אך כל זה שייך בוסת החודש וכמו שבארנו אבל בוסת ההפלגה דינו כעו"ב שבעבר הוסי' חוששת לראייתה ותטמא משום דא"כ לא תטמא לעולם.

יג] וכן משמעות הש"ך (סקכ"ז) שכתב דתולין במכה כיון
 שהוא תוך שלשים, משמע דוקא תוך שלשים אבל
 אח"כ שוב לא תלי' אע"פ שעבר יום ל' ולא ראתה בו
 וכמש"כ החו"ד וע"ע במחה"ש מה שפי' לאפוקי יום ל'
 ע"ש ולדברינו לאפוקי מיום ל' ואילך וכיון שבארנו שאין
 כאן פלוגתא כלל בין הפוסקים ולכו"ע בוסת הפלגה
 ועו"ב אם ראתה אחר יום וסתה או יום ל' לא תלינן במכה
 המוציאה דם וטמאה כפסק החו"ד וכן פסק בבית שלמה
 (שם) וכ"כ בפרדס רמונים (ש"ך סקכ"ו) וכ"כ בלחור"ש (סק"א)
 וגם הסד"ט מודה לזה הכי נקטינן, ולכן אשה שיש לה
 מכה המוציאה דם לא תבדוק עצמה ביום וסתה ומותרת
 לאחר הוסת בלא בדיקה דהיכי דאי אפשר לא תקינו לה
 רבנן בדיקה וכנ"ל והארכתי בזה במק"א וכשתראה דם
 מגופה אפי' בלא הרגשה תטמא, ואם הוא באופנים
 שנתבארו לעיל שתולין במכתה גם ביום וסתה ומכתה
 מוציאה רק מעט דם יש לעשות בדיקה דאם יצא הרבה
 דם יתברר שהוא מן המקור וכמו שכתב מהר"ם
 מרוטנבורג לענין ז' נקיים לאשה שיש לה שומא ע"ש.

פירות הנושרים להלכה:

א בדיקה בעונת הוסת הקבוע או בעונה בינונית
 וראתה טיפת דם אע"פ שיש לה מכה המוציאה
 דם בצדדין טמאה.

- ב** וה"ה ראתה ודאי מגופה בלא הרגשה אינה תולה
 במכתה וטמאה, אבל כתמים הנמצאים בבגדיה או
 בבשרה תולין במכתה.
- ג** מעוברת לאחר ג"ח או מניקה כ"ד חודש וראתה ביום
 וסתה הקבוע או עונה בינונית תולה במכתה המוציאה
 דם וטהורה.
- ד** אם דם מכתה משונה כגון שחור או קרטין ודברים
 יבשים וה"ה דם גמור אם דם מכתה ודם ראיתה
 לפנינו וניכר שהוא משונה תולה במכתה וטהורה.
- ה** בדקה והרגישה כאב בשעת הבדיקה ויש שם מכה
 המוציאה דם תולה במכתה וטהורה.
- ו** אם נמצא דם בצד העד ואינו מעורב עם הליחות תולה
 במכתה המוציאה דם וטהורה.
- ז** עבר וסת הפלגה או עונה בינונית ולא ראתה ואחר כך
 ראתה אינה תולה במכתה המוציאה דם וטמאה.
- ח** עבר וסת החודש או וסת הגוף ולא ראתה ואח"כ
 ראתה תולה במכתה וטהורה.
- ט** אשה שיש לה מכה המוציאה דם לא תבדוק עצמה ביום
 וסתה או עונה בינונית ומותרת אח"כ בלא בדיקה כלל.
- י** ואם מכתה מוציאה מעט דם אם הוא באופנים שמתירין
 אם תמצא בבדיקתה דם כבאות ד' ה' ו' יש לה לעשות
 בדיקה שמא תמצא דם הרבה ויתברר שהוא מן המקור.

סימן י'

בדין רמ"ת בל"ט סמוך או מופלג מתשמיש

כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע וכמו שנתבאר בסי'
 קפ"ט (סי"ז), והא דחוששת כן אם ראתה בשעת תשמיש
 יתבאר לקמן.

אב"ל בסד"ט (סקכ"ד) כתב דכל זמן שלא הוחזקה לראות
 ג"פ בל"ט מחמת תשמיש לא אמרינן שהתשמיש
 והטבילה גורמים הראי' אלא אמרינן שהטבילה לחוד
 גרמה לראות ולכן אם לא ראתה בל"ט ב' אע"פ שלא
 שמשה נעקרת כיון דעיקר החשש הוא רק מחמת הטבילה
 והרי טבלה ולא ראתה בו, וכ"כ בחכ"א (כלל ק"י דין ט"ו)
 וכ"כ בלחור"ש (סקנ"ח) וכ"כ בפרי דעה (ש"ך סקל"ד).

ולפ"ז רהיטא משמע דס"ל דהטבילה גורם הראי' ולפ"ז
 על כרחך דגרע מוסת הקפיצות דהרי לוסת

בשו"ע סי' קפ"ז (ס"י) הרואה דם בשעת תשמיש מותרת
 לשמש פעם שנית כשתטהר מיהו מיחש חיישינן
 חדא זימנא אחר ראייתה כגון אם ראתה פעם אחת או
 פעמיים בליל של טבילתה כשתגיע טבילה אחרת צריכה
 לפרוש ליל של טבילתה וכו', והנה זה פשוט דטבילה הוי
 כקפיצה כמש"כ הריטב"א נדה (דף סו.) וכ"כ בסד"ט
 ובחו"ד (סי' קפ"ט סק"א) וכ"ה בחו"ד (שם סקכ"ג) ובסי' קפ"ז
 (סקי"ד) וכ"כ בכו"פ (סי' קפ"ט סקכ"ג) וכ"כ בבית מאיר (סי'
 קפ"ז ס"י) וכ"כ בפרדס רמונים בפתיחה לסי' קפ"ט (וסת ח'
 אות ד') ובסי' קפ"ז (ט"ז סקי"ד).

ולפ"ז אשה שראתה בל"ט קודם תשמיש א"צ לפרוש
 בל"ט אחרת כיון דלוסת הקפיצות אינה חוששת
 לה בפעם אחת ורק אם ראתה כן ג"פ חוששת פעם אחת

הדבר, אבל כשראתה למחרתו של הטבילה בזה לא מסתבר שהוא אונס דאין אונס של אתמול גורם כ"כ כאונסא דיומא ותלינן שהוא וסת הגוף כאכילת פלפלין וחוששת לו בפעם אחת אפי' בלא תשמיש דאמרי' שהטבילה גרם ושהוא וסת הגוף ובזה מיישב דברי הגהת מיימוני שמייירי בליל שני של טבילתה דרק בכה"ג יש לחוש בפעם אחת אבל בל"ט א"צ לחוש דהוי וסת הקפיצות, ובזה מיישב גם קושיית סד"ט הנ"ל דלכן נעקר כשלא ראתה בל"ט בפעם הב' אע"פ שלא שמשה דתלי' שהוא וסת הגוף לחוד דטבילה דאתמול הוי כאכילת פלפלין ע"ש ומדבריו למדנו שאפי' ראתה בליל שאחר הטבילה בלא תשמיש חוששת לו כמש"כ שם ועוד כתב דבטבילה דשלשום לא חיישינן ע"ש ואגב אורחא למדנו שגם בוסת הגוף לא אמרי' פיהוק דשלשום [ומ"מ י"ל דהיינו דוקא באכילת דברים חמים שהם גורמים לראי' ל"א טבילה דשלשום משא"כ בוסת הגוף שהראי' גורמת להוסת אולי איכא פיהוק דאתמול ועי' סוגה בשושנים וערוה"ש בזה].

וביפוד הדבר אם טבילה חשיב כקפיצה או כוסת הגוף כאכילת דברים חמים לכאן י"ל דתליא בפלוגתת תוס' והרשב"א ז"ל, דהתוס' (דף סג:) חילקו בין אכילת שום לקפיצה דאכילת שום לא חשיב אונס כמו טורח של קפיצה שאין הראי' באה ע"י טורח אלא ממילא עכ"ד וא"כ ש"מ דהחילוק בין אונס לגוף הוא במעשה טרחא ולפ"ז הטבילה במים י"ל דהוי טרחא וחשיב קפיצה והיינו טבילה במים קרים [וכש"כ בימי החורף] כמש"כ הכו"פ (סי' קפ"ט סקכ"ג) וכמו שביאר בשו"ת חת"ס (שם) בנידון דהתם שכל פעם אחתה רתת מקרירות המים, ולפ"ז אולי י"ל דטבילה במים חמים דלא חשיב טורח הוי וסת הגוף, וכ"כ בפרדס רמונים בדעת התוס' (בפתיחה לסי' קפ"ט בוסת הט) אבל להרשב"א שכל שבא ע"י מעשה חיצוני הוי וסת האונס ולכן אכילת שום הוי וסת האונס כקפיצה א"כ הטבילה בין במים חמים בין במים קרים חשיבי אונס, אבל מסתבר יותר למימר דטבילה במים חמים לא חשיבא וסת כלל לא וסת האונס ולא וסת הגוף אבל במים קרים לכו"ע הוי כוסת הקפיצות, ולפ"ז יצא לנו קולא דבזמן הזה שמחממים היטב המקואות א"צ לחשוש אם ראתה מ"ת בל"ט דהטבילה אינו שום גורם להדם והכי מוכח בשו"ת חת"ס הנ"ל שכתב ויכולה לשמש אפי' בליל טבילה שבמים חמים עוד ב"פ ושוב כתב אלא שלא נסמך ע"ז וכו', משמע מתוך דבריו דבאמת מעיקר הדין ס"ל דטבילה במים חמים לא חשיבא וסת ומותרת לשמש עוד ב"פ ומה שלא רצה לסמוך ע"ז מפני

הקפיצות אינה חוששת לה בפעם אחת והכא מבואר שחוששת בפעם אחת וא"כ צ"ל דהוי כאכילת דברים חמים והוי וסת הגוף וא"כ גם אם ראתה בל"ט בלא תשמיש חוששת בל"ט, וזה תימה דא"כ למה נקט השו"ע הך דינא ברמ"ת ולא נקט עצם הדין דהרואה בל"ט דחוששת לל"ט דטבילה הוי וסת הגוף, ודוחק לומר דסיפא אתא לאשמעינן דבג"פ הוי רמ"ת ולא תלינן בטבילה לחוד דא"כ עיקר חסור מן הספר, ובפתחא זוטא (סקכ"ג) הביא בשם חק"ה דלסברת הסד"ט דהעיקר משום דהטבילה גורם א"כ בראתה בל"ט בלי תשמיש צריך ג"כ להחמיר, אך כבר העיר שפיר הפת"ז מדברי הפתחי תשובה (סי' קצ"ח סקט"ז) דמשמע מדברי הפוסקים דליתא לדין זה דאל"כ לא הוי שתקי רבותינו שם ע"ש, גם בערוך השולחן (סע"ו) הרחיק סברא זו וכתב דאם מקוה הוא כוסת הגוף א"כ תאסר כשראתה אחר המקוה גם בלא תשמיש ודבר זה לא שמענו מעולם ולהדיא משמע שחוששת בליל המקוה מפני הראי' של תשמיש אבל בלא תשמיש אינה חוששת עכ"ד, ותו קשה דאם זה כונת הסד"ט נמצא שסותר דבריו למש"כ בסי' קפ"ט סק"א דטבילה הוי כקפיצה, ועוד דאם טבילה חשיבי וסת הגוף איך התירה ר' יוחנן (דף סו.) מטעם דשמא דמות עירך בשלמא אם הוי קפיצה דלא חשוב וסת י"ל דס"ל דמסתבר יותר דדמות עירך גרמה הראי' ולא הטבילה יעויין שם ברמב"ן וש"ר ז"ל.

אבל האמת יורה דרכו דודאי גם הסד"ט ודעימיה ס"ל דטבילה הוי וסת הקפיצות ולכן אינה חוששת כשראתה בל"ט בלא תשמיש ומה שחוששת לה בפעם אחת כשראתה בשעת תשמיש יתבאר לקמן, ומש"כ דנעקרת בפעם אחת הוא מפני דאף שכל החשש שחוששת הוא רק מפני צירוף התשמיש וכמו שיתבאר לקמן מ"מ תולין לקולא שהטבילה לבד גרמה כיון דטבילה הוי אונס אמרי' שהטבילה גרם הראי' וכיון שטבילה ולא ראתה בו נעקרת אע"פ שלא שמשה וכמו שכתב כיו"ב בשו"ע הרב (סי' קפ"ט סקע"ה) בענין אחר דכיון שראתה ע"י אונס תלי' לקולא בכל מאי דאפשר ולא תלי' ליה בוסת המורכב כל זמן שלא נתחזקה בו אבל אילו היתה טבילה לבד בלא תשמיש וראתה בו א"צ לחוש לו דהוי כוסת הקפיצות שאינה חוששת בפעם אחת וכע"ז כתב בפרי דעה (ש"ך סקל"ה) ע"ש.

אכן בשו"ת חתם סופר (סי' קפ"ג) העלה דבר חדש דיש לחלק בין טבילה דאתמול לטבילה דהיום דבראתה בל"ט ודאי דחשיבא קפיצה ואינה חוששת לו בפעם אחת רק בצירוף התשמיש וכמו שיתבאר בס"ד לקמן טעם

שאשה זו בנידון דהתם כבר נאסרה ג"פ ממים קרים ולכן לא רצה להקל אלא בליל שני וצירוף כמה צירופים ע"ש.

והערוך השולחן (סע"ז) בחר לו דרך חדש שהוא ענין חולי שאנו רואים בגופה איזה מחלה והסיבה נעלמת מאתנו ולכן חוששין שמא המים גורם לה המחלה שבכל עת שתלך למים נתרופפו מקורותיה ולכן בביאתו היא רואה דם שידוע שמים קרים או חמים פועלים פעולה עזה על החולי אם כה ואם כה וכו' עכ"ד ולכאור' לפ"ז גם בראתה בלא תשמיש הוי חולי, וכן גם אם לא הלכה לטבול אלא ישבה במים ואח"כ ראתה תחשוש לה ודבר זה לא שמענו מעולם והערוה"ש עצמו כתב שם דרק ע"י תשמיש וסמוך לתשמיש דוקא חוששת ודוקא טבילה בצירוף תשמיש אבל טבילה לחוד אינה חוששת ודבריו צריכין תבלין.

אם תשמיש הוי כפיצה או כוסת הגוף

ומעתה נבאר דין תשמיש אם הוי כוסת האונס או כוסת הגוף, הנה בש"ך (סקל"ה) כתב דתשמיש הוי אונס כפיצה וכ"כ בתוה"ש (סקל"ו) [וצ"ע א"כ למה כתב בסקל"ד טעמים למה נעקר בפ"א הלא וסת הקפיצות נעקר בפ"א וי"ל דיש נפק"מ כגון היכא שהוא וסת המורכב דבכה"ג צריכה לעקרו ג"פ וכגון בראתה ג"פ בל"ט לשיטתו דמותרת בליל ב' צריכה לעקרו ג"פ ע"י בדיקת שפופרת בל"ט או עברה ושמה ג"פ בל"ט אבל היכא דנאסרת על בעלה כגון בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה סגי במה שנעקר בפ"א ועי' שו"ע הרב סי' קפ"ז (סקל"ג). וכ"כ בנוב"י (סי' מ"ו) ובדגו"מ תניינא, וכ"כ בשו"ת חת"ס (סי' קפ"ג וסי' קס"ד), וצ"ב קצת דבשלמא לדעת הרשב"א דכל גורם חיצוני שבאה ע"י מעשה הוי כוסת האונס ולכן אכילת שום הוי כאונס י"ל דה"ה תשמיש אבל לדעת התוס' דתליא בטרחא רב של קפיצה ולכן אכילת שום דלית ביה טרחא הוי כוסת הגוף א"כ לכאור' תשמיש לא הוי טרחא כפיצה, אך בשו"ת חת"ס (ס) כתב דתשמיש הוי מעשה רבה ע"ש ולכן הוי כוסת הקפיצות שהוא טרחא רב.

אלא דצריך ביאור לפ"ז מ"ט בראתה בל"ט מחמת תשמיש צריכה לפרוש בל"ט אחרת הרי לוסת הקפיצות אינה חוששת בפעם אחת והרי בין טבילה ובין תשמיש הוי אונס ומהיכי תיתי יהיה לה קביעת וסת לטבילה ולתשמיש אטו וסת שנקבע מחמת שני אונסין הוי קביעת וסת וכבר תמה כן החו"ד (סקל"ד), ונראה דס"ל להש"ך דהכא החמירו חז"ל כיון דראתה סמוך לתשמיש

והוא שגגת כרת ולכן מה דאפשר לתקן שלא תבוא ח"ו לידי שגגת כרת החמירו לכן אע"פ שהוא אונס שא"צ לחוש עד שתקבענה ג"פ מ"מ כאן החמירו אפי' בפ"א כדי שלא תכנס לחשש כרת, ובסד"ט (סקל"ג) כתב דוסת מחמת תשמיש גרע טפי דחיישינן דמחמת חימוד תשמיש ראתה ולא מיקרי אונס ע"ש ונראה ביאור דבריו דלא דמי לשאר אונס כיון דסיבת ראייתה הוא חימוד תשמיש יש לחוש יותר שהחימוד יהיה אצלה גם בביאה שני' משא"כ בשאר אונסין אין לחשוש בסתמא שהאונס יתחדש וכ"כ בכו"פ (סי' קפ"ז סקל"ג) דחימום תשמיש גורם לראיית דם לכן יש לחוש יותר, וכ"כ שם (בסק"י) דיותר שכיח שחימוד וחימום תשמיש גורם דם ממקרה הטבילה או שאר מקרי הזמן, וכיו"ב כתב החו"ד (סקט"ז) דקים להו לחז"ל דיותר מסתבר להחזיקה בחולי הממלאה ונופצת מלתלות בוסת ע"ש וה"ה הכא בפעם ראשונה שראתה י"ל דמסתבר שהוא מחמת החולי מלתלות שהוא וסת ולכן חששו גם בפעם אחת. וע"ע בסד"ט (סקל"ח) ובפרדס רמונים (ט"ז סקט"ז) שהבין דהסד"ט הבין בדעת הט"ז דלא הוי וסת האונס כלל ע"ש. גם לפמש"כ בשו"ע הרב ובהפלא"ה בפירוש השו"ע דמיירי בהפלגה שוה וכאשר יתבאר לקמן אתי שפיר דהוי וסת המורכב מתשמיש וימים שחוששת לו בפעם אחת, וע"ע בכו"פ (סי' קפ"ט סקל"ג) משמע מדבריו דב' אונסין גרע טפי והוי כוסת המורכב מימים וקפיצות דהוי וסת יעו"ש היטב.

אבל החו"ד (סקל"ד) לא ניחא ליה למימר דתשמיש הוי אונס מכח קושיא הנ"ל דא"כ למה צריכה לפרוש בליל טבילה שניה אטו וסת שנקבע מחמת שני אונסין הוי וסת ולכן כתב דתשמיש הוי כאכילת פלפלין דהוא כוסת הגוף ומן הדין היה ראוי לאסור פעם שנית לשמש אפילו בליל אחר שהרי יש לחשוש שמא תקבע לה וסת התשמיש, ולוסת הגוף הרי חוששין בפעם אחת ג"כ, אלא דלא מפקינן לה מבעלה משום חשש וסת שאינו קבוע משא"כ בליל טבילה שהחשש הוא שקבעה וסת המורכב לטבילה שהוא כפיצה ולתשמיש שהוא כוסת הגוף אין כאן רק חשש לענין יום וסתה בלבד להכי צריכה לפרוש בליל טבילה. והביא ראיו' לזה מדברי התוס' (דף טו.) דמוכח דתשמיש כאכילת פלפלין דמיה. ועיין רעק"א על הש"ך (סקל"ג) שכתב בדעת הט"ז (סקט"ז) דס"ל דתשמיש הוי כוסת הגוף דאכלה שום ע"ש ועי' פרי דעה (שם) וכ"כ בחזו"א (סי' פ"ב) בדעת הט"ז, אבל הפרדס רמונים (ט"ז סקט"ז) חולק ע"ש.

והנה בגוף ראיית החו"ד מדברי התוס' יעוין בשו"ת נוב"י (סי' מ"ו) ובערוה"ש (סי' ב) שדחו ראייתו, אך

אבל אם הוי וסת הגוף אע"פ שמותרת לשמש מ"מ כשהגיע השעה אסורה עד סוף העונה, ודע עוד דלדעת הש"ך ורוב פוסקים דתשמיש הוי וסת האונס אפי' ראתה ג"פ מופלג מהתשמיש בליל טבילה מותרת לשמש בליל טבילה דכיון דאינה רואה מיד אלא שעה אחר התשמיש או יותר אינה אסורה מתחלת הקפיצה וכמש"כ בחו"ד (סי' קפ"ט סקכ"ב) דאם יש לה שעה קבועה אחר הקפיצה אינה חוששת רק לאותה שעה דאתיא קביעותיה דשעה ועקרה לה לוסת שאינה קבועה, ואפי' אם השעה שאחר הקפיצה אינה קבועה אבל לעולם אינה רואה בשעת הקפיצה הרי כתב ב"י (סי' קפ"ט סכ"ה) דדינו כוסת הפיהוקים שאינה חוששת אלא שעתה ולפמש"כ בשו"ע הרב (הנ"ל) אינה אסורה אלא משעה שרגילה לראות עד סוף העונה וא"כ כיון שאינה רואה בשעת תשמיש גופיה דהיינו בשעת הקפיצות מותרת תמיד לשמש בליל טבילה וכמשמעות לשון רמ"א (ס"א) ומותרת לו לאחר טהרתה תמיד דמשמע גם בליל טבילה וכמש"כ הש"ך (שם סק"א) דאפי' ראתה כמה וכמה פעמים מותרת ע"ש.

שיטת האמונת שמואל

בשנ"ת אמונת שמואל (סי' א') מבואר דעתו בקצרה וע"ע בסי' כ"ג ושם יש שיבושי הדפוס וכונתו למש"כ בסי' א' ואבאר דבריו כפי הנלענ"ד מדברי הפוסקים. הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילה יש כאן ג' חששות עקריות או שהוא גדר של רמ"ת או שהביאה ראשונה של אחר הטבילה גורמת לראות, או משום וסת שהוא וסת הטבילה דהיינו קפיצה, אי נמי התשמיש שהוא נמי כקפיצה או כאכילת דברים חמים שנחלקו בו הפוסקים אם הוי כוסת הגוף לקמן סי' קפ"ט סכ"ג, א"נ שהוא מורכב מטבילה ותשמיש, ואם תראה ג"פ בל"ט אע"פ שלטעם הג' שהוא וסת יתכן שלא תראה בליל ב' מ"מ אסורה לעולם כיון דאיכא למתלי שהוא רמ"ת או ביאה ראשונה מחמרינן לאסרה עולמית ורק באופן שנתברר שהוא רק וסת כגון שבל"ט שמשה ולא ראתה ובליל ב' שמשה וראתה ג"פ דבכה"ג נתברר שאינו רמ"ת ואינה ביאה ראשונה מותרת ליל ג' שהרי קבעה לראות רק ליל ב' שאחר הטבילה דהוי מורכב מקפיצה דאתמול ותשמיש.

ודענתו ז"ל דגם אם יתברר הדבר שאינו גדר של רמ"ת מ"מ עדיין אסורה לעולם אם יש עדיין מקום לתלותו שהוא מחמת ביאה ראשונה שאחר טבילתה ולכן אם ראתה ג"פ בל"ט אע"פ שהיה ביאות היתר בינתיים [כגון שדרכה לראות בביאה ראשונה רק אחר טבילה

עצם החידוש לבאר כן דברי השו"ע צ"ב כי הרי דין אכילת פלפלין תליא בפלוגתא שהביא הרמ"א לקמן (סי' קפ"ט סכ"ג) ואף שכתב בתוה"ש (שם) שראוי לחוש לדברי שניהם מ"מ איך סתם ואוקי דברי השו"ע במידי דתליא בפלוגתא והשמיט השו"ע דין זה במקומו וכאן שלא במקומו יכריע אתמהה, ובפרדס רמונים (ט"ז סק"ד) תמה עוד יותר ע"פ מה שהוכיח דדעת השו"ע דהוי כוסת הקפיצות ע"ש וכתב בפרדס רמונים (שם ש"ך סק"ה) ובפתיחה לסי' קפ"ט (שם) דרוב הפוסקים ס"ל כהש"ך ווסת דמחמת תשמיש הוי כקפיצות.

וכתב החו"ד (שם) דלפי דבריו דתשמיש הוי כוסת דאכילת פלפלין א"כ אפילו לא ראתה בשעת תשמיש ממש רק שראתה בליל טבילה אחר התשמיש זמן רב צריכה לפרוש בליל טבילה שני' דהוי וסת המורכב מטבילה ותשמיש דכל וסת הגוף חוששת לעונה אחת כשהראי' אינה מובלעת בתוך הוסת [וה"ה כשאינה מורכב מטבילה כיון דתשמיש הוי וסת הגוף ובוסת הגוף חוששת לו בפעם אחת צריכה לפרוש בליל תשמיש אחר והיינו שלא לעשות ב' תשמישין משום עונה הסמוכה לוסתה אבל תשמיש ראשון מותר לעולם דלא החמירו במקום עיגון משום עונה הסמוכה לוסתה ואפי' ראתה בשעת תשמיש מותרת עד ג"פ כדי שלא להפקיע אותה מבעלה ועיין חו"ד (סק"א) כתב דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש מופלג מתשמיש אסורה בפעם רביעית לשמש שני תשמישין וכו' וצ"ב למה לא הצריכה לחוש בפ"א].

אבל לדעת הש"ך ורוב הפוסקים דתשמיש הוי וסת הקפיצות א"צ לפרוש אם ראתה מופלג מהתשמיש ולוסת הקפיצות אינה חוששת בפ"א ורק בראתה בשעת תשמיש ממש החמירו משום שגגת כרת [או משום חימוד תשמיש דזה שייך רק בראתה בשעת תשמיש ממש], ודע עוד דאפי' לפמש"כ החו"ד דהוי וסת הגוף ולכן צריכה לפרוש בליל טבילה אפי' ראתה מופלג מהתשמיש הוא רק לשיטתו בסי' קפ"ט (סק"א) דס"ל דכשהראי' הוא אחר הפיהוק שאסורה מתחילת הפיהוק דנקרא יום שמפקת מתחלת הפיהוק ולכן הכא נמי שהתשמיש הוא וסת הגוף אע"פ שראתה מופלג מהתשמיש אסורה מתחלת התשמיש ולכן אסורה לשמש שמא תראה מיד בתחלת התשמיש, אבל לפמש"כ בשו"ע הרב (סו"ס קפ"ד) דאינה חוששת מתחלת הפיהוק אלא משעה שרגילה לראות עד סוף העונה וכן דעת הלחם חמודות (פ"ט אות י"ד) מותרת לשמש כיון שאינה רואה בשעת תשמיש אלא מופלג מהתשמיש אלא דאם הוי וסת האונס מותרת כל העונה לשמש כמה תשמישין דלא חיישינן לוסת האונס בפ"א

דרמ"ת לא ראתה דאסורה לעולם ואין לה תקנה שהרי א"א לטבול לוסתה ולשמש עמו אם לא ע"י בדיקת שפופרת, והיינו אם לא תמצא דם בשפופרת בידוע שנתרפאה והסכים לזה בתורת השלמים (סק"ל) וכ"כ בשו"ע הרב (סקמ"ד) אלא שלא הזכיר שם תקנת שפופרת, והנה לדעת השו"ע הרב זה כונת הרשב"א והרמ"א במה שכתב ביאה ראשונה שאחר טבילתה דהיינו לראיית וסתה ולא לטבילת רמ"ת, אבל האמונת שמואל אף דחידש מדעתו דין זה מ"מ כתב דפשיטא שאינו עולה על הדעת לפרש כן דברי רמ"א ואינו במשמעות לשון הרשב"א ע"ש אבל הקונטרס אחרון שם הוכיח בכמה ראיות שזה כונת רמ"א ע"ש ומעתה קשה להשו"ע הרב למה לא הזכיר תקנת שפופרת כמו שהזכיר האמונת שמואל והמנחת יעקב, ובאמת אליבא דכו"ע קשה למה לא הזכיר הרשב"א ורמ"א תקנת שפופרת.

אמנם לדעת החו"ד (סק"ג) דלא מהני בדיקת שפופרת אלא לענין חולי המלאה ונופצת אתי שפיר דהכא ודאי לא הוי חולי כיון דאיכא ביאות היתר בינתיים וכמש"כ שם החו"ד דאם הוא מהמקור מחמת חולי היה מחוייב הדם לצאת ע"י כל דבר שהכניס להמקור וא"כ הכא שהוא וסת מחמת חימוד תשמיש או שאר מקרי התשמיש בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה לא מהני לזה בדיקת שפופרת ורמז לזה הפתחי תשובה (סקמ"ה) ע"ש אלא דלהחו"ד בכה"ג אינה נאסרת כלל כיון דהוי ספק צדדין בוסתות דרבנן לא אסרוהו במקום עיגון ע"ש ובלא"ה נמי לפמש"כ החו"ד כאן ליכא וסת של ביאה ראשונה וכנ"ל, אבל לדעת האמונת שמואל והמנח"י צ"ל דס"ל דבדיקת שפופרת מהני גם לוסת של חימוד תשמיש וכדעת הנודע ביהודה ז"ל שס"ל דרמ"ת הוא רק דין וסת ומהני בדיקת שפופרת.

ולכאור' בדיקת שפופרת דהכא מהני ממנ"פ אם לא תמצא דם הרי נתרפאת ואם תמצא דם בראש המוך יש להתירה ג"כ אחרי שתטבול כיון דכבר ראתה אחר טבילה לוסתה ע"י השפופרת שוב לא תראה עד טבילה לוסתה, דבשו"ע הרב (סקמ"ד) ביאר הטעם מה שרואה דוקא לטבילת וסתה מפני שלא נקתה וטהרה ממקור דמיה לגמרי בראיית וסתה אלא נשאר מיעוט דמים במקור ויוצאים ממנה ע"י תשמיש הראשון שכן דרך הדם לבא ע"י הרגל תשמיש לכך יש לתלות הדם בתשמיש ראשון, וא"כ לכאור' כשראתה בבדיקת שפופרת על ראשו נימא דכבר יצא מותרי הדם ונתירנה לאחר טבילה עד הטבילה לראיית וסתה.

לוסתה אבל אחר טבילה של רמ"ת שנאסרה לא ראתה או באופן שקנחה בין תשמיש לתשמיש ולא ראתה או שעברה ושמשנה] ונתברר שאינו רמ"ת הרי זו אסורה לבעלה דאמרינן דביאה ראשונה שאחר טבילתה גורמת לראות והרי א"א לטבול ולשמש.

וכיון שלדעתו ז"ל יש חשש של ביאה ראשונה שאחר טבילתה [ואסורה אפי' אם הי' ביאות היתר בינתיים] לכן אפי' ראתה פעם א' בל"ט מותרת פעם ב' בל"ט דאין שום סיבה לחשוש, דהא אפי' לצד שהוא וסת מ"מ תהי' אסורה לבעלה לעולם אחר ג"פ משום דחיישינן לחומרא שהוא מחמת ביאה ראשונה שאחר טבילה ולא אסרי' בפעם ראשונה או שני' רק באופן שיכולה לקבוע וסת על יום זה ותהי' מותרת ביום אחר אבל במידי שתהיה אסורה לעולם אחר ג"פ לא אסרו חז"ל בפעם א' דאם נחשוש לזה בפעם א' אסורה לבעלה עולמית ולכן לא אסרו חכמים עד שיתחזק בג"פ וא"כ מותרת גם בל"ט, וכן אם לא שמש בל"ט אלא בליל ב' מהטבילה אינה חוששת בפעם הב' בליל ב' מהטבילה דכיון שתהא אסורה לעולם אחר ג"פ מפני דחיישינן שמא ביאה ראשונה גורמת לא מצרכינן פרישה בפעם אחת.

אבל אם שמש בל"ט ולא ראתה דם ובליל ב' ראתה דם נסתלק החשש של ביאה ראשונה אבל עדיין איכא למיחש משום רמ"ת שהתחילה עכשיו לראות מחמת תשמיש אלא דמשום הך חששא לחוד מותרת אחר הטבילה בין בליל א' בין בליל ב' דלענין חשש זה ליכא נפק"מ כלל ולא אסרו חז"ל עד שיתחזק ג"פ, אך עדיין איכא למיחש שהוא וסת המורכב מתשמיש וטבילה דאתמול ואם יתברר שאינו רמ"ת רק וסת כגון שבל"ט אחרת שמש ולא ראתה אזי אסורה בליל ב' של טבילתה דשוב ליכא למיחש לא משום רמ"ת ולא משום ביאה ראשונה רק משום וסת אבל אם לא תשמש בליל א' א"צ למיחש לליל ב' משום דהרי אם תראה בליל ב' ג"פ תיאסר משום רמ"ת וע"ז לא גזרו פרישה וכנ"ל, ואם ראתה בליל ג' לטבילתה דלא אמרי' קפיצה דשלשום גרמה ליכא רק חשש רמ"ת [או ביאה ראשונה שאחר טבילה] וא"צ פרישה בפעם א' או ב' וכנ"ל, ואם שמש לפני ליל ג' ולא ראתה מותרת לגמרי ולפ"ז אפשר דבראתה בל"ט רחוק מהתשמיש דבזה ליכא רמ"ת ומסתבר דגם חשש ביאה ראשונה הוא דוקא סמוך לתשמיש א"כ יש לתלות בוסת המורכב וצריכה לפרוש בל"ט השני.

והנה האמונת שמואל כתב בעובדא ידידה שראתה אחר טבילה לוסתה ג"פ אבל אחר טבילה

שיטת הכו"פ וסד"ט וחז"ד

דעת הכו"פ סד"ט חז"ד דהרואה דם מחמת תשמיש בליל טבילה אין שום מקום לתלות דביאה ראשונה אחר טבילה גורמת לדם וז"ל הפלתי ומה ענין זה לומר שביאה ראשונה דוקא אחר ביאת מים יהיה קרוב או רחוק מביאת מים גורם הזלת דמים ממקורן, דבר זה לא שמענו בטבעיות ולא במחקריות וחז"ל לא אמרו מעולם וכו' עכ"ל [וממשמעות דבריו נראה שהבין דמה שכתבו אמונת שמואל ומנח"י בדעת הט"ז דביאה ראשונה שאחר הטבילה גורמת לראות הוא מישיך שייכי להטבילה דהטבילה גורמת שתראה בביאה ראשונה והוי וסת המורכב מטבילה וביאה ראשונה ולכן הקשה עליהם, אבל כבר תמה בבית מאיר (אה"ע סי' קי"ז) ובפרדס רמונים (ט"ז סק"ד) דאין זה כונתם אלא דחימוד תשמיש שאחר זמן שנאסרה גורמת לראות ע"ש] ויש מקום לדון רק על ב' חששות או שהיא רמ"ת או שהיא וסת המורכב מטבילה ותשמיש שהוא וסת הקפיצות ווסת הגוף ביחד דהטבילה כקפיצה והתשמיש כאכילת דברים חמים [ע"י כו"פ סי' קפ"ט סקכ"ג] ודעתם ז"ל דתמיד מחמירין כחומרת ב' הטעמים ולכן מצד חשש וסת המורכב יש לאסרה בל"ט בפעם הב', ומצד חשש רמ"ת בראתה ג"פ בל"ט אסורה לעולם אע"פ שיש צד לומר שהוא וסת המורכב מל"ט ותשמיש לא אמרינן כן דכיון דאיכא למתלי נמי ברמ"ת אמרינן דחימוד התשמיש גורם הדם הואיל וחימוד התשמיש עלול להזיל דם ממקורה, אך אם יתברר שאין זה רמ"ת כגון שהיה ביאות היתר בינתיים שוב תהי' מותרת בליל ב' של טבילתה דתלי' בוסת המורכב מל"ט ותשמיש וה"ה אם הי' זה בליל ב' של טבילה שראתה פעם א' בו יש לחשוש לחומרא לפרוש ליל ב' שמא הוא וסת מורכב מליל ב' ותשמיש אבל אם ראתה ג"פ בליל ב' לא נתלה לקולא ולומר שהוא וסת כדי להתירה בליל אחר אלא תלי' שהוא רמ"ת וכיון שראתה ג"פ רצופין בלא ביאת היתר אסורה.

אב"י אם ראתה בליל ג' של טבילתה דשוב אין לה שייכות להטבילה דכולי האי לא אמרי' שהקפיצה דהיינו הטבילה של שלשום משפיע לראות לא תלינן בוסת אלא ברמ"ת ומותר בליל ג' דלענין רמ"ת לא אסרוה עד שיתחזק ג"פ, [ואם בליל טבילה שמשעה ולא ראתה ובליל ב' ראתה כתב האמונת שמואל והמנח"י הסכים לזה וכן הפלתי שנתברר שאין כאן רמ"ת והוי וסת המורכב של קפיצה דאתמול ותשמיש והשו"ע הרב בקונ"א (סקי"ג) תמה ע"ז ע"ש וכן דעת החז"ד דבזה לא תלי' שהוא וסת המורכב וצריך לפרש כונתו דאע"פ

דבקפיצה דאתמול הרי מותרת לשמש ביום הקפיצה כמש"כ החז"ד סי' קפ"ט סקכ"ג ואפ"ה קובעת וסת אם תראה למחרת מ"מ היכא שמורכבת מתשמיש רחוק לומר דהשתמיש ראשון לא משפיע והשני משפיע] ואם ראתה ג"פ אחר הטבילה אך לא היו בימים שווים שוב ליכא למיחש משום וסת, ולענין רמ"ת אם הי' ביאות היתר בינתיים ליכא חשש זו, ומותרת לבעלה דתלינן תמיד במקרה ומותרת לאחר טהרתה תמיד כל שיש ביאות היתר, דחשש ביאה ראשונה שאחר טבילתה ליכא דלא מצינו חשש כזו וכנ"ל.

ואם ראתה בל"ט מופלג מהתשמיש דבזה ליכא חשש של רמ"ת ונשאר רק החשש של וסת צריכה לפרוש בל"ט שמא תקבע לה וסת לל"ט וה"ה בכה"ג בליל ב', [ולענין עקירה לדעת החז"ד אינה נעקרת אא"כ עברה ושמשה בל"ט ולדעת הסד"ט (סקכ"ד) וכן הסכמת אחרונים נעקרת בפעם אחת דכל שעדיין לא הוחזקה תלי' דהטבילה לבד גרמה ורק לכתחלה חיישינן לצירוף שניהם ולכן אסורה בל"ט א' ואם ראתה בליל תשמיש [שאינו ל"ט] מופלג מהתשמיש דליכא חשש רמ"ת וגם וסת המורכב מטבילה ליכא מ"מ עדיין יש לחשוש שהוא וסת מורכב מחודש ותשמיש ופורש ביום החודש הזה, וגם יש לחשוש עוד שהוא וסת התשמיש לחוד, אבל משום וסת התשמיש לחוד [אף שהוא כאכילת פלפלין] לא שייך לאסור דא"כ אתה אסורה לעולם מ"מ יש לאסור לעשות ב' תשמישין בלילה משום עונה הסמוכה לוסתה [ובחז"ד סק"א כתב דאם ראתה ג"פ בליל תשמיש אסורה ב' תשמישין וצ"ב דלכאו"ה בפעם א' ג"כ ראוי לאסור].

שיטת המנחת יעקב והדגול מרבבה

הרואה דם בשעת התשמיש בליל טבילה אע"פ שיש כאן ג' חששות שהוא רמ"ת או ביאה ראשונה שאחר טבילה או וסת המורכב מטבילה ותשמיש מ"מ לענין לאסרה על בעלה תלי' לקולא בכל מידי דאיכא למתלי ולכן אע"פ שלכתחלה צריכה לפרוש בל"ט מפני חשש שמא הוא וסת והרי אם תקבע כן ג"פ תיאסר ליל זו ועל כן צריכה לפרוש גם בפעם אחת מ"מ באם נקבע לה ג"פ בל"ט מותרת בליל ב' דתלינן לקולא שהוא וסת המורכב מל"ט ותשמיש, ואע"פ שלא היו ביאות של היתר בינתיים לא חיישינן שמא הוא רמ"ת אלא מותרת בליל ב', אבל אם היה ביאה ראשונה שאחר טבילתה ולא היו ימים שווים יש להחמיר דשוב ליכא למתלי בוסת רק ברמ"ת או בביאה ראשונה ואסורה לבעלה עולמית, וכן

ראייתה הוא מפני שעדיין לא יצא כל דם וסתה וא"כ ליכא נפק"מ בזמן שעברה מן הטבילה, אך באמת באמונת שמואל לא ביאר כ"כ כונתו בזה ואפשר דמודה בנקודה זו לסברת השו"ע הרב, ולכן גם לדידיה בכה"ג שהוא אחר טבילת וסתה דוקא ליכא נפק"מ במספר הימים שעברו מן הטבילה, אך הנפק"מ בין השו"ע הרב ואמונת שמואל היכא דהי' ביאות היתר בל"ט ואח"כ שמשה עוד וראתה בין בליל זה בין בליל ב' דלהשו"ע הרב הוא וסת המורכב מהפלגה ותשמיש ולכן ה"ה בליל ג' או יותר חוששת לזה אבל לאמונת שמואל הוא וסת המורכב מטבילה ותשמיש דרק קפיצה דאתמול אמרי' ולא יותר.

ועוד נפק"מ דלדעת השו"ע הרב אם ראתה כל פעם אחר ביאה ראשונה לטבילתה בין לטבילת ראיית וסתה ובין לטבילת דרמ"ת והיתה ביאת היתר בינתיים כגון שעברה ושמשה או ע"י קינוח בין תשמיש לתשמיש ולמחר בדקה העדים כמש"כ באמונת שמואל דבזה נראה מדעת שו"ע הרב דאינה קובעת וסת בכך דלא ס"ל דהטבילה גורם ראייתה והוי וסת המורכב אלא שמחמת מקרה התשמיש היתה וכיון דלא הוי רצופין לא קבעה לה וסת בכך, משא"כ לדעת האמונת שמואל קבעה לה וסת המורכב לטבילה ותשמיש ונאסרת לבעלה עולמית שהרי א"א לטבול ולשמש עמו.

ולענין הלכה קשה להכריע בפלוגת גדולי אחרונים ומ"מ נלענ"ד ללמוד ממה שכתבתי בתחילת הענין ב' דינים.

(א) הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילתה בזמניו שמחממין המקואות היטב א"צ לפרוש בליל טבילה אחרת [ע"פ דברי הכו"פ וחת"ס שנתבאר לעיל ויש גם לצרף דעת אמונת שמואל והיעב"ץ שגורסים דוקא ליל ב' ויש גם לצרף דעת שו"ע הרב והפלא"ה דרק אחר טבילה לוסתה צריכה לפרוש אבל בל"ט לרמ"ת א"צ לפרוש].

(ב) ראתה בליל טבילה מופלג מהתשמיש אפי' טבלה במים קרים א"צ לפרוש בליל טבילה אחרת [כהסכמת רוב הפוסקים דתשמיש הוי כוסת הקפיצות ורק בראתה סמוך לתשמיש החמירו חז"ל וכנ"ל אבל במופלג לא חיישינן לוסת הקפיצות עד שתראה ג"פ, ורק להחודד דהוי כוסת הגוף צריכה לפרוש ודעת רוב הפוסקים דהוי קפיצה ויש גם לצרף ב' צירופים הנ"ל ויש כאן עוד צירוף דאפי' הוי כוסת הגוף כיון דאינה רואה רק מופלג אסורה רק משעה שרגילה לראות וכנ"ל].

(ג) ולענין לעשות בדיקות מעכשיו ג"פ לפ"ת ואחר תשמיש כבר כתבתי במק"א דבראתה סמוך אפי' טיפת דם או על

אם ביאה ראשונה הי' בליל ג' לטבילתה ג"פ דליכא למתלי בוסת המורכב דלא אמרי' קפיצה דשלשום אסורה לבעלה עולמים דהוי רמ"ת או ביאה ראשונה, ואם בליל ראשון שמשה ולא ראתה ובליל ב' ראתה פשיטא דמותרת לבעלה חוץ מליל ב' דלא הוי רמ"ת או ביאה ראשונה רק וסת המורכב, ואם בליל א' או ב' שמשה ולא ראתה ובליל ג' ראתה מותרת דליכא כאן לא רמ"ת ולא ביאה ראשונה ולא וסת אלא מקרה בעלמא של התשמיש וכבר נעקרה בתשמיש ב' שלא ראתה בו.

שיטת השו"ע הרב והפלא"ה

הרואה דם בשעת תשמיש בליל טבילה יש כאן ג' חששות או שהוא רמ"ת או שהוא ביאה ראשונה שאחר טבילה או שהוא וסת המורכב מתשמיש והפלגת ימים שבין ראיית וסתה לראיית רמ"ת, וחוששת לכולן ולכן פורשת בליל טבילה שטבלה לראיית וסתה מפני חשש וסת המורכב שהוא הפלגה שוה מראיית וסתה עד ליל טבילה [והיינו מסוף ראיית וסתה כשיטתו בכמה מקומות] וכיון שאין הוסת תלוי בטבילה אלא בתשמיש והפלגת ימים א"כ ליל טבילה לאו דוקא וה"ה ליל ב' וג' ויותר, ומזה מיירי השו"ע ס"י, אבל משום רמ"ת או ביאה ראשונה א"צ לחוש עד ג"פ, ואם ראתה ג"פ בליל טבילה יש נפק"מ אם היתה הראי' בתשמיש ראשון של ליל טבילה כל הג"פ אסורה לבעלה דהוי רמ"ת מחמת ביאה ראשונה שאחר הטבילה לוסתה ואע"פ שיש ביאות היתר בינתיים שהרי כשטבלה מראיית רמ"ת לא ראתה דרק כשטבלה לראיית וסתה ראתה מ"מ הרי א"א לטבול ולשמש דכיון שהיא רואה בביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה, והסברא שרואה דוקא אחר וסתה הוא מפני שלא נקתה וטהרה ממקור דמיה לגמרי בראיית וסתה אלא נשאר מיעוט דמים במקור ויוצאים ממנה ע"י התשמיש הראשון [ולענין בדיקת שפופרת כבר כתבתי לעיל מזה בשיטת אמונת שמואל ע"ש] ואם ראתה בתשמיש שני בליל טבילה וה"ה בליל אחר דבזה ליכא לא רמ"ת ולא ביאה ראשונה מ"מ יש כאן וסת מתשמיש והפלגה וצריכה לפרוש בהפלגה כזו שמראיית וסתה עד ראי' זו של תשמיש.

והנה אף שהאמונת שמואל (בסי' א') כתב ג"כ דבכה"ג שראתה ג"פ בל"ט לראיית וסתה דוקא הוי רמ"ת משום ביאה ראשונה שאחר טבילה לוסתה מ"מ יש מרחק רב ביניהם דלדעת הא"ש סיבת ראייתה בביאה ראשונה מפני שהוא מורכב מטבילה ותשמיש ראשון מוסתה וכיון שהוא מורכב מטבילה אם תקבע לה וסת ביאה ראשונה אחר ג' ימים לטבילתה לא הוי וסת דלא אמרינן דקפיצה דשלשום גורמת לראייתה אבל לדעת השו"ע הרב סיבת

ד) אם הראיות שבשעת תשמיש הי' רק מעט על עד בדיקה נתבאר לעיל (סי' ח) דצריכה נמי לפרוש בליל טבילה אחרת וכן לענין הבדיקות חייבת לעשות ג"פ.

עד שלו אפי' מופלג צריכה לבדוק ג"פ אחר תשמיש ויש מחמירין אפילו לפני תשמיש, ואם ראתה מופלג אינה צריכה לעשות בדיקות [ושם נתבאר טעם הפסק].

סימן יא

בענין מראה ברוי"ן

בקיאנין בגוויה אלא משום דלא לייתי לאחלופי כיון דאית ביה נטיה לאודם משא"כ במראה ברוי"ן הנזכר שאין לו נטיה לאדמומית אלא לשחרות וכבר שנינו משנה שלימה בשחור עצמו דיהה מכן טהור ולית בה ספיקא ולא חומרא מדינא דגמרא כמו בשאר מראות שנחלקו בהן בדיהה וכל שכן בירוק ברוי"ן שהרי אינו שחור ולא אפילו דיהה דדיהה שלו אלא שעמוק שלו נוטה קצת לשחרות הדיהה ועוד קל וחומר מירוק דמקילינן ביה טובא ואפילו במראה הזהב שהרי יש בו ודאי נטיה חזקה אל האודם וכו' כל שכן בירוק ברוי"ן שהוא רחוק מאד מן האדום ואע"פ שיהא עמוק הרבה אינו אלא כדיהה דשחור שהוא טהור בלי ספק ולכן אין להחמיר כלל בברוי"ן הנזכר ובכתם פשיטא דלית דחש ליה עכתו"ד.

א כתב בסדרי טהרה (סי' קפ"ח סק"א) בשם מצאתי כתוב דם הנוטה לצבע ברוי"ן בלשון אשכנז שהוא כעין קליפות ערמונים וכמשקה הקאווי שהוא טהור ואין צריך לומר בכתם לפי שאין נוטה לאדמומית כי אם לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור עכ"ל. וכתב בפתחי תשובה (סק"א) וגם אני מצאתי זאת כתוב והוא בשאלת יעב"ץ (ח"א סי' מ"ד), וכ"כ בחכמת בצלאל גדה (דף י"ט): ויגעת ומצאתי דבר זה להגאון מוהר"י עמדין בשו"ת יעב"ץ, והסד"ט אולי טינא היתה בלבו עליו, מפאת המחלוקת שהי' להיעב"ץ נגד רשכב"ה בעל תפארת ישראל וכו"פ ואו"ת ויערות דבש ולכך הזכירו על שם מצאתי כתוב וא"כ כדאי הם לסמוך עליהם בזה עכ"ד. וכ"כ בתשובה מאהבה שהמצאתי כתוב הוא היעב"ץ ע"ש.

ובפרי דעה תמה טובא על המצאתי כתוב חדא במה דקיהיב טעמא לפי שאין נוטה לאדמימות כי אם לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור דא"כ אפילו נוטה לאדמימות נמי יהא טהור דהא גם באדום שנינו דיהה מכן טהור, ותו קשה טובא דהא אנן קיי"ל דהאידינא שנתמעטו הבקיאיות החמירו לטמא כל מראה אדום ושחור ואפילו דיהה דדיהה כמש"כ הר"ן ושאר פוסקים והשו"ע. ומש"כ עוד לענין כתמים יבואר לקמן בס"ד. ובחכמת אדם (כלל קי"א דין א') הסכים עם המצאתי כתוב להלכה אלא שתמה עמש"כ שזה דומה לשחור וכבר שנינו שדיהה מכן טהור שהרי לדין כל מראה שחור טמא כמש"כ הר"ן ורמב"ן, ומ"מ להלכה הסכים להסדרי טהרה וצ"ל דס"ל שאינו נוטה לשחור, ומ"מ הקושיא על המצאתי כתוב במקומו עומד איך הכשיר מפני שאינו נוטה לאדום כי אם לשחור, וכן הקשה בפרדס רמונים (סק"א) ובעוד אחרונים כאשר יבואר לקמן.

וכדי לעמוד על שורש הדברים נעתיק דברי היעב"ץ שכתב (שו"ת) דמראה ברוי"ן לא נתבאר בשו"ע ואחרונים אם הוא ממראות דמים טמאים ונראה לי להקל בו דודאי עדיף ממימי בשר צלי דידוע שיש בו אדמימות ואפ"ה מטהרי ליה בית הלל וקיימא לן כוותיהו ואע"ג דאנן מחמירינן ביה היא גופא חומרא גדולה דהא שפיר

ב ולבאר דבריו נקדים סוגיית הש"ס בפרק כל היד דתנן התם (דף י"ט). חמשה דמים טמאים באשה וכו' בית שמאי אומרים אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובית הלל מטהרים, ובגמרא מקשינן ולית להו לבית שמאי דמיה דמיה הרי כאן ארבעה איבעית אימא לית להו ואב"א אית להו מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי ע"כ. ולכאור' משמע דלתירוצא קמא לית להו לבית שמאי כלל דמיה דמיה לומר דיש רק כמה סוגי דמים שהתורה טמאתה ואידך טהורינן אלא כל מיני דמים טמאים כל שיש בו אדמומית כדכתיב ויראו מואב את המים אדומים כדם למדנו שהדם אדום ולכן כל סוגי אדום טמאים ולפ"ז קשה מ"ט אמרי אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הוה להו למימר כל מיני אדום טמא ותו קשה דכיון דהקשה הגמרא אימא אדום ותו לא אלמא דלולא הדרשא של דמיה דמיה הוה סלקא דעתא דרק אדום שבאדומים דהיינו כדם המכה טמא וכמו שפי' רש"י וא"כ כיון דבית שמאי לית להו דמיה דמיה לימא אדום ותו לא ומנא להו לטמא אף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי ובערוך לנר תי' דבית שמאי ס"ל דהנך מראות הלכה למשה מסיני ע"ש ולפ"ז לא ס"ל כל מיני אדום אלא הנך ד' דוקא ועוד מימי תלתן

טמא מספק וא"כ כל אמוראי בדף כ. דפליגי בדיהה לאו אליבא דהלכתא פליגי וזה דוחק.

ג ובדרך אגב נבאר גם קושיית הגמרא וממאי דהני טהורין והני טמאין דאין לפרש הקושיא דלמא דם ירוק ולבן טמא ודם אדום טהור חדא דא"כ קרא דמוכח דיש עת נדתה וזיבה הוא בלא עת נדתה היכי משכחת לה דבדם ירוק ולבן ליכא עת וע"כ פשיטא דקרא על דם נדות שהוא אדום קאי. ועוד יזוב זוב דמה ימים רבים משמעות הקרא מורה למה שרגילות הנשים לביאת האורח ולא לדבר שאינו שכיח ומצוי, ותו דא"כ כשהקשה הגמרא אימא אדום ותו לא עדיפא הו"ל לאקשו לחומרא ואימא כל מיני אדום במשמע דכיון דקרא אדומים לפי התרצן בא לאפוקי ירוק א"כ אימא כל אדום טמא ולא ד' לחוד, ומזה מוכח דקושיית הגמרא הי' על סוגי האדום שנתבאר במשנה דרך ד' מיני אדום משאר מיני אדום טהורין וכדמוכח מקרא בין דם לדם שיש דם אדום טהור ממאי דהני טהורין והני טמאין אימא איפכא וע"ז תי' דמקרא ילפי' אדומים כדם, וצ"ב מאי דמתרץ ליה הא הכל ממשפחת האדום הוא ומנ"ל דהני טהורין והני טמאין, וי"ל דקים להו דאיכא ארבעה אבות אדום וכל השאר הן תולדות אלו המראות ולכן כשגילה הקרא אדומים כדם והרי ידענו דאיכא אדום שהתורה טהרתו מסברא אנו למדין שהאבות טמאין והתולדות טהורין שסתם אדום קאי על האבות ושוב הקשה הגמרא אימא רק האדום שבאדומים ומנא לן שכל האבות טמא ומתרץ דמיה דמיה הרי כאן ארבעה, ויסוד הדברים מצאתי בחזו"א (סי' ק"ז) ע"ש, או י"ל לפמש"כ בתוס' הרא"ש (ס' כ.ו) דקים להו לרבנן דהני ד' מראות דמים שכיחי בנשים ע"ש ולכן כשילפינן מקרא אדומים כדם והיינו כדם אדום מסתבר דהכונה על ד' מיני דמים השכיחי בהם ודו"ק. עוד יש לפרש קושיית הגמרא וממאי דהני טהורין דלמא דם ירוק ולבן נמי טמא ורק דיהה מד' המראות טהור ובין דם לדם הוא על דיהה מד' מראות אבל ירוק ולבן טמא ומתרץ אדומים כתיב אך גם זה דוחק דסלקא דעתך דדיהה טהור וירוק ולבן יהי' טמא, וגם לישנא דגמרא והני טמאין מיותר לפירוש זה.

ואמרינן בגמרא ובית הלל מטהרין היינו תנא קמא איכא בינייהו לתלות ופי' רש"י ת"ק סבר ה' דמים טמאין ודאי ואידך ספיקא ולבית הלל טהורין ממש, וצ"ב דבשלמא לתי' בתרא דמלקא הוא דלקי י"ל דנסתפק להו לת"ק אם מימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא מאחד מד' מראות אדום אבל לתי' קמא דבית שמאי לית להו דמיה דמיה הא ת"ק הרי אית ליה דמיה דמיה מדתנן

ומימי בשר צלי דגם זה הלכה למשה מסיני וזה דוחק לומר דפליגי בהלכה למשה מסיני אלא ע"כ צ"ל דבית שמאי ס"ל דילפי' מקראי טפי מד' מיני דמים דאיכא ו' מיני דמים וכ"כ בתוספות הרא"ש דלית להו ד' דמים דוקא אלא נפקי להו טפי מקראי ע"ש ואולי י"ל דס"ל דאיכא לרבנות עוד ב' מיני דמים ממה שנאמר כי יזוב זוב דמה וממה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה וכמו שהקשה בירושלמי דאיכא טפי מד' מהני פסוקי ובית שמאי לא ס"ל כתירוצא דירושלמי ע"ש, והא דריבה ב"ש דוקא ב' אלו י"ל דס"ל דהני שכיחי בנשים טפי משאר מראות ומסתבר דקרא ריבה למה דשכיחי או דס"ל דב' אלו גם אבות האדום כשאר ד' דמתניתין כמו שיבואר לקמן. ותירוצא בתרא דגמרא ס"ל דלעולם ד' מיני דמים דוקא אלא מראה של מימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא ממראה האדום שטמאתו התורה, אבל בהגהות מהרש"ל (דף ט:.) בד"ה לית להו כתב דנוכל לפרש דברי בית שמאי דלית להו דמיה כלל וכל מראה אדומית מטמא וכ"כ בחי' חתם סופר דאיכא למימר לבית שמאי דכל מין אדום טמא רק דיהה ממימי תלתן ובשר צלי לאו אדום הוא כלל משא"כ עקביה מודה לב"ה במימי תלתן ובשר צלי ע"כ דס"ל דמיה דמיה ע"ש ולפ"ז מה שאמרו ב"ש אף כמימי בשר צלי הכונה כל מין אדום אפי' דיהה כמימי תלתן ובשר צלי טמא לאפוקי דיהה ממנה שאינו אדום כלל.

והחזו"א (סי' ק"ז) תמה על מהרש"ל שהרי דיהה מאדום עדיין היא אדום יותר מקרן כרכום ומודו ב"ש בהו דטהור ע"ש ולא ידענא מנא ליה דבית שמאי מודו דדיהה מאדום טהור דלמא מטמא ב"ש אפי' דיהה ממראות השנויים והא שמעינן ליה לרבי אמי בר אבא (בדף כ.) דאמר דכולן עמוק מכן טמא דיהה מכן נמי טמא חוץ משחור וזה אפי' לת"ק ובי"ה, ולעולא ושאר אמוראי שחלקו עליו מ"מ דלמא אליבא דבית שמאי מודו דכל מיני אדומית טמא, ואפי' דיהה דדיהה דטהור לרבי אמי בר אבא מ"מ לב"ש יתכן דטמא.

א"ל אי קשיא הא קשיא דאת"ל דס"ל לבית שמאי דכל מיני אדום טמא א"כ הך קרא דבין דם לדם מאי עבדי ליה הא דם דקרא קאי על דם אדום דכתיב אדומים כדם והרי ליכא דם אדום טהור ובין דם טהור לדם טמא היכי משכחת לה, ואפשר דבית שמאי דריש ליה בין דם נדה לדם זיבה וכקושיית הגמרא ועיין סנהדרין (דף פז:.) ועיין בתוס' הרא"ש שכתב דהגמרא משמע ליה מקרא דבג' מיני דמים איירי ע"ש וי"ל דב"ש לא משמע ליה הכי, ומ"מ קושיות תוס' הרא"ש דאימא אדום ותו לא עומד במקומו למהלך זו, וגם קשה דהרמב"ן פסק כת"ק ולפי מהרש"ל וחת"ס צ"ל דת"ק ס"ל דכל מיני אדום

למראה דמים ככרתי ומה לי שאינו נוטה לאדמימות הא גם שחור אע"פ שלא יהא בו אדמימות טמא דהא לקותא הוא ה"ה ירוק ככרתי דלמא לקותא הוא, ובאמת במאירי כתב כן להדיא ש"ל לעקביא דירוק ככרתי טמא אע"פ שאין בו אדמימות כיון דמלקא הוא דלקי אבל דעת התוס' והראשונים אינו כן, וצ"ל דס"ל להתוס' דלא יתכן שיהי' לקותא מאדום אם אין בזה קצת נטי' לאדמימות ולכן לא שייך לומר בירוק ככרתי שהוא לקותא מאדום אך במראה שחור י"ל דיתכן שלא יהא בו אדמומית כלל והוא לקותא מאדום דרק בירוק ככרתי כתבו כן התוס' ואפשר דהכריחו כן דאל"כ נמצא דלתי' קמא ירוק ככרתי טהור ולתי' בתרא טמא וא"כ פליגי ב' לישנא בדבר יסודי כ"כ ולא נתפרש בגמרא להכי ס"ל דודאי גם ללישנא בתרא ירוק ככרתי טהור ועל כרחק דלא שייך לקותא אם אין בזה שום אדמימות.

ה והנה הרמב"ן פסק לענין מימי תלתן ומימי בשר צלי כת"ק דהוי ספק טמא ולענין ירוק פסק כחכמים דמטהרי לגמרי ולכאור' צ"ב דבשלמא לתי' בתרא דפליגי אם הוי לקותא מדם אדום י"ל דלענין ירוק פסק כחכמים דלא הוי לקותא ולענין מימי תלתן ובשר צלי ס"ל כת"ק דמסתפק בזה דהוי לקותא מאדום אבל לתי' קמא דפליגי אם דמיה דמיה לרבות רק ד' או דאיכא עוד דרשה לרבות מין דם וחכמים פליגי על עקביא וס"ל דמיה דמיה ד' דוקא ופסקי' כחכמים דמיה דמיה דוקא א"כ איך יכול לפסוק כת"ק לענין מימי תלתן ובשר צלי שמסתפק דאולי דמיה דמיה לאו דוקא והו"ל מזכה שטרא לבי תרי, וצ"ל דודאי לתי' קמא אם פסקי' כחכמים בירוק ודאי היינו מטהרים גם במימי תלתן ובשר צלי אבל לתי' בתרא דאין הכרח בדבר א"כ אף דפסקי' בירוק כחכמים מ"מ במימי תלתן ובשר צלי פסקי' כת"ק ולכן לענין הלכה יש להחמיר כתי' בתרא וכ"כ הרי"ף וכ"כ הרי"ן בפ"ב דשבועות כלישנא בתרא ע"ש ולכן כתב הרמב"ן דהלכתא כת"ק לענין מימי תלתן ובשר צלי דהוי ספיקא.

מיהו גם לדעת ת"ק דפסק הרמב"ן כוותיה אם המראה דם הוי דיהה ממימי תלתן ובשר צלי או אפי' דיהה משאר ד' מיני אדום המבואר במשנה טהור דהכי קיי"ל (בדף כ.) כרוב אמוראי דכולן עמוק ממנו טמא דיהה ממנו טהור ובזה לא פליגי תנאי דמתניתין ולכן מצד הדין רק ז' מראות אלו או עמוק מהן טמא חמשה מהן טמאה ודאי ומימי תלתן ובשר צלי הוי ספק ואפשר דמימי תלתן ובשר צלי חדא שיעורא הוא ואיכא ו' מראות דמים ה' טמאין ודאי וא' ספק אבל דיהה מאלו המראות אע"פ שהן מראה אדמומית טהור, ודעת הרמב"ם דהלכתא

חמשה דמים טמאין וא"כ ממנ"פ אם אית ליה הדרשה למה תולין הא לא טמאתו התורה ואם מרבה מקראי טפי הו"ל טומאה ודאי ולמה תולין וצ"ל דמספקא ליה אי דרשינן טפי או לא וכ"כ בחזו"א (שם) וזה דוחק דתנא מסתפק בדרשה ואולי תולין מדרבנן קאמר וצ"ע, ועוד צ"ב דת"ק מחמיר טפי מב"ש דב"ש מודה בירוק לחכמים ות"ק מחמיר בין במימי תלתן ובשר צלי ובין בירוק וצ"ב הילפותא מנא ליה לרבות כ"כ מקראי, ואפשר דס"ל דמימי תלתן ובשר צלי חדא שיעורא היא.

ד ואמרי' תו בגמרא הירוק עקביא בן מהללאל מטמא ולית ליה לעקביה דמיה דמיה הרי כאן ארבעה אב"א לית ליה ואב"א אית ליה מי לא א"ר חנינא שחור אדום הוא אלא שלקה הכא נמי מלקא הוא דלקי וכתבו התוס' בפירוש תירוץ קמא דלית ליה דמיה דמיה דר"ל דלית ליה ד' דוקא אלא נפקא ליה החמישי מקרא אחרנא עכ"ד וצ"ב אם יליף מפסוק דאיכא עוד חמישי מ"ט מרבה ירוק שאינו אדום כלל הא אדומים כדם כתיב ש"מ דם אדום הוא וא"כ הו"ל להרבות עוד מין אדום. ולפמש"כ לעיל דד' אבות אדום איכא י"ל דס"ל לעקביא דריבתי התורה אבות המראות לטומאה ולכן כיון דקרא ריבה מראה חמישי מסתבר דריבה אב המראה ולכן ריבה ירוק שהוא דומה לאדום יותר משאר מראות שהוא כמראה הזהב ואיכא זהב הנוטה לאדום שדומה לדם פרים כדאמרין ביומא (דף נו:.) ואתי שפיר מש"כ התוס' דהאי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמומית עוד י"ל דס"ל לעקביא דירוק שכיחי טפי משאר מראות ומסתבר דהתורה ריבתי דמים השכיחי בנשים ולכן ד' מיני אדום וירוק השכיחי טמאים.

מיהו אכתי איכא למידק לתירוץ בתרא דאית ליה לעקביא דמיה דמיה אלא דמלקא הוא דלקי וכן לפי מה שתי' הגמרא כן על דברי ב"ש דמימי תלתן ובשר צלי הוא לקותא מד' מיני אדמימות צ"ב מאי טעמייהו דרבנן דמטהרי הרי לענין שחור מודו דטמא דהוי לקותא מד' מיני אדום וא"כ מ"ט מטהרי בירוק ומימי תלתן ובשר צלי הא הוי לקותא מהאדום וצ"ל דנחלקו במציאות אם הוי לקותא או מראה בפני עצמו ועקביא ס"ל דמימי תלתן ובשר צלי הוי מראה בפ"ע וירוק הוי לקותא ובית שמאי ס"ל להיפך דירוק הוי מראה בפ"ע ובשר צלי ומימי תלתן הוי לקותא, ומ"מ צ"ב מש"כ התוס' דהאי ירוק היינו כאתרוג ולא ירוק ככרתי דאין זה נוטה לאדמימות דהניחא לתי' קמא י"ל דמרבה מקרא מראה חמישי וע"כ צריך להיות מראה שיש בו אדמומית דהא אדומים כדם כתיב אבל לתירוץ בתרא דהוי לקותא מד' מיני אדום אולי הלקותא גורם

הוא מפני שהוא אדום ממש והתורה ריבתה עוד מין אדום לתי' קמא בגמרא וכנ"ל בשם התוס' הרא"ש והבינו שלזה המין כיון התורה מפני שהוא ג"כ אב האדום או מפני שגם זה שכיח בנשים כמש"כ לעיל (אות ב) משא"כ דיהה משאר המיני אדום טהור וכמש"כ לעיל, או לדעת מהרש"ל וחת"ס דב"ש מטמא כל מין אדום ואפי' כמימי תלתן ובשר צלי אבל לעולם מראה מימי תלתן ומימי בשר צלי הוא אדום ממש וכן לתי' בתרא שהוא לקותא מד' מיני אדום אם הוא אדום ממש אלא שאינו כד' מיני אדום ואפ"ה טמא מפני שהוא לקותא מד' מיני אדום או שהוא מין אחר לגמרי אלא שיש לו נטי' לאדמומית ונעשה כן מחמת הלקותא.

וכבר כתבנו דמשמע מדברי הרי"ף והר"ן דהעיקר כתי' בתרא דגמרא דהוי לקותא וא"כ עיקר הספק מה שיש לחקור אם לקותא זה שהוא כמימי תלתן וכמימי בשר צלי הוא מראה אדום או מראה אחר שיש בו נטי' לאדמומית וס"ל לב"ש דלקותא של ד' מיני אדום דמתניתין נעשה כמראה זה ונפק"מ לדעת הרמב"ן דפסק כת"ק או לדידן עכשיו שא"א בקיאין במראות הדמים וכתבו הראשונים שאף כמימי תלתן וכמימי בשר צלי טמא אם מראה זו הוא אדום ממש או מראה אחר שיש בו נטי' לאדמומית ואע"פ שבירוק מקילינן מפני דס"ל דאין מראה זה לקותא מן אדמומית משא"כ מראה מימי תלתן ומימי בשר צלי.

ויש ללמוד דבר זה מדברי הראשונים הרשב"א והריטב"א והר"ן שכולם כתבו (בדף כ:;) בשם הראב"ד דמדקתני במתניתין כמימי תלתן וכמימי בשר צלי שמעינן דמימי תלתן ומימי בשר צלי מראות דמים הן וכיון שתולה אדום באדום תולין הכתמים האדומים במימי תלתן ובבשר צלי אם נתעסקה בהן עכ"ל מוכח מזה דמראה אדום הוא מדתולה כתמיה האדומים בהן והמאירי חולק וכתב ואין זה נראה לי מאחר שבדין התלמוד אינו מראה דם אין תולין בהן להקל ע"ש אך לשיטתו אזיל שכתב בביאור המשנה דבית הלל מטהרי כמימי תלתן וכמימי בשר צלי מפני שאדמימותן חלוש, אבל בפשטות שיטת בית הלל דמטהרי דלא ס"ל דהוי לקותא מד' מיני אדום השנוי במשנה וא"כ אינו בכלל אדום שאסרתו תורה ולעולם אפשר דאדום חזק הוא ודומה למראה דם ולהכי שפיר תולין כתמיה האדומים בהן, והטור והשו"ע (בסי' ק"צ סכ"ג) פסקו כדעת הראב"ד ורשב"א וריטב"א ור"ן דמראה מימי תלתן ובשר צלי הוא מראה אדום ותולין בהן כתמיה, וכתב בביאור הגר"א (סקל"ג) מדפליגי ב"ש וב"ה בסוף פ"ב אלמא אדום הוא ותולין כמו בקילור, וע"ש בסד"ט (סקמ"ה) דאע"פ שזה

כבית הלל וליכא רק חמש מראות בלבד ואידך טהורין לגמרי כמש"כ הרמב"ן והר"ן בשמו וכן משמע דעת הרשב"א בתורת הבית הקצר וכ"כ הרא"ש דהלכתא כבית הלל דמטהרי לגמרי כמימי תלתן ובשר צלי.

וכתב הרמב"ן ואנו עכשיו שבטלו רואי דמים כל שיש בו מראה אדמימות ואפילו כמימי בשר צלי ודיהה ממנו יושבת עליו שבעה נקיים [מש"כ ואפי' כמימי בשר צלי כונתו למאי דמסיק ודיהה ממנו דאילו מימי בשר צלי מדינא דגמרא טמא מספק דהלכתא כת"ק כמו שפסק שם אבל דיהה ממנו דטהור מדינא ע"ז יש להחמיר עכשיו שבטלו רואי דמים] וכן בכל מראה שחור ואפילו כזית ודיהה ממנו ואפילו דיהה מן הדיהה [ר"ל דבמראה שחור קיי"ל דשחור כזית טהור לכו"ע וליכא פלוגתא בזה וכש"כ דיהה ממנו ואפי' דיהה דדיהה דזה טהור לכו"ע אפי' במראה אדום כדאמרי' (דף כ.) לרבי אמי בר אבא דהחמיר בדיהה של מראה אדום וטיהר בדיהה דדיהה וכש"כ במראה שחור דלא שייך שיהי' לקותא מאדום אם הוא שחור כזית או דיהה ממנו אפ"ה יש להחמיר בזה] אבל כדם הירוק ואצ"ל לבן "ושאר מראות" ודאי אינה יושבת כלום שלא גזרו אלא על דם ותולדותיו אבל אלו אינן בכלל וכו' עכ"ל וכ"כ בחי' הר"א תלמיד הרמב"ן וז"ל ומיהו דוקא על דבר שיש בו מראה אדמימות אבל על דם ירוק ואצ"ל על דם לבן "ושאר מראות" שאין בהן אדמימות כלל הרי היא טהורה ודאי ואינה יושבת עליו כלום שלא גזרו עליה אלא על דם אדום ותולדותיו שיש בהן מראה אדמימות או על שחור ותולדותיו ואפי' יש בו מעט שחרות משום דשחור אדום הוא אלא שלקה אבל דם ירוק ולבן "ושאר מראות" כיוצא בהן אינן בכלל דם אדום ותולדותיו וכו' עכ"ל וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות דלבן וירוק "ושאר מראות" אינה יושבת, ואע"פ שלכאו' מדברי הרשב"א והרא"ש והטור משמע דליכא כי אם ב' מראות טהורות ירוק ולבן אבל כבר כתבו הב"י וב"ח דה"ה שאר מראות שאין בהן אדמימות טהור.

ו] ואכתי איכא למבעיא בגדר מימי תלתן ומימי בשר צלי אם הם מראה אדום ממש או אם הוא מראה אחרת שיש לו נטי' לאדמומית כעין הירוק לעקביא דס"ל שאע"פ שהוא מראה אחר מ"מ יש לו נטיה לאדמומית וטמא משום דאית ליה ריבוי מקרא למראה חמישי לתי' קמא או שהוא לקותא של אדמומית ואע"פ שחכמים פליגי וס"ל שאין זה נטי' לאדמומית או אע"פ שיש לו נטי' לאדמומית מ"מ לא אסרה תורה הנטי' לאדמומית אלא אדום ממש ואין זה לקותא מד' מיני אדום אבל כמימי בשר צלי ותלתן יש לחקור האם בית שמאי האוסר

מראה תלתן ובשר צלי קליש אדמימותיהם בהרבה ממראה אדום אמיתי וכנ"ל וא"כ אנו שמטמאים כל מראה שיש בו אדמימות קצת אפי' חלש הוא גזירת קדמונים שלא לחלק בין מראות הדמים שלא לבא לטהר הטמא אבל לא מצד חסרון הבקיאות במראה זו עצמו אבל לדעת הרמב"ן דהלכה כת"ק דגם מראה תלתן ובשר צלי הוא ספק טומאה א"כ כל מראה שיש בו אדמימות טמא מדינא דא"א בקיאין אפי' במראות החלושים להבדיל בין בשר צלי או שאר מראה קלוש דטהור וא"כ כולם בכלל ספיקא דאורייתא משא"כ לשאר ראשונים דפסקו כבית הלל הואי כל מראה קלוש בכלל גזירה דרבנן, ועיין בשו"ת צמח צדק (סי' קכ"ד) די"ל דאפי' דיהה ממוזג א"א בקיאין אמנם בדיעה דדיעה שהיא קלוש הרבה גם הוא מודה דהוא בכלל גזירה דרבנן, דהרי דיהה דדיעה מכל המראות דמים כשר וליכא דיהה דדיעה שיהי' בגדר עמוק משאר המראות ע"ש.

ז ובוזה יובן מש"כ היעב"ץ (הנ"ל) דמימי בשר צלי ידוע שיש בו אדמימות ואפי"ה מטהרי ליה בית הלל וקיימא לן כוותייהו ואע"ג דאנן מחמרינן ביה היא גופא חומרא גדולה דהא שפיר בקיאין בגווייה אלא משום דלא ליתי לאחלופי כיון דאית ביה נטי' לאודם עכ"ד והוא כמו שנתבאר מדברי הראשונים דמימי תלתן ומימי בשר צלי הוא מראה אדום קלוש ובוזה בקיאין וכנ"ל אלא שהוא גזירה דרבנן על כל מראה אדמימות אפי' דיהה דדיעה שלא יבא לטהר הטמא.

ח אבל במראה שחור נראה דגם הרמב"ן מודה דהוא רק גזירה דרבנן ואין בה משום חשש איסור תורה דהרי לכו"ע בדיעה מן הדיו השחור מאד דהיינו חרותא דדיותא טהור כדאמרין בגמרא (דף כ.) ואנן אסרינן שחור בזמן הזה אפי' דיהה דדיעה אע"פ שנראה לעין כל שדיעה הרבה מן הדיו ואין בזה משום חסרון הבקיאות אע"כ שהוא גזירת חכמים אחרונים מחכמי הגמרא או גזירת הגאונים שאחר הגמרא היא לטמא כל מראה שחרות ואדמימות בזמן הזה שאין בקיאין במראות הדמים [כלומר ההבחנות הדקות] גזירה שמא יבא אחד לטהר מראה הטמא כמש"כ בשו"ע הרב (סק"ב) ע"ש, וא"כ בדיעה מן דיו שנראה לעין כל שאין כאן חשש תורה שאין בזה דמיון לדיו הואי גזירה דרבנן אף לדעת רמב"ן ובאמת ראוי להתבונן דבשלמא במראה אדום דיש ד' מיני אדום וצריכין להבחין שלא יהי' דומה לאחד מארבעה אלו וכש"כ אם ס"ל דמימי בשר צלי ותלתן נמי אסור צריכין בקיאיות מרובה וכש"כ למ"ד דאפי' דיהה טמא שפיר יש מקום לגזור ולאסור כל המראות שיש בו אדמימות אבל מראה שחור דליכא שום פלוגתא בזה

אדום קצת וזה אדום הרבה מ"מ שמא בהתחברו עם הפשתן יולד מבין שניהם אדמימות ביותר ע"ש, הרי נתבאר לנו דמימי תלתן ובשר צלי הוא מראה אדום אלא דנחלקו ב"ש וב"ה אם הואי לקותא מד' מיני אדום דמתניתין או הוא מין אדום אחר.

ז והבית יוסף (סי' קפ"ח) כתב ואם תאמר מאחר שהם ז"ל פסקו הלכה כבית הלל דמטהרים כמימי תלתן וכמימי בשר צלי למה לא התירום בזמן הזה כשם שהתירו בירוק ולבן, משמע מקושייתו שהבין דמראה מימי בשר צלי ותלתן הוא מראה אחר כמו ירוק רק שיש בו דמיון לאדמומית כמו ירוק וא"כ למה אסרוהו בזמן הזה, ותי' הב"י דלבן וירוק לית להו נטי' לאדמומית אבל כמימי תלתן וכבשר צלי לכו"ע נוטים לאדמומית ואעפ"כ מטהרי רבנן הלכך האידנא דלא בקיאין לא מטהרינן ע"ש וצ"ב מ"ט באמת מטהרי רבנן אם יש בו נטי' לאדמימות דהא הטעם דמטהרי בירוק משמע מהב"י משום דס"ל דלית ביה נטי' לאדמומית וא"כ כמימי תלתן ובשר צלי דיש בהו נטי' לאדמימות מ"ט מטהרי ואלא ע"כ דאע"פ שיש בו נטי' לאדמימות כיון דלא אסרה תורה רק ד' מיני אדום ודיעה מהן טהור ולא עוד אלא אפי' דיהה מאדום והוא יותר אדום מקרן כרכום מטהרי כמש"כ בתוס' הרא"ש (נדה דף ב.) א"כ גם כמימי תלתן וכמימי בשר צלי טהור ולא ס"ל דהוי לקותא מד' מיני אדום א"כ מגליה להב"י דאינן מראה אדום ממש אלא נטי' לאדמימות וי"ל דהבית יוסף לא התכוין לומר דאינו מראה אדום אלא מין אחר הנוטה לאדמימות אלא ר"ל דמראה זו אדום קצת ונקט לשון נוטה אגב רישא אבל לעולם הואי ממראות הדמים שהוא אדום ממש וכדמוכח מסי' ק"צ הנ"ל שהביא הב"י דברי הראב"ד וכמו שנתבאר לעיל.

ח והנה בגמרא (דף כ.) אמר רב אשי כגון אנא דלא ידענא בין האי להאי לא איבעי לי למחזי דמא והיינו דלא ידע בין קרנא קמייתא של דם הקזה לקרנא שניה לכן אמר דלא מיבעי למחזי דמא, ושם עמוד ב' אמר רבי יוחנן חכמתא דרבי חנינא גרמא לי דלא אחזי דמא מטמינא מטהר מטהרנא מטמא ע"ש, וכתבו הראשונים שבזמן הזה א"א בקיאין ומטמאין כל מראה אדמימות, דאפילו בימי חכמי הש"ס היו מן החכמים שהיו נמנעים מלראות דמים, ולכאור' יש נפק"מ בין הרמב"ן ושאר הראשונים בזה דהנה זה ודאי שהחכמים בימי חכמי הש"ס שהיו נמנעים מלראות דמים הי' מפני שלא היו בקיאים בדקות ההבחנה בין דם הקזה ראשונה לשני' וכיו"ב אבל ודאי שהיו בקיאים בין אדום הרבה לאדום קצת שבזה לא תליא בהבחנה הדקה שהי' צריך חכמה מרובה ולכן בין מראה אדום למימי בשר צלי ותלתן היו בקיאין דהא

וכדעת רש"י לא היה צד לטמא מראה בגד לבן שהוכחה לבנינותו וע"כ דכיון דאינו מראה שחור בעצם אלא מראה אחר לא שייך לטמא אפי' יש לו נטי' לשחרות ורק לפי' רבינו שמואל דס"ל דלבן יותר משחור טמא יש צד לטמא כל נטי' לשחרות, ומעתה יש לתמוה על הבית מאיר שכתב להוכיח מתרוה"ד לטמא מראה ברוי"ן דאדרבה משם ראי' להתיר דלא מצא צד לאסור כי אם לרבינו שמואל אבל להלכה דלא ס"ל כן אין שום צד לאסרו, ועוד דאפי' לדבריו אין ללמוד ממראה גרוי"א למראה ברוי"ן דמראה גרוי"א נוטה לשחור יותר ממה שמראה ברוי"ן נוטה לשחור כאשר עינינו רואות בכתיבתנו באבר שקורין עיפרון שיש בו נטי' חזקה אל השחור יותר ממראה ברוי"ן שאין בו נטי' כ"כ וצ"ע.

י] ומה שתמהו האחרונים הפרי דעה והפרדס רמונים והבית שלמה (סי' ד') והבית מאיר (סי' קפ"ח) וראש אפרים (סי' ל"ח) ועוד על המצאתי כתוב הוא מפני שלא ראו דברי היעב"ץ בפנים אלא ממה שהועתק בסד"ט שחיסר בההעתקה והבינו ממנו כאילו דס"ל למצאתי כתוב דדיה מן הדיו השחור כשר ולכן דחו דבריו דהרי להדיא כתבו הראשונים דכל מראה שחור טמא אבל אילו הי' לפנייהם דברי היעב"ץ מסתבר שלא היו חלוקין עליו וכמו שהסכים לזה החכמת בצלאל שכתב ששמעתי מערערים על הסד"ט ולאחר שמצא שהוא דברי היעב"ץ כתב דכדאי הם לסמוך עליהם ע"ש וגם הגאון פתחי תשובה נזהר בזה שלא העתיק סיום לשון הסד"ט מפני הקושיא שיש ע"ז ומ"מ הסכים לזה אחרי שראה כונת המצאתי כתוב ביעב"ץ עצמו. והערוך השולחן (ס"ט) הבין מדעת עצמו שלזה כיון המצאתי כתוב והסכים להלכה וכתב שכן יש להורות, וגם בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' ס"ב) ובגליון מהרש"א (ריש סי' קפ"ח) ובעיקרי הד"ט (סי' כ"א סכ"א) הביאו דברי היעב"ץ ופסקו כן אלא דהלחוח"ש החמיר מטעם אחר ובארנו במק"א שלא חששו הפוסקים לדבריו, והנך רואה שכל הפוסקים שראו את היעב"ץ הסכימו עמו דהיינו הסד"ט והחכמת בצלאל ופתחי תשובה ותשובה מאהבה וגליון מהרש"א ועיקרי הד"ט וגם הערוה"ש והחכ"א שהבינו כן דברי המצאתי כתוב העלו להלכה כדבריו וא"כ אין לנו לגבב חומרא מגדולי האחרונים הנ"ל שחלקו על המצאתי כתוב מכח הקושיא הנ"ל שלא ידעו שהוא דברי היעב"ץ שבדבריו בספרו מיושב קושיא זו היטב כמו שבארנו מכש"כ דכל הפלוגתא הוא רק במלתא דרבנן כמו שנתבאר.

ומ"מ צריך לדעת דיש מראה ברוי"ן עמוק שניכר להדיא לבקיאין בדבר שהוא דם שנתייבש ומכירין אותה

ובענין שחור כדיו ודיהה ממנו לכו"ע טהור ולא מצינו בזה שום אמורא שלא הי' בקי בזה ולמה לן למיגזר בזמן הזה עד כדי כך שאפי' דיהה דדיהה טמא וצ"ל דלא פלוג חכמים בגזירתן וכיון דגזרו על כל מראה אדום גזרו נמי על כל מראה שחור שלא יבואו לטהר את הטמא. אבל הראב"ד בבעלי הנפש כתב הלכך כל מראה שחור נמי טמא לפי שא"א בקיאין עכשיו בין שחור לדיהה ממנו עכ"ל מוכח מדבריו דגם במראה שחור א"א בקיאין אבל בשאר הראשונים לא נזכר דבר זה ומ"מ מסתבר דגם להראב"ד בדיהה הרבה מן הדיו ודאי בקיאין ואסור רק משום גזירת חז"ל וא"כ מראה ברוי"ן שודאי אינו שחור כדיו ואפי' כדיהה ממנו וגם אינו מראה שחור בעצם אינו בכלל גזירה זו. שו"ר בתבואות שור (סי' ל"ח) ונזכר גם בסד"ט (סוף סי' זה) דגם במראה שחור א"א בקיאין באיזה זית ועורב שיערו ואיזה מין דיו ע"ש מ"מ בדיהה מהרבה פשיטא דגם לדידיה הוי רק גזירה משום לא פלוג ולכן מראה ברוי"ן אינו בכלל גזירה זו וכנ"ל.

ומעתה יובן היטב מש"כ היעב"ץ לענין מראה ברוי"ן שכתב משא"כ במראה ברוי"ן שאין לו נטי' לאדמימות אלא לשחרות וכבר שנינו משנה שלימה דשחור עצמו דיהה מכן טהור ולית בה ספיקא ולא חומרא מדינא דגמרא כמו בשאר מראות שנחלקו בהן בדיהה וכו' עכ"ד ור"ל דדיהה מן הדיו ליכא פלוגתא וחומרא מדינא דגמרא לכו"ע וליכא שום חשש איסור תורה אלא גזרו על כל מראה שחור משום לא פלוג וכנ"ל וגזירה זו הוא רק על מראה שחור משא"כ מראה ברוי"ן שבעצם אינו שחור אלא שיש בו נטי' לשחרות איננו בכלל הגזירה, וכש"כ ירוק ברוי"ן שאפי' נטי' לשחרות אין לו, וזה שדקדק היעב"ץ וכבר שנינו בשחור "עצמו" וכו' כלומר דאפי' במראה שחור עצמו מותר מדינא לכו"ע בדיהה לכן אין להחמיר במין אחר שאינו שחור בעצם דהיינו מראה ברוי"ן אע"פ שיש לו קצת נטי' לשחרות. ושמעתי ממופלג אחד ראי' ברורה לדברי היעב"ץ מגוף דברי התרוה"ד (סי' רמ"ו) שמסתפק במראה לבן וירוק וכתב דבנדון דידיה לענין מראה לבן שהוא כמראה בגד לבן שנפל עליו אבק שהוכחה לבנינותו הואיל ואינו לבן לגמרי י"ל דנוטה לצד שחור שהוא מה' דמים טמאים ובסמ"ג כתב בשם רבינו שמואל דעמוק מכאן טמא פירושו שהוא לבן יותר משחרורית דמתניתין מ"מ נראה דמראה כזה אינה כלל מצד שחרורית וכו', ולכאור' קשה למה הצריך לפירושו דרבינו שמואל דהא אם הוא בכלל שחור הרי מטמאין האידינא כל מראה שחור שא"א בקיאין בדמים וכמש"כ לפני זה שם, ומוכח מזה דלשאר הראשונים דעמוק מכאן פירושו יותר שחור

ששימש החכמים הבקיאין ומכיר היטב ויודע להבחין אבל בסתם מראה ברוי"ן נהרא נהרא ופשטיה ולא חידשנו בזה דבר אלא ביארנו סברת גדולי הפוסקים הקדמונים שהקילו בזה ואשר על פיהם אנו נוהגין.

כי ברור שהיה מראהו מראה דם כשיצא מן הגוף בעודו לח ולכן אף להמקילין במראה ברוי"ן מחמירין בזה וצריך לזה שימוש רב להבחין בזה היטב ולכן כל מראה ברוי"ן אין לפסוק ולהכריע אלא ע"י בקי במראות הדמים

סימן י"ב

בעניני וסתות

בדין וסת השעות

קאמר דמספקא ליה אם זהו הגורם או שמא הטבילה גורם ואעפ"כ הקיל לה כיון דהשעה היה קבוע שמע מינה דאשה שיש לה וסת לשעות ולא קבעה לה לימים שאינה חוששת אלא שעתה בלבד, וכ"כ החו"ד (סק"א) דכיון שיש לה שעה קבועה אחר הטבילה חוששת לאותה שעה והטבילה עצמה כקפיצה דמיא דהויא כוסת שאינו קבוע, ועפ"ז כתב הסד"ט (שם) דמכאן ראייה למש"כ השו"ע (סי' קפ"ז) דאשה שראתה פעם אחת בליל טבילתה שצריכה לפרוש מבעלה ליל טבילה אחרת דכיון שאין לה שעה קבועה אסורה כל העונה. אלא דרוצה לדחות דשאני הכא שכבר הוקבע ג"פ שראתה מחמת טבילה ולכן אע"פ שהוא וסת האונס כל שכבר הוקבע חוששת לו פעם אחת אבל התם דראתה פעם ראשונה בל"ט צ"ע ע"ש.

ולכאורה קשה דא"כ היה לו לר"י להתירה קודם אותה השעה ולמה אמר לה לכי והבעלי לו על גב הנהר כיון שאין הסיבה הכניסה לעיר רק השעה הקבועה ואפשר דלא היה זמן מספיק ליכנס לעיר קודם שיגיע אותה השעה ועוד דהרי ר"י הי' מסופק שמא באמת דמות עירך היא הגורמת ולא השעה הקבועה לכן א"ל לכי והבעלי לו על גבי הנהר, אך מש"כ הסד"ט דע"כ היתה לה שעה קבועה דא"כ איך הקיל ר' יוחנן מספק דלמא הטבילה גרמה ואפילו אם נימא דוסתות דרבנן לא היה לו להקל מספיקא לכתחילה דלא אזלינן בוסתות מספיקא לקולא והביא ראייה מהא (דס"ז) דכתב הראב"ד ויש לחוש לדברייהם להחמיר והיינו כחומרי דרב ושמואל וכמו שכתב הש"ך (סקי"ט) משמו הרי דלא אזלינן בוסתות מספיקא לקולא, לענ"ד אין מכאן שום הוכחה דהרי להדיא כתב הראב"ד בספר בעלי הנפש (שם) והביאו התורה"ש (סקי"ד) דמספקא לן מלתא אי אמרינן הלכתא כרב באיסורי או נימא כיון דפליגי גם כן לענין דינא בזה אם כן הלכתא כשמואל ולכן כיון דהוי תרתי דסתרי לכן פסק כחומרי שניהם ואין מכאן ראי' לשאר ספיקות בוסתות דרבנן, שו"ר דגם הפליתי (סק"י) כתב דל"א סד"ר לקולא וצ"ע כנ"ל ועי' פרדס רמונים בפתחה לסי' קפ"ט (ח"ב וסת' אות' ו') שג"כ עמד בזה והעלה

כתב המחבר (א"ס) אם קבעה וסת לשעות ולא לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד והוסת הזה נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה ע"כ והוא מדברי הראב"ד בספר בעלי הנפש (שער הוסתות) ויליף לה מההיא אתתא דאתאי לקמיה דר' יוחנן (גדה סו.) דכל אימת דהוה סלקא מטבילת מצוה הויא חזיא דמא, ואמר לה רבי יוחנן שמא דמות עירך עלתה ביך לכי והבעלי לו על גבי הנהר, והתם יום טבילתה לא היה יום קבוע פעמים מקדמת ופעמים מאחרת וביום טבילתה היתה לה שעה קבועה שבכל עת שהיתה נכנסת לעיר וחבירותיה מרגישות בה מיד רואה ואף על פי כן לא חשש רבי יוחנן אלא לשעתה בלבד דהיינו שעת כניסתה לעיר אבל קודם כניסתה לעיר התירה שמע מינה שאם קבעה וסת לשעות ולא קבעה לה וסת לימים אינה חוששת אלא לשעתה בלבד עכ"ד והרז"ה בהשגות השיג עליו דמאי ראייה איכא מהתם דשאני התם דדמות עירה גרמה והוי כוסת הקפיצות ואכילת שום שכל זמן שלא בא המקרה אינה חוששת וכן כתבו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א.

והסד"ט (סק"א) מיישב דעת הראב"ד דר' יוחנן היה מספקא ליה אם הטבילה גורמת הראי' או ראיית חברותיה ותרווייהו מיקרי וסת האונס אלא דלא ידוע איזה אונס גורמת הראי' אם אונס הטבילה או אונס של דמות עירך, ומ"מ התירה לה על גב הנהר ממנ"פ מפני דע"כ מיירי שהיתה לה שעה קבוע אימתי שהיתה נכנסת לעיר דאם לא היתה לה שעה קבוע אסורה כל העונה דדלמא הטבילה גרמה וכיון דכל אימת דסלקא מטבילת מצוה חזיא דמא הוי כוסת שראתה מחמת אונס ג"פ שחוששת לו מיהו כוסת שאינו קבוע פעם אחת אבל אם היתה לה שעה קבועה אע"פ שהטבילה גרמה מ"מ שריא קודם אותה שעה כיון דתמיד היתה חזיא בשעה מיוחדת ואין לה יום קבוע, והא דאר"י שמא דמות עירך גרמה לאו למימרא שהסיבה הי' דמות עירך שהרי שמא

לא קבעה וסת דאקראי בעלמא הוא והכי קאמר לה לאו טבילה גרמה ליך דתתסרי אלא דמות עירך גרמה לך ומותרת את אגב הנהר עכ"ל ולכאורה א"כ מ"ט א"ל לכי והבעלי לו ע"ג הנהר הא כיון דדמות עירך אינה אפי' כוסת הקפיצות ואינה חוששת כלל א"כ אפי' בעיר מותרת, וי"ל דעצה טובה נתן לה דאפשר דכשתכנס לעיר שוב תראה ע"כ לכי והבעלי לו ע"ג הנהר אך לא משמע כן בדברי הרמב"ן והרשב"א מדכתבו לאו טבילה גרמה ליך דתתסרי אלא דמות עירך גרמה ליך ומותרת את אגב הנהר משמע דבעיר אסורה כיון דדמות עירך גרמה ליך ולכאורה כיון דאקראי בעלמא היא הרי גם בעיר מותרת, ונראה לפרש דהראב"ד ס"ל דודאי דמות עירך אינה וסת כלל ואפי' תראה כן הרבה פעמים בעת כניסתה לעיר כשחברותיה מרגישות בה מ"מ אינה קובעת דאקראי בעלמא הוא ואינה חוששת כלל לפעם אחרת, אך כ"ז אם ראיית חברותיה לא היתה בשעה מיוחדת דפעם ראתה בשעת כניסתה לעיר ופעם אחר כמה שעות בלא שעה מיוחדת ואז ראתה בודאי לא היתה חוששת ע"ז שאי"ז וסת כלל דראיית בנ"א אינה חשובה לקבוע וסת על ידם לומר שאינה חוששת רק בשעת ראיית חברותיה אלא אסורה כל היום דיום שטובלת היא הגורמת הדם, אך היות דהאי עובדא דאתאי לקמיה דרבי יוחנן היתה בכל פעם בשעה מיוחדת בעת כניסתה לעיר ע"כ חשש רבי יוחנן לומר דלמא שעת הכניסה לעיר היא הגורמת, ולא למימרא דדמות עירך גורמת דהא אי"ז אלא אקראי בעלמא רק השעה ההיא של כניסתה לעיר היא הגורמת ואפילו אם לא היתה נכנסת ולא נראית בפני חברותיה היתה רואה דם לאחר שיגיע שעה הקבוע לה וזהו שא"ל רבי יוחנן שמא דמות עירך גרמה ליך ששעת כניסתך לעיר כשחברותיה מרגישות בה אותה שעה היא הגורמת וכיון שיום הטבילה אינה קבוע פעמים מקדמת ופעמים מאחרת והשעה קבועה [אע"פ דהסיבה היא מקרה בעלמא ואינה חוששת לאותה מקרה מ"מ סו"ס השעה קבועה] לכן לכי והבעלי לו ע"ג הנהר ומותרת את אגב הנהר ומישוב בעז"ה כמין חומר כונת הראב"ד דמכאן ראי' דכל אשה שיש לה וסת קבוע לשעות ולא לימים קבעה לה וסת לשעות, וכן מוכח בספר האשכול ובהשגות רז"ה שהבינו כן דעת הראב"ד והקשו עליו דלא השעה היתה גורמת הראי' אלא הכנסתה לעיר ופשיטא אם לא נכנסת ולא נראית בפני חברותיה שלא תראה ודמיא לוסת הקפיצות שאינה חוששת כל זמן שלא קפצה והא דקאמר רבי יוחנן שמא דימות עירך עלתה ביך לאו דוקא שמא אלא ראי' גדולה היה שלא ראתה אלא כשנכנסה לעיר כ"כ באשכול ע"ש ומינה דהראב"ד סבר

דכל היכי דב' הספיקות שקולין ואיכא בכל צד קולא וחומרא אזלינן לחומרא דאם ניזל בכל צד לקולא הוי תרתי דסתרי כמש"כ הר"ן לענין הסיבה ע"ש, (שו"ר בסוגה בשושנים ס"ד סק"ד שהאר"ך בזה ע"ש). ועוד קשה מש"כ דמכאן ראייה (לסימן קפ"ז) דאשה שראתה ליל טבילה שצריכה לפרוש מבעלה ליל טבילה אחרת ש"מ דס"ל דטבילה כקפיצה דמיא וכמש"כ שם א"כ אמאי צריכה לחוש ליל טבילה אחרת הא בוסת הקפיצות אם אינו ליום ידוע אינה חוששת בפעם אחת וכן הקשה הפרי דעה, וכבר הרגיש כן הסד"ט עצמו וכנ"ל ועיי' בחו"ד (סי' קפ"ז סק"ד) מה שתי' בזה.

ונראה לפרש דברי הראב"ד דס"ל דטבילה ודאי אינה חשובה וסת כלל ואינה גורמת דם דאם טירחת הטבילה או הצונן או החמין גורמים להביא דם והוי כוסת הקפיצות הי' רבי יוחנן מצוה לה שלא לטרוח יותר מדאי או שתטבול בפושר [עיי' שו"ת חת"ס סי' קפ"ג והביאו הפתחי תשובה לעיל סי' קפ"ז סקמ"ד] ואלא ע"כ שעצם הטבילה לא זו סיבה הגורמת מצד מעשה הטבילה רק יום שטובלת בו היא הגורמת להביא הדם ובאמת היתה צריכה לחוש כל אותו היום דבשלמא אם מעשה הטבילה היא הגורמת אין לה לחוש אלא משעת הטבילה דכל שלא נקבע גם לימים אינה חוששת אלא שעתה בלבד אך היות שיום הטבילה היא הגורמת יש לה לחוש כל היום דלמא תראה גם לפני הטבילה שהרי היום שטובלת בו היא הגורמת, אלא שבלא"ה אסורה לפני הטבילה שהרי היא בנדתה עד שתטבול, וקביעות יום הטבילה הוי כקביעות של וסת השבוע שאע"פ שאין בזה סברא בטבע הגוף מ"מ הוא קביעות הכי נמי קביעות יום טבילה הוי קביעות של וסת שבכל יום טבילה היא רואה ולכן מצד הדין היתה צריכה להיות אסורה כל העונה.

וכן נראה בחי' הר"א תלמיד הרמב"ן שכתב וז"ל וא"ת כיון דכל אימת דהוי סלקא מטבילה הוה חזאי היאך הורה לה ר' יוחנן שתבעל לו על גב הנהר אחר שעלתה מן הטבילה והלא כל אותו יום שטבלה אסורה לשמש דהא קבעה לה וסת ראייתה ליום טבילתה עכ"ל משמע מזה דאפשר לקבוע וסת ליום הטבילה וזה דעת הראב"ד שהוא וסת קבוע ליום הטבילה וליישוב קושיא זו למה התירה ר' יוחנן כתב בחי' הר"א ב' תירוצים והוא מדברי הרמב"ן כיון דלא היתה רואה אלא בהכנסתה לעיר הבין ר' יוחנן שהוא וסת הקפיצות ולא וסת של יום הטבילה, אי נמי הבין שאין זה וסת כלל אלא עין הרע בעלמא ע"ש והראב"ד תי' דהי' שעה קבוע וכדלקמן. עוד נראה שס"ל להראב"ד דדמות עירך נמי אינה חשובה וסת כלל וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א בפירוש השני וז"ל דדימה

עקירת זפת השעות

בש"ע (ס"ג) מבואר דהוסת הוזה הוא נעקר בשעה אחת ואפילו בלא בדיקה וכבר עמד הפלתי בזה למה נעקר בפעם אחת מאי שנא מכל וסת קבוע עד שנדחק בפירוש הש"ע ומפרש דהכי קאמר אם לא תראה ג"פ בשעה זו נעקר אלא דשוב הקשה ע"ז א"כ למה נעקר בלא בדיקה מאי שנא מכל וסת קבוע וסיים דהדבר צריך תלמוד ע"ש, אך בסד"ט וח"ד פ"י כפשוטו דנעקר בפעם אחת וכ"כ בלח"ש והוסיף עוד דאפילו ראתה אח"כ באותו יום שלא בשעה הקבוע נעקר ע"ש, והנה בסד"ט ומקור מים חיים הבינו כונת הראב"ד דנאסרת כל הימים בשעה זו דאסורה כל ימיה לעולם בשעה זו עד שתעקר וכ"מ בהשגות רז"ה ובספר האשכול שהבינו כן דברי הראב"ד ומחמת זה השיגו עליו ע"ש, ובאמת קשה להלום פ"י זה דלמה תיאסר כל ימיה הלא ברוב ימיה איננה רואה בשעה זו ועוד דאיך יקבע וסת זו הרי נעקרת בפעם אחת שלא תראה בשעה זו וכי לעולם היא רואה וע"כ שמפסיקה לראות וכבר נעקרת ביום ראשון שלא תראה בו וצ"ע ג [וברז"ה ואשכול אינו מוכרת שהבינו כן בראב"ד אלא שהקשו לפי שיטתו כן] אמנם יש קצת סמך לפ"י זה מדברי הרמב"ן (פ"ו ה"י"ב) הביאו ב"י (סכ"ה) שכתב לא אירעו לה המקרים אין לך בדיקה גדולה מזו ע"ש ומיירי בוסת הגוף גרידא ללא ימים ויש לה שעה קבוע למיחושים בחצי היום דאסורה שעה זו ואם לא אירע המקרה מותרת משמע דבשעה זו אסורה בכל יום וכן דקדק בחי' ר' יעקב מלובלין ור' העשיל מקראקא ע"ש אך התם לא קשיא למה לא נעקר ביום שלא ראתה בו דהא לא ה"י פיהוק ואין הוסת נעקר אלא כעין שנקבע.

והנבון בזה כמו שפ"י בכ"פ ובלח"ש וביותר ביאור בחו"ד דקובעת וסת לשעות לכל ימי החשש דהיינו חודש והפלגה ועו"ב דבכל פעם שצריכה לחשוש לוסתה שאינה קבוע אינה חוששת אלא לשעה זו בלבד ואם לא ראתה בשעה זו שוב אינה חוששת לכל העונה ועדיפא מכל אשה שאין לה וסת שחוששת לכל העונה דשאני הכא שהוקבע לה השעה אתיה קביעותא דשעה ועקרה לה ליומא שאינה קבוע ואפילו לא בדקה באותו השעה ג"כ נעקר וא"צ לחשוש לכל העונה והטעם דנהי דהשעה קבועה דביום שתראה ודאי לא תראה רק בשעה זו מ"מ היום אינו קבוע שתראה בשעה זו ביום זה דוקא והוי כשאר וסת שאינו קבוע דמותרת בלא בדיקה, ובביאורי להח"ד כתבתי דלפ"ז באמת אינה נעקר הקביעות של השעה עד שתראה ג"פ בשעה אחרת דהרי

שסיבת ראייתה היתה השעה שקבעה ולא ראיית חברותיה שאי"ז בכלל וסתות וכנ"ל.

אך מדברי הגמרא לא משמע הכי דממה דאיכא דאמרי שאמר לה תגלי לחברותיך וכו' מוכח דסיבת הראי' נגרמה ע"י ראיית חברותיה ודוחק לומר דפליגי לישנא אהדדי בגרמת ראייתה.

ול"כ המחזור בזה כמ"כ בפרדס רמונים בפתיחה (שם וסת הדי') דשעה קבוע שהזכיר כאן הראב"ד הוא בב' אופנים או קבוע בזמן בשעה שוה מן היום או הלילה זהו אופן פשוט ויש עוד אופן שנכלל בזה שהזמן של המקרה קבוע שתמיד היא רואה בעת מקרה זו והכא בעת כניסתה לעיר אע"פ שאינו בשעה שוה אבל המקרה הוא שוה שתמיד בעת ראיית חברותיה ראתה דם ולכן אינה חוששת אלא לשעתה בלבד ע"ש, ובדרך זה יתבאר דברי הש"ע הרב סק"י ו"א ע"ש. [ואגב אכתוב מה דנסתפקתי בדעת הראב"ד באשה שלעולם רואה בשעה שישית מחצות היום ובימי הקיץ הוא יום אבל בימי החורף הוא לילה אם חוששת לשעה זו בימי החורף אע"פ שהוא בעונה אחרת דהיינו עונת לילה, ועוד יש להסתפק אם רואה תמיד בשעה שישית רק פעם בשעה ו' מהיום ופעם בשעה ו' מהלילה אם קובעת וסת השעות בכך ויש לצדד לכאן ולכאן, וכיו"ב מצינו לענין וסת השבוע שכ' בטהר"י (מ"ס) אשה שא"ל וסת קבוע שנתבאר לעיל (קפ"ו) שצריכה בדיקה לעולם בכל יום ואם הרגילה את עצמה שבכל פעם שתראה לא תראה אלא ביום א' קבוע בשבוע כגון ביום אחד בשבוע וכדומה אזי אין צריכה בדיקה אלא ביום הוזה דוקא עכ"ד וצ"ע].

אך לכאורה יש להעיר כיון דהאי אתתא כל אימת דהוי סלקא מטבילת מצוה הויה חזיא דמא נמצא דליל טבילה שלה ה"י בימי זיבה ובשלמא לדעת התוס' (נדה לט.) דלר"י ור"ל אשה קובעת וסת בימי זיבה ניחא אבל לדעת הראב"ד בבעלי הנפש (שערי הוסתות) דס"ל דלר' יוחנן וריש לקיש אין אשה קובעת לה וסת בימי זיבתה אא"כ ממעין סתום ב"פ וכ"כ הב"י (סל"ב) לדעת הרשב"א א"כ איך קובעת וסת בכה"ג וצ"ל דקבעה וסת לכל ליל טבילה ג' דלא הוי בימי זיבה ובזה מדיוק נמי לישנא דכל אימת דמשמע דהיה יותר מג' פעמים ותימה למה לא באת תיכף אחר ג"פ ולהנ"ל ניחא דבימי זיבה לא חששה רק אחר שנקבעה לה שלא בימי זיבתה באת לשאול דינה, והא דחשש לה ר' יוחנן אפ"י בימי זיבתה להראב"ד ניחא דלשיטתו אזיל דפסק כרב פפא (ס) דנהי דלא קבעה מיחש מיהא חיישא.

טד). דבראי' שראתה בימי זיבה מיחש חיישא לה פעם אחת אע"פ שאין האשה קובעת לה וסת בימי זיבתה היינו שחוששת לראי' שראתה בימי זיבה לחודש הבא או לעו"ב ממנה אע"פ שיהיה בימי זיבתה, אבל לחשוש על ראי' שהי' בימי זיבה בימי זיבתה כגון שראתה להפלגה ט"ו שנמצאת ראיית ט"ו בימי זיבה אם תחשוש להפלגה ט"ו הרי יום החשש אינו בימי זיבה שאחר נדות דממנ"פ אם ט"ו היה בימי זיבה הרי היא עכשיו בימי נדה, ואם ט"ו היה בימי נדה הרי היא עכשיו בימי זיבה, ובכה"ג לא אמרו לחשוש. דתרת' לרעותא הוא ואפי' בזה"ז שקובעת א"צ לחשוש לזה כל זמן שלא נקבעה אבל אחר שנקבעה מט"ו לט"ו פשיטא דחוששת ולא תשמש ליום ט"ו גם מדינא דגמרא כדאיתא (בדף לט.) וצ"ע, ובשו"ע הרב (סקכ"ב) ובפרדס רמונים בפתיחה ביארו טעם אחר והיינו דכל זמן שלא נקבע לא שייך לחשוש שהרי בלא"ה טמאה היא והוא יום טבילתה וצריכה לפרוש ולבדוק [ואפי' אם אינו יום טבילתה מ"מ הוא באמצע ספירתה ובלא"ה פורשת ובודקת ואפי' באופן שמקילין לה בבדיקה כגון שיש לה מכה הרי גם ביום וסת שאינו קבוע מקילין וליכא שום נפק"מ] ולפ"ז בהפליגה מט"ו לט"ו צריכה בבדיקה, וכ"כ הבי"ח סט"ז דבראתה בא' ניסן וכ' ניסן וא' אייר, חוששת ל"ב יום, דא' אייר עקרה ההפלגה של עשרים, ויש לה הפלגה חדשה של י"ב יום, וחוששת לה, אלמא דאפילו דהפלגה של י"ב הוי בימי זיבה חוששת לה, וכ"כ בפרישה ס"ק כ"ט, וצ"ע מדברי הפרישה ס"ק כ"ב], וכ"כ בש"ך (ס"ק ל"א).

עוד י"ל הטעם דוסת השבוע דינו כוסת הדילוג שאינה חוששת עד שתקבענו והטעם ביארו הפוסקים דוסת הדילוג לא שכיחא כ"כ לכן לא חששו חז"ל לזה עד שתקבענו וה"נ וסת השבוע דהיינו לראות כל שבוע הוא לא שכיחא לכן אינה חוששת לו עד שתקבענו ובפרט לפמש"כ החו"ד (סק"ד) והסד"ט (סקל"א) דוסת השבוע אפילו במפלגת כמה שבועות לא שכיח כ"כ שיהא מזל היום ושבוע גורם כש"כ הכא לכן אינה חוששת לה.

עוד קולא מצינו בוסת השבוע שאם תראה ביום א' ולאחר ג' שבועות ביום א' וכן עוד לאחר ג' שבועות ליום א' וכן עוד פעם רביעית לאחר ג' שבועות ליום א' שהוא הפלגה לכ"ב יום שוב אינה חוששת לוסת השבוע אלא לוסת הפלגה ונפק"מ אם הפסיקה בראי' בינתיים שחוששת להפלגתה מראי' האחרונה ואינה חוששת לוסת השבוע אע"פ שקבעתה כדמוכח להדי' בפרק בנות כותים (לט:) וכדהוכיחו לה החו"ד (שם) והסד"ט (שם), וכן מוכח בשו"ע הרב (סקכ"ב) שכתב דלמ"ד וסת הסירוג נקבע בד' ראיות ליכא נפק"מ בוסת

לדברי החו"ד לא נעקרה השעה אלא לגבי יום חשש זה דאינה צריכה לחשוש להמשך יום העונה רק בשעה זו דוקא אבל עצם השעה לא נעקר דמהיכי תיתי שתראה ביום זה דהא היום אינו קבוע וכשתבוא יום הראי' ודאי תראה בשעה זו דוקא ולכן אינה נעקרת קביעותא דשעה עד שתראה ג"פ בשעה אחרת ע"ש.

וזוה פשוט לכאו' דבראתה פעם אחת בשעה אחרת דצריכה לחשוש לימי החשש של יום זה כל היום ולא גרע מכל וסת קבוע ששינתה פעם אחת שחוששת לזה ה"ה הכא ראתה פעם אחת בשעה אחרת חוששת כל היום לימי החשש של שעה זו אבל לימי החשש של הקבועה ושוב עבר כ' ולא ראתה שעדיין חוששת ליום החודש וראתה בכ"ב בשעה אחרת כשיבוא יום החודש של הפלגת כ' בזה יש להסתפק אם חוששת לכל העונה כיון שעקרה פעם אחת או חוששת רק לשעה הקבועה ויש להחמיר. [ועיין בספר סוגה בשושנים ס"ד סק"ה דלא אמרינן חזר הוסת למקומה בוסת שעות], גם יש לעיין כיון דעו"ב דינה כוסת קבוע נימא דאתיא קביעותא דיומא ועקרה ליה לשעה קבועה ומדברי הראב"ד והשו"ע משמע דאפי' בעו"ב אינה נאסרת רק בשעה זו וצ"ע.

בדין וסת השבוע

בשו"ע (ס"ו) כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים ושאינם שוים כו' ע"כ, והנה המחבר (בס"ב) כתב והוא הדין לשאר מיני וסת שצריכה לחוש להם כן חוץ מוסת הדילוג ע"כ משמע לכאורה דה"ה לוסת השבוע שצריכה לחשוש לה בפעם אחת כגון שראתה בא' בשבת שתהא חוששת לא' בשבת הבאה לדידן שאשה קובעת וסת בימי נדה וזיבה עיין שו"ע (סל"ב) ובביאור הגר"א שם, אך משמע מהפוסקים שאין צריכה לחוש לוסת השבוע עד שתקבע לא מבעיא כשסירגה שבוע שראתה פעם ב' בא' בשבת בסוף ב' שבועות דהוי כוסת הסירוג דלא חיישי' אלא אפי' ראתה רצופים ג"כ אינה חוששת. וכ"כ בפרישה (סקכ"ב), והטעם נראה כיון דמעיקר הדין אין אשה קובעת וסת בימי נדה וזיבה אף דאנן מחמירין לומר דקובעת וסת שבנות ישראל החמירו על עצמן מ"מ לענין חששא לחשוש לוסת השבוע לפרוש לא החמירו רק אם תראה ותקבע לה חוששת ונמצא לפ"ז חידוש לדינא דאשה שהפליגה לראות מט"ו לט"ו לא תיחוש להפלגתה רק אחר שתקבע לה הפלגה לט"ו כיון שהוא בתוך ימי זיבות ומה שאמרו בגמרא (דף

השבוע אלא ברצופים והרי יש נפק"מ גם באינם רצופים לאחר שתקבע אם הפסיקה בראי' וכדלעיל אלא ע"כ דלאחר שנקבע אינה חוששת לוסת השבוע כי אם להפלגה מיהו י"ל דס"ל כהפרדס רמונים בפתיחה דוסת השבוע אם ראתה והפסיקה בזמן אחר שוב אינה חוששת לה וכן אם עבר וסתה פעם אחת שלא ראתה שוב אינה חוששת מפני שזו קבעה לראות אחר ג' שבועות ולא אחר ו' שבועות וכן כשראתה באמצע אין לחוש שתראה ביום א' שהרי קבעה לראות ביום א' אחר הפלגת כ"ב יום וכיון שראתה באמצע אין כאן הפלגה זו נמצא דבטל חשש וסת השבוע רק נפק"מ הוא אם תחזור ותראה ביום א' חזרה הוסת למקומו ע"ש מיהו דמ"מ איכא נפק"מ זו להפרדס רמונים ומדכתב השו"ע הרב דליכא נפק"מ מוכח דס"ל דכיון דנקבע הפלגה בטלה וסת השבוע. והנה באופן הנ"ל גם לא תצטרך לחשוש לוסת השבוע עד שתקבע בג' פעמים דהוי שבוע בסירוג שהרי מדלגת כל ג' שבועות ובכה"ג אינה חוששת עד שתקבענו כמבואר (בסי"ב) וכ"כ בשו"ע הרב (סקכ"ב), והנה בדברי החכ"א (כלל קיב סט"ו) ראיתי תיוהא שכתב וז"ל ונ"ל דעכ"פ א"צ לחוש עד שתראה ב' פעמים בא' בשבת ואז תחוש לאותו זמן לא' בשבת שהרי אינה יודעת למתי תפליג עכ"ל וצ"ב שהרי נתבאר דדינו כוסת הסירוג שאינה חוששת לו עד שתקבע, עוד כתב (שם) וז"ל וצ"ע בדין זה דאם ראתה כבר ד' פעמים בכי האי גונא דיש לומר דקבעה וסת להפלגה או ע"פ השבוע מי נימא דראתה בהפלגה ודיינינן לה כוסת הפלגה או דינה כוסת ע"פ השבוע עכ"ל וצ"ע ע"ז (שם) ועיין בכו"פ וסד"ט (סקל"א) שהניחו בצ"ע וסיים בסד"ט שיחוש לחומרא בשניהם עכ"ד וגם זה צ"ב שהרי אע"פ שהכו"פ נשאר בצ"ע אבל הסד"ט (שם) הוכיח לה מסוגיא ערוכה (נדה לט.) וכן החו"ד (סק"ד) דאם נקבע לה וסת הפלגה שוב אינה חוששת לוסת השבוע ולא ע"ז נשאר הסד"ט בצ"ע יעו"ש, וכ"כ בטהר"י (סקל"ו וסקל"ז). אך עיין בפרדס רמונים בפתיחה שדחה לראיית הסד"ט ומסיק דאפי' נקבע וסת הפלגה לא נעקרה וסת השבוע וחוששת לוסת הקבוע עד שיעקר ג"פ ונפק"מ אם הפסיקה בראי' דנתבטל הפלגה זו ולא נתבטל וסת השבוע ע"ש באורך.

וי"ש לדקדק בדברי הטור ומחבר (בס"ו) שכ' כשם שקובעת כו' כך קובעת בימי החודש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים כיצד כו' (ובס"ז) כ' כיצד קובעת בימי החודש בדילוג כגון כו' ע"כ והיינו חודש

שאינם שוים ולא הזכיר דין שבוע שאינם שוים ולכאורה מוכח מזה כדעת השו"ע הרב (בקונ"א אות ב') דסירוג לחודיה ודילוג לחודיה אשכחן בגמרא אבל להוסיף וסת המורכב מסירוג ודילוג אין לנו, וכ"כ בסד"ט (סקל"א) ובלחור"ש (סקי"א) ולפ"ז מש"כ המחבר (בס"ו) שוים ושאינם שוים צ"ל שוים היינו כל יום א' בשבת רצופים ושאינם שוים היינו אינם רצופים אבל יום קבוע בשבוע דהיינו וסת השבוע בסירוג, וכ"כ בפרדס רמונים (בפתיחה לסימן קפ"ט) אלא שהפליג לומר דאין דין וסת השבוע בדילוג כלל אלא ביום קבוע שוה כל שבוע או בסירוג בשבוע אבל לא בדילוג והוכיח לה מתוס' בב"ק (לז: ד"ה יום) יעו"ש ולענ"ד אין משם ראייה אלא לענין אם יש לנו ב' וסתות הא' הוא וסת השוה והשני הוא וסת הדילוג טפי איכא למיתלי ולומר דהוא וסת השוה דוסת הדילוג לא שכיחא וכה"ג כתב הכו"פ (סק"ח) והסד"ט (סק"ד) רק הם ס"ל דאחר שראתה ב"פ הפלגה של כ' יום שהוא וסת השבוע בדילוג חוששת לה לעוד הפלגה של כ' מדין וסת השבוע בדילוג ג"כ לרב שקבעה לה וסת בכה"ג והפלגה עדיין לא נקבע לה ונפק"מ אם ראתה בינתיים שאז תקבע רק לשבוע בדילוג ולא להפלגה, וזה יש להוכיח מתוס' הנ"ל שכתבו דאין ראייה ראשונה מן המנין דמשמע שאינה חוששת לשבוע בדילוג והטעם כיון שיש לנו לומר שוסת השוה הוא לכ' יום אינה חוששת לדילוג אבל אם יתברר לנו שאין לה וסת השוה שתפסיק בראייה בינתיים אזי שפיר יש לנו לומר שחוששת לוסת השבוע בדילוג, ולעולם כשתראה בכל שבוע בדילוג יום ובפעם הרביעית תפסוק בראייה בינתיים שמוכחא שאינו הפלגה אזי תקבע לה וסת השבוע בדילוג, וכ"כ בלחם ושמלה (סקי"א) עכ"פ יש לנו פלוגתא בדין וסת השבוע בדילוג דדעת השו"ע הרב דסירוג ודילוג יחד לא אמרי' ואינה קובעת בכך ודעת הפרדס רמונים דאפי' בלא סירוג אינה קובעת וסת השבוע בדילוג, ודעת הכו"פ (סק"א) וחו"ד מוכח דס"ל דקובעת וסת השבוע בסירוג ובדילוג והיינו באופן שיתברר שאינו וסת שוה להפלגה, ודעת הלחור"ש (סקי"א) בדרך הב' כדעת השו"ע הרב דסירוג ודילוג יחד דהוי תרתי לגריעותא לא קבעה לה וסת בכך יעו"ש, וכן נוטה הסד"ט (בסקל"א) וכ"מ בפרי דעה שכ' בפתיחה (בסוף שער הח') וז"ל עוד יש וסת השבוע ויען שיש בזה מבוכה גדולה וגם לא שכיח כלל משכתי ידי מלבארו פה ע"כ, ואם יש וסת בסירוג ודילוג יחד הרי שכיח הרבה כמו הפלגה.

קביעת וסת השבוע ע"י מעין פתוח

והנה יש לעיין באשה שראתה פעם אחת להפלגת כ"ט יום כגון שראתה א' בראשית ושוב ראתה א' חיי שרה שהוא הפלגה של כ"ט יום ושוב ראתה ו' וישלח ונמשכה ראייתה עד א' וישב שנמצא דראתה ב' פעמים בא' בשבת ע"י מעין סתום ובפעם הג' ראתה בא' בשבת ע"י מעין פתוח האם נימא שתקבע לה וסת בכך וכדקיי"ל בעלמא דפעמים ממעין סתום ואח"כ פעם ג' ממעין פתוח קובעת לה וסת והוא דבר המצוי ושכיח בכל הנשים שתראה פעם אחת להפלגת כ"ט ושוב הקדימה ראייתה ונמשכה לכ"ט יום מראי' הקודמת ונמצא שנקבע לה וסת השבוע.

והפלתו בתפא"י (סק"ח) כתב שיש עוד הבדל בין וסת השבוע לוסת הפלגה חוץ ממש"כ המנח"י דבשבוע סגי בג' וצריכין לעקרו ג"פ ובהפלגה בעינין ד' ראיות יש עוד הבדל דבוסת השבוע אף אם תראה ב' ימים מקודם כשיגיע וסת ההוא חוששת אבל אם אתה עושה אותו וסת הפלגה הא בטלה הפלגתה וכו' עכ"ד ויש לעיין במאי קמיירי אם כונתו לפני שנקבע וסת השבוע דהיינו שראתה ב' פעמים ביום א' בשבוע כגון הפלגת כ"ט יום ושוב ראתה ביום א' ממעין פתוח שהקדימה ראייתה ליום ו' בשבוע ג' שהוא הפלגת כ"ז יום והמשיכה עד יום א' ובכה"ג קאמר הפלתי שקובעת לוסת השבוע משא"כ בהפלגה בטלה הפלגתה לגמרי שהרי לא הפליגה אלא פעם אחת לכ"ט יום, או דמיירי לאחר שנקבע וסת השבוע שכבר ראתה ב"פ להפלגת כ"ט יום כגון ג' פעמים בא' בשבת ועדיין לא נקבע וסת הפלגה דבכה"ג אם בפעם רביעית בא' בשבת להפלגת כ"ט יום קדמה ראייתה לו' בשבת שהוא הפלגה של כ"ז יום והמשיכה עד לא' בשבת דבזה כשיגיע יום א' חוששת משום וסת השבוע כיון שכבר נקבע לה אבל משום וסת ההפלגה אינה חוששת שעדיין לא נקבע לה ולפ"ז ס"ל להפלתי דלא אמרי' בוסת הפלגה דב"פ ממעין סתום ובפעם הג' ממעין פתוח שקובעת וסת ורק בוסת החודש אמרי' כן, וכן אין הוכחה מהפלתי לענין וסת השבוע דאם תראה ב"פ ממעין סתום ושוב תראה ממעין פתוח דקובעת וסת בכך, ועיין במחצית השקל (סקי"ד) שהעתיק לדברי הפלתי והרחיב בדבריו ומ"מ לא פירש כל הצורך בזה ועדיין יש להסתפק בכונתו ע"ש, ומשמע קצת בדבריו דנקט ב' הקצוות דבהפלגה לא נקבע ע"י ב"פ ממעין סתום ואח"כ ממעין פתוח ובוסת השבוע נקבע בכה"ג ע"ש וצ"ע.

אך יש לומר דשאני הכא דכבר קבעה וסת השבוע ואנו מסתפקין בראי' הרביעית אם לדונו כוסת השבוע או

כוסת הפלגה לכן אמרי' כיון דוסת הפלגה מסתבר יותר כל דאפשר למתלי בהפלגה תולין בו ולא חיישינן לוסת השבוע אכן כל זה היכא דראי' הרביעית הוא ממעין סתום תלי' בוסת ההפלגה אבל היכא דהקדימה ראייתה ויש לנו ספק אם נתלה הראי' שראתה ממעין הפתוח בוסת השבוע שנקבעה כבר או דנחוש לוסת חדש של הפלגה שנקבעה עתה ע"י ראי' ג' ממעין פתוח בזה י"ל דמסתבר טפי לתלותו בוסת השבוע שכבר הוקבע ולכן כתב הפלתי דבטלה הפלגתה בכה"ג, ועיין בספר יסוד הטהרה (פי"א אות ל') כתב כן לדינא ע"ש, וטעמא רבה איכא במלתא ע"פ מש"כ הב"ח (סי' קפ"ט סמ"א) דראיית וסת ממעין פתוח חוששת לה רק בתורת חומרא דדלמא דמים יתירים נתוספו בה ומיהרו לבוא ע"ש להכי היכא דיש לה כבר וסת קבוע גמור דהיינו וסת השבוע לא תלי' שהוא וסת הפלגה ממעין פתוח.

ביאור שיטת ר"ח בוסת הדילוג

בנדה (סד.) איתמר ראתה יום ט"ו לחודש זה ויום ט"ז לחודש זה ויום י"ז לחודש זה רב אמר קבעה לה וסת לדילוג ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג ופי' ר"ח קבעה לה וסת לדילוג כשעשתה שלש פעמים כסדר הזה כגון שראתה ט"ו בניסן וי"ו באייר וי"ז בסיון וכן ראתה ט"ו בתמוז וי"ו באב וי"ז באלול ועוד ראתה בט"ו תשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו חוששת מכאן ואילך ט"ו לחודש זה וי"ו לשני וי"ז לשלישי ולשמואל צריכה שתשלש בדילוג שתראה בחודש רביעי יום י"ח ובג' חדשים שאחריהם יום י"ו וי"ז וי"ח וכן בשלישי עוד שאחרי כן דראייה של ט"ו יום בחודש הראשון לא היה ממנינא ע"כ פי' ר"ח שהביאו התוס' (שם ד"ה איתמר). והכו"פ (סקי"א) טרח עצמו ליישב דברי התוס' מ"ט לר"ח אליבא דשמואל סגי ביו"ד פעמים שתראה ולמה לא יצטרך י"ב כיון דחמשה עשר לאו ממנינא דלאו בדילוג חזיתיה וכתב שם דהרשב"א (בתה"א) משמע דס"ל דלשמואל בעי י"ב ראיות בכל דילוג ארבע ראיות יעו"ש, ואני בעניי עיינתי בתה"א ולא מצאתי שום משמעות שס"ל דלשמואל בעי י"ב פעמים וכן בפי' ר"ח עצמו בכבא קמא (לו:) אין הוכחה לזה, ואדרבה מסוגיית הגמרא נדה מוכח כמש"כ התוס' דלשמואל סגי ביו"ד ראיות שהרי תניא בכרייתא היתה לימודה להיות רואה יום ט"ו ושינתה ליום י"ו כו' שינתה ליום י"ז כו' שינתה ליום י"ח והתרו כולן ואין אסור אלא מי"ח ואילך ע"כ ולפי פי' ר"ח ע"כ הכונה דשינתה ג"פ ליו"ו י"ז י"ח אינו אסור אלא מי"ח ואילך פי' לאחר שהוחזקה בדילוג הג' לאחר יו"ד חדשים אסורה מכאן ואילך ט"ז לחודש זה וי"ז לחודש

הטבע [ועי' פרי דעה בפתיחה שער ח' בוסת הדילוג ד"ה וראוי להתבונן. וע"ע בסוגה בשושנים (ס"ד סי"ב), שמצדד דנפסק הוסת בסוף חודש, וכ"כ באמרי אברהם (ס"ב) בשם חזון איש], ורש"י ותוס' ס"ל דיש לה טבעיות לכמה חדשים עד שתפסוק ותקבע לה קביעות אחרת או דס"ל דכיון דחזינן שיש לה קביעות הזו ע"כ שתדלג עד פעם בשנה ויותר, ונראה דלדעת ר"ח אם ראתה בדילוג ט"ו ט"ז י"ז י"ח שוב חוששת ל"ט לחודש זה וכ' לחודש זה וכן לעולם כדין וסת שאינו קבוע דלא גרע מוסת הקפיצות דאחר שלשה פעמים חוששת לו כדין וסת שאינו קבוע כמו שנתבאר (בסי"ז) ה"נ כן הוא חוששת לו מיהא כוסת שאינו קבוע. אבל כדין וסת קבוע אינה חוששת וזה מוכרח בדעת ר"ח מהגמרא דלשי' ר"ח מה שהקשה הגמרא לרב מהיתה לימודה לראות יום ט"ו ושינתה וכו' מיירי שחזרה חלילה וכמש"כ לעיל ואם איתא דס"ל לר"ח דאם ראתה ט"ו ט"ז י"ז י"ח קובעת וסת הדילוג לכו"ע ורק בראתה ט"ו ט"ז י"ז ס"ל דלכו"ע אינה קובעת ולהכי הצריך לאוקמי הסוגיא דפלוגתא דרב ושמואל בחזון חלילה א"כ מה קשיא ליה לרב הרי יש לתרץ הברייתא דמיירי דלא חזר חלילה ולכן הצריך כסדר ט"ו ט"ז י"ז י"ח דוקא דבלא"ה גם לרב לא קבעה אע"כ דס"ל לר"ח דגם בכה"ג אין דין קביעות וסת וע"כ דהברייתא מיירי בחזון חלילה ושפיר קשיא לרב.

ד"פ"ז שפיר יש להבין מ"ט סגי לשמואל ביו"ד חדשים דבשלמא בראייה קמיייתא דחמשה עשר של דילוג הראשון לאו ממנינא שהרי לאו שם דילוג עלה ולא חייזינן שמדלגת אבל לאחר שראתה ט"ז י"ז וי"ח הרי אנו רואין שמדלגת ומוחזקת בדילוגין רק ס"ל לר"ח דאינה קובעת וסת וכנ"ל אבל בדילוג השני סגי ט"ז י"ז י"ח שהרי כבר מוחזקת שמדלגת בדילוג הראשון רק אותה אופן הדילוג א"א שיקבע וסת לכן כשתדלג דילוג חלילה דוסת הזו שייך שתקבע לעולם ע"כ ביו"ד חדשים סגי שתהא מוחזקת בסדר של דילוג חלילה וקובעת וסת.

והנה הש"ך (בסק"ט) כתב וה"ה דילגה למפרע כגון ראתה לסוף שלשים ושוב ראתה לסוף כ"ט ושוב לסוף כ"ח קבעה וסת כמו כן בדילוג וכן מבואר ברב"ד בספר בעלי הנפש הביאו התוה"ש (סק"ז), והכו"פ (סק"ו) מפקפק בזה דבשלמא בדילוג שרחק יום י"ל טבע אשה כך למעט בדמים וכן הולך וחסר עד לבסוף שרואה לשנה וא' לשבוע וא' ליובל אבל אם מקרב רא' ע"כ שתפסוק הוסת ותתחיל עוד הפעם לרחק וא"כ הרי הוסת הזה משונה הולך וחסר וחזר והולך ומנגד לטבע ומנ"ל

זה וי"ח לחודש זה, הרי דמיירי כאן בהיתה רגילה ט"ו ואח"כ ראתה ג"פ י"ו י"ז י"ח, משמע דסגי לשמואל ביו"ד חדשים וכן מוכח נמי מהברייתא ראתה יום כ"א בחודש זה יום כ"ב בחודש זה יום כ"ג בחודש זה קבעה לה וסת והיינו אם דילגה כן ג"פ ואוקימנא דהיתה לה וסת קבוע ליום כ' והיינו דבראי' קמיייתא ראתה בכ' כ"א כ"ב כ"ג ושוב ראתה כ"א כ"ב כ"ג ועוד ראתה כ"א כ"ב כ"ג קבעה לה וסת אלמא דלשמואל סגי ביו"ד חדשים.

אך עדיין יש להבין סברת ר"ח דלשמואל סגי ביו"ד חדשים הלא כיון דלאו בדילוג חזייתיה איך אפשר לצרף ראייה קמיייתא של הדילוגים ומ"ש דילוג הראשון דלא חשבי' לראי' קמיייתא ובדילוג אמצעי ובתרייתא חשבינן גם ראייתה הראשונה, והכו"פ (ס"ה) הביא ראייה מזה לדעת הפרישה שהביא הש"ך (בסק"ח) דאפי' היה וסתה מופלג מדילוגה גם כן שם דילוג עלה וה"נ גם על ראיית ט"ז שם דילוג שדלגה מראיית י"ח בחודש העבר וא"כ הוי ג' דילוגים לשמואל, ודבריו תמוהים שהרי שמואל מודה בכה"ג דוקא אם היה לה וסת קבוע ודילגה מוסתה הקבוע לה אז יש שם דילוג עלה וע"ז חידש הפרישה דאפי' אינה שוה לדילוגה אבל בוסת שאינו קבוע לא מהני אם אינו שוה לדילוגה וכמש"כ הפרישה עצמו (דרישה סק"ג) וא"כ לדעת ר"ח שלא חשוב וסת עד שתראה כן ג"פ חלילה א"כ חשוב שדילגה מוסתה שאינו קבוע ולא חשובה דילוג ושוב קשה מ"ט באמת סגי לשמואל יו"ד חדשים כיון דראיות הראשונות של הג' דילוגים לאו בדילוג חזייתיה.

גם יש להבין מ"ט לא ניחא ליה לר"ח לפרש הסוגיא כפשטיה כפי' רש"י ותוס', ואפשר לבאר דס"ל לר"ח דוסת הדילוג דומה לוסת הקפיצות שא"א לקבוע וסת בזה והביאור בזה דוסתות הנשים הם אורח טבוע בטבעיותן לראות בכך וכך זמן וכמו טבעיית שאר איברים שפועלים פעולתם בזמן הצריך לה כך טבעיות הרחם לפעול פעולתה ולדחות פסולתה בזמן שקבעה לזה, אבל קפיצה אין לה שייכות עם טבע האשה כלל והוא אונס ולכן כל שתקבענה מחמת אונס אפילו כמה פעמים אינו וסת, וס"ל לר"ח דוסת הדילוג דומה לזה שהרי א"א לומר שלעולם תדלג עד שתראה פעם בשנה ויותר שהוא היפך טבע האשה וע"כ שתפסוק בדילוגה לאחר כמה דילוגים א"כ א"א לקבוע שטבע רחם זו לפעול פעולתה בכך זמן ודינו כמו וסת האונס, וכן בוסת החודש בדילוג כשיגיע יום כ"ט שוב תראה בקירוב ימים כ"כ ביום א' שאחריו ואח"כ תחזור לדילוגה ביום ב' בחודש שאחריו והוא היפך

א' ל' ואח"כ ליכא ל' דשוב יש לחשוש דלמא שם החודש גורם דהרי ליכא יום ל' בחודש הבא שיהא שוה לראייתה מצד יום החודש להכי יש לחשוש דשם החודש גורם.

מיהו אכתי צ"ב נימא דיום ל' גורם ותחשוש לכשיגיע יום ל' ולמה לן למיחש בסתמא על חשש שם החודש שלא נזכר בשום מקום, ואדרבה ממה שאמרו שאין האשה קובעת לה וסת אפי' באותו יום החודש רק בראתה כולן באותו עונה ביום או בלילה אבל מקצתם ביום ומקצתם בלילה אינה קובעת כש"כ הכא דהוי שתי ימים לגמרי ואע"פ שיש לומר דשאני הכא דשם החודש גורם מה לי יום ל' מה לי יום א' משא"כ עונות הרי הם ב' גורמים או יום או לילה מ"מ כל שיש לומר דיום ל' הוא הגורם למה נחשוש לזה וסגי במה שתחשוש יום ל' בחודש מלא, ואע"ג דוסת הסירוג אינה חוששת לו עד שנקבע הכא לא מיקרי סירוג דהרי הראב"ד פ"י הטעם דבוסת הסירוג לא חיישינן כי הפסקת החודש השני שלא ראתה בו ביטלה ראייה הקודמת אבל הכא שלא הי' יום ל' בחודש העבר לא נתבטל החשש של יום ל' וחוששת לו לל' שבחודש המלא [חוץ מעו"ב והפלגה הקודמת שחוששת כרגיל].

ונראה דאה"נ בראיית יום ל' דעלמא אין שום סברא לחשוש לחודש הבא ליום א' בחודש דמנלן לחדש כן חשש חדש שלא נזכר בפוסקים דאפי' בוסת של ימי החודש ושבוע עצמן נחלקו הראשונים אלא שהוכיחו כן מסוגיית הגמרא אבל לחדש וסת של יומיים לומר דשם החודש גורם למה לי ועדיפא טפי למתלי דיום ל' גורם ותחשוש ליום ל' שבחודש המלא ולא כתב כן הב"ח אלא היכא דראתה לפני זה א' ואח"כ ל' דרואין כאן ב' ראיות שוות לר"ח לכן בשלמא אילו חודש הבא הוא חודש מלא י"ל דחוששת לל' דממנ"פ אם יום הל' גורם תראה בו ואם שם החודש גורם ג"כ אפשר שתראה בו אבל אם לא ראתה בל' אינה חוששת לא' דכיון שלא ראתה ש"מ דאין יום הל' גורם ואין לחוש דלמא שם החודש גורם בסתמא וכש"כ שגם ל' שם החודש ביה ולא ראתה בו אבל בדליכא ל' כיון דכבר הי' כאן ב' ראיות שוות ליום החודש ובחודש הבא ליכא יום שוה לראי' זו חיישינן שמא שם חודש הוא הקובעת וסתה וחוששת שפיר לא' בחודש.

ונמצא לדברינו דאשה שראתה ל' בחודש בתחלתה אינה חוששת לא' לחודש הבא וחוששת לל' בחודש שיהיה מלא וכן אם ראתה א' ל' ואח"כ יש חודש מלא אינה חוששת אלא ל', וכן אם ראתה ל' א' אינה חוששת לל' אלא לאחד בחודש ולא אמרינן דשם החודש

וסת כזה עכ"ד והפרדס רמונים (ש"ח סק"ט) תמה עליו דמה בכך שהרי אנו רואין שיש לה וסת שפוחת והולך וכל זמן שלא נפסק הוסת אנו חוששינן לה יעו"ש, ולהמתבאר לעיל בסברא זו נחלקו הר"ח ושאר ראשונים וכמו שביארתי לעיל בארוכה וכיון שפסקי' כדעת רש"י ותוס' ושאר הראשונים שקובעת וסת לדילוג אף שמסתבר שתפסק הוסת שהרי סברא רחוקה הוא לומר שאשה זו תרחק ראייתה עד לשבוע ויובל כהכו"פ וע"כ שתפסק ואעפ"כ קובעת וסת הכי נמי בדילוג למפרע קובעת וסת וכל זמן שלא תעקרנה חוששת לו כדין וסת קבוע וכמש"כ הש"ך (סק"ט).

דין ראיית ל' בחודש

כתב הב"ח (סי' קפ"ט ס"ט) ומשמע דאם ראתה בר"ח ניסן וביום ראשון דר"ח אייר וביום כ"ט באייר לא ראתה דחוששת לר"ח סיון אע"פ שהוא יום ל"א לראיית יום ראשון דר"ח שמא יום ר"ח הוא הגורם ראייתה עכ"ד וכתב עוד (בסק"ט) ואע"ג דבסמוך כתבתי דאם ראתה בר"ח ניסן וביום ראשון דר"ח אייר וביום כ"ט אייר לא ראתה דחוששת לר"ח סיון התם היינו טעמא דכיון דחזינן דראתה תרי זימני בר"ח אע"ג שזה אחד בניסן וזה אינו אחד באייר אלא הוא יום שלשים של חודש העבר חיישינן שמא יום הנקרא בשם ר"ח הוא הגורם ראייתה אבל לחוש ליום ראשון דר"ח אייר לכתחלה לא חיישינן אלא ליום ב' דר"ח חוששת לפי שהוא אחד באייר שוה לאחד בניסן עכ"ד.

ולא ביאר הב"ח איך הדין כשהראי' ראשונה היתה בל' לחודש אם חוששת לא' בחודש הבא או לא ואם חוששת לל' שיהיה בעוד חודשיים או שאינה חוששת לה כלל. ולכאור' צ"ב סברת הב"ח דמהיכי תיתי לחוש לחשש חדש של יום הנקרא בשם ר"ח שתקבע וסת דנחזי אנן אילו ראתה בא' תשרי ול' תשרי וחודש חשוך הוא מלא מ"ט נצריכנה לחוש לב' ימי החודש הרי יש כאן יום ל' חשוך ולמה נחשוש דיום הל' אינו גרמא אלא יום החודש הוא גורם דכמו שאתה אומר דאשה שראתה בא' אינה צריכה לחוש לל' לכתחלה דמהיכי תיתי לחשוש לו כיון דיש אחד בחודש שוה כמו ראייתה הכי נמי אם ראתה ל' הרי יש לה ל' שוה לראייתה ומה לי אם ראתה חודש קודם לזה בא' וה"ה אם ראתה ל' ואח"כ ראתה א' למה נחשוש לב' ימי החודש כיון דעכשיו יש יום א' שוה לראייתה אין לנו לתלות לכתחלה לוסת חדש של שם ר"ח כל שיש מקום לתלות בוסת שוה של יום החודש, ונראה דאה"נ דלא כתב הב"ח לחשוש לוסת חדש של שם ר"ח אלא היכא דליכא למיתלי במידי אחרניא והיינו בראתה

החידוש הוא שנעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עברה יום ל' שלא ראתה בו [דאילו החידו' של חזר הוסת למקומו לא שייך כאן דדבר פשוט הוא שהרי עדיין לא עקרה ג"פ ותנן (ג.ס): ואינה מטהרת מן הוסת עד שתעקר ממנה ג"פ] ולמדנו ב' קולות לגירסת הר"ן חדא שאפי' עדיין לא עברה יום ל' שלא ראתה אינה חוששת לה כיון ששוב חזרה לכ', ושנית דליכא כלל דין של חזר הוסת למקומו אם נעקר כ' ג"פ אע"פ שעדיין לא קבעתו וסת אחר וכ"כ המאירי לענין חידוש השני אבל לענין חידוש הראשון יבואר בסמוך. וכ"כ הרז"ה בהשגותיו על בעלי הנפש (אות ח').

עוד נפק"מ בין הגירסאות דלגירסת רש"י והרא"ש יום כ' שראתה הוא לאחר ל' שלא ראתה [וע"ז קשה הא הוי הפלגה של נ' יום וכדלקמן] ולגירסת ר"ן הך יום כ' הוא לאחר ל' שראתה וחזר הוסת לכן אינה חוששת שוב לל' אע"ג שעדיין לא ראתה בו, וכתב הט"ז (סקכ"ח) דגירסת הרשב"א והרמב"ן הוא כגירסת הר"ן [וצריך להגיה ברשב"א ע"ש ומש"כ החו"ד דאפשר לומר שאין ט"ס צ"ע איך יפרש דברי הרשב"א הך יום כ' היינו לראיית ל' וכדבר הונא יעו"ש] ונמצא לדבריהם דאם נעקר הוסת של כ' ג"פ לא אמרי' חזר הוסת למקומו ונעקר לגמרי, אבל רש"י והרא"ש דגרסי בגמרא שעבר ג"פ יום כ' א"כ אמרי' חזר הוסת למקומו אף לאחר שנעקר ג"פ, אך עדיין קשה לגירסת רש"י והרא"ש דהרי הכ' שראתה לאחר הל' הרי היא הפלגת נ' יום וע"ז כ' הט"ז דמיירי מוסת החודש וכ"מ ברש"י, וכיון דהמחבר מיירי מהפלגה לכן כ' המחבר שראתה יום כ' אחר ל' שראתה והחידוש הוא דנעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עבר יום ל'. ודין זה יתכן גם לגירסת רש"י ורא"ש אלא שבגמרא לא מיירי מזה. אבל הרז"ה בהשגותיו על הראב"ד גריס כגירסת הר"ן אלא שהוסיף עוד יום ל' ולא ראתה הותר ל' וכן הוא הגירסא במאירי ולגירסא זו אע"פ שחזר הוסת למקומו עדיין חוששת לל' אע"פ שלא קבעתו וכ"ה בספר בעלי הנפש בקצת נוסחאות שכתב שהאשה שקבעה וסת להפלגה לכ' ושינתה לכ"ה חוששת לכ' מיום כ"ה ואם ראתה לכ' מונה כ"ה מכ' ואילך ע"ש מוכח דעדיין חוששת ליום השינוי אע"פ שחזר הוסת למקומו, והרמב"ן בהלכות (פ"ו ה"ב) הביא לב' הדיעות ומסיק דדעתו נוטה שאינה חוששת כלום משעה שחזר הוסת למקומו שאם אין אתה אומר כן תהא האשה זו כל ימיה רואה מכ' לכ' ועדיין צריכה לחוש לשלשים עכ"ד וכ"כ במאירי [אלא שצ"ע דכיון דגרסי בגמרא יום ל' ולא ראתה הרי מוכח דחוששת ליום ששינתה בו] וכן מוכח ברמב"ם (פ"ח ה"ח) כמש"כ הש"ך (סק"א) דטהר יום כ"ב

גורם אלא היכא שראתה א' ל' ואח"כ הוא חודש חסר אזי חוששת לא' וכן אם כבר נקבעה א' ל' א' אע"פ שבחודש האחרון הי' מלא ולא הצרכנו לחשוש ביה רק לל' מ"מ אם ראתה בא' חוששת אח"כ לב' ימי דר"ח ממנ"פ דל' עדיין לא נעקרה וא' ג"כ משום א' בחודש, ובכה"ג אולי י"ל דצריך ג"פ לעקרו דאמרי' דשם החודש נקבעה, וכן אם ראתה א' א' ל' או ל' ל' א' אע"פ דלכתחלה לא היינו חוששין שתקבע כדרך זה מ"מ לאחר שנקבעה אפשר די"ל דשם החודש גורם, ואם ראתה ל' ל' ל' בזה נראה דאינה חוששת כלל לשם החודש רק ליום ל' לחודש שיהי' מלא, ולא מצינו לחשוש לכתחלה אא"כ ראתה א' ואח"כ ל' וחודש הבא הוא חסר שאין לה יום ל' בזה חיישינן לכתחלה דלמא שם החודש גורם.

ובספר סוגה בשושנים (ס"ד ס"ו) ובספר יסוד הטהרה (פ"י ס"ט) החמירו בזה וכיון שאין הדבר מפורש בדברי הב"ח וגם עצם דברי הב"ח חידוש הוא ששם החודש גורם וגם הפוסקים השמיטו חומרא זו ולא נזכר בשום אחרון מגדולי הפוסקים הקדמונים וכבר תמה כן בתהל"ד (ס"י ס') וכתב דמסתימת הפוסקים משמע דלא קיי"ל כן ע"ש, ולכן אין לנו אלא חידושו אבל לאחר שנקבע או באופן שכתב הב"ח להדיא יש לחוש להחמיר.

בדין חזר הוסת למקומו

בגמרא נדה (ד.ס.) היתה לימודה לראות יום כ' ושינתה ליום ל' זה וזה אסורין הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' הגיע יום ל' וראתה הגיע יום כ' ולא ראתה הגיע יום ל' ולא ראתה הגיע יום כ' וראתה הותר יום ל' ע"כ פי' דעבר ג"פ יום כ' שלא ראתה ושוב ראתה ביום כ' חזר הוסת של כ' למקומו. כ"ה גירסת רש"י והרא"ש.

אבל הר"ן בחידושו כתב וז"ל היתה לימודה להיות רואה ליום כ' ושינתה ליום ל' זה וזה אסורין הגיע יום כ' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' וחוששת ליום ל' הגיע יום ל' וראתה יום כ' וראתה הותר יום ל' ונאסר יום כ' שאורח בזמנו בא כך היא עיקר הגירסא בעיקר הנוסחאות וכי קתני הגיע יום כ' וראתה יום כ' דל' קאמר כדלקמיה כדאיתא בס"פ ב"כ עכ"ל.

והנפק"מ בין הגירסאות דלגירסת רש"י ורא"ש נעקר יום כ' ע"י ג"פ שלא ראתה בו ומ"מ אמרי' חזר הוסת למקומו וזה חומרא לגירסת רש"י שאפי' נעקר כ' ג"פ אמרי' דחזר הוסת למקומו כל שלא קבעה וסת קבוע אחר ולגירסת הר"ן נעקר יום כ' רק ב"פ ולפ"ז

מיום שהיתה ראויה דהוי הפלגת מ' ולא נ' ובכה"ג הרי חזר הוסת למקומו וצ"ע.

קביעות וסת ע"י צירוף ג' הפלגות ארוכות שוות הסכמת כמה פוסקים כדעת הרמב"ן בהלכותיו דהפלגה קצרה אינו עוקר ההפלגה ארוכה אך מפסקת ההפלגה וחשבינן הפלגה הארוכה מיום שראתה שנית, כן הוא דעת הכו"פ (סקט"ז וסקי"ח) והסדרי טהרה (סקי"ד וסקי"ט) והבית מאיר (סי"ג) ושו"ע הרב (סקמ"ג וסקמ"ד) ולחם ושמלה (סקל"ד) וסוגה בשושנים (סי"ה ס"ג) וכן מנהג העולם.

וכתב בספר סוגה בשושנים (שם סק"ז) דנמצינו למדים דהיכי דראתה להפלגת ל' ואח"כ שינתה להפלגה מועטת כגון כ' שהדין הוא שלא נעקרה הפלגת ל' ועדיין חוששת לו ומונה מראיית כ', כשתראה עוד אח"כ ל' ועוד תראה אח"כ פעם ג' ל' קבעה לה וסת לל', אף שבאמצע הג"פ שהפליגה ל' הפסיקה פעם אחת באמצע בראי' להפלגת כ', מכל מקום ההפלגה ראשונה שראתה לל' טרם שעשתה הפלגה המועטת לכ' מצטרפות עם הב' הפלגות אחרונות שעשתה לל' אחר שראתה להפלגת כ' לקביעת וסת, דאל"כ אמאי חוששת לל' אחר שראתה לכ', הא כל חשש הוסת הוא רק משום שמא תקבענו כמבואר בכל הפוסקים, והשתא אם נאמר דאין הפלגת ל' שקודם הפלגת כ' מצטרפות לקביעת וסת עם הפלגות ל' שאחר כך, א"כ אמאי חוששת אחר כ' להפלגת ל' משום הפלגה ראשונה שראתה לל' אם אינה ראויה לקביעת וסת, ועל כרחק דמצטרפות הראי' ראשונה שראתה לל' עם הב' הפלגות שאחר כ' שראתה לל' מצטרפין לקביעת וסת עכ"ד וכך מבואר בספר אוהלי יוסף (דיני וסתות סוס"כ), וכ"כ החזו"א סי' פ"ה (סקל"ד וסקנ"א), וכ"כ בספר יסוד הטהרה (פ"י ס"ח) בתוספת טהרה שם, וכ"כ בשו"ת עמק התשובה (ח"א סי' קל"א).

נמצא לדבריהם דרוב נשים בזמנינו יש להן וסתות קבועות דאשה שראתה פעם אחת לל"א ושוב ראתה כמה פעמים הפלגות קצרות כגון כ"ח כ"ו כ"ט כ"ז ושוב ראתה לל"א ואח"כ ראתה כמה הפלגות קצרות כגון ל' כ"ז כ"ט כ"ו ושוב ראתה לל"א הרי הוקבע לה יום ל"א וצריכה לעקרו ג"פ כדין וסת קבוע ואם תראה אח"כ אפי' כמה הפלגות ארוכות אם תראה אח"כ שוב לל"א חזר הוסת למקומו וצריכה עקירה ג"פ ודבר זה מצוי ברוב הנשים, ואפילו לפי מש"כ בשיעורי ובשו"ת שבט הלוי (ח"ה סי' ק"ז) דהיכא דיש ג' הפלגות קצרות א"צ להחמיר כדעת הפוסקים הנ"ל אלא יכולין לסמוך על הש"ך דהפלגה קצרה עוקר ארוכה עדיין מצוי הרבה דאם תראה

[אלא שהש"ך מוקי לה בוסת החודש וזה צ"ע מדברי המ"מ שמוקי לה בוסת הפלגה ע"ש עכ"פ כשחזר הוסת א"צ תו לחשוש לוסת שא"קן וכתב הפלתי (סקי"ח) דאע"פ דהרז"ה חולק בטלה דעתו נגד הרמב"ם, מיהו כתב בשו"ע הרב (סי"ג נ"ח) דאפי' לדעת הרמב"ן אם נקבע לל' ושוב חזר וקבעה לכ' אע"פ שאינה חוששת לל' מיהו אם תראה בו פעם אחת חזר ל' למקומו שהרי כ' לא עוקרת ל' אלא דלכתחלה א"צ למיחש לה כיון דקבעה לכ' ע"ש.

אבל הש"ך לא ניחא ליה בזה שהרי מה חידוש יש בזה הרי אפי' אין לה וסת קבוע נעקר יום ל' דהפלגה קצרה עוקר ארוכה (עסק"מ) ולשיטתו (בסי"ג) וע"כ פי' דברי השו"ע כמו שפי' הדרישה (ארו"ח) דאדלעיל מיניה קאי שכ' שינתה שלש פעמים וה"ה כאן ואם לאחר ששינתה וכו' וכונתו ג"פ ודוחק וע"ע בפלתי (סקי"ח) מה שתמה על פי' הש"ך דלפי דבריו הרי מבואר כן בסט"ו ומאי קמ"ל ע"ש שדחה לפי' הש"ך והסכים להמעדני מלך וכדמוכח כן ברמב"ן ע"ש.

ולחלבה אם נסבור כפי' הש"ך דמיירי שנעקר יום כ' ג"פ א"כ אפשר דאם נעקר רק ב"פ לא עקרה יום ל' [אם לא כהש"ך דהפלגה קצרה עוקר ארוכה] וכ"מ דעת הראב"ד אע"פ שחזר הוסת למקומו אבל דעת הרמב"ן דנעקר כיון שחזר הוסת למקומו, אך למעשה ממנ"פ יש להקל דהרי לדעת הט"ז והמעדני מלך נעקר יום ל' אע"פ שעדיין לא עקרתו וכדעת הרמב"ן כיון דחזר הוסת למקומו ולדעת הש"ך כש"כ דשרי אפי' באין לה וסת קבוע דהפלגה קצרה עוקרת ארוכה. והסכמת הפוסקים כהמעדני מלך והט"ז וכמבואר להדיא ברמב"ן כמש"כ הפלתי וסד"ט ושו"ע הרב וש"א.

והנה בחידושי הרמב"ן כ' דהך יום כ' אחר ל' שלא ראתה היינו י' יום אחר ל' דהיינו מ' יום לראיה האחרונה דמנינן מיום שהיתה ראויה לראות כ' יום ואע"פ דקי"ל כרב הונא הכא מודה ר"ה כיון שחזר הוסת למקומו דרגלים לדבר דלמנין הראוי חוזרת וכתב הסד"ט (סק"כ) דמרמב"ן זו איכא ראייה לדברי הט"ז (בסקל"א) דעבר יום כ' ולא ראתה חוששת ליום כ' דהיינו מ' יום וכן לעוד כ' יום דהיינו ס' יום יעו"ש דכיון דהרמב"ן מפרש שחוששת ל' יום אחר ל' הרי דיום שראוי חוששת כיון דיש לה וסת קבוע ואף דלכתחילה אינה חוששת לו כדרי"ה אך כיון שחזר וראתה רגלים לדבר וכנ"ל, אך לכאורה קשה שהרי הט"ז (בסקכ"ח) פי' דהרמב"ן מיירי מוסת הפלגה ולכן כ' דדוקא ראתה כ' אחר ל' שראתה הרי אפשר לפרש י' אחר ל' שלא ראתה וראתה לסוף כ'

וסת (ע"ש בסק"ו), משמע דגם יום כ"ט לא מיקרי יום וסת קבוע והרי בע"כ הוי קבוע דהא הוי הפלגה ארוכה שוה, משמע מזה כמש"כ דלא נקרא וסת קבוע ע"י צירוף א"כ ראתה רצופים או בסדר מסוים, ועוד דאשה שקבעה עצמה לראות תמיד בר"ח אך בלי סדר דלפעמים מפסקת ר"ח אינה קובעת וסת כמבואר בס"ט אע"פ דתמיד כשרואה אינה רואה אלא בר"ח אלמא דלענין וסת קבוע בעי סדר מסוים רצוף.

יוצא דופן או מפלת אם יש לה דין מניקה לענין וסתות

בגמרא נדה (דף ט.) ת"ר מניקה שמת בנה בתוך עשרים וארבע חודש הרי היא ככל הנשים ומטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה לפיכך אם היתה מניקתו והולכת ארבע או חמש שנים דיה שעתה דברי ר"מ, רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון אומרים דיין שעתן כל עשרים וארבע חודש, לפיכך אם היתה מניקתו ארבע וחמש שנים מטמאה מעת לעת ומפקידה לפקידה כשתמצא לומר לדברי ר"מ דם נעכר ונעשה חלב לדברי רבי יוסי ורבי יהודה ורבי שמעון אבריה מתפרקין ואין נפשה חוזרת עד עשרים וארבע חודש ע"כ ופי' רש"י דלרבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון דיה שעתה אע"פ שמת שאין הטעם תלוי ביניקת הולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר עד כ"ד חודש הלכך לא שנא מת לא שנא חי עכ"ד, ופסקו הראשונים להלכה כרבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון וכן נפסק בשו"ע (סי' קפ"ט ס"לג) דאפי' מת הולד או גמלתו דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש, וראיתי מי שהסתפק ביוצא דופן אם יש לה דין מינקת דגם ביוצא דופן יש פירוק אברים או דלמא דוקא בלידה גילהא יש פירוק אברים דציאת הולד דרך הרחם גורם לפירוק אברים.

ולענין פשוט דאין לה דין מינקת וחוששת לוסתות, מלבד מה שאביא ראיות לזה בס"ד, גם פשטות הלשון של אבריה מתפרקין קאי על לידה טבעית דהגם שבכל לידה אפי' ביוצא דופן יש הרבה שינויים בטבע האשה וכלי מערכת הדם, מ"מ כיון שנקטו חז"ל בלשונם פריקת אברים והיינו מתוך צער הלידה כדפי' רש"י אין זה כי אם בלידה טבעית אבל ביוצא דופן לא שייך זה ולכן אין לה דין מינקת ומה שהפוסקים לא חילקו בזה הוא מרוב פשיטות דלא שייך אבריה מתפרקין ביוצא דופן.

ויש להוכיח כן ממה שאמרו נדה (דף י:) אלא ימי מניקותה עולין לה לימי עיבורה היכי משכחת לה,

להפלגת ל"א ושוב תראה לכ"ז כ"ט ואח"כ תראה עוד פעם להפלגת ל"א ושוב תראה לכ"ח כ"ו ושוב תראה לל"א הרי קבעה לה וסת לל"א וצריכה עקירה ג"פ ואסורה בלא בדיקה אפי' עבר הוסת דדין וסת קבוע יש לה, וגם לאחר עיבור והנקה חוששת מיד להפלגה הארוכה כדין וסת קבוע. ועוד דאפי' ראתה רק ב"פ כ"ט כגון שראתה כ"ט ואח"כ כ"ו כ"ח ושוב ראתה כ"ט ואח"כ ראתה הפלגה קצרה ונמשכה ראייתה לכ"ט דהוי ב"פ ממעין סתום והשלישית ממעין פתוח דקבעה לה וסת והוא דבר המצוי הרבה. ומצוי גם שתקבע האשה כמה וסתות כגון שקבעה לה לל"א באופן הנ"ל ואח"כ ראתה ג"פ כ"ט והי' הפלגות קצרות באמצע שקבעה לכ"ט לדבריהם ואח"כ חזרה וראתה לל"א הרי חזר הוסת למקומו וצריכה לחשוש לב' הוסתות כמש"כ בשו"ע הרב (קונ"א סק"ד) ע"ש וא"כ לפי דעת הפוסקים הנ"ל צריכה לעקור ג"פ כ"ט ול"א.

ודבר זה רחוק מאד מהסברא שאשה תקבע לה וסת ע"י הפלגות ארוכות שוות שלא ברציפות על ידי הפסקות כמה הפלגות של כמה חדשים או אפי' שנים ביניהם, ופוק חזי מאי עמא דבר דלית דחש להא מילתא, ולכן נלענ"ד ליישב מנהג העולם דאין חוששין לזה דהא כל ההוכחה לדין זה הוא ממה שהקשה בסוגה בשושנים דכל חשש וסת שאינו קבוע הוא מפני חשש שמא תקבענו ואם אינה מצטרפת לקביעת וסת למה חושש להפלגה הארוכה ע"ש ולענ"ד לא קשה מידי דודאי אשה זו שראתה להפלגה הארוכה יש לנו לחשוש שמא יש לה טבע להפליג כל כך ימים וכשלא תראה להפלגה קצרה דלמא עדיין תראה להארוכה ולכן חוששת כי שמא תראה עכשיו ג"פ רצופים להפלגה הארוכה ולא מפני שתצטרף לקביעת וסת דודאי אין הוסת נקבע אלא ברציפות דא"א לומר שהוקבעה טבע זו שתראה לכך וכך ימים אלא כשנעשתה כן ג"פ רצופים או בסדר מסוים כדילוג וסירוג אלא דכיון שראינו פעם אחת שהיתה מפלגת כן חיישינן שמא תקבע מהלך כזו ע"י ג"פ רצופים ולכן חוששת לו כל זמן שלא עבר ההפלגה הארוכה ונתברר שאינו גורם כלל כן נראה פשוט ולכן ודאי שאין ההפלגות הארוכות השוות מצטרפות לקביעת וסת אם הי' הפסקות בכמה הפלגות קצרות וכן עמא דבר.

וקצת הוכחה לזה דאם כן כל וסת תרוה"ד יש בו יום אחד עכ"פ שהוא קבוע יום אחרון לראייתה ומסתימת כל הפוסקים משמע דאין לה כלל יום קבוע, ועוד לדברי הכו"פ שפי' דין משנית וסתה (שבסי' קפ"ד ס"ב) דמיירי שאשה זו יש לה וסת עד כ"ז יום שאינה רואה בהן ובג' ימים מכ"ז עד כ"ט אין לה וסת לפעמים מקדמת ולפעמים מאחרת וימים אלו דינה כדין אשה שאין לה

ומתוך הגמרא אבע"א בלידה יבשתא וכו', וצ"ב הא הך תירוץ אינו אלא למ"ד דאפשר לפתיחת הקבר בלא דם א"כ למה לא תי' דמיירי ביוצא דופן דזה אתיא אליבא דכו"ע וכיון דלא ראתה דם ושוב לא ראתה עד שהשלימה ג' עונות הרי משכחת לה דימי מניקותה עולין לימי עיבורה אלא ע"כ דאין ביוצא דופן דין מינקת ולכן לא מצי לתירוץי בכה"ג.

עוד יש להוכיח כן מדברי התוס' נדה (דף לו.) ד"ה ושויין שהקשו לרבי יוסי דאמר מעוברת ומניקה צריכה שלש עונות ומצטרפי ב' עונות דעיבורה ואחת דמניקתה למה לי עונה דמניקתה הא אמר הכא דאחר דם טוהר דיה שעתה ותי' הא דלא כרבי יוסי ע"ש, ואת"ל דיוצא דופן דין מינקת יש לו לענין וסתות דמסולקת מדמים הרי שפיר אתיא גם כרבי יוסי דהרי יש נפק"מ לענין יוצא דופן דימי טוהר אין לה ודין מניקה יש לה לענין סילוק דמים ושצריכה לשלש עונות, אלא על כרחך דאין לה דין מינקת ולכן ע"כ לפרש דאתיא דלא כרבי יוסי. ומזה יש להוכיח גם כן דמפלת נפל שאין בו דין ימי טוהר כגון שפיר שאינו מרוקם או גוף אטום אין לה דין מניקה לענין סילוק דמים דאת"ל דיש לה דין מינקת לענין זה הרי שפיר אתיא גם כרבי יוסי דבכה"ג במפלת שאין לה ימי טוהר צריכה שלש עונות אע"כ דאם אין לה דין ימי טוהר גם אין בו סילוק דמים, וא"כ כל שכן ביוצא דופן שאין בו דין מניקה לענין וסתות. **ובכו"פ** (סקל"א) וסד"ט (סקל"ו) כתבו דאפילו הפילה נפל יש לה דין מסולקת אך בכו"פ הוסיף דכל זמן שיש לה דין לידה לענין דם לידה ודם טוהר יש לה דין מניקה, מוכח מדבריו דדוקא אם יש לה דין לידה לענין דם טוהר יש לה דין מניקה אבל בלא"ה אין לה דין מניקה, ובכו"פ שם הביא ראי' לדבריו מדברי התוס' הנ"ל, ונראה כונתו מדכתבו שם התוס' דלר"י דאמר בפ"ק אפי' גמלתו או נתנה בנה למניקה דיה שעתה נפקא מינה לאחר דם טוהר להיכא דלא ראתה עד כ"ד חודש, וע"ש במהרש"א מש"כ לפרש כונת התוס', ולכאור' הרי יש גם נפק"מ לענין מפלת את"ל דאין לה דין מינקת הרי שפיר איצטריך למימר דין דראתה אחר ימי טוהר במפלת דיש לה דם טוהר ואין לה דין מינקת אע"כ דאם יש לה דין לידה לענין דם טוהר יש לה גם דין מינקת.

וא"כ אם במפלת דרך הרחם באופן שיש לה פירוק אברים מ"מ אם אין לה דין לידה לענין דם טוהר אין לה דין מניקה וע"כ שהבינו חז"ל דאין אבריה מתפרקין כ"כ א"כ ודאי דביוצא דופן שאין לה דין ימי טוהר דאין לה דין מניקה שתהא מסולקת דמים, והנה בחו"ד (סקל"ח) כתב דאפי' הפילה רוח יש לה דין מינקת ולכאור' קשה דמדברי התוס' מוכח דלא כוותיה דא"כ

שפיר אתיא כר"י כגון במפלת רוח וכן הקשה בפרדס רמונים (ש"ך סקע"ג) וע"ע בלחור"ש מה שהקשה על החו"ד ועי' בחידושי על החו"ד שיישבתי דבריו דשפיר יש להוכיח דיש לה דין לידה מדרבנן, וא"כ י"ל גם בדברי התוס' דלא ניחא להו לאוקמי בדין מניקה דאמר ר"י דמיירי בלידה כזו שלא נקרא לידה מדין תורה, ועיין בסוגה בשושנים (ס"א ס"ה) שנקט כהחו"ד להקל אפי' בהפילה רוח אך הסכמת אחרונים כהכו"פ דתלוי בדין ימי טוהר דדוקא אם הפילה נפל שיש לה דין לידה לענין דם טוהר יש לה דין מסולקת כן דעת הסד"ט וחכ"א (כלל קי"ג סל"ט) ולחור"ש (סקנ"ו) ופרדס רמונים (ש"ך סקע"ג) ומהר"י שפירא (אביאנו בסמוך) ופתחא זוטא (סקכ"ז) וכ"כ בטהרת ישראל (אות תנ"א) שיש להחמיר ואין לה דין מניקה, ואפי' להחו"ד היינו דוקא במפלת רוח דיש לה עכ"פ דין לידה מדרבנן, אבל ביוצא דופן לכו"ע אין בו צד לידה ולכן פשיטא דאין כאן דין סילוק דמים.

ועיין בפרדס רמונים (ס"ה) שכתב דמ"מ הדבר מוקשה מאד דאיך נאמר בהפילה גוף אטום דאין לה ימי טוהר אין לה דין מניקה ובהפילה שפיר מרוקם וכדומה דיש לה דין מניקה ולכאור' הוא נגד הסברא דבגוף שלם לא נתפרקו אבריה מצער לידה כיון שהוא אטום ובשפיר מרוקם נתפרקו אבריה מצער לידה ודבר זה צ"ע רב ע"ש. ועיין בחי' מהר"י שפירא עמ"ס נדה (דף ט') דחולק ג"כ על חו"ד וכתב דנהי דלרב פפא ראשה ואבריה כבידין עליה בהריון רוח, מנא ליה דגם אבריה מתפרקין בלידת הרוח אדרבה מוכח להיפוך מדלא שייך בהפלת רוח קושי ה"נ לא שייך אבריה מתפרקין, ועפ"ז כתב דאפי' הפילה נפל אף שיושבת עליו ימי טומאה וימי טהרה לא שייך ביה אבריה מתפרקין כיון דקיי"ל אין קישוי לנפלים עכ"ד, והנה לפי מאי דדימה דין קישוי לאבריה מתפרקין הי' ניתן קצת ליישב ע"פ מש"כ המאירי (דף ט') דיש אומרים דמה שאמרו אין קושי לנפלים הוא דוקא בהפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא ר"ל דבר שאינו ראוי ליקרות ולד אבל הפילה דבר הראוי ליקרא ולד יש קושי ע"ש וא"כ לפ"ז מוכן החילוק בדבר הראוי להקרא ולד יש קושי וא"כ ה"ה דאבריה מתפרקין למש"כ בחי' מהר"י שפירא דתליא זה בזה וצ"ע.

ונראה דאע"פ שאנו מחמירין שאין נותנין ימי טוהר עד שישעיר הולד כדלקמן סי' קצ"ד היינו דוקא בנוגע לדין תורה להקל בדם טוהר החמירו אבל בנוגע לוסתות דרבנן כל שהפילה דבר שראוי לקרותו ולד מדין תורה הוי מסולקת דמים ולא חיישינן מספק שמא הוא גוף אטום או שפיר שאינו מרוקם כך נראה לכאור' מסתימת הפוסקים וצ"ע.

סימן י"ג

בדין רא"י בימי טוהר אם חוששת כמו בימי מניקתה

טוהר משא"כ בשאר ימי הנקתה אע"כ דמאן דמוקי לה במבקשת הי' פשיטא ליה דגם בימי מניקתה אינה קובעת וסת ושפיר פריך למאן דמוקי ביושבת אי יושבת מאי למימרא דפשיטא ליה דאין חילוק בין ימי טוהר לימי מניקתה, ומאן דמוקי ביושבת מחדש דיש חילוק בין ימי טוהר לימי מניקתה וקמ"ל דמימי טוהר לימי טומאה לא קבעה.

והשתא קשה אי ס"ל להרשב"א דגם למאן דמוקי לה במבקשת ס"ל דלענין חשש יש נפק"מ בין ימי טוהר לימי מניקתה דבימי טוהר אינה חוששת ולימי מניקתה חוששת לוסת שאינו קבוע א"כ אכתי תקשה מאי פריך למאן דאמר אי יושבת מאי למימרא דלמא בא לאשמעינן דאינה חוששת לוסת בימי טוהר אפי' חדא זמנא משא"כ בשאר ימי מניקתה חוששת עכ"פ כמו לענין וסת שאינו קבוע וצריכה בדיקה ולפ"ז גם אם נוקמא מתניתין ביושבת אתיא לכו"ע דקמ"ל לענין חשש דאינו חושש לוסת שבימי טוהר אבל בימי מניקותה חוששת.

וראיתי בחזו"א (סי' פ"ז) שהרגיש בקושיא זו וכתב וצ"ל דדוקא בשביל לקבוע וסת גמורה מצריכין לה בדיקה אבל בשביל וסת שאינו קבוע לא מצריכין לה בדיקה עכ"ד וזה ניחא להראב"ד וכמו שיבואר בסמוך אבל לדעת הרשב"א בחי' (דף יא.) מוכח דא"א לתרץ כך שהרי הקשה על מה דאמרינן חוץ מן הנדה הניחא לריש לקיש וכו' דאיכא למידק ולריש לקיש מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה בתוך ימי נדתה חוששת נמי לאותו יום מיהא כמו שהיא חוששת לוסת שאינו קבוע דמדקאמר אינה קובעת משמע דנהי דאינה קובעת הא מיחש חיישא וכענין שאמרו בפרק בנות כותיים כל י"א יום בחזקת טהרה דמקבע הוא דלא קבעה הא מיחש חיישא עכ"ד והוכיח מזה הרשב"א שגם אינה חוששת ע"כ וכ"כ הריטב"א וכתב הטעם דשאני ימי זיבה שהמעין אינו פתוח כ"כ אבל בימי נדה שהמעין פתוח אפי' מיחש לא חיישא ע"ש א"כ הרי מוכח דאם חוששת לוסת שאינו קבוע צריכה לבדוק וא"כ אכתי תקשה אם איתא דבימי טוהר אינה חוששת ובימי מניקתה חוששת שפיר קמ"ל יושבת דרק בימי טוהר אינה בודקת הא בשאר ימי מניקתה בודקת וחוששת כמו לענין וסת שאינו קבוע [אבל להראב"ד אפשר לומר כן דהוא ס"ל דאע"פ שחוששת א"צ לבדוק כמש"כ במק"א].

במשנה (נדה יא.) אע"פ שאמרו דיה שעתה צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר, ובגמרא קס"ד מבקשת לישב על דם טוהר הניחא לרב דאמר מעין אחד הוא התורה טמאתו והתורה טהרתו שפיר אלא ללוי דאמר שני מעיינות הם תבדוק דלמא אכתי לא פסק ההוא מעיין טמא, אמר לך לוי הא מני בית שמאי היא דאמרי מעיין אחד היא וכו' ואבע"א מי קתני מבקשת לישב יושבת קתני, אי יושבת מאי למימרא מהו דתימא תבדוק דלמא קבעה לה וסת קמ"ל דמעין טהור למעין טמא לא קבעה הניחא ללוי אלא לרב תבדוק וכו' אפ"ה מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ע"כ.

ובביאור הסוגיא האריכו הראשונים ונחלקו בנוגע לפסק ההלכה דעת הרמב"ן דמוכח מסוגיא זו דאשה קובעת וסת בימי מניקתה דלא ממעטינן הכא אלא ימי טוהר ודעת הראב"ד דאין אשה קובעת וסת לא בימי עיבורה ולא בימי מניקתה והרשב"א האריך בזה ומיישב סוגיא זו כשיטת הראב"ד דאינה קובעת וסת בימי מניקתה והובא בב"י (סי' קפ"ט סל"ג) ואעתיק סוף דברי הרשב"א שנתחבטו האחרונים בזה ואבארם בס"ד.

ביאור שיטת הרשב"א אם חוששת בימי מניקתה

כתב הרשב"א וז"ל ומהא נמי משמע דאפילו מיחש נמי לא חיישא משא"כ בשאר ימי מניקתה אבל הר"א כתב דמיקבע הוא דלא קבען הא מייחש חיישא דומיא ד"א יום שבין נדה לנדה שחוששת לפי מה שפסק הוא כמו שכתבנו למעלה ואע"פ שהראשון נראה לי עיקר יש לחוש לדברי הרב ז"ל עכ"ל ומשמע ע"פ גירסא זו דלדעת הראב"ד חוששת לימי טוהר ג"כ ולדעת הרשב"א בימי טוהר אינה חוששת ובימי מניקתה חוששת ולמעשה חושש לדעת הראב"ד.

ולכאן קשה דהא הרשב"א כתב דהא דאמרינן הכא דמימי טוהר לימי טומאה לא קבעה דמשמע הא שאר ימי מניקתה קבעה היינו דוקא ללישנא דיושבת ממש על דם טוהר דלא משכחן צריכותא לההוא לישנא אלא זו בלבד אבל ללישנא דמבקשת עיקר הרבותא הוא לרב דאמר מעיין אחד הוא ואינה צריכה בדיקה וכתב רא"י לזה דהא מאן דמוקי לה במבקשת פריך למאן דמוקי לה ביושבת אי יושבת מאי למימרא וצ"ב דמאי קושיא דלמא בא לאשמעינן דאינה קובעת וסת בימי

ובשו"ת חת"ס (יור"ד סי' קמ"ג) הקשה עוד דלגירסא זו ע"כ צ"ל דבהא פליגי דהראב"ד ס"ל דודאי לא עדיפא ימי טוהר מ"א יום שבין נדה לנדה דמיחש תחוש עכ"פ ומ"מ לא צריכה בדיקה בשביל זה דמחשבינן לה למסולקת בדמים ונהי כשראתה תחוש מ"מ לא נצטרך לבדוק בשביל זה דמהיכי תיתי לנו לומר שתראה שהרי אנו מחשבים אותה למסולקת בדמים, והרשב"א ס"ל אי היה חוששת היינו מחמירים נמי שתבדוק אח"כ אע"כ דמיחוש נמי לא תיחוש כצ"ל בפלוגתתם וא"כ צע"ג מש"כ רשב"א משא"כ בשאר ימי מניקה כיון דע"כ ס"ל דכל החוששת צריכה בדיקה א"כ אם ס"ד דמניקה חוששת פשיטא שצריכה בדיקה א"כ נפל כל יסודו שעליו בנה בנינו וטרח לתרץ ג' תירוצים עכ"ד ורצונו לומר דמשום הכי לא קתני חוץ מן המניקה שהרי מניקה צריכה בדיקה כיון דחוששת, ולכן כתב החת"ס דטעות סופר נפל ברשב"א וצ"ל משא"כ בשארי הימים ור"ל דדוקא מניקה וה"ה לכל ד' נשים אינה חוששת משא"כ בשארי הימים כגון י"א ימי זיבה או ימים שבין וסת לוסת בהנהו אי ראתן בהן מיחוש חיישינן עכת"ד והחזו"א (סי' פ"ז סק"ג) הגיה תיבת משא"כ ע"ש ועכ"פ לדעתם דעת רשב"א שאינה חוששת כלל בימי מניקה ולדברינו מוכח כן גם מדברי הרשב"א עצמו (בדף יא.) וכנ"ל.

ביאור שיטת הראב"ד אם חוששת בימי טוהר

והנה בלחור"ש (סי' קפ"ט סק"ג) כתב דלדעת הראב"ד בימי טוהר אינה חוששת כלל וא"צ בדיקה ורק בימי מניקה חוששת "וצריכה בדיקה" שמא תראה ותצטרך לחוש אח"כ עכ"פ כוסת שאינו קבוע ע"ש, וצ"ע דלפ"ז אכתי תקשה מאי פריך הגמרא למאן דמוקי לה במבקשת אי יושבת מאי למימרא דלמא בא לאשמעינן דאינה חוששת לוסת בימי טוהר אפי' חדא זימנא ואינה צריכה בדיקה משא"כ בשאר ימי מניקה חוששת עכ"פ כמו לענין וסת שאינו קבוע וצריכה בדיקה ואתאי מתניתין ככו"ע דאע"פ שאינה קובעת וסת בימי מניקה מ"מ חוששת לו ושפיר קמ"ל מתניתין דדוקא בימי טוהר אינה חוששת לבדוק עצמה משא"כ בימי מניקה חוששת ובודקת, וע"כ מוכח מזה דלדעת הראב"ד א"צ בדיקה בימי מניקה אלא חוששת בלבד אם תראה ואם לא ראתה נעקרת החשש ואפי' בלא בדיקה וכמש"כ החזו"א דבשביל וסת שאינו קבוע לא מצרכינן לה בדיקה, וכן מוכח נמי מסוגיא דלעיל דקתני חוץ מן הנדה דהקשה הרשב"א ולר"ל מי ניחא תבדוק שאם תפסוק ותחזור ותראה דחוששת לאותו יום ומבואר בבעלי הנפש להראב"ד דאפי' יש לה וסת קבוע בתחילת ימי נדתה

חוששת היכא שהפסיקה פעם אחת כמו וסת שאינו קבוע וע"כ צ"ל דס"ל להראב"ד דלא מצרכינן בדיקה בשביל וסת שאינו קבוע ע"ש וכדברי החזו"א וכ"ה בחת"ס הנ"ל ושוב הראוני דגם בהגהת דרישה אות ק"ב כתב כן. [והארכתי בכל זה במק"א בביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים] ולפ"ז גם בראתה תוך ג"ח ראשונים לעיבורה באופן שלא תוכל לקבוע וסת כי הקביעות יהי לאחר שהוכר עוברת שאין לה דין וסת קבוע לא תצטרך בדיקה שהרי א"א לבוא לידי קביעות וסת אך בכל זאת קשה לי דברי הראב"ד שהרי כתב דמשהוכר עוברת וכן בימי מניקה בכלולן אם ראתה אינה יכולה לקבוע וסת חדש מפני שדמיה מסולקין ודומין ל"א יום שאינה קובעת בהן וסת אבל היא חוששת לראיותיה מידי דהוי אוסת שאינו קבוע עד שתיעקר ממנה פעם אחת ואפילו בלא בדיקה שאם לא בדקה ולא ראתה טהורה מיום הוסת ואילך עכ"ד ומלשון הזה מוכח דס"ל דצריכה בדיקה לכתחלה שהרי כלשון הזה ממש כתב הראב"ד ז"ל לענין הגיע עת וסתה בימי עיבורה ודקדקו הרשב"א והריטב"א ושאר ראשונים ז"ל מלשונו דס"ל דצריכה בדיקה לכתחלה וא"כ הכא נמי שהוא כלשון זה ממש מוכח דס"ל דצריכה לכתחלה בדיקה אע"פ שא"א לבוא לידי וסת קבוע, וא"כ הדרא קושיא לדוכתא ולכן נראה דהראב"ד ס"ל דהך סוגיא אליבא דר"מ הוא ומיירי בנתנה בנה למניקה וכמו שתי' הרשב"א בתי' קמא ולכן לר"מ הרי קובעת וסת בימי מניקה כיון דנתנה למניקה וכיו"ב והמקשן שהקשה אי יושבת מאי למימרא לא הי' יכול לתרץ דקמ"ל דבשאר ימי מניקה קובעת דזה גם פשיטא שהרי ר"מ ס"ל דנתנה בנה למניקה קובעת דאם לחדש דיושבת עצמו א"צ בדיקה פשיטא דדם טהור הוא, ולפ"ז להלכה דפסקינן דאינה קובעת וסת בימי מניקה אין לנו הוכחה מהגמרא אם חוששת לוסת שאינו קבוע או לא והראב"ד מדמהו ל"א יום שבין נדה לנדה ולכן צריכה לחשוש וה"ה דצריכה בדיקה, וכן מבואר בפשטות בשו"ת מהר"ם פדואה (סי' כ"ה) דצריכה בדיקה לכן לענין הלכה יש להצריך גם בדיקה וכסתימת הפוסקים וכ"כ בלחור"ש.

טעם דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה

והנה בחזו"א (סי' פ"ז סק"ב) כתב ואמנם אחרי דעיקר הטעם של הראב"ד דאית ליה דלחוש חוששת לוסת שקבעה בימי מניקותה דמדמה לה לוסת של ימי זיבתה אין לנו מקור לחוש מימי טהרה לימי טומאה שהרי ע"כ מימי טהרה לימי טומאה עדיפא מימי מניקה ועדיפא מימי זיבתה עכ"ד ונראה כונת מרן ז"ל ע"פ

מזה שום הוכחה שעתה בזמן שהיא מסולקת מדמים תראה ולכן מסתבר לומר שאף מיחש לא חיישא, ואף שס"ל להראב"ד דגם ב"א יום שבין נדה לנדה ובימי עיבור והנקה אם ראתה פעם אחת חוששת לה אע"פ שהיא מסולקת מדמים שאני התם דזה גופא הוכחה שנשתנתה אשה זו מטבעה כיון דראתה בזמן סילוק הדמים לכן שפיר יש לנו למיחש לפעם אחרינא למקרה שתראה בזמן זה אבל לחוש מזמן שמעיינה פתוח לזמן שהיא מסולקת מדמים מהיכי תיתי לחוש.

ומש"כ בשו"ת קנה בשם (סו) שכיון לדברי החת"ס בתשובה (יור"ד סי' קמ"ג) במחכ"ת החת"ס לא כתב כן אלא בתחילה טרם שהגיה בדברי הרשב"א שמוכח ע"פ גירסא הישנה דבהא פליגי דהרשב"א חושש רק בימי מניקתה והראב"ד חושש גם בימי טוהר אבל לאחר שהגיה בדברי רשב"א אין שום הוכחה לזה ואין מדברי החת"ס סייעתא לדבריו, סוף דבר נראה דלכו"ע אין האשה חוששת בימי טוהר לוסת אפי' פעם אחת ולא נחלקו אלא בימי מניקתה דלרמב"ן קובעת ולראב"ד חוששת ולרשב"א מצד הדין גם אינה חוששת אלא דלענין מעשה חושש לדעת הראב"ד [וכבר הצעתי הדברים לפני הגאון רבי מאיר זצ"ל כשהי' בעירנו לצורך ברית מילה].

בזמן הזה אם קובעת וסת בימי טוהר

כתב הרמב"ן (פ"ה הכ"ו) יראה שהימים הללו שהזכרנו קובעין וסת כשאר ימיה של אשה חוץ מימי טוהר של יולדת שאין ראויין לקביעות וסת דין התלמוד ובזמן הזה אף הן קובעין וסת להחמיר עכ"ל וכ"כ ב"י (סי' קפ"ט סל"ג) שכן הוא דעת רמב"ן, וכתב החזו"א (סי' פ"ז סק"ג) דלדין דאין אשה קובעת וסת בימי מניקתה אלא אנו מחמירין לחוש לראייתה כוסת שאינה קבועה אין להחמיר בוסת של ימי טוהר דלא מצינו חומרא זו אלא לדעת רמב"ן דבימי מניקותה הוי וסת גמורה ועוד דהרי דעת הרשב"א דמעיקר הדין אף לחוש אין חוששין אלא שאין אנו מקילין למעשה כיון שהראב"ד החמיר די לנו להחמיר בימי מניקותה אבל לא מימי טוהר לימי טומאה וכו' מ"מ בימי טוהר שאין כאן וסת אפי' בימי מניקתה רק חוששין כוסת שאינה קבועה אין להחמיר בזה לדין יותר מזמן הגמרא עכ"ד, ובשו"ת קנה בשם (ח"א סי' ע"ד-ע"ה) מפקפק בזה ודעתו דלראב"ד חוששת גם בימי טוהר יעו"ש וכבר הראיתי לדעת בס"ד דלדעת הראב"ד אינה חוששת לימי טוהר יעויין לעיל ודברי החזו"א ברורין

מש"כ הוא עצמו (בסי' צ"ט סק"ד) להקשות על מה דאמרי' מימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וסת דלכאו' אין "הטומאה" של ג' הראיות הקובעות את וסתה מהנות כלום לקביעת הוסת אלא אחרי שביום הזה כבר הוחזקה ג' פעמים בראיות הנה יש לחוש לו לראי' עד שתבדוק ומה יועיל זה שטהרה התורה את הראיות הראשונות וכבר העיר בזה בלחזו"ש (סי' קפ"ז סקכ"ה) דלכאו' הוא הלכתא בלא טעמא ולקמן אכתוב בס"ד דבריו, ות' החזו"א דהעיקר נראה דהטומאה וטהרה יפעלו גם בטבע וימי הטהרה הם בעצמותם אינם אות לראית יום הזה בימי טומאה כי הטבע תלוי במזל ע"פ השגחת ה' ואף אם ראתה ראי' שאינה מטמאה לא תראה ראי' המטמאה עכ"ד ולפ"ז העלה שם דגירות בטלה לה וסתות שבימי גיותה ע"ש, ואף אם לא כיון לזה מ"מ ברורים הדברים דלפמ"ש"כ (בסי' צ"ט שם) אין מקום לחשוש בימי טוהר לימי טומאה גם לדעת הראב"ד כיון דהטבע תלוי במזל ע"פ השגחת ה' אין שום חשש שתראה אח"כ ולמה נחוש לה, [ובזה מתיישב קושית הפלתי והחו"ד והסד"ט על הש"ך סי' קפ"ז סקל"ב ע"ש].

אמנם בלחזו"ש (סי' קפ"ז סקכ"ה) העלה טעם אחר ע"פ פי' רש"י (דף כ:) שכל מ' יום לזכר ופ' לנקבה המעין פתוח, הרי דבימי טוהר הו"ל מעין פתוח ולכן סברא נכונה היא דלא תקבע אז וסת דכיון דמעיינה פתוח אין ראיותיה עתה הוכחה שגם אח"כ תראה, ועפ"ז כתב בלחזו"ש (סי' קפ"ט שם) דמסתבר לומר דאפילו מיחש לא חיישא למה שראתה וקבעה אז בזמן שהי' מעיינה פתוח ולכן גם להראב"ד אין מקום לחשוש עכ"ד והקשה בשו"ת קנה בשם (ח"א סי' ע"ה) דלהדיא מבואר בראב"ד דלא כדבריו שהרי ס"ל דגם לראיות שבתוך ימי נדתה חוששת פעם אחת אע"פ שמעיינה פתוח וא"כ ה"ה בימי טוהר דיש לחוש לה ע"ש.

אבל לענ"ד אין בזה השגה דשאני היכא שראתה תוך ימי נדתה אע"פ שמעיינה פתוח מ"מ איכא למיחש שמא בחודש הבא תראה באותו יום ממעיין סתום שהרי דרכה לראות בכל חודש ויש לחשוש אולי תקבע לה וסת ביום שראתה ממעיין פתוח ולכן חוששת פעם אחת ואם בחודש הבא לא תראה באותו יום בין אם מעיינה סתום בין אם מעיינה כבר נפתחה שוב אינה חוששת ליום זה ובזה גם הלחזו"ש מודה דיש לחוש לכתחלה אולי תקבע ליום זה שהרי אין כאן סילוק דמים אבל בימי טוהר לימי מניקותה שימי טוהר מעיינה פתוח וימי מניקותה הרי היא מסולקת דמים למה לנו למיחש מראי' שראתה בימי טוהר שאז היתה מעיינה פתוח ואין

אלא שכתב שם דפשוטות דברי השו"ע דלא מחלק בין ימי טוהר לימי טומאה משמע דחוששת גם בימי טוהר וגם מש"כ (בסי' קצ"ד ס"א) ברמ"א ודינו כשאר דם לכל דבר משמע דה"ה לענין וסתות, אמנם לענ"ד אין מזה הכרח דמה שהשו"ע סתם בזה כיון דלא ס"ל כרמב"ן דקובעת וסת בימי מניקתה אלא רק חוששת כסברת הראב"ד וא"כ אין שום סיבה ומקום להחמיר בימי טוהר בזמן הזה והוא מלתא דפשיטא ואין הו"א דלראב"ד ורשב"א ישתנה זמן הזה מדין התלמוד לכן אין בזה צורך להזכיר בשו"ע דהדבר פשוט דמינקת בשו"ע פירושו לאחר ימי טוהר דידה וכן במשנה וגמרא וראשונים דנקטו מעוברת ומניקה פשוט דהיינו לאחר ימי טוהר דהא בימי טוהר ליכא דיו שעתן דהתורה טהרתו והכי נמי בפוסקים שנקטו לשון מניקה הכונה לאחר ימי טוהר, וגם ממש"כ הרמ"א דינו כדם לכל דבר אין מזה ראי' לענין וסתות דהכא טעמא אחרנא איכא בדבר שכיון שמעיינה פתוח אין מזה ראי' שתראה בזמן שהיא מסולקת מדמים או כסברת החזו"א הנזכר לעיל דטבע אחר הוא א"כ אף אם היה דם טמא מדרבנן ג"כ לא היה חוששת לו וסתות מן הטעמים שנתבארו וא"כ השתא דאמרי' דדינו כדם לכל דבר אין זה סיבה דלענין דין וסתות נחוש לה, [גם מדברי הב"י יש קצת הוכחה לדין זה מדלא הקשה על דברי הראב"ד למה סתם והי' לו לפרש דהיינו דוקא בימי טומאה וכמו שהקשה על דברי הרמב"ן מוכח דרק על הרמב"ן דס"ל שקובעת בימי מניקתה הי' סברא לומר דה"ה בימי טוהר ולכן הי' לו לפרש אם ס"ל שאינה קובעת בימי טוהר אבל להראב"ד שהוא רק חשש בעלמא הי' פשיטא ליה דא"צ לחשוש כל כך].

דאין בכוחנו היום להפלות בין דם לדם ואין אפשר למסור כללים בזה להמוני עם ה' ע"כ מפני חסרון הידיעה עלינו לחוש גם בימי טוהר לדינא וכו' עכ"ד ולא זכיתי להבין דבר זה דאין זה הפלאה בין דם לדם דכשם שאתה מודה דמינקת אינה קובעת וסת ולא אמרי' שאין בדינו להפלות בין דם לדם דסתם אשה קובעת וסת ומינקת אינה קובעת וסת - דלא מיקרי הפלאה מפני שהכל דם טמא הוא אלא זו שהיא מסולקת אינה קובעת וסת וזו שאינה מסולקת קובעת וסת הכי נמי לענין ימי טוהר דהא אנחנו מודים דהדם טמא הוא אלא מ"מ יש חילוק דימי טוהר דמעיינה פתוח אינה חוששת לו וסת וימי מניקתה דמסולקת דמים ועכ"ז ראתה חוששת לו וסת ואין דבר זה נקראת הפלאה בין דם לדם דגם אם הדם היה טמא מדרבנן יש בזה חילוק וכנ"ל, ועוד דבימי טוהר עצמה זה שאינה חוששת מחודש לחודש היינו טעמא כיון דמעיינה פתוח וכמו לענין ראי' תוך ימי נדתה שכתב החו"ד (סי' קפ"ד סק"ז) והשו"ע הרב (סי' קפ"ט ס"ק ק"ב) שאינה חוששת כל זמן שלא הוקבע אע"פ שפסקינן דאשה קובעת וסת בימי נדתה בזמן הזה כש"כ בימי מניקתה שאין האשה קובעת בזמן הזה בימי מניקתה אלא דחוששת לו פשיטא דבימי טוהר דמעיינה פתוח שאינה חוששת כלל ועכ"פ כל זמן שלא הוקבע ולענ"ד הדבר ברור דהעיקר כדברי החזו"א ז"ל שאינה חוששת כלל לו וסת שבימי טוהר וכמש"כ בלחור"ש, וכן מוכח נמי מדברי הסד"ט (סי' קפ"ז סק"ו) דמימי טוהר לימי טומאה נמי אינה חוששת.

פירות הנושרים להלכה:

- א) מעוברת משהוכר עוברת ומינקת כל כ"ד חודש חוששת לראי' שתראה כדרך שחוששת לו וסת שאינו קבוע וצריכה פרישה ובדיקה לכתחלה ביום וסתה.
- ב) יולדת שראתה דם בימי טוהר אע"פ שהיא טמאה וצריכה למנות חמשה ימים ושבעה נקיים מ"מ אינה חוששת לראייתה שראתה לאחר שיעברו ימי טוהר אפילו פעם אחת, ויולדת זכר עד מ' יום מהלידה ויולדת נקיבה עד פ' יום מהלידה נקראו ימי טוהר.

סימן י"ד

דיני הרגשה בזמנינו

בקרקע עולם אע"פ שבדקה לפני זה וא"כ לכאו' הו"ל ודאי מגופה מ"מ עדיין איכא למימר דלאו ודאי מגופה הוא דדלמא לא בדקה שפיר והוי ספק מעלמא ותורת כתמים עלה ולכן קרקע עולם שאינו מקבל טומאה לא גזרו עלה, ומדוקדק היטב לשון הגמרא אלא אפילו קרקע דמבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור מדקאמר איכא למימר משמע דלאו ודאי הוא ולכן הוי בגדר כתמים, אבל הרשב"א כתב דהאי לישנא לאו דוקא אלא ודאי מגופה אתא ע"ש וזה אתי שפיר להרשב"א שכתב דרב אשי מודה דבעינן הרגשה וכמש"כ התוס' להכי י"ל דאיכא למימר לאו דוקא אבל אם נאמר דרב אשי חולק וס"ל דודאי מגופה אסור מה"ת צ"ל דהאי לישנא דאיכא למימר הוא דוקא.

ב וכבר הסתפקו גדולי עולם גם אליבא דרב ירמיה מדיפתי אם מה דקאמר שמואל דבעינן הרגשה הוא גזירת הכתוב ולכן אפי' ודאי יוצא מגופה בלא הרגשה טהורה או מה דקאמר שמואל דבעינן הרגשה הוא כדי שיהי' בירור שממנה יצא הדם וע"י הרגשה אנו יודעין בבירור שהדם ממנה אבל בלא הרגשה איכא לספוקי דלמא מעלמא ולפ"ז אם ידענו בבירור שהדם יצא מגופה טמאה מה"ת עי' שו"ת מהר"ם לובלין (סי' ב') ובשו"ת (הג"ל) ולפ"ז ג"כ צ"ל דקרקע עולם אינו ודאי מגופה דאיכא למימר לא מיבדק שפיר ולכן ליכא איסור תורה ועיין בשו"ת רמ"א (שם) דנראה שהסתפק בדין זה ע"פ מה שביאר דבריו בפרדס רמונים ובלחו"ש ובמלבו"ט (סוף סי' ק"צ) ועי' סד"ט (שם סקצ"ג) מש"כ בזה.

ו וד"דך זו אתי שפיר מה שנקט שמואל בדקה קרקע עולם והקשה בגמרא מאי איריא קרקע אפי' גלימא נמי דלכאו' קשה הו"ל להקשות יותר מזה למה לא נקט באופן שראתה דם ממש יוצא מגופה שראתה וסת ללא הרגשה דאת"ל דהרגשה גזירת הכתוב הוא א"כ אפי' רואה דם מגופה טהורה וכפשטא דקרא דם יהיה זובה בכשרה ואע"פ דלדרך זו אמרינן דקרקע עולם נמי ודאי מגופה הוא מ"מ עדיפא למינקט מלתא דליכא למטעי בהו וגם הוא רבותא יותר דראתה אותה כדרך ראייתה ממש ואפ"ה טהור מה"ת כיון דלא ארגשה, אבל אם אמרינן דראי' ודאי מגופה דאורייתא אתי שפיר דנקט קרקע עולם דוקא דבזה אשמעינן דמ"מ לאו מגופה ודאי הוא דאימא לא מיבדק שפיר. ומסתבר דלדרך זו מיירי שמצאה מעט דם בקרקע עולם באופן דאיכא למימר דלא

ענף א'

בדין ראוי ודאי מגופה בלא הרגשה

א בגמרא ריש פרק הרוואה כתם אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ובמסקנת הגמרא פליגי רב ירמיה מדיפתי ורב אשי דרב ירמיה קאמר דשמואל לענין איסור תורה קאמר אבל מדרבנן טמאה אפי' נמצא על הקרקע ולא הרגישה, ורב אשי אמר דשמואל לענין כתמים מיירי דטהורה מדרבנן קאמר כיון דקרקע אינו מקבל טומאה, וכתבו התוס' דרב אשי מודה לרב ירמיה דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מה"ת ועיין מהרשב"א דזה גופא קאמר שמואל שנאמר בבשרה דמה"ת בעינן הרגשה אלא דרבנן גזרו גם בלא הרגשה ולכן בקרקע עולם לא גזרו ע"ש, וכ"ה בחי' רשב"א, אבל בדעת רש"י נחלקו האחרונים דרהיטת לשון רש"י (ד"ה רב אשי) לאו משום הרגשה וכו' דשמואל לא מיירי בהרגשה כלל עכ"ד משמע דלרב אשי ליתא כלל להך דינא דהרגשה אלא ס"ל דראי' שלא בהרגשה אסור מה"ת כשהוא ודאי מגופה ושמואל לענין טומאת כתמים מיירי דהיכא דיש ספק מעלמא דבזה מה"ת טהור אלא שחכמים גזרו עליה בקרקע עולם שאינו מקבל טומאה לא גזרו עליה, וכבר העיר במעדני יו"ט פרק האשה (אות מ') דהא שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה קאמר ודוחק לומר דלרב אשי שמואל לא אמר לשון זה אלא שהגמרא מפרש דבריו מהאי טעמא ע"ש ועיין בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) ובסד"ט (סי' ק"צ סקנ"ג) ובשו"ת נודע ביהודה (סי' נ"ה) יעו"ש, ובהגהות מהר"ם ונשבורג ציין לדברי הרמ"א בתשובה (סי' צ"ז) דמשמע ג"כ הכי דלרב אשי גם בלא הרגשה טמאה מה"ת והוא ממש"כ רמ"א שם ולא קיימא מסקנא הכי ועיין בחכמת בצלאל (דף נח.) שמיישבו שפיר דליכא ראוי משם. וכבר העירותי במק"א על הסד"ט שכתב בדעת רש"י דלא בעינן הרגשה אלא כל שראתה ודאי מגופה טמאה מה"ת איך נעלם מעיניו הבדולחות דברי רש"י (בדף יד.) שכתב דמטמאין שניהם מספק אלמא דגם האשה טמאה רק מספק אע"פ שודאי ראתה וע"כ דה"ט דמכח חזקה דמעיקרא אמרי' דעכשיו בא הדם והרי לא ארגשה וכמו שביאר החו"ד (סי' ק"צ סק"ב) וע"ש במשנה אחרונה.

ו ופ"י מהלך זה דשלא בהרגשה ג"כ טמאה מן התורה אם הוא ודאי מגופה צריך לומר דמה דמטהר שמואל

ק"צ) וריש (סי' קצ"ב) ע"ש שהאריך בזה, ובפסקי ריא"ז כתב וז"ל אע"פ שהדבר ידוע שמגופה בא הואיל ולא הרגישה בבשרה טהורה ובשו"ת מהר"ם לובלין (שם) הביא גם מדברי הגהות מיימוניות דס"ל הכי וכן הסכמת רוב הפוסקים והכי נקטינן להלכה דדם ודאי מגופה אם לא הרגישה טהורה מדין תורה.

ענף ב'

גדרי ארגשה ולא אדעתה בכתמים שמזמן רחוק

ד] כתבו התוס' ריש פרק הרואה כתם דמדיני כתמים ליכא למיפרך משמואל דהיינו יכולין להעמיד שיש זמן מרובה משעת הכיבוס ואימור הרגישה ולא אדעתה אבל בשמעתין פריך מכתמים דבבשרה דאין רגילות לשהות כתם בבשר בלא דעתה שלא ייבוש ויפול עכ"ד ומוכח מדבריהם דמה שאמרו דבכתמים שבחלוקה די"ל דהרגישה ולא אדעתה דהכוונה הוא ששכחה מזה שהיתה לה הרגשה ולכן אם יש זמן מרובה שיכולין לתלות שהכתם הוא מזמן רב י"ל ששכחה מזה ובאמת היתה הרגשה אבל בזמן קרוב לא תלינן בשכחה דאם איתא דארגשה מידכר הות דכירא וכ"כ להדיא בחידושי הרשב"א והר"ן ותוס' הרא"ש וכ"ה בחו"ד (סק"א) וכ"ה בשו"ת נודע ביהודה (תניינא סי' קי"ח), אבל אין לפרש דהכונה ולא אדעתה הוא שלא שמה לבה ע"ז מפני שהיתה טרודה בעניינים אחרים דבזה הרי ליכא נפק"מ בין זמן רחוק לזמן קרוב דגם בזמן קרוב י"ל שלא שמה לבה לזה והדרא קושית התוס' לדוכתא מ"ט לא הקשה מדיני כתמים משניות ואין לתרץ דיש נפק"מ בין כתמים שבחלוקה לכתמים שבבשרה דהא גם בכתמים שבבשרה איכא חשש הרגשה אלא שלא שמה לבה לזה, אלא על כרחך דזה פשיטא ליה להמקשן דליכא למיחש לזה ורק חשש שכחה שייך בזה יש חילוק בין זמן קרוב לזמן רחוק דבזמן רחוק איכא למיחש לשכחה ולכן לא הקשה מכתמים שבחלוקה.

ו] כתב דאכתי ליפרוך מינייהו ולשנויי דאימור הרגישה ולא אדעתה, וצ"ל דהמקשן היה קשה ליה מהני פירכות דמייתי דממנ"פ קשה אי לאו דנימא דיש טומאה גם בלא הרגשה עכ"פ מדרבנן דאפי' אם נאמר דיש ספק הרגשה אכתי תקשה א"כ יושבת או עגול או אחר זמן ג"כ ניחוש להרגשה משא"כ ממתניתין דכתמים דפרקינן דלעיל אם נאמר דיש חשש הרגשה מתורץ שפיר ולכן סבר המקשן דבזה י"ל דשמואל מודה דאמרינן ארגשה ולא אדעתה.

בדקה שפיר אבל בנתמלא קרקע עולם מדם לא שייך למימר דבכה"ג לא בדקה שפיר וטמאה מה"ת. ועיין בתוס' רי"ד ריש הרואה כתם דמוכח כמהלך זה. [ועיין בפרדס רמונים (דף י"א) דבכה"ג דרואה ודאי מגופה לכו"ע טמאה דחזקת דם לבא בהרגשה]. גם צ"ל לדרך זה דהא דבעי' ב' לימודים דם ולא כתם ולימוד דמבשרה דאי מדם ולא כתם הו"א דהיינו דוקא במקום שיש לתלות אבל באין תלי' הו"א דהוי ודאי מגופה קמ"ל מבשרה דבעי' בירור גמור, [ולרב אשי' לשי' רש"י למד כן מדם ולא כתם דבעי' בירור גמור], והא דבעי' קרא דדם ולא כתם אחר שיש לימוד דהרגשה ובירור בעינן י"ל דאי מבבשרה לחוד הו"א דבדקה קרקע עולם הוי בירור גמור דמהיכי תיתי לומר אימור לא מיבדק שפיר אבל אחר דאיכא כבר לימוד דדם ולא כתם דבעי' בירור ע"כ דמיתורא דקרא דמבשרה ללמד באה דדרגת הבירור דבעי' הוא כעין הרגשה ולכן בבדקה קרקע עולם טהורה דאימא לא מיבדק שפיר.

ו] קשה דבשלמא אם הרגשה גזה"כ הוא לכן אם לא הרגישה הוא רק דין דרבנן ואין כאן ספק דאורייתא שמא ארגשה ולא אדעתה דזה רק גזירה דרבנן לומר שהרגישה ושכחה מזה ואפי' מזמן רחוק כמש"כ התוס' ורשב"א [וע"כ שכונת התוס' שהוא רק מדרבנן דהא בעי' שם שיעור כגריס], אבל אם הוא רק דין בירור שהוא מגופה וגם בלא ארגשה אם הוא ודאי מגופה טמאה מה"ת א"כ כל כתם יהי' בו ספק איסור תורה שמא מגופה וטמאה מה"ת אע"פ דלא ארגשה ואיך טיהרו חכמים בפחות מכשיעור ובאינו מקב"ט וכיר"ב הא ספיקא דאורייתא לחומרא, ועיין בתוס' יו"ט (פ"ח מ"ג) שהקשה על מה דטיהר ר"ע מקרא דדם ולא כתם הא הוי ספק תורה ותי' דלא הוי ספק תורה כיון דלא הרגישה ע"ש, אבל אם גם בלא הרגשה טמאה מה"ת הדרא קושיא לדוכתא הא הוי ספק תורה, וצ"ל לפ"ז דדם ודאי אמר רחמנא ולא דם ספק כמו דאמרו עשירי ודאי ולא עשירי ספק ולכן כל ספק שריא רחמנא וכ"כ כמה אחרונים ועי' סד"ט (שם), ובשו"ת שב יעקב (סי' מ) ובחכמת בצלאל תירצו ע"פ הכסף משנה דהוי ס"ס ספק מגופה ספק מעלמא ואת"ל מגופה ספק מן העלי' לכן מה"ת טהורה אבל היכא דודאי מגופה הוי איסור תורה יעו"ש.

ג] ולהלכה כבר האריך בפרדס רמונים בפתיחה כוללת (דף י') מדברי רוב ראשונים דבעינן הרגשה דוקא והוא מדברי הרמב"ם (בפ"ט) והרמב"ן והרשב"א ורא"ה ור"ן והכלבו וסמ"ק וכ"כ הרב המגיד והביאו הט"ז ריש (סי')

המשנה בכתמים שבחלוקה שהן יבשים דודאי קודם שעת מציאתה בא וליכא למימר השתא קאתי ושפיר יש לומר דלמא ארגשה ולא אדעתה משא"כ בכתמים שבבשרה דאין רגילות לשהות זמן מרובה שפיר אמרינן השתא הוא דאיתרע והרי לא הרגישה עכשיו ואפי' אם הכתם שנמצא בבשרה יבש דליכא למימר השתא הוא דאתרע מ"מ ברור שהוא מזמן קרוב דאין רגילות לשהות בבשר כי הזיעה מעבירתו, והחור"ד (סק"א) מפרש דמיירי בחלוקה שאינה לבושה בה עכשיו ע"ש אבל להנ"ל י"ל דאפי' לבושה אלא שהוא יבש מחזקין הדם בהרגשה וכו"ל. ועי' חידושי רשב"א ור"ן חולין (דף י"א) בשם רבינו יונה שכתבו וכן בכתם יבש מטמא משעת כיבוס כיון דא"א לומר השתא הוא דאתרעי ואי אתה יכול לברר מתי ולא לתלות מזמן ידוע לכן מטמא למפרע משעת כיבוס וכ"כ חור"ד (סק"א) מתוה"ב להרשב"א ע"ש, ובפמ"ג (סי' ק"ה) משב"ז סק"ג תמה דהא כתם לח ג"כ מטמא למפרע ע"ש אך עיין ביאור הגר"א (סי' פ"א אות ד') דהוא משום לתא דיבש כמש"כ התוס' (דף ג.) ד"ה ושרצים וכ"כ בספר האשכול (סי' ל"א).

ו] והנה בגמרא (דף טו:) מבואר דגם כתם לח מטמא לכו"ע למפרע משעת כיבוס והטעם דאימר יבש היה ומיא נפיל עליה ע"ש, וכ"פ הרמב"ם (פ"ג ממטמאי מו"מ ה"ז) ולפ"ז שפיר שייך הסברא של ארגשה ולא אדעתה בכתם לח, מיהו נראה דזה דוקא לטהרות אבל לבעלה כיון דיש לה חזקת טהרה והעמד אשה על חזקתה מהיכי תיתי לחוש דלמא יבש היה ונפל מיא עליה, ומה דקיי"ל דבכתמים מטמא למפרע גם לבעלה כדתנן דמקולקלת למגינה וכדתניא (בדף ג.), ולא מחלקינן בין לח ליבש היינו משום לא פלוג וכמש"כ התוס' (דף ג.) דכיון דיבש מטמא למפרע וגם בלח איכא פעמים שמטמא למפרע מדינא במקום שאין דם זה ראוי לבוא בחלוק אא"כ שיחתה או איזדקרא דאיכא למימר למפרע שיחתה או איזדקרא ולא אדעתה הלכך לא פליג בכולהו וכדביאר בתוס' הרא"ש שם, אבל סברא דארגשה ולא אדעתה לא שייך בכתם לח, והמקשן שהקשה רק מכתמים שבבשרה על כרחך מפני שיכולין להעמיד המשנה והברייתא דמיירי מכתם יבש וארגשה ולא אדעתה [ואולי י"ל דהמקשן סבר דמכתם לח ליכא למיפרך מפני שגזרו בלא פלוג אטו יבש אבל בכתם שבבשרה דלא שייך ביה יבש אין מקום לגזור ולא מסתבר לגזור ביה אטו כתם יבש שבחלוקה דהוי גזירה לגזירה אע"כ דגם בלא הרגשה טמא וקשיא לשמואל] והמשנה דמטמא לח לענין טהרות מיירי שעשו סייג ומן הטעם דאימר יבש היה ונפיל מים עליה [ולענין הלכה אם בכתמים מטמא למפרע לענין

ה] ועוד יש לבאר דלכא' הרי כל הטומאות כשעת מציאתן וכשנמצא כתם בחלוק הרי תולין דעכשיו נטמאה ובשלמא כשנמצא בחלוקה שאינה לבושה בה עכשיו י"ל דמזמן רחוק משעת הפשיטה עד עכשיו י"ל דארגשה ולא אדעתה אבל בחלוקה שהיא לבושה בה הרי י"ל דעכשיו נטמאה ולמה נחשוש לארגשה ולא אדעתה כיון דתולין הכתם שנמצא עכשיו והעמד אשה על חזקתה ועכשיו הרי לא הרגישה ועד כאן לא נחלקו שמאי והלל בריש מכילתין אלא לענין טהרות אם עשו סייג דשמאי לא עשה סייג אפי' לטהרות אבל לענין בעלה לכו"ע דיין שעתן דאשה בחזקת טהרה עומדת והשתא הוא דאתרעי וכמש"כ הרמב"ן והרשב"א ריש נדה, ואפי' לאיבעית אימא דמודה שמאי דלא אמרי' העמד אשה על חזקתה כיון דאית לה רעותא מגופה וצריך שמאי לטעמא דהרגשה היינו דוקא לטהרות אבל לבעלה מודה דהעמד אשה על חזקתה כמש"כ התוס' שם, וגם להלל דינא הכי ע"ש, והנה בחי' הרשב"א כתב דליכא לדחויי דהתם לטהרות חדא דמקולקלת למגינה וחוששת משום זוב לבעלה היא ועוד דאפי' לטהרות קאמר שמואל דטהורה מדאקשינן עליה מהא דתניא ובהיסטות ובמגעות הלך אחר הרוב ע"ש והנה זה פשוט דבאמת לטהרות תולין למפרע כמו שאמרו (בדף ג.) והלל כסבורה הרגשת מ"ר היא ואף שמאי מודה לזה כדאמרי' שם מודה שמאי בכתמים מ"ט בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתיא ואף למש"כ התוס' (שם ד"ה והא איכא) דהקושיא הוא על מכאן ולהבא מ"מ מודו דבאמת ס"ל לשמאי דמטמא למפרע כמש"כ הרמב"ן והרשב"א ועיין חכמת בצלאל שם, וכתב הרשב"א ופרקינן דמודה שמאי בכתמים ואפילו למפרע משום דבצפור לא נתעסקה וכו' וזו הואיל וכבר יצא לחוץ ממש ולא הרגישה בודאי קודם שעת מציאתה בא והלכך חוששין לו אפילו למפרע עכ"ד ונראה כונת הרשב"א דבשלמא היכא שבדקה עכשיו ומצאה דם אמרי' דהוי הרגשה ועכשיו יצא הדם ע"י הרגשה זו וטעתה בהרגשת עד אבל בכתמים כיון שכבר יצא לחוץ ממש ולא הרגישה בשעה שיצא מהמקור מטמא למפרע דכיון דודאי קודם שעת מציאתה בא חוששין לו אפי' למפרע וה"ה היכא דחזיא מגופה בלא הרגשה [לולא סברת התוס' דאמרינן לא פלוג להקל] וכיו"ב כתב החור"ד (סק"א) מדברי הרשב"א בתורת הבית דכל היכא דליכא למימר עכשיו ברגע זו איתרע אסרינן למפרע ע"ש, מ"מ קשה דהניחא לטהרות אבל לבעלה הרי אמרי' העמד אשה על חזקתה והשתא הוא דאתרעי והרי עכשיו לא הרגישה וטמאה וקשיא לשמואל, ונראה דהמקשן סבר דאפשר להעמיד

לעיל בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מ"ר בינתיים, וכונתם דכיון דמיירי כאן שהרגישה בשעת תשמיש וכדי לפטרה מקרבן מצרכינן לתלות דלא היתה הרגשת דם אלא הרגשה אחרת היתה וטעתה בה להכי ליכא למימר שמא טעתה בהרגשת מ"ר דלא שייך למימר כן אלא כשהאמת כן דהיתה צריכה להטיל מים אזי שייך למימר שבאמת הרגישה מ"ר וחושבת שהוא הרגשת דם אבל אם לא היתה צריכה להטיל מים ליכא למימר כן ולהכי הכא דהוי זמן מועט בין הרגשת תשמיש שחושבת שהרגישה למציאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במ"ר ליכא למימר טעתה בה משא"כ בין פקידה לפקידה יש זמן ארוך והרבה פעמים יש הרגשת מ"ר].

והח"ו ד' (סק"א) הקשה אשמואל דאמר טהורה כשלא הרגישה מהא דטומאת מעל"ע דאמרי' דאע"פ דלא הרגישה מטמא מעל"ע די"ל ארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר וכותלי בית הרחם העמידוהו אלמא דגם בלא הרגשה מטמא, וא"כ בבדקה קרקע עולם ונמצא דם נימא דהאי דם מאתמול יצא וכותלי בית הרחם העמידוהו והרגישה וסברה הרגשת מ"ר ותמה עליו בפרדס רמונים בפתיחה (דף כ"ה) דלבעלה לא אמרי' כן ע"ש, וכונתו נראה דאע"ג דלבעלה אינו מטמא מעל"ע דלא נאמר טומאת למפרע רק לטהרות אבל לא לחולין ולבעלה כמש"כ התוס' (דף ג.) וא"כ כיון דנמצא עכשיו הדם אמרי' השתא הוא דאתרעי והרי לא הרגישה משא"כ לטהרות החמירו דמטמא מעל"ע ואמרינן דארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר אלמא אע"פ דלא הרגישה טמאה ואע"פ דלבעלה לא אמרי' כן הרי כבר כתבתי לעיל מדברי הרשב"א דשמואל דקאמר טהורה אף לטהרות קאמר מדאקשינן עליה מברייתא ובמגעות והסיטות הלך אחר הרוב ע"ש וא"כ שפיר הקשה הח"ו ד איך קאמר שמואל דטהורה אפי' לטהרות הא מטמא מעל"ע גם בלא הרגשה דאימור הרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר.

ז] ומסקינן בגמרא דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ופי' רש"י דלמא ארגשה ולא אדעתה, ויש לפרש כונתו דנתחדש כאן דמדרבנן יש לחשוש שמא לא שמה לבה להרגשה, אבל דוחק לפרש דבמסקנא קמ"ל דגם בזמן קרוב חיישינן לשכחה דהוא מלתא דלא שכיחא כמש"כ הרשב"א דלהכי לא תי' הגמרא דעל בשרה אימר ארגשה ולא אדעתה ע"ש וכש"כ דאין לפרש דגם בזמן קרוב אמרי' דכסבורה הרגשת מ"ר שהרי במציאות לא היתה כאן הרגשה שהיא צריכה להטיל מים, ולכן ע"כ צריכין לפרש דכונת רש"י

בעלה עיין שו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ק"ע) ובסדרי טהרה (סי' ק"צ סקע"ד) ובשו"ת בית אפרים (סי' מ"ה) ובשו"ת חמדת שלמה (סי' כ') ובפתחי תשובה (סי' קצ"ו סק"א).

ויענין הרגשת מי רגלים נמי יש לחלק בין זמן רחוק לזמן קרוב דבכתמים שבחלוקה כיון דודאי קודם שעת מציאתה בא וחוששין לו אפילו למפרע י"ל דהרגישה וכסבורה הרגשת מי רגלים ואע"פ שלא הטילה וכדמוכח בריש מכילתין וכמש"כ התוס' (ד"ה אימור) אבל בכתמים שבבשרה דאמרינן השתא הוא דאתרעי ליכא למימר דארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר דבזמן מועט אם לא היתה צריכה להטיל מים ליכא למימר כסבורה משא"כ בזמן מרובה שתולין למפרע באמת איכא הרבה פעמים הרגשה שצריכה להטיל ושייך לומר הרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר הוא וכמש"כ התוס' בסמוך [אלא דהתוס' כתבו כן לענין זמן מועט משעת הרגשה עד זמן מציאת הדם וה"ה די"ל כן לענין כתמים שבבשרה כיון דאין רגילות לשהות זמן מרובה אמרי' השתא היא דאתרעי והרי לא היתה צריכה להטיל מים והא דלא תי' התוס' כן והצריכו לחדש דארגשה ולא אדעתה עיין מהרש"א, ואגב נבאר כונת התוס' שהקשו אמאי לא נקט הרגשת מ"ר ואע"פ שלא הטילה כדאמר בריש מכילתין והלל כסבורה הרגשת מ"ר הוא, ויש לתמוה וכי מאי עדיפות איכא לאוקים בהרגשת מ"ר יותר מהרגשת שמש ובפשטות י"ל דכונתם דלמה לן לחדש דבר נוסף שיש טעות גם בהרגשת שמש כיון דכבר חידש דיש טעות בהרגשת מ"ר וזה שייך אע"פ שלא הטילה כדמוכח בפ"ק, מיהו י"ל עוד דכונתם דיותר מסתבר לתלות טעות בהרגשת מ"ר דהוא הרגשה פנימי בטבע הגוף מלתות דטעתה בהרגשה חיצוני של הרגשת שמש והקושיא הוא גם על הרגשת עד כמש"כ מהרש"א, אך יש לתמוה עוד על קושייתם דבשלמא לעיל קאמר הלל לחומרא דטמאה למפרע מפקידה לפקידה אע"פ דלא ארגשה דחיישינן לחומרא דלמא ארגשה וכסבורה הרגשת מ"ר היא אבל הכא איך נימא לקולא דאע"פ שהרגישה אם מצאה לאחר זמן פטור מן הקרבן דלמא לא הרגישה אלא טעתה בהרגשת מ"ר ואע"פ שלא הטילה וכבר הקשה כן הסד"ט (סק"א) ותיירץ דהתוס' הקשו כן משום דלענין חולין לעזרה א"א להביא על הספק ואפי' אם לא תלינן לקולא לענין טומאה מ"מ לענין חולין לעזרה הוי חומרא וכ"כ בקונטרס אחרון לכו"פ (סי' קפ"ג) ע"ש, ובזה מתרץ הסד"ט שם קושיית מהרש"א למה לא הקשו התוס' כן על הרגשת עד ע"ש. ותיירצו התוס' דהכא זמן מועט בין תשמיש למציאת הדם והיתה יודעת אם תרגיש במי רגלים אבל

למסקנא קיימא הך סברא, והמקשן סבר דשמואל מודה דמדרבנן טמאה בכה"ג שיש לחשוש להרגשה כיון דמזמן רחוק הוא.

ח נמצינו למדים דכתם הנמצא בבשרה ליכא חשש הרגשה דלא אמרי' ארגשה ולא אדעתה בכתם הבא מזמן קרוב ועל בשרה ודאי מזמן קרוב הוא, וכתם לח הנמצא בבגדיה ג"כ לא אמרי' דלמא ארגשה ולא אדעתה דכל הטמאות כשעת מציאתן והעמד אשה על חזקתה ואמרי' השתא הוא דחזאי והוי מזמן קרוב כמו בנמצא דם בשיעורא דאחר זמן דאמרי' מכח חזקה דמעיקרא דעכשיו בא הדם ולא בשעת תשיש כמש"כ חו"ד (סי' ק"צ סק"כ) אבל בכתם יבש שבבגדיה שודאי מזמן רחוק הוא בזה י"ל ארגשה ולא אדעתה מדין תורה וממעטין מדין דם ולא כתם וכמו שיתבאר בסמוך ומ"מ מדרבנן טמאה אם אין תלי' מבוררת.

ענף ג'

יבואר למה נצרך ב' דרשות למעט דם שלא בהרגשה ויבואר גדרו ודאי מגופה מדין תורה

ט אמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ונמצא דם עליה טהורה שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה ותנן נמי (בדף נח:) מעשה באשה אחת שבאת לפני ר"ע אמרה לו ראיתי כתם וכו' ראה תלמידיו מסתכלין זה בזה אמר להם מה הדבר קשה בעיניכם שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר אלא להקל שנאמר ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זוכה בבשרה דם ולא כתם, וצ"ב למה צריכין ב' דרשות בשלמא בבשרה צריכא דאי מדם ולא כתם הו"א דדוקא כתם דאפשר דמעלמא הוא אבל דם בלא הרגשה היכא דודאי דמגופה אתיא אימא שטמאה מה"ת קמ"ל בבשרה דבעינן הרגשה, אבל דרשה דדם ולא כתם למה לן דהא ילפינן מבשרה דאפי' ודאי מגופה היכא דלא הרגישה טהורה כש"כ היכא שהוא ספק אי מגופה אי מעלמא.

ותי' בלחם ושמלה (סק"א) דאי מבשרה הו"א דדוקא דם שנמצא עכשיו בזמן קרוב כגון בדקה קרקע עולם ונמצא עליה דם דהשתא הוא דאתרעי והרי לא הרגישה וטהורה אבל כתמים שבחלוקה שהוא מזמן מרובה דבזה שייך לומר ארגשה ושכחה או כסבורה הרגשת מ"ר וליכא שום תלי' אמרי' ודאי מגופה אתיא וחזקת דם שבת בהרגשה קמ"ל דם ולא כתם שטהורה [דלא חיישינן להכי מדאורייתא רק מדרבנן כמש"כ התו' ד"ה הרואה דהמקשן ידע דמודה שמואל בכתמים שבחלוקה דאמרי'

דהחשש הוא שמא הסיחה דעתה והיתה טרודה בענינים אחרים ולא שמה לבה להרגשה עי' שו"ת נוב"י (תנינא סי' קי"ח), ולפ"ז היכא דיודעת שלא היתה טרודה בשום ענין וברי לה שלא הרגישה טהורה, והתוס' חלקו עליו דאפי' בכה"ג טמאה הואיל וראתה דם נדות והוא גזירה דרבנן שלא יבאו להקל בנדה גמורה ולכן אפי' בזמן קרוב דליכא שום טעות בהרגשה מ"מ טמאה מדרבנן. אמנם מדברי השו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) משמע דהבין בדעת רש"י דלמסקנא נתחדש דגם בבשרה יתכן שיהי' מזמן רב ולכן גזרו מדרבנן דאימור ארגשה ולא אדעתה ולפ"ז ארגשה ולא אדעתה הכונה ששכחה כמו שפי' הראשונים רק המקשן הבין כיון דאין רגילות לשהות ע"כ אסרוהו אפי' מזמן קרוב אע"פ דליכא חשש הרגשה קמ"ל דגזירת כתמים בבשרה הי' על זמן רחוק דכיון דיתכן שלא נתייבש חייש' שמזמן רב הוא וארגשה ולא אדעתה ונלפ"ז נראה דבמצאה על בשרה וחלוקה ועברה בשוק טבחים לפני כמה ימים נמי יש לתלות לקולא דהכתם שעל בשרה הוא משוק טבחים ואולי לזה לא כתב רעק"א בשו"ע סי' ק"צ סי"ב דינו בכה"ג] אך צ"ב לפ"ז סוגיית הגמרא דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן ר"ל דכתמים בבשרה טמאה דחיישי' תמיד שהיא מזמן רב [ולכאו' ע"כ שהוא יבש אבל לח ממש הרי העמד אשר על חזקתה והשתא היא דחזאי' וארגשה ולא אדעתה ולא אמרי' דמזמן קרוב הוא, ובפשטות הסוגיא משמע דה"ה קרקע עולם טמאה מדרבנן ולכאו' הרי בקרקע עולם דע"כ דמזמן קרוב הוא ליכא חשש הרגשה דרק בכתם שהיא מזמן רב יתכן דארגשה ולא אדעתה וא"כ למה מטמא שמואל מדרבנן קרקע עולם הרי כל טומאת כתמים הוא מפני די"ל שמזמן רב הוא, ודוחק לומר דלרש"י אה"נ קרקע עולם טהורה לרב ירמיה מפני דאין כאן חשש הרגשה ורק באופן דאיכא זמן רחוק טמאה וצ"ע.

והשתא דכתבו התוס' דרבנן גזרו בלא הרגשה שלא יבאו להקל בנדה גמורה שוב לא צריכנא למימר דכתם שבא מזמן רחוק טמא משום שמא הרגישה ושכחה או שהרגישה וכסבורה הרגשת מ"ר דלא כתבו כן רק לסברת המקשן אבל לאחר סברת התרצן דטמאה מדרבנן לא קים לן הך חשש כלל שהוא חשש רחוק וכולה כתמים חדא טעמא הוא גזירה אטו ראי' בהרגשה, אך ממה שיתבאר בסמוך דבעי' קרא דם ולא כתם למעט כתמים שמזמן רחוק דאיכא למימר בהו ארגשה ולא אדעתה כמו שכתבו כמה אחרונים א"כ גם

וכבר נתייבש הכתם דליכא למימר השתא הוא דחזאי ועל כרחך מזמן מרובה הוא ושפיר י"ל ארגשה ולא אדעתה, ונמצא לפ"ז דבאופנים הנזכרים לעיל באופן שהכתם יבש תהי' טמאה מדאורייתא דהא אין לנו ילפותא לטהרנה כיון דליכא ספק מעלמא.

אמנם גם זה אינו דלכאו' יש לתמוה על מה שכבתו הפוסקים הנ"ל דאיצטריך קרא דדם ולא כתם להיכא שהכתם הוא מזמן מרובה דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה קמ"ל קרא דטהורה כיון דהוי ספק מעלמא דדם ולא כתם אמר רחמנא, וקשה וכי אצטריך קרא למישרי ספיקא הרי למדנו מבשרה דבעינן הרגשה דוקא וכל שיש ספק בדבר הרי אין כאן ודאי הרגשה וגזירת הכתוב דבעי' הרגשה דוקא ובשלמה כשזה ודאי מגופה י"ל דמכח החזקה שחזקת הדם שבא בהרגשה הו"א שזה בגדר ודאי הרגשה וטמאה אצטריך קרא שאינו בגדר ודאי הרגשה וטהורה וזה למדנו מבשרה דבעי' הרגשה ודאית ולא חזקה בעלמא, אבל היכא דאיכא ספק מעלמא הרי הוא ספק הרגשה דאפי' להצד שנאמר שמגופה אתיא ונחזקנה בחזקה שבא בהרגשה מ"מ כל שיש ספק דמעלמא קאתיא הרי הוי ספק הרגשה וכי אצטריך קרא להתיר ספיקא, אך הביאור הוא כך דבאמת לעין השכל אין כאן שום ספק מעלמא דהרי בצפור לא נתעסקה בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתיא ולכן כשאנו מוצאים כתם בחלוקה מלאה דם או בגופה בין רגליה מלאה דם וידוע שלא נתעסקה בשום דבר שיכול לגרום לכתם זה הרי עין השכל מכריח שהוא ודאי מגופה וכמו שאמרו (בדף ג.) האי דם מהיכא אתיא ואפ"ה מן התורה אין כאן שום טומאה ורק מדרבנן החמירו בו לומר כאלו הוא ודאי מגופה מאחר שאין לה דבר ידוע לתלות, וזה לפינן מדם ולא כתם דכתם פירושו דבר הנמצא ולא הרגישה ביציאתה מן הגוף או לא ראתה איך שיוצאה מן הגוף דדם פירושו שיודעת בידיעה של הרגשת הגוף או ראי' ולא ידיעה בעיין השכל גרידא מכח הכרח וכמשמעות הקרא דם יהי' זובה בבשרה ואע"ג דסוף סוף אין כאן שום מקום לתלות ובשלמא כשהוא מזמן מועט הרי ליכא הרגשה והתורה גזרה דבעי' הרגשה וליכא למימר חזקה שהרגישה שהרי בזמן מועט יודעת אם הרגישה או לא וסותרת החזקה אבל בזמן מרובה שיתכן שהרגישה ושכחה הרי החזקה במקומה עומדת וכיון דליכא תלי' הרי מחזקי' שהוא מגופה, קמ"ל קרא דם ולא כתם דגם זה מקרי ספק מעלמא וכמו שביאר בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) דעד שאתה אומר הרגישה ושכחה י"ל ג"כ נתעסקה בכתמים ושכחה ולכן מן התורה כל שאינה יודעת בבירור ע"י הרגשת הגוף [לרבות זיבת דבר לח

ארגשה ולא אדעתה וע"כ דהיינו מדרבנן דהא בעי' שיעור כגריס ועוד], והסברא בזה י"ל דעד כמה שאתה רוצה לחשוש לארגשה ולא אדעתה כמו כן י"ל דנתעסקה בכתמים ולא אדעתה כמו שביאר בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א) וכן תי' בחכמת אדם (בינ"א ס"ז אות ט') יעו"ש וכו"ה בשו"ת חת"ס (סי' ק"פ) והוספתי קצת ביאור על דבריהם, אבל היכא דודאי מגופה אתיא ואנו מסופקים בה שמא הרגישה כגון שהי' בדיקת עד או שמש בזה יש חשש דאורייתא דשמא הרגישה, רק היכא דליכא טעות בהרגשה כגון שקינחה עצמה שלא בעומק דלא שייך למיטעי בהרגשה טהורה מדאורייתא ולא שייך למימר ארגשה ולא אדעתה או כסבורה הרגשת מ"ר או שלא שמה לבה להרגשה בזמן מועט כזה דכיון דעכשיו יצא הדם אמרי' השתא הוא דאתרעי דלא אמרינן כותלי בית הרחם העמידוהו רק לטהרות ובזמן מועט ליכא חשש הרגשה כמש"כ התוס' והרשב"א וכמו שנתבאר לעיל באורך ואפי' לרש"י שכתב החשש דלמא ארגשה ולא אדעתה זה חידוש דרבנן אבל מדין תורה פשיטא דליכא חשש זו.

י ולכאו' נשמע מדבריהם דאם יהי' בו תרתי לרעותא דהיינו שהוא ודאי מגופה וגם מזמן מרובה די"ל ארגשה ולא אדעתה כגון בדקה קרקע עולם וישבה עליה זמן מרובה ומצאה דם [וגדר זמן מרובה הוא אפי' י"ב שעות כדמוכח מדין של פקידה לפקידה שהוא בין בדיקת שחרית לבדיקת ערבית וכתבו התוס' (ד"ה אימור) דהיינו זמן ארוך, ועיין פתחי נדה (שם) ולפי דבריו מיירי דבדקה בזמן פקידה ומצאה דם ומטמא הלל מפקידה הקודמת דהיינו י"ב שעות יעו"ש, ועיין בחי' רעק"א שו"ע (סי' ק"צ סי"ב) דמשמע שהבין כונת התוס' דזמן רחוק היינו כמה ימים, ואגב לדברי רעק"א לכאו' גם בנמצא על בשרה וחלוקה ועברה בשוק טבחים כמה ימים קודם המציאה אין לטהר אך לעיל כתבתי מדברי השו"ע הרב דלמסקנא אמרי' שגם מזמן רב לא נפל ע"ש וצ"ע] או שהלכה בבגד הבדוק לה סמוך ונצמד לגוף שא"א להתהפך ולתלות מעלמא או באופן שבדקה סדינה וישנה עליה ובבוקר מצאה מלוכלך בדם תהי' טמאה מדאורייתא דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה כיון דאיכא זמן מרובה ולא התירו בכה"ג רק אם איכא ספק מעלמא אבל היכא דודאי מגופה לא.

אבל זה אינו דהרי לענין חולין ולבעלה אמרינן העמד אשה על חזקתה והשתא היא דחזאי וא"כ לעולם הוי זמן מועט ובזמן מועט לא אמרינן ארגשה ולא אדעתה אלא דמ"מ יצוייר הדבר היכא שהוא ודאי מגופה

דנחשב ספק מעלמא דאולי נתעסקה בכתמים ושכחה וכיו"ב וזה נלמד מדם ולא כתם.

וְלִפְיָן גם באופנים הנזכרים לעיל שבדקה קרקע עולם וישבה עליה זמן מרובה או הלכה בבגדה הסמוך לגוף ונמצא עליה דם או בסדין הבדוק שישנה עליה ולמחרת מלאה דם בכל הני לית ביה דררא דאורייתא אע"פ שהוא זמן מרובה ויש לומר ארגשה ולא אדעתה מ"מ נקרא מדין תורה ספק מעלמא ואמרי' נתעסקה בכתמים ושכחה וכל כיו"ב ונלמד זאת מקרא דדם ולא כתם, וחכמים החמירו דזהו כודאי מגופה. וכן בדיקה ע"י עד שלא בעומק או קינוח מבחוץ ומצאה דם לית ביה דררא דאורייתא דכיון שלא הרגישה והוא זמן מועט דליכא למימר ארגשה ולא אדעתה וטעות בהרגשת עד נמי אין כאן טהורה מן התורה. [ולא אמרי' כותלי בית הרחם העמידוהו רק לטהרות וכדלעיל.]

יב] והסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג ד"ה ולכן וד"ה נחזור על הראשונות וד"ה נחזור לעניינו) וכן הפרי דעה (בפתיחה שער ג') עמדו ג"כ בקושיא זו למה לי תרתי קראי ותירצו ג"כ על הדרך הנ"ל בתוספת חידוש דאיצטריך קרא לדם ולא כתם היכא דאיכא חשש הרגשה כגון במצאה כתם אחר תשמיש או אחר מי רגלים או אחר בדיקת עד [והעד הי' נקי אבל אח"כ נמצא כתם] ואיכא ספק הרגשה לפנינו דלמא טעתה בהרגשת עד או שמש או הטלת מי רגלים מ"מ כיון שלא מצאה הדם ע"י בדיקה או קינוח אלא מצאה כתם על הבגד או גופה וכיו"ב טהורה דכיון דאיכא למימר דמעלמא אתי אע"פ שאין שום מקום לתלות טהורה מה"ת דדם ולא כתם אמר רחמנא [וגם הפוסקים דלעיל מודו בדין זה אלא שהם נקטו ציור אחר דאיכא "חשש" הרגשה כגון שהוא זמן מרובה (דע"כ מיירי שהכתם יבש והוא מזמן מרובה כמש"כ הסד"ט (סי' קפ"ג) וגליון מהרש"א (ריש סי' ק"צ) דבכתם לח אמרי' השתא הוא דחזאי וליכא חשש הרגשה וכיון דאיכא למימר שהכתם הגיע בשעת תשמיש או מ"ר או עד ורק עכשיו נמצא הכתם היבש הרי יש חשש הרגשה) והסד"ט והפר"ד כתבו היכי תמצא של זמן מרובה דאיכא "טעות" בהרגשה ומ"מ טהורה משום דאיכא ספק מעלמא].

וכתב בסד"ט (שם) דכן מוכח ממש"כ רמ"א (סי') דנמצא ע"ג בית הכסא דטהורה כיון שאינו מקבל טומאה ומיירי בבדקה קודם והיה נקי ואע"ג דאיכא למיחש טעתה בהרגשת מ"ר אפ"ה טהורה דכל כתם הוי ספק מעלמא מדין תורה ותלינן במציאות רחוק, וכ"כ בפרדס רמונים (פתחי נדה דף יח.) דכל הכתמים טהורין מה"ת מפני

מבית החיצון] או ראי' בעין שיוצאה מהגוף מיקרי ספק מעלמא וטהורה. וכ"כ בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ז).

והטעם בזה דכיון דבחזקת טהורה עומדת תלי' מן התורה בתליות רחוקות מאד וכדמוכח בגמרא דחכמים תולין בכתמים עד כתורמוס שמא הרגה פשפש ואע"פ שהוא צד רחוק מאד דאין הפשפושין מצויין דבמצוי גם רבי חנינא בן אנטיגנוס מודה כמש"כ הרשב"א וגם לא שכיח שתהרוג פשפש ולא תריח ריחו ואם איתא דכתם זה מהריגת פשפש הוא למה לא הריחה ריחו וכמו שכתב הב"ח (סי' א"א) ועכ"ז ס"ל לרבנן דאע"פ שאינו מצוי וגם לא הריחה ריחו תולין אפי' מדרבנן ורבי חנינא בן אנטיגנוס מחמיר וכוותיה קיי"ל, דאין תולין אלא עד כגריס דרבנן החמירו שלא לתלות בדבר שאינו מצוי אבל מדין תורה תולין בזה ולא חשוב ודאי מגופה אע"פ שהכתם מזמן מרובה ויש לחשוב דארגשה ולא אדעתה ויש עוד הרבה ראיות לזה וכבר האריך הפרדס רמונים ע"ש.

ויו"ל עוד דנלמד מדם ולא כתם דאפי' ליכא ספק מעלמא טהור כל שאינה יודעת בשעה שהדם שותת ממנה דבעי' שדם יהי' זוכה בכשרה וכל שנמצא הדם בלי ידיעתה בשעה ששותת מיקרי כתם אבל בבדיקת עד שפיר חשוב ידיעה רק ספק הרגשה איכא דלמא טעתה, ועיין בשו"ת צ"צ סי' שכ"א העיר סברא זו אך האחרונים מיאנו בסברא זו, וגם הוא עצמו נקט להלכה בהרבה מקומות דבעי' ספק מעלמא וכמש"כ התו"ט ושו"ע הרב ריש סי' ק"צ].

יא] נמצינו למדים דמן התורה לא מיקרי ודאי מגופה אלא בהרגש הגוף או בראיית העין איך שיוצאה ממנה דם אבל כל שנמצא על גופה או על בגדיה אע"פ שאין שום מקום לתלות וברור לעין השכל שהדם ממנה לא נחשב ודאי מגופה, ולכן אם הרגישה ביציאת הדם מבית החיצון או שראתה שיוצא דם מגופה ולא הי' כאן הרגשות המטמאות מה"ת טהורה וזה ילפי' מבשרה ולא אמרי' שחזקת הדם שבא בהרגשה דכיון שהוא זמן מועט ליכא למימר ארגשה ולא אדעתה והרי סותרת החזקה, דידוע שלא הי' כאן שום הרגשה [ומ"מ ע"י בדיקת עד וכיו"ב הוי ספק תורה דשמא ארגשה וטעתה בהרגשת עד], והיכא שהוא מזמן מרובה שזה יתכן רק היכא שנמצא הדם על גופה [ובגופה באמת נחשב זמן מועט כמש"כ התוס' אך אפי' באופן שיש לתלות שהוא מזמן מרובה ג"כ טהורה מה"ת] או בגדיה ולא הרגישה ולא ראתה ביציאתה מהגוף בכל ענין שיהיה טהורה מה"ת

לבד במקום שאין לתלות במאכולת ומ"מ מה"ת טהורה כיון דלא ארגשה אע"פ שזה ודאי מגופה וזה נלמד מבבשרה דבעי' הרגשה] ולכן כל כתם הנמצא אפי' בבגד הסמוך לגוף ואפי' מזמן מרובה ליכא דררא דאורייתא [מפני שלא נקרא ודאי מגופה מדין תורה] וזה נלמד מדם ולא כתם.

יג ועדיין חל עלינו חובת ביאור בזמן הזה שאין הנשים מרגישות ע"פ רוב דיש לומר דאיכא דררא דאורייתא דעד כאן לא אמרי' דתולין בדברים רחוקים אלא משום דאיכא חזקת טהרה ואיכא חזקה דהרגשה ואם אתה מחזיקנה בשוכחת ששכחה שהרגישה שהוא דבר רחוק אף אני אומר שמא עברה ולא אדעתה או נתעסקה ושכחה או שכמה מאכולת נתמעכו והוי ספק מעלמא ומטהרינן לה מדין דם ולא כתם, אבל השתא שאינן מרגישות הרי ליכא שום רעותא בזה שלא הרגישה דאין אנו צריכין לתלות ששכחה וכיו"ב אלא הוי כשוטה שאינה מבינה להרגיש כדאמרי' נדה (דף ג') ועכ"ז טמאה נדה דבר תורה וכאשר יתבאר לקמן וא"כ י"ל דבכה"ג לא תלי' בתליות רחוקות מדין תורה דהרי ליכא שום רעותא לפנינו במה שלא הרגישה וא"כ כל שהתלי' הוא רחוק הוי חשש איסור תורה וא"כ בזמנינו דליכא מאכולת סמוך לגוף א"כ לא שייך להקל לכאן, כיון דהוי ודאי מגופה ובין בכתם לח ובין בכתם יבש צריך בירור אם יש בזה חשש איסור תורה.

ענף ד'

יבואר איך ממעטי' מבשרה ב' דברים

יד בגמרא (דף טז:) אמר שמואל בדקה קרקע עולם וכו' שנאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה, האי בבשרה מיבעי ליה דמטמאה בפנים כבחוף א"כ לימא קרא בבשר מאי בבשרה שמע מינה עד שתרגיש בבשרה ואכתי מיבעי ליה בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה תרתי שמע מינה, וכתב בחי' הר"ן פירוש דכיון דדרשינן מבבשרה עד שתרגיש בבשרה ממילא משמע ולא בשפיר ולא בחתיכה שאין בכיוצא בזה הרגשת דם אלא הרגשת שפיר וחתיכה עכ"ד כלומר שהוא לימוד אחד דבעי' הרגשה וממילא ממעטינן רואה בלא הרגשה או רואה ע"י שפיר וחתיכה דכל אלו אין בהם הרגשת דם, והקשה בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) ובספרו חידוד הלכות (דף טז:) דאי ס"ד דמטעם הרגשה ממעטיה קרא א"כ לדידן היה צריך להיות טמאה מדרבנן דהא אפי' ודאי לא הרגישה נמי טמאה כמש"כ התוס' (דף נח.) והרי פסקינן (בסי' קפ"ח) דרואה בשפופרת ובחתיכה טהורה אפי' מדרבנן אלא

שבכל ענין שיהי' יש בו ספק מעלמא דמן התורה י"ל דנדבקו הרבה מאכולת זה אצל זה דכל שלא הרגישה תלינן מה"ת בכל מידי דאתא מעלמא ואפי' אם יש ספק הרגשה כמו כתם הנמצא אחר תשמיש דכל שיש כאן ספק מעלמא טהור, ומש"כ שם אך כל זה אם ידוע לה בודאי שלא הרגישה אבל סתמא דמלתא אמרי' חזקת דם לבוא בהרגשה וע"כ אם יצא ודאי מגופה טמאה מה"ת דאמרי' דודאי ארגשה וכו', כונתו למש"כ בסוף החקירה הקודמת לו (דף יד.) דבאופן שיש מקום ספק שמא הרגישה וטעתה באיזה דבר בזה אם ודאי יצא מגופה טמאה מה"ת מטעם החזקה שבא בהרגשה והיינו היכא שבדקה ומצאה דם על הבדיקה או הרגשת שמש, אבל באין מקום לטעות הרגשתה טהורה דלא אמרי' ארגשה ולא אדעתה וכמש"כ לעיל וכ"ה בלבוש ובמעדני יו"ט (פ"ח סימן ו' אות ת') ובסד"ט (סוף סק"א) דמדין תורה תולין שנתמעכו הרבה מאכולת אלא דרבנן גזרו דא"כ בטלת תורת כתמים ע"ש.

והנה בשו"ת מהר"ם לובלין (ס"ב) כתב דבנדון ידידה שראתה בשעת השינה שפירסה נדה אע"פ שלא הרגישה הוי ספק דאורייתא דאימר הרגישה ולא אדעתה ע"ש, ובסד"ט (סי' ק"צ סק"ל) תמה ע"ז מהא דאמרי' (דף ג.) דאף בישנה נמי אגב צערא מיתערא, ועיי' בתוה"ש (סק"כ וסק"ג) שהקשה כן על מש"כ הלבוש דבישנה הוי ספק תורה ע"ש וכתב בסד"ט דצ"ל דס"ל דהש"ס לא קאמר התם הכי אלא לבית שמאי אבל לבית הלל מטמא למפרע מפני דבישנה לא ארגשה, אלא דהקשה דמוכח התם דאף להלל דמטמא למפרע הוא רק בקדשים אבל לא לחולין ולבעלה וע"ע בפרדס רמונים בפתיחה (דף יז.) שהאריך בזה וכ"ה בשו"ת צ"צ סי' צ"ח, והנה דברי מהר"ם לובלין ודברי הלבוש לאו בחדא מחתי מחתינהו דהלבוש מיירי מכתמים וזה צ"ע בלא"ה דאפי' אם נאמר דיש כאן ספק הרגשה מ"מ הרי איכא ספק מעלמא ובכה"ג ממעטינן מדם ולא כתם דטהורה מה"ת, אבל מהר"ם לובלין מיירי באופן דליכא ספק מעלמא שהרי מיירי התם שפירסה נדה והי' ביום וסתה באופן שלא הי' שום צד ספק דמעלמא קאתי אלא בבירור גמור שהדם ממנה ובכה"ג ס"ל למהר"ם די"ל דהרגישה בשעת שינה, אבל היכא דמצאה כתם בעלמא לאחר שינה בזה מודה דמדין תורה טהורה כיון דאיכא ספק מעלמא וכמו שנתבאר.

הרי נתבאר דמן התורה תולין בתליות רחוקות מאד אפי' בדבר שאינו מצוי כ"כ [ולא נחשב ודאי מגופה אא"כ הרגישה רטיבות באותו מקום שיוצא הדם משם או שראתה בעין את יציאת הדם או שקינחה נגד אותו מקום

ולעולם מטעם הרגשה ממעטינן ליה ע"ש, ובלחור"ש (ס"ק א) תי' דהר"ן ס"ל דהרגשה מיקרי רק הרגשת זיבת דבר לח ולא הרגשת פתיחת המקור ע"ש ולדבריו צ"ל דהכי פירושו דס"ל להר"ן דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה והיינו דוקא בבית החיצון ולכן אע"פ שהרגישה כשיצא ממקור לבית החיצון מ"מ מיד בבית החיצון נכנס הדם לשפופרת ולא הרגישה הזיבה בבית החיצון וממעטינן ליה מטעם הרגשה דאין כאן הרגשת דם בבית החיצון, אך בשו"ע הרב (שם) דחה מהלך כזה לומר דבבית החיצון הוי הרגשה זיבת דבר לח הרגשה מהגמרא לענין אשה העושה צרכיה דאמרי' אי דארגשה והרי ודאי ארגשה ע"ש וכבר הוכיח כן בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"ט) והביאו הסד"ט (ריש סי' ק"צ) אמנם מהרש"ש"ך הצדיק הרגשה זו ודחה ראי' השב יעקב אלא דהסד"ט לא ניחא ליה בזה ע"ש דכתב ולא ידענא מאי קאמר יעו"ש, אך החכ"א (בביניא שם) מיישב זאת היטב ע"ש, אבל אם נימא דס"ל להר"ן דליכא הרגשה אחרת רק הרגשת זיבת דבר לח הדרא קושיא לדוכתא ולא תי' מידי ולכן מחוורתא כמו שתי' בשו"ע הרב דס"ל דהשפופרת נכנס במקור עצמו ע"ש.

והרשב"א בחידושו (דף נ"ז:) מביא בשם מורו רבינו יונה שדחה לפי' שהבאתי לעיל בשם הר"ן, אלא פירש דכונת הגמרא דדרשא דעד שתרגיש ודרשא דולא בשפיר שקולות הן ותרווייהו דרשינן להו מדלא כתיב בבשרה עכ"ד וצ"ב כונתו ז"ל דאם נאמר דגזירת הכתוב הוא בלא טעם איך אפשר למעט ב' דברים מפסוק אחד הרי שני ענינים שונים הן דאחד הוא ראי' בלא הרגשה והשני הוא ראי' ע"י שפיר וחתיכה, ומסתבר דהכונה כמו שפי' בסד"ט דתרווייהו ממעטינן מפני שאין דרך ראי' בכך הן ראי' שלא בהרגשה והן ראי' שע"י שפיר וחתיכה ולכן תרווייהו אימעטו מבשרה דבעי' שיהא כדרך ראי' ולכן שפיר וחתיכה אע"פ דחשיב הרגשה טהורה כיון שאין זה כדרך ראי', ולכאו' קשה א"כ מ"מ כשגזרו חכמים על ראי' שלא בהרגשה לא גזרו על ראי' ע"י שפיר וחתיכה ולמה בזה ניחא ליה להסד"ט לחלק ועל מהלכו של הר"ן נשאר עליו בקושיא עד שדחהו מחמת זה, וכבר תמה כן בפרדס רמונים (דף כז.) ע"ש, וי"ל דמ"מ ראי' שלא בהרגשה מצוי יותר וגורי ביה טפי ונקרא קצת דרך ראי' אבל לפי הר"ן דגזירת הכתוב הוא מפני שאין כאן הרגשה וחכמים גזרי אטו הרגשה אין סברא לחלק בין ראי' שלא בהרגשה לראי' ע"י שפיר וחתיכה כן ס"ל להגאון סד"ט אך האחרונים לא קיבלו חילוקו וכנ"ל, ויש עוד פירוש נחמד בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"י) ע"ש.

ודאי דמגזרת הכתוב ממעטי' ולא מטעם דאין כאן הרגשה אלא דגזירת הכתוב הוא דבעי' כדרך ראי' ואין דרך ראי' ע"י שפיר וחתיכה אבל לעולם מיקרי הרגשת דם אע"פ שאפשר לתלות בהרגשת השפופרת וחתיכה מ"מ חדא הרגשה היא, ומהאי טעמא דחה הסד"ט דברי השב יעקב (ס"י א') ושו"ת בית יעקב (ס"י קס"ז) באשה שהרגישה זיבת ליחה ובדקה וראתה כמה טיפות דמים בתוך ליחה לבנה מרובה דתולין ההרגשה בליחה לבנה המרובה והטיפות דמים הי' שלא בהרגשה דתולין הרגשה ברובא ולפי מה שביאר הסד"ט דגם בשפיר וחתיכה מיקרי הרגשה דבר תורה אלא דמעטינן ליה מגזירת הכתוב לפי שאין דרך ראי' בכך א"כ ה"ה דע"י ליחה לבנה מרובה מיקרי ג"כ ע"י הרגשה דהכל חדא היא ע"ש.

אב"ד כמה אחרונים דחו דבריו והם הערוך לנר והחכמת בצלאל (שם) ובשו"ת חת"ס (ס"ו קע"א) ובחכ"א (ביניא אות ד') ובלחור"ש (ס"ק א) דליכא ראי' מהא דלא טמאו חכמים רואה דם בחתיכה דלא גזרו חכמים רק על ראי' שלא בהרגשה וכתמים דשכיחי אבל דם בחתיכה דהוא מלתא דלא שכיחי לא גזרו, וכתבו הערוך לנר והחכמת בצלאל דלפ"ז נסתלקה השגתו של הסד"ט על שו"ת שב יעקב ע"ש.

והסד"ט (שם) דחה עוד דברי הר"ן מהסוגיא (דף כא:) דאמרינן התם בעי מיניה רבי ירמיה מרבי זירא הוואה דם בשפופרת מהו בכרשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת או דלמא האי מבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז' א"ל בכרשרה אמר רחמנא ולא בשפופרת דאי מבשרה מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוז' א"כ נימא קרא בבשר מאי בכרשרה ש"מ תרתי, הרי מוכח מסוגיא זו דלא מטעם הרגשה ממעטינן ליה אלא מגזירת הכתוב דאי מטעם הרגשה הרי הרגישה שיצא הדם ממקור לשפופרת אלא ע"כ דגזירת הכתוב הוא [דדוחק לומר דהאי סוגיא פליג אשמואל וס"ל לר' זירא דגם בלא הרגשה טמאה מה"ת וכדס"ל בשו"ת שב יעקב (ס"י ל"ז) בתשובת מו"ה ר' גבריאל (דף מד.) ועי' סד"ט (ס"י קפ"ח סק"ד ד"ה והנה אף) שדחה דבריו] דבעינן כדרך ראי' וכל כהאי גונא לאו כדרך ראי' הוא. [ועי' בחכמת בצלאל מה שרצה לדחות דברי הסד"ט אך לא ביאר איך יתורץ ע"פ הר"ן קושיא הנ"ל ע"ש], ובשו"ע הרב (ס"י קפ"ג) בהג"ה לקונטרס אחרון (ס"ק ג) תי' דהר"ן ס"ל שהכניסה השפופרת תוך המקור וארגשה השפופרת ולא הדם שבתוכה דומיא דחתיכה שהדם אגור בתוכה

ענף ה'

שיטת הב"ח-ובן הנו"ב ופרדס רמונים בגדר הרגשה

טו] כתב הב"ח (ריש סי' ק"צ) דבר תורה אין האשה מטמאה טהרות למפרע ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה וכו' וכשתרגיש "שנפתח המקור ויצא דם" אע"פ שבדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק או נאבד וחכמים גזרו על כל כתם שנמצא וכו' אע"פ שלא הרגישה "כלל" שהיא טמאה וכו' ובתרומת הדשן כתב עוד דאפילו לא הרגישה "שיצא דם" אלא הרגישה "שנפתח מקורה" ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דאורייתא עכ"ד ויש לדקדק בלשונו דמתחילי כתב דהרגשה דאורייתא הוא פתיחת המקור ויצא דם ויש במשמעות לשון זה דב' תנאים הצריך לטומאה דאורייתא א' הרגשת פתיחת המקור, ב' הרגשת זיבת הדם שיצא הדם, וכן משמע ממש"כ אח"כ וחכמים גזרו וכו' שלא הרגישה כלל דקדק לשון כלל לומר אפי' שלא הי' שום הרגשה מב' הרגשות הנ"ל, וכן משמע ממש"כ אח"כ שהתורה"ד חידש אפי' לא הרגישה זיבת הדם אלא פתיחת המקור טמאה דאורייתא משמע דמתחילי הצריך ב' תנאים הרגשת פתיחת המקור והרגשת זיבת הדם, וקצת קשה כיון דהביא הב"ח מהתורה"ד דסגי בפתיחת המקור למה הקדים מתחלה דין דאורייתא דבעי' ב' ההרגשות הרי גם תרומת הדשן דין דאורייתא קאמר [ואם נאמר דלהתורה"ד הוא רק ספק תורה וכדס"ל להנוב"ב סי' קי"ח אתי שפיר, אבל דברי הנוב"ב הוא חידוש דהא ראי' התורה"ד הוא מחיוב קרבן ע"ש] ונראה כונת הב"ח דר"ל דהיכא דהי' ב' ההרגשות לכו"ע טמאה אפי' לא מצאה כלום ובזה גם הדרכי משה שהקשה על התורה"ד (בסי' קפ"ח) מודה אבל בבדקה ומצאה דם אפי' באחד מהני הרגשות טמאה והתרומת הדשן חידש דאפי' הרגשת פתיחת המקור לחוד ולא מצאה כלום טמא, אבל הרגשת זיבת דם לחוד ולא מצאה כלום טהור דאין הרגשה זו מוציאה מחזקת טהרתה בלא מצאה כלום, ומזה ראי' למש"כ החת"ס (סי' ק"ג) דאפי' לדעת הנוב"ב בלא מצאה כלום טהור ע"ש, למדנו מדברי הב"ח

א) הרגישה ובדקה ומצאה דם בין הרגשת פתיחת המקור ובין הרגשת זיבת דם לח טמאה.

ב) הרגישה ובדקה ולא מצאה כלום אם הרגישה פתיחת המקור טמאה ואם הרגישה רק זיבת דם לח טהורה.

ובשני ת"ת נודע ביהודה מהדו"ת (סי' קי"ח וסי' קי"ט) כתב בן המחבר דהרגשה דאורייתא הוא ב' הרגשות

יחד פתיחת המקור וזיבת דם לח אבל אם הרגישה רק פתיחת המקור או הרגישה רק זיבת דם לח לא הי' הרגשה דאורייתא, ומשמע מדבריו דאפי' כשהרגישה ומצאה דם אם לא הי' ב' ההרגשות יחד אין כאן טמאה דאורייתא והוא חידוש גדול ויחיד הוא בהוראה זו, וקצת תימה על הפתחי תשובה (סק"ז) שהעתיק דבריו כאילו הוא דבר מוסכם, ואפשר שהבין שרק בתרומת הדשן כתב כן ולכן העתיקו, אבל לא משמע כן בנוב"ב ע"ש.

טז] אך בספר פרדס רמונים בפתיחה בחר ג"כ בדרך זו ביסודו ונרחיב קצת בדבריו כי הוא עיקר ושורש גדול וכדלקמן, הנה כתב (שם דף כ"ד:) וז"ל אמנם מה שכתב בנו"ב (סי' נ"ה) להוכיח דלא בעינן שתרגיש בעת שיוצא מן המקור וגם אם מרגשת שזב בבית החיצון חשיב הרגשה וטעמו בזה דהא הא דבעינן הרגשה יליף מקרא דבבשרה והרי מקרא זה ילפינן ג"כ שטמאה מבפנים ככחוץ א"כ האי בשרה ע"כ ר"ל בית החיצון ומעתה לא נזכר בקרא רק הרגשת בשר זה והוא שתרגיש בבית החיצון שדבר לח זב שם ע"ש בזה צדקו דברי החו"ד דאם לא הרגישה בעת שיצאו הדם ממקורה לבית החיצון והיתה טהורה אז מה"ת א"כ אפי' אח"כ הרגישה שדבר לח זב בפרוזדור מאין תתחיל הטמאה בפרוזדור כיון שעד עתה היתה טהורה אולם עיקר ההרגשה היא בעת יציאת הדם ממקור לפרוזדור וכו' וכל זה ברור אין בו ספק רק עיקר מה שנסתפקו האחרונים הוא במהות ההרגשה מה היא דצריכה להרגיש בעת יציאת הדם ממקור אם ההרגשה אז הוא פתיחת פי המקור או בזיבת דבר לח אבל בזה כו"ע מודו דזמן ההרגשה היא בעת יציאת הדם ממקור וכ"ז פשוט ומבואר לכל מעיין עכ"ל עוד כתב (שם דף כ"ד:) וז"ל הגם שכתבנו למעלה אות א' (דף כ"ד הנ"ל) דבעינן שתרגיש בזיבת דם נדות בעת שיוצא ממקורה ע"ש, אמנם הא ודאי דבעינן ג"כ שתרגיש בזיבת דם נדות בפרוזדור וכפשטא דקרא דבבשרה דקאי על בית החיצון וכמש"כ הנו"ב הבאתיו למעלה אות הנ"ל רק דבעינן שתרגיש ג"כ בעת שיוצא ממקורה בבית החיצון דאל"כ מאין תתחיל הטמאה בבית החיצון וכמש"כ שם ומעתה לפ"ז כבר אפשר שיודמן ע"פ מקרה שנפל הדם להדיא ממקורה לחוץ וכמש"כ למעלה וא"כ לא הרגישה בזיבת דם נדה בבשרה והכתוב לא טימא רק אם ירד הדם כדרכו והרגישה בזיבת דם בבשרה עכ"ד.

ונתבאר מדבריו דבעינן הן שתרגיש בפתיחת המקור או זיבת דם מהמקור והן שתרגיש זיבה זו בבית החיצון אבל אם לא תרגיש בעת זיבתה בבית החיצון לא טמא אע"פ דהי' הרגשה כיון שהראי' עצמה לא הי' בהרגשה בעת הזיבה בבית החיצון דאין דרך ראי' אא"כ

דאם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם הרי זה בחזקת שבא בהרגשה ומשמע דמצאה מעט דם על הבדיקה הרי דאמרי' חזקה זו כיון דגם מעט דם דרכן לראות בהרגשה, וכן מבואר בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) דרק בראתה קרטיין ואף שנמוחו אח"כ לדם יצאו מגדר הרוב ואין מדרך נשים לראות דמים כאלו ולא שייך חזקה שהרגישה ע"ש (דף מט.) והביאו הסד"ט (סי' קפ"ג) והגרעק"א (סי' ס"ב), וכבר צווח ע"ז ככרוכיא מרן הדברי חיים זצ"ל (יור"ד ח"א סי' ל"ט) יעו"ש וכן יתבאר לקמן דקטנה שראתה מעט דם ודאי מגופה טמאה מה"ת לרוב הפוסקים דאמרי' חזקה שהרגישה, וכיון דהשתא בזה"ז שאין הנשים בקיאין בפתיחת המקור הוי ראיותיה בלא הרגשה כדרך ראיתן א"כ אפי' תראה מעט נמי חשיב כדרך ראיתן וטמאה מה"ת. והם דברים פשוטים אלא שראיתי בספר אחד שכתב דרק דם המחזור החדשי נחשב כדם הבא כדרכו משא"כ כתמים שמחוץ למחזור בלא עת נדתה לא חשיבי כדם הבאה מהרגשה וכיו"ב מטו משמיה דהגאון מו"ח שליט"א דדם הרבה חשיב כדרך ראי' משא"כ דם מועט כמו שלש אצבעות לערך אינו כדרך ראי' ולהכי לית בזה דררא דאורייתא לסברת הפרדס רמונים ולפי מש"כ בפירוש דברי הפר"ר הוי הכל כדרך ראי' וטמאה מה"ת כל שהוא ודאי מגופה לפי דברי הפרדס רמונים, [וכבר הארכתי בזה לעיל (סי' ט) לענין מצאה טיפת דם בבדיקה ביום וסתה ויש לה מכה המוציאה דם].

ומש"כ בפרדס רמונים וגם לדעת הר"מ ז"ל י"ל דזהו דוקא כשרואה דם בשפע כדרך שהנשים רואות בשעת וסתן אז י"ל הרגש רב בגופן וכנ"ל אולם אם מוצאת דם מועט ע"י בדיקה גם ההרגש בגופן הוא מועט עד שי"ל שלא הרגישה בזה וחזקת דם לבוא בהרגשה וטמאה מה"ת עכ"ד כונתו למה שכתב בתחלה דהרמב"ם כתב דדרך כל הנשים שיש להם וסתות שמרגשת בגופה בעת וסתה מיחושים כמו מפקת מעטשת חוששת בפי כריסה וכן הוא באמת בזה"ז כידוע עכ"ד, וא"כ הרי איכא גם בזמן הזה הרגשות אלו וא"כ אשה שלא הרגישה בזה תהי' טהורה ונאמר שאין זה כדרך ראי', לכן כתב דגם להרמב"ם ז"ל הרגשות אלו הוא דוקא בעת וסתן כשרואה דם בשפע אבל כשמוצאות מעט דם ע"י בדיקה ליכא הרגשות אלו ורק הרגשת פתיחת המקור או זיבת דבר לח וא"כ אפי' לא הרגישה טמאה דחזקת דם לבוא בהרגשה וטמאה מה"ת, וה"ה בזמן הזה דליכא כלל הרגשה טמאה דדרך ראי' בכך אפי' ללא הרגשת מיחושים כיון דהוי דם מועט, וא"כ אדרבה מכאן ראי' דאפי' דם מועט חשיב כדרך ראי' וטמאה מה"ת.

מרגשת נמי בבית החיצון, ולפ"ז כתב עוד (שם דף לב:) וז"ל והנה במה שאמרו ריש פרק הרואה דמה"ת בעינן הרגשה דוקא כבר כתבתי למעלה בחקירה החמישית ריש אות א' דדעת הר"מ היא שמרגשת בזיעזוע גופה וכדומה אולם אם אינה מרגשת בזיבת דבר לח בכשרה זה לא נכלל בענין דהרגשה אך מ"מ אם אינה מרגשת בזיבת דם נדות בכשרה מפאת דבר אחר המעכב (ר"ל כגון שפופרת) בזה אפי' דהגם שאין להתירה מפאת הטעם דהרגשה אמנם יש להתירה מפאת שלא ראתה כדרך כל הנשים ואין דרך ראי' בכך. וכ"כ עוד (שם דף לג:) וז"ל אולם זאת נתבאר לפנינו דגם מאן דסבר דהרגשה הוא פתיחת המקור או זיעזוע גופה עכ"ז אם לא הרגישה בזיבת דם נדות בכשרה מפאת דבר אחר המעכבו ה"ה טהורה מטעם דאין דרך ראי' בכך כנ"ל ואי ליכא דבר אחר המעכבו הרי בודאי הרגישה בזיבת דם נדות זולת אם נאמר כמש"כ בחקירה הקודמת אות ט' שנפל להדי' לארץ ע"ש (כנ"ל דף כו:) אמנם אי אתרמי בכה"ג י"ל גם בזה דאין דרך ראי' בכך וכו' ומעתה נצטמדו דברי בן המחבר נו"ב מהדו"ת (סי' קי"ח וסי' קי"ט) שכתב שם לדעת התה"ד דס"ל דתרתני בעינן הרגשת פהמ"ק והרגשת זיד"נ בבשרה וכו' ולפי האמור הנה הוא מבואר בש"ס דכל עיקר מה דמטהרי' חתיכה או שפופרת הוא מטעם דלא ראתה כדרך שהנשים רואות והוא מה שלא הרגישה בזיד"נ וכמש"כ למעלה אות כ' (הנ"ל דף לב:) וכו' והוא משום דיסוד הדבר הוא שתראה כדרך הנשים רואות וכל שלא היה כן אין זו דרך ראיתיה וטהורה מה"ת עכ"ד.

ענף ו'

דין הרגשה בזמן הזה

יז] ועל פי זה כתב הפרדס רמונים (שם דף לג:) דהשתא בזמן הזה שאין הנשים בקיאות בפתיחת המקור וכמש"כ בשו"ת שב יעקב בשם מהרשש"ך הרי ראתה כדרך ראיתיה תמיד וטמאה מה"ת עכ"ד ור"ל דבזמנא דהוי בקיאין בהרגשה ודרך ראיתן הי' בהרגשה א"כ כשלא הרגישה הרי אין זה דרך ראי' וטהורה אבל השתא דדרך ראיתן הוא שלא בהרגשה מיקרי זה דרך ראי' וטמאה מן התורה, ופשוט דה"ה כשראתה רק מעט דם ולא הרגישה דטמאה מה"ת לדבריו דהא כך דרך ראי' בלא הרגשה, וראי' מועטת פשיטא דלא חשיב שלא כדרך ראי' דא"כ אפי' בהרגישה תהי' טהורה דהא מטהרי' שפיר וחתיכה אפי' הרגישה כיון שאינו כדרך ראי' כמש"כ הפרדס רמונים דלא ראתה כדרך שהנשים רואות אע"כ דגם זה הוי כדרך שהנשים רואות ועוד דהרי הרמב"ם (ריש פ"ט) כתב

ענף ז'

דין הרגשה בקטנה

יח] ועל פי דברי הפרדס רמונים יתיישב היטב הא דתנן בנדה (פ"ה מ"ג) תינוקת בת יום אחד מטמאה בנדה והוא מדאורייתא דילפינן מדכתיב ואשה ולא כתיב אשה לרבות קטנה וכדתנן (בריש פרק ד') בנות כותים נדות מעריסטן וכ"כ הרמב"ם ריש פ"ד מאיסורי ביאה דחייב בוועלה כרת כשהגיע בת ג' ויום אחד שהבת מטמאה בנדה ואפילו ביום לידתה ע"ש ולכאור' קשה דהרי בעינן הרגשה ומנא ידעינן דארגשה וכבר עמד ע"ז בצפנת פענח ותי' דרק אם אינה מרגשת אז הוה רעותא אבל אם לא שייכא בהרגשה לא איכפת לן עכ"ד ולכאור' הכונה דעד כאן לא גזרה תורה דבעי' הרגשה אלא מפני שכן הוא דרך ראי' וא"כ אם לא הרגישה אין כאן כדרך ראייתה ואיננה טמאה דבר תורה אבל קטנה דלאו בת הרגשה היא א"כ דרך ראייתה הוא בלא הרגשה וא"כ טמאה גם כשאינה מרגיש והוא כדברי הפרדס רמונים דבעי' כדרך ראייתה וכנ"ל.

יז] ועצם חידושו של הצפנת פענח דקטנה לאו בת הרגשה היא לא משמע כן ברש"י (דף ג.) שכתב והא איכא שוטה שאינה מבינה להרגיש ע"ש משמע דמרגישה אלא שאינה מבינה בזה ולכאור' ה"ה קטנה הכי הוא, ואפשר דשוטה שאני ובפרט לתי' רמב"ן ותי' הר"א שם דלא מיירי בשוטה גמור אלא בשוטה שאין לה הרגש בראיית דמיה אבל יש לה דעת לישראל ע"ש, ועיין במשנה אחרונה (בפ"ה דנדה) שתי' קושיא הנזכר לעיל דמנא ידעינן דארגשה, דלאו ספק הוא שרובן רואות בהרגשה ורובא דאורייתא, ובין לדברי הצפנת פענח ובין לדברי המשנה אחרונה כל ראייתה דקטנה שיוצאת ודאי מגופה הוי טמאה דבר תורה אי משום דכן דרך ראייתה אי משום דחזקה הרגישה ועיין בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) דמכאן יליף הרמב"ם דחזקת הדם שבא בהרגשה.

ענף ח'

דין ראי' מגופה בקטנה - קינוח בפרוודור וכיו"ב
יט] והנה בגמרא נדה (דף ה.) מני רבי חנינא בן אנטיגנוס היא דאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן חוץ מתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם אין חוששין לה, ופירש רש"י מלוכלכין בדם, ולא ידעה אי אתי מגופה אי לא, אין חוששין לה, ואפילו אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא

למימר עברה ולא אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמין דרבנן נינהו וכי גזור רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזור הואיל ואין בה דמים עכ"ל ודקדק בדברי חמודות (פ"ק) דמתחילת דברי רש"י משמע דדוקא היכא דאיכא לתלות דעברה בשוק של טבחים ולא אדעתה תלינן ומטהרין כתמיה אבל אילו א"א לומר שעבר כגון שלא זזה מתוך ביתה דא"נ מכיון שעל כרחינו צריכין אנו לומר שבא מגופה דטמאה היא ולפ"ז צ"ל דמה שסיים רש"י דכתמין דרבנן ובהא לא גזור הואיל ואין בה דמים הכי קאמר דלא גזור כיון דאיכא למיתלי דאימור עברה ולא אדעתה, אבל יותר נראה לו דרש"י בא להוסיף עוד טעם דאפי' היכא דליכא למיתלי כלל כגון שלא זזה מתוך ביתה נמי לא גזור דכתמים דרבנן ולא גזור בקטנה הואיל ואין דמים מצוין בה ע"ש, ולזה הסכים גם המנחת יעקב בתורת השלמים (סי' ק"צ סק"ג), והסד"ט (סק"ז) הקשה דא"כ למה פ"י רש"י בד"ה מלוכלכין בדם דלא ידעה אי מגופה אתי אי לא הרי לדבריהם אפי' ודאי מגופה וליכא מידי למיתלי בהו ג"כ לא גזרי רבנן [ועיין בסד"ט (סק"ג)] שפי' דשי' רש"י דודאי מגופה בלא הרגשה הוי דאורייתא ולכן פ"י דיש ספק מעלמא ועי' פרדס רמונים בפתיחה (דף יב:) שדחה ראי' זו וע"ע לעיל בענף א' מש"כ בזה] וכתב בסד"ט דבכונה כתב רש"י דמיירי דלא ידעה אי אתי מגופה דרש"י לשיטתו דטעם איסור כתמים הוא דלמא ארגשה ולא אדעתה ואתו בלא הגיע זמנה ליכא האי טעמא ולכן היכא דודאי מגופה אין סיבה להתיר כתמיה משא"כ היכא דאיכא למתלי במעלמא שפיר יש לחלק בין הגיע זמנה דדמים מצויים בה דלא תלי' בתלי' שאינה מבוררת משא"כ בלא הגיע זמנה לראות איכא למתלי טפי דמעלמא אתיא ולא אדעתה וכ"כ השער משפט בשו"ת נחלת אבות (ס"ו) ובפרי דעה (בפתיחה שער ד') אבל לשיטת התוספות דאפי' ודאי לא הרגישה טמאה מדרבנן כדי שלא יבואו להקל י"ל דבלא הגיע זמנה לא גזור כלל ע"ש, וע"ע בלחור"ש (סק"ז) מש"כ בזה.

ובשו"ת רעק"א (סי' פ"א) כתב דמדברי רש"י ליכא להוכיח מידי דהא דהצריך רש"י לפרש דאיכא ספק מעלמא מפני דלענין טומאת מעל"ע בקדשים אף בלא הרגשה טמאה עכ"פ טומאת ערב למאי דקיי"ל מקור מקומו טמא וממילא חיישינן ג"כ למפרע ולכן פ"י רש"י דלא ידעינן אי אתי מגופה או לא, ובהו מתיישב קצת קושיית החו"ד (פ"ק) על הש"ך שדקדק מדברי רש"י דלא גזור כלל בתינוקות אפי' בנמצא על גופה דלא כהב"ח שדקדק מדברי רש"י להיפך דדוקא סדינים מפני דאיכא

בלא הרגשה טמאה מה"ט שהסד"ט הוכיח כן מרש"י ותוס' וע"ז כתב הפרי דעה דלענין הלכה העיקר כרמב"ם ורמב"ן ור"ן וכמו שהוכיח הבינת אדם וכדמוכח ברשב"א והרב המגיד וט"ז וש"ך דכולם ס"ל דבעי' הרגשה מה"ט אבל ראי' בלא הרגשה אינה טמאה דבר תורה ע"ש ואין לזה קשר לדין קטנה שראתה מגופה אם גזרו עליה חכמים או לא, אלא דהראי' שהביא הפר"ד דבעי' הרגשה דוקא מדברי הרשב"א הוא ממש"כ לענין תינוקות דמשמע מדבריו דאפי' ודאי מגופה טהורה וא"כ ע"כ דראי' בלא הרגשה טהורה וכנ"ל ומש"כ משו"ע הרב (סק"ד) הוא ראי' לסתור שביאר דברי הש"ך דקאי על כתמים שבגופה ולא על ודאי יוצא מגופה וגם כתב הטעם דתלי' דעברה או נתעסקה ולא אדעתה כיון דאין דם מצוי בה וכתמים דרבנן לא גזרו וכ"כ בצמח צדק (פס"ד סי' ק"צ) ומש"כ מדברי הלחם חמודות ומנחת יעקב נכון שמשמע כן מדבריהם והגם דגם זה יכולין לדחות וכמש"כ במק"א מ"מ רהיטת הדברים משמע שהבינו דלא גזרו אפי' בודאי מגופה וכן משמע מהפוסקים שהבינו כן דבריהם, ומש"כ לחו"ש בשם תשובת נטע שעשועים הוא ענין אחר לגמרי כמש"כ בפתחא זוטא שם דהיינו היכא שאומרת ברי לי שלא הרגשתי בבדיקת העד אם מהני ואין זה ענין לקטנה כלל ולכן נראה דלענין הלכה אין להקל כלל דקטנה שמצאה דם בפרוזדור ולא הרגישה טמאה והיא חשש דאורייתא דדלמא ארגשה.

כב ומ"מ נוכל לתרץ דברי הסד"ט והפרי דעה ולחם חמודות ומנח"י [הגם דאין כ"כ הכרח מהלחם חמודות ומנח"י ובמק"א כתבתי מזה] שהבינו דאפי' ודאי מגופה ממש טהורה [וגם החו"ד הבין דליכא חשש דאורייתא ורק מדרבנן גזרון] אע"פ דיש לחשוש דלמא ארגשה וא"כ יש כאן ספיקא דאורייתא, ע"פ מש"כ בספר יהושע והובא בילקוט מפרשים שהקשה איך מטהרים כתמי קטנה הא י"ל שהרגישה דקטנה שאני דכיון דאינם רגילות לראות דם המקור ורובא ככולה שאינם רואות דם מקור א"כ י"ל דיש ספק דלמא מן הצדדים הוא דאדרבה יותר יש לתלות בצדדין מלתלות בדם מקור דלא שכיח בקטנות כלל וא"כ הוי ס"ס דלמא מעלמא וא"ת ממנה דלמא מן הצדדים ולא שייך לתרץ כמש"כ הכסף משנה דרוב דמים מן המקור דזה לא שייך בקטנה ע"ש ולפ"ז אף כשהוא ודאי מגופה אע"פ דליכא ספק מעלמא מ"מ י"ל דדעת הפוסקים המקילין ס"ל כיון דדם מגופה לא שכיח וחזקה שאינה רואה לפני שהגיע זמנה תלי' שהוא מן הצדדין ומה שקטנה מטמאה מה"ט י"ל דהיינו בראי' מרובה שאין לתלות בצדדין ודו"ק.

למימר דמעלמא אתיא אין חוששין לכתמיה אבל בנמצא על גופה חוששת לכתמיה ע"ש וכבר הארכתי בכונת דברי הב"ח והש"ך והחו"ד במקום אחר אם נחלקו גם בודאי יוצא מגופה או רק בנמצא על גופה אבל כשראתה מגופה שיוצא דם או שקינחה באותו מקום (שלא בעומק) מודו כו"ע שטמאה מדרבנן עכ"פ ולא אכפיל הדברים.

כג וכתבו הרבה אחרונים דלהלכה פשוט דקטנה שיוצאת דם מגופה טמאה והוא דין תורה דמנא ידענין דלא ארגשה הרי קטנה בת יום אחד מטמא נדה מדין תורה ומבואר ברמב"ם (פ"ד ה"א מאיסור"ב) דקטנה בת שלש ויום אחד שהגיעה לכלל ביאה וראתה דם חייב בועלה כרת שהבת מטמאה בנדה ואפי' ביום לידתה וא"כ כל תינוקת שראינו שיצא דם מגופה יש לנו לחוש דלמא ארגשה ואפי' אומרת שלא הרגישה אטו עדות הקטנה מידי מששא אית ביה וכיון שחזקת הדם שבא בהרגשה מחזקי' לה שהרגישה והגם דהש"ך (בסי' קכ"ז סקל"א) כתב דדבר שהוא בידו הקטן נאמן להתיר או לאסור אבל כל זה במידי דרבנן אבל בדאורייתא אינו נאמן לכן כתבו הרבה פוסקים דבודאי ראתה מגופה טמאה והוא דעת הגרעק"א (בשו"ת קמא סי' פ"א) וחידושי הפלאה (סי' ק"צ סי"ב), [ושם החמיר מטעם זה אפי' בנמצא על גופה דליכא תלי' ע"ש אבל שאר אחרונים חולקים דזה הוי ספק מעלמא מדין תורה] וכ"כ בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ בתנאי וא' אות ב') ובלחו"ש (סק"ו) ובשואל ומשיב (מהדור"ק סי' קנ"ג) ובשו"ת שיירי טהרה (סי' ט"ז י"ז) ובספר מלבושי טהרה ובשו"ת נחלת אבות (סי') וכ"ה ע"פ דברי הצפנת פענח ומשנה אחרונה (הנ"ל).

כד אמנם הסד"ט (סק"ז) והובא בפרי דעה בפתיחה (בשער הג') הבין מדברי הרשב"א שאפי' ראתה מגופה ממש או שקינחה עצמה שלא בעומק לא גזרו על הקטנה [וכמו שהבינו כמה אחרונים מרהיטת דברי הש"ך וחלקו עליו מחמת טעם הנ"ל] וראיתי בטהרת ישראל (אות י"ח) שכתב ואם קטנה הנ"ל מצאה דם בפרוזדור ולא הרגישה המקיל לאחרים לטהרה לא הפסיד עכ"ד והביא שם ביד אליהו (סק"א) דמלבושי טהרה וחו"ד וסד"ט ורעק"א מחמירין בזה כרש"י ותוס' אבל הרמב"ם ורמב"ן ור"ן ובינ"א ורשב"א וט"ז קצ"ב סק"א וכאן ריש סימן וש"ך סק"ג ושע"ה סק"ד ול"ח ומנ"י ולחו"ש סק"ב בשם תשובת נטע שעשועים ופר"ד מקילין עכ"ד ובמחכ"ת לא דק וכנראה שהעתיק מדברי הפתחא זוטא ולא העתיק שפיר, שהוא הבין טעם המחמירין מפני דס"ל כרש"י ותוס' אבל הרמב"ם כו' דזה קאי על קטנה אבל לא עיין בדברי הפרי דעה שממנו העתיק הפתחא זוטא דשם מיירי אם ראי'

לא מהני וחיישי' שהרגישה וטעתה בהרגשת עך וכמה אחרונים הביאו דברי השב יעקב הנ"ל, והמציאות כיום הוא גרע יותר שאינן מרגישות שום דבר אפי' זיבת דבר לח בבית החיצון ואינן יודעות שהגיע וסתן עד שמקנחות עצמן.

והאחרונים נתקשו מאד בדבר זה דמי נימא דנתבטלה תורת נדה דאורייתא וכבר תמה כן במקור חיים (ס) וז"ל וא"כ לשמואל ולפוסקים אחריו דאינה טמאה מן התורה עד שתרגיש ביטל ח"ו אצל כמה נשים נדות דאורייתא ע"ש, ולכן כתבו הרבה אחרונים דבאמת איכא הרגשה רק כיון דנחלשו החושים אינן מבינות להרגיש והוי כשוטה וקטנה דטמאות נדה דאורייתא מפני שחזקתן בהרגשה אלא שאינן יודעות להבחין בזה, ובדרך זה הלכו רוב הפוסקים ויסודי הדברים מובאים בערוך השולחן (סי' קפ"ג סעיף ס"א) ובתורת ש"י (ס) ובשו"ת דברי יציב (סי' פ"ז) [ובסי' פ"א כתב חקרתי מפי נשים והגידו לי שכהיום אינן מרגישות במקור ואינן יודעות כלל מקום המקור וכן בזעזוע הגוף ועקיצה במקור אין להם שום ידיעה וכנראה שנחלשו החושים לגמרי וע"ש (בס"פ"ז) דמה שכתב בערוך השולחן שהבל יפצה פי הנשים נאמן עלי יותר המהרש"ך שלא חקר ח"ו מנשים שהבל יפצה פיהן אך נשתנו הדורות ודבר זה תליא במקומות מקומות ע"ש אך הערה"ש עצמו כתב כבר שאינן משקרות ע"ש], ובשו"ת שבט הלוי (ה"י סי' קמ"ב) וכ"ה דעת כמה פוסקי זמנינו.

ויש עוד מהלך כמו שהזכרתי כבר מדברי הפרדס רמונים וצפנת פענח דבעי' כדרך ראי' ואם דרך ראייתה הוא עם הרגשה אז אי הרגשה הוי שלא כדרך ראי' וטהורה מה"ת אבל היכא שמופקע מהרגשה הוי דרך ראי' בלא הרגשה וטמאה מה"ת גם בלא הרגשה וא"כ אפי' אם נניח דליתא כלל להרגשה מ"מ טמאה מדין תורה.

כד] ואיך שיהי' צריך ביאור דא"כ נתבטלה תורת כתמים דטעם כתמים הוא מדלא ארגשה וכיון שאינה יכולה להבחין בזה הוי תמיד חשש איסור תורה דלמא הרגישה וכש"כ לדרך השני שראי' בלא הרגשה ג"כ טמאה כיון שאינן אצלה הרגשה א"כ כל כתם יש להסתפק בו בחשש ראי' מגופה דהוי דאורייתא, והניחא כתמים שאפשר לתלותן מעלמא א"כ אע"פ שיש ספק הרגשה מ"מ דם ולא כתם אמר רחמנא דכל היכא דהוי ספק מעלמא תלינן ביה אבל כתם שאינן לתלותו בו מעלמא נחושו ביה וה"ה שנתבטלה דין צבעוני ואינו מקבל טמאה ואע"פ שכבר ביארנו באורך דמדין תורה לא חשוב ודאי מגופה אא"כ יודעת בודאי שבא ממנה בהרגשת יציאת הדם מבית

והנה לפי מה שיתבאר לקמן מדברי הסד"ט ולחו"ש דאין דרך לצאת ממקור פחות מכשיעור גריס ותלינן מדין תורה שהוא מן הצדדין גם בקטנה הכי הוא [מיהו י"ל דס"ל למחמירים בודאי מגופה דלענין פחות מכשיעור שבנות ישראל החמירו על עצמן זה גם בקטנה החמירו ובודאי מגופה אפי' מעט דם תהי' טמאה מדרבנן ורק היכא שהוא ספק מעלמא לא גזרו], אך להפוסקים הנ"ל דגם בודאי מגופה לא גזרו משמע דלא גזרו כלל אפי' יותר מכשיעור כל זמן שאינו ראי' מרובה ששוב א"א לתלות בצדדים.

אך מ"מ עדיין אינו מיושב כל הצורך דבחור"ד משמע דאפי' שופעת דם מגופה טהורה מה"ת ורק מדרבנן גזרו ע"ש וקשה הרי איכא חשש הרגשה והוי ספק תורה וע"כ צ"ל דס"ל דהיכא דאומרת שלא הרגישה נאמנת.

ענף ט'

אם יש קולות בכתמים בזמן הזה דליכא הרגשה

כג] בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) הביא תשובת מהרש"ך שכתב שיש הרבה נשים שאינן מרגישות שום הרגשה בעולם עד צאת הדם מגופה [וס"ל התם דזה הוי הרגשה דאורייתא אפי' מרגשת זיבת דבר לח רק בבית החיצון וע' בסד"ט (סי' ק"צ סק"א) מה שהקשה ע"ז ועיין מש"כ בזה בבית אדם (כלל קי"ג) וכן דעת הנובי" (ועיין בשו"ת צ"צ (סי' צ"ז) דאפי' לדעת הנובי" בעי' שיהי' הרגשת הזיבה למעלה סמוך למקור), והחור"ד וש"פ חולקים ואכמ"ל בזה] וכן מצאתי בספר מקור חיים תפארת צבי תלמידו של השב יעקב (בסי' ק"צ תפא"צ סקי"ד) שכתב וכן שמעתי מנשים צדקניות דרוב נשים ורובא דרובא לא הרגישה ביצא דם מהמקור ע"ש [ומשמע שם דגם שאר הרגשות אינן מרגישות] וכ"כ בדרכי תשובה (סי' קפ"ג סק"ו) בשם תשורת ש"י (סי' תנ"ז) [ודברי הדרכי תשובה נעתק מהתשורת ש"י ולא הועתק שפיר ויש ט"ס דמש"כ בשם רמב"ן לא קאי ע"ז אלא הוא המשך מדברי התשובה שם ע"ש והבן מיהו יש רמב"ן ג"כ על דם עלי' ופרוודור בהלכות נדה (פ"ג) שבזה א"א בקיאי בזמן הזה והובא במ"מ (פ"ה ה"ה) ובסד"ט (סי' קפ"ג סק"ד) ע"ש] וע"ע בשו"ת תשורת ש"י (מהדו"ת סי' ק"א בסופו) שכתב ג"כ הכי דנחלשו החושים והדעת ולכן החמיר שם בבדיקת עד אע"פ שאומרת שלא הרגישה דבקל יכולה לטעות בזמנינו שנחלשו החושים [והיינו דאע"פ דבשו"ת נטע שעשועים (סי' כ"א) כתב דבאומרת ברי לי שלא הרגשתי אלא בבדיקת עד מהני וכ"ד כמה אחרונים עי' פתחא זוטא (סו"ס ק"ן) מ"מ עתה שנחלשו החושים

דבנות ישראל החמירו על עצמן היינו כשליכא שום תלי' אפי' רחוקה דודאי מגופה אתי' אע"פ דאפשר שהוא מן הצדדין החמירו אבל היכא דאיכא ספק מעלמא הגם שהוא תלי' רחוקה דממאכולת נמצא כאן אע"פ שאינו מצוי תלי', אבל עדיין לא יתיישב דביותר מכשיעור בנמצא על אינו מקבל טומאה או צבעוני ואין מקום לתלות דבזה איכא דררא דאורייתא דחזקה שבא בהרגשה ולא תלי' בתליות רחוקות אלא היכא דאיכא רעותא לפנינו וכנ"ל וכי נאמר דבשוטה שאינה מבינה להרגיש ליכא דין דמצאה ע"ג אינו מקבל טומאה דטהורה ומ"ט לא אשתמיט אחד מן הפוסקים שיאמר כן אלא ודאי שגם בזה מקילין וצ"ב למה.

והנה הסד"ט שנה ושילש כמה פעמים בספרו יסוד זה וכן בספרו חידוד הלכות (דף נב:) ע"ש אבל בערוך לנר ומי נדה (שם) דחו דבריו וכן בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ד) ובשו"ת צמח צדק (סי' ק"ב) ובשו"ת הר המור (סי' כ"א) ובשו"ת דברי חיים (סי' ל"ט) דגם פחות מכשיעור אמרי' דרוב דמים מן המקור יעו"ש, אך אפי' אם נסמוך על הסד"ט בזה [ובפרט בזמנינו שמצוי מאד רגישות ופצעים באותו מקום מן הצדדין להרבה נשים כידוע] מ"מ ביותר מכשיעור בצבוע ואמק"ט צ"ב.

כה] שבתי וראיתי שהסד"ט עצמו הרגיש בזה דממה שלא חילקו הפוסקים בין פקחת לשוטה שמע מינה דגם בשוטה איכא קולות דכתמים באינו מקבל טומאה ובבגדי צבעונין אע"פ שאינה מבינה להרגיש, ובסד"ט (סקי"ח) ציין למש"כ בסי' קצ"ו ושם לא מצאתי מאומה אך בסי' ק"צ סקצ"ג (ד"ה נחזור לענייננו) עמד בזה [וציין שם למש"כ בתשובת שאלה וגם שם לא מצאתי מאומה] וכתב שם דהא דתלינן מן התורה בתליות רחוקות אינו מפני הרעותא שלא הרגישה דאפי' מסתפקת שמא הרגישה ג"כ הוי כתמים דרבנן ואפי' אין כאן תלי' קרובה לתלות בו כגון במצאה כתם אחר תשמיש דאיכא לספוקי שמא הרגישה וטעתה בהרגשת שמש אינה טמאה אלא מדברי סופרים ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו אע"ג שלא נתעסקה בכתמים איכא למימר עברה ולא אדעתה ולפ"ז כתב דה"ה בשוטה דכיון דלאו ודאי ממקור אתיא דאיכא למימר דמעלמא אתיא ואיכא נמי למימר דשלא בהרגשה אתיא טהורה מן התורה ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו ע"ש אך לא עמדתי על סוף דעתו דהא תברא בצידו שהרי כתב שם הטעם דלא מטמאין מה"ת במצאה כתם אחר תשמיש מפני דטעות לא שכיח כ"כ ולכן לומר שטעתה בהרגשה הוא דבר רחוק ולכן תלי' גם בעברה בשוק של טבחים ולא

החיצון או כשראתה שיוצא מגופה אבל בלא"ה תלי' בתליות רחוקות מאד וכמו שנתבאר, מ"מ כל זה דוקא היכא שעומדת בחזקת טהרה וגם יש לה חזקה שלא הרגישה ועד שאתה תחזיקנה שהרגישה ולא אדעתה נימא שנתעסקה ולא אדעתה אבל הכא דמה שלא הרגישה אינה רעותא א"כ מהיכי תיתי נתלה בדבר רחוק ולא שכיח ולא נחזיקנה בדם מגופה ויש בה דררא דאורייתא, ולפ"ז אפי' בפחות מכשיעור על בגד הסמוך לגופה או קינוח ואפי' צבעוני ואינו מקבל טומאה או כתם הנמצא על בשרה פחות מכשיעור כיון דאין מאכולת שכיחי בזמנינו ויש כאן ספק איסור תורה דחזקת הדם שבא בהרגשה ובטלת תורת כתמים, ואין לומר דמעט דם אע"פ שבא מן המקור אינו כדרך ראי' או אין בו חזקה שבא בהרגשה וכמו שמקצת מן המחברים רוצים ליישב כן כי כבר בטלתי טענה זו מכל וכל וכדלעיל, ואין לומר דאה"נ דנתבטל תורת כתמים ויש להחמיר בו דהא פוק חזי מאי עמא דבר וכל הגדולים שלפנינו הקילו בכתמים ע"פ גדרי ההלכה שבשו"ע ולית מאן דהחמיר בזה, ועוד ראי' מוכחת דא"כ בשוטה שאינה מבינה להרגיש וכי לית בה דיני כתמים ולא עלה על דעת שום פוסק להחמיר על כתמי שוטה באינו מקבל טומאה או צבעוני או במקום דלא שכיחי מאכולת [ובקטנה דלית לה כתמים אין ראי' דכיון דדם אינו מצוי בה תולין בדבר רחוק]. וסתימת הפוסקים בשוטה הוא ראי' חותכת דלא נשתנו בה דיני כתמים וה"ה בזמנינו אלא דצריך ביאור טעם דין זה.

והנה בסד"ט (סי' קפ"ג סק"ד) כתב וכ"ה בלחם ושמלה (סי' ק"צ סקי"ב) דהיכא דאיכא ספק שמא הוא מן הצדדים כגון שלא הרגישה אע"פ שודאי בא מגופה אלא דאיכא לספוקי שמא מן המקור או מן הצדדים ועלי' אם הדם שמצאה הוא מעט פחות משיעור כגריס תלינן שבא מן הצדדים דמלתא דלא שכיחא הוא שיבוא מן המקור דם מועט כזה אלא דבנות ישראל החמירו על עצמן בטיפת דם כחרדל דלא תלי' שהוא מן הצדדים וכ"כ בחת"ס בהגהות שו"ע (סי' קפ"ג) דיש לצרף זאת להתירים אחרים, ולפ"ז היה מקום קצת ליישב דעד שיעור כגריס דלא שכיח שיבוא מן המקור תלינן בשכיח טפי שהוא מן צדדים והוא בכלל דם ולא כתם שאמרה תורה דאע"פ שיש ספק הרגשה מ"מ כיון שיש לתלותו במעלמא שהוא ספק צדדין טהורה מדין תורה אלא דבנות ישראל החמירו אפילו בכל שהוא כל שאין תלי' אחרת שהוא ממאכולת ולפ"ז גם האידנא אפשר להקל בכגד הסמוך לגוף עד כשיעור גריס אע"פ שאין מאכולת מצויין כיון דאין כאן ספק תורה דמדין תורה תלי' שהוא מן הצדדין, ואע"פ

שאשה שהיתה עושה צרכיה דביושבת טהורה דאו מקלחת בריווח ולא הדור מי רגלים למקור אלא יצאו כולם לחוץ ותולין אותו דם דמתחלה היה בספל ולא נבדקה יפה ע"ש הרי דאע"פ שבדקה אמרי' שמא לא נבדקה יפה [אף דאין זה ראי' כ"כ לנידון דידן דהתם בע"כ אינו מן הרחם ממילא בעי' למתלי בדבר רחוק משא"כ הכא, אלא דמ"מ איכא כעין סברא זו דיתכן לומר דלא בדקה שפיר], וכן החזיק בסברא זו בנו"ב (סי' נ"ה) דאפי' בדקה קרקע עולם הוי ספק מעלמא דאימא לא בדקה שפיר ע"ש ומסתבר דהיינו ככהאי גונא דלא בדקה לשם איסור והיתר או לדעת אם תמצא כתם אלא דהוי בחזקת בדוק, ולכן שפיר הקשה החו"ד עליו (בסי' ק"צ סק"ח) דהוי ודאי מגופה דהא באופן דבדקה היטב לדעת אם תמצא כתם טהורה ג"כ לדידן דפסקי' דבעינן הרגשה דוקא ע"ש.

למדנו מזה דמדין תורה תולין בדבר רחוק אע"פ דליתא לטעמא דהרגשה דהא גם בלא הרגשה טמאה לדידהו וה"ה לדידן דאיכא הרגשה אלא דהוי כשוטה וכש"כ הוא דהא רק ספק הרגשה הוא ולא ודאי וא"כ כל שנמצא בקרקע עולם תלי' דלא מיבדק שפיר היכא שהי' בחזקת בדוק ולא בדקה לדעת אם תמצא כתם אבל היכא דבדקה בכונה מכוונת לדעת אם תמצא כתם אף דלהלכה דבעי' הרגשה דוקא גם ככה"ג מטהרי' מ"מ עתה דהוי ספק הרגשה לא נוכל לטהר אלא במידי דהוי רק בחזקת בדוק דבזה י"ל דמה"ת תלי' דלא בדקה שפיר או דאתרמי אח"כ דם ממקום אחר, איברא דעדיין לא יצאנו ידי חובת ביאור גדר זה מתי י"ל דלא נבדק שפיר ואם בקינות או בפ"ד שלובשת בו נמי י"ל דלא בדקה שפיר וטהורה מה"ת ובאינו מקבל טומאה לא גזרו דאפשר דמה שלוקחת בידה ולובשת רמיא אדעתה טפי ולא שייך למימר דלא בדקה שפיר ואע"ג דבגמרא (דף נח.) מוכח דאדרבה גלימא לא מיבדק שפיר כמו קרקע י"ל דמה שלובשת סמוך לגופה יותר רמיא למבדק שפיר שלא תתלכלך וא"כ כל שהוא בחזקת בדוק הוי כודאי מגופה דאיכא דררא דאורייתא שמא ארגשה ולא נוכל לטהר באינו מקבל טומאה וצ"ע בזה אך בפחות מכשיעור בכל ענין יש להקל ע"פ דברי הסד"ט ולחור"ש דלעיל.

והשתא דאתינא להכא י"ל דגם את"ל דלא ס"ל כהך סברא דהסד"ט דאין דרך דם מקור בפחות מכגריס אלא אמרי' רוב דמים מן המקור אפי' בטיפה כחדל מ"מ י"ל דיש לתלות מדין תורה במאכולת אע"פ שאין מצוי היום מאכולת בגופה ובבגדיה מ"מ תולין בדבר רחוק קצת אע"ג דהגוף וגם הבגדים כהיום הוי

אדעתה והוי דרבנן דשפיר יש כאן ספק מעלמא אבל בשוטה שאינה מבינה להרגיש והוא טעות השכיח מהיכי תיתי לתלותו מדין תורה בדבר רחוק שעברה ולא אדעתה וצ"ע, ואולי י"ל דרק בהרגישה הרגשת שמש וכיו"ב דאיכא רעותא דהרגשה לפנינו הצריך לומר דטעות לא שכיח אבל היכא דאין שום רעותא והוא ספק השקול אם הי' הרגשה או לא כגון בשוטה התם תלי' מה"ת במציאות רחוק דעברה ולא אדעתה ומ"מ ההגדרה אינה ברורה דפשוט דעכ"פ בעי' מציאות רחוק שיכול להיות כן אבל אם אין מציאות אפי' רחוק שיקרה כן ורגלים לדבר שממנה בא מהיכי תיתי דמה"ת נעלים עין ונתלה בדבר שלא ע"פ המציאות וצ"ע ג.

כ"ו אך מצאתי קצת פתרון למבוכה זו דודאי בזמנינו אנו לא גריעי ממה דס"ל להשואל בשו"ת מהר"ם לובלין (סי' ובשו"ת שב יעקב (סי' ל"ו) והסד"ט (שם) בדעת רש"י ותוס' דס"ל דודאי מגופה טמא מן התורה אפי' בלא הרגשה וכמו שנתבאר לעיל (ענף א'), וא"כ אפי' אם נניח דכהיום ודאי מגופה הוי מן התורה מאיזה סיבה שיהי' או שחזקתו שבא בהרגשה או מפני שכך דרך ראי' כהיום וכדלעיל מ"מ בבדקה קרקע עולם ומצאה עליה דם טהורה גם לדעת הפוסקים הנ"ל מפני דאמרי' דלאו ודאי מגופה הוא דאימא לא מיבדק שפיר וביאר הסד"ט שם דבריו דמיירי דהיה בחזקת בדוק אבל לא בדקה עכשיו בכונה מכוונת לידע אם תמצא כתם אם הוא מגופה אם לאו דאלי"כ לא תמצא לעולם שתדע בודאי שמגופה היא אפי' במוצאת הכתמים ע"י עד הבדוק לה, וכן מדקדק הסד"ט מדברי מהר"ם לובלין דהא דבדקה קרקע עולם וישבה עליה מיירי שהיה בחזקת בדוק אצלה מכבר ואיכא למימר דאתרמי אח"כ שבא דם מעלמא שהרי לא בדקה עכשיו בכונה מכוונת או דלא בדקה שפיר כיון דלא בדקה לשום כונת איסור והיתר ולכן אין זה נחשב כודאי מגופה ואינו אלא מדברי סופרים ולא גזרו עליה, ובסברא זו אף החולקים על היסוד הנ"ל וס"ל דבעינן הרגשה דוקא מודו דמ"מ הסברא אמת הוא דיתכן לומר דלא בדקה שפיר ואיכא למימר דמעלמא אתי, ואפי' להרשב"א שהבאתי לעיל (ענף א') שביאר דברי הגמרא דמה שאמרו איכא למימר הוא לאו דוקא אלא ודאי מגופה אתיא לא יחלוק על יסוד זה אלא דלשיטתו דס"ל דבעינן הרגשה דוקא וא"כ מיירי הגמרא אפי' בבדקה קרקע עולם בכונה מכוונת לדעת אם תמצא כתם ולשם איסור והיתר בדקה ובכה"ג חשוב ודאי מגופה לכו"ע אפי"ה לא גזרו עליה דאין כאן אלא טומאה דרבנן מפני שלא הרגישה ולא גזרו במידי דאינו מקבל טומאה, וכבר הזכיר המרדכי סברא זו במסכ' שבועות (סי' תשל"ה) שכתב

הבדולחות דברי הסד"ט הנ"ל, וע"ע בסוגה בשושנים ס"ג סקל"א לענין עקירת וסת בשוטה שלא בדקה בעונת הוסת ע"ש. הרי נתרופף קצת גם הוכחה של שוטה שכתבנו לעיל דלאו כו"ע הוא וגם דאפשר שבכה"ג גם הסד"ט מודה וכנ"ל וצע"ג.

פירות הנושרים להלכה:

(א) ראתה על דבר שאינו מקבל טומאה או סדין צבוע אפי' היתה בחזקת בדוק כל שלא בדקה בכונה מכוונת כדי לדעת אם תמצא כתם טהורה אפי' ביותר מכשיעור גם בזמנינו דאינן מבינות להרגיש.

(ב) בבגד הסמוך לגופה או קינוח מבחוץ או פד הנמצא סמוך לגופה ונמצא עליו דם פחות מכשיעור טהורה אפי' בזמנינו דאיכא ספק הרגשה.

(ג) יותר מכשיעור על בגדים הסמוכין לגופה גם אם אינו מקבל טומאה או קינוח בדבר שאינו מקב"ט או בגד צבעוני הסמוך לגופה בזמן הזה שאין בקיאיין בהרגשות לכאורה יש בזה ספיקא דאורייתא וצע"ג.

(ד) ואם לפי ראות עין המורה יש מקום לתלות שהוא מעלמא אף שקרוב ומסתבר יותר שהוא מגופה יש לטהר אפי' ביותר מכשיעור אם הוא בגד צבוע או אינו מקבל טומאה, [אבל על בגד לבן הבדוק טמאה כל שאין תלי' מבוררת וככל דיני כתמים דתלי' רק עד כגריס].

בחזקת בדוקין ממאכולת אך כל שלא בדקה לראות אם אין שם מאכולת אמרי' דאתרמי מאכולת והרגה ולכן לענין הלכה עד שיעור כגריס ועוד אע"פ דאיכא ספק הרגשה כיון דאיכא נמי ספק מעלמא טהורה אך ביותר מכשיעור גריס ועוד בבגדים הסמוכין לגופה צע"ג אם איכא למימר דלא מבדק שפיר או דאתרמי כמה מאכולת בזמנינו שאין מצוי דבר זה ורגליים לדבר דמגופה אתיא ואיכא דררא דאורייתא דשמא הרגישה, וכבר ישבו על מבוכה זו גדולי הדור ונטו להחמיר, ומ"מ רבים מקילים בזה ואע"פ שאין דרכם ברורה לי וכמש"כ, מ"מ דין שוטה הוא קצת הוכחה להלכה זו וראיתי במכתב מהגר"ח גריינימן שליט"א שכבר טען כל הטענות למרן החזו"א ז"ל ולא הועיל לו אך לא ביאר שם מה הי' דעתו ז"ל ובאיזה אופנים הקילו והרי ראינו לגדולי תלמידי החזו"א שהחמירו ולכן לא ברירא לן דעת החזו"א ז"ל ולא ראיתי שום מהלך שיתקרה דעתי העני' בסוגיא זו וראה זה מצאתי עתה בשו"ת מנחת שלמה תניינא (סי' ע"ב) שכתב דאע"ג שגם כתמים של חרשת ושוטה הם רק מדרבנן מ"מ אם בדקו קרקע עולם וישבו עליה ומצאו דם נראה דטמאה מספק וכו' כיון דמחזקי' שהדם ודאי בא בהרגשה, וכן הביא שם מהגהות הגאון מקוטנא ז"ל שבס' יבין דעת בס"י ק"צ ס"י שכתב משמע אפי' בספירת ז' נקיים דשלא בהרגשה אינו סותר ונ"ל דבשוטה וקטנה יש להחמיר עכ"ל [ונעלם מעיניהם

סימן ט"ו

בדין הרגשת זיבת דבר לח ונמצא דם על בגד צבוע

לח כתב בסד"ט (סק"ג) לטהר בלא מצאה כלום דתלינן במי רגלים ע"ש א"כ כמו כן כאן תלינן בהרגשה בזיבת מי רגלים והכתם הנמצא הרי הוא על מקום הצבע וטהורה.

הנה דבר גדול דיבר האדון ז"ל דבהרגשה ומצאה על בגד צבוע דם תלוי באיזה הרגשה שהרגישה דבהרגשת פתיחת המקור יש לטמא ובהרגשת זיבת דבר לח יש לטהר, הנה הדין הזה דבהרגשת זיבת לח ונמצא על בגד צבוע דיש לטהר כתב מקורו ממה שכתב הסד"ט בשם שו"ת שב יעקב (סי' מ"ד) באשה שהיה מתעטשת בכח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה ולא בדקה מיד ואח"כ מצאה בכתונת

[א] כתב בפרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ עמוד קל"א) אם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה חלוקה ומצאה כתם על מקום הצבע נראה דטמאה דאפילו תאמר דהטעם דמטהרינן הכתם שעל מקום הצבע הוא משום דאין מראה הדם ניכר היטב על מקום הצבע עם כל זה לא תלינן מספיקא בהרגשה במראות הטהורות והרי אם הרגישה ולא מצאה כלום הרי היא טמאה ולא תלינן בהרגשה במראות טהורות ומשום דרוב דמים טמאים באשה רק אם מצאה מראות טהורות תלינן בהרגשה במראות הטהורות וא"כ כאן שמצאה מראה אודם על מקום הצבע אפילו תאמר דאין מראה הדם ניכר היטב עכ"ז לא עדיף מלא מצאה כלום וכו' אך כל זה בהרגשה פתיחת המקור אבל אם הרגישה בזיבת דבר

עיטוש בחזוק יש לתלות בזה ואינה טמאה א"כ יש בו כשיעור, ולכן אפי' בלא נתעטשה בחזוק נמי יש לתלות במ"ר, כיון דאין כאן חשש איסור תורה דהרגשה כזו של זיבת לח לא חשיבא הרגשה, ומש"כ (בסק"ג) הדין בנתעטשה בחזוק הוא ע"פ מש"כ השב יעקב בעובדא דידיה שהי' ע"י עיטוש, וכך צ"ל גם לדעת השב יעקב עצמו דהרי פסק בסי' ל"ט ובסי' מ' דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה ויתבאר בעז"ה לקמן.

ג והנה מש"כ בפרדס רמונים דבהרגשת זיבת דבר לח ונמצא על בגד צבוע דטהורה יש בזה רבותא אפי' להפוסקים דלא חשיב הרגשה דסד"א דאפי' נמצא בבגד צבוע טמאה דכיון דהרגישה הזיבה הוי כנמצא בבשרה ולא כנמצא בבגד צבוע קמ"ל דכיון דיתכן דהיא זיבת מ"ר נחשב הדם כנמצא על הבגד וטהורה וכמש"כ לעיל אלא דמש"כ בפרדס רמונים לחלק בין ההרגשות היכא דנמצא דם על בגד צבוע משמע דהוא אפי' אם ננקוט דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה דאורייתא, ג"כ מטהרינן ואפי' היכא דלא נתעטשה בחזוק [והרי הכי ס"ל בפתחי נדה דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה] מ"מ כיון דזיבת דבר לח מצוי לפעמים שיהי' מ"ר תלי' ההרגשה במ"ר ונתייבש והדם הנמצא הרי הוא על מקום הצבוע ודין כתם עליו ובגד צבוע אין בו טומאת כתם, ולפ"ז ה"ה לדבריו היכא דנמצא באינו מקבל טומאה דכיון דתלי' ההרגשה במצוי במ"ר הרי הוא כאילו לא היתה הרגשה לפנינו דאחזוקי איסורא לא מחזקינן, ותלי' שמי רגלים יצא ממנה ונתייבש וטומאת כתם יש כאן ובאינו מקבל טומאה טהורה [ולקמן (אות י')] יתבאר דנראה דבכה"ג מודה דטמאה].

דין מוחזקת במראות טהורות ובדקה ולא מצאה כלום

ד אך מלשון החכ"א (כלל קי"ג דין ג') יש לדקדק דלא נתלה בבגד צבעוני שהרי כתב וז"ל דה"ה נשים שרגיל בהם ליחה לבנה ומוחזקת בזה אפילו הרגישה זיבת דבר לח ולא בדקה טהורה כיון שמוחזקת ורגילה בכך תלינן במצוי עכ"ל וממה שכתב ולא בדקה יש לדקדק דאילו בדקה מיד ולא מצאה כלום טמאה דדוקא בלא בדקה תלינן דודאי אילו היתה בודקת מיד היתה מוצאת ליחה לבנה ותלי' במצוי אבל השתא דבדקה ואיכא רעותא לפנינו שלא מצאה כלום שום ליחה לבנה חיישינן שמא טיפת דם נאבדה וטמאה, וא"כ לפ"ז כל שמצאה דם בבגד צבעוני הרי איכא רעותא לפנינו שמצאה דם ואע"פ שרגילה בליחה לבנה לא עדיף מבדקה מיד ולא מצאה כלום דמטמאינן ותלי' בדם שנאבד כל שכן באיכא דם

כתם קטן פחות מכשיעור שהעלה השב יעקב דתלינן הרגשה זו במצוי במי רגלים ואילו היתה בודקת מיד היתה מוצאה לכלוך של מ"ר ועכשיו נתייבשה כבר והכתם פחות מכגריס תלינן בדם מאכולת והסכימו הפוסקים לדין זה כמש"כ בסד"ט וחכ"א וש"א, והפתחי תשובה (סק"ג) הביא מדברי תפארת צבי חומרא בענין זה ע"ש אך הסכמת אחרונים כפשטות דברי השב יעקב דתלינן במצוי במ"ר בכל ענין וכמש"כ בטהרי' ע"ש, והבין הפרדס רמונים דהך הרגשה שניתז ממנה מי רגלים הוי הרגשת זיבת דבר לח [ולקמן יתבאר אם זה כונת השב יעקב] ולכן כתב להתיר אם הרגישה זיבת דבר לח ונמצא על בגד צבוע.

ב מיהו מדברי השב יעקב משמע דהיינו דוקא בעובדא דידיה שהיתה מתעטשת בכח ומצוי ע"יז שניתז מ"ר אבל היכא שלא נתעטשה בחזוק אלא הרגישה כדרכה שניתז ממנה ולא בדקה מיד ואח"כ מצאה בכתונת דם פחות מכשיעור או אפי' לא מצאה כלום לא תלי' במ"ר, הן אמת דדעת מרן החתם סופר (סי' ק"ג) והובא בפתחי תשובה (סק"ו) דבלא מצאה כלום או מצאה פחות מכשיעור בעד שאינו בדוק או שמצאה על הכתונת פחות מכשיעור דאינה נאסרת היינו מטעמא דס"ל דהרגשת זיבת דבר לח לא חשיבא הרגשה להוציאה מחזקת טהורה כשמצאה כתם פחות מכשיעור מאכולת דזמנינו ולא הוי כהרגשת פתיחת פי המקור ע"ש, אבל להפוסקים דס"ל דהרגשת זיבת לח הוי הרגשה מעליא לטמאה מדין תורה ולכן בלא מצאה כלום טמאה לא מטהרי' זולת כשנתעטשה בחזוק דאז תלינן במצוי שהוא ממ"ר, וכך העתיק בחכ"א והיינו משום דגם הוא ס"ל דהרגשת זיבת לח הוי הרגשה וכדעת מורו הנודע ביהודה ולכן רק היכא שנתעטשה בחזוק אזי תלינן במצוי וה"ה נשים שרגיל בהן ליחה לבנה ומוחזקת בזה דתלינן במצוי כמש"כ בחכ"א שם והובא בפ"ת שם [וכונת השב יעקב יתבאר לקמן (אות ח')].

אבל מדברי הפרדס רמונים משמע דאף בלא נתעטשה בחזוק תלינן במצוי במ"ר כי לא התנה דדוקא היכא שנתעטשה בחזוק, וקשה הרי הסד"ט (סק"ג) קאי על האי עובדא דשב יעקב וא"כ אפשר דס"ל דוקא בכה"ג שעייטשה בחזוק תלינן במצוי, וי"ל דהסד"ט (בסק"א) הרי העלה דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה וא"כ שפיר תלי' במ"ר דכיון דלא הוי הרגשה הוי רק דרבנן ובמצאה על הבגד פחות מכשיעור לא גזרו אע"פ די"ל דבהרגישה זיבת לח הוי ודאי מגופה וטמא בפחות מכשיעור נמי מדרבנן, מ"מ כיון דמצוי לפעמים מ"ר נמי גם בלא

לומר שיצא ממנה דם ונאבד וטפי מסתבר לתלותו בשאר מקרים הגורמים תופעה זו וכמו שמבואר ברמב"ם (פ"ה הי"ז) דהרגשה זו באה מחמת מי רגלים ג"כ ע"ש, והפתי תשובה (סק"ד) כתב ועיין מש"כ לקמן סק"ו בשם תשובת חתם סופר ע"ש, ומשמע מדבריו שהבין דהחתם סופר חולק על זה והוא ממש"כ החת"ס דבהרגשה של פתיחת המקור או נודעזעו אבריה אבדה חזקת טהרתה ולכן בבדקה ונאבד העד או בדקה בעד שאינו בדוק ויש בו דם טמאה אע"פ דאיכא גם מראה טהור יעו"ש ולפ"ז הבין דה"ה בבדקה מיד ולא מצאה כלום, אמנם י"ל דלא דמי דשאני היכא דבדקה מיד ולא מצאה כלום דזה בירור שהרגשה של זעזוע הגוף היה מחמת שאר מקרים המתהוים דכל שאפשר להיות כן מסתבר טפי לתלות בזה מלתלות בדבר רחוק שנאבד טיפת דם מיד וכמו שהעיר הנוב"י בתניינא (סי' ק"ט) שהוא דבר רחוק אלא דבפתיחת המקור על כרחך תלי' שנאבד דרום דמים טמאים והרי נפתח מקורה אבל בזעזוע הגוף דיש לתלותו בשאר מקרים והוכחתו בצדו דבדקה מיד ולא מצאה כלום בה י"ל דגם הח"ס מודה ואין כאן מחלוקת, ובאופן שנאבד העד או שבדקה בעד שאינו בדוק או לא בדקה כלל גם החכ"א יורה להחמיר [אבל בערוה"ש הבין מדברי החכ"א דגם בלא בדקה טהורה]. ועכ"פ נשמע מזה דהיכא דמצוי לתלות בדבר אחר תלינן אפי' בדקה ולא מצאה כלום ולכן הדין נותן דבמוחזקת בליחה לבנה אפי' בדקה ולא מצאה כלום טהורה דתלי' במצוי, דלא חשיבא רעותא במה שלא מצאה כלום דכמו דנתלה דהדם נאבד כן נוכל לתלות דהמראה טהור נאבד.

ו] אלא באופן הנזכר דמצאה דם על בגד צבוע אחר הרגשת זיבת לח שחידש הפרדס רמונים דתלי' במצוי וטהורה עדיין צריך ביאור להפוסקים דס"ל דהרגשת זיבת דבר לח הוי הרגשה דאורייתא הרי איכא רעותא לפנינו ולא גרע מאילו נמצא על עד שאינו בדוק רק מראה טמא דלכו"ע טמאה היכא שהרגישה ואפילו להחולקים על התרוה"ד כמש"כ בשו"ת פנים מאירות (ח"ג סי"ג) דכיון דנמצא דם גרע טפי כש"כ בנמצא על בגד צבוע או אינו מקב"ט שהוא בדוק.

הרגישה זיבת דבר לח ומצאה על עד שאינו בדוק רק מראה טמא פחות מכשיעור

ונקדיים דברי מרנא ורבנא החתם סופר זי"ע שכתב (בס"י ק"ג) דאם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה בעד שאינו בדוק או בדקה ונאבד העד טמאה אבל בהרגשת זיבת דבר לח אפילו יהיבנא ליה להגאון נוב"י ז"ל שהוא

לפנינו אלא שהוא על מקום צבוע או אינו מקבל טמאה כיון דאיכא חשש איסור תורה דהרגשה ורק בלא מצאה שום דם כשבדקה לאחר זמן ולא בדקה מיד דליכא רעותא לפנינו שפיר תלי' במצוי ונתייבש הליחה.

א"א דזה גופא צ"ע מדוע נתלה לחומרא כשבדקה מיד ולא מצאה כלום כיון דמצוי ומוחזקת בליחה לבנה נימא דמראה כשר ה' כאן ונאבד דתלי' במצוי והרי אין כאן שום רעותא, ולכן נראה לפרש דהחכ"א קאי אמש"כ לפני זה מדברי השב יעקב בנתעטש בחוזק ומצאה על הכתונת כתם קטן פחות מכשיעור וע"ז סובב והולך גם הכא דמיירי במצאה דם פחות מכשיעור ולכן נקט ולא בדקה דאילו בדקה ולא מצאה כלום כיון דאיכא רעותא לפנינו שמצאה דם מעט אע"פ שהוא פחות מכשיעור יש לטמאותה אבל כיון שלא בדקה מיד יש לתלות דהמ"ר נתייבש והך כתם ממאכולת ואין כאן רעותא, אבל כשלא נמצא שום דם אע"פ שבדקה מיד טהורה דתלי' במצוי ושהי' ליחה לבנה, ולפ"ז הדרא לדינא דהפרדס רמונים דבנמצא על בגד צבוע דיש לטהרה דתלינן בהרגשה במ"ר שנתייבש והכתם הרי הוא במקום הצבוע.

ה] וראי' לזה דהא מעוברת שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה מיד ולא מצאה כלום כתב המנחת יעקב דטהורה וכתב הסד"ט (סק"א) דכיון שהיא בחזקת מסולקת דמים טפי מסתבר למתלי' להתירה שהיתה מראה לובן וירוק ונימוק או נאבד שכן דרך אפילו במעוברת ומניקה מלמיתלי' בדם עכ"ד הרי דאפי' בהרגשת פתיחת המקור אם מצוי אצלה מראות טהורות כגון מעוברת ומניקה תלי' במצוי אפי' בדקה מיד ולא מצאה כלום והרי הסכים לזה החכ"א (שם) וכן ביאר החזו"א (סי' פ"ט סק"א) וכתב דבכה"ג שרגילה למראות טהורות כו"ע מודי להמנחת יעקב ע"ש, וכתב עוד דבכה"ג שמוחזקת במראות טהורות אפי' אינה מעוברת ומניקה אלא כל אשה שיש לה וסת שלא בשעת וסתה אם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום טהורה דתלינן במצוי במראות טהורה כיון דעתה בין וסת לוסת היא מסולקת מדמים אין חוששין לראיית דם, וכבר קדמו הערוך השולחן (סי' ק"צ סעיף ט') וא"כ מכל שכן בהרגשת ליחה דיש לתלות בזיבת ליחה לבנה אפי' בדקה ולא מצאה כלום.

ועוד ראי' לזה מדברי החכמת אדם (שם דין א') דבהרגשה שנודעזעו אבריה אם בדקה ולא מצאה כלום טהורה שתלינן זו בשאר מקרים עכ"ד וכ"כ בערוה"ש (שם) והסברא בזה כיון דמצוי הרגשה זו גם מחמת שאר מקרים אין מזה ראי' שיצא דם שהרי סברא רחוקה הוא

שאינו בדוק רק מראה טמא מסתבר דבכה"ג טמא וכבר הקדים החתם סופר בתחילת התשובה אם מצאה עליו ליחה לבנה שנוכל לתלות ההרגשה בליחה ההיא ע"ש הרי דבליכא מראה טהור אינו מטהר, ואפילו אם נניח שהח"ס כיון לטהר גם באופן זה היינו אליבא דאמת לפי שיטתו דהרגשת זיבת דבר לח לא הוי הרגשה כלל והוי רק דרבנן ולכן בעד שאינו בדוק אין מקום לטמא פחות מכשיעור מאכולת, אבל לדעת הנוב"י דהוי הרגשה אפי' לפי מה שביאר הח"ס דאינה יוצאה מחזקת טהרתה מ"מ בנמצא על עד שאינו בדוק רק מראה טמא הרי איתרע חזקתה דהרי דם לפנינו והרי הרגישה זיבה ויותר מסתבר לתלות זיבה זו בעד שאינו בדוק מלתלות שנאבד. שו"ר בלח"ו ש (סק"ז) דהבין דברי הח"ס דמיירי במצאה גם מראה טהור וכמש"כ.

[ז] וכבר הסתפק הפתחי תשובה עצמו (סק"ז) לענין מעוברת שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה בעד שאינו בדוק ומצאה בו דם פחות מכשיעור ע"פ מש"כ הפנים מאירות (ח"ג סי"ג) דאפילו להחולקים על התרוה"ד בלא מצאה כלום מ"מ אם מצאה דם גרע טפי אע"פ שאינו בדוק מ"מ איתרע חזקתה ולפ"ז הסתפק הפ"ת דה"ה לענין מעוברת אע"פ שמטהרי' כשנפתח מקורה ולא בדקה וכדעת המנחת יעקב מפני דתלי' במצוי ובזמן שמשולקת דמים מסתבר יותר לתלות במראות טהורות וכמו שנתבאר לעיל מ"מ היינו דוקא דליכא רעותא לפנינו אבל השתא שמצאה דם על עד שאינו בדוק הרי איתרע חזקתה ע"ש וא"כ ה"ה לענין הרגשת זיבת דבר לח להפוסקים דהוי הרגשה אע"פ דבלא מצאה כלום תלי' במצוי מ"מ השתא דדם לפניך איתרע חזקתה ומהיכי תיתי לטהר גם בכי האי גונא.

ביאור דברי השב יעקב

[ח] וראי' גדולה לזה יש להביא ממש"כ בשו"ת שב יעקב (סי' מ"ד) שהובא בפ"ת (סק"ג) בעובדא דאשה שהיתה מתעטשת בכח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה ובלילה בשכבה ראתה למטה בכתונת כתם קטן פחות מכשיעור גריס וכתב כיון שהוא פחות מכגריס אין לחוש כלל כיון דשכיח הרבה בין הנשים שעל ידי עיטוש בכח ניתזין ממנה מי רגלים ואחזוקי איסורא לא מחזקינן ע"ש ומתחלה יש לעמוד על עצם העובדא דלכאור' פשוט שלא חשש כאן משום הרגשת זיבת דבר לח שהרי העלה בסי' ל"ט ובסי' מ' שהרגשת זיבת דבר לח לא חשיב הרגשה וא"כ יש לבאר איזה חשש איסור תורה יש כאן שמחמת זה הסתפק

הרגשה דאורייתא מ"מ היינו שאם ראתה דם ע"י הרגשה כזו חייבים עליה כרת אבל שיהי' הרגשה כזו מוציאה מחזקת טהרתה שלה עד שנאמר שאם נאבד העד או שאינו בדוק תהיה בספק טומאה זה לא אמרי' וא"א לאמרו כלל דכיון דהני נשי דידן רוב ימיהם מרגישים זיבת דבר לח ואיננו דבר חידוש אצלה כמו פתיחת המקור והרי אשה בחזקת טהרה עומדת בין וסת לוסת ואיה חזקת טהרתה ע"ש, [הנה אע"פ שכתב דלו יהיבנא ליה להנוב"י לא התכון לחשוש לזה אלא לרבנותא קאמר כן שהרי החליט בכמה מקומות דלא מיקרי הרגשה ובסי' קנ"ג שכתב באותו שנה ער"ח אלול תקע"ב כתב שכן הוא מורה הלכה למעשה ושכן קיבל ממורו הגאון רבי נתן אדלר זי"ע, ובשנת תק"ס כבר שלח לרבו לברר דעתו בזה והוא בתשובה (סי' קס"ז) ע"ש] ויש לי כאן הרהורי דברים דקשה ממנ"פ אם זיבת דבר לח חשיבא הרגשה אפי' לא מצאה טיפת דם תהי' טמאה ואם לא חשיבא הרגשה אפי' מצאה דם אין כאן רק טומאה דרבנן עד שתרגיש בבשרה, ועל כרחך צריך לומר דהכי פירושו דהחתם סופר כתב כן לשיטת הנוב"י דחשיבא הרגשה ומ"מ ס"ל דגם לדעת הנוב"י דינא הכי והטעם כיון דנשי דידן רוב ימיהם מרגישים זיבת דבר לח א"כ א"א להוציאה מחזקת טהרתה מכח הרגשה זו רק אם תמצא דם הוי בירור דהרגשה זיבה זו היא מהדם אבל כל זמן שלא נמצא דם עומדת בחזקת טהרה גם לדעת הנוב"י היות שהוא מצוי מאד וברוב ימיהם מרגישים זאת, ולכן בנאבד העד או בלא בדקה כלל או בדקה בעד שאינו בדוק ונמצא עליו מראה טמא ומראה טהור בכל אלו נשארת בחזקת טהרתה ותלינן במצוי שהוא מראה טהור.

אך מה שקשה לי הוא ממה שכתב הפתחי תשובה (סק"ז) כשהביא דברי החת"ס וסיכם דבריו וכתב ולכן אשה שהרגישה זיבת דבר לח ובדקה וכו' ואפילו אם לא מצאה עליו כלל מראות טהורות רק אלו הטיפי דמים אינה טמאה וכו', הנה לשון זה אינו מדברי החתם סופר אלא ממה שסיכם הפ"ת מדבריו, והנראה שהפתחי תשובה למד כן ממה שסיים החת"ס שם דין השני בדקה עצמה בעד שאינו בדוק ואפי' ע"י הרגשת זיבת דבר לח אע"פ שגם דינו בשיעור מאכולת מ"מ אינני מטהר אלא בשיעור מאכולת קטן שבזמנינו וכו', הרי שעד שיעור מאכולת שבזמנינו מטהרים בעד שאינו בדוק אפי' הרגישה זיבת דבר לח, אך לכאור' אינו מוכרח כי יתכן שהח"ס סובב והולך בנידון השאלה שיש מראה טמא וטהור על העד שאינו בדוק ובכה"ג כתב החתם סופר שיש להקל עד כשיעור מאכולת אבל בנמצא על העד

רגלים או מראה טהור טמאה דליכא למימר שנתייבש שעדיין אין שהות שיתייבש וכיון דלא נמצא לחלוחית מי רגלים תולין דהי' הרגשת פתיחת המקור דכיון דדם לפניך אע"פ שהוא פחות מכשיעור ויש לתלות במאכולת לא אמרי' כן אלא איתרע חזקתה ולא תלי' במצוי אלא מחזקי' איסורא שהי' הרגשת פתיחת המקור וטמאה, וא"כ ה"ה לענין מש"כ הח"ס בנדון הרגשת זיבת דבר לח ונמצא על עד שאינו בדוק רק טיפי דמים לדעת הנובי"י דחשיב הרגשה אפי' את"ל כסברת הח"ס דאינה מוציאה מחזקת טהרתה כשלא בדקה מיד או נאבד העד או בנמצא על עד שאינו בדוק מראה טהור וטמא יחד מ"מ בנמצא רק מראה דם טמאה וא"כ ע"כ צ"ל או דהח"ס מיירי דנמצא גם מראה טהור וכנדון השאלה או שהוא לשטתו דהרגשת זיבת דבר לח לא חשיבא הרגשה, ומוכח מכל זה דאם הרגשת זיבת דבר לח חשיבא הרגשה ונמצא רק טיפת דם על עד שאינו בדוק או על בגד צבוע ואמק"ט וכל שכן אם נמצא יותר מכשיעור על בגד צבוע או אינו מקבל טמאה דטמאה.

הרגישה ונמצא מראה טהור ומראה טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע

ט] ועוד אני אומר דאפי' אם תמצא לחלוחית מי רגלים וגם תמצא דם יותר מכשיעור על בגד הצבוע או אינו מקבל טמאה דיש לטמאה דהרי עד כאן לא כתב השב יעקב לטהר אלא בנמצא פחות מכשיעור וכמש"כ בטעמא דמלתא דאם לא נתלה הטיפי דמים במאכולת יצא מזה חומרא גדולה דהואיל וכמה נשים מרגישין ממש רובן ככולן שיצא מהם ליחה פעמים מעט מי רגלים ופעמים ליחה לבנה שקורין שלי"ם וא"כ הואיל שאין שעה שאין עליה כמה טיפות דם מאכולת הוי כולן טמאין אלא ודאי הואיל שיש לתלות אותו הרגשה במי רגלים או בליחה לבנה לא מחזק לן רעותא הואיל דהטיפין אלו שהם פחות מכשיעור שנמצא בחלוקה אין ראי' מהן כלל הואיל דשכיחי תמיד ע"י מאכולת עכ"ד אבל כשנמצא דם יותר מכשיעור שאין כאן תלי' במאכולת וע"כ דמגופה אתיא וכיון דהרגישה זיבת דבר לח הרי איכא רעותא לפנינו שמצאה דם ומה מהני מה שמצאה ג"כ מראה טהור הרי גם מראה טמא ובשלמא אם לא ארגשה כלל כיון דהוי רק דין כתמים הרי לא גזרו בכגד צבוע אבל השתא כשארגשה ונמצא מראה טהור וגם מראה טמא שהוא ודאי מגופה הוי כהרגשת פתיחת המקור ונמצא מראה טהור ומראה טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע בדוק דלכאו' נראה דטמאה דאף אם מראה

שא"א לתלות דם הכתונת במאכולת, ואולי ההרגשה בשעה שניתזו המי רגלים דומה להרגשת פתיחת פי המקור שהרגישה איזה צער כעין עקיצת מי רגלים ומסתפקת בזה שמא מן המקור או ממי רגלים, אך בהמשך התשובה שם כתב דאם לא נתלה הטיפי דמים במאכולת יצא מזה חומרא גדולה דהואיל וכמה נשים מרגישין ממש רובן ככולן שיצא מהם ליחה פעמים מעט מי רגלים ופעמים ליחה לבנה שקורין שלי"ם וא"כ הואיל שאין שעה שאין עליה כמה טיפות דם מאכולת הוי כולן טמאין לפ"ז דהואיל די"ל דגם טיפין אלו יצאו באותה הרגשה אלא ודאי הואיל שיש לתלות אותו הרגשה במי רגלים או בליחה לבנה לא מחזק לן רעותא הואיל דהטיפין אלו שהם פחות מכשיעור שנמצא בחלוקה אין ראי' מהן כלל הואיל דשכיחי תמיד ע"י מאכולת עכ"ד ולכאו' משמע מזה דכונתו להרגשת זיבת דבר לח דאילו מיירי בהרגשה גמורה של פתיחת המקור ודאי דטמאה אף בלא מצאה כלום וכהתרומת הדשן שהביא בתחי' דבריו והסכים עמו דבבדקה מיד ולא מצאה כלום דטמאה וכש"כ בלא בדקה מיד דבהרגשה גמורה טמאה לכו"ע וע"כ דמיירי מהרגשת זיבת דבר לח וא"כ צ"ב מה ראי' מביא מהרגשת זיבת דבר לח הרי ס"ל דלא הוי הרגשה, ואולי כונתו דאפי' את"ל דחשיב הרגשה מ"מ ע"כ בכה"ג נטהר דנתלה במצוי שהוא מי רגלים או ליחה לבנה ואחזוקי איסורא לא מחזקי' וא"כ ה"ה בכה"ג בעיטשה בחזקת תלי' במצוי שלא הי' הרגשת פתיחת המקור אלא הרגשת מי רגלים. [ואפשר דמזה למד הפרדס רמונים בדעת השב יעקב דאפי' אם הרגשת זיבת דבר לח חשיבא הרגשה תלינן במצוי שהוא מי רגלים או ליחה לבנה וגם למד מזה דלאו דוקא עיטשה בחזקת ואדרבה בסתם הרגשה זיבת דבר לח תלי' במצוי והרבנותא הוא אפי' בעיטשה בחזקת די"ל דהוא הרגשת פתיחת המקור אפי' תלי' שהוא הרגשת זיבת דבר לח ותלינן במצוין שו"ר בצמח צדק פסקי דינים בקונטרס אחרון (א"ק) שהבין כן דברי השב יעקב.

ולמדנו מדבריו דהרגשה בשעת העיטוש שניתזין מי רגלים לפי דעתה ומסתפקת בזה אינה מוציאה אותה מחזקת טהרתה ויש לתלות דהמי רגלים נתייבש והדם הנמצא בכתונת תולין במאכולת, ונראה דה"ה בבדקה מיד ולא מצאה כלום לא מראה טמא ולא מי רגלים ומראה טהור דג"כ טהורה דכיון דמצוי שהוא הרגשת מי רגלים אחזוקי איסורא לא מחזקי' ואין בכח הרגשה זו להוציאה מחזקת טהרתה ואמרי' דמי רגלים נאבדה, אבל אם בדקה סמוך להרגשה זו ונמצא על הכתונת דם פחות מכשיעור מאכולת ולא נמצא זכר למי

למימר דנחשב כלא מצאה כלום דהא דם לפניך ובנוגע לדאורייתא לא אמרי' שהוא דם טהור דרוב דמים מן המקור טמאין.

פירות הנושרים להלכה:

(א) אשה שהרגישה זיבת דבר לח ורגילה לראות מראות טהורות [וכן הוא ע"פ רוב כמשי"כ השב יעקב וחת"ס] אין צריכה בדיקה וטהורה.

(ב) ואם בדקה ולא מצאה כלום טהורה.

(ג) הרגישה זיבת דבר לח ובדקה בעד שאינו בדוק ומצאה מראה טמא פחות מכשיעור אם נמצא עליו גם מראה טהור טהורה ואם לאו טמאה.

(ד) במה דברים אמורים שבדקה העד מיד אבל בדקה את העד לאחר זמן באופן שאפשר לתלות שהי' מי רגלים ונתייבש טהורה.

(ה) הרגישה זיבת דבר לח ובדקה הכתונת ונמצא עליו דם פחות מכשיעור אם נמצא עליו גם מראה טהור או לכלוך מי רגלים טהורה ואם לאו טמאה.

(ו) במה דברים אמורים שבדקה הכתונת מיד אבל בדקה הכתונת לאחר זמן רב באופן שאפשר לתלות שהי' מי רגלים ונתייבש טהורה.

(ז) הרגישה זיבת דבר לח ונמצא דם יותר מכשיעור על בגד צבוע או אינו מקבל טומאה אפילו נמצא עליו גם מראה טהור טמאה.

(ח) אך כל זה בהרגישה זיבת דבר לח ממקור אבל הרגשת זיבת לח בבית החיצון וכשי"כ הרגשת לחות בעלמא מבחוץ לא הוי הרגשה ותלינן הזיבה במי רגלים [ואם בדקה הכתונת מיד ונמצא רק מראה טמא אם דינו כנמצא על הגוף כיון שהרגישה זיבת לח בחוץ או דינו כנמצא על הבגד ובצבוע ואמק"ט טהורה יתבאר בס"ד במק"א].

דם שעל מקום הצבע אפשר דאינו מחמשה דמים הטמאים כיון שאינו ניכר מראיתו מ"מ הספק לפנינו עומדת דלמא דם טמא הוא ורוב דמים מן המקור טמאים הם ומה מוסיף לנו במה שגם נמצא מראה טהור כיון שהכל הוא מן המקור ויש כאן הרגשה דאורייתא וספק דם ואפי' לדעת הנוב"י (סי' קי"ח) דהרגשה דתרוה"ד הוא רק ספק דאורייתא היינו בלא מצאה כלום אבל הכא שמצאה ואינה יודעת אם הוא דם או לא הרי רוב דמים טמאים ולכן נראה דה"ה בהרגשת זיבת דבר לח להפוסקים דס"ל דהוא דאורייתא אפי' תמצא מראה טהור כיון דנמצא מראה טמא או ספק טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע טמאה.

[י] והפרדס רמונים שכתב להקל בזה נראה שדעתו דמציאת דם על בגד צבוע לא חשיב רעותא כלל כיון דאינו ניכר שהוא דם והוי כלא מצאה כלום ולכן בהרגשת פתיחת המקור שעצם ההרגשה מוציאה מחזקתה טמאה עד שיתברר טהרתה ולכן אפי' נמצא על בגד צבוע ואפשר שאינו דם מ"מ כיון שא"א לברר טמאה מספק אבל הרגשת זיבת דבר לח שאינה מוציאה מחזקתה אינה טמאה עד שיתברר שהוא דם וכיון שנמצא על הצבוע שא"א לברר שהוא דם הרי היא בחזקת טהרה, ולפ"ז פשוט דהוא ז"ל מודה דבנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה שטמאה כיון שנתברר שהוא דם הרי זה מוציאה מחזקתה, אבל אחר נשיקת עפרו והגם שאני שותה בצמא דבריו בכל מקום הנני תלמיד הדין לפניו בקרקע דעד כאן לא אמרו שמציאת כתם בבגד צבוע אינו מטמא משום כתמים כיון שאין ניכר בו מראה דם גמור היינו דוקא במקום דליכא הרגשה דכיון דלא הרגישה ואין כאן ספק דאורייתא אלא דחכמים גזרו עליה משום כתם ובבגדי צבעונין לא גזרו אבל הכא דיש הרגשה לפנינו אלא שאין ההרגשה מוציאה מחזקת טהרתה דיש לתלות במראה טהור המצוי דהיינו מי רגלים אבל כשיש דם לפנינו הרי הדם מוציאה מחזקת טהרתה וכיון דאיכא הרגשה ליכא

סימן ט"ז

בדין כתמים בבגד הבעל

לאחר התשמיש אין לו דין כתם ע"ש והגם שלא הביא שום ראיה לדבריו ומסביר דנפשיה העלה חידוש זה מ"מ הסכימו לדבריו הפוסקים הסד"ט (סקי"א) וחכ"א (כלל קי"ג

בפתחי תשובה (סי' ק"צ סק"ב) הביא בשם הפנים מאירות (ח"ב סי' קכ"ז) דחידש דדוקא בבגד האשה גזרו על הכתמים אבל אם נמצא בבגד האיש ואפילו על חלוקו

ואפשר דבזה גם להשו"ע הרב לא מהני אפי' באופן דלבשו הבעל קודם דרך לענין נכרית שאינה נאמנת לומר שלא עברה אמרי' עברה אבל לענין בעל מהיכי תיתי לומר שמא עבר.

וראי' לזה מדברי הפנים מאירות עצמו (סי' ק"ע) והביאו הסד"ט (ריש ס"ק ס"א) שנשאל באשה שלבשה כתונת בעלה לאחר שפשט אותו וזרקו בין כלים המוכנים לכביסה ואח"כ בדקה הכתונת של בעל שלבשה ומצאה בו כתם והעלה להקל מפני דהיות שזרקו בין הכלים המוכנים לכביסה הוי כלקחה עד המזדמן לה בבית שהזכיר הרשב"א דאפילו קנחה עצמה בעד זה ליכא מאן דמטמא אפי' משום כתם ע"ש הרי דלולא שזרקו למקום מלוכלך הי' מטמא משום כתם אע"פ שהוא עצמו ס"ל דלא גזרו כתמים בבגד האיש, הרי דבלבשה חלוקו של בעלה אית ביה משום כתמים ומה שלא גזרו בבגד האיש הוא כשהבעל לבד הי' לבוש בו, דאע"פ דליכא שום תלי' במעלמא ורק ממנה יכולה להגיע טהורה דל"ג בבגד האיש.

ומה שהקשה בשו"ת עמודי אור (סי' נ"ט) מתוספתא נמצאת על חלוק בנה השוכב בצדה הרי זו טמאה מפני שמתהפך יש לתרץ בפשיטות דמיירי בחלוק בנה שמתכסה בו בלילה וכמו שהי' דרכן להתכסות בהן בלילה וכמבואר (לקמן סי' ד' וס"ז) דהיתה פושטתו ומתכסה בו וכו' אלמא דהיה מנהגן לכסות בחלוקיהן ומיירי שבנה השוכב בצדה התכסה בחלוקו וקמ"ל שאם נמצא בו כתם טמאה מפני שהחלוק דינו כסדין העליון המבואר (לקמן ס"ג) לענין ג' נשים דכולן טמאין מפני שהוא עשוי להתהפך אילך ואילך ה"נ אע"פ שבנה התכסה בו מ"מ דרכו להתהפך וזה מש"כ בתוספתא מפני שמתהפך ר"ל שהחלוק מתהפך והוי כבגדה ודינו כסדין שאיש ואשתו ישנים עליו דפשיטא דטמאה משום כתם וכנ"ל [וכדמוכח נמי בפתחי תשובה (לקמן סק"לא) בשם הסדרי טהרה דאם בעלה שואף אבק הטאבא"ק דיש לתלות בזה כששוכב עמה על הסדין אבל בלא"ה טמאה אע"פ שגם הבעל שכב שם כיון שהיא גם שוכבת שם טמאה וזה פשוט] ונמצא לפ"ז חידוש לדינא לענין ג' נשים שאע"פ שכל אחת מהן יש סדין מיוחד שמתכסית בו מ"מ כולן טמאות דדרך הסדינים להתהפך אילך ואילך וצ"ע לדינא די"ל דדוקא בחלוק אחד כל אחת מושכתו והדרך להתהפך משא"כ ביש לכ"א סדין או חלוק מיוחד אין דרכו להתהפך, והך דחלוק בנה י"ל דמיירי במתכסין שניהן האם ובנה באותו חלוק אלא דנמצאת במקום שבנה מתכסית בו ולכן נקט התוספתא נמצאת על חלוק בנה

דין ד') וצמח צדק (פס"ד ס"ה) ופרדס רמונים (דף קע"ה) וכ"כ בשו"ת מהרש"ם (סי' קכ"ג) בשם הדברי חיים דצוה להורות לקולא אלא דבפתחי תשובה הביא בשם בעל עמודי אור שהקשה ע"ז מתוספתא וכן הקשה בלחור"ש (סק"ד) ובפתחא זוטא הביא גם משו"ת בית שלמה (סי' בהג"ה) בשם שו"ת הר המור ובית מאיר שתמהו ע"ז יעו"ש, וכן תמה בזה בהגהות מצפה שמואל על התוספתא (פ"ו הי"ב).

ובפתחא זוטא רצה לתרץ דכתם בבגד האיש לא גרע מקטנה דאמרי' עברה ולא אדעתה ה"נ י"ל דהבעל עבר בשוק של טבחים ולא אדעתיה והתוספתא מיירי באופן שאין לחוש לדלמא עבר דבנה היונק משדי אמו מיירי וכל אדם ככה"ג דליכא להסתפק דלמא עבר בשוק של טבחים ועוד כתב די"ל דהתוספתא מיירי דנמצא על גוף בנה כפי הגירסא ישנה בתוספתא ובכה"ג א"א לתלות בשוק של טבחים דא"כ על חלוקם נמי איבעי לאשתכוחי ולכן א"א לתלות בהם משא"כ הפנים מאירות מיירי בנמצא על חלוקם ובכה"ג תולין בבגד הבעל שעבר בשוק של טבחים כיון דלא רמיא עליה להזהר מכתמים יעו"ש. ולפ"ז בנמצא על כתונת לילה של הבעל דודאי לא עבר בשוק של טבחים עמו טמאה, אבל זה אינו מפני דה"ה די"ל נתעסקה בכתמים ולא אדעתיה, והפת"ז לא קאמר אלא באופן דלא שייך שום תלי'.

ולענין ד' נראה דקושיא מעיקרא ליתיה דהנה זה נראה פשוט דאשה השוכבת על בגד בעלה או לבשה בגד בעלה ואח"כ מצאה בו כתם דלית ספק דטמאה לא מבעיא לפי מה שכתב הסד"ט (סק"א) דסברת הפנים מאירות דכיון דנמצא בשלו ולא נמצא בשלה תלינן דמעלמא אתיא אע"ג דלא עבר בשוק של טבחים אמרי' עבר ולא אדעתיה או דנתמעכו כמה מאכולת זא"ז דזה לא שייך למימר הכא שהרי לבשה חלוקו והוי כנמצא על שלה ג"כ, אלא דגם הפתחא זוטא יודה בזה דפשיטא דאין לומר דבגד הבעל דינו כבגד שאינו בדוק ואפי' נבדק מתחלה היטב כיון דלא רמיא עליו להזהר לא לעבור בשוק טבחים אמרי' שמא עבר ולא אדעתיה זה אינו דהרי מבואר לקמן (ס"מ"א) דהשאלתו חלוקה לנכרית שעדיין לא ראתה טמאה ולא תלינן שעברה בשוק של טבחים אע"פ שהוא מלתא דלא רמיא עליה דנכרית, ואפי' למש"כ בשו"ע הרב (סק"א) דמיירי שידוע שלא עברה היינו לשיטתו דבנולד הספק לפני הלבישה אמרי' ספק עברה ומהני אבל בלבשה ישראלית קודם ואח"כ השאלתו גם לדעתו לא אמרי' ספק עברה, וכש"כ להלכה דרוב הפוסקים הסכימו דלא אמרי' ספק עברה בכל ענין א"כ פשיטא דלענין בגד הבעל ג"כ לא אמרי' ספק עבר

דר"ל בצד חלוק בנה במקום שהוא מכוסה בו ומ"מ טמאה מפני שמתהפך.

וראיתי בעמודי אור שגירסתו בתוספתא הי' מפני שמתהפכת ופי' שיתכן שתתהפך וישמט חלוקה מכנגד יציאת הדם לכך נפל הדם על חלוק בנה ע"ש ולענ"ד אפי' לגירסתו א"צ לזה אלא דהכונה פשוט דהנה מבואר (לקמן ס"ג) לענין ג' נשים דיש נפק"מ בין משולבות לאינן משולבות דבמשולבות כולן טמאות, ונראה פשוט דבמשולבות דמבואר בשו"ע דנמצא דם תחת אחת מהן כולן טמאות הוא לאו דוקא תחתיהן אלא אפי' נמצא על גוף או חלוק של אחת מהן כולן טמאות כיון דדרכן להיות משולבות ונהראוני שבהגהות חשק שלמה על המחזה"ש (סוף סי' ק"צ) כבר עמד על המחקר בזה] והא דנקט תחת אחת מהן, כי בנמצא על גופן או חלוקן של אחת מהן אותה שנמצא עליה, לפעמים טהורה כגון שנמצא על אורך שוקה מבחוץ או על חלוקה למעלה ממקום התורפה וכיו"ב אבל בנמצא תחת אחת מהן כולן טמאות בכל ענין, אבל בשאינן משולבות ונמצא דם תחת האמצעי דכולן טמאות הוא דוקא תחתיה אבל בנמצא על גופה או חלוקה היא טמאה וכולן טהורות מפני שאין דרכן להתהפך ולא עוד אלא אם נמצא על האמצעית באורך שוקה מבחוץ גם היא עצמה טהורה דודאי לאו ממנה היא והשאר טהורות דלא חיישינן לגופן שמא תתהפכנה מתוך שינה להיות משולבות ומ"מ בזה יש להסתפק דשמא נאמר דבכה"ג יש לחשוש שמא נתהפכו כעין מה שהסתפק בפרי דעה שם ואף דספיקת הפר"ד מבואר להדיא ברמב"ן בהלכותיו דלא חיישינן יעו"ש מ"מ הכא יש להסתפק ואכמ"ל. ועכ"פ אתי שפיר דברי התוספתא דכיון דדרכה להיות משולבות כששוכבת עם בנה ומתהפכת לכן בנמצא הדם על חלוק בנה וה"ה על גוף בנה טמאה דדינו כג' נשים משולבות כיון שדרך האם להתהפך כששוכבת עם בנה וה"ה עם כל אדם כיו"ב.

ונמצא לדינא דברי הפנים מאירות ברורין וקיימין דגם הוא מודה בכה"ג שהאשה שוכבת על חלוק בעלה או מתהפכת על חלוקו דטמאה ולכן באופן שהתהפכה ושכבה על כתונת בעלה אע"פ שבעלה הי' לבוש בו טמאה אם הי' חלוק הבדוק או ישבה על כתונת בעלה אע"פ שהבעל הי' לבוש בו טמאה וכן הדין כשהבעל שוכב עליה עם בגדיו ונמצא עליו כתם באופן שאפשר שיגיע ממנה טמאה דמה נפק"מ יש בין לבשה כתונת בעלה לאחר שפשטתו או לבשו ביחד כגון סדין שישנו יחד עליו א"נ שמתכסין שניהן יחד לבין ששכב הבעל עליה בבגדו בעוד שהוא לבוש בו וזה ממש דין

חלוק בנה שאע"פ שהוא לבוש בו טמאה מפני שמתהפכת עליה להיות משולבות, דכל כה"ג בכלל בגדי אשה הן, ולא התיר הפנים מאירות אלא באופן שנמצא עליו כתם באופן שלא התהפכה עליו אלא שכב בצידה ונמצא על בגדו דבכה"ג בכ' נשים כשאחת מהן אינה מוחזקת לראות כגון מעוברת או זקניה הי' מקום לומר דהשני' טמאה דאע"פ שאין דרכו להתהפך מ"מ שמא נשמטה מהחלוק קצת אבל בבגד האיש בכה"ג טהור, ועוד אפי' אם נאמר דבכ' נשים לא מטמאי' דדוקא תחת הסדין אמרי' דמתוך שינה דוחקות זו את זו ונכנסה למקום חברתה [אם לא שחלוקה רחבה מאד] ולכן בכה"ג אין רבותא דלא מטמאין לבגד האיש דגם באשה כהאי גוונא טהורה מ"מ איכא רבותא בנמצא על בגד האיש שתמא דאע"פ שדרכן ליגע בו כדלקמן סי"ט ויש לחוש שבא ממנה לא גזרו בבגד האיש או שלבש הבגד אחר תשמיש ונמצא עליו כתם דבכה"ג טהורה דלא גזרו על בגד האיש, ונתבאר במק"א אם נקרא מחזיקין ממקום למקום בכהאי גוונא].

ויש להעיר עוד במש"כ הפתחי תשובה בסוף דבריו אם לא שקינח עצמו בו דאז האשה טמאה, ואינו מבורר כל הצורך דודאי בקינח בכתונת שלו ג"כ אינה טמאה לפמש"כ הסד"ט דכיון דנמצא על שלו ולא בשלה תלי' בבגד האיש דמעלמא אתי' יעו"ש והפנים מאירות לא כתב אלא בקינח עצמו בעד שהכין לקנח בו אחר תשמיש דנמצא על שלו טמא יעו"ש וכ"כ בסד"ט (סי' קפ"ז סק"ג) ובפרדס רמונים (דף קע"ה). אך מ"מ נראה דהדין עם הפתחי תשובה וכו"ע מודו בזה דהרי מיירי בכתונת הבדוק אלא דבכתמים לא גזרו על בגד האיש מהך סברא דנמצא בשלו ולא בשלה מסתברא יותר דמעלמא לכן בכתמים דרבנן לא גזרו חז"ל כיון דבאמת לא רמיא עליו כ"כ להזהר ואפשר דאפי' בליכא תלי' מעלמא ג"כ לא גזרו דלא פלוג חכמים מיהו בקינח אחר תשמיש דהוא חששא דאורייתא בכה"ג אזלינן בטר עיקרא דדינא דהיות שהוא חלוק הבדוק אינו יוצא מחזקתו בספק עברה לכן בקינח בכתונת שלו אחר תשמיש טמאה אם נמצא יותר מכגריס. [אבל פחות מכגריס טהור אפי' במשוך ועי' חו"ד חידושים (סקל"ז) ומה שכתבתי שם, אבל בזמנינו שאין מצוין מאכולת אפי' פחות מכגריס טמאה כיון שהי' בדוק לו]. ובאמת בבית מאיר תמה מאד ע"ז דאם נמצא בכתונת מכוון נגד האבר מה בכך שלא קינח עצמו בכונה ומה לי אם קינח עצמו בכונה בהכתונת דטמאה ומה לי אם נתקנח מאליו, והבו דלא לוסוף עלה ובקינח בכתונת גם להפמ"א טמאה. והא דנקט הפנים מאירות שהוכן עד

מהכתונת אלא באופן שיודעת ודאי שהכתם שעל הכתונת הוא מעלמא וכיין דליכא בירור טמאה.

פירות הנושרים להלכה:

(א) נמצא כתם על בגד האיש טהורה.

(ב) במה דברים אמורים שלא שכבה או ישבה על הבגד אבל שכבה או ישבה אפי' בעוד שהוא לבוש בו וכש"כ בלבשה כתונת בעלה או סדין שאיש ואשתו ישנים בה ונמצא כתם יותר מכשיעור טמאה.

(ג) נמצא כתם על גופו דינו כנ"ל.

(ד) קינח לאחר תשמיש בכתונת שלו שהי' בדוק לו קודם לבישה ונמצא דם עליו טמא אם יש יותר מכגריס [ובזמניו דליכא מאכולת טמא בכל שהוא מפני שהוא חשש תורה].

(ה) נמצא בכתונת שלו שלבש לאחר תשמיש ומכוון הדם כנגד האבר משמע דטהורה ותעשה שאלת חכם.

לקנח בו מפני דהתם טמאה בכל שהוא אבל בקינח בכתונת כיין דמצוי מאכולת על הכתונת אינה טמאה אלא ביותר מכשיעור. וע"ע בשו"ת צמח צדק (סי' ק"ו) שמצדד ג"כ לדעת הפנים מאירות בנמצא על הכתונת מכוון כנגד האבר אם יש להקל ומצדד בנמצא רק על כתונת שלו ולא בשלה ולא קינח בכונה די"ל דטהורה ע"ש.

והנה בנמצא על גופו דם באופן שהי' משולבות נראה פשוט דטמאה והוא כל שכן מנמצא על חלוק בנה וכמו שנתבאר, ועתה יש להסתפק אם נמצא על גופו וגם על הכתונת באופן שמטהרין הכתונת שלא שכבה עליו אלא שלבש הכתונת אחר תשמיש ונמצא שאילו הי' נמצא רק על הכתונת בעלה היינו מטהרין ועכשיו שנמצא על גופו ג"כ ואילו הי' נמצא על גופו לחדוד היינו מטמאין וכנ"ל ועכשיו שנמצא על שניהם יש להסתפק אם תולין דם שעל גופו מהכתונת או דם הכתונת תלי' מעלמא אבל שעל גופו מטמאין, ודין זה נתבאר בסי"ז דל"א ב' תליות לקולא דכתם שעל בגדו משוק טבחים וכתם שעל גופו

סימן י"ז

בדין שיעור כגרים אם הוא דין תלי' או תקנה

דסתם מאכולת המצוין יש מהן שיכולין להתפשט דמן עד כגריס ומ"מ הקילו חכמים לשער בפול היותר גדול כשנזדמן לה מפני דאיכא בנמצא כינה גדולה כזה שיכול להתפשט בשיעור פול הנזדמן לה, וצ"ב למה נתלה להקל בדבר שאינו מצוי כ"כ והוי כספק עברה בשוק של טבחים דלא תלי' הכא נמי ספק אם נזדמנה לה כינה כזה ולמה הקילו חז"ל בזה ללא צורך דכל עיקר טעם כתמים הוא מפני שאין לך כל סדין וסדין וכו' אך זה ממאכולת המצויה אבל בדבר שאינו מצוי כ"כ למה להן להקל והרי קרוב לודאי דהאי דם מגופה הויא.

והל"ל ראייתי בערוך השולחן (סכ"ה) שעמד בזה וכתב דאינו מובן מה ענין זה לזה, ולכן פירש דמדסתמו חכמים דבריהם לאמר גריס סתם ש"מ דקים להו לחז"ל שכל דם כינה תהי' בו כגריס היותר גדול שבעולם אלא שבמקום שאין גריס גדול הרבה בהכרח לשער כגריס שבאותו מקום ע"ש ונראה דזהו כונת הפרישה (ס"ט) שכתב דקים להו לרבנן דהריגת כינה הוא

בשו"ת דבר שמואל (סי' נ"א) עמד על המחקר איך יתכן לסמוך ולהתיר בנמצא כתם יותר מכשיעור גריס הקלקי אם נזדמן לנו גריס יותר גדול מזה וכי יעלה על הדעת שבהמצא פול גדול יותר מגריס הקלקי ירבה דם המאכולת ע"ש, אמנם כבר ביאר הב"ח דהכי קאמר אם נמצא גריס גדול תלינן בכינה גדולה דקים להו לרז"ל דאיכא בנמצא כינה גדולה כמו הגריס היותר גדול שבכל העולם עכ"ד וכ"כ הט"ז (סק"ז) וז"ל דאמרינן דאפשר דיש כנה יותר גדולה עכ"ל ובאמת לשון הט"ז קשה קצת שכתב לשון דאפשר, וכי ספק יש בדבר ודאי דקים להו דאיכא כינה גדולה, ואולי כונת הט"ז דאפשר דיש במקומה כנה יותר גדולה והרגה כנה כזו ודו"ק, וכ"כ בשו"ת חכם צבי (סי' ס"ו) דקים להו לרבנן דאין פול גדול מדם המאכולת ולהן היה ידוע שאפשר לימצא כמוהו.

יבואר למה הקילו לתלות בכנה גדולה שאינו מצוי

ומשמע מדבריהם דבאמת סתם כנה אינה גדולה כ"כ ולכן שיעור חכמים הוא כגריס הקלקלי

ומעתה יובן מש"כ החכם צבי (סי' ס"ז) וז"ל וכי יפלא בעיני הרואה איך יתכן שימצא דם מאכולת כזה אף אתה אמור לו גדולה מזו תניא ר' נחמיה אומר דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ואמר שמואל בדקה קרקע עולם או שאר דבר שאינו מקבל טומאה וישבה עליו ואח"כ עמדה ומצאה עליו כתם גדול ככמה גריסין טהורה והכל חוזר לעיקר אחד כיון דמדרכנן הוא הם אמרו והם אמרו ולהן היה ידוע שאפשר לימצא כמוהו עכ"ד ותמה עליו בלחור"ש (סקי"ב) דמה ענין זה אצל זה התם מעיקרא הכי תקינו רבנן דכל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים אבל בנדון זה הם אמרו לתלות במאכולת משום דשכיח טובא ואין לך כל סדין וסדין וכו' ושיערו חכמים במאכולת שהיתה שכיח בזמניהם כגריס ואלו לא היתה שכיח לא היו אומרים לתלות בה ועתה שאינו בנמצא כלל היאך נתלה בו עכ"ד וכן תמה השואל בשו"ת מאיר נתיבים (פ"ט) שהחוש מכחיש שלא נמצא דם מאכולת בשום פנים ואפי' דם פשפש שיהיה גדול כשיעור בונין גדולים ע"ש, ולמה שכתבתי אתי שפיר דודאי לא גזרו כלל אף במקומות שאינן מצויים כינים כאלו כיון דאיכא מקומות שיש כינים כאלו ויתכן שיהי' כן בכל מקום ורצו לגזור דבר השווה לכולם בכל המקומות ובכל הזמנים בשווה להכי לא גזרו פחות מגריס היותר גדול בעולם ועכ"פ במקום שאין גריסין כאלו לא לפחות משיעור הגריס הידוע לכולי עלמא שיעורו דהיינו גריס הקלקי.

יבואר דלדעת המעיל צדקה הוא דין תל'י

אבל לטעם שכתב המעיל צדקה וערוה"ש שכל דם כינה מתפשט לשיעור גריס היותר גדול קשה דהא עינינו רואות שאינו כן ולא תמצא מאכולת כזו כלל וכבר עמד בזה המעיל צדקה עצמו וכתב וז"ל והנה נתקשתי בשיעורם כי יעלה לשיעור גדול יותר ממה שאפשר להיות דם כינה מתפשט לדעתי שא"א שימצא כן שיתפשט דם כינה בשטח כזה ועם כל זה נ"ל כי כל מידת חכמים כך הוא ואפשר כי להיות באותן הזמנים כל השיעורים יותר גדול לפי ערך האנשים באותם הזמנים ועכ"ז לא נשתנו גם בזמן הזה השיעורים כי לא היתה גזירתם אלא על שיעור כזה וכו' והדומה לו מבגד צבוע שלא גזרו על כתמים ודומה לו קרקע עולם והכי נמי עכ"ל ועדיין צ"ב כיון דכל עיקר הטעם שלא גזרו פחות מכשיעור הוא מפני שדם כינה מתפשט בו ואין לך כל סדין וסדין וכו' ובעל כרחך שהוא דין תל'י א"כ היאך אפשר לתלות במאכולת שאינה מצויה בינינו, בשלמא לדעת הב"ח והט"ז הרי לא גזרו אע"פ שאינו מצוי

כגריס לעולם ור"ל דשיעור דם כנה הוא כגריס הגדול ביותר לעולם, והשתא דאתינא להכי אין צריך לומר דכל דם כינה תהי' בו כגריס היותר גדול אלא דמצוי הרבה מאכולות שיש בהן כגריס היותר גדול בעולם ותלינן במצוי וזה מה שסיים הפרישה ואם נמצא גריס הגדול יש ג"כ כנה גדולה ר"ל דודאי מצוי כינים כאלו, שוב ראיתי בשו"ת מעיל צדקה (סי' כ"ז) כתב ג"כ דקים להו לחז"ל שאין לך גריס בעולם שאין דם כינה מתפשט כשיעורו ע"ש ומסתבר דגם זה לאו דוקא אלא דכיון דסתם כינה מתפשט כן שוב לא גזרו עד שיעור זה.

יבואר דלדעת הב"ח והט"ז הוא תקנת חכמים ולא מדין תל'י

אכן נלענ"ד לפרש כונת הב"ח והט"ז ז"ל דזה ברור דקים להו לחז"ל דיש כנה גדולה כגריס היותר גדול בעולם וכיון דנמצא כינה כזה ודאי דיש מקומות שנמצאים כינים כאלו וכן יהי' במשך הדורות מקומות שיהי' כינים אלו ויתכן גם שאפילו בשאר מקומות שבשעתו ליכא יבואו אח"כ ויתרבו והלכך כשבאו חכמים לגזור גזירת כתמים כדי שלא יבואו להקל על דברי תורה והצריכו להוציא מכלל גזירתם דם מאכולת מפני שאין לך כל סדין וסדין הוציאו מכלל גזירתם גם דם מאכולת שיש במקומות אחרים ושיתכן שיהי' ויתרבו בכל מקום ולכן לא גזרו כלל עד שיעור הגריס היותר גדול שבכל העולם כיון שיש כינים כאלו ובדאי יש מקומות שנמצאים מהם הרבה ויתכן שיהי' בכל שאר מקומות ג"כ הרבה מהם להכי כל שהוא פחות משיעור זה ל"ג עליו, והא דלא קבעי שיעור גריס היותר גדול לדעת שיעורו אפי' אם לא יודמן לנו אפשר דלא היה ידוע שיעור גריסין שבכל הארצות, ושיעור גריס הקלקי שהוא שיעור גדול יותר מסתם גריסין, היה ידוע שיעורו לכן אמרו דבשיעור גריס הקלקי יכול כל אחד לשער ויותר מזה טמא עד שיודמן גריס הגדול יותר מזה ואע"פ שידוע להן שיש גריסין גדולין יותר מ"מ כל מדות חכמים כך הוא ונתנו שיעור וגבול השווה וידוע לכולם, אבל בנודמן לנו גריס גדול אמרו לשער בגריס הזה כי כך הי' בתחלת גזירתם לא לגזור עד גריס היותר גדול בעולם כיון דקים להו שנמצאים כינים כאלו ויתכן שיתרבו הרבה בשאר מקומות ולכן כל שנודמן לפניו הרשות בידו לשער בפול הזה, אבל כשאינו לפנינו ולא נדע שיעור גריס יותר גדול אמרו לשער כגריס הגדול של קלקלי שידוע שיעורו לכולם. [וצ"ל דפשפשין ופרעושין לא היו מצוין בכל המקומות משא"כ מאכולת הי' מצוי בכל המקומות לא גזרו אפי' למאכולת גדולה].

הציבור יכולין לעמוד בה לכך לא גזרו בפחות מכגריס בשום מקום ולכך גם כתם שחור אף במקום שאין פרעוש טהור דבין אדום בין שחור הכל ענין אחד גזירת כתמים ובודאי לא חילקו חכמים ביניהם בפחות מכגריס כיון דשחור נמי בהרבה מקומות שייך לתלותו בפרעוש הוי כאדום דלא חילקו חכמים בין מקום שיש מאכולת או לא, אבל הראב"ד דס"ל דכתם שחור אין תולין בפרעוש במקום שאינו מצוי ה"ה דס"ל דכתם אדום דבנות מלכים אין תולין במאכולת שאינו מצוי אצלם ולפ"ז הקשה על החתם סופר שכתב דשיעור כגריס לא נשתנה אף שאין מאכולת בזמנינו גדולה כ"כ כיון דפחות מכגריס לא נאסר מעולם ואין לך אלא מה שנאסר במנין הראשון הא לדעת הראב"ד דכתם שחור נאסר בפחות מכגריס במקום שאין פרעוש מצוי א"כ בזמנינו שהפרעוש קטן לא נתלה בו כגריס וכן כתם אדום בבנות מלכים נראה דלהראב"ד יהי' טמא בפחות מכגריס א"כ איך תולין במאכולת שבזמנינו ולכן העלה שם דהטעם דתלי' במאכולת עד כגריס מפני דאמרי' שהרגה הרבה קטנות ונגעו דמים זה בזה ובצירוף נעשה שיעור כגריס ותולין כך כיון דאפשר במציאות גם מאכולת גדולה כגריס ע"ש, וכ"כ בפרדס רמונים (דף קמא) בדעת הרשב"א דעד כגריס תלינן אפילו בכמה מאכולת ואפילו היכי דליכא הוכחה לדבר משום דחז"ל לא גזרו עד גריס כלל וכל מידות חכמים כך הוא, וכ"כ בלחוש"ש (סקי"ב) ודקדק כן מהרמב"ם בפ"י המשניות ע"ש, אך כל זה לא יעלה ארוכה בזמנינו דאין מצוי כלל מאכולת ואפי' קטנות וא"כ נשאר הקושיא איך תולין במאכולת בזמן הזה דליכא כלל מאכולת וכל ישראל בני מלכים הן.

גם בשו"ת שיירי טהרה (סי' מ"ח) תמה על החת"ס דאף בזמננו אם הוי ידוע להם שאינו מן המאכולת היה טמא אף בפחות מכגריס וא"כ עתה שאין בזמנינו מאכולת גדולים וא"כ ידוע לנו שאין זה ממאכולת ואם ידוע לנו גם אז היינו מטמאין (וכ"כ שם סי' ל"ט) והביא רא"י דאותו מקום בדוק ולא אמרי' כיון דחז"ל תיקנו לא חילקו במקום דשכיחי או לא שכיחי ע"ש.

בדיקת עד שאינו בדוק אם תולין במאכולת בזמנינו

ועוד נפק"מ בין הטעמים י"ל בבדקה בעד שאינו בדוק ונמצא דם יותר ממאכולת שבזמנינו אם אפשר לטהר עד כגריס דהחת"ס כתב (בסי' ק"ג) והובא בפ"ת (סק"א) דנהי דדין כתם לו מ"מ מדין ספיקא לא נפקא ולא מטהרין אלא בשיעור קטן דם מאכולת שנמצא בזמנינו

מאכולת כ"כ גדולה כיון דאיכא מקומות המצויים וכדלעיל וא"כ אינו דין תלי' אלא לא גזרו כלל ע"ז א"כ הכי נמי בזמנינו אע"פ שאינו מצוי כלל לא גזרו עליה אבל לדעת המעיל צדקה הטעם שלא גזרו מפני שכל דם כינה מתפשט בשיעור גריס וכיון שנתברר שבזמנינו אנו אין דם מאכולת גדולה כ"כ איך אפשר לתלות בו, וכבר עמד בזה החתם סופר בחידושיו נדה (דף נח.) וביאר טעם לדברי המעיל צדקה כיון דכל עיקר הגזירה הוא לטהרות אלא דהחמירו גם לבעלה ואע"פ שבטלה טהרות מ"מ גזירה לא בטלה ולכן אין לטמא אותה אלא בשיעור כתם שבזמניהם אע"פ שבזמנינו אין נמצא וכ"כ בתשובותיו והביאו הפתחי תשובה (סק"י).

ולכאן י"ל דאיכא נפק"מ לדינא אם בארמוני המלוכה כמו הילני המלכה וכיו"ב שאין בנמצא שם פרעושים וכנים אם הכתמים טמאים שם דלפי דעת הב"ח והט"ז דלא גזרו אף שאין בינינו מאכולת כ"כ גדול א"כ ה"ה במקום שאין מצוי כלל נמי אינו בכלל גזירתם, אבל לסברת המעיל צדקה הרי לא גזרו רק מפני שיש תלי' לפנינו שכל דם כינה נתפשט בשיעור גריס הגדול א"כ במקום שאינו מצוי כלל הרי היא בכלל גזירתם שהרי אין כאן תלי' כלל וא"כ בזמנינו דליכא מאכולת כלל וכל הבתים כארמוני המלוכה לענין זה א"כ הרי היא בכלל גזירתם אך למש"כ החת"ס דעיקר הגזירה לטהרות והשתא דבטלה טהרות איכא ספק דעברה ולא אדעתה אלא כיון דעדיין רגילות לתת לב משום גזירה קדמונית מפני דהוי דבר שבמנין א"א לטהר מ"מ האשה לא הורגלה להשגיח על עצמה לצורך נדה אלא בשיעור גדול ממאכולת שבימים ההם דפחות מזה לא נאסרה מעולם ומפני כן עדיין נטמא אותה בכך אבל על שיעור פחות מזה לא הורגלה מעולם להזהר משום חשש נדות ע"ש א"כ ה"ה בזמנינו אין לטמא פחות מכשיעור גריס הגדול.

אבל ראיתי בספר לבנון נטע שכתב דלכאן תליא בפלוגתא של הרמב"ם והראב"ד דמלשון הרמב"ם בפ"י המשנה והרגה בפרעושים ובכנים נראה פשוט דאין חילוק בין שכיחי פרעושים או לא דומיא דכנים [דלא כסד"ט סק"י שמפרש דמיירי במקומות השכיחי ע"ש] דאע"ג דאמרי' אין לך כל מטה ומטה שאין בה כמה טיפי דם מאכולת היינו במטה של סתם בני אדם ולא במטה של בנות מלכים ושאר מפונקים גדולים שגופן ובגדיהן ומטתן נקיים ובדוקין מכל שמץ לכלוך וזיעה ופשוט דאפילו הילני המלכה אין כתמה טמא בפחות מכגריס וזה משום דבסתם בני אדם אין לך מטה שאין בה טיפי דם מאכולת ואין גזורין גזירה שאין

דכיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת לאברהם אבינו שתהי' יושבת תחת בעלה משום הכי לא גזרו כלל על פחות מכגרים ועוד אפילו אי ודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מן התורה אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו וכ"ד אורח מישור ומנחת יעקב, ועפ"ז כתב הסד"ט דניחא מה שסתמו הפוסקים ולא חילקו בין כתם שחור לכתם אדום דהא במאכולת לית לן למיתלי אלא כתם אדום אלא ודאי דס"ל להפוסקים כיון דחכמים לא גזרו אפי' אי ודאי מגופה אתיא שוב אין לחלק בין כתם לכתם אלא בכל מראות הכתמים לא גזרו עד שיהא בו כשיעור, והנה הסד"ט שם חולק על המעיל צדקה וכ"ד הכו"פ (סי' קפ"ג) וכן הסכמת הפוסקים דבודאי מגופה טמאה דדוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת תלינן ואין להמציא דין חדש מדקדוק לשון לא גזרו ע"ש מ"מ היינו דוקא כשהוא ודאי מגופה דס"ל דבזמן הגמרא גזרו ע"ז לטמאות גם בפחות מכשיעור אבל מה שלא הי' בזמן גזירתם טמא בפחות מכשיעור יתכן דמודו דגם עתה שבטל הטעם נשאר הדין דלא גזרו על הכתמים, אך עכ"פ מדברי המעיל צדקה ואורח מישור ומנחת יעקב מוכח כדברי האבני צדק שלא גזרו אפי' במקום דליכא תלי' ולכן אפי' בזמנינו דליכא כלל מאכולת מצוי בינינו טהורה עד כשיעור כגרים ועוד.

להלכה נקטינן דהוא דין תקנה ולא דין תלי'

היוצא לנו מכל האמור לעיל דנחלקו הפוסקים בשיעורא דגרים ועוד אם הוא גדר תקנה או גדר תלי' ודעת הרבה פוסקים שהוא גדר תקנה והוא דעת הב"ח והט"ז וחכם צבי ומעיל צדקה ושערי ציון ואבני צדק [וכ"ד אורח מישור ומנחת יעקב ע"פ הסד"ט הנ"ל ע"ש] וכ"כ בשו"ת שערי דעה (סי' קצ"ח) ולכן גם בזמנינו תלי' עד כשיעור כגרים ועוד, וגם לדעת החת"ס דס"ל דהוא דין תלי' מ"מ ס"ל דגם בזמן שנתקטנו המאכולת תולין והי' בזמנינו דליכא מאכולת מצויין בינינו מטהרים עד כשיעור גרים ועוד וכתב בדרכי תשובה (סק"א) שכן נהגו כל בעלי הוראה. [ולענין בזמנינו דליכא הרגשות אם יכולין לתלות במאכולת אע"פ שלכאור' ספק הרגשה לפנינו והוא ודאי מגופה כתבתי מזה במקום אחר]. וגם לדעת הלבנון נטע והפרדס רמונים ולחוש"ש וערוה"ש שהוא דין תלי' מ"מ יש לתלות עד כשיעור גרים ע"פ מש"כ הפרדס רמונים ולחוש"ש טעם אחר לזה ע"פ הסד"ט בכמה מקומות שאין דרך אשה לראות פחות מכגרים מן המקור וטפי איכא למיתלי מן הצדדין ולהכי טיהרו חכמים בפחות מגרים היכא דאיכא עוד צד שהוא ממאכולת ולפ"ז י"ל דהוא גדר תקנה ולכן אפי' שאין

שהוא קטן מהכיל ולא בעי כגרים ועוד ע"ש ור"ל דכיון דאם הוא מגופה ודאי בהרגשה אתיא וא"כ עד מאכולת דידן מוקמינן לה בחזקת טהרה ותלינן אבל יותר משיעור מאכולת דידן לא תלינן כיון דאין הטעם כאן דלא נגזר אלא משום טהרות ואינו דומה לכתמים שהוא ודאי בלא הרגשה ולא נגזר רק משום טהרות אבל עד שאינו בדוק אינו טהור רק היכי שיש לתלות באמת ותו לא, אמנם כ"ז יתכן למש"כ המעיל צדקה דנתקטנו המאכולת, אבל למש"כ החכם צבי וכן למש"כ לפרש בדעת הב"ח והט"ז דגם בזמן חז"ל לא הי' כינים כאלו מצויים בכל המקומות ועכ"ז לא גזרו וכדלעיל א"כ אף בעד שאינו בדוק שאמרו חז"ל דעד כגרים תולה בו בכל מקום ע"כ דדין תלי' הוא אפי' במקומות שאינן מצוי וא"כ גם בזמנינו דינא הכי דתולין עד כגרים אפי' אין דם מאכולת מצוי, וכבר העיר מזה בשו"ת שערי ציון (סי' כ"ז) והעלה להקל גם בבדיקת עד שאינו בדוק ע"פ דברי החכם צבי וכ"כ גם בשו"ת דברי מלכיאל (ח"ד סי' ס"ח) וע"ע שם (ח"ב סי' ס"ב).

ויותר מזה כתב בשו"ת אבני צדק (סי' פ"ב) דאפי' לדברי המעיל צדקה והחת"ס דבזמניהם ובימיהם הי' מאכולת גדולה וראוי לתלות בו עד כגרים ועתה בזמנינו המאכולת קטן ואין ראוי לתלות בו כגרים מ"מ כיון שהם לא אסרו רק כגרים אין לנו להוסיף על דבריהם לאסור איסור מה שלא אסרו הם אף שבטל הטעם וגם היום בין בכתם ובין בעד שאינו בדוק או אפי' בהרגשת זיבת דבר לח כיון דאיכא למיתלי הרגשה בדבר הלח ומוקמינן לה בחזקת טהרה ואינו אלא דרבנן ותו אינו מטמא כתם רק בכגרים ועוד אבל עד כגרים טהור גם בזמנינו עכ"ד.

ולכאור' מלשון הטור ושו"ע לא גזרו על הכתם וכו' וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, משמע דהוא דין תלי' דהא לפי הב"ח והט"ז וחכם צבי אין הטעם משום דתולין דם זה במאכולת רק לא גזרו כיון דיש מקומות שיש בהם מאכולת שנתפשט דמו עד כגרים, וצ"ל דעיקר טעם התקנה כתבו שהוא מפני דם המאכולת ולכן לא גזרו כלל ודו"ק, [ועיי' בסמוך שהמ"צ דקדק להיפך].

ומדברי המעיל צדקה (סי' כ"ז) מוכח כדברי האבני צדק שהוא מטעם דלא גזרו אע"פ שבטל הטעם שהרי כתב שם דכל שהוא פחות מכגרים בודאי לא גזרו רבנן כלל ועל כיוצא בזה לא היתה גזירתם אע"ג דודאי מגופה קאתי כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים דבגד צבוע וכיו"ב וכו' ומשמעות לשון הטור נמי משמע הכי דכתב לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגרים עכ"ד והסד"ט (סי' קצ"ז סק"א) ביאר דבריו

מכשיעור כיון דודאי מגופה אתיא הו"ל לטמא דעד כאן לא כתב לטהר במראה טהור אלא משום דאתרמי דמאכולת באה במקום וזהמא ונתערב בו דם זו והטבע דחאה לצדדין אבל הכא דיש יותר מכשיעור בצירוף חלק הצבוע וליכא למיתלי במאכולת וכיון דנראה שהכל כתם אחד א"כ מוכח דמגופה אתיא ואפי' אם נאמר דהמראה דם שעל הצבע עצמו אינו מראה דם טמא מ"מ מוכח שבאה מגופה הכל ביחד ונטמא חלק הלבן אפי' שהוא פחות מכשיעור, וי"ל דאנו דנים על המראה שבחלק הצבוע כמראה טהור שיצאה מגופה ומאכולת אתרמי למקום זה והטבע דחאה לדם המאכולת לחלק הלבן, וכבר העיר ע"ז בשו"ת תפארת צבי (סי' כ"ד) ונזכר בפתחי תשובה (סק"כ) וכתב דיש לחלק דבשלמא כשנמצא ליחה לבנה אין תולין שדם אדום נמי בא מגופה בשביל שלבנה בא מגופה אבל כשבא קצת דם מגופה לא נתלה שקצת בא ממאכולת ותולין שהכל בא ממקום אחד, וצ"ל דהמעיל צדקה ס"ל דחז"ל לא גזרו ע"ז ונתנו דין צבוע כאילו הוא מראה טהור מגופה.

וְלַיִשֵּׁב דברי המעיל צדקה למה הצריך לומר הטעם דדם מאכולת נתערב בה י"ל דס"ל דחכמים הקילו לומר דאפילו היכא דודאי מגופה אתיא דנין אותו דין מאכולת דכיון דאין לך בת לאברהם אבינו יושבת תחת בעלה שהרי הסדינין מלאה כתמי דם מאכולת לא גזרו כלל על פחות מכגריס ולכן אפי' ודאי מגופה מותר ואמרי' דדם זו הבא מגופה רואין אותו כאילו הוא דם מאכולת ודנין אותו כדם הבא מעלמא ולכן היכא דאיכא מראה ירוק שהוא ודאי מהמקור ויש סביבו מראה אדום שניכר שהוא כתם אחד ואין בין הכל כשיעור גריס דנין בו דין מאכולת ואע"פ שודאי מגופה חשבינן ליה כאילו מעלמא בא, אבל כשיש בין הכל כשיעור גריס א"א לדון ביה דין מאכולת שהרי א"א למיתלי דמעלמא בא כיון דהכל הוא כתם אחד וביחד איכא יותר משיעור מאכולת ולכן הצריך המעיל צדקה לומר דתלינן דהמראה טהור הוא מגופה והדם הוא ממאכולת שאתרמי במקום וזהמא והטבע דחאה לצדדין ודו"ק.

וְכַבֵּר נתבאר לעיל דאע"פ שהסכמת הפוסקים בדין ודאי מגופה שטמאה אף בפחות מכשיעור מ"מ לענין דין תלי' במאכולת מודו דלא גזרו כלל ולא חילקו בגזירתן בין מקום המצוי למקום שאינו מצוי כל שאינו בגדר ודאי מגופה אלא נמצא במקום שהי' אפשר בזמנם להיות ממאכולת תלי' במאכולת ולכן מטהרים עד כשיעור גריס ועוד אפי' בזמנינו שאינו מצוי דם מאכולת כי בזמן הגזירה לא גזרו על כהאי גונא.

מאכולת לא גזרו כי מסתבר טפי שהוא מן הצדדין ורק בודאי מגופה גזרו אבל כל שלא ראתה מגופה בודאי מטהרין עד כשיעור גריס ועוד ולכן להלכה נוהגין לשער גם בזמנינו לטהר עד כשיעור גריס ועוד.

וְעַיִן בשו"ת פתחא זוטא שכתב טעם לשבח על המנהג שנתפשט בכל ישראל להקל בכתמים כשיעור הגדול שבזמן הש"ס, אעפ"י שהחוש מעיד שא"א לכתם גדול לבוא ממאכולת שבזמנינו להוציא מלבם של הכותים שמחמירים בכתמים מחמת שלא נראה להם טעם חז"ל לתלות במאכולת כמו"ש תוס' נדה דף נו ע"ב, דסברא היא שכתם בא מגופה, לכן להוציא מליבם של הטיפשים הרשעים אנו מקילים אף גם במאכולת שבזמן הש"ס עי"ש].

אך עדיין חל עלינו חובת ביאור דברי המעיל צדקה שכתב דכל שהוא פחות מכגריס לא גזרו רבנן כלל אע"ג דודאי מגופה קאתי כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים דבגד צבוע וכמש"כ לעיל בשמו, דלכאור' קשה דכתב שם אח"כ דכתם שהוא מוקף בעוגל ותמונה נפלאה שנראה בעין שהכל התפשטות אחד יש להקל כל שאין האודם שבו כגריס ואל תתמה אף שנראה שהכל כתם אחד והתפשטות הלבן מ"מ י"ל שדם מאכולת נתערב בו בעודו לח והטבע דחאה חלק האדום לצדדין והרי גם אם בא מן הגוף צ"ל כן שחלק אדמימותו נדחה לצדדין וכל שהוא חשש מאכולת תלינן אפילו ביותר רחוק וכו' ע"ש וכן פסק בסד"ט (סקצ"ג) ובשו"ע הרב (סקי"ט) ורע"א (ס"ו) וכ"כ בגליון מהרש"א (סוף הסימן), ומשמע דלולא הסברא שדם מאכולת אתרמי במקום וזהמא ונתערב בו בעודו לח והטבע דחאה לצדדים היינו מטמאים, וקשה דהא לעיל כתב דאפילו ודאי מגופה כל שהוא פחות מכגריס לא גזרו וכמו בכתמים בבגד צבוע וא"כ מה לי שנראה שבאה מגופה סוף סוף אין כאן שיעור גריס וְעַיִן בשו"ת העמק שאלה (סי' ל"ז)].

וְהַנָּה המעיל צדקה (בסי' ס"ב) פסק דביש כתם על בגד מנומר וחלק מהכתם הוא על חלק הלבן שבבגד ועובר גם על חלק הצבוע וביחד איכא יותר מכשיעור דטהור דאין מצטרף חלק הצבע עם חלק הלבן אע"פ שהוא תמונה נפלאה וניכר שהוא כתם אחד מאחר שלא גזרו על הצבוע כ"ה בשו"ע הרב (סקצ"ג) ולכאור' צ"ב הטעם כיון דמוכח דבאה מגופה שהרי הכל הוא כתם אחד וליכא למיתלי במאכולת שהרי יש בין הכל יותר מכשיעור א"כ מה לי אם נמצא על חלק הלבן פחות

סימן י"ח

בדין בגדי צבעונין

ואת"ל דכל עיקר תקנת צבעונין הוא בבגד שאין ניכר בו דם א"כ תקנה זו קלקלה הוא שאם תמצא על בשרה דם כל שהוא תטמא כי לא נוכל לתלותו שהוא ממאכולת שבבגדיה שהרי לא ניכר בו כתם דם וכיון שאין לך כל סדין וסדין שאין בו כמה טיפי דם מאכולת בעל כרחך גם גופה נתלכלך מזה לא מבעיא למאי דפירש הרב המגיד טעם הרמב"ם מפני שבבשרה ספק טמא אפי' אם מצוי ביה מאכולת אלא אפי' לטעם ההגהות דהגוף בדוק ממאכולת היינו ממאכולת דגופה אבל ממה שנתלכלך ממאכולת שבבגדיה פשיטא דאינו בדוק אלא דאמרינן דאי ממאכולת שבבגדה על בגדה נמי איבעי ליה לאשתכחי וכיון דלא נמצא על הבגדים ש"מ דמגופה קאתיא [ועיין בפתחי נדה דף נז: ובפרדס רמונים עמוד קנ"א בזה] וא"כ אם הולכת בבגדים צבעונין דלא ניכר בהן הדם לא נוכל לטהרה ומה תקנה הוא זו אף דמ"מ מותקנת בזה שאם תמצא יותר מכשיעור על הבגד שלא תטמא מ"מ הקלקלה מרובה הימנה דדם פחות מכשיעור מצוי יותר שהרי אין לך סדין וכו', ואלא ע"כ דעיקר התקנה לדברי הרמב"ם הוא שתלבש צבעונין שניכר בהן שהוא דם ועי"ז נתלה גם דם שבבשרה הטמא כ"ש בדם מאכולת שבבגדה ונטהרנה. [שוב חושבני שאין זה הכרח דלכאור' נראה דאשה שעברה בשוק של טבחים ונמצא דם על בשרה לחוד אבל על חלוקה א"א לדעת דבגד שחור היא דטהורה ודמי למש"כ הסד"ט וחכ"א וערוה"ש דאם החלוק אינו בדוק ונמצא דם על בשרה וחלוקה דתולין בשוק של טבחים וכתבו הטעם ע"פ דברי הרשב"א דמה שאמרו אי מגופה על בשרה הו"ל לאשתכחי לאו מכח הוכחה אלא דליכא הוכחה שהיא מגופה דהא נמצא גם על חלוקה וא"כ גם בחלוק שאינו בדוק סוף סוף לית כאן הוכחה דמגופה דהא נמצא גם על חלוקה ע"ש וא"כ לכאור' י"ל דה"ה כשהבגד צבוע דליכא הוכחה דמגופה דשמא יש באמת על חלוקה אלא שאינו ניכר כיון דבגד שחור היא וכן י"ל דה"ה היכא דהבגד נתכבס לפני שמצאה הכתם על בשרה, וא"כ לפ"ז י"ל דה"ה להרמב"ם דכיון דאיכא למימר דבאמת יש על בגדה דם אלא שלא ניכר שוב ליכא הוכחה דמגופה היא וצ"ע.]

ג] וכן הסכמת כל הפוסקים דכל מיני צבעים מצילין כמש"כ הפ"ת בשם מעיל צדקה דצבע תכלת וכל מיני

א] כתב הרמב"ם (בפ"ט מהלכות איסור"ב ה"ז) אבל כלי צבעונין אין חוששין לכתם הנמצא בהן לפיכך תקנו חכמים שתלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מדין הכתמים עכ"ל וכבר האריכו המפרשים בכונת הרמב"ם, והרמ"א (בסי' ק"צ ס"י) השמיט לשון תקנו וכתב רק דרך עצה טובה לפיכך תלבש האשה בגדי צבעונין כדי להצילה מכתמים, וביאר המנחת יעקב (סקי"ד) שהשמיט לשון זה לפי שהב"י מתמיה על דבריו ע"ש, והדגול מרבכה כתב דקשה להקל נגד ג' חמורי עולם הגה"א בשם רבינו שמחה והראב"ן וכ"כ הרמב"ן דהאשה טמאה בנמצא על בגד צבוע ע"ש וכ"ה גם בפסקי ריא"ז ועיין בספר בית הלל שכתב דהוי דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור דאין להתיר וכ"כ בשו"ת מאיר נתיבים (סי' ע"ג), אך הסכמת כל הפוסקים להתיר בפשיטות בנמצא כתם בבגדי צבעונין וכ"כ תלמידי הנוב"י עצמו התשובה מאהבה והחכמת אדם והפתחי נדה ע"ש.

והנה בשו"ת מעיל צדקה (סי' ס"ב) כתב דמה שאמרו (דף ס"א:) דבקשו לגזור על בגדי צבעונין מסתמא לא הוי בעי לאסור כל מיני צבעונין שאין בהם שמחה והלא השחור מורה על האבילות וכיוצא בזה שאר מיני צבעונין שאין בהם קישוט כ"כ אלא דאם לא היו מתירין להן הצבעונים המקשטים היו כולם לובשים הלבנים וממילא היו מתטמאים מן הכתמים לכן התירו להם כל מיני צבעונים שרצו כדי שיהיו להם צבעונים המקשטים והמייפין כדי להקל על כתמיהן, עוד כתב שם לדון אם כל הצבעים מצילין דלכאור' ממה שפי' רש"י הטעם דבגד צבוע מפני שאין כתם ניכר בו כמראה דם גמור משמע דמיני צבעונין שניכר עליו מראה דם אינו מציל ושוב כתב דרש"י עצמו כתב בפרק כל היד (דף כ.) שאין הכרת דם ניכר כי אם על גבי מטלית לבנה שמע מינה דכל מיני צבעונין מצילין ע"ש. [וי"ל הסברא דכיון דע"פ רוב אינו ניכר כ"כ לא חילקו בתקנתן ולא גזרו כלל בשום מין צבוע].

ב] ונראה דהכי מוכח מדברי הרמב"ם שהרי הרמב"ם ס"ל דכתם שעל בשרה א"צ שיעור וטמא בכל שהוא אבל בנמצא על בגדיה ובשרה כאחד תולין כמש"כ הרמב"ם וכהסכמת כל הפוסקים [דלא כחור"ד ושו"מ]

במלתא שהוא רוק או מי רגלים וע"כ האשה טהורה והבגד טמא כדין כל ספק הרוקין שגזרו טומאה עליהן וגם ליכא חשש שאם נטהר את האשה יבואו לטהר את הבגד דהא טומאת הבגד אינו מחמת הדם הנמצא עליו אלא מדין ספק רוקין דאפי' ודאי מעלמא טמא.

ולפ"ז כתב שם דאפי' אשה המוחזקת לראות כתמים טמאים כיון דמן התורה כל כתמיה טהורין רק חז"ל טמאו האשה בכדי שלא נבוא לטהר הבגד והם אמרו דבבגד צבוע דליכא חשש זו לא גזרו עליה א"כ פשיטא שיש לה תקנה ללבוש בגד צבוע יעו"ש, והנה הגם דלפעמים נראה על הצבוע שהוא דם ממש מ"מ אין חשש שנטהר הבגד כיון דידוע כבר דכל בגדי צבעוני טמאין משום ספק רוקין אפי' כשלא ניכר בהן דם שוב לא אתי לידי תקלה.

ומדברי החכמת אדם (כלל קי"ג דין י') משמע דטעם בגדי צבעונין הוא מפני שאינו מטמא בנגעים שכתב שם דעורות הצבעונין בידי שמים מטמאין בנגעים וה"ה בכתמים משא"כ בצבוע בידי אדם וה"ה בגדים בין צבועין בידי אדם בין צבועין בידי שמים כיון דאינן מטמאין בנגעים אין בהם טומאת כתמים, וכבר תמה ע"ז בלחור"ש (סקט"ז) דא"כ אפי' בגד לבן לא יטמא משום כתם אם אינו מצמר ופשתים וזו לא שמענו ולכן חולק עליו דודאי עיקר טעמא כמש"כ רש"י שאין ניכר בו מראה דם גמור ולכן אפי' עורות הצבועות בידי שמים אין מקבלין טומאת כתמים, וכ"כ הגרש"ק בשו"ת האלהף לך שלמה (סי' רכ"ט), ואפשר דכונת החכ"א כמש"כ בהגהות חשק שלמה על המחזה"ש (סי' קפ"ח) דמדמינן לנגעים דהתם הטעם שאין בגדים צבועים מטמאין בנגעים דשמא הצבע הוליד בו כיעור וה"ה בכתמים תלינן דהצבע גרם למראה אדמומית וכיון שכתמים דרבנן תולין להקל ע"ש וא"כ כיון דבעורות הצבועות בידי שמים חזינן דמטמאין בנגעים ולא אמרינן דהצבע הוליד בו כיעור א"כ ה"ה לענין כתמים אין לומר דהצבע גרם למראה אדמומית, ומ"מ צ"ב למה לא גזרו על בגדי צבעונין אחר שגזרו חז"ל על כל מראה דם.

ה ואפשר דכיון דבפולמוס של אספינוס שהי' עוד לפני חורבן בית שני שעדיין היו בקיאין במראות דמים לא רצו לגזור על בגדי צבעונין כדי להקל על כתמיהן אע"ג דכבר נאסרו כתמים כדי שלא יבואו להקל על דין תורה או מטעם שלא יהא תרתי דסתרי מ"מ כיון דכתמים דרבנן ורצו להקל על כתמיהן לא גזרו על בגדי צבעוני ולא חששו שמא יבואו להקל על דין תורה לכן גם אחר שגזרו בימי אמוראים על כל מראות דם מחמת חיסרון הבקיאיות

צבעים מצילין וכ"ה בשו"ע הרב (סקכ"ג) וכ"כ בשו"ת אדני פז (ס"כ) וציין לזה הפ"ת (סקכ"ב) שכתב שם שתלבש צבעונים מכל צבע שתהי' גרי"ן או גע"ל או בל"א מכל צבע שתרצה ע"ש, וכ"כ בחכמת אדם (כלל קי"ג דין ט') ובצמח צדק (פס"ד ס"י) ובערוך השולחן (סמ"ד) וכ"ה בפרדס רמונים (עמוד ק"ל) אלא שכתב דאם הוא צבוע צבע לבן מטמא בכתמים ואין זה בכלל בגדי צבעונים ע"ש ופשוט, וכ"כ בשו"ת בית שלמה (ח"ב יור"ד סי' ל"ג) ובשו"ת קנאת סופרים דצבוע לבן מקבל כתמים הובא בפתחא זוטא וטהר"י.

טעם היתר בגדי צבעונין

ד ומעתה יש להבין מ"ט ל"ג חז"ל בגדי צבעונין שניכר בהן שהוא דם אף שפי' רש"י שאין נראה בהם מראה דם גמור ר"ל דלא ניכר שהוא מחמשה מיני דמים שטמאין מדאורייתא דכל שנתערב בו איזה צבע שיהי' אפי' קלוש מבלבל ההבחנה הדקה הנצרך לזה מ"מ אחר שגזרו חז"ל לאסור כל מראה אדום מפני חיסרון הבקיאיות א"כ מה לי אם נמצא על בגד צבוע הרי ניכר שהוא דם וכל מראה דם אסרו אפי' אינו מחמשת מינים, ובספר מלבושי טהרה (סקל"ז) כתב לפרש דהוי ס"ס ספק שמא הכתם זה מעלמא ואת"ל שהוא מגופה דלמא אין זה מראה טמא דהא על בגד צבוע א"א לשום אדם לבדוק והוי ספק חיסרון ידיעה לכל העולם משא"כ כשאינו על בגד צבוע אינו ס"ס דהוי חיסרון בקיאיות, אך לפי מש"כ הט"ז (סק"ב) לפרש דהא דסתם כתמים לא חשיב ס"ס משום דרוב דמים מן המקור א"כ לא הוי ס"ס דספק זה דשמא הוא דם טהור לא חשיב ספק דרוב דמים שבמקור הם טמאים כמש"כ הראב"ד בספר בעלי הנפש וכבר העיר כן בפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז).

והפרדס רמונים (שם) העלה טעם אחר למה לא גזרו על צבעוני דמש"כ רש"י שאין הכתם ניכר בו כמראה דם גמור אין כונתו דשמא הוא דם טהור אלא כונתו דאינו ניכר ודאי שהוא דם דשמא הוא רוק או מי רגלים או שכבת זרע ומפאת הצבע קיבל מראה אחרת, וכיון דכל עיקר גזירת כתם הוא כדי שלא יהא תרתי דסתרי הבגד טמא והאשה טהורה דקשה ממנ"פ אם הדם מגופה גם האשה טמאה ואם מעלמא גם הבגד טהור וכיון דבכתמים איכא למימר דמעלמא אתו חששו חז"ל דאם נטהר האשה אתי למטעי דלכן מטהרין אותה משום דתלי' דאתא מעלמא וממילא הבגד טהור לכן גזרו אך כ"ז בבגד לבן אבל בבגד צבוע אין כאן סתירה די"ל דלעולם תלינן מעלמא ומ"מ הבגד טמא דקמו רבנן

דכיון דבבגד צבוע ליכא תרתי דסתרי לא גזרו ואפי' אם נראה שהוא דם ממש לא גזרו מפני דליכא חשש שנטהר הבגד וכדלעיל א"כ מה לי אם הוא כתם בלוע בתוך הבגד או שהוא צרורות דם שמונח על הבגד, אלא אפי' בלא"ה כיון דלא גזרו על בגד צבוע מפני שע"פ רוב אינו ניכר מראה דם גמור שהוא מחמשה המינים שטמאים מה"ת כי בעינן לזה הבחנה דקה והצבע מוליד כיעור שוב לא גזרו כלל על כל מין צבוע אע"פ שבו ניכר הדם דלא חילקו בתקנתן זולת בצבוע צבע לבן כמש"כ הפוסקים דזה בכלל בגד לבן וכדלעיל וא"כ אפי' על דם נצרר נמי דינא הכי כיון שנמצא על הבגד אלא שראיתי לגדול אחד מדבר בספר חוט שני שכתב דאם הכתם אינו בלוע בתוך הבגד אלא נצרר ע"ג הבגד באופן שאפשר לקלפו ולדון על המראה בפ"ע אין בזה קולא דבגדי צבעוני ע"ש ואני בעניי תמהתי עליו תמיהת החזו"א על החת"ס איך סתמו הדבר כל הפוסקים ונתנו ממשול לרבים, ותו וכי בגד צבוע שיש בו כתם לח שאפשר לקנחו על גבי בגד לבן נצטרך לעשות כן ואיך סתמו הפוסקים דבר זה, ותו דבשלמא אם דין צבעוני נאמר על דם בלוע בבגד צבעוני הי' מקום לומר כדבריו כדאיתא בזבחים (דף צח:) דדם על דם לא חשיב בלוע ע"ש אבל הרי מבואר בפוסקים דגם כלים צבעונין אינם מקבלים כתמים וסתם כלים לא נבלע בהם הדם ואפשר לקלפו ואפ"ה לא גזרו וכמש"כ מהרש"ק בשו"ת שיירי טהרה (סי' קצ"א תשובה ב') וכ"כ החוט שני עצמו שם דגם בכלים איכא דין צבעונין ופשוט דבכלים אין נבלע בהם הדם ולכן נראה דאין לחוש לחומרא זו.

חקירה אם תקנת צבעונין הוא גם על הכתמים מגופה

ז] ויש לחקור אם יסוד תקנת בגדי צבעונין תקנו להצילה גם מכתמים הבאים מגופה שלא בהרגשה או רק מכתמים הבאים מעלמא והא דאמר' דאפי' ודאי מגופה על בגד צבוע טהורה הוא משום לא פלוג דזה פשוט דלשיטת הפוסקים דראי' ודאי מגופה הוא מן התורה אפי' בלא הרגשה א"כ תקנת צבעונין הוא רק להצילה מכתמים הבאים מעלמא דדם הבא ודאי מגופה הוא מה"ת וכמו שנתבאר לעיל אך להלכה דבעינן הרגשה דוקא אבל בלא הרגשה טהורה מה"ת אפי' הוא ודאי מגופה יש לדון אם תקנת בגדי צבעונין הוא כדי להצילה גם על כתמים הבאים מגופה שלא בהרגשה.

גם לפי מש"כ החתם סופר (סי' קס"א) דבבגד הסמוך לבשר כחלוק וכתונת לא שמענו שיש בזה תקנת צבעונין לכא' פשוט דלדעתו עיקר התקנה הוא להצילה

שלא יבואו להקל בדם גמור מ"מ תקנת צבעוני נשאר דלענין צבעוני אין שום חילוק לפני החיסרון ביקאות או אח"כ דכשם דלפני חיסרון הביקאות לא חששו שאם יתירו בגדי צבעוני יבואו להקל באיסור נדות אע"פ שאפשר שהוא מחמשה מיני דם מ"מ כיון דלא ארגשה לא גזרו ביה הכי נמי לאחר חיסרון הביקאות לא נשתנה דין זה דמידע ידיעי דתקנו ולא גזרו בבגדי צבעוני כדי להקל על הכתמים, ולכן אע"פ שהבגד מקבל טומאה וטמא מספק מ"מ לא חששו שיבואו לטהר הבגד דתקנה ידועה היא שלא גזרו על הצבעוני והבגד מ"מ טמא וגם במה שכבר גזרו על הכתמים באינו צבעוני ומקבל טומאה יודעים שהבגד בכל ענין טמא ותקנה מיוחדת היא בבגדי צבעוני לטהרה לבעלה ולא יבואו לטעות בדבר.

ו] ואיך שיהיה מ"מ פשוט הדבר דאפי' ודאי מגופה לא גזרו על בגדי צבעונין דלא כמלבושי טהרה דהצריך ספק מעלמא וכנ"ל אלא אפי' ודאי מגופה כל שלא הרגשה אין בו גזירת כתמים וכמש"כ בפרדס רמונים כנ"ל, וכן מבואר להדיא בסד"ט (סקל"ו) ובשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"א), אלא דלדעת הפוסקים דודאי מגופה בלא הרגשה הוא דאורייתא כמו שנתבאר לעיל (סי' י"ד), לא מהני צבעוני בודאי מגופה, וה"ה אינו מקבל טומאה כמו שנתבאר שם, וכ"ה בלחור"ש (סקל"ה) ובמלבושי טהרה ולשיטתם הא דאמר' בגמרא בדקה דקרקע עולם וכו' טהורה הוא מפני דלא בדקה שפיר אבל היכא דבדקה בכונה מכוונת טמאה וכמש"כ בסי' הנ"ל באורך, אבל להלכה דהרגשה הוא גזירת הכתוב ואם לא ארגשה טהורה מן התורה אע"פ שודאי מגופה אתיא אלא דמדרבנן טמאה מ"מ בנמצא על בגדי צבעונין ואמק"ט לא גזרו, וכן משמעות הרמב"ם (פ"ט ה"ז) והטעם בזה נראה דאע"פ שכשראתה מגופה בלא הרגשה טמאה מדרבנן גזירה אטו ראי' בהרגשה וא"כ לכא' הוי להו לגזור גם אם נמצא באינו מקבל טומאה או צבעוני כיון דודאי מגופה היא, מ"מ לא רצו לגזור אפי' בודאי מגופה דכיון דבסתם כתמים לא גזרו באינו מקבל טומאה וצבעוני לא רצו לחלק בגזירתן ולא גזרו אפי' בודאי מגופה כל שנמצא על אינו מקבל טומאה או צבעוני, ולכן אע"פ שהוא ודאי מגופה וניכר שהוא מראה דם והרי רוב דמים מן המקור טמאים הם מה' מיני דמים אפ"ה לא חילקו בגזירתן ולא גזרו כלל בנמצא על בגד צבוע.

דם צרור על בגד צבוע

ו] נראה פשוט דאפי' כשהדם צרור על בגד צבוע ג"כ טהור לא מבעיא למש"כ הפרדס רמונים

ללא הבדיקה הרי זה מוכח שמאמינה בדברי חכמים שהיא טהורה כל זמן שלא תמצא על העד ואם באמת לא תמצא על העד תחזיק עצמה בטהרה, דהיות דחז"ל לא שקדו על תקנתה להיות טהורה לבעלה מכח כתמים הבאה מגופה אלא דמשום לא פלוג הקילו אין כאן שום חיסרון במה שתבדוק עצמה, ואדרבה יתכן לומר שהיא בכלל משובחת והיא בגדר מה שאמרו חז"ל (ריש כל היד) דכל היד המרבה לבדוק בנשים הרי זו משובחת ונפסק להלכה (ריש סי' קפ"ד) ע"פ דברי הרשב"א בתוה"ב והטור דמיירי שלא בשעת תשיש ואפי' באינה עסוקה בטהרות וכן נפסק בשו"ע (סי' קצ"ו ס"ט), וז"ל המחבר האשה שמרבה לבדוק בין בימי ספירתה בין בימים שלא ראתה בהם הרי זו משובחת אעפ"י שיש לה וסת קבוע עכ"ל, והוא מדברי הרמב"ן בהלכותיו (פ"ב), וטעם הבדיקה פי' רש"י שבודקת "תמיד" שמא ראתה וכ"כ הרמב"ם (פ"ה הי"א) כל אשה שמרבה לבדוק עצמה "תמיד" הרי זו משובחת ואע"פ שיש לה וסת קבועה שאפשר שיבוא דם בלא שעת הוסת עכ"ל, וכ"כ ברמב"ן שם ובטור וכ"כ בשו"ע הרב (סימן קפ"ד סק"ד), וכתב במעשה רוקח על הרמב"ם (שם) דאע"פ שמן התורה אינה טמאה אא"כ תרגיש מ"מ לפי שחז"ל גזרו שתטמא אף בלי הרגשה לכן האשה שבודקת עצמה תמיד היא בכלל משובחת, וכיון שבדיקה זו בודקת תמיד כמש"כ רש"י ורמב"ם והיינו מחשש רא"י שלא בהרגשה א"כ כש"כ לאחר מציאת כתם שהיא מגופה אע"פ שהיא טהורה בכלל משובחת היא וכדלעיל, והנה בקיצור הלכות נדה מהמשאת בנימין ז"ל שחיבר לנשים בלע"ז ונדפס מחדש עם שו"ת משאת בנימין וע"פ ספר זה נהגו הנשים במשך דורות שם כתב דהגדר של כל היד המרבה לבדוק הוא בדיקת כל יום שחרית וערבית ע"ש, וכן הוא במאירי (ריש פ"ב), ומ"מ י"ל דכל שכן כשמצאה כתם דהיא בכלל משובחת כיון דעיקר תקנת צבעונין אינו משום כתמים הבאים מגופה וכנ"ל, ואעפ"י שכתבתי במק"א דבזמנינו ליתא להך דכל היד המרבה לבדוק משובחת דהרי בעינן שיהיה דווקא שלא בפני בעלה שלא יהא לבו נוקפו ופורש כתקנת חז"ל, ועכשיו על פי רוב הוא בפני בעלה, שהרי איננה בקיאה במראות דמים, ושואלת לבעלה אם יש עליו שאלה, וא"כ הרי לבו נוקפו ופורש מ"מ לאחר מציאת כתם ליכא הך חשש, דהא תאמר לו דמפני מציאת הכתם בדקה ורצתה לדעת אם יש עוד דם. [והא דכתבו כמה פוסקים דאשה שקשה לטהר עצמה שתלבש בגד צבוע ואם יש בזה משום כל היד המרבה לבדוק איך הציעו עצה כזאת אפי' בזמן ליבון, שאני התם דהוא שעת הדחק שא"א לה לטהר מחמת ריבוי הכתמים ובכה"ג אין לה להיות מן

מכתמים דעלמא אלא שכל הפוסקים הקילו ע"י בשו"ת שיירי טהרה (סי' ל"ד) ובשו"ת אדני פז (ס"כ) וציון לזה הפ"ת (סקכ"ב) וכ"כ בחכמת אדם דהסדינים יהי' צבוע וכ"ה בשו"ת רעק"א תנינא (סי' ל"ד) ובפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז) ושו"ת מהרש"ם (סי' פ"א) ועוד הרבה פוסקים וע"ע בפתחא זוטא וטהרת ישראל שהביאו מכמה פוסקים יעו"ש, וכ"ה בחזו"א (סי' פ"ט סק"ד) וגם לפמש"כ בספר צמודי כסף דבג' ימים ראשונים לא תלי' בבגדי צבעונין כמש"כ הפ"ת (שם) לכאור' י"ל דס"ל דעיקר התקנה הוא משום כתמים דמעלמא ורק משום לא פלוג הקילו אפי' בודאי מגופה ולכן בג' ימים ראשונים דבעי' חזקת מעין סתום לא תלי' דהכתמים באו מעלמא דאמרי' מגופה אתיא ובכתמים שמגופה לא תקנו צבעוני ולא אמרי' לא פלוג בג"י ראשונים משא"כ לאחר ג"י תלי' שבא מעלמא וכדין תורה אבל לפמש"כ בשו"ת מעיל צדקה (סי' ס"ב) ובשו"ת ברית יעקב (סי' נ"ח) וכ"כ בטהר"י (סי' ק"צ סנ"ט) ובשו"ת אגרות משה (ח"א סי' צ"ה) וכן הסכמת הפוסקים דגם בג"י ראשונים תלינן מפני דלא גזרו כלל על בגדים צבעונין י"ל דס"ל דתקנו גם על כתמים הבאים מגופה בלא הרגשה ולכן גם בג"י ראשונים תלי' או דלמא י"ל דמ"מ עיקר התקנה הוא מפני כתמים דמעלמא אלא דכיון דלא גזרו עליה א"כ אפי' ודאי מגופה נמי טהורה דכיון דלא הרגישה לא רצו לגזור על בגדים צבעונין כדי להצילה מכתמים דמעלמא ולא פלוג רבנן בתקנתן והקילו אפי' בראתה מגופה ודאי, ואפי' בג"י ראשונים.

בדיקה אחר מציאת כתמים

ח] ונפק"מ להלכה יש לומר אם מותרת לבדוק אחר מציאת כתם דאם כל עיקר תקנת צבעונין הוא רק כדי להצילה מכתמים הבאים מעלמא היות שהרבה דמים מצויין בעולם ושקדו חכמים על תקנת בנות ישראל ותקנו צבעונין שלא להיאסר כל הזמן מכתמים המצויין מעלמא או מכמה מאכולת רצופין וכיו"ב אלא דמשום לא פלוג לא נאסרו בכתמים אפילו באו ודאי מגופה כיון שהי' בלא הרגשה לא רצו לחלק בתקנתן א"כ באופן שידעת שהיא ודאי מגופה או אפי' באינה יודעת מותרת לה לבדוק לראות אם מגופה הוא או לא אע"פ שזה פשוט דאשה שתחמיר על עצמה לספור ז' נקיים אחר שמצאה כתם על קרקע עולם או צבעונין [להלכה דצבעוני אינו מקבל כתמים לולא דברי הרשב"א שכתב המחמיר תע"ב] הרי זה גריעותא ואינה מאמין בדברי חכמים נקראת מ"מ מותרת לבדוק אח"כ לראות אם הכתמים מגופה וליאסר עצמה דאדרבה כיון שעושה בדיקה ולא אסרה עצמה

דמעלמא אבל על כתמים דמגופה לא תקנו אע"פ שאם תמצא כתם מגופה על צבעוני לא תיאסר היינו משום דלא חילקו בתקנתן אבל לכתחלה ללבוש בימים אלו ליכא תקנה ולכן גם ס"ל דבג"י ראשונים אינו מציל וכדלעיל. ובפתחא זוטא הביא משו"ת מראה יחזקאל (סי' ג') שכתב שלא התירו בגדי צבעונין רק באשה שעומדת בחזקת טהרה וכסתם כתמים דלא שכיחי בלא עת נדתה אבל במוחזקת לראות כתמים מגופה בודאי אסור לה לעשות פעולה להעלים עין דבעינן ספורים לפנינו והוי כמבטל איסור לכתחלה ע"ש ומשמע שם דבין ב' נקיים החמיר דבעי נקיים וספירה ובין במוחזקת לראות מגופה או בעת וסתה אין ללבוש צבעונין.

אך כבר כתבנו לעיל דהסכמת הפוסקים דאפי' בג"י ראשונים תולין ואף דלכתחלה צריכה בגד לבן מ"מ אינו מעכב כל שכן דביום וסתה דליכא דין ספירה דמהני בגד צבעוני אפי' לכתחלה אך אין מזה הכרח דתקנת צבעונין הוא על כתמים שמגופה ג"כ דשמא עיקר התקנה הוא משום כתמים דמעלמא ואפי"ה משום לא פלוג לא גזרו כלל על בגדים צבעונין ומהני גם לכתחלה ביום וסתה ג"כ וכמש"כ בפרדס רמונים (ש"ך סקט"ז) דאפילו מוחזקת לראות כתמים טמאים יש לה תקנת צבעונין דכיון דלא גזרו כלל אף זו בכלל.

י והנה הגם דאין לנו ראיות לפשוט ספק זו מ"מ מסתברין דברי החת"ס שכתב דזה פשוט שלא רצו לאסור בגדי צבעונין בבגד תחתון שאינו אלא מלבוש הזיעה וא"כ לא הי' תקנה ע"ז והגם שהפוסקים חולקים על החת"ס היינו לענין דינא אם מציל או לא דס"ל להפוסקים דאחר שתקנו חכמים על בגד עליון שוב לא גזרו גם על בגד תחתון משום לא פלוג ולכן מותרת ללבוש גם בגדים צבעונין סמוכין לגופה אבל סברת החת"ס אמת הוא דלא הי' תקנה מיוחדת גם על בגד תחתון וכיון שכן על כרחך דעיקר תקנת צבעונין הי' על בגדים העליונים כדי להצילה מכתמים הבאים מעלמא אלא שלא חילקו בתקנתן ותקנו שכל צבעוני מציל מכתמים, ולכן גם הדרינא לדינא דמותרת לעשות בדיקה אחר מציאת כתם והיא בכלל כל היד המרבה לבדוק משובחת אלא דמסתבר דהיות שמשועבדת לבעלה א"א לה להיות בכלל משובחת אלא ברצון בעלה.

פירות הנושרים להלכה:

א אשה שמצאה דם על בגד או סדין צבעונין בכל צבע שיהיה [חורף מצבע לבן] בין כהה בין בהיר

המשובחות ויש לה תקנה ללבוש צבוע מאחר דלא גזרו כלל], אבל אם נאמר דכל עיקר תקנת בגדי צבעונין הוא גם להצילה מכתמים שמגופה א"כ לכאור' אסורה לעשות בדיקות אחר מציאת הכתם שהרי חכמים שקדו על תקנתה ואיך תעקור תקנת חכמים ותעשה עולה להמציא לה טומאה שלא כדת.

והנה בשו"ת חשב האפוד (ח"ג סי' צ"ט) כתב שראה בספר אחד דיש כמה מורים מפורסמים בא"י דאשה שראתה כתם פחות מכשיעור או צבעוני ואמק"ט דצריכה לבדוק בעומק ורק אם לא תמצא כלום מטהרים לדם הנמצא מדין כתם וכתב ע"ז דעמדתי מרעיד ותימה תימה אקרא כי פירושו של דבר זה הוא שאם באה לפנייהם אשה שהיא טהורה גם מן התורה וגם מדרבנן משתדלים לעשות אותה רואה דם שתהי' טמאה ואני זכיתי לשמש את גדולי המורים הזקנים בירושלים והוא פשוט בתכלית הפשטות שמטהרים הכתם תיכף בלי שום היסוס אם יש לטהרה מדין כתם ואיך תהי' הו"א שאם היא טהורה ע"פ ההלכה שנשתדל לטמא אותה לבעלה, אמת שכך עושות הנשים שמתבהלות ובודקות אבל שתהי' הוראה שצריכה לבדוק עצמה הוא דבר זר אשר לא נשמע מעולם עכתו"ד וזה אמת שהוא דבר זר להצריך בדיקה כיון שמותרת ע"פ הלכה איך אפשר להמורה להצריך בדיקה אך מ"מ מודה הוא ז"ל דמותרת לעשות בדיקה וכמש"כ שכך עושות הנשים ולא כתב שאסורות לעשות כן ואפשר דלדעתו היא בכלל המרבה לבדוק משובחת אלא שאין להמורה לחייבה להיות מן המשובחים ולהתנות טהרתה בבדיקה.

בגד צבעוני ביום הוסת או במי שמוחזקת בכתמים

ט ועוד נפק"מ להלכה יש לומר אם מותרת ללבוש צבעונין בימים שעלולה לראות בהן וביום וסתה או אשה שדרכה לראות הרבה כתמים מגופה דאם התקנה הי' גם על כתמים הבאים מגופה בלא הרגשה א"כ גם בימים אלו או בשדרכה בכך עצת חכמים היא ללבוש דהא כל עיקר וסתות הוי דרבנן וכשתראה דם בהרגשה או ע"י בדיקה ביום וסתה תטמא אבל אין לנו לחוש לכתמים בעלמא אפי' ודאי מגופה, אבל אם כל עיקר התקנה הוא רק משום כתמים הבאים מעלמא ומשום לא פלוג התירו גם הכתמים הבאים ודאי מגופה א"כ בימים שעלולה לראות בהן י"ל דאין לה ללבוש וליכא בזה עצת חכמים, ובפתחי תשובה (סקכ"ב) כתב בשם עמודי כסף דלהציל בימי נדתה לא ובפשטות הכונה דבימים שעלולה לראות בהן לא מהני תקנה זו, וכבר נתבאר לעיל דעמודי כסף ס"ל דעיקר תקנת צבעונין הוא להצילה מכתמים

אפי' נמצא יותר מכשיעור ואפי' יש בו צרורות דם הרי זו טהורה.

ב בזמנינו דאין בקיאין בהרגשות אם תמצא דם יותר מכשיעור יש לעשות שאלת חכם [ובמק"א הארכנו בזה ולכן גם ראוי שלא ללכת בבגד שחור וכיו"ב שאין רואין בו שום מראה אדמימות ביום וסתה או במוחזקת לראות כתמים מגופה].

ג אשה שמצאה כתם בבגד צבוע טהורה ואין צריכה

בדיקה, ומ"מ הבודקת עצמה אחר מציאת הכתם ברשות בעלה הרי זו משובחת.

ד אשה הסובלת מריבוי כתמים וקשה לטהר עצמה אין לה לבדוק אחר מציאת כתמים וכן אשה שמצויה אצלה לפעמים פצעים או שרגישה לזה אין לה להדר ולבדוק. והיות שבזמנינו הרבה נשים סובלות מזה לכן מייעצים שלא לעשות בדיקות שאינן חובה ע"פ הלכה.

סימן י"ט

כתם שעבר מבגד לבגד או לצד השני ונמצא שם יותר מכשיעור

שכלפי שמיא איפסקא דטמאה א"א לגרום לה טהרה ע"י העברתו לבגד צבוע, ומעתה ה"ה כשעבר מבגד לבגד או מצבוע ללבן או נתחלחל לצד שני של הבגד כיון דכלפי שמיא גליא שכבר היתה טהורה בשעה ראשונה א"א לגרום לה טומאה מחודשת ע"י שעבר לבגד אחר ומה לי אם העבירתו בידיים או שעבר מאליו סוף סוף כבר היתה לה שעת הכושר, אך זה אינו וכדלקמן וכבר ראיתי לחכם אחד ששגה בזה ולכן יש לנו להרחיב הדיבור בזה אף שדברים פשוטים הם.

אמנם טעם הנכון בזה דמקום מציאת הכתם הוא היכא שבטבעו הלך ונתפשט ונתחלחל מאליו אבל כשהעבירתו למקום אחר לא שייך לומר שכאן נמצא הכתם שהרי אינו כן רק העבירתו לכאן ונודע עכשיו ואין זה אלא מקום בירור הכתם אבל מקומו של הכתם הוא מקום המציאה שהוא מקום שנפל או נתפשט או נתחלחל בו ולכן פשיטא שאין אנו דנים על הכתם לאחר שהעבירתו אלא במקומו הטבעי שהוא נקרא מקום המציאה ולכן אם הי' מתחלה על מקום צבוע תלוי אם העבירתו למקום אחר אין אנו דנים אלא על מקום המציאה שהוא הצבוע וטהורה אבל אם נתחלחל ועבר באופן טבעי לצד השני שהוא לבן או מבגד לבגד הרי מקום מציאותו הוא גם צד השני או בגד השני וטמאה.

ול"א זו בלבד אלא אפי' אם הסתכלה תיכף ומיד כשיצא דם ונמצא על בשרה ועדיין הדם הולך ומתפשט ונוזל כדרכו אלא שמצאתו באמצע הילוכו לפני שנתפשט ונעשה כשיעור טמאה אם יתברר לבסוף שהוא יותר מכשיעור דהא אין לתלות במאכולת דדם מאכולת אינו מתפשט ליותר מכשיעור כמש"כ הפוסקים וכ"ה בשו"ע

יש להסתפק בכתם הנמצא על הבגד שמצדו אחד הסמוך לגופה נמצא פחות מכשיעור אבל מצידו השני רואין התפשטות הכתם שהוא יותר מכשיעור, וכן יש להסתפק בכתם שעבר על בגד אחר שלבשה על הבגד הסמוך לגופה שהבגד הסמוך לגופה לית ביה שיעור אבל בגד השני שעבר עליו הכתם נמצא בו יותר מכשיעור, [וכן יש להסתפק בלבשה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה ועבר על בגד האחר שלבשה בו והוא לבן ומקבל טומאה ונמצא בו יותר מכשיעור, או בגד שצדו הפנימי צבוע וצד החיצון לבן ונמצא יותר מכשיעור בצד החיצון שנתחלחל הדם עד צד השני, ויתבאר בעז"ה בסי' שאחר זה].

והספק שנופל בזה הוא מפני שהסברא פשוטה דאם לקחה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה והעבירה הדם שיש עליו על בגד אחר לבן ומקבל טומאה אפי' עדיין לא הסתכלה ולא ראתה שנכתם הבגד צבוע או אמק"ט ולא נודע הדבר אלא לאחר שקינחה הבגד על בגד השני לבן ומק"ט נמצא ונתברר שהי' עליו דם טהורה וה"ה להיפך אם הדם הי' על בגד לבן ומקב"ט ולפני שנודע העבירתו על בגד צבוע או אמק"ט ושוב נמצא הרבה דם על בגד השני דסברא פשוטה הוא דטמאה אע"פ שעכשיו ליכא דם על בגד הלבן או שהוא פחות מכשיעור וה"ה אם תקנח רגלה בדבר צבוע או אמק"ט ותמצא עליו דם ונתברר שהי' הדם על בשרה אע"פ שעתה לא מצינו דם על בשרה שהרי קינחה אותה וגם לא נודע הספק עד לאחר שקינחה מ"מ הדבר פשוט מסברא שטמאה ולית מאן דמפקפק בזה, והטעם לכאן כיון שמציאת הכתם כבר ישנו בעולם וכלפי שמיא גליא טומאתה או טהרתה וא"כ כיון שכלפי שמיא נמצא על אמק"ט או צבוע כבר איפסקא דטהורה א"א לגרום לה טומאה מחודשת וה"ה להיפך כשהי' על בשרה כיון

(יור"ד סי' כ"א אות י"ב) וז"ל ושיעור הגריס אינו אלא בצירוף ארכו ורחבו שבשטח האחד ולא בצירוף מה שיעבור בבגד שתחתיו והוא ברור וכן ראיתי להרב פחד יצחק (באות כ') שכתב בפשיטות דכתם פחות מכגו"ע העוברת בשני בגדים שבין שניהם כגו"ע אינן מצטרפין דכל חד וחד מילתא באפי נפשיה ושכן הסכימו לטהר מהר"י בריאל והרב קזיס ומהר"י אבוהב בלי פקפוק עכ"ל וביאר היטב דבריהם בפתחא זוטא (מהדו"ת אות ו') דאם נאמר להחמיר להצטרף שני הבדים ונאמר דבשניהם איכא השיעור דגו"ע א"כ צריכין להחמיר גם בכתם הנמצא בבגד אחד פחות מכגו"ע רק שהבגד הוא בגד עב והדם ירד הרבה לעומק הבגד שאם נחתוך הבגד בעוביו לשנים והיה הדם על שניהם כיון דאין דם מאכולת יכולה להתפשט ליותר מכגריס ה"ה אם נתפשט לעומקו נחמיר משום דאין דם מאכולת יכול להכתים בגד עב כזה, והא ודאי ליתא דאנו מקילין בכתמים באין ברוחבו כשיעור גרו"ע אף שירד לעומקו הרבה משום דהדם יתפשט תמיד לכל צד הן לעומקו עד שכחו מגעת והן לרחבו עד שכחו מגעת ואמרו חז"ל דאחר שנתפשט לרחבו יותר מכגו"ע אין לתלות במאכולת דדם של מאכולת אין בו כח כ"כ להתפשט והיינו לאחר שכבר ירד לעומקו עד מקום שכחו מגעת אינו טמא א"כ יתפשט לרחבו ליותר מכשיעור א"כ ה"ה אם הי' שני בגדים מונחים זה על זה ובא הדם על בגד הראשון ונתפשט לעומקו עד שעבר גם על הבגד השני עכ"ז אם לא נתפשט לרוחבו יותר מכגו"ע שפיר תולין דהוא דם מאכולת דודאי אין חילוק בין בגד עב לשני בגדים דקים המונחים זה על זה א"כ שפיר כתבו הגאונים הנ"ל דבכה"ג יש להקל וזה ברור בפשיטות עכתו"ד.

ומשמע מדבריו דאין הגדר בזה משום לא פלוג אלא דכך שיערו חכמים דם מאכולת לאחר שיעור לעומקו שאינו מתפשט לרחבו יותר מכשיעור אבל באמת דגם לסברא זו בעי' לומר כל מדת חכמים כך הוא דודאי אם יהי' בגד דק מאד שלא התפשט לעומקו כלל אלא לרחבו ויש בו יותר מכשיעור טמא אע"פ שסתם דם מאכולת מתפשט גם קצת לעומקו אע"כ דכך הוא מדת חכמים בלא פלוג, וה"ה אם למעלה בצד פנימי של הבגד לא התפשט כלל מאיזה סיבה שמנע ההתפשטות והכל ירד לעומקו ונמצא בצד החיצון יותר מכשיעור דטמא כיון דאיכא התפשטות באיזה מקום שהוא רוחב כשיעור וכן אם יהי' עובי הבגד כשיעור גריס ונמצא דיש דם בעומק כשיעור גריס מרובע אע"פ דבצד הפנימי וחיצון אין בו כשיעור כיון דיש התפשטות בעומק רוחב שיעור

הרב (סק"ט) וכיון שדם זה התפשט ליותר מכשיעור ש"מ דמגופה הוי וטמאה ויתבאר פרטי דין זה לקמן בס"ד, והרי זה דומה לאשה שמצאה כתם שבעודה לח היא טהורה ואח"כ כשנתייבש נשתנה למראה טמא שאף שהסכמת הפוסקים להקל היינו טעמא מפני דבזה ודאי יש לסמוך על סברת החכם צבי דס"ל דשינוי האויר עם הבגד גרמו לו להתאדם כמש"כ בשו"ת אבני נזר (סי' רכ"ו) ובפתחא זוטא מהדו"ת הביא כן מהיעב"ץ וכ"ה בהגהות אמרי ברוך על השו"ע (סי' קפ"ח) עיין בטהרת ישראל (סי' קפ"ח סי"ב) אבל לולא סברא זו היינו מטמאין דאתגלי בהתתייהו ונתברר למפרע טומאתה וה"ה הכא נתברר דהוא דם מגופה וטמאה ולא שייך לומר דרכיה דרכי נועם דודאי אם רואה החכם שעדיין הדם מתפשט והולך אין לו לפסוק עליו, ואע"פ שאם הי' דם סמין או בלוע בעובי הבגד מטהרין אע"פ שיש בו שיעור בצירוף הכל יותר מכשיעור שאני התם דלא פלוג רבנן וכל מדות חכמים כך הוא אבל כשהדם עדיין בהתפשטות הטבעי שלו נקראה מציאת הדם לאחר שגמר הילוכו וכאשר יתבאר לפנינו בס"ד.

והיות שיעקר ושורש גדול לספיקות אלו הוא דברי הסד"ט (סוף סקס"א) נעמוד על שורש דבריו שמתפק שם אם הדם נצרר ונקווה במקום אחד ואם היינו ממחקו הדק היה מתפשט יותר מכגריס אלא לפי שהוא נצרר והוא גוש ועב מעט הוא פחות מכגריס אם נשער כמו שהוא עתה שהוא פחות מכגריס או אם צריכין להחמיר ולשער אלו היה כמות דם הזה מתפשט בבגד כצבע דעלמא והיה יותר מכגריס טמאה וכתב דנראה דאין אנו צריכין לשער רק כמות שבא לפנינו עכ"ד ולקמן אבאר שאר דבריו בעז"ה. הנה נסתפק אם משערין לפי עובי הדם אילו הי' מתפשט או לפי מציאת ההתפשטות אם נתפשט כגריס ומסקנתו דמשערין לפי מה שבא לפנינו דאזלינן בתר מציאת ההתפשטות לפנינו אם נתפשט כגריס או לא, ובפרדס רמונים (דף קמ"ב) כתב שיש לדון בזה הרבה דמנא לן דמה ששיערו חז"ל כגריס היה כונתן בשטחן דוקא שיהי' שטחו בסדין כגריס דלמא גם אם שטחו פחות מכגריס רק שהוא בעובי כגריס ג"כ הוי שיעור כתם לטמא והסברא נוטה לומר כן דהא קים להו לחז"ל דדם מאכולת אינו יותר מכגריס והרי כאן נמצא דם יותר מכגריס ומה לי אם הוא בשטח או בעובי הרי יצא מדם מאכולת ע"ש.

והנה משמע דכל עיקר ספיקא זו הוא דוקא בדם גוש ועב אבל דם שנבלע בעובי הבגד פשיטא להו דאין מצרפין אותו לשיעור גריס וכמש"כ בעיקרי הד"ט

דבכה"ג ודאי טמאה דמה לי צד הפנימי מה לי צד החיצון כל שיש בו התפשטות בשטח של כגריס טמאה.

ומכ"כ הלין משמע דזה הי' מילתא דפשיטא לגדולי הדורות דלא משערי' בעובי ועומק הבגד לצרף שיעור גריס ולכן מסתבר דגם מה שהסתפק הסד"ט ופרדס רמונים הוא רק לענין עובי הדם שנצרר ע"ג הבגד דכיון שיש גוש דם לפנינו דיינינן ליה כאילו התפשט דכיון שדרך הדם להתפשט וזה יצא מגדרו שהוא עב אנו דנים כאילו הי' מתפשט או דגם בזה אמרי' לא פלוג וכמו בנכנס לעובי הבגד דמטהרינן, והפרדס רמונים ס"ל דכיון שהדם לפנינו יותר משיעור מאכולת בעובי מאן ימר דבעי' שתהא מתפשט בשטח אבל הנבלע בעובי ועומק הבגד נראה דמודה דטהורה דכל מדת חכמים כך הוא.

והסכימו הפוסקים דגם בכה"ג אמרינן לא פלוג ומשערינן לפי מה שבא לפנינו וכיון שאין כאן התפשטות במציאות מטהרינן, וכ"כ בלחור"ש ושערי טוהר (ס"י סעיף ה') וכ"כ בערוה"ש (סל"ה) וכתב שהמפקפק בזה אינו אלא מן המתמיהים וכ"כ גדולי אחרונים עכ"ד אלא שהסד"ט סיים דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במקום אחד הרבה דדיינינן ליה כאילו נתפשט והיה בו כגריס ועוד וטמאה והביאו בפ"ת (סק"ט) ולקמן נבאר בזה בס"ד.

עוד כתב הסד"ט וה"ה איפכא היכא שבא לפנינו כתם וראינו שגוף הכתם אינו אלא פחות מכגריס רק סביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם אפ"ה טמאה וכך הוא מדת חכמים בלא פלוג הם אמרו והם אמרו דאלת"ה א"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס ויטהרנה והיא תשמש עם בעלה ואח"כ תתפשט הכתם מחמת הזיעה וכדומה ואתה צריך לאוסרה ואין זה דרכי נועם וכה"ג כתבתי בסי' קפ"ח בשם תשובת חכם צבי ובסימן זה לעיל עכ"ל. [הנה מש"כ אין זה דרכי נועם פשוט דאין זה כלל בפסק דהרבה פעמים מטמאינן אם לבסוף יתברר איסור אע"פ שכבר טיהרו אותה וכגון בג' נשים שישבו על ספסל אחד ובדקה אחת מהן ומצאה טהורה וטיהרוה ואם לאחר זמן בדקו האחרות ומצאו עצמן טהורות לדעת הרז"ה דמהני בדקה לטהרה אפי' אחר זמן שוב מטמאינן לראשונה למפרע עיין במשנה אחרונה שם ולא אמרי' דרכיה דרכי נועם, וכן בב' נשים שנתעסקו בציפור ובאו בזא"ז דטיהרו לראשונה ואח"כ כשבא השני לישאל מטמאינן לראשונה למפרע עי' בתוס' שם ובדברי הט"ז סקי"ז ובמלבושי טהרה שכתב כן וע"ע באריכות במשל"מ פי"ט מאבות הטומאה ה"ב ולא אמרי'

טמאה דחכמים גזרו באיזה ענין שיהי' התפשטות בשטח של כגריס ללא צירוף טמא משא"כ בבגד עב באופן שאין בו בשום צד התפשטות כשיעור טהורה וכ"כ להדיא בפחד יצחק שם במכתב ששלח מהר"ר יעקב ב"ר שמואל אבוהב מויניציאה [בנו של שו"ת דבר שמואל שהי' רב בויניציאה ומהר"י מילא מקום אביו שם] למוהר"ר אביע"ד שר שלום אב"ד מנטובה [חיבר ספר אמונת חכמים] שהעלה ספק זה בכתם העובר לב' בגדים ונחלק בזה עם הרב פחד יצחק דהוא סבר דיש חילוק בין בגד עב לב' בגדים דכיון שעבר לב' בגדים מזה נראה שכמות הדם הוא גדול ואינו דומה לבגד עב והפחד יצחק כתב דאין לחלק בזה ושוב שאל מגאון אביעד הנ"ל למהר"י קזיס ולרבו מוה"ר יהודה בריאל [שהי' ר"י ור"מ במנטובה ומבית דינו של מהר"ם זכות בעל קול הרמ"ז] והסכימו לסברת הפחד יצחק ושוב שלח למהר"י אבוהב והשיב ג"כ כך וכתב דלא ראינו ולא שמענו בדברי רבותינו הפוסקים אשר לפנינו חיוב לשער עובי ועומק בכתם אלא ארכו ורחבו ואין לנו בספיקות אלא מה שמנו חכמים בלבד והטעם דלא כל הדמים שווים במזגם ואיכותם יש דם עב וגס ובקושי ורפיון יוצא מן הוורידין ותיכף נקרש וכו' ויש דם שהוא דק וחריף יוצא בחפזה ויורה כחץ שותת ועובר עד מקום כח חיותו לעבר וכל שלא פשתה כשיעור כתם המשוער מרבותינו מה לנו לחוש בו לטמאו כי אם לטהרו אחר שלא נתמלא סאתו הוא מדתו לארכו ולרחבו אם לא שיש אורך בעובי עמקו לשערור כגריס מרובע וכו' עכ"ל הרי דבהתפשטות באורך עובי הבגד שיש בו שיעור גריס מרובע טמאה וה"ה בכה"ג כשיש התפשטות בצד השני ומאיזה סיבה שיהי' לא התפשט בצד הפנימי של הבגד.

ונראה כעין ראי' לזה גם ממה דאמרי' בגמרא (דף נט.) היו עליה טיפי דמים למטה וטיפי דמים למעלה תולה בעליון עד כגריס ופי' רש"י טיפי דמים למטה כלומר קטנים למעלה גדולים ותמהו כל הראשונים על פירושו עי' תוס', וקשה למה לא פי' רש"י למטה היינו צד חיצון של הבגד למעלה צד הפנימי [באופן שא"א להיות נקפל או באופן שניכר שהוא אותו כתם] ותולה בעליון דהיינו צד הפנימי עד כשיעור אבל צד החיצון אפי' יש בו יותר מכשיעור כל שבעליון אין בו כשיעור כשר ובשלמא מה שלא פירשו כן התוס' מפני קושייתם השני' שאינה מתיישבת לפי' זה אבל לרש"י הרי פירוש זה מתיישב יותר דיש בזה צד רבותא ואע"פ דלשון מטה ומעלה אינו מיושב כ"כ מ"מ נראה דהוא יותר מתיישב מפירוש גדולים וקטנים, ומדלא פי' כן ע"כ דפשיטא ליה

התפשטות מכח זיעה כל שגוף הדם ידוע וניכר שהוא פחות מכגריס.

אכץ כונת הדברים הוא דמה שכתב שהדם התפשט מכח הזיעה ר"ל שגוף הדם התפשט דלולא הזיעה הי' מתייבש במקומו ולא הי' מתפשט אבל ע"י הליחות מכח זה נעשה הדם צלול ולח ולכן הדם גופא מתפשט יותר ואילו הי' כן מתחלה באמת היינו מטמאין אותה מפני שדם גופא נתפשט יותר משיעור וא"כ כיון שראינו הדם בעודו לח שלא הי' בו כשיעור וטיהרנוהו וע"כ שאף שאח"כ יתפשט הדם יותר שא"א לטמא מפני שאין זה דרכי נועם נמצא דתקנת חכמים הי' לרדן על הדם כמו שבא לפנינו ולא הצריכו להמתין שיתייבש אע"ג דלבסוף נתברר שהתפשט כך הוא מדת חכמים וא"כ ה"ה לענין עובי כיון שעכשיו אין התפשטות מטהרין הכתם, גם מה שכתב דה"ה היכא שסביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם הכונה בזה שאילו לא הי' סיבה הגורמת שיתפשט הלכלוך הי' מתייבש במקומו והי' פחות משיעור רק מחמת איזה סיבה נתלכלך ונתפשט הדם ליותר משיעור [דכל דם אם ימרח באצבעיו יתפשט הלכלוך יותר] אפי"ה מטמאין משום לא פלוג ומתייבש קצת תמיהות הפרדס רמונים כיון דמיירי שגוף הדם מתפשט אלא שהזיעה וכיו"ב גרם לזה.

וכתב הסד"ט מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במקום אחד הרבה דדיינינן ליה כאילו נתפשט והיה בו כגריס ועוד טמאה עכ"ד וצ"ב מה גרם לו לחזור ממה שסבר תחלה בפשטות דמשערין לפי מה שבא לפנינו, ואפשר דהכא מוסיף תיבת הרבה ולעיל מיירי שהוא גוש עב מעט דאם היינו ממחקו הדק הי' בו יותר משיעור בזה ס"ל דודאי לפי מה שבא לפנינו משערין אלא דבעב הרבה בזה דיינינן כאילו נתפשט דניכר לעין טובא שהוא יותר משיעורו ודו"ק, וכמה אחרונים השמיטו זאת וס"ל דגם בכה"ג מטהרין ומשערי' בכל ענין לפי מה שבא לפנינו וכדלעיל. ונראה דבנמצא למעלה מן החגור כתם דם עב פחות משיעור ולמטה יותר משיעור יש לתלות תחתון בעליון דודאי לאו דם מאכולת הוא ואע"פ שמשום לא פלוג טהור דם כזה למטה מן החגור מ"מ לענין תחתון בעליון שפיר תלי' דהא המציאות הוא דהאי דם ודאי מעלמא ולא ממאכולת, ועוד נראה דבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ונמצא דם גוש עב פחות משיעור בשטח דטמאה דודאי דם מגופה הוא וכיון שהי' עד הבדוק טמאה מדאורייתא כמו בנמצא משוך או עגול יותר משיעור.

דרכיה דרכי נועם, וכן בבדקה בעד הבדוק ונאבד דמטהרי' ואם נמצא אח"כ ויש בו דם מטמאי' וכיו"ב בחלוק הבדוק שנאבד ואח"כ מצאו והי' במקום מוצנע ג"כ מטמאי' למפרע ולא אמרי' דרכיה דרכי נועם, דדוקא הכא שא"צ להמתין לפסוק על מראה או כתם עד שיתייבש ומצוי שישתנה אח"כ ע"כ דמצד הדין הולכין אחר המראה בעודו לח דאל"כ אין כאן דרכי נועם משא"כ בג' נשים התם מטהרי' משום ס"ס עי' משנ"א שם, וב' נשים שנתעסקו בציפור בוא"ז מצד הדין טהורה אלא משום חוכא גזרו עליה, ובנאבד העד או החלוק התם הי' ספק לפנינו ומדין חזקת טהרה טיהרה ונתברר למפרע שלא הי' חזקת טהרה משא"כ בעד לח מדין ודאי מטהרי' עכשיו ודו"ק].

והפרדס רמונים (דף קמ"ב) כתב דפשוט הוא דמותרת אפי' אם כשבא לפנינו הוא יותר משיעור כיון שאנחנו רואין שגוף הכתם אין בו כגריס ועוד א"כ הרי שפיר י"ל דדם מאכולת הוא ומה לנו במה שנתפשט ע"י זיעה ידוע הוא דטבע הדם להתפשט ע"י לחות, וכיון שהדבר ניכר לעין שעיקר הכתם פחות משיעור רק שנצטבע סביבו מלחות הכתם הדבר פשוט להתיר ע"ש, ופשוט דכל הפלוגתא שייך באופן שניכר להדיא דאינו אלא התפשטות מחמת לחות וזיעה וכיו"ב אבל כשגוף הדם התפשט פשוט דטמאה דהא כל דם דרכו להתפשט קמעה וכשנמצא כגריס מצומצם ודאי דהי' פחות משיעור ונתפשט ופשוט דטמאה דתמיד אזלינן בתר מציאת הכתם לאחר ההתפשטות ואפי' מצאה ברגע לפני ההתפשטות ואח"כ התפשט טמאה וכנ"ל והסד"ט דקדק בדבריו שניכר שסביבו הוא התפשטות ולכלוכית שנצטבע מגוף הכתם ע"י זיעה או לחות וגוף הכתם אין בו כשיעור שמצד הדין הי' מקום לטהר אלא משום לא פלוג מטמאין.

ויש לעיין במש"כ הסד"ט להוכיח דגוש דם צריכין לטהר לפי מה שבא לפנינו דאל"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס וכו' דלכאור' מה ענין זה לזה דבאמת באופן שבא לפני החכם פחות משיעור ואח"כ נתפשט מחמת זיעה באמת יש לטהר דהרי רואין שגוף הכתם הוא פחות משיעור ואין כאן אלא התפשטות בעלמא, ומ"מ בעובי דם י"ל דטמא כיון דרואין דם גמור שיכול להתפשט ליותר משיעור והרי יש בו דם כשיעור מאכולת ואפי' את"ל דאמרי' בזה לא פלוג ומטהרי' גם בכה"ג מ"מ איזה הכרח יש בזה דאם נתפשט מחמת הזיעה לטמא הרי אין כאן שיעור גריס ולמה תיאסר מחמת התפשטות הזיעה ולא גזרו כ"א על דם ולא על

פירות הנושרים להלכה:

א אשה שמצאה כתם תיכף ומיד בעוד שהדם באמצע הילוכו והתפשטותו בבגד אפי' ראתה הדם בעוד שלא הספיק להתפשט כשיעור ואח"כ התפשט ליותר מכשיעור טמאה.

ב נגמר הילוכו של הדם ואין בו כשיעור אלא שניכר להדיא שע"י הלחות והזיעה גורמת שיתפשט ליותר מכשיעור אם מצאה הכתם לפני שהתפשט ליותר מכשיעור טהורה ואם לא מצאתו עד אחר שהתפשט ליותר מכשיעור טמאה.

ג נבלע דם הרבה בעובי ועומק הבגד ויש בין הכל יותר מכשיעור אבל בשטחו באורך ורוחב הבגד אין בו כשיעור טהורה.

סימן כ'

בגד שצדו הפנימי צבוע וצד השני לבן ונמצא יותר מכשיעור על הלבן - או עבר מבגד שאמק"ט לבגד המק"ט ודין קינוח מאותו מקום בדבר שאינו מקבל טומאה

צורבא מרבנן שעלה על דעתו דהבגד צבוע מכשיר הדם וכל דם שעבר דרכו קיבל טהרה ושוב לא גזרו והוא דבר שאין הדעת סובלתו לכן נרחיב הדברים בזה.

והנה תשובת מעיל צדקה (סי' ס"ב) וכל הפוסקים אחריו הוא פירכא גדולה לסברא דחוויה זו שהרי כתב דבגד מנומר "ועבר מנימור לבן ע"ג הצבוע ויוצא" על גב הלבן שבצדו דמצטרפין לשיעור כגריס ועוד ב' חלקי הלבן, הרי דאע"פ שעבר דרך מקום הצבוע לא קיבל טהרה ולא חילק המעיל צדקה והפוסקים אחריו אם הכתם הי' מתחלה על הצבוע והתפשט על הלבן או דמיירי דוקא שהכתם הגיע מתחלה בשוה על הצבוע והלבן יחד ואילו לדברי החכם הנ"ל אם חלק הצבוע הי' נגד אותו מקום ועל ב' חלקי הלבן רואין התפשטות הכתם ובצירוף יש בו כשיעור הו"ל לטהר כיון דהכתם הלך ממקום הצבוע לחלק הלבן אלא ודאי הא בורכא ופשוט דאין צבוע מכשיר דם אלא כל שהדם הלך ונתפשט בטבעו למקום לבן ויש בו כגרו"ע טמאה, ולכן אף שנתחלחל הכתם מצד הפנימי שהוא צבוע לצד החיצון שהוא לבן ויש בו כשיעור כתם טמאה דכבר כתבנו בסי' הקודם דאפי' בבגד עבה אם נתחלחל הכתם כל שיש באיזה מקום שיהי' שטח של אורך ורוחב

יש להסתפק אם לבשה בגד צבוע או אינו מקבל טומאה סמוך לגוף ועליו בגד אחר לבן ומקבל טומאה ועבר דם מבגד הצבוע או אמק"ט על בגד העליון שעליו שהוא לבן ומקבל טומאה ונמצא בו יותר מכשיעור או בגד שצד הפנימי צבוע וצד החיצון לבן ונמצא דם יותר מכשיעור על צד הלבן שנתחלחל מצד הצבוע.

הנה כבר כתבנו בסימן הקודם דכתם שעבר מבגד לבגד או בצד החיצון של הבגד אם יש בו יותר מכשיעור טמאה דמקום מציאת הכתם הוא היכא שבטבעו הלך ונתפשט משא"כ בהעבירתו בידו לבגד אחר אין זה מקום המציאה אלא מקום בירור הכתם שנתברר שהי' במקום הראשון כתם וקינחה משם לכן אנו דנים עליו כנמצא במקומו הראשון ואם קינחה בדבר צבוע או אינו מקבל טומאה כתם שהיתה ברגליה טמאה דמקום המציאה הוא רגליה [הגם דבקינחה בצבוע יש מקום לומר דסוף סוף לא ניכר שהוא דם מסתבר דכיון דמקום המציאה היא גופה דינו כנמצא על גופה ומה שלא גזרו על הצבוע הוא רק אם מקום המציאה הי' על הצבוע] אבל כתם שמטבעו הלך ונתחלחל לצד שאינו צבוע פשוט דטמאה דמקום המציאה הוא צד הלבן ג"כ, והגם שהם דברים פשוטים וכמש"כ בסימן הקודם מ"מ היות שהי' לי דו"ד עם

נמצא שם דם י"ל דמקום המציאה הוא הקינוח ולכן דיינינן ליה כמצאה על אינו מקבל טומאה, ולפי סברא זו אפי' הרגישה רטיבות וקינחה עצמה אם הכתם הי' במקום שא"א לה להסתכל ולראות נחשבת הקינוח למקום המציאה ואם אינו מקב"ט או צבוע טהורה.

איברא דיש מקום לומר דכל שקינחה גופה בדבר צבוע או אינו מקב"ט שלא בכונה לטהר עצמה שלא הרגישה שום רטיבות ברגליה נדון מקום המציאה על הבגד ולא על גופה, וזה גם טעם השו"ע הרב ושי"פ דנדון מקום המציאה על העד כיון שלא הרגישה רטיבות שבשביל זה קינחה אלא קינחה לדעת אם היא טהורה וכיון שלא נודע לה שום ספק מחמת איזה לחלוחית שהרגישה דנין מקום המציאה על העד שקינחה עצמה, ויוצא מזה קולא וחומרא, קולא דאם קינחה רגליה בדבר צבוע ואמק"ט ונמצא דם יותר מכשיעור טהורה כיון דלא קינחה מחמת הרגשת לחלוחית נקרא הבגד מקום המציאה, וחומרא דאם קינחה אותו מקום מחמת הרגשת רטיבות בבגד צבוע טמאה דכל שהרגישה רטיבות על גופה הוי גופה מקום המציאה, ולמה שכתבתי לעיל יוצא גם כן קולא וחומרא להיפך קולא דבקינחה גופה מקום שא"א לה לראות אע"פ שהרגישה רטיבות נקרא מקום המציאה העד שקינחה עצמה וזה טעם שו"ע הרב ושי"פ וכנ"ל, וחומרא דבקינחה רגליה אע"פ שלא הרגישה שום דבר נקרא גופה מקום המציאה דהבגד אינו מברר מה שהי' על גופה, ואפשר גם למינקט תרתי קולא דהיינו שמקום שא"א לה להסתכל ולראות אם יש בו דם נקרא הבגד מקום המציאה, וגם כל שלא הרגישה שום לחות וקינחה אפי' ממקום שיכולה לראות הוי הבגד מקום המציאה כיון שלא נודע לה שום ספק, ואין לנו ראיות והוכחות לסברות אלו ולענ"ד נראה עיקר כמו שכתבתי מתחלה ואפי' הרגישה רטיבות טהורה כיון שאינה יכולה לראות שם אלא ע"י הקינוח.

ולכאן יש להביא ראי' דמקום המציאה נקרא הבגד ולא הגוף מדברי החו"ד (סקכ"ב) דמבואר בשו"ע (סל"ה) דבדקה בעד הבדוק וטחתה בירכה דיש אומרים דעיגול ג"כ טמא בכל שהוא וביאר הט"ז דטמאה ממנ"פ דלהרמב"ם לא תלי' במאכולת בבשרה ולכן אם נמצא על ירכה טמאה ואם לא נמצא על הירך הרי איכא הוכחה דהדם שעל העד מגופה דאי ממאכולת שטחתה על ירכה היה לה להמצא גם על הירך ע"ש וקשה דהא מיירי להרמב"ם דלא שכיחי מאכולת ואם בנמצא טמאה כל שכן בלא נמצא על הירך דטמאה. וביאר החו"ד דבאמת להרמב"ם שכיחי מאכולת על בשרה ומ"מ טמאה דכאן

כשיעור גריס ועוד טמאה וכמש"כ מהר"י אבוהב לענין בגד עבה וכנ"ל ולכן ברור ופשוט דבכה"ג טמאה.

ואין להקשות על מה שכתבתי דאם קינחה הכתם שברגליה לפני שהסתכלה עליו בדבר שאינו מקב"ט או צבוע דטמאה דמקום המציאה הוא על רגליה והקינוח הוא רק מברר מה שהי' על רגליה דא"כ אם קינחה בסביבות אותו מקום בדבר צבוע או אינו מקבל טומאה תהי' טמאה דהא מקום המציאה הוא על הגוף והקינוח אינו אלא מקום בירור, והרי מפורש יוצא מדברי השו"ע הרב (סי' ק"צ סק"ע) לענין בדיקה בעד שאינו בדוק דאין לו דין כתם לגמרי כגון לטהר בדבר שאינו מקבל טומאה כדין כתמים דכיון שאין דבר לתלות בו והיא טמאה מדרבנן משום שמא מגופה הוא איכא איסורא דאורייתא אם היא מגופה דמסתמא ארגשה וסברה הרגשת עד הלכך גזרו בזה אף בדבר שאינו מקבל טומאה משמע דאילו ליכא חשש הרגשה כגון שקינחה מבחוץ בדבר שאינו מקבל טומאה טהורה לגמרי וכן דקדק בפתחא זוטא (סי' ק"צ אות ס"ה) וכן העלה בפרי דעה בפתחה (שער ג) דלפמש"כ בסד"ט וכו"פ וחוו"ד דקינוח שלא בעומק אין בו חשש הרגשה ואין בו רק טומאת כתם אם קינחה בדבר שאינו מקבל טומאה ומצאה דם טהורה ע"ש לא דמי כלל חדא דהתם י"ל שלא קינחה מעל גופה כלומר שלא הי' הדם על גופה אלא מהמקור יצא מיד על הקינוח וכעין מש"כ הנוב"י (מהדו"ק סי' נ"ב) דאימר דמגופה נפל ולא נגע בבשרה כלל ע"ש והכא נמי י"ל דנפל מגופה מיד על הקינוח וכיון שנמצא על הקינוח באופן דליכא חשש הרגשה דיינינן למקום המציאה שהוא על הדבר שאינו מקבל טומאה משא"כ כשהדם הי' כבר על מקום מסויים בגוף וקינחה משם הרי מקום המציאה הוא הגוף והוי כנמצא על גופה ונלפ"ז אם הרגישה רטיבות באותו מקום מבחוץ וקינחה באינו מקב"ט ונמצא דם י"ל דטמאה כיון דכבר היתה הדם על בשרה ולכן דיינינן ליה כנמצא על גופה].

ועוד דשפיר יש לחלק בין מקום שיכולה לראות הדם למקום שאינה יכולה לראות הדם אלא ע"י שתקנח עצמה דברגליה שיכולה לראות אם יש שם דם נקרא רגליה מקום המציאה ומה שהעצימה עיניה ולא הסתכלה וקינחה הדם באינו מקב"ט לא נחשביה שמצאה על אינו מקב"ט אפי' לא ידעה ולא הרגישה שיש דם על בשרה מ"מ כל שהי' אפשר לראות נקרא שם מקום המציאה והקינוח הוא בירור מה שהי' על בשרה ולכן דיינינן לה כנמצא על גופה משא"כ בבדקה שלא בעומק שא"א לה לראות שם רק ע"י שמקנחת עצמה ובודקתו לראות אם

אך מדברי הפרי דעה שם מוכח שהבין דסיבת ההיתר הוא מפני שלא נודע לשום אדם בשעה שהי' על גופה והוי חזקה שלא נתבררה בשעתה וביאור דבריו נראה דכיון דהא דמטמאינן כשנמצא על ירכה הוא מדין חזקה דחזקה דמגופה אתי ובדיני חזקה בעינן חזקה שיתברר בשעתה אבל חזקה שלא נתבררה בשעתה אע"פ דאיגלאי אח"כ והוברר הדברי למפרע דכך היה מ"מ לא אזלינן בתריה כמש"כ התוס' בחולין (דף יא.) וביאר בשו"ת חמדת שלמה (סי' כ"ה) דדין חזקה אינה מצד הסברא אלא כדי שלא להרכות בספיקות קבעה התורה שנעמיד על החזקה וכל זה בדבר שהיה ידוע מקודם דינו בודאי אבל דבר שלא הי' ידוע מקודם לשום אדם לא אזלי בתר החזקה אע"פ שהוברר אח"כ ולכן הי' הכא אע"פ שהוברר שהי' בגופה לא אזלינן בתריה, ואפי' במקום שהי' אפשר לראות ולמצוא הכתם טהורה כיון שלא מצאה אותו על גופה.

אמנם גם לדבריו הוא רק כנמצא פחות מכגריס דסיבת טומאתו הוא מדין חזקה דמגופה אתיא לדעת הרמב"ם, אבל כנמצא יותר מכשיעור דטמאה מדרבנן דודאי מגופה אתיא שאין לתלות במאכולת ואין זה מדין חזקה בזה אמרי' הוברר הדבר למפרע דהי' על גופה וטמאה אע"פ שעכשיו הוא על הבגד שאמק"ט, נוגם עצם סברת הפרי דעה לדמותו לחזקה שלא הוברר בשעתה לענ"ד צ"ב דאין זה דומה כלל ואכמ"ל.

נמצא כאן היה כיון דבבשרה אישתכח הו"ל במקומו ממש שייך לומר דחזקה מגופה אתי משא"כ כנמצא על חלוקה דעכ"פ אינו במקומו ממש ועי' שו"מ (מהדו"ק ח"א סי' קנ"ג) שביאר כ"ז היטב ולפ"ז כתב החו"ד דכנמצא רק על העד שוב ליכא הוכחה זאת כיון דלא נמצא במקומו ממש על בשרה אע"פ שקינחה מהבשר על העד שפיר יש לתלות במאכולת דלא שייך הסברא כאן נמצא כאן היה, ולכן כתב הט"ז דבזה איכא הסברא דגם על ירכה הי' לה להמצא דס"ל להרמב"ם דלא שכיח שיתקנה לגמרי מבשרה ומוכח דאם יכול להתקנה מירכה הי' תולין עגול במאכולת אע"פ שאילו נמצא על הירך היתה טמאה להרמב"ם דעל בשרה טמא בכל שהוא מ"מ כיון דנמצא רק על העד טהור אע"פ שודאי היתה על בשרה אלמא דמקום המציאה נקרא העד אע"פ שאינו אלא בירור שהי' המאכולת על הבשר וא"כ הכא נמי י"ל דמקום המציאה הוא הבגד ולא הגוף.

אבל נראה דזה אינו דהא חזינן דכנמצא בירכה משוך ונאבד העד גם לדעה ראשונה טמא אע"ג דשכיחי מאכולת על בשרה מ"מ הירך מברר שהי' על העד דם והוי כנמצא על העד ומטמאין אותה מדין נמצא על העד עגול דהכא י"ל דנהרגה המאכולת על העד כשטחתו בירכה ולא קינחה מעל הבשר אלא מיד בהטיחו על הירך נהרג המאכולת והוי מקום המציאה העד כי נהרגה בעת הטיחה.

סימן כ"א

בענין נייר עבה אם מקבל טומאת כתמים

כבגד ומקבל טומאה ומעתה אפי' אם נימא דפרחה דין צמר ופשתים מינייהו מ"מ לא גרע מלבדים ולכן גם נייר העשוי מעשבים כתושים אף שעשבים אינם מאכל אדם ואינן מקבלין טומאה היינו כמות שהם אבל אם עשה מהם בגדים או לבדים מקבלים טומאה דלא גריעי מלבדים אלו תוכן דברי הנוב"י. והנה מה שדיבר הנוב"י לענין בלויי סחבות העשוי מצמר ופשתים דוקא לפי מה דס"ל דל"א פנים חדשות באו לכאן אע"פ שנטחן ואכתי שם צמר ופשתים עליו א"כ הי' אם נעשה מבגדים של שאר מינים נמי מקבל טומאה כיון שיחדן לנייר לקנח בו לא בעי' גע"ג טפחים אלא בגע"ג אצבעות מקבל טומאה כמש"כ הרמב"ם פכ"ב הכ"ב מכלים וכיון ששם בגד עליו מקבל טומאה וא"כ צ"ב למה דיבר דוקא מצמר

הנה בדין נייר נחלקו הנוב"י והח"ס אי מקבל טומאה או לא ודעת הנוב"י במהדו"ת (סי' ק"ה) שהוא מקבל טומאה וס"ל דבין נייר העשוי מעשבים כתושים ובין נייר העשוי מבלויי סחבות מקבל טומאה מב' טעמים א' דס"ל דנייר העשוי מבלויי סחבות מצמר ופשתים מטמאים בנגעים ומקבלים טומאה מחמת שהיה כבר עלייהו דין צמר ופשתים שקיבלו טומאה ולכן גם עתה לאחר שעשו מהם ניירות עדיין דין צמר ופשתים עלייהו טעם שני דלא גרע מלבדין שכתב הרמב"ם (בפ"א מכלים הי"א) שמקבל טומאה וז"ל כל שהוא אריג בין מצמר ופשתים בין מן הקנבוס או המשי או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלבדים כבגדים לכל דבר עכ"ל הרי כללא כייל מכל הגדל ביבשה וכל הלבדים

ופשתים לענין נגעים דוקא והן אמת דבלויי סחבות אפי' מצמר ופשתים בעי' גע'ג טפחים לענין שאר טומאות עי' חזו"א פכ"ח אות י"ג מכלים ורק אם יחדן מקבל שאר טומאות משא"כ לענין נגעים אפי' לא יחדן מקבל טומאת נגעים, מ"מ הכא דמיירי שיחדן א"כ ה"ה שאר מינין לענין שאר טומאות הרי מקבל ונראה דהשואל דן שם היכא דזרקן לאשפה ובכה"ג אינו מקבל שאר טומאות כמש"כ הרמב"ם שם ואילו טומאת נגעים אם הוא מצמר ופשתים י"ל דמקבל ולהכי נקט הנוב"י בכה"ג דהוי צמר ופשתים ומטמא בנגעים אפי' בגע"ג אצבעות ואפי' זרקן לאשפה משא"כ בגדים של שאר מינים בכה"ג טהורה.

ורבים מגדולי אחרונים השיגו עליו מכמה טעמים כמו שאבאר, ולעצם הנידון כבר דן בזה הסד"ט (סקי"ט) וכתב בפשיטות דגם נייר דידן שהוא נעשה מבגד פשתים אינו מקבל טומאה כיון שהבגד פשתן נטחן ופנים חדשות בא לכאן וכיון לדבריו אלו גם החת"ס (בשו"ת ח"ו סי' פ"א) וכתב שם וז"ל וטעמא נ"ל דהוי כמו גללים אע"פ שבאו מאוכלים שהיו מטמאים מ"מ עתה שנמאסו ונמסו שוב פרחה טומאה מינייהו וה"נ הני ניירות נכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרות פרחה דין צמר ופשתים מינייהו עכ"ל וכ"כ הגרש"ק זצ"ל בספר מי נדה וז"ל דדין זה ברור כיון דנשתנה להויה חדשה לא הוי בכלל צמר ופשתים כלל עכ"ל וכ"כ השואל בשו"ת שיבת ציון (סי' ל"ט) וכ"כ בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' סס"ד) דהנייר הזה פנים חדשות באו לכאן ואין כאן לא צמר ולא פשתים ואין זכרון לראשונים מה שכבר היו עכ"ד וכ"כ הביכור"י (סי' תרכ"ט) וע"ע שם בתוספת ביכורים מה שהעיר עליו אחיו מדברי הנוב"י ומה שכתב ע"ז יעו"ש, וכ"כ בערוה"ש (סמ"ב) דדברי הנוב"י תמוהים דהא שורים אותם הרבה עד שנעשו לגמרי כמים שרורים ונתפרדו לגמרי ואח"כ פנים חדשות באו לכאן ואין שום שם בגד ע"ז ופשיטא דטהור עכ"ד וכבר הקדים לדון בדין הנייר בשו"ת באר עשק (סי' י"ב) וכתב דקנו הוי' חדשה מתוך כתישה ומיא ולית בהו תוריתא דפשתים ואחריו כתב כן גם המהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול (סי' ע"ג).

אלא דבפשטות טעם זה דפנים חדשות באו לכאן מיישב רק טעם הראשון של הנוב"י דס"ל דאכתי דין צמר ופשתים על הנייר וע"ז הסכימו כל האחרונים דכיון שנטחן ונשרה במים פרחה דין צמר ופשתים מינייהו ושוב לא נקרא מקבל טומאה מדין בגד צמר ופשתים אבל עדיין טעם הב' של הנוב"י במקומה עומדת דאפי' נייר העשוי מעשבים כתושים אם עשה מהם בגד או לבדים מקבלי טומאה וה"ה הני ניירות אע"פ שפרחה דין

צמר ופשתים, מ"מ לא גרע מלבדים שכתב הרמב"ם דלבדים כבגדים ה"נ כיון שעשה מהם נייר לא גרע מלבדים, וכמו שכתב בשו"ת שיבת ציון (סי' ל"ט) וז"ל ומה שכתב מעלתו שפנים חדשות באו לכאן לא ידעתי כונתו דאף שנעשה מבלויי סחבות מ"מ אין אנו דנין שיקבל טומאה על שהיה ארוג בתחילה אלא שמקבל טומאה ממה שנעשה עתה מעשה לבדים עכ"ל [וקצת יש לתמוה עליו שהרי הנוב"י ברור מללו דגם אנו דנין על מה שיקבל טומאה ממה שהיה ארוג בתחילה ומש"כ שם הנוב"י אמנם טעה וכו' היינו דאפי' לסברתו טעה דלא גרע מלבדים, וע"ע במלבושי טהרה (סכ"ד) הבין ג"כ בדברי הנוב"י כמש"כ השיבת ציון ולענ"ד לא נראה כן, ע"ש] וא"כ עדיין צ"ב מ"ט הסכימו הפוסקים דנייר אינו מקבל טומאה מ"ש מלבדים.

וראותי בשו"ת ברית יעקב (סי' ס"א) שכתב דמה שהעלה בשו"ת שיבת ציון דמקבל טומאה ממה שנעשה עתה מעשה לבדים זה אינו דאנן אמרי' כיון שנשתנה מברייתו לא הוי שם פשתן עליו כלל כי פנים חדשות באו לכאן ואינו דומה ללבדים דלא נשתנה והדרא לברייתו אכתי שם פשתן עליו, עוד כתב שם (בסי' נ"ט) כיון דמלאכת הנייר שטוחנין הבלאות דק דק ומבשלין אותן עד שנימוח הפשתן ומהנימוח הזה שופכין אותן על טסין ונעשה הנייר א"כ כיון שנשתנה הפשתן מברייתו ולבש צורה אחרת לא דמי כלל ללבדים דהתם הפשתן בעין רק לא הוי שוע טוי ונוז רק שועים הפשתן ויכול לחזור לברייתו לפשתן אבל הכא דלא הוי בעין כלל ופנים חדשות באו לכאן לא הוי עוד דינו כפשתן כיון דנשתנה עכ"ד והאריך הרבה שם לדחות כל ראיות החכמת אדם שכתב בתשובה לאסור הנייר שחזר בו ממש"כ בספרו במהדורא קמא בחכ"א (כלל קי"ג דין ח') להתיר ולפני החת"ס היה מהדורא זו ואח"כ כתב תשובה בזה [נדפס בחכמת אדם עם פי' דרכי חכמה שיצא לאור (שנת תש"ס) שהעתיקו זאת מרבעון תורני צפונות יעו"ש] ותיקנו זאת בחכ"א שיצא לאור בשנת תקפ"ח ובשו"ת ברית יעקב הנ"ל רמז לתשובה זו והביא ראיותיו ודחאם יעו"ש, ולפלא קצת שהפתחי תשובה (סי' ק"צ סקי"ח) העתיק בשם החכ"א דס"ל כהסד"ט והוא כנדפס בחכ"א דפוס ווילנא תקע"ה שהוא מהדורה ראשונה בחיי המחבר [ומהדורה שני' של החכ"א הי' בשנת תקפ"ח אחר פטירת המחבר שהו"ל המו"צ דוילנא ע"פ כת"י של החכ"א שהגיה הרבה על החכ"א שבמהדורא א' כמבואר בהקדמתו לחכ"א] ובסי' ש' הביא הפ"ת תשובה בענין הנייר שנדפס בחיי אדם במהדורא ב' בחיי המחבר שנת

ומשמע לי דב' טעמים נתבארו כאן מדוע אין הנייר חשוב כלבדים א' דמש"כ הרמב"ם (בפ"א הי"א) דכל שהוא ארוג וכו' או משאר דברים הגדלים ביבשה הוא הנקרא בגד לענין טומאה והלבדים כבגדים לכל דבר עכ"ל היינו רק מדבר שלא נשתנה מברייתו ויכול לחזור כמו שהיה אבל דבר שנשתנה מברייתו ונשתנה שמו שלבש צורה אחרת הוי פנים חדשות ולא מקבלי טומאה, ב' לבדים כבגדים הינו היכי שעומד לעשות ממנו בגד או כלי אבל נייר שאינו עשוי לקבלה או לכרוך בו או ללבישה אין בו דין קבלת טומאה כלל, אך מ"מ נראה דיש נפק"מ בין טעם המי נדה לטעם הברית יעקב דלטעם המי נדה לבדים שדרך לעשות ממנו בגד גם אם אין בדעתו לעשות בגד בר קבולי טומאה הוא ומטמא בתורת בגד דלבדים כבגדים ורק נייר דאין עשוי לבוא לידי כלי לכן כל שלא נעשה כלי אינו מקבל טומאה אבל לטעם הברית יעקב גם לבדים היכי דלא נעשה ממנו בגד או כלי שנגמרה מלאכתו אע"ג שיש בו גע"ג אינו מקבל טומאה, ונראה דגם לשאר הטעמים יש נפק"מ בנייר עבה כמו קרטו"ן שדרך לעשות מהם כלים אלא שהוא עדיין לא עשה ממנו כלי מקבל טומאה מדין לבדים לטעם המי נדה, ולדעת הגידולי טהרה והמלבושי טהרה כיון דאינו עשוי ללבישה כלל ואין דעתו לעשות ממנו כלי או בגד או מדרס ל"ד ללבדים ואינו מקבל טומאה וכן נראה דעת החתם סופר אבל לפי מה שביארו החזו"א (יור"ד סי' פ"ט) דבעינן מין הראוי לבגד י"ל דבעבה שראוי לבגד מקבל טומאה ומש"כ חזו"א דאפי' באינו ראוי יש לאסור ופקפק על החת"ס י"ל דפקפק כן אליבא דטעם הב' של החת"ס היכי דצמר ופשתים בעינא הוא אבל היכא דנטחן ואיכא פנים חדשות י"ל דמודה כיון דפרחה דין צו"פ מיניהו והוא מין חדש, אלא דפקפק עוד מטעם דס"ל דטמא מדרס וא"כ כל שמקבל מדרס מקבל כתמים כמש"כ סד"ט סק"כ ולחו"ש סק"ל, ומשמע דדעת חזו"א דנייר מקבל טומאת כתמים ויתבאר דבריו בסמוך ע"ש, וצ"ל דס"ל להפוסקים המתירים דגם אינו מקבל טומאת מדרס דהוי מין חדש וצ"ע ולדעת חזו"א נראה דבעי' גע"ג טפחים דבהכי מתטמא מדרס וכמו שיתבאר בסמוך, וכן לטעם הברית יעקב כל זמן שלא עשה ממנו כלי אינו מקבל טומאה, וכיון שלדעת רוב פוסקים אחרונים בעינן דבר העשוי לבגד בכתמים שומעין להקל דגם נייר קרטו"ן עבה אינו מקבל טומאת כתמים אם לא עשה ממנו כלי מיהו בדעתו לעשות ממנו כלי יש להחמיר וכדלקמן.

שןב ראיתי בפרדס רמונים בפתיחה לסי' ק"צ (עמוד קל"ה) שכתב ג"כ לפרש דנייר אינו דומה ללבדים דלבדין

תקע"ט ששם חולק על הסד"ט והפ"ת לא העיר מזה כלום, והחכ"א בתשובה שם ס"ל דלא אמרינן פנים חדשות באו לכאן וכתב וז"ל אבל בגדי פשתן אלו שנשרו במים וטוחנן ברחים ואח"כ מקבץ הנמוח במים מאן יימר שנשתנה לקרוא לו שם חדש דמעיקרא היה פשתן ועכשיו ג"כ פשתן וכי נימא שאם יקח פשתן ויטחן היטב עד אשר דק לעפר ויחזור ויטווה ויעשה מהם בגד וכי נאמר שאין בו כלאים זה לא מצינו בכל מקום עכ"ד אך כאמור לעיל האחרונים הסכימו להתיר דפרחה דין צמר ופשתים מיניהו, ולא זו בלבד אלא אפילו אם ניכר חתיכות בגדים בתוך הנייר העלה בשו"ת שירי טהרה (סי' ק"צ ס"ב) דאין בזה בית מיחוש כיון דעכ"פ נקרא שמו נייר ונשתנה שמו נחשב נשתנה ושינוי השם הוי מלתא אף באיסורא ע"ש באורך, וע"ע במי נדה בקונטרס אחרון שכתב דמש"כ הנוב"י דנייר של עשבים מקבל טומאה דלא גרע מלבדים אין זה ברור דמלשון רמב"ם (פ"ב דכלים) משמע דנייר כל זמן שלא נעשה כלי אינו מקבל טומאה כלל והטעם הוא דזה לא נחשב לא בגד ולא אוכל ולבדים דמטמא משמע דבתורת בגד הוא מטמא ולכך כתב הרמב"ם (שם פ"א הי"א) שמכל דבר כל מה שהוי עליו שם בגד מקבל טומאה אבל הניירות כיון שאינו אוכל ושם בגד לא הוי עליו במה יטמא, לכן נראה דנייר של עשבים אינו מטמא כלל כיון שאין דרכו לבוא לידי כלי ואין שם כלי עליו לכך אף מדרבנן ליכא שום טומאה כלל ולכך אף בנייר שלנו שנשתנה ע"י המים ולכך הוי דבר חדש ממש ודינו כשל עשבים ואינו מקבל טומאה כלל עכת"ד וכ"כ בשו"ת ברית יעקב (סי' ס"א) דמש"כ הרמב"ם לבדים כבגדים היינו היכי שעשה מלבדים בגד שנגמר מלאכתו [והיינו אפי' היכא שלא נשתנה מברייתו דאילו נשתנה בלא"ה לא הוי כלבדים כמש"כ (בסי' נ"ט)] אבל היכי שלא עשאן בגד שנגמרה מלאכתו אינו מקבלים הלבדים טומאה אע"ג שנעשה גע"ג א"כ הני ניירות דלא עשוי לבגד אינן מקבלים טומאה כמו לבדים דאינן מקבלים טומאה אם לא עשה בגד או כלי שנגמר מלאכתו כדמוכח מהא דעושה חלוק מן הלבדים והנייר בתוספתא (פ"ה דב"ב דכלים) עכ"ד [וע"ש מש"כ לתרץ דברי הרמב"ם בפכ"ב מכלים הי"ב והט"ד] וכ"כ במשנה אחרונה (פ"ב דכלים מ"ה) דנייר ודאי אינו מקבל טומאה דסתמיה אינו עשוי לקבלה ולא לכרוך בו אלא עומד לכתובה וכ"כ בתוספת ביכורים לביכורי יעקב (סי' תרכ"ט) בשם גידולי טהרה דלא דמי ללבדים כיון שלא נעשה ללבישה, וכ"כ במלבושי טהרה (סכ"ד) דדבר שאינו עשוי לבגד כלל לא דמי ללבדים.

ישׁוב כתב מרן חזו"א ז"ל ואפשר שדעת ח"ס ז"ל דמ"מ מין הראוי לבגד בעיניו, [פי' דמש"כ ח"ס דבעיניו עומד לבגד כונתו ראוי לבגד ולכן ניירות שאינו ראוי לבגד לא מק"ט] אבל אין הכרח לזה, ואפשר דלעולם אין שם בגד נופל על לבוש האדם אלא על המין וכמו שם עור, ומצינו שמכנים בגדי האדם בלשון כלים, היה לבוש כליו, משמש בח' כלים, ולכך י"ל דגם לשון בגד היינו שם המין ולשון בגד משמש גם במכסה הכלים, ופרשו עליו בגד וגו' עכ"ל חזו"א ז"ל, [פי' דמש"כ בדעת ח"ס דס"ל דמין הראוי לבגד בעיניו אין הכרח לזה דבעיניו מין ראוי לבגד דאפשר דבגד אין שמו נופל על לבוש אלא על מין כמו שם עור שהוא שם כללי שכולל כל ההשתמשות שבו כמו כן בגד הוא שם מין סחורה דהיינו צו"פ שהוא כולל כל סוגי ההשתמשות שבו כמו דמצינו לענין מכסה כלים ופרשו עליו בגד הרי דהוא שם כללי ולא שם לבוש וא"כ ניירות הוא מין הראוי לבגד שהוא סוגי השתמשות להרבה צרכים וא"כ אם חשוב בגד ודאי דמקבל טומאה, כן נראה לענ"ד כונת מרן ז"ל וכ"ז י"ל דהיינו צו"פ בעינא, אבל כשנכתשו י"ל דמודה מרן ז"ל דפרחה שם צו"פ מינייהו ולא חשיב מין בגד אלא מין חדש אבל מ"מ טומאת מדרס טמא כמש"כ מרן לעיל וא"כ הדרא לדינא דאם מקבל טומאת מדרס צריך לקבל טומאת כתמים וכנ"ל, וכ"כ בסד"ט סק"כ ובלחזו"ש סקל"ו]. והשיב לי בזה הלשון, נתבקשתי ע"י הגאון ר' ניסים קרליץ שליט"א למסור כי הוא עבר בעיון על המכתב, ובקשני למסור שהדברים אמתיים ונכונים, וכי באמת יש בשעה"צ טעות וצ"ל כך: החת"ס וכו'... והחזו"א כ' שאף שנייר אינו מקבל טומאה מ"מ מקבל טומאת מדרס ולכן יש בו טומאת כתמים, עיי"ש. ולפי"ז נראה דוקא אם יש בו שיעור של טומאת מדרס, עי' רמב"ם הל' כלים פכ"ג ה"ב וה"ג: ובעז"ה במהדורה הבאה יתוקן הדבר. ונתבקשתי לשאול את דעת כת"ר שליט"א מהו שיעורו של נייר לגבי טומאת מדרס אם דומה לשק ששיעורו ד' טפחים על ד' טפחים או לעור או למפץ, עכ"ל.

וזה, אשר השבתי לו דלע"ד נראה דבשלשה על שלשה טפחים מתטמא במדרס כבגד דעד כאן לא כתב חזו"א ז"ל דאינו מקבל שאר טומאות משום דמאו בגד ילפינן רק מידי דראוי לבגד ונייר אינו ראוי לבגד אבל מ"מ מין בגד הוא דהרי בא מצו"פ אלא דכיון דנכתשו ונמסו חשיב מין חדש ופרחה שם צו"פ אבל סו"ס מין סחורה הוא והוי כבגד לענין טומאת מדרס. ולכא"ו נראה דכונת החזו"א דאע"פ שהניירות עכשיו אינן מיוחדין למדרס מ"מ כיון שבא מבגד שהי' בו טומאת מדרס

תחילת עשייתן הוא ללבישת האדם וע"כ הם מקבלים טומאה כמו בגדים משא"כ נייר תחילת עשייתו אינו רק לכתובה ואינו ממשמשי אדם והר"ז דומה למטפחות ספרים המצוירין דאינו מקבלות טומאה כמש"כ רמב"ם בפכ"ב ה"ו מכלים מטעם שאינן ממשמשי אדם וכ"כ שם בה"ח דבגד שחשב עליו לצורות אינו מק"ט ובמשל"מ שם מפני שלא חשב עליו לתשמיש אדם בתחילת עשייתו וא"כ ה"ה לנייר שעיקר עשייתו אינו רק לכתובה אינו מק"ט ולפ"ז כתב שם דבניירות באבולע שהוא נייר גרוע ועיקר עשייתו לצרור איזה דבר י"ל שמק"ט וה"ה בנייר שעשוי לכתובה אם עשו ממנו בית קיבול דמק"ט ע"ש.

ועתה נבאר דעת החזו"א ז"ל כי ראיתי בספר חוט שני שכתב בדעתו דס"ל דנייר אינו מקבל טומאה ולענ"ד לא משמע כן מדבריו ושלחתי מכתב להגאון מחבר ספר הנ"ל והסכים לדברי ואעתיק לשון המכתב, וז"ל חזו"א כתב בפ"ת וכו' בשם הח"ס דנייר שלנו, אף אם עשוי מצו"פ, מ"מ בטל שם צו"פ ממנו וחשיב כמין חדש ואינו מקבל טומאה ונראה דאע"ג דמרבין גם שאר מינין מאו בגד מ"מ לא מרבין נייר "דאינו ראוי לבגד" ונראה דמ"מ טמא מדרס דמקרי יש במינו טהרה במקוה. [הנה בח"ס כתב ב' טעמים להתיר נייר וטעם א' כיון דנכתשו הדק היטב ונמסו במים ונהפכו לפנים אחרים פרחו דין צו"פ מינייהו, וע"ז כתב מרן ז"ל דאע"ג דמרבין שאר מינין מ"מ נייר לא נכלל בזה כיון דאינו ראוי לבגד, ושוב כתב מרן ז"ל דנראה דמ"מ טמא מדרס דמקרי יש במינו טהרה במקוה, ולענ"ד דכונת מרן ז"ל לחלוק בזה על הח"ס דאע"פ שנסכים עם ח"ס דאינו מקבל שאר טומאות מ"מ טומאת מדרס יש בו וא"כ שוב מקבל טומאת כתמים דלא גרע ממשתיאת דמקבל טומאת נגעים ולא שאר טומאות ומטמא בכתמים כמש"כ הש"ך בשם התוס'].

עוד כתב מרן חזו"א ז"ל ומש"כ עוד דאפי' צו"פ באופן נייר שאינו עומד לבגד ולאריג טהור צ"ע, ועיקר שיעור גע"ג משום שאר תשמישים וה"ה בנייר המתוקן לשאר צרכים, אי חשוב בגד [הטעם הב' של הח"ס הוא דאפי' אם לא נכתשו הדק היטב אלא צו"פ בעינא נמי לא מיקרי צו"פ כיון דאינם עומדים לבגד ואריג וחבלים ולבדים וכדומה אלא מיוחדים לצרכים אחרים וע"ז תמה מרן ז"ל דהלא עיקר שיעור גע"ג הוא משום דחשוב בגד משום שראוי לשאר תשמישים אע"פ דאינו עומד לתשמיש בגד וא"כ ה"ה ניירות אם חשובין בגד אע"פ שאינו עומד לבגד כיון שיש בו שיעור גע"ג שראוי לשאר תשמישים מק"ט ומה בכך שמיוחדים לצרכים אחרים.]

עומד לכתיבה יש להחמיר כהנוב"י דמחשבתו משויה ליה בגד.

והנה בשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג סי' שס"ד) דעתו דנייר אינו מקבל טומאה וכתב שם דבשב"ק כל בעלי בתים ובחורי ישיבה לובשים גלימא על כל הבגדים ובתוכו היה תפור נייר עבה שלא יקפול הבגד ומעולם לא שמע פוצה פה ומצפצף ונדנדוד ואיסור וגמגום שהי' בזה חשש שעטנז עיי"ש ואין זה סותר למש"כ הגידו"ט דודאי חשש שעטנז ליכא גם לדעת הגידו"ט מפני דפרחה שם צמר ופשתים מינייהו ופנים חדשות באו לכאן, מיהו יש בו משום קבלת טומאה כל שדעתו לתופרו לבגד ונתרבה מאו בגד.

פירות הנושרים להלכה:

(א) כל סוגי הניירות המיוחדים לצרכים אחרים כמו כתיבה או לקינוח ואינם מיוחדים ללבישה או לישיבה אינם מקבלים טומאה.

(ב) ואפי' ניירות שהדרך לעשות מהן גם כלים כמו מעטפות או קופסאות וכיו"ב כל שלא יחדן לכך אלא מיוחדים לתשמישים ולצרכים שאין בהן תורת כלי או לבישה או למדרס אין בהן דין קבלת טומאה [ולטעם הב' הנ"ל יש לדון מ"מ העיקר כשאר הטעמים להקל].

(ג) דעתו לעשות ממנו בגד או כלי או לדבר המיוחד למדרס יש להחמיר דמעתה בר קבולי טומאה הוא, ולכן בישיבה ע"ג קרטו"ן עבה שעומד לעשות ממנו כלי, או שדעתו לכך אע"פ שאינו עומד לכך, מקבל טומאה ויש בו משום כתמים.

אע"פ שפקע שם בגד צמר ופשתים וה"ה שאר בגדים מפני שאינו ראוי לבגד מ"מ שם בגד לענין טומאת מדרס לא פקע מיניה ונשאר בו קבלת טומאת מדרס, ובספר בדי השולחן (סי' ק"צ ס"ק קפ"ט) כתב דחזו"א מיירי דוקא בנייר העומד לישיבה או לשכיבה ע"ש ולא משמע הכי וצ"ע.

העולה מכל המקובץ ד' טעמים איכא בפוסקים למה ניירות שלא עשוי מהן כלים אינן מקבלים טומאה מטעם שנעשו עכשיו מעשה לבדים שכתב הרמב"ם דדינו כבגדים ומקבל טומאה.

(א) דדוקא לבדים שלא נשתנה מברייתו ויוכל לחזור לפשתן כמו שהיה משא"כ היכא שנשתנה שמו ולבש צורה אחרת (שו"ת ברית יעקב).

(ב) דלבדים כבגדים הוא דוקא היכא שהדרך לעשות ממנו בגד או כלי אלא שעדיין לא גמר מלאכתו (הגרש"ק).

(ג) דעת הברית יעקב אפי' היכא שעומד לעשות ממנו בגד או כלי כל שעדיין לא עשה ממנו בגד ולא נגמרה מלאכתו אינו מקבל טומאה [אפי' לבדים שלא נשתנו מברייתו] ומש"כ הרמב"ם דלבדים כבגדים היינו היכי שנגמרה מלאכתו.

(ד) והחת"ס וגידו"ט ומלכו"ט ופרדס רמונים כתבו דבעי' המיוחד לבגד או לישיבה אבל נייר שאינו מיוחד לבגד או למדרס מהיכן תבוא לו טומאה ומשמע דאפי' הדרך לעשות מהן ג"כ בגדים או כלים כל שאינם מיוחדים לזה אין בו קבלת טומאה, מיהו אם דעתו לתופרו בבגד כמו שיש מין נייר שרגילין החייטין לתופרו בין כפלי הבגדים כתב בשו"ת גידולי טהרה (סי' ט"ז) דאפי'

סימן כ"ב

בענין בדקה עצמה ומצאה על אצבעה דם

אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן ע"כ ותו לא תניא וצ"ב למה הוסיף הרמב"ם מה שלא נזכר בהדיא בגמרא ועוד דהא פשיטא הוא דאם נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה כש"כ בנמצא על ידיה דהיינו אצבעותיה דטמאה, ואין לפרש כונת הראשונים ז"ל דנמצא על ידיה הכונה לגב היד למעלה מקשרי האצבעות דא"כ מאי ואפילו על קשרי אצבעות הא קשרי אצבעות

א

ז"ל הרמב"ם (פ"ט ה"ח) והרמב"ן (פ"ד ה"ז) וכן אם נמצא דם על ידיה אפילו על קשרי אצבעותיה טמאה שהידים עסקניות הן עכ"ל והטור ושו"ע (סי' ק"צ סי"א) העתיקו לשון הנ"ל והוסיפו ושמא נגעו באותו מקום עכ"ד, ובאמת בגמרא לא הובא כלל דין דנמצא על ידיה ובברייתא בגמרא (דף נח.) תניא נמצאת על קשרי

דהרב המגיד ג"כ מודה דעשויה ליגע שלא במתכוין לענין הלכה, [אך י"ל כונת הש"ך דלענין דעת רבו של הרשב"א מסכים ה"ה דלהלכה חיישינן גם בלא בדיקה מפני הטעם שנתן ה"ה, והשו"ע מטעם אחר שמא נגע שלא במתכוין ועכ"פ לענין דינא שוין דלא קיי"ל כרבו של הרשב"א, ועייין פרי דעה דכונת השו"ע סמוך לאותו מקום וא"צ לזה] וכן דעת המאירי שכתב וז"ל וקצת חכמי אחרונים כתבו בזו דוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנוהרה היא בכך שלא ללכלך ידיה ואין נראה לי כן שמאחר שמטעם עסקיהן של ידים אנו נוגעים בה עסקניות הן במגע שלא בכונה עכ"ל הרי דדעתו דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה דידיים עסקניות הן, ונמצא דברי הרמב"ם ורמב"ן הרשב"א והרא"ש והטור ומאירי והרב המגיד ושו"ע שווין בטעמן דחיישינן דלמא נגע שלא במתכוין במקום התורפה, וכמו שאמרו בגמרא לענין עקיבה דעביד דנגע באותו מקום, [ועייין לחו"ש (סקי"ט) דס"ל דהרב המגיד מסכים לסברת רבו של הרשב"א לענין שאינה נוגעת במקום התורפה שלא במתכוין וכ"כ בפר"ר (י"א)].

ב

עוד כתב הרשב"א וז"ל וכתב מורי הרב ז"ל דדוקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ אבל מן הסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה שנוהרה בכך שלא ללכלך ידיה ולשמא נגעה בשוקה ופרסותיה לא חיישינן דהא אמרינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום עכ"ל וכ"כ רבינו ירוחם בשם הרשב"א, והמאירי בשם קצת חכמי אחרונים [ולהרשב"א אתי שפיר מה דלא הזכיר המשנה ידה דלא דיבר ממקרים, ובית יד צ"ל דרגיל לפושטו מעל זרוע ואי"ז מקרה רחוק], ונראה דאין כונת רשב"א בשם מורו לומר דדוקא ע"י בדיקה בעומק יש לטמא קשרי אצבעותיה דשמה שחתה ותחבה אצבעותיה באותו מקום עד קשרי אצבעותיה אלא דעתו לומר דכיון דע"י בדיקה הרי ודאי דנגע באותו מקום תו יש לחוש דמתרמי קשרי אצבעותיה נגד מקום התורפה ואפילו יודעת בודאי שלא בדקה בעומק נמי טמאה דכיון שידענו שלא נזהרה שלא ללכלך ידיה באנו לסברת שאר הראשונים ז"ל דזמנין דמתרמי ונוגע באותו מקום שהידיים עסקניות הן וכדאמרינן לענין עקיבה דעביד דנגע באותו מקום ולא פליגי הרשב"א בשם מורו ז"ל עם שאר הראשונים אלא אם אמרי' דעשויה ליגע שלא במתכוין ומש"כ הפרישה (סקי"ח) שמא שחתה ביותר ונגעה שם ע"כ נמי אין הכונה

פשיטא יותר מגב היד אלא ע"כ דידיה היינו אצבעותיה וא"כ הדרא קושיא לדוכתא איזה צורך ראה הרמב"ם ז"ל להזכיר דין זה להדיא.

והנה הב"ח פי' דברי הטור דמש"כ וכן אם נמצא על ידיה וכו' ברייתא שם ור"ל אע"ג דאפילו בשעת בדיקה לא עבידא דנגעה בגב ידה אפ"ה תלינן שהידיים עסקניות וכו' עכ"ל ולכא' דבריו צ"ב חדא מש"כ ברייתא שם הלא דבר זה לא נזכר לא בברייתא ולא בגמרא וכנ"ל ואולי כונתו דנשמע כן מברייתא דאם על קשרי אצבעות טמאה כש"כ בנמצא על ידיה. ותו יש להבין בדברי הב"ח שמשמע דמפרש על ידיה דהכונה גב היד למעלה מקשרי אצבעות א"כ מאי ואפילו דכתב הטור הא כש"כ הוא דאם בגב היד טמאה כש"כ קשרי אצבעות, וצ"ל דכונת הב"ח לפרש מש"כ הטור ואפילו על קשרי אצבעות ורמז זה במש"כ וכו' ואין כונתו לפרש מש"כ הטור נמצא על ידיה אלא על מש"כ ואפילו על קשרי אצבעותיה ומש"כ הב"ח גב היד כונתו לקשרי אצבעות דהוא ע"ג היד ופירושו הוא לפרש כונת הגמרא ההו"א והמסקנא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה וכמו שפי' רש"י שם כפי' הפרישה (בסקי"ח) ע"ש.

וז"ל הרשב"א בתוה"ב הארוך (פ"ד ה"ג) נמצא על קשרי אצבעותיה של יד טמאה כדאמרינן בגמרא מפני שהידיים עסקניות הן ואע"פ שאין קשרי אצבעותיה מגיעין להדיא כנגד בית התורפה שמה שחתה ונגעה שהידיים עסקניות "ונוגעות כולן במקום התורף" עכ"ל [ולקמן אצתיק מש"כ בשם מורו ז"ל] וכעין זה כתב הרא"ש וז"ל נמצא על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידיים עסקניות הן דאפילו על קשרי אצבעותיה "זימנין דמתרמי ונוגע באותו מקום" עכ"ל ובפשטות הוספת הטור ושו"ע ושמא נגעו באותו מקום הוא ע"פ דברי הרשב"א והרא"ש, ומשמע להדיא מדבריהם דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורף דידיים עסקניות הן "ואפילו כשאינה בודקת עצמה", ונראה דגם הרב המגיד ס"ל כן דמה שכתב הרב המגיד וז"ל ואני אומר שכן בדין שאפילו תאמר שאין היד נוגעת בלא כונה באותו מקום מ"מ נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה באותו מקום ניתז הדם מן המקור על ידיה וכו' עכ"ל לא כתב כן אלא בדרך אם תימצי לומר דודאי ס"ל לרמב"ם ושאר ראשונים דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה אלא אפילו אם תאמר שאין היד נוגעת במקום התורף בסתם מ"מ איכא למיחש דנוגעת במקומות מן הגוף שאפשר דניתז הדם מן המקור על ידיה, וכ"מ בש"ך (סקי"ח) שכתב וכן דעת ה"ה, מוכח

שעומדת דניחוש דנגעה באחד מן המקומות בגוף ורק במקום התורפה יש לחוש ששחתה דא"צ אלא שחיה מועטת ושם הרי אינה עשויה ליגע שלא במתכוין ובשאר מקומות לא שכיח שתשחה כ"כ אלא מתיישבת עצמה כשרוצת לנגוע באותן מקומות וכשהיא יושבת אין חשש שינטוף על ידיה רק חשש שנגע בשוקה ושם איכא דם מהמקור וע"ז כתב הרשב"א שפיר דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

והנה בגמרא (דף נח.) אמרינן ולא מחזיקין טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שידים עסקניות הן מ"ט לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא שאני ידה דכולה עבידא דנגעה ע"כ ולכאורה צ"ב סברת המקשן דבפשטות היה סבור דביד שבדקה בו לא תמצא בקשרי אצבעותיה דם דגב היד אפילו בשעת בדיקה לא נגעה ולכן היה דעתו דטמאה משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא וזה פירוש הברייתא ידים עסקניות הן שנוגעת באידך ידא וא"כ לפ"ז באותה יד שבדקה בו לא תהיה טמאה אם תמצא בקשרי אצבעותיה דאפילו בשעת בדיקה לא עבידא דנגעה וזה לא מסתבר דבברייתא סתמא קתני נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה משמע דבב' ידיה הדין כן, ודוחק לומר דס"ל למקשן דאמרינן דאחר שנגעה באידך ידא שוב החזירה הדם בנגיעתה ליד שבדקה בו, וי"ל דמיירי דיודעת שבדקה בחד ידא אבל אינה זוכרת באיזה יד, או י"ל דלא מיירי כאן שיודעת שבדקה בחד ידא דהרי סתמא תנן נמצאת בין יודעת שבדקה בין שלא יודעת אלא אמרינן מסתמא בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא ושכחה מזה וא"כ על איזה יד שתמצא דם אמרינן בדקה באידך ידא ונגעה ביד זו, אבל גם זה דוחק דבשלמא כששולטת בשתי ידי', יש מקום לחששא זו אבל בשולטת באחת מידי', מהיכי תיתי לחוש לחשש רחוק דבדקה ביד שאינה שולטת בה, ואפשר דלכך כתב בבינת אדם דחיישינן דבדקה בחדא ידה כדרך שהנשים בודקות בראש האצבע ושכחה שבדקה וכו' וכונתו דבראש האצבע מצוי לעשות גם ביד שאינה שולטת בה [ועיקר כונתו דבראש אצבע אינו מגיע הקשרי אצבעות נגד אותו מקום, ולהנ"ל יש עוד כונה בזה].

וכן נראה מדברי התוספות (ד"ה ומי) שהקשו דליפרוך ממתניתין שלא כנגד התורפה טהורה ולא אמר בדקה בהאי ידה ונגעה בבשרה למעלה מן התורפה ותירצו דהיתה זכורה ורמיא אדעתה וכו' ושוב כתבו ובסמוך גבי דם טמא פריך מכל שכן וכונתם דמוכח

לתוך אותו מקום בפנים אלא שחתה ביותר ונוגעת נגד מקום התורף מבחוץ וכמו שיתבאר עוד לקמן דבזה פליגי המקשן והתרצן.

ו"פ"ז נראה דמש"כ הרשב"א דדוקא כשבדקה עצמה וכו' אין הכונה לטמא דוקא בבדיקה אלא ה"ה אם קינחה עצמה מבחוץ או אפי' בלא קינוח אלא יודעת שנגעה נגד מקום התורף ג"כ טמאה דכיון דנגעה באותו מקום יש לומר דמגופה אתיא וכדס"ל לשאר הראשונים ז"ל, [ומדברי החכמת אדם (בבינת אדם ס"ח) מוכח דלא הבין כן ויתבאר בסמוך וכ"מ מדברי הסד"ט (סקכ"ו) דכתב "ותחבה אצבעותיה" באותו מקום עד קשרי אצבעותיה] עוד נראה לפ"ז דלהרשב"א בשם מורו אין חילוק בין קשרי אצבעות לגב היד וס"ל דזה כמו לשאר הראשונים דאם סבירא לן דגם גב היד מתרמי לנגוע באותו מקום מבחוץ גם להרשב"א בשם מורו ז"ל כן ולא פליגי לענין זה כלל אלא לענין אם אמרי' בסתמא דאשה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה [ועיין בצמח צדק פסקי דינים סי"א שעשה מזה פלוגתא משמע מדבריו שהבין ג"כ דלהרשב"א בבדיקה דוקא איתמר וצ"ע].

ומוכח מדברי הרשב"א דלא חיישינן שמא נוגעת היא במקומות מן הגוף שאפשר בשעת נגיעתה שם ניתז הדם מן המקור על ידיה ולכאורה צריך טעם למה לא נחוש לזה בשלמא באותו מקום נזהרה בכך שלא ללכלך ידיה אבל בשאר מקומות מן הגוף שאינה מתלכלכת בזה מ"ט לא נחוש מאי שנא מהא דאמרינן לענין ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי ודם נוטף עליו הכא נמי בהדי דנגעה בשאר מקומות דם נוטף עליו, ואפשר דכולי האי לא חיישינן דבאותו רגע שנטף דם ממקורה נגעה באחד מן המקומות בגוף ובא על ידיה מהמקור וכ"כ בחכ"א (בינת אדם ס"ח) [ולפי דבריו פשוט דלדעת הרשב"א לא חיישינן רק ע"י בדיקה אבל בקינוח מבחוץ אע"פ שיודעת שנתלכלך ידיה מ"מ לא חיישינן כולי האי דבאותו רגע שקינחה נטף דם מהמקור לא קודם ולא אחריו אלא דצ"ב קצת למה ע"י בדיקה חיישינן דאתרמי שנטף דם המקור דוקא בשעה שבדקה לא קודם ולא אחריו, וי"ל דדלמא מוקמי דם קצת באותו מקום ולכן אתרמי שבזמן בדיקה נתקנח הדם ודו"ק ומ"מ קשה מ"ש מנזדקרה ונמצא על בשרה דחיישינן שבאותו רגע שתת הדם ועיין במלבושי טהרה כתב הטעם דהוי ס"ס ספק נגע וספק נטף בשעה שנגע שם ע"ש וצ"ל דבית יד לא הוי ספק שפשטתו ספק רחוק כ"כ ולכן אמרי' שמא פשטתו ושמא נטף בשעה שהי' נגד אותו מקום וצ"ע], או י"ל דאין הדרך לשחות כ"כ שחיה מרובה בשעה

מוכרח די"ל למסקנא שאע"פ שאין קשרי אצבעות מגיעין להדיא במקום התורף מ"מ שמא שחתה ונגעה כי הדרך ליגע שלא במתכוין ואפי' שלא בשעת בדיקה, כלומר לדעת הראשונים דעשויה ליגע שלא במתכוין א"כ המקשן דנקט בדקה הוא לאו דוקא והתרצן מחדש דגם קשרי אצבעות נוגעות במקום התורפה וכו"ל.

וי"ש להסתפק להרשב"א בשם מורו ז"ל דדוקא כשבדקה חיישי' מה הדין למסקנת הגמרא אם נמצאת כתם באידיך ידא אם אמרי' כיון דלא בדקה בהך ידא הרי אין מחזיקין טומאה ממקום למקום וטהורה או דאמרי' כיון שבדקה הרי לא נזהרה שלא ללכלך ידיה א"כ שוב י"ל דמסתמא נגעה גם באידיך ידא נגד אותו מקום כיון דידיענו שעכשיו לא נזהרת בכך וא"כ גם אם נמצאת כתם על קשרי אצבעותיה ביד שלא בדקה בו טמאה דדוחק לאוקים דנמצאת על קשרי אצבעותיה דתניא בסתמא מיירי דוקא בחדא ידא ביד שבדקה בו ויש לי קצת הוכחה דדעת הרשב"א לטהר בזה כמו שיתבאר לקמן, וא"כ זכינו לדין חדש בנמצא על קשרי אצבעותיה דפליגי בזה הראשונים, לדעת הרשב"א דוקא על יד שבדקה בו טמאה אבל מצאתה באידיך ידא טהורה ולשאר הראשונים על איזה יד שתמצאנה טמאה.

ג

ומעתה יש להתבונן לדברי הרשב"א בשם מורו ז"ל דדוקא כשבדקה ולא נטלה ידיה אח"כ חוששין לכתם הנמצאת על קשרי אצבעותיה איך הדין בכתם הנמצא על אצבעותיה עצמן דלכאורה כיון שבדקה בו הרי ודאי מגופה חזיא ותו די"ל דיש כאן חשש הרגשה דסברה הרגשת עד הוא והוא טמאה דאורייתא כמו בבדיקת עד הבדוק כיון דהכניסה אצבעה בעומק, [ואפי' היכא דהאצבע הי' מכוסה בעד ונמצאה דם על אצבעה לבד דאיכא חזקה לומר דאינה מגופה כיון דהעד נמצאת נקי ואין לחשוש מספק דלמא זו העד קצת מאצבעה ולכן מצאה שם טיפת דם זולת אם יודעת שהיה באמת הכי שזו מקצת העד מאצבעה או שהעד הי' רק בראש האצבע ומצאה דם בחלק האצבע שלא הי' מכוסה בעד אבל בסתמא אין לחוש, מ"מ י"ל דהיינו דוקא היכא שלא בדקה אצבעה מיד אחר שבדקה בו א"צ לחוש שזו מקצת מהעד דאיכא למימר דמעלמא אתי כיון דאינה נזהרת שלא ללכלך ידיה י"ל דנגע גם בסביבות אותו מקום שלא במתכוין ונרצפה שם מאכולת אבל היכא דבדקה מיד אצבעה ג"כ ומצאה טיפת דם הרי ודאי מגופה הוא ואמרינן דזו מקצת העד מאצבעה] דאין לומר דנתלכלך

מברייתא זו דצריך לומר דבדקה בחדא ידא ושכחה אע"פ שהסברא נותנת דזכורה ורמיא אדעתה וא"כ כל שכן די"ל דבידה נטלה דם ממכה שבכתפה והביאה נגד התורף וכן פי' בכינת אדם ע"ש וא"כ צ"ל דסברת המקשן היה דמסתמא בדקה בחד ידא ושכחה מזה ונגעה באידיך ידא וא"כ ה"נ י"ל דבדקה רק בראש האצבע וזה עושין גם בשמאל ואפי' נמצא על קשרי אצבעות ימין טמאה דשכחה דבדקה בשמאל, [מיהו הסד"ט לא פי' כן ולדבריו צ"ל דאה"נ ביד שבדקה אינה טמאה לסברת המקשן].

ולפ"ז לכאורה מוכח דהתוס' ס"ל כהרשב"א בשם מורו דלא חיישינן בסתמא דלמא נגעה במקום התורפה שלא ע"י בדיקה וכש"כ דלא אמרי' דנגעה במקום מהגוף שאפשר לדם לינטף לשם, דאל"כ מאי כל שכן איכא הא מירי שנגע שלא במתכוין דהא על כרחך לשיטה זו דנוגעת שלא במתכוין מאי דקאמר הגמרא דאמרינן בדקה הוא לאו דוקא דה"ה נגעה והמקשן סבר דאין הדרך לשחות כ"כ דיגיע קשרי אצבעות נגד אותו מקום בשעת נגיעתה שם והתרצן ס"ל דידיים עסקניות ויש לחוש ששחתה ביותר וא"כ אין כאן כש"כ, אך יש לדחות די"ל הכל שכן באופן אחר דאם איתא דתלינן דנגעה במקום התורפה והעבירה דם לקשרי אצבעותיה כל שכן דיש לומר כן במכה שהרי דרך בני אדם להתחכך במכתם ויש לתלות שהתחככה והעבירה דם משם לנגד התורפה והסד"ט (סקכ"ו) הוכיח מהמשך לשון התוס' דס"ל הכי דאת"ל כהרשב"א בשם מורו דדוקא ע"י בדיקה טמאה בנמצא על קשרי אצבעות מאי קשיא אמתניתין הא במשנה מיירי שלא בדקה דאם איתא שבדקה היתה זכורה ורמיא אדעתה ומשום הכי טהורה משא"כ הברייתא מיירי שבדקה את עצמה, ובחכ"א (שם) כתב שלא הבין כונת הסד"ט והיינו מפני שהוא הוכיח דע"כ הגמרא הבין עתה ששכחה אם בדקה וא"כ קשיא גם אמתניתין, אבל באמת י"ל דמיירי שזוכרת שבדקה אלא ששכחה לבדוק היד או דשמא עד שבדקה ידה נגעה ביד השני ונתקנח ממנה הדם, ומ"מ רהיטת לשון התוס' דבסמוך פריך מכל שכן משמע דר"ל כמו שפי' בחכ"א וא"כ מוכח מזה כמורו של הרשב"א.

ומסקנת הגמרא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה, והחכ"א הבין דכיון דהמקשן ס"ל דמיירי ע"י בדיקה רק שכחה א"כ התרצן ס"ל ג"כ דמיירי ע"י בדיקה אלא דס"ל דל"ח ששכחה אלא זוכרת מזה רק לא עלה על דעתה לבדוק גם קשרי אצבעות וכיון דידיים עסקניות חיישי' ששחתה ביותר ונגעה ולאו אדעתה, מיהו אין זה

הכי בנמצא על ידיה או על קשרי אצבעותיה טהורה בפחות מכגריס דתלינן במאכולת כלומר שנגעה במאכולת שבגופה או חלוקה ומזה באה הדם [וכמו כן לענין מכה בכתיפה והכתם על יריכה במקום שאי אפשר לבוא מן המכה לשם דטמאה ולא אמרינן שמא נגעה ידה במכה ואח"כ נגעה כאן בידה כמש"כ הטושו"ע (סי"א) מ"מ נראה פשוט דאם נמצא על ידיה תולין במכתה דלא נקרא מחזיקין ממקום למקום ידיה עבידא דנגעה במקום המכה עצמה וכמו לענין עקיבה דעביד דמתרמי ונוגע באותו מקום ה"ה לענין מכה ושו"ר כן בחמודי דניאל וכמו כן כתבו הפוסקים דהיכא דידעו דיש לכלוך דם על ידיה מעלמא תולין גם על גופה] ונראה דזה טעם דמקילין בנמצא על ידיה עד כגריס ועוד דאמרי' דנגעה במקום מאכולת שבגופה וחלוקה ונתלכלך האצבע מזה, ושוב ראיתי בפרדס רמונים ש"ך סק"ח כתב כן [וגם דין דחמודי דניאל הנ"ל נתבאר בדבריו], ומהאי טעמא פסק הפרדס רמונים כהסד"ט דבנמצא על ידיה היכא שלא בדקה דיש להקל עד כשיעור כגריס ועוד אפי' למחמירים דעל בשרה א"צ שיעור כיון דלדעת הרשב"א א"צ לחוש כלל כיון דלא נגעה במתכוין במקום התורף יש להקל אף לדידן עד כשיעור כגריס ועוד, ובנוסף לזה דבידים י"ל דלכו"ע צריך שיעור ע"ש, [אך מש"כ הפר"ר לדבר פשוט דשכיח שתמלול מאכולת ודם מאכולת נדבק על הידים וכידוע ע"ש יעויין עוד ברעק"א (ס"ו) ואכמ"ל], אבל בבדיקה בעד הבדוק אין לומר דהעד נתלכלך מהאצבע דכמו דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום כמו כן אין מחזיקין טהרה ממקום למקום כמש"כ הט"ז (סק"ב) וא"כ לענין העד לא תלינן שנתלכלך מהאצבע וא"כ הוי עד בדוק משא"כ האצבע הרי אצבע עצמה נגעה במקום מאכולת ותלינן בו ולפ"ז אפי' בדקה באצבעותיה לבד הוי כבדיקה בעד שאינו בדוק דאינה טמאה אא"כ יש בו כגריס ועוד וכן היכא שבדקה בעד וזו מקצת מהעד מאצבעה ומצאה כתם על האצבע ג"כ תלי' במאכולת דאצבע הוי גדר עד שאינו בדוק וכמו שנתבאר, זולת אם בדקה או רחצה אצבעותיה לפני שבדקה בה. ואם נמצא דם על האצבע וגם על עד הבדוק נראה דזה נכלל בצ"ע של הגרעק"א סי"א דכיון דעל האצבע תלי' דם מאכולת הוא שוב י"ל כן גם על העד שנגעה בה דזה לא נקרא מחזיקין ממקום למקום כיון דהיד נתלכלך ותלי' במאכולת, ורק היכא דלא נמצא כלל על היד אז לא תלי' על העד דהוי ממקום למקום ע"ש ברעק"א, וע"ע בהגהות חשק שלמה על מחה"ש סו"ס ק"צ.

עוד נראה לפ"ז דגם הרמב"ם דס"ל דכתם שעל בשרה א"צ שיעור, בנמצא על אצבעותיה מודה דבעי' ודיה נראה לומר דלכן לא כתב הרשב"א ז"ל דין נמצא על ידיה כמו שכתב רבו הרמב"ן ז"ל וכתב רק דין נמצא על קשרי אצבעותיה ונפרש דהכונה רק על הקשרים שבגד היד, דלדעת מורו ז"ל דדוקא ע"י בדיקה א"כ בנמצא על אצבעותיה יש לטמא עכ"פ היכא שמצאה מיד אחר שבדקה משא"כ על קשרי אצבעותיה דנגע רק מבחוץ טמאה רק כתם משא"כ לדעת הרמב"ם ושאר ראשונים דלא מיירי ע"י בדיקה וליכא חשש דאורייתא א"כ אפי' בדקה אצבעה מיד אחר שנגעה נגד אותו מקום טהורה דיש לומר דנגעה שם במאכולת בסביבות אותו מקום מבחוץ ומזה בא הדם [או להרמב"ם דלא מצוי מאכולת י"ל דנגע באיזה מקום בחלוקה דמצוי מאכולת וכדלקמן], ושפיר קמ"ל הרמב"ם חידוש דין דנמצא על ידיה, [ולדעת הסד"ט שהבאתי לעיל דלמד בסברת הרשב"א דתחבה אצבעה בעומק יותר באותו מקום עד קשרי אצבעותיה א"כ בבדקה מיד קשרי אצבעותיה לכא'ו יהיה טמאה בכל שהוא לדעת הפוסקים דהיכא דודאי מגופה חזיט טמאה בכל שהוא, דהכא אה"נ דליכא חשש הרגשה דהרי לא מצאה על העד רק על קשרי אצבעות וי"ל דהיה בחורין ובסדקין בשפתי אותו מקום טרם שבדקה ומזה בא על קשרי אצבעותיה וכיון שלא היה הרגשה טמאה מדרבנן אבל מ"מ א"צ שיעור ואפי' בכל שהוא טמא לדעת פוסקים הנ"ל, ולפמש"כ דלכן לא נקט הרשב"א דין נמצא על ידיה יש קצת הוכחה דרק ביד שבדקה בו טמאה כתם בנמצא על קשרי אצבעותיה דאם אפי' באידך ידא טמאה וכסברא שכתבתי לעיל עדיין היה לו למימר דין נמצא על ידיה באידך ידא דיש בזה צד רבותא דאפי' לא בדקה בו יש לטמא והבין].

אך נלענ"ד לומר דודאי אף את"ל דמאכולת לא שכיח שיבוא על ידיה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולת שהרי אין לך כל סדין וסדין שאין בה כמה טיפי דם מאכולת וא"כ ודאי דהידיים נוגעות במאכולת שבגופה ושבחלוקה ומשום

האצבע טרם שבדקה בו ע"י מאכולת דזה לא שכיח דאי לא תימא הכי לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק אא"כ רחצה ידיה סמוך לבדיקה דאם לא רחצה נעשה העד אינו בדוק מחמת דם מאכולת שעל ידיה וזה לא מצינו שיהא תנאי של רחיצת ידים לטמא בבדיקה בעד הבדוק וע"כ דלא שכיח כלל מאכולת ביד וא"כ היכא שבדקה אצבעה מיד אחר הבדיקה אפי' בדקה בבדיקת עד וכש"כ באצבעה לבד לכאורה יש לחוש לטמאותה מדאורייתא דיש כאן חשש הרגשה, וכן הוכיח בשו"ת קנה בשם (ה"א סי' ע"ט) [ובסי' שאחר זה אביא דבריו בס"ד].

והיה נראה לומר דלכן לא כתב הרשב"א ז"ל דין נמצא על ידיה כמו שכתב רבו הרמב"ן ז"ל וכתב רק דין נמצא על קשרי אצבעותיה ונפרש דהכונה רק על הקשרים שבגד היד, דלדעת מורו ז"ל דדוקא ע"י בדיקה א"כ בנמצא על אצבעותיה יש לטמא עכ"פ היכא שמצאה מיד אחר שבדקה משא"כ על קשרי אצבעותיה דנגע רק מבחוץ טמאה רק כתם משא"כ לדעת הרמב"ם ושאר ראשונים דלא מיירי ע"י בדיקה וליכא חשש דאורייתא א"כ אפי' בדקה אצבעה מיד אחר שנגעה נגד אותו מקום טהורה דיש לומר דנגעה שם במאכולת בסביבות אותו מקום מבחוץ ומזה בא הדם [או להרמב"ם דלא מצוי מאכולת י"ל דנגע באיזה מקום בחלוקה דמצוי מאכולת וכדלקמן], ושפיר קמ"ל הרמב"ם חידוש דין דנמצא על ידיה, [ולדעת הסד"ט שהבאתי לעיל דלמד בסברת הרשב"א דתחבה אצבעה בעומק יותר באותו מקום עד קשרי אצבעותיה א"כ בבדקה מיד קשרי אצבעותיה לכא'ו יהיה טמאה בכל שהוא לדעת הפוסקים דהיכא דודאי מגופה חזיט טמאה בכל שהוא, דהכא אה"נ דליכא חשש הרגשה דהרי לא מצאה על העד רק על קשרי אצבעות וי"ל דהיה בחורין ובסדקין בשפתי אותו מקום טרם שבדקה ומזה בא על קשרי אצבעותיה וכיון שלא היה הרגשה טמאה מדרבנן אבל מ"מ א"צ שיעור ואפי' בכל שהוא טמא לדעת פוסקים הנ"ל, ולפמש"כ דלכן לא נקט הרשב"א דין נמצא על ידיה יש קצת הוכחה דרק ביד שבדקה בו טמאה כתם בנמצא על קשרי אצבעותיה דאם אפי' באידך ידא טמאה וכסברא שכתבתי לעיל עדיין היה לו למימר דין נמצא על ידיה באידך ידא דיש בזה צד רבותא דאפי' לא בדקה בו יש לטמא והבין].

אך נלענ"ד לומר דודאי אף את"ל דמאכולת לא שכיח שיבוא על ידיה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולת שהרי אין לך כל סדין וסדין שאין בה כמה טיפי דם מאכולת וא"כ ודאי דהידיים נוגעות במאכולת שבגופה ושבחלוקה ומשום

היא וטמאה נדה ודאי יעו"ש וה"ה די"ל כן לענין ידיה כיון דלא שכיח מאכולת כולי האי אמרי' דהוי ודאי מגופה אם נמצאה על אצבעה וכש"כ אם נמצאה על עד הבדוק לה.

אך סתימת הפוסקים אינו כן חדא דלשון קשרי אצבעות כולל כל הקשרים גם באצבעות עצמן ואם איתא דישי חילוק הו"ל להרשב"א לפרש ועוד דהא כל הראשונים מסכימים לדברי הרשב"א אלא שהחמירו יותר מזה דאפי' לא בדקה נמי אמרי' נגעה שלא במתכוין או כסברת המגיד משנה וא"כ בשו"ע דמבואר דנמצא על ידיה וכו' הוא גם באופן שבדקה בו ובפחות מכשיעור כשר ולכן המורה להקל בדבר זה אין מזחיחין אותו וכ"מ בצ"צ פס"ד סי"א, [מיהו כ"ז בזמנם די"ל דהיד הי' בחזקת אינו בדוק אבל בזמנינו הוי בחזקת בדוק ובבדיקה טמא מה"ת כאשר יתבאר עוד לקמן וא"א להורות לקולא בזה], ומ"מ לענ"ד עיקר דישי להחמיר בחשש איסור תורה בדבר שלא נתבאר להדיא בדברי הפוסקים, ותו דישי להביא ראי' מדברי החכ"א להחמיר שכתב בכינת אדם (ס"ח) לפרש דברי הרשב"א דמה דמשני שאני ידה דכולה עבידא דנגעה דר"ל דזכורה שבדקה וגם בדקה העד ומצאה טהורה ולא עלה על דעתה לבדוק על קשרי אצבעותיה וכו', וצ"ב למה הצריך לומר דלא עלה על דעתה הרי י"ל דבאותו שעה שבדקה העד ומצאה טהור מצאה על קשרי אצבעותיה, משמע דאם מצאה תיכף פשיטא ליה דטמאה דכיון דעבידא דנגעה יש לחשוש משום הרגשת עד ויצא על קשרי אצבעות, רק בנמצא לאחר זמן טמאה רק כתם די"ל מעלמא אתי' מדין תורה רק חכמים החמירו, וכ"מ שם בתחילת הסימן שכתב פירוש לפירושו דאע"ג שבדקה בעד וראתה שהעד טהור מ"מ חיישינן שמא היה טיפת דם באחד מן החורין ונדבק בידה ע"כ מדנקט טיפת דם אע"פ שהרשב"א מצריך על בשרה שיעור משמע דהכא שבדקה בידה טמאה גם בפחות מכשיעור.

אמנם כ"ז אם הוא ע"י בדיקה בעומק אבל אם לא הכניסה אצבעה בעומק אין כאן חשש הרגשה ובזה יש להסתפק אם גם בכה"ג תהי' טמאה כיון דמאכולת לא שכיח על אצבעה והרי ודאי נגעה במקום התורפה וא"כ ודאי מגופה אתי וטמאה בכ"ש מדרבנן או די"ל דכיון דאין חשש תורה הקילו חכמים בכתמים לומר דיכול לתלות במאכולת אפי' בחשש רחוק והרי חשש רחוק איכא כאן דלמא היה דם מאכולת על אצבעה שהרי לא בדקה אצבעה טרם שקינחה במקום התורפה י"ל דטהורה ותולין עד כגריס ועוד בדם מאכולת וכיון דמוכח בסד"ט ובפר"ר דמאכולת שכיחי על הידים יש להקל,

שיעור כיון ידיים עסקניות ונוגעות במאכולת שבחלוקה א"כ אין כאן רגלים לדבר דמגופה אתיא ואפי' היכא דבדקה באצבעה וכנ"ל וכן נראה מדברי הפרדס רמונים שם ונמצא דנוכל להקל בנמצא על גב ידיה עד שיעור מאכולת אפי' בלא צירוף שיטת הרשב"א שכתב הסד"ט אלא אפי' לדעת הרמב"ם גופא יש לתלות עד שיעור כגריס ועוד ואפי' על אצבעותיה עצמן ג"כ וכנ"ל, אלא דמסתימת הרמב"ם ל"מ כן ולכן כתב הסד"ט צירוף שיטת הרשב"א.

אבל לענין דינא נראה דאין להקל דישי לומר ביאור אחר בדיון זה דשפיר י"ל דלעולם לא שכיח שיהיה מאכולת על היד וכנ"ל דסתם ידיים נקיות הן ומ"מ אין לטמא בפחות מכגריס דישי לתלות במאכולת אע"פ דלא שכיח וטעמא דבאמת ידיה אין מגיעין להדיא נגד מקום התורפה דנימא שדינו כמו נמצא על בשרה למטה ממקום התורפה אלא דכיון ידיים עסקניות אמרי' שמא שחתה או שמא נגעה שלא במתכוין וכיון דזה ג"כ חשש הקילו חכמים לתלות בפחות מכגריס לחשש רחוק לומר שמא נמצא על ידה מאכולת דאע"פ דלא שכיח מ"מ חשש רחוק יש כאן לומר דהיה על ידיה כינה וכיון דאין כאן ודאות ג"כ דנגעה במקום התורפה הקילו חכמים לתלות בחשש רחוק דלא החמירו כ"כ בכתמים והוי ספק השקול וכן היכא דבדקה ומצאה על קשרי אצבעות דהוא רק חשש שמא שחתה הקילו לתלות בחשש רחוק של מאכולת משא"כ היכא דודאי נגעה במקום התורפה לא הקילו לומר דבעי שיעור דלא מסתבר לומר דנגעה בחלוקה או בגופה במקום מאכולת טרם שבדקה ומזה נתלכלך האצבע דהוי חשש רחוק דנגע באיזה מקום בחלוק והיה שם דם מאכולת ונדבקה באצבעה ולא הבחינה ולא הרגישה בו ולא תלי' בזה היכא דודאי נגע נגד מקום התורפה וכש"כ ע"י בדיקה דהוא חשש דאורייתא לא מקילין לומר דמאכולת הוא בא וא"כ היכא דבדקה ומצאה דם על אצבעותיה יש לטמא אפי' בכל שהוא וא"כ י"ל דדוקא נקט הרשב"א נמצא על קשרי אצבעותיה ולא נקט דין נמצא על ידיה דבנמצא על ידיה כיון דלהרשב"א מיירי שבדקה בו טמא אפי' בכל שהוא משא"כ להרמב"ם והשו"ע דלא מיירי ע"י בדיקה שפיר נקטו נמצא על ידיה.

ודומה לזה מצינו בחי' הרמב"ן ורשב"א ובחי' הר"א (בדף יד.) שכתבו דלסלקא דעתה בגמרא דלא אמרינן אותו מקום בדוק או דחוק אצל מאכולת מ"מ בבדיקת עד טמאה נדה ודאי ולא אמרי' דלמא דם מאכולת כיון דלא שכיח כולי האי אמרי' דודאי מגופה

ואם נגעה באצבעה גם סביבות אותו מקום ודאי דיש לתלות במאכולת ששכיחי שם, ואפשר דבזה גם הסד"ט (סקנ"ז) דס"ל דבקינחה אותו מקום מבחוץ בעד הבדוק אע"פ דשכיחי מאכולת לא תלי' אע"ג דאין כאן הרגשה דאורייתא דתולין במצוי שהוא דם המקור ששכיחי שם טפי הכא מודה דהרי אצבעה אינו בדוק לה ואפשר דהיה ביה דם מאכולת מקמי הכי.

פירות הנושרים להלכה:

א בדקה בעומק באצבעה או בעד וזו מקצת העד מאצבעה או שהעד הי' רק בראש האצבע ונמצא דם על אצבעה לחוד טמאה בכל שהוא.

ב לא הכניסה אצבעה בעומק רק קינחה מבחוץ או הכניסה מעט באופן שאין חשש הרגשה אם לא בדקה או רחצה אצבעה מקודם אינה טמאה א"כ הוא כגריס ועוד אבל אם האצבע היה בדוק לה טמאה בכ"ש.

סימן כ"ג

עוד בענין הנ"ל ובביאור דברי הרמב"ן נדה יד.

אלא מקינוח היה דם ונבלע בעד ולפיכך לא הוטח ממנו על הירך כלום עכ"ל והגיה הגרא"ז מלצר ז"ל נראה דצ"ל רחוק והכונה דרחוק הדבר ותפש לשון הגמרא מקום דחוק עכ"ל ועפ"ז כתב הגאון שליט"א הנ"ל דכמו שכתב הרמב"ן דבשעת טיחה ממש אין תולין שנתמעך אז שדבר רחוק הוא לתלות שבמקום זה דייקא היתה מאכולת בעת הטיחה ונתמעכה אז בשעת הטיחה הנ"ל בזה דבר רחוק הוא לתלות שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה עכת"ד.

והנה ראיתי בענין זה שכתב הגאון מוהר"ר מאיר בראנדסדארפער שליט"א בספרו קנה בשם על שו"ע יור"ד בבירורי השיטות (סי' ק"צ סי' ז') בשאלה שנשאל באשה שבדקה עצמה בעד הבדוק לה וזו קצת מעל אצבעה ומצאה דם פחות מכשיעור על האצבע והעלה דאפי' להפוסקים דס"ל שכתם על בשרה תולין במאכולת מ"מ על אצבעה ע"י בדיקה דינה כבדקה בעד הבדוק לה שהיא טמאה אפי' בפחות מכשיעור דאין תולין בכה"ג במאכולת דאל"כ לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק שהרי מיד ע"י לקיחת העד נעשה אינו בדוק מחמת דם מאכולת שיכול להמצא על ידה. ועפ"ז כתב דצ"ל הטעם דבאמת לא שכיח מאכולת במקומות המגולים שבגופה וכש"כ על ידיה אלא דחכמים השוו מידותיהם להקל בפחות מכגריס בכל מקום משא"כ ע"י בדיקה שהיא טמאה טמאה דאורייתא, והוסיף בזה טעמא דמלתא ע"פ דברי הרמב"ן (דף יד.) שכתב דלפי גירסת ר"ח ז"ל [שגורס בדקה בעד הבדוק לה ונמצא עליו דם] י"ל שנמצא על העד ולא על הירך כלום שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא ומשהוטח העד על הירך מקום דחוק הוא אצל מאכולת

הנה עצם הסברא לומר דבנמצא על אצבעה פחות מכגריס טהורה דחכמים השוו מדותיהם להקל קשה דכיון דליכא למיתלי במאכולת למה יקילו בדבר הלא מצינו דאף הפוסקים דמקילין על בשרה בפחות מכגריס מ"מ ס"ל דטפין טפין מצטרפים ולא אמרי' דהשוו מדותיהם להקל שלא יצטרפו ג"כ אלא דכיון דעל בשרה לא שכיח כ"כ החמירו בזה וא"כ ה"ה באצבעה דלא שכיח כלל הו"ל להחמיר אפי' בפחות מכגריס ותו דהיכא דודאי מגופה כתב הכו"פ (בסי' קפ"ג) דטמאה בכ"ש דלא כמנח"י שם ולא אמרי' דחכמים השוו

שנדבקו זה עם זה ואין מאכולת יכולה ליכנס שם, אבל על שעת טיחה עצמה בזה פשיטא דלא שייך לחוש דלמא בשעת טיחה מעכה במאכולת דא"כ על הירך נמי היה נמצא, ומש"כ הרמב"ן שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא כונתו לומר דאין לומר שנרצפה מאכולת לפני שטחנה ביריכה ולכן נמצא רק על העד דאמרי' שנרצפה מאכולת על הירך ונדבק כל הדם בעד ע"ז כתב דבזה נמי על הירך היה נמצא כיון שאח"כ טחנה העד על הירך וה"ה דאין לחוש שמא בשעת טיחה מעכה מאכולת שעל יריכה ונשאר בעד דוקא דגם זה פשיטא דלא חיישי' להכי דודאי היה נמצא על הירך וכולל כ"ז הרמב"ן במש"כ בתחילה וכ"ז ברור ופשוט להמעייין בדברי רמב"ן ודברי תלמידו הר"א ז"ל, ולפ"ז אין שום הוכחה מדברי הרמב"ן ז"ל לומר דלא תלינן שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה.

ומי"ב עוד הגר"מ שליט"א להוכיח דבריו דאין תולין באצבעה במאכולת כשהיתה ע"י בדיקה וכנ"ל דאם לא תימא הכי לא משכחת לה בדיקה בעד הבדוק שהרי מיד ע"י לקיחת העד נעשה אינו בדוק ע"י דם מאכולת שיכול להמצא על ידה, לענ"ד אין הכרח מזה דלא מבעיא לדעת הרמב"ן והר"ן והריטב"א וחי' הר"א (בדף יד.) שכתבו דאם נמצא דם על העד ולא נמצא ביריכה טמאה ודאית דודאי מן המקור היא דדבר רחוק הוא שידבק מן הירך בעד ולא נשאר בו שום רושם ובכה"ג אפי' עגול טמא בכ"ש וכמש"כ בחי' הר"א ז"ל דכיון שנמצא כולו על העד ולא נמצא על הירך כלום ודאי אין לנו לחוש לדם מאכולת ואפילו כשהיא עגול לא בעיא כגריס ועוד שאם מאכולת נרצפה שם בתחילה על הירך נמי היה נמצא עכ"ל ומשמע מכל הראשונים הנ"ל דלענין הלכה ליכא פלוגתא בין רש"י ור"ח אלא בפשט הסוגיא דלרש"י פשיטא ליה דבנמצא על העד לבד טמאה כ"ש ולכן למד בפירוש הסוגיא דמיירי בנמצא על יריכה וכ"כ בשו"ע הרב (סקס"ט) דאם לא נמצא על יריכה כלום לכו"ע לא תלינן במאכולת דאי הכי על יריכה נמי איבעי ליה לאשתכוחי עכ"ל והיינו אפי' בעגול כמבואר שם, וא"כ ה"ה לענין בדיקה בעד הבדוק אין נפק"מ במה שאצבעה נחשב אינו בדוק דאין לומר דנרצפה מאכולת על אצבעה טרם שבדקה או בשעה שהוציאה הבדיקה דא"כ על אצבעה נמי איבעי להו לאשתכוחי וכיון שלא נמצא דם על אצבעה סימן מובהק הוא שלא היה בו מאכולת דדבר רחוק הוא שידבק מן האצבע בעד ולא ישאר בו רושם כלל וטמאה טמאה ודאית לכל הראשונים הנ"ל, אלא אפילו לדעת הראב"ד בבעלי הנפש (פ"ג ה"ג) והרמב"ן

מדותיהם להקל, כיון דלא שייך לתלות במאכולת ה"נ על אצבעה אם נימא דלא שכיח מאכולת א"כ למה יקילו בזה בפחות מכשיעור מאכולת, ובשלמא לדעת המעיל צדקה (בשו"ת סי' כ') דפחות מכגריס אפי' ודאי מגופה טהורה וכן דעת המנחת יעקב הנ"ל דעתם ז"ל דלא היה הגזירה כלל על כתם פחות מכגריס כמו דלא גזרו בבגד צבוע ולא מפני דעד כגריס תולין במאכולת והא דאמרי' בגמרא תלינן במאכולת פירושו כיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת אברהם אבינו שתהיה יושבת תחת בעלה מש"ה לא גזרו כלל על פחות מכגריס ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מה"ת אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו וכמו שביאר כ"ז הסד"ט (סקס"א), אבל אם אמרי' דהגזירה היה גם על פחות מכגריס ועוד, היכא דליכא תלי' מהיכי תיתי לטהר על אצבעה בפחות מכגריס אם נאמר דלא שכיח עליה מאכולת, וע"ש בסד"ט שכתב דדוחק לומר דכיון דע"פ רוב איכא למיתלי במאכולת משו"ה אמרו דלא פלוג דאף היכא דליכא למתלי במאכולת טהורה יעו"ש, ואפי' למש"כ לעיל (סי' י"ז) דדעת הב"ח והט"ז וחכם צבי ומעיל צדקה ושערי ציון ואבני צדק ועוד, דהתלי' עד כגריס, ועוד הוא גדר תקנה ולא תלי' ע"ש היינו דוקא במקום ששייך שיהי' מאכולת באיזה מקום שוב תקנו כן בכל המקומות אבל אם נאמר דלא שכיח על אצבעה מאכולת אין שום סיבה להקל בו ולהשוות המידה.

ומי"ב הגר"מ שליט"א להוכיח מדברי הרמב"ן דלא אמרי' שבשעת בדיקה דייקא היתה מאכולת על אצבעה ואז נרצפה מאכולת שעל אצבעה באמת ראי' נפלאה הוא אך כ"ז ע"פ הגהות הגרא"ז ז"ל שהגיה במקום דחוק רחוק, אבל בזמנינו שזכינו לאורו של חידושי הר"א ז"ל על מסכת נדה תלמידו של הרמב"ן ז"ל והביא דברי הרמב"ן הנ"ל ביתר ביאור וע"פ דבריו יתבאר דגירסת דחוק הוא הנכון וכמו שנדפס בכל חי' הרמב"ן וא"צ להגיה רחוק, וז"ל הר"א ז"ל ואין לחוש ולומר שמא משהניחה העד על יריכה נכנסה שם מאכולת ונדבקה בעד ומתה שם ודמה נדבק בעד, דמשהוטח העד על הירך ונדבקו זה עם זה מקום דחוק הוא אצל מאכולת הילכך ע"כ אית לן למימר דכשקנתה האשה עצמה בעד ראתה ומקנוח היה הדם ונבלע בעד ולפיכך נשאר כולו בעד ואינו נמצא על הירך כלום עכ"ל מוכח מזה דשאלת הרמב"ן לא היה על שעת טיחה דשמא בשעה שטחנה על ביריכה מיעכה במאכולת אלא דלאחר שהניחה העד על הירך ונדבק על הירך נכנסה מאכולת שם ונדבק בעד ומתה שם ודמה נדבק בעד וע"ז תי' דהמקום דחוק לאחר

העד סביב אצבעה כדי לבדוק הרגה מאכולת כיון שמהדקת בכח הרי שפיר יש לחוש להריגת מאכולת דומיא למה דאמרי' שמש רצפה, ונתלה בנמצא עגול כמו בטחתה בירכה אך באמת גם זה אינו דעדיין צד החיצון שאינו סביב האצבע בדוק הוא אצל מאכולת ובצד זה הרי בודקת בו וכיון שנמצא דם בצד הזה הרי היא בדיקת עד הבדוק וטמאה בכל שהוא ואם לא נמצא דם בצד פנים שהיה בפרוזדור טהור אע"פ שיש דם בעבר השני כגון שלא היה בדוק וכיו"ב כמש"כ בשו"ת שירי טהרה (סי' ק"צ סי' מ"א), וא"כ אפי' אם תמצי לומר דשכיחי מאכולת על הידיים מ"מ לא נקרא בדיקת עד הבדוק עד שאינו בדוק מחשש שמא נכתמה העד ממאכולת וכמו שנתבאר בס"ד.

אמנם לענין הלכה כבר כתבתי בסי' הקודם דנראה דטמאה בכל שהוא ואין תולין באצבעה דהוא ממאכולת כשהוא ע"י בדיקה וכדעת הגר"מ הנ"ל אך לא מטעמיה אלא מן הטעם שכתבתי שם יעו"ש באורך, וכתבתי שם ג' חילוקי דינים היוצא להלכה ובעו"ה בסי' שאחר זה יבואר עוד מזה.

בהלכותיו (פ"ד המ"ה) והרשב"א בחידושיו לדרך יד. ובתוה"ב דס"ל דפליגי הראשונים ז"ל בטחתו ביריכה אם תולין בעגול עד כגריס ודעתם להקל בזה ומשמע מדבריהם אפי' נמצא על העד לבד וכן משמעות השו"ע וכמש"כ הסד"ט (סק"ס) והחור"ד (סקי"ט) וא"כ לכאור' ה"ה דמצי למימר כשבדקה בעד הבדוק ונמצא על העד לבד דנתלה בעגול שבא ממאכולת שבידה, מ"מ נראה דא"א לומר כן והטעם דע"כ דם מאכולת שהיה על אצבעה מזמן רב ודאי דאין לחוש שהרי כתבו התוס' והראשונים בריש הרואה כתם דאין רגילות לשהות כתם בבשרה בלא דעתה שלא יבוש ויפול וכש"כ שי"ל כן על הידיים שעסקניות ומשמשניות הן ודאי נתייבש ונפל ואינו תלי' מספיק לטהר בבדיקת עד, ולומר שבשעה שלקחה העד בידה נרצפה מאכולת ונתקנח כל דמה על העד נמי א"א לומר שהרי כבר כתב הרשב"א בתשובה (חדשות סי' ל"ב) שאין דרך בדיקה וקינוח להרוג מאכולת וכ"כ רמב"ן וא"כ ה"ה בסתם לקיחת העד בידה אין לחוש לרציפת מאכולת, ואלא היה מקום לחוש ולומר דבשעה שהידקה

סימן כ"ד

עוד בענין הנ"ל ובגדרי אין מחזיקין ממקום למקום

אצבעה הוי כעד שאינו בדוק, ומ"מ כשבדקת בעד הבדוק לה טמאה בכל שהוא שנמצא על עד הבדיקה דאין לומר דהעד נתלכלך מהאצבע דכמו דאין מחזיקין טמאה ממקום למקום כמו כן אין מחזיקין טהרה ממקום למקום ולכן לענין העד לא תלינן שנתלכלך מהאצבע והוי עד הבדוק משא"כ לענין האצבע עצמה שפיר יש לתלות דנגעה במקום מאכולת אלו תוכן דברי שם.

אמנם ראיתי דבר נחמד בשיעורי קנה בושם (סי' ק"צ סי' ח) שכתב להלכה דלא מיקרי תליה ממקום למקום אלא באופן שאינו ידוע אם האמצעי שאנו תולין בו שהעביר הדם נגע בודאי באחד מב' המקומות או במקום מציאת הדם באופן שאינו ידוע אם האמצעי שאנו תולין בו שהעביר הדם נגע בודאי באחד מב' המקומות או במקום מציאת הדם או במקום מוצא הדם ממקורו שאנו תולין שמשם בא הדם כגון מה דאמרינן בגמרא לענין ראש גודלה דבשלמא עקבה עביד דנגע באותו מקום אלא ראש גודלה מאי טעמא וכי תימא זימנין דנגע בעקיבה ומי מחזיקין טמאה ממקום למקום והיינו

א

הנה כתבתי להסתפק לדעת הרשב"א שכתב דהא דתניא מצאה כתם על קשרי אצבעותיה מיירי שבדקה ולא נטלה ידיה אח"כ איך הדין לפ"ז במצאה על אצבעה דלכאור' כיון שבדקה בו הרי ודאי מגופה חזיא ותו דיש כאן חשש הרגשה ואין לומר דאצבעה הוי כדין עד שאינו בדוק לה דאפי' בדקה בו טהורה בפחות מכגריס ועוד דא"כ כל בדיקת עד הבדוק יחשב עד שאינו בדוק מחמת המאכולת שיכול להמצא על ידה זולת אם רחצה ידיה לפני כן ולא מצינו להצריך תנאי של רחיצת ידיים לפני בדיקתה, ובסי' שלפני זה הוכחתי שאין מזה הכרח ושפיר י"ל דאצבע נחשבת כעד שאינו בדוק ומ"מ כשבדקת בבדיקת עד הבדוק לא נחשבת מחמת זה אינו בדוק ע"ש.

והטעם דאפי' את"ל דמאכולת לא שכיח שיבואו על ידה מ"מ ידים עסקניות הן ונוגעות בגופה ובחלוקה במקומות שיש בהן מאכולות ומשום הכי בנמצא על ידה תולין בפחות מכגריס אפי' לדעת הרשב"א דמיירי כאן שבדקה ולא נטלה ידיה מ"מ

וּלְפָנָיו בנידון דידן את"ל דהיה דם מאכולת על אצבעה ותולין דם הנמצא על אצבעה במאכולת כעד שאינו בדוק שוב אין לומר דהעד עדיין נשאר בחזקת בדוק מטעם דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום כיון דודאי נגע העד באצבעה לא מיקרי תלי' ממקום למקום וכנ"ל.

ב

אבל לכאורה יש להביא רא' נגד חידוש הנ"ל דאמרינן בגמרא דף נח. ולא מחזיקין טומאה ממקום למקום והתניא נמצאת על קשרי אצבעותיה טמאה מפני שהידים עסקניות הן מאי טעמא לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא לא שאני ידא דכולה עבידא דנגעה וכבר כתבתי לעיל פלוגתא הרשב"א בשם מורו עם הרב המגיד דהרשב"א כתב דשמא נגעה בשוקה ופרסותיה לא חיישינן דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום והרב המגיד כתב דחיישינן לשמא נגעה בשוקה ופרסותיה ובשעת נגיעתה נטף דם המקור ידיים עסקניות הן והב"י ביאר דבריו דאין בזה משום החזקת טומאה ממקום למקום ע"ש, נמצא לדברי הרב המגיד מה שאמרו בכרייתא ידיים עסקניות הן הכונה שנוגעין במקומות מן הגוף ולא נחשב כתלי' רחוקה דהוי כחזקה שנוגעת בכל מקום בגוף, ולכאור' יש להבין דברי הרשב"א מה זה ענין לאין מחזיקין טומאה ממקום למקום כיון דאמר' ידיים עסקניות הן וחזקה שנוגעות בכל מקום א"כ דם הנמצא ביד נדון ביה כאילו נמצא למטה מן התורפה כיון דודאי נוגעות בגוף שם ועד כאן לא אמרו אין מחזיקין אלא כשהיד העביר למקום אחר ואנו דנין על המקום האחר אבל כשנמצא על היד שנוגע ודאי בגופה הו"ל כנמצא על גופה למטה מבית התורפה, וע"כ צ"ל דהרשב"א ס"ל דאע"פ שאמרו ידיים עסקניות הן מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וכולי האי לא חיישינן ודומה לאין מחזיקין טומאה ממקום למקום והרב המגיד אע"פ שמודה בזה דדומה לאין מחזיקין ולא חיישינן שמא נגעה בשוקה ובפרסותיה במקום שהי' שם דם ונתלכלך מדם שהי' שם מ"מ ס"ל דחיישינן דנטף בשעת נגיעתה דכיון דידיים עסקניות הן הרי הוא כודאי שנגעה בכל מקום בגופה ולא חשוב ספק כלל כעין מה שתי' הט"ז ריש סי' ק"צ על קושיית הכסף משנה ה"נ כיון דידיים עסקניות הן הוי כמו רובא דרוב פעמים נוגעות ולא נחשב לספק ושוב לא חשיב כמחזיקין ממקום למקום וכן פי' במלבושי טהרה (ס"ל), והשתא קשה למה להו להגמרא לתרץ שאני ידה דכולה עבידא דנגעה הלא יש לומר לעולם כדקס"ד דבדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא אלא דזה לא נקרא תלי' ממקום למקום

דהתליה הוא דאפשר דעקבה נגע באותו מקום ואפשר דראש גודלה נגע בעקיבה וכן בהיתה לה מכה על כתפה ומצאה כתם למטה ממקום התורפה דאין תולין שמא בידה נטלתו והביאתו לשם כמבואר בשו"ע סי"א וכיון דלא ידוע לנו אם האמצעי דהיינו עקבה או ידה נגע במקום מוצא הדם דהיינו באותו מקום או במכה וגם לא ידוע אם האמצעי נגע במקום מציאת הדם דהיינו בראש גודלה או למטה ממקום התורפה לא תלינן שנגעה והעבירה למקום אחר, אבל היכא דהאמצע נגע ודאי בב' המקומות במקום מקור מוצא הדם וגם במקום מציאת הדם לא מקרי תלי' ממקום למקום דהרי אם היה דם על האמצעי ודאי עבר על השני שנגעה בו וליכא כאן תלי' דממקום מקור מוצא הדם הגיע על האמצעי ומאמצעי למקום מציאת הדם כיון שודאי נגע שם במקור מוצא הדם א"כ ודאי דהגיע דם על אמצעי וא"כ ודאי עבר למקום מציאות הדם בנגיעתו ובכה"ג לא אמרינן אין מחזיקין ממקום למקום.

והוכיח דבריו דאל"כ בדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה אם יש עליה כגריס ועוד טמאה נדה ופי' התוס' בדף יד. דמיירי בנאבד העד וכ"כ במגנח"י (סקל"ה) וחו"ד (סקי"ט) להלכה ולכאור' הא כל החשש הוא דממקורה יצא הדם על העד הבדוק ומהעד נתקנח על ירכה והא אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואיך יתכן שהיא טמאה נדה אלא ע"כ דזה לא חשיב החזקה ממקום למקום כיון דהעד והירך ודאי נגעי אהדדי, והנה יסוד הדברים כבר הזכיר הסד"ט (סקצ"ה) ומסתפק בזה וכתב דמסתמת הפוסקים לא משמע הכי ונשאר בצ"ע, והגאון הנ"ל קבע בזה מסמרים בהלכה בשו"ת קנה בושם (ח"ג סי' ס"ה).

ועוד הרחיק ללכת יותר דאפי' היכא דאינו ידוע דהאמצעי נגע ודאי במקום מוצא הדם אם הוא באופן שאם היה דם על האמצעי היינו תולין הדם שנגע למקור מוצאו שוב אם נגע בודאי במקום מציאות הדם תלי' דאמר' דודאי עבר הדם במקום הנגיעה מהאמצעי ואפי' עתה לא מצאו דם על האמצעי נמי תלינן דלמא נתקנח וכיו"ב. והביא רא' מדברי החו"ד (סקכ"א) דאם בדקה בעד הבדוק והטיחתו על עד שאינו בדוק ומצאה עליו דם דינו כעד שאינו בדוק ולכאור' איך אפשר לתלות שמהעד שאינו בדוק נתלכלך העד הבדוק הא הוי תלי' ממקום למקום דהיינו מעלמא על העד שאינו בדוק ומהעד שאינו בדוק על העד הבדוק אלא ע"כ דבכה"ג לא נקרא תלי' ממקום למקום כיון ששני העדים ודאי נגעי אהדדי ואם היה דם על אחד מהם ודאי עבר על השני שנגע בו לכן שפיר תלינן ביה עכת"ד ודפח"ח.

מטהרי' כשנגעה למטה מבית התורפה ואע"פ שידים נקיות לא חשיב מחזיקין דהיד הוי כאילו המכה נגע שם, משא"כ כשיש ספק אם נגעה במקום המצוי דמים אע"פ שנגע אח"כ ודאי במקום מציאת הדם הוי בגדר אין מחזיקין וס"ל נמי דמאכולת על בשרה הוי כמקום השכיחי דמים דאין לך כל מטה וכו' ולכן בטחתו בירכה ונמצא רק על העד עגול לא חשיב מחזיקין אבל מודה הוא דאם נגע בידיה במקום שדם המקור יכול ליפול שם וגם נגע אח"כ ודאי למעלה מבית התורפה ולא נמצא דם על ידיה דטהורה דחשיב אין מחזיקין כיון דהירך לא נקרא מקום השכיח דם.

יבואר דאם נמצא על אמצעי דם - מחזיקין ממקום למקום

ולכאורה היה נראה דהא דאמרינן אין מחזיקין לא טהרה ולא טומאה ממקום למקום היינו דוקא כשהאמצעי לא נמצא עליו דם וכשאנו דנין על האמצעי שנטל דם וגם העביר דם הוי תלי' ממקום למקום אבל אם נמצא דם גם על האמצעי בזה לא אמרי' אין מחזיקין ממקום למקום דכיון דידיים עסקניות ודאי נגע וא"כ הוי רק תלי' אחת שהעביר הדם ותלי' אחת אמרינן ולכן נראה דבהו"א דגמרא דראש גודלה טמא מפני שנגע בעקבה שנגע באותו מקום פי' שעקבה לקח הדם מאותו מקום בעת נגיעתה לשם והעביר הדם לראש גודלה בעת שנגעה לשם מיירי שלא נמצא דם על עקבה אלא בראש גודלה אלא דאמרי' שהיה דם בעקבה והעבירתו ולא נמצא בעקבה מפני שרחצה עקבה ביני ביני וכיו"ב זה מיקרי אין מחזיקין ממקום למקום אבל אם נמצא בעקבה דם כגון פחות מכשיעור לדעת רוב הראשונים דכתם שעל בשרה ג"כ טהורה עד כגריס וגם נמצא בראש גודלה יותר מכשיעור טמאה גם להו"א דזה לא נקרא אין מחזיקין כיון דעל עקבה ודאי נמצא דם, וכן הדין בנמצא על ידיה דם ויש לה מכה בכתפה דנראה פשוט שיכולה לתלות במכתה דידיים עסקניות הן ונגעה במכתה ומזה בא הדם וכ"כ בחמודי דניאל ואם תמצא אח"כ דם למטה מבית התורפה וגם ידיה מלוכלכין מדם נראה דבכה"ג טהורה ולא נקרא אין מחזיקין ממקום למקום כיון דהאמצעי דהיינו היד תולין דודאי נגע במכה ואם תולין על היד שנגע ונתלכלך ממכה ה"ה דתולין דמזה בא הלכלוך למטה מבית התורפה דידיים עסקניות הן, שו"מ בלחור"ש (סקכ"ז) דמשמע דס"ל הכי וכן ראייתי בצמח צדק (פס"ד ס"ו) שכתב לדעת הרמב"ם דעל בשרה אין לכתם שיעור מ"מ בנמצא על בגדיה ועל בשרה אינה חוששת בפחות מכגריס וכתב הטעם דאמרי' המאכולת נתמעכה על

דעל הצד שהיה דם על היד שבדקה בו שוב אין תלי' אחרת שהרי ידיים עסקניות הן וודאי נוגעות באיך ידא לכו"ע וא"כ כשהיד נגעה באיך ידא ודאי דנתלכלך מדם כיון שהיה דם על יד שבדקה בו ונרויח מזה דאפילו למעלה מקשרי אצבעותיה יהיה טמאה ולא זו בלבד אלא אפי' נמצא למעלה מבית התורפה בכל מקום תהיה טמאה שהרי היד ודאי נוגעות בכל מקום ויש לנו רק תלי' אחת דנתלכלך היד במקור ואם נתלכלך שוב ודאי נתלכלך שאר מקומות בגוף כיון שודאי נגע שם הרי עבר למקום מציאות הדם אלא ע"כ שגם זה חשיב תליה ממקום למקום. ועוד דאמרינן בגמרא לענין מכה שבכתפה דאין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם וקשה דהרי יש רק תלי' אחת שמא בידה נטלתו דכיון דידיים עסקניות ודאי נגע גם בגופה וכיון דנגע במכה הרי הביאתו לשם ודאי דאמרינן דאם היה דם על אחד מהם ודאי עבר על השני שנגע בו ותו דכיון דידיים עסקניות הן הרי ודאי נגע במכה שבכתפה ואם נגע הרי ודאי נתלכלך ושוב אין כאן שום תליה ולמה לא נטהרנה אלא ע"כ דגם זה חשיב תלי' ממקום למקום כיון שאין ודאי כאן שהעביר הדם מידו למקום מציאת הדם אע"פ שודאי נגע שם, ודקדוק לשון הברייתא מוכיח דקאמר ואין אומרים שמא בידה נטלתו והביאתו לשם ולא קאמר שמא בידה נגעה במכה והביאתו לשם משמע מזה דנגיעה בעצמה אינה הכרחי שהעביר הדם לאצבעה והתלי' הוא על העברת הדם שנטלתו בידה והעבירה.

ואפשר לדחות ולומר דאה"נ דס"ל לה"ה דידיים עסקניות הוי כודאי וגם לעולם י"ל דכשהיד נוגע במקום הדם או כשהיד מלוכלך בדם ונוגע במקום אחר הוי כודאי שנתלכלך מקום הנגיעה ולא מיקרי תלי' מ"מ י"ל דלא חשוב ודאי ממש אלא כודאי ותרי כודאי לא אמרינן חדא דידיים עסקניות והוי כודאי נגע ושנית דהנגיעה הוי כודאי שנתלכלך מקום הנגיעה זה לא אמרינן כיון דאינו כודאי ממש אלא קרוב לודאי בהצטרף ספק הקטן של האי כודאי והאי כודאי שוב הו"ל ספק חשוב ושוב הדרינן לדין אין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

ונראה דגם הקנה בשם לא התכוון רק במקרה שנגע ודאי במקום השכיחי דמים או שהוא בחזקת מלוכלך אע"פ שאינו יודע שבאמת הי' מלוכלך כגון עד שאינו בדוק שהוא בחזקת מקום דמים ושוב נגע עליו עד הבדוק לא חשיב מחזיקין כי העד הבדוק נעשה אינו בדוק ואפי' בנאבד עד שאינו בדוק ואינו יודע אם הי' עליו דם וכן הדין בנגעה במכתה שהוא מקום השכיחי דמים שוב

חזקה דמגופה אתי דרגלים לדבר איכא כיון דבבשרה לחוד אישתכח, והשתא בשלמא בעברה בשוק על טבחים איכא למימר האי טעמא דאם ניתז גם על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אבל בנתעסקה בכתמים דבפשטות מיירי דנתלכלך ידיה ג"כ ויתכן שנגעה בבשרה לבד לא שייך האי טעמא וע"כ דעיקר הטעם הוא כיון דבבשרה אישתכח חזקה דמגופה אתי ולכן ס"ל להט"ז דאע"פ שידים עסקניות ונוגעות בגופה למטה מבית התורפה מ"מ כיון שאיכא רגלים לדבר נמי שמגופה באה לא תלי' אא"כ יודעת בודאי שנגעה בגופה כשירה מלוכלכות מעסק הכתמים דאז הוי כמכה שבצאוורה דתולה בה, והפרישה ס"ל דכיון דידים עסקניות הן והיה בהן דם ליכא חזקה דמגופה אתי.

אבל אין פלוגתייהו בכלל בדין וסברת אין מחזיקין ממקום למקום דכו"ע מודו דאם נמצא דם על ידיה כשיש לה מכה בכתפה או נתעסקה בכתמים דאין בזה משום מחזיקין ממקום למקום אלא תלוי בסברא הנ"ל, ומ"מ בדין הנ"ל בלא"ה דעת רוב הפוסקים דתולין כיון שנמצא דם על ידיה ג"כ.

יבואר דעת הפד"ט וחכ"א דגם בכה"ג אין מחזיקין ממקום למקום

אלא דבסד"ט שם במה שביאר בדעת הפרישה ובחכמת אדם (כלל קי"ג דין ט"ו) לא משמע הכי וז"ל החכמת אדם אבל אם המכה בכתפיה ומצאה כתם על ירכה במקום שאי אפשר לבוא שם מן המכה טמאה ולא אמרינן דנגעה בידיה במכה ומשם הביאה לירכה דידים עסקניות הן דלא מחזיקין לא טומאה ולא טהרה ממקום למקום ודוקא בענין שלא ידעה אם נגעה או אפילו נגעה ולא ידעה אם נתלכלכו ידיה מדם שבמכה דהוי ס"ס להחמיר שמא לא נגעה במכה ואת"ל שנגעה שמא לא נתלכלכו ידיה [משמע דאפילו אם יודעת שנגעה במכה מ"מ יש ספק שמא לא נתלכלך ידיה והיינו במכה שאין מוציאה ודאי דם כמש"כ לקמן]. ואת"ל שגם נתלכלך שמא לא הכניסה ידה לירכה וכיוצא בו, אבל אם נגעה בודאי במכה או בשאר דברים ויודעת שנתלכלך ידיה מאותן הדברים [מכאן ג"כ משמע שלא מספיק נגיעה ודאי במכה אלא בעינן ג"כ ידיעה שנתלכלך ידיה במכה כיון שאין ודאי מוציאה דם] וגם נמצא עכשיו דם על ידיה [לשון זה לא נמצא בפרישה ובסד"ט אלא בחכ"א ולכאור' הוא שיגרא דלישנא דלא בעינן נמצא עכשיו כמבואר בס"ט] וגם על ירכה ודאי תלינן כיון דידיה ודאי נתלכלכו תלינן כיון שידים עסקניות הן שמא הכניסה

בגדיה שמצוי שם ומשם נתלכלך בשרה ואין זה מחזיקין ממקום למקום כיון שנמצא גם על בגדיה דלא מיקרי החזקה טומאה ממקום למקום אלא כשלא נמצא דם על אותו מקום שאנו מחזיקין שממנו בא כהאי דאמרי' בגמרא וכ"ת זימנין דנגע בעקיבה ומי מחזיקין וכו' דמיירי שלא נמצא דם על עקיבה וכו', וכ"כ עוד שם (פס"ד ס"א) ויש מוסיפין שאם נמצא על ידיה [כשנתעסקה בידיה בכתמים] תולה בו אף כשנמצא על בשרה שאני אומר ידיה נגעו בזה המקום ונתלכלך והא דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום היינו דוקא כשלא נמצא מאומה על אותו הדבר שאנו מחזיקין שעל ידו הגיע לכאן, משא"כ כאן כיון שנמצא על ידיה לא גרע מאם היתה על ידיה ע"ש.

ונראה דגם הגרעק"א ז"ל בחידושו על שו"ע (על הט"ז סק"ד) מודה בזה דעד כאן לא נסתפק התם אלא באם נמצא על ידיה דם ועברה בשוק של טבחים דס"ל דתולין בזה דלא שייך הסברא אי מעלמא על חלוקה איבעי ליה לאשתכוחי אלא בבשר שמכוסה בחלוקה אבל על היד לא שייך כן ותולין אם עברה בשוק של אבחים ולפ"ז כתב דאם נמצא גם על גופה אין תולין כיון דהלכלוך שעל ידיה אין בודאי דמעלמא אין תולין בהם מה שעל גופה אלא דמסתפק בזה דמ"מ כיון שדנין על ידיה דהלכלוך בא מעלמא ממלא הך דם שעל גופה נמי נימא דינו כדין הדם על ידיה ונשאר בצ"ע מ"מ נראה דהכא פשיטא דתולין דדוקא בשוק של טבחים והוא תלי' בעלמא י"ל דאין תולין גם בשוק של טבחים וגם שהעביר הדם אבל ביש לה מכה וידים הרי עסקניות הן ודאי נגעו במכה והרי נמצא עליהן דם בכה"ג ודאי אמרי' שהעביר הדם דידים עסקניות, וה"ה בנתעסקה בידיה בכתמים ונמצא על ידיה דם דקרוב הדבר שנתלכלך מהעסק לא חשיב מחזיקין ממקום למקום, אבל מדברי הלחוש' וצ"צ משמע דאפי' בכה"ג של עברה בשוק טבחים לא חשיב מחזיקין וכמו בעקבה אילו נמצא דם פחות מכשיעור ונמצא בראש גודלה יותר מכשיעור דמשמע דלא חשיב מחזיקין אע"פ די"ל דדם שבעקבה ממאכולת הוא באה.

ונראה דגם הסד"ט (סקכ"ח) שהבין בדעת הט"ז דאם נתעסקה בכתמים בידיה ונמצא על ידיה ועל גופה דלא תלינן על שאר גופה אע"ג שנמצא נמי על ידיה ורק בנמצא על ידיה לבד תולין אינו סותר דין הנ"ל דהתם בשיטת הט"ז טעמא אחרינא איכא בדבר כמו שאבאר דודאי אם נמצא נמי על ידיה לא חשיב מחזיקין ממקום למקום אלא דס"ל דעל בשרה לא תלינן שהרי כתב הרשב"א דעיקר הטעם הוא דכיון דנמצא על בשרה לחוד

מיירי באופן דאינו ברור שהיד נתלכלך מהעסק ולכן אע"פ שאם נמצא על ידיה תולין דמהעסק בא מ"מ בנמצא על גופה אפשר דהוי כמחזיקין ולא דמי לתולה בכנה ובבעלה דהתם כשנמצא דם על ידיה לא הוי גדר תלי' דודאי מהעסק בא ודם טהור הוא משא"כ אשה שנתעסקה שי"ל דהדם מגופה הויא גדר תלי' ולכן א"א לטהר בנמצא על גופה].

עכ"פ מדברי הסד"ט (סקכ"ח) והחכ"א מוכח דס"ל דלא מהני מה דנמצא דם על ידיה אם אינה יודעת שנגעה בודאי במכתה וכן מוכח בפרי דיעה (סקי"ד) שכתב דה"ה במכה שבכתפה אם ידוע שנתלכלכו ידיה ממנה תולה גם אם נמצא בשאר הגוף שנתלכלך מידיה עכ"ד משמע דבעינן לדעת שנתלכלך ידיה מהמכה אבל אם אינה יודעת אע"פ שנמצא דם על ידיה אינה תולה אם נמצא בשאר הגוף ולא אמרינן שממכה בא ע"י היד ולפי זה מש"כ החו"ד בדבוקא בעד הבדוק וטחתה בעד שאינו בדוק דטהורה עד כגריס ועוד אפי' משוך כדין עד שאינו בדוק וכתב ע"ז בקנה בושם דמוכח דאין בזה משום מחזיקין ממקום למקום כיון דהעד שאינו בדוק נגע בודאי בעד הבדוק ואפי' לא תמצא דם על שאינו בדוק כגון שנאבד האיניו בדוק תהי' טהורה, הנה כשהאיניו בדוק לפנינו ונמצא עליו דם הרי נתבאר לפנינו דפליגי הפוסקים אם נמצא על אמצעי דם אם נחשב למחזיקין ממקום למקום או לא דעת הלחו"ש וצ"צ [ורעק"א] דלא חשוב מחזיקין ודעת סד"ט וחכ"א דחשיב מחזיקין, וכ"ז היכא דאין ידוע שאמצעי נגע במקום שאנו דנים עליו אבל היכא דנמצא על אמצעי וגם ודאי נגע במקום שאנו דנים עליו לכו"ע תלי' ולא חשוב מחזיקין ולפ"ז נראה בלבשה חלוק שאינו בדוק ונמצא דם עליו וגם על גופה יותר מכשיעור דטהורה [ולא נחשב ב' תליות כתחתון בעליון דהתם התחתון לא בא מעליון אלא אמרי' כשם שעליון מעלמא כך התחתון זה נחשב ב' תליות אם אינה ודאי שלא נזדקרה משא"כ הכא דהדם שבגוף באה מהחלוק] וה"ה קינחה ירכה בעד שאינו בדוק ונמצא על שניהם דם, והחו"ד לא מיירי באופן שנאבד העד שאינו בדוק אלא שהוא לפנינו ונמצא עליו דם דבכה"ג ודאי דהדם מעלמא דהא אפי' בדקה בעד שאינו בדוק טהורה עד כגריס אפי' משוך דאמרי' שהוא ודאי מעלמא וא"כ בכה"ג שנגע ודאי בעד הבדוק לכו"ע לא חשיב מחזיקין ממקום למקום משא"כ היכא דהוי תלי' כגון היכא שאינו בדוק נקי אפי' את"ל שמעד יכול להתקנה או נאבד לא מטהרי' העד הבדוק, וה"ה לענין בדיקה בעלמא ולא נמצא דם על האצבע א"א לומר דהעד הבדוק נחשב

ידיה גם לשאר מקומות שבגוף וטהורה [מוכח דאפי' נמצא דם על ידיה אינה תולה דם שבירכה אא"כ יודעת שנגעה בודאי במכה וגם יודעת שנתלכלכו ידיה מהמכה יכולה לתלות] ונראה לי שאם המכה ודאי מוציאה דם וידעה שנגעה בודאי במכה וכן אם נתעסקה בידיה בבשר ודגים שהיו מלוכלכים בודאי בדם אע"פ שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלוכלכים בדם מ"מ טהורה [מוכח דאפי' המכה ודאי מוציאה דם ג"כ בעינן שתדע שנגעה בודאי במכה ולא מהני מה שנמצא דם על ידיה לתלות בזה דם שבירכה] שדבר ידוע שהנוגע בדם ודאי נדבק בידיה עכ"ל [ובערוך השולחן (סו"ו) כתב על דין האחרון שיש להתיישב בזה]. ביאור דבריו דאם המכה ודאי מוציאה דם אם יודעת שנגעה ודאי במכה תולין אע"פ שלא ידעה בודאי שהיו ידיה מלוכלכות בדם משל למה הדבר דומה לסומא ששפך כוס דם על ידו הרי ודאי נתלכלך ידו אע"פ שאינו יודע שלא ראה ידו מלוכלך בדם ה"ה כשנגעה במכה שודאי מוציאה דם אע"פ שלא הסתכלה על ידה יכולה לתלות שהדבר ידוע שהנוגע בדם ודאי נדבק בידיה. מיהו היכא שאין ודאי מוציאה דם עכשיו אע"פ שנגעה ודאי במכה אינה יכולה לתלות בזה דאכתי י"ל שמא לא נתלכלכו ידיה, ומוכח דאפי' היכא דהמכה ודאי מוציאה דם ונמצא דם על ידיה ג"כ אינה יכולה לתלות דם שבירכה שממכה באה כיון שאינה יודעת בודאי שנגעה במכתה הוי תלי' ממקום למקום, והנה הסד"ט ביאר כן בדעת הפרישה ג"כ אך באמת אין הוכחה בדעת הפרישה דאפשר דיש לחלק בין נתעסקה בכתמים דמקיל הפרישה למכה שבכתפה דאינה תולה די"ל דהא דאינה תולה במכה שבכתפה משום דמיירי בלא נמצא דם על ידיה משא"כ נתעסקה בכתמים דמקיל הפרישה מיירי בנמצא דם על ידיה וה"ה במכה שבכתפה וכמש"כ הסד"ט עצמו (בסקצ"ה) אם נמצא דם על ידיה אפשר דאפילו אין אנו יודעים שנגעה במקום המכה יש לתלות דידיים עסקניות הן.

ובספר מחצית השקל (סוף סימן ק"צ) בהג"ה מהגאון ר' שלמה כהן מו"צ דוילנא ראיתי דנסתפק לענין חלוקה אם נתעסקה בכתמים בידיה דתולין על חלוקה נמי אם הסיבה לזה הוא מפני דאמרינן דגם גוף החלוק נתלכלך בעת העסק או דאמרינן דהיד נגעה בחלוק ונפק"מ לענין הרגה פשפש בידיה על דבר אחר ולא על החלוק ונמצא דם על החלוק דיש כאן לתלות רק דע"י היד נתלכלך החלוק אם תולין בזה או לא ונשאר בצ"ע ע"ש, ומדברי הסד"ט והחכ"א הנ"ל משמע דפשיטא דתולין כיון שנגע ודאי במכה המוציאה דם דהיינו הפשפש תולין שנגעה גם בשאר מקום בגוף. [ונראה דהגאון הנ"ל

לתלות בעד יותר ממאכולת ועדיין ספק שקול לפנינו אי היה דם על העד או לא וכיון שאיכא חזקת טהרה א"א לאוסרה מספק.

ואי"ל היה העד לפנינו וראינו שאין עליו דם ורק על הירך נמצא דם אז אם נאמר שאינו יכול להתקנח לגמרי מן העד א"כ כיון דהעד נקי אין כאן שום ספק לומר דהיה דם בעד א"כ דנים רק על דם שבירך והשתא אם ס"ל דמחזיקין טומאה ממקום למקום אמרי' דודאי דם היה בעד והעבירתו לירך אף דנמצא העד נקי מ"מ תלי' דנתקנח לגמרי אף שאינו מצוי דהא דם מעלמא נמי אינו מצוי דאי מעלמא על חלוקה נמי איבעי לאשתכוחי ולכן אם קיי"ל דמחזיקין טומאה ממקום למקום ודאי דתלי' שבאה ממקורה ע"י העד משא"כ אם קיי"ל דאין מחזיקין ממקום למקום לא תלינן שבאה ממקורה ע"י העד, ועל העד עצמו אין כאן ספק דהרי נמצא נקי לגמרי מדם וא"כ אנו דנים על דם שבירך לחוד ודאי תולין דבא מעלמא אף דזה ג"כ אינו מצוי, אבל את"ל שיכול להתקנח לגמרי מן העד מטמאין לה דהרי הספק שעל העד הבדוק אם היה בו דם או לא עדיין בתוקף לפנינו דאפשר להתקנח א"כ אנו דנים לטמאותה מכח דם העד לומר דבאה ממקורה על העד כי על הירך מעלמא לא תלי' דאי מעלמא וכו' ויותר מסתבר לתלות דמהעד בא וא"כ אנו מכריחין הספק ואומרים שהעד נתלכלך וא"כ טמאה מדין דם שנמצא על העד וה"ה היכא שאבד העד הוי הירך גילוי מלתא בעלמא שהיה דם על העד ובוזה ליכא משום אין מחזיקין טומאה ממקום למקום משא"כ בגמרא בהו"א בנמצא בראש גודלה דתלינן דמעקיבה בא שנגע במקורה כיון שברגלה שכיחי דם מעלמא ג"כ דע"כ מיירי שהולכת יחפה דבהולכת עם גרביים מהודקים לא שייך לבוא ממקור זולת אם פשטתה ואז הרי שייך ג"כ לבוא מעלמא ואז ליתא לסברא דאי מעלמא אתא על חלוקה איבעי לאשתכוחי כמש"כ הגרש"ק בקונט"א (סי' ק"צ סי"א) וכמו בנמצא על ידיה ועברה בשוק של טבחים דמי דתלי' ביה כמש"כ הגרעק"א (סי"א) ולכן אין דם שבראש גודלה מוכיח שהיה דם בעקיבה אלא דרוצין לטמאותה מכח מה שנמצא בראש גודלה ולהחזיק שעקיבה הביא לכאן הדם ע"ז שפיר אמרינן אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואפשר דלפ"ז גם אם נמצא דם בעקיבה פחות מכשיעור דתלינן במאכולת ג"כ לא מהני לטמאותה על דם שנמצא בראש גודלה דהרי אין זה מוכיח על הדם שבעקיבה כיון דיש גם תלי' מעלמא אע"פ שלא עברה בשוק של טבחים מ"מ אינו מוכיח שמגופה באה דליתא לסברא

שאינו בדוק דחשיב מחזיקין ממקום למקום אע"פ דמאכולת שכיח על האצבע כיון דאינו ברור דהאצבע נגע במאכולת, משא"כ בעד הבדוק וטחתו בירכה ונאבד העד דהעד ודאי נגע בב' המקומות בזה כתב הסד"ט דתליא בב' תירוצי התוס', ואפי' בכה"ג נראה דלכו"ע חשיב מחזיקין וטעם האיסור בנאבד העד הוא מטעם אחר כאשר יבואר בסמוך בס"ד.

ד

ואי"ל דמסתפינא מהגאון בעל סד"ט (סקצ"ה) והסכים עמו בפרדס רמונים (ש"ך סקס"ח) ובכמה מקומות שדין זה דאם האמצעי נגע בב' המקומות לא נכנס בגדר אין מחזיקין ממקום למקום תליא בב' תירוצי התוס' דף יד. דתלי' א' שנאבד העד ס"ל דלא חשיב מחזיקין ממקום למקום ולתלי' ב' חשיב מחזיקין יעו"ש הייתי אומר דלא קרב זה אל זה ואין ללמוד מכאן יסוד חדש שלא הזכירו הראשונים שהאריכו הרבה בסוגיא זו ולא הזכירו מזה שיש כאן נפק"מ גדולה להלכה בין התירוצים ולא הקשו בכלל מדין דאין מחזיקין וכבר רמז הסד"ט בעצמו דמסתמת הפוסקים לא משמע הכי, ואני בעניי איני רואה כאן הוכחה ליסוד הג"ל דאפילו אם נאמר כפשטא דמלתא דחשיב ממקום למקום ואין מחזיקין לטמאותה מטעם זה מ"מ הכא טמאה לא מפני שמצאה דם על הירך ותלינן דמהעד בא על הירך דזה הוי ממקום למקום ממקור על העד ומהעד על הירך אלא טעמא אחרנא איכא בדבר ושורש הדברים מבואר בחי' הר"א תלמיד רמב"ן וז"ל הכא במאי עסקינן כגון שאבד העד הלכך אי לא שנמצא דם על ירכה לא היתה טמאה נדה דמי יימר שהיה דם בעד אבל השתא כשנמצא דם ביריכה תלינן בה לחומרא ואמרינן דמעיקרא דם בעד הוה וממנו בא בירך אלא שאבד ונמצא שאנו צריכין למציאת הירך עכ"ל וביאור דבריו נראה דאין אנו דנים על הדם שנמצא ביריכה לטמאותה מפני שתולין שבאה ממקור ע"י העד אלא אנו דנים על דם הנמצא בעד והירך הוא גלוי מלתא בעלמא שהיה דם על העד וממלא מטמאין אותה מחמת דם הנמצא בעד [דאילו לא נמצא דם על יריכה לא היינו מטמאין אותה דהוי ספק אם היה דם בעד או לא מי יימר שהיה דם בעד וכיון שיש לה חזקת טהרה מספק אל תאסרנה לעולם אבל כשנמצא דם על יריכה הרי הירך מגלה לנו שהיה על העד דם] דיותר מסתבר לומר דהיה על העד מלתלות בעלמא דהרי אי מעלמא אתי על חלוקה נמי איבעי ליה לאשתכוחי ולהכי הירך גורם לנו לתלות לחומרא שהיה דם בעד וטמאה משום דם שבעד, ובפחות מכגריס דמצוי מאכולת טהורה דאין הירך מגלה לנו

דאי מעלמא וכנ"ל והדרא לדין אין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

וכן בהיתה לה מכה בכתפה ונגעה ודאי למטה בבית התורפה במקום שדם המקור יכול ליפול ורחצה ולא מצאה דם על ידיה אלא ביריכה אין תולין לומר דהירך יגלה לנו שהיה דם על היד וא"כ נטהר דם הירך דהרי אין אנו דנים כלל על היד לטמאותה או לטהר אותה שהרי לא נמצא עליו כלום אלא דנים על דם שנמצא בירך ודם המקור הרי יכול ליפול שם ואילו ס"ל דמחזיקין טהרה היינו תולין דהיה דם מכה ביד והעבירתו אבל כיון דאין מחזיקין טהרה אין לנו לתלות אלא בדם המקור אבל אם בדקה באצבעה כיון שנגע במקום שמצוי בו דם נדה אם רחצה אצבעה הרי ספק לפנינו אם היה בו דם או לא ומספק אין אנו מוציאים מחזקתה אבל אם לפני הרחיצה ודאי נגעה ביריכה ונמצא בו יותר מכגריס שאין כאן תלי' במאכולת וגם מעלמא הוא ספק רחוק לתלות דאי מעלמא על חלוקה נמי איבעי לאשתכחי אנו תולין לחומרא שהיה דם על אצבעה ומטמאין אותה מחמת הדם שהיה על אצבעה, ואם טרם שנגעה ביריכה התעסקה באצבעה במיני דמים שוב אין הירך מוכיח הספק ונשאר הספק כמקודם וא"א להוציאה מחזקתה.

ומעתה יבואר נמי כונת החו"ד (סקכ"א) דאם בדקה בעד הבדוק וטחתו על עד שאינו בדוק ומצאה עליו דם דדינו כעד שאינו בדוק והקשה בקנה בשם איך אפשר לתלות שמהעד שאינו בדוק נתלכלך העד הבדוק הא הוי תלי' ממקום למקום ומכח זה חידש יסוד הנ"ל בדינא דאין מחזיקין יעו"ש, ולהנ"ל לא קשה מידי דאין אנו מחזיקין כאן לטהרנה מכח התלי' אלא דאם טחתו בעד שאינו בדוק הרי אין אנו יכולין לטמאותה ולומר שנתלכלך העד במקור שהרי עדיין ספק לפנינו אם העד הבדוק נתלכלך מהמקור או לא וא"א להוציאה מחזקתה מספק זה כיון שהניח העד הבדוק במקום דשכיחי דמים וכל זמן שאין בירור והוכחה לספק זה מספק אינה נאסרת

והכא כיון דעד שאינו בדוק שכיח ומצוי להיות עליו דם מעלמא ויתכן שעבר משם דם על עד הבדוק לא שייך לאסרה אע"פ שאין מחזיקין טהרה דעד כאן לא אמרי' דאין מחזיקין טהרה וטומאה ממקום למקום אלא כשאין שום ספק לפנינו אלא אנו דנים כאן על דם הנמצא אי האמצעי העבירו ממקור או ממכה התם הוא דלא מחזיקין אבל אם יש ספק לפנינו טרם מציאת הדם אז אם אחר מציאת הדם איכא למיפשט ספיקתנו הראשון מטמאין לה ואם ליכא למיפשט מעמידין אותה על חזקתה, ולכן הכא כשבדקה בעד הבדוק ואיכא ספק לפנינו אם היה בו דם שנתלכלך מהמקור או לא ולכן אם נמצא אח"כ על יריכה הרי זה מוכיח לנו הספק ותולין לחומרא שהיה דם על העד ומטמאים לה שהרי העד נתלכלך והיינו באבד העד, אבל אם טחתו בעד שאינו בדוק הרי אין כאן מוכיח על הספק ונשארה הספק כמתחילה אם היה דם על עד הבדוק לפני שטחתו או לא מעמידין אותה על חזקתה וטהורה, ונמצא שאין בדברי החו"ד קשר כלל לדין דאין מחזיקין טומאה ממקום למקום.

ולפ"ז בנידון דידן שבדקה ביד שאינו בדוק שכתבנו דרך א' דלעולם יש לה דין אינו בדוק ותולין במאכולת ואפ"ה כשבדקה בעד הבדוק לא יחשב עד הבדוק עד שאינו בדוק שאין אנו יכולין לתלות שנתלכלך ממאכולת שעל אצבעה שאין מחזיקין טהרה ממקום למקום דהכא כיון שאין אנו דנים על האצבע מידי שהרי לא נמצא עליו דם ולא בדקה בו אלא דנולד לנו ספק אחר שבדקה בעד הבדוק אם נתלכלך ממקור או דנתלה דנתלכלך מהאצבע שנגע במאכולת פשיטא דיש בזה הך כללא דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום, אך מ"מ לענין הלכה כבר כתבתי בסימנים הקודמים דהעיקר כדרך הב' דבדיקה ביד שאינו בדוק טמא כל שהוא ע"ש ולפי דברינו אלו אם בדקה עצמה באצבעה ואח"כ קנחה ידה בסינר שלה ונמצא דם על הסינר אם הסינר אינו בדוק לה אינה טמאה ואם הסינר בדוק לה טמאה כיון דנולד כאן ספק לפני שקינחה בסינר דלא כמש"כ בסד"ט (סקצ"ה) וצ"ע.

סימן כ"ה

בענין הנ"ל ובביאור שיטת הירושלמי בזה

בדוק לה אם יש עליו דבר מטונף ומלוכלך ומצאה דם או שהטיחה את גופה לבית התורפה ומצאה דם על גופה ועל ידה טמאה משום דחזקת הגוף בדוק הוא מדם ומבית התורפה בא הדם עכ"ד עוד איתא בירושלמי שם וז"ל

בירושלמי פרק כל היד וז"ל רבי ירמיה בשם רב בדקה ביד שאינו בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה חזקת הגוף כבדוק הוא פי' הפני משה ביד שאינה בדוקה כלומר שהעד לא היה בדוק א"נ היד ממש לא היה

ודאי דעיקר כפירוש השני של הפני משה דיד ממש קאמר דאם בדקה ביד שאינו בדוקה ולא בדקה היד לראות אם אין עליו דבר מטונף ומלוכלך ומצאה דם על היד בזה קאמר רבי ירמיה בשם רב דחזקת הגוף כבדוק הוא וטמאה וע"ז הביא רבי זעירא ראי' מנמצא על שלו דחייבין קרבן ואמאי לא תלינן במאכולת אלא ע"כ דחזקת הגוף כבדוק הוא ולא תלינן במאכולת ובאמת הראשונים נתקשו מאד בזה למה לא תלינן במאכולת בנמצא על שלו עיין חי' הרמב"ן (דף יד.) עד שהרשב"א ז"ל בשו"ת (חדשות סי' ל"ב) כתב דסוף דבר זו אחת מן הקושיות שלא נאמר עליה תירוץ מספיק עד עמוד כהן עכ"ל ולדברי הירושלמי לא קשה מידי דחזקת הגוף כבדוק הוא, אלא דהראשונים הבינו בשיטת הבבלי דלא ס"ל דחזקת הגוף בדוק הוא מדאמרינן אותו מקום בדוק משמע בפשטות דרק אותו מקום בדוק ולא שאר הגוף וכמו שפי' התוס' ד"ה דחוק דמאכולת אינה באה כלל סמוך לרחם מפני הזוהמא, משמע דבשאר הגוף איכא מאכולת ואינו כבדוק, וכן דקדק החו"ד סי' ק"צ סקכ"ב.

ומה דאמרינן בירושלמי או שהטיח גופה לבית תורפה נראה לפרש דהכונה על למעלה מן החגור דאם נמצא כתם שם טהורה מ"מ אם הטיח גופה נגד בית תורפה הוי כלמטה מן החגור והיינו כגון שנזדקרה או ששחתה ידיה נגד בית התורפה בכל אלו טמאה בכל שהוא דחזקת הגוף כבדוק הוא, ולפ"ז צ"ל דיד שאינו בדוקה והטחת גופה לבית תורפה האי כדיניה והאי כדיניה דבבדקה ביד שאינה בדוקה טמאה בכל שהוא מה"ת דאיכא חשש הרגשה והטיח גופה לבית תורפה טמאה כל שהוא מדרבנן דליכא כאן חשש הרגשה, או י"ל דס"ל לירושלמי דדם היוצא ודאי מגופה טמאה מה"ת דלא ס"ל הא דשמואל או דיפרש הא דשמואל דבעינן הרגשה כדי שיהיה ברור שדם זה יוצא ממנה דבמצאה ע"ג קרקע י"ל דלא בדקה יפה וכן מצינו למקצת ראשונים שפירשו כן והוא התוס' רי"ד (דף נז.) וכ"כ בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' קי"ב) וע"ע בשו"ת מהר"ם לובלין (סי' ב') והאחרונים שהאריכו בזה הרבה, וכין דחזקת הגוף כבדוק הוא האי דם ודאי מגופה אתי וטמאה מה"ת.

וְלַפְּז"ן בעובדא דרבי ורבי חמא שהביא הירושלמי דא"ל אבא אמר כתם ורבי אומר ראי' ומיירי בבדקה ביד שאינו בדוקה או שהטיח גופה לבית התורפה יש לפרש דפליגי בהא גופא אם אמרינן חזקת הגוף כבדוק או לא ולכן אבא אומר כתם לפי שס"ל דלא אמרינן דחזקת הגוף כבדוק ורבי אומר ראי' דס"ל חזקת הגוף

אמר רבי זעירא מתניתא אמרה כן נמצא על שלו טמאין וחייבין קרבן לא שכל הגוף בחזקת בדוק אמר רבי חנינה תיפתר שבדק ואיקפד רבי זעירא אמר ודרכו לכן, ופי' הפני משה מתניתא אמרה כן דתנינן לקמן נמצא על העד שלו שקנח עצמו טמאה וחייבין בקרבן דודאי ממנה הוא הדם ואמאי דלמא עליו היה אלא לאו שכל הגוף בחזקת בדוק הוא תיפתר שבדק ממתניתין אין ראי' דהכא במאי עסקינן שבדק עצמו בתחילה ולא היה עליו כלום ואיקפד ר' זעירא על אוקימתא דר' חנינא ואמר וכי דרכו של האיש לכן שיבדוק עצמו אם יש עליו דם בתמיה עכ"ד וכן מסקנת ר' ירמיה שם דבדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה טמאה בכל שהוא.

ועוד פליגי שם בירושלמי בבדקה והניחה בקופסה ר' חייא אומר כתם ורבי אומר ראי' והיינו בשיעור כגריס ועוד כדאיתא שם להדיא ועל כרחך דמיירי בעד שאינו בדוק והוא כפלוגתת רבי ור' חייא דאיתא בבבלי (דף יד.), עוד איתא בירושלמי רבי משבח לרבי חמא אבוי דרבי הושעיה קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי, רבי חמא אבוי דרבי הושעיה בעא קומי רבי ישמעאל בי רבי יוסי בדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה א"ל כדברי מי את שואליני כדברי הרב כדברי התלמוד א"ל אבא אמר כתם ורבי אומר ראי' א"ל דין הוא דאת משבח ליה, אמר רבי זעירא הני לבר נש לשמוע טעמיה דרביה פיי נוחא ליה לבר נש לשמוע טעמיה דרביה דהוא רבי רבו של ר' חמא ע"כ, הרי דפליגי רבי ור' יוסי בדין שאמר רבי ירמיה בשם רב בבדקה ביד שאינה בדוקה או שהטיח גופה לבית תורפה אי טמאה נדה או טמאה כתם, אבל בבבלי מובא פלוגתת רבי ור' יוסי לענין בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ואמרי' שם דר' יוסי מטהר ובפשטות משמע דלגמרי מטהר כמש"כ התוס' שם ובירושלמי הנזכר מוכח להדיא דר' יוסי אומר כתם וכשיטת רבינו חננאל שם וכבר העיר מזה הש"ך בסי' ק"צ (סקמ"ד) ובסי' קצ"א (סק"ג) אבל באמת י"ל דליכא ראי' דבירושלמי פליגי בענין אחר ממה שנאמר בבבלי ויתבאר לקמן בס"ד.

הנה פיי הראשון שפי' הפני משה דיד שאינו בדוק הכונה לעד שאינו בדוק צ"ע דהא בזה לכו"ע אינה טמאה בפחות מכגריס ועוד וכמו שמבואר להדי' בבבלי ובירושלמי שם דבדקה והניחתו בקופסא אפי' לרבי טמאה נדה רק ביותר מכגריס ועוד והכא קאמר הירושלמי דטמאה גם בפחות מכשיעור ותו מה פירוש חזקת הגוף כבדוק הוא לפי זה ותו דהו"ל למימר שאינו בדוק ומדקאמר אינו בדוקה משמע דלא על העד קאי, אלא

הגהות מיימוניות בשם רבינו שמחה שג"כ ס"ל הכי והטעם שכל הגוף כבדוק הוא אצל מאכולת והשתא חזינן לדעת שהוא כשיטת הירושלמי ואפשר דס"ל להרמב"ם דכיון דאין הכרח מבבלי דפליג ע"ז וכמו שביאר שם הרב המגיד א"כ לא שבקינן פשיטותא דירושלמי מפני ספיקתנו בדעת הבבלי אף דרהיטת הגמרא משמע דל"א חזקת הגוף כבדוק יען שאין הכרח לזה לכן פסק שכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור.

והנה בנוגע לעניינינו לענין בדיקה בידה בפנים ומצאה דם על אצבעה ולא בדיקה ידה לפני הבדיקה לראות אם נקי' היא האם יש לתלות במאכולת לכאור' לפום רהיטא כיון דבירושלמי מוכח דתליא אם אמרינן חזקת הגוף כבדוק טמאה כל שהוא ואם לא אמרינן חזקת הגוף כבדוק טמאה כתם וא"כ לפי הסכמת הראשונים דלשיטת הבבלי לא אמרינן חזקת הגוף כבדוק הוא זולת אותו מקום לבד וא"כ היה לנו לטהר אשה שבדיקה ביד שאינו בדוקה עד כגריס כמו דס"ל לרבי בירושלמי וכמו שהורה רב ירמיה לפני שחזר בו, ואפ"ה בדיקה בעד הבדוק לא יחשב כעד שאינו בדוק מחמת זה מפני הטעמים שהארכנו בסימנים הקודמים, אך בכל זאת מסתפינא להקל יען שאין לנו הכרח מבבלי לפסק זה ואפשר דס"ל להבבלי דאף דלא אמרינן חזקת הגוף כבדוק מ"מ על ידה דלא שכיחי מאכולת כולי האי הוי כבדוק אם עשתה בדיקה בה דהוי חשש הרגשה וכיון שיש חשש איסור תורה יש להחמיר בזה וכל שכן בזמנינו דחזקת ידים נקיות הן מכל לכלוך שעכשיו שמצוי מים לרוב בכל בית ובית נתרגלו להרגיש כל לכלוך וסתם ידים בחזקת בדוק הוא וא"א לתלות במאכולת במקום שיש חשש איסור תורה לכו"ע ולכן להלכה יש לפסוק לענ"ד כמו שכתבתי בכלל העולה בסי' הראשון.

כבדוק ולפי ר' יוסי נמצא על שלו תיפתר שבדק, ולהלכה לפי דעת הירושלמי טמאה בכל שהוא דאמרינן חזקת הגוף כבדוק שהרי כן פסק רב ורבי ירמיה הסכים לו כמובא שם ור' זעירא גם הביא ראיה לדבריו משמע דהכי נקטינן.

ואע"פ דר' זעירא שבירושלמי הוא ר' זירא שבבבלי כדמוכח בהרבה מקומות כמש"כ בסדר הדורות ור' זירא הלא אמר בבבלי (נדה יד.) דאותו מקום בדוק הוא והבינו הראשונים דדוקא אותו מקום ולא שאר הגוף כמו שכתבתי לעיל והכא בירושלמי מוכח דר' זעירא ס"ל דחזקת הגוף כבדוק הוא והביא ראיה לזה ואיך יפרנסו ב' מימרות אהדדי והגם שהי' תרי ר' זעירא כמש"כ הסדר הדורות מ"מ הכא משמע דר' זירא הוא דהרי ר' זירא היה חברו של ר' ירמיה כדמוכח (בנדה כג.) כמש"כ התוס' במסכת (חולין יא.) והכא ר' זעירא הביא ראיה לר' ירמיה משמע דהוא ר' זירא חברו ועוד דהוא באותו ענין ממש שנזכר בבבלי נדה יד. מ"מ י"ל דפליגי הבבלי והירושלמי בשיטת ר' זירא וצ"ע, או י"ל דאיתא שם בירושלמי רבי זעירא בשם רב ירמיה עד כגריס היא תולה יותר מיכן צריכה מתלא, פי' דרב ירמיה עצמו לא ס"ל כרב דחזקת הגוף כבדוק אלא ס"ל דעד כגריס תולין כן אמר ר' זירא משמו, ואח"כ איתא אמרינן חזר ביה רב ירמיה, אמרינן כד שמע מילהון דרבנן חזר ביה, פי' דרב ירמיה חזר מפסק זה ופסק כרב דאינה תולה כלל וכן אמרו דכששמע דרבנן ס"ל דטמאה נדה חזר מפסק זה ופסק לחומרא, ולכן י"ל דר' זירא שאמר משמיה דר' ירמיה דתולה עד כגריס ס"ל כן להלכה ולא חזר ר' זירא מזה ורק אותו מקום ס"ל דבדוק אצל מאכולת כבבלי ובנמצא על שלו תפתר שבדק או כמו שתי' הרמב"ן ע"ש.

ומעתה י"ל דזו המקור לשיטת הרמב"ם (בפ"ט ה"ו) דס"ל שכתם הנמצא על בשרה אין לו שיעור וכתבו

סימן כ"ו

גדרי עד הבדוק ועד שאינו בדוק

נכתם אפי' מיום ועד לילה וכהאי גוונא א"כ עבר זמן מרובה ששכחה ואינה יודעת אם העבירתו בשוק טבחים או שאשה אחרת הכינה העדים במקום מוצנע ואין ידוע לנו אם אותה אשה העבירתו אח"כ בשוק של טבחים אבל כל שידועת שלא העבירתו בשוק טבחים או לצד המתעסקים בכתמים הרי זה בחזקת בדוק כיון שבדוקוהו

שיטת השו"ע הרב

הנה בשו"ע הרב (סקע"א) ביאר פלוגתת הרמב"ן והרשב"א אם אמרינן הניחתו נכתם בשעה מועטת דדעת הרמב"ן דאם הניחתו אפילו לשעה מועטת אם לא בדיקה אותן שוב בשעת בדיקה הוי עד שאינו בדוק דפחות מכגריס טהור והרשב"א ס"ל דלא אמרינן הניחתו

מתחלה, ואם לא בדקוהו כלל או שבדקוהו ולא הניחתו במקום מוצנע כיון שהדבר קרוב ומצוי שנתעסקו אצלו בכתמים טהורה אפי' ביותר מכשיעור.

עוד כתב בשו"ע הרב דאפילו להרמב"ן דס"ל דאמרי' הניחתו נכתם בשעה מועטת הוא דוקא אם נולד הספק טרם שבדקה עצמו בו אבל אם בדקה עצמו בעד הבדוק ואח"כ הניחתו אפילו לזמן מרובה בין להרשב"א בין להרמב"ן נשאר העד בחזקת בדוק וטמאה אפי' אם נמצא עליו דם פחות מכשיעור כדין עד הבדוק. [ואפי' הניחתו במקום מגולה מקום שאין לתלות במאכולת שו"ע הרב סקס"ב].

דין בדי בדיקה בזמנינו

ונראה דעדי בדיקה שמוכרים כיום תליא בפלוגתא זו דזה פשוט מסברא דחזקתו בדוק דהוי ככיבוס באפר ובורית עי' שו"ע הרב (סקצ"ג) ולחו"ש ובית מאיר וחדרי דעה ועוד ועדיפא הרבה מזה דדבר שעושין בפאבריקע"ן עם כל מיני חומרים שמנקים אותן מכל לכלוך וזוהמא חזקתו בדוק לכו"ע ולכן אף שנמצא לפעמים כמין סיב או כעין פס דק אדום מהמאשינע"ן מ"מ לכלוך דם א"א שיהיה בו ופשוט דזה גדר בדוק, אלא התיינח אם הי' נכנס תיכף מהמאשינע"ן לתוך השקיות הי' נשאר עליו חזקת בדוק לכו"ע אבל כיון שמונח כך לשעה מועטת ללא השגחה ואנשים מתעסקים בזה בחיתוך הבדים ובהכנסתן לקופסא י"ל דלדעת הרמב"ן אמרי' הניחתו נכתם וטהורה בפחות מכגריס מיהו להלכה בלא"ה פסקי' כהרשב"א ולדידיה ודאי הוא בחזקת בדוק ולכן מה שיש סוחרים שכותבים שיש לבדוק הבד לפני הבדיקה הוא ללא צורך דחזקת בדוק עליו, אלא דהריטב"א (בדף יד:) כתב דראוי לבדוק בשעת הבדיקה ומביאו ב"י דראוי לבדוק בכל שעה א"כ נכון לנהוג כן לבדוק העד טרם בדיקתה, ואילו הי' נכנס מיד ע"י מאשינע"ן לתוך שקיות וקופסאות דינו כעד בדוק דזה פשוט דלדעת הרמב"ן דהניחתו לשעה מועטת הי' אינו בדוק הוא דוקא במקום מגולה אבל הניחתו בקופסא מיד פשוט דינו כעד בדוק דטמא כל שהוא וגם לא הי' צורך לבדוק אפי' לכתחלה לפני בדיקה וכן מבואר בסד"ט (סקנ"ח) ובפרדס רמונים (דף קכ"ב). [ודברי הערוה"ש צ"ע].

ועיין בפרישה (סקי"ח) דלדעת התוס' והרמב"ן דהניחתו לשעה מועטת הי' אינו בדוק מוכרח לומר דס"ל כר' חייא דעד שאינו בדוק טמא כתם דא"ל דס"ל כר' יוסי דטהור לגמרי [ולא כפי' ר"ח דלר"י נמי טמא כתם]

מ"ש בסדין דמטמאין אם הוא כגריס ועוד ע"ש ועיין בסד"ט (סקס"ה) שהעיר דהרמב"ן ס"ל כר' יוסי דטהור לגמרי וע"ש מש"כ ליישב בדוחק, ובעניי לא הבינותי כאן רמז קושיא דהא אה"נ בסדין אינה טמאה אא"כ בדקה לפני השינה ולא הניחתו לשעה מועטת וכמש"כ הרא"ה בבדק הבית דהא דג' נשים שלבשו חלוק אחד דהקשה הרשב"א הרי הניחתו לשעה מועטת דאינו מבין קושייתו דחלוק זה בשהיה מתחלתו בדוק איירי והגיע לשלשתן לזו מיד זו א"כ כשנמצא עליו דם הרי כולן בספק עכ"ד והיינו שלא הניחתו ללא השגחה אפי' לשעה מועטת וא"כ ה"ה בסדין בכה"ג מיירי, ולא ידענא למה דחק עצמו הסד"ט לחלק בין דעתו להשתמש או לא דמדבריו משמע דאם הכין עדין ע"ד להשתמש באותו יום אפי' הניחתו הי' בדוק לרמב"ן וזה היפך משמעות הרמב"ן ומי יתן והיה כותב כמש"כ הוא עצמו (בסקמ"ו) לפרש כונת רא"ה שכל אחת מסרה לחברתה מיד ליד ולא היה מונח כלל בלא תפיסת יד ע"ש וה"ה בסדין כיו"ב.

ועיין בכו"פ (סק"ט) ונראה מתוך דבריו שהיה קשה ליה פסק השו"ע (סל"ו) דעד שאינו בדוק טמא כתם דהא כיון דהשו"ע פסק בסעיף ל"ח כהרשב"א דהניחתו לשעה מועטת מיקרי בדוק וא"כ גדר אינו בדוק הוא כמש"כ הרשב"א וא"כ קשה למה פסק השו"ע דטמא כתם דממנ"פ להרשב"א הרי פסק כר' יוסי דטהור לגמרי ולהרמב"ן דהחמיר בהלכותיו הרי גדר זה של אינו בדוק דהשו"ע דהוא דעת רשב"א לדידיה הי' אינו בדוק לגמרי וטהורה וזיכה המחבר שטרא לבי תרי ע"ש וצ"ל דר"ח והרא"ש דפסקו דעד שאינו בדוק טמא כתם אפשר דס"ל בהגדרת אינו בדוק כהרשב"א ולכן החמיר השו"ע ודו"ק.

אם יש פלוגתא בין הרשב"א ורימב"א לדעת שו"ע הרב ודנה דעת השו"ע הרב דגם הרשב"א דס"ל דלא אמרי' הניחתו נכתם וכל שהיה בדוק נשאר בחזקתו עד שיוודע לך שעברה בו בשוק של טבחים [אלא דאם הניחתו לזמן מרובה ונתעורר לן ספק שמא ביום מן הימים התעסקו אצלו בכתמים או העבירתו בשוק טבחים זה הי' בגדר בדוק ואינו בדוק שנתרועעה החזקת בדוק והוי עד בינוני דפליגי ביה רבי ור' חייא], היינו דוקא אם הניחתו במקום מוצנע אבל אם הניחתו במקום מגולה היינו עד המזדמן לה בבית דטהורה לגמרי כמו שביאר בסקע"א דעד המזדמן לה בבית פירושו שלא היה במקום המוצנע [ובאות ע"ב פי' יותר שהיה בבית במקום מגולה ולא במקום מוצנע] אף שהיה בדוק פעם אחת כיון שהדבר קרוב ומצוי שיתעסקו אצלו בכתמים ליכא מאן

וכיו"ב שנתעורר ספק עברה בשוק של טבחים אע"פ שהעד עצמו בדוק ומונח במקום מוצנע מ"מ אין חזקתו בדוק ולא מלוכלך מחמת השכחה שאין ידוע אם העבירתו אח"כ בשוק של טבחים וכיו"ב, ומש"כ רמ"א אם בדקה עצמה וכו' היינו שהי' עד בדוק והניחתו במקום תורפה דטהורה לגמרי, וצ"ב למה לא כתב רמ"א רבותא יותר מזה דאפי' הניחתו במקום בינוני ג"כ טהורה לדברי הרשב"א, וי"ל דהרמ"א לא נחית לפלוגתא שהרי בזה פליגי הרשב"א והריטב"א וכנ"ל, או דקמ"ל אשפה דאפי' הניחתו לשעה מועטת ומיד בדקה טהורה משא"כ במקום בינוני צריך שיהי' זמן שיתעורר ספק כתמים אצלו ודו"ק.

נמצא ג' קולות לדעת השו"ע הרב:

(א) עד שלא בדקה מעולם אע"פ שהצניעתו בחזקת נקי הוי עד שאינו בדוק כלל וטהורה.

(ב) עד שבדקוהו והניחתו במקום מגולה [דהיינו מקום בינוני] טהורה אפי' נמצא יותר מכשיעור וזהו עד המזדמן לה בבית שהתיר הרשב"א לגמרי כיון שהדבר קרוב ומצוי שיתעסק אצלו בכתמים ודין זה הוא גם בנולד הספק אחר הבדיקה כדמוכח ממש"כ בשו"ע הרב סל"ג.

(ג) עד שבדקוהו ומונח במקום מוצנע ועבר זמן שאינה יודעת בודאי שלא העבירתו בשוק של טבחים הוי עד בינוני ופחות מכגריס ועוד טהורה. [אבל עד שבדקוהו והניחתו בקופסא נשארת בחזקת בדוק לעולם וכדלקמן].

קושיא על השו"ע הרב

והרבה יש להתבונן בדברי השו"ע הרב דלדידיה מיירי שבדקוהו תחלה להעד והניחתו במקום מוצנע, הנה מקום מוצנע זה ודאי שהוא מקום שאין לתלות בו מאכולת דלא מצינו תלי' במאכולת אלא בהניחה תחת הכר וכסת או תחתו בירכה אבל בעד הבדוק והניחתו מגולה [פי' שלא בקופסא אבל הוא גדר מוצנע שאין שם מאכולת כמש"כ באות ס"ב] ולמחר נמצא עליו דם טמאה בכל שהוא והי"ה אם לקחה עד הבדוק ממקום מגולה [הנ"ל] ובדקה בו בלילה ולמחר נמצא עליו דם טמא כל שהוא דאין תולין במאכולת אלא באופן שיש לומר שנתמעך שם מאכולת כדמוכח בשו"ע הרב סקס"ב ס"ג ע"ש אלא דמיירי כאן שעברו ימים רבים ושכחה ואין ידוע לה אם לא עברה בו בשוק של טבחים ורבי מטמא נדה כיון שהוא דבר שאינו מצוי שיעברו בשוק של טבחים עם העדים בדוקים ורבי חייא חושש ומטמא

דמטמא אפי' משום כתם עכ"ל ולכאו' הך מקום מגולה היינו מקום בינוני כדמוכח בסקע"ב שמתחלה ביאר דברי רמ"א דמיירי בעד הבדוק שהניחתו במקום תורפה ואח"כ כתב ולא עוד אפי' במקום מגולה [ואפי' בדק העד מקודם וכמש"כ סקע"א] כיון שמונח במקום מגולה היינו עד המזדמן, ואם המקום מגולה היינו תורפה הרי זהו דברי רמ"א וע"כ דאפי' שהוא מקום בינוני ג"כ טהורה לגמרי, ולפ"ז י"ל דפליגי הרשב"א והריטב"א בזה דהב"י (בסעיף ל"ג) הביא דברי הריטב"א שביאר הא דעד שאינו בדוק דלא מיירי שנטלתו מהאשפה או ממקום התורפה דא"כ הא ודאי אין כאן בדיקה ודכולי עלמא דיו שיהא כתם וגם פחות מכתם, גם אילו היה מוצנע משאר בדיקות אע"פ שלא בדקתו בתשמיש זה בדוק הוא בדיעבד ואע"פ שראוי לבדקו כל שעה [מוכח דכבר בדקוהו מתחילה וכיון שהניחתו במקום מוצנע הוי בדוק ואולי הרמב"ן מודה דכיון שהניחתו במקום מוצנע אך לשון התוס' (דף יד:) מוכח דגם בכה"ג הוי אינו בדוק] ואין דברינו אלא בשנטלתו ממקום בינוני שאינו משומר לגמרי וגם אינו מקום תורף אלא מקום שנותנת עדיה לפי שעה וכו', משמע דמיירי שבדקוהו מתחילה אלא שהניחתו במקום בינוני ודינו כעד בינוני אבל לדעת הרשב"א הרי דינו כעד שאינו בדוק כלל [ומש"כ השו"ע הרב מקום מגולה אינו כמו מקום מגולה שהזכיר (באות ס"ב) דהתם קאמר דוקא במקום שאין לתלות בשום דבר ע"ש והכא מיירי במקום שאינו משומר לגמרי].

והנה ברמ"א (סל"ו) כתב ודוקא בעד בינוני דהיינו שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך, והמצייין כתב ע"ז דברי עצמו, ונראה הכונה דהרמ"א לא העתיק דברי הריטב"א לדעת הריטב"א מיירי שהעד הי' בדוק אלא שהניחתו במקום בינוני ואילו הרמ"א לא כתב כן אלא כתב שהעד הוא בינוני לא בחזקת בדוק ולא בחזקת מלוכלך וזה אתיא לכו"ע כל אחד לשיטתו דלכו"ע ההגדרה דעד שאינו בדוק הוא שהוא גדר בינוני שאין חזקתו בדוק ולא מלוכלך להרמב"ן היינו בהניחתו לשעה מועטת ולהרשב"א שעברו ימים רבים ולהריטב"א שמונח במקום בינוני הרי דהרמ"א מסתם סתים ליה להאי דינא וזה כונת המצייין שהוא דברי עצמו, ושוב כתב רמ"א אבל אם בדקה בעד שחזקתו מלוכלך וכו' טהורה אפי' יותר מכגריס והמצייין כתב ע"ז כן משמע מהריטב"א וכונתו דהריטב"א כתב דדיו שיהא כתם וגם פחות מכתם משמע דהכי ס"ל דהוא פחות מכתם וטהורה לגמרי, ולדברי השו"ע הרב שכונת רמ"א הוא ע"פ הרשב"א א"כ יש לפרש דברי רמ"א ודוקא בעד בינוני דהיינו שהי' העד בדוק אלא שנעשה בינוני והיינו ע"י שעבר ימים רבים

ימים רבים כן משמע (באות ע"ו) דדוקא בלא הניחתו מיד אחר הכיבוס בקופסא מהני עבר זמן רב בענין ששכחה אם העבירתו בשוק של טבחים להחשיבו כחלוק שאינו בדוק ע"ש וצ"ל דמהקופסא אין הדרך להוציא לשוק טבחים ואם מוציאים אין מחזירין אא"כ בודקין אותו בדיקה מעלייתא.

דעת שו"ע הרב בלקחה חלוק מן השוק

וגדר חלוק שאינו בדוק הוא כמו עד שאינו בדוק דהיינו שבדקוהו והניחתו במקום מוצנע ועבר זמן שאפשר להסתפק בו דלמא העבירתו בשוק של טבחים אלא דבחלוק פסק השו"ע הרב כהב"ח דחלוק בינוני טהור לגמרי ואין לטמא חלוק אא"כ בדקוהו והניחתו בקופסא מיד דאז אינו יוצא מחזקתו אפי' עבר זמן מרובה וכנ"ל או בדקוהו והניחתו במקום מוצנע אלא דלא עבר זמן רב שעדיין אין בו ספק שיוודעת ודאי שלא העבירתו בשוק של טבחים אז אינו יוצא מחזקתו וטמאה אם תמצא דם יותר מכשיעור נדפחות מכשיעור תולין לעולם במאכולת דלא גזרו על הכתמים שבחלוק פחות מכשיעור אבל אם עבר זמן רב או שהניחתו במקום מגולה טהורה לגמרי, וכן בלקחה חלוק מן השוק אפי' יודעת ממי לקחתו ויודעת שהיא טהורה אפי' כיון שלא בדקתו קודם שלבשתו תלינן שהעבירתו קודם שמכרתו בשוק של טבחים ואינה צריכה לברר, והטעם נראה דכיון דהיא מילתא דלא רמיא עליה דמוכרת שהרי אינו נוגע לה בשביל איסור והיתר ואפשר שהעבירתו בשוק של טבחים ולא אדעתה אבל לקחה חלוק הבדוק מחברתה שלבשתה כבר אינה תולה בה דמסתמא לא עברה כיון שהיא טהורה רמיא אדעתה שלא הי' לה ספיקות בכתמים ועי' פרי דעה ש"ך סקמ"ז שמסתפק קצת בזה ולענ"ד ברור כמש"כ במסקנתו ומן הטעם שכתבתי ע"ש. וע"ע בפרי דעה ש"ך (סקמ"ו) שכתב דהא דכתב השו"ע הרב דאפי' יודעת ממי לקחתו שא"צ לברר מיירי שחברתה אינה לפנינו או שעבר זמן רב ע"ש ולענ"ד כמש"כ דהוא מלתא דלא רמיא עליה לכן אינה צריכה לברר כלל, וכמש"כ להדיא בלבוש וא"צ לשואלו ועיין בסד"ט (סקס"ז) תמה ע"ז אך למש"כ מיושב שפיר, אלא שהביא שם מהרשב"א וראב"ד דגרסי' ואינה יודעת ע"ש.

טיפה קטנה מאד על עד הבדוק בזמנינו

ובזמנינו נשתנו הרבה כל דינים אלו לענין הלכה, וכבר נתבאר לעיל דכל הדברים העושים בפאבריק"ען שנעשו בכל מיני חומרים שונים שמנקים

משום כתם, והשתא צ"ב לרבי אמאי פחות מכגריס טהורה הא מונח במקום מוצנע שאין לתלות במאכולת וספק עברה לא חשיבא ספק שהוא דבר שאינו מצוי, וגם לרבי חייא צ"ב כיון דחושש לספק עברה מה לי פחות מכשיעור מה לי יותר מכשיעור כמו שיש לחוש דנתלכלך משוק טבחים פחות מכשיעור כך יש לחוש דנתלכלך משוק טבחים יותר מכשיעור ומה ענין שיעור כגריס לכאן, ובשלמא לסד"ט ודעימיה דמיירי שלא הי' בדוק אלא בחזקת נקי שפיר י"ל דעד כגריס אינו בחזקת נקי דהא לא בדקתן אלא הצניעתן בחזקת נקי דהיינו בדיקה מקיפה ולענין יותר מכשיעור פליגי אם הוא בחזקת בדוק או לא אבל לדעת השו"ע הרב צ"ב במאי פליגי.

ובאמת אף לדעת התוס' והרמב"ן איכא לתמוה כיון שהניחתו במקום מוצנע לשעה מועטת איך יתכן שיהי' טהור לר' יוסי יותר מכשיעור וכן לרבי מ"ט פחות מכשיעור טהורה אלא דלתוס' ורמב"ן יש לומר דכיון דהאשה בחזקת טהרה עומדת א"א להוציאה מחזקתה אפי' בספק רחוק וכיון דיש חשש רחוק של מאכולת טהורה משא"כ יותר מכשיעור לא מחשב לספק כלל ולר' חייא מדאורייתא יש לטהר גם ביותר מכשיעור דאיכא ספק רחוק אפי' בזה אלא דרבנן החמירו ולר' יוסי טהורה לגמרי מפני שא"א להוציאה מחזקת טהרתה אפי' בספק כל דהו אבל לדעת הרשב"א לפי מה שביאר השו"ע הרב קשה דהא בדליכא ספק עברה ס"ל לרבי דטמא אפי' כל שהוא וע"כ דאע"פ דאיכא חזקת טהרה כיון דליכא למתלי במאכולת שהרי מונח במקום מוצנע טמאה בין עגול בין משוך וא"כ מה נוסף לנו בדאיכא ספק עברה ואת"ל דהוי ספק מעליא א"כ גם יותר מכשיעור נתלה ביה ועכ"פ לא תהא טמאה נדה ביותר מכשיעור.

וראיתי בשו"ת צמח צדק (סי' קל"ו) שהעיר קצת מדברינו הנ"ל וכתב דהספק עברה הוא ספק רחוק אלא דמדאורייתא סגי בהכי דדם ולא כתם אמר רחמנא ולכן ביותר מכשיעור טהורה מה"ת מיהו מדרבנן טמאה דאינו ספק שקול ע"ש מיהו עדיין אינו מתיישב לרבי דס"ל דטמא נדה ביותר מכשיעור, וצריך לדחוק דס"ל לרבי דספק מאכולת הוא ספק רחוק ובהצטרף עוד ספק עברה תלי' במאכולת נדאם יש ספק עברה ודאי דכולל גם ספיקות אחרות שלא נשמר כראוי ואולי נתמעך בו מאכולת אבל יותר מזה לא תלי' דספק עברה לחוד הוא ספק רחוק ולא נחשב ספק אפי' מדין תורה ודו"ק וצ"ע.

ומשמע מדברי השו"ע הרב דעד שבדקוהו והניחתו בקופסא לעולם אינו יוצא מחזקתו אפי' עברו

גדרים בגדים בזמנינו

ובגדים המונחים בבית לאחר הכיבוס זמן רב או שתלויין בחוץ ושוב נמצא עליהן כתם ולא בדקתו טרם לבישה וכן בבגדים שלבשתן אפי' מיד אחר הכיבוס או שהניחן בארון מיד אחר הכיבוס אלא שבלילה כשפשטתו מונחת בבית במקום מגולה או כתונה לילה וכיו"ב שפשטתו בבוקר ומונחת בבית הכסא או במקום אחר מגולה או מגבת וסדין וכיו"ב תלוי לפי הענין אם הוא בבית שיש בו ילדים או שתלויין הבגדים בחצר ומלמעלה בשאר מקומות מצויין ילדים שזורקין לפעמים שיורי מאכל וכיו"ב כתמים אדומים הרי זה אבד חזקתו שאין זה גדר קופסא אלא גדר של הניחתו במקום מגולה ואם נמצא עליו דם ממש אם הוא בבית שיתכן שקינח בו דם או אחד מבני הבית והילדים קינחו דם הרי זה טהורה לגמרי דכיון דעבר זמן שאפשר להסתפק בו דלמא לקחווהו לקנח דם הרי זה טהורה לגמרי וצריך לברר כל אחד לפי ענינו לפי ראות עיני המורה אם יש מקום להסתפק בו, דאין לתת לזה דין מקום מגולה בסתם דכיון דאינו מצוי כ"כ שיתעסקו היום בכתמי דם והרי הרב כתב טעם היתר מקום מגולה מפני שהדבר קרוב ומצוי שיתעסקו אצלו בכתמים ולכן כהיום דין מקום מוצנע יש לו דבעינן שיעבור זמן מה שאפשר שקינח בו דם, אבל לענין כתמים אדומים שאין ברור שזה דם נראה דבבית שיש בו ילדים ע"פ רוב נחשבת למקום מגולה ויש לטהר לגמרי לדעת שו"ע הרב. ואע"פ שכבר ביארנו במק"א דבזמנינו שאין בקיאות ומבחינות בהרגשות הו"ל ספק תורה והרי למדנו שחומר בעד מבחלוק דבעד בינוני טמא יותר מכשיעור וא"כ נימא נמי בזמנינו דחלוק בינוני יהי דינו כעד בינוני לטמא יותר מכשיעור כיון דספק הרגשה לפנינו, נראה דלא דמי דדוקא כשודאי מגופה דאיכא רעותא לפנינו או בבדקה בעד בינוני דאיכא רעותא לפנינו שקינחה בפנים מטמאין אבל בדליכא רעותא לפנינו טהורה אפי' יותר מכשיעור ולכן נראה דבמצאה כתם לאחר תשיש על חלוק בינוני טהורה לגמרי דלא מיקרי רעותא לפנינו ואע"פ שהי' בחזקת בדוק מתחלה טהורה לדעת שו"ע הרב.

מיהו בבגד הסמוך לגופה נראה דע"פ רוב נחשבת בגד הבדוק דרגילות הנשים לבדוק תמיד בגד זו אם נכתם ולכן הרי זה בגדר בדוק א"כ ברור שלא בדקהו לפני לבישה והי' מונח זמן מה בבית במקום מגולה והוא בית שיש בו ילדים וכנ"ל בכה"ג יש לטהר אבל ע"פ רוב אינו כן ודין בדוק יש לו דטמא אם נמצא דם יותר מכגריס.

ומזכין הבגדים וכל הדברים הם בחזקת בדוק לכו"ע כמו כן ניירות טישיו וכדומה הכל בחזקת בדוק לענין דם ואפי' נמצא עליהם נקודה אדומה וכיו"ב מ"מ בדוקים מדם וכשנמצא לכלוך דם הרי הוא בדוק לענין זה בלי ספק וכמש"כ כיו"ב הסד"ט (סקס"ז) וליכא מאן דפליג בזה, אלא דיש לדון בכל דבר הגדר אם נכנס בגדר הניחתו אח"כ לקופסא או למקום מוצנע או למקום מגולה דלפי דברי שו"ע הרב נתבאר דיש בזה ג' חלוקות דבקופסא טמא כ"ש, ובחלוק וכיו"ב כתמים הוא בכגריס ועוד, ואם במקום מוצנע צריך שיעבור זמן שיש להסתפק אם עברה ואז טמא בכגריס ועוד, ובחלוק וכיו"ב כתמים טהורה לגמרי, ובמקום מגולה בכל ענין טהורה, ונבאר הדברים לפי הענין ע"פ רוב הנה טישיו המונח בשקית ניילון או גליל שכל הגליל מכוסה ע"י שכבה העליונה הרי הן בגדר קופסא שאין אדם לוקח משם למקום כתמים ומחזירו וכיו"ב בגדים שמניחין אותן בארונות מיד אחר הכביסה שהכיבוס עושה אותן בחזקת בדוק להסכמת אחרונים ובפרט בזמן הזה [ועכ"פ לענין לכלוך דם טרי] הרי הן בגדר מונח בקופסא ובחלוק וכיו"ב שהדרך שמוציאין ולובשין ומחזירין אח"כ ולפעמים מונח בחוץ לזמן מה הרי גדר מקום מוצנע ובעבר זמן רב שאפשר שהתעסק אצלו בכתמים אם נמצא עליו כתם הרי ספק הנוול בין ב' לבישות ויתבאר לקמן, ולכן אין לומר דאם בדקה בטישיו וכיו"ב ומצאה דם ליתן עליו דין עד בינוני לטהר דם הנמצא עליו דפשיטא דלדעת הרשב"א הרי עליו דין עד הבדוק גם לפי דברי השו"ע הרב וכש"כ לשאר פוסקים כמו שיתבאר בס"ד לקמן. ולכן גם אי אפשר להקל בזמנינו בנמצא על עד הבדוק טיפה קטנה מאד שאע"פ שכתבו כמה גדולי הפוסקים שלענין נקודה זו הרי כעד שאינו בדוק [בשו"ת זית רענן הלכה י"ב ובפתחא זוטא סי' קפ"ח וכן מטו בשם החזו"א] מ"מ כהיום שעושין בפאבריק"ען אם ניכר על הנקודה שהוא דם גמור הרי הוא בגדר עד הבדוק לענין זה וטמאה בכל שהוא ורק אם אינו יכול לעמוד עליו שהוא דם יש לו דין אינו בדוק דלפעמים אפשר לימצא נקודה אדומה מהמאשינ"ען, והנה גם אלו שרגילין לנסוע להורים וכיו"ב לשבתות ולמועדים ומניחין בגדים במזוודות שמא יצטרך להן ואח"כ מחזירין אותן א"כ לפעמים מוציאין מארונות שהן בגדר קופסא ומניחין במקום מוצנע ואפשר שבמשך השבת הוציאן ועברה בשוק של טבחים או נתעסקו אצלו בכתמים מ"מ רחוק הדבר להקל כיון שהוא ספק שמא הניחתו במקום מוצנע והוי ס"ס לחומרא ולא הקילו אלא במונח במקום מוצנע שממש מוציאין לפעמים בשוק טבחים.

ובגדים חדשים שקונין מצוי שהרבה מממששין בהן ומנסין אם רוצין ומתאים למדתן ובכה"ג אין זה גדר קופסא אבל אלו שבאים סגור ומסוגר בלי משמוש ידי הקונים יתכן שדין קופסא עליהן ותלוי במצב המונח בפאברי"ק.

אם יש נפק"מ בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו

והנה בשו"ע הרב (סקע"א) הוכיח דיש נפק"מ בין נולד הספק קודם שבדקה עצמה לנולד הספק אחר שבדקה עצמה הן להרמב"ן והן להרשב"א, דהא מהתוס' (דף יד.) מוכח כן שכתבו בשם ר"ח דבדקה בעד הברוק וטחתו בירכה ולמחר נמצא עליו דם דמיירי שנמצא דם על העד וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחתו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה הרי דלא אמרינן הניחתו נכתם וע"כ דשאני הכא דכיון דאיכא למימר כשהניחתו נכתם קודם שבדקה עצמה בו הרי לא בדקה עצמה בעד הברוק לה ואין עד זה מוציאה מחזקת טהרתה בבדיקת עצמה בו, אלא דהרמב"ן ס"ל דאפי' הניחתו במקום מוצנע אמרי' דאבד חזקתו, וכן להרשב"א דס"ל דבעבר זמן אמרי' שמא עברה והוי עד בינוני ג"כ צריך לחלק כן דהא בכתמים שבחלוקה לא תלינן בספק עברה וע"כ דיש לחלק דאם נולד הספק לפני הבדיקה אמרינן ספק עברה יעו"ש.

וכן מבואר במהרש"א תוס' ד"ה ולמחר דמתרצי דנמצא על העד ועל הירך והו"א דמהירך בא על העד ונטהר אפי' יותר מכשיעור קמ"ל דטמאה נדה אבל פחות מכשיעור טהורה בעגול דתלי' במאכולת והקשה מהרש"א א"כ אף אתה עשיתו כתם ולמה טמאה נדה ות' דהכא בעד הברוק ידע רבי חייא הך סברא כיון דאיכא גריס ועוד נפק לה מדם מאכולת ובודאי מגופה אתי דליכא למיתלי מקמי הכי אבל בעד שאינו בדוק הרי איכא למיתלי במקמי הכי שפיר קאמר רבי חייא אף אתה עשיתו כתם ע"ש הרי דיש נפק"מ בין נולד הספק לאחר שבדקה בו דטמאה נדה כשנפק מחשש מאכולת לנולד הספק לפני הבדיקה דטמאה כתם או טהורה לגמרי לרבי יוסי, הרי דלכל הפירושים בתוס' מוכרחין אנו לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחר הבדיקה, ובחידושי על החו"ד (סקע"א) כתבתי לתרץ קושיית מהרש"א ולפ"ז ליכא להוכיח דין זה אלא מדברי ר"ח וכנ"ל ע"ש.

ויש לעיין בדברי ר"ח שבתוס' שכתבו וטחתו בירכה היינו בגלוי שלא הניחתו בקופסא דמשמע מזה דאין סיבה וסברא מיוחדת לטהר מחמת טחתו בירכה יותר ממה שמונח במקום מגולה ועיקר הרבותא הוא

דאע"פ שלא הניחתו תיכף במקום משומר לגמרי דהיינו קופסא הו"א דיש לתלות במאכולת קמ"ל דטמאה נדה אפי' עגול פחות מכשיעור דדוקא תחת הכר וכסת תלינן בעגול אבל מקום מגולה לא תלי' וה"ה טחתו בירכה דאין בו שום מעליותא ובפשטות צ"ל מפני שלא מצוי מאכולת וכשיטת הרמב"ם אך כיון דגם סתם מקום מגולה בכלל דין זה אע"פ שמצוי מאכולת צ"ל דלא תלי' במאכולת אלא בפעולה שעושה במקום ששכיחי מאכולת כגון שהניחה תחת הכר שיכול עי"ז להתמעך אבל סתם מקום מגולה או אפי' פעולה של טחתו בירכה שהוא מקום דלא שכיחי מאכולת לא תלינן, אך מדברי הראשונים שהביאו לדברי רבינו חננאל נראה כונה אחרת בדברי דדוקא נקט הגמרא טחתו בירכה ואין סתם מקום גלוי בכלל זה, דמדברי הרמב"ן ור"ן מוכח דכיון דלא נמצא דם על הירך ליכא למיחש לדם מאכולת דעל ירכה נמי איבעי ליה לאשתכוחי דא"א להתקנח לגמרי מבשרה לכן טמא כל שהוא אפילו עגול וכן ביאר בחי' הר"א יעו"ש, ולפ"ז י"ל דדוקא מטחתו בירכה דאינו שכיח כ"כ מאכולת והרי איכא רעותא כיון שלא נמצא דם על הירך לכן טמאה בכל שהוא אבל בהניחתו במקום מגולה דאיכא למיתלי במאכולת וליכא רעותא לפנינו אפשר דתלי' עד כגריס בין עגול בין משוך דהוי עד בינוני לדעת הרמב"ן כיון שהניחתו והא דבהניחתו תחת הכר או הכסת לא תלינן במשוך היינו כיון דתחת הכר בעצם הוא מקום משומר קופסא אלא דשכיחי שם מאכולת אבל התינח לענין עגול אבל משוך כיון שנוהרת שלא לעשות עסק במשוך לא תלינן ביה משוך כמש"כ החו"ד (סקע"ג) משא"כ בהניחתו במקום מוצנע וכש"כ במקום מגולה שאפשר לתלות שנתעסקו אצלו בכתמים אפי' הוא דבר רחוק תלי' בין נולד הספק קודם הבדיקה ובין אם נולד הספק לאחר הבדיקה והא דלא בעינן תחת הכר שימצא דם בכר או בכסת ביארתי בחידושי על החו"ד (סקע"ז) ע"ש. נמצא דליכא הוכחה מדברי ר"ח עצמו לדברי הרמב"ן והר"ן לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחר הבדיקה וכל ההוכחה אינו אלא להבנת התוס' דלר"ח גם במונח במקום מגולה לא תלינן במאכולת דלפ"ז ע"כ צריך לחלק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו.

וכן כתב בסד"ט (סקע"ח) דכל זה לפי ר"ח אך אנן דלא ס"ל כפירוש ר"ח בזה אין דין זה מוכרח ואפשר דבהניחתו בגלוי תלי' במאכולת בין עגול בין משוך לשיטת הרמב"ן דכל היכא דמונח בגלוי אע"פ שהיה בדוק מעיקרא תלינן במאכולת לכו"ע א"כ ה"ה היכא דבדקה להעד ומיד בדקה את עצמה ואח"כ הניחתו בגלוי

ספק עברה בין ב' לבישות

ולכאוי' נראה דאם לבשה חלוק הבדוק לה והניחתו במקום מוצנע עד שעבר זמן רב ואח"כ לבשתו שנית ושוב מצאה כתם דאין להתיר ולומר הרי נולד הספק קודם לבישה דממנ"פ טמאה דאם תאמר דמחזקי' לספק למפרע הרי נולד הספק אחר לבישה ראשונה ולא חשיבא ספק ואת"ל דהשתא היא דאתרעי אין כאן ספק וטמאה וכהאי גונא בבדקה בעד הבדוק לפני תשמיש והניחתו במקום מגולה [דהיינו מקום משומר לאפוקי קופסא וכדלעיל] ולא בדקה העד ולאחר תשמיש [אחר זמן רב באופן שיש ספק עברה] שוב בדקה באותו עד ולמחר נמצא עליו דם דטמאה ולא מסתבר למימר דהוי דין בדקה בעד שאינו בדוק אע"פ שאם נאבד העד טרם שבדקה עצמה שנית היתה טהורה דהיינו מעמידין אותה בחזקת טהרה א"א השתא דאתרעי והרי דם לפניך ויש לנו ספק אם הדם הוא מבדיקה ראשונה א"א לומר דטהורה דהא אם בדקה העד לפני שבדקה שנית היינו מטמאין אותה מה"ת והיתה חייבת חטאת דספק הנולד אחר הבדיקה לא שמה ספק והשתא דבדקה שנית באותו עד לפני שעיינה אם נקי הוא תהי' טהורה זה א"א דאם אתה רוצה לטהרה ולתלות שנוולד בו ספק לפני בדיקתה שנית ולומר שלא נתלכלך מהבדיקה א"כ שוב דל בדיקה שנית מהכא והוי ספק הנולד אחר בדיקה ראשונה דלא שמה ספק וטמאה ממנ"פ, מיהו לענין קרבן נראה שפטורה דהעמד אשה על חזקתה והשתא היא דאתרעי, וה"ה נמי לענין חלוק הבדוק כדלעיל, ולכן בדוגמא של השו"ע השאילה חלוקה לנכרית אם לבשתו קודם ואח"כ השאילה לנכרית דכתב השו"ע הרב דאפי' ספק עברה טמאה אם חזרה ולבשתו שנית אח"כ ואז מצאתה כתם טמאה ולא תלי' בספק שנוולדה לפני לבישה שנית.

אבל בבדוקו ב' נשים באותו בדיקה אלא דבין ב' בדיקות הי' זמן מה במקום מוצנע ונולד בו ספק עברה או בחלוק וכה"ג נראה דהשני' טהורה דכיון דנולד בה ספק לפני שבדקה א"א להוציאה מחזקת טהרתה אבל הראשונה טמאה ומ"מ פטורה מקרבן דאפשר שהוא מהשני' דה"ה כשבדקה בזו אחר זו פטורין מקרבן אפי' לא נולד ספק כלל דכל אחת תולה בחברתה אלא דמדרבנן טמאה בבאו בבת אחת ואם דינו כספק טמאה ברשות היחיד שתיהן טמאות מספק ועדיין צ"ע בכל זה.

דעת גדולי האחרונים בפלוגתת הרמב"ן והרשב"א

אבל דעת הדרישה (סקי"ח) והכו"פ (סק"כ) וסד"ט (סקס"ז) ורעק"א (ט"ז סק"ט) וחז"ד (חידושים סקמ"ח) וחכ"א

ולמחר מצאה עליו דם תלינן במאכולת דאין לחלק בין שהיה מונח בגלוי קודם שבדקה את עצמה ובין שהיה מונח בגלוי לאחר שבדקה את עצמה ולאחר זמן נמצא דם על העד דמאי שנא עכ"ד אלא דלא ביאר מ"ש מהניחתו תחת הכר דמשוך טמא ושם (בס"ק ס"ב) נתקשה מאד בזה ותי' תירוצים דחוקים וכבר תמה ע"ז בשו"ת צמח צדק (סי' קל"ז) אך להנ"ל מיושב שפיר דתחת הכר הוא גדר קופסא לענין משוך, אלא דכתב עוד (בסקנ"ח) דממה שהתירו בעגול תחת הכר משמע דדוקא תחת הכר תולין במאכולת אבל בגלוי לא תלי' ואח"כ כתב דתלי' בפלוגתא דרמב"ן ורשב"א ולא השיב מידי מזה דמשמע דדוקא תחת הכר תלינן, ולפמ"ש"כ גם זה מיושב דדוקא תחת הכר יש לחלק בין עגול ומשוך אבל בגלוי אין חילוק ותרווייהו שרי לדעת הרמב"ן עד כגריס ועוד, ולפ"ז ליכא נפק"מ בין בדק העד והניחתו תחת הכר ואח"כ בדקה עצמה בו או שבדקה עצמה בו ואח"כ הניחתו תחת הכר וכסת דלרמב"ן תלי' בעגול אבל לא במשוך כיון דאין עושין פעולה במשוך וליכא נפק"מ בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו דלא כשו"ת יד יוסף (סי' ע') שכתב לחלק אליבא דהרמב"ן דזהו דוקא לשיטת השו"ע הרב, אבל לדעת הסד"ט דליכא נפק"מ גם להרמב"ן טמא במשוך כל שהוא אע"פ שנוולד הספק קודם הבדיקה דלענין משוך הוי כקופסא, ואפשר דגם לדעת השו"ע הרב דינא הכי דיתכן דמודה דתחת הכר הוי גדר קופסא לענין משוך וטמאה בכל שהוא גם לדעת הרמב"ן גם אם נולד הספק קודם הבדיקה.

עוד יש להעיר דאפי' לפי מה שביארו התוס' בדברי ר"ח י"ל דאין חילוק בין נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו דאפי' לתוס' ורמב"ן שכתבו דעד שאינו בדוק מיקרי אם הניחתו למקום מוצנע ולא בדקה העד סמוך לבדיקה י"ל דהיינו דוקא בכה"ג שיש לתלות אפי' תלי' רחוקה שנתעסקו אצלו בכתמים וכמו שכתבו התוס' יום או יומיים אבל בטחתו בירכה או הניחתו בגלוי ומיד למחרת בדקה ומצאה דם הרי במשך הלילה לא יתכן בו ספק התעסקות בכתמים וסתם מקום מגולה לא תלי' במאכולת אא"כ עשתה פעולה שתתמעך כמו טיחה או הניחתו תחת הכר א"כ הוי כגדר קופסא ולכן טמאה כל שהוא וכ"כ בפרדס רמונים (דף קכ"ג), גם מש"כ בשו"ע הרב בדעת הרשב"א לחלק בין נולד הספק קודם או אחריו הוא רק לשיטתו בביאור שיטת הרשב"א דמיירי שבדקו קודם להעד וע"כ צריכין לחלק בין ספק עברה קודם הבדיקה או אחריו אבל לשאר פוסקים אין הכרח זה.

גדולים עד שהי' בחזקת בדוק או לא ולכן לרבי חייא אין כאן רק טומאת כתם.

ובן מורה לשון הט"ז (סקכ"ט) וז"ל שאף אם לא בדקה אותו בבירור רק שהי' לה בחזקת בדוק עכ"ל והיינו שבדקה בדיקה מקיפה ומהירה שיהי' בחזקת נקי וכמש"כ שם מתחילה דמיירי שהצניעה בחזקת נקי, ואינו בדוק כלל היינו שאין לה שום ידיעה ממנו שלא בדקתו מעולם אפי' לידע אם הוא בחזקת נקי.

אבל אם בדקוהו להעד בדיקה גמורה עד שיהא בחזקת בדוק אינו יוצא מחזקתו אא"כ הניחתו במקום מלוכלך מקום שדמים מצויים טהורה לגמרי כמש"כ רמ"א (סל"ו) או שהניחתו תחת הכר או תחתו בירכה דבב' אופנים הללו של כר וירכה אינו בדוק ממאכולת ותלי' בנמצא עגול אבל משוך אינה תולה לכו"ע, וזולת זה אינו יוצא מחזקתו אפי' הניחתו במקום מגולה כיון שאינו מקום דמים כמבואר בשו"ע (סל"ז) ואפי' עבר זמן רב שיש לומר דלמא העבירתו בשוק של טבחים לא חיישינן לכך דכיון שהיה בחזקת בדוק אינו יוצא מחזקתו עד שיוודע שעברה בשוק של טבחים וטמא אפי' כל שהוא אך כ"ז בעד אבל בחלוק שבדוק לה ואח"כ בדקה עצמה בחלוקה ולא בדקה שוב החלוק קודם שבדקה עצמה בו ונמצא דם פחות מכגריס אפילו משוך אינה טמאה כיון שאין לך סדין שאין עליה כמה טיפי דמים ממאכולת א"כ מן הסתם יוצא מחזקתו עד שתדע שהוא נקי ותלי' במאכולת כמש"כ בסד"ט (סקנ"ה) אלא שסיים דהכל לפי ראות עיני המורה וע"ע (בסקס"א) לענין ג' ימים ראשונים של ז' נקיים דיש דהחמיר במשוך ככה"ג.

גדר חדש בעד שאינו בדוק

וקצת יש לדקדק מדברי הסד"ט (סקס"א) עוד הגדרה בגדר מקום בינוני דהיינו שמונח במקום שמקפיד שיהי' משומר קצת אבל אם שוב אין מקפידין עליו שיהי' מונח במקום משומר קצת אע"פ שהיה בדוק מתחלה אבד חזקתו דעד בינוני רוצים עכ"פ שתעמוד בנקיות ולכן אע"פ שאינו בדוק כיון שהצניעתו בחזקת נקי הוי עד בינוני כל שמקפידים שתעמוד בנקיות אבל בדבר ששוב אין מקפידין על נקיונו אבד חזקתו לגמרי אפי' אם הי' בדוק מתחלה ולכן כתב שם דכתונת שהיה בחזקת בדוק ופשטתו והשליכה בין הכלים שנותנין לכביסה כיון שאין מקפידין עליו אם יתלכלך עוד ומסיחין דעתן מהן יצאו מחזקתן, ומשמע שם דאפי' אינו מקום דמים ממש אלא הוא מקום שאין מקפידין עליו כלל הוי אינו בדוק, וכתב עוד דאף אם לא נזרקו

(כלל קי"ג סל"ו) ופרדס רמונים (בפתיחה לסי' ק"צ דף סכ"ב) דגדר עד בינוני שלא בדקתו מעולם אלא כל שהיא נוטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע להכין להם עדים ואין מוליכות אותם בשוק ולא מתעסק בהן בכתמים על הרוב בזה פליגי רבי ורבי חייא אם דינו כעד הבדוק ויותר מכשיעור הוא טומאת נדה או שהוא טמאה כתם או טהור לגמרי לר' יוסי, ובסד"ט (ס) ביאר דלכאור' קשה מעיקרא מה היתה על העדים האלו טרם שהצניעה אותן אם היו בדוקין לה היינו עד הבדוק ואם בשלא היו בדוקין לה א"כ מה מהני שהצניעה אותן דלמא מעיקרא היו מלוכלכין ותי' דודאי לא בדקה אותן טרם שהצניעה אותן אלא כיון שהצניעה אותן להיות לה עדים מסתמא לקחה עדים שמוחזקין לה בנקיים והצניען ועתה לא נודע אם היו בדוקין אם לאו עכ"ד וכתב בשו"ת יד יוסף (סי' ע) ודבריו קשין להולמן מה שסיים ועכשיו לא נודע לה אם היו בדוקין אם לאו הא בודאי לא היו בדוקין קודם שהצניען וכמ"ש מקודם לזה גם על עיקר דינו קשה כיון שלא בדקה אותן קודם שהצניען הוה כעד המזדמן לה בבית ואפי' משום כתם אינו מטמאה לדעת הרשב"א ואמאי לא נימא גם בעד המזדמן כיון שבדקה עצמה בו מסתמא נקי היה אצלה ואדרבה בזה עוד גרוע מעד המזדמן דאפשר לומר שהצניען ע"מ לבדוק אותן קודם שתבדוק עצמה מה שאין שייך לומר בעד המזדמן עכ"ד וכן הקשה המלבושי טהרה (אות ס"ז) ובשו"ת קנה בשם (סי' פ"ב), אבל כבר ביאר הדבר היטב בשו"ת צמח צדק (סי' קנ"ו) דכיון שמצנעת אותו לעד אע"פ שעדיין צריכה לבדוק היינו שצריכה לבדוק רק מטיפי דמים קטנים דמסתמא אם היו בו טיפי דמים גדולים הנראים לעין לא היתה מצנעתו במקום שמכניס להם עדים נקיים משא"כ בלקחה בגד מן השוק, ותדע דעד הבדוק ודאי צריכה בדיקה היטב עד שיהי' נקרא בדוק וכדאמר ר"פ הרואה לא מבעיא גלימא דלא מיבדק שפיר וכו' משום הכי כל שלא בדקתו אף שהצניעתו לעד ומסתמא לא הי' בו דם הנראה לעין מ"מ אינו נקרא עד הבדוק והו"ל עד שאינו בדוק כיון דעדיין לא בדקתו שפיר עכ"ד ובזה פליגי רבי ורבי חייא עד היכן הוא החזקת נקי זה דלרבי יותר מכגריס הרי הוא חזקת בדוק דודאי אם הצניעתן בחזקת נקי לא הי' בו יותר משיעור מאכולת ולרבי חייא עדיין איכא לספוקי בה והתורה אמרה דם ולא כתם ולהכי טמאה רק כתם ולר' יוסי אינו בחזקת נקי אפי' ליותר מכשיעור דבעינן בדיקה ממש כדי להוציא האשה מחזקת טהרה, ומש"כ הסד"ט ועתה לא נודע ר"ל דאין ידוע אם בשעה שהצניען רמיא אדעתה לבדוק גם מטיפי דמים

לעשות ספק בידיים לכתחלה ע"ש ותימה מנ"ל הא הרי אינה לובשת לכתחלה להקל על הכתמים ומהיכי תיתי שתהא חייבת לבדוק כל מלבושיה תמיד וכש"כ מבגדי צבעונין שמותרת ללבוש לכתחלה מפני שלא גזרו עליה ולא דמי למש"כ בטהרת ישראל (סי' ק"צ אות ג"ז) דאסור לעשות פעולה למען תוכל לתלות בו הכתם אשר תמצא כגון להתעסק בכונה בכתמים ובכל דבר שתולין כדי לתלות בו דשאני התם שהוא עושה פעולה מכוונת שלא לצורך רק כדי לתלות בו הכתמים אבל לבישת בגדים שאין הדרך לבדוק טרם לבישה כשמכובס מנ"ל לחייב לבדוק וכי אסור לאשה להדיח בשר ודגים כל שאין הכונה להנצל מכתמים פשיטא דמותרת אע"פ שגורם עי"ז לטהר כתמיה, ואפי' בשבעה נקיים אף דהגרעק"א בסי' קצ"ו כתב דלכתחלה צריכה לבדוק גם חלוקה והוא מדברי הרא"ש מ"מ מסתימת הפוסקים לא משמע כן וכ"כ בבית מאיר כאן (סל"ט) ועיין בשו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ק"ע) וכ"כ בשו"ת חמדת שלמה (ס"ב) דאינה חייבת מצד הדין לבדוק חלוקה וכ"כ בפתחא זוטא (סי' קצ"ו סק"י) דהוא ענין לכתחלה להעדיפה ופשיטא דאינו מעכב ע"ש.

אך אי קשיא הא קשיא מה שהקשה בסד"ט (סקס"י) דכיון שהכיבוס עושהו חזקת בדוק איך יוצאת מחזקתו כשמונחת במקום מוצנע ובשלמא השו"ע הרב לשיטתו דאפי' הי' בחזקת בדוק יוצאת מחזקתו אם עבר זמן שאפשר להסתפק דלמא עברה בשוק של טבחים ניחא אבל הפלתי דס"ל דדוקא שלא בדקוהו מעולם הוי אינו בדוק אבל אם בדקוהו אינו יוצא מחזקתו איך כתב כאן שיוצא מחזקתו במונח במקום מוצנע וצ"ע וכן תמה בערוך השולחן (סעיף ק"ז) וכתב דקולא גדולה היא דאחרי שנתכבסו ויצאו נקיים והיו מונחים במקום משומר ודאי דמקרי זה בדוק לדעת הרשב"א ע"ש וכן פסק במלבושי טהרה (סעיף ע"א) ובבית מאיר (סל"ט), וכן נראה מדברי החכמת אדם (סל"ח) שכתב דנשים שלנו שאינן בודקות הכתונת קודם הלבישה אם לא היתה נזהרת להניח אותה במקום מוצנע תיכף לאחר הכביסה אלא שהניחה אותה במקומות שאינם נקיים וכו' ע"ש הרי דבמונח במקום מוצנע לא אמרי' אבד חזקתו דלא ככו"פ, ועיין גם בפתחא זוטא (מה"ת סל"ט) שנשאר בצ"ע ומהתימה על הטהרת ישראל (סל"ט) שכתב להקל בזה ע"ש, ומ"מ באופן שנתבאר לעיל שהי' מונח במקום ששוב אינו מקפיד על נקינותו שכתב הסד"ט וחכ"א להקל חזי לאצטרופי גם שיטת הכו"פ וגם שיטת השו"ע הרב ולכן נראה דבכה"ג שומעין להקל בכתמים דכל שמונח במקום גלוי באופן שאינו מקפיד אם מונח בארץ ומתלכלך אבד חזקתו.

בין הכלים המוכנים לכביסה אלא שהיה זמן מה מונח בארץ וכהאי גונא דינו כעד המזדמן דאיכא למימר שהוא מתלכלך מן הארץ שהיה עליה דם מעיקרא ואם לבשה אח"כ ומצאה בו כתם טהורה עכ"ד ומשמע דאע"פ שאין הארץ מקום שדמים מצויין מ"מ תלי' דכל ששוב אין מקפיד על נקינותו אבד חזקתו לגמרי והוי כאינו בדוק כלל וכ"כ בפרדס רמונים (ט"ז סוף סק"ח), [וכ"ה בחכ"א (כלל קי"ג סל"ח)], ומש"כ ופשפשים מציין שם ר"ל ששוב אינו מקפיד על נקינותם שהרי מניחן במקום שיתכן שיתלכלך ולכן אבד חזקתו וה"ה לכל כיו"ב אף דהצד שיבוא עליו דם הוא רחוק מהני דכיון דמסיח דעת ממנו אבד חזקתו ודו"ק].

וה"פ ז"ל נראה דמגבת שהי' בחזקת בדוק ע"י הכיבוס [וכמו שיתבאר בסמוך] ומשתמשת בו כמה ימים והדרך שאינן מקפידות שוב על נקינותה ומונח בבית הכסא אע"פ שאינו מקום התורפה מ"מ כיון ששוב אינן מקפידות ע"ז ויכול להניחן על הארץ זמן מה אבד חזקתן וכן יש לדון לענין סדין וכיו"ב מקום ששכיחי ילדים אם איננה מקפידה על נקינותה ויכולין הילדים לעלות על מטתה כשהם מלוכלכים קצת או עם נעליים או לאכול שם וכיו"ב וכשתראה שמלוכלך מחליפה סדין כל כהאי גונא נראה דגם לדעת הסד"ט בשיטת הרשב"א אע"פ שהיה בדוק מתחלה אבד חזקתו והוי אינו בדוק לגמרי ועכ"פ חלוק בינוני שגם בזה טהורה לגמרי ע"פ דעת הב"ח שהסכימו עמו רוב הפוסקים.

והנה בכו"פ (סק"ב) כתב ומעתה מצינו לאחותינו בנות ישראל תקנה גדולה בעסקי כתמיהן שרוב נשים אינן בודקות חלוק וסדין טרם לבושה רק לובשים כשבא מכובס וא"כ כל כתמיהן אף כגריס טהור דליכא כאן חלוק הבדוק כלל עכ"ד ובסקכ"ד הוסיף דמ"מ אם תיכף בבוא החלוק מהכובס סגרתו בארגז עד שלא אפשר לבוא עליו כתם כלל ודאי מהאשה אתיא רק ספק אם הי' עליו קודם כביסה ותלוי במקדיר או מגליד וכיון שא"א בקיאין יש להחמיר אבל אם מונח במקום מוצנע היינו שלא היה יד הכל ממשמשין בו אבל מ"מ אינו מוסגר בארגז עד שלא יפול בו ספק אולי מעלמא אתיא עליו הכתם טהור ע"ש והיינו דס"ל דע"י הכיבוס הוי חזקתו בדוק ולכן במונח בקופסא מיד אחר הכיבוס טמא וכ"כ בשו"ע הרב (סקצ"ג) [וכ"ה בלח"ש ובית מאיר וחדרי דעה דכיבוס שלנו בבורות ואפר לכו"ע הוי חזקתו בדוק] וכן העתיקו המחזה"ש (סקמ"ו) והיד אברהם (סמ"ו) דברי הפלתי, ועיין בפרדס רמונים (ט"ז סק"ח) דאין זה תקנה טובה דכיון דהוי כאינו בדוק א"כ חובה עליה לבדוק קודם שתלבשנו דאין

אמנם בפ"ת (סקל"ה) הביא בשם חמודי דניאל עובדא כזו בבדקה בעד והיה ספק אם חלק זה שבעד הי' בדוק או לא, והפתחי תשובה קיצר בהעתקה, ובחמודי דניאל עצמו כתב אף דספק גמור הוא ושכיח להיות כן וכו' אפ"ה אין לסמוך ע"ז דהוי כמו ספק עברה בשוק של טבחים והוי כמו ס"ס לחומרא שמא לא ניתק מקום הבדוק מהאצבע ואת"ל ניתק שמא גם מקום השני נקי הי', רק בנידון דידיה דתחלה לא בדקה היטב המקום הזה רק בהעברה בעלמא הקיל דאיכא גם ספק ספיקא לקולא שמא גם הבדוק אינו בדוק ושמא ניתק מהאצבע ע"ש ומש"כ הפ"ת ודעתו נוטה להקל לא דייק ע"ש גם מש"כ הפ"ת לעיין בסי' קפ"ג לא נודע כונתו, ובערוך השולחן (סעיף פ"ח) העתיק דברי החמודי דניאל לקולא ע"פ מה שראה בפ"ת ע"ש, ועכ"פ דעת הח"ד להחמיר בספק בדוק ומשמע דמטמא בכל שהוא, ומ"מ יש לחלק בין ציור דידיה לדינא דמהר"ם לובלין שהתם איכא רעותא לפנינו שהרי חלק מהעד הזה בדקה בודאי משא"כ היכא דהוא ספק גמור על כל העד אם הוא בדוק אפשר דמודה למהר"ם לובלין. ולפי דברי השו"ע הרב דאפי' בדוק מתחלה אם נולד ספק עברה הוי עד בינוני כש"כ בספק אם הי' בדוק מתחלה די' לטהר עד כגריס ועוד, וגם לדעת הסד"ט ביארנו דגרע מעד שהצניעתו בחזקת נקי וא"כ אין להחמיר יותר מעד בינוני כמש"כ בית לחם יהודה.

וע"ע בסד"ט (סקפ"א) דכשיש לה ספק בחלוק הבדוק אם לבשה אותו בימי נדתה דבעלמא אין תולין בזה דהוי כספק עברה מ"מ אם מצאה הכתם לאחר שנתעברה והוכר עוברה דבחזקת מסולקת דמים היא תלינן שלבשה אותו בימי טומאתה ע"ש שנסאר בצ"ע, ובמלבושי טהרה (ס"ק) פסק דתולין וביאר שם דאף שהסד"ט הניח דין זה בצ"ע הדבר פשוט דכיון דהיא מסופקת על חלוק זה שאפשר שלבשתו בימי נדתה א"כ ודאי די' לחלוק זה דין חלוק שאינו בדוק דכל שאינו בדוק בודאי דין חלוק בינוני עליו ותולין בו כתמים ולא דמי לספק עברה דאין ספק מוציא מידי ודאי שהרי החלוק הי' ודאי בחזקת בדוק אבל כאן גוף החלוק הוא בחזקת שאינו בדוק עכ"ד וכן פסק בטהרת ישראל (סמ"ה), והסברא בזה דזה פשוט דאשה שמצאה כתם בחלוקה הבדוק ומסתפקת אם הלכה עם החלוק בזמן טהרתה או בזמן נדתה אינה טמאה מספק שהרי היא בחזקת טהרה עומדת ומספק אל תאסרנה לעולם ולכן עתה שהיא מעוברת הגם שעכשיו ודאי לבשה בימי טהרתה מ"מ הרי תולין בימים שלא היתה מעוברת ובאותן ימים הרי מסתפקת אם לבשה אותו בזמן טהרה או טומאה א"כ מספק אינה נאסרת, וכבר

אב"ל בלא"ה קיי"ל להלכה כדעת רוב פוסקים החולקים על השו"ע הרב וס"ל דכל שהי' בדוק מתחלה אינו יוצא מחזקתו ועיין בפרי דעה שהסתפק אם יש לסמוך על שו"ע הרב בכתם שבחלוקה שנולד הספק קודם הלבישה במקום צורך גדול, ובשו"ת קנה בושם סי' פ"ב) הפריז על המדה לסמוך אפי' שלא בשעת הדחק וכבר נתבאר דהוא היפך כל הפוסקים ואין להקל אפי' בכתמים וכש"כ בבדיקת עד.

בדין עד שהוא ספק בדוק

והנה בסד"ט (סקס"א) הביא בשם שו"ת מהר"ם לובלין (סי' ק"ג) אם היה לה ספק אם היה העד בדוק לה קודם שקנחה את עצמה בו ונמצא עליו דם פשוט הוא שאין לדמות עד שקנחה בו לכתם הנמצא גם הסברא נותנת שהיה העד בדוק לה מקודם שנעמיד אותו בסתם עדים שדרכן להיות בדוקין לכל אשה הבודקת עצמה עכ"ד הנה דברי מהר"ם הוא בתכלית הקיצור ולא נודע כונתו אם רצה השואל ליתן לה דין עד בינוני וע"ז כתב מהר"ם דדין עד הבדוק עליו או שהסתפק השואל ליתן עליו דין שאינו בדוק לגמרי וע"ז כתב מהר"ם דדינו כעד בינוני ומרהיטת הלשון שאין לדמות עד שקינחה בו לכתם הנמצא משמע שר"ל דכתם הנמצא בחלוק ספק בדוק שונה מכתם הנמצא בעד שקנחה עצמה שהיה ספק בדוק ואם זה כונתו ע"כ דהספק היה לטהר לגמרי דאם הספק הוא אם לעשות כעד בינוני ולטהר עד שיעור כגריס מה זה דקאמר דשונה מחלוק שהוא ספק בדוק דמטהרינן ביה הא בחלוק אפי' ודאי בדוק מתירין עד כשיעור כגריס ועוד אלא ע"כ דהשואל רצה לטהר לגמרי וע"ז כתב דבשלמא בחלוק כהאי גונא טהור לגמרי דחלוק בינוני הוא זה וס"ל כהב"ח דטהור לגמרי אבל עד שקינחה עצמו בה אע"פ שהוא ספק כיון שקנחה עצמה בה איכא רגלים לדבר שהוא מהקינוח ולכן דינו כעד בינוני, והשואל הבין דספק בדוק גרע מעד שהצניעתו בחזקת נקי ששם איכא עכ"פ חזקת נקי אבל הכא שהוא ספק א"א להוציא אשה מחזקת טהרתה מספק וע"ז השיב מהר"ם דכיון שקנחה עצמה גרע דאיכא רגלים לדבר ודינו כעד בינוני ועוד סברא הוא שהיה בדוק. [הגם שאפשר לפרש דמהר"ם רצה להחמיר יותר מזה וליתן עליו דין עד בדוק ממש וכן משמע בחכ"א (כלל קיי"ג דין ל"ז) שהדין כן מ"מ רחוק הוא לומר כן דאיך אפשר להוציאה מחזקתה בפחות מכשיעור דשכיחי מאכולת טובא והוא ספק בדוק וצ"ע]. וכן פירש בבית לחם יהודה כונת מהר"ם לובלין ע"ש ולפ"ז בספק עד הבדוק דינו כעד בינוני דעד כגריס טהור.

עמד בפרדס רמונים (ש"ך נ"ט) מה ספיקתו של הסד"ט דלכאו' פשוט הוא דאינה נאסרת ולמה הניח בצ"ע וביאר דהוי כמו ס"ס לאיסורא שמא לא הלכה בה כלל בימי נידתה ואת"ל הלכה שמא כתם זה נעשה עכשיו בימי טהרתה ולכן אילו לא היתה מעוברת היתה טמאה אבל עתה שהיא בחזקת מסולקת דמים טהורה ותלינן שנעשה קודם העיבור ושהלכה אז בימי נדותיה ע"ש.

פירות הנושרים להלכה:

א עדי בדיקה בזמנינו שמייצרים בפאבריי"ק חזקתן ברוק לכו"ע ואפי' נמצא עליו טיפת דם כל שהוא שאינו ניכר רק מקרוב טמאה ולא אמרי' דלענין נקודה קטנה כזו הוי אינו ברוק, אך אם אינו ניכר שהוא דם ממש אלא מראה אדום בעלמא אם הוא קטן כ"כ שלא ניכר רק מקרוב יש לומר דהוי אינו ברוק לענין זה מפני שיתכן לפעמים מראה כזו גם מפאבריי"ק.

ב בגדים חדשים שקונין בחניות אם הם בגדים שיד הכל ממשמשין בהן זה בגדר חלוק בינוני אבל אם הם סגורים בקופסא או בניילון באופן שאין ממשמשין בהן הרי הן בגדר חזקתן ברוק.

ג נייר טישיו בין שמונחין בניילון בין גליל וכן פדי"ם וכל סוגי הניירות שמייצרים היום בפאברייקע"ן הכל חזקתן ברוק לכו"ע ואין לצרף שום סברא לומר שאין חזקתן ברוק ולכן בבדיקה בהן ומצאה דם טמאה בכל שהוא.

ד כיבוס בזמנינו הסכימו הפוסקים דהוי חזקתו ברוק אע"פ שלא בדקן אחר הכיבוס, ואם מיד אחר הכיבוס הניחן בארונות המיוחדין להן הוי חזקתן ברוק, מיהו אם אחר הכיבוס מונחת בבית זמן רב ויש ילדים בבית או שתלויות בחוץ ויש מלמעלה שכנים שאפשר שהילדים שלהם נתעסקו בשיורי מאכל וכיו"ב כתמים אדומים, או אפי' נמצא עליהן דם ממש ויש מקום לומר שאחד מילדים קינח בו דם כיון דעבר זמן רב מהכביסה ומונחת במקום מגולה שאפשר להסתפק בספיקות הנ"ל נחלקו בזה הפוסקים לדעת שו"ע הרב תולה בהן וטהורה

והסכמת רוב הפוסקים דדינו כחלוק הבדוק ואם יש בו יותר מכשיעור גריס ועוד טמאה.

ה הניחן לאחר הכיבוס במקום שדמים מצויין בה לכו"ע תולה בה וטהורה אפי' נמצא יותר מכשיעור.

ו בגדים שמשמש בהן ולאחר כן שוב אינו מקפיד על נקינותם אע"פ שעדיין משתמשת בהן אלא שאם תמצא שנתלכלך יחליפנו באחרת כגון מגבת שלאחר שהשתמשה מונחת בבית הכסא לכמה ימים ומשתמשת בהן היא ובני הבית ואין הדרך להקפיד אם מונח בארץ או נזרק בין הכלים המוכנים לכביסה וכן סדין וכיו"ב מקום ששכיחי ילדים ואינה מקפדת על נקינותה שיכולין הילדים לעלות על מטתה ולשחק או לאכול וכדו' לפי הענין הרי אבד חזקתן והוי בחזקת אינו ברוק לגמרי והכל לפי ראות עיני המורה לאחר דרישה וחקירה.

ז בגד הסמוך לגופה מסתבר דלעולם דין בגד הבדוק עליו כיון שדרך רוב נשים לבדוק אם נכתם ואם מצאה כתם אחר שלבשה אפי' אם קודם הלבישה היו במצבים הנ"ל או אפי' במקום שדמים מצויין כיון דלבשה הבגד אח"כ ודאי הסתכלה עליו לראות אם הוא נקי א"כ ברור לה שלא הסתכלה יש לתלות, אבל אם לבשה ואח"כ הי' במקומות הנ"ל ומצאה כתם לפני שלבשתו שנית תולה והכל לפי ראות עיני המורה וכדלעיל.

ח ספק עד הבדוק דינו כעד בינוני ספק חלוק הבדוק דינו כחלוק שאינו ברוק והיינו כשיש ספק אם בדקו החלוק אבל אם ודאי בדקוהו אינו יוצא מחזקתו ע"י ספק עברה בשוק של טבחים וכיו"ב.

ט מצאה כתם בחלוק הבדוק ומסתפקת אם הלכה בחלוק זה בימי טהרתה או בימי נדתה טהורה דמספק אין מוציאין האשה מחזקתה, אבל אם ודאי הלכה בו בימי טהרתה אלא דמסתפק שמא הלכה עם החלוק גם בזמן נדתה טמאה דהוי כמו ספק עברה דלא תלינן.

י מצאה כתם בחלוק הבדוק בימי עיבורה ומסתפקת שמא הלכה בחלוק זה לפני שנתעברה בימי טהרתה או בימי נדתה אבל יודעת שלבשה אותו או אלא דמסתפקת באיזה זמן טהורה.

סימן כ"ז

בדין אשה שמצאה דם בהשתנה

ענף א'

קיימא לן כרבי יוסי באשה שמצאה דם בהשתנה אלא דכמה שיטות בראשונים בדעת רבי יוסי וכאשר יתבאר בעזרת השם, ומעתה יש לדעת אם רבי יוסי כשטיהר

לפני שנבאר בס"ד שיטות הראשונים נקדים הקדמה נחוצה בענין הרגשת מי רגלים, הנה להלכה

במצאה דם בהשתנה מיירי אפילו באופן שאומרת שהרגישה שנפתח מקורה וכיו"ב או דדוקא בלא הרגשה מטהר דלא אמרי' שהרגישה וטעתה בהרגשת מ"ר אבל בהרגישה מודה רבי יוסי דטמאה, ורבי מאיר ס"ל דאף בלא הרגשה אמרי' דהרגישה וטעתה בהרגשת מ"ר.

והבית יוסף (סי' קצ"א) כתב לדבר פשוט דהך סוגיא מיירי בדארגישה ואפ"ה מטהר רבי יוסי משום דאמרינן הרגשת מ"ר הוא וכ"כ הרמב"ם (בפ"ה הי"ז) שאפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת שהרגשת מ"ר היא זו וכו' וכן פסק הרמב"ן ז"ל בהלכותיו (פ"ג ה"ט) עכ"ד וכן פסק המחבר בשולחנו הטהור וכתב בבאר הגולה דכן הוא מסקנת הגמרא (דף נז:).

וקשה דהא הב"י (בסי' ק"צ סל"ד) כתב דעד שנתון תחת הכר עגול טהור מפני שכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה ולפיכך תולין במה שאפשר לתלות ע"ש ועל כרחך דס"ל להב"י בפשט הסוגיא (דף נז:): לעולם דארגשה דהיא אומרת שלא הרגישה אלא אנן אמרי' דארגשה ולכן בעגול תלי' לקולא אבל באומרת שהרגישה אפי' עגול טמא וכמו שביאר הסדרי טהרה (ס"ק ס"ז) כונת ב"י וכ"ה בשו"ע הרב (סי' ק"צ ס"ק ס"ה) וא"כ ס"ל להב"י דבדהרגישה פתיחת המקור טמאה אפי' עגול ולא אמרי' טעתה בהרגשת עד, והרי זה סותר משנתו בסי' קצ"א שכתב דהסוגיא מיירי דארגשה ואמרי' דטעתה בהרגשת מ"ר.

ולפי דברי הב"י הי' אפשר לפרש דברי הרמב"ם דמש"כ ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה טהורה דבכונה כתב כן הרמב"ם דדוקא בהרגשה זו טהורה מפני שזהו גם הרגשה שמרגישות בשעת הטלת מ"ר ולכן אין שום הוכחה בהרגשה זו שהוא מן המקור אבל אם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם בזה גם רבי יוסי מודה דטמאה דהרגשה גמורה היא זו ורבי יוסי לא טיהר אלא בדלא ארגשה.

ובזה היה מקום לפרש דברי הרשב"ץ שכתב בריש פרק האשה וז"ל הרמב"ן כתב בהלכות נדה שלו דהא דמטהרין במשתנת אפילו במרגשת טהורה וכבר תמהו עליו רבים שאין לטהר במרגשת ויש לומר דהרגשה שאמר הרב ז"ל אינה הרגשת דם אלא הרגשת מ"ר אבל הרגשת דם טמאה כן נראה לתשב"ץ עכ"ל ולכאור' אין לזה הבנה דהא הרמב"ן כתב כלשון הרמב"ם ואפילו הרגישה גופה ונזדעזעה אינה חוששת ע"ש ולהנ"ל יש לומר דכונת הרשב"ץ דהרגשה זו אינו הרגשת דם אלא הרגשת מ"ר דרגילות הוא להרגיש כן בשעת הטלת מ"ר

אבל הרגשת דם דהיינו פתיחת המקור טמאה, וכן מצאתי במרכבת המשנה שכתב בדעת הרמב"ם דאם מרגשת שנפתח מקורה אפילו יושבת טמאה דפתח המקור בעומק הגוף ומקוה השתן חוצה לו ואם הרגישה הרגשת ספק שנזדעזע גופה שזה הדרך להרגיש כשיוצא דם המקור וכן הוא דרך להזדעזע כשנפתח מקוה השתן והיא לא נתנה לב להבחין בזה טהורה לרבי יוסי יעו"ש וכ"כ באבני מלואים (תשובה כ"ג) דרק במרגשת צער א"א להבחין אבל הרגשת פתיחת המקור יכולה להיות גם עם הרגשת עד ושמם ומ"ר ע"ש.

אבל מדברי הב"י שכתב בסתם דמיירי שהרגישה מוכח דאפי' בהרגשת פתיחת המקור טהורה וכן משמע מדברי הרב המגיד שציין מקור דברי הרמב"ם מפרק הרואה כתם ופשטות הגמרא מיירי דהרגישה פתיחת המקור אלמא דלהרמב"ם אפי' מרגשת פתיחת המקור טהורה לרבי יוסי דאמרינן טעתה בהרגשת מ"ר, וכ"כ להדיא בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) וכן בתשובת מהרש"ש"ך שם.

ותירצו בשו"ע הרב (סי' קפ"ז קנ"א סק"י) ובלחם ושמלה (סי' קצ"א סק"ב) דהרמב"ם הוכיח כן ממה דאמר רב אשי שהוא בתראה (בדף יד:): דכשטימא ר"מ משום נדה טימא א"כ על כרחך דמיירי שהרגישה ולכן כתב הרמב"ם דאפילו הרגישה טהורה לרבי יוסי, אבל בבדיקה מיירי הגמרא דוקא בדלא ארגשה אבל בדארגשה טמאה אפי' עגול וכמש"כ בית יוסף, ובמקור מים חיים (סי' קצ"א) תירץ דלפי מ"ש הר"ן בתשובה (סי' מ"ט) דטעמא דר"מ דמטמא בעומדת משום דחייש למיעוטא א"כ דוקא בחששא דאורייתא חיישינן להכי ולא בדרבנן דאפילו הוי ספק השקול אזלינן בדרבנן לקולא אלא ודאי מיירי דהרגישה דאיכא חששא דאורייתא וממילא רבי יוסי מטהר בכל ענין ולהכי פסק הרמב"ם דאפי' בהרגשה טהורה ע"ש וע"ע בערוך השולחן (סי' קצ"א ס"ה ס"ו) שכתב עוד טעמים בזה וכ"כ בפרי דעה (בפתיחה שער ה') דדוקא בהרגשת מ"ר מיירי בדארגשה ע"ש, ולפ"ז מה שדימה הגמרא (דף יד:): עד בינוני דטמאה נדה לאשה שעושה צרכיה לר"מ, אע"פ שבעד בינוני גם אם לא אומרת שהרגישה טמאה נדה מפני דתלי' שטעתה בהרגשת עד ובאשה שעושה צרכיה מיירי שהרגישה מ"מ שניהם שוין דבשניהם אפשר לתלות הדם במקום אחר ומ"מ טמאה נדה דתלי' שהוא מן המקור, אלא דבאשה שעושה צרכיה בעינן תנאי של הרגשה דכיון דמיעוטא הוא דהדור לא היינו חוששינן לולא סברא דהרגשה.

דגם בלא הרגשה טמאה נדה לרבי מאיר דאע"פ שאומרת שלא הרגישה תלינן דטעתה בהרגשת מ"ר.

וְלַעֲנֵד נראה דאדרבה מדכתב הרמב"ם ורמב"ן ורשב"א דהסוגיא איירי בדארגשה כמו שביארו דבריהם הרב המגיד והב"י ובאר הגולה וכן הפוסקים השו"ע הרב והלחור"ש ומקור מים חיים הוכיחו דמוכרח כן לפרש הגמרא מנא לן לומר דלר"ח ישתנה פי' הסוגיא והרי ר"ח ג"כ סמך דבריו בזה דר"מ מטמא משום נדה כמסקנת הגמרא (דף יד:): וזה לא שייך רק בהרגשה וכנ"ל והתשב"ץ אפשר דס"ל הכי בפ"י הגמרא אבל הפוסקים לא הביאו דבריו אלא הסכימו לדברי הרמב"ם בפ"י הגמרא ואת"ל דר"ח חולק א"כ הרי יוצא חומרא גדולה דלר"ח היכא שהרגישה באמת גם לר' יוסי טמאה נדה ולא הו"ל להפוסקים לסתום בזה לכן נראה עיקר כהסכמת הפוסקים דהסוגיא מיירי בהרגשה, ומה שהקשה א"כ בלא הרגשה הו"ל לטהר ומסתימת הפוסקים משמע דטמאה כתם אפי' לא הרגישה, נראה דהאמת כן הוא דגם בלא הרגשה טמאה כתם כדמשמע מסתימת הפוסקים והטעם דאע"פ דפלוגתת ר"מ ור"י הוא דוקא בהרגשה מיהו עיקר פלוגתתם הוא בסברת אם אמרי' הדור מ"ר למקור דלר"מ כיון דאמרי' הדור מ"ר למקור לעולם טמאה בין בהרגשה בין בלא הרגשה אלא דבהרגשה טמאה מה"ת אבל בלא הרגשה טמאה מדרבנן אך טמאה דרבנן אינו מפני חשש הרגשה דהרי לא הרגישה ולא אמרי' שמא טעתה בהרגשת מ"ר אלא טעם הטומאה מפני היות דיש לומר שהוא דם מקור ע"י דהדור מ"ר למקור טמאה מדרבנן ככל רואה דם בלא הרגשה דכיון דאין כאן מכה מבוררת לא תלי' במכה וטמאה, ורבי יוסי ס"ל דלא אמרי' הדור מ"ר למקור ולכן אפי' ארגשה טהורה דאף דאם ארגשה הרי ע"כ ראתה דהרגשה סברא דאורייתא מ"מ כיון די"ל דטעתה בהרגשת מ"ר תלינן בכך כיון דאין דרך לראות עם מ"ר ולית ליה הדור מ"ר למקור מסתבר טפי לומר דטעתה בהרגשה אלא דמדרבנן ס"ל דאמרי' הדור מ"ר למקור ולכן אפי' אם באמת לא הרגישה כלל טמאה דכיון דמדרבנן חיישינן דהדור מ"ר למקור ואיתי דם הרי יש לחשוש דהוא דם המקור והוי ראי' שלא בהרגשה דטמאה מדרבנן כיון דאין כאן תלי' במכה מבוררת ולכן בין הרגישה בין לא הרגישה טמאה כתם מדרבנן לפירוש ר"ח, אבל טומאת נדה דאורייתא זה לא יתכן אלא בדארגשה לר"מ.

ומעתה מה שהסתפק בפרי דעה (שם) אם משנתת לתוך הקרקע או בית הכסא שאינו מקבל טומאה לרבינו חננאל ז"ל דנהי דליכא ביה רק טומאת כתם

ומעתה נתבאר דדוקא היכא דהרגישה שנפתח מקורה או שאר הרגשות פליגי ר"מ ור"י דר"מ מטמא נדה היכא דעומדת ור"י מטהר אבל אם לא הרגישה מודה ר"מ דאין כאן חשש טומאת נדה של תורה, והא דר"מ מטהר ביושבת הלא הרגישה שנפתח מקורה הוא מפני שאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואפילו מיעוטא דמיעוטא לא מצוי שיהי' כן דאילו הי' קצת מצוי כיון דר"מ חייש למיעוטא הו"ל לטמא נדה או עכ"פ כתם אע"כ דאינו מצוי כלל ולכן טהורה לגמרי וביושבת ומזנקת ליכא הדור מ"ר למקור אפי' מיעוטא דמיעוטא ולכן טהורה אבל עומדת אע"ג דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר מ"מ כיון דאיכא מיעוטא דהדור מ"ר למקור טמאה נדה דהא הרגישה שנפתח מקורה, ולכאור' צ"ב למה הצריכו לומר דאימור הרגשת מ"ר הוא הרי אפי' את"ל דהרגשה גמורה הוא מ"מ הרי לא שייך כלל שיבוא דם מהמקור שהרי אינו מצוי כלל שיבוא דם המקור עם מ"ר וגם אינו מצוי כלל שהדור מ"ר למקור ביושבת, וי"ל דאילו לא הי' מקום לתלות הרגשתה בדבר אחר היינו אומרים דנשתנתה אשה זו מטבע שאר הנשים דהא רעותא לפנינו שנפתח המקור ויש לנו לחוש שטיפת דם כחרדל יצאה ממנה שהרגשה סברא דאורייתא הוא (וכדס"ל באמת לרבי שמעון ריש פרק האשה) ולכן צריכינן לומר דיש לתלות דטעתה בהרגשת מ"ר, ולכן צריכינן סברא זו גם אליבא דר"י דאע"פ דלית ליה הדור כלל מ"מ כיון שהרגישה יש לטמא אי לאו הסברא דאימור הרגשת מ"ר הוא ולכן כתב הרמב"ם סברא זו גם אליבא דר"י שהרגשת מ"ר היא זו וכו'.

וְלַפ"ז איכא נפק"מ להלכה היכא דהרגישה בשעת הטלת מ"ר דלר"מ טמאה נדה ואע"פ דאנן קיימא לן כרבי יוסי דטהורה מ"מ הרי יש כמה אופנים דגם רבי יוסי מודה דטמאה לפי כמה שיטות בראשונים, ולכן חל עלינו חובת ביאור אם באופנים שרבי יוסי מודה אם איכא איזה אופן דס"ל כרבי מאיר לגמרי דטמאה נדה או דמטמא רק כתם דאיכא חילוקי דינים כאשר יתבאר בס"ד, ובעזר צורי וקוני אבאר לקמן לכל הראשונים ז"ל אם יש מקום לטומאת נדה אליבא דרבי יוסי דפסקינן כוותיה.

וב"ל זה בדארגשה אבל בלא הרגשה אף רבי מאיר אינו מטמא משום נדה אלא משום כתם, והנה בפרי דעה (סי' קצ"א) על הש"ך (סק"ג) כתב דלכאור' מדברי הרמב"ם והשו"ע משמע דדוקא בהרגשה פליגי ר"מ ור"י, ולפ"ז אם לא הרגישה יש מקום לומר דאפי' לפי ר"ח אין כאן טומאת כתם דהא גם לר"מ אין כאן טומאת נדה אך מסתימת הפוסקים לא משמע כן ולכן כתב דר"ח ס"ל

דמדאורייתא לא חיישינן שבא מגופה מ"מ עכשיו דרבנן חששו שמא מגופה אתי אסורה מה"ת אי אתי מגופה דהא יש לומר ארגשה וסברה הרגשה מ"ר הוא שוב אסורה אפילו בדבר שאינו מקבל טומאה כעין מש"כ בשו"ע הרב (סי' ק"צ סק"ע) לענין בדיקה בעד בינוני שאינו מקבל טומאה ע"ש וכיו"ב כתב בשו"ת אבני נזר (סי' רל"ב) כל זה לפי מה שכתב הפרי דעה אליבא דר"ח דבהרגישה לכו"ע טמאה נדה ורק בלא הרגשה פליגי אבל לפמ"ש דאפי' בהרגשה ממש אין כאן רק טומאת כתם וטעם טומאה זו אינו מחמת ספק הרגשה אלא מפני חשש ראיית דם שלא בהרגשה וליכא מידי למיתלי ביה דאין כאן מכה מבוררת א"כ במשתנת ע"ג קרקע או בית הכסא שאינו מקבל טומאה טהורה, וכן מוכח מהפוסקים שלא כתבו הטעם דר"ח מטמא משום חשש שטעתה בהרגשה אלא מפני דס"ל דהדור מ"ר למקור וזה סיבה מספקת לטמא אפי' ודאי לא ארגשה ככל טומאת כתמים, ולפ"ז גם מש"כ הפר"ד להחמיר ע"פ סברת הנו"ב ליתא דהכא ליכא ספק הרגשה כלל. וכ"כ בשו"ת רבינו חיים הכהן ראפפורט (סי' ל"ו) ובשו"ת משיבת נפש (סי' י"ג סק"י) דבמשתנת על דבר שאינו מקבל טומאה טהורה וכ"ה בסד"ט (סי' ק"צ סק"ג) ובישועות יעקב (סי' קצ"א) ובדעת תורה למהרש"ם (סי' ק"צ ס"ו), וע"ע בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' מ"ג) ולמש"כ אתי שפיר.

ויש להתבונן במהות הרגשה זו דכבר בארנו דהסוגיא מיירי דוקא שהרגישה ולכן מטמא ר"מ טומאת נדה, ולכאור' פשוט דאם הרגישה פתיחת המקור רגע לפני הטלת מ"ר גם רבי יוסי מודה דטמאה נדה דודאי יצאה טיפת דם כחרדל ואפי' לא מצאה דם כלל טמאה כל שכן במצאה דם דתלי' שהדם יצא כדרכו רגע לפני תחילת ההטלה דהא עדיין לא נסתם המקור לפני ההטלה ונתערב בספל עם המ"ר, ואלא ע"כ מיירי שהרגישה בשעה שכבר התחילה להטיל מים וכיון שהמקור נסתם בשעת הטלת מ"ר כמש"כ התוס' ליכא חששא דהדם יצא כדרכו ואפי' רבי מאיר דחייש למיעוטא לא חשש לזה דאינו מצוי כלל ולכן טיהר ביושבת ומזנת, אך היכא דהדור מ"ר למקור יכול לבוא הדם כדרכו יחד עם המ"ר, ולפ"ז אם היתה יושבת ומקלחת והרגישה בתחלת הזינוק פתיחת המקור ועד השתיתה הרי עבר זמן הרבה יותר משיעור אחר דאחר מעת ההרגשה אם נמצא דם אפי' על שפת הספל לכאור' טמאה רק כתם דהא כבר עבר שיעור וסת מהרגשה ועכשיו יצא הדם בלי הרגשה [הא למה זה דומה לאשה שהרגישה שנפתח מקורה ובדקה תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום ואחר זמן מה ראתה בלא הרגשה לדעת

הכו"פ וסד"ט דמהני בדיקה תוך שיעור וסת כדלעיל (סי' ק"צ ס"א) פשוט דלא תלי' הראי' בהרגשה ואין כאן טומאה דאורייתא] ואולי יש לחדש דכיון דפתיחת המקור דרכו להוציא דם אלא ששכיל השתן מנע בעדו יציאת הדם ומיד בהסיר המונע יצא הדם מכח הרגשה ראשונה מיקרי ראי' בהרגשה, אך בפשטות י"ל כך דהגמרא הקשה ארבי מאיר דמשמע דמטהר יושבת בין אם ההרגשה הי' בתחלת הזינוק או בסוף הזינוק ולכן שפיר מקשה דאם ההרגשה הוא בסוף הזינוק דלמא בתר דתמו מיא דהיינו בתחלת השתיתה שהוא עדיין תוך שיעור וסת מההרגשה הדור מ"ר למקור ואייתי דם או לפי רש"י דמשמע דגם אם ההרגשה בשעת השתיתה טהורה ניוחש דמיד אח"כ תוך שיעור וסת אתא דם כאורחיה מהמקור והוי ראי' בהרגשה ותטמא נדה דכיון דיש היכי תמצא לתלות הדם שהוא מן המקור טמאה נדה שהרי הרגישה שנפתח מקורה והרגשה סברא דאורייתא הוא אפי' היכא דהוא רק חשש מיעוטא לרבי מאיר, או י"ל דקושיית הגמרא הוא על טומאת כתם איך מטהר ר"מ ביושבת אה"נ דהרגשה לא מעלה ולא מוריד שהרי כבר עבר זמן וסת מתחילת ההרגשה מ"מ כיון דמ"ר הדור למקור אי נמי דאתא דם כאורחיה תהי' טמאה כתם מדרבנן כראי' בלא הרגשה.

והשתא איכא נפק"מ גדולה אליבא דרבי יוסי באשה שהרגישה שנפתח מקורה בעת גמר ההטלה

דהיינו בשעת השתיתה וגמרה השתיתה תוך שיעור וסת מההרגשה ומצאה דם באנו לפלוגתא בין רש"י ותוס', דלרש"י דחיישינן דאתא דם כאורחיה הרי גם לר' יוסי יש לחשוש כן דהא הרגישה ומצאה מיד דם אבל לתוס' אין לחשוש לזה דתלי' ההרגשה במ"ר דלא חיישינן דאתא כאורחיה אלא דהדור מ"ר למקור ור' יוסי לא חייש לזה ולכן תלי' הדם שהוא ממ"ר, אך אין זה מוכרח כ"כ די"ל דרש"י ס"ל כרשב"א דחזקה דבא עם המים ויתבאר בס"ד לקמן.

ועדיין פש גבן לברר שיטת החו"ד (ריש סי' ק"צ) שכתב דאם מצאה דם סמוך להטלת מ"ר בשיעור וסת המבואר בסעיף נ"א טמאה מדאורייתא אף בלא הרגשה כמו בשיעור וסת אחר תשמיש דכמו דאמרינן הרגשת שמש כן אמרינן הרגשת מ"ר היא בנדה (דף נ"ג:) עכ"ד וכ"כ שם בחידושים (אות א') ע"ש וכ"כ בשו"ת הר המור (סי' כ) ובשירי טהרה (סי' קצ"א ס"ו) ולא זכיתי להבין חדא דהרי כבר נתבאר דעת הרב המגיד והב"י ושו"ע ובאר הגולה בדעת הרמב"ם וש"ר דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומרא דהגמרא מיירי דוקא כשהרגישה וכ"כ הפוסקים השו"ע הרב והלחור"ש ומקור מים חיים ופרי דעה

מטמא נדה הוא מפני שטעתה בהרגשת מ"ר ולעולם אמרי' שהרגישה הרי קיי"ל כר' יוסי דלא חייש כלל בעשיית צרכיה שהרגישה דלא נקרא ספק הרגשה כלל דודאי הרגשת מ"ר הוא כיון דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר וטהורה לגמרי או עכ"פ כתם לדעת ר"ח ואיך אפשר להוכיח מכאן על ספק הרגשה וצ"ע.

והנה אף שביארתי בס"ד במק"א דבזמנינו שאין בקיאות להבחין בהרגשה יש להחמיר בנמצא יותר מכשיעור גריס על דבר שאינו מקבל טמאה כשהיא ודאי מגופה מ"מ בנמצא דם בעת השתנה בתוך בית הכסא המחובר לקרקע שאינו מקבל טמאה יש לטהר אפי' נמצא הרבה דם דאין זה ודאי שיצא ממקור דהא אין דרך דם מקור לצאת עם מ"ר ומה"ת תלינן הכל במ"ר אפי' הרגישה שנפתח מקורה וכדלעיל ורק מדרבנן מחמירין כאילו הוא ודאי מגופה בלא הרגשה אבל בדבר שאינו מקבל טמאה לא גזרו וכבר ביארנו דכן הסכמת הפוסקים וליכא הכא שום חשש הרגשה אפי' מדרבנן והוא ככל טומאת כתמים וכיון דהוי ספק מעליא דהוא ממכה שבכליות טהורה אפי' יותר מכשיעור הרבה.

ובקינוח אחר הטלת מ"ר אם מצאה דם גם בתוך מ"ר יש להקל אפי' יותר מכשיעור דאף שהרמ"א החמיר בנמצא על העד היינו דוקא בעד שבדקה בו דאיכא חשש הרגשה אבל קינוח בעלמא אין בו אלא טומאת כתם ובדרבנן אפשר לסמוך על דעת הרא"ש והר"ן שהביא רמ"א דאמרי' דהוא מתמצית דם שיצא עם מ"ר ואע"פ דבנמצא תוך הספל ועל שפת הספל החמיר רמ"א כדעת ר"ח מ"מ בקינוח עדיף טפי כמו שביאר בשו"ע הרב (סקי"ב) דעל העד עדיף טפי וא"כ י"ל דאף הרמ"א שהחמיר מ"מ היינו דוקא בעד דמ"מ איכא ספק תורה לדעת מהר"ם אבל בקינוח דליכא דררא דאורייתא בהא עדיף משפת הספל ותוך הספל ולכן יש להקל אפי' יותר מכשיעור וכל שכן באינו מקב"ט ואפי' בזמנינו שאין בקיאות בהרגשה כיון דהוי תלי' גמורה דהא מצאה דם גם במ"ר, ואם מצאה רק בקינוח אם נמצא פחות מכשיעור גריס יש להקל אפי' תוך שיעור וסת מעשיית צרכיה דכבר נתבאר דלא אמרינן טעתה בהרגשה אבל אם מצאה יותר מכשיעור בזמנינו דאין בקיאות בהרגשה יש להחמיר דשמא הרגישה עכשיו לאחר גמר השתיתה בעת הקינוח וטעם החילוק בין מצאה יותר מכשיעור לפחות מכשיעור ביארתי באריכות במק"א יעו"ש [ובקינוח יש עוד צד להחמיר ביותר מכשיעור ד"ל דהוי ככתם הנמצא על גופה כמו שכתבו קצת פוסקים].

בפתיחה וערוה"ש ולא מצאנו חולק בדבר [זולת התשב"ץ ומרכבת המשנה בדעת הרמב"ם וכנ"ל] וא"כ אין כאן טומאה דאורייתא להסכמת הפוסקים וכ"ה בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) ודוחק לומר דהתינח כשנמצא דם עם מ"ר דמסתבר דממקום מ"ר בא הדם בכה"ג לא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לחומרא אבל בנמצא על קינוח לאחר הטלת מ"ר אמרי' מדלא אתא עם המ"ר חזקה מהמקור אתא וחזקת הדם שבא בהרגשה ולכן אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר דמנלן לחדש כן דהא ליכא ראיה מהגמרא לזה, [ועוד דא"כ גם ביושבת על שפת הספל ונמצא שם דם דאפשר דבתר דתמו מיא אתא דם נטמא נדה מספק שמא ארגשה מדלא אתא עם הקילוח ומכל שכן להשו"ע דמירי שהרגישה ודאי ואפ"ה טהורה לדעת הב"י וע"כ דלא חיישינן כלל להרגשה בזה ואע"פ שיש בזה סברת התוס' דחזקה שהוא ממ"ר כיון דלא חזאי קודם או אח"כ מ"מ כיון שזה מהני נגד הרגשה ודאי מוכח דלא חיישינן כלל להרגשה ועי' לקמן ריש ענף ב'] ועוד דהכי מוכח גם ברמ"א (סי' קצ"א) שכתב אבל אם אינה מרגשת כאב "ובודקת עצמה" אחר הטלת מים ומוצאה דם אם לא מצאה דם במ"ר ודאי טמאה ולדבריו הו"ל לרמ"א לכתוב ומקנחת עצמה דהא אפי' ע"י קינוח הוי דאורייתא או שיכתוב אבל אם אם אינה מרגשת כאב ומוצאה דם אח"כ מיד אם לא מצאה וכו' ומדכתב ובודקת עצמה משמע דרק ע"י בדיקה טמאה מה"ת [וע"ע בשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה אות ו') שרצה לצדד דאפי' ע"י בדיקה תוך שיעור וסת תהי' טהורה דנתלה במ"ר דשייך גם בזה סברת התוס' מדלא חזאי קודם או אח"כ אלא דלמעשה לא סמך ע"ז דמלשון רמ"א משמע דאפי' בודקת מיד טמא] אבל ע"י קינוח דליכא הרגשת עד לא אמרי' דטעתה בהרגשת מ"ר וטמאה בכל שהוא אלא בעי' שיעור כגריס, ועוד דאפי' לשיטתו דגם בלא הרגשה אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר קשה דהא בשעת השתיתה ליכא לטעות בהרגשת מ"ר וכדמוכח בחו"ד (סי' ק"צ סקכ"ד) וכמו שביארתי בחידושי לחו"ד וא"כ ליכא שיעור וסת אא"כ קינחה תוך שיעור וסת מגמר הזינוק והרי פסקינן כרבי יוסי דאם מצאה דם בעת השתיתה טהורה עכ"פ מה"ת לכו"ע וצ"ע. גם מש"כ הסדרי טהרה (סי' ק"צ סקצ"ג ד"ה נחזור) להוכיח דכתמים דרבנן אפי' היכא דאיכא למיחש שמא הרגישה כל דאיכא למתלי במידי דהוא מעלמא והביא מש"כ רמ"א (סי' ק"צ ס"י) דבנמצא על בית הכסא טהורה דמשמע אפי' עשתה צרכיה אלמא דאע"ג דאיכא למיחש שמא ארגשה וסברה הרגשת מ"ר היא אפ"ה טהורה לא הבינותי דאפי' את"ל דהטעם דר"מ

פירות הנושרים להלכה:

(א) אשה שמצאה דם בבית הכסא המחובר לקרקע בעת שעשתה צרכיה אפי' מצאה דם הרבה טהורה

(ב) ואם מצאה דם בקינוח אחר עשיית צרכיה אם נמצא גם בתוך מ"ר טהורה אפי' יש הרבה דם על הקינוח [ואם הקינוח הוא מדבר המקבל טומאה יש ג"כ מקום להקל לענ"ד ותעשה שאלת חכם].

(ג) ואם אין דם במ"ר ורק על הקינוח מצאה דם אם יש בו פחות מכשיעור גריס טהורה אפי' עשתה הקינוח סמוך להטלת מ"ר מיד [ואם קינחה רק מבפנים טמאה בכל שהוא אם הי' בדוק].

(ד) ואם יש בו יותר מכשיעור גריס אפי' אינו מקבל טומאה כתבנו במק"א דבזמנינו שאין בקיאיין בהרגשה יש להחמיר.

(ה) השתינה בתוך כלי המקבל טומאה טהורה בתנאי שיושבת ומוזנקת ונמצא בתוך הספל אף ששותתת אחר הקילוח טהורה [שו"ע הרב].

(ו) אבל אם נמצא בתוך הספל ועל שפת הספל או בתוך הספל ועל העד שבדקה בו אח"כ טמאה [ואפי' נמצא פחות מכשיעור צ"צ קמ"ה]. ואם מצאה על הקינוח שקינחה מבחוץ דינו כנ"ל.

(ז) באופנים שהיא טהורה אם סיבת הדבר הוא רק משום שאמק"ט ואם הי' מקב"ט היתה טמאה כתם קובעת וסת בכך אע"פ שהוא רק טומאת כתם ויתבארו עוד בס"ד לקמן.

(ח) אשה שהרגישה גופה ונודעזעה או כיו"ב בשעת הטלת מ"ר והיתה עומדת ושותתת אפי' אם נמצא הדם ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה יש מקום להחמיר כיון דאיכא כמה פוסקים דבכה"ג טמאה נדה ויתבאר עוד בס"ד לקמן.

ענף ב'

בירור שיטות הראשונים באשה שמצאה דם בהשתנה

שיטת הרא"ש ביושבת ונמצא בשפת הספל

כתב הרא"ש וז"ל אבל לרבי יוסי דמטהר עומדת בחדא לטיבותא דמוזנקת ביושבת ושותתת נמי לא חייש דילמא בתר דתמו מיא אתא דם ומטהר יושבת בכל ענין עכ"ל ופי' בשו"ת פני יהושע (יור"ד ס"א) דמש"כ הרא"ש

ומטהר יושבת בכל ענין כונתו לומר דלרבי יוסי מטהר יושבת אפי' באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל דכיון דהוי חדא לטיבותא דיושבת היא לא חייש ר"י דבתר דתמו מיא דלא בעינן הוכחה להתיירא כמו לר"מ דס"ל דבעי הוכחה דיושבת על שפת הספל ואם איתא דבתר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי לאשתכוחי ובוזה חולק עליו ר"י דלא בעי' הוכחה לזה ובסתמא לא חיישי' דלמא בתר דתמו מיא אתא דם אבל אם יושבת על שפת הספל ונמצא על שפת הספל אפשר דס"ל להרא"ש דמודה ר"י דאיכא למיחש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם [וע"ש דאפשר דגם בנמצא בתוך הספל ג"כ ס"ל לרא"ש דמודה ר"י, וע"ש עוד דט"ס בב"י ד"ה כתבו הגה"מ בפ"ה פשיטא וכו' ונראה דלהרשב"א כצ"ל] וכ"מ בהגהות הב"ח על הרא"ש דכל השקלא וטריא של הרא"ש הוא רק ביושבת בתוך הספל דבוזה ר"מ מטמא ור"י מטהר, וכ"כ בחו"ד (סק"א) דאפשר דגם הרא"ש מודה בהא [ביושבת ומקלחת ולא נמצא הדם רק על שפת הספל ולא בתוכו] משום הוכחה זו ולא מטהר רק ביושבת ושותתת דליכא הוכחה, [פי' דאפשר דמתחילת השתינה היה הדם וכיון דלא אמרי' הדור מ"ר א"כ ע"כ דם מכה הוא אבל במקלחת ונמצא בשפת הספל דע"כ דבא הדם אחר גמר הקילוח שפיר יש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם]. וכ"כ החזו"א (סי' צ' סק"ב). ולא ביארו למה דלכאו' כיון דלר"י לא חיישינן להדור מ"ר למקור ע"כ ממקום מ"ר בא הדם יחד עם השתינה שלאחר הזינוק, וי"ל דהכא יש סברא דאתא דם כאורחיה ואע"פ דלא חיישינן לזה מסתמא כמש"כ התוס' היינו דוקא היכא דיש לתלות ג"כ דבאה באמצע הזינוק תלי' יותר שהוא ממ"ר אבל היכא דנמצא רק על שפת הספל י"ל דמודה ר' יוסי דמסתבר יותר לחשוש דבא כאורחיה, ועוד י"ל דלא מסתבר כ"כ לתלותו שבא עם המ"ר מדלא אתא בשעת זינוק ולכן גם ר' יוסי מודה דבכה"ג חיישי' דהדור מ"ר למקור ואייתי דם.

אבל מדברי כל האחרונים לא משמע הכי אלא דלהרא"ש לא חיישי' כלל דלמא בתר דתמו מיא אתא דם היכא דהוי חדא לטיבותא וא"כ אפי' במקלחת ונמצא בשפת הספל טהורה דודאי דם מכה הוא וכ"כ להדיא הסד"ט סי' ק"צ סקצ"ה (ד"ה גם מש"כ ב"י) וכ"כ בפרדס רמונים (עמוד רס"ט) וכ"מ בחכ"א (כלל קי"ד ס"ב) וכ"מ מסתימת רמ"א וכ"מ מסתימת כל האחרונים וכן עיקר להלכה דלדעת הרא"ש אפי' נמצא על שפת הספל כל שיושבת דאיכא חדא לטיבותא טהורה וגם הפוסקים הנ"ל הפנ"י והחו"ד לא החליטו כן בדעת הרא"ש אלא בתורת אפשר כתבו כן לכן להלכה בדעת הרא"ש יש לנקוט כסתימת כל האחרונים דלהרא"ש טהורה בכל גוני

שאחר הקילוח חיישינן לרבי יוסי נמי דהדור מ"ר למקור כיון דאיכא תרתי לרעותא א"כ אפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא תוך הספל כלומר באופן דגם השתיתה שאחר הקילוח היה בתוך הספל דהשתא שפיר איכא לספוקי בדם זה אם הוא משעת הזינוק וטהורה או משעת השתיתה וטמאה וקמ"ל הב"ח דגם בכה"ג טמאה, ולא קאי על דברי הטור דהטור לא מיירי מזה אלא שמעינן ליה ממה שחידש הטור דגם בשתיתה שאחר קילוח חיישינן לרבי יוסי כיון דאיכא תרתי לרעותא א"כ הסברא נותנת דגם כשהשתיתה שאחר הקילוח היה בתוך הספל דטמאה דהרי איכא הכא תרתי לרעותא ובתרתיה לרעותא ס"ל לר' יוסי דהדור מ"ר למקור ואייתי דם, ולא עלה על דעת הב"ח שיש לחשוש שמא שתיתה המ"ר שבסוף העבירו הדם לתוך הספל ולכן לא הצריך לבאר כונתו דפשיטא דאם נקט ציור דאשתכח בתוך הספל הכונה דהשתיתה הי' בתוך הספל.

ובזה אתי שפיר מש"כ הב"ח והכי משמע להדיא בדברי הרא"ש דכל מה שמטמא ר' מאיר ביושבת ושותתת מטמא ר"י בעומדת ושותתת שתמה עליו בפרדס רמונים דלדבריו הרי גרע מר' מאיר דלרבי מאיר בנמצא בתוך הספל טהור דאם איתא דבתר דתמו מיא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי ולר' יוסי בעומדת כהאי גונא טמא להב"ח ומנא ליה להחמיר מדברי הרא"ש טפי מדרבי מאיר ע"ש, אבל לדברינו מיושב שפיר דלרבי מאיר בעינן הוכחה להיתר דהא ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת טמאה דדלמא בתר דתמו מיא אתא דם ולא טיהר ר"מ אלא בדאיכא הוכחה להיתרא כגון שיושבת על שפת הספל הכי נמי לרבי יוסי בעומדת ומזנקת ואח"כ שותתת באמצע הספל טמאה דבעינן הוכחה להיתרא דתהא שותתת על שפת הספל והדם יהי' בתוכו אז יש לטהר דהוי הוכחה להיתר דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא דם על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי.

וכן נראה מדברי השו"ע הרב (סק"א) שהבין כן כונת הב"ח שכתב שם בשמו דלשטה זו יש לעומדת לר' יוסי כל דין יושבת לר' מאיר והלכך אין לטהר אפילו בעומדת ומקלחת לתוך הספל דאיכא למיחש דבתר דתמו מיא ופסק הזינוק ואין המים יוצאין בגבורה והו"ל שותתת חזור למקור והביאו דם עכ"ל משמע דמיירי דגם השתיתה הי' בתוך הספל ושם נמצא הדם וכן משמע מהמשך לשונו שם יעוין היטב, וכתב שם דמלשון רמ"א לא משמע כן והיינו מדדקדק הרמ"א לכתוב ונמצא שם דם משמע דדוקא אם יש הוכחה לאיסורא דנמצא שם דם על שפת הספל אבל היכא דליכא הוכחה לאיסורא כגון

ביושבת וכמש"כ להדיא הסד"ט והפרדס רמונים וכ"כ להדיא הערוך השולחן (ס"ו). אבל ביושבת באמצע הספל ושותתת ונמצא בתוך הספל דליכא הוכחה לאיסור טהורה לדעת הרא"ש לכו"ע.

שיטת הרא"ש בעומדת ומקלחת "לתוך הספל" ושותתת "על שפת הספל" ונמצא הדם בתוכו

כתב הטור אבל בעומדת שהמקום צר לה אם מזנקת בתוך הספל שהמים יוצאין בקילוח טהורה אבל אם שותתין על שפת הספל טמאה וכתב הב"ח איכא למידק למה כתב רבינו ע"ש הרא"ש דבעומדת ומי רגלים שותתין על שפת הספל טמאה הלא אפי' שותתין לתוך הספל נמי טמאה כיון דאיכא תרתי לרעותא ות"י דלרבותא נקט הכי כלומר לא מיבעיא אם גם מתחלת הטלת מ"ר שהם מרובים היתה עומדת ושותתת לתוך הספל [ר"ל דשותתת מתחלה ועד סוף] דפשיטא דטמאה דחיישינן שמא מתוך עצירת מ"ר הדור למקור אלא אפילו אם מתחלה היתה מקלחת לתוך הספל ולאחר הקילוח היו מ"ר שותתין על שפת הספל דאע"פ דאין שם אלא מעט מ"ר בסוף ההטלה אפ"ה חיישינן דהדור למקור וטמאה ואפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא תוך הספל עכ"ל ובפשטות יוצא דלרבי הב"ח דבעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל והדר שותתת על שפת הספל בתר דתמו מיא ונמצא הדם בתוך הספל טמאה דכתב דאפילו לא אשתכח דם על שפת הספל אלא בתוך הספל ומשמע דקאי על מש"כ לפני זה באופן שמקלחת לתוך הספל ולאחר הקילוח היו מ"ר שותתין על שפת הספל ואפי' לא נמצא דם שם אלא בתוך הספל טמאה ולפ"ז בעומדת ומזנקת דמטהר רבי יוסי בנמצא דם בתוך המים מיירי שלא הי' שתיתה כלל כגון שלקחו הספל באמצע זינוק או ששתתה חוץ לספל, ולפ"ז כונת הטור אבל בעומדת אם מקלחת בתוך הספל טהורה פי' שנמצא הדם בתוך הספל ומיירי שלקחו הספל ממנה בעוד שלא פסק הקילוח, אבל אם שותתין על שפת הספל פי' שהשתיתה שלאחר הזינוק הי' בשפת הספל טמאה פי' בכל ענין בין בנמצא על שפתו ובין בנמצא בתוכו וכש"כ בשותתת מתחלה ועד סוף דטמאה וע"כ צ"ל הטעם דכיון דאיכא תרתי לרעותא חיישינן שהמים של השתיתה העבירו הדם לתוכו משא"כ ביושבת דאיכא חדא לטיבותא לא חיישינן לכך, כך נראה פשוט הכונה בדברי הב"ח וכן הבין הפרדס רמונים בפתחה לסי' קצ"א (עמוד רס"ח) והאריך לתמוה עליו ע"ש.

ולענין נראה דאין זה כונת הב"ח אלא הכי פירושו דלפי מה שנתבאר בדברי הטור דאפי' בשתיתה

ששותתת אחר הזינוק בתוך הספל הגם דאכתי איכא ספק שמא מהשתיתה הגיע הדם ע"י שחזורו למקור טהור דמידי ספיקא לא נפקא ע"ש.

וכן יש להוכיח מדברי הש"ך (סק"ה) שכתב בכל ענין טמאה אפי' מקלחת לתוך הספל לחוד וביאר המחשה"ש והפרי דעה והדגו"מ דהכונה דעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל דטמאה לר"מ וה"ה לר' יוסי לבעלה לכתחלה כדעת ר"ח, והשתא את"ל דכונת הב"ח כמש"כ הפרדס רמונים הרי הש"ך העתיק והסכים עם הב"ח (בסק"ב) וא"כ גם לשיטה ראשונה שהביא רמ"א דינא הכי כיון ששותתת לבסוף הרי אמרי' דהמ"ר העבירו הדם לתוכו ומה חידש כאן רמ"א בזה אע"כ דלדעה ראשונה ליכא חששא בזה וטהורה כהאי גונא דהב"ח לא כיון לזה אלא למה שכתבתי [ועיי' בפר"ר מה שפ"י].

ומה שהקשה בתורת השלמים (סק"א) הכי פירושו דבשלמא בדעת הטור דאפי' היכא דליכא הוכחה לאיסורא טמאה כל דליכא הוכחה להתירא ולכן ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת ונמצא דם טמאה דחיישינן לחומרא שמא בשעת השתיתה בא הדם שפיר הוי ק"ו דאם שותתת מתחלה ועד סוף כש"כ דיש לחוש שהדור מ"ר למקור, אבל לרמ"א דטהורה ורק היכא דאיכא הוכחה לאיסורא דהיינו שנמצא בשפת הספל טמאה א"כ מה ק"ו הוא דשפיר י"ל דדוקא על שפת הספל איכא הוכחה אבל בשותתת מתחלה ליכא הוכחה דאפשר דבשעת תחילת השתיתה הי' דם עם מ"ר [אבל היכא דמזנקת בתחלה ואח"כ שותתת ונמצא על שפת הספל הוי הוכחה לאיסורא דאז מסתבר יותר דהדור למקור דאם מהמ"ר הי' צריך להיות מתחלת הזינוק או השתיתה כמש"כ בנוב"י (מהדו"ת סי' ק"ל)] אכן נראה ליישב כונת הב"ח והש"ך דס"ל דביושבת ונמצא על שפת הספל טהור להרא"ש כיון דהוי חדא לטיבותא וא"כ מה ששותתת ונמצא על שפת הספל אינו הוכחה לאיסורא אלא דבעומדת כהאי גונא דהוי תרתי לרעותא מחמירין וא"כ שפיר הוי ק"ו דאם בגמר ההטלה אמרי' דהשתיתה הדור למקור כש"כ בשתיתה דמתחלה דמ"ר מרובים, והתוה"ש אפשר דס"ל כשי' הפנ"י דביושבת ונמצא על שפת טמאה להרא"ש דהוי הוכחה לאיסורא ולכן הקשה.

שיטת הרא"ש בעומדת ומזנקת ושותתת "לתוך הספל" ונמצא בתוכו

כבר נתבאר דהב"ח מדייק מדברי הרא"ש דטמאה אפי' לר' יוסי כיון דאיכא תרתי לרעותא דעומדת

ושותתת אע"פ דאיכא ספק שמא בעת הקילוח בא הדם ממקום המ"ר, אבל בשו"ע הרב דקדק מלשון רמ"א דלא ס"ל הכי דכיון דהוי ספק יש לתלות הדם שבא בקילוח וכן הבין רמ"א דברי הטור במש"כ אבל אם שותתין על שפת הספל דדוקא נקט שנמצא בשפת הספל, ומש"כ הב"ח ממשמעות הרא"ש יש לדחות יעו"ש.

וכן נראה מדברי הט"ז (סק"ט) שפי' דברי הטור דאורחא דמלתא נקט וצ"ב לאיזה צורך השמעינו זאת הטור אם ליכא שום נפקותא לדינא ואלא ע"כ צ"ל דאיכא נפק"מ דבמקלחת דאז מרחקת רגליה זו מזו ומשימה הספל בין רגליה ואז הרי גם השתיתה שאחר הקילוח הולך לאמצע הספל וקמ"ל הטור דטהורה כיון דמידי ספיקא לא נפקא דשמא הגיע הדם בשעת הקילוח, ומש"כ הטור אבל שותתין על שפת הספל טמאה, הכונה ששותתת מתחלה ועד סוף דאז סומכת רגליה זו אצל זו ועי' בחידושי לחו"ד מש"כ בזה.

ולכאן מוכרח דלדעת הרא"ש בעומדת ושותתת דטמאה רק מדרבנן דאת"ל דטמאה נדה איך נוכל להקל מספק בעומדת ומזנקת והדר שותתת וכן מוכח נמי בחו"ד (סי' ק"צ סק"ד) דלדעת הרא"ש טמאה כתם יעו"ש ובחי' לחו"ד שם, אלא דיש לדון לדברי הב"ח דמטמא בספק אם דינו כטמאה דאורייתא או דרבנן דלכאן לפום ריהטא נראה שהוא דאורייתא דהא כתב הרא"ש דלא פליגי ר"מ ור"י בעומדת ושותתת ואת"ל דטמאה כתם הרי פליגי דלר"מ טמאה נדה, וממש"כ בסד"ט (סי' ק"צ סק"ה) ד"ה ואין להקשות, דטמאה נדה ליכא ראי' דהתם אליבא דר"ח קאי דמטמא כתם י"ל דבתרתי לרעותא מטמא נדה אבל להרא"ש דבחדא לטיבותא טהורה לגמרי י"ל דבתרתי לרעותא טמאה רק כתם, ובספר סוגה בשושנים (ס"ח סק"ב) כתב דטמאה נדה לדעת הרא"ש ובנה יסודו ע"פ מה שחולק על החו"ד שכתב דמ"ר חשיב כעד בינוני ולכן כשאמרינן דהדור מ"ר למקור הוי כבדיקה בעד בינוני דטמאה כתם, והסוגה בשושנים לא ניחא ליה בזה וכתב דכשאומרים הדור מ"ר למקור ואייתי דם אינו ספק אם מביא דם אלא ודאי הוא שעל הצד שהדרי למקור מושך עמו דם נדות ואפי' הי' דם גם במ"ר לא מהני דכיון דהדרי למקור מושך עמהם גם דם נדות דהמקור הוא מלא דם ולכן בעד שאינו בדוק הספק הוא אם הי' דם על העד מעיקרא אבל במ"ר הספק הוא אם הדרי אבל אם הדרי לשם נהי דהי' דם מעיקרא במ"ר מ"מ ודאי דגם מהמקור אייתי דם ועפ"ז כתב דנוכל לומר דלדעת הרא"ש דבעומדת ושותתת לא פליגי ר"י אר"מ כיון דאיכא תרתי לרעותא

שם, ולענין הלכה נראה כיון לדעת השו"ע טהורה לגמרי ואפי' לדעת הרא"ש יש לפרש שהוא רק טמא כתם יש להקל וכש"כ אם לא הרגישה כלל דיש לטהר באינו מקבל טומאה כמו שכתבתי בסימן הקודם, אלא דלקמן יתבאר דלכאור' לדעת ר"ח טמאה נדה בכה"ג.

שיטת הרשב"א ביושבת ונמצא על שפת הספל

בשו"ת אבני נזר (סי' רל"א) הביא ג' פירושים בענין הדור מ"ר למקור ואייתי דם, ופי' הראשון הוא דמ"ר יצאו כדרכם מנקב שלמטה סמוך ליציאה והדם מנקב המקור, ומחמת שהדור מ"ר למקור התעורר דם המקור לצאת - ומ"מ זה יצא כדרכו וזה כדרכו, ולשון הדור מ"ר למקור ואייתי קשה לפי זה עכ"ל וכוונתו דלשון אייתי משמע שהמי רגלים הביא עמו דם ולפי פי' זה - זה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל ונראה דזה דעת הרשב"א שכתב ומיסתברא לי דכל הדין שיקלא וטריא אליבא דרבי מאיר היא דכיון דאיהו חאישי אפילו בא בשעת צרכים נחוש נמי כל היכא דאיכא למיחש אבל לרבי יוסי כיון דבשעת צרכים אתא דם חזקה עם המים בא ואפילו נמצא על שפת הספל עכ"ל ובתוה"ב הקצר כתב שחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא וכו' עכ"ל ובפשטות צ"ב הלא הם ב' חששות נפרדות א' הדור מ"ר למקור ב' בתר דתמו מיא וא"כ מהיכי תיתי לומר דדוקא ר"מ דחייש חשש א' חייש חשש ב' משא"כ ר"י הא יש סברא לחלק דבתר דתמו מיא אתא דם ולמה לא נחוש לה, גם צ"ב דהרשב"א לא סיים למילתיה דהו"ל למימר אבל לרבי יוסי דלא חייש בבא בשעת צרכים ה"נ לא נחוש לה, גם צ"ב מש"כ בקצר שחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא והרי יש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם וע"ז לא ביאר למה לא חיישינן.

וְלַבֵּן נראה דדעת הרשב"א בפי' הדור מ"ר למקור כנ"ל ועפ"ז אתי שפיר כונתו דר' מאיר חושש אפילו בא בשעת צרכים כל היכא דיש חשש דהדור מ"ר למקור דהיינו בעומדת או ביושבת ושותתת אמרינן דהתעורר עי"ז דם המקור לצאת וזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו משא"כ במזנקת שיוצאת בקילוח ובגבורה שלא היה כאן התעוררות לדם המקור לצאת טהורה אבל ר' יוסי ס"ל דלא חיישינן לזה וטעמו דכיון דנמצא הדם בשעת עשיית מי רגליה אמרי' כמו שעכשיו יצא יחד עם מי רגליה כן היה גם בפנים מעורב וע"כ דדם מכה הוא ולא חיישי' דזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל דכמו שנמצא כן היה בשעת יציאתם ג"כ במעורב וא"כ דם מכה הוא, ולפ"ז אפילו נמצא על שפת הספל נמי טהור

חיישינן דהדרי מ"ר למקור ואייתי דם שפיר נוכל לומר דטמאה נדה בכה"ג וגרע מעד בינוני דאינו מטמא רק כתם וכאן משום תרתי לרעותא אמרי' הדור מ"ר למקור וממלא דודאי דאייתי דם וטמאה נדה עכ"ד אך נראה להוכיח משו"ת הר"ן (סי' מ"ט) והביאו ב"י (סי' קצ"א) דלא כהסוגה בשושנים שכתב שם דאפי' לרבי מאיר אתתא שריא דכיון שאינו יוצא אלא כמין חצץ אדום שהוא מפורסם לרופאים שרגיל להולד בכלות ובשעת וסתה היא רואה דם כשאר נשים היאך נאמר דכי הדרי מ"ר למקור מפקי דם כי האי ובשעה אחרת אינו יוצא ממנה כעין אותו דם כלל הא ודאי מיעוטא דלא שכיח הוא כלל דאפי' ר"מ לא חייש לה עכ"ד משמע מלשונו דלעולם מ"ר הדור למקור אלא דהדם אינו מהמקור אלא מהמ"ר דאל"כ הו"ל לומר היאך נאמר דהדרי מ"ר למקור וכו' ומלשון דכי הדרי משמע דלעולם יש לחשוש דהדרי אלא דאין לחוש דהביא עמו דם זה, ולכן נראה עיקר כדברי החו"ד דעומדת ושותתת להרא"ש טמאה רק כתם, ועוד יש להוכיח כן ממה שהתיר מהר"ם בתשובה (דפוס אמשטרם סי' נ"ב) באשה שרואה דם במ"ר לחוד ואינה רואה בתר דתמו מיא לא ע"י בדיקה ולא ע"י קינוח ויש לה כאב דמותרת והתם כתב דיש לה כאב במקור אבל לכאור' הכונה בכליות במקום המ"ר דאם במקור עצמו מה זה ענין להטלת מ"ר יעו"ש וכן הביא בשו"ת מהרי"ל (סי' קע"ג) בשם ר' שמריה שהעתיק בשם מהר"ם כן ע"ש וזה הוא מה שכתב רמ"א בריש דבריו דאשה שרגילה לראות דם במ"ר ומרגשת כאב דיש להתיר בכל ענין דאיכא ידיים מוכיחות שיש לה מכה המכאיב אותה בהטלת מ"ר וממנו הדם יוצא והיינו בנמצא רק במ"ר ע"פ שו"ת מהר"ם הנ"ל ומה שכתב רמ"א דיש לטהר בכל ענין היינו אפי' בתרתי לרעותא דעומדת ושותתת מ"מ ביש לה מכה דאיכא ידיים מוכיחות טהורה והשתא לפי מה שכתב בסוגה בשושנים דאם הדרי מ"ר למקור ודאי דאייתי דם נדה מה יועיל לן דאיכא מכה המכאיב אותה הרי מ"מ הדרי מ"ר למקור וא"כ איכא גם דם נדות הכא, אלא ע"כ דאפי' אם הדרי אינו אלא ספק וכיון דמ"ר מוחזק בדם ע"י כאב זו הוי כבדיקה בעד מלוכלך דטהורה לגמרי.

ויע"ע בפרדס רמונים (עמוד רצ"ה) דהבין ג"כ דלהרא"ש טמאה נדה בעומדת ושותתת והנפק"מ בכל זה לענין מש"כ בסי' הקודם היכא דהרגישה בשעת הטלת מ"ר והשתינה עומדת ושותתת ע"ג קרקע או כלי שאינו מקבל טומאה דאם טמאה נדה לא מהני מה שנמצא על שאינו מקבל טומאה אבל אם טמאה כתם יש לטהר באינו מקבל טומאה דליכא למיחש שהרגישה כמו שביארתי

הספל אבל בנמצא על שפת הספל לחוד טמא דזה אינו דהא הרשב"א משום חזקה קאמר ובוזה ליכא נפק"מ אם נמצא על שפת הספל לחוד או נמצא גם על שפת הספל ומ"מ אם נמצא רק בבדיקה מיד אחר גמר ההשתנה בזה גם להרשב"א טמאה כדמוכח בב"י שכתב דלכו"ע טמאה [וכש"כ להמגיהים בב"י שם שצ"ל הרשב"א יעו"ש] ובשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה) עמד בזה דלכאור' לפי סברת הרשב"א י"ל דטהורה אלא דהב"י כתב דטמאה וע"ש מש"כ בזה, ולדברינו אתי שפיר דבאופן זה ליכא למימר חזקה עם המים בא כיון שלא בא ביחד במעורב וכנ"ל.

שיטת רש"י ביושבת ונמצא על שפת הספל

לכאור' לפי מה שפ"י רש"י בקושית הגמרא מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתו דם כאורחיה ממקור ולא מחמת מי רגלים א"כ אין חילוק בין ר"מ לר"י דבשלמא הסברא של הדור לא ס"ל לר"י אבל דם כאורחיה למה לא ניהוש לר"י ונחלקו בזה הראשונים דהרשב"א ומהר"ם מרוטנבורג פירשו ג"כ כרש"י דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ומ"מ ס"ל להרשב"א דלר"י לא חיישינן לכך ומהר"ם ס"ל דחיישי' לכך גם לר"י ועי' שו"ע הרב (סק"א וסק"א) [ונתבאר לעיל אבל מש"כ בדעת מהר"ם צ"ע מנא ליה לשו"ע הרב דס"ל כרש"י דלכאור' נראה דס"ל כתוס' אלא דגם בשותתת ויושבת ס"ל דהדור מ"ר למקור ועי' שו"ת צ"צ (סי' קמ"ה) וע"ע במש"כ בשי' מהר"ם לקמ"ן, אבל בדעת רש"י אין הכרח לר"י אם נמצא על שפת הספל אם טמאה אם לאו, ונחלקו האחרונים בזה עיין בשו"ת ח"ס (קמ"ח) ובלחם ושמלה (סק"א) וכ"מ בערוך השולחן (ס"ז) וכ"כ בחזו"א (סי' צ' סק"ב), דלרש"י פשוט דטמאה אליבא דר"י בנמצא על שפת הספל לחוד אבל הב"ח פ"י דלדעת רש"י אפי' נמצא על שפת הספל טהורה וכ"כ בטורי כסף (סק"א).

בביאור שיטת רש"י בעומדת ושותתת ולא דחיקא לה

זה לשון רש"י ז"ל עומדת טמאה דאידי דדחוק לה עלמא דמעומד השתינה ולא יכלה לעצור הדור מ"ר למקור ואייתו דם עכ"ל ולכאור' נראה דמש"כ רש"י ולא יכלה לעצור משמע דזהו הסיבה הגורמת למ"ר להדור למקור דלא הספיקה לישב ולהשתין ובעל כרחיה השתינה מעומד דדחיק לה עלמא ולכן טמאה דהדור מ"ר למקור ואייתו דם וכ"ה בשו"ת הר"ן סי' מ"ט, וביושבת ושותתת פ"י רש"י אבל שותתת אידי דאוקמה אנפשה הוא ואיכא למימר הדור כאילו עומדת עכ"ל משמע דטעם דטמאה הוא כיון דשותתת הרי ע"כ דאוקמה אנפשה מתוך

דכיון דבשעת צרכים באה הדם אמרי' דכמו שעתה נמצאו ביחד בשעת עשיית צרכיה כמו כן בפנים היה כן וחזקת דם שיצא עם המים משביל המים בא אבל לרבי מאיר דס"ל דחיישינן שזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ונתערבו בספל א"כ אפי' במזנקת נמי אע"פ שלא נתעורר דם המקור דליכא הדור מ"ר מ"מ אפשר דזה יצא כדרכו וזה יצא כדרכו ואע"ג דאין דרך דם לצאת עם זינוק מ"ר מ"מ בתר דתמו מיא אתא דם כדרכו ונתערב בתוך הספל וע"ז מתרץ דיושבת על שפת הספל ונמצא בתוך הספל וע"כ דיצא בשעת זינוק וכיון דאין דרך דם לצאת עם זינוק מ"ר ודאי דם מכה הוא וטהורה ולפ"ז א"ש דברי הרשב"א והבן. וגם א"ש מש"כ בשו"ע הרב שהרשב"א ס"ל כסברת רש"י ע"ש.

ויש' לפרש לפ"ז מה דדימה הגמרא (בדף יד:) בדקה בעד שאינו בדוק דכשטיהר ר"י לעצמו טיהר ההכונה הוא כן דכיון דלא ידוע מתי נכתמה עד זה אמרי' כמו שנמצא עתה עליו כתמי דם כן היה טרם שבדקה עצמה בו, ובתוה"ב הקצר כתב לענין עד שאינו בדוק אשה זו בחזקת טהורה עומדת ועד זה אינו בדוק אע"פ שבדקה עצמה בו מספק לא נטמא אותה עכ"ד וה"ה כאן לר"י צ"ל דאמרי' חזקה זו כיון דאשה בחזקת טהורה עומדת לכן טהורה לגמרי לכתחילה ולא מטמאין מספק ואמרי' כמו שנמצא בחוץ יחד כן היה בפנים ודם מכה היא. **וצ"ל** דס"ל לר"מ אע"פ דאיכא למימר כמו שנמצא יחד כן היה בפנים והרי אשה זו בחזקת טהורה עומדת מ"מ ס"ל כיון דרוב דמים מן המקור לא מהני חזקת טהרה דידה אלא היכא דאיכא ספק השקול משא"כ לר"י לא בעינן ספק שקול ולכן בצירוף חזקה דעם המים בא מעמידין אותה בחזקת טהרה כמו שפ"י בשו"ע הרב סי' קפ"ז בקונ"א (סק"ה).

ולפ"ז פשוט דלדעת הרשב"א אפי' נמצא רק על שפת הספל טהורה דחזקה דמשביל המ"ר בא, וכן מבואר בב"י בדעת הרשב"א דאפי' נמצא על שפת הספל לחוד טהור לר"י ועי' חזו"א (סי' צ' סק"ב) שתמה מנין לו כן ע"ש, וע"ע בלחז"ש (סק"א) דמפרש דהרשב"א ס"ל כתוס' בבתר דתמו מיא ע"ש ולכן מטהר אליבא דר"י אפי' נמצא על שפת הספל דלא חשש להדור מ"ר למקור, אבל מלשון הרשב"א משמע להדיא דס"ל כרש"י וכמש"כ בשו"ע הרב, והיינו מדקאמר בדעת ר' יוסי דחזקה עם המים בא וכו', משמע דאע"פ דאפשר דבא כאורחיה מ"מ חזקה שבא עם המ"ר מדלא חזאי קודם עשיית צרכיה או אח"כ ואילו ס"ל כתוס' אין צורך לפרש דברי ר"י דהא לא ס"ל כלל הדור מ"ר למקור, ולפ"ז לק"מ מש"כ החזו"א דהרשב"א מיירי בנמצא גם על שפת

אפי' על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל ור"י מטהר בכה"ג דעל שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי וכ"כ בחו"ד סק"א ולקמן יתבאר עוד, אבל לרש"י דעומדת ושותתת טהורה לר"י א"כ המשנה מיירי אפי' בעומדת באמצע הספלן אלא ע"כ דכיון דליכא הוכחה לאיסור טהורה משא"כ ביושבת ומזנקת לתוך הספל ונמצא על שפת הספל דאיכא הוכחה דבתר דתמו מיא אתא דם מדלא נמצא בתוך הספל טמאה וא"כ ביושבת באמצע הספל ונמצא דם תוך הספל דליכא הוכחה לאיסור טהורה ורק לרבי מאיר דס"ל דעומדת ושותתת טמאה מטעם הדור מ"ר למקור אע"פ דליכא הוכחה לאיסור א"כ ה"ה ביושבת ומזנקת באמצע הספל דיש לחוש לבתר דתמו מיא טמאה אע"פ דליכא הוכחה לאיסור ורק ביושבת בשפת הספל ונמצא בתוכו דאיכא הוכחה להיתר טהורה, ולהלכה דפסקינן כר"י היכא דיושבת באמצע הספל ונמצא בתוכו דם טהורה אע"פ דאיכא למיחש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה כל דליכא הוכחה לזה טהורה.

והנה ביושבת על שפת הספל ונמצא על שפת הספל דם לדעת האחרונים הנ"ל דלרש"י טמאה לכו"ע אפי' לרבי יוסי, לכאו' צ"ל כיון דאיכא הוכחה לאיסור טמאה נדה" דבע"כ לא בא עם המ"ר דא"כ בתוך הספל איבעי ליה לאשתכוחי אלא ע"כ דבתר דתמו מיא אתא דם וכיון דיש לתלות דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ולא ממקום מ"ר א"כ טמאה נדה דרוב דמים מן המקור הם באים וכיון דאין מכה לתלות מהיכי תיתי לטהרנה נדה, אלא דאם כן קשה קצת למה בנמצא בתוך הספל ביושבת באמצע הספל טהורה לגמרי הא רוב דמים מן המקור והרי איכא למימר דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ואע"פ דליכא הוכחה מ"מ עכ"פ ליטמא כתם.

ונראה דרש"י מודה דהך סברא דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה סברא קלישתא הוא כמש"כ התוס' מדלא חזאי קודם עשיית צרכיה או אח"כ רק היכא דבע"כ דבתר דתמו מיא אתא דם אמרי' דודאי בא כאורחיה דם דרוב דמים מן המקור אבל היכא דיש לומר דבא יחד עם המ"ר לא חיישי' להך סברא קלישתא ולכן היכא דיושבת באמצע הספל דלא ברירא לן אם הדם בא יחד עם המ"ר או בתר דתמו מיא לא חיישי' שבא כאורחיה בתר דתמו מיא וטהורה לגמרי זולת לר"מ דחייש גם לזה כל דליכא הוכחה להיתר אבל ר' יוסי לא חייש להכי מדמטהר בעומדת ושותתת וכנ"ל, אבל בנמצא על שפת הספל דברירא לן דבתר דתמו מיא אתא דם שוב אמרי' ומחזקינן דכאורחיה בא

שהעמידה מי רגליה כל כך עד שאינו יכולה לזנק הדור מ"ר למקור ואייתי דם וכ"ה בשו"ת הר"ן שם, ונראה לכאו' לפ"ז דהיכי דעומדת ושותתת אבל יכולה לעצור עצמה ולא דחיקא לה אלא דמשנתת מעומד מפני סיבה אחרת כגון שהיא באמבטיה ורוחצת עצמה ולא מפריע לה להשתין מעומד ושותתת דהרי עומדת א"א לה לזנק לדעת רש"י אבל היות שלא דחיקא לה אין כאן סיבה למ"ר להדור למקור וא"כ אפי' תמצא דם תהי' טהורה, והא דנקט עומדת טמאה אורחא דמלתא נקט דבדרך כלל עומדת דחיקא לה אבל בכה"ג דלעיל באמת תהי' טהורה, וזה חידוש לפי שיטת רש"י ולא ראיתי מי שהעיר בזה, אבל לשיטת התוס' הסיבה מה דאמרי' הדור מ"ר למקור הוא מפני שאין רחמה נפתח אלא נעצרין שם ולהכי בעומדת ושותתת טמאה אפי' היכי דלא דחיקא לה, וי"ל דגם לדעת רש"י בכל ענין טמאה אפי' לא העמידה עצמה דס"ל דליכא מציאות כזה דכיון דרוצה להשתין וא"א לה בקילוח מפני שעומדת בע"כ א"א לה לעצור עצמה ואיכא למימר הדור מ"ר למקור אך בשו"ת הר"ן לא משמע כן ולדבריו אם יכלה לעצור משמע דתהי' טהורה, אלא דבמרדכי משמע כמו שכתבתי דכתב וז"ל דעומדת וכו' דאז יוצא השתן בדוחק ושותתת וא"א לה לזנק השתן ודלמא הדור מ"ר למקור עכ"ל.

שיטת רש"י ביושבת באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל

הנה לעיל הבאתי דהח"ס בשו"ת (סי' קמ"ח) ולחור"ש (סק"א) וערוך השולחן (ס"ז) וחזו"א (סי' צ' סק"ב) כתבו דלרש"י ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא דם על שפת הספל טמאה דלא כהב"ח וטורי כסף, דר' יוסי נמי מודה לסברא של בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה, ומעתה יש להסתפק לדעתם אם זה דוקא היכא דאיכא הוכחה לאיסור במה שנמצא על שפת הספל או אפי' היכא דליכא הוכחה לכך כגון דיושבת באמצע הספל ונמצא בתוך הספל כל דליכא הוכחה להיתר טמאה, ונראה פשוט דלא בעינן הוכחה להיתר אלא כל דליכא הוכחה לאיסור טהורה דאת"ל דבעי' הוכחה להיתר א"כ עומדת ושותתת היאך טיהר ר' יוסי ניחוש בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה דדוחק לומר דעומדת טמאה מיירי גם בכה"ג דעומדת בשפת הספל ונמצא דם בתוך הספל [אכן להרא"ש דעומדת ושותתת טמאה גם לר"י והמשנה במזנקת מיירי ע"כ צ"ל דעומדת נמי בכה"ג מיירי דעומדת על שפת הספל דאל"כ הרי מודה ר"י דטמאה בתרתי לרעותא וכיון דבתר דתמו מיא היא כשותתת טמאה ולכן צ"ל דר"מ מטמא בעומדת

והנה בספר תפארת למשה הביאווה הפוסקים הקשה דמנא לן דיושבת טהורה לגמרי דילמא הכי פירושו ר"מ אומר עומדת טמאה משום נדה יושבת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ור"י אומר בין כך ובין כך טהורה משום נדה וטמאה בתרתייהו משום כתם וא"כ לר"ח אין שום אופן שיהי' טהור ולמה כתב רמ"א דביושבת ומקלחת ונמצא הדם תוך הספל דטהורה לר"ח, ועיין בשו"ת נוב"י (מהדו"ת סי' ק"ל) ובטורי כסף (סק"א) ובלחוו"ש (סק"ד) שנדחקו מאד בישוב קושיא זו.

ואני אוסיף לתמוה דהרי הכי מבואר להדיא בתשובת מהר"ם (דפוס לבוב סי' ת"ג) וז"ל וכ"ש שיש לאוסרה לפר"ח דפירש דאפילו נמצא דם על המים דקאמר ר"י טהורה לאו טהורה לגמרי קאמר אלא טהורה משום נדה וטמאה משום כתם למסקנא דפרק כל היד דטמאה דר"מ משום נדה אז איכא לפרושי דטהורה דר"מ ביושבת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ובין כך ובין כך טהורה דר"י יש לפרש כן עכ"ל הרי דפי' מהר"ם מרוטנברג דלר"ח יושבת טהורה לר"י הוא משום נדה וטמאה משום כתם, והיינו ביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל ונמצא הדם תוך הספל טמאה משום כתם דבהכי מיירי מתניתין כדאוקי בגמרא.

אלא דהמרדכי בהלכות נדה (שבועות סי' תשל"ה) כתב וז"ל ופסק הר"ם דוקא בשנמצא בתוך הספל אבל יושבת על שפת הספל ונמצא על שפתו דם טמאה לכתחלה אע"ג דקיי"ל כר"י דמטהר בכל ענין ומסיק אפילו לכתחלה מיהו ר"ח פי' דה"מ בתרי ספיקא אבל בחד ספיקא דיעבד אין לכתחלה לא והיכא דישבחה על שפת הספל ונמצא דם על שפתו והעומדת אפילו נמצא דם בתוכו ליכא אלא חד ספק ונכון להחמיר כפי' ר"ח עכ"ל משמע מזה דביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל טהורה לדעת ר"ח ז"ל.

ובהגהות מיימוניות (פ"ה מאיסורי ביאה) הביאו ב"י כתב וז"ל וכן לפירוש ר"ח שפירש דאפילו נמצא דם על המים דאמר ר' יוסי טהורה לא טהורה לגמרי קאמר אלא טהורה משום נדה וטמאה משום כתם יש לפרש דר"י הכי קאמר כדפרישית עד כאן, ולכאור' כונת הגה"מ בשם הר"ם לומר דלר"י יש לפרש דביושבת דתנן טהורה כונתו טהורה משום נדה וטמאה משום כתם לדעת ר"ח וא"כ כש"כ שיש לטמא ביושבת ונמצא דם על שפתו דאפי' בתוך הספל יש לפרש דלר"ח טמאה משום כתם א"כ עכ"פ יש להחמיר בנמצא על שפתו דבזה י"ל אפי' בלא דעת ר"ח דטמאה דביושבת לא פליגי, כן נראה לכאור' כונת הגה"מ והוא כמש"כ לעיל בשם תשובת

ולא ממקום מ"ר כיון דרוב דמים מן המקור וטמאה נדה, ועיין בחזו"א שכתב דבנמצא דם על שפתו טמאה נדה דדרך המקור להוציא דם אבל אין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת מ"ר ולא יתכן שהדם ישאר על שפת הספל ולא יגררוהו מ"ר לתוך הספל וע"כ בתר דתמו מיא לגמרי חזיא יעו"ש והנה כבר כתבתי לעיל בסי' הקודם דלרוב הפוסקים מיירי סוגיא זו שהרגישה ולפ"ז כשחוששין דבתר דתמו מיא אתא דם מיירי שהרגישה סמוך לגמר ההטלה תוך שיעור וסת ונמצא על שפת הספל דהשתא איכא לספוקי שמא דם זה הוא מההרגשה וטמאה נדה או דתלי' ההרגשה במ"ר דטענה בהרגשת מ"ר ודם זה הוא ממ"ר אך כבר כתבתי שם דליכא למטעי בהרגשה בתר דתמו מיא וא"כ ע"כ דהוא הרגשת המקור וטמאה נדה אך י"ל דהרגישה סמוך לתחילת השתיתה וכיון שנמצא על שפת הספל אמרי' דהגיע בעת השתיתה כאורחיה וטמאה נדה אבל מדברי אחרונים משמע דגם בעת השתיתה המעיין סתום וא"כ ע"כ דהרגישה בתר דתמו מיא א"כ פשוט דטמאה נדה, ויותר מסתבר דמיירי הגמרא דלא הרגישה בתר דתמו מיא והקושיא הוא ניחוש בתר דתמו מיא אתא דם ותהי' עכ"פ טמאה כתם ולא נתלה שהוא דם שבא בעת ההטלה, [ודעת הש"ך בשו"י רש"י דס"ל כר"ח ועיין פנים מאירות (ח"א סי"ב) וסד"ט (סק"ב) בזה].

שיטת ר"ח ביושבת בשפת הספל ונמצא תוך הספל אם טהורה לגמרי א"ל

הנה לדעת ר"ח פלוגתת ר"מ ור"י הוא אם טמאה נדה או כתם ולפ"ז השקלא וטריא דגמרא הוא בין לר"מ ובין לר"י והכי פירושא דסוגיא, ר"מ אומר עומדת טמאה משום נדה יושבת טהורה לגמרי, ר"י אומר בין עומדת בין יושבת טהורה והאי כדאיתא והאי כדאיתא דהיינו עומדת טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ויושבת טהורה לגמרי, ומקשינן מ"ש עומדת דלר"מ טמאה נדה ולר"י טמאה כתם דאמרי' הדור מ"ר למקור יושבת נמי נימא הדור מ"ר למקור ויהי' טמאה נדה לר"מ וכתם לר"י, אמר שמואל במזנקת דליכא למימר הדור מ"ר בשעת קילוח ולכן טהורה לגמרי, ומקשינן מזנקת נמי דילמא בתר דתמו מיא אתא דם [או כאורחיה כפי' רש"י או משום הדור מ"ר כפי' תוס'] ותהי' טמאה נדה לר"מ וכתם לר"י אמר רבי אבא ביושבת על שפת הספל ומזנקת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל בכה"ג קתני במתניתין דטהורה לגמרי לכו"ע דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא על שפת הספל איבעי ליה לאשתכוחי.

אבל במרדכי כתב דפי' ר"ח דה"מ בתרי ספיקא אבל
 בחד ספיקא דיעבד אין לכתחילה לא והיכא
 דישבה על שפת הספל ונמצא דם על שפתו והעומדת
 אפילו נמצא דם בתוכו ליכא אלא חד ספק עכ"ל ולפ"ז
 יבואר לן דדוקא ביושבת על שפת הספל ונמצא בתוכו
 דאין דרך דם לבוא עם מ"ר טהורה לגמרי לכו"ע אבל
 זולת זה כל שיש רק חד ספק טמאה כתם לר' יוסי ולכן
 בעומדת ומקלחת ונמצא דם בתוכו דאיכא ספק דהדור
 מ"ר למקור וכן ביושבת ומקלחת ונמצא על שפתו
 דאיכא ספק דבתר דתמו מיא אתא דם טמאה כתם
 והשתא אין נפק"מ אם ס"ל כשי' רש"י או תוס' בטעם
 הדבר דהרי כן הוא להדיא במרדכי דלר"ח טמאה אפי'
 לר"י בנמצא על שפתו וא"כ אפי' אם ילמוד כסברת התו'
 ס"ל לר"י דגם ביושבת אמרי' הדור מ"ר למקור בתר
 דתמו מיא וטמאה כתם. ולפ"ז יש לפרש דכונת הגה"מ
 שכתב וכן לפי' ר"ח שפי' דאפי' בנמצא דם על המים
 וכו' כונתו לומר דלר"ח שפי' דבעומדת אפי' נמצא דם
 בתוכו טימא ר"י משום כתם דליכא תרי ספיקא אלא חדא
 ספיקא א"כ יש לפרש דר"י הכי קאמר כדפרישית פי'
 דביושבת נמי ונמצא על שפתו דיש חד ספק טמאה כתם,
 ולפ"ז אין מזה משמעות דבנמצא בתוכו תהי' טמאה
 כתם לר"ח דלא כמש"כ לעיל.

ולפי מה שכתבתי די"ל דר"ח ס"ל בפ"י הסוגיא כדעת
 התוס' והרא"ש א"כ היכא דהוי תרתי לרעותא
 דהיינו עומדת ושותתת י"ל דמודה ר' יוסי לר"מ דטמאה
 נדה דבזה לא נחלקו כלל דמתניתין במזנקת מיירי וא"כ
 י"ל דבזה לכו"ע טמאה נדה וכ"כ הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה)
 בשם דודו מוהר"ל דיין דליסא (ד"ה ואין להקשות), ועיין
 בטהרת ישראל בבאר יצחק (סק"א) דדעת ר"ח ז"ל דבין
 עומדת ובין יושבת בין שותתת בין מקלחת טמאה משום
 כתם וכו'.

ולפי האמור ביושבת באמצע הספל ומקלחת ונמצא
 בתוכו דם דכפשטות לפי מש"כ לעיל במרדכי
 דהיכא דהוי חד ספק טמאה כתם לר"י ולהכי בנמצא על
 שפתו טמא דיש לחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם
 א"כ ה"ה ביושבת באמצע הספל יש לחוש לדלמא בתר
 דתמו מיא אתא דם והוי חד ספק וטמאה כתם וכ"כ הש"ך
 (סק"ד) והסכימו לו הרבה אחרונים התוה"ש וחכ"א
 ולחו"ש ופר"ד וערוה"ש ופרד"ר, וע"ע בשו"ע הרב.

שיטת מהר"ם מרוטנבורג

נבאר בס"ד מה שכתב מהר"ם בתשובה (דפוס אמשטרדם
 סי' נ"א) שלשונו צריך דקדוק כאשר נבאר בעזרת

מהר"ם, ומשמע דס"ל לדעת ר"ח ביושבת על שפת
 הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם תוך הספל טמאה
 [וע"ע לקמן ד"ה והנה במרדכי].

ונראה דר"ח כתב רק דלר"י טהורה דקתני היינו טהורה
 משום נדה וטמאה משום כתם ותו לא מידי,
 והשתא נסתפקו הראשונים אם הא דפי' ר"ח ז"ל קאי רק
 אעומדת או גם איושבת דהמרדכי ס"ל דרק אעומדת קאי
 אבל יושבת טהורה לגמרי והיינו היכא דנמצא בתוך
 הספל דבזה מיירי מתניתין אבל בנמצא על שפתו טמאה
 דבזה לא פליגי ר"מ ור"י אלא דלר"י לא גרע מעומדת
 דאינה טמאה אלא כתם, ומהר"ם והגה"מ משמו כתבו
 בתורת אפשר דאולי לדעת ר"ח גם יושבת דתנן טהורה
 היינו טהורה משום נדה וטמאה משום כתם ועכ"פ
 בנמצא על שפתו ודאי טמאה וכנ"ל.

ולפי ז' יובן כונת רמ"א מה שטיהר ביושבת על שפת
 הספל ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם תוך
 הספל דכיון דלדעת כל הראשונים טהורה בכה"ג ובדעת
 ר"ח כתב המרדכי ג"כ דטהורה ורק נשאר לנו ספיקת
 המהר"ם והגה"מ אין ספק מוציא מידי ודאי של המרדכי
 ובפרט דכן דעת כל הראשונים ולהכי פסק רמ"א דבכה"ג
 דנמצא דם בתוך הספל טהורה.

שיטת ר"ח ביושבת ומקלחת ונמצא על שפת הספל

והנה לפמש"כ שנסתפקו הראשונים בשיטת ר"ח אי הא
 דאמר ר' יוסי טהורה משום נדה וטמאה משום
 כתם קאי גם איושבת או דוקא אעומדת ודעת הרמ"א דלא
 קאי רק אעומדת אבל יושבת טהורה לגמרי היכא
 דמקלחת לתוך הספל ויושבת על שפת הספל ונמצא דם
 תוך הספל, מעתה יש להסתפק לדעת ר"ח ז"ל אם ס"ל
 כפי' רש"י דעומדת א"א לזנק או כפי' התוס' דאפשר לזנק
 דאם ס"ל כשי' התוס' א"כ מתניתין מיירי דחדא לטיבותא
 דעומדת ומזנקת ובהא פליגי דר"מ מטמא נדה ור"י מטהר
 משום נדה ומטמא משום כתם אבל בתרתי לרעותא גם
 ר"י מודה לר"מ דמטמא נדה דהמשנה לא מיירי מזה,
 והנה לכאורה יש להסתפק בדעת ר"ח אם ס"ל בכיבור
 הגמרא בתר דתמו מיא אתא דם כרש"י או כתוס' דאם
 ס"ל כרש"י דאתא כאורחיה י"ל דגם ר"י מודה בזה
 דטמאה ואם ס"ל כשי' התוס' מטעם הדור מ"ר י"ל דר'
 יוסי לא חייש להכי דבשלמא לר"מ דמטמא נדה יש
 לחוש גם לבתר דתמו מיא דהדור למקור אבל לר"י
 דמטמא רק כתם י"ל דלא חייש להכי לבתר דתמו מיא
 דהדור מ"ר למקור דהוא סברא רחוקה קצת ולכן אפי'
 נמצא על שפת הספל טהורה וכרשב"א.

לא חושש לזה אע"כ דהיכא דידעינן בודאי דבתר דתמו מיא אתא גם ר"י מטמא וא"כ שפיר הקשה הגמרא דלמא בתר דתמו מיא אתי, ונראה דמזה למד השו"ע הרב דדעת מהר"ם כרש"י ובשו"ת צ"צ (סי' קמ"ה) האריך לדעת מקורו יעו"ש ונראה דמכאן מוכח כדבריו, ולקמן יתבאר עוד הוכחה לזה.

ומה שכתב וביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל לכאור' נראה דלאו דוקא יושבת דהא גם באיש ואשה עומדין מיירי כדמוכח בגמרא אלא דמיירי בעומדת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל, דבנמצא על שפת הספל לכו"ע טמאה אפי' בס"ס וכדלעיל, וכתב מהר"ם וכן משמע הלשון דלא קתני אידי ואידי בספל שעשו צרכיהן בספל ונמצא דם על המים שמע מינה דהכי קאמר רבי יוסי עשו צרכיהן בשפת הספל ונמצא דם באמצע המים ע"י זינוק בההוא דוקא מטהר ר"י לכתחלה אבל בלא זינוק לא וכ"ש באשה לחודה עכ"ד ונראה כונתו דמדקדק ממה דקתני איש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ולא קתני אידי ואידי כלומר איש ואשה שעשו צרכיהן בספל וכיון דדקדק התנא לשון לתוך הספל ש"מ דה"ק דדוקא כשנמצא הדם בתוך הספל טהורה אבל בשפת הספל טמאה אע"פ דאיכא ס"ס וכל שכן באשה לחודה וא"כ יש לטמא ע"י קינוח אע"פ שנמצא גם בתוך המים.

שוב כתב מהר"ם וכמה פעמים תמהתי על ספרי פסקים שהביאו דברי ר"י ופסקו כמותו ולא ירדו לחלק בדבריו כלל כי לכאורה ראוי להחמיר אף לרבי יוסי דלמא בתר דתמו מיא אתא אא"כ יושבת ע"ג הספל ומזנקת [ר"ל על שפת הספל] לפירוש שפי' ר"י דכולה מתניתין במזנקת דוקא ולפ"ז מצינן למימר דכי היכי דר"מ לא מטהר ביושבת אלא במזנקת לר' יוסי נמי כ"ש בעומדת דלכאור' משמע דלא פליג כלל ביושבת ואי לר"מ דוקא במזנקת ואי לר"י אף בלא זינקה הרי ביושבת נמי איכא פלוגתא עכ"ד וצ"ב דלכאור' ספרי פסקים הכונה להרמב"ם והסמ"ג דאי כונתו להרא"ש הרי ירד שפיר לחלק בדבריו וא"כ אם כונתו להרמב"ם מאי קא קשיא ליה הרי שפיר י"ל דהרמב"ם לא פי' כפירוש ר"י אלא כפירוש רש"י ולכן לא חילק דמתניתין בשותתת מיירי דעומדת א"א לה לזנק, ונראה דיש כאן ב' קושיות חדא דאפי' לפי רש"י מ"מ הרי בתר דתמו מיא מודה ר"י דטמאה וכמו שנתבאר לעיל דהחשש דאתא דם כאורחיה גם אליבא דרבי יוסי יש לחשוש ושוב הקשה עוד בדרך כל שכן דלפי ר"י יש עוד נפק"מ דלפי מה שפי' ר"י דמתניתין במזנקת דוקא הרי יש לפרש דביושבת ושותתת

השם, הנה השאלה היתה על האשה שמוצאה דם בתוך המ"ר וגם בתר דתמו מיא ע"י קינוח והשואל כתב שרבותינו מקלוניא נראה להם להתירה כרבי יוסי דאמר בין עומדת בין יושבת טהורה, והשיב ע"ז מהר"ם דלא מבעיא בהא דחזיא בתר דמתמו מיא וע"י קינוח דטמאה אפי' לרבי יוסי דעד כאן לא קאמר רבי יוסי טהורה אלא נמצא דם על המים תדע דאפי' באיש ואשה שעושים צרכיהם בספל קתני ונמצא דם על המים ר"י מטהר ודוקא על המים אבל ע"י קינוח נמצא דם על העד לא עכ"ד וצ"ב מה הראי' התם ע"כ מיירי דנמצא על המים דהרי אם נמצא על העד ליכא ס"ס דאין כאן ספק מן האיש ולכן נקט דוקא על המים אבל לעולם ברישא דמתניתין דהוא ספק אחד י"ל דאפי' נמצא בתר דתמו מיא יש לתלות דמ"מ ר בא, ונראה דר"ל דדוקא אם נמצא על המים מהני הס"ס אבל אם נמצא על שפת הספל אף דעדיין איכא ס"ס דמן האיש ג"כ יכול להמצא על שפת הספל אפי"ה מטמאינן לה דכיון דאם נאמר שהוא מן האשה ע"כ דבתר דתמו מיא חזיא טמאה ומזה נלמד במכל שכן בנמצא על הקינוח לאחר הטלת מ"ר וזה כונת מהר"ם דאפי' באיש ואשה בעינן דוקא שנמצא על המים לאפוקי שפת הספל ומזה נלמד אבל ע"י קינוח לא, ולפ"ז מוכח מדברי מהר"ם כדעת הש"ך (סק"י) שכתב דס"ס מהני דוקא בנמצא תוך הספל על המים והבין המנח"י והחור"ד דבנמצא על שפתו ליכא ס"ס דאי מן האיש אין דרכו לקלח ע"ש ומכח זה דחה המנח"י דבריו וס"ל דגם מן האיש אפשר לה להמצא על שפת הספל ע"ש, ומדברי מהר"ם מוכח דאפי' את"ל דאפשר להיות מן האיש ואיכא ס"ס מ"מ טמאה דלא סמכינן להתיר היכא דאיכא חשש דבתר דתמו מיא חזיא וזה כונת הש"ך דהגם דאיכא ס"ס בנמצא בשפת הספל טמאה.

שוב כתב מהר"ם להוכיח כן מהגמרא דפריך ודלמא בתר דתמו מיא אתי וכו', מכלל דאי ידעינן בודאי דבתר דתמו מיא אתא טמאה לכו"ע אפילו כי נמצא על המים כל שכן ע"י קינוח והא דלא קתני ברישא ונמצא דם על המים יגיד עליו רעו קתני לה בסיפא וכל שכן ברישא דאפי' בסיפא לא מטהר רבי יוסי לכתחלה אלא על המים וביושבת על שפת הספל ומזנקת לתוך הספל וצ"ב כונת ראי' זו דלכאור' אין לו פירוש, ונראה דמהר"ם למד בקושיית הגמרא ודלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה וכפי' רש"י ולפי פירוש זה ליכא נפק"מ בין רבי מאיר לרבי יוסי והשתא את"ל דרבי יוסי מטהר בנמצא בתוך המים וגם על הקינוח ולא חשש להך טעמא דבתר דתמו מיא אתי דם מאי פריך הגמרא הרי אפשר דגם ר"מ

וגם זה אינו מוכרח דאפשר גם לפרש כפי' רש"י ולכן אפי' בתרתי לרעותא מטהר רבי יוסי, [ובזה מתורץ קצת ספרי הפסקים אבל אינו תי' הגון דסוף סוף לדעת מהר"ם חיישינן לכו"ע לחשש דבתר דתמו מיא וספרי הפסקים סתמו בזה].

שוב כתב מהר"ם מיהו לפי' ר"ח דפירש ה"מ בדיעבד כו' דברי שא דחדא ספיקא היא לא מטהרינן אלא בדיעבד דלא מטהרינן לכתחלה א"כ מצינן למימר דגם לבעלה נמי לא מטהרינן לה לכתחלה כיון דאפשר לה לטבול לאחר ז' ואפשר כי ספרי פסקים המתירין וכו' עכ"ד משמע מדברי רבינו דר"ח לא כתב להדיא דין אשה לבעלה אלא ביאר דין טהרות דרבי יוסי מטהר בדיעבד אם נגעה טהרות אבל לכתחלה מודה רבי יוסי דאסורה לעסוק בטהרות והשתא נופל הספק אם בעלה נקרא לכתחלה או דיעבד דמסברא אין לחלק בין טהרות לבעלה אלא דהפסקים שהתירו לבעלה לכתחלה ס"ל דלענין בעלה תמיד הוי בדיעבד אבל לר"ח י"ל דס"ל דגם לבעלה אסורה דזה הוי לכתחלה כיון דאפשר לה לטבול.

שוב כתב דלבי מהסס וכו', ורצונו לומר דמשמע ברור מדברי התוס' דלר"ח גם לבעלה אסורה הוי לכתחלה דכתבו התוס' שם דלרבי יוסי טמאה כתם יעו"ש, וא"כ כיון דרבי יוסי טמאה משום כתם ראוי לחוש אף לבעלה לפי שלשון כתם משמע בין לטהרות בין לבעלה.

ובתב מהר"ם סוף דבר כשראתה דם על המים [והיינו ביושבת ושותתת או בעומדת על שפת הספל בין מזנקת בין שותתת ונמצא דם בתוכו] איני אומר בה לא איסור ולא היתר, איסור איני אומר בה שמתוך ספר הפסקים דלא פליג נראה שדעתם להתיר בכל ענין ואע"פ שלבי מהסס מ"מ כיון דכתמים דרבנן ולא אמרו להחמיר אלא להקל כדאי לסמוך עליהם וכו', ביאור דבריו דספר הפסקים לא חייש לכל הפירושים שהביא לעיל כלומר לא לפירושו דשותתת לעולם טמאה ולא לפי' הרא"ש דבתרתי לרעותא עכ"פ טמאה ולא לפי' ר"ח מפני דס"ל דבעלה הוי כדיעבד וכדלעיל ואע"פ שלבי מהסס דלכאו' משמע דלר"ח טמאה כיון דכתבו התוס' דמטמא משום כתם משמע דלבעלה ג"כ טמאה וכדלעיל מ"מ כיון דכתמים דרבנן אפשר להקל ע"פ פירושם, והיתר איני רואה בו מטעמא דפירשתי דלא מבעיא לר"ח דטמאה אפי' עומדת ומזנקת או יושבת ושותתת אלא גם לפי' הרא"ש עכ"פ היכא הוי תרתי לרעותא דעומדת ושותתת או עכ"פ לפירושו היכא דשותתת אפי' יושבת והשומע

מודה רבי יוסי דטמאה אפי' דהוי חדא לטיבותא דלא כהרא"ש אלא רבי יוסי ס"ל דהעיקר תלוי בזינוק דמזנקת לעולם שרי אפי' עומדת אבל שותתת לעולם טמאה אפי' ביושבת וא"כ לא רק דיש חשש של בתר דתמו מיא אלא אפי' בשעת הטלת מ"ר אם שותתת מתחלה אפי' יושבת טמאה, ומזה מוכח נמי דמהר"ם ס"ל כפי' רש"י וכמש"כ השו"ע הרב וכדלעיל, אך בהגהות מימוניות (פ"ה אות ב') משמע דהוא חדא קושיא ע"פ שיטת ר"י יעו"ש.

ולסברת מהר"ם צריך לפרש דרבי יוסי לא חשש כלל לחשש דאין רחמה נפתח ולכן במזנקת אע"פ שעומדת מטהר [ומיירי שעומדת בשפת הספל ונמצא בתוך הספל דליכא גם חשש של בתר דתמו מיא חזיא] אלא דחשש רק לחשש דהדרי מ"ר למקור ואייתי דם ולכן בשותתת דאיכא למיחש אידי דאוקמה אנפשה הדור מ"ר למקור גם ביושבת טמאה, והשתא יש להסתפק לשיטת מהר"ם אם רבי יוסי מטמא נדה היכא דשותתת בין עומדת בין יושבת או דמטמא כתם דלכאו' לר"מ הרי טמאה נדה כמבואר (בדף יד:) וכיון דלא פליגי בשותתת י"ל דגם רבי יוסי מטמא נדה וכ"כ בשו"ת צ"צ (סוף סי' קמ"ה) אבל לפמש"כ החו"ד (סי' ק"צ סק"ד) מוכח דטמאה רק כתם דהא מ"ר כעד בינוני דמי ורבי יוסי דמטהר במזנקת מפני דליכא חשש של הדרי מ"ר למקור וליכא חשש הרגשה [וליכא גם החשש של בתר דתמו מיא לסברת מהר"ם דמיירי דנמצא רק בתוכו ועומדת בשפת הספל] וא"כ הוי ככתם על חלוק בינוני דטהורה והיכא דשותתת דהדרי מ"ר למקור הוי כבדיקה בעד בינוני דטמאה כתם וע"ע לקמן דמוכח כן מדברי מהר"ם עצמו.

ודבר פשוט דלדעת מהר"ם גם ביושבת באמצע הספל ומזנקת ואח"כ שותתת ונמצא דם דטמאה לרבי יוסי כיון דאיכא למימר דבתר דתמו מיא אתא דם ובכה"ג רבי יוסי מטמא כמו באיש ואשה שעשו צרכיהן ונמצא בשפת הספל דאיכא למימר שמא מן האיש וכדלעיל מ"מ מטמא רבי יוסי מפני החשש דדלמא מן האשה ובתר דתמו מיא חזיא הוא הדין לכל היכא דאיכא למיחש להכי חיישינן כמש"כ מהר"ם בתשובה (דפוס לבוב סי' ת"ג) דכל היכי דאיכא למיתלי לחומרא תלינן ולא מטהרינן אלא היכי דאיכא למימר בודאי לא מן המקור בא ואפילו אליכא דרבי יוסי יעו"ש.

ובתב מהר"ם ומיהו ביושבת שאין מזנקת דלא איירי מתניתין מצינן למימר דאיכא פלוגתא וכו' או דלמא טעמא דרבי יוסי וכו', וכונתו לומר דאין פירושו מוכרח בגמרא דשפיר אפשר לפרש כפי' הרא"ש דבחדא לטיבותא מטהר רבי יוסי ולכן ביושבת ושותתת טהורה,

ישמע והחדל יחדל, ומדברי רבינו מוכח דאליבא דרבי יוסי בין לפירושו ובין לפירושו הרא"ש ובין לפי ר"ח בכל ענין טמאה כתם, מדכתב כיון דכתמים דרבנן כדאי לסמוך עליהם והיינו בכל אופן שיהי' דהרי הפסקים לא חילקו ש"מ דאפי' היכא שהחמיר אינה טמאה רק כתם.

מיהו בתר דתמו מיא וע"י קינוח נראה דליכא מאן דשרי כמו באשה זו ששאלת עכ"ד והיינו דזה גם לספרי הפסקים אסור דכו"ע מודו דהיכא דיש חשש שהדם הגיע בתר דתמו מיא גם לרבי יוסי חיישינן ולכן בנמצא על שפת הספל או ע"י קינוח טמאה ואפי' בנמצא בתוך הספל אם יושבת באמצע ומזנקת ואח"כ שותתת טמאה וכדלעיל, וביארנו לעיל הטעם דס"ל למהר"ם דהחשש דבתר דתמו מיא אתא דם הוא כפי' רש"י דאתא דם כאורחיה ולכן גם אליבא דרבי יוסי איכא למיחש.

והשתא יש להסתפק אם לחשש זו דבתר דתמו מיא טמאה נדה או כתם, וכדי לעמוד על המחקר יש לעיין עוד בדברי מהר"ם דכתב לדבר פשוט דבנמצא בתוך המים וגם ע"י קינוח דטמאה וצריך ביאור דכיון דיושבת בשפת הספל ונמצא בתוך הספל הרי נתברר שיש לה מכה בכליות דהרי אין דרך דם נדה לבוא עם זינוק מ"ר וכיון שנתברר שיש לה מכה אמאי מטמאינן לה כשבדקה אח"כ ומצאה דם הרי י"ל דהוא מתמצית שיורי הדם שהי' במ"ר שנדבק בכותלי הצדדים והוי עד שחזקתו מלוכלך, וכבר עמד ע"ז בסד"ט (סי' קצ"ג סקצ"ה) וכתב שם (ד"ה גם מש"כ ב"י) דצריך לומר דס"ל דאע"ג דבעלמא קיי"ל דתולה במכה הכא שאני משום דאין כאן מכה מבוררת אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר א"כ די לנו להקל אלא ביוצא עם מ"ר ממש אבל בנמצא אח"כ לא תלינן כולי האי עכ"ד וכעין זה תי' בחו"ד (סק"ד) דהמחמירין ס"ל דאף כשיושבת לפעמים הדרי מ"ר למקור רק דלא מטמאינן הדם דמיעוטא דלא שכיח הוא שיהיו חוזרין למקור בשעה שיושבת ומקלחת אבל לא מהני לברר מכה זה שרואה בשעה שיושבת דהמ"ר מוחזקין בדם במקומן מאיזה מכה שיש שם עכ"ד ולכאור' לפ"ז היה נראה דאין בזה טומאת נדה ודאי דאע"פ דמחמירין בנמצא אח"כ מ"מ הרי יש צד גדול לומר שהוא מתמצית שיורי דם שבמ"ר וא"כ טמאה רק כתם.

אמנם מלשונות מהר"ם בתשובה (דפוס לבוב סי' ת"ג) משמע דהוא דאורייתא שכתב אבל אם בדקה

אח"כ וראתה דם ודאי אינו אלא מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מ"ר, וכ"כ שם עוד דכיון דבתר דתמו מיא אתא ודאי מן המקור בא, עוד כתב שם למאי דפרישית לפר"ח ודלמא בתר דתמו מיא אתא והויא טמאה ודאי משום דחזקת דמים מן המקור ע"ש ומוכח שם דמיירי שמצאה דם במ"ר וגם על העד שבדקה אח"כ, משמע מכל זה דס"ל דהוי נדה דהיינו טומאת ודאי, ואולי י"ל דכל מה שכתב הוא רק על היכא דמצאה דם על העד לחדוד ורצונו לומר דבכה"ג הוי דאורייתא וא"כ עכ"פ היכא דמצאה כן על העד אחר שראתה במ"ר תהי' טמאה כתם, וכן משמע בשו"ע הרב (סק"י) שהבין כן כונת המרדכי שהוא לשון מהר"ם, אך פשוט הלשון אינו מורה כן, וצ"ב איך אפשר שתהא טמאה נדה הרי קרוב לוודאי שיש מכה במ"ר.

ואפשר דס"ל למהר"ם דרחוק לומר שנשאר המקום מלוכלך מדם דודאי נשטף הכל עם המ"ר ולכן כשבדקת אח"כ ודאי מן המקור בא וטמאה נדה, ומשמע שם דה"ה בנמצא על שפת הספל ג"כ טמאה נדה אע"פ דהכא יש צד דהדרי מ"ר למקור והרי מ"ר מוחזקת מדם ואיך תהא טמאה ודאי, וצ"ל דס"ל כפי' רש"י דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה ולפיכך טמאה ודאי, ומזה עוד הוכחה דמהר"ם ס"ל כרש"י כמש"כ שו"ע הרב ולכן בנמצא על שפת הספל טמאה נדה אפי' אם נמצא גם בתוכו והוחזקו המ"ר בדם מ"מ אין שום סברא לתלות הדם של בתר דתמו מיא בזה וכנ"ל וחזקת דמים מן המקור וטמאה נדה, ולפ"ז היכא דאיכא חשש של הדור מ"ר למקור כגון בעומדת ושותתת או יושבת ושותתת ונמצא דם טמאה כתם אבל היכא דאיכא רק החשש של בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה טמאה נדה.

אמנם נראה דזה אינו דא"א לומר דבנמצא על שפת הספל טמאה נדה מפני החשש דבתר דתמו מיא כבר אתא דם כאורחיה, דהרי אינה טמאה מן התורה אא"כ הרגישה ומשמעות מהר"ם משמע דלא מיירי ע"י הרגשה דאם הרגישה פשיטא דטמאה מה"ת דליכא למימר דטעתה בהרגשת מ"ר דהא בשעת שתיתה ליכא הרגשת מ"ר דבשתיתה שאחר הזינוק ליכא צער פעולת הטלת המים וכמש"כ בסימן הקודם, ובפשטות כונת רש"י בתר דתמו מיא הוא אחר השתיתה לגמרי כמו שפירשו רוב אחרונים, ועוד דכבר ביארתי שם דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לרוב הפוסקים ולכן נראה דטמאה כתם אבל במוצאת ע"י בדיקה הוי חשש איסור תורה דטעתה בהרגשת עד.

ענף ג'

בדין מצאה דם במ"ר ועל העד שבדקה עצמה
בו אח"כ

כתב הרמ"א סי' קצ"א אבל אם אינה מרגשת כאב ובודקת עצמה אחר הטלת מים ומצאה דם אם לא מצאה דם במי רגליה ודאי טמאה אבל אם מצאה דם תוך מי רגילה וגם על העד שבדקה עצמה בו יש אומרים שהיא טמאה דלא התירו רק דם שנמצא תוך מי רגליה ויש אומרים שהיא טהורה דדם שנמצא תולין שעדיין נשאר מתמצית מי רגלים ויש להחמיר מיהו אינה צריכה לבדוק אחר זה ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה ג' פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה ואם אינה רגילה לראות רק לפעמים קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע בין וסת שוה בין וסת דלוגין עכ"ל.

וייש להסתפק בביאור כונת רמ"א אם מה שכתב ואפילו אם היתה רגילה לראות אם בדקה עצמה ג' פעמים ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה וכו' קאי אהיכא דמצאה דם בתוך מי רגלים ועל העד שבדקה עצמה בו דקובעת וסת בכך וצריך עקירה בג' פעמים או דקאי רק אהיכא דמצאה דם בבדיקה ולא מצאה דם במי רגליה דבזה לכו"ע טמאה ועל זה כתב הרמ"א דקובעת וסת אבל היכא דנמצא גם במי רגלים אינה קובעת וסת בכך וצדדי הספק יתבארו בס"ד בתוך הדברים דלהלן.

והנה ראיתי בספר סוגה בשושנים דיני וסתות (סי' ח' אות י"ב) שהאריך בטוב טעם בדין וסת במי רגלים וזה לשונו, עוד יש מין וסת א' אשר דינו כוסת הקפי' והוא אשה שראתה דם במ"ר שגם זו ראייה מחמת אונס היא ואם מצאה ג"פ דם במ"ר בכלי שהשתינה בה ומצאה דם חוששת אח"כ בפעם רביעית כשתטיל מ"ר ואם בפעם רביעית לא מצאה עוד דם במ"ר כבר נעקר וסתה כדין וסת האונס דבפ"א נעקר, ואם כל הג"פ שמצאה דם במ"ר היו ביום ידוע לחדש או להפלגה יש לו דין וסת קבוע המורכב מעשיית צרכיה וימים קבועים, וכשיגיע יום וסתה צריכה בדיקה במ"ר בכל פעם עשיית צרכיה כל היום וכן תעשה ג"פ זאח"ז כשיגיע יום הוסת תבדוק עצמה במ"ר כל היום בכל פעם עשיית צרכיה ואז נעקר וסתה, וכ"ז כשמצאה דם רק במ"ר אבל אם מצאה דם גם על העד שבדקה בו אחר הטלת מ"ר דינו כוסת הפיהוק ואם מצאה כן ג"פ זאח"ז היא כוסת קבוע וכ"ז היא כשמצאה בבדיקה שסמוך לעשיית צרכיה ג"פ ומצאה דם דאז קבעה וסת כוסת הפיהוק ואם היא בימים קבועים היא כוסת המורכב מפיהוק וימים עכ"ד, וכתב על זה בביאורו שם וז"ל כ"כ הגהות מיימוניות פ"ח מהא"ב ה"ה העתיקו

הב"י בקצרה סימן קפ"ט בד"ה יש שקובעת במעשה שתעשה, וז"ל הב"י שם כתבו הגהות מיימוניות נהי דלא קבעה מיחש מיהו חיישא כיון שאירע כן ג"פ ומכאן נלמד לאשה שעושה צרכיה עכ"ל וכתב ע"ז הב"י כלומר דאשה הרואה כשעושה צרכיה הוי רואה מחמת אונס כמו קפצה וראתה ומיירי כשנודע לה שהדם בא מן המקור דאל"כ לדעת הרבה פוסקים טהורה כמו שיתבאר בסי' קצ"א ע"כ וראיתי בהגהות מיימוניות שם כ' וז"ל ומכאן נלמד לאשה שרואה דם כשעושה צרכיה, ואם קבעה וסת לימים ולקפיצות או לעשית צרכיה או לשאר אונס קבעה לה וסת לימים ולאונס ע"כ מהר"ם עכ"ל. הרי לך בהדיא בהגהות מיימוני בשם מהר"ם דאשה הרואה דם במ"ר הוי כראתה מחמת אונס אכן המרדכי בפ"ב דשבועות הובא בקצרה בב"י סי' קצ"א כ' וז"ל שאם האשה הזאת רגילה לראות דם תדיר אחר שעושה צרכיה אין לה היתר לבעלה עד שיעקר ממנה ג"פ כו' ואם אינה רגילה לראות רק לפרקים ואותן פרקים שוין בקביעות או בדלוג קבעה לה וסת עכ"ל והרמ"א בסי' קצ"א העתיק זה להלכה. והנה מדכתב שאם היא רגילה לראות תדיר אחר שעושה צרכיה צריך עקירה ג"פ משמע דס"ל דינו כוסת הפיהוק, דאי דינו כקפיצה הא קיי"ל בוסת שמחמת אונס אפי' קבעה בכמה פעמים נעקר בפ"א וא"כ המרדכי והגהמי"י פליגי דהגהמי"י ס"ל דינו כקפיצה והמרדכי ס"ל דינו כפיהוק וא"א לומר כן דהא דברי המרדכי הם ג"כ בשם מהר"ם דכל דבריו שם מן ופסק הר"ם עד סוף דבריו שסיים ומורי האריך כו' הם דברי מהר"ם כאשר הם באמת בתשובת מהר"ם רוטנבורג סי' תר"ל וגם הד"מ סי' קצ"א סק"ב העתיק תחלת תשובה זו בשם המרדכי בשם מהר"ם ודברי הגהמי"י הם ג"כ בשם מהר"ם וא"כ שוב אי אפשר לומר דפליגו. ומהאי טעמא כ' מורש"ז בסי' קצ"א סקי"ג על דברי הרמ"א הנ"ל בשם המרדכי שאם היתה רגילה לראות תדיר אחר עשית צרכיה אם בדקה עצמה ג"פ ומצאה טהורה כו' כתב מורש"ז וז"ל כדין כל וסת קבוע שנעקר בג"פ ודוקא שקבעה לה הוסת למצוא על העד שבדקה בו שדם זה בא מן המקור ממילא ולא מחמת מ"ר אבל אם קבעה לה וסת לראות תוך מ"ר אע"ג דאמרינן הדור מ"ר אל המקור ואייתי דם כו' מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דע"י אונס הוא ונעקר בפעם אחת ע"כ. וצייין הגהמי"י ב"י סי' קפ"ט. וכונתו דע"כ הגהמי"י והמרדכי לא פליגו רק דהמרדכי מיירי שמצאה דם על עד הבדיקה אחר מ"ר שתולין לומר שדם זה בא מן המקור ממילא ולא מחמת מ"ר בהא דינו כפיהוק וצריך עקירה ג"פ כדין וסת קבוע אבל אם מצאה דם תוך מ"ר בהא מודה המרדכי להגהמי"י שדינו כקפיצה ונעקר בפ"א.

אחת ולקמן אבאר עוד בזה בס"ד, אבל בנמצא על העד הרי ליכא סברא של הדור שהרי כבר גמר מיא לגמרי ולכן הוי וסת הגוף.

אמנם עדיין יש לעיין במצאה תוך מ"ר ועל העד שבדקה אם הוי כוסת הפיהוק או כוסת האונס דלכאורה כיון דהמרדכי ס"ל דלא אמרינן דמתמצית מי רגלים הוא אלא מן המקור הוא כאורחיה א"כ הוי כוסת הפיהוק או דלמא יש לומר דדוקא היכא שמצאה רק על העד שבדקה אמרי' דמן המקור הוא כאורחיה והוי וסת הפיהוק אבל היכא דמצאה גם במי רגלים יש לומר דמוכחא מלתא דמ"ר הדור למקור ואייתי דם ודם זה נמצא בתוך המ"ר ועל העד וא"כ הוי כוסת האונס שנעקר בפעם אחת דלא מסתבר לומר דדם הנמצא במ"ר הוא ממכה הכליות ודם הנמצא על העד אח"כ הוא ממקור כאורחיה אלא אמרינן הוכיח סופו על תחילתו דגם דם הנמצא במי רגלים הוא ממקור דהדרי מ"ר שם ואייתי דם, ואע"ג דאין דרך מ"ר להביא דם ממקור בשעה שמקלחת מ"מ מיעוטא דלא שכיח איכא שמי רגלים הדרי למקור אף ביושבת ומקלחת כמש"כ בחו"ד (סק"ז) וא"כ י"ל דהכא נתברר לבסוף שמ"ר הדרי למקור והוי וסת האונס והמשיכה הראי' אח"כ ולכן מצאה בבדיקתה והוי כקפצה וראתה אח"כ.

ובזה תלוי ספיקתנו בביאור דברי רמ"א אם מה שכתב ואפילו היתה רגילה וכו' קאי אמצאה תוך מ"ר ועל העד וס"ל דהוי כוסת הפיהוק וקובעת וסת בהכי או דקאי אמצאה רק על העד אבל במצאה גם במ"ר הוי כוסת האונס שאינה קובעת וסת בכך ונעקר בפעם אחת.

ולכאורה היה נראה לדמותו למש"כ רמ"א לעיל דהיכא דמרגשת כאב יש מחמירין שלא להתיר רק ביש לה וסת ולהצריכה בדיקת מהרי"ל ופי' שם בשו"ע הרב (סק"ו) דאף שיש ידים מוכיחות שהדם בא ממי רגלים מ"מ חיישינן דלמא הדור מ"ר למקור ואייתי דם גם מהמקור עכ"ד הרי דאע"פ שאנו תולין שהדם בא ממכה שבכליות מ"מ יש לחוש דאולי גם מהמקור אתא דם, וא"כ ה"ה הכא דיש לתלות במ"ר במכה שבכליות ובבדיקה ממקור וא"כ הוי כוסת הפיהוק, אך יש לחלק דשאני התם דמצטערת ומרגשת כאב ורגלים לדבר דהוא ממכה אלא דהיות דהוא באופן שהמ"ר הדרי למקור דמיירי בשותתת או עומדת או בנמצא על שפת הספל יש לחוש ג"כ לדם המקור אבל הכא דאין ידים מוכיחות שהוא ממכה שבכליות אלא משום דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר י"ל דמיעוטא איכא דהדרי מ"ר למקור

עוד כתב שם וז"ל וטעם החילוק נראה דברואה דם תוך מ"ר דבזה הוא החשש דהדרי מ"ר למקור ואייתו דם הוי כוסת הקפיצה דהא אינה רואה מחמת עצמה בטבעה שנפתח מקורה לראות רק ע"י מ"ר דהדרי למקור והוציאו הדם וזה אונס גמור הוא כיון דהמ"ר שהיה במקור הם הוציאו הדם ולא יצאו מעצמם בטבע והוי כוסת הקפיצה משא"כ כשמצאה דם על העד בבדיקה שאחר הטלת מ"ר כיון דהמרדכי ס"ל דלא תלינן שהדם הוא מתמצית מ"ר רק שהדם בא ממקורה על העד עיין בב"י א"כ לאו אונס הוא כיון דלאו המ"ר הוציאו הדם רק מעצמן יצאו ממקורה על העד ולכן קובעת וסת בזה כפיהוק ועיטוש ואף דלפי"ז קשה מה קביעת וסת שייך בזה בנמצא על העד שאחר מ"ר כיון דאמרינן דמן המקור אתא הדם על העד ולא עם המ"ר באו וא"כ אין המ"ר גורמים כלל ומה גורם יש כאן שנתלה בו הוסת כיון שאינו לימים ידועים וא"כ אין כאן שום גורם לא גורם הימים ולא גורם המ"ר ואיזה קביעת וסת שייך כאן אך י"ל כמו"ש הכרו"פ סימן קצ"א סעיף ד' בשם מחברים דחימום המ"ר גורם להזיל הדם ע"ש ובה"ל דהוי כוסת אכילת דברים חמים והמרדכי לשיטתיה דאכילות דברים חמים דינה כוסת הפיהוק ולכן ס"ל גם כאן בנמצא על הבדיקה שאחר עשיית צרכיה דינו כוסת הפיהוק ובעינן עקירה ג"פ דתלינן דחימום המ"ר של עשיית צרכיה קודם הבדיקה גרם שיצא אח"כ דם ממקורה על העד והרי כאן וסת ע"י גורם חימום מ"ר משא"כ במצאה דם במ"ר דאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר רק דחיישינן דמ"ר הדרי למקור ואייתו דם זה לא הוה רק כוסת הקפיצה כיון שהמ"ר הוציאו הדם לאונסה ולא יצאו מעצמן בטבען עכ"ל.

אך עכ"ז צ"ב דהרי כתב בשו"ע הרב (סק"ג) דלדעת מהר"ם בנמצא על שפת הספל הוי וסת האונס ע"ש וקשה הרי מהר"ם ס"ל דדלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה וא"כ הו"ל וסת הפיהוק, וע"ש שנדחק בזה, ונראה דס"ל להשו"ע הרב דודאי מהר"ם מודה דיש חשש דהדור מ"ר למקור דהא זה טעם ר"ח דמטמא בכל ענין כתם אלא דס"ל נמי כרש"י דאיכא חשש דאתא דם כאורחיה ולא כתוס' דלא חששו לזה ולכן בנמצא על שפת הספל לא יתכן שיהי' וסת הגוף דהא אם החשש הוא רק דאתא כאורחיה הרי ליכא הרגשה והוי כתם הנמצא על ספל שאינו בדוק דטהורה דהא שפת הספל הוי אינו בדוק שהרי עבר שם מ"ר שהי' בו דם ואין בו משום וסת, אבל אם חיישי' דהדור מ"ר למקור איכא הרגשה אלא דאינו אלא וסת האונס משום דהמ"ר הביאו הדם וס"ל למהר"ם להחמיר גם לחשש זו ולכן צריכה לעקרו פעם

אפי' ביושבת ומקלחת ויוכיח סופו על תחילתו ודינו כוסת האונס שנעקר בפעם אחת.

וראיתי בספר לבנון נטע (סק"ה) כתב וז"ל אמנם לשון הגהת מיימוני פ"ח מא"ב גבי וסת הקפיצות נהי דמקבע לא קבעה מיחש מיהו חיישה ונלמד לאשה הרואה דם בשעושה צרכיה ע"ש, ועפי"ז י"ל דהג"מ מיירי כשהדם במ"ר דאסור משום דדחיק לה עלמא ואוקמא אנפשה הדור מ"ר למקור וזה הוי אונס כקפיצה אבל המרדכי דמיירי ברואה אחר עשיית צרכיה וזה אינו מחמת אונס אלא וסת הגוף כפיהוק ועיטוש (בסי' קפ"ט סי"ט) ובעי עקירה ג"פ וכ"כ ש"ע התניא סק"ג ע"ש אלא דבהג"מ פ"ה כ' ופשיטא שאם אחר ההשתנה בדקה ומצאה דם טמאה ודין אשה רגילה בכך תמצא לקמן פ"ח ע"ש א"כ הך דפ"ח מיירי במוצאת אחר השתנה ואפ"ה הוי כקפיצה, אכן גם זה לק"מ דהג"מ קאי אמ"ש מקודם דר"י דמטהר בעומדת מ"מ ביושבת ונמצא דם בתוך הספל ועל שפתו טמא משום דלמא בתר דתמו מיא אתי דם (דחדא לריעותא זו גרע מחדא לריעותא דעומדת ולא כהרא"ש ומשה לאלו הריעותות) וכש"כ לר"ח דעומדת לר"י הוי כתם כו' ע"ז מסיים ופשיטא דמצאה אחר ההשתנה טמא ור"ל בתוך השתנה ואח"כ משום דלמא בתר דתמו מיא כששותת הדור מ"ר למקור וזה הוי כקפיצה אבל המרדכי מיירי שבמ"ר לא נמצא כלל רק אחר מ"ר לחוד דזה טמא מדאורייתא כיון שלא נמצא במ"ר כ"א אח"כ י"ל דאתי דם כאורחיה כמ"ש בש"ע התניא סק"ג וסק"י והוי כוסת פיהוק ועיטוש כנ"ל וצריך עקירה ג"פ שתטיל ג"פ מ"ר ולא תמצא דם עכ"ל

הרי דס"ל להלבנון נטע דהיכא דמצאה דם תוך מ"ר ועל העד שבודקת הוי וסת האונס שנעקר בפעם אחת, אלא דהוא מיירי היכא דיש לחוש להדור מ"ר למקור אילו הי' נמצא בספל ובזה שפיר י"ל דאם נמצא אח"כ על העד הוא ממה שהמ"ר עורר למקור והוי וסת האונס אבל היכא דאם הי' נמצא רק בתוך הספל היתה טהורה ביושבת על שפת ונמצא תוך הספל דמזה דיבר הרמ"א ובכה"ג אם נמצא גם על העד מטמא המרדכי בזה יש לדון אי חשיבי כוסת הפיהוק או כוסת האונס.

אמנם עיקר דברי הלבנון נטע צ"ע לענ"ד דראשונה מש"כ דהמרדכי מיירי שנמצא רק אחר מ"ר לחוד ובמ"ר לא נמצא כלל ולכן הוי כוסת פיהוק ועיטוש מפורש יוצא מדברי הב"י דלא כוותיה שהרי הב"י הביא דברי המרדכי וכתב על זה ונראה דלהרא"ש דסבר דר' יוסי מטהר ביושבת בכל גוני כמו שכתבתי לעיל בהא נמי

מטהרין משום דאמרינן כיון דעם מ"ר אתא ודאי לאו דם המקור הוא ודם הנמצא אח"כ אינו אלא תמצית הדם ההוא שיצא עם מ"ר וכו' עכ"ד הרי דהבין בהמרדכי דמה שכתב אבל אם בדקה אח"כ ומצאה דם ההוא דם הוי מן המקור דמיירי שמצאה גם במ"ר וגם על עד הבדיקה ומטמא המרדכי וע"ז מסיים שם המרדכי דברגילה לראות כך קובעת וסת אלמא דס"ל דאפי' במצאה תוך מ"ר ועל העד חשוב וסת הפיהוק ולא אמרי' הוכיח סופו על תחלתו דגם מתחילה הדרי מ"ר למקור אלא אמרי' דדם הנמצא בתוך מ"ר הוי ממכה הכליות ודם הנמצא על העד הוא מן המקור וכן משמע מדקדוק לשון המרדכי "ההוא דם הוי מן המקור כיון דלא אתא ממש עם מ"ר" דדוקא ההוא דם שעל העד הוי מן המקור כאורחיה אבל דם הנמצא במ"ר הוא ממכה וא"כ חשוב כוסת הפיהוק.

גם מש"כ דהגהות מיימוניות מיירי כשהדם במ"ר דאסור משום דהדור מ"ר למקור וזה הוי אונס כקפיצה וכן נמצא בתוך הספל ועל שפת הספל דאמרי' הדור מ"ר והוי וסת האונס לכאן צ"ע דהרי הגהות מיימוניות הוא בשם מהר"ם ומהר"ם הרי ס"ל כרש"י דחשש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה כמש"כ בשו"ע הרב (סק"א) וא"כ כיון דחשש הוא דבא כאורחיה שוב הו"ל כוסת הפיהוק, אמנם בסמוך אבאר בס"ד שדבריו נכונים בזה ומוכח ג"כ כן בדברי השו"ע הרב, אך מש"כ בביאור הגהות מיימוניות דמיירי במצאה בתוך מ"ר ועל העד ג"כ דהוי וסת האונס זה אינו דהרי המרדכי מיירי בכה"ג וכן"ל וכתב דהוי וסת הפיהוק ושניהם מדברי מהר"ם.

ולכן נלענ"ד דכונת הגהות מיימוניות דמתחילה כתב בשם מהר"ם דאם נמצא גם על שפת הספל טמאה דחיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם המקור, ואח"כ כתב ופשיטא שאם אחר ההשתנה בדקה ומצאה דם דטמאה היא וכונתו דאם רק אחר השתנה מצאה דם ע"י בדיקה בזה פשיטא דלכו"ע טמאה כיון דבמ"ר לא נמצא כלום א"כ ע"כ בתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה, וכן משמע בב"י דהבין כן כונת הגה"מ שהביא דברי הגה"מ ואח"כ הביא דברי המרדכי וכתב שיש חולקים אדבריו ושוב כתב ומיהו היכא דלא ראתה עם המ"ר ואחר שהשתנה בדקה ומצאה דם ודאי טמאה לכו"ע וכו' משמע דהוא מדברי הגה"מ ומפרש דבזה כו"ע מודו, ומש"כ הגה"מ אח"כ ודין אשה התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח קאי על מש"כ מתחילה במצאה דם בשפת הספל ותוך הספל דדין אשה זו תמצא לקמן בפ"ח שדינו כדין וסת האונס אבל במצאה במ"ר ועל העד מזה לא דיבר הגה"מ כלל ומזה כתב רק המרדכי

הספל דהרי יותר הדור למקור בגמר השתיתה מבעת הקילוח שאינו מצוי שיהדור למקור א"כ כש"כ דהו"ל להמצא על שפת הספל ג"כ אלא ע"כ דהוא ממכה שבכליות שירד בעת הקילוח.

והנה לדרך הראשון אם נפרש סיבת החשש דבתר דתמו מיא אתא דם כאורחיה על שפת הספל וירד לתוך הספל א"כ הוי וסת הפיהוק וקובעת וסת דהרי הדם בא כדרכו אחר עשית צרכיה אבל אם החשש בתר דתמו מיא הדור מ"ר למקור וירד מן שפת הספל לתוך הספל הוי וסת האונס וכן לפי' הב' דהחשש הוא משום הדור מ"ר למקור דהרי בשעת הזינוק א"א לבוא כאורחיה כמש"כ התוס' ולכן כיון שהחשש הוא שהדור למקור ואייתי דם הוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת והנה להדרך הראשון אמרי' שירד משפת הספל לתוך הספל כמש"כ הסד"ט ומה דלא ניחא ליה לפרש כפי' השני הוא מפני דלא אמרי' כלל הדור בעת הזינוק ואפי' מיעוטא דמיעוטא ליכא ולכן בעינן לחשוש רק שירד משפת הספל לתוך הספל, אך פשט זה קשה דא"כ בנמצא רק בתוך הספל ועל העד שבודקת בו אח"כ יש לטהרה דהא ממה שנמצא תוך הספל מוכח דמכה יש לה וא"כ מה שמצאה ע"י בדיקה יש לתלות במכה וכבר הקשה כן הסד"ט וכתב דמהר"ם ס"ל דמ"מ יושבת ונמצא בתוך הספל לא הוי מכה מבוררת אלא משום דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ולכן בבדיקה אח"כ לא תלי' במכה וצ"ע ע"ש, ולכאור' הכונה כיון דהוא ע"י בדיקה מחמירין טפי דאפשר דהדם שבתוך הספל הוא ג"כ מהמקור וירד בשעת הטלת מ"ר דדוחק לומר דתלי' הדם שבתוך הספל במכה ודם שעל העד שהוא מהמקור דהוי תרתי דסתרי דאם אתה מטהר הדם שבתוך הספל [כגון שנגע בטהרות אח"כ לפני שבדקה בעד] איך אפשר לטמאותה ע"י העד אע"כ דאמרי' איגלאי מלתא למפרע דדם שבתוך הספל הגיע כדרכו מהמקור, אך זה צ"ע דכבר כתבתי בס"י הקודם דאין חשש כזה אפי' לר"מ דחייש למיעוטא מפני שאינו מצוי כלל ע"ש וא"כ מהיכי תיתי לחשוש לזה כשנמצא אח"כ על העד ולכן נראה לומר דלמהר"ם ליכא למיחש דהמקום נשאר מלוכלך מפני דתלינן כיון דהדם מעורב עם מ"ר יצא הכל יחד, ועוד דאם הי' נשאר קצת הי' יוצא גם בעת השתיתה והי' נמצא גם על שפת ומדליכא כלל על שפת ש"מ דהמקום נקי ולכן בבדיקה אח"כ יש לחוש דבא מן המקור כאורחיה אע"פ שתולין הדם שבמ"ר במכה.

והנה כבר כתבתי לעיל דהגה"מ מיירי בנמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל וכתב ע"ז ודין אשה

דינו כוסת הפיהוק דנפק"מ גדולה איכא בין נמצא בשפת הספל ותוך הספל לנמצא על עד ותוך הספל דבנמצא על עד ותוך הספל חשוב כוסת הפיהוק ובנמצא בשפת הספל ותוך הספל חשוב כוסת האונס כאשר אבאר בסמוך בס"ד.

וּלְפ"ז מבואר דכונת הרמ"א במה שכתב ואפילו אם היתה לראות אם בדקה עצמה ג"פ ומצאה טהורה שוב אינה צריכה בדיקה ואם אינה רגילה לראות רק לפעמים קובעת לה וסת אם הוא בדרך קבע בין וסת שוה בין וסת דלוגין עכ"ל קאי נמי אהיכא נמצא במ"ר ועל העד שבודקת דבכה"ג נמי קובעת לה וסת דהוי כמו וסת הפיהוק.

ועתה נבאר קצת היסודות לפי הנלענ"ד אחר העיון, דהנה לפי מה שכתבו הפוסקים ס"ל למהר"ם דהיכא נמצא על שפת הספל וגם תוך הספל טמאה מחשש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם דלא נחלקו ר"מ ור"י ביושבת, ורק ביושבת על שפת הספל ונמצא תוך הספל טהורה, ולכאורה קשה הלא קי"ל דתולין במכה והכא כיון דנמצא תוך הספל הרי נתברר דמכה יש לה במ"ר דהא א"א לדם מקור לבוא עם מ"ר וא"כ אף בנמצא על שפת הספל נתלי באותו מכה או נימא דמשוירי דם התמצית הוא מה שיצא עם מ"ר, ומכח קושיא זו כתב בשו"ת ושב הכהן (סי' ל"ב) מביאו הפרדס רמונים (ע' רע"ז) דגם לר' מאיר יש לטהר בנמצא גם בתוכו וגם על שפת דהרי נתוודע לנו שיש לה דם במקום המ"ר הרי ידוע שיש לה מכה המוציאה דם ותלינן הכל במכה, וכ"כ בשו"ת שב יעקב (סי' ל"ט) בשם מהרשש"ך הביאו בסד"ט (סו"ס ק"צ) אבל הפוסקים רובם ככולם הוכיחו דלא כוותיהו אלא דלדעת מהר"ם גם בכה"ג טמאה אלא דמ"מ קשה מ"ט באמת לא תלי' במכה שנתברר שיש לה.

ויש בזה ב' מהלכים לתרץ, א' דחיישנן דלמא כל הדם יצא בתר דתמו מיא [או כאורחיה לרש"י או ע"י דהדור למקור לתוס'] ומה שנמצא נמי בתוך הספל חיישנן דלמא מן שפת הספל ירד לתוך הספל אבל כשלא נמצא כלל על שפת הספל אמרינן דאם איתא דבתר דתמו מיא אתא איך אפשר שירד הכל לתוך הספל ולא ימצא בשפת הספל כלל וכן פי' הסד"ט (סו"ס ק"צ). ב' דכיון דאיכא מיעוטא דהדרי מ"ר למקור ביושבת ומקלחת ג"כ כמש"כ חו"ד (סק"ז) א"כ הכא יש לחוש דהדור מ"ר למקור ואייתו דם ולהכי נמצא בתוך הספל ועל שפת הספל אבל אם נמצא בתוך הספל לחוד אם איתא דהדור מ"ר למקור למה לא נמצא דם גם על שפת

בנמצא על העד או בנמצא על שפת הספל לחוד כמו שאבאר לקמן אבל בנמצא בתוך הספל ועל שפתו ע"כ הטעם הוא משום הדור מ"ר למקור וכמו שנתבאר בס"ד.

וְלָפִיז יבואר מש"כ בשו"ע הרב (סקי"ג) וז"ל אבל קבעה לה לראות דם תוך מ"ר אע"ג דאמרינן הדור למקור ואייתי דם בעומדת או יושבת ושותתת לשיטת ר"ח דלעיל או בנמצא על שפת הספל לשיטת מהר"ם דלעיל מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דעל ידי אונס הוא ונעקר בפעם אחת כדין וסת על ידי אונס דלעיל סי' קפ"ט עכ"ל ולכאור' קשה דמהר"ם ס"ל כפי' רש"י דהחשש הוא דאתא דם כאורחיה כמש"כ (בסק"א) והכא כתב דהחשש הוא משום הדור, ולמה שכתבתי יבואר היטב דבנמצא תוך מ"ר ועל שפת הספל בכה"ג חשש מהר"ם משום הדור וכנ"ל ורק בנמצא בשפת הספל לחוד בזה החשש דאתא כאורחיה, ומש"כ בשו"ע הרב (סקי"א) דלא התירו רק דם שנמצא תוך מ"ר שבתוך הספל ולא שעל שפת הספל משום דחיישינן דלמא בתר דתמו מיא לגמרי אתא דם כי אורחא מהמקור כפירוש רש"י וכו' היינו כשנמצא על שפת הספל לחוד. או י"ל דהאמת נקט דחושש מהר"ם דאתא דם כאורחיה ואע"ג דלענין נמצא בתוך מ"ר ועל שפתו ע"כ איכא ביה טעמא אחרינא ג"כ דאמרינן הדור וכנ"ל מ"מ כיון דאינו נוגע לענין שמירי בה השו"ע הרב סתם בזה ורק בסקי"ג דשם מיירי לענין קביעות וסת צריכין לפרש דחושש נמי להדור מ"ר למקור, אבל הכא בסקי"א רצה בדוקא לנקוט טעם מהר"ם דאתא דם כאורחיה כדי להסביר דכש"כ בנמצא על העד דודאי טמא משא"כ להטעם דהדור מ"ר למקור ולא ס"ל דאתא כאורחיה ליכא נפק"מ בין נמצא על שפת או על העד ותלי' בתמצית שיורי הדם של מ"ר כמש"כ בסקי"ב ולכן נקט בדוקא הך טעמא כדי לסיים ההסבר לטעם זה אבל באמת בנוגע לוסתות הרי מהר"ם חושש גם לאידך טעמא לחומרא והוי וסת האונס דלטעמא דבא כאורחיה ליכא למיחש לוסת דהספל אינו בדוק וכנ"ל.

והיוצא מדברינו בשיטת מהר"ם:

(א) היכא דנמצא על שפת הספל לחוד חשוב כוסת הפיהוק וקובעת וסת בכך.

(ב) היכא דנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל חשוב כוסת האונס ונעקר בפעם אחת.

(ג) היכא דנמצא בתוך הספל ועל העד שבודקת חשוב כוסת הפיהוק וצריך עקירה ג"פ וכש"כ היכא דנמצא על העד לחוד דלכו"ע קובעת וסת בכך והרמ"א הביא דין

התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח ושם כתב דהוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת א"כ ע"כ צריך לומר דהחשש הוא משום הדור מ"ר למקור ולא ס"ל דיש לחשוש שירד כאורחיה בשפת הספל וירד לתוך הספל דכולי האי לא חיישינן אלא אמרי' דבשעה שיושבת הדור מ"ר למקור ואייתי דם והמשיכה אח"כ בשפת הספל.

ואין לומר דנתלה דם שבמ"ר במכה שבכליות ודם שעל שפת הספל דבא כאורחיה דכיון דאמרי' לתלות המ"ר במכה שוב יש לתלות גם דם שעל שפת הספל במכה והוי ספל שאינו בדוק דהא ירד שם מתחלה דם מכה שהרי יושבת על שפת הספל ואיך שייך לטמאותה אע"כ דהוכיח סופו על תחילתו דגם דם שבמ"ר מן המקור הם באים וע"כ משום דהדרי המ"ר למקור דכאורחיה לא שייך כמש"כ התוס' וכיון דדם שבמ"ר אמרי' הדור א"כ כש"כ דאחר המ"ר דם הנמצא על שפתו אמרי' דמן המקור הם באים ממה שהדרי המ"ר למקור.

אבל כל זה יתכן לומר בדם הנמצא על שפת הספל ותוך הספל אבל דם הנמצא בתוך הספל ועל העד בחר דתמו מיא לגמרי ובודקת עצמה בזו א"א לתלות דהוא מאותו הדם הנמצא במ"ר לפי דעת המרדכי דס"ל דלא אמרינן סברא זו דמשיורי מי רגלים שבכותלי בית הרחם הוא דכל היכא דאיכא למתלי לחומרא תלי' דדלמא אתא דם כאורחיה ואילו הוא דם מכה היה לו לצאת יחד עם המ"ר דאין דרך הכליות להוציא דם אלא בתערובת מ"ר כמש"כ חזו"א (סי' צ') ומדלא יצא יחד עם מ"ר בתוך הספל או עכ"פ בשפת הספל בגמר ההשתנה לא תלי' שהוא שיורי דם אלא אמרינן דדם כאורחיה בא וטמאה וכ"כ בשו"ת דברי חיים (סי' ל"ה) אבל דם הנמצא בתוך מ"ר תלי' שפיר במכה דאין כאן דבר המעורר חשש לומר דהוא מהמקור דאין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואין לומר דהמ"ר הדור למקור וזהו דם שבתוך הספל וכיון שנתעורר המקור המשיכהו דם אח"כ גם על הבדיקה זה אינו דאילו הדרי המ"ר למקור על שפת הספל ג"כ איבעי לאישתכוחי ורק אם נמצא על שפת הספל ג"כ אז יש מקום לחשוש דהדרי מ"ר למקור וכנ"ל.

וְלָפִיז בנמצא דם בתוך הספל ועל העד חיישינן דלמא אתא דם כאורחיה וקובעת וסת בכך דהוי כוסת הפיהוק אבל בנמצא על שפת הספל ותוך הספל חיישינן דלמא הדרי מ"ר למקור והוי וסת האונס. ומעתה דברי הלבנון נטע נכונים בטעמו דכתב דבנמצא על שפת הספל ותוך הספל החשש הוא משום הדור מ"ר למקור אע"ג דמהר"ם ס"ל כרש"י כמש"כ בשו"ע הרב היינו דוקא

ג' שכתבנו דקובעת וסת בכך ומביא חולקים ע"ז וכתב ויש להחמיר.

ענף ד'

בו יבואר האם הוא דין טומאת כתם או נדה - ודין קביעת וסת במ"ר

בסי' הקודם בררתי בס"ד שאשה הרואה דם במ"ר ועל העד שבדקה עצמה בו קובעת בזה וסת הגוף כוסת הפיהוק ועיטוש וצריך עקירה ג"כ כדין וסת הגוף בסי' קפ"ט והוא מדברי מהר"ם מרוטנברג שהביאו המרדכי ופסק רמ"א להחמיר כן, ובמצאה דם תוך הספל ועל שפת הספל אינה קובעת וסת דהוי וסת האונס ונעקר בפעם אחת, והקשה בספר סוגה בשושנים (שם) וז"ל קשיא לי דהנה במצאה דם במ"ר יש ג' שיטות הובאו בב"י סי' קצ"א, שיטת רש"י דעומדת א"א לה לזנק. וממילא כי פליגו ר"מ ור"י דר"מ ס"ל עומדת טמאה ויושבת טהורה ור"י ס"ל דבין עומדת ובין יושבת טהורה ע"כ דר"י ס"ל דאף בעומדת ושותת טהורה ואיפסקא הלכתא בגמ' כר"י. וזה שיטת הרמב"ם והמחבר סי' קצ"א. הי"א הראשון שברמ"א היא שיטת התוס' והרא"ש דעומדת אפשר לזנק וכלה מתניתין מיירי במזנקת וא"כ כי פליג ר"י אר"מ במזנקת פליג דאיכא חדא לטיבותא אבל בתרתי לריעותא דעומדת ושותת לא מצינו דפליגו. הי"א הב' שברמ"א היא שיטת ר"ח דכי מטהר ר"י משום נדה דוקא אבל מודה דטמאה כתם. והנה בגמ' נדה דף י"ד בענין מחלוקת רבי ור' יוסי בבדיקת עד שאינו בדוק אמרינן כשטימא ר' כר"מ וכשטיהר ר"י לעצמו טיהר ע"ש ובב"י כאן ובסי' ק"ץ. ועי' בחו"ד סי' קצ"א סק"ד וסק"ז ובסי' ק"ץ סק"ד דמדמי הש"ס מ"ר שנכנסו למקור לעד בינוני שנכנסו למקור. וא"כ כמו דקיי"ל בסי' ק"ץ סעיף ל"ו, דעד בינוני שבדקה אינה רק טמאה כתם וכן היא דעת הרא"ש שם וא"כ מה דמטמא הרא"ש בעומדת ושותת אינה רק טמאה כתם דהוי כבדיקת עד בינוני. וכ"כ החו"ד להדיא בסי' ק"ץ סק"ד דלשיטת הרא"ש בעומדת ושותת אינה רק טמאה כתם משום דמ"ר דהדרו למקור הוי כעד בינוני שנכנסו למקור. ולכאורה דברי החו"ד מוכרחין דפשיטא דמ"ר כיון שאין בדוקין מדם וגם אין מוחזקין בדם הוי כעד בינוני ומה דמטמאין משום דמ"ר דהדרו למקור הוי כעד בינוני שנכנסו למקור ואינה רק טמאה כתם. וא"כ קשה דאין נחוש כאן משום וסת כלל. אפי' כוסת הקפיצה דהא בין לשיטת ר"ח בין לשיטת הרא"ש אפי' בעומדת ושותת אינה טמאה רק כתם והא קיי"ל דאין בכתמים משום וסת. וכ' הט"ז שם בסוס"י ק"ץ דאף כעד בינוני אין בו משום וסת ואפי' לדעת הגהמי"י והמרדכי שהובא

בב"י דלר"י אף ביושבת טמאה אם לא ביושבת על שפת הספל ונמצא הדם בתוך הספל סוף סוף המ"ר אינן רק כעד בינוני וא"כ ממנ"פ אם נאמר דביושבת טמאה משום חשש דבתר דתמו מיא אתא הדם כאורח"י על מ"ר וכפירש"י מ"מ כיון שנמצא הדם על מ"ר לא הוי רק כנמצא כתם על חלוק בינוני כמו"ש החו"ד סי' ק"ץ סק"ד ואם נאמר כשיטת התוס' והרא"ש דהחשש דבתר דתמו מיא והתחילו להיות שותתין הדרו למקור ונעשה דם מ"מ לא הוי רק כעד בינוני שנכנסו למקור דבגמ' מדמה להו להדדי והוא מוכרח כיון שאינן בדוקין ולא מוחזקין בדם הוי כעד בינוני כמו"ש החו"ד וא"כ איך משכחת לה בנמצא דם במ"ר דתיחוש משום וסת הא בעד בינוני אין בו משום וסת כמו"ש הט"ז והנה בדין דהמרדכי בשם מהר"ם דמיירי במצאה דם בבדיקה שאחר הטלת מ"ר א"ש מה דקובעת וסת דבזה אמרינן דהדם אתא ממילא ולא מחמת מ"ר כמו"ש מורש"ז אבל בדין דהגהמי"י דמיירי שמצאה דם תוך מ"ר דאז הוי כוסת הקפיצה וכדמפרש לה מורש"ז והוא מוכרח כדי שלא יסתרו דברי מרדכי והגהמי"י אהדדי דשניהם בשם מהר"ם כמו"ש קשה כנ"ל דהא מ"ר לא הוי רק כעד בינוני ואין בו משום וסת. עכ"ד. וע"ש שחולק על דברי החו"ד מכח קושיא הנ"ל. והבאתי דבריו (לעיל) בביאור שיטת הרא"ש וכתבתי שם לדחות דבריו ולהעמיד דברי החו"ד יעו"ש.

ג בספר לבנון נטע (סק"ו) ראיתי שעורר קושיא זו וכתב שם בסוגריים וז"ל ואף דמשום חשש הדור מ"ר למקור לא הוי אלא כתם כמו בעד שאינו בדוק ומבואר בססי' ק"ץ דחוץ מכתמי עד הבדוק אין בכתמים משום וסת היינו משום דאין לפנינו ריעותא לחוש דיהא כתם אבל הכא הוי ריעותא דמ"ר דשכיח שמוצאת בהן דם אלא דספק אי מן המקור והוי וסת לדם שבמ"ר ממילא טמאה כתם עכ"ל, ולא הבינותי דבריו דמאי שנא מעד בינוני שבודקת עצמה בו כמה ראשי חדשים זו אחר זו שיש ריעותא לפנינו שמוצאת דם תמיד בר"ח אלא דספק הוא אם מן המקור ואינו קובעת וסת כיון דאין בו רק טומאת כתם כמש"כ הט"ז (סר"ס ק"צ) וה"נ אם אינו אלא כתם למה קובעת וסת בכך וצ"ע.

ואו"י יש לתרץ דמש"כ החו"ד דמ"ר חשוב כעד בינוני היינו דוקא בנמצא דם תוך מ"ר והטעם כיון די"ל דממכה הכליות בא דרך מכה הכליות להוציא דם יחד בתערובת מ"ר לכן מספקי' אם הוא דם הכליות או דם המקור והוי כעד בינוני.

אבל בנמצא על שפתו לבד ולא בא בעת קילוח המ"ר בזה טמא נדה [זולת לשי' הרשב"א דלא ס"ל כלל

וא"כ מש"כ הגה"מ אבל בענין אחר חיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם המקור הכונה היכי דיושבת ונמצא על שפת הספל ג"כ דבכה"ג יש לחוש דהוא דם המקור ומזה נכנס לתוך וכנ"ל או דזה מוכיח דגם בעת קילוח יצא דם מקור כנ"ל וע"ז כתב ודין אשה התדירה ורגילה בכך תמצא לקמן בפ"ח דחשוב וסת האונס וא"ש.

ונמצא לדברינו דבעומדת ושותתת כולי עלמא מודו דטמאה כתם דליכא הוכחה דאינו ממכה א"כ חשיבי מ"ר כעד בינוני ויובן לפ"ז מש"כ בשו"ת רבינו חיים הכהן רפאפורט (סי' ל"ו) באשה שהיתה עומדת והשתינה מים על הארץ ואחר כלותה להטיל מימה על הארץ ראתה כשני טיפין דם וטיהר אותה וז"ל וכעת עיינתי בש"ס ובתוס' פ' כל היד וברא"ש ובב"י וראיתי מפורש שטומאה זו משום כתם נגעו בה דפסקינן הלכתא כר' יוסי ואפילו דעה זו דס"ל דטמאה בעומדת בכל ענין אעפ"כ אליבא דר"י הוא ולא כר"מ רק דדעה זו שהוא דעת ר"ח וכדכתב גם הש"ך ומפרשי הסוגיא דגמרא בע"א דאף לר"י אינו טהור לגמרי רק טמאה משום כתם דלר"מ טמאה משום נדה נמצא כתוב מפורש דאפילו לדעה זו דפסקינן כוותיה דטמאה בעומדת אינה טמאה רק משום כתם דדוקא ר"מ ס"ל טמאה משום נדה ואפילו לר"מ יש דעה בגמרא והוא דברי ר' יוסי בר' חנינא דאמר פשיטא ר"מ לא טימא אלא משום כתם רק דלא מסקינן כוותיה אבל אליבא דר"י פשיטא דטהורה אפילו לגמרי אלא אפילו לפר"ח שהביאו התוס' והרא"ש והב"י בשם הג"מ שאפילו ר' יוסי לא מטהר לגמרי וכוותיהו פסק רמ"א אעפ"כ אינו מטמא אלא משום כתם ופסק דידן שפסק רמ"א הוא אליביה דר"י רק שהיא אליבא דפיר"ח אבל לא אליביה דר"מ לטמא משום נדה כדכתב גם הש"ך שפסק זה דעת ר"ח, וח"ו לומר שהיא טמא נדה כר"מ דהא איפסק הלכתא בפ' האשה שהיה עושה צרכיה אר"י אמר שמואל הלכה כר"י וכן אורי ליה ר' אבא לקולא הלכה כר"י וא"כ איך אפשר לומר דפסק רמ"א כר"מ נגד הלכתא אצ"ל דודאי גם רמ"א פסק כר"י אך שבזה הוא מחולק עם הש"ע דהש"ע ס"ל כפי' האחד שבתוס' וכדעת הרמב"ם אליבא דר"י שמטהר לגמרי אבל רמ"א ס"ל כפי' הב' שבתוס' דהיינו דעת ר"ח אליבא דר"י שאינו מטהר לגמרי רק משום נדה אבל טמאה משום כתם ואף שזהו פשיטא ביותר אעפ"כ רשמתי באשר שהיה מחולק אתי רב ואמר דטמאה משום נדה וטימא האשה זו לכן כתבתי לי לברר הדבר לפני גדול אחד שלדעתי פשוט שטומאת כתם על אשה העומדת ומקלחת וא"כ אשה דידן שהשתינה ע"ג קרקע טהורה מטעם הנ"ל עכ"ל.

הדור טהורה לגמרי או להרא"ש לדעת כמה פוסקים כמו שכתבתי (לעיל) בביאור שיטת הרא"ש, והטעם דכיון דלא נמצא בתוך הקילוח הרי נתברר דאינו דם מכה דאילו היה מן המכה גם בתוך הקילוח היה בא ועוד שאינה מרגשת שום כאב ודרך מכה המציא דם להכאיב א"כ ש"מ דאינו ממכה וחשוב מ"ר כעד בדוק וכיון דהדור מ"ר למקור טמאה נדה.

אבל בעומדת ושותתת לדעת הרא"ש או אפי' ביושבת ושותתת לדעת ר"ח ולדעת מהר"ם דליכא הוכחה דאינו ממכה הרי חשיבי מ"ר כעד בינוני וטמאה כתם, דכיון דליכא קילוח א"כ הדם שממכה הכליות בעת שתיתה הן באים, וה"ה ביושבת באמצע הספל ונמצא בתוכו דם ולא ידעי' אם בעת הקילוח נמי נפק דם או בעת השתינה לחוד נמי טמאה כתם דהמ"ר אינן בדוקין ממכה הכליות דלמא בעת קילוח המ"ר ירד הדם וא"כ הרי ממכה הכליות לכן טמאה כתם, אמנם בעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל ואח"כ שותתת על שפת הספל ונמצא רק על שפת הספל בזה טמאה נדה כמו ביושבת ונמצא על שפת הספל כנ"ל.

ברם בנמצא על שפל הספל ובתוך הספל יש לדון דלכא' מצד הסברא י"ל דמ"ר חשוב כעד בינוני דהיות דנמצא גם בתוך הספל הלא דרך מכה שבכליות כן הוא א"כ י"ל דממכה הוא ושוב הוי כאינו בדוק וגם על שפתו אפשר דיש לתלות שנתלכלך מהמכה [ומ"מ לא מיקרי אינו בדוק לגמרי ומוחזק מדם כמש"כ לעיל ענף א' ד"ל דהדור מ"ר למקור גם בעת הזינוק ומזה נמשך הדם גם לשפת הספל, אי נמי י"ל דמן שפת הספל ירד לתוך הספל ולכן טמאה כתם] אמנם מאידך גיסא י"ל דכיון דנמצא גם על שפת הספל שוב אין לנו סיבה מספקת לתלותו במכה שהרי דרך מכה המוציא דם להכאיב וזאת האשה אינה מרגשת שום כאב א"כ רחוק הדבר לומר דממכה הכליות הוא ובשלמא בנמצא רק בתוכו או היכי דמספקא לן אעיקרא דמלתא אם בשעת הקילוח או בשעת השתינה באה י"ל דהוי כתם אבל הכא דודאי דבתר דתמו מיא בא א"כ י"ל דכל הדם בא בתר דתמו מיא ומזה נכנס לתוך הספל או דהיא מהמיעוט דהדרי מ"ר למקור גם ביושבת ומקלחת א"כ לתלות במכה בכה"ג הוא סברא רחוקה וחשוב לענין זה כעד הבדוק וטמאה נדה וזו שי' מהר"ם והוי וסת האונס.

ולפ"ז אין שום סתירה מדברי החו"ד דגם החו"ד מודה דבכה"ג דנמצא על שפת הספל לחוד או לשי' מהר"ם בנמצא בתוך הספל ועל שפת הספל דטמאה נדה מה"ת דבכה"ג חשוב כעד הבדוק.

אחת כדין וסת ע"י אונס דלעיל ס' קפ"ט עכ"ל והרי כתב (בסק"א) דלשיטת ר"ח אפי' יושבת ושותתת בודאי אינה טמאה אלא משום כתם וא"כ איך כתב כאן דקובעת וסת כלומר דחשוב וסת האונס וצריך עקירה פעם אחת הא אין בכתמים משום וסת והדרא קושיא לדוכתא.

ולכך נראה דבאמת אין שום נפק"מ בדין קביעות וסתות בדינים אלו אם טמאה נדה או כתם דהא אפילו בליכא חשש הרגשה ג"כ קובעת הכא וסת וכבר הוכחנו לעיל דלא אמרי' טעתה בהרגשת מ"ר לרוב הפוסקים ואפילו הכי קובעת וסת ולכן באמת כל מקום שמטמאים האשה בראתה דם בעת עשיית צרכיה חוששת לוסת ואפי' אם תמצא באינו מקבל טומאה שמטהרי' לה מ"מ חוששת לוסת אלא דלפעמים הוי וסת האונס ולפעמים וסת הפיהוק וזה תלוי בסיבת החשש דאם החשש הוא מפני ההדור מ"ר למקור הוי וסת האונס ונעקרת בפ"א ואם החשש הוא משום דבא כאורחיה הוי וסת הפיהוק ונעקרת בג"פ, והטעם דחיישי' לוסתות הרי אין כאן רק טומאה דרבנן מפני דכיון דאיכא גורם להדם מה לי אם הוא טומאה של תורה או דרבנן בשלמא בראתה בלא הרגשה כמה פעמים בר"ח או שמצאה כתמים אין לנו שום סיבה לחשוש דהרי אם ר"ח או הפלגה הוא הגורם לראות היתה צריכה לראות עם הרגשה ואין צריכין לחשוש דר"ח גורם לראי' שלא בהרגשה אבל כשיש גורם פנימי כקפיצה או וסת הגוף שהמ"ר מחממים את הגוף להוציא דם הרי יש כאן סיבה שגורמת שתראה ולכן חיישי' לוסתות אף שטומאתה אינו אלא מדרבנן.

אך עדיין צ"ב דכיון דאם נמצא על אמק"ט טהור איך אפשר שתהי' קובעת וסת כשנמצא על מק"ט הרי יכולה עכשיו להשתין ע"ג קרקע ותהי' טהורה, אבל באמת לק"מ דאה"נ דתהי' טהורה אם תשתין על אמק"ט ותמצא דם אלא דהכונה הוא שאם כבר ראתה ג"פ והוחזקה לראות במ"ר אם עכשיו בפעם רביעית תשתין בדבר המקבל טומאה חייבת לבדוק הספל אם יש שם דם ותהי' טמאה מדרבנן דכיון דכבר הוחזקה לראות חיישינן לה אף דהש"ך (בסי' קפ"ז סקל"ב) כתב דבזמן טהור אינה קובעת וסת דרמ"ת ע"ש שאני התם דמימי טהור לימי טומאה אינה קובעת וסת כמש"כ הנובי"י (תניינא סי' צ"ה) אבל הכא אף דמטהרי' לה מ"מ וסת אית לה בזה אלא שבמציאות לא נטמאה כיון דאינו מקבל טומאה ולכן מסתבר שחייבת לחשוש לוסת זו, ומ"מ נראה שאם רגילה להשתין באמק"ט ומוצאת דם ועכשיו השתינה ג"כ באמק"ט ומוצאה דם אינה חייבת לבדוק ולטמא עצמה דהא תלי' שפיר שזה הדם שיצא במ"ר הוא הוסת שרגילה

ואע"פ שכתבתי לעיל דבעומדת ומקלחת ואח"כ שותתת יש לטמאה מדין טומאת נדה היינו דוקא כשקילוח הי' בתוך הספל והשתיתה על שפת הספל משא"כ הכא דהכל הי' על הארץ.

אבל באמת מדברי התשובה הנ"ל משמע דלא נחית כלל לחלק בין אופנים שכתבתי טמאה נדה אלא משמע דס"ל דבכל גוני טמאה כתם בלא שום חילוק בדבר אע"ג דבעובדא דידיה גם למה שכתבתי טמאה רק כתם מ"מ מורין הדבר דהגאון הנ"ל לא נחית לחלק כלל בהני חילוקים בנמצא על שפת הספל או לא.

ומאידך גיסא בשו"ת צמח צדק (סי' קמ"ה) החמיר ביותר וז"ל ומה שכתבת במוצאה דם במ"ר אם צריך שיעור כמו בכתם הנה שאלתך זו היא לפר"ח דמטמא משום כתם דאלו לפי מהר"ם כיון דיש לחוש לדלמא בתר דתמו כו' א"כ טמאה משום נדה. וכן להר"ן בנמצא על שפת לחוד. וא"כ אין נפ"מ לדינא דהא אנן חוששין לפוסקים הנ"ל וביושבת על שפת וכו' ומקלחת לתוך כו' ונמצא בתוך גם לר"ח טהורה לגמרי. ואין נפ"מ רק לענין עומדת. ונ' דאין חילוק בין פחות מכגריס לכגריס ועוד דחילוק זה לא שייך רק כשיש לתלות בדם מאכולת. משא"כ הכא דודאי מגופה קחזיא רק הספק שמא ממקום מ"ר א"כ מ"ל כגריס ועוד או פחות מכגריס שמא תאמר דעל פחות מכגריס לא גזרו כלל טומאת כתם. הא לא משמע כן ממ"ש כאזמור"ר נ"ע סי' ק"צ סק"ט בשם הראב"ד ע"ש עכ"ל.

ומשמע מדבריו דבכל גוני טמאה נדה לדעת מהר"ם ולהלכה דנקטינן כוותיה, ומש"כ ואין נפק"מ רק לענין עומדת כונתו דלר"ח עומדת בכל גוני טמאה כתם ורק ביושבת בשפת הספל ומקלחת בתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל טהורה אבל לדעת מהר"ם גם בעומדת בכה"ג טהורה והרמ"א החמיר גם כדעת ר"ח וא"כ בכה"ג טמאה כתם וע"ז כתב הצ"צ דלא בעינן שיעור כגריס ועוד הרי דלענין שאר הדינים אין שום נפק"מ לדעת מהר"ם דלעולם טמאה נדה דלא כמו שכתבתי לעיל.

ובאמת עם כל מה שכתבתי ליישב דעת הגה"מ ומרדכי עם החו"ד עדיין לא עלתה ארוכה ומרפא לדברי השו"ע הרב (סק"ג) שהרי כתב שם וז"ל אבל קבעה לה לראות דם תוך מ"ר אע"ג דאמרי' הדור מ"ר למקור ואייתי דם בעומדת או יושבת ושותתת לשיטת ר"ח דלעיל או בנמצא על שפת הספל לשיטת מהר"ם דלעיל מ"מ לא קבעה לה וסת בהכי דע"י אונס הוא ונעקר בפעם

פירות הנושרים להלכה:

- א** אשה שרגילה לראות דם במ"ר אם הוא בענין שטמאה כתם ורק מפני שאינו מקבל טומאה מטהרינן לה קובעת וסת בכך ויש בזה חילוקי דינים כדלקמן.
- ב** רגילה למצוא דם רק במ"ר בין בתוך הספל לחוד [ואין בו תנאי של יושבת ומזנקת] ובין בתוך הספל ועל שפת הספל אין זה אלא וסת האונס ונעקרת בפעם אחת.
- ג** רגילה לראות על שפת הספל לחוד או במ"ר וגם על קינוח או בדיקה לאחר שכלו מ"ר הוי וסת הגוף וצריכה לעקרו ג"פ.
- ד** ובאופנים שנתבאר אם תמשיך להשתין או לקנח רק בדבר שאינו מקבל טומאה ותמצא דם ליכא שום נפק"מ דבין כך טהורה.
- ה** אך אם תשתין או תקנח עצמה בדבר המקבל טומאה חייבת לבדוק הכלי או הקינוח אם יש שם דם כיון שרגילה לראות דם ויש לה וסת לזה ואם תמצא דם אפי' פחות מכשיעור טמאה [אם קינחה רק בפנים מקום שאין תלי' במאכולת].
- ו** ואם לא תמצא דם אם רגילה לראות באופן שהוא וסת האונס שוב אינה חייבת לבדוק ואם הוא באופן שהוא וסת הגוף חייבת לבדוק עוד ב"פ אם תקנח או תשתין במקבל טומאה. [וצ"ע אם חייבת בדיקה גמורה לעקור וסתה].
- ז** וה"ה אם בדקה הספל או הקינוח שאינו מק"ט ג"פ ולא מצאה דם שוב אינה חוששת אפי' אם תשתין או תקנח אח"כ במקבל טומאה.
- ח** ואם רגילה להשתין בדבר המקבל טומאה וקבעה וסת חייבת בדיקה כדין שעת הוסת אע"פ שעכשיו השתינה באמק"ט ונמצא שם הדם.

עד עכשיו לראות וכיון שנמצא על אמק"ט טהורה, וה"ה אשה שמקנחת עצמה או שבדקה עצמה ומצאה דם ג"פ על הקינוח וגם במ"ר אף שאם תקנח עכשיו באינו מקבל טומאה תהי' טהורה מ"מ אם מקנחת במקבל טומאה אינה יכולה להעלים עין ולא לבדוק הקינוח אלא צריכה לעקרו ג"פ ולבדוק אם יש דם על הקינוח, אמנם נראה דלאחר שכבר קבעה וסת בדבר המקבל טומאה וטמאה חייבת בדיקה ולכן אף שאם רגילה להשתין בדבר שאמק"ט טהורה ואינה חייבת בדיקה [ואפי' אם תשתין עכשיו בדבר המקבל טומאה י"ל דאינה חייבת לבדוק הספל אך בזה נראה להחמיר אף שאין ראוי לזה] מ"מ ברגילה להשתין בדבר המקבל טומאה בזה חייבת בדיקה ובירור לעקור הוסת ולכן אף שעד עכשיו הי' הדם רק בתוך המ"ר ועכשיו השתינה בדבר שאמק"ט חייבת אח"כ בדיקה לעקור הוסת כי לא מצינו וסת שנעקר בלא בדיקה וא"כ הגם שעכשיו הרי נמצא דם ואפשר לומר שזה דם וסתה וטהורה כיון שנמצא באמק"ט ולא נצריכנה לבדוק אח"כ שהרי כבר נמצאה הדם מ"מ כיון דלא מצינו וסת שנעקר בלא בדיקה חייבת לבדוק לכתחלה לעקור וסתה, ואם השתינה כמה פעמים באמק"ט ועכשיו השתינה ג"כ באמק"ט ולא ראתה דם לכאן חייבת בדיקה דהא קבעה וסת לראות במ"ר ומה מהני מה דלא טמאה מפני שהמציאה הי' בדבר שאמק"ט ודומה לאשה שרגילה לראות בר"ח ע"י שפופרת דאע"פ שטהורה מפני דהוי חציצה מ"מ מסתבר שבר"ח הבא חייבת בדיקה לעקור וסתה אף דלעולם לא נטמאה בר"ח והכא נמי כן הוא וצ"ע, ומ"מ עו"ב אינה חוששת דממנ"פ אם האונס גרם אינה חוששת עד ג"פ ואם היום גרם הרי הוי ראוי בלא הרגשה שאינה קובעת וסת.

סימן כ"ח

בדין נמצא דם במים שבתוך הספל אם מטמא טומאת כתמים

טהור ולכך אף האשה טהורה דכיון דבתר דתמו מיא ליכא הרגשת מ"ר ואין טומאתה רק מדרבנן כדין כתם וכאן כיון דנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה הרי לא גזרו רבנן בזה. וכן הובא דבר זה להלכה בספר דעת תורה למהרש"ם (סי' ק"צ ס"ו), אמנם היכא דנגע הדם בספל אם

א כתב בספר ישועות יעקב (סי' קצ"א ד"ה ובחידושי אמרת) דנראה לי ברור דאם נמצא דם בתוך הספל על המים דאין בזה טומאת כתמים דהרי לא שייך כאן לומר כיון דהספל טמא האשה ג"כ טמאה דהרי כיון דספיקא הוא ואנן קיימא לן דספק טומאה הצפה על פני המים ספיקו

הרבים אע"פ שהכתם בודאי מאחת מהן יהא דינא הכי כדאמרי' בנזיר (דף נז.) שני נזירין שאמר להן אחד ראיתי אחד מכם שנטמא ואיני יודע איזה מכם דמבואר בגמרא (שם) שאם אותו אחד נמצא ביחד עמהן הרי הם שלשה ונחשב כספק טומאה ברשות הרבים וספיקו טהור וא"צ להביא קרבן טומאה וא"כ גם בשלש נשים במטה אחת הוי ספק טומאה ברשות הרבים ואמאי אין כולן טהורות וכמה תירוצים נאמרו בזה יעו"ש וע"ע במשנה אחרונה נדה (פ"ט מ"ד), ועכ"פ חזינן דמדמינן דין ספק טומאה ברשות הרבים לענין כתמים אלא דלענין הטומאה כשנוגע רק לאחת מהן והי' בדוק אמרי' דודאי ממנה ואין ע"ז שם ספק, וא"כ פשוט דלענין דין טומאה צפה על המים למה לא נימא דין זה לגבי כתמים וכי גרע משרץ ודאי שאם צפה דהכלי טהור ה"ה וכל שכן לענין כתם הכלי טהור כיון דאיכא ספק אם נגע בהכלי והרי זה כנמצא כתם באחורי כלי חרס דטהורה אע"פ שתוכו מקבל כתמים מ"מ כיון דאחוריו אינו מקבל טומאה טהורה כדאמרי' בגמרא ולא גזרי' גבו אטו תוכו ה"ה הכא כיון שבמצב כזה שהטומאה צפה אין הכלי טמא אין האשה טמאה דהא כל עיקר גזירת כתמים מבואר בר"ן (דף נז.) הוא כדי שלא יבואו לטהר אף את הבגד שהכתם עליה ומשום כך טמאו את האשה ולכן באופן שאין הבגד טמא לא גזרו על האשה וה"ה הכא שאין הכלי טמא אין האשה טמאה.

אמנם בשו"ת נוב"י תנינא (סי' ק"כ) עמד בזה דלמה לא נטהר כתמים ברשות הרבים מדין ספק טומאה ברשות הרבים וכתב דכל דיני טומאה וטהרה בספיקות שייך רק לענין טומאה אבל באיסור נדה אף שלענין צד הטומאה שבו יש חילוק בין רשות היחיד לרשות הרבים אעפ"כ לענין צד איסור לבעלה שזה מדין איסור ערוה ולא מצד טומאה שבה אין מקום לחילוקים הללו של טומאה וטהרה אלא דספק אחד אסור ובס"ס מותר בין ברה"י ובין ברה"ר, וכ"כ בשב שבעתתא (שם פ"ב) והביא כן מדברי התוס' בבא קמא (דף יא.) שכתבו לחלק כן, וכ"כ בס"ט (סי' קצ"ו סקכ"ג דלא כדברי השואל שו"ת זכרון יוסף (סי' י"י) ע"ש. וכתב בנוב"י (שם) דאף דעיקר גזירת כתמים הוא מטעם טומאה מ"מ לאחר שכבר גזרו על הכתמים שוב לענין איסור לבעלה אוקי באתריה כשאר איסורים שאין חילוק בין רה"ר לרה"י.

ובאמת לפי דברי הנוב"י דטומאת כתמים גזרו מפני שלענין טומאת הבגד הוי ספק דאורייתא דגם בלא הרגשה הבגד טמא קשה דמ"מ ברשות הרבים ספקו טהור מה"ת א"כ למה טמאה כתם ברה"ר, ולכן מוכרח

הוא מקבל טומאה טמאה כמש"כ בישועות יעקב (שם) אך היכא דהטומאה צפה והוא ספק אם נגע בכלי אפי' אם הכלי מקבל טומאה טהורה כיון דהכלי אינו טמא מדין ספק טומאה צפה ע"ש.

ובשו"ת קנה בשם (ח"ב סי' נ"ה) כתב דמאד נפלאו ממני דברי קדשם מלהבינם דהא עיקר דין זה בספק טומאה שצפה על פני המים דטהור אינו אלא בטומאת שרץ ולא בשאר טומאות כדמוכח בפשיטות בדברי הש"ס נזיר (דף ס"ד) ומפורש יוצא כן מדברי הרמב"ם (פי"ד מאבות הטומאה ה"ג) שכתב ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד, ועוד דאפילו את"ל דגם בשאר טומאות דינא הכי, מ"מ הרי עיקר דין זה אינו אלא לגבי אדם וכלים ספק נגעו בהטומאה או לא נגעו קיימא לן שהם טהורים, אבל המים עצמן פשוט שנטמאו ואפילו בספק טומאה שבתוך המים כמבואר בדברי הרמב"ם (שם ה"א) דספק משקין לטמא אחרים טהור אבל לטומאת עצמן טמאים מספק והוא משנה מפורשת (בפ"ד דטהרות מ"ט) ספק משקין ליטמא טמא.

עוד הקשה דלפי דבריהם שמדמים דין כתם הנמצא על המים לדין ספק טומאה צפה על המים א"כ הכי נמי בכתם הנמצא ברשות הרבים נימא הכי דליכא בזה משום טומאת כתמים כדין ספק טומאה ברשות הרבים שהוא טהור דמאי שנא ספק טומאה שצפה על פני המים מספק טומאה ברשות הרבים שהוא ג"כ טהור ולא אשתמיט שום פוסק לאשמעינן חידוש זה דכתם הנמצא ברשות הרבים טהור ובודאי דחלילה לומר כן דכל עיקר גזירת כתמים על הספק גזרו ולא דיינינן בהו דין ספק לטהרם מחמת זה כל זמן שאין לנו במה לתלותו ע"ש וסיים דמכל הלין טעמי אין לסמוך ולהקל ולעשות מעשה כדבריהם עכ"ד.

ב ולענ"ד אין לדחות דברי הגאונים שכל רו לא אניס להו, ומקודם נעמוד בקושיא אחרונה דא"כ נטהר כתמים ברשות הרבים, ואיני רואה בזה קושיא דודאי חז"ל טימאו הכתמים גם ברשות הרבים דכתמים לא חשבינן להו לספק אלא לודאי דכיון דהמקום הי' בדוק ובצפור לא נתעסקה ובשוק טבחים לא עברה האי דם ודאי מגופה היא וא"כ גם ברשות הרבים טמא, ואמנם באמת היכא דהכתמים נמצא במקום רבים ולא ידוע ממי אפשר דדין ספק טומאה ברשות הרבים עליו וכולן טהורות וכבר הקשה בתוספות הרא"ש קידושין (דף עג.) ובתוס' רבינו פרץ (שם) על דין דשלש נשים שהיו ישנות במטה אחת שיהיו כולן טהורות מדין ספק טומאה ברשות

צפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות כך טהרו ספק טהרה הצפה על פני המים בין בכלים בין בקרקעות כיצד עריבה שהיא טמא מת וכו' הרי הוא בטהרתו מפני שהוא צף עכ"ל, וכבר הקשו האחרונים מדברי הרמב"ם (שם ה"ג) שכתב ולא אמרו ספק טומאה צפה טהור אלא לשרץ בלבד וכמה אחרונים נקטו בכונת הרמב"ם כפשוטו דרק בטומאת שרץ דאיכא קראי נאמר דין טומאה צפה אבל בשאר הטומאות לא, אך לא תירצו הסתירה שבדברי הרמב"ם, ובערוך השולחן (סי' קמ"ט סי"ב) כתב דזה שאמרו לשרץ בלבד זהו למעוטי מת וכן אמרו בירושלמי לא אמרו צף אלא לשרץ הא למת טמא ע"ש אלא דס"ל (שם ס"ט) דבמת גם בספק מגע טמא, וצ"ל דהיינו דוקא במת עצמו אבל בכלי שהוא טמא מת ספק צפה טהור כמש"כ הרמב"ם (בה"ה), וכ"כ באור שמח שהרמב"ם סובר שכלי שהוא טמא מת אינו מטמא באהל והרי הוא כשרץ והרמב"ם ממעט רק טומאת מת עצמו שמטמא באהל אבל שאר טומאות שמטמאים רק במגע הרי הם כשרץ שטומאה צפה טהור וכ"כ במקור ברוך (ח"ב סי' ט"ז אות ה'), וכע"ז כתב בתפא"י (בועז סק"י) לתרץ אלא שכתב שהוא דוחק ונשאר בצ"ע ע"ש, ולענין הלכה נראה דיש להקל דטומאה צפה הוא דין בכל הטומאות לבד מטומאת מת שכן דעת רוב ראשונים התוס' והרא"ש ור"ש והמפרש ומאירי וכ"ה בירושלמי וגם בדעת הרמב"ם איכא רבוותא דס"ל הכי והוא הערוה"ש ואור שמח ומקור ברוך והרמב"ם עצמו כתב כן בהלכה ה' לכן העיקר להלכה דספק טומאה צפה טהור בכל הטומאות לבד מטומאת מת.

דין משקין שבעריבה

ד' מבואר בדין דהתוספתא דעריבה שהוא טמא מת וככר תרומה כרוך בסיד או בנייר ונתון בתוכה וירדו לתוכה מי גשמים וכו' הרי הוא בטהרתו מפני שהוא צף, ולכאור' צ"ב מ"ט לא נטמאו המים מן העריבה והמים יטמא את הככר, ותי' בתפארת ישראל פ"ד דטהרות (בועז אות י') דמיירי שלא ירדו לרצון דלא ניחא ליה והו"ל כמחוברין שבקרקע שאינן מקבלין טומאה ולפיכך לא נטמאו מי הגשמים שבעריבה ע"ש, וכיוצא בו מבואר במשנה (פ"ד דמכשירין מ"ב) מי שירדו עליו גשמים אפילו אב הטומאה אינו בכי יותן וכתב הרע"ב אפילו היה האדם הזה אב הטומאה ונטמאו המשקין שירדו עליו ואנן אמרינן לעיל דמשקין טמאים מטמאים לרצון ושלא לרצון אפילו הכי אינן מכשירין כיון שירידת הגשמים עליו היתה שלא לרצון עכ"ד ומשמע מדבריו דאפי' הגשמים ירדו עליו שלא לרצון נטמאו והקשו עליו האחרונים דבמסכת

לחלק בין איסור לטומאה דאחר שכבר גזרו על הכתמים שוב תלוי דין האשה בדין איסור ואין חילוק בין רה"ר לרה"י וע"ע בשו"ת מהרש"ם (ח"ה סי' מ"ז), ומ"מ גם לפי דברי הנוב"י הרי בעינן שהכלי יקבל טומאה דבלא"ה אינו מקבל טומאת כתמים ובדין קבלת טומאה ודאי נלמד מדין טומאה וטהרה אם מקבל טומאה או לא ואם הכלי אינו מקבל טומאה מחמת טומאה צפה אין האשה טמאה דהא אין הכלי טמא.

א"א דיש לעיין בב' הקושיות הראשונות חדא דלא נאמר דין טומאה צפה אלא בשרץ ועוד דהמשקין מקבלין טומאה וא"כ תטמא האשה כיון שנמצא הכתם על דבר המקבל טומאה שהוא טומאת משקין שמקבלין טומאה מן התורה כמו שפסק הרמב"ם (בפ"א ה"ד מטומאת אוכלין) וכדי לעמוד על הבירור נקדים סוגיא דטומאה צפה, ואח"כ נבאר בס"ד דין משקין אלו.

בדין ספק טומאה צפה

ג' והנה בגמרא נזיר (דף סג:) צפה אינה מטמאה לענין שרץ דתנן ספק טומאה צפה בין בכלים בין בקרקע טהורה רבי שמעון אומר בכלים טמאה בקרקע טהורה והוא משנה בפ"ד דטהרות (משנה ח') ופירש המפרש אע"ג דטומאת מת צפה מטמאה בספק לענין שרץ אינה חשובה לטמא מספק שאם שרץ צף על פני המים ספק נגע בו ספק לא נגע בו ספקו טהור בין שהיא צפה במים שבכלים בין במים שבקרקע טהורה וכתבו התוס' שיש מים בכלי ושרץ צף על פני המים ספק נגע בכלי ספק לא נגע טהור ואמרינן בגמרא (דף סד.) ת"ר כל הניטלין והנגרין ספיקן טמא מפני שהן כמונחין והנורקין ספיקן טהור [דהוי כטומאה צפה] חוץ מן כזית המת והמאהיל על פני הטומאה ופי' התוס' כגון אדם ההולך במים ונמצא כזית מת קבוע במים ספק עבר הטהור עליו והאהיל על המת דבשרץ כי האי גונא טהור או במת לטומאת מגע וכו' עכ"ד פי' שיש ספק אם נגע במת דלטומאת מגע המת ילפינן מטומאת מגע השרץ דספק מגע טהור כשהטומאה צפה ורק לענין ספק אם האהיל על המת לא נאמר דין טומאה צפה וכ"כ המפרש (ד"ה בעי'), וכ"כ הר"ש (בפ"ד דטהרות מ"ג) וכ"כ בפירוש הרא"ש שם וכן מוכח במאירי ע"ש, והכי מוכח בתוספתא שהביא הר"ש עריבה טמאה טמא מת וככר של תרומה כרוך בסיד או בנייר נתון בתוכה וירדו גשמים ונתמלאה והככר צף ספק נגע בצדי העריבה טהור מפני שהוא צף אלמא דבטומאת מגע מת נמי טהרו צפה, והרמב"ם (בפ"ד ה"ה מאבות הטומאה) הביא לדין התוספתא וכתב כדרך שטהרו חכמים ספק טומאה

פסק הרמב"ם (בפ"י ה"ב מטומאת אוכלין) וכתב שם דמי רגלי בני אדם בין גדולים בין קטנים כל אלו היוצאין מן האדם משקין הן בין שיצאו לדעתו של אדם בין שיצאו שלא לדעתו עכ"ל ועי' בפ"י הר"ש והרע"ב שפירשו בענין אחר ועי' בתוס' יו"ט ובמפרשי המשנה מה שכתבו לחלק לפירושה בין זה לשותה חמי טבריא יעו"ש, וכתב במשנה אחרונה דלא נקרא משקה אלא מדברי סופרים דהא אנן קיימא לן דמשקה סרוח אינו מקבל טומאה דכתיב אשר ישתה פרט למשקה סרוח כמש"כ הרמב"ם (פ"ב מטומאת אוכלין הי"ד) אלא מדאורייתא ממעט משקה סרוח והכא מדרבנן איירי עכ"ל ע"ש.

וקשה דהא ממה דמסתים סתים הרמב"ם דכל משקה שנסרח ונפסד ואינו ראוי לשתיית האדם אינו מקבל טומאה כדרך שאינו מכשיר שנאמר אשר ישתה משמע דגם מדרבנן אינו מקבל טומאה, וכבר תמה המשנה אחרונה על עצמו דלא אשתמיט בשום דוכתא לאחד מן המחברים לכתוב זה במשקה סרוח דיש בהן טומאה מדברי סופרים, והנה ממשמעות התוספתא (פ"ט דשבת מ"ד) וגמרא נדה (דף נה:) משמע דתולדות המים הוא דאורייתא דתניא התם מנין לדם שהוא משקה וגו' מנין ליינ שהוא משקה וכו' עד מנין לדמעת העין שהוא משקה וכו' מנין למי האף שהוא משקה, משמע דהכל דין אחד שהוא מן התורה, וכן מוכח מפ"י המשניות להרמב"ם (פ"ו דמכשירין מ"ד) שהביא להך תוספתא וכתב דאלו כולן אסמכתות והעיקר הלכה למשה מסיני ע"ש משמע דתולדות המים הוי הלכה למשה מסיני דבכלל מים הן. אך בתוס' במסכת כריתות (דף יג:) והר"ש במכשירין (פ"ו מ"ד) כתבו דתולדות המים הן מדרבנן מ"מ צ"ב מ"ט גזרו על תולדות המים הרי משקה סרוח אינו מטמא אפי' מדרבנן וכנ"ל וכל שכן דקשה להרמב"ם.

וצ"ל כמש"כ החזו"א מכשירין (סוף סי' ד') דלא ממעטינן מקרא דמשקה סרוח דברים היוצאין מן האדם דהיוצא מן האדם חשיב טפי משקה כמש"כ הר"ש (פ"ו מ"ח) ע"ש.

ו והנה משקה סרוח אינו מקבל טומאה וכנ"ל ויש לעיין מה הדין אם המשקין מצד עצמן אינן סרוחין כגון מי גשמים אלא שנפלו לתוך כלי מאוס שעתה אינו עומד לאכילת אדם אם מקבלין טומאה או לא דהנה במסכת בבא בתרא (דף פ:) מבואר דלר"א דבש דבורים שזב ע"ג כלי מאוס אין עליו תורת משקה אף שראוי לאכילת אדם כיון שאינו עומד לאכילת אדם כדמוכח מדברי רשב"ם שכתב שמועיל מחשבה ואם נפסל מאכילת אדם לא מהני

כריתות (דף טו:) מוכח להדיא דהמשקין טהורין דאיתא התם מהתוספתא דזב וטמא מת שהיו מהלכים וירדו עליהם גשמים אע"פ שסוחטים מצד העליון לצד התחתון טהורים וכן מבואר ברש"י ותוס' וכ"כ הר"ש (בפ"א מ"ה דמכשירין) וכ"כ להדיא הרא"ש בפירושו משנה זו דאינו בכי יותן דשלא לרצון ירדו עליו וגם לא נטמאו כדתניא בתוספתא זב וטמא וכו' והוא ברייתא דכריתות הנ"ל, וכן מבואר גם ברמב"ם (פ"ד ה"ו מטומאת אוכלין) וכ"כ הגר"א באליהו רבה ושאר אחרונים והא דאמרי' בפ"ק דמשקין טמאים מטמאים שלא לרצון מיירי במעיינות הזב כמו שפי' הגר"א שם.

אלא דצ"ב מהא דתנן (בפ"ב דמכשירין מ"ג) לענין מי שפיכות שירדו עליהן מי גשמים דאם קדמו מי גשמים אפילו כל שהן למי שפיכות טמא וכן פסק הרמב"ם (בפ"ב ה"ו מטומאת אוכלין) דאם קדמו מי גשמים וירדו להן כל שהוא ממי שפיכות הכל טמא שמשקין טמאין שירדו לטהורים מטמאין בכל שהוא עכ"ל ומוכח מזה דמשקין טמאין מטמאים המי גשמים, אלא דבפ"י הרא"ש כתב שם דכשקדמו מי שפיכות ואח"כ נפלו מי גשמים לתוכן ודאי דלא אחשבינהו להני מי גשמים כיון דידע שיפלו למים סרוחין וכל זמן דלא מחשב להני מי גשמים ישארו בטהרתן ואין מקבלין שום טומאה ולא הוי כאן אלא טומאת מי שפיכות לבד ובטל ברוב משא"כ אם קדמו מי גשמים בכלי או בבור שבקרקע דודאי ניחא ליה בהו דעדיין ראויים הן לתשמיש ומשום הכי אם נפל עליהן כל שהוא מי שפיכות טמא הכל דנטמאו מי גשמים וכן פירשו אחרונים מפרשי המשנה עי' תוס' חדשים וחי' הרא"ש טרויב ומשנה אחרונה, ובתפארת ישראל וחזון נחום ומשנה אחרונה תירצו עוד דמיירי דהוא מדעתו שפך עליהן וזו הוכחה גדולה שלא הקפיד שמי גשמים אלו יהיו בטהרתם אלא כונתו לעשות מקום קיבוץ מים הללו קיבוץ מי שופכין הלכך נעשו כולן מי שופכין דניחא ליה שיתערבו וזה דומה למה דתנן (בפ"ד מ"י) עצים שנפלו עליהן משקין אם הוציאם שירדו עליהם גשמים אע"פ שרבו טמאים דכיון דניחא ליה מקבלים טומאה מהמשקין וה"ה הכא דכיון דשופך לתוכן ברצון הרי ניחא ליה ומקבלים טומאה, והתם אם לא הוציאם אפילו קדמו הגשמים טהורין דמסתמא לא ניחא ליה דעצים יבשים פים מלחים כמש"כ במשנה אחרונה שם.

בענין משקה סרוח

ה במסכת מכשירין (פ"ו מ"ה) תנן תולדות למים וכו' מי רגלים בין גדולים בין קטנים לדעתו ושלא לדעתו וכן

דלקחו להשתין בו הרי מבטל בידים המשקה] ואף דהמ"ר עצמן מקבלין טומאה היינו מדרבנן וכיון שנתערב ברוב מים לא נחשב שנמצא על המ"ר אלא כנמצא על המים ואינן מקבלין טומאה דהוי סרוח וכנ"ל ואפי' אם נחשוב אותו כנמצא על מ"ר מ"מ אינו מקבל טומאה רק מדרבנן והמהרש"ם הרי ס"ל דמקבל טומאה דרבנן אינו מקבל כתמים וכן דעת הפרדס רמונים ופרי דעה (ש"ך סקט"ז) וכ"כ הגרש"ק בנדרי זריזין ובאור שמח (פ"ט ה"ז) וכ"ה בשו"ת דברי חיים (ח"ב ס"פ) ועוד דדעת הגידו"ט בתשובה (סי' כ"ג) דמ"ר אינן מקבלין טומאה אפי' מדרבנן ורק לענין מכשיר כתב הרמב"ם דמכשיר מדרבנן ע"ש וא"כ אתי שפיר פסק הישועות יעקב.

ח] והנה בסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ג) עמד על המחקר אמאי כנמצא על מ"ר טומאה הרי דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים ותי' דמ"ר מיקרי משקה ומקבל טומאה כמש"כ הרמב"ם פ"י מטומאת אוכלין ושוב כתב לחדש משום דהכלי טמא מחמת טומאת משא ע"ש, ומש"כ משום טומאת משא כבר הקשו הרבה אחרונים ע"ז ואכמ"ל אמנם מש"כ משום דהמ"ר מקבלין טומאה הניחא למאן דס"ל דמקבל טומאה דרבנן מקבל טומאת כתמים וכמו דס"ל להנוב"י (תניינא סי' ק"ט) והביאו בפ"ת (סי' ק"צ סק"י) אבל למאי דס"ל הרבה פוסקים דמקבל טומאה דרבנן אינו מקבל טומאת כתמים א"כ אמאי טמאה כנמצא על מ"ר.

אמנם באמת לא נזכר בהדיא דנמצא דם על המ"ר אלא באיש ואשה שעשו צרכיהן לתוך הספל ונמצא דם על המים דמשמע מזה דלולא הספק ספיקא היתה טמאה כנמצא על המים ואמאי הא אינו מקבל טומאה, ובאמת לק"מ דהא שפיר נקט כן לרבותא דרבי שמעון מטמא אפי' בס"ס ואפי' כנמצא על המים דס"ל דטמאה נדה דחזקת דמים מן האשה, וגם לפי רבי יוחנן דס"ל דר"מ מטהר בס"ס שפיר קמ"ל דבלא ס"ס כיון דטמאה נדה כמו שאמרו בפרק קמא (דף י"ד:) א"כ גם כנמצא על המים טמא בחדא ספיקא דאין כאן טומאת כתם, אבל בסתם אשה שעושה צרכיה מייירי שנמצא הדם על הספל שלא על מ"ר.

א"א דאי קשיא קשה מדברי הש"ך (סק"ו) שכתב דמשמע דהיינו כנמצא תוך הספל על המים וקשה דא"כ גם בלא ס"ס טהור דהא לשיטת ר"ח קאי דמטמא טומאת כתם, וי"ל דמייירי גם היכא דעומדת ושותתת ובזה י"ל דס"ל לר"ח דטמאה נדה כמו שהארכתי במק"א, אך לפי מה שהבין הכו"פ ושו"ע הרב

מחשבה וכמש"כ בחזו"א טבול יום (סי' ד' סק"א) ואף דלחכמים מקבל טומאה אף כשזב ע"ג כלי מאוס היינו טעמא מפני דס"ל דמקבל טומאה גם כשהוא בכורת דתורת אוכל עלה וכיון דהי' תורת אוכל ובר קבלת טומאה אע"פ דבשעה שנעשו משקין הוא נופל בכלי מאוס ואינו עומד להאסף אפ"ה טמא משם משקין כיון שכבר ירד עליו תורת אוכל כמש"כ בחזו"א שם, וה"ה לפ"ז כל משקה שהי' ראוי לקבל טומאה אף שעכשיו נפלו לתוך כלי מאוס מקבלין טומאה כל שלא נפסל מכלב, אבל מי גשמים שירדו לתוך כלי מאוס שמי גשמים אינן ראויין לקבל טומאה אא"כ חישב עליהן לרצון ואפי' נפלו על אב הטומאה שלא לרצון אינן טמאין כדתנן במכשירין (ריש פרק ד') וכמו שנתבאר לעיל א"כ כשירדו לתוך כלי מאוס שאינו עומד שוב לאכילת אדם י"ל דדינו כמשקה סרוח וכמו לר"א בזב ע"ג כלי מאוס דשוב אינן מקבלין טומאה ודומה למי גשמים שנפלו לתוך מי שפיכות דלא נטמאו המי גשמים כמש"כ הרא"ש דלא אחשבינהו כיון שידע שיפלו למים סרוחים וה"ה כשנפלו לתוך כלי מאוס שוב אינו מקבל טומאה אע"פ דראוי לאדם כיון שאינו עומד לאדם.

ז] והשתא נחזור לדינא שכתב הישועות יעקב ומהרש"ם דכנמצא דם בתוך הספל על המים ליכא טומאת כתם והקשה בקנה בשם הרי המשקין עצמן מקבלין טומאה מה"ת ולפי מה שנתבאר לק"מ חדא דשפיר אפשר לאוקמי דמייירי שלא חשב כלל על המשקין דכדי שיקבלו טומאה בעינן רצון ואף שמשקין טמאין מטמאים שלא לרצון כדתנן בריש מכשירין והתוס' נדה (דף טז.) ס"ל דדם נדה בכלל משקין טמאין מ"מ כיון שהמי גשמים לא חשיבי משקה שלא לרצון אינן מקבלין טומאה וכנ"ל, ואפי' אם חשב עליהם לאחר שירדו לתוך הכלי י"ל דשוב לא מהני מחשבה כיון דנפל לתוך כלי מאוס ולא מקבלי טומאה וכדלעיל, ועוד דאפי' את"ל דמייירי שנתן מים לתוך הכלי שהי' בו כבר שם משקה מתחלה מ"מ לאחר שנתערבו בו מי רגלים הרי נעשה סרוח קודם שנטמא דממנ"פ אם הדם הגיע יחד עם המ"ר הרי אינו דם נדה אלא ממכה שיש לה דהא אין דרך דם מקור לבוא עם מ"ר ואלא דהדם הגיע לאחר ההשתנה ואז הרי כבר נתערבו המ"ר עם המים ונעשו המים סרוחים קודם שנטמא ואינו ראוי לשתיית אדם והרי כתב הרמב"ם (פ"ב הי"ד) דשוב אינן מקבלין טומאה [ואפילו לדעת הראב"ד שם מ"מ היכא דמבטלו בידים מתורת אוכל מבוטל כמש"כ התוס' בב"ב (דף י"ט:) וגם הראב"ד מודה לזה כמש"כ במשנה אחרונה טהרות (פ"ח מ"ו) והכא נמי

דמחמירין כר"ח דס"ל דר' יוסי מטמא משום כתם למה לנו לחוש בזה כיון דאיכא חד דעה דמטמא נדה הרי מעיקר הדין טהורה לגמרי וכיון דנמצא על אמק"ט טהור גם לר"ח. ולענ"ד נראה דעיקר כונת הש"ך דנמצא תוך הספל במקום המים והיינו אצל המים באופן שנוגעת לספל דהא כל מה שהש"ך בא לאפוקי הוא נמצא על שפת הספל ולכן נקט תוך הספל על המים ואין הכונה על המים ממש אלא בענין דטמאה משום כתם כגון בנגע בכלי עצמו או דהמ"ר מועטין ונוגעין הדם בספל ממש אבל באמת היכא דנמצא על המ"ר עצמן כיון דאינן מקבלין טומאה רק מדרבנן אינו מטמא כתם, וע"כ צריך ליישב כן לפי דעת הגידולי טהרה דס"ל דמ"ר אינן מקבלין טומאה כלל אפי' מדרבנן וכנ"ל.

סימן כ"ט

דיני כלה הנכנסת לחופה

מש"כ במק"א לבאר כונת הב"ח ולפי דברינו שם לא כיון הב"ח לזה יעו"ש].

ראתה דם חימוד צריכה הפסק טהרה מדינא

דעת הרשב"א דבתבועה לינשא א"צ הפ"ט ולא בדיקה תוך ז"נ כיון שלא ראתה ודאי וכל שלא הרגישה תוך ז' ימים נקיים קרינן להו, [ונראה דאף לדעת החו"ד (בסי' קצ"ו סק"ג) דבעי' מה"ת בדיקה בז"נ מודה הכא דדוקא היכא דיש חזקת מעיין פתוח בעי' מה"ת ספורין ובדוקין משא"כ הכא דמעיינה סתום], ולכא"ו הי' נראה לחדש דאפי' נחמיר כדעת הב"ח (בסי' קפ"ד ס"ט) דהא דאמרינן דעבר הוסת ולא בדקה טהורה דדוקא בבדקה עצמה מיד לאחר וסתה תוך שיעור וסת אבל לא בדקה תוך הזמן אע"פ שלאחר כך בדקה עצמה ומצאה טהורה טמאה דחזקה אורח בזמנו בא - מ"מ נראה דא"צ הפ"ט ובדיקה תוך ז"נ דק"ו הוא מדם חימוד דאפי' בדקה עצמה בשעת תביעה לא מהני ואפי' קטנה וזקנה ומעוברת חוששין ואפ"ה א"צ הפ"ט ובדיקה כיון דלא ראתה ודאי כש"כ בוסתות דחזקה העשוי' להשתנות הוא ויותר קיל דהא לדעת רוב הפוסקים טהורה ע"י בדיקה משא"כ דם חימוד מדינא לכל הפוסקים צריכה ז"נ ולא מהני בדיקה [זולת לדעת ראבי"ה] לכא"ו פשיטא שא"צ הפ"ט ובדיקה ולדעת השו"ע א"צ הפ"ט, ובדיקה בעי' לכתחי' כל יום ובדיעבד בדיקה א' תוך ז' והוא חידוש גדול. אכן בהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה מיד ולא

דברי הש"ך שם לא מיירי בעומדת ושותתת וא"כ קשה דעל המים בלאו ס"ס שרי דהא מ"ר אינו מקבל טומאה רק מדרבנן ולשיטת רבינו חננאל דהרמ"א פסק כוותיה הרי אין כאן רק טומאת כתמים.

וראיתי להגאון מהרש"ק ז"ל בקונטרס שירי שיריים (תשובה כ"ג) שעמד בזה וכתב דשאני הכא כיון דנמצא מיד אחר עשיית צרכיה דודאי הוי מגופה גרע משאר כתמים דלמ"ד אחד הוי משום נדה וזה ודאי שייך אף במשקין דעכ"פ הוא טומאה דרבנן אבל באם נמצא אח"כ ולא מיד באופן דלכו"ע לא נקרא ראי' רק כתם בזה. אני אומר דלא גזרו רק בדבר המקבל טומאה מה"ת ע"ש.

ובאמת זה חידוש גדול לחלק בין הדבקים דכיון דאנן פסקי' להלכה כר' יוסי דטהורה אלא

א בטושו"ע כתב בשם הרשב"א ואפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה שמא מחמת חימוד ראתה "טיפת דם כחרדל" ולא הרגישה בו ע"כ, ולכא"ו צ"ע דהא כתב הב"ח סי' קפ"ג דטיפת דם כחרדל אם לא הרגישה אינה טמאה גם מדרבנן אלא מחומרא דר"ז דתלי' דמצדדין אתיא דאין דרך מקור להוציא טפה כחרדל, ועפ"ז כתב הסד"ט (סי' ק"צ סקצ"ה) וכן (בסי' קפ"ג סק"ד) דבמקום שיש עוד ספק יש להקל דאע"פ שבנות ישראל החמירו ע"ע היינו בחדא ספיקא אבל היכא דאיכא עוד ספיקא הוי ס"ס וטהורה - וא"כ צ"ע דהכא הוי ס"ס שמא ראתה שמא לא ראתה ואפי' את"ל דראתה כיון דלא הי' אלא טיפת דם כחרדל תלי' דמצדדין הוא דלא החמירו בנות ישראל אלא בחד ספק, [והו"ל להטור לכתוב סתמא שמא ראתה דם ונאבד והיינו כב' טיפות אם יש סברא דגם על ב' טיפות שייך נאבד], ונראה לומר דהכא בדם חימוד מודה הב"ח דאם תראה דם כחרדל תהי' טמאה מדרבנן בלא חומרת ר"ז והיינו טעמא כיון דיש רעותא לפנינו דמחמת חימוד ודאי ראתה ולכן שפיר יש לחוש שמא מחמת חימוד ראתה טפת דם ונאבד [ועי' פרישה]. ולפ"ז נראה לחדש דאשה שתראה טפת דם כחרדל ביום וסתה הקבוע שאיכא חזקה אורח בזמנו בא ולא הרגישה תהי' טמאה מדרבנן ולא מחומרת ר"ז כיון דיש רעותא לפנינו דאורח בזמנו בא וא"כ אין לסמוך על הקולא של הסד"ט דיש עוד ספק היכא דראתה ביום הוסת. [ועייין

דהרי דעת הרמב"ם דכתמים בגופה אפילו כל שהוא טמא, וכמה פוסקים החמירו כן, ומבואר בשו"ע ס"א דכתמים בגופה צריכה הפ"ט וזה כולל גם למחמירים כשיטת הרמב"ם, שהרי השו"ע מביא גם דעת הרמב"ם, וסתם ולא חילק בין כתמים בגופה כל שהיא דלא ליצטרך הפ"ט, ואף דהרמב"ם גופיה לא מצריך כלל הפ"ט בכתמים, מ"מ כל הפוסקים לא כתבו כן, וכן פסק בשו"ע, וא"כ למאן דמחמיר כהרמב"ם בכתמים שבגופה טמאה בכ"ש, וודאי מצריך הפ"ט כדין כתמים שצריכים הפ"ט, ואע"פ שאינו אלא ראייה מועטת א"כ ע"כ דלא דמי לדם חימוד, וצע"ג. והא דהט"ז (סק"ב) והגר"א העתיקו רק הטעם דספק ראי' יעו"ש נראה דלחומרא כתב כן דאם איכא רק חדא לטיבותא כגון דודאי ראתה אפי' ראי' מועטת הוא צריכה הפ"ט, ועיין צ"צ פס"ד כתב לב' הטעמים בדרך ס"ס ע"ש. [אך ממה שכתבו הרמב"ן והר"ן רק הטעם דראי' מועטת משמע דאפי' ודאי ראתה א"צ הפ"ט אך כ"ז רק בחימוד וכנ"ל אמנם להלכה נראה להחמיר דבודאי ראתה מעכב הפ"ט וכנ"ל.]

אם מהני מוך דחוק בשעת תביעה

ג] מבואר בשו"ע דאפי' בדקה עצמה בשעת תביעה ומצאה טהורה צריכה ז"נ דחיישינן שמא מחמת חימוד ראתה טיפת דם כחדל ולא הרגישה בו, ובתשובת מיימוני נחלקו הראב"ה וריב"ן אם חששו חז"ל דמחמת חימוד ראתה ונאבד הדם בפרוזדור, או דלא חיישינן שנאבד הדם אלא חיישינן שמא ראתה ולא אדעתה שלא שמה לב לזה ויצא דם ולא הרגישה בו, והנפק"מ אם אומרת ברי לי שלא יצא דם וגם בדקה עצמה בשעת התביעה לראות אם יצא דם דאם לא חיישינן שנאבדה טהורה כיון שברי לי דליכא דם אבל אם החשש הוא שנאבד מחמת קטנותה לא מהני בדיקה בשעת תביעה שהרי יצא טיפת דם לפרוזדור, והקשה ראב"ה על סברת ריב"ן דכי היכי דכל ז' נקיים נאמנת בבדיקתה כיון שבודקת בחורין ובסדקין ולא אמרי' שנאבד הרי נמי הכא ע"ש וצ"ל דלא דמי לז' נקיים דמהיכי תיתי נחשוש שיצא טיפה ונאבד כיון דליכא דם לפנינו משא"כ בדם חימוד שכל ראייתה אינו אלא מועט ואיכא רעותא לפנינו שחמדה חיישינן שנאבד וכדמוכח בגמרא דלא מהני בדיקה כמש"כ הראשונים ועיין באר הגולה וביאור הגר"א (סק"א), ובאמת קשה על הראב"ה בזה דהו"ל להגמרא לתרץ על מאן הו"ל ליומא שעשו בדיקה מיד ועיין בכ"פ מה שרצה לתרץ בדוחק וצ"ע, וע"ע בלח"ש (סק"א).

מצאה כלום דטמאה כמש"כ השו"ע (ריש סי' ק"צ) אפי' לדעת הנוב"י (תניינא חיור"ד סי' ק"ח) דהוי ספק תורה ולא ודאי דאורייתא מ"מ י"ל דבעי' הפ"ט ובדיקות נקיים דהתם הוי חשש איסור תורה אבל בחימוד דהוא חשש דרבנן א"צ הפ"ט וה"ה ד"ל כן לענין וסתות דהוא דרבנן, דלדעת הב"ח הנ"ל דמטמא בעבר וסתה א"צ הפ"ט.

אבל נראה שאין הדבר כן דרך לענין דם חימוד דאיכא תרתי לטיבותא דראייתה תמיד אינה אלא מועטת והוא רק חשש ראי' הקילו אבל דם וסת שהוא עצם ראי' מרובה אע"פ דעכשיו אם איתא דראתה לא הי' אלא ראי' מועטת לא הקילו בזה, ואע"ג דהראב"ד בבעלי הנפש (שער הספירה) כתב ב' טעמים דבתביעת נשואין לא בעינן הפסק טהרה חדא מפני שאינה ראי' ודאי אלא ספק אי נמי קים להו לרבנן דדם חימוד דבר מועט הוא וכמי שהפסיקה בטהרה דמיא אבל ראי' וסת מרובה היא וכו' ע"ש, נראה דבדרך ס"ס כתב כן ספק אם ראתה ואפי' את"ל ראתה דם חימוד מועט הוא ולא סמך עצמו אטעמא דספק ראי' בלבד שלא להצריך הפ"ט, וראי' לזה מדברי הר"ן שהזכיר רק הטעם דראי' מועטת הוא, וזה נראה כונת הרשב"א בתוה"ב שכתב ודי לך אם אתה חושש שמא ראתה ופסק הדם מיד דלכאוי' קשה אם חיישינן שמא ראתה למה נאמר דפסק מיד הרי דם דרכו לימשך זמן מה אלא משום דראיית דם חימוד מועטת הוא ולכן אפי' את"ל דראתה אמרי' דפסק מיד, ודברי הב"ח (ס"ב) תמוהין קצת בפירושו ע"ש ונראה דיש להגיה בדבריו במקום א"כ צ"ל אי נמי ונתחלף נ' בכ' והוא כדברי הראב"ד ע"ש, אך כל זה בדם חימוד שכל הראי' מועטת הוא משא"כ בוסתות וה"ה בכל דם הבא מגופה שאין הדרך להיות מועטת צריכה הפ"ט ובדיקה אע"פ שיש רק ספק שמא ראתה ואת"ל ראתה לא ראתה רק דבר מועט, [ועי' בשו"ת אגרות משה (ח"ג סי' נ"ה) שהאריך בזה ונוטה להקל דלכו"ע אפילו בוודאי ראתה א"צ הפ"ט, ועפ"י ז' הוסיף לדמות גם ראיית דם על עד הבדוק תוך ימי הספירה שאפשר שא"צ הפ"ט ע"ש, והנלענ"ד כתבתי, שאדרבה העיקר הוא משום דהוי ספק ראייה, וכש"כ שאין לדמות ראיית עד הבדוק לחימוד שהוא לעולם ראייה כל שהוא, ולא הוחזק מעיינה פתוח אח"כ, משא"כ שאר דמים שיצא כל שהוא הוחזק מעיינה פתוח, ואפילו אשה שמצאה על עד הבדוק מראה מסופק חייבת לעשות הפ"ט, וכן הסכמת כל הפוסקים, ותמיהני מאוד על הגאון שר התורה ז"ל דאטו לדבריו כשראתה דם חימוד יותר מכגריס צריכה הפ"ט, הא וודאי שלא, דהא ראייה מועטת היא, והרי בכתמים כהאי גוונא צריכה הפ"ט כמבואר ריש סי' ק"צ, וא"כ ע"כ דהוא דין מיוחד רק בדם חימוד, ועוד

אחר שהי' קירוב שוב א"צ בדיקה עד הבעילה

[הט"ז סק"א מחדש דיש חילוק בין זמן מרובה למועט [ומש"כ במטה לכאו' לאו דוקא דתמר היתה בפתח עינים על אם הדרך ומבואר ברא"ם דקידשה אח"כ בפני עדים בכסף או בשטר עי' פרדס רימונים ומש"כ בפרי דעה דאיך קידשה בלא עדים עיין בפרשת דרכים (דרוש י"ז) דקידשה בפני הגרים שגיירו האבות ע"ש] ובכו"פ ודגו"מ הוכיחו כן מתו' וכן בצל"ח ברכות (דף כב) הביאו הפ"ת (קס"ג) הוכיח כן מרש"י שם שלא כתב שהי' משום איסור חימוד ע"ש, וגדר זמן מועט לא נתבאר, ולכאו' לפ"ז אם נתחלף החתן והיינו שהחתן הראשון לא רצה להכניס "ביום הנשואין" והכלה נתרצית לאחר "וכנסה תיכף" לא תצטרך ז"נ דהוי זמן מועט, והט"ז הביא (בסק"ו) בשם הלבוש דצריכה ז"נ כי נתעורר חימוד חדש, וא"כ ע"כ צ"ל דאינו בגדר זמן מועט אע"פ שהוא באותו יום עצמו [ובחו"ד הוסיף דאפי' באותו מעמד עי' חי' ר'] וא"כ קשה למה כתב שם הט"ז וזה דבר פשוט לא ניתן להכתב מרוב פשיטותו הא שפיר קמ"ל בזה דתוך אותו יום עצמו נמי חשיב זמן מרובה ודבר חידוש זה ניתן להכתב דהו"א דחשיב זמן מועט דומיא לתמר שהיה בתוך אותו יום קמ"ל דבעי' סמוך ממש, וצ"ל דזה פשוט דמעשה נשואין וסעודת נשואין הוי הפסק גדול משא"כ בתמר היה תיכף ומיד ודו"ק.

ומה שהקשה הט"ז מרות שנכנסה למטתו של בועז והוכיח מזה דהיו עמהם במטה הוי ליה כיש לו פת בסלו וליכא חשש חימוד וצ"ב דהרי הקידושין הי' למחר לאחר שהגואל הראשון לא רצה להקים שם וא"כ איך נשארה במטתו כל אותה הלילה והרי עד למחר הוא זמן מרובה כדלעיל וא"כ איכא חימוד כל אותה הלילה, ואפשר דלאחר שכבר היה קירוב שוב ליכא כ"כ חימוד ואין חשש שתראה ולפ"ז אחר נשואין שכתב רמ"א (ס"ב) לבדוק עד הבעילת מצוה [לדעת כמה פוסקים לחו"ש פר"ר וערוה"ש דלא כחו"ד ע"ש] מ"מ יש ללמוד דאם הי' כבר קירוב במטה שוב א"צ בדיקה דלא כמש"כ בבדי השולחן (שעה"צ סק"ח), ויותר מזה כתב הגרש"ק דאפי' אם הי' יחוד הראוי' לביאה שוב לא אלים חימוד דידה, אלא דיש לומר דשאני הכא דכיון דבועז תלוהו בגואל שוב ליכא פיוס דלא ברור שישאנה והראי' מהט"ז הוא מרות איך נכנסה למטתו ולא חששה שמא יסכים ויהי' דם חימוד, ואח"כ למחר שהי' בועז הגואל אפשר דהמתנה ז"נ וכ"כ בהפלאה כתובות (דף ז:) ומה שאמרו חז"ל שמת למחרתו היינו למחרת הבעילה והבעילה הי' אחר המתנת ז' נקיים, אלא דא"כ הו"ל להט"ז לפרש דנכנסה למטתו

ומשמע דאפי' בדיקה תוך שיעור וסת של החימוד לא מהני וצ"ב מ"ש מהרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדיקה מיד תוך שיעור וסת ולא מצאה כלום דדעת הכו"פ וכמה פוסקים דטהורה אע"פ דהרגשה סברא דאורייתא לא חיישינן שנאבד הטיפת דם אם בדיקה תיכף ומיד והכא דהוי רק חשש דרבנן לא מהני בדיקה תיכף ומיד זולת לדעת ראבי"ה, וסבור הייתי לומר דשאני הרגשה דידוע רגע ההרגשה ושייך לבדוק מיד אבל בחימוד הוא דבר התלוי בלב ואין לזה גבול ידוע מתי פעלה רגע החימוד שהוא דבר המתמשך ולא שייך לבדוק דדלמא בתר הכי או מקמי הכי הי' החימוד וחימום הלב שגרום להראי', אלא דא"כ למה כתבו הראשונים דהחשש הוא משום דנאבד נימא דלא שייך לאמוד שעת התביעה אע"כ משמע דשייך לבדוק תיכף ומיד לתביעה ורק משום שחיישינן שנאבדה לא מהני הבדיקה וא"כ מ"ש מהרגשה דהוא דאורייתא ומהני, ואפשר דכל זה אכניס דכיון דלא שייך לאמוד רגע החימוד לכן אפי' בדיקה בשעת התביעה יש לחוש שכבר יצא טיפת דם ונאבד שכבר הי' החימוד לפני זה ודו"ק.

ועוד י"ל דלא דמי להרגשה דודאי בסתמא כשבדיקה תיכף ומיד תוך שיעור שהדם שוהה לבוא לא אמרי' שנאבד וכש"כ דלא אמרי' שלא יצא מחמת קטנותה והטעם כיון דאין דרך אשה כן להוציא טיפה קטנה דם ושלא תמצאנו וגם י"ל דיצא מראה טהור ונאבד לכן כל שבדיקה תיכף לא נאסרה, אבל בדם חימוד דקים להו לרבנן שכל דם חימוד הוא ראי' מועטת וקים להו דהחימוד מביא דם ולכן יש לחוש על טיפת דם שנאבדה.

ולפ"ז לכאו' גם מוך דחוק לא מהני וכ"מ בפרישה (סק"א) שכתב דכיון דמצוי הוא דע"י חימוד היא רואה אמרינן שמחמת קטנותה לא יצאה ומשום הכי לא נראה בבדיקתה וכיון דיש רעותא לפנינו דע"י חימוד ודאי ראתה אמרי' כן [וכבר ביארנו דהיינו דוקא בחימוד דראיתה תמיד הוא ראי' מועטת משא"כ בהרגשה וכן בעונת הוסת אפי' למ"ד וסתות דאורייתא מהני בדיקה תוך שיעור וסת], אבל החו"ד (סק"א) כתב דמוך דחוק מהני וכ"כ בצ"צ (פס"ד ס"ב) וצ"ל דס"ל דלא חיישינן דלמא נאבד בפרוזדור כשמוך דחוק בפנים משא"כ בבדיקה תוך שיעור וסת חוששין דנאבד בפרוזדור תוך שיעור זה ודו"ק, וממה שהוכיח הגר"א דבדיקה בשעת תביעה לא מהני ה"ה דמוך דחוק לא מהני מטעם זה וצ"ע לדינא.

ע"ד שאם יתפייס יפרוש מיד ואיך הוכיח הט"ז דין זה, וגם מתחילת דברי הט"ז משמע דהי' פיוס גמור ולכן נראה דהעיקר כמש"כ דכיון שכבר הי' עמה במטה שוב ליכא חימוד, ובפרט דחזי לאצטרופי דעת התפארת למשה וחו"ד דאחר נשואין ליכא חימוד, אבל ליחוד הראוי לביאה נראה דאין להקל כמו שיתבאר לקמן, וע"ע במדרש דלרות לא הי' רחם כלל וא"כ לא הי' לה דם חימוד כלל אך מסתמא בועז לא ידע מזה דהא להקים לאחיו שם עשה כן, ואפשר דסמך על הנס, וע"ע בדרשות חת"ס על רות דתי' דבועז הי' בקי במראות והריח על הדם שהוא דם חימוד ולדעת הר"ן נדה (דף כ:): הרי דם חימוד עצמו טהור ורק חיישינן שנתעורר גם דם נדות וכיון שהי' בקי בריח הי' מבחין בזה ע"ש.

ביאור שיטת רשב"ם בדין דם חימוד

ה' נבאר בס"ד שיטת רשב"ם בדם חימוד שהרמ"א פסק להלכה כותיה, שיטת רשב"ם הובא בשו"ת מהר"ם (דפוס לבוב סי' קט"ו) ובמרדכי שבועות (סי' תשמ"ו) ובאור זרוע (סי' שמ"א) והגהות מיימוניות (פ"א אות ה') וכן פסק בשו"ת מהרי"ק הביאו ב"י, וכ"כ התוס' יומא (דף יח:), ועיקר לשון רשב"ם הובא במרדכי ובאור זרוע, ודעתו שדרך אשה לחמוד קודם חופה ימים או עשור וחיישינן כל הזמן עד החופה שמא תראה דם מחמת תאות חימוד [וכעין מש"כ הרא"ש ז"ל דיותר שהיא קרובה לזמן החופה יותר לבה הומה ומשתאה] עוד ס"ל לרשב"ם דלא אמרי' ודאי ראתה דם מחמת חימוד דאם אמרי' דודאי רואה לא מהני לכלה שתטבול קודם החופה דכיון דחיישינן קודם החופה לחימוד ואמרי' דראתה איך יכולה לטבול הרי צריכה ז' נקיים וא"א לה לעשות נקיים שהרי חומדת כל העת אלא ע"כ לא חיישי' שראתה אלא החשש הוא שמא תראה ואם בודקת עצמה כל יום לא חיישינן וטהורה היא [ובזה מחולק עם הרא"ש דלהרא"ש אמרי' שודאי ראתה מחמת חימוד ולכן לא מהני בדיקה בשעת תביעה וכבר תמהו הפוסקים על הרא"ש דא"כ איך אפשר לספור ז' נקיים דהא כל שקרובה לחופה יותר לבה הומה ומשתאה (עי' חת"ס סי' קפ"ד ולחור"ש סק"ו) אבל הרשב"ם ס"ל דאין כאן ודאי ראי' אלא חששא בעלמא שמא תראה ומהני בדיקה לברר זאת] ולפ"ז אם בדקה כל ימי החימוד ולא ראתה אינה חייבת לטבול, ומ"מ נהגו לטבול קודם החופה שמא ראתה לפני שנה או שנתיים או כשהיא בת יום אחד, והשתא נפרש לשון המרדכי [ולשון מוקשה הוא ובאור זרוע הביא לשון רשב"ם מתוקן ע"ש] ואם טבלה וכו' לא מהני כלל כי מה אנו חוששינן אם ראתה קודם חופה אם לאו, [פ"י] מה מהני מה שטבלה שבוע לפני החתונה הרי

חומדת כל העת עד החופה ויש לחשוש שמא תראה בימים שלפני החופה] ולא מהניא טבילה דקודם לבעילת מצוה [פ"י] ואין לומר שתטבול עוד פעם קודם החופה דמה מהני הטבילה אם לא שמרה נקיים ימים שלפני החופה להיות בטוח שלא ראתה בהן] כי צריכה לספור ז"נ והלכך לובשת לבנים כל ז' ימים קודם חופה ופורשת סדינים לבנים על מטתה ובודקת פעם אחת או פעמים ביום ואם לא ראתה בהם דם טובלת בלילה קודם בעילת מצוה [אע"פ שלא ראתה דם חימוד כל אותן הימים מ"מ צריכה לטבול] כי שמא ראתה דם שנה או שנתיים קודם נשואיה ולא טבלה ועכשיו מטהרת בטבילה זו וכו' עכ"ל ומשמע לפ"ז דאם ספרה וטבלה שבוע לפני החופה והמשיכה לספור ולבדוק עצמה עד החופה ולא ראתה א"צ טבילה שנית כי ממנ"פ ממה שראתה כבר לפני שנה או שנתיים ספרה וטבלה ואם משום החימוד הרי בדקה ולא ראתה ודעת רשב"ם דמהני, ולפ"ז כתב המרדכי והאידינא שהנשים טובלות ביום ד' וכו', ולא דחה המנהג כיון דלרשב"ם ג"כ מהני כל שהמשיכה לבדוק עד החופה, ובאמת בדיעבד אם לא בדקה כיון שלא עברה ז' ימים בלא בדיקה מהני גם לרשב"ם כמש"כ באו"ז דבדיקה כל יום היינו לכתחלה לרשב"ם אבל בדיעבד אינו מעכב וכ"כ ב"י ורמ"א (ס"ב) והלבוש כתב דבר מחודש דמליל ד' עד מוצאי שבת כיון שבימים שבינתיים מתעסקין עמה בחתונתה לא חיישינן לתאות חימוד באלו הימים משמע מדבריו דא"צ בדיקה אפי' לכתחלה אך הפוסקים דחו לדבריו והצריכו בדיקה בד' ימים אלו לכתחלה כמש"כ סד"ט (סק"ח) בשם הב"ח וכ"כ בחכ"א ומחה"ש ע"ש.

וְלֹא־לְכֹהֵן נקטי' להא דרשב"ם דהחימוד נמשכת עד החופה וחיישינן לכל יום שמא תראה בהם דם ולכן צריכה לבישת לבנים ובדיקה עד החופה אבל מה דס"ל לרשב"ם דאם בדקה ולא ראתה דם טהורה בזה נקטי' ככל שאר הראשונים דחיישי' שראתה בעת תחילת התביעה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה טמאה כמש"כ השו"ע ס"א, ומרן הב"י לא הביא במפה שיטת רשב"ם ולכאו' משמע דנקט כהרשב"א דמהני ספירת ז"נ מתחילת התביעה וא"צ ז"נ דוקא סמוך לחופתה כמו שהעתיק בשו"ע ס"ב אלא דממה שהעתיק דברי המרדכי בסעיף ג' מוכח דחושש לרשב"ם וכמו שיתבאר בסמוך.

ביאור פלוגתת הפוסקים בדין דחיית הנשואין

וְהִנֵּה ממה שנתבאר עד עכשיו יתכן דבדחו הנשואין יום או ימים א"צ לחזור ולישב ז"נ ואפי' לא בדקה

בדיעבד בדיקה אחת תוך ז' מהני הני מילי היכא דיהבה אדעתה כל ז' אלא שלא בדקה אך היכא דלא יהבה אדעתה לא מהני אלא דאם תחי' היום וסוף היום יהבה אדעתה ובתוך הזמן הזה לא יהבה אדעתה מציל הבדיקה שבאותו היום לברר שלא היה דם חימוד במשך היום כמש"כ בשו"ת הב"ח] ולדעת המשאת בנימין צריכה ז"נ מחדש כיון דנתעורר חימוד חדש.

ומ"מ נראה דמודה המשאת בנימין היכא דנדחו הנשואין בבירור וחזרו ונתפשו לאחר י' ימים ובדיקה בינתיים אלא שהי' בין בדיקה לבדיקה יותר מז' ימים דצריכה לחזור ולישב ז"נ אע"פ דראינו שלא נתייאשה שהרי בדקה בימים שבינתיים מ"מ כיון שעברה ז' ימים בלא בדיקה יש לנו לחוש שמא ראתה דם חימוד שהרי כיון שלא נתייאשה הרי חומדת כל הזמן עד החופה וכיון דלא בדקה תוך ז' ימים יש לחוש שמא ראתה דם חימוד וכ"כ במשאת בנימין לפרש דעת המתירין שבמהרי"ק שסוברין דדחיית נשואין אינה עושה חימוד חדש וגם לא אמרי' שאינה נזהרת יפה בבדיקה ולכן כל שלא עברו ז' ימים מיום שבדקה עד יום חופתה אינה צריכה לחזור ולישב ז"נ, ומהר"ם מיירי שעבר יותר מז' ימים שלא בדקה ולכן הצריכה ז"נ מחדש שמא ראתה דם חימוד אע"פ שלא הסיחה דעתה מהחופה ויהבה אדעתה כל הזמן מ"מ מעכבת הבדיקה דלא כדעת הרשב"א דס"ל דלא בעי בדיקה ע"ש. [והנה עצם דברי המשאת בנימין דדחיית הנשואין גורם לחימוד חדש קשה להולמן בדברי מהר"ם איך למד כן מהרשב"ם יעו"ש גם מש"כ המ"ב לדחות דברי מהרי"ק מעובדא דרבינא צ"ע טובא דהא הרשב"ם הי' לו גירסא אחרת בגמרא וצע"ג.]

והנה השו"ע ס"ג סתם דדחיית הנשואין צריך ז"נ מחדש ולא ביאר דעתו אם מיירי ע"י בדיקה ג"כ או דוקא בלא בדיקה ובפשטות הכונה למהרי"ק כמו שהביא דבריו בב"י דאפי' ע"י בדיקה כמו שביאר רמ"א וזה יתכן רק לדעת רשב"ם דס"ל דהחימוד נמשכת עד החופה ויש לחוש לשמא ראתה כל הזמן ש"מ דהמחבר לא ס"ל לגמרי כהרשב"א דהחימוד הוא רק בעת התביעה ולכן גם לשיטת השו"ע יש להסמיך הז' נקיים סמוך לחופה [אבל להמשאת בנימין דמיירי בלא בדיקה אתי שפיר גם להרשב"א כיון דאיכא חימוד חדש].

וגדר דחיית הנשואין בבירור הוא שהסכימו ביניהם שיקבעו זמן חדש לאחר שיתפשו וישלימו אבל כל שהחתונה עומדת להיות מיד אחר הפשר ועוסקין בפשר ואפי' רק צד אחד עוסק ורודף אחר פשרה לא

בימים שבינתיים דהא הרשב"ם מודה דאינו מעכב הבדיקה בכל יום וכיון שבודקת אח"כ כשנתפשו עולה הבדיקה למפרע אך מהר"ם מרוטנברג דקדק מלשון אחר שברשב"ם דמוכח דלא מהני ושצריכה לחזור ולישב ז"נ, והוא ממה שפי' עובדא דרבינא [הובא גם באו"ז], דהצריכה רב חביבא לספור שוב ז"נ משום ששכחה יום אחד שהיא באמצע ספירת הנקיים והסיחה דעתה, ודקדקו כן ממש"כ רשב"ם ובתולה זו שתנשא לבנך שכחה ולא שמרה ז"נ קודם יום זה ושמא אתמול ראתה, דאין לפרש כפשוטו ששכחה בכלל לספור חדא דלא מסתבר דהא כל כלה סופרת וטובלת ועוד למה כתב שמא אתמול ראתה אפי' לא ראתה אתמול צריכה ז"נ כיון דכל כלה טובלת שמא לפני שנה או שנתיים ראתה וכנ"ל אע"כ דספרה ז"נ אלא דאתמול הסיחה דעתה ולא שמרה הנקיים קודם יום זה דהיינו שאתמול שכחה שהיא באמצע ימי הנקיים ויש לחוש שמא אתמול ראתה מחמת חימוד ולכן צריכה לחזור ולישב ז"נ ולכן גם בדחו הנשואין הרי מסיח דעתה מנקיים ויש לחוש שמא ראתה לסברת רשב"ם דהחימוד נמשכת עד החופה.

וכתבו הפוסקים דהיינו בנדחו הנשואין בבירור אבל כל זמן שעוסקין בפשרה ליכא למימר שמסיחה דעתה, וגם היכא שנדחו הנשואין לגמרי עד שיתפשו וישלימו נחלקו הפוסקים אם בדקה בימים שבינתיים אם מהני דעת מהרי"ק וכ"פ רמ"א וב"ח דאפי' בדקה אמרי' דכיון דדחו ללא זמן מוגבל אינה נותנת דעתה לבדוק יפה וצריכה לחזור ולישב ז"נ אבל המשאת בנימין ס"ל דכל שבדקה בינתיים מהני, אמנם יש מחלוקת יסודי בין מהרי"ק ומשאת בנימין דמהרי"ק ס"ל דבין בדקה ובין לא בדקה הא דצריכה לחזור ולספור אינו מפני חשש חימוד חדש דלעולם כל זמן שלא נתפרדה החבילה נמשכת החימוד ואין כאן תביעה חדשה לאחר שנתפשו אלא דהחשש הוא שלא יהבה אדעתה שלא לראות דם חימוד דלרשב"ם נמשכת החימוד עד החופה וצריכה למיהב אדעתה כל הזמן שאינה רואה, וימים אלו שנדחו נשואין לא רמיא אדעתה שיהא נקיים לגמרי ומסיחה דעתה ואפי' ע"י בדיקה יש לחשוש שאינה נזהרת יפה בבדיקה, אבל המשאת בנימין ס"ל דכל שנדחו הנשואין בבירור מתייאשת מזה וחושבת שמא לא יתפשו לעולם ולאחר שחזרו ונתפשו איכא חימוד חדש והוי כתבעה לינשא אלא שאם בודקת בינתיים הוכיחה עצמה שלא התייאשה וליכא חימוד חדש ונפק"מ אם באותו יום חזרו ונתפשו דלדעת מהרי"ק וב"ח מהני הבדיקה באותו יום דנזהרת יפה [אבל בדיקה ביום אחר לא מהני אע"פ

מפני שאינה נזהרת יפה בבדיקה והאחרונים נקטו דבכה"ג איכא ג"כ חימוד חדש ולכן אפי' אם הכל הי' באותו יום צריכה ז"נ מחדש אבל אם הי' באותו מעמד א"צ ז' נקיים מחדש והסד"ט ס"ל להלכה להקל כשו"ת הב"ח דבאותו יום מהני וכ"ד מהריט"ץ (סי' ס"ז) וכ"ה בפ"ת (סק"ו).

ג) לא קבעו זמן אחר אלא עוסקין בפשרה כל הזמן ואפי' אם רק צד אחד עוסק בפשרה ומיד לאחר שיתפשו יעשו החתונה א"צ ז' נקיים מחדש ואפי' לא בדקה.

טעם שאין להרחיק הטבילה מן הבעילה

ו] ברמ"א ס"ב ויש לסמוך הטבילה סמוך לבעילת מצוה בכל מה דאפשר והמנהג וכו' אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה, וצ"ב דכבר נתבאר דדברי הרמ"א יסודותן מדברי רשב"ם ורא"ש שהחימוד נמשכת עד החופה ולכן צריך לעשות בדיקות כל יום עד הבעילה אפי' טבלה לפני זה ומש"כ רשב"ם לעשות הנקיים סמוך לחופה הוא מפני היות דאיכא למיחש כל הזמן שמא תראה למה לה לטבול על ספק אבל באמת אם ספרה ז"נ מהתביעה וטבלה והמשיכה עם הבדיקות ולא ראתה מהני וא"כ מש"כ רמ"א ויש לסמוך לכאור' הכונה משום עצה טובה דלמה לטבול כל זמן שעדיין יש לספוקי שמא תראה ותצטרך לספור ולטבול שנית אלא דהמנהג הי' לטבול כליל ד' ולכן נשאר המנהג אע"פ דעתה הבעילה במוצ"ש, אלא דמש"כ רמ"א אח"כ אבל אין להרחיק יותר מזה צ"ב מה איכפת ליה אי משום עצה טובה הרי הזכיר מתחלה דיש לסמוך ומה מוסיף הכא אע"כ דהוא דין הנהגה שאין להרחיק וצריך ביאור למה הרי בודקת אח"כ כל יום, ונראה דהרמ"א חשש לכתחלה שמא תשכח מלבדוק כל יום אלא דלא רצה לשנות מהמנהג שנהגו לטבול כליל ד' אבל יותר מזה אין להרחיק שמא תשכח מלבדוק כל יום, וכתב בצמח צדק (פס"ד ס"ו) ובמדינתנו אין מדקדקין באיזה יום לעשות החופה אלא עושים בכל יום שנזדמן ולפ"ז היה מהראוי שלא להרחיק הטבילה מבעילת מצוה כל עיקר אפי' הפסק יום אחד ביניהם שהרי נתבטל המנהג שבעבורו הרחיקו ד' ימים ומ"מ מאחר שכבר נהגו בהרחקת ד' ימים המקיל בזה לא הפסיד עכ"ד.

ומה שכתב רמ"א ליל רביעי כתבו האחרונים הסד"ט ומחה"ש וחכ"א ופרדס רמונים וצמח צדק דהכונה אור ליום רביעי והבעילה הי' מוצ"ש ומרחיקין ד' לילות ועם ליל הבעילה הוי' ה' לילות ולפ"ז כשהחתונה ביום א' יכולה לטבול ביום ד' בערב אור ליום חמישי, ואם

נקרא דחיית הנשואין בבירור וליכא חימוד חדש ומהני הבדיקה דמסקה אדעתה יפה, וליכא פלוגתא בין הט"ז והב"ח בזה עי' פרי דעה.

ומדברי גדולי הפוסקים משמע מהלך שלישי דס"ל כהמשאת בנימין בהא דדחיית נשואין בבירור גורם אח"כ כשיתפשו לחימוד חדש כיון שנתיאשה לעת עתה מהנשואין עד לאחר ההתפשו נסתלק החימוד הראשון שהי' לה, אלא דמה שכתב המשאת בנימין דע"י בדיקה חזינן דלא נתייאשה בזה ס"ל דבדיקה לא מהני דאע"פ שממה שבודקת הרי חזינן דחושבת שיתפשו ויוכלו לעשות הנשואין בקרוב מ"מ כל שנדחתה הנשואין מסתלקת חמדת החופה שהי' לה עד עכשיו וכשמתחדשת קביעות זמן חופה מתחדשת חימוד חדש וצריכה לחזור ולישב ז"נ, כ"ה משמעות בט"ז (סק"ו) ואע"פ שמתחלה הזכיר הסברא של הבדיקה שאינה נזהרת יפה וכמש"כ הב"ח י"ל דחשש לשני הסברות וכ"ה בתוה"ש (אות ה') וכן ביארו האחרונים בדברי הט"ז הסד"ט (סק"י) והפרי דעה והפרדס רמונים וכן מוכח מדברי הגר"א ע"ש וכ"כ החו"ד (סק"ו) ולפ"ז יש לחוש ולהחמיר אפי' אם הדחי' וההתפשו הי' באותו יום אפילו בדקה שחרית וערבית ומצאה טהורה צריכה לחזור ולספור ז"נ כיון דאיכא חימוד חדש אם לא שהכל הי' במעמד אחד ועוסקין באותו ענין. ואפשר דאם הי' מוך דחוק בפנים כל זמן הספק דא"צ ז' נקיים מחדש אף דיש מחמירין דלא מהני מוך דחוק בשעת תביעה כמו שנתבאר לעיל (אות ג') מ"מ הכא יש לצרף גם שיטת מהרי"ק דס"ל דכל שלא נתפרדה החבילה אע"פ שנדחו הנשואין בבירור ליכא חימוד חדש אלא דבדיקה לא מהני כיון דלא יהבה אדעתה שאינה נזהרת יפה בבדיקה וי"ל דבמוך דחוק לא שייך זאת, וגם יש לצרף דעת המשאת בנימין דס"ל דבדיקה מהני דזה ראי' שלא נתייאשה ואין כאן חימוד חדש, והחו"ד וצ"צ ס"ל דמוך דחוק מהני בשעת תביעה ולכן בכה"ג לכו"ע יש להקל.

העולה להלכה דיש ג' מדרגות חלוקות זו מזו:

א) נתפרדה החבילה מתוך קטטה והסכימו שלא לינשא זו את זו כלל אפי' אח"כ הסכימו לינשא הוי חימוד חדש ואפי' הכל הי' במעמד אחד משמע בחו"ד (סק"ה) דצריכה ז' נקיים מחדש.

ב) הסכימו ביניהם לעשות זמן חדש לחתונה לאחר שיתוועדו ויתפשו זה נקרא דחיית הנשואין בבירור מזמן זה לזמן אחר חדש שיסכימו אח"כ, מזה מיירי השו"ע ופסק דאפי' בדיקה לא מהני ובפשטות הטעם

בחור"ד (סק"א) מה שביאר בדברי רמ"א ובחידושי על החור"ד כתבתי לבאר כונתו ע"ש והסכמת הפוסקים לחשוש לחימוד בעילה אפי' אחר הנשואין כפשטות לשון רמ"א.

ולענין לבישת לבנים ומספר הבדיקות אחר הטבילה לפני הבעילה לא נתבאר להדיא ברמ"א אבל פשוט כיון דיסודתו בהררי קודש מדברי רשב"ם שהסכימו הפוסקים לשיטתו והרי לדעתו בעינין סמוך לחופה לבישת לבנים וא"כ אף שטבלה קודם צריכה ללבוש לבנים ולעשות בדיקה כל יום עד בעילת מצוה, ולענין מספר הבדיקות ג"כ מבואר בפוסקים דלכתחלה צריכה לבדוק בבוקר ובערב כמש"כ בשו"ת מהר"ם ובלקט יושר ובתוס' יומא (יח:) כפי מה שביארו בהגה"מ (פי"א אות ה') ובשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ב) בהשאלה וכ"כ בספרו בסדר מצות הנשים שחיבר לנשים ההנהגות והלכות נדה (באות סג) וכן מבואר בב"ח בשם הגהות מיימוניות וכ"כ בצמח צדק (פסקי דינים ס"ה) דאחר שספרה וטבלה אם עדיין לא הגיע זמן הנשואין צריכה לבדוק עצמה בכל יום ויום שחרית וערבית כמו קודם הטבילה וכן עיקר.

ומי"ב רמ"א אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה רק פעם אחת תוך שבעה נחלקו הפוסקים בפירושו אם כונתו שבדקה פעם אחת בתוך ז' נקיים ראשונים דשוב לא מעכב בדיעבד דסמכי' בדיעבד על הרשב"א אם עשתה עכ"פ בדיקה א' בז' נקיים אחר החימוד, ואפשר דאפילו להרשב"ם מהני כמו שהסתפק בשו"ת משאת בנימין סי' מ"ב דאפשר דכו"ע מודו היכא דישבה שבעה נקיים אחר התביעה ובדקה עצמה כדינה שוב לא מחמירין אפילו אם עברה עליה שבעה ימים בלא בדיקה כל זמן שלא הרגישה בדם, או דרק אם בדקה בדיקה אחת עכ"פ בתוך שבעה ימים מהני אבל כל שעברו ז' ימים בלא בדיקה מעכב אפי' בדיעבד, ומדברי הכו"פ וחור"ד ומחה"ש מוכח דבדיעבד קאי אז' נקיים הראשונים וכ"מ בדברי הט"ז (סק"א), אבל הש"ך והמשאת בנימין וסד"ט ולחור"ש וחכ"א וצ"צ מחמירין ועיין בביאורי לחור"ד סק"ד ע"ש. מיהו בדיעבד אם אחר הנשואין עברו ז' ימים בלא בדיקה נראה דיש לסמוך אמקילין דבדיעבד קאי על ז' נקיים ראשונים כיון שיש גם לצרף שיטת התפארת למשה וחור"ד דהחימוד הוא הנשואין [וגם יש לצרף שיטת הגרש"ק דיחוד הראוי לביאה מסלק החימוד], וא"כ להלכה אינו נוגע כמעט דין זה דהא סתם כלה נדה חייבת לבדוק ביום שביעי והרי אין מרחיקין הטבילה מן החופה יותר מד' ימים ואם נדחתה אחר החופה הבעילת

החתונה ביום חמישי יכולה לטבול ביום ראשון בערב, והפרי דעה פ' הכונה דליל רביעי הוא ליל שאחר יום ד' שהוא ג' ימים קודם החופה וכן מוכח בדרכי משה וע"ש בחי' הגהות וכ"ה לשון המרדכי ועיין בפרדס רמונים מה שביאר למה שינה רמ"א בזה, והעיקר כסברא הראשונה שהוא ד' לילות חוץ מליל הבעילה.

והנה התוה"ש (סק"ד) הביא מהרשב"א במשמרת הבית דכשמכינים סעודה לשבת שלפני הנשואין הוי חימוד וביאר דהיינו מיום רביעי לפני שבת, ולפ"ז צ"ל דליל רביעי שברמ"א אם הוא מוסכם עם הרשב"א הכונה לליל חמישי דהיינו ליל שאחר רביעי וכהפרי דעה ועי' סד"ט (סוף סק"ב) שמקיל יותר דהיינו מיום א', ולפי דבריו אם החתונה ביום א' צריכה לטבול ביום א' ולעשות הנשואין אחר צאת הכוכבים, אבל אין העולם נזהרין בזה, וי"ל דבאמת צ"ב דברי הרשב"א וכי ההכנות שוין אצל כל אחד דרק מיום א' מתחילין להכין ודאי דתלוי כל אחד לפי אורחיו ולפי משרתיו ותלוי בקיץ או בחורף אלא נראה דכונת הרשב"א דכפי הנהוג שהחופה בערב שבת יש להקל ולומר דהחימוד מתחיל מיום א' דהיינו י"ג ימים לפני החופה ולכן אם באמת החופה לפני ערב שבת לעולם חשבינן י"ג ימים לפני החופה שיש לסמוך שהתחיל החימוד והרשב"א לפי המנהג קאמר שמאז יש כבר חימוד, ואיך שיהי' להלכה מקילין בכל ענין לטבול עד ד' ימים לפני החופה וכנ"ל.

לבישת לבנים ובדיקות אחר הטבילה עד הבעילה

[ז] עוד שם ברמ"א ואם לא תבעל במוצ"ש יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה, ומרהיטת הלשון משמע דלפני מוצ"ש בד' לילות שלאחר החופה א"צ בדיקה וכן הבין הלבוש, אך כבר כתבו האחרונים הב"ח וסד"ט ומחה"ש וחכ"א וצ"צ ועוד דכונת רמ"א לאו דוקא וגם קודם הבעילה צריכה בדיקה אלא דצ"ב למה כתב רמ"א רק דין הבדיקה אחר מוצ"ש, ונראה דכבר ביאר הסד"ט ושאר פוסקים דמנהגם הי' דהחופה הי' בערב שבת ולא נבעלה בשבת אע"פ שמותר מעיקר הדין היו נוהגין להחמיר ולהמתין עד מוצ"ש, וכונת רמ"א דלא מבעיא אם הבעילה במוצ"ש דצריכה בדיקה דכיון דאכתי איננה ראויה לבעול איכא חימוד אלא אפי' ממוצאי שבת ואילך דהו"א כיון דאיכא כבר יחוד הראוי לביאה שוב ליכא חימוד וא"צ בדיקה וכמו דס"ל להגרש"ק קמ"ל דכיון דנדחה הבעילה עדיין נמשכת החימוד וצריכה בדיקה, ומ"מ כבר כתבתי לעיל דהיכא דהי' עמה במטה שוב ליכא חימוד וא"צ בדיקה, ועיין

ולא באה עליה ופירסה נדה אח"כ אינה צריכה שימור עוד והמחמיר תע"ב, ומהרש"ל ביש"ש (כתובות ס"ו) והט"ז החמירו מדינא והנקוה"כ חולק וס"ל דמדינא ליכא איסור וכדעת רמ"א, והפרי דעה ופרדס רמונים מיישבים דעת הט"ז והכריעו כמותו וע"ע בפרדס רמונים (ש"ך סק"י) שפסק להחמיר כדעת הט"ז וכן פסק בערוה"ש (סי"ז) ובטהר"י (סק"קיא) וכ"כ בפתחא זוטא מהדור"ת דרבו המחמירין כדעת הט"ז, והצ"צ הביא ב' הדיעות ולא הכריע, והפלתי ג"כ נקט עיקר כדעת הט"ז [והביא רא"י דלדברי הרמב"ם דחופה הוא כניסה לרשותו והוא יחוד הראוי לביאה א"כ הרי מה שאמרו פירסה אשתו נדה מיירי שכנסה לחופה כשהיתה טהורה והי' יחוד הראוי לביאה ופירסה אח"כ נדה ומ"מ אמרינן הוא ישן בין האנשים וכו' ש"מ דליתא לדינא של תרומת הדשן ולכן יפה כתב הש"ע דהמחמיר תע"ב עכ"ד ועיין בפרדס רמונים מש"כ ליישב ראייתו ע"ש ולענ"ד נראה דגם התרוה"ד הצריך עכ"פ שיהי' שיעור פיוס ג"כ וכן מוכח בשלטי גבורים כתובות (אות ד') וז"ל וכתב בספר התרומה "דאם נתייחד עמה במטה" והיה לו פנאי לבעול ולא בעל ואח"כ פירסה נדה דמותר אח"כ להתייחד עמה עכ"ל לכן אף דיחוד הי' ראוי לבעילה מ"מ מצד שיעור הפיוס לא הי' ראוי לבעילה ולכן צריך שמירה ולפ"ז אפשר דמודה הרמב"ם לדינו של התרוה"ד [והלהכה אף שאיסור יחוד בכה"ג הוא רק מדרבנן כמש"כ הב"ח ולכאו' בדרבנן הי' לנו להקל כדעת תרוה"ד ורדב"ז והפוסקים שהביאו הרמ"א דמשמע דנקטו כוותיה דהיינו החכ"א והלחוח"ש מ"מ כיון דגם התרוה"ד ורדב"ז כתבו דהמחמיר תע"ב וכן כתבו כל האחרונים לכן צריך להחמיר לחוש לדעת רוב הפוסקים דאסור מדינא.

ומצוי הרבה אצל חתנים שמנסים לבעול ולא מצליחים ואם פירסה נדה לפני שהצליח הי' מקום לומר דאפי' לדעת התרוה"ד אסור מדינא דהא לא חזינן דלא תקיף יצריה דהא ניסה ולא הצליח אלא די"ל סברא אחרת דאחר שכבר ניסה לבא עליה והי' עמה בקירוב בשר אע"פ שלא הצליח כבר נח יצריה ועוד דאם ניסה ולא הצליח מאיזה סיבה שהוא ש"מ דלא תקיף יצריה כ"כ ולפ"ז צ"ל ג"כ דבעל לאו דוקא אלא כל שנהג עמה כדרך הבעולים מותר להתייחד עמה ואפשר דבכה"ג לא רק מדינא שרי אלא גם אין בזה המחמיר תע"ב וכ"כ בשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' קמ"ו), וממו"ח שליט"א שמעתי שגם הרמ"א פריינד זצ"ל גאב"ד י"ם הי' מקיל בזה אם הי' נשיקת אבר עכ"פ, אבל מהרש"ל ביש"ש שם כתב וז"ל אבל היכא דלא בעיל אלא ישן בקירוב בשר או אפילו שימש דרך אברים עד שהוציא זרע ונתקרב בה וכו' או

מצוה יותר מז' ימים ולא בדקה יש לסמוך להקל וכנ"ל ורק היכא דנדחה החופה ויש ז' ימים מהטבילה עד החופה בזה אם לא בדקה תוך ז' יש להחמיר להצריך ז' נקיים מחדש.

טעם דאין צריך לשאול לכלה אם שמרה נקיים

ח ברמ"א וכל חתן ישאל לכלה וכו', וכתב הש"ך דסומכין על השושבינים, ונראה הכונה דכיון דרגילין ללכת עם הכלה לטבילה בפעם ראשונה יודעין השושבינים על טבילתה ורגילין להודיע, ולפ"ז אלמנה וגרושה שאין השושבינות יודעות מטבילתה צריך החתן לשאול לכלה אמנם במקומות שמוטל על המסדר קידושין לאשר טבילתה לפני החופה יש לסמוך עליו, ואפשר דבזמנינו דעושין אירוסין תחת החופה והחתן נותן הטבעת לתוך ידה א"כ מוטל על המסדר קידושין לברר אם היא טהורה כדי שיוכל החתן ליתן הטבעת כרגיל ולכן בכה"ג יש לסמוך על המסדר קידושין גם בחופת אלמנה וגרושה, אך במקומות שהמנהג כהבאר היטב (סי' ס"א סק"ח) דנותן על ידיה ממש צריך החתן לשאול לכלתו אלמנה או גרושה אם שמרה ז"נ.

אכן נראה טעם אחר בדבר דמבואר ברמ"א אה"ע (סי' ס"א) דטוב להודיע לחתן תחילה שהיא נדה, והטעם מבואר בב"י שם בשם הגהות אשר"י פרק אע"פ וכ"ה במרדכי (שם סי' קע"ח) לחשוש לדעת הרמב"ם דחופת נדה אינה קונה וס"ל לר"י דדוקא שלא ידע החתן אבל כשידע החתן ודאי קניא ולכן אומר ר"י שטוב להודיעו אם היא נדה וכן נכון לעשות עכ"ד וע"ש בפ"ת פלוגתת הפוסקים אם גם להרמב"ם דינא הכי, וזה כונת הש"ך דרגילין להודיע מפני דין זה שיהא החופה קונה לכל דבר ולפ"ז גם באלמנה וגרושה רגילין להודיע שזה מוטל על השושבינים להודיע לחתן כדי שידע לפני החופה שהיא נדה ואז החופה קונה לכו"ע ובאלמנה דחופה אינו קונה לפמש"כ הבית שמואל (סי' נ"ה סק"ד) מ"מ בעינן יחוד הראוי לביאה וצריכין להודיע אם היא נדה שיהא קנין אישות, ולכאו' מוטל זאת על המסדר קידושין לברר במקום עמי הארץ שאין השושבינות יודעין מזה שיש להודיע לחתן כדי שיהא קנין חופה לכו"ע לכתחלה ולכן כל חתן יש לו לסמוך על המסדר קידושין או שושביניו וא"צ לשאול לכלה בכל ענין.

יבואר אם לא הי' בעילה ופירסה נדה אם צריך שמירה

ט ברמ"א (ס"ד) יש אומרים אם היתה טהורה כשנישאה

מהז' נקיים ובדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך הז' נקיים [אם לא ראתה אבל אם ראתה דם חימוד כל שהוא מעכב בדיקת תחלה וסוף].

ב כלה בזמן הזה שאין טובלות לנדתן והיא טמאה נדה דינה לענין הפסק טהרה ושבעה נקיים ככל הנשים שנתבאר משפטן בסי' קצ"ו, אך בנוסף לזה חייבת כל כלה [אף הנזכר בס"א] להמשיך לבישת לבנים ולבדוק כל יום שחרית וערבית גם אחר הטבילה עד בעילת מצוה.

ג אם היו כבר במטה אחר הנשואין שוב אינה חייבת לבדוק אע"פ שלא נבעלה באותו לילה.

ד אין להרחיק הטבילה מהבעילה יותר מד' לילות חוץ מליל הבעילה ואם החתונה ביום א' טובלת ביום ד' בערב ואם החתונה ביום חמישי טובלת ביום א' בערב.

ה היכא שלא בעל בעילת מצוה אבל היתה ישנה עמו בקירוב בשר ופירסה נדה הסומך שלא להצריך שמירה אין מוחזין בידו והמחמיר תע"ב ואם היה העראה נהגו להקל לכתחלה.

ו בדין דחיית הנשואין נתבאר בפנים ג' אופנים להלכה ע"ש.

ז עבר ז' ימים אחר הטבילה לפני החופה ולא בדקה [כגון שנדחתה החופה או שכבר גמרה הז"נ כמה ימים לפני הטבילה ולא המשיכה לבדוק] צריכה לחזור ולספור ז' נקיים ואם עברה ז' ימים אחר החופה לפני הבעילה ולא בדקה בדיעבד א"צ לחזור ולספור ז' נקיים.

סימן ל'

דיני דם בתולים

בין דברי הטור שם לדברי הטור (יור"ד סי' קצ"ג) דמבואר דיש בוגרת שכלו בתוליה יעו"ש, ומבואר בשו"ע (שם ס"ז) כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה אם הוא כהן הרי היא אסורה עליו ואם היא אשת ישראל מותרת לו אלא דאין לה כתובה ע"ש.

והקשה הב"ח (שם ס"ד) וא"ת אמאי לא תלינן דטיפי הדמים מכוסים בשכבת זרע דהכי איתא בעובדא דאתא לקמיה דרבין גמליאל בר רבי בכתובות (דף י.) דאמר ליה רבי בעלתי ולא מצאתי דם אמרה לו רבי בתולה הייתי אמר להם הביאו לו אותו סודר הביאו לו הסודר ושראו במים וכבסו ומצא עליו כמה טיפי דמים

אפילו העראה לא מהני לענין זה דנימא נח יצריה ולעולם ישן בין האנשים וכן עיקר, וכ"כ בחי' הפלא"ה דאפי' הערה בה עדיין צריך שימור, ובשם החזו"א כתבו להקל אם הי' העראה דחשיב ביאה בכל התורה כולה חוץ משפחה חרופה לכן גם לענין זה חשיב בעל ששוב א"צ שמירה, ולכן קשה לחדש קולא בזה במה שמבואר להדיא בגדולי הפוסקים הקדמונים לאיסור, אלא דבמהרש"ל שם כתב בתחילת דבריו וז"ל והיכא שלא בעל בעילת מצוה אבל היתה ישנה עמו בקירוב בשר ופירסה נדה נהגו העולם שלא להצריך שמירה ומהרא"י נתן טעם לדבר דכיון דחזינן דלא תקיף יצריה בודאי לא יעבור וכו' עכ"ד אלא שמסיק לאיסור ועכ"פ נשמע מיניה שכך הי' מנהג העולם וא"כ הרמ"א שהביא לדין זה הוא ג"כ משום דהמנהג הי' כך, ומשמע מדברי מהרש"ל דלפי המנהג שהי' כל שכן אם הי' העראה או שימש דרך אברים דס"ל דנח יצריה וא"כ הסומך על המנהג אין מוחזין בידו אבל פשיטא דיש בזה המחמיר תע"ב שכתב רמ"א וכל שכן דרוב הפוסקים ס"ל דמדינא אסור, ומיהו אם הי' העראה בזה נוהגין להקל לכתחלה כהחזו"א די"ל דגם הט"ז מודה דחשיב ביאה גמורה.

פירות הנושרים להלכה:

א כלה אם היא טהורה כגון אלמנה גרושה זקנה שטבלו לנדתן ושוב לא ראו ועכשיו באו לינשא צריכה לספור שבעה נקיים לפני החתונה וצריכה לעשות הפסק טהרה מצד המנהג ואם לא עשתה אינו מעכב [ואם ראתה דם חימוד כל שהוא מעכב] וצריכה לבדוק לכתחלה כל יום

א

מבואר בש"ס (פ"ק דכתובות) ובשו"ע (אה"ע סי' ס"ח) דהבועל בתולה ולא מצא דם אם אין שום דבר לתלות הרי זה טענת בתולים אפילו לא מצא פתח פתוח כיון שלא מצא דם שכל בתולה יש לה דם בין גדולה בין קטנה לפיכך יש להן טענת דמים ולענין בוגרת יש מחלוקת בראשונים ולהלכה פסק הטור ושו"ע (שם ס"ח) דגם בבוגרת יש טענת בתולים אלא דטענת פתח פתוח ליכא שמתוך שהיא גדולה נתרפו איבריה אבל טענת דמים יש לו אם לא מצא דם דכל בוגרת יש לה דם בתולים וע"ש בבית שמואל (א"ק"ס) במה שהקשה הסתירה

בהטיה היינו דוקא כשאינה בעילה גמורה אבל היכא דהוי בעילה גמורה אין בקיאין רק שמואל ע"ש. והנה חוץ מהנפק"מ בין רבי חנינא ורבי אסי לגבי בעילה שני איכא גם נפק"מ בבעילה ראשונה שבעל ולא מצא דם אם חיישינן שראתה וחיפהו שכבת זרע או נאבד דלרבי אסי דאמר אתרמי ליה כשמואל ולא אמר שבאמת ראתה גם כביאה ראשונה אלא שחיפהו או נאבד א"כ אם לא מצא דם אין לאסור דאמרינן דהיה הטיה [אך אינו מוכרח ד"ל דרבי אסי ס"ל דהטי' שכיח יותר מנאבד וחיפהו ולכן נקט הך טעמא אבל אה"נ דלענין בעילה ראשונה לרבותינו שנמנו וגמרו לאסור ס"ל דחיישי' לחומרא אבל לרבי חנינא דלא סמכי' אדשמואל דרב גובריה על כרחך צ"ל דהי' דם בתולים וחיפהו שכבת זרע דהא כל אשה יש לה בתולים כמבואר בשו"ע אה"ע (סי' ס"ה) ולרבי חנינא לא שייך שיהי' בעילה גמורה שלא יהי' דם בתולים וא"כ ע"כ צ"ל דהי' בתולים וחיפהו שכבת זרע או שנאמר שהיתה כבר בעולה או שהיתה מוכת עץ וכן פי' הר"ן (בפ"ב דשבועות) דהאי דלא אישתכח דם בתולים אפשר שהיה מועט ונסתר בשכבת זרע או שנבעלה קודם לכן עכ"ל וכיון שהיא טוענת שהיתה בתולה גמורה ע"כ דחיפהו שכבת זרע וטמאה אפי' בדקה ולא ראתה דם, והא דלא השמיע רבי חנינא ורבי אסי הדין בבעילה ראשונה מפני דקאי אדין המשנה דנותנין ד' לילות, ולכן ככל ענין טהורה בביאה ראשונה, וא"ת א"כ דאמרי' חיפהו שכבת זרע הו"ל לרבי חנינא לטהר בעילה שני' שנמצא דם דהא אמרי' דגם ביאה ראשונה הי' דם אלא דנסתר בשכבת זרע וי"ל דרק לחומרא אמרי' כן ולא לקולא דהרי שמא נבעלה כבר קודם לכן או שהיתה מוכת עץ ולכן טמאה בין בביאה ראשונה ובין בביאה שני' ועדיין צ"ב למה נטמא לרבי חנינא בבעילה ראשונה הרי שייך לבדוק אם חיפהו ש"ז כעובדא דר"ג בפ"ק דכתובות וי"ל דבדורו כבר לא הי' בקיאין כמו דאמר רב אשי שם, ויותר נראה דאין זה בדיקה הכרחי שתמצא דם ורבן גמליאל עשה כן לטובתה אם תמצא שיהי' לה כתובה אבל יתכן שע"י החיפהו לא יהני אפי' אם תשרה במים וע"ע לקמן.

ולענין הלכה נחלקו הראשונים, הרי"ף (בפ"ב דשבועות) פסק כרבי חנינא דספק איסורא לחומרא וכן פסק הרמב"ם (בפ"ה מאיסור"ב הכ"ה) והוסיף עוד דאפילו היתה קטנה הרי זה דם נדה שאילו היה דם בתולים היה בא בתחלה, וכן כתב הרא"ש דפסקינן כרבי חנינא דלא תלי' בהטי' דמלתא דלא שכיחא ולכן כתב דכיון דפסקי' דנותנין לה רק בעילת מצוה הלכך אפי' בעל ולא מצא דם

אמר לו לך זכה במקחך וא"כ קשה למה יש טענת בתולים כשלא מצא דם למה לא תלינן שחיפהו שכבת זרע ותי' הב"ח דכיון דאיכא לברורי ע"י כיבוס שמעביר השכבת זרע ויתגלו הטיפות הלכך על האשה מוטל הדבר לברורי וכיון דאי אפשר לה לברורי וכדאיתא התם אמר ליה הונא מר בריה דרבא מפרזקיא לרב אשי אנן נמי נעביד הכי א"ל גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ואי אמרת נעביד גיהוץ מעברת ליה חומרתא אלמא דאנן בניי בבל אי אפשר לן לברורי ומצי טעיין איהו טענת בתולים עכ"ד.

וכ"כ בחידושי הפלאה כתובות (דף י:) דהבדיקה הוא רק לטובתה דודאי אין לחייבו כתובה אם לא מצא דם או להתירה באשת כהן מטעם זה דשמא יש טיפת דם וחיפהו שכבת זרע אף דקיימא לן לענין בועל בעילת מצוה דפורש אפילו לא מצא דם אבל להוציא ממנו כתובה להתירה באשת כהן א"א ע"ש.

והכי מוכח נמי ממה דלא חיישינן שמא היה טיפת דם ונאבד והרי בבעל בעילת מצוה ופורש כתבו הרשב"א וריטב"א ומאירי רמב"ן רא"ש וריב"ש דחיישינן שמא נאבד וא"כ הכא נמי למה יש לו טענת בתולים למה לא נתלה דהי' טיפת דם ונאבד וע"כ דכל הך בדיקה דרבן גמליאל הוא לטובתה אבל כשא"א לברר הפסידה כתובתה ואשת כהן נאסרת לבעלה.

ובחזו"א (סי' ס"ז סק"ט) הקשה דמ"מ כיון דהיא טוענת ברי שבתולה שלימה היתה וודאי חיפהו שכבת זרע ואיהו טוען שמא איך אסרינן לה ומפסדינן לה כתובה ומ"ש מטענת אונס ומוכת עץ דנאמנת וכתב דצ"ל דהוי מיעוט דלא שכיח כלל ע"ש וכיו"ב כתב בפרדס רמונים (ש"ך סק"א) דרוב הבתולות יוכיחו שאין שכבת זרע מחפה דם בתולים שלהם ואינו רק מיעוט ע"ש.

ולענין הלכה הסכימו כמה אחרונים שיש לצרף שיטת הראשונים דבוגרת אין לה טענת דמים עם צירופים אחרים שלא להוציא אשה מבעלה כמש"כ בשו"ת צ"צ (סי' כ"א) ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סי' ל"ז) ובפרט בזמנינו שידוע שיש מיעוט המצוי שאין להם דם בתולים.

ב

בגמרא נדה (דף סד:) איתמר בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם רבי חנינא אמר טמאה ורבי אסי אמר טהורה ר' חנינא אמר טמאה דאם איתא דהוה דם בתולים מעיקרא הוי אתי ורבי אסי אמר טהורה דלמא איתרמי ליה כדשמואל אבל רבי חנינא ס"ל דשאני שמואל דרב גובריה וכתבו התוס' דאע"ג דרוב בקיאין

דלא שכיח אמרי' ודאי נבעלה נולפ"ז י"ל דאם נאבד הסדין וא"א לבדקו, גם לר"ח טהורה דתלי' דחיפהו ש"ז דהרי ר"ח לא טימא אא"כ בדקוהו לסדין ולא נמצא דם כן כתב החת"ס (אה"ע סי' קמ"ג) אבל היכא בדקוהו ולא נמצא דם בזה ס"ל לר"ח דודאי נבעלה דא"א לחבורה בלא דם ור"א ס"ל דתלי' בדשמואל דשכיחי טפי מנאבד או נבעלה עכ"ד והוא מוכרח לכאו' דהא לר"א ליכא נפק"מ בבדיקת הסדין כלל דממנ"פ טהורה או דשמא חיפהו או מפני דהטה וע"כ דהנפק"מ הוא רק לר"ח, אלא דצ"ע דאם הסברא של חיפהו ש"ז הוא יותר סברא מנבעלה עד כדי כך דל"א דדם בעילה שני' הוא דם נדות א"כ למה נאבדה כתובתה ומוציאין אשת כהן מבעלה כשא"א לבדוק ע"י שריית סדין נתלהו בחיפהו ש"ז, גם מה שיוצא לפי המרדכי דבבדקו הסדין ולא נמצא דם דלר"ח אמרי' שנבעלה, היינו לענין לטמא דם בבעילה שני' אבל לחומרא לטמא אותה בבעילה ראשונה מודה דאמרי' דנאבד דלדבריה שלא נבעלה ע"כ דנאבד הדם ואסורה דהא א"א לחבורה בלא דם]. אבל בדורות אחרונים דלא בקיאין לעשות כרבן גמליאל כמו שאמרו בפ"ק דכתובות שוב איכא למיחש דחיפהו ש"ז לחומרא ולכן טמאה גם אם לא תמצא דם, שו"ר בספר הרוקח שממנו הועתק המרדכי ומוכח שם דהכי כונתו יעו"ש וכתב שם עוד דרוב הרבנים חולקים עליו ומטהרים בלא מצא דם ע"ש.

נמצא ג' שיטות בראשונים דעת הראב"ד וכן דעת רוב הרבנים בספר רוקח דבעל ולא מצא דם פסקינן כרבי אסי דטהורה דאמרי' שמא הטה כשמואל דעת הרוקח והמרדכי דאפי' לרבי אסי בזמן הזה דאין בקיאין יש לחוש שהי' דם וחיפהו ש"ז וטמא ולא אמרי' שמא הטה כל זמן שאפשר לבדוק ומספק דחיסרון בקיאות טמאה אבל בזמנא שהי' בקיאין אם בדקו ושראו במים ולא חיפהו שכבת זרע פסקי' כרבי אסי דטהורה, דעת רוב ראשונים הרי"ף והרמב"ם ורמב"ן ורא"ש דפסקינן כרבי חנינא דטמאה ולא אמרי' שמא הטה אלא ודאי הי' דם אילו היתה בתולה וכיון דלדבריה לא נבעלה קודם לזה ע"כ שראתה דם וחיפהו ש"ז ואפי' אם שראו במים ולא מצאו טמאה או מפני שאין זה בדיקה המבררת כ"כ או שנאבדה הטיפת דם.

ומעתה מה שכתב השו"ע וגומר ביאתו וכו' ואפי' בדקה ולא מצאה דם טמאה "שמא" ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו ש"ז, כבר נתבאר דזה דעת רוב ראשונים דלא אמרי' שמא הטה דשאני שמואל דרב גובריה וכיון דהי' בעילה גמורה ע"כ שראתה דם בתולים

טמאה דהרי פסקי' כרבי חנינא דלא תלי' בהטי' א"כ ע"כ שהי' דם ונאבד או שחיפהו שכבת זרע, וגם לא תלי' שהיתה בעולה דכיון דבחזקת בתולה היתה אין מוציאין אותה מחזקתה כמש"כ הר"ן, וכונתו נראה דאע"פ שודאי יש לו טענת בתולים ואבדה כתובתה וכמו שכתבו הפוסקים דהוי מלתא דלא שכיח שחיפהו שכבת זרע וכדלעיל מ"מ כיון שהיא אומרת שבתולה היתה נאסרת בכיאה ראשונה דלדבריה ודאי הי' דם ונאבד או חיפהו זרע, וכן פסק הרמב"ן (הל' נדה פ"ג) דאפילו לא ראתה דם בתולים אין אומרים שמא הטה ועדיין בתוליה קיימין שאין הטיה מצויה אלא הואיל ובעל חוששין שמא ראתה טיפת דם כחרדל ואבדה ע"ש והיינו כר"ח דהטי' לא שכיחא ולכן לדידן דנותנין רק בעילת מצוה ע"כ שהי' דם ולכן אפי' לא ראתה טמאה, ומ"מ אם תמצא דם בבעילה שני' טמאה דלחומרא אמרי' שמא היתה בעולה כבר דחיפהו לא שכיח ולכן טמאה בבעילה שניה.

אב"ד הראב"ד בספר בעלי הנפש שער הפרישה (מהדו"ב) כתב ואיכא מאן דאמר דוקא היכא דבעל ומצא דם אבל לא מצא דם א"צ לפרוש ומסתברא לקולא והוא בדקה שפיר בבית החיצון ולא חזיא שום אדמימות מפני שהיא כבדיקת הנדה והזבה עכ"ד והובא בהגהות מיימוניות (פ"א מאיסו"ב אות ג'), ולכאו' נראה דטעמו מפני דפסק כרבי אסי לקולא דאמרי' שמא הטה ולכן לא נמצא דם וטהורה וה"ה לדבריו אם תמצא דם בכיאה שני' תהי' טהורה וכרבי אסי, והמרדכי בשבועות (סי' תשל"ט) כתב בשם קובץ של רבי מנחם הלוי אם בעל ולא מצא דם אעפ"כ פורש דאי אפשר לחבורה בלא דם אלא ש"ז חפהו וכעובדא דרבן גמליאל בפ"ק דכתובות, וכתב עוד והא דאמרי' פרק תינוקת בעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם פליגי רבי חנינא וכו' דוקא בדורות הראשונים שהיו בקיאים בדמים אבל בזמן הזה אין להקל כך קבלתי מאבא מארי וכו' ע"ש, וצ"ב קושייתו ונראה לכאו' דכונתו להקשות מרבי אסי דבשלמא לר"ח אפשר דלקולא לא חיפהו ורק לחומרא אמרי' כן אבל לרבי אסי הרי אמרי' לקולא שמא היטה וא"כ אם לא תמצא דם בבעילה ראשונה אין סיבה לטמא אותה וכמו שפסק כן הראב"ד וקשה למה הצריך רבי אסי לזה לימא דחיפהו ש"ז ולכן טהורה גם בבעילה שני' אלמא דלא אמרי' חיפהו שכבת זרע וע"ז תי' דדוקא בדורות הראשונים שהי' בקיאין בדמים ור"ל דודאי אמרי' חיפהו ש"ז לר"א, ומה דאמרינן דס"ל לרבי אסי דכיון דלא נמצא דם תלי' בהטי' מיירי בדקוהו כרבן גמליאל ולא נמצא שחיפהו שכבת זרע וע"כ דהטה וזה שכיח לרבי אסי, ולר' חנינא

דצריך לפרוש בביאה גמורה היא מפני חומרא בלבד ולכך בלא גמר ביאתו סמכינן על המתירין וצ"ב למה כתב דהוי חומרא דהא מדינא יש לאסור כיון דטוענת בתולה אני וכל בתולה יש לה דם כמש"כ השו"ע אה"ע (סי' ס"ח), וי"ל דכתב כן מפני דהרי"ף כתב דפסקי' כרבי חנינא מפני דספק איסורא לחומרא ע"ש ולכן כתב דהוי רק חומרא או מפני דס"ל דמה שכתב השו"ע אה"ע (סי' ס"ח) דגם בוגרת יש לה בתולים הוא חומרא דהא איכא דעת הרבה פוסקים דאין לה בתולים ונהי דמחמרי' דיש לה בתולים וא"כ יש לאסרה דחפהו ש"ז מ"מ אינו אלא חומרא.

וא"כ יהי' פירוש שלישי ברמ"א דסמך על שיטת הפוסקים דבוגרת אין להן טענת בתולים והייש מקילין ס"ל הכי והרמ"א סמך עליהם בהעראה לחוד, אך זה אינו דהא להדי' כתב המחבר אפי' היא קטנה והרמ"א קאי גם אקטנה דודאי יש לה בתולים לכו"ע, והייש מקילין דא"צ לפרוש אם לא ראתה דם היא אפי' בקטנה דפסקו כרב אסי דתלי' בהטי' וכדלעיל, ועוד דהא אפי' לדעת הפוסקים דאין לבוגרת טענת בתולים מ"מ חייבת לפרוש אחר בעילת מצוה כיון שיש בוגרת שיש להן דם בתולים לא פלוג כמש"כ הרשב"א והרא"ש הביאין ב"י וא"כ אפי' לדעת הפוסקים דליכא טענת בתולים מ"מ מודו דאיכא בוגרת דיש להן דם ורבותינו נמנו וגמרו לאסור הכל משום לא פלוג.

ג

כתב בחכמת אדם (כלל קט"ו דין ט"ו) אבל אם בא עליה ביאה ממש דהיינו שהכניס כל האבר אע"פ שלא זרע צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם עכ"ד וכבר נתבאר דכן מוכח בגמרא ובראשונים דפסקי' כרבי חנינא דאמרי' שלא שייך לבעול בתולה ולא יצא ממנה דם וגם רבי אסי מודה לזה אלא דלדידיה תלי' שהיה הטיה אבל לרבי חנינא דס"ל דכולי עלמא לא בקיאיין בהטי' ושאני שמואל דרב גובריה, על כרחך אם היא בתולה יצא ממנה דם ע"י בעילה גמורה, אלא דעדיין הי' מקום לומר דלעולם כיון שלא נמצא דם מוכח שהיא בעולה או מוכת עץ או שכלו בתוליה וא"כ מנא ליה להחכמת אדם דצריכה לפרוש ממנה, אמנם הדבר פשוט דעל צד זה שנבעלה כבר, אם בביאה שני' תמצא דם פשיטא שאין לתלות בדם בתולים אלא הוי רמ"ת ודאי כמו שפסקו הרי"ף והרמב"ם ורמב"ן ורא"ש כרבי חנינא, ולכן פשוט דאפי' אם ירצה בעל דין לחלוק על החכמת אדם ולהקל יוצא מזה חומרא דבביאה שני' תהי' רמ"ת ודאי אם תראה דם משא"כ להחכמת אדם דאמרי' שנאבד לא הוי

דא"א שלא תראה דם אם היתה בתולה וכיון דלדבריה בתולה היתה ע"כ דראתה וחיפהו ש"ז או נאבד, ומש"כ השו"ע לשון שמא הרי מוכח בגמרא דהוא ודאי וכמש"כ הגר"א (סק"ג), מפני דגם הרא"ש לשון זה נקט והטעם מפני שיש מיעוט נשים שאין להן בתולים כגון ממשפחת דורקטי או כמש"כ הר"ן די"ל דנבעלה כבר ע"ש אבל לדבריה שהוא בתולה גמורה ודאי ראתה וחיפהו או נאבד, והרמ"א מביא ויש מקילין אם לא ראתה דם, וכבר נתבאר דזה דעת הראב"ד ורוקח בשם רוב רבנים דפסקו כרבי אסי דטהורה ואמרי' דהטה כשמואל, ומש"כ רמ"א ונהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה הוא ע"פ דברי התוס' דבהעראה רוב בקיאיין בהטי' ואפי' רבי חנינא מודה דטהורה אם לא ראתה דם, וכ"כ בסד"ט (סק"ג) ובשו"ת אבני נזר (סי' ר"כ).

אך יש לפרש גם כונה אחרת בדברי רמ"א דבאמת לאחר שרבותינו נמנו וגמרו לאסור דם בתולים בכל ענין מפני שחתן יצרו תוקפו או מפני שבעילת מצוה לכל מסורה גזרו להשוות הדבר לגמרי לאסור בלא פלוג ואפי' הי' רק העראה, ורוב בקיאיין בהטי' מ"מ גזרו שמא לא הטה ויצא דם, אע"פ דבכה"ג גם רבי חנינא מודה דבעילה שני' נתלה בבתולים מ"מ בבעילה ראשונה גזרו להשוות הדין לגמרי דצריך לפרוש, וכ"כ בספר ברית כהונה דזה דעת השו"ע שסתם דבריו דבועל בעילת מצוה ופורש אפי' אם הי' רק העראה ואפי' בדקה ולא מצאה דם וכ"כ שם בשם הרב שלחנו של אברהם וכתב שם וכן אנחנו רגילים להורות ולפ"ז צ"ל דמה שחולק הרמ"א וס"ל דבהעראה א"צ לחוש אינו קשור לדברי התוס' דהא אע"פ דשכיח הטי' הרי גזרו להשוות הדבר בבעילה ראשונה כמו שפסק המחבר וא"כ ע"כ כונת רמ"א דכיון דיש פוסקים המקילין בלא ראתה דם אפי' בביאה גמורה לכן הכריע רמ"א להקל עכ"פ בהעראה לסמוך על דעה זו דאם בדקה ולא מצאה כלום דטהורה וכתב בשערי דעה דיש טעם נכון לחלק דהאי חששא דשמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו ש"ז הוא חששא רחוקה [נוכחו שביארנו לעיל אות א' אלא דבביאה גמורה לדבריה שהיתה בתולה ע"כ יצא דם וחיפהו או נאבד] אלא כיון דמן הסתם יוצא דם בשעת ביאה חוששיין אף לחשש רחוק אבל בלא גמר ביאתו דאינו ברור שיצא דם ע"י העראה לא חיישינן לחשש רחוק דשמא ראתה וחיפהו ש"ז עכ"ד, וכעין זה כתב בשו"ת אמרי' א"ש (סי' ס"ו) דלכאור' משמע מלשון רמ"א מפני שיש פוסקים שמתירין בלא מצא דם גם בביאה גמורה ולכך בהעראה סמכי' עליהו, אלא דקשה לי מש"כ אח"כ ולפ"ז אפשר דדוקא שם דאף האומרים

רמ"ת אלא מספק אף דפסקי' כרבי חנינא והנפק"מ כמו שביאר בשו"ת אמרי יושר (סי' צ"ג) יעו"ש.

אבל הדבר ברור כמש"כ החכ"א דהרי האשה אומרת ברי לי שאני בתולה ולא נבעלתי ולא מוכת עץ הייתי וא"כ לדבריה ודאי ראתה דם בתולים ונאבדה ואיך אפשר לטהרה ולומר שאינה נאמנת בשלמא לענין כתובה י"ל דאבדה כתובתה דצריכה להביא ראיה וכמו שבארתי לעיל וגם אם אשת כהן נאסרה אבל לטהרה נגד דבריה א"א דהא שוי' אנפשה חתיכה דאיסורא דאומרת בתולה הייתי וע"כ ראתה דם וכמו שביאר כיו"ב בפר"ר עמוד של"ג, וגם א"א לומר שכלו בתוליה דהא אומרת שלא כלו ובתולה הייתי, וכל שכן היכא שאומרת שלא היתה יכולה להכניס אצבעה לפני החתונה מחמת הבתולים ועוד דלהלכה פסקי' באה"ע (סי' ס"ח) דלא אמרי' כלו בתוליה, ואפילו להפוסקים שהבאתי לעיל אות א' שכתבו דיש לצרף שיטת הפוסקים דבוגרת אין להם דמים בזמנינו שמצוי בתולות שאין להם דם בתולים עם עוד צירופים כמבואר בתשובת אחרונים היינו כדי לא להוציא אשה מבעלה אבל להתירה לכתחלה בלא ספירה וטבילה לא עלה על דעתם ואפי' היכא דלא זרע דהא מעיקר הדין פסקי' שיש טענת דמים וא"כ אמרי' דודאי נאבדה, ועוד דכיון דהיכא דלא כגון קטנה או נערה אם בא עליה ביאה גמורה ולא זרע טמאה וכדלעיל א"כ גם בוגרת דינא הכי משום לא פלוג כמש"כ הרא"ש, ומה שכתב הפרישה (סק"ה) לבאר למה נקט חיפהו ש"ז ולא נקט נאבד דהואיל דדם בתולים הוא קרוב לצד חוץ א"כ למה לא מצאוהו בבדיקה אין כונתו לומר דלא שייך לומר שנאבד אלא הכונה דיותר רחוק הסברא לומר דנאבד ולכן נקט הטור טעם היותר קרוב אבל ודאי דבדליכא חשש חיפהו כגון ששראו הסדין במים ולא נמצא הדם ודאי אמרי' דנאבד לחומרא וטמאה וכן מש"כ הט"ז (בסק"ג) כונתו עד"ז למה הוצרך לחדש טעם דחיפהו וכתב שהוא יותר שכיח דהא שוכבת במטה ואפשר לראות אם יש דם בסדין אבל פשוט אם שראו הסדין בזמן שהיו בקיאיין בדבר ודאי דאמרי' נאבדה דהא א"א לחבורה בלא דם וכן הדין בלא הזריע, והגע עצמך בהרגישה שנפתח מקורה כששוכבת על הסדין ולא מצאה דם וכי ס"ד דתהא מותרת וע"כ דאמרי' נאבדה דהרגשה סברא דאורייתא וע"כ יצא דם ונאבד ה"ה הכא הרי א"א לחבורה בלא דם וע"כ דאמרי' נאבדה.

ותו דכן מוכח מהט"ז עצמו דאם הוא באופן שא"א לראות בסדין כגון שהניחה בשוגג סדין שחור או שכיבסו הסדין לפני שבדקו אותו אם יש בו דם והיתה

ביאה גמורה ולא זרע הרי זה דומה לדם חימוד שא"א לבקש בשום מקום ואמרי' שנאבדה אלא הכא כיון שאפשר לראות אם יש בסדין דם לכן נקט טעם של חיפהו אבל באמת היכא דלא שייך לבדוק מודה הט"ז דחיישינן שנאבדה אפילו לא זרע הרי דקיימא לן כטעם של נאבד בלא הסברא של חיפהו, וא"כ עדיין קשה הרי איכא נפק"מ לדינא בטעם נאבד גם בלא טעם חיפהו א"כ מ"ט נקט חיפהו אע"כ מפני שזה יותר שכיח לכן נקט טעם זה וכדביארתי.

הגם דמצינו לכמה מגדולי המפרשים דהבינו דברי הט"ז כפשוטו דלא חיישינן לחשש שמא נאבד כששוכבת במטה והם הפרי דעה והלחוש ופרדס רמונים, הדבר תמוה מאד לפרש כן וכי ס"ד שהשו"ע שהעתיק רק טעם אחד יכריע נגד כל הראשונים שהביא בב"י שכתבו גם חשש שמא נאבד והם הרשב"א רא"ש ור"ן וכ"ה ברמב"ן ובריטב"א ובמאירי וריב"ש ואיך יעלה על הדעת שהב"י יכריע מעצמו בלא שום הוכחה נגד סתימת דברי ראשונים, ועוד שהרי מוכח כן בגמרא וכמש"כ הגר"א וכדביארתי לעיל, ודוחק לומר דס"ל לר"ח דבלא טעמא דחיפהו תולין דהטה ולא אמרי' דנאבדה ולכן בבעילה ראשונה ולא הזריע ולא נמצא דם טהורה דאמרי' הטה, אלא דבבעילה שני' ומצא דם מחמרי' בכל ענין שמא נבעלה כבר והוי דם נדות, דמהיכי תיתי לחדש כן כיון דהטי' הוא מלתא דלא שכיח כלל וגם הרי אומר דעשה בעילה גמורה מנא לן לומר דנאבד הוא פחות שכיח מזה וצ"ע.

ועוד דאפי' להמפרשים דלא חיישי' שמא נאבד לחוד היינו דוקא כשבדקה בעודה במטה אבל אם עמדה מהמטה והלכה אנה ואנה שוב ליכא ראיה מהא שלא נמצאת בסדין דהא בשוכבת אפרדקן י"ל דכותלי בית הרחם העמידוהו ואח"כ כשעמדה והלכה נאבד טיפת דם ובכה"ג לכו"ע חיישי' שמא נאבדה אע"פ שלא זרע.

ולכן נראה פשוט דדברי החכמת אדם ברורין לדינא דאפי' לא זרע ולא מצאה דם טמאה אם הי' ביאה גמורה.

הפסק טהרה ובדיקות בדם בתולים

בשו"ע מבואר דאפילו בדקה ולא מצאה דם טמאה שמא ראתה טיפת דם כחרדל וחיפהו שכתב זרע, וצריכה שתפסוק בטהרה ותבדוק כל שבעה וכו'. וצ"ב מאי שנא מדם חימוד שא"צ הפסק טהרה וי"ל דהתם הוי ספק ראתה ואת"ל ראתה הוי ראיה מועטת

לישן באותו מטה לאחור שעמדה מאצלו

הנה לא נתבאר בפוסקים טעם קולא זו מה נשתנה דין הרחקה זו מכל דיני הרחקה שצריך לנהוג עמה, והנה היכא שהבעילה הוא בליל חופתה לכאור' פשוט דלא שייך איסור זה כיון שהמטות חדשות אע"פ שהסכימו ביניהם מקום שינה לכל אחד הזמנה לאו מלתא הוא ועדיין לא נקרא מטתה המיוחדת לה ואם עתה יחליט שהוא יישן במטה זו והיא תישן במטה שלו אפי' אם פירסה נדה אח"כ יכול לשכב במטתה שהרי בפועל לא הי' ע"ז שם מטתה אלא ע"י הזמנה בעלמא, אבל בשו"ע מיירי אפי' באופן שהמטות כבר מיוחדות וכבר יישנו הוא במטה שלו והיא במטתה ואעפ"כ הקילו דלאחר בעילת מצוה מותר לו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו, וכן משמע נמי דאפי' ראתה בתולים בבעילה שני' לאחר שטבלה מותר לו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו, ונראה לי ליתן טעם קולא זו מפני שחכמינו ז"ל שקדו על בעילה זו שלא יהא לבו נוקפו ופורש ולכן התירו לו לגמור ביאתו כדרכו ומכלל תקנה זו התירו לו ג"כ לישון על המטה לאחר שעמדה מאצלו דאם היו מחייבין אותו לפרוש כנדה גמורה הי' בו חשש של נוקפו ופורש ולכן התירו לו לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו לידע שאינו כנדה גמורה אלא הוא תקנת חז"ל מפני הגזרה, ועוד י"ל שחששו שמא יבא למנוע מבעילת מצוה אם יצטרך לעמוד ממטתה באמצע הלילה אחרי הבעילה ומפני הטורח או מפני הקור והצינה שקשה לעמוד ידחה הבעילה למחרתו לכן הקילו לו מפני תקנת בעילה זו, אבל להאשה לא איכפת לה כ"כ דרוצה אשה בקב ותפלות, או דבלא"ה תעמוד לבדוק אם יש דם בתולים, ומ"מ נראה דכל זה התירו רק כל זמן שלא עמד מהמטה אבל אם כבר עמד ממטתה שוב אסור לו לישן באותה מטה, מיהו אם עמד באמצע הלילה והיא שוכבת במטתו ורוצה לחזור ולשכב אם מותר לו לישן שוב על מטתה אפשר דתליא בב' הטעמים דלטעם ראשון יש לאסור ולטעם ב' לכאור' גם זה בכלל ההיתר שאם יצטרך לעמוד באמצע הלילה להשתין ושוב לא יוכל לחזור ולשכב מפני שהיא שוכבת במטתו ידחה הבעילת מצוה ונראה להקל כי מסתימת הפוסקים משמע קצת דמותר לו לישן על מטתה כל הזמן אפי' אחר שעמד ואף שנראה להחמיר מ"מ בכה"ג אפשר דלכו"ע שרי.

אבל הכא רוב נשים יש להן דם בתולים וחיישינן שראתה כמש"כ ב"י, ועוד דגם רא"י דם בתולים אינה רא"י מועטת כדם חימוד להכי הצריכו הפסק טהרה, ונראה דה"ה לענין בדיקות מעכב בדיקת ראשון ושביעי כשאר נדה דכיון שגזרו על דם בתולים כדם נדה יש בזה דין נדה ומעכב בדיקות א' וז', ואף דלענין ב' דברים מצינו שהקילו דהיינו לענין המתנת ה' ימים דסגי בהמתנת ד' ימים וכן לענין לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו אין לך בו אלא חידושו וכבר צווח התורת השלמים על המנהג לאכול בקערה אחת אחר בעילת מצוה והרי הבית יוסף כתב על איסור דם בתולים שאסור לפרוץ גדרן של ראשונים ולהקל בו אפילו כחוט השערה, ועוד דלשון השו"ע מוכיח כן דבדם חימוד כתב ותבדוק תוך שבעה והכא בדם בתולים כתב ותבדוק "כל" שבעה, ואע"פ שהתירו בדם בתולים לגמור ביאתו היינו כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש ואפילו קודם השרת בתולים או שמא יפורש לגמרי ולא יבעול כלל ונמצא בטל מפריה ורביה ואף בזה היה נראה דלא התירו לו להשהות בביאתו יותר מכדרך בעילה דלא התירו אלא ביאה כדרכו מפני שמא יהא לבו נוקפו אבל יותר מכדרכו שהי' בעלמא או אם מת האבר בפנים ורוצה להשהות עד שיתקשה שוב איברו מסברא חיצונה נראה דאין בזה היתר דלא שייך בזה לבו נוקפו ופורש אלא דבספר קנה בשם כתב להתיר והסכים עמו השבט הלוי יעו"ש וי"ל דזה נכלל הכל בגומר ביאתו שמא יהא לבו נוקפו ופורש [ובפרט לפי מה שיבואר לקמן דהא דהתירו לישן על מטתה לאחר שעמדה מאצלו הוא גם מטעם זה עיין בסמוך] אבל אחר הבעילה נוהג עמה ככל דיני נדה בין לענין הרחקות ובין לענין ספירת הנקיים ומעכב הפסק טהרה ובדיקות ראשון ושביעי, אלא דבלחם ושמלה (סק"י) כתב ונראה דגם כאן אם בדקה ולא ראתה יש להקל בדיעבד בבדיקה א' בתוך ז' כמו בדם חימוד ע"ש, וכ"כ במי נדה בקונ"א והביאו בפתחא זוטא ובטהרת ישראל ואיני כדאי לחלוק אבל לענ"ד אין לדמותו דכיון דהכא מעכב ההפסק טהרה אפי' בדקה ולא מצאה דם כמש"כ השו"ע א"כ ה"ה דמעכב בדיקות ראשון ושביעי.

סימן ל"א דיני מפלגת

אם בעינן מ' יום מעל"ע

א מבואר בשו"ע ס"א דהמפלגת תוך מ' יום אינה טמאה לידה, ובמי נדה להגר"ש קלוגר זצ"ל (דף ל.) נסתפק אם בעינן מעל"ע ע"ש ועי' בחת"ס תורת משה פרשת כי תצא (ד"ה במסכת מכות) דפשיטא ליה דלא בעינן מעל"ע וכן כתב בפשטות במשנה אחרונה על המשנה ריש פרק המפלגת, ולפ"ז אם נתעברה כמה דקות לפני השקיעה ובלייל מ"א הפילה מיד אחר השקיעה אע"פ שאין כאן רק ל"ט יום וכמה דקות הרי זו טמאה לידה, אך ימי טוהר אין לה עד יום ארבעים ושלשה כמש"כ הרשב"א בתוה"ב (דף כח:) דדלמא לא נקלט הזרע עד יום השלישי אבל מכאן ואילך שוב אינה קולטת ולהנ"ל דאין מונין מעל"ע אם איכא מ"א יום שלימים ועוד כמה דקות לפני השקיעה שלפני יום א' ואחר השקיעה של יום מ"א שלימים חשובין מ"ג יום ואית לה ימי טוהר והנפק"מ בימי טוהר בזמן הזה שאין בוועלין עליו יתבאר לקמן, ומ"מ להלכה לא יהיבין לה ימי טוהר עד שישעיר דהיינו עד שיהא שערות כמש"כ הרמב"ם (פ"י ה"ג) והרשב"א ושאר פוסקים, והיינו שימלא גופו שערות כולדות הנגמרים כמש"כ ב"י ועיין ב"ח שכתב דא"א בקיאין בשערות, והוא זמן מאוחר הרבה שכבר ניכר בו צורת הולד ואם הוא זכר או נקבה.

נפל שניכר בו צורת האדם בבירור

ב בראשונים ובטור ושו"ע מבואר דהאידינא אין אנו בקיאין בצורות ובכולן חוששת לולד וטמאה לידה מספק וכתב ברשב"א דגם ימי טוהר לא יהיבין ליה דדלמא לאו צורת אדם הוא ולית לה ימי טוהר וכ"כ הפרישה (סקכ"א) והב"ח (סי"ב), אך כל זה מיירי כשלאות עין לא ניכר בו צורת אדם ונדמה לנו שהוא כמין בהמה שכיון שאין בו מצורת אדם טהורה לידה דבר תורה מ"מ עכשיו שא"א בקיאין בצורות בכולן חוששת לולד וטמאה לידה מספק ואין לה ימי טוהר, אבל היכא שניכר בו צורת אדם בבירור ואין לנו שום ספק בצורתו לא מצאנו שום חומרא בזה לומר שמא אינו צורת אדם ורק להיפך כשאין בו צורת אדם יש חשש שמא יבוא הדבר לידי שיבוש כך משמע לכאור' מהראשונים וא"כ בכה"ג שיש בו צורת אדם בבירור יש לה ימי טוהר, ואם יש ספק אם הוא זכר או נקבה לא מהני לברר ע"י קיסם שמסכסך ממטה למעלה כדאיתא בגמרא דאין אנו בקיאין בזה כמש"כ הראב"ד ולכן טמאה לידה שבועיים ואם ניכר

כבר צורת גיד טמאה רק שבעה דודאי זכר הוא ומ"מ ימי טוהר לא יהיבין לה בכל ענין עד שיהא שערות וכו"ל, אבל ברמב"ם (פ"י ה"ג) מוכח דבקיאיין גם בזמן הזה בין זכר לנקבה אלא דאין נפק"מ כ"כ כיון דגם בצורות ס"ל להרמב"ם דבקיאיין כמש"כ הרב המגיד (שם ה"ט) ועיין בכסף משנה שם ובב"י דליכא מחלוקת דהרמב"ם מיירי במי שבקי והראב"ד ורמב"ן ורשב"א מיירי בזמנם שנתמעטו הבקיאיות, אכן ברמב"ן (פ"ז ה"ב) כשכתב דאין אנו בקיאין בצורות כתב בזה וכן הרשב"א לא הזכיר חיסרון הבקיאיות בין זכר לנקבה בבדיקה שכתבו חז"ל, אך בשו"ע כתב דחוששת לולד ואם טבלה קודם ליל ט"ו לא עלתה לה טבילה מוכח דס"ל דא"א בקיאין בזה ומטמאיין מספק טומאת נקבה וכמש"כ הש"ך (סק"ג) וכ"כ הלבוש (ס"ג) דאפילו אם הוא נדמה לנו לודאי זכר לא סמכינן עלה ומטמאיין לה טומאת נקבה ע"ש, ובפרדס רמונים (ש"ך סק"ז) נדחק בדברי הראב"ד והעמיס בכונתו דר"ל דמש"כ הראב"ד לפי שא"א יודעין הכונה לדינא דגמרא דלא תעביד עובדא עד שישעיר ע"ש ודבריו צ"ע דשיעורא דעד שישעיר נאמר לענין ימי טוהר אבל לענין טומאת לידה כשניכר בבירור שהוא זכר אין כאן טומאת נקבה והראב"ד דיבר מענין טומאת לידה דכיון דא"א בקיאין טמאה לידה י"ד יום מספק שמא נקבה עד שיהא הולד גדול שניכר בו בבירור שהוא זכר דעל בדיקת חז"ל לא סמכינן שא"א בקיאין בזה, ועיין סד"ט סק"י"ח, ומ"מ בניכר כבר צורת גיד גם השו"ע מודה דאין כאן רק טומאת זכר ומ"מ ימי טוהר ליכא עד שישעיר ואם הוא ספק צורת אדם ליכא כלל ימי טוהר.

נמצא לה"כה:

- א** ניכר בו צורת אדם בבירור אם ניכר צורת גיד טמאה שבעה ניכר בו צורת נקבה בבירור טמאה י"ד יום.
- ב** אבל לא ניכר בו צורת זכר או נקבה בבירור טמאה י"ד יום מספק ולא סמכינן אבדיקה שהזכיר הרמב"ם (פ"י ה"ג) שא"א בקיאין בזמן הזה.
- ג** ימי טוהר בכל ענין אין לה עד שישעיר הולד דהיינו שיהי' בו שערות.
- ד** אין בו צורת אדם או שיש ספק בזה בזמן הזה שאין בקיאין בצורות נותנין לה לחומרא טומאת לידה ואם ניכר ודאי שהוא זכר טמאה שבעה ואם ספק טמאה שבועיים כנקבה ואין לה ימי טוהר כלל.

אפילו אם הוא ודאי חתיכה לבנה אפ"ה אין לה ימי טוהר כמש"כ הרשב"א דאימור הרחיקה לידה הוה שמא כבר הפילה רוב הולד מקמי הכי ונגמר ימי טוהר וכ"כ הרב המגיד (פ"י ה"ד) דלא כמש"כ רש"י (בדף כא:): ולדעת הראב"ד אין לה ימי טוהר משום דשמא מגוף אטום באה אבל הרשב"א ס"ל דלא חיישינן לזה אלא היכא דמוכחא מלתא קצת כגון מפלת יד או רגל שאינה חתוכה אבל המפלת חתיכה סתם אם היא לבנה ויש בה עצם אמרי' דמולד מעליא באה אלא דמ"מ אין כאן ימי טוהר דשמא הרחוקה לידתה [והא דלא קאמר הטעם משום דשמא לא הגיע לכדי שישעיר אולי משום דישעיר הוא חומרא בעלמא משא"כ לטעם דשמא הרחיקה הוא מדינא וצ"ע].

העוֹלָה לַהֵלֶכֶה:

א הפילה חתיכה בין לבנה בין משאר מראות ואין בה עצם טהורה מטומאת לידה וסופרת ז' נקיים מדין טומאת נדה לחוד.

ב הפילה חתיכה לבנה או שאר מראות הנוטה ללבן ויש בה עצם טמאה טומאת לידה מספק י"ד יום ואין לה ימי טוהר וכנ"ל. [ובתנאי שהפילה לאחר מ' יום].

וְלֵד שׁוֹשְׁתּוֹ סָתוּם או מוֹם בְּלֵב ל"ע

ד בגמרא (דף כג:): אמר רבא ושתו נקוב אמו טמאה ושתו אטום אמו טהורה ופ"י רש"י נקוב אמו טמאה דס"ל טרפה חיה, אטום, סתום. וכתב הבית יוסף לפי שכיון שהושט סתום אינו ראוי לחיות וכל שנברא בענין שאינו ראוי לבריית נשמה אין אמו טמאה לידה דלאו ולד הוא ובטעם דושטו נקוב כתב הרשב"א ב' טעמים או דשמא ניקב ושתו לאחר מכאן ומתחלה היה ראוי לבריית נשמה וכל שעיקרו ראוי לבריית נשמה אמו טמאה לידה או דאפי' מתחלה הי' כן וטרפה אינה חיה מ"מ ראוי הוא לבריית נשמה וראוי לחיות פחות מעט מ"ב חודש, ולהלכה כתב הטור דגם ושוטו אטום טמאה לידה מספק [ומש"כ הטור יש לה ימי טמאה של נקבה לכאור' לא קאי על זה דהא ניכר בו אם זכר או נקבה דמיירי שהולד נולד כדרכו אלא שושטו אטום] וכתב הב"י והב"ח דמשמעו דברי הרשב"א מוכח דכיון דא"א בקיאי בצורות מחמירין גם על ולד שושטו אטום וכ"כ הראב"ד להדיא ולכאור' ה"ה לענין מום בלב טמאה לידה מספק, והנה מה שאמרו ושוטו נקוב אמו טמאה אם יש לה ימי טוהר או לא נראה דתליא בב' תירוצי הרשב"א דלתי' ראשון הוא ספק שמא ניקב לאחר מכאן וא"כ מספק אין לה ימי טוהר ולתי' הב' יש לה ימי טוהר כיון דראוי

חתיכה שחורה או אדומה לגמרי לענין טומאת לידה

ג בגמרא (דף כא:): המפלת חתיכה רבי בנימין אומר קורעה אם יש בה עצם טמאה לידה אמר רב חסדא ובחתיכה לבנה וכ"ה כברייא המפלת חתיכה לבנה קורעה אם יש בה עצם טמאה ואם לאו טהורה וכן פסק הרשב"א והראב"ד והרמב"ם אלא שהרמב"ן החמיר בדבר לפי שאין אנו בקיאיין במראות והרשב"א חשש לדבריו וכן פסק הטור דהמפלת חתיכה בין לבנה בין משאר מראות אם יש בה עצם טמאה לידה מספק וכן פסק השולחן ערוך, אמנם לכאור' פשוט דמה שאין אנו בקיאיין הוא רק במלתא דאיכא לאסתפוקי ביה שמא בכלל לבנה היא שיש בזה נטיה ללבנונית אבל חתיכה שחורה או אדומה לגמרי שאין בזה שום נטיה ללבן בזה ליכא טומאת לידה אפי' לחומרא אלא דטמאה נדה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם אבל אין צריכה להמתין עד ליל ט"ו, ואפילו אם קרעה להחתיכה ויש בה עצם טהורה מטומאת לידה דכל שאין החתיכה לבנה או ספק לבנה אין זה ולד אלא שינוי צורה היה כדגים ושרצים וכיו"ב דלא שייך שיהי' בו צורת אדם, ואפילו לדעת הראב"ד דס"ל לענין המפלת יד שאין בה חיתוך אצבעות דטמאה מספק דשאני התם די"ל דאינו שינוי צורה אלא שלא הגיע עדיין שלב הזה בהתפתחות הולד שיהא ניכר חיתוך אצבעות אבל חתיכה שאינה לבנה הוי שינוי צורה לגמרי ואפי' יש בה עצם טהורה, ולכן לענין הלכה אם הפילה חתיכה שחורה או אדומה לגמרי וכיו"ב שאין לה נטיה כלל ללבנונית אפי' יש בה עצם טהורה מלידה ומיד לאחר שתגמר ספירת שבעה נקיים יכולה לטבול.

חתיכה לבנה שאין בה עצם

כבר נתבאר דמדינא דגמרא בעינן ב' תנאים לחשוש לטומאת לידה שיהי' לבנה ושיהי' בה עצם ולענין חתיכה לבנה נתבאר שבזמן הזה אין אנו בקיאיין במראות ולכן כל שיש בו ספק לבן טמאה מספק אמנם לענין עצם לא נזכר בפוסקים חיסרון בקיאות בזה ש"מ דבזה בקיאיין שפיר וכן פסק הטור ושו"ע דדוקא ביש בה עצם חיישינן לולד אבל באין בה עצם אין בה טומאת לידה וכ"כ בסד"ט (סק"י) דלא כמהר"א ברוידא שמפקפק בזה, וכן הסכמת כל אחרונים דבאין בה עצם אין חוששין כלל לטומאת לידה אלא לטומאת נדה דא"א לפתיחת הקבר בלא דם, ודע עוד דאפילו הפילה חתיכה לבנה שיש בה עצם דטמאה לידה מ"מ אין לה ימי טוהר לא מבעיא בזמנינו שא"א בקיאיין י"ל דאין זה ההחתיכה לבנה שאמרו ומספק שמא אינה ולד אין כאן ימי טוהר אלא

לחיות מועט שם ולד עליו, אבל במום בלב ליכא ימי טוהר דאין ראוי לחיות כלל אבל טמאה לידה מספק דשמא ניקב לאחר מכאן ועוד דא"א בקיאין בצורות וכענין שאמרו בושטו אטום וכנ"ל, ואפילו בזמנינו שניתן להציל ולד שושטו אטום או מום בלב לכאור' אין כאן ימי טוהר דלאו ולד הוא מטבעו וצ"ע.

ימי טוהר בזמן הזה

ה הסכמת כל הפוסקים דאין נותנין לה ימי טוהר בזמן הזה כמש"כ רמ"א דכבר פשט המנהג בכל ישראל שאין בועלין על דם טוהר ודינו כשאר דם לכל דבר, ומ"מ מצינו בפוסקים כמה נפק"מ גם בזמן הזה:

א לענין תלי' בחברתה כמש"כ בשו"ע (סי' קצ"ז סמ"ב) דאם חברתה יושבת על דם טוהר לא אמרי' דדינו כדם ממש ושתייהן טמאות אלא תולה בחברתה שאין זה כדם ממש ולא מיקרי קלקול ולכן חברתה טמאה מחומרא דדם טוהר והיא טהורה.

ב אינה קובעת וסת מימי טוהר לימי טמאה ואפי' בזמן הזה כמש"כ בחזו"א וכן עיקר לדינא כמו שהארכתי במק"א.

ג לענין תלי' בג"י ראשונים יש פלוגתא בזה דמקנה (אה"ע סי' ס"ג) ובשו"ת אבני צדק כתבו דאין תולין ועי' בטהרת ישראל סי' קצ"ו מקיל בזה ע"ש.

ד פורש באבר חי כמש"כ הנוב"י הביאו הפ"ת סק"ב.

ה לא נעשה רמ"ת בזה כמש"כ הש"ך (סי' קפ"ז סקל"ב).

ו לענין כתמים באינו מקב"ט וצבוע בזמן הזה דמחמירין יותר מספק הרגשה בימי טוהר ליכא חומרא זו.

ז לענין ברכה על הטבילה ידוע פלוגתת האחרונים בזה.

ח אם לא שמשה א"צ המתנת ה' ימים כמש"כ הפ"ת סי' קצ"ו סקט"ז וע"ש בשם ח"ס להחמיר.

המפלת תוך מ' לטבילתה

ו דעת שו"ת עבודת הגרשוני (סי' כ"א) ותשובה מאהבה (סי' ע) וחכמת אדם (כלל קט"ו דין כ') דמחשבינן מ' יום מיום הטבילה דאין לומר שמא היתה מעוברת קודם לכן דמעוברת אינו רואה דם בדרך כלל להכי לא חיישינן שראתה, אבל בכו"פ ופתחי נדה (דף ל.) וחות דעת (סק"ב) וסדרי טהרה (סק"ז) וחתם סופר (סי' קס"ט) ולחו"ש (סקט"ו) ושו"ת שבות יעקב (סי' ע"א) ועוד חבל אחרונים שהביא

בטהרת ישראל הסכימו כולם דאע"פ שענינו רואות בנשי דידן שמסולקות דמים מיד כשנתעברו כמש"כ הגרעק"א (סי' קכ"ח) ובפרדס רמונים (ש"ך סק"ב) ע"ש, וכן מוכח במנחת יעקב (סי' קצ"ו סק"ג), עי' בפרדס רימונים (שם ש"ך סק"ה), מ"מ לענין טומאת לידה חוששין לחומרא אפי' ראתה וסת גמור שמא היתה מעוברת קודם הטבילה וכש"כ במפלת דאיכא רעותא לפנינו שמחמת זה ראתה דם וסתה כמש"כ בחי' לחו"ד ע"ש לכן חיישינן שמא היתה מעוברת לפני שראתה באחרונה וכבר עבר מ' יום לכן טמאה מספק י"ד יום כל זמן שיש ספק שמא נתעברה קודם לכן אלא אם כן יודעת בודאי שלא נתעברה כגון שהטבילה היתה אחר לידה וכיו"ב.

זהירות שלא תפיל

ז נבאר כמה דברים שצריכה האשה להזהר בהן ביותר שלא תפיל ח"ו:

א שלא תדרוך על צפרנים כמו שאמרו במועד קטן (דף יח.) ואפילו לבושה במנעלים כמש"כ הזוהר פרשת אחרי (דף ע"ט:), ובספר יסוד ושורש העבודה (שער ח') מביא בשם מקובלים שיזהר שלא יפלו הצפרנים על בגדיו כי גורם רעה לעצמו ח"ו ואשה ביום טהרתה אם תעשה כן תגרום להפיל ולדויתה ח"ו ע"ש.

ב שתזהר שלא לדחות טבילתה כדי לצער את בעלה שנענשת בזה שתפיל את ולדה ח"ו כמש"כ בזוה"ק פרשת משפטים (דף קיא.) וכן כתב שם לשמור טומאת נדה וימי ליבון כראוי.

ג לכוון המטות בין צפון לדרום כמו שאמרו חז"ל בברכות (דף ה:) כל הנותן מטתו בין צפון לדרום אין אשתו מפלת נפלים.

ד שתשא בזמן עיבורה אבן תקומה הנזכר בשו"ע (סי' ש"ג סעיף כ"ד) והוא אבן הנקרא אבן רובין שהוא אבנו של שבט ראובן בחושן המשפט [נמצא בגמחי"ם של אבנים לסגולות] ועיי' עוד פרטים בזה בספר ארחות רבינו להסטייפלער זי"ע. ועוד סגולה נמצא בספרים לחגור עצמה בחגורה של ס"ת ולא תסיר ממנה כל זמן עיבורה אפי' בשעת רחיצה ושינה ותניחנה בכיס בתוך כיס ועי' בזה בשו"ת אבני צדק (סי' י"ג) ובדרכי תשובה (סי' קע"ט סקל"ב). וע"ע בשו"ת אמרי כהן האללענדער (סי' ד').

ה להזהר משנאת חנינם כמו שאמרו בשבת (דף לב:) בעון שנאת חנינם אשתו מפלת נפלים ולכן יזהרו מאד שלא יהי' מריבה בתוך ביתו או בין שכנים.

(ו) שתזהר מכעס כמש"כ בשבט מוסר (פכ"ב).

(ז) בזמנינו שיש התפתחות הרפואה טוב להתייעץ עם רופאים אם יש סיבה גופני שגרמה להפלה שתוכל להזהר בזה בעתיד.

(ח) שתזהר שלא תתאמץ ביותר או לנסוע למרחקים בפרט בחדשים הראשונים וכן לא ללכת לים ולבריכות ולא להתעמל.

(ט) להתפלל תמיד שתשלים ימי עיבורה לטובה ושלא תפיל ח"ו.

(י) להזהר בשמירת עיניים כמו שפי' רש"י (בישעי' פל"ג ט"ז) ועוצם עיניו מראות ברע וגו' מימיו נאמנים יעו"ש.

קבורת נפלים

[ח] נחלקו הפוסקים אם יש מצוה בקבורת נפלים הבית יוסף באו"ח (סי' תקכ"ו ס"י) מביא בשם הגהות מיימוניות (פ"א דמילה אות י') דאין מצוה לקבור נפל כדמוכח בכמה מקומות בתלמוד, והמגן אברהם (סק"כ) הקשה עליו ומוכיח מכמה דוכתי דאיכא מצוה בזה וכתב עוד דאפילו לאו דלא תלין יש בנפלים, וע"ע בשדי חמד (מערכת ק' לככ א') שהביא פוסקים לכאן ולכאן וע"ע בדברי מוח"ז בארחות חיים (סי' תקכ"ו אות ט') שהביא מכמה פוסקים בזה וכן בדעת תורה להמהרש"ם (שם), וכתב בשו"ת שואל ומשיב מהדר"ג (ח"א סי' ט"ו) דנפל בן ה' או ו' חדשים אי צריך קבורה עיין במ"א סי' תקכ"ו סק"כ שהעלה דנפל חייב בקבורה כל שהוא שלם באבריו ואינו שפיר חייב בקבורה ואין חילוק בין שהוא מבן ח' ובן ט' או פחות הכל צריך קבורה ואף שההוצאה מרובה אין מרחמין בדין וכל המרחם על הבריות וכו' שעכ"פ בריה הוא עכ"ד ובשו"ת אבני צדק (יור"ד סי' קמ"ה) כתב כיון דקיבלו בני ישראל עליהם לקבור נפלים ממילא הוי כחוב וכמו בתפלת ערבית דשויה חוב, ועיין בשו"ת ח"ס (סי' קמ"ד), אבל זה פשוט שכל זמן שאינו שלם באבריו ואין כאן צורת וולד ליכא מצות קבורה לכו"ע אבל מ"מ צריך להזהר מטומאת נפל כאשר יתבאר בסמוך וצריך לזורקו במקום שלא יכשל בו הכהן.

טומאת נפל

[ט] כתב הרמב"ם (בפ"ב הי"א מטומאת מת) הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין מטמא במגע ובמשא ובאהל כאדם גדול שמת וכו' עכ"ל ומ"מ כתב הב"ח ביור"ד (סי' שס"ט) דנפל פחות מארבעים יום אינו

מטמא וכ"כ במשנה למלך (שם) וכ"ה להדיא ברמב"ם (שם פי"א ה"ח), ובשו"ת נוב"י (חיו"ד סי' צ"ז) נסתפק אם צריך ריקום אברים לאחר מ' יום והביאו הפתחי תשובה (סי' שס"ט סק"ג) וכתב הנוב"י דמ"מ פשיטא לדין שא"א בקיאין בבדיקת השפיר לידע אם הוא מרוקם לכן כל שמפלת אחר מ' יום מטמא באהל וצריך הכהן לפרוש אם לא שודאי הוא פחות ממ' יום לשימושה, וכ"כ בערוך השולחן (שם סי"ב) והוסיף דאפילו אשתו של כהן הפילה אסור לו להיות שם דאין הכהן מטמא לקרוביו כשהם נפלים ע"ש, וכ"ה בט"ז (שם סק"א) ובחי' הגרשוני דהכהן מוזהר אפי' על נפל וכ"כ בספר בית הלל (סי' קצ"ה) ולפי מה שנתבאר לעיל דהסכמת הפוסקים דחיישינן שמא היתה מעוברת לפני הטבילה ולא מחזקינן באינה מעוברת אא"כ היתה לאחר לידה או שידוע שלא בא עליה וכיו"ב ה"ה הכא צריך לחשוש לזה כיון דהוא אסור תורה, וכמו שדקדק הנוב"י אם לא שודאי הוא פחות ממ' יום לשימושה, ומ"מ אם הפילה חתיכה שחורה או אדומה ואין לה נטי' ללבנונית אפי' יש בה עצם לפמש"כ לעיל דטהורה מלידה אפי' לדין דבזה אנו בקיאין ה"ה דאין כאן טומאת נפל וה"ה חתיכה לבנה שאין בה עצם אין בו טומאת נפל, אבל הפילה שפיר או שליא בכל ענין טמאה ומטמא באהל.

וידע עוד דכתב הרמב"ם (בפכ"ה ה"ח) האשה שמת עוברת בתוך מעיה אם נעשה ראש הנפל כפיקה של שתי [עי' פרי דעה (סי' קפ"ח ש"ך סק"ב)] והוא שיעור כאצבע קטנה] כיון שנפתח הרחם עד שנראה הראש נטמא הבית מפני העובר אע"פ שעדיין לא יצא עכ"ל והיינו שמשעת פתיחת הקבר שוב אינו נקרא טומאה בלועה ונטמא הבית, ולכן צריך הכהן להזהר כבר משעה שיושבת על המשבר או כשיש לה פתיחת הקבר, ומש"כ הרמב"ם עד שנראה הראש הכונה שאפשר לראות את הראש אע"פ שהוא עדיין בפנים.

ולכ"ן אשת כהן המפלת בביתו צריך בעלה הכהן ובניו הזכרים להזהר מטומאת מת וצריכים להכנס בחדר פנימי ולסגור הדלת [וכן החלונות אם הטומאה יכולה ליכנס דרכן] עד שיוציאו הנפל מהבנין, וה"ה אם הכהן נמצא בבנין שבאחד מהבתים באותו בנין הפילה אשה צריך הכהן להשאר בביתו סגור ולא לפתוח הדלת עד שיוציאו הנפל מהבנין כיון דסוף טומאה לצאת רואין כאילו יצאה ונמצא בחדר המדרגות ואם הכהן יצא מטמא את עצמו, וכן צריכים השכנים של הכהן להזהר בזה שלא להכשיל את הכהן בטומאת מת ולהזדרז להוציאו מהבנין והוא מצות עשה על כל ישראל להפריש הכהנים מטומאת

ניכר בו צורת אדם בבירור אם ניכר צורת גיד טמאה שבעה ניכר בו צורת נקבה בבירור טמאה י"ד יום.

אבל לא ניכר בו צורת זכר או נקבה בבירור טמאה י"ד יום מספק ולא סמכינן אבדיקה שהזכיר הרמב"ם (פ"י ה"א) שא"א בקיאינן בזמן הזה.

ימי טוהר בכל ענין אין לה עד שישעיר הולד דהיינו שיהי' בו שערות.

אין בו צורת אדם או שיש ספק בזה בזמן הזה שאין בקיאינן בצורות נותנין לה לחומרא טומאת לידה ואם ניכר ודאי שהוא זכר טמאה שבעה ואם ספק טמאה שבועיים כנקבה ואין לה ימי טוהר כלל.

ה) הפילה חתיכה יש בזה ב' חלוקות

הפילה חתיכה בין לבנה בין משאר מראות ואין בה עצם טהורה מטומאת לידה וסופרת ז' נקיים מדין טומאת נדה לחוד.

הפילה חתיכה לבנה או שאר מראות הנוטה ללבן ויש בה עצם טמאה טומאת לידה מספק י"ד יום ואין לה ימי טוהר וכנ"ל. [ובתנאי שהפילה לאחר מ' יום].

ו) מה שנתבאר שהמפלת תוך מ' יום אינה חוששת לטומאת לידה היינו בתנאי שידוע לה בבירור שלא נתעברה לפני מ' יום כגון שטבלה אחר לידה או שלא היתה בעלה בעיר זמן רב אבל אם לא ידוע בבירור אע"פ שראתה וסת גמור חיישינן שהיתה מעוברת לפני הוסת ויש מ' יום מעיבורה וטמאה טומאת לידה, ויש לסמוך על בדיקת אולטרוסונד לענין זה.

ז) נתבאר בפנים עשרה דברים שיש להזהר בהן שלא תבוא לידי הפלה ח"ו.

ח) מצות קבורת נפל הוא מעת שניכר בו צורת וולד והוא שלם באבריו.

ט) הנפל וכן רביעית דם הנפל מטמא באהל וצריך הכהן להזהר בהן וכן שכנים של הכהן ונתבאר פרטי דינים בפנים.

מת ואפילו בעל כרחם כמש"כ הרמב"ם בספר המצות (מ"ע ל"ב) ועי' ברמב"ם הלכות אבל (פ"ג ה"ה) דהמטמא את הכהן אם הכהן שוגג זה שטמאו לוקה ע"ש, ואפשר דאם עדיין לא נתרקמו אבריו לפי ראות העין או שהוא ספק אם הוא מ' יום דא"צ להודיע להכהן כיון דהוי ספק כמש"כ בנוב"י ואפשר לצרף דעת הרבה פוסקים דסוף טומאה לצאת הוא דרבנן.

ג) צריך הכהן להזהר מדם הנפל אם יש רביעית דם מטמא באהל כמש"כ הרמב"ם (פ"ב ה"ב) דדם המת מטמא כמת במגע ובמשא ובאהל ע"ש וע"ע בירושלמי נזיר (פ"ז ה"ב) ובספרי פרשת חקת, ואם הדם ספוג בבגד אם ישרה הבגד במים יוצא ממנו רביעית דם הרי הוא מטמא באהל ואם לאו הוי טומאה בלועה, ועי' בבינת אדם (כלל קנ"ח) דאפי' יכול לצאת ע"י צפון כיון שאינו יכול לצאת ע"י סתם כיבוס מים הוי בלוע וטהור וכ"ה בב"ק (דף קא:) וע"ש בתוס'.

פירות הנושרים להלכה:

א) המפלת תוך מ' יום לעיבורה אינה חוששת לטומאת לידה אבל טמאה נדה אפילו לא ראתה ויכולה להפסיק בטהרה מיום ה' הפלה ולספור ז' נקיים ולטבול [ואם כבר נטמאה לפני הפלה ממתנת ה' ימים מהיום שנטמאה] ועיין לקמן אות ו'.

ב) הפילה ליל מ"א לעיבורה אפי' ליכא מ' יום מעל"ע חוששת משום לידה וטמאה שבועיים ואם אינה רואה בימים אלו יכולה להפסיק ולספור ז' נקיים אבל אינה יכולה לטבול לפני ליל ט"ו הפלה אפילו כבר ספרה ז' נקיים.

ג) דיני ימי טוהר הנוגע בזמן הזה לענין כמה דברים שנתבאר בפנים אינה נוהגת כל זמן שלא נתמלא גופו שערות כולדות הנגמרים וזה זמן מאוחר שכבר ניכר בו צורת הולד וניכר בו אם הוא זכר או נקבה.

ד) נפל שניכר בו צורת אדם יש בזה ג' חלוקות:

סימן ל"ב

בדיני הרחקה

בסוטה (דף ז.) ובסנהדרין (דף לז.) דילפינן כן מדכתב רחמנא לענין איסור יחוד כי יסיתך אחיך בן אמך דמיניה ילפי' איסור יחוד בקידושין (דף פ:) ולכן י"ל דלא אסרה תורה אלא כעין אמו דלא עבידא דמשתריא אבל נדה סופה ליטהר. ולכאורה יש להקשות לדעת הפרישה (אה"ע

א

יחוד באשתו נדה

שן"ע סי' קצ"ה ס"א, דכיון שכבר בא עליה תו לא תקיף יצריה ומקורו מכתובות (דף ד.), וכתבו התוס'

עליו הכתוב אומר נשי עמי תגרשון מבית תענוגיה ופליגי רב יוסף ורבא אם גם באשתו נדה אמרו כן רב יוסף ס"ל אפילו באשתו נדה אמרו כן מפני שגורם לו להתרחק ממנה כן פי' המאירי, ורבא ס"ל דתבוא עליו ברכה ופי' מהרש"א דודאי מודה רבא דמותר להתייחד עם אשתו נדה אלא דמ"מ תע"ב שלא יבוא לידי עבירה והגמרא מכריע דלא כרבא דאין כאן שום ברכה דעד האינדא מאן נטריה ופסקו הדרכי משה והט"ז והשו"ע הרב באו"ח (סי' תרל"ט אות ט') כרב יוסף ע"ש.

ב

איסור נגיעה

ש"נ"ב (שם ס"ב) לא יגע בה אפי' באצבע קטנה וקמ"ל דלא תימא דאינו אסור אלא חיבוק ונישוק ודברים המרגילים לערוה אבל נגיעה בעלמא דאינו מרגיל בערוה לית לן בה קמ"ל דאף נגיעה בעלמא אסור אפילו באצבע קטנה (ב"ח), ונגיעה ע"י דבר החצץ שמה נגיעה ואסור ליגע בה ע"י הפסק מפה וכש"כ ליגע בה בהפסק בגדיה שהיא לבושה בהן כמש"כ בשו"ת פרי השדה (ח"ג סי' קי"ט) ובשו"ת בית שערים חיר"ד (סי' רע"ד) ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סי' כ"ז), וכן נגיעה ע"י דבר אחר מבואר בתרוה"ד ומביאו ב"י דאסור והב"ח פי' כונת נגיעה ע"י דבר אחר כגון התרת מנעל והנעלת מנעל ואסור דלא התירו זאת אלא כשהבעל חולה ואשתו נדה ואין לו מי שישמשנו זולתה ע"ש בב"ח (סי' י"ו) וה"ה להלביש מעיל וכיו"ב דהוי נגיעה ע"י דבר אחר דאסור וכן נגיעה כלאחר יד אסור דהרי אפי' הושטה מידו לידה ע"י שינוי אסור כמש"כ הב"ח (ס"ב) כש"כ נגיעה ע"י שינוי ועי' פרישה (יור"ד סי' רס"ה סק"כ) ובזה יש לפרש כונת השו"ע (ס"א) ולא יגע בה אפי' באצבע קטנה והוא מגמרא שבת (יג:) ולכא"ו מה הרבותא אפי' באצבע קטנה מהיכי תיתי לחלק בנגיעה בין אצבע גדולה לאצבע קטנה שבא לאפוקי דאפי' באצבע קטנה אסור, אלא דהכי פירושו דאפי' הנגיעה הוא כלאחר יד באצבע קטנה שאי אפשר לנגוע באצבע קטנה לבד אלא כלאחר יד דהיינו מהצד או ע"י שכופף שאר האצבעות ונוגע רק בקטנה וקמ"ל דאף זה אסור, והמזלזל באיסור נגיעה אפי' אם קרא הרבה ושנה הרבה ושמש תלמידי חכמים הרבה ראוי לעונש מיתה בידי שמים כדמוכח בתנא דבי אליהו (פ"טו י') בההוא תלמיד דמת בחצי ימיו שאמר אליהו לאשתו שמא הבאת לו את הסכין שבידך ונגע בו אפילו באצבע הקטנה וכו' ובשו"ת תשב"ץ (סי' נ"ח אות ט') כתב דאין ליגע בבגדיה בעודה לבושה בהן והובא בפ"ת (סק"ג) ור"ל שאינו נוגע בה אלא בלבושה כמש"כ בלבנון נטע שהמלבושים רחוקים

סי' כ"ב) דיחוד בחייבי לאוין אסור מה"ת תיפוק ליה דיחוד עם אשתו נדה מותר מה"ת מסוטה דמותר לבעלה להתייחד עמה מדאורייתא אע"פ דאין לה היתר כמבואר בסוטה (דף ז.) ומסתמא היינו טעמא דכיון שכבר בעל לא תקיף יצריה א"כ כש"כ נדה דיש היתר לאיסורו מותר מה"ת להתייחד כיון שכבר בא עליה פעם אחת, וי"ל דמסוטה א"א למילף דשאני סוטה דכיון דזינתה תחתיו ומעלה מעל באישה שנואה היא לו והיימנוהו רחמנא שלא יבוא עליה משא"כ נדה שפיר איכא למיחש להכי בעינן הך ילפותא דומיא דבן עם אמו אסרה תורה, ולפ"ז היכא דאין היתר לאיסורו כגון ברואה מחמת תשמיש אסור מה"ת להתייחד עמה דדומיא דבן עם אמו הוא דלא עבידא דמשתריא ומסוטה ליכא למילף כנ"ל וזה למ"ד וסתות דאורייתא אבל למ"ד וסתות דרבנן הרי מה"ת יש היתר לאיסורו לאחר שתטבול ולכן אסורה להתייחד רק מדרבנן, ויש להסתפק בזמן גזירה שא"א לנשים לטבול אם מותר להתייחד עמה מי אמרינן כיון שיש היתר לאיסורו אע"פ שעכשיו א"א לטבול מ"מ גזירה עבידא דבטלה ואין יצרו תוקפו או דלמא כיון שהוא שעת גזירה או מלחמה ח"ו שא"א לה לטבול הרי הוא בגדר אין היתר לאיסורו וחיישינן שמא יצרו תוקפו ואסור להתייחד עמה ומסתבר דמה"ת ודאי מותר דאינו דומיא דבן אמך והספק הוא רק אם מדרבנן אסור וי"ל דזה ג"כ בכלל סוגה בשושנים שלא גזרו איסור יחוד כלל באשתו נדה, שו"ר בצ"צ פס"ד דמסתפק כעין זה ע"ש.

והא דלא גזרו רבנן יחוד על אשתו נדה כמו שגזרו על סוטה והלא מה סוטה דשנואה היא לו דלהכי היימנוהו רחמנא אע"פ שאין היתר לאיסורו מ"מ גזרו עליו חכמים שמא יבוא עליה כש"כ נדה דאהובה היא לו אע"פ שיש היתר לאיסורו ולהכי שריא רחמנא מ"מ הו"ל למיגזר מדרבנן, אלא היינו טעמא כדאמרי' בסנהדרין (דף ז.) סוגה בשושנים התורה העידה עלינו שאפילו כסוגה בשושנים לא יפרצו בהן פרצות.

ופשוט דגם שמואל דס"ל בקידושין (דף פא:) דאסור להתייחד עם כל עריות שבתורה ואפילו עם אמו ובתו וכמש"כ ביש"ש קידושין (פ"ד סכ"ג) אע"ג דלא תקיף יצריה עלייהו כמש"כ רש"י שם (ד"ה ודר) מ"מ מודה דיחוד עם אשתו נדה מותר דכך הוא פשטא דברייתא בסוטה (דף ז.) דנדה בעלה נאמן עליה וע"כ דס"ל הך ילפותא שכתבו התוס' דומיא דבן עם אמו שאין להן היתר ורבנן לא גזרו משום סוגה בשושנים.

וד"ע עוד דאמרי' במסכת עירובין (דף ג:) אמר רב ברונא אמר רב כל הישן בקילא שאיש ואשתו שרויין בה

מגופה והובא בדרכי תשובה וע"ע בשו"ת חיים שאל להחיד"א זי"ע (ח"ב סל"ח) דגם המלבושים אסור שיגעו זה בזה. ודין נגיעה ע"י אמצעי כלומר שאין שניהם נוגעים באמצעי אלא אחד מהם והשני זורק על האמצעי יתבאר בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו.

ג

איסור הושטה

בתנא דבי אליהו (סו) שמא הבאת לו את הסכין שבידך ונגע בו אפי' באצבע הקטנה וכו' והלשון צ"ב דהו"ל למימר ונגעת או ונגע ביך דמלשון ונגע בו משמע דנגע בהסכין, ועוד צ"ב דמשמע דהנגיעה היה בשוגג שהרי כונתה רק להביא הסכין וע"י הבאת הסכין נגע בו שלא בכונה אפי' באצבע הקטנה וא"כ צ"ב וכי ע"י נגיעה בשוגג ינעש כ"כ למות בחצי ימיו, ואפשר דצדיקים הקב"ה מדקדק עמהם כחוט השערה, ועיין בטובי חיים בשם מאורי אש שביאר מפני שעבירה גוררת עבירה ומעט מעט ישתקע ברעתו על כן הקב"ה מסלק לפעמים לאיש באמצע ימיו שיודע שיחטא ח"ו ובוזה מפרש שם ההמשך מה שאמר לה אליהו יעו"ש ועוד י"ל דזמנו הקצוב הי' חצי ימיו אלא דסגולת התורה הוא שמארכת ימים כי היא חייך ואורך ימיך וכל זה כשאין בו חטא אבל כשחטא אפי' בשוגג אין בו סגולה זו ועיין בתוס' וראשונים שהובא בב"י משמע שלא היה לפניהם הגירסא סכין אלא פך ושמן יעו"ש.

והנה באיסור הושטה איכא ג' שיטות בראשונים דעת הסמ"ג דרק יין או שמן לסיכה שהם דברים של חיבה אסור להושיט וכ"כ התוס' שבת דף יג: וכ"ד יראים וכתב הרב המגיד שכן משמע דעת הרמב"ם, דעת ספר התרומה שרק דברים של מאכל ומשתה אסור להושיט, דעת הרמב"ן והרשב"א והרא"ש ורבינו ירוחם שכל דבר אסור להושיט, וטעם איסור הושטה להסמ"ג וספר התרומה הוא כדי שלא יבוא להרגל דבר דאין לפרש החשש שמא יגע דלטעם זו אין נפק"מ בין יין או מאכל ומשתה לשאר דברים אבל לדעת שאר הראשונים דאיסור הושטה הוא בכל דבר יש לומר דטעם איסור הושטה הוא מחשש שמא יגע בבשרה כמש"כ הרשב"א ושו"ע אבל מלשון הרמב"ן (פ"ח ה"ה) משמע דהוא משום שלא יבוא לידי הרגל דבר שכתב וז"ל ואסור להושיט "כלום" מידו ליד אשתו נדה או ליטול מידה מכיון שהיא אשתו צריכה הרחקה יתירה ע"כ וכ"כ בארחות חיים וכן אסור להושיט וכו' משום הרחקה עכ"ל וכתב רבינו

ירוחם הביאו הב"י וש"פ דאפי' דבר ארוך אסור שמא לא יזהר בטוב ויגע בידה וכש"כ דבר קצר כמעט וכיו"ב ולכאור' משמע דלפ"ז דבר ארוך ביותר דליכא למיחש כלל שמא לא יזהר בטוב ויגע בידה שרי אבל לסברת הרמב"ן ז"ל דצריכה הרחקה יתירה אסור, והנה בשו"ע כתב לא יושיט וכו' "שום דבר" וכתב הש"ך אפי' דבר ארוך וכונתו לומר דאפי' דבר ארוך ביותר דליכא למיחש כלל לנגיעה ג"כ אין להושיט דמשמע דבא לפרש כונת שום דבר והרי גם זה בכלל וכ"כ בלחו"ש (סק"ה) וכתב הפרי דעה שהוא משום לא פלוג וכ"מ במקור חיים שכתב דאע"ג דלא נגע בבשרה הואיל דשניהם נוגעים בדבר אחד אסור, אבל מו"ח שליט"א כתב דכונת השו"ע שום דבר להוציא מפ"י המ"מ בדעת הרמב"ם דאוסר רק הושטת כוס ביד בעלה קמ"ל דאסור בשום דבר אבל דבר ארוך יתכן דדעת הרשב"א דשרי אע"ג שכתב לא יושיט מידו לידה שום דבר, ולכן גם בדעת השו"ע שנקט לשון זה אין הכרח בדעתו בדין דבר ארוך עכ"ד אבל לדעת רמ"א דזריקה אסור כש"כ הושטה בדבר ארוך וכמו שיבואר לקמן בדין זריקה, והרי לנו ספק בדעת המחבר אם דעתו לאסור גם דבר ארוך ביותר אבל לדעת רמ"א פשיטא דאסור וכמו שפסק הש"ך וסד"ט וחו"ד וחכ"א ושאר פוסקים, ולשון השו"ע ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה וכ"ה בטור וצ"ב כפילת הלשון, והכונה שצריך ליזהר שגם אשתו לא תיגע בו ולכן אסור לקבל מידה.

הושטת תינוק

ובאיסור הושטת "שום דבר" כולל גם להושיט תינוק מידו לידה והתשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח) שהתיר לשיטתו אזיל דס"ל דמותר להשליך מידו לידו דלא אסרו אלא חיבור בהושטה ואפילו בהושטה עצמה ס"ל דמעיקר הדין אסור רק בדברי מאכל אלא שנהגו העולם להזהר כרש"י שמא יגע בבשרה, וא"כ באופן דליכא חשש נגיעה כגון בדבר ארוך אפשר דס"ל דמותר ולכן גם תינוק כיון דחי נושא את עצמו שיוצא לבדו מחיק אביו לחיק אמו ליכא חשש שיבוא לנגיעה אבל לדידן דס"ל דכל הושטה אסור ואפי' זריקה ה"ה תינוק דאסור אלא דמ"מ י"ל דהכא ליכא לא משום הושטה ולא משום זריקה אף לדידן דכיון שהתינוק יוצא מעצמו הרי התינוק הוא שמושיט וזורק עצמו מיד אביו ליד אמו ולא חשוב כהושטה וזריקה דאביו, וכתבו האחרונים שיש להחמיר בזה כ"ה בהגהות יד שאול ובפרדס רמונים ומלבושי טהרה וערוך השולחן וכ"כ בטהרת ישראל דיש להחמיר לכתחלה.

איסור זריקה

אסור לזרוק מידו לידה וכן להיפך רמ"א שם ועיין ברכ"י דתשב"ץ ומהריק"ש מתירין ועיין מש"כ בסד"ט (סק"ד) דאין לזוז מפסק הרמ"א, וכ"ה הסכמת כל הפוסקים וראוי לגעור בהמקילין בזה כמש"כ בשו"ת מהר"ם מרוטנברג והב"ח הביא לשונו וכ"ה בבנימין זאב (סי' קנ"ט) הביאו בדרכי משה, וטעם איסור זריקה כתב מהר"ם משום דלא אשכחנא דשרי וצ"ל דכונתו שהוא בכלל הושטה דכיון דמצינו דהושטה אסור ה"ה זריקה מידו לידה הוי בכלל הושטה וכיון דלא מצינו להדיא שיהי' מותר ע"י זריקה מסברא אמרי' דהוא בכלל הושטה, וכ"מ בב"ח (סי' ב) שכתב הילכך אפי' ע"י זריקה אסור כיון דלא אשכחנא היתרא בשום הושטה בעולם עכ"ל, ולפ"ז מוכח דס"ל למהר"ם דאפי' דבר ארוך ביותר אסור להושיט אפי' דליכא חשש כלל לנגיעה דאת"ל דשרי הרי מצינו הושטה דשרי והיינו באופן דליכא חשש נגיעה וא"כ גם זריקה תהי' מותרת דהא ליכא חשש נגיעה, אע"כ דגם דבר ארוך אסור אע"ג דליכא חשש נגיעה, וע"ע לקמן בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו מש"כ בדין זריקה.

וכבר נתבאר לעיל לענין הושטת תינוק דלא מבעיא קטן או חולה או כפות דגם לדעת התשב"ץ אסור כמש"כ בפ"ת (סק"ג) אלא אפי' תינוק גדול דיוצא מעצמו אל חיק אמו ג"כ אסור דהתשב"ץ שהתיר לשיטתו אזיל דס"ל איסור הושטה רק בתורת חומרא ומנהג וגם ס"ל דזריקה שרי וכמו שכתבתי לעיל, וע"ש שכתבתי דאף לדידן יש מקום לחלק דלא מיקרי הושטה וזריקה כשהילד יוצא מעצמו מחיק אביו לחיק אמו יעו"ש [וקצת פלא על הפ"ת שהביא לפני דין התשב"ץ משו"ת יד אליהו שאסור לחמם מהנר מפני שההבל מחבר וא"כ כל שכן דחיבור גמור ע"י הושטת תינוק דאסור] וכבר כתבתי לעיל דגדולי ההוראה כתבו בזה להחמיר בכל ענין.

ה

להאכיל תינוק שנמצא ביד אשתו נדה

ע"י שו"ת ברכות שמים (יור"ד סי' נ"ה) דאם לא מתקרב אצלה ויש צורך בדבר ליתן ליד התינוק דיש להתיר [וסיים שם דזה ע"פ הלכה אולם מי שמחמיר בכל דברים אשר מותר ע"פ הלכה הלא שיבחוהו רבנן (כונתו למש"כ בתוה"ש (סק"ב) ובסד"ט (סק"ד) דכל המחמיר בענינים כאלה תבא עליו ברכה] וזהו דרך החסידים ואנשי מעשה שקבלנו מפי רבותינו תלמידי מרן רשכבה"ג החת"ס ז"ל ותלמידי מאור העולם רבינו הבעש"ט זי"ע] וכ"כ בשו"ת

מגדלות מרחקים ובעוד אחרונים, וכתב מו"ח שליט"א בזה לחלק בין דבר קצר כמו תרופה או מוצץ וכיו"ב דכשיש צורך בדבר יש להקל, אבל בדבר שלוקח זמן כמו להאכיל תינוק וכיו"ב יש מקום לחוש שיבוא לידי נגיעה לכן יש להחמיר בכהאי גוונא, ועיין לקמן בדין הרחצת פניו ידיו ורגליו יתבאר דמעיקר הדין מותר היכא דהוא אינו אוחו האמצעי דהיינו התינוק אלא נותן מאכל לפיו אלא דהמחמיר תע"ב ע"ש ולא דמי למש"כ הפרישה (סי' רס"ה סק"ב) דאסור לבעל למול בנו כשאשתו נדה היא הסנדק דשאני התם דע"י המילה ופריעה היא מרגשת בנענוע התינוק והוי כנגיעה ע"י דבר אחר דאסור.

ו

לשאת משא כבד יחד עם אשתו נדה

כתב בשו"ת אבן ישראל (ח"ט ס"פ) דלכאוי"ל דלשאת משא ביחד איש ואשתו נדה לא נאסר כלל דלא הוי דרך חבה ומ"מ יש לדון ולאסור מצד שמתנדנד ע"י נשיאת העגלה והוה כיושבים על ספסל המתנדנד, אך כתב שם דבדליכא אחר שיסייע לה ויורד גשם דא"א לחכות בחוץ על הגשמים לאדם אחר שרי מפני שבחינוך (מצוה תקמ"ד) כתב דגם באדם איכא מצוות טעינה ופריקה וכ"כ הרשב"א דלא כשיטה מקובצת (ב"ק נד.) דליכא אלא חיוב דרבנן ולכן בכה"ג בודאי שרי עכ"ד משמע מדבריו דאילו הוי פריקה וטעינה באדם רק מדרבנן אסור דהעמידו דבריהם אפי' במקום מצוה אבל כיון דהוי חיוב תורה לכן בא"א בענין אחר שרי ולכאוי"ל צ"ע דהא קי"ל באו"ח (סי' תקפ"ו סכ"א) דשופר של ר"ה אין מחללין עליו יו"ט אפי' בדבר שיש בו משום שבות דחכמים השוו דבריהם לשל תורה והעמידו דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה ולכן בנפל על השופר גל של אבנים אסור לטלטל האבנים ליקח השופר ומהאי טעמא כתב בשו"ת חת"ס (סי' ק) דאסור לעשות שילוח הקן בשבת לדעת הרמב"ם דס"ל דצריך לשלח בידים ולתפסו בכנפיה דהו"ל טלטול מוקצה והעמידו חכמים דבריהם בשב ואל תעשה במקום עשה, ויותר מזה כתב בשו"ת חת"ס (סי' פ"ב) דמצות השבת אבידה אינו דוחה טלטול מוקצה אע"ג דהוי בעידנא דמשעת הגבהה כבר עוסק במצות השבה מ"מ העמידו דבריהם בשב ואל תעשה יעו"ש וכיו"ב כתב בכיכור"י סי' תרכ"ח והביאו המשנ"ב שם דמי שאין לו סוכה רק על גבי אילן או בהמה דאסור לו לעלות דהעמידו דבריהם בשו"ת וה"ה לעבור בספינה מעבר הנהר לסוכה מבואר במ"א (סי' תרל"ט) וש"פ דאסור, ובמ"א (בסי' תקפ"ו סכ"ב) כתב דאם עשה גוי שופר למ"ד דנולד אסור א"א לטלטלו אפילו

ממש נגיעה ע"י דבר אחר שדוחף או מושך אחד את השני ע"י דבר אמצעי ואע"פ שאין כונתו אלא להעביר את החפץ ממקום למקום מ"מ במציאות הרי הוא דוחף או מושך השני ונגיעה ע"י דבר אחר אסור מדינא אפי' באופן דליכא חשש נגיעה דרק בחולה ואין מי שישמשנו התיירו כן דבמקום חולי לא גזרו רבנן שימוש ע"י דבר אחר ואפי' בנגיעה ממש התיירו היכא דליכא אחר שישמשנו אבל במקום מצוה הרי העמידו דבריהם במקום מצוה, ועוד יש לתמוה דמאן מפיס דזה אינו בכלל הושטה דאסור מדינא והלא דברים קל וחומר ומה הושטה דאינו אלא רגע למסור החפץ לידה אסור כש"כ לשאת חפץ ביחד שהוא זמן ממושך יותר דיש לחוש שיבואו לנגיעה ועוד דבהושטה אין שום צורך בנגיעה ועכ"ז אסור שמא יגע כש"כ לשאת חפץ כבד דלפעמים מחמת כובד המשא וקשה לאחד מהם ובהיל שמא יפול המשא או הוא עצמו ומתקרב השני ידיו סמוך להראשון לעזרו ויכולין בקל לבוא לידי נגיעה וא"כ אם ההושטה אסור כש"כ דבכלל מאתיים מנה ואסור העברת חפץ יחד ממקום למקום ואם בהושטה אסור גם דבר ארוך אע"פ דליכא חשש נגיעה כמו שביארנו ה"ה דבר כבד ארוך אע"פ דליכא חשש נגיעה בכלל זה, ואע"ג דאינו דרך חבה מ"מ אסור ההושטה אינו משום דרך חיבה לדעת הרשב"א והשו"ע אלא משום חשש נגיעה וא"כ כש"כ הרמת משא יחד כמו שביארנו. והגע עצמך דלמסור מפתח אסור ולשאת מפתח כבד זמן ממושך מותר הרי יותר יש לחשוש שמא יגע בזמן ממושך וע"כ דכשגזרו על הושטה כש"כ דלשאת יחד בכלל האיסור ואם אמרו לא פלוג בהושטה ה"ה דלשאת משא יחד אפי' דבר ארוך בכלל איסור זה, ולכן גם צ"ע על הגאון בעל אגרות משה (ח"ב סי' ע"ה) שדן בענין זה והביא ממרחק לחמו ולא אסור מדינא דהושטה, מיהו י"ל דלא שכיחי משא כבד בדבר קצר ולכן אין זה בכלל הגזירה כלל ופשיטא דבדבר קצר אסור מחשש שמא יגע דגרע מהושטה מיהו לא היתה בכלל הגזירה דמלתא דלא שכיחי הוא ועל כן דבר ארוך אינו בכלל הלא פלוג ואינו בכלל ההושטה שגזרו עליה וכל זה דוחק דא"כ יהא מותר מדינא גם לשאת יחד דבר קצר דמלתא דלא שכיחא לא גזרו וזה דבר שאין הדעת סובלתו דמסתבר דאיסור הושטה עובר גם כשעודנו בידו ועדיין לא סילק ידו מהחפץ אלא שעדיין שניהם אוחזין בה אע"ג דגמר פעולת ההושטה הוא כשמסלק ידו והגיע החפץ לידה מ"מ האיסור הוא כששניהם אוחזין ואדרבה חשש נגיעה הוא בתחלת מעשה ההושטה יותר מגמר מעשה ההושטה וא"כ כשאוחז חפץ והיא ג"כ באה לאחוז בחפץ הרי זה כתחלת מעשה הושטה וצ"ע.

לתקוע בו, ובסי' תרנ"ה הביא משו"ת הרשב"א דשבות אפי' במקום מצוה אסור יעו"ש, אך באמת דעת הגר"א שם דשי' השו"ע דמוקצה מותר במצוה יעו"ש ועיין בה"ל (סי' רס"ז בסוף הסי') לענין השבת אבידה במוקצה שהביא להסתפק ע"פ דברי הגר"א יעו"ש אך הסכמת כל הפוסקים בסי' תקפ"ו (סכ"ב) ובסי' תרנ"ה כהמ"א שם והמשנ"ב עצמו פסק כן ע"ש, וצ"ל דהבה"ל ס"ל לחלק דהתם לאו בעידנא משא"כ בהשבת אבידה הוי בעידנא ואע"פ שהגר"א עצמו לא מחלק בהכי מ"מ נסתפק ליה להבה"ל בזה דדלמא היכי דהוי בעידנא דוחה איסור דרבנן ולא העמידו דבריהם לכו"ע.

אבל באמת אין לתפוס בזה על דעת הגאון בעל אבן ישראל דכיון דכתב דהצד לאסור בזה הוא משום ספסל המתנדנד והרי ספסל המתנדנד חומרא בעלמא הוא כמו שכתב בשערי דורא, והב"י הלא כתב ע"ז ושמעתי דחומרא זו דשיבת ספסל שמעתי שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים לא נהגו בה, וכיון שמדינא שרי ס"ל דבמקום מצוה דחינן חומרא שאינו מדינא דגמרא, וה"ה דאפי' אם הוי רק מצוה מדרבנן שרי אלא דלרווחא דמלתא כתב דהוא מצוה של תורה.

אבל מעיקרא דדינא יש לתמוה במה שס"ל דליכא חשש איסור אלא מדין ספסל המתנדנד דבשלמא כששניהם דוחפים יחד עגלה או שאר דבר כבד ממקום למקום וכיו"ב ושניהם דוחפים מצד אחד יש לומר דליכא רק משום ספסל המתנדנד ובזה יש מקום לדרון דבשעת הדחק גדול אפשר דיש להקל אף דהמהרש"ם בדעת בנדון חייט שקנה מכונה לתפירת בגדים וצריכים שני אנשים לגלגל משני הצדדים שיפעילו יחד והי' בזה הפסד גדול מפני עניותם וזה היתה פרנסתם וכתב דיש להקל שיגלגל עם אשתו נדה דבמלאכתם עסוקים ובאופן שיפסיק אחד ביניהם ויסייע בדבר דבהפסד מרובה לא גזרו בכה"ג עכ"ד הרי לא התיר דחיפת דבר כבד אפי' בשעת הדחק של הפסד מרובה אלא ע"י הפסק אדם כדן ספסל המתנדנד דאסור אא"כ הפסיק אדם ביניהם וס"ל דלכתחלה יש להחמיר אף בכה"ג אלא בהפסד מרובה יש לסמוך על יש מתירין י"ל דשאני התם כיון שהוא באופן קבוע לא רצה להקל אבל באופן ארעי בשעת הדחק לדחוף דבר כבד וצריכין לזה הרבה אולי הי' מקום להקל כמש"כ בשו"ת אבן ישראל אבל כששניהם נושאים ומרימים יחד עגלה וכיו"ב ממקום למקום וזה עומד בצד זה וזה בצד אחר הרי בעל כרחך או אחד מושך השני אצלו או אחד דוחף השני הלאה כאשר המציאות כן הוא בב' בני אדם שמעבירים חפץ ממקום למקום וא"כ הרי

העתיקו וכיון דבלא"ה שיטת הרמב"ם דמותר לגמרי ובפשטות מש"כ הדרכי משה שכן המנהג בכל מקום שראיתי כונתו לשי' הרמב"ם כדמוכח בדר"מ הארוך ולדעת הרא"ש נמי האינדא דכולם אוכלים על שולחן אחד י"ל דמעיקר הדין א"צ היכר רק לחומרא לכן מקילין דבכה"ג חשוב שפיר היכר.

ח

יושבים רחוקים זה מזה בשולחן אחד אם בעי' היכר

הנה בתוס' במסכת שבת (דף יג:) משמע דאפי' במטה אחת באופן שרחוקים ביותר ליכא הרגל עבירה ולכן לא הי' חושש פלטי בן ליש לשכב עם מיכל בת שאול אלא דהחמיר על עצמו ונעץ חרב בינו לבינה וכן משמע בב"י שכתב בשם רבינו ירוחם דאם המטה רחבה ואינם מתקרבים זה לזה ודאי מותר שלא אסרו אלא קריבה אבל זה אינו אלא יחוד ומותר ובלבד שתישן בכלי מצע מיוחד לה והוא בכלי מצע מיוחד לו עכ"ל וכ"כ הב"ח דמדינא מותר אלא דיש להחמיר לפי דברי הר"ם דאפי' בשתי מטות צריך הפסקה בינתיים כל שכן דיש להחמיר במטה אחת וא"כ התיינה במטה אחת דיש אקרוכי דעתא טפי דמטה מזומנת לשכיבה אבל בשולחן אחד כשהן רחוקים מסתברא דגם חומרא ליכא, ואפי' לתי' השני של תוס' דסבר כשאול שלא היתה מקודשת לדוד ולפ"ז י"ל דמצד מטה אחת אסור אפי' רחוקין ביותר י"ל דזה דוקא במטה אבל שולחן כשרחוקים ביותר ליכא חיבה כלל דאין זה דרך חיבה כשרחוקין זה מזה אבל באמת איכא ב' תשובות בתשב"ץ חדא הוא בח"ג בסי' נ"ח שממנו העתיק רבינו ירוחם ושם כתב דאם המטה מיוחדת לה אסור וכן אם היא מטלטלת אבל אם אינה מיוחדת לה אם המטה היא רחבה ואינן מתקרבים זה לזה ודאי מותר כמו שהביא ב"י, ומשמע מזה דמש"כ אם היא מטלטלת הכונה שמתנדנדת ומרגישות זו את זו, ונמצא דע"פ דברי תשובה זו דמטה רחבה מותר אבל יש עוד תשובה בתשב"ץ (סי' מ"ב) ששם מבאר דבריו יותר דדוקא במטה שהיא קבועה דרך בנין במעזיבה או אפי' בקורות קבועין בכותל והמטה היא ארוכה ודאי מותר וכן נוהגין היתר שזה כמו ששוכבים זה אצל זה בקרקע הבית ובלבד שלא יהי' פנים כנגד פנים אע"פ שכל אחד במצע מיוחד ובכסות מיוחד אבל אם אינו מחובר לכותלים אפי' המטה רחבה ודאי שהוא אסור לישן באותה מטה שהכל מטה אחת ע"ש ולפי תשובה זו אסור מדינא דמטה אחת אפי' רחבה הרבה אבל מדברי רבינו ירוחם משמע דס"ל כתשובה א' דלא חילק בין מחובר לכותל או לא וכ"מ בב"י דכתב דמדברי הר"ם

אלא דמ"מ אם האיסור הוא רק משום הושטה ובדבר ארוך שאיסורו משום לא פלוג הרי מבואר במ"א (ריש סימן תמ"ז) דדבר האסור משום לא פלוג לא חמור כגוף האיסור ולכן בשעת הדחק גדול הי' מקום לדון בזה אבל הכא דהאיסור משום נגיעה ע"י דבר אחר שהוא אסור מדינא לא הותר רק במקום חולי אבל לא במקום מצוה, ולא דמי למש"כ הט"ז דמגע ע"י אמצעי לא אסור רק ברחיצה דהתם אינם נוגעים שניהם באמצעי רק אחד מהם וכמו שביארתי במק"א.

ויותר מזה מצאתי בשו"ת יפה נוף (סי' ק"ג) לרבינו יצחק מזיא זצוק"ל מגדולי אשכנז לפני ד' מאות שנה שאוסר לסבב התרנגולת סביב ראשה ע"ש וא"כ אף דמקילין בזה מ"מ נלמוד מיניה דכש"כ כשיש ביניהם חיבור יחד בהרמת משא כבד דיש לאסור אלא דמ"מ נראה להלכה דהיכא דא"א בשום אופן בענין אחר הסומך להקל לא הפסיד ובתנאי שיזהרו מאד שלא לדחוף אחד את השני והטעם דבשעת הדחק שא"א בענין אחר והוא במקום צורך גדול יש לסמוך על שיטת התוס' והסמ"ג והתרומה והרב המגיד בדעת הרמב"ם דמדינא ליכא איסור הושטה רק בכוס שהוא דרך חבה אבל כל שאר הושטה מותר מדינא והביאם ב"י וכן דעת היראים (סי' כ"ה) והמאירי בכתובות (ד:) ובפרט בדבר ארוך שאיסורו משום לא פלוג אינו חמור כולי האי כגוף האיסור וכדלעיל והרי הוא מקיים מצות טעינה ופריקה כמש"כ באבן ישראל הנ"ל, והרי במקום מצוה כתב המשנ"ב (בסי' תקפ"ו שם) דיש לסמוך על שיטת הפוסקים דנולד שרי ביו"ט כדי שלא לבטל מצות עשה כש"כ הכא דהוי בעידנא ממש דמשעת הגבהה מקיים המצוה כמש"כ באב"י שם ולכן בא"א בענין אחר יש לסמוך על המקילים אך יזהרו שלא יבואו לידי נגיעה וכן שלא ידחפו זה"ז.

ז

שינוי מקום אם הוי היכר לענין אכילה בשולחן אחד

כתב הב"י בשם רבינו ירוחם וז"ל יש שנהגו לעשות היכר בינו לבינה כמו שנים האוכלים אחד בשר ואחד גבינה או בשתי מפות או לכפול המפה ויש מתירים שתשנה היא ולא תשב במקומה עכ"ל ומדכתב ויש מתירים משמע דדיעה ראשונה חולק וס"ל דבעינן היכר ממש ביניהם ולא סגי בשינוי מקום וכ"מ בשו"ע ופוסקים שלא העתיקוהו דלא ס"ל הכי וכ"כ בצמח צדק (פס"ד ס"ג) דנראה שאין נוהגין כן ע"ש והטעם י"ל דלא ניכר הרחקה כ"כ בזה ועדיין יש לחוש להרגל עבירה אך בסד"ט (סק"ח) וכן בלחור"ש (סק"ח) וקיצור שו"ע (סי' קנ"ג) וטהרת ישראל

(ד) ואם אין שם ב"ב יש ג"כ להתיר באחד מב' האופנים הנ"ל, או ע"י היכר מפה וקנקן כמו שיתבאר לקמן.

(ה) אבל אם ב"ב סמוכין על שולחן לבד והם על שולחן לבד אין להתיר אא"כ רחוקין כ"כ שא"א לדבר כ"א בהרמת קול קצת.

(ו) ואם עושין היכר ביניהם הסומך להקל [אפי' כשיושבין סמוכין] לא הפסיד ויתבאר לקמן בס"ד.

ט

הצעת ממתה שלא בפניה

הצעת המטה שאסרו חז"ל לאשה נדה להציע מטת בעלה ואמרינן בגמרא אמר רבא לא אמרן אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה וכתב הרשב"א דאפילו הוא יודע שהיא מצעת אותה אין בכך הרגל כ"כ אלא כשהיא מציעתו והוא רואה, ולכאור' נראה דה"ה שמוותרת לישן על מטתו שלא בפניו אפי' הוא יודע שיושנת שם שכל שלא בפניו אין בכך הרגל דבר, וכתבו האחרונים דה"ה שאסור לבעל להציע מטת אשתו נדה דיש בכך הרגל דבר אלא שדיברו בהוה שאין דרך לאיש להציע המטה עיין בחכ"א ובערוה"ש ופשוט הוא וכן משמע בספר האשכול, אלא דיש להסתפק אם האיש מותר להציע מטת אשתו נדה שלא בפניה כדרך שהאשה מותרת להציע שלא בפניו או דגרע טפי ואסור לו להציע אפי' שלא בפניה.

וְלִכְאוּ יש להביא רא' מדברי השערי דורא (אות יח) שכתב ורבי אבי"ה מתיר כשתשתה אשה מן הכוס ונשאר מעט מן המשקה והלכה לו אשתו שמותר לבעל לשתות המותר אחרי שאינה רואה ורא' מפרק אע"פ גבי מלאכות שהאשה עושה לבעלה אמר רב הונא לא שנו אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה והצעת המטה חמור ממזיגת הכוס והותר ע"י שינוי אפילו בפניו עכ"ל ור"ל דבהצעת המטה לא מהני שינוי ביד שמאל וכיו"ב דחמיר ממזיגם הכוס ואם הצעת המטה שלא בפניו שרי כש"כ מזיגת הכוס וה"ה שיורי הכוס שלא בפניה, והרי מדמה שיורי כוס ששתה להצעת המטה שלא בפניו משמע דה"ה כשהוא מצעת מטתה שלא בפניה שרי דאם אסור י"ל דה"ה שיורי כוס אסור דא"א לדמותן להצעת המטה שרק היא מותרת שלא בפניו אבל הוא אסור ש"מ דגם הוא מותר שלא בפניה ולכן מותר גם לשתות שלא בפניה שיורי כוס שלה, ולפ"ז נראה דה"ה לענין שתיית שיורי כוס שלא בפניה דמותר אפי' היא יודעת שהוא שותה ממנה כיון שנלמד מהצעת המטה דמותר אפי' יודע שהיא מצעת אותה.

מוכח דפליג ארבינו ירוחם וכ"מ ממש"כ ב"י דמדן ספסל מוכח דלא כרבינו ירוחם הרי בספסל מחובר מותר וע"כ דהבין דרבינו ירוחם מתיר בכל ענין, וכן מוכח מדברי התוס' דמטה רחבה שרי מדינא כמש"כ הב"ח ואפי' לתשובה ב' י"ל דיש לחלק בין מטה לשולחן דשולחן אין כלל חיבה כשיושבין רחוקין, ואי משום גזירה העלאה אטו אכילה דהיינו שמא יאכלו זה מזה כבר כתב הב"ח (ס"ה פ"ח) בשם מהרש"ל דבשיושבים רחוקים בכדי שלא יפשוט ידו לאכול עם חבירו ודאי שרי לדברי הכל וכ"כ שם ביד יהודה דכו"ע מודה דליכא איסור בכה"ג, ומה דס"ל להב"ח והש"ך דאפי' כל בני בית עמהם בעינן היכר היינו שיושבים סמוכין בכדי הושטת יד דעדיין איכא הך גזירה אע"פ דליכא חיבה, ולדעת הרא"ה כל שיושבין סמוכין זה לזה גם משום חיבה איכא אע"פ דבני בית סמוכין שם אא"כ מפסיק אדם ביניהם או שיושבין רחוקין בכדי הושטת יד דאז ליכא לא חיבה ולא גזירה שמא יאכלו זה מזה, ואפי' הרשב"א במשמרת הבית דכתב דלא מהני מפסיק אדם ביניהם היינו מטעם דעדיין קיים החשש שיאכלו זה מזה אבל כשרחוקין זה מזה לא גזרו שמא יעמוד ממקומו וילך אצלה לאכול מקערה שלה, ואף דבספר המנהיג (ס"ה ק"ט) רצה לאסור בשולחנות גדולות זה יושב בראש השולחן האחד וזה יושב בראש האחר ואפי' ארוך מאה אמה ושכן משמע משאילתות דלא משווי חילוק בדבר וכל בשולחן אחד בין גדול בין קטן אסור אך כבר מביא מרבתינו שהתירו בשולחן גדול, ולכן להלכה נלענ"ד דאם יושבים רחוקים מכדי הושטת יד א"צ שום היכר אם ב"ב אוכלין על אותו שולחן, ואם אוכלין לבד וב"ב על שולחן אחר בעינן שיהיו רחוקים כ"כ שאין דרך חיבה באופן זה והיינו רחוק ביותר והגדר בזה צ"ע, ונראה דכל שצריך הרמת קול קצת לדבר א' לשני וא"א לדבר בנמיכת קול כבר אינו דרך חיבה וא"צ להחמיר יותר מזה כיון דלהרמב"ם ליכא איסור כלל והרמ"א בדרכי משה העיד שכך היה המנהג ואע"פ דנוהגין להחמיר כדעת רוב הפוסקים מ"מ בכה"ג י"ל דלכו"ע מותר.

העו"ה לדינא:

א אם ב"ב סמוכין על השולחן אם אשתו נדה יושבת רחוק ממנו בכדי הושטת יד מותר לכתחלה בלא שום היכר.

ב וכן אם היא משנה מקומה הקבוע בימי טהרתה אפי' אינה יושבת רחוק מכדי הושטת יד אם ב"ב סמוכין על השולחן מותר.

ג ומנהג העולם להקל בלא היכר כשאחרים מסובין אפי' בלא תנאים הנ"ל ויתבאר לקמן.

לענין נדה כל שהוא חבה אע"פ שיש טורח אסור וכמו כן להכין מים לרחיצה אע"פ שהוא בדרך של טרחא שצריך לשאוב מים ולטלטלן ממקום למקום ולחמם וכיו"ב כיון שהוא ענין של חבה אסור, וכרים וכסתות שמותר הוא מפני שאינו דרך חבה כ"כ ולכן כיון שהוא ענין של טרחא הקילו דבצירוף שניהם שהוא טרחא ואינו חבה כ"כ הקילו, ולכן נקט השו"ע בסיפא תרתי וברישא נקט רק שהוא דרך חבה ולא כתב שאינו טרחא לאשמעינן דכל שהוא חבה אפי' הוא טרחא אסור וכן עיקר, ולכן יש להזהר שיהי' שלא בפניו, ואם היא אינה יכולה להציע המטות מפני חולשתה כגון שהיא יולדת וכיו"ב ואינה יכולה לצאת מהחדר אע"פ שכתבנו לעיל שהבעל אסור להציע מטתה מ"מ בכה"ג שהוא טרחא והיא אינה יכולה להציעה מותר לו להציע מטתה דכיון שהיא אינה יכולה לעשותה אין בזה חבה אלא מעשה עבדות.

העוֹלָה לַהֲלָבָה:

(א) אין להציע מטתו בפניו אפי' באופן שהוא טרחא.

(ב) בשעת הדחק היכא דא"א לה להציע מטתה ואינה יכולה לצאת מהחדר יכול האיש להציע מטתה אם יש טרחא בדבר דאינו אלא מעשה עבדות.

מזיגת כוס לאשה שלא בפניה

לכאן אפי' את"ל דאיסור הצעת המטה ורחיצת פניה [פי' להכין מים לרחיצתה] אסור גם שלא בפניה דדמי לשינה על מטתה שלא בפניה דאסור משום הרהור עבירה ולא דמי לשיורי כוס שלא בפניה דשרי דבזה ליכא חבה כל כך משא"כ שינה על מטתה, והצעת המטה ורחיצה להך דמיא דהוא ענין חבה מדהצריכו חז"ל לאשה לעשותה לבעלה, מ"מ יש לדון דמזיגת כוס יין אינו דומה לזה דכיון דאין דרך נשים להשתכר אין במזיגת יין להם דרך חובה כלל והוה אמינא דאפי' בפניה שרי וקמ"ל הטור דאסור דכי מזיג איהו נמי איכא למיחש להרגל דבר וי"ל דהתינח בפניה אבל שלא בפניה אפשר דאינו חובה ושרי ואפי' לדעת הב"ח דהיא אסורה למזוג שלא בפניו י"ל דהוא מותר שלא בפניה אבל ממה שכתב הראב"ד דשילוח כוס אסור דקיהיב דעתיה עלה משמע דשילוח יין מביא לידי חובה וא"כ גם מזיגה שלא בפניה י"ל דאסור דהוי כשינה על מטתה שלא בפניה, אבל מלשון הטור כשם שאסורה למזוג לו כך הוא אסור למזוג לה משמע דדינן שוה ואם האשה מותרת למזוג שלא בפניו גם הוא מותר שלא בפניה וכן עיקר כמש"כ לעיל.

אמנם לכאן י"ל דלפי מה שפסק הטור דלא ישב במטה המיוחדת לה אפילו שלא בפניה ולמד זאת הטור ממה שכתב רבינו האי גאון שאסור לישן על מטתה מפני הרגל עבירה מקל וחומר מהצעת המטה בפניו דאסור משום הרגל עבירה לשכב על מטתה ממש שיש הרגל יותר לא כל שכן ולפי"ז כתב הטור דאפילו שלא בפניה אסור דהרהור איכא גם שלא בפניה ואע"פ שנחלקו הפוסקים אם ישיבה בעלמא בכלל האיסור או לא אבל שינה שלא בפניה על מטתה לכולי עלמא אסור וא"כ י"ל דה"ה הצעת המטה שלא בפניה דאסור דהרי דין זה נלמד מהצעת המטה, והשערי דורא בשם אבי"ה אפשר דס"ל דשינה על מטתה שלא בפניה שרי אבל לדידן דאסור י"ל דה"ה הצעת המטה שלא בפניה אסור.

וכן לענין לתת לפניה קיתון של מים וכלים שירחץ בהם רגליה אפשר דאסור אפילו שלא בפניה אע"פ דהיא מותרת להכין לו מים שלא בפניו כמש"כ הב"ח (ס"ז) דומיא דהצעת מטה שלא בפניו דשרי מ"מ הבעל אפשר דאסור להכין שלא בפניה כמו בשינה על מטתה שלא בפניה דאסור, אך י"ל נפק"מ בין חיבה להרהור דדברים שיש בהן משום הרהור דהיינו שינה על מטתה אסור גם שלא בפניה אבל דברים שאסורין משום חיבה לא שייך רק בפניו או בפניה ולכן ג' דברים אלו שאסור משום חיבה לא אסרו אלא בפניו וה"ה בפניה וכן משמע מסתימת הפוסקים שלא כתבו לאסור להבעל ג' דברים אלו גם שלא בפניה.

העוֹלָה לַהֲלָבָה:

(א) מותר לאיש לשתות שיורי כוסה שלא בפניה אפי' היא יודעת שהוא שותה ממנה.

(ב) מותר לאשה להכין מים וכלים שירחץ בהן שלא בפניו אפי' הוא יודע שמכנת לפניו.

(ג) מותר לאיש להציע מטת אשתו נדה שלא בפניה, אפי' היא יודעת שמציע לה.

(ד) מותר לאיש להכין מים שתרחץ בהן שלא בפניה, אפי' היא יודעת שמכין לה.

הצעת המטה כשכרוך בטרחה

יש להסתפק אם מותרת להציע מטתו בפניו באופן שהוא טרחא שצריך להגביה המזורנים כדי לפרוס הסדין אע"פ ד"ל דלענין חיובי האשה לבעלה פטורה להציע לו מטה כזה דבמידי דאיכא טרחא לא חייבוה חכמים מ"מ

נוגעת בו א"כ הוי מגע ע"י דבר אחר וקמ"ל דמשום חייבת רחיצה אסור.

לְהַכִּין מַיִם לְרַחֲצַת יָדַיִם

כתב בפרי דעה (ש"ך סקט"ז) דמשמע דלרחוץ ידיו לחוד פשיטא דשרי ליתן קיתון של מים לפניו דבכי האי גונא לא הוי דרך חיבה עכ"ד אבל מלשון הב"ח (ס"ז) שכתב וכן אפילו אינה מוצקת על ידיו אלא נותנת מים חמין בספל והוא רוחץ בספל תזהר שלא לעשותו בפניו אם אפשר וכו' עכ"ל משמע דלרחיצת ידיו לחוד ג"כ אסור להכין בספל, אלא דמשמע מדבריו דדוקא מים חמין בכלל האיסור אבל צונן מותר דאין זה דרך רחיצה וכל שכן כשאינה נותנת לשם רחיצה אלא לנטילה בעלמא להסיר רוח רעה או שאר נטילת מצוה דאינו בכלל רחיצה דשרי והכי נהוג עלמא.

הרחצת פניו ידיו ורגליו

כתב בטור דאפי' אינה נוגעת בו אסור והוא מדברי הרשב"א דאפי' הוא רוחץ והיא מוצקת וכן פסק בשו"ע (ס"ב) והקשה בדרישה (סק"ד) דמאי שנא מזריקה דאסור מידה לידו אפי' אינה נוגעת בו ואפי' במידי דליכא בהו חייבת רחיצה, ותי' דהטור ס"ל דזריקה מותר ורק האחרונים החמירו בזה והטור לא החמיר כ"כ, ועדיין קשה מדברי הגהות שערי דורא שכתב ולא תצוק מים על ידיו, דמשמע מלשון זה דהיינו שהוא רוחץ והיא מוצקת ולא מיירי מהכנת מים בכלי לשם רחיצה, ואח"כ הביא בשם מהר"ם דזריקה אסור והרי ס"ל דמדינא אסור שהרי כתב דדמי להושטה ולא אשכחנא דזריקה שרי וכ"כ הב"ח ס"ב דהוא אסור מדין הושטה דלא אשכחנא היתירא בשום הושטה בעולם וא"כ קשה מה החידוש דברחיצה אסור הרי כל מילי אסור לזרוק, אמנם לפי דברי הט"ז (ח"ק) יש ליישב קושיא זו שכתב דהו"א דזהו מגע ע"י דבר אחר שהיא נוגעת בכלי והכלי במים והמים בידו סלקא דעתא דשרי קמשמע לן דאסור משום רחיצה שמביאה לידי חיבה ולפ"ז י"ל דגם בזריקה אין איסור כי אם כשזורקת החפץ להדיא מידה לידו אבל אם החפץ מונח בכלי והיא מחזקת בידה את הכלי וזורקת את החפץ שבכלי לידו שרי שהרי זה דומה ממש לשפיכת המים שבכלי על ידיו דלא נאסר אלא משום חיבה דרחיצה אבל בלא"ה אין איסור ובזה אתי שפיר דברי השערי דורא דאע"פ דזריקה אסור מדינא הצריך לאסור יציקת מים על ידיו דזה לא דמי לזריקה דזה הוי מגע ע"י דבר אחר שהרי לא נוגעת האמצעי בידיה דזה פשוט שאסורה לנגוע בו ע"י כלי דזה הוי ידא אריכתא והוי כנוגעת בו אבל הכא היא אינה נוגעת בהמים והכלי אינה

וכתב בפרדס רמונים ועוד יותר מזה יש לדון לפי סברת הט"ז דגם בהושטה מידה לידו ע"י דבר אחר שרי כגון אם תחבה איזה דבר בכוש או בכרכר והיא מושטת לו את הכוש או הכרכר והוא נוטל החפץ שבראש הכוש והכרכר ולא דמי למש"כ הש"ך (א"ק) דאפי' דבר ארוך אסור דשם מ"מ הוא נוטל הדבר שמחזקת בידה משא"כ כאן שאינו נוטל הדבר שהיא מחזקת בידה רק מה שתחוב בראשו, אלא שסיים שם דמסתימת הפוסקים משמע שאין לחלק בכך ע"ש.

וּלְכַאֵן נראה דאף לפמש"כ הש"ך בשם דרשות רבינו יונה דאסור להכין מים בכלי כדי שירחץ בהם מ"מ י"ל דזריקה והושטה ע"י דבר אחר שרי ואפי"ה פשיטא דרחיצה ע"י שהוא רוחץ והיא מוצקת אסור דזה לא חשוב מגע ע"י דבר אחר דהכלי לא חשיב אמצעי אלא כשהאמצעי אינו צריך להשתמשות הכלי אבל מים שא"א לרחוץ על ידיו כ"א ע"י שאיבת מים בכלי ולשפוך המים עליו הרי זה כזריקת החפץ ממש מידה לידו דהמים בטלין לכלי וכך דרך זריקת מים ע"י כלי ולכן לא חשוב כלי כאמצעי והוי זריקה גמורה דאסור אפי' בלא דין דרחיצה ולכן ע"כ כיון דס"ל דזריקה אסור מדינא צריכין לפרש דאיסור רחיצה הוא על הכנת מים לרחיצה, נמצא לפ"ז דלהטיף טיפות לעין לדעת הט"ז הוי מגע ע"י אמצעי כיון שאוחז הכלי והמים מטפטפין מהכלי ולדעת שאר פוסקים אפשר דנחשבת כזריקה ממש וכיון דבשערי דורא משמע כהט"ז כמש"כ לעיל וכן פסק במקור חיים א"כ יש להקל לעשות כן בחולי עינים אע"פ שאינו אלא מיחוש בעלמא ואין זה חולה ממש וכ"כ בדרכי תשובה בשם שו"ת בית שערים ע"ש.

וּלְפ"ז י"ל דגם אין לאסור כשהוא ע"י אמצעי מדברי הפ"ת (א"ק) בשם היד אליהו דאסור לחמם עצמו בנר וכיו"ב כשאוחזת הנר דלא דמי להתם דאע"פ דשם הוא אוחזת הנר שהוא אמצעי והוא אינו לוקח הנר מידה אלא מתחמם מההבל היוצא מ"מ התם לא שייך שתחזיק ההבל או השלהבת בידה וכך דרך נתינת אש והבל ע"י שאוחזין בנר ודמי לזריקה או להושטה דאסור והוי ככלי שיש בו מים ששופך עליו דלא נקרא מגע ע"י אמצעי אלא הוי כזריקה והושטת גוף הדבר אבל היכא שהדרך לזרוק או להושיט החפץ עצמו והוא אינו מושיט אלא ע"י אמצעי שזורק חפץ מתוך כלי או מושיט בראש כרכר או כוש י"ל דמותר.

מצות ריקודין אפי' אם נאמר שהוא בכלל הושטה אך כיון שהוא דבר ארוך נראה דמותר בכה"ג ובלבד שיזהרו מאד שלא למשוך אחד את השני אלא יקוד במקומו כנהוג וכמו שנתבאר לעיל בדין הרמת דבר כבד ע"ש ובמקום דשכיח קלות ראש במצות ריקודין מסתבר דיש לאסור לרקוד לפניו משום ולא ישחוק ולא יקל ראש עמה.

יב

לקיים מצות פרישה בשמחה

ברוך הוא וברוך שמו שקידש את עמו ישראל בקדושה וטהרה והבדילנו מן העמים וצונו על העריות והוסיף לנו עוד קדושה לאסור את הארוסות והתיר לנו את הנשואות לנו ע"י חופה וקידושין ועוד הוסיף לנו קדושה יתירה ואסר לנו את הנדות אע"פ שנשואות לנו ע"י חופה וקידושין עד שתספור שבעה ימים ותטבול, ובנות ישראל הוסיפו קדושה על קדושתן לספור נקיים דוקא על כל טיפת דם ונמשכה עי"ז פרישה עוד כמה ימים שעד שתגמור ראייתה אינה יכולה להתחיל הספירה ולפעמים נתעכב הטהרה לשבועיים ולפעמים יותר נמצא דמחצה או רוב החודש עומדת בפרישה, וחכמינו ז"ל הצריכו להמתין שש עונות שלמות מדין פולטת ולכן אע"פ שראתה רק טיפת דם ולא יותר מרחקת הספירה לעוד ג' ימים, והראשונים הוסיפו לגזור אפי' בלא שמשה והוסיפו להמתין ה' ימים עד תחילת הספירה וקיבלו כלל ישראל גזירתן ואין לשנות כמש"כ הרמ"א (סי' קצ"ו), וגם בזמן הטהרה הוסיפו חז"ל קדושה וטהרה בהנהגת הבית שיהי' דוקא בלילה ובזמנים מיוחדים כמו שקבעו ז"ל וכמובא בשו"ע (סי' ר"מ) וגם בזה הוסיפו הנהגות צניעות וכדו' וקדושת מחשבה כמו שהאריכו בספרי יראה, מי כעמך ישראל גוי קדוש וטהור.

ועוד הוסיפו לנו חז"ל גדר קדושה והרחקה בזמן פרישה וגדולי הדורות הוסיפו עוד גדרים וסייגים וכבר נזכר ברמב"ן לשבח כל החומרות שבהרחקה והכל כדי שלא יפגם חלילה קדושתן וטהרתן של ישראל, ובעו"ה מפני חולשת הדור וריבוי חולי הגוף וחולי הנפש ונסינות הגדולות שלא היו מימי קדם קשה לכמה בני ובנות ישראל ההרחקה והקדושה שקידשנו הבורא ב"ה כל חודש כמחצית מהחודש ומחפשים היתר לקחת תרופות לעכב וסתן, ובמקום חולי יש לעשות שאלת חכם אבל בלא"ה אין לנו לשנות סדרי בראשית אפי' בדבר שאין מזיק לבריאות כל שכן

ולפ"ז נראה דכשהאשה אוחזת תיק בידה ורוצה לזרוק שם מפתח או שאר דברים די"ל דמותר דהוי מגע ע"י אמצעי שהיא אינה מקבלת המפתח בידה או בגופה אלא אוחזת התיק והוא אינו אוחז התיק אלא המפתח ורק האמצעי דהיינו התיק מקבלת המפתח הוי מגע ע"י אמצעי ולא דמי לנגיעה ע"י דבר אחר דאסור דהתם שניהם אוחזין באמצעי כגון התרת מנעל והנעלת מנעל הרי שניהם אוחזין המנעל היא בגופה והוא בידו אבל הכא שאחד מהם אינו נוגע באמצעי כלל הוי מגע ע"י דבר אחר דשרי למש"כ הט"ז ולפמ"ש"כ י"ל דכו"ע מודה בזה.

אך מ"מ נכלל במש"כ המנחת יעקב (סק"ב) דאף דזריקה על בגדיה מותר מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה ושם מיירי באופן שהבגדים רחוקין מגופה דאם זורק על גופה ממש אין נפק"מ אם הוא על בגדים או לא דאסור לזרוק חפץ גם לתוך חיקה וכ"כ בלבנון נטע הובא בדרכי תשובה (סק"ו) דמש"כ התשב"ץ דיש להתרחק מליגע בבגדיה דר"ל הבולטין רחוק מגופה ע"ש וה"ה לענין זריקה פשוט דמיירי דכה"ג ובה מותר מדינא אלא דהמחמיר תע"ב וה"ה לענין זריקה לתוך תיק הוא בכלל המחמיר תע"ב.

יא

בענין מצות ריקודין בחופת נדה

הנה בספר טהרת ישראל (סי' קצ"ב אות צ"ז) כתב דלא ירקדו יחד אף ריקוד מצוה באין מנהג אם הי' חופת נדה אבל ביש מנהג צ"ע אם לבייש חתן וכלה אבל מחוייבים לעשות הפסק באופן המותר ולא יהיה ניכר כגון להלביש לה בתי ידיים כדי שלא לבייש חתן וכלה וצ"ע גדול בזה עכ"ד, והנה זה באמת פלא גדול להתיר ע"י לבישת בתי ידיים דזה הוי נגיעה ע"י הפסק בגד וזה אסור מדינא וכמש"כ לעיל ואיך נתיר דבר זה לצורך מצוה כאשר חכמים העמידו דבריהם גם במקום מצוה ורק במקום חולי התירו כמו שנתבאר לעיל, והנה מו"ח שליט"א בספרו ארחות טהרה (פ"ה ס"ה) כתב שמותר להחתן לרקוד אתה ע"י מטפחת או אבנט כשהוא מחזיק בקצה אחת והיא מחזיקה בקצה השני עכ"ד והרעישו עליו כמה לומדים איך אפשר להתיר כן ולאחר העיון איני יודע חרדה זו מהו דהא כל איסור הושטה בדבר ארוך הוא משום לא פלוג וכבר כתב המ"א (ר"ס תמ"ז), דבדבר הנאסר משום לא פלוג אינו חמור כגוף האיסור ולכן בשעת הדחק גדול כזה שלא לבייש חתן וכלה ולקיים

אפילו באשתו טהורה עמו לא התירו אלא בשעה שצריך לנקביו, כמש"כ באה"ע (סימן כ"ד ס"ד), משא"כ שכיבה בעלמא על מיטתה דאע"פ דבנדה אסור י"ל דבאשתו טהורה לא חיישינן לכך.

אמנם אעיקרא דמילתא יש לתמוה, דהא בסימן קפ"ד (ס"ב) מבואר דבעונת הוסת מותר בכל קריבת דבר ואפילו חו"נ ולישן בקירוב בשר, אע"פ שאסור לבוא עליה, הרי דבאשתו טהורה לא אסרו משום הרהור אעפ"י שלא שייך לבוא עליה, וזה פשוט דמיירי בכה"ג שאינו פס"ר שיוציא זרע לבטלה דאל"כ אסור, אך מ"מ הרהור לכאורה פשיטא דאיכא, ואם כן מוכח דמותר בהרהור אשתו טהורה, וצ"ב מ"ש מלאחוז באמה ולהשתין דאסור באין אשתו טהורה עמו.

וע"ע בשו"ת אגרות משה (אה"ע סי' ס"ח) דהך דשו"ע מיירי באופן שאינו בא לידי הרהור ע"ש, והביא ראיה דבאשתו שרגיל בה לא חיישינן להרהור כמפורש בברכות (דף כ"ד ע"א) בישן עם אשתו במטה אחת ערומים שמחזיר פניו וקורא, ופירש רש"י שם, שכיון שרגיל וגם בה אינו בא לידי הרהור ע"ש, וא"כ גם בחו"נ יכול לסמוך שלא יבוא מזה לידי הרהור ע"ש ולענ"ד צ"ע דהרי מבואר התם והכי פסקינן בשו"ע או"ח (סי' ע"ג), דבלא חזרת פנים אסור, וכתבו הפוסקים הטעם דבפנים בהדי פנים א"א שלא יבוא לידי הרהור ע"ש, וא"כ ע"כ בחו"נ בקירוב בשר מביא עצמו לידי הרהור, ואעפ"כ מותר בעונת הוסת, אעפ"י שאסור לבוא עליה, אלמא דמותר בהרהור באשתו טהורה, ואפשר דרק במקום שמקיים בזה מצוה התירו בהרהור, אעפ"י שאסור לבוא עליה, ולכן ברצוי דברים וקריבת מצוה באשתו טהורה עמו דהוי מצוה, דהא לר"ת חייב לפקדה ביוצא לדרך בזה, אלמא דחשוב מצוה, וכמש"כ במחצית השקל (סי' קצ"ז) על דברי הט"ז שם, דשלא בשעת עונה חשיב מצוה ע"ש, ולכן במקום מצוה לא אסרו הרהור אעפ"י שא"א לבוא עליה, ובתנאי שבטוח בעצמו שאינו בא לידי הוצאת זרע לבטלה, ולכן מותר בעונת הוסת כל קריבת דבר, אבל שלא במקום מצוה אסור, ומ"מ לשכב על מטת אשתו טהורה כשאינו בעיר אפשר דאין בזה כלל חשש הרהור, ולא דמי לאשתו נדה דיש לחוש טפי, דלא הוי פת בסלו וצ"ע.

דהני תרופות מזיקות להגוף ויש להסביר לשואלים הקדושה והטהרה והזכות שמפסידין עי"ז והשכר הטוב הגנוז לישראל במצות פרישה.

וצא ולמד ממה שאמרו בסנהדרין (יט:) על פלטי בן ליש שנתן לו שאול את מיכל בתו אשת דוד לאשה שהי' מחלוקת בין שאול לדוד אם מיכל בתו מקודשת לו דשאול סבר שלא חלו הקידושין ולכן נתן את מיכל לפלטי בן ליש, ופלטי בן ליש חשש מספק שמא חלו הקידושין מה עשה נעץ חרב בינו לבינה אמר כל העוסק בדבר זה ידקר בחרב ואמר רבי יוחנן שהנסיון של פלטי הי' גדול יותר מהנסיון של בועז ונסיון של בועז הי' גדול יותר מנסיון של יוסף הצדיק דביוסף הצדיק אשת איש היתה ואינה עמו במטה ובבועז פנויה היתה ועמו במטה אבל בבועז היתה רק לילה אחת ובפלטי היתה ספק קידושין ושנים רבות ואמרו חז"ל דכשמיכל יצא מפלטי ונישאה לדוד הי' בוכה אחריה על המצוה דאזיל מיניה שאין לו אפשרות לקיים מצות פרישה וקדושה, כל שכן שיש לנו לשמוח על מצות פרישה שיש לה היתר אחריה ולשמוח בקדושה וטהרה עליונה זו.

יג

הרהור באשתו טהורה

כתב בספר פרדס רימונים (סי' קצ"ה ט"ז סק"ו) שאסור לשכב על מטת אשתו טהורה כשאינה בעיר, בכדי שלא יבוא לידי הרהור, דבשלמא כשהיא בעיר אם יבוא לידי הרהור ישמש עמה, אבל כשאינה בעיר אסור, ועובר על מה שאמר הכתוב ונשמרת מכל דבר רע עכ"ד, ועי' בשו"ע החדש הביאו מכת"י רעק"א שנסתפק אם מותר לישן במטת אשתו נדה כשאינה בעיר, כיון דאיכא חשש הרהור ע"ש, אבל הפ"ת סק"ט כתב, דנראה פשוט כשאינה בעיר דמותר ע"ש. והנה בבית שמואל (אה"ע סי' כ"ג סק"ד) כתב, דבנשוי מותר לאחוז באמה ולהשתין אפילו אין אשתו עמו, אבל הט"ז ומ"א או"ח (סימן ג'), כתבו לאסור יעו"ש, וכן פסקו בשו"ע הרב ומשנ"ב, ונראה דאין לדמותו לשכיבה על מיטת אשתו טהורה, דהתם על ידי שאחוז בא לידי קישוי ומביא עצמו לידי הרהור והרי התם

סימן ל"ג

בדין אכילה בשולחן אחד

גזירה שמא יאכלו בקערה אחת ויהיה הרגל עבירה ולכן שפיר מהני היכרא.

ועתה נבוא לבאר בס"ד דברי הב"ח שלפום רהיטא קשה להבין כונתו כמו שאבאר, זה לשון הב"ח ז"ל ולא יאכל עמה על השולחן פירוש אפילו כ"א אוכל מקערה שלו וכו' דאף כשאוכלין על שולחן אחד ביחד כ"א מקערה שלו איכא חיבה כיון שאין זולתן מבני הבית אוכלין עמהן [ומסתימת דבריו משמע דאין נפק"מ אם רגילין לאכול בזמן טהרתה בקערה אחת או לא תמיד אסור דאיכא חיבה כיון שאין מבני הבית האוכלין עמהן ביחד וכ"כ הב"ח לקמן, עוד משמע לפום רהיטא דאם איכא בני בית עמהן שוב ליכא חיבה ומותר בכל גוני אף אם אין רגילין לאכול מקערה אחת אלא תמיד כ"א אוכל מקערה שלו מ"מ כיון דבני בית עמהן ליכא חיבה ושרי וזה אינו כאשר יתבאר] וזהו שכתב ודוקא בימים הראשונים [פי' דבימים הראשונים היו רגילין לאכול על שולחן מיוחד כל אחד לבדו וא"כ איכא חיבה ולכן לא יאכל עמה על השולחן משא"כ האידנא דכולן אוכלין על שולחן אחד שוב אין כאן חיבה ושרי לאכול מצד הדין בלא היכרא] דקשיא לכאור' מאי נפקותא איכא לדידן במה שהיה בימים הראשונים [פי' דכיון דהיום אין מושג כזה של שולחן מיוחד לכל אחד אלא כולן אוכלין ביחד על שולחן אחד א"כ אין שום חיבה בשולחן אפי' אם עתה אין שם בני בית אלא הן לבדן נמצאים באותו שולחן מ"מ אין זה חיבה שהרי כך רגילין תמיד לאכול כולן על אותו שולחן ולמה הצריך הטור להביא מה שהי' בימים ראשונים] אבל למאי דפרישית ניחא דאתא לאורויי דאף לדידן דומיא דימים הראשונים דהיינו דאחרים אין אוכלין על אותו שולחן אלא על שולחן אחר אסור [פי' דאם נמצאים שם בני בית והם אוכלין לבד ובני בית לבד על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ואסור משא"כ כשליכא בני בית ליכא דרך חיבה כיון דרגילין כולן לאכול על שולחן אחר וכנ"ל] עכ"ל, וצ"ב איך מפרנס הב"ח דברי הטור במה שכתב אבל האידנא שרגילים רבים לאכול על שולחן אחר מותר ובלבד שעשו היכרא וכו' במאי קמיירי אם שרגילים רבים לאכול ועכשיו נמי הם אוכלים עמהן באותו שולחן ולכן מותר א"כ למה צריך היכרא כיון דבני בית עמהן שוב ליכא חיבה וא"צ היכרא כדמשמע לכאור' מדברי הב"ח לעיל וכנ"ל, ואם מיירי דבני בית אוכלין על שולחן מיוחד והם אוכלין לבדן א"כ מאי קאמר דהאידנא שרגילים רבים לאכול על

דבר זה צריך ביאור נרחב ונעמוד על יסוד ושורש הדין ואח"כ נבאר הכרעת ההלכה בס"ד, הנה בדין אכילה בשולחן אחד יש בזה ג' דיעות בראשונים, דעת הרמב"ם דליכא איסור כלל לאכול עמה על השולחן דלא הזכיר רק איסור אכילה בקערה אחת והרמ"א בדרכי משה העיד דכן היה המנהג בכל מקום שראה שסמכו על הרמב"ם [עי' דרכ"מ הארוך ובסמוך יתבאר דעת הב"ח בשיטת הרמ"א] אבל הב"י העיד שהמנהג במקומו שלא לאכול על שולחן אחד כ"א ע"י היכרא ע"ש שכתב והכי נהוג עלמא, דעת השאילתות והראב"ד והרמב"ן והרשב"א והרא"ש והר"ן ורבינו ירוחם והגהות מיימוניות בשם סמ"ג וסה"ת והטור דאסור לאכול עמה על שולחן אחד ולדעת מקצת מהראשונים הנ"ל אפי' ע"י היכרא לא מהני כמו שיבואר בסמוך, והנה דעת הרמב"ן והרשב"א והר"ן והגה"מ בשם סמ"ג וסה"ת דמהני היכרא ביניהם וכ"כ הראב"ד בספר בעלי הנפש והכי הלכתא, וביאר בסד"ט (סק"ז) ובפרדס רמונים (ט"ז סק"א) דלדעת הרא"ש לא מהני היכרא דאכילה גופא על שולחן אחד הוי דרך חיבה ואיכא למיחש להרגל דבר ולכן מה מהני היכרא סוף סוף איכא חיבה וכ"כ שם בדעת הרא"ה והטור יעו"ש ואפשר דזה גם דעת השאילתות שלא כתב דמהני היכרא, אבל שאר הפוסקים שכתבו דמהני היכרא ס"ל דהאיסור הוא שמא יאכלו מקערה אחת (ע"ש בסק"ה ובסק"ז), ועיין בפרדס רמונים מש"כ בדעת שאר הפוסקים, ואע"פ שיסוד איסור אכילה בשולחן אחד כתב בשאילתות דהוא מדתנן לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה וכתב הראב"ד בריש שער הפרישה דאע"פ דאינו מבואר להדיא במשנה דמיירי משולחן אחד דלמא בקערה אחת מיירי מ"מ מוכח כן בברייתא דהך לא יאכל קאי על שולחן אחד יעו"ש וא"כ כיון דתנן דאיסור אכילה עמה הוא מפני הרגל עבירה א"כ איך מהני שינוי מאי שנא משינה במטה אחת דהיא בבגדה והוא בבגדו אע"פ דהוי היכרא כמש"כ רש"י מ"מ אסור משום הרגל עבירה וה"ה בקערה אחת דהוי משום הרגל עבירה לא מהני שום היכרא והפסק בתוך הקערה אפי' באופן דליכא משום איסור שיריים כגון שהם ב' מיני מאכלים אלמא דהיכרא דהאיסור משום הרגל עבירה לא מהני היכרא וכו' למה מהני היכרא בשולחן אחד, צריך לומר דהא דתנן מפני הרגל עבירה הוא משום דלא יאכל קאי נמי אאכילה מקערה אחת אבל אכילה בשולחן אחד הוא רק משום

שאוכלין על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ולא מהני היכר דומיא דימים הראשונים.

שוב כתב הב"ח ומשמע לי דלדידהו אע"פ דהיה רגיל לאכול עמה בקערה אחת כשהיא טהורה ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו נמי אסור כשאוכלין על שולחן אחד ובני בית אוכלין על שולחן אחר דבעינן דליהוי הכירא להרחקה וכו' [פ"י קאי על האינדא דבאופן דבני בית אוכלין על שולחן אחר אסור אמנם אם רגילין לאכול בקערה אחת בזמן טהרה ועכשיו אוכל כ"א בקערה לבדו הרי מצד חיבה אין כאן דהוי היפך חיבה שאוכלין בקערה מיוחדת והוי כמו שאוכלין על שולחנות נפרדות אך מ"מ היכר צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת וה"ה בזמנם בכה"ג מהני ע"י היכר דמצד חיבה כיון שעכשיו אוכלין בפ"ע הוי היפך חיבה משא"כ אם בני בית אוכלין עמהן דאז ליכא חיבה וצריך רק היכר אז אם רגילין לאכול בקערה אחת הוי היכר ומותר בהיכר זו לבדן דזה רגילות הוא שכל אחד יש לו קערה מיוחדת ואין ניכר הרחקה כ"כ אע"פ שרגילין לאכול מקערה אחת כשהיא טהורה [פ"י אע"פ שלכאור' הוי הרחקה מעליא שהרי רגילין הן בקערה אחת ועתה הן אוכלין כ"א מקערה שלו ולמה נחוש שיבואו לאכול מקערה אחת מ"מ כיון דרגילות הוא בעולם שכ"א יש לו קערה מיוחדת לא הוי הכירא מעליא שלא יבואו לאכול מקערה אחת] ואע"פ שבהגהות אשר"י פ"ק דשבת מיקל בזה ע"ש ר"י וכו' נראה לי דדברי המחמירין עיקר וכו' עכ"ל, ולפי מה שנתבאר פלוגתת המחמירין שהוא הטור ועוד, עם המקילין שהוא הגהות אשר"י ועוד, הוא כשבני בית אוכלין על שולחן לבד והם אוכלין לבד ורגילין לאכול בקערה אחת כשהיא טהורה ועתה אוכלין בקערה בפ"ע אם עדיין צריכין עוד היכר מפה וקנקן או זה עצמו שאוכלין עכשיו בקערה מיוחדת הוי היכר אבל אם בני בית עמהן באותו שולחן ורגילין בקערה אחת לכו"ע מהני כשאוכלין עכשיו כ"א בקערה שלו.

ישו כתב הב"ח דנראה לו עיקר דבאופן הנ"ל לכו"ע בעי' היכר מפה וקנקן אע"פ שרגילין לאכול בקערה אחת ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו מ"מ כיון שאוכלין על שולחן לבד ובני בית על שולחן לבד בעי' היכר [ואם רגילין בקערה בפ"ע ואוכלין על שולחן לבד גם היכר לא מהני דהוי דרך חיבה] לא נחלקו אלא כשגם בני בית עמהן על אותו שולחן ורגילין בקערה אחת דליכא חיבה שהרי ב"ב עמהן על אותו שולחן אלא יש לחוש דלמא יבואו לאכול בקערה אחת בזה דעת המקילים דכיון שרגילים בקערה אחת ועכשיו אוכלים

שולחן אחד מותר למה מותר הא בכה"ג דב"ב אוכלין לבדן הוי דומיא דימים הראשונים דקאמר דאסור לאכול עמה על השולחן, ומה נתחדש לנו האינדא יותר מבימים הראשונים הלא דיניהם שווין דבין בימים הראשונים ובין האינדא אם ב"ב עמהן שרי ואם ב"ב לבד אסור, ואת"ל דה"ק דהאינדא שרגילים רבים לאכול על שולחן אחד מותר בכה"ג כשאין שם בני בית דבימים הראשונים אסור דהוי דרך חיבה משא"כ האינדא אין זו דרך חיבה כיון שרגילים רבים לאכול על שולחן אחד ולכן כשאין שם ב"ב כלל שאוכלין על שולחן אחר שוב אין כאן מעשה חבה ומותר א"כ למה צריך היכר הא אין כאן חיבה ואת"ל דמ"מ היכר בעי' אף בכה"ג א"כ שוב אין נפק"מ בין ימים הראשונים להאינדא דע"י היכר לעולם שרי ובלא היכר לעולם אסור.

וצריך לפרש דהכי קאמר דודאי בימים הראשונים כשאכלו בשולחן קטן לא ה"י מהני שום היכר לדעת הרא"ש והטור וכמש"כ בסד"ט (סק"י) דזה עצמו הוי חיבה כיון שאין זולתן מבני הבית אוכלין עמהן אבל אם בני הבית אוכלין עמהן שוב אין כאן חיבה אבל מ"מ היכר עדיין צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת.

וע"ז כתב הב"ח דה"ה האינדא דומיא דימים ראשונים אם בני בית אוכלין לבדן על שולחן אחר שוב הוי דרך חיבה ולא מהני היכר ומ"מ אפי' אם בני הבית אוכלין עמהן או שאין שם ב"ב כלל דלא הוי חיבה מ"מ היכר צריך שלא יבואו לאכול מקערה אחת וכנ"ל.

וביאור דברי הטור הכי הוא לא יאכל עמה על השולחן דהוי חבה כיון שאין בני בית אוכלין עמהן ולא מבעי' אם יש שם בני בית ואוכלין על שולחן לבד דאסור אלא אפי' אין שם בני בית כלל נמי אסור ולא מהני שום היכר דכיון דרגילין כל אחד על שולחן מיוחד ועכשיו האיש ואשתו נדה בשולחן מיוחד הוי חיבה כל שאין בני בית על אותו שולחן עמהן, וע"ז כתב הטור ודוקא בימים הראשונים שהיו רגילין לאכול כ"א בפ"ע א"כ הוי דרך חיבה אפי' כשאין שם ב"ב וכנ"ל וה"ה האינדא דומיא לימים הראשונים כגון שיש שם ב"ב והם אוכלין על שולחן אחר דהוי דרך חיבה ולא מהני שום היכר אבל כשאין שם בני בית כיון שרגילין רבים לאכול על שולחן ביחד א"כ אין זה דרך חיבה כשאישי ואשתו נדה אוכלין על אותו שולחן [כ"ז שאין שם ב"ב שאוכלין ונפרדין על שולחן אחר] ומותר ובתנאי שיעשו היכר דאע"פ דחיבה אין כאן מ"מ יש לחוש שיבואו לאכול מקערה אחת וכנ"ל, משא"כ אם יש שם ב"ב

המקילים אם רגילין לאכול בקערה אחת אם עכשיו אוכלין בקערה בפ"ע הוי היכר וא"צ מפה וקנקן אם ב"ב עמהן על אותו שולחן, ואם אין שם ב"ב כלל לפמ"ש"כ בהבנת הב"ח והש"ך גם בזה א"צ היכר מפה וקנקן, ולהבנת האחרונים שזה פשטות משמעות הש"ך יש נפק"מ בין הב"ח והש"ך דהב"ח ס"ל דבעי" גם היכר מפה והש"ך חולק, ואם ב"ב אוכלין על שולחן לבד לדעת הב"ח בעי" לכו"ע היכר מפה וקנקן ולא מהני מה שאוכלין עכשיו בקערה בפ"ע ולדעת הש"ך לפמ"ש"כ בהבנתו מהני וא"צ היכר מפה וקנקן לשיטת הרמ"א, ולדעת סד"ט ופר"ד ועצי לבונה ופר"ר גם הש"ך ס"ל דלא מהני מיהו באופן שהרגילות הוא שכל אחד אוכל מקערה שלו גם בזמן טהרתה בעי" היכר מפה או קנקן לכו"ע בין אם יש ב"ב עמהן על אותו שולחן בין אם אין שם ב"ב כלל, ואם יש שם ב"ב ואוכלין על שולחן אחר לא מהני באופן שרגילין תמיד לאכול מקערה בפ"ע אפי" היכר מפה וקנקן וכ"כ בפרדס רמונים (ש"ך סוף סק"ז), אמנם לדעת המחבר (א"ס) שהוא כדעת רוב ראשונים גם בכה"ג מהני היכר מפה או קנקן [דרך לדעת הרא"ש וסייעתו לא מהני וכנ"ל, והפרדס רמונים לשיטתו דמשהו כל הפוסקים יחד אסור לכו"ע אבל להסד"ט דכתב דפליגי בזה א"כ לדעת רוב הפוסקים מהני], אבל לדעת הרמ"א [לפי מה שפי" הב"ח הרי קאי בשיטת הרא"ש וכמו שנתבאר] אסור, ובפרי דעה כתב דהיכר מפה וקנקן מהני גם להב"ח והש"ך וכן הבין הסד"ט בב"ח והקשה ע"ז ע"ש, והוא דוחק דמוכרח מהב"ח דלא מהני ע"פ דברי הרא"ש והטור וכנ"ל, ואפשר דכונתו להב"ח בדעת רמ"א וס"ל דרמ"א מודה דהיכר מהני בכל ענין ורק קערות מיוחדות לא מהני בשולחן קטן ודו"ק.

אמנם מנהג העולם להקל כשאחרים אוכלים עמהן בשולחן אחד וכמו שכתב הברכי יוסף בשם מהר"י קשטרו דבשולחן גדול עם כל בני בית י"א דבכל גווני שרי וכן נהגו עכ"ד ופי" הברכ"י בשם מהר"י זיין בספרו שערי ישועה דמדסתם נראה דאפילו היכר דרגילין כל אחד לאכול בימי טהרה כ"א בקערה בפ"ע גם עתה די בזה מאחר דאחרים אוכלים בשולחן ליכא הרגל עבירה יעו"ש משמע מזה דזה מסיר החיבה וכ"כ הסד"ט (סק"ז) בדעת הרא"ה ע"ש אבל להטעם דגזרי' העלאה אטו אכילה לא מהני אחרים אוכלין על השולחן ובעינין היכר דוקא אך אם אין הדרך לאכול מקערה שלה בדאיכא מסובין אחרים הוי היכר וכמ"ש הברכ"י שם, וז"ל וכשנוהגים האיש והאשה בימי טהרה לאכול כ"א מקערה בפ"ע אך זה דרכם לנהוג סלסול ואין שום אחד פושט ידו

בקערה בפ"ע הוי היכר ולדעת המחמירים לא הוי היכר וצריך מפה וקנקן [ואם רגילין בקערה בפ"ע לכו"ע בעי" היכר מפה וקנקן אפי" אם ב"ב עמהן על אותו שולחן ומשמע מזה דה"ה אם אין שם ב"ב והם אוכלים בשולחן ביחד אע"פ דליכא חיבה מ"מ יש לחוש דלמא יבואו לאכול בקערה אחת ולדעת המחמירים לא מהני מה שרגילים בקערה אחת ועכשיו אוכלין בפ"ע אלא בעי היכר מפה וקנקן דמ"ש מאם ב"ב עמהן על אותו שולחן דג"כ ליכא חיבה ובעי" היכר מפה וקנקן לדעתם וכנ"ל וזה כונת הש"ך סק"ז מש"כ כן בדעת הב"ח.

והש"ך כתב דאין דבריו מוכרחים, וכונתו נראה ס"ל דאין דרך חיבה על שולחן אחד רק אם יש ב"ב ואוכלין על שולחן אחר ולכן אם רגילין לאכול בקערה אחת ועכשיו אוכלין בקערה בפ"ע הוי שפיר היכר אפי" לדעת המחמירים וה"ה אם ב"ב עמהן על אותו שולחן דגם לדעת המחמירים אם רגילין בקערה אחת ועכשיו אוכלין בפ"ע הוי היכר, ולא בעי" היכר מפה וקנקן רק אם רגילין לאכול כ"א בקערה שלו אפי" בזמן טהרה, ולא נחלקו אלא אם ב"ב על שולחן לבד ורגילין בקערה אחת אם הוי היכר מה שאוכלין עכשיו בקערה בפ"ע וכמו שס"ל להב"ח מתחילה אבל בסד"ט ובפרי דיעה ועצי לבונה ופרדס רמונים לא הבינו כן אלא דמש"כ הש"ך דמשמע מהב"ח דה"ה כשאין שם ב"ב כלל אסור קאי אף לדעת המקילין שהוא שיטת הרמ"א דמותר כשרגילין בקערה אחת ועכשיו אוכל כ"א מקערה שלו דכיון דאוכלין על שולחן בפ"ע הוי חיבה אף אם אין שם ב"ב ועכשיו כשאוכלין בקערה בפ"ע מסיר החיבה אך עדיין יש לחוש שמא יבואו לאכול ביחד זה מזה ולכן בעי" גם היכר מפה וקנקן כך משמע מרהיטת דברי הש"ך ולפי הבנה זו בב"ח ס"ל דאם אין שם ב"ב כלל בעי" גם היכר מפה וקנקן גם לדעת המקילין ולפ"ז האידנא דרגילין לאכול בזמן טהרה בקערות בפ"ע אסור לאכול על שולחן אחד ולא מהני היכר מפה וקנקן ואפי" אם אין שם בני בית כלל וע"ז כתב הש"ך דאין דבריו מוכרחים דליכא חיבה אא"כ בני בית אוכלין על שולחן אחר אבל כשבני בית אינו אוכלין עכשיו ליכא חיבה ומהני היכר דקערה מיוחדת או היכר דרגילין בקערה אחת מהני היכר מפה וקנקן, ולפי פשט זה קשה מנין למד כן הש"ך שזה שיטת הב"ח כמו שהקשה בסד"ט, ולמהלך זה מודה הש"ך להב"ח דהיכר דב"ב אוכלין על שולחן אחר דלא מהני היכר קערה בפ"ע אלא בעינין היכר מפה וקנקן.

העו"ה לדינא מדברי הב"ח והש"ך דהאידנא שרגילין לאכול על שולחן גדול להרמ"א שנקט כדעת

דגזר' העלאה אטו אכילה וכמ"ש כ"כ בסד"ט (סק"ז) מ"מ י"ל דסמכו העולם דבדאיכא מסובין לא חיישינן שיבואו לאכול זה מזה, ומשמעות הרשב"א שם מורה דהמנהג קאי היכא דאוכלין מסובין כדברי הרא"ה שם יעו"ש אלא דלדעתו בעי' דוקא מפסיקין ביניהן וכדלעיל, ופשוט דמירי שבני בית גדולים שאין דרכן לעשות לפנייהם דברים המביאין לידי הרגל דבר.

פירות הנושרים להלכה:

א אם הוא ואשתו אוכלין על שולחן אחד ובני בית על שולחן אחר לדעת הב"ח והש"ך לא מהני שום היכר [האידינא דרגילין לאכול בקערה נפרדת גם בזמן טהרה] והסומך להקל ע"י היכר לא הפסיד [כ"כ בצ"צ פס"ד וכן סתמו אחרונים להקל]. וכן נוהגין העולם [כשחתן וכלה אוכלין אחר חתונתם בבית הוריהם על השולחן לבד ומקפידין שבני הבית לא יאכלו על אותו שולחן דעושין היכר ביניהם].

ב אם אין שם בני בית יש להקל ע"י היכר מפה וקנקן וכיו"ב לכתחלה [נדעת הש"ך אבל להב"ח להבנת הש"ך לא מהני אם רגילין לאכול תמיד בקערה בפ"ע דהוי דרך חיבה אף אם אין שם ב"ב].

ג כשכולן אוכלין ביחד על שולחן אחד מצד הדין בעינן היכר אבל מנהג העולם להקל לאכול בלא היכר ואין למחות בידם וירא שמים יחמיר לעצמו אם אשתו אוכלת בסמוך לו.

ד גדר בני בית הוא דוקא אם הם גדולים כ"כ שאין עושין לפנייהם דברים של חיבה ותלוי לפי מדת צניעותן ולפי חריפותן של הילד.

ה ואם רגילין לאכול זה מזה גם כשבני בית מסובין צריכין היכר.

ו ואם יושבין רחוקין זה מזה בכדי הושטת יד וב"ב מסובין שם או שאין שם ב"ב כלל נתבאר במק"א שיש להקל לכתחלה בלא היכר לכו"ע.

לקערה שאינו שלו כלל גם בימי טהרה ע"ש אבל מדברי הרא"ה משמע דביושבת סמוכה אצל בעלה לא מהני אחרים אוכלין על אותו שולחן דבעי' דוקא מפסיק ביניהם, ומדברי מהריק"ש משמע דאין נפק"מ בזה. וכתב במקור חיים (סק"ב) דנראה שלא ראוי לשום מורה לסתור מנהג דידן לאכול על שולחן אחד בלי שינוי אם גם שאר בני ביתם אוכלין עמהם באותו שולחן אע"פ שמנהג היתר זה הוא נגד השו"ע מ"מ יש למנהג היתר גם יסוד מגמרא ורמב"ם ורא"ש וטור וד"מ [זולת אם אוכלים הם לבד על שולחן וב"ב על שולחן אחר צריך שינוי] עכ"ד ושם בתפארת צבי ביאר טעם המנהג דמעיקר הדין גם להרא"ש א"צ היכר רק בשולחנות קטנים אבל האידינא א"צ היכר אלא דבתורת חומרא כתב הרא"ש לעשות היכר אבל זה רק כשאוכלין לבד שאין שם בני בית ומשום לא פלוג דבדאיכא בני בית ואוכלין על שולחן מיוחד אסור מדינא גם האידינא ולכן גם בליכא ב"ב כלל ראוי להחמיר אבל כשאוכלים עמהן ב"ב בזה לא שייך הרגל עבירה כלל ואפי' חומרא משום לא פלוג ליכא ע"ש שהאריך, וכ"כ בשערי דיעה דכבר נהגו עלמא להקל בזה כשבני ביתם אוכלין עמה בלא שום היכר זולת אם אין אוכלין רק הבעל ואשתו יש ליהזר ולעשות היכר יעו"ש, וטעמו כנ"ל ע"ש וכ"ה בערוך השולחן (ס"ט). [ומדברי הפ"ת (סק"ה) מש"כ דדוקא על שולחן אחד יש מקום להתיר בזה אף אם גם כשהיא טהורה הם אוכלין מקערה בפ"ע מ"מ כשגם ב"ב אוכלים עמהם עדיף מהיכר וכו' אין לבנות מזה דס"ל להקל דכונתו רק מצד הדין דהיינו שי' הרמב"ם ואפי' לדעת הרא"ש מ"מ מצד הדין א"צ היכר רק מחומרא וכנ"ל אבל להלכה גם בזה צריך היכר כמש"כ הטור ואין ראוי כלל מדברי הפ"ת שום צד קולא למעשה] ומה שכתב בב"י המנהג במקומו שלא לאכול על שולחן אחד כ"א ע"י היכר עיין בתפארת צבי שם שכתב דבמקומו ושעתו בא"י היו רגילין לאכול בשולחנות קטנות יעו"ש ובכמה ראשונים מבואר להדיא דבשולחן גדול א"צ היכר כ"ה בארחות חיים ובסמ"ק ובתשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח אות ג'), וכ"כ הרשב"א במשמרת הבית דנהגו להקל ואף דהרשב"א עצמו ס"ל הטעם

סימן ל"ד

בדין ישיבה בספסל אחד

נדה יושבת עליו וכתב ב"י בשם תרומת הדשן שבשערי דורא כתב דהוראה זו חומרא בעלמא וכתב עוד דדוקא

כתב המרדכי פ"ק דשבת בספר צפנת פענח כתב בשם רש"י שאסור לו לישב על כסא ארוך אשר אשתו

דבעי' שיהא קבוע לקרקע כדי שלא תוכל לטלטלו ולנענעו אנה ואנה, ולפ"ז ספסל תלוש אסור אע"פ שאינו מתנדנד כיון שיכולה לטלטלו ממקומו וכן מש"כ ויש מתירין אם ישב אדם ביניהם תליא בב' הפירושים לפירוש הראשון הוא היתר בספסל המתנדנד ולפי' השני הוא היתר בספסל תלוש שאינו מתנדנד אבל במתנדנד ליכא היתר זו.

והנה הב"י מביא עוד מה שמצא בספר אגודה (נדה ס"ג מ"ג) יכול האיש לישב עם אשתו בקרון או בספינה ואפילו ספינה קטנה המתנדנדת או על גב ספסל רק שיפסיק אדם אחד ביניהם או תיבה או שום דבר עכ"ל וממה שכתב ואפילו ספינה קטנה המתנדנדת משמע דה"ה דספינה גדולה קצת שאינה מתנדנדת או קרון או ספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור וכמו שכתב המרדכי בשם רש"י דכסא ארוך אשר אשתו נדה יושבת עליו אסור לו לישב ומוכח מזה דאפי' אינו מתנדנד הוא בכלל האיסור אלא דחידש דמהני הפסק אדם או חפץ ואפי' אם הוא מתנדנד מהני ע"י הפסק אדם או חפץ ובספר לקט יושר (עמוד 23) כתב ומותר לישב זה עם זה על ספסל ארוך המחובר לקרקע או לבית אבל אם אינו מחובר לא עכ"ל וכיון דמבואר באגודה ובתרומת הדשן בשם אחד מהגדולים וכ"ה בלקט יושר ובב"י לקמן בדין מטה אחת דישיבה על ספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור וכ"ה סתימת לשון מרדכי בשם רש"י מסתבר לומר דגם השערי דורא וארחות חיים מודו בזה שלא להרבות במחלוקת דכיון דאין מדבריהם הכרח נלמד מפשיטת שאר הפוסקים דגם הם נתכוננו לאסור בספסל תלוש שאינו מתנדנד.

ובטעם איסור ישיבה בספסל אחד מוכח בתרומת הדשן (סי' רנ"א) שהוא משום חיבה וכן מוכח מדברי בית יוסף שדימהו למטה אחת וכן כתב הש"ך בנקוה"כ בטעם הב' ע"ש ולפי טעם זה יש לדון אם מהני להפסיק אדם ביניהם דאפשר דדמי לאכילה בשולחן אחד דכשבני בית סמוכין על השולחן ליכא חיבה וכמו שנתבאר לעיל ועכ"פ בהפסיק אחד ביניהם כמש"כ הרא"ה בבדק הבית (ריש שער הפרישה) ואע"פ שהרשב"א חולק היינו דהתם איכא גם החשש שיבואו לאכול מקערה אחת לכן צריכין היכר אע"פ דליכא חיבה כמו שכתבו הפוסקים אבל עצם החיבה אין כאן כיון דאחרים סמוכין אלא דמאידיך גיסא לענין שינה במטה אחת לא מציינו היתר בפוסקים במפסיק אדם ביניהם ומסברא אין לדמותו לשולחן דיי"ל דמטה גרע טפי, כיון שהוא מזומנת לשכיבה הוי חיבה גדולה ולא מהני

על ספסל תלוש אסור אבל בספסל מחובר בכותלי הבית כמו באצטבאות אין לאסור, וכתב ב"י דחומרא זו שמעתי שנוהגים בה האשכנזים אבל הספרדים לא נהגו בה, והנה מוכח מדברי הב"י שהבין כונת המרדכי דהאיסור בישיבה בספסל אחד הוא בין אם הוא מתנדנד ובין אם אינו מתנדנד דהרי כתב לקמן דמדין ישיבת ספסל נלמד דאסור לשכב במטה רחבה הוא ואשתו נדה אע"פ שרחוקין זה מזה ואם בספסל אסור דוקא אם הוא מתנדנד אבל באינו מתנדנד שרי אע"פ שהוא תלוש מה הרא"י מזה לאסור מטה רחבה הרי גם במטה רחבה שהתיר רבינו ירוחם י"ל דמייירי באינו מתנדנד אע"כ דגם בספסל תלוש שאינו מתנדנד אסור ומוכח ג"כ דאפילו ביושבין רחוקין זה מזה אסור, וכן מוכח ממש"כ תרומת הדשן בשם אחד מהגדולים דרק במחובר שרי מוכח דבתלוש גם אם אינו מתנדנד אסור, והטעם דבמחובר שרי דהוי כקרקע הבית וכמש"כ התשב"ץ (סי' מ"ב) דאפי' במטה שמחובר לבית הוי כשכיבה בקרקע הבית ע"ש וכמש"כ התשב"ץ (ח"ג סי' נ"ח אות ד') דמותר לישב סמוך לה בקרקע ע"ג מחצלת וא"צ הרחקת ד' אמות שלא נאסרה אלא נגיעה ממש.

אבל בהגהות שערי דורא כתב בכונת המרדכי דאסור לישב על כסא ארוך היינו שמתנדנדת ואינה מחוברת וכן העתיק רמ"א, וצ"ב דהדיוקים סותרים דמרישא שכתב שמתנדנדת משמע דבתלוש שאינו מתנדנד מותר ובסיפא שכתב ואינה מחוברת משמע דבתלוש אע"פ שאינו מתנדנד אסור כיון שאינו מחובר, ויש לתרץ בב' אופנים או דרישא עיקר דדוקא מתנדנד אסור אבל אינו מתנדנד שרי אע"פ שהוא תלוש ומה שכתב בסיפא ואינה מחוברת רבותא קמ"ל דאם הוא מחובר אע"פ שמתנדנד קצת כגון שהוא רפוי מותר דבמחובר ליכא חיבה, או י"ל דסיפא עיקר ופירושי קמפרש כלומר דמש"כ ומתנדנדת ר"ל שיוכל לנענעו ולטלטלו כיון שאינה מחוברת ולפ"ז ספסל תלוש אסור אע"פ שאינו מתנדנד.

וכן בלשון הארחות חיים שהובא בבדק הבית יש להסתפק בכונתו שכתב אסור לישב בספסל שהיא יושבת אם אינו קבוע שלא תוכל לנענע אנה ואנה ויש מתירין אם ישב אדם ביניהם עכ"ל דלכאור' הדיוקים סותרים דלשון אם אינו קבוע משמע דבעי' שתהא מחוברת ומלשון שלא תוכל לנענעו משמע דאם אינו מתנדנד שרי וי"ל דהכונה שיהא קבוע ר"ל שאינו מתנדנד כדי שלא תוכל לנענע אנה ואנה בשעה שיושב עליו ולפ"ז ספסל תלוש שאינו מתנדנד מותר או יש לפרש

אבל הארחות חיים לא הזכיר רק ויש מתירין אם הפסיק אדם ביניהם אבל הפסק חפץ לא הזכיר ויש לומר דס"ל הטעם משום חיבה כמש"כ תרומת הדשן אלא דס"ל דאם איכא אדם ביניהם לא הוי חיבה כדרך שאמרו באכילה בשולחן אחד וממה שכתב ויש מתירין משמע דלאו כו"ע מודה לזה ויש לומר דנחלקו אם דומה לשולחן קטן דמהני הפסק אדם לענין החיבה או דדמי למטה אחת דמסתבר דלא מהני הפסק אדם ביניהם, ומיהו י"ל דס"ל הטעם כמש"כ באגודה שהוא משום נגיעה והפסק אדם לאו דוקא ה"ה הפסק אחר ומסתבר יותר שהוא משום חיבה וס"ל דמהני הפסק אדם וכן משמע ברמ"א כאשר יבואר בסמוך.

והנה הרמ"א כתב ואסור לישיב על ספסל ארוך שמתנדנדת ואינה מחוברת לכותל כשאשתו נדה יושבת עליו, והוא כלשון הגהות שערי דורא וכבר נתבאר לעיל דהדיוקים סותרים אם ספסל תלוש שאינו מתנדנד כלל אם הוא בכלל האיסור או לא וכבר כתבנו לעיל דהעיקר תלוי אם הוא מחובר או לא וספסל תלוש שאינו מתנדנד הוא בכלל האיסור וכן מוכח בתשובת נחלת שבעה (סי' ז') שדן אם מותר לישיב ע"ג קורות כבדים המונחים על הארץ שא"א לטלטלן דהוי כמחובר ואת"ל דאינו מתנדנד שרי מה הרעיש כ"כ הא כל ספסל תלוש שאינו מתנדנד שרי אע"כ שהבין דכונת רמ"א דוקא שבעי' שיהא מחוברת לכותל ואפי' אינו מתנדנד אסור ולכן הצריך לחדש דקורות כבדים הוי כמחובר ממש כיון דא"א להזיזן ממקומן [אלא ע"י כמה אנשים ביחד] וכבידתן קובעתן וכן העתיקו כל הפוסקים דברי הגלית שבעה וכן פי' המגן אברהם בפירושו זית רענן על המדרש תנחומא סוף פרשת מצורע כונת רמ"א ולכן להלכה פשוט דספסל תלוש שאינו מתנדנד הוא בכלל האיסור.

והנה הרמ"א הביא ויש מתירים כשאדם אחר מפסיק ויושב ביניהם והמציין ציין לאגודה ותרונה"ד, והן אמת דהכי הוא באגודה אבל בתרונה"ד לא נזכר היתר זה והו"ל לציין במקום זה בדק הבית מהארחות חיים שהבי" הביא כן בשמו, ואפשר דכונת המציין לפרש למה הזכיר רמ"א דוקא הפסק אדם ולא הפסק חפץ מפני שע"פ התרונה"ד דהטעם הוא משם חיבה לא מהני הפסק חפץ דרך הפסק אדם י"ל דמהני, והנה מש"כ עוד רמ"א לחלק ביושבין בעגלה או בספינה כשהולך דרך טיול או כשנוסע מעיר לעיר בפשטות כונתו לומר דבהולך לטיול בעינן הפסק אדם ליש מתירין ובהולך מעיר לעיר א"צ הפסק אדם לכאור' לפי האגודה למה שפירשתי שהוא נגיעה.

הפסק אדם וכן מסתבר דברחיצת ידיו ורגליו דלא מהני הפסק אדם, והשתא יש להסתפק אם ישיבה בספסל אחד דמי לאכילה בשולחן אחד דמהני בהפסק אדם לענין החיבה או דדמי לשינה במטה אחת דלא מהני הפסק אדם, ובאמת בתרומת הדשן שכתב טעם האיסור משום חיבה לא נזכר היתר הפסק אדם אלא בארחות חיים ואגודה כתבו כן והם לא הזכירו טעם באיסור ישיבה בספסל אחד ואפשר דלא ס"ל טעם האיסור משום חיבה וכדלקמן.

והנה באגודה היתר בהפסק חפץ ג"כ ואפי' בספסל המתנדנד, ועל כרחק צריכין לפרש דס"ל דליכא חיבה בישיבה בספסל אחד דאם הטעם משום חיבה איך מהני הפסק חפץ ביניהם והרי התוס' בשבת (דף יג:) הקשו אפלטו בן ליש איך שכב במטה אחת עם מיכל בת שאול שהיתה מקודשת לדוד ומאי קושיא הרי נעץ חרב בינו לבינה והוי הפסק חפץ ביניהם כל שכן חרב דהוי הפסק גדול ועל כרחק דלא מהני הפסק חפץ להוריד החיבה וכן מוכח בפוסקים לענין שולחן קטן דאם הטעם משום חיבה לא מהני הפסק חפץ אלא בהפסק אדם דאז ליכא חיבה כלל וכדלעיל, ולא דמי למזיגת הכוס שהוא משום חיבה ומהני שינוי דהתם החיבה הוא לפי שמשמשת היא לו בדברים אלו וכשאינה משמשת כראוי אלא מניחתו לפניו ובידא דשמאל כדאיתא התם לא מיייתי לידי חיבה וכמש"כ בסד"ט (סק"ז), ולכן נראה עיקר דהאגודה ס"ל דמה שאסר רש"י לישיב על כסא ארוך אין הטעם משום דהוי דרך חיבה דא"א לדמות ישיבה בספסל לשינה במטה אחת או לאוכל בשולחן קטן אלא משום לתא דנגיעה נגעו בה שהישיבה בספסל או בקרון או ספינה קטנה קרוב לבוא לידי נגיעה בין אם מתנדנד ובין אם אינו מתנדנד ונדרך אוהבים להתקבץ ולהתוועד יחד בקרוב זה אצל זה ויש לחוש שמא יגעו] ואע"פ שהספסל ארוך אסרו דומיא דהושטה דהחשש הוא שמא יגע ואסרו אפי' דבר ארוך ה"ה לענין ישיבה בספסל אפי' הוא ארוך אסרו משום לתא דנגיעה [ואפשר דזה כונת הש"ך בנקודות הכסף שכתב כיון דמתנדנדת הוי כנגיעה] ואע"פ שבישיבה בכסא נפרדת או ע"ג קרקע מותרין אפי' זה אצל זה בהפסק כל שהוא היינו טעמא מפני דאין הדבר קרוב כ"כ לנגיעה כמו בישיבה יחד בספסל והא דהתירו במחובר לבית מפני דהוי כקרקע הבית שלא אסרו ולכן הקילו גם בתלוש ולבסוף חיברו אע"פ ששייך גם בזה חשש נגיעה לא חילקו בין מחובר למחובר בדבר שהוא חשש נגיעה בעלמא, ומעתה יובן סברת האגודה דמהני כל הפסק ביניהם שלא יבואו לידי נגיעה.

ספסל ארוך דכל האיסור הוא רק שלא יבואו לידי נגיעה וזה שייך רק אם מתנדנד בשעת ישיבתן ולכן בעיני הפסק שלא יבואו לידי נגיעה, [אי נמי שאם מתנדנד בשעת ישיבה יבואו לידי הרגל דבר ולכן בעי' היכר אבל זה דוחק דלא מסתבר שהיכר יוריד החיבה וכדלעיל] ולכן הרמ"א שהזכיר סברת היש מתירין שהוא סברת אגודה ליכא איסור אם אינו מתנדנד בשעת ישיבה ממש ולכן בקורות כבדים שאין כאן נדנוד בשעת ישיבה ליכא איסור ולא בעי' כלל הפסק אדם, אלא אפי' לדעת המרדכי שהביא בשם רש"י דאסור לישב על ספסל ארוך ופי' רמ"א שמתנדנדת ואינה מחוברת לכותל דלכא' לפ"ז אסור גם בקורות כבדים אע"פ שאין כאן נדנוד דהא אינן מחוברין לכותל דלסברא זו הרי יסוד האיסור הוא מפני שהוא דרך חיבה בישיבה בספסל אחד וכל שמתנדנדת הכונה שאפשר לטלטלו ולהזיזו ממקומו דהיינו שאינו מחובר אסור מ"מ כתב הנחלת שבעה דנראה דהמרדכי מודה בזה דכיון דא"א לטלטל מחמת כובדו הרי זה כמחובר לקרקע דבמציאות אינה מתנדנדת כלומר שאין מטלטלין אותן.

וְלִפְנֵי מִשְׁכּוֹ הַאֲגוּדָה יְכוּל הַאִישׁ לִישֵׁב עִם אִשְׁתּוֹ בְּקֵרוֹן או בספינה ואפילו ספינה קטנה המתנדנד או ע"ג ספסל וכו' מיירי שהכל מתנדנד הקרון הספינה והספסל ותיבת המתנדנד לא קאי אספינה קטנה לחוד אלא על כל הדיבור ומה שכתב ואפילו הכונה לא מבעי' גדולה המתנדנד או קרון המתנדנד אלא אפי' ספינה קטנה שמתנדנד שהוא יותר קרוב לנגיעה ג"כ מותר בהפסק אדם או חפץ וא"כ כל האיסור הוא רק במתנדנד בעת ישיבתם עליה אבל אינו מתנדנד בעת ישיבתם עליה אינו בכלל האיסור דלא ס"ל חומרת רש"י דאסור לישב על ספסל ארוך.

ומעתה גם דברי הארחות חיים יתפרש הכי וכדמשמע יותר בלשונו שלא תוכל לנענעו אנה ואנה דמשמע שמתנענע בעת ישיבתם עליה, ואם כן הרי הביא רמ"א ב' דעות בדין ספסל שאינו מתנדנד בעת ישיבתם עליה דלדעה ראשונה בעינן דוקא שיהא מחובר לקרקע או שא"א לטלטל מחמת כובדו כמש"כ בנחלת שבעה והיש מתירין ס"ל דכל שאינו מתנדנד בעת שיושבים מותר ואפי' באופן שמתנדנד מותר ע"י הפסק אדם.

והנה לכל אחד מהפירושים קולא וחומרא לדעת האגודה קולא דאם אינו מתנדנד בשעת ישיבה מותר אע"פ שאינו מחובר לקרקע ועוד קולא דהפסק חפץ מהני, וחומרא דאפי' נוסע מעיר לעיר לצרכיו

משום לתא דנגיעה ליכא לחלק בהכי ובאמת האגודה לא חילק כלל והצריך תמיד הפסק אלא לסברת התרוה"ד דהוא משום חיבה יש לחלק דבהולך מעיר לעיר לא דמי לישיבה בספסל וליכא חיבה ומותר בלי הפסק אדם אם יושבין בדרך שלא יגעו זה בזה.

עוד יש להוסיף דהנה לשון נדנוד לפי מה שפירשתי לעיל ר"ל שמתנענע אבל באמת נדנוד לחוד ונענע לחוד דלשון נענע הוא שמתנועע במקומו שהולך הלוך ושוב ללא מטרה להגיע למקום אחר כענין כנוע עצי היער או ויניעם במדבר שטלטלו ממקום למקום ללא מטרה מסוימת אלא לפי מה שהולכין הענין וזה ענין נע שנאמר בקין שלא יהי' לו מנוחה ויטלטל ממקום למקום בלא מטרה או לולב כדי לנענע וענין נדנוד הוא הרחקה ממקום למקום כצפור נודד שהולך למרחקים וכענין נד שנאמר בקין שפי' הגר"א שיתרחק ממקום מולדתו כמו לשון נדה שמרחיקין אותה מבעלה ומה שפי' באבן עזרא וינעו ויעמדו מרחוק שהלכו לאחוריהם י"ל דהתם כיון שחזרו למקומן ע"י המלאכים שייך לשון נענע שהוא הלוך ושוב, ולפ"ז לשון מתנדנד הכונה שנעשה לטלטלו ממקום למקום ואין הכונה שמתנועע בשעה שיושבין עליו וא"כ פשוט דלכו"ע בעינן שיהא מחובר דתלוש הוא מתנדנד זולת באופן שכובדו קובעתו כמש"כ בנחלת שבעה וא"כ כל הפוסקים שכתבו הלשון ואסור לישב על ספסל שהוא מתנדנד הכונה על ספסל תלוש אע"פ שאינו מתנועע כיון שמתנדנדת וכשרוצין להזיזו מטלטלין אותו ממקום למקום, אלא דמצינו גם לשון מתנדנד שהוא מושאל ללשון מתנועע כמו שמצינו בבבא בתרא (ריש דף כו.) וכן מצינו לענין מחיצה שלא תניד אותם הרוח באו"ח (סי' תר"ל) וכן בחו"מ לענין מרחיקין את הרחים שלא תניד הכותל (בסי' קנ"ה) וכ"ה ברמב"ם (מטמאי מו"מ פ"ח ה"ז) ולכן אין לבנות יסוד על דקדוק הלשון ומ"מ להלכה נראה כמש"כ לעיל דגם ספסל שאינו מתנועע אסור כל שהוא תלוש זולת אם כובדו קובעתו כמש"כ בנחלת שבעה (ז"ס).

שוב ראיתי בנחלת שבעה כתב וז"ל נראה לי דשרי אפילו בלא הפסק אדם אחר ביניהן לא מבעיא לדעת האגודה שמביא רמ"א בשמו דמתיר בהפסק אדם אחר ביניהן בספסל ארוך אע"פ שמתנדנדת כל שכן דשרי כאן שאין כאן נדנוד אלא אפילו לדעת המרדכי שהביא רמ"א בשמו שאסור אם מתנדנדת ואינה מחוברת לכותל נראה דכאן אפילו המרדכי מודה הואיל וא"א לטלטל מחמת כובדו ואינה מתנדנדת כמחובר לכותל דמי עכ"ל משמע מדבריו שהבין דלדעת אגודה ליכא כלל איסור של

ראשונה דאפי' אם אינו מתנדנד בשעת ישיבתם ממש די ש
להזהר אם אינו מחובר או כובדו קובעתו.

פירות הנושרים להלכה:

(א) אסור לישב על ספסל המתנדנד בשעת ישיבתם עליה,
ואם הוא מחובר לקרקע או כבד מאד שא"א להזיז
בקל מותר.

(ב) ואם הספסל אינו מתנדנד אך מזיזין אותו ממקום
למקום יש אוסרים ויש מתירין ומדברי הרבה
אחרונים משמע די ש להחמיר לכתחלה אך נהגו
העולם להקל.

(ג) אם יש הפסק אדם מותר בכל ענין והעולם נהגו להקל
גם בהפסק חפץ.

(ד) ובנוסעים מעיר לעיר בעגלה או ספינה המתנדנד מותר
אפי' בלא הפסק אדם.

(ה) ובנוסעים לטייל בעגלה או בספינה המתנדנד
אסור אפי' הפסק אדם ביניהם, אבל אין להקל
בהפסק חפץ.

בעגלה או בספינה כיון שמתנדנד בשעת ישיבתם אסור
אפי' הפסק ולדעת התרוה"ד ג"כ חומרא וקולא
חומרא דאפי' אם אינו מתנדנד בשעת ישיבה אסור כל
שהוא תלוש ומזיזין אותו ממקום למקום ועוד חומרא
דלא מהני הפסק חפץ, וקולא דבהולך לצרכיו מעיר לעיר
אפי' שמתנדנד העגלה או הספינה בשעת ישיבתם מותר
ואפי' שום הפסק.

והשתא נראה מדברי הרמ"א שנקט כל הפירושים
לקולא דכיון דהוראת ספסל חומרא בעלמא
הוא כמש"כ בשערי דורא לכן החמיר רק בדברים
שאסורים לכל הפירושים ולכן הביא הי ש מתירים דבאופן
דהפסיק אדם ביניהם מותר אפי' שמתנדנד בשעת
ישיבתם והביא ג"כ קולא של התרוה"ד דבהולך מעיר
לעיר מותר אפי' בלא הפסק אדם, ולפי"ז אפשר דמהני גם
הפסק חפץ, מיהו בהולך לטיול אין להקל בהפסק חפץ
דאפשר דגם האגודה מודה דכהאי גונא הוי חיבה ואסור
דאפשר דלא מיירי כלל מטיוול וממה שהעתיקו הפוסקים
דברי הנחלת שבעה משמע דהחמירו לכתחלה כדעה

סימן ל"ה

בדין מזיגה והושטה

ולא היו כאן שתי מלאכות כלל רק המזיגה עצמה הוי
הושטה ג"כ ולכן הוצרכה לשנות בענין המזיגה שתהי'
ביד שמאל, ולפי"ז אפי' דס"ל לרא"ם דבעינן שניהם יחד
זהו היכא דבעינן לתרווייהו כגון שמוזגת הכוס ברחוק
ממנו וצריכה עדיין להושיט לו אבל אם היא מוזגת הכוס
אצל הבעל בקרוב לו שאין צריך הושטה אח"כ הוי
המזיגה עצמה כמזיגה והושטה יחד וצריכה לעשות שינוי
במזיגה ביד שמאל, ושיעור דברי הגה"מ כך הוא מתחלה
הביא דברי רא"ם דבעינן מזיגה והושטה שניהם יחד אבל
מזיגה או הושטה לחוד מותר ועפי"ז כתב להתיר מזיגה
מן הכלי דלא חשוב מזיגה, אח"כ כתב דמש"כ רא"ם
דמזיגה בלא הושטה מותר היינו דוקא דצריך אח"כ
להושיט אבל אם מוזגת לפניו על השולחן שא"צ אח"כ
להושיט שהרי הכוס בפניו בעינן שינוי במזיגה דהוי
כמזיגה והושטה יחד וכדשמואל דמיירי בכה"ג כנ"ל
ושוב כתב דמדברי ר"ח שמפרש דשמואל הי' מוזג

כתב הב"י בשם הגהות מיימוניות נראה דמזיגה
האמורה בגמרא היינו דוקא מזיגה במים אבל
מזיגה מן הכלי כמו שאנו עושים אין נראה בזה קירוב
דעת ומיהו על השולחן נראה דאסור אם לא ע"י שינוי
כדשמואל דמחלפא ליה ומיהו רבינו חננאל פירש מוזגת
ואח"כ מחלפא ליה ולפי זה היה מותר עכ"ל וראיתי
בשעורי קנה בשם שמדחיק עצמו לפרש דברי הגה"מ
שחולק על היראים שהביא לפני זה וס"ל דאסור מזיגה
בלא הושטה או הושטה בלא מזיגה, וזה דוחק גדול
שהגה"מ יחלוק תוך כדי דיבור על מה שהביא לפני זה
בפשטות בשם הרא"ם, ונעלם ממנו דברי הפרדס רמונים
(על הט"ז סק"ג) שפירש יפה דברי הגהות מיימוניות דס"ל
דאם היא מוזגת במקום אחר רחוק מהבעל וצריכה עדיין
להושיט לו בזה סגי שתעשה שינוי בהושטה לבדה
דמזיגה בלא הושטה ליכא איסור כמש"כ הרא"ם אמנם
דביתו דשמואל היתה מוזגת על השולחן אצל שמואל

ואח"כ מחלפא ליה ליכא ראי' לזה לאסור המזיגה לבדה כשהכוס לפניו אע"פ שאין צריך הושטה שהרי הכוס בפניו ממש ע"ש.

נמצא לדברי הגה"מ ג' דינים ובסמוך יתבאר בעז"ה כל הג' דינים להלכה:

א מזיגה לחדר או הושטה לחדר מותר.

ב מזיגת יין מן הכלי ליכא איסור דאין קירוב דעת אלא יין במים דוקא.

ג כשהכוס מונח לפניו אם מותר למזוג בלא שינוי כיון שאין כאן פעולת הושטה אח"כ מסתפק הגה"מ בזה.

שיטת היראים

אך עדיין צ"ב דזה לשון היראים ובכתובות אמרינן כל מלאכה שהאשה עושה לבעלה נדה עושה לבעלה חוץ ממזיגת הכוס והצעת המטה והרחצת פניו ידיו ורגליו פי' מזיגת הכוס ומושטת לו אבל מזיגה בלא הושטה שריא דהא שרינן התם כדאמרינן מחלפא ליה בשמאלא ומנחא ליה אשרשיפא ואחרי שאין איסור אלא בהושטה והזכירו מזיגת הכוס למדנו שאין איסור אלא כששניהם יחד מזיגה והושטת כוס מזיגתה בלא שינוי אבל בהושטת שאר דברים שלא בכוס מזיגה מותרת אך שלא יגע בבשרה עכ"ל למדנו דלדעת היראים מותר להושיט מידו לידה כל דבר חוץ מכוס יין וכן כתבו כמה ראשונים בשמו עיין שיטה מקובצת כתובות (דף סא.) וא"כ איך כתב הגה"מ דעל השולחן לפניו אסור הלא היראים מתיר, ועוד קשה דרא"ם הביא ראי' דמזיגה בלא הושטה שרי מדביתהו דשמאלא דמחלפא ליה בידא דשמאלא והיינו שעשתה שינוי בהושטה שנתנה לו ביד שמאל הרי דאע"פ שמזגה הכוס מ"מ כיון שלא הושיטה לידו אלא בשמאלא שרי אלמא דמזיגה בלא הושטה מותר וא"כ איך הביא הגה"מ ראי' מזה דעל השולחן אסור בלא שינוי הרי היראים פי' דמיירי בנתינה לידו.

אבל באמת לק"מ דכבר הקדים הגה"מ שם וכל זה אינו אלא להניח לפניו על השולחן אבל ליתן לידו לעולם אסור, הרי דחשש לדעת הרשב"א והרא"ש דהושטה מידה לידו לעולם אסור וא"כ כל הגמרא מיירי בענין שינוי לפניו על השולחן, וכ"כ הגהות מיימוני אח"כ וז"ל ואע"פ שבספר לא הזכיר אלא הושטת כוס של יין שהוא דבר של חיבה היה נזהר רש"י וכו', [ואולי מש"כ בספר, הכונה לרא"ם עצמו דס"ל דרק כוס יין אסור להושיט לידו אבל שאר דברים מותר וע"כ כתב

דרש"י היה נזהרן ורצונו לומר דלהלכה יש להחמיר בזה וכמו שכתב מתחלה, אבל מ"מ מודה הגה"מ דדוקא מזיגה והושטה יחד הוא דאסור אבל מזיגה בלא שיושיט לפניו על השולחן או הושטה לפניו על השולחן בלא מזיגה מותר אלא דס"ל דאיסור הושטה הוא על השולחן דאילו להושיט לידו ס"ל דכל מידי אסור ולכן מה שהרא"ם הוכיח מדביתהו דשמאל דמזיגה בלא הושטה שריא לדידיה הכונה שאינו מושיט לידו ולדידן מחלפא ליה דביתהו קאי על השולחן שהושיטה ביד שמאל על השולחן אבל בלא שינוי אסור ע"י השולחן לפניו ולפ"ז כתב הגה"מ דיש לפרש מחלפא ליה דביתהו קאי על המזיגה כשהיה לפניו על השולחן שמזגה ביד שמאל דבשלמא הרא"ם דס"ל דרק הושטה ביד ימין אסור לומר דמחלפא קאי אהושטה שעשתה בשינוי וקמ"ל דמותר להושיט אחר המזיגה ביד שמאל דליכא לפרש שעשתה המזיגה ביד שמאל דאין בזה צורך דהא מותר גם בימין כדמוכח ממנחא ליה אשרשיפא אלא העיקר שההושטה יהי' בשמאל אבל לדידן דגם על השולחן אסור י"ל דהחידוש הוא שמזגה ביד שמאל על השולחן לפניו וקמ"ל דגם בכה"ג צריך שינוי וכך משמע פשטא דסוגיא ומזיגת הכוס שמואל מחלפא וכו' משמע דקאי על המזיגה וע"כ מיירי דהכוס לפניו על השולחן דהא מזיגה לחדר שריא וקמ"ל דזה חשוב מזיגה והושטה יחד, ושוב מביא מר"ח שפי' בהדיא דמחלפא קאי אהושטה ולא אמזיגה ולפ"ז י"ל דדוקא היכא דאיכא הושטה אחר מזיגה הוא דאסור אבל למזוג בפניו שרי.

ויש להסתפק בדעת הרא"ם אם אדם אחר מזג הכוס אם מותר להושיט הכוס לבעלה ביד ימין דלישנא דרא"ם והושטת כוס מזיגתה משמע קצת דדוקא כשהיא מזגה הכוס הוי דרך חיבה ולכן צריך לשנות בהושטה להושיט ביד שמאל אבל כשאחר מזגו והיא מושטת הוי כהושטה בלא מזיגה דשרי או דלמא כונת רא"ם דאם מושטת כוס יין מזוג לא שנתנה היא לא שנתנה אחר כיון דהושטת כוס מזוג הוי דרך חיבה אסור והושטה בלא מזיגה הכונה בלא כוס מזוג אלא הושיטה שאר דברים וכן משמע מלשונו שכתב אבל בהושטת שאר דברים שלא בכוס מזיגה מותרת, משמע דלאו דוקא שהיא תמזוג הכוס אלא שתושיט כוס מזוג שהוא דרך חיבה.

ומדברי הבית יוסף שכתב דמזיגת הכוס שלא בפניו שרי דלא גרע שלא בפניו מעל ידי שינוי דשרי אפילו בפניו מוכח שהבין דדוקא כשהיא מוזגת ומושיטה אסור אבל כשאחר מזגו מותרת להושיט לו בידו דליכא

(סקמ"ד) כתב דדוקא מזיגת יין במים אסור כמש"כ הגהות מיימוני ולפ"ז הקשה למאי הלכתא כתבו הטור ושו"ע לדין איסור מזיגה כלל הלא ידוע דינות שלנו לא צריכין מזיגה אפילו לבסוף ימי אמוראים בטל המזיגה אלא כתבו כן להורות דאף האידינא אי מוזגת היין ומתקנות אותה בדברים אחרים בסוק"ר או בירקות וכיו"ב דנמי תיקון יין הוא וחשוב כמזיגה שלהם דהוי דרך חיבה אבל למזוג מן הקנקן בלי שום תיקון מותר, אבל כפי מה שנתבאר לעיל ס"ל להב"י דגם מזיגה מן הקנקן בכלל האיסור ולכן כתב דין מזיגה.

ביאור דברי הב"ח בשם מהר"ש אופטרייך

הב"ח הביא בשם מהר"ש דהבאת קערות על השולחן הוי כמזיגת הכוס, והב"ח תמה ע"ז חדא דמבואר ברא"ם דדוקא מזיגה והושטה אסור אבל הושטת שאר דברים מותר ולדעת רא"ם מותר אפי' להושיט לידו ולדידן בכל מילי אסור להושיט לידו מ"מ להושיט על השולחן מותר דרק כוס יין אסור להושיט על השולחן דהא כתב רא"ם דלא אסרו אלא בכוס מוזג דהוי דרך חיבה וא"כ בהבאת קערות על השולחן דאין כאן אלא הושטה לא אסרו, ועוד גם ברשב"א משמע דדוקא ביין אסור וגם זה י"ל דרק ע"י מזיגה יין במים ואפי' אם מזיגה מן הכלי בכלל האיסור מ"מ היינו דוקא יין ולא שאר דברים, ושוב כתב הב"ח להחמיר אם הוא קערה המיוחדת לבעלה ע"פ מש"כ בסדר אליהו רבה והביאו בספר התרומה ופי' כונתו שאסור להושיט לידו מאכל ומשתה כמו שהביא הב"ח בשמו (בס"ז) דלפי סה"ת יוצא דמה שאמרו מזיגת הכוס דאסור להושיט לידו וצריך שינוי הכונה לכל מאכל ומשתה דכוס לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט דזה דרך לאשה לעשות כתקנת חז"ל משום חיבה ולכן נקטו כוס אבל באמת כולל בזה כל מאכל ומשתה וא"כ אף דלספר התרומה מיירי הגמרא לענין להושיט לידו מ"מ לדידן דאיסורו הוא להושיט על השולחן לפניו נלמוד מיניה דאיסור הושטה הוא בכל מאכל ומשתה וא"כ ש"מ דהבאת קערה על השולחן אסור אף דלא שייך בזה מזיגה ודלא כרא"ם ולכן כתב הב"ח דהכי נקטינן להחמיר בכל מאכל ומשתה אף דליכא חיבת מזיגה יש להחמיר דגם הושטה לבד לפניו על השולחן הוא בכלל איסור זה.

ביאור דברי הש"ך

הנה הש"ך (בסקי"ג) הביא דברי הב"ח בשם מהר"ש והסכים לדבריו דיש להחמיר במאכל ובמשתה

חיבה אלא בששניהם יחד שמוזגת ומושיטה לו אבל הושטה בלא שהיא תמוזגנו מותר אפי' להושיט בידו לדעת הרא"ם ולדידן דמחמירנן בכל מילי דאסור להושיט מותרת בכה"ג להושיט לפניו על השולחן, אבל הב"ח הבין דמזיגה שלא בפניו ג"כ אסור דכיון שהניחה על השולחן לפניו חשוב כאילו מזגה בפניו והניחה גם על השולחן בפניו ואסור, ולכאור' משמע מזה דס"ל בכונת רא"ם דהאיסור הוא להושיט כוס מוזג ואפי' אם אחר מזגו דזה נקרא הושטה ומזיגה יחד כיון דאיכא כוס מוזג בפניו אך נראה יותר במשמעות הב"ח דס"ל דטעם האיסור כיון דהבעל חשוב שהיא מזגה ולכן איכא חיבה בהושטה אבל אם תודיע לו שאחר מזגו מותרת להניחו בפניו על השולחן דאין כאן רק הושטה בלא מזיגה כיון שהיא לא מזגה אין כאן חיבה. ולפ"ז אין רא"י כ"כ מדברי הרא"ש נגד הב"ח ע"י ש"ך (סקי"ד). וכל זה מעיקר הדין בדעת הרא"ם אבל לחומרא כבר כתב הב"ח דנוהגין לאסור הושטה לחוד וכדלקמן.

נמצא לדעת היראים דמזיגה לחוד בין בפניו בין שלא בפניו לכו"ע מותר ובלבד שהכוס רחוק ממנו קצת אבל כשהכוס לפניו בזה מסתפק הגה"מ כדלעיל] והושטה בלא מזיגה דהיינו הושטת שאר דברים או אפי' הושטת כוס יין אלא שאחר מזגו והבעל יודע שאחר מזגו מותר אפי' להושיט לידו אבל אם מזגה שלא בפניו בזה פליגי הב"י והב"ח בדעת הרא"ם אם מותר בכה"ג להושיט לידו או לדידן אם מותר להושיט לפניו על השולחן בלא שינוי.

דין מזיגה מן הכלי

הנה בהגהות מיימוני כתב דמזיגת יין מן הכלי כמו שאנו עושין אין נראה בזה קירוב דעת והביאו בית יוסף, וכן משמע מדברי הרא"ש דמזיגת מים ביין הוי דרך חיבה, אבל בחידושי הריטב"א כתובות (דף סא.) מביא שיטה זו וכתב ע"ז ואינו נכון, ומ"מ נראה דגם הוא מודה דדין זה הוא רק במזיגת יין ולא שאר משקין אלא דס"ל דלמזוג יין מוזג מן הכלי איכא ג"כ קירוב הדעת, ומדברי הבית יוסף במה שדן בדברי הרשב"א וכתב שנראה מדבריו דכל המשקין מותרין חוץ מן היין משמע דס"ל בדעת הרשב"א דמזיגה מן הכלי אסור ביין דאם בעינן דוקא מזיגת יין במים פשיטא דשאר משקין מותרין [ועיין ב"ח] וכן משמע ממה שסתם בשו"ע לאסור מזיגה הרי מזיגה שאנו עושין הוא מזיגה מן כלי ש"מ דס"ל להלכה דגם מזיגה מן הכלי אסור וכ"כ בערוך השולחן (פי"ג) דגם ליצוק יין מקנקן לתוך הכוס אסור והנה בספר מקור חיים

אפילו מזיגת יין ואפי' מזיגת יין במים אם אינו מושיט אח"כ בפניו כי אם ע"י שינוי ליכא איסורא כלל ואפילו מוזג בפניו דמזיגה לחוד אינו אסור לכולי עלמא כי אם באופן שהכוס או הקערה מונח לפניו ממש ומוזג לכוסו או מניח לקערתו כמו שנתבאר לעיל מדברי הגהות מיימוני ע"פ דברי הפרדס רמונים וכו"ל, וכ"ה בחות דעת (סק"ד), וכן יש לפרש כונת הלבוש וקיצור שו"ע (סי' קנ"ג ס"ב) וערוך השולחן דמה שכתבו לא תמוזג לו כוס יין בפניו מיירי שהכוס מונח לפניו ממש שאסורה למזוג אבל כשאינו מונח לפניו וצריך להושיט לו אחר המזיגה מותר למזוג אפי' כשהוא רואה.

א דבספר מקור חיים בתפארת צבי (סק"א וסק"ח) האריך לדחות דברי היראים והש"ך שפסק כוותיה וכתב דמזיגה בפניו אפי' לא הושיטה לו אח"כ אסור דעצם המזיגה הוא ענין חיבה ע"ש, והנך רואה שהוא יחיד בהוראה זו לאסור המזיגה עצמה ולדחות דברי היראים והרי הרמב"ן והרשב"א בחידושי כתובות (דף ס"א). הביאו דברי היראים דמזיגה והושיטה אסור רק כששניהם יחד ולא חלקו עליו ולא מצינו מי שיחלוק על הרא"ם אלא לענין הושיטת שאר דברים לידו אבל לענין לאסור מזיגה או הושיטה לחוד לא מצינו חולק בדבר אלא דאנו מחמירין בהושיטה לחוד מכח דברי מהר"ש אוסטרייך ע"פ ספר התרומה דכוס הוא לאו דוקא אלא כל מאכל ומשתה אסור ובדברים דלא שייך מזיגה אסור ההושיטה לחוד אבל בדבר ששייך מזיגה אינו אסור אלא שניהם יחד אבל מזיגה לחוד מותר אפילו בפניו אם לא שהכוס מונח לפניו ממש שא"צ להושיט אח"כ דבכה"ג הוי מזיגה והושיטה בבת אחת דאסור.

ב וביעורי שבט הלוי כתב דהבאת מים או סודה מותר בלא שינוי וכן פרוסת המוציא מסתבר דמותר, ולא ידענא הרי למה שאנו מחמירין ע"פ דברי ספר התרומה דכל מאכל ומשקה בכלל האיסור אין הבדל בין מים או פרי וכיו"ב ורק לדעת השו"ע דדוקא מזיגת יין אסור והב"י הסתפק לענין משקין חשובין וס"ל דמותר ובצמח צדק פסקי דינים החמיר במשקין חשובין לפ"ז מים מותר אבל לדידן דמחמירין דמזיגת כוס לאו דוקא אלא כל מאכל ומשקה בכלל האיסור ליכא נפק"מ ואסור בכל ענין גם מים או פרוסת המוציא וכיו"ב וצ"ע.

פירות הנושרים להלכה:

א מותר למזוג בפניו אפי' יין במים או שאר משקין חשובין אם אינה מושיט לו אח"כ.

שלא להושיט לפניו על השולחן אע"פ דלדעת היראים והשו"ע מותר כיון דליכא רק הושיטה מ"מ יש להחמיר ע"פ דברי הספר התרומה שאוסר להושיט לידו כל מאכל ומשתה אע"פ דלספר התרומה האיסור הוא רק להושיט לידו מ"מ לדידן דלידו בכל ענין אסור אלא דהושיטה על השולחן אסור לכן איסורו בכל מאכל ומשתה, והש"ך (בסק"ד) הביא דברי הב"ח דס"ל בדעת הטור דגם אם המזיגה היתה שלא בפניו אסור להושיט והש"ך חולק דדוקא מזיגה והושיטה בפניו אסור אבל אם המזיגה היתה שלא בפניו מותר להושיט, וכתב במחצית השקל דהיינו מדינא דאינו אסור אא"כ שניהם לפניו אבל מצד החומרא כבר כתב הש"ך (סק"ג) דגם הושיטה בלא מזיגה אסור דכל מאכל ומשתה אסור אע"פ שאין בהן מזיגה, אך בסד"ט (סק"ח) והפרי דעה הבינו דנתינה מן הקדירה לקערה הוי כמזיגה ולדעת הש"ך דמזיגה שלא בפניו מותר להניח בפניו מותר כ"כ הסד"ט ולא ביאר דבריו הרי הש"ך (בסק"ג) אוסר הושיטה לחוד וצ"ל דהכי פירושו דהושיטה לחוד אסור רק אם ה"י מזיגה מן הקדירה לקערה אבל במידי דליכא מזיגה כגון להושיט פרי לפניו מותר, והפרי דעה פירש דדוקא במזיגה שהדרך למזוג בפניו אצל השולחן להכי אם מוזגת שלא בפניו הוי שינוי ומותרת אח"כ להושיט על השולחן בלא שינוי אבל גבי קערה דהדרך ליתן מהקדירה לקערה שלא בפניו ולהניחה עם המאכל על השולחן לפניו וליכא שינוי לכן אסור גם בהושיטה לחוד ולפ"ז היכי דנהוג ליתן קערה אחת גדולה על השולחן וממנה מחלקים שם לקערות קטנות אם נטלה מהקערה גדולה שלא בפניו הגם דאח"כ הניחה הקערה לפניו שרי ונשאר בצ"ע יעו"ש, ולענ"ד נראה דליכא שום סתירה בדברי הש"ך דדוקא ביין הוי המזיגה ענין של חיבה ולכן כשמזוגת שלא בפניו אין כאן חיבה והוי כהצעת מטה שלא בפניו דלית בזה חיבה ולכן בהושיטה לחוד ביין כיון שמזוגו שלא בפניו חסר עיקר החיבה ולכן מותר להושיט בפניו אבל בשאר דברים דלא שייך בהו מזיגה אזי כל החיבה הוא רק בהושיטה ולכן בשאר דברים אסור להושיט בפניו על השולחן דנתינת מן הקדירה לקערה אינו מעשה חיבה אלא מעשה עבדות ורק ההושיטה לפניו הוי מעשה חיבה משא"כ ביין עצם המזיגה הוי מעשה חיבה ולכן כשחסר עיקר החיבה שמזוגה שלא בפניו מותר להושיט בפניו נמצא שאין סתירה כלל בדברי הש"ך דהם ב' דינים מיוחדים דביין מותר ההושיטה בפניו אם המזיגה היתה שלא בפניו אף לדידן ובשאר דברים אסור להושיט.

א יך שיהיה למדנו דלהלכה יש להחמיר בהושיטת כל מאכל ומשתה בפניו אבל נתינה מקדירה לקערה או

(ב) אבל אם הכוס או הקערה מונח לידו אסור למזוג להכוס או להניח מאכלים בקערתו דזה חשיב כהושטה אלא אם תעשה שינוי ביד שמאל.
 (ג) אסור להושיט שום מאכל ומשקה לפניו על השולחן

אלא ע"י היכר כגון ביד שמאל או שתניחנו רחוק ממנו קצת.
 (ד) גם מים או סודה או פרוסת המוציא בכלל האיסור [לענ"ד].

סימן ל"ו

בדין אכילה ושתי' יחד וגדר שיריים

אכילה לשתי', וכבר אמרו ז"ל גדולה לגימה שמקרכת את הלבבות.

א

אם מותר לשתות או לאכול מעודת ארעי בשולחן אחד

נראה דאסור דהא תנן בשבת (יא.) לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה ופי' הרמב"ם (כפ"א מאיסור"ב הי"ח) דהיינו בקערה אחת ובהדיא כתב הרמב"ם (בפ"ט"ז מטומאת אוכלין הי"א) דה"ה לשתות עמה דאסור. וזה פשוט דאין כונת הרמב"ם ששניהם שותים בבת אחת מכוס אחד אלא בזה אחר זה וכמש"כ הב"ח (ס"ד) דומיא דאכילה בקערה אחת שזה לוקח וזה לוקח ה"נ שותין מכוס אחד בזה אחר זה וס"ל להרמב"ם דאסור, וצ"ל דס"ל להרמב"ם דלא יאכל דמתניתין לאו דוקא אלא ה"ה דלא ישתה עמה וכ"כ להדיא ביראים (דף כד.) דמה דתנן לא יאכל ה"ה שלא ישתה והביא ראי' מעובדא דתנא דבי אליהו שנענש התלמיד על מה ששתה עם אשתו נדה אלא דכתב שם דדוקא הבעל אסור לשתות אחריו אבל היא שותה אחריו דלא יאכל תנן וה"ה לא ישתה תנן לא תאכל ולא תשתה לא תנן וטעמא שיצרו של איש גדול יותר ומהרהר אחר שתי' ע"ש וב"י הביאו [ונראה דלהרמב"ם אין נפק"מ בזה ואם היא שותה אחריו ג"כ אסור שהרי דקדק בלשונו (באיסור"ב הי"ט) ומפני זה לא תאכל עמו בקערה אחת אלמא דהאיסור גם עליה] עכ"פ נשמע מכאן דלהרמב"ם דמיירי מתניתין מקערה אחת רק לא יאכל לאו דוקא דה"ה לא ישתה, וא"כ י"ל דה"ה לשאר הראשונים דס"ל דמתניתין מיירי משולחן אחד וכמו שפי' השאלתות והראב"ד וש"פ דאסור לאכול על שולחן אחד אפי' כל אחד מקערה בפ"ע גם לשתות אסור על שולחן אחד כל אחד מכוסו דלא יאכל לאו דוקא דה"ה לא ישתה [ולדעת אלו הפוסקים דאכילה על שולחן אחד אסור א"כ יש לפרש הך עובדא דתנא דבי אליהו דאכל עמי ושתה עמי מיירי בשולחן אחד] וכשם שלענין איסור אכילה בקערה אחת לא חילקנו בין אכילה לשתי' א"כ ה"ה לענין אכילה בשולחן אחד לא נחלק בין

ובדי לעמוד על יסוד דין זה מוכרחים לבאר שורש דין שיריים המוזכר בשו"ע דהטור הביא דברי הסמ"ק דמצד הדין אין איסור שיריים ומותרים לשתות זה אחר זה בכוס אחד ומצד המנהג נוהגין להפסיק אדם ביניהם ומוכח מדברי הסמ"ק דאין נפק"מ אם היא שותה אחריו או הוא שותה אחריה דבכל גונא שרי, ושוב הביא הב"י בשם הגהות מיימוניות בשם הרא"ם דמחלק בין אם הוא שותה אחריה דאסור ובין היא שותה אחריו דשרי, ודקדק כן מדתנן לא יאכל וה"ה לא ישתה ולא תנא לא תאכל ולא תשתה ע"ש, ושמענין מדברי הרא"ם שהבין דמה דתנן לא יאכל מיירי מקערה אחת כפי' הרמב"ם, עוד שמענין מדבריו דמה דתנן לא יאכל אין הכונה דדוקא ששניהם אוכלין בבת אחת מקערה אחת אלא אפי' אם היא אוכלת תחלה אסור לו לאכול מהשיריים שנשארה בקערה שהרי למד ממשנה זו דין השיריים דלא יאכל ולא ישתה תנן דדוקא הבעל אסור לאכול משיריים שלה אבל היא מותרת לשתות ממה שנשארה מכוס וה"ה לאכול ממה שנשארה בקערה שלו, אבל הב"י בבדק הבית הביא בשם ארחות חיים דבקערה לאכול זה מה שהותיר זה מותר ולא מחלק בין שיריים דידיה לשייריים דידיה בכל גונא שרי דלא נאסר כלל במשנה דין השיריים דמה דתנן לא יאכל הכונה ששניהם אוכלין בבת אחת ולא שאחד אוכל קודם ונשארה שיריים דבכי האי גונא שרי, וה"ה דלדבריו גם שתיית שיריים שרי.

ובין מבואר להדיא בארחות חיים וז"ל ולא תאכל עמו בקערה אחת וכו' ולשתות שניהם בכוס אחד כתב הר"י ז"ל דאין קפידא אחר שהם שותים זה אחר זה והר"ף ז"ל כתב ונהגו העולם להפסיק באדם אחד וכן נראה דעת הראב"ד ז"ל ודעת הרשב"א ז"ל, ואינה אוכלת עמו על שולחן אחד אם לא עשו היכר ביניהן והיינו דוקא

אך דברי הב"ח צ"ב במה שפי' דברי הסמ"ק דשיריים מותר וס"ל דלא היה נענש אותו תלמיד על מה ששתה עמה אלא על הדברים אחרים נענש וכו' יעו"ש וקשה למה לא פי' דס"ל להסמ"ק דשתה עמי הפי' כפשוטו שאכלו ושתו בבת אחת ולא מיירי מדין שיריים דומיא דלא יאכל דמתניתין דאין פירושו שיריים וכו"ל או דס"ל דהך דאכל עמי ושתה עמי מיירי על שולחן אחד וסובר כראב"ד וש"פ דאסרו אכילה על שולחן אחד אפי' כל אחד אוכל מקערה בפ"ע וצ"ע.

היוצא מדברינו דלענין איסור אכילה ושתיה בקערה אחת ולענין דין שיריים לא מצינו שום נפק"מ בין אכילה ושתיה דבקערה אחת בבת אחת לכו"ע בין אכילה בין שתי' אסור ולענין דין שיריים מאן דמתיר ס"ל דבין שירי אוכל ובין שירי משקה מותר ומאן דאוסר אוסר בתרווייהו, וא"כ לכאו' ה"ה לענין אכילה בשולחן אחד מאן דאוסר בשולחן אחד מנא לן לחלק בין אכילה ושתיה' לומר דדוקא אכילה הוא דאסור ושתיה' מותר ועוד דכבר ביארנו דלכו"ע לא יאכל דמתניתין לאו דוקא וה"ה לא ישתה וא"כ אם נפרש מתניתין דמיירי נמי משולחן אחד כמו שפי' השאלתות והראב"ד א"כ מבואר דה"ה דלשתות על שולחן אחד אסור.

ב

גדר שירי אכילה

כתב בשו"ת אגרות משה (יור"ד ח"א סי' צ"א) דמסתבר שאיסור מקערה אחת הוא רק מה שלשני בני אדם הדרך ליתן לכל אחד בקערה מיוחדת ורק מצד חיבתן והתקרבות שבין איש לאשתו אוכלין שניהן מאחת אסור ע"ש וה"ה לענין שיריים אם אירע שלא אכלה כל החתיכות שבקערה כגון שהן כמה מינים או אפילו מין אחד אלא שהם חתיכות נפרדות שבכהאי גונא גם לאחר שאינה בעלה היתה נותנת לאכול אין כאן בזה שום חיבה והתקרבות גם לבעלה ואפי' אם יאכל החתיכות הנשארות באותה קערה אם לא תאכל אז יותר באותה קערה אך טוב להחמיר ליקח אותם לקערה אחרת עכתו"ד.

וצריך ביאור שהרי הש"ך (בסק"ח) הקשה למה הביא הרמ"א דין איסור שיריים דאכילה בלשון יש אומרים כיון דהמחבר סתם (בס"ד) לאסור שיריים דשתיה' והסכים עמו הרמ"א כש"כ שיריים דאכילה דאסור דהא שתי' נלמד מאכילה ונשאר בצ"ע, ותירצו האחרונים הכו"פ ויד אליהו וסד"ט (סק"ח) ופרי דעה דאף דודאי דין אכילה הוא כמו שתי' מ"מ כיון שמצד הסברא יש מקום לחלק בין אכילה לשתיה' לכן כתב הרמ"א בלשון ויש

בימיהם ואנו ששולחנות שלנו גדולים אין להקפיד רק שלא יאכלו בקערה אחת ולאכול זה מה שהותיר זה מותר וכו' עכ"ל, הרי דלענין איסור אכילה כתב שהאיסור גם עליה שכתב "ולא תאכל עמו" ומ"מ לאכול זה מה שהותיר זה שרי, שמענין מזה דלא ס"ל הך דיוקא דלא יאכל תנן ולא תאכל לא תנן אלא האיסור על שניהם אך האיסור הוא דוקא אכילה ביחד אבל לאחר שאחד גמר אכילתו מותר להשני לאכול שיריים, ולפ"ז שפיר י"ל דהארחות חיים ס"ל נמי דלא יאכל לאו דוקא וה"ה לא ישתה רק דהכונה שתייהן ביחד זה קצת וזה קצת אבל לא באופן שאחד גמר מלשתות והניח שיריים דבכי האי גונא שרי וכדעת הסמ"ק הנ"ל, אלא דמ"מ מוכח מהארחות חיים דהביא מנהג שכתב הסמ"ק להפסיק אדם ביניהם לענין שתי' ולא הביא כן לענין אכילה ש"מ דחשש למנהג זה רק לענין שתיית שיריים מכוס אחד שהוא יותר דרך חיבה מאכילת שיריים ועי' בסד"ט (סק"ח) והפרדס רמונים (ש"ך סק"ח) דחה הראי' מבדק הבית ע"ש ולמש"כ חזר ונראה דארחות חיים מחלק בין אכילה ושתיה' וכו"ל.

ולפ"ז כו"ע מודו דהא דתנן לא יאכל ה"ה לא ישתה וכמש"כ הרמב"ם ורא"ם והגהות מיימוניות אלא דפליגי אם המשנה מיירי דוקא בבת אחת או גם בשיריים נאמר דין המשנה דדעת הרא"ם דגם דין שיריים נכלל במשנה והסמ"ק וארחות חיים ס"ל דמיירי דוקא בבת אחת ואפי' לדעת הרא"ם דין שיריים הוא דוקא לו אבל האשה מותרת לאכול שיריים דידיה.

ובזה יבואר דברי הבית יוסף שאחר שהביא דברי הסמ"ק כתב וגם הרמב"ם והרשב"א וכו' מתירים שהרי לא הזכירו שום איסור בדבר כלל ע"כ ולכאו' הרי הרמב"ם בהלכות טומאת אוכלין (פט"ז הי"א) כתב ולא תשתה עמו ולמה כתב ב"י שלא הזכיר שום איסור בדבר אלא כונתו דהרמב"ם מיירי לאכול ולשתות בבת אחת ולא מיירי מדין שיריים דאם ס"ל להרמב"ם דגם שיריים אסור הו"ל להזכירו בהדיא, ומש"כ ב"י וגם המרדכי כתב נדה ששתתה בכוס ונשאר בו קיבלתי מרבתי להיתר דאין זה "שותה עמה ממש" דבאכילה ושתיה' אין קרובי ביאה יותר מהצעת המטה דשריא שלא בפניו ע"כ וכונתו נראה דבא להתיר שיריים דדוקא שותה עמה ממש אסור אבל לאחר שהיא גמרה מלשתות שוב אין זה שותה עמה שהרי גמרה כבר לשתות והוי כמו שהיא שלא בפניו דודאי שרי דאין באכילה ושתיה' חיבה יותר מהצעת המטה דשרי' שם שלא בפניו ה"ה כאן כשאינה עמה ממש שכבר גמרה מלשתות דמותר לו לשתות השיריים וה"ה כהאי גונא באכילה וכמו שנקט המרדכי בלשונו דבאכילה ושתיה' וכו'.

אחריה מראה חבה יתירה משא"כ באכילה דדרך איניש דעלמא לאכול שיורי אוכל חבירו ולכן יש מקום לומר דבכהאי גונא שרי דאינו מראה בזה חבה לכן כתב הרמ"א דין שיורי אכילה בשם ויש אומרים דאינו כל שכן משתי' דיש מקום לחלק ביניהם וכמו שס"ל באמת להארחות חיים וכן"ל עכתו"ד ביתר ביאור, ומוכח מזה דלא כהאגרות משה דאע"פ שדרך איניש דעלמא ג"כ לאכול מהשיריים מ"מ אוסר הרמ"א שהרי בכה"ג מיירי הרמ"א לפי דברי הסד"ט הנ"ל.

וְלִדְבָרֵיהֶם י"ל דדעת מרן המחבר הכי הוא דרק שיורי שתי' אסור מצד המנהג מפני שהוא יותר דרך חיבה משא"כ שיורי אכילה שרי גם מצד המנהג כדמוכח מהא"ח וכן"ל ולכן הביא בשו"ע רק דין שיורי שתי', אך מ"מ בעי' ב' תנאים שיהא מותר לדעת המחבר דהיינו לסברת הכו"פ שיהיו רגילין לאכול בבת אחת בקערה אחת בזמן טהרתה ולכן עכשיו דאוכל רק שיריים הוי היכר אבל אם רגילין לאכול בקערה מיוחדת שוב לא הוי היכרא ובחכ"א הוסיף עוד דדוקא אם בשעת אכילה נתכוין לשייר אבל אם במקרה שיירה לא דאפי' לדעת הארחות חיים לא מהני דלא הוי היכר כיון שלא התכוין לעשות היכר, ולסברת הסד"ט צריך להיות שיורי אוכל שדרך איניש דעלמא לאכול שיריים של חבירו כזה אז לא הוי חיבה ושרי אבל אם הוא שיורי אוכל כגון מרק וכיו"ב שאין דרך איניש דעלמא לאכול שיריים כאלו גם לדעת המחבר אסור, וכ"ז בשיטת המחבר אבל הרמ"א שפסק דשיורי אוכל ג"כ אסור בכל גוני אסור כדמוכח מהכו"פ וסד"ט דהרי הרמ"א קאי בגוונני הנ"ל ואשר ע"כ כתבו בשם י"א וכן"ל, וראה זה פלא בערוך השולחן (סי"ב) שכתב דהסכימו גדולי אחרונים דשיורי מאכל מותר וציין לדברי הכו"פ וסד"ט, וצ"ע דהא הם לא כתבו אלא ליישב סברת הבדק הבית אבל מסכימים לפסק הרמ"א להחמיר, שו"ר להגאון ר' חיים לייב כץ אב"ד סערדהלי בהגהותיו לטהרת ישראל שהעיר כן, אך מש"כ הטהרת ישראל שבשעת הדחק שאין שום אפשרות לאכול רק משיורי מאכלה אם נתכוונה לשייר יש לסמוך על הבדק הבית זה גם לרמ"א כן ומשום הכי הביא הדין רק בשם יש אומרים דבכה"ג אפשר לסמוך להקל.

זמ"מ מסתבר שכל מה שאינו נחשב כשיריים אצל אנשים מכובדים דאפי' אדם מכובד או מפונק יאכל ממה ששיירה אין זה בגדר שיריים [ואפשר דלזה כיון האגרות משה] ולכן אף שדרך איניש דעלמא לאכול משיורי אוכל כיון שאין הדרך לעשות כן לאנשים מכובדים או מפונקים הוי בכלל שיריים אבל באופן שאף להם נותנים שיורי אוכל כהאי גונא לא שם שיריים עליה

אומרים, והסברא לחלק כתב בכו"פ דבאכילה כיון שלא אכלו ביחד ממש כמו שרגילין בזמן טהרה אלא שהיא אוכלת לבדה ומשיירה לו פאה בקערה הרי יש כאן היכר דלולי כן היו אוכלים ביחד בפעם אחד ויש כאן מקום להתיר בשיורי אכילה זו וקמשמע לן דאעפ"כ אסור משא"כ בשתי' דגם בימי טהרתה לא שייך למשתי' אלא בזה אחר זה א"כ אין כאן היכרא והוי דרך חיבה ואסור, והסד"ט הוסיף עוד דבאמת קשה על הב"י שאחר שהביא בספרו דין שתי' כתב בבדק הבית בשם א"ח דשיורי אכילה מותר משמע דס"ל דשיורי אכילה קיל יותר ושרי משא"כ שיורי שתי' כתב דנוהגין להחמיר ויש להוסיף בזה עוד דראיתי בכתבי מו"ח שליט"א שכתב שמה שהכריע המחבר בשו"ע ס"ד לאסור שיורי שתי' הוא פלא שהרי האוסרים מצד הדין הוא הרא"ם והמרדכי ומצד המנהג אסרו הסמ"ק והטור אבל דעת רוב הפוסקים שהביא הב"י הוא להיתר ה"ה הרמב"ם והרשב"א והרא"ש והסמ"ג וסה"ת והמרדכי בשם ראבי"ה ורבינו ירוחם ולמה הכריע המחבר ורמ"א נגדם וכתב שהוא מפני שכתב הרמב"ן בהלכות נדה (פ"ח ה"ז) דכל המרבה בהרחקה ה"ז משובח לכן הכריעו להחמיר עכ"ד, אמנם י"ל טעם הכרעת המחבר ורמ"א כמו שכתב בב"י דכן נוהגים העולם להחמיר שלא לשנות משיורי הכוס וכ"כ בדרכי משה שכן הוא המנהג וכיון שכן המנהג הכריעו כן אע"פ שרוב פוסקים מתירים דלא יהא אלא כדברים המתירים שאחרים נהגו איסור שא"א רשאי להתירן וכל זה בשיורי שתי' אבל בשיורי אכילה לא ה"י מנהג בזה לכן הביא הב"י בבדק הבית דברי הא"ח שמוכח בהדיא כן שהרי הארחות חיים מביא דברי הסמ"ק דנוהגין העולם להחמיר בשיורי שתי' ועכ"ז כתב דשיורי אכילה מותר ש"מ דאע"פ דביסוד הדין אין נפק"מ בין אכילה ושתי' ואדרבה שתי' נלמד מאכילה מ"מ י"ל דאנן קיימ"ל דמצד הדין שיריים מותר אלא דנהגו להחמיר בשיורי שתי' דהוי דרך חיבה והיכא דנהוג נהוג אבל בשיורי אכילה בזה ס"ל לא"ח דמותר דלא הוי חבה כ"כ כאשר נתבאר ושפיר כתב רמ"א ע"ז ויש אומרים דהרי דעת א"ח לחלק בכך.

א"א דהתיינח אם רגילין לאכול בזמן טהרה בקערה אחת י"ל דזה עצמו שאוכל רק השיריים הוי היכרא אבל אם אין רגילין לאכול בקערה אחת שוב הוי שיורי אכילה ושיורי שתי' שוין ואין מקום להתיר יותר שיורי אכילה משיורי שתי', אך בסד"ט שם הוסיף עוד סברא דגרע שתי' מאכילה דבשתי' מראה חבה כשהוא שותה אחריה דאיניש דעלמא אין דרך לשנות משיורי כוס ששתה חבירו כדאיתא באו"ח (סי' ק"ע) משום הכי י"ל אם הוא שותה

ומותר, ומ"מ ראיתי לפוסקי זמנינו שהקילו כסברת האגרות משה.

ג

אכילה ושתיה ביחד שלא על השולחן

הנה לכאורה פשוט דשולחן אחד לאו דוקא דה"ה כשאוכלין על ספסל אחד מחובר והאוכל מונח על הספסל ביניהם בעינין ג"כ היכר דספסל זה הוא כשולחן וה"ה כשיושבין ע"ג קרקע והאוכל ביניהם סמוכין בכדי הושטת יד הרי הקרקע עומדת במקום השולחן דהא לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה ולא תנן דדוקא על השולחן ש"מ דבכל ענין גזרו להרגל עבירה ועוד דבימיהם היו עניים שלא היו להם מטות לאכול עליהם ואכלו על הקרקע ועל כרחך דהקרקע משמש במקום שולחן ואסור אלא דלסברת הרא"ש דדוקא בימיהם שהיו שולחנות קטנות י"ל דהוא דין מיוחד בשולחן קטן שהוא שולחן בעלה אבל למסקנת הרא"ש דגם בשולחן גדול בעי' היכר כמו שפירשו הפוסקים הטעם שלא יבוא לאכול זה מזה פשיטא דשולחן לאו דוקא אלא כל שיושבין ואוכלין יחד בעינין היכר, וגם זה פשוט לכאורה דביושבין סמוכין זה אצל זה ויש להן שולחנות נפרדות דאין בזה חשש [כגון במטוס וכיו"ב] דכל שאין חיבור ביניהם ע"י שולחן או ספסל או קרקע אין כאן חיבה דהשולחנות מפריד החיבה שביניהן וליכא גזירה שמא יבואו לאכול זה מזה וה"ה בבשר וגבינה כהאי גונא דינא הכי, אמנם כשמקרבין השולחנות זה לזה נראה דגרע ממטות קרובין זה לזה דמדינא ליכא איסור אלא דהחמיר מהר"ם שלא יגעו המטות ופסק כן רמ"א (ס"ו) ובשולחנות גרע טפי דקירוב השולחנות עשוי כדי לעשותו לשולחן אחד ואפשר דמדינא בעינין הפסק ביניהם, אבל בזה יש

להסתפק באין שולחן לפנייהם או אפי' כשיש שולחן אך אין משתמשים בו אלא כל אחד אחד פתו בידו ואין מניחין כלל על השולחן ומצוי יותר שיושבין על ספסל מחובר ואוחז כל אחד איזה מאכל בשקית ואוכל האם בעינין היכר ביניהם וזה לכאורה פשוט דאם הוא דבר שאין הדרך לשום ע"ג שולחן כלל כמו שמצוי היום שאוכלין גלידה וכיוצא בו כיון שאין הדרך להשתמש בשולחן אין זה בכלל גזירת חז"ל אע"פ שאיכא החשש שיבואו לאכול זה מזה שדרך קירוב הלבבות הוא ע"י אמצעי המחבר ביניהם שהוא שולחן או ספסל וקרקע וכיו"ב, אמנם דברים הצריכין שולחן או שמשתמשים עם השולחן אלא שעתה אין להם שולחן ואוחזין המאכל בידם אפשר דאסור דהיד הוא במקום השולחן אלא דא"כ הוי כב' שולחנות נפרדות דגם ידו חשוב כשולחן ובכה"ג ליכא איסור ולכן מסתבר דבאופן שאוחזין המאכל ביד ואינם משתמשים כלל עם השולחן דא"צ היכר, שו"ר בספר טהרה כהלכה (פי"ד סמ"ט) שהרגיש במקצת דברינו והנלענ"ד כתבתי.

פירות הנושרים להלכה:

- (א) אסור לאכול או לשתות על השולחן בלא היכר גם אכילת ארעי או שתי' לחוד.
- (ב) היכא שהדרך ליתן שיורי אוכל דידה גם לאנשים מכובדים או מפונקים לא הוי בכלל שיריים ויש מקילין יותר מזה ועיין בפנים.
- (ג) גם אם אוכלין ביחד על הקרקע או ספסל צריכין היכר.
- (ד) אבל אם אינם משתמשים כלל עם הספסל או הקרקע אלא אוחזין האוכל ביד א"צ היכר.

סימן ל"ז

זמן בדיקת הפס"ט לכתחלה ובדיעבד

דס"ל דבאיזה יום שתפסוק "צריכה" לבדוק בין השמשות וחולק בזה על הרשב"א דס"ל דמהני בדיקת שחרית, והב"י מפלפל בדעת הרא"ש הרבה והבין דדעת הטור דלהרא"ש מעכב בדיקת בין השמשות, דבדיקת שחרית לא מהני אפילו בדיעבד וע"ז תמה דא"כ פסק כיחידאה כרבי יהודה דאמר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה הרי זו בחזקת טמאה, [וכבר תמה הסד"ט (סק"ט) דאף כרבי יהודה לא אתיא דלרבי יהודה בעינין מן המנחה

הנה הסכמת הראשונים הרמב"ם והרמב"ן והרשב"א דבדיקת שחרית מהני לכתחלה להפסק טהרה זולת ביום א' לראייתה דנחלקו בזה אבל בשאר הימים פסקינן הלכתא כחכמים בתראי דאפילו בשנים לנדתה בדקה עצמה שחרית הרי זו בחזקת טהורה [ואפילו לכתחלה כמבואר להדיא בראב"ד ורמב"ן], אלא שבדעת הרא"ש נחלקו הפוסקים מפני שהרא"ש כתב ובדיקה זו תהיה בין השמשות ביום שתפסוק בו מלראות, ודקדק הטור מדבריו

דוקא ולא מהני בדיקת שאר ימים בין השמשות וא"כ כת"ק נמי לא אתיא, ותו דמאי עדיף טפי אם ס"ל להרא"ש כת"ק יותר ממה דס"ל כרבי יהודה דעדיין יוקשה למה פסק כיחידאי אלא די"ל בזה דבעלמא קיי"ל הלכה כת"ק לכן עדיף טפי כת"ק מלפסוק כר"י, ולענין קושיא ראשונה נראה דת"ק ס"ל בטעם הדבר ג"כ כר"י דהצריכו חכמים לעשות ההפ"ט סמוך לטהרתה לצאת מכל נדנוד ספק אלא שלדעתם ביום ז' שחרית כבר נחשב סמוך לטהרתה דמקצת היום ככולו ואע"ג דנדה דאורייתא אינה טובלת רק בלילה מ"מ נחשבת סמוך לטהרתה ולכן בנשי דידן שמחמירות לז' נקיים בעיני ההפ"ט סמוך לטהרתן והיינו בבין השמשות וכנ"ל, ועי' פרדס רמונים בפתיחה דהבין דעת ת"ק כפשטות דברי ב"י ע"ש ועי' משנה אחרונה].

הרי לנו דעת ב"י בהבנת הרא"ש דהבדיקה בבין השמשות הוא בגדר הנהגה ולא דין לכתחלה ואתי שפיר לפירושו מה שהשמיט בשו"ע (א"ס) מלת צריכה וכתב והבדיקה תהי' סמוך לבין השמשות ולא כתב כלשון הטור שהבין בדעת הרא"ש שצריכה שתפסוק בטהרה בהש"מ [וכבר תמה הב"ח למה השמיט, מיהו אין זה תימה כי הב"י הבין לשון צריכה דהיינו אפי' בדיעבד לכן השמיטו] דלדעת הב"י אינו לא דין לכתחלה וכש"כ דיעבד אלא הנהגה טובה מפני שמתרחק עי"ז מכל נדנוד ספק או דלא ליחלף להו יום ראשון בשאר ימים, והנה יש נפק"מ לדינא בין הני ב' טעמים בגדר הנהגה זו דאם הטעם כדי דלא ליחלף להו יום ראשון בשאר ימים יש להנהיג לעשות מוך דחוק כל בין השמשות דהא ביום ראשון הוא לעיכובא לדעת פוסקים אלו וכמו שפסק השו"ע (א"ס) [ושם כתב לשון צריכה דמעכב בדיעבד] אבל להטעם כדי שתתרחק מכל נדנוד ספק סגי בבדיקה מן המנחה ולמעלה [כמו לרבי יהודה ביום השביעי כמו שנתבאר לעיל] אלא שהב"י כתב לקמן דאפי' לסברא זו רצה הרא"ש להורות לבדוק יותר סמוך ללילה לצאת מידי כל ספק ולכן תיקן לבדוק סמוך לבין השמשות ממש והרשב"א הוסיף יותר מזה דהנהגה תהי' גם ע"י מוך דחוק כל בהש"מ [ועיין פרישה (סק"ד) דגם הרא"ש ס"ל כן]. ולכאור' יש מקום לומר עוד נפק"מ דלטעם הראשון הוא גדר הנהגה אבל לטעם השני הוא גדר לכתחלה וכדמשמע מלשון בית יוסף שכתב דלכתחלה אית לן לאורויי וכו', אלא דא"כ יצא לנו דיש פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש דלהרשב"א בדיקת שחרית מהני לכתחלה ולהרא"ש צריך לכתחלה בין השמשות והרי הב"י הוכיח מדברי רבינו ירוחם דליכא שום פלוגתא א"כ

ולמעלה ביום השביעי דוקא, ונראה דס"ל להב"י דטעמא דרבי יהודה הוא דודאי מה"ת לכו"ע מהני בדיקת שחרית אפי' ביום ראשון לנדתה דהוחזקה מעיינה סתום, אלא דחכמים תיקנו שיהא הבדיקה סמוך לטהרתה דכל כמה דיכולין לאחרה להוציא מכל נדנוד ספק מאחרינן ולכן בעי' בנדה ביום השביעי מן המנחה ולמעלה דוקא שיהא סמוך לטהרתה דהרי לא בעינן נקיים בנדה ולכן זמן סמוך לטהרתה הוא ביום הו' דוקא [ועי' חי' הרד"ל דף סח. דמסתפק בטובלת ליל ט' אם מהני בדיקת שחרית לר"י] והשתא דבנות ישראל החמירו על כל טיפת דם להצריך נקיים הרי זמן של סמוך לטהרתה הוא מן המנחה ולמעלה ביום שפוסקת בו וזה מעכב לרבי יהודה מפני שכך תקנו חכמים לאחר הבדיקה סמוך לטהרה להוציא מכל נדנוד ספק ולפ"ז מה שאמר ר"י הרי היא בחזקת טמאה הוא דין דרבנן בעלמא משא"כ ברישא דמתניתין דתנן הרי היא בחזקת טמאה הוי ספק זבה ודו"ק, ועי' משנה אחרונה פי' כפשטות דהוי בחזקת רואה כל הימים וא"כ הוי טמאה מה"ת ועכ"פ ספק זבה ע"ש].

ולכן חולק הב"י על הטור וכתב דגם הרא"ש מודה בבדיקת שחרית מהני ואין שום פלוגתא בין הרא"ש והרשב"א, והרא"ש לא כתב כן אלא לרווחא דמלתא דס"ל דלכו"ע יש עדיפות לבדוק בין השמשות דמרחקה נפשה מידי נדנוד ספק או דלא ליתיה לאחלופי בפוסקת בטהרה ביום ראשון דיש מחמירין דלא מהני בדיקת שחרית להכי הנהיג לעשות ההפ"ט באיזה יום שתפסוק בין השמשות אבל ודאי בדיקת שחרית מהני אפילו לכתחילה אלא דמצוה מן המובחר בבין השמשות להרחיק עצמה מן הספק, וכעין שכתב הרשב"א לעולם ילמד אדם וכו', או דגם מצוה מן המובחר ליכא אלא שלא לאחלופי ביום ראשון הנהיג ולמד בנות ישראל לעשות תמיד ההפ"ט בבין השמשות. [ויש עוד צד בב"י דס"ל כת"ק דמתניתין דדוקא בשביעי מהני בדיקת שחרית אבל בשאר ימים בעיא בדיקת בין השמשות וכתב דצד זה נראה לו יותר דמשום הכי סתם הרא"ש אע"פ דביום ז' מהני בדיקת שחרית משום דרוכ נשים פוסקות קודם יום ז' או משום דלא ליחלפו בשאר יומי להכי סתם דלעולם בעינן בדיקת בין השמשות, אבל ממה שהביא אח"כ דברי רבינו ירוחם דמוכח דליכא פלוגתא בין הרשב"א והרא"ש ע"ש מוכח דלא ס"ל להב"י להלכה צד זה דלצד זה דס"ל להרא"ש כת"ק הרי איכא פלוגתא בין הרא"ש והרשב"א ולכן על כרחך דמסקנת ב"י כדרך הראשון דס"ל להרא"ש כחכמים בתראי, וקשה לי בעצם דברי הב"י חדא דהא לת"ק משמע דבעי' בדיקת שביעי

ועוד צ"ב לדעת הגר"א דא"כ למה השמיט המחבר דין דמן המנחה ולמעלה דנפק"מ טובא במי שאינו יכול לעשות סמוך לבין השמשות שצריך לצאת לדרך דיש להעדיף לעשות עכ"פ אחר מנחה קטנה לצאת שיטת רבי יהודה לכתחלה והו"ל להשו"ע להשמיטנו דין זה אבל למש"כ ב"י דאפי' לחכמים עדיף טפי להרחיק כמה שאפשר שיהי' סמוך לבין השמשות א"כ אין ענין לעשות דוקא אחר מנחה קטנה ואם צריך לצאת לדרך יעשה לפני יציאתו לדרך ואע"פ שהוא כמה דקות לפני מנחה אין לו ענין להמתין דלא ס"ל כרבי יהודה כלל וא"כ אין שום משמעות ממנחה קטנה ולמעלה, אך מסתבר דגם הב"י יסכים דיש ענין ממנחה ולמעלה וכשם דס"ל לחכמים ביום ראשון דמהני בדיעבד מן המנחה וכמש"כ רמ"א (ס"ב) ואע"פ שהרמ"א כתב סמוך לבין השמשות מ"מ הכונה אחר מנחה קטנה וכמש"כ בדגול מרבבה וכ"כ התוס' והרמ"א הוא שיטת התוס' כמש"כ בגר"א ע"ש [וצ"ע ויתבאר לקמן בס"ד] וא"כ ה"ה דבשאר ימים מסתבר דיש עדיפות טפי ממנחה קטנה ולמעלה אם אינו יכול לעשותו סמוך לבין השמשות, וכן משמע בדברי ב"י כמו שנבאר בסמוך, והשו"ע דנקט סמוך לבין השמשות לישנא דהרא"ש נקט ותפרש ביה כא' מן הדרכים שמבאר בספרו בית יוסף וכאשר אבאר בסמוך.

וכבר נתבאר דהשו"ע כתב ובדיקה זו תהי' סמוך לבין השמשות וכונת השו"ע שהוא בגדר הנהגה כדי לצאת מכל נדנוד ספק על פי מה שביאר בב"י כונת הרא"ש ז"ל, ומה שכתב סמוך לבין השמשות מבואר בב"י ב' מהלכים בזה, במהלך ראשון כתב דהיינו מן המנחה ולמעלה והיינו ממנחה קטנה שהוא ב' שעות וחצי קודם הלילה והא דקרא לזה סמוך לבין השמשות דכונת בין השמשות הוא השקיעה ראשונה דר"ת ולזה קרא בין השמשות נמצא דסמוך לזה דהיינו מנחה קטנה הוא כשעה ורבע לפני בין השמשות הזה ושייך ע"ז שם סמוך, [וכעין זה כתב בכו"פ (סק"א) דלכן נקט ר' יהודה מן המנחה ולמעלה כי לדעתו בפלג המנחה הוי לילה נמצא דהוי רק שעה ורבע לפני הלילה ע"ש אך לא ידענא מקור לדבריו לומר דלר' יהודה הוי לילה לכל דבר דבתלמודי רבינו יונה לא נזכר מזה ע"ש] מהלך הב' של הב"י דסמוך ממש בעינן דאע"ג דמן המנחה קטנה ולמעלה סגי לצאת מחשש ספק וכמו דס"ל לר' יהודה מ"מ לכתחלה רצה להורות שתבדוק היותר סמוך ללילה שאפשר כדי לצאת מידי ספק, ומסתבר דגדר סמוך בזה הוא גדר של חצי שעה כבשאר מקומות או שיעור מיל שהרי א"א לצמצם ברגע האחרון ממש [זולת אלו שרואין

ע"כ דכונת ב"י דאפי' לפי סברא זו הוא הנהגה שהנהיג הרא"ש ולימד כן בנות ישראל שלא יבואו לטעות אבל אין כאן תקנת חכמים כלל, אך אין הכרח גמור בדעת הרשב"א דגם לכתחלה מהני בדיקת שחרית אלא שהב"ח הביין כן ע"ש, ועי' פרישה (סק"א), ובהלכות נדה להרמב"ן ס"ב משמע דגם לכתחלה מהני בשנים לנדתה ע"ש, וכן הוא בראב"ד לענין בדיקת שחרית אפי' ביום א' ע"ש.

אבל הב"ח חולק על הב"י בתרתי חדא דגם להטור לא מעכב בדיעבד בדיקת שחרית אליבא דהרא"ש, ותו דלדעת הרא"ש איננו רק גדר של הנהגה אלא הוא דין לכתחלה ותקנת חכמים ובוה פליגי הרשב"א והרא"ש דלהרשב"א גם לכתחלה מותר בבדיקת שחרית לבד ורק יש עצה טובה והנהגה לעשות מוך דחוק, והרא"ש ס"ל דאסור לכתחלה לסמוך אבדיקת שחרית אלא תקנת חכמים לעשות בדיקה סמוך לבין השמשות ואם לא בדקה בין השמשות היא נקראת עוברת על דברי חכמים אבל ודאי מודה הטור דלהרא"ש בדיקת שחרית הוי בדיקה בדיעבד. [ומסתבר דהרא"ש דקדק כן ממה שאמרו במשנה לשון דיעבד בדקה ולא אמרו אפי' בשנים לנדתה בודקת עצמה, וממה שאמרו ובהש"מ לא הפרישה ולא אמרו ומן המנחה ולמעלה לא הפרישה ש"מ לכתחלה בודקת עצמה סמוך לבין השמשות דוקא ורק ביום השביעי סגי לכתחלה מן המנחה ולמעלה].

ולא ה"ל פסק הב"ח (סק"א) דהוא דין לכתחלה ותקנת חכמים הוא וכסברת הרא"ש לפי דעתו וחולק על השו"ע שהשמיט מלת צריכה שתפסוק בטורה בהש"מ שכתב הטור ע"ש הרא"ש אלא צריכה ומחוייבת היא בכך ואינו גדר הנהגה אלא חיוב גמור לכתחלה מתקנת חכמים, וטעם התקנה הוא כמש"כ הב"י לצאת מכל נדנוד ספק רא"י.

והגר"א (סק"א) ביאר דברי השו"ע דחיישינן לכתחלה להחמיר כרבי יהודה, [משמע מדבריו דלרבנן ליכא דין לכתחלה כלל והוא דלא כהב"ח דמשמע דהוא תקנה לכתחלה גם לחכמים] ואע"פ שהב"י כתב דודאי א"א לומר דהרא"ש פסק כיהודאי היינו לפי מה שהבין הב"י בדברי הטור שגם לענין דיעבד פסק כן אבל אם תאמר שרק לכתחלה חשש כן אינו קושיא כ"כ, ולכאור' דחקו להגר"א לפרש כן משום דהי' פשיטא ליה דלחכמים אף לכתחלה בודקת שחרית וסגי בכך ולכן כתב דטעם החומרא הוא לחשוש לכתחלה כרבי יהודה, אלא דקשה מה הסברא לחשוש לכתחלה לרבי יהודה שהוא יחידאי וצ"ע.

לספור ביום המחרת משמע שכבר עבר היום ולכן מהני בדיעבד אבל אם אפשר עדיין לבדוק סמוך לבין השמשות לכתחלה תחזור ותבדוק, אלא דמ"מ עדיין יש מקום לספק זה די"ל דהלבוש ס"ל דהך דינא שבודקת סמוך לבין השמשות הוא דין לכתחלה ותקנת חכמים וכמו דס"ל להב"ח בזה ואינו גדר הנהגה בעלמא ולכן כל זמן שעדיין יום הרי הוא תקנת חכמים לבדוק סמוך לבין השמשות אע"פ שבדקה שחרית, והרי יותר מזה מבואר בדברי הב"ח (ס"ט) דבקיץ שהקהל מתפללים בעוד היום גדול תפלת ערבית יש לפסוק בטהרה קודם תפלת ערבית הואיל ונפק מפימיה דמהרא"י מיהו לכתחלה צריכה עוד לבדוק עצמה גם אחר תפלת ערבית בעוד שהוא יום היותר סמוך ללילה שאפשר, שזאת היא עיקר ההפסקה בטהרה עכ"ד הרי דאע"פ שכבר בדקה מן המנחה ולמעלה מצריכה לבדוק עצמה לכתחלה עוד הפעם סמוך לבין השמשות וכש"כ כשבדקה רק שחרית דיש להצריכה לבדוק שנית, אך זה ניחא להבנת הב"ח שכתב דבאינה בודקת סמוך לבין השמשות מקרי עוברת על דברי חכמים, אבל לפמ"ש"כ בדעת הב"י שהוא גדר הנהגה עדיין יש מקום לספק זה דאפשר כשבדקה ופסקה בטהרה שחרית שוב לא אטרחהו לבדוק שנית. והנה בסד"ט העתיק דברי הב"ח שתחזור ותבדוק וכן בלח"ו"ש וא"כ לפ"ז משמע דס"ל דהוא תקנת חכמים לכתחלה לבדוק מן המנחה ולמעלה אבל לכאו' משמע דהעיקר כהב"י וכנ"ל לכן י"ל דשאני הכא שבאה לקיים מצוה מובחרת וא"א לומר דלא תקיים מצוה מן המובחר ומאידך רוצין לחוש לדעת תרומת הדשן לכן צריכה לעשות ב' פעמים אבל היכא שעשתה בדיעבד הבדיקה ונתברר שכשר להפסק אין מטריחין אותה לחזור ולבדוק, ואפי' אם לא נימא הכי מ"מ ביום שלא ראתה בו לכו"ע אינו כ"א הנהגה טובה והב"ח מיירי ביום שפסקה מלראות.

וְלִבְאוּ מדברי שו"ת עבודת הגרשוני (סי' ע"ט) שפי' דברי רמ"א דמש"כ ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית וכו' דהכי פירושו שבדקה על דעת לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות ומזה הוכיח שיטתו דלא חיישינן דלמא לא בדקה יפה וחולק על הצמח צדק (סי' ס"ה) עיין פ"ת (סק"י) ובגליון מהרש"א (סעיף י'), משמע מזה שצריכה לחזור ולבדוק, אך איכא למיפוך דהתם מיירי שדעתה כך היתה לחזור ולבדוק ולכן בדקה בשחרית אבל באמת בדיעבד כשבדקה עצמה שחרית סגי בכך ואינה צריכה לחזור ולבדוק מן המנחה ולמעלה, אך מדברי הצ"צ ע"כ מיירי הרמ"א דבדקה בדיקה דרמיא עלה שפיר וא"כ יש לדקדק קצת לדבריו מלשון רמ"א

שקיעתה וגם להם קשה לצמצם] וכיון דסתם הרא"ש לשון סמוך צ"ל שהוא גדר זמן כבשאר מקומות וכיון דברוב מקומות סמוך הוא חצי שעה ה"נ למהלך זו היינו בתוך חצי שעה לשקיעת החמה, נמצא דיש נפק"מ בין ב' המהלכים לענין הלכה אם הבדיקה יהי' לכתחלה תוך חצי שעה או דסגי גם לכתחלה ממנחה קטנה, וכבר כתבנו לעיל דאפי' מי שאינו יכול לעשות תוך חצי שעה יעשהו עכ"פ אחר מנחה קטנה חדא דלדרך הראשון בב"י זהו עיקר הזמן דלכתחלה [וכן הוא גם דעת הגר"א וכנ"ל] ועוד דאפי' לדרך השני משמע בב"י דמ"מ יש עדיפות ממנחה קטנה כמש"כ דאע"ג דמן המנחה ולמעלה סגי וכו'.

והרמ"א כתב וכן נוהגין לכתחלה ובדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק שחרית ומצאה עצמה טהורה סגי בכך עכ"ד נקט לשון לכתחלה ודיעבד לכאו' משמע כהב"ח שיש בזה גדר של לכתחלה ודיעבד ואינו רק גדר של הנהגה אך אינו מוכרח כיון דקאי על הנהגה שכתב המחבר כתב לשון לכתחלה ודיעבד אבל מעיקר הדין ודאי דבדיקת שחרית מהני גם לכתחלה ולא מקרי עוברת על דברי חכמים אם לא בדקה בין השמשות, וכן נראה עיקר להלכה דאינו רק גדר של הנהגה ואינו תקנת חכמים כיון דמצינו להדיא בכמה ראשונים דבדיקת שחרית מהני לכתחלה למה לן לאפושי פלוגתא ולכן מסתבר כהב"י דהוא הנהגה בעלמא וכמש"כ הרשב"א לענין מוך דחוק, ועוד דביום שלא ראתה בו י"ל דגם הב"ח מודה דלכו"ע אינו כ"א הנהגה טובה ואין זה תקנת חכמים לכתחלה.

ונסתפקתי בגדר דיעבד שזכר רמ"א אם הכונה שבדקה שחרית וכבר עבר היום ולא בדקה סמוך לבין השמשות דמהני או דלמא אפי' לא עבר היום עדיין, אם כבר הפסיקה בטהרה שחרית סגי, ואין אנו מצריכין אותה לחזור ולפסוק בטהרה דלא אטרחהו כולי האי כגון שפסקה בטהרה בהש"מ והיתה מסופקת בהמראה ולכן עשתה בדיקת שחרית שמא יום ראשון הוא ואח"כ שאלה לרב על ההפסק וטמאיה נמצא עתה דבדיקת שחרית הוי הפסק טהרה האם חייבת לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות, וראיתי בספר בדי השולחן (סקט"ו) דאם נזכרה מבעוד יום צריכה לחזור ולבדוק שהוא עדיין לכתחלה, ובציונים שם כתב דכן נראה מלשון הלבוש ודלא כמו שראיתי לחכם אחד שמפרש דמשבדקה שחרית א"צ לחזור ולבדוק סמוך לבהש"מ עכ"ד, הנה מלשון הלבוש באמת משמע כן שכתב וז"ל אבל בדיעבד אפילו לא בדקה עצמה רק בשחרית ומצאה עצמה טהורה והתחילה לספור ביום המחרת סגי בכך וכו', מדכתב והתחילה

בין השמשות יום הוא ויש לחוש שמא תחזור ותראה ולכן בעיני ידיה בין עיניה כל זמן של הספק ועיין סד"ט (ריש סק"ט), והרמ"א כתב ובדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לבה"ש ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל בין השמשות סגי, והיינו מן המנחה ולמעלה כמו שפי' בדגול מרבבה ובחות דעת, ועל כרחך צריך לפרש כן דהא אין הבדל בין סמוך לבין השמשות או מן המנחה ולמעלה דאם יש חשש דאימור עם סילוק ידיה ראתה כיון דהוחזק מעיין פתוח גם סמוך לבה"ש איכא הך חששא כיון דעדיין יום הוא.

וכבר תמהו האחרונים על הכרעת רמ"א דממנ"פ אם ס"ל כהרשב"א בדיעבד הרי גם בדיקת שחרית מהני ואם ס"ל כרמב"ם ורמב"ן הרי מוך דחוק מעכבת ומהאי טעמא הכריע הסד"ט להחמיר שמוך דחוק מעכב וכדעת המחבר, והגר"א (סק"ח) כתב דפשטות הסוגיא משמע כן דדוקא בבדיקה שחרית אבל מן המנחה ולמעלה מהני וכמו שהוכיח הב"י והבין דברי בית יוסף (ד"ה וכתב בתוה"ב) דמ"ש"כ ונראה מדבריו שהמחמירים היינו היכא דבדקה ביום ראשון קודם בין השמשות וכו' ור"ל קודם מנחה קטנה דהיינו בדיקת שחרית אבל כל שהוא סמוך לערב לא חיישינן דדמיה חוזרין אח"כ לאחר שפסקה בטהרה וכן הבין החו"ד וכן הבין הסד"ט (סק"ט) מתחלה ולבסוף מסיק דבין השמשות דוקא קאמר ע"ש אבל הרמ"א י"ל דלמד כן בפשטות דברי הב"י דגם למחמירין מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה אלא דהקשה הגר"א דקשה קושית התוס' לימרו רבנן לנפשיהו הרי בראשון מודו דמן המנחה ולמעלה לא אמרי' אימור עם סילוק ידיה א"כ ה"ה לרבי יהודה בשביעי, וצ"ב דהרי שפיר תירצו התוס' והכא נמי יש לתרץ כן דבשלמא ביום ראשון דהוחזק מעיין פתוח מן הדין צריך מן המנחה ולמעלה אלא לרבי יהודה דבעי מן המנחה ולמעלה ואפי' לא ראתה כלל ביום השביעי היה לו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה, עוד צ"ב מ"ש"כ הגר"א דמתוספות נראה שאין צריך שכתבו וי"ל דלנפשיה כו', ולכאור' לא מוכח מידי דהא התוס' כתבו כן אליבא דרבי דס"ל הואיל ופסק ופסק ולכן דין יום ראשון כשאר ימים שראתה דס"ל להתוס' דחכמים מודו דבעינן מן המנחה ולמעלה אבל לרבי מתחלה דהי' ס"ל דהוחזק מעיין פתוח גרע משאר ימים שראתה בהן ולא מהני מן המנחה ולמעלה ובעינן מוך דחוק כל בין השמשות וכמו שביאר מהרש"א ע"ש וא"כ להמחמירים כרבי דאמרינן הואיל והוחזק מעיין פתוח גם להתוס' לא מהני אלא ע"י בדיקה כל בין השמשות, וכבר העיר מזה בחזו"א (סי' צ"ב סקמ"א) וע"ש מה שתי'.

שכתב אפי' לא בדקה עצמה רק שחרית ולא כתב אפי' בדקה עצמה שחרית סגי בכך משמע דדוקא בעבר היום ולא בדקה רק שחרית סגי אבל כל שלא עבר היום צריכה לחזור ולבדוק.

ונראה להביא רא' קצת לפשוט ספק זה ממה שהקשה מעדני מלך הובא בש"ך (סק"ו) דלדידן מאי נפק"מ בדין בדיקת שחרית בראתה יום אחד הא אפילו אשה שרואה כתם נוהגין שצריכה להמתין ה' ימים ואח"כ תפסוק ותספור ז' נקיים ע"ש והקשו במקור חיים (תפא"צ סק"ו) ובשו"ת עבודת הגרשוני (סי' ע"ט) ובפרדס רמונים (דף ש"ע"ט) וחזו"א (סי' צ"ב סקמ"ה) דמאי קשיא ליה הא שפיר יכולין לפרש דעשתה הפסק טהרה ושוב לא בדקה עד אחר חמשה ימים דהרי לא מעכב הפסק טהרה סמוך לספירה וזוהי כתב רמ"א דבכה"ג בדיקת שחרית לא מהני אפי' בדיעבד הואיל ולא ראתה רק יום אחד יעו"ש, והשתא אי אמרת בשלמא דבדיקת שחרית מהני בדיעבד ושוב א"צ לחזור ולבדוק כשראתה ב' או ג' ימים ניחא קושייתם דשפיר אפשר לאוקים כהאי גונא שבדקה שחרית לראות אם נפסק דמה ושוב א"צ לחזור ולבדוק וקמ"ל רמ"א דבראתה יום אחד אינו כן ומעכב אפי' בדיעבד, אבל אי אמרת דצריכה לחזור ולבדוק לכתחלה כל שלא עבר יומו א"כ ה"ה הכא צריכה לחזור ולבדוק באותו יום סמוך לבין השמשות או במשך חמשה ימים לפני תחלת הספירה וא"כ לא שייך הך היכי תמצא אלא באופן שבדקה יום ראשון שחרית ושוב פשעה ולא בדקה שנית כל אותן הימים או ששכחה כל אותן הימים לחזור ולבדוק וא"כ מאי קושייתם על המעדני מלך אטו בשופטני עסקינן או ששכחה כל הה' ימים שהוא מלתא דלא שכיחא ושפיר הקשה המעדני מלך ותי' היכי תמצא שמצוי בזה, שמע מינה דהפוסקים אלו הבינו דכשבדקה עצמה שחרית הרי זה כבר בגדר של בדיעבד ולא אטרחה רבנן לחזור ולבדוק ודו"ק.

ענף ב'

והנה בשו"ע ס"ב ראתה יום אחד בלבד ופסקה בו ביום צריכה לבדוק עצמה במוך דחוק ושיהא שם כל בין השמשות, מבואר בזה דפסק להחמיר כחכמים דדוקא בשני לנדתה מהני בדיקת שחרית אבל בראשון לנדתה לא מהני וכדעת הרמב"ם והרמב"ן דלא מהני בדיקת ראשון כלל אפי' מן המנחה ולמעלה ואפי' סמוך לבין השמשות הואיל והוחזק מעיין פתוח חיישינן שמא תחזור ותראה כל אותו היום ולכן בעינן דוקא מוך דחוק כל בין השמשות דבסמוך לבין השמשות לחוד לא מהני דשמא

בזה יש לסמוך בפשיטות על רמ"א דעכ"פ מן המנחה ולמעלה מהני.

וּלְפ"ז יוצא דהכרעת רמ"א בנוי בצירוף שיטת התוס' דאע"פ דבס"א לא חשש לשיטת התוס' דבשנים לנדתה אפי' ראתה שחרית מהני בדיעבד בדיקת שחרית דהתם נקטינן כסברת רוב הפוסקים דס"ל הכי אבל כאן בס"ב לענין דיעבד ביום ראשון דלרשב"א אפי' בדיקת שחרית סגי אלא דמחמירין כרמב"ם ורמב"ן מ"מ מן המנחה ולמעלה דלדעת התוס' מהני אפי' ראתה ביום ראשון שחרית ע"פ אחרונים הנ"ל סמכי' בדיעבד, ועוד דהתפארת למשה הבין כן דעת הרא"ש ג"כ כמש"כ בסד"ט (סק"ט) ולכן סמך רמ"א להקל בדיעבד.

ובספר חות דעת (סק"א וסק"ב) העלה דבר חדש דכיון דאנן לא בקיאין בדם ולא בימי נדה וזיבה איכא לספוקי שמא הוא יום ראשון דכו"ע מודו דלא מהני בדיקת שחרית כמבואר בסעיף ב', ועוד כתב דלדעת רש"י ותוס' מוכח דביום ראשון שראתה בו לא מהני בדיקה אפי' מן המנחה ולמעלה אלא בעינן מוך דחוק כל בין השמשות והוכיח כן מפ"י התוס' וכמו שנתבאר לעיל מדברי המהרש"א, ולפ"ז כתב דלדין דיש לנו ספק על כל יום שמא יום ראשון הוא צריכה בדיקה במוך דחוק כל בין השמשות ע"ש, והנה אנו שותים כל דבריו בצמא אבל חידוש זה להצריך מוך דחוק הוא פליאה עצומה כיון שנתבאר להדיא מכל הראשונים דאפי' בזמן הזה מהני בדיקת שחרית מיום ב' ואילך ומבואר ברמב"ד ורמב"ן דאפי' לכתחלה מהני ואין חולק בדבר ועל כרחך שלא חששו לקושיא זו, וכן לחשוש לשיטת רש"י ותוס' דביום שראתה אפי' מיום ב' ואילך דלא תהני בדיקת שחרית מוכח להדיא דכל הראשונים לא ס"ל כן ולכן לא חשש הב"י להביא סברא זו ואפי' לדבריהם מהני עכ"פ מן המנחה ולמעלה אבל להצריך מוך דחוק זהו פלא להחמיר נגד כל הראשונים, ונראה דגם החו"ד לא ס"ל דמעכב אלא דיש יותר מקום להחמיר אבל מ"מ גם בתורת חומרא קשה לומר כן נגד דברים מפורשים מכל הראשונים בלא חולק, ותימה גדולה הוא על הגאונים מלבושי טהרה וטהרת ישראל שכתבו לחוש לחומרא זו דלא מהני בדיקת שחרית אפי' בדיעבד, והדבר פשוט דאין לזוז מדברי כל הראשונים והשו"ע דמיום ב' ואילך מהני בדיקת שחרית אלא דלכתחלה יש להנהיג לעשות סמוך לבין השמשות כמש"כ השו"ע, וכן פסק בפרדס רמונים בפתיחה לסי' זה, וכ"כ בשו"ת ערוגת הברושם (סי' קע"ו).

אלא דיש לתרץ כונת הגר"א בזה דס"ל בדעת התוס' כמו שפ"י הגרש"ק במי נדה ומלבושי טהרה וערוה"ש וחזו"א דראתה בערב ובשחרית יום ראשון בדקה ומצאה עצמה טהורה בזה איבעי ליה לרבי דבשאר ימים פשיטא ליה בודאי דבראתה בערב כיון דכבר עברה כל העונה מהראי' תוכל להפסיק בטהרה בשחרית אלא דביום ראשון סבר כיון דהוחזק מעיין פתוח אולי לא מהני בדיקת שחרית, ולפ"ז לא הסתפק רבי כלל על הפסק מן המנחה ולמעלה דזה ודאי מהני אפי' ראתה ביום הראשון שחרית דבסוף היום אמרי' שכבר נסתם המעיין אלא הספק הוא על בדיקת שחרית היכא דראתה מבערב, ובאמת בכהאי גונא דראתה כליל ראשון יש לדון אם אמרי' הוחזק מעיין פתוח לכל היום גם למחרת שחרית או דהוחזק מעיין פתוח רק לעונה זו ולדברי הפוסקים הנ"ל בכונת התוס' נסתפק בזה רבי ולהלכה דמחמירים אמרי' דהוחזק מעיין פתוח עד המנחה לדעת התוס', ומסתימת לשון הרמב"ם (פ"ו ה"כ) שכתב ויום ראשון של נדה אע"פ שמצאה בו טהורה הרי זה כמי שמצאה טמאה שיום ראשון כולו הוחזק המעיין פתוח משמע דליכא נפק"מ בין אם ראתה כליל או בשחרית מעכב בדיקת מוך דחוק כל בין השמשות ולא מהני אפי' מן המנחה ולמעלה וכן משמע סתימת השו"ע (ס"ב) דלא חילק בזה, אך מלשון הרמב"ן והביאו הרב המגיד והב"י מוכח דלא אמרי' הוחזק מעיין פתוח אלא באותו עונה ולכן בראתה כליל מהני אפי' בדיקת שחרית יום ראשון דהרי כתב בהלכותיו (רי"פ פ"ב) ראתה בזמן הזה יום אחד "בשחרית" ופסקה בו ביום אינה מונה מיום המחרת עד שתחזור לבדוק ויהיו ידיה בין עיניה כל בין השמשות שחזקת היום הראשון כולו טמא ע"כ ולכא"ו הך בשחרית דקאמר מיותר הוא וע"כ דבא לדקדק דדוקא בשחרית הוחזק למעיין פתוח כל היום ובעי מוך דחוק אבל ראתה כליל אף בדיקת שחרית מהני וכיון דהרב המגיד וב"י לא כתבו דהרמב"ם לא ס"ל כן משמע דהבינו כן גם בדעת הרמב"ם, נמצא דיש לנו פלוגתא דלדעת התוס' ע"פ האחרונים הנ"ל ס"ל דהוחזק לכל היום מיהו מן המנחה ולמעלה מהני אבל לרמב"ם ורמב"ן הוחזק רק לאותו עונה ומהני בדיקת שחרית אם ראתה ליל ראשון בלבד, וכיון דפסקי' כהרמב"ם ורמב"ן נפק"מ לדינא בראתה בתוך ימי ספירתה כליל דאין מעכב בדיקת מוך דחוק ואפי' בדיקת שחרית מהני, וגם אם נחמיר כדעת התוס' עכ"פ מן המנחה ולמעלה מהני, ובשיעורי שבט הלוי וקנה בושם כתבו דבראתה כליל מעכב המוך דחוק ואיני רואה הכרח לזה ולשון הרמב"ן מסייע ועכ"פ

עד הבדוק אינו חושש לוסת עד שתראה כן ג"פ היינו דוקא לענין וסת דהוי ס"ס ספק אם עד הבדוק דאורייתא וקובעת וסתות וספק שמא לא תקבע כמש"כ בשו"ת הרי בשמים ובשו"ת בית שלמה, אבל לענין מעיין פתוח ודאי דאפי' טיפת דם כחרדל שמצאה בבדיקה נפתח מעיינה והואיל והוחזק מעיינה פתוח לא מהני בדיקת שחרית ועיין בשו"ת ערוגת הבורשם (סי' ק"ס) דאשה שהרגישה שנפתח מקורה ולא מצאה כלום דמטמאין לה משום שמא יצא טיפת דם כחרדל ונאבד דלא מהני בדיקת שחרית כיון דמחזקי' לה שראתה טיפת דם הרי הוחזק מעיינה פתוח ע"ש, אמנם אם רא' זו הי' בתוך ז' ימים מתחלת ימי נדה אע"פ שפסקה בטהרה לא אמרי' שנפתח מעיינה כיון דכל ז' ימי נדתה הוי עת נדתה הרי הוא המשך הדם של תחלת נדתה ולא אמרי' דהוי רא' חדשה אלא תוספת דמים הוא ואפי' הפסיקה בטהרה ולא ראתה דם מעל"ע מ"מ כל שהוא בתוך ז' לנדתה שאינה חוששת לרא' זו כל זמן שלא קבעה אמרי' תוספת דמים הוא ומהני בדיקת שחרית וכבר הארכתי בדין זה לענין שיטת הרשב"א בוסת הנמשך כמה ימים יעו"ש וכ"כ בספר חדרי דעה (סי' קצ"ו) ובפרדס רמונים (בפתיחה לסי' זה אות ט"ז) וכ"כ בשו"ת לבושי מרדכי (סי' קכ"א), אלא דכתב עוד שם לצרף דכיון דלא ראתה רק טיפה אחת על עד הבדוק והוי ספק שמא הוי רק כתמים דרבנן וגם המראה הי' מסופק ע"ש אף דלא סמך ע"ז לחוד אלא בצירופא שהוא מימי נדות וכנ"ל מ"מ צ"ב דאפי' את"ל דעד הבדוק הוי דרבנן כיון שלא הרגישה מ"מ הרי הוחזק מעיינה פתוח דהא אין כאן ספק מעלמא ועד כאן לא הקיל הש"ך אלא בכתמים דהוי ספק מעלמא כמו שפי' במחצית השקל דכתם לאו מעיינה פתוח הוא ולכן יש לסמוך על הרשב"א דמהני בדיקת שחרית אבל בודאי מגופה הרי הוחזק מעיין פתוח אך בסד"ט (סק"י) משמע דכונת הש"ך הוא כיון דכתמים דרבנן סומכין על הרשב"א ולפ"ז גם בודאי ראתה מגופה בלא הרגשה לא מעכב אם בדקה שחרית, וע"ע בתוה"ש (סי' ק"ד) דבכתם אפילו את"ל דהוי וודאי מגופה לא הוחזקה מעיינה פתוח וכן העתיק בס"ט (סי' ק"צ סקע"ד), ומ"מ הסכמת הפוסקים דבדיקת עד הבדוק הוי דאורייתא או ספק תורה ולכן העיקר להלכה כדעת הפוסקים דגם טיפת דם בעד הבדוק שראתה תוך ימי הספירה לא מהני בדיקת שחרית ועוד דגם הסד"ט צ"ל דכונתו דכתמים דרבנן כיון דהוי ספק מעלמא דהרי מסיק (בסי' קצ"ד סק"ד) דדם שלא בהרגשה שהוא ודאי מגופה סותר מה"ת ע"ש, אך במראה המסופק ומחמירין מספק שפיר יש לסמוך על הרשב"א כיון דמה שאנו מחמירין במראה קלוש הוי

ובחכ"א (כלל קי"ז דין ז) כתב בדקה עצמה שחרית אם ראתה באותו יום דם ממש בגופה כיון דמעיינה פתוח אפילו בדיעבד לא מהני אא"כ בדקה סמוך לבין השמשות ממש ויש להחמיר בזה טובא שגם יהיה מוך דחוק כל בה"ש דיש אומרים דאפילו בדיעבד לא מהני אם לא היה מוך כל בה"ש וכו' ולשונו צ"ב דמשמע דאפי' אינו יום ראשון שראתה דינא הכי והוא נגד השו"ע וצריך לדחוק דר"ל אם התחיל ראייתה באותו יום וכן מש"כ אבל אם לא ראתה באותו יום ר"ל שלא התחיל ראייתה באותו יום ודו"ק וכבר העיר מזה בלחור"ש (סק"ג) ולענין קושית החו"ד דיש לחוש שמא יום ראשון הוא עיין בלחור"ש (סק"ד) מה שתי' בזה, והעלה להלכה שאין לחוש לזה וכתב עוד דהמקיל כדעת הרמ"א בבדיקת סמוך לבה"ש ביום ראשון שראתה בו אין מזחיחין אותו ע"ש וכן פסק בפרדס רמונים בדיעבד כרמ"א וכל שכן כשראתה בלילה דיש לסמוך על הרמ"א בפשיטות וכמש"כ לעיל.

והנה בש"ך (סק"ו) הביא קושיא ממעדני מלך דלדין מאי נפק"מ ברא' יום אחד הרי בלא"ה ממתנת ה' ימים אפי' בראתה כתם, ותי' דנפק"מ להיכא דחזרה וראתה בתוך ימי הספירה דכיון שלא ראתה רק יום אחד בימי הספירה בדיקת שחרית לא מהני אפילו בדיעבד אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי הספירה בין בתחלה עכ"ל, מבואר מדבריו דבכתם יש להקל וכן פסק הסדרי טהרה (סק"י) והטעם דבכתמים דרבנן יש לסמוך אדברי הרשב"א דמהני בדיעבד בדיקת שחרית אלא דצ"ב מש"כ בין בתחלה הרי גם לענין כתם צריכה להמתין ה' ימים וכמו שכתב בקושיא דאפי' ראתה כתם ממתנת ה' ימים וא"כ מאי נפק"מ לדין וכ"כ המעדני מלך עצמו ריש פרק הרואה כתם, אך באמת לא קשה מידי דהרי קושיית מעדני מלך הוא על השו"ע למה הביא דין זה ולדידיה שפיר איכא נפק"מ גם בכתם בתחלה היכא דלא שמשה ואה"נ דלדין הנפק"מ הוא רק בתוך ימי ספירתה, אמנם מדברי הב"ח (ריש סי' ק"צ) מוכח דס"ל דגם השו"ע מודה דבכתם צריכה בדיקה בין השמשות כאילו ראתה ודאי ע"ש, אך הסכמת הפוסקים דבכתם אינו מעכב בדיקת שחרית.

והנה לכאור' פשוט דבראתה דם על עד הבדוק דחשוב מעיין פתוח ומעכב בדיקת שחרית וכ"כ הגרש"ק בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ק (סי' רצ"ט) דאפי' ע"י טיפה אחת מעיינה פתוח וכלשון הראב"ד ז"ל דכתמי עד הבדוק הוי כרא' לכל דבר וכ"כ בתהלה לדוד (סי' ס"ה) וכ"כ בטהרת בת ישראל, ואפי' לדעת הפוסקים דכתמי

ב) אם הפסיקה בטהרה בשחרית מפני שסברה שלא תוכל אח"כ להפסיק מפני איזה סיבה או שחשבה שהוא בדיקת שחרית יום ראשון ולבסוף נתברר לה שההפסק דאתמול איננה טהורה וקשה לה קצת ריבוי הבדיקות יכולה לסמוך על בדיקה זו וא"צ לחזור ולבדוק סמוך לבין השמשות [נ"ל]

ג) ראתה יום אחד בלבד והפסיקה בו ביום צריכה מוך דחוק כל בין השמשות ובדיעבד אם בדקה מן המנחה ולמעלה סגי אבל בדיקת שחרית לא מהני ויש מחמירין ומצריכין דוקא מוך דחוק כל בין השמשות, ואם התחילה ראייתה בלילה לכו"ע סגי בדיעבד אם בדקה מן המנחה ולמעלה ואם בדקה רק שחרית תעשה ש"ח.

ד) ראתה בתוך ימי ספירתה אם עדיין לא עברו ז' ימים מתחלת ראייתה דינו כנ"ל אות א', ואם כבר עברו ז' ימים דינו כנ"ל אות ג'.

ה) במה דברים אמורים כשראתה דם ודאי מגופה או ע"י בדיקת עד הבדוק ואפילו טיפת דם אבל אם מצאה רק כתם בגופה או בבגדיה דינו כנ"ל אות א'.

ו) אם היא מסופקת על העד אם הוא מראה כשר אם לא אינה צריכה לעשות מוך דחוק מספק אלא שתזהר לבדוק מן המנחה ולמעלה.

ז) אם הרב החמיר על עד מספק דינו כנ"ל אות א'.

ח) אם ראתה דם על המוך אינה חייבת לעשות למחרת עוד פעם מוך אפי' לכתחלה. אבל אם ראתה בלילה ראי' ממש יש מחמירין לעשות לכתחלה מוך דחוק.

דרבנן כמש"כ באריכות לענין מראה ברוי"ן ע"ש וכן אשה שבדקה שחרית ומסופקת בהמראה אם הוא טהור אינה חייבת לעשות מוך דחוק מספק דעל הספק אין להצריך מוך אפי' לכתחלה כיון שכבר פסקה בטהרה אלא שתזהר לעשות בדיקה מן המנחה ולמעלה דשמא דם הוא ולא מהני בדיקת שחרית לרוב הפוסקים וכש"כ אם ראתה על המוך דחוק דם שאין לחייב לעשות מוך דחוק למחרת דהכא יש ספק שמא הראי' הוא מלפני השקיעה ואת"ל בלילה י"ל דלכו"ע מהני בדיקה מן המנחה ולמעלה כמש"כ לעיל שו"ר כעין הוראה זו בפתחא זוטא (אות ו') בשם שו"ת שערי צדק יור"ד (סי' קכ"ז) ע"ש, וכן שמעתי ממו"ח שליט"א בשם הרב מבאניהד זצ"ל שאין לעשות פעם שני מוך אך לא שמעתי טעם בדבר ולמש"כ מובן היטב, אך בראתה ראי' ממש בלילה יש מחמירין להצריך מוך וכנ"ל וגם בזה נראה דיש לסמוך על רמ"א וכנ"ל אבל ראתה רק על המוך פשוט דאין להחמיר כלל.

פירות הנושרים להלכה:

א) אשה שראתה כמה ימים ורוצה לפסוק בטהרה ולמנות ז' נקיים, מצוה מן המובחר שתעשה בדיקת ההפסק טהרה סמוך לשקיעה ושיהא מוך דחוק כל בין השמשות, אם אינה יכולה לעשות כן נכון לעשות בדיקת ההפסק סמוך לשקיעה דהיינו תוך חצי שעה לפני השקיעה, אם אינה יכולה לעשות כן נכון לאחר הבדיקה אחר מנחה קטנה, ואם גם זה א"א מפני איזה סיבה מהני בדיקת הפסק טהרה אפי' בשחרית ואפי' בלילה הקודמת.

סימן לח

בדיני הפסק טהרה ובדיקת נקיים

הגאון ר' ישראל יצחק רייזמן ז"ל ובשם הגאב"ד הרמ"א פריינד זצוק"ל, וכ"כ בשו"ת קנה בושם (ח"ב סי' ע"ה), ובספר מרא דשמעתתא (אות שפ"ז) בשם הגאב"ד זצוק"ל, ובשו"ת דברי יציב (סי' צ"ח) דעתו להחמיר אפי' בחו"ל דמקובל שם יותר שי' ר"ת ואפילו בדיעבד והעלה טעם נכון לחומרא זו ע"פ מש"כ בשו"ע הרב (או"ח סי' רס"א) בגליון לענין הדלקת נרות דצריך להקדים אדשימשא בריש דיקלא וסיים שם ובפרט דשבת לכל מסורה ליודעים ולשאינם יודעים ולמדים מזה להקל שלא כדת יעו"ש והכא נמי שהדבר נמסר לנשים והוה דבר ההוה

א

שאלה: אשה שמסופקת אם ההפ"ט היה דקה לפני השקיעה או בשקיעה עצמה אם מהני.

הנה זה ידוע דכאן בארץ ישראל נוהגים להורות דהעושה הפ"ט אפי' מיד לאחר השקיעה לא עלתה לה אפי' לאלו שמחמירים כשיטת ר"ת כדין דברים שנהגו להחמיר אי אתה רשאי להתירן וכך הוראה המקובלת באה"ק כמש"כ בתשובות והנהגות (ח"ב סי' תכ"ד) וכ"כ בשו"ת דברי משה (סי' ס"ד) בשם

לדעת הש"ך (סי' ק"י), וכש"כ למה דפסקינן דהפסק טהרה הוא דין תורה כמש"כ הפ"ת (סי' קצ"ו סק"ה) בשם גדולי הפוסקים יעו"ש א"כ הרי הוי ספיקא דאורייתא אם עלתה לה ההפ"ט או לא.

אלא דבשו"ת הב"ח (סי' קכ"ד) כתב דאשה שמפסקת בטהרה לא תפסוק בספק חשיכה דאין נכון שתכניס עצמה בספק לכתחילה אבל בדיעבד נראה דהוי שפיר הפסק דהפסק טהרה בנשים שלנו הוי דרבנן ע"ש בטעם הדבר, וכתב שם לפני זה דאין אומרים כיון דאפשר להמתין עוד יום אחד הוה כלכתחילה דא"כ בעירוב נמי (בשבת דף לז.) אמאי קני נימא ימתין אלא ודאי דוקא במכניס עצמו בספק הוי כלכתחילה דאין להכניס עצמו בספק לכתחילה אבל בדיעבד שכבר הכניס עצמו הוה דיעבד ומהני עכתו"ד ולכאו' קשה הרי כאן לענין הפס"ט הו"ל איתחזק איסורא ואיך נאמר ספק דרבנן לקולא, וצ"ל דס"ל דאמרינן סד"ר לקולא גם באיתחזק איסורא וכדעת הט"ז ופר"ח והתוה"ש וכו"פ (סי' ק"י) ע"ש, או י"ל דס"ל דלא מיקרי הכא איתחזק איסורא שאינה בחזקת שתהא רואה דם תמיד כמש"כ בבית אדם (כלל ק"ט ס"ג) ע"ש ולכן אמרינן בזה ספק דרבנן לקולא.

אבל לדידן הנקטינן להלכה דהפסק טהרה הוא מן התורה א"כ הו"ל ספיקא דאורייתא ולחומרא ואף שהכא מסתפקת אם היה עדיין יום גמור מ"מ זה לא חשוב ספק כמש"כ הפוסקים (סי' רס"א) דהוי ספק חסרון ידיעה או ס"ס משם אחד עיין בה"ל (שם), ואף שיש בזה מקום לצדד ע"פ מה דס"ל לבעל התניא בסידורו דזמן שקיעה האמיתית הוא תמיד כארבע מינוטין אחר סילוק וביאת האור מראשי האילנות וגגים הגבוהים מ"מ קשה להקל בזה במידי דאורייתא לאלו שנוהגים לקולא ג"כ כדעת הגאונים. ושמעתי מהגאון ר' מאיר פוזן שליט"א מח"ס אור מאיר על זמנים ומקואות ששאל פעם את הגאון בעל חשב האפוד וצ"ל בירושלים כשהי' לו ספק בשקיעה לענין הפ"ט והחמיר בזה.

אמנם לאלו שנוהגים רק לחומרא כב' הדיעות במידי דאורייתא מחמת פלוגתת הפוסקים בזה יש מקום לצדד להקל בדיעבד דיש כאן ס"ס גמור ספק הלכה כר"ת ועדיין יום גמור הוא ואת"ל דהלכה כהגאונים והוה בהש"מ הא בהש"מ עצמו ספק יום הוא, וספק פלוגתא זו לא חשיב ספק חסרון ידיעה דהא הוי ספק לכל העולם כולו וא"א להתברר, ואף שכתב המחזה"ש דהוי ס"ס משם אחד כבר האריך בספר ישראל והזמנים (ח"ב פ"י) הרבה אחרונים שפקפקו בזה דהרי ספק אחד מתיר יותר מחבירו

ורגיל אם ניקל להם פעם אחת יבואו להקל תמיד יותר ויותר עד שיפסיקו ח"ו בלילה ממש ולכן אין להקל בזה אפי' כשנאנסה עכ"ד וכש"כ לאלו שנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא פשיטא דמצד הדין אסור דצריכה להפסיק בטהרה מבעו"י ובין השמשות הוי ספק לילה ומיד אחר השקיעה הוא בהש"מ לגאונים, וכן מו"ר הגה"ק מקאשוי זי"ע מורה להחמיר גם בחו"ל להפסיק בטהרה קודם שקיעה ראשונה עכ"פ לכתחילה, וכן הגאב"ד מדעברעצין ז"ל בשו"ת באר משה (ח"ב סי' ס"א) הורה להחמיר לעשות ההפס"ט קודם השקיעה ראשונה גם בחו"ל אלא דלענין דיעבד כתב דיוצאי מדינת הגר גאליציה ופולניא יש להקל להם כיון שרבותינו הצדיקים זי"ע במדינות הנ"ל מעולם לא דקדקו ע"ז ולא חשו אפילו לכתחילה שתעשה ההפס"ט קודם השקיעה ראשונה וכן הקילו בארה"ב הרבה גדולים לענין דיעבד וכן ההוראה המקובלת שם ובספר ישראל והזמנים (סי' ס"ב) הרחיב בזה והביא דעת הפוסקים שהקילו שם וע"ש עד כמה דקות מקילין, אבל בארץ ישראל נתפשט המנהג להחמיר בזה ולכן בן חו"ל הבא לא"י נותנין עליו חומרי המקום שהלך לשם אפי' דעתו לחזור כמבואר בשו"ע אר"ח (סי' תצ"ו) ואפילו בצנעא אסור להקל, וכן מו"ח שליט"א אינו מקיל בזה אפי' בשעת הדחק.

אלא דכאן היתה מסופקת אם היתה בדקה לפני השקיעה או לאחר השקיעה, ויש לדון בזה בין לאלו הנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא, וכש"כ לאלו הנוהגים כהגאונים רק לחומרא מחמת ספק או מחמת מנהג המקום שנוהגים בא"י כהגאונים וכדלהלן.

והנה לאלו הנוהגים כשיטת הגאונים גם לקולא אין כאן רק ספק אחד אם הוא קודם השקיעה או לאחר השקיעה, ואף דבהש"מ עצמו ג"כ ספק הוא מ"מ לא מהני שיעשה מזה ס"ס כמש"כ הב"ח והמ"א ותו"ש וגר"ז ופמ"ג ומשנ"ב (ריש סי' רס"א) וא"כ אין כאן רק ספק אחד דהיינו בין השמשות דהוא ספק מעליא, והרי חזקת טומאה עליה ולכן אפי' אם נאמר דהפ"ט הוא מדרבנן וכדס"ל לאור זרוע ריש הלכות נדה בשם רשב"ם ועי' תוס' הרא"ש (דף טו.) שנסתפק בזה ע"ש ואפי' אם נאמר דהוי דרבנן מצד דנשי דידן פוסקות לאחר המתנת ה' ימים כמו שרצה השואל בשו"ת זכרון יוסף (סי' י') לצדד מפני שרוב נשים אינן רגילות לראות לאחר ה' ימים והובא בסד"ט (סי' קצ"ו סוף סק"ג) וכן דעת הב"ח דהפס"ט דרבנן וכדלקמן מ"מ לא שייך בזה ספק דרבנן לקולא כיון דיש לה חזקת טומאה צריכה לברר טהרתה בבירור דהרי היכא דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא

דאינו מעכב דהא טעם השחקים כתב רש"י דלבנים יותר מן החדשים ולפי טעם זה לכאור' אין להחמיר בדיעבד דהא לבן הוא והדם ניכר בו, וגם לפי הטעם שכתב הטור דבגד פשתן חדש אפי' שהוא נקי ולבן אין לבדוק מפני שהוא קשה משמע לכאור' כמו שפי' הב"ח שהוא קשה ומסרט בבשר ולפ"ז אינו אלא עצה טובה אבל אם בדקה בו אינו מעכב וכ"כ בסדרי טהרה (סקכ"א) לדקדק מדברי הרשב"א בקצר שכתב מתוך שהוא קשה שמא יעוותנה, וכתב הס"ט דלפי זה אם אינה חוששת לכך מותרת לבדוק עצמה בבגד פשתן חדש לבן ונקי, אבל מדברי הבית יוסף מוכח דמעכב שכתב ופסק רבינו כלישנא בתרא דלא מכשיר במני דכיתנא אלא בשחקי עכ"ל משמע מלשונו דמעכב וזה ראוי לדברי הלח"ש (סק"י) שפי' דגזרו חכמים שמא לא תבדוק יפה כדי שלא תסרט בבשרה ולכן הוא לעיכובא או כמו שפי' מהר"ם מרוטנברג שכיון שהוא קשה לא נדבק בו הדם, ובאמת פשוטות לשון הרמב"ם צריכין שיהיו של פשתן שחקים ולבנים משמע דהוא מעכב וא"כ צ"ב מנ"ל להגה"מ דאינו מעכב.

ונראה דלכאור' יש להקשות על הרמב"ם למה לא פסק כלישנא קמא לקולא דהא ודאי דמה שהחמירו בלישנא בתרא בבגד חדש לאו דינא דאורייתא הוא אלא דרבנן וא"כ הו"ל לפסוק לקולא וכמו שפסק הרא"ש בפרק תינוקות (ס"ה) וז"ל ובדיקה שאמרנו היינו שתכניס בגד לבן וכו' ולא כתב שיהי' ישן אלמא דפסק כלישנא קמא, ובמעדני מלך (אות ל"א) כתב לא ידעתי למה פסק כלישנא קמא ע"ש אבל נראה שפסק לקולא במידי דרבנן וא"כ צ"ב למה לא פסק כן הרמב"ם, ולכן נראה דזה כונת הגה"מ דבאמת הרמב"ם ס"ל כלישנא קמא לקולא דגם בבגד חדש מהני דלפי הלישנא קמא בגד פשתן ישן הוי כפקולין ממש וא"כ מה דהזכירו לשבח של בית מונבו שהם לא השתמשו בבגד חדש אע"פ שמותר לבדוק בו לפי תי' קמא אלא השתמשו בפקולין דוקא, ורבא דאמר שחקי דכיתנא מעלי לבדיקה הכונה דהוי כפקולין ממש ולכן אע"פ דמצד הדין מותר גם בבגד פשתן חדש אבל כיון שבית מונבו מזכירין לשבח שדקדקו אחר דבר רך דהיינו פקולין וה"ה לבגד פשתן ישן דחדא מלתא הוא לכן הזכיר הרמב"ם שחקים ושפיר כתב הגה"מ דאינו לעיכובא, אבל ללישנא בתרא ס"ל דדוקא בגד ישן ראוי לבדוק ולא חדש ולפ"ז בית מונבו דמזכירין אותן לשבח ע"כ ס"ל דפקולין עדיף מבגד ישן וא"כ למה לא הזכיר הרמב"ם פקולין אע"כ דהרמב"ם ס"ל כלישנא קמא ולפ"ז שחקים ופקולין חדא מלתא הוא, ואם לא דקדקה בכך אלא בדקה בבגד פשתן חדש לא הפסידה.

דאם יום גמור הוא כשיטת ר"ת הרי מותר בכל מלאכות דאורייתא ודרבנן לכתחילה ע"ש וא"כ יש לנו בזה כמה סברות וצירופים חדא דהוי ס"ס גמור ואפי' את"ל דלא נקרא ס"ס הרי לכמה פוסקים דהפס"ט דרבנן מותר בדיעבד ואפי' את"ל דהפס"ט דין תורה הרי יש שיטת בעל התניא דיום גמור הוא עדיין עד כארבע דקות, ואף דלפ"ז גם אם עשתה אחר השקיעה איכא הני צירופים מ"מ כיון דיש בזה מנהג להחמיר צריכין להחמיר אבל במסופקת אם היה לפני השקיעה או אחרי השקיעה דבזה ליכא מנהגא יש לצדד בזה להקל וצ"ע לדינא.

ב

בדין בדיקה בבגד פשתן חדש

כתב הרמב"ם (בפ"ד הט"ו מאיס"ב) בגדים אלו שמקנחין בהן צריכין שיהיו של פשתן שחקים ולבנים, וכתב על זה בהגהות מיימוניות (אות י') וכן יכולה לבדוק בצמר גפן נקי ולבן כדאיתא התם (נדה דף יז.) הלכך עכשו אע"ג דלבעלה לא בעיא בדיקה מ"מ כשהיא בודקת עצמה לספירת ז' נקיים נכון לבדוק בבגד נקי ולבן, ושחקים דנקט לאפוקי קודם ליבון שקורין אשקור"א, ואם לא דקדקה בכך לא הפסידה מדקאמרינן של בית מונבו היו מזכירין אותו לשבח על ככה משמע דלאו חובה ועיכוב הוא תוס' עכ"ל.

ולכאור' צ"ב דהא אמרי' בגמרא (שם) תנא דבי מנשה אין בודקין את המטה לא בעד אדום ולא בעד שחור ולא בפשתן אלא בפקולין או בצמר נקי ורך והגמרא הקשה מזה על רבא דאמר דשחקי דכיתנא מעלי לבדיקה והיינו בגדים בלויים של פשתן והרי תנא ולא בפשתן ומתריצין לא קשיא הא בכיתנא הא במאני דכיתנא ורבא דיבר מבגד פשתן וזה מעלי לבדיקה משא"כ בפשתן עצמו א"א לבדוק ואיבעית אימא הא והא במאני דכיתנא הא בחדתי הא בשחקי ורבא מיירי משחקים וזה מעלי לבדיקה משא"כ בגד פשתן חדש אין בודקין בו, והנה זה פשוט דמה דתנא דבי מנשה לא באדום ולא בשחור הוא לעיכובא דהא אין דם ניכר בו וא"כ גם מה שאמר ולא בפשתן הוא לעיכובא דהא בחדא מחתא מחתינהו וכיון שהרמב"ם פסק כלישנא בתרא דדוקא שחקים א"כ בחדתי אין בודקין בו והוא לעיכובא וא"כ איך כתב הגה"מ דאם לא דקדקה בכך נראה שלא הפסידה ומה שכתב רא"י מבית מונבו יש לדחות דאפשר דהשבח הוא שהחמירו בצמר גפן או צמר נקי ורך וסבירא להו דזה עדיפא מבגד פשתן ישן, אלא דבאמת מצד הסברא י"ל

בדברי הדגו"מ דראשון ושביעי לאו דוקא

דהא חזינן דלא החמיר כלל בדעה ראשונה לשיטת הרז"ה דאמצע לא מהני].

אבל נראה כונת הדגול מרכבה דס"ל דר"ח מודה לרב דהעיקר הוא או תחלתן לברר על להבא או סופן לברר על למפרע אלא דס"ל דיש דין שאין להיות בין בדיקה לבדיקה ה' ימים מאיזה סיבה שיהי' ולכן צריך בדיקה שני' ובדיקה זו לא משנה באיזה יום שתעשה אבל או תחלתן או סופן דוקא בעינן ולכן תחלתן ואמצע או סופן ואמצע מהני, ורב מיכל יותר דבדיקה אחת באמצע מהני אבל לר"ח בעינן דוקא תחלה או סוף ועוד אחת באיזה יום שתהי', וראי' לזה דאם כל הדין הוא רק שלא יהא ה' ימים א"כ תעשה בדיקה באמצע ויהי' נחשב למפרע ולהבא וליכא חמשה ימים אע"כ דבעי' ב' בדיקות דוקא ובזה ס"ל דא' מהן צריך שיהי' דוקא בתחלה או בסוף.

ואמנם לשון השו"ע דראשון ושביעי דוקא משמע דגם זה לא מהני וכן נקט למעשה בתשובותיו בנוב"י (ס" קכ"ח) מהדו"ת דראשון ושלישי לא מהני אע"פ דאיכא תחלתן ואמצע אלא דהקיל שם קולא אחרת דתחלתן וסופן אע"פ שיש יותר משבעה ימים אם יש גם בדיקה באמצע באופן דליכא ה' ימים בין בדיקה לבדיקה מהני דהאמצעי מצרפן יעו"ש ומדבריו משמע דלא בעי' ספירה של ז' ימים מיוחדים אלא בעי' תחלה וסוף בטהרה ושלא יהי' יותר מה' ימים בלא בדיקה, ובשו"ת תשובה מאהבה העתיק דברי הדגו"מ ואולי לא ראה דברי רבו בתשובה זו, ועיי' בפתחא זוטא בפתיחה לסי' קצ"ו (אות י') שמסתפק אם למעשה הסכים הנוב"י לסברא חדשה שחידש דמהני לצרפן או לא ע"ש, ובסברת הנוב"י נראה די"ל דכשאשה בדקה יום א' ויום ז' הרי הבדיקות מברר אלהבא ולמפרע ומדין תורה נחשבת כאילו בדקה כל יום דזהו דין חזקה וא"כ אם תבדוק באמת ה' ימים רצופין ואח"כ תפסיק ה' ימים וביום העשירי תבדוק פשיטא דיכולה להתחיל החשבון מיום רביעי ויש לה ראשון ושביעי וא"כ ה"ה כשבדקה ראשון חמישי ועשירי דהואיל דמדין תורה הבדיקה של א' וה' מבררין להבא ולמפרע הוי כאילו בדקה כל הימים וא"כ יכולה לחשוב רביעי ליום ראשון לעשירי ויש לה ראשון ושביעי והבן, וכן מורין לשון הרמב"ם (בפ"ו ה"ו) לענין בדיקת א' וז' שכתב הרי זו בחזקת טהרה והוסיף וכאילו בדקה כל שבעה ומצאה טהור, ולענין בדיקת ראשון או שביעי כתב הרי זו בחזקת טהרה ולא הוסיף דהוי כאילו בדקה כל הימים.

כתב בספר דגול מרכבה (סי' קצ"ו ס"ד) דמלשון הסמ"ג שכתב דלא יהיה יותר מחמשה ימים בין בדיקה לבדיקה משמע דאפילו לא בדקה ביום ראשון ובדקה באחד מימים האמצעיים וגם ביום שביעי גם הסמ"ג מודה שעלו לה עכ"ד ולכאו' משמע מדבריו דעיקר הקפידא הוא שיהי' ב' בדיקות ושלא יהא ביניהם יותר מה' ימים וא"כ לפ"ז אפי' אם תבדוק ב' ימים באמצע כגון יום ג' ויום ד' לספירתה מהני דאיכא ב' ימים שבדקה בהן ואין כאן חמשה ימים בין בדיקה לבדיקה וכ"מ בערוה"ש (סכ"ה) וביוסף דעת ע"ש ובספר יהושע בסופו (סו"ס תל"ג), והדבר תמוה ביותר דא"כ עיקר פלוגתא דרב ור"ח אם בעינן ב' בדיקות או סגי בבדיקה אחת ואם לר"ח דמצריך ב' בדיקות ליכא קפידא בתחלתן וסופן דוקא אלא ב' ימי בדיקות בעינן א"כ רב דמצריך בדיקה אחת בלבד גם כן ליכא נפק"מ בתחלתן או סופן דוקא אלא חדא בדיקה בעינן וסגי בכך וכמו שכתב כן הראב"ד דלרב באחד מן האמצעיים ג"כ מהני, והא דנקט הגמרא תחלתן וסופן משום דמתניתין מיירי בהכי, ובאמת מתניתין דנקט א' וז' לאו דוקא דהעיקר שיהי' ב' בדיקות, ותימה א"כ למה הצריך הרשב"א והרא"ש ללמוד דבדיקת אמצע מהני לרב מקל וחומר מבדיקת הסוף הרי יש ללמוד כן מהסוגיא עצמה דכיון דלר"ח לא בעינן תחלה וסוף אלא ב' בדיקות בעלמא כל שכן לרב דמיקל יותר דסגי בבדיקה אחת דתחלה וסוף לאו דוקא אע"כ דלר"ח בעינן ראשון ושביעי דוקא דס"ל דבעינן הוכחה על להבא ועל למפרע ורב חולק דסגי בהוכחה אחת בין אלהבא בין אלמפרע וא"כ שפיר הוכיחו הרשב"א והרא"ש דאמצע עדיף דמוכיח בין אלהבא בין אלמפרע, אך יש לדחות דגם לר"ח איכא ספק אם דוקא או לא ולכן לא הוכיחו מר"ח, ואחרי שהוכיחו כן מרב עצמו ה"ה די"ל כן אליבא דר"ח ודו"ק.

וכן מוכח מדברי השו"ע שכתב ויש אומרים שצריך שתבדוק ביום ראשון מהשבעה וביום השביעי ואין להקל מוכח דראשון ושביעי דוקא דאל"כ הו"ל לנקוט היפוכא דרישא דמתחלה כתב דבדיקה פעם אחת מהני באיזה יום שיהי' והו"ל למימר וי"א דבעינן ב' בדיקות ומדשינה לשונו ונקט ראשון ושביעי אלמא דדוקא ראשון ושביעי בעינן, ונדוחק לומר דהחמיר כאן ב' חומרות של הרז"ה חדא דפסק כר"ח ועוד דאמצע לא מהני לרב דהא לא הזכיר כלל שיטת רז"ה בענין פלוגתת רב ור"ח ותו

תשובה: מפסקת מיד למחרת ואינה צריכה להמתין ה' ימים.

הנה ראשונה יש לבאר פלוגתת הפוסקים בזה אם מיד לאחר טבילה ג"כ איכא גזירה לא שמשה אטו שמשה ואם יש לחלק בין באה לבית בעלה או לא, עוד יש לבאר אם יש חילוק בין ראי' מרובה לכתם, ואם נפק"מ בין ראתה בל"ט או אפי' כמה ימים אח"כ כ"ז שלא שמשה, ואח"כ נבוא בס"ד לבאר אם יש לחלק אם באה לכלל תשמיש דהיינו חו"נ או לא.

הנה ראש המדברים בזה הוא בשו"ת מעיל צדקה (סי' ל"ב) שכתב שהוא מלתא דלא שכיחא שתראה בימי זיבתה שהיא בחזקת מסולקת בדמיה וראיה זו לא היתה אלא ע"י מקרה שאומרים הנשים שקרה לה מפני שרחצה בחמי חמין ואם בגזירת חכמים קיי"ל בכל דוכתא דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו מכל שכן בגזירתן דהחמירו על עצמן ולכן אינה צריכה להמתין ה' ימים וכתב שהסכימו עמו החברים ונעשה מעשה, וכ"כ בשו"ת פנ"י (סי' י"ב) וכתב דאסור לנהוג בחומרא זו, וכ"כ בסד"ט (סקל"ו) והם מתירים אפי' באה לבית בעלה והנוב"י (ת' סי' קכ"ה) החמיר לגמרי אף כשלא באה לבית בעלה אבל לא הסכימו לו תלמידיו בשו"ת תשובה מאהבה (סי' שס"ו) שכתב דראוי להורות כהמעיל צדקה וכן תלמידו החכ"א (כלל קי"ז ס"ג) פסק כהמעיל צדקה, וכ"כ הבית מאיר (סי' קצ"ו) והלחז"ש (סקנ"ד) וכ"כ החזו"א (במכתב הנדפס בספר טהרת בת ישראל), והערוך השולחן (סל"ח) הביא דברי הנוב"י שהחמיר בראתה אחר טבילתה מטעם שהרי ראוייה לביאה וכתב עליו ואין שום טעם בדבר זה וכבר דחו כמה גדולים דברים אלו וזה ממש כראתה בתוך ימי ספירתה שמתחלת למנות מיד שפסקה ליום המחרת וכן עיקר לדינא עכ"ד.

והתורה בסולת למנחה ובשבות יעקב (סי' ע"ז) דעתו להתיר רק כשלא באה אל בית בעלה או שאין בעלה בעיר, ומשמע מדבריו דמחלק קצת בין לא באה אל בית בעלה דמותרת לספור מיד אפי' ראתה ממש, אבל באה לביתה אלא שאין בעלה בעיר בזה מקיל רק בראתה כתם ע"ש היטב, וכ"כ באמרי ברוך, ובטהרת ישראל לא חילק ע"ש, אבל כל הפוסקים הנ"ל נקטו כהמעיל צדקה דאפי' באה לבית בעלה ובעלה בבית א"צ להמתין ה' ימים. ובספר מרא דשמעתתא (אות שצ"ג) כתב דאמר לו הגאב"ד הרמ"א פריינד זצוק"ל שהוא נוהג להורות בראתה בבית הטבילה שאינה צריכה למנות ה' ימים אבל אם ראתה אחרי שכבר חזרה לביתה אינו מקיל אף אם עדיין לא שימשה זולת בשעת הצורך הקיל ע"ש

ולענין הלכה כבר כתב הפ"ת (סק"ו) שהנוב"י סותר עצמו מדבריו שבדגו"מ וכ"כ כמה אחרונים שהעיקר כמש"כ בנוב"י דראשון ושביעי דוקא כמו שהביא בפתחא זוטא (אות י"א) בשם שו"ת בית שלמה (ח"ב סמ"א) ולחז"ש (סק"ט) ושו"ת שערי דעה, וגם הגאון יד שאול בהגהותיו דסמך על הדגו"מ הוא לחזק לב השואל שהגאון מהרש"ק כתב שהתיר איסור נדה וע"ז כתב דלא מקריא איסור נדה אבל לכתחלה הרי כתב בפירוש דלאו טב הורה וכ"כ בפתחא זוטא ע"ש וכן בשו"ת חסד לאברהם (יור"ד סי' ס"ב) דחה דברי הדגול מרבכה אלא שכתב דאין להעביר המורה כן ולא התיר את הנדה ע"ש, וכן בשו"ת דברי יציב (סק"ק) כתב שאין לערער נגד הוראת המורה שהקיל כהדגול מרבכה ע"ש ומ"מ בודאי דלכתחלה אין להורות כן דהמחבר הצריך ראשון ושביעי דוקא וכתב שאין להקל, ולכן אשה ששכחה בדיקת יום השביעי אינה יכולה לטבול, ותימה גדולה הוא לענ"ד על בעל טהרת ישראל שכתב (באות צ"ב) דהמקיל לאחרים בדיעבד באם בדקה את עצמה ביום הראשון ועוד יום א' מאמצעים או א' מאמצעים וביום השביעי אין לערער עליו ובציונים הביא לדברי באר הגולה וביאור הגר"א ע"ש וצע"ג שלא הכריעו מידי אלא כתבו המקור לדעה ראשונה והרי כתבו גם מקור לדעה ב' ע"ש, וגם הביא מיוסף דעת ופתחא זוטא וגם זה צ"ע דכבר כתבתי שכתבו כן רק שהמורה שהתיר אין להעבירו ולא מיקרי שהתיר איסור נדה ע"ש ולכן מה שהעלה שם דבדיעבד יש להקל לענ"ד אין על מה לסמוך אף שערוה"ש התיר בב' בדיקות כהדגול מרבכה אך כיון שהנוב"י עצמו חזר בו וכן הסכמת הפוסקים אין להקל כלל, ועובדא אתא לידי באשה אחת שלא זכתה כמה שנים לפרי בטן ושכחה לעשות בדיקה ביום השביעי והיה שעת הדחק גדול כי הרופא טען שיכולה להפקד רק בליל טבילה זו ושאלתי מו"ח שליט"א ולא רצה להקל רק אחר שנתברר לו בדרישה וחקירה שכן הוא האמת כטענת הרופא וגם אחר שחקר היטב שמעולם לא שכחה מלעשות בדיקת שביעי וגם בזה לא רצה להזדקק עד שהיא עצמה שאלה אותו, ואף דבכמה אופנים שהוא שעת הדחק מקילין כגון בלנתה כבר או ביש לה מכה או מחמת חשש קלקול כמש"כ בשו"ת קנאת סופרים ובפתחא זוטא (אות י"ב) דשעת הדחק כדיעבד דמיא, מ"מ שכחה גרע טפי דהוי קרוב לפשיעה ואין להקל.

ד

שאלה: אשה שראתה דם בל"ט לאחר שהי' קירוב של חיבה אך לפ"ת אם ממתנת ה' ימים.

ועתה נבאר אם יש לחלק בין באה לכלל תשמיש דהיינו חו"ג או לא, דהנה זה פשוט דאם כבר שימשה ולאחר כמה ימים ראתה אע"פ שהיא בימים שמוחזקת שאיננה רואה חייבת להמתין חמשה ימים אע"פ שראתה רק כתם ע"י מקרה כמש"כ רמ"א דגזרינן לא שמשה אטו שמשה ואע"פ שהיא בחזקת מסולקת דמים והוא מלתא דלא שכיחא וצ"ל דגם זה נכלל בכלל הגזירה לא שמשה אטו שמשה משא"כ לאחר טבילה קודם תשמיש לא שייך כ"כ הגזירה והוא גזירה רחוקה ולכן במלתא דלא שכיחא לא החמירו כולי האי, והשתא יש להסתפק ולומר דאם באה לכלל תשמיש שהיתה קירוב ביניהם שוב שייך בזה יותר לגזור לא שמשה אטו שמשה ולכן אע"פ שהוא מלתא דלא שכיחא שייך לגזור בזה כמו שמשה וראתה אחר כמה ימים בזמן שהיא בחזקת שאינה רואה שאע"פ שהוא מלתא דל"ש גזרינן, ואפשר דהכא גרע יותר דכיון דהוא חלק מהמצוה הוי כשמשה עכשיו וראוי יותר לגזור, ומצאתי בספר משמרת הטהרה (להגרמ"מ קארפ שליט"א) שהביא משו"ת תפארת אדם (סי' נ"א סק"א) שהקיל בזה ואין הספר תח"י לעיין בו ועיין בפר"ר (ט"ז סק"ז) בענין פלוגתת הנוב"י והמע"צ דבדברים כאלו הדבר מסור ביד המורה להורות בזה לפי העת והזמן ושלא יופרץ עי"ז גדרן של חכמים ע"ש, וכן דעת מו"ח שליט"א להקל בזה כיון דסו"ס מלתא דל"ש היא לא שייך לגזור מעצמינו גם בכה"ג כ"ז שלא שמשה.

ה

שאלה: אשה שטבלה לנדתה ובל"ט ראתה דם לאחר שבא עליה אלא דביאתו לא היה ביאה גמורה רק העראה מקצת אבר וכן אם היה גמר ביאה אלא שלא הוציא זרע וכן אם היה גמר ביאה והוציא זרע אלא שהיה בלא קישוי אבר אם צריכה המתנת ה' ימים בכה"ג או דלמא דזה ג"כ בגדר לא שמשה ולא גזרי' בל"ט דהוי מלתא דל"ש.

תשובה: צריכה להמתין ה' ימים

הנה כתב הרמב"ם (בפ"ה ה"ד מאבות הטומאה) וכל שכבת זרע שאין כל גופו של אדם מרגיש בה אינה מטמאה לפיכך אם ראה בלא קישוי ובלא תאוה אינה מטמאה משום שכבת זרע עכ"ל עוד כתב (שם ה"י) הבוועל את האשה ולא הוציא שכבת זרע טהור אע"פ שהערה וכן האשה טהורה עד שיוציא האיש עכ"ל והקשו האחרונים מדברי הרמב"ם (פ"ג הט"ו מאיסור"ב) לענין שפחה חרופה שכבת המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו פטור עד שיגמור ביאתו עכ"ל משמע דהעיקר תלוי בגמר ביאה

והביא שם בהגהות שכ"כ בטהרת ישראל (דין ע"ח) כהוראה זו, אמנם אני שמעתי מהגר"מ הלברשטאם שליט"א חבר ה בד"ץ פה עיה"ק שאמר לו הגאב"ד זצוק"ל שאחרי שראה שהחזו"א ז"ל מקיל אפי' אחר שבאה לביתה התחיל להורות לקולא בזה. וכן הוראת מו"ח שליט"א להקל אפי' אחר שבאה לביתה.

ועתה נבוא לבאר אם יש נפק"מ בין ראי' מרובה לכתם או בין ל"ט לכמה ימים אח"כ, והנה במעיל צדקה (סו) כתב הטעם שהוא מלתא דל"ש שתראה בימי זיבתה, ולכאור' לפ"ז אם טבלה מכתם והגיע זמנה לראות וראתה מיד אחר הטבילה בזה ליכא הך טעמא דהוא מלתא דל"ש דהרי שכיח ושכיח הוא כיון שהגיע זמנה לראות ובכה"ג ליכא קולא בזה וכן מוכח בשו"ת חת"ס (יור"ד סי' קצ"ט) באשה ששינתה וסתה פעמיים בכל חודש שהקיל בהמתנת ג' עונות כדי שלא להוציא אשה מבעלה ולא הזכיר סברת המעיל צדקה והפנ"י והסד"ט שהקילו שמע מינה דבכה"ג ליכא סברת המע"צ כיון דכך הוא סדר וסתה, והנה עיין בט"ז (סי' קצ"ו סק"ד) שכתב דכלה שפירסה נדה סמוך לחופתה ואפילו אחר חופתה קודם שנתייחדה עם חתן שלו אין ממתנת כלל דלא שייך למיגזר דלא באה עדיין לכלל תשמיש עמו עכ"ד מוכח דבסתם אשה צריכה להמתין ה' ימים אפי' עדיין לא באה לכלל תשמיש ומזה הוכיח הנוב"י (סו) נגד הפנ"י, אבל לפמש"כ ניחא דמיירי מכלה שפירסה נדה כדרכה שהגיע זמנה לראות ובכה"ג אשה דעלמא צריכה להמתין ה' ימים אבל היכא דטבלה אחר ראייתה ומיד אח"כ ראתה במקרה דם בכה"ג הוי מלתא דלא שכיחא ואינה צריכה להמתין ה' ימים.

ונמצא הגדר הוא אם ראייתה הוא מקרה שאירע לה או דרך נשים בעלמא ואין נפק"מ בין ראי' מרובה לכתם אלא הנפק"מ אם הוא זמן שהיתה צריכה לראות או שהיא בימי זיבתה ואין זמנה לראות וקרה לה מקרה שראתה אע"פ שהוא ראי' מרובה אינה צריכה להמתין ה' ימים, ולפ"ז גם ליכא נפק"מ בין ראתה כליל טבילה או כמה ימים אח"כ אם עדיין הן ימים שמוחזקת שאינה רואה בהן הרי הוא מקרה והוי מלתא דלא שכיח וסופרת מיד ז' נקיים, וכן משמע בסד"ט (סקל"ט) שהביא דברי השכות יעקב וחלק עליו והשכות יעקב מיירי שראתה למחרת ליל טבילה והסד"ט מקיל בכה"ג אפי' בעלה בעיר וכהמע"צ ע"ש א"כ ש"מ דלאו דוקא ליל טבילה וכנ"ל [שו"ר בשו"ת דברי יציב (סי' ק"ד) שרצה לדייק דדוקא בל"ט מקילינן ע"ש].

ס"ב וסי' כ' ס"א) דאין זה ביאה והוי בשר ללא גיד ובעיני הכנסת כל העטרה ואחריהם החזיק הגאון בעל נוב"י ז"ל (אה"ע מהדו"ת סי' כ"ג) מ"מ הרי דעת הט"ז שם דמיד שהכניס משהו הוי העראה שהוא כגמר ביאה, והגאון בעל אור גדול (בשו"ת סי' מ"ג) האריך להוכיח כהט"ז ודחה ראיות בעל הנוב"י ז"ל ופסק כן למעשה וכן הביא בספר אוצר הפוסקים (שם) עוד כמה גדולים דס"ל כן וגם ראיתי להמהרש"ם בתשובותיו שדחה דברי הנוב"י בכיאוורו בתוס' קידושין שם וכמש"כ באור גדול יעו"ש ואכמ"ל ולכן אם היה יותר מנשיקת אבר אפי' משהו חשיב ביאה גמורה והוי כשמשה ולכן אפי' לא הוציא זרע חייבת להמתין ה' ימים. [ובמשמש באבר מת כיון דמדרבנן הוי ביאה לענין מכת מרדות ופוסל התרומה וכמבואר ברמב"ם (פ"א מאיסור"ב הי"א) צע"ג אם יש צד להקל בדבר אבל היכא דהוי ביאה גמורה מה"ת דהיינו העראה באבר חי בזה נראה פשוט דחייבת להמתין ה' ימים וכמו שביארנו בס"ד]. שו"ר מפורש כן בשו"ת מהרי"ל החדשות (סי' צ"ג) ע"ש.

1

אם מותר לרחוץ עצמה אחר קיום העונה

שאלה: אשה ששורפת לה המקום בעת עיבורה בשעת קיום מצות עונה ובימי עיבורה הראשון פרשה מבעלה כל ימי הריונה מחמת כאב. וסיבת הכאב הוא מהזרע ולא מיד אלא כעבור עשר דקות מתחיל לשרוף – האם מותרת לה לכבד ביתה מיד אחר המצוה.

תשובה: יש לה לכבד ביתה מיד אחר המצוה ולא תמנע מקיום המצוה, ותזהר שהמים לא יהיו חמים שלא תזיק ח"ו לולד.

הנה מבואר מתוך דברי רמב"ן רשב"א רא"ש הגהות מיימוניות וספר התרומה וסמ"ק וטור הביאים הבית יוסף (סי' קצ"ו סי"ג) דליכא איסור לכבד ביתה אחר תשמיש וכ"מ בשו"ע ובפוסקים שם ועיין במג"א (סי' תר"ו סק"ח) לענין טבילה בעיו"כ דאשה ששמשה תוך שלשה ימים צריכה לכבד ביתה בחמין שלא תפלוט ש"ז ודוקא שלא היה סמוך לטבילתה או סמוך לוסתה דבאותן שעות רגילות להתעבר ויש לחוש שתשחית זרע ההריון עכ"ד וכ"כ בבאר הגולה (סי' קצ"ו סי"ג) ובדרישה (סק"ד) וב"ח (בקונט"א) ובתוה"ש (סק"ג) ובסד"ט (סקמ"ז) ובמטה אפרים (סי' תר"ו) ובקיצור שו"ע (סי' קל"א) ובמשנ"ב (סי' תר"ו). ולפ"ז צ"ל דמה שמבואר בראשונים ושו"ע (סי' קצ"ו סי"ג) שתקנח יפה יפה או תרחוץ במים חמים והם יפליטו כל

ולא בהוצאת זרע דהעראה אע"פ שהוציא ש"ז פטור עד שיגמור ביאתו, ובפ"ה מאבות הטומאה ה"י משמע דעיקר תלוי בהוצאת ש"ז דאם היתה אפי' רק העראה אם הוציא ש"ז משמע דטמאה ועיין בקרן אורה יבמות (לד:). דהעיקר תלוי בש"ז וגם כגמר ביאתו בעיני הוצאת זרע ע"ש וכ"כ בערוך השולחן (העתיד) (סי' קל"ג ס"ג) דה"ה אפי' כגמר ביאה אינה טמאה עד שיוציא זרע אלא משום דבכל התורה כולה הוה העראה כגמר ביאה ולכן גם הרמב"ם נקיט העראה עוד כתב שם דאפשר דבגמר ביאה א"א בלא הוצאת זרע ולכן סתם הרמב"ם לענין שפחה חרופה דגמר ביאה חייב ולא הזכיר הוצאת ש"ז.

אבל במשנה למלך (פ"ג מביאת מקדש ה"ג) כתב דפשטא דסוגיא משמע דכל שגמר ביאתו אע"פ שלא הוציא ש"ז טמא משום בעל קרי והמנחת חינוך (מצוה ק"פ) הביא בשם משל"מ דמסתפק בדבר ועיין בשער המלך (פ"ג הט"ו מאיסור"ב) מפשט פשיטא ליה דאינו מטמא משום בעל קרי כל שלא הוציא זרע, ובכל אופן אף אם נימא דיש כאן משום טומאת בעל קרי מ"מ כל שלא הוציא זרע אין כאן טומאת פולטת שהרי אין כאן שכבת זרע.

ולפ"ז לכאור' כיון דמבואר דכל שלא הוציא זרע או שלא היה בקישוי אינה טמאה א"כ ה"ה לענין נידון דידן חשוב לא שמשה וכיון דמקילין בראתה אחר טבילתה בתוך ימי זיבתה לפני ששמשה מפני שהיא מלתא דלא שכיחא הכי נמי כאן דמיקרי לא שמשה וליכא טומאת פולטת דלא גזרי' ויכולה לספור מיד ז' ימים נקיים.

אמנם נראה דהיות דהעראה כגמר ביאה בכל התורה כולה חוץ משפחה חרופה כמבואר ביבמות (נגנ"ד) וכתבו התוס' בקידושין (י' ע"א) דכל מקום שמזכיר ביאה בהעראה קאמר והעראה קונה גם בלא הוצאת זרע דרק לענין טומאה של פולטת או לענין שפחה חרופה דכתיב ושכב איש אותה שכבת זרע תלי' בזה אבל בקנינים ובאיסורים בכל התורה כולה אין נפק"מ בזה והעראה חשיב ביאה וכמש"כ הרמב"ם בפ"א מאיסור"ב ה"י וא"כ הרי זה נקראת שמשה וא"כ בשלמא בלא שמשה דהוא גזירה של קדמונים לגזור לא שמשה אטו שמשה יש לומר דבמלתא דלא שכיחא ל"ג רבנן אבל בשמשה דמדינא אסור אע"פ שכל שלא הוציא זרע ליכא טומאת פולטת מ"מ כיון דיש כאן ביאה גמורה מדין תורה א"א להתיר מדעתנו דבר שלא נמצא היתרו מפורש דלמא לא חילקו רבנן בין ביאה לביאה.

ולכ"ן אפי' אם לא הכניס אלא מקצת עטרה שלצד מטה אע"פ דדעת הפרישה והבית שמואל באה"ע (סי' ה')

אינו מתכוון ושאר פוסקים ס"ל דכיון דסוף סוף מתכוונת להוציא הזרע אסור.

א"ל דהניחא דברי המ"א שמיירי לענין טבילה בעיו"כ אבל הדרישה וב"ח ובאר הגולה וכו' בסי' קצ"ו שכתבו דמטעם זה נהגו שלא לילך למרחץ הרי בבית המרחץ אינה מתכוונת כלל להוציא זרע אלא לרחוץ גופה ולהזיע וא"כ למה נהגו לאסור הרי אינו פסיק רישא והוי דבר שאינו מתכוון, ועל כרחך דס"ל דלא אמרי' שמא נקלט כבר וחשוב להו פס"ר והרי משמשת בעדים תנן.

א"ל צריך לומר ע"פ מש"כ הגרעק"א (סי' ע"ב) דאפשר דבזרע שיצא מבפנים לבית החיצון נשחת ואינה ראויה להתעבר מזה רק ממה שנשאר בפנים שהטיפה הברורה נכנס בפנים במקום צר בגיד הדק ושם נתבשל הזרע ונקלט תוך ג"י וא"כ אינה משחתת בבדיקה במוך דאין המוך מגיע לזרע ההריון בפנים ומה שאסר במוך לאחר תשמיש היינו דרך תיקון שלא תתעבר דבזה צריכה באמת לדחוק הרבה וע"י פסיקת הרגליים הרבה וע"י יוצא גם הזרע שמבפנים וכו' וכן כיבוד במים חמין מועיל רק לכל הזרע שבבית החיצון ובזה ליכא איסור אבל להוציא גם הזרע שמבפנים אסור אלא דלא מיקרי השחתת בבדיקת המוך אף דלפעמים אם תדחוק הרבה במוך יפלוט גם הזרע שבפנים מ"מ כיון דכונתה רק להוציא זרע שמבחוץ דבזה ליכא משום השחתת זרע ממילא לגבי אידך זרע שמבפנים מיקרי אינו מתכוין אלא דממילא יוצא וכיון דלא הוי פסיק רישא שריא עכת"ד. והסכים לזה החזו"א נשים (סי' ל"ז). ולפ"ז י"ל דכששוהה במרחץ זמן רב הוי פסיק רישא לגבי הטיפה שנכנס בפנים ולכן נהגו שלא ליכנס למרחץ אע"פ שאינה מתכוון. ואפשר דזה דוקא במרחץ חמין אבל לשוט בנהר אינו פס"ר ואין להחמיר מספק דהא לדעת הכו"פ מותר לגמרי ואפי' לדעת המ"א הרי הכא אינו מתכוון ואין זה פס"ר דשמא נקלט, ואפי' לדרישה וב"ח דלא אמרי' שמא נקלט כבר מ"מ אין כאן פס"ר דדוקא בחמין י"ל דהוי פס"ר וכנ"ל, שו"ר כן בקיצור שו"ע (סי' קל"ט ס"ו) דאם שמשה מטתה סמוך לטבילה או סמוך לוסתה יש לה לטבול בערב יו"כ בצונן ולא בחמים, אלמא דוקא בחמין יש לחוש להשחתת זרע.

ובשו"ת תורת חסד (שם) האריך לחלוק על הגרע"א דאין סתמו כולם ולא ביארו גבול להמוך ולהמים חמים שיש להזהר שלא יעשו איסור ויכנסו מבית החיצון ולפנים וישחת הזרע הראויה להוליד ע"ש דדעתו דאין איסור בזה. וכ"פ בשו"ת מחנה חיים (שם) דהיכא

הזרע מיירי שלא הי' התשמיש סמוך לטבילתה או לוסתה אלא ראתה אחר תשמיש במקרה ולכן אין לחוש שמא תתעבר, או י"ל דכיון שראתה דם א"א שיקלוט הזרע דהדם מקלקל כח הזרע ולא ראוי להריון. ולפ"ז אם ראתה כתם דהוי ספק מעלמא אין לכבד ביתה שמא הדם לאו מגופה ונמצא משחית זרע ההריון ודו"ק.

ובכו"פ כתב דליכא איסור בזה אף סמוך לטבילתה או לוסתה מפני שרוב זרע הראוי להריון נקלט תיכף ומיעוט שנקלט אחר ב' או ג' ימים ומה שנקלט לא יועיל כלל רחיצה שכבר קלטו האם וא"כ מותר לרחוץ כי מה שלא נקלט כבר על הרוב לא יהיה נקלט עוד ואין כאן השחתת זרע ומותר עכ"ד וסד"ט שם חולק עליו ע"ש, ועיין במחצית השקל (סו"ס קצ"ו) שמתרץ דברי המג"א דאפי' לפי דברי הכו"פ מ"ט לא נחשוש על המיעוט בשלמא הכא (בסי' קצ"ו) הואיל ואיכא מצות פריה ורביה במה שאינה צריכה להמתין כ"כ הותר אבל בערב יוה"כ דלא הוי הטבילה אלא מנהגא בעלמא מנא לן להתיר ולסמוך על הרוב ע"ש וכע"ז כתב בשו"ת תורת חסד (אה"ע סי' מ"ג), ועיין בשו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' קל"ב) שכתב דבחי' הר"ן מבואר כהכו"פ ומתיר שם לצורך רפואה אפי' סמוך לוסתה או סמוך לטבילתה ע"ש וכן פסק בשו"ת מחנה חיים (ח"א סי' נ"ג) דלקנח במוך אחר תשמיש לא עלה על דעת אדם לאסור דרוב נשים מקבלות זרע הראוי להריון תיכף ואם נקלט הזרע ליכא עוד השחתת וא"כ לא הוי פסיק רישא דאולי כבר נתעברה ולכן היכא דאינו מתכוין שאינה מקפדת אם תתעבר אלא מקנחת ביתה כדי שתוכל לטבול שלא תפלוט זרע מותר וראייתו מהך דינא (סי' קצ"ו ס"ג) ומקורו במשנה (פ"ח דמקואות מ"ד) דמותרת לכבד ביתה אחר תשמיש יעו"ש באורך.

ובאמת צ"ע על הפוסקים שהחמירו וחששו להשחתת זרע אחר טבילתה הרי קי"ל (בסי' קפ"ו) דאשה שאין לה וסת צריכה לבדוק אחר תשמיש ועכ"פ ג' פעמים הראשונים, ועוד דאפי' באשה שיש לה וסת הרי משמשת בעדים בעסוקה בטהרות כדאיתא בנדה (דף יא.) והוא בדיקת חו"ס אפי' להראב"ד הרי מוכח מחז"ל דליכא חשש השחתת זרע בקינוח אחר תשמיש במוך אפי' בבדיקה יפה בחו"ס ובעומק, וצ"ל דס"ל דאין זה פסיק רישא דאפשר שכבר נקלט הזרע ולכן היכא שאינה מתכוונת להוציא הזרע אלא לבדוק טהרתה מותר אבל בטבילה ערב יו"כ דמתכוונת להוציא הזרע כדי שתוכל לטבול אסור, ובזה פליגי אם גם זה בכלל דבר שאינו מתכוון דהא אינה מתכוונת להוציא ע"מ שלא תתעבר אלא כדי שתוכל לטבול והמחנה חיים ס"ל דזה בכלל

פירות הנושרים להלכה:

- א** אין לאשה לכבד ביתה במוך או בחמין אחר תשמיש שהוא סמוך לטבילתה או לוסתה במשך ג' ימים אם כונתה ע"מ שלא תתעבר.
- ב** ואם כונתה כדי לבדוק עצמה לטהרה אין איסור בדבר.
- ג** ואם כונתה כדי שתוכל לטבול כגון ערב יו"כ יש להחמיר.
- ד** ואם הוא לצורך רפואה או במקום צער אפשר להקל בדבר.
- ה** ואם אינה סמוך לטבילתה או לוסתה אין חשש איסור בזה וכן אשה שהוא מעוברת או מניקה אין לחוש בזה.
- ו** ללכת לבריכה או לים אין לחוש בכל ענין דרק במרחץ חם נהגו שלא ללכת בשמשה סמוך לטבילתה.
- ז** וכן אין לעשות התעמלות [אפי' אם אין חשש הפלה כגון ברגילה לכך או דברים שאין בהן גרם זון בג' ימים סמוך לטבילה או לוסתה מפני שגורם שתפליט זרע ההריון. וה"ה לילך במרוצה או הילוך הרבה, דיש לומר דהוי פ"ר, ולכן יש להיזהר בזה כמש"כ הדרישה והב"ח.

דאינה מתכוונת כדי שלא תתעבר שרי דלא הוי פ"ר כין דע"פ רוב נקלט מיד, וכן פסק בשו"ת מהרש"ם הנ"ל לצורך רפואה ע"ש.

וב"ל זה נפק"מ להיכא שאיננה מעוברת והוא תוך ג"י לטבילתה או לוסתה דבאנו לפלוגתת גדולי הדורות הנ"ל, אבל במעוברת דליכא בזה משום השחתת זרע הריון גם הגרעק"א מודה דאפי' בפיסוק רגליים מותרת לכבד ביתה להוציא הזרע שמבפנים וכש"כ לפמש"כ המהרש"ם (ח"א סי' נ"ח) דבמעוברת סגור פי המקור לגמרי ולא נכנס הזרע לא שייך כל חשש וע"ע בשו"ת דברי יציב (אה"ע סי' ל"ג) מה שהעיר בזה על המהרש"ם, שוב ראיתי במשנ"ב סי' תר"ו (סקכ"א) שכתב ובתשובת רעק"א מפקפק ומצדד דלעולם לא תכבד עכ"ד וצ"ע לענ"ד דאמת דהגאון רעק"א בסי' ע"א כתב כן אבל אח"כ בסי' ע"ב הסכים להשואל דהיכא דאינה מתכוונת שלא תתעבר מותר כיון דלא הוי פסיק רישא לענין הזרע שמבפנים יעו"ש היטב, וכ"ה בחזו"א יור"ד (סי' צ"ג סק"ח), עכ"פ לענין דינא בכה"ג מותרת לכבד ביתה וכמו שביארנו בס"ד.

מפתח סימנים מפורט

סימן א' ◉ האם יש מקום לתלות מדינא דטיפת דם כחרדל הוא מן הצדדים..... קעז

א] דברי הב"ח ע"פ ביאור הסדרי טהרה, דטיפת דם אחת בלא הרגשה לולא חומרא דרב זירא תלינן בצדדים אף מדרבנן. ◊ ב] ע"פ הנ"ל יש ליישב דעת הראב"ד דבזמן הזה לא מהני בדיקת שפופרת ולפי"ז חידש הסד"ט דבטיפה אחת יש יותר לתלות בספיקות כגון בקרטין בלא ליחה. ◊ ג] כמה תמיהות על הב"ח מדברי השו"ע ומשיטת הרמב"ם, סתירה בדברי הרמב"ם עצמו. ◊ ד] ישוב בעל הנודע ביהודה בדברי הרמב"ם, וכן ישוב הערוך לנר ובדבריו דדווקא בדם שמראהו כמרגליות ולפי דבריו ליתא לדברי הב"ח. ◊ ה] ישוב הסד"ט בדברי הרמב"ם לחלק בין דם לבן לירוק אי אתא וודאי מן המקור לגבי מקור מקומו טמא והקו' דלפי"ז נפל כל בנינו בדברי הב"ח בדין טיפה אחת. ◊ ו] ביאור נוסף בדברי הב"ח דדבריו בדליכא חשש הרגשה כלל ולפי"ז מיושב הקושיא דלעיל מדברי השו"ע. ◊ ז] הביאור הנראה בדברי הב"ח דגם בטיפה כחרדל טמאה מעיקר הדין והחידוש בר' זירא דאף בזמן הזה דהוה "ספק" דם טמא דינא הכא.

סימן ב' ◉ בדין פרישה ובדיקה בעונת הוסתות והמסתעף..... קפא

א] מקור דין הבדיקה בעונת הפרישה – תוספתא וביאור באחרונים, משמעות מתניתין וכדביאר החזו"א, משמעות רש"י בכמה מקומות, שגם לדין דקי"ל וסתות דרבנן. ◊ ב] האם דין בדיקה הוא בעונת הוסת דווקא – בתוס' לפנינו דלכתחילה בעי בדיקה בזמנה. בהגה"מ משמע שביאר בתוס' שאי"צ דווקא ביום הוסת אף לכתחילה וכן איתא בדברי חמודות, בראב"ד ברשב"א ובר"ן משמע דלכתחילה בעי בשעת הוסת וכן דייק הפרישה בטור ואין זה מוכרח, בשו"ע"ר כתב להדיא דבעי לכתחילה בו ביום. ◊ ג] ראיית הפרדס רמונים מדברי הראב"ד דאין דין לכתחילה ביום הוסת, התמיהה עליו מדברי הראב"ד דלעיל עוד ביאר הפרד"ר כדבריו בתוס' ובר"ן וראיה לזה מהרא"ש וכן כתבו כמה אחרונים, במחבר משמע דבעינן בעונת הפרישה. ◊ ד] ראייה דלא בעיא בדיקה לכתחילה בעונת הפרישה למ"ד וסתות דרבנן לדעת רש"י וראב"ד משא"כ לשאר הראשונים, בענין בדיקה בשעת הוסת עצמו – אי אף לר' יהודה יש שעות וסתות, דין החו"ד דהעיקר הוא שעת הוסת, החזו"א חולק על עיקר דין החו"ד, מהש"ך מוכח כהחו"ד, דחיית ראית החו"ד, דברי השו"ע"ר ומשמעות דבריו דלא מהני בדיקה קודם שעת הוסת. ◊ ה] משמעות הראשונים דבעי בדיקה גם בוסת שאינו קבוע. ◊ ו] יש לדון האם דין הפרישה תלוי בחיוב הבדיקה, מחלוקת האחרונים בדעת הרשב"א והטור והמחבר אי בעי בדיקה לכתחילה בוסת שאינו קבוע. ◊ ז] יבואר הטעם דבעבר הוסת ולא בדקה טהורה בלא בדיקה לדעת הרי"ף והרמב"ם. ◊ ח] טעם חיוב הבדיקה בעונת הוסת אי משום שמא ראתה בלא הרגשה או משום ארגשה ולא אדעתה ולפי"ז יבואר שיטות הראשונים בזה. ◊ ט] לפי הנ"ל יבואר הדין והטעם בבדיקה בוסת שאינו קבוע. ◊ י] לפי"ז יבואר דברי הרא"ש ותוס' הרא"ש דליכא חיוב בדיקה ליכא נמי חיוב פרישה, וכן יבואר דברי

הרשב"א. ♦ י"א] שיטת החו"ד והאחרונים דבעי מוך דחוק ביום הוסת ובשעת הוסת, דברי החולקים והראיה להלכה דלא כהחו"ד. ♦ י"ב] ההוכחה מדברי הרשב"א בבא מן הדרך דלא כחו"ד וכן מוכח מהראב"ד והרא"ש. ♦ י"ג] מדברי הראשונים מוכח דסגי בבדיקה אחת בעונת הפרישה וכן פסקו כמה אחרונים. ♦ י"ד] דעת השועה"ר דבוסת שא"ק אין דין בדיקה לכתחילה דוקא בשעת הוסת והביאור לחלק מוסת קבוע דאיתא בראשונים שבעי לכתחילה בשעת הוסת ממש. ♦ ט"ו] הטעם דסגי בבדיקה אחת אפי' בתחילת היום דמחזקת יום זה בטרהרה. ♦ ט"ז] הראיה לזה מיש לה מכה דבמרגשת שהדם מהמכה תלינן במכה. ♦ י"ז] ביאור הטעם דוסתות דרבנן ולפי"ז אף בזמן הזה דאינן מרגישות הוי וסתות דרבנן. ♦ י"ח] לפי הנ"ל מובן מדוע לא חששו לחומרת הפרישה ברחצה עצמה וכדמוכח באחרונים. ♦ י"ט] וכן מובן לפי הנ"ל מדוע יכולה לבדוק בעבר זמן רב, - עיקרן של דברים - פירות הנושרים להלכה בדיני הבדיקה בעונת הוסת ולאחריו בקבוע ובאינו קבוע.

סימן ג' ♦ בדין משנית וסתה..... קצח

ביאור דברי הרמ"א באשה המשנית וסתה - ביאור הנוב"י דזה במשנית ימים רבים וקושיית האחרונים על שיטתו ביאור הפלתי והקו' עליו, ביאור החו"ד, ביאור הש"ך והלחם חמודות והשועה"ר, וכן ישוב בעל הסד"ט ומה שיש ליישב דברי הפלתי עד ג' ימים ומה שיש לנהוג להלכה בוסת ובאינו קבוע במשנית עד ג' ימים ועד ז' ימים אי בעי עכ"פ בדיקה קודם תשמיש, והדין באינה יודעת ובנאבד.

סימן ד' ♦ ביאור שיטת הראב"ד בוסת הנמשך כמה ימים שחוששת לכל זמן המשכתו..... רג

א] הוכחה מסוגיין כדעת הרשב"א, הרז"ה והרא"ש דאין חוששין אלא לתחילת הוסת ואף בנסתם המעין, מח' האחרונים אי אף בזמן הזה, שיטת הראב"ד והרמב"ן דחוששת לכל ימי משך הוסת. ♦ ב] תי' החו"ד לבאר הסוגיא גם להראב"ד. ♦ ג] קו' על תי' החו"ד מדברי הראב"ד עצמו והתירוץ ע"פ ספר האשכול. ♦ ד] דעת הראב"ד בשופעת מימי זיבה לימי נדה. ♦ ה] המשך ביאור דברי הראב"ד. ♦ ו] דין קביעת וסת בזמן הזה בתוך ימי נדתה, ג' מהלכים בזה בסד"ט לבאר דברי הטור והשו"ע ומה שמקשה ע"ז. ♦ ז] תי' הפרדס רימונים והערור השולחן והקו' ע"ז. ♦ ח] תי' ע"פ החו"ד דבעינן ג' תנאים כדי שאשה תחשוש בזה"ל לוסת בתוך ימי נדתה. ♦ ט] ביאור דברי השו"ע הרב דחוששת דווקא בפוסקת יום א' ורואה ביום ב'. ♦ י] מה שנראה למעשה שבימי נדה דווקא בהפסקת מעל"ע ולאחר ז' בראית יום אחר ע"פ דברי האחרונים, והנפק"מ. ♦ י"א] החילוק למעשה בין ז' ימי נדה דאין חוששת בפעם ראשונה לראיה אחר ז' דחוששת. ♦ י"ב] ה' דינים העולים למעשה בהפסיקה ושוב התחילה לראות.

סימן ה' ♦ בירור בדין אשה שהיא בחזקת טמאה דאסורה עד שתאמר טבלתי..... ריב

סוגיית הגמ' בבא מן הדרך אימתי צריך שישאלנה - שיטות הראשונים בזה אי אף בודאי טמאה או משום ספק ספיקא, ביאור דברי המרדכי בשם האו"ז, מחלוקת החו"ד והלו"ש

ביודע מתי לבשה לבנים והכינה עצמה לטבילה ובידה לטבול ושוכבת אצלו, הביאור דמשום גזירה ערה אטו ישינה, והנפסק להלכה דלכתחילה יש לדקדק שתוציא מפיה טבלתי.

סימן ו' ◉ אמרה לבעלה טמאה אי נאמנת מדין וספרה או מדין שויה..... רטו

ביאר סוגיית הגמרא באמרה טמאה אני אי החידוש דבעי אמתלא או דמהני אמתלא והאם מדין מיגו או משום דקל יותר מאשת איש ולפי הנ"ל הביאור באחרונים אי האיסור מדין נאמנות ובדיבורה השני איתרע אי משום שויה אנפשה, וכמה נפק"מ בדין זה אם מהני היום טבלתי ואם לוקה עליה ולענין וסתות וההכרעה להלכה.

סימן ז' ◉ א - בדין בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת..... ריח

ביאור דעת הרי"ף דבעי בדיקה ג"פ אם ג"כ קודם תשמיש והטעם בדבר והנפק"מ, דעת הרמב"ם דבעי בדיקה לעולם, הנפסק להלכה, י"א דינים היוצאים להלכה מדין זה.

ב - אם ראוי להחמיר לצוות לאשתו לבדוק לפני תשמיש באשה שיש לה וסת רכב

דעות הראשונים בביאור דברי רב יהודה דלא תבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש אי אלפני תשמיש קאי או גם אלאחר תשמיש והאם גם לבעלה ולפי"ז אי מותר לצוות לאשתו והדין בשלא בפני בעלה דעת הכו"פ דע"י ציוויו מותר והסכמת הרבה אחרונים כדבריו, והיוצא להלכה.

ג - בדין כל היד המרבה לבדוק משובחת..... רכה

ביאור דברי המרדכי דלא תבדוק כלל ולפי"ז מתני' איירי בעסוקה בטהרות דעת הרשב"א דאף באינה עסוקה משובחת, ורק שלא בפני בעלה, הביאור בדבריו, טעם הדבר היוצא להלכה דבזה"ז לא תבדוק.

סימן ח' ◉ בדין חיוב בדיקה לאשה שראתה פעם אחת מופלג מתשמיש..... רכו

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד ברמ"ת אי קמייתא ממנינא, דעת הפרישה הט"ז והש"ך דתלוי אם בדקה סמוך או מופלג, ביאור הסד"ט והחוו"ד שתלוי אם בדקה לפ"ת, הראיות מספר "בעלי הנפש" ולפי"ז ביאור הכרעת השו"ע, והיוצא להלכה בראתה סמוך או מופלג אי בעי בדיקה לפ"ת ואח"ת.

סימן ט' ◉ בענין תליית דם במכה ביום וסתה ובעו"ב..... רל

א] דברי הספר התרומה דאין תולין, שיטת מהר"ם מרוטנבורג וביאור דבריו. ◊ ב] ביאור דעת הרמב"ם. ◊ ג] בדקה וראתה "טיפת" דם ביום הוסת ויש מכה המוציאה דם. ◊ ד] ביאור דעת החזו"א מתי תולין במכה גם ביום וסתה. ◊ ה] יבואר אם טמאה מדין אורח בזמנו בא או משום חומרא בעלמא ד"וכי לעולם לא תהיה טמאה". ◊ ו] יבואר הטעם דבמצאה מעט דם ג"כ אינה תולה במכתה ביום וסתה דהוי ג"כ דרך ראייה, וסברת החולקים בנעקר מקור שלה ובדברים יבשים. ◊ ז] הביאור לפי הנ"ל מדוע בבדקה ומצאה מעט דם ויש לה מכה דאין תולים, והדין בראתה ביום וסתה בלא הרגשה ויש לה מכה המוציאה דם. ◊ ח] ביאור נוסף בטעם דאין תולין טיפת דם ביום וסתה במכה, והדין במכה בצדדים ובלא הרגשה. ◊ ט] יבואר באיזה אופן תוכל לתלות במכה ביום וסתה אף בזמן

הזה דאין הרגשה. ◊ ין ראתה בלא הרגשה בזמנינו אין תולין במכה. ◊ י"א] בדקה לאחר עו"ב או וסת קבוע וראתה טיפת דם ויש מכה המוציאה דם האם תולין ביאור הסד"ט בזה. ◊ י"ב] לפי"ז יבואר דאין שום פלוגתא בזה בין הסד"ט לחו"ד שיש חילוק בין וסת החודש להפלגה. ◊ י"ג] לפי"ז ביאור משמעות הש"ך, פירות הנושרים להלכה.

סימן י" ◊ בדין רמ"ת בל"ט סמוך או מופלג מתשמיש..... רלח

◊ מבאר אם טבילה הוי כקפיצה או כוסת הגוף, ומבאר מכמה הוכחות דלכו"ע הוי טבילה כוסת הקפיצות ולא כוסת הגוף, ◊ מביא דברי החתם סופר דיש נפק"מ בין טבילה דאתמול דהוא וסת הגוף לטבילה דהיום שהוא וסת הקפיצה, ◊ תולה הדבר בפלוגתת תוס' והרשב"א לענין אכילת דברים חמים, ומבאר דטבילה במים חמים לא חשיב וסת כלל ולכן בזמן הזה שמחממים המקואות לא חשיבא וסת ומותר לשמש אח"כ כליל טבילה עוד ב"פ, ◊ מבאר אם תשמיש הוי וסת הקפיצה או וסת הגוף, מביא פלוגתת האחרונים בזה, ומבאר הדין לפי"ז בראתה מופלג מהתשמיש, ◊ מבאר פלוגתת גדולי אחרונים שיטת האמונת שמואל, שיטת הכו"פ וסד"ט וחו"ד, שיטת המנחת יעקב ודגול מרבכה, שיטת השו"ע הרב והפלאה, ◊ מבאר העולה להלכה ד' חילוקי דינים.

סימן י"א ◊ בענין מראה ברוי"ן..... רמה

א] מה שהביא הסדרי טהרה "מצאתי כתוב" לטהר מראה ברוי"ן והביאו האחרונים דהוא בשם היעב"ץ קושיית הפרי דעה והפרדס רמונים שהרי נוטה לשחור. ◊ ב] ביאור הסוגיא נדה דף י"ט חמשה דמים טמאים באשה וביאור דעת ב"ש התם שטמאו יותר אם מריבוי נוסף כתוספת הרא"ש או כמהרש"ל דטמאו כל מראה אדום. ◊ ג] ביאור קושיית הגמ' לפי הנ"ל וכן ביאור דעת ת"ק דס"ל לתלות. ◊ ד] יבואר לפי"ז דעת עקביא בן מהללאל דמטמא בירוק. ◊ ה] יבואר לפי הרמב"ן דס"ל דקי"ל כת"ק אי רק בכמימי תלתן ובשר צלי ולא בירוק דעת הרמב"ם דהלכה כב"ה, ובזמן הזה דבטלו רואי דמים דיש להחמיר בכל מראה אדמימות. ◊ ו] הוכחה מדברי הראשונים דמימי תלתן ובשר צלוי מראה אדום הוא. ◊ ז] ביאור דברי הב"י בזה. ◊ ח] הנפק"מ בין הרמב"ן לשאר הראשונים אם בשאר מראה אדום דקליש מטמאין מספק דאורייתא או מגזירת קדמונים ולפי"ז יובן היעב"ץ. ◊ ט] הביאור דמראה שחור קליש לכו"ע רק גזירה ולפי"ז מובן המצאתי כתוב דברוי"ן דנוטה לשחור קיל יותר ואף אי מטמאין מראה גרוי"א, ברוי"ן קיל יותר. ◊ ין יבואר דכל גדולי האחרונים דראו דברי היעב"ץ הסכימו עמו להלכה אך דיש להזהר דיש מראה ברוי"ן דנוטה לאדמימות דהוא מדם יבש.

סימן י"ב ◊ בעניני וסתות..... רנא

◊ הביאורים בדין וסת השעות, כוסת שאינו קבוע, וע"י מקרים וביאור דברי הראב"ד לפי"ז. ודין עקירת וסת השעות. ◊ דין וסת השבוע, בשוין ובאינים שוים והביאור, והאם חוששים בפ"א או לאחר ג"פ, אחר שנקבע כהפלגה שבטל וסת השבוע, וסת השבוע בדילוג, והמחלוקת כוסת השבוע בסירוג ודילוג, וסת השבוע ממעין פתוח. דין וסת הדילוג – שיטת ר"ח בביאור הסוגיא, דין ראית ל' לחודש באיזה יום תחשוש. ◊ ובדין חזר הוסת למקומו,

דברי הראשונים בגירסת הגמ' והנפק"מ. ♦ קביעות וסת ע"י צירוף ג' הפלגות ארוכות שוות, הדעות באחרונים וההוכחה שא"א לקבוע כך. ♦ יוצא דופן ומפלת אם יש לה דין מניקה לענין וסתות, ההוכחה מסוגיין ומתוספות, דעת הכו"פ והסד"ט ולחו"ש ועוד אחרונים וההוכחה כדלעיל, דעת החו"ד במפלת רוח והקו' עליו, ולהלכה יש להקל אף קודם שישעיר דהוי ספק, יש לה דם טוהר.

סימן י"ג ♦ בדין ראיה בימי טוהר אם חוששת כמו בימי מניקתה..... רסג

סוגיית הגמ', שיטת הרשב"א דאינה חוששת והביאור ע"פ החזו"א וע"פ החת"ס, ביאור שיטת הראב"ד אם חוששת או לא, הטעם דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה, ההכרעה בדברי הראשונים דאינה חוששת, יבואר אם בזמן הזה חוששת והנראה להלכה.

סימן י"ד ♦ דיני הרגשה בזמנינו..... רסז

ענף א' - א] דעת הראשונים לבאר דברי רב אשי דהוה גזירת הכתוב, והמחלוקת בדעת רש"י אי משום דאי"ז ודאי מגופה. ♦ ב] הסתפקות האחרונים אליבא דרב ירמיה מדיפתי בדם ודאי מגופה בלא הרגשה והביאור. ♦ ג] ההוכחה דלהלכה בעינן הרגשה דווקא מגזיה"כ. ענף ב' גדרי ארגשה ולא אדעתה בכתמים שמזמן רחוק. ♦ ד] ביאור דברי התוס' בסוגיין דרק בכתמים שייך ארגשה ולא אדעתה עכ"פ מדרבנן. ♦ ה] עפ"ז יבואר אי במציאת הכתם מטמא רק מכאן ולהבא. ♦ ו] דאין לחלק בין לח ליכש, והחשש דטעתה בהרגשת מ"ר. ♦ ז] ביאור מסקנת הגמ' דמודה שמואל דטמאה מדרבנן. ♦ ח] היוצא מענף זה.

ענף ג' - יבואר למה נצרך ב' דרשות למעט דם שלא בהרגשה ויבואר גדרי ודאי מגופה מדין תורה. ט] תי' הלר"ש ושאר אחרונים דאתיא לזמן רחוק ובלא תליה גמורה וביאור הדברים. ♦ י] הביאור מדוע לפי דבריהם גם בתרתי לריעותא כגון בודאי מגופה ולזמן רחוק ג"כ אינה טמאה מן התורה. ♦ י"א] מה שנלמד מהנ"ל. ♦ י"ב] תי' הסד"ט הפר"ד והחידוש לדבריהם והביאור כנ"ל. ♦ י"ג] בזמנינו צריך יותר בירור דליכא רעותא של מדלא ארגשה. ענף ד' - י"ד] יבואר איך ממעטינן מבבשרה ב' דברים.

ענף ה' - ט"ו - ט"ז] שיטת הב"ח ובן הנוב"י ופרדס רמונים בגדר הרגשה.

ענף ו' - דין הרגשה בזמן הזה. י"ז] ביאור דעת הפרדס רימונים דהוה דרך ראיה ואף במעט דם הוה כן, וטמאה מן התורה.

ענף ז' - י"ח] דין הרגשה בקטנה.

ענף ח' - דין ראיה מגופה בקטנה - קינוח בפרוזדור וכיו"ב. ♦ י"ט] דברי הסד"ט לתלות במחלוקת רש"י ותוס' והאחרונים שנחלקו עליו. ♦ כ'] דברי האחרונים דבודאי מגופה טמאה דמאן ימר דלא ארגשה והדין בנמצא על גופה. ♦ כ"א] דעת הסד"ט וסיעתו דטהורה גם בכה"ג. ♦ כ"ב] ישוב הדברים, וע"פ מה שיתבאר לקמן בפחות מכגריס קיל יותר.

ענף ט' - אם יש קולות בכתמים בזמן הזה דליכא הרגשה. ♦ כ"ג] ביאור האחרונים דאף בזמן הזה איכא נדות דאורייתא אי משום דנחלשו החושים והוה כשוטה או כפרד"ר דלעיל דהתורה טמאה כדרך ראייתה. ♦ כ"ד] הקו' דא"כ בטלת תורת כתמים והישוב לחלק

דבפחות מכגריס יש להקל. ♦ כ"ה] הראיה מדלא חילקו בשוטה. ♦ כ"ו] הישוב בזמנינו ע"פ הסד"ט בדעת רש"י והשו"ת מהר"ם מלובלין דמדאורייתא בעינן וודאי גמור, פירות הנושרים להלכה.

סימן ט"ו ◉ **בדין הרגשת דבר לח ונמצא דם על בגד צבוע**..... רפג

א] דעת הפרד"ר דדוקא בהרגשת פתיחת המקור בכה"ג טמאה משא"כ בזיבת דבר לח והראיה מדברי השב יעקב. ♦ ב] הדחיה לראיה והביאור דסבר כחת"ס דלא הוי הרגשה. ♦ ג] החידוש דלא הוי כנמצא בבשרה, ♦ ד] דין מוחזקת - במראות טהורות כבדקה ולא מצאה כלום והדימוי לעובדא דידן ♦ ה] ראה ממעוברת ומדברי החכ"א בנזדעזעו אבריה. ו] הרגישה זיבת דבר לח ומצאה על עד שאינו בדוק רק מראה טמא פחות מכשיעור לדברי החת"ס והגוב"י. ♦ ז] הסתפקות הפתחי תשובה אף בשאר ההרגשות. ♦ ח] ביאור דברי השב יעקב. ♦ ט] הנראה לטמאות בהרגישה ונמצא מראה טהור ומראה טמא יותר מכשיעור על בגד צבוע. ♦ י] יבואר דעת הפרד"ר להקל בזה, פירות הנושרים להלכה.

סימן ט"ז ◉ **בדין כתמים בבגד הבעל**..... רפח

דעת הפנים מאירות דאי"ז כתם וכן הסכמת רוב האחרונים, קושית הפ"ת מן התוספתא, תי' הפתחא זוטא, והתי' הנראה דאי"ז קושיא כלל דהתם בשוכבת אצל בנה כשהוא בבגדו והוי כלובשת חלוקו ובפרט לגירסא התם שמתהפכת, פירות הנושרים להלכה.

סימן י"ז ◉ **בדין שיעור כגרים אם הוא דין תליה או תקנה**..... רצא

דעת הט"ז והב"ח דקים ליה לחז"ל דיש כינה גדולה כשיעור גריס גדול ולפי דבריהם הוא משום תקנת חז"ל. דעת המעיל צדקה הערוך השולחן דסתם כינה דמה מתפשט כגריס היותר גדול ולפי דבריהם הוא משום תלי' והנפק"מ בזמן חז"ל בארמוני המלוכה דלא מצוי מאכולות, ביאור החת"ס דאף בזמן הזה תולין עד כגריס אף שאין מצוי מאכולת משום דתקנת חז"ל מעיקרא משום טהרות, ולפי"ז בבדיקת עד שאינו בדוק צריך עד כשיעור מאכולת של זמנינו, והנראה להלכה דהוי משום תקנה.

סימן י"ח ◉ **בדין בגדי צבעונין**..... רצו

א] דעת רוב הפוסקים דעל בגדי צבעונין טהורה, והסברא לפי רש"י. ♦ ב] ההוכחה מדעת הרמב"ם דכל בגדי צבעונים מצילין מן הכתמים ואף בניכר הדם. ♦ ג] וכן הסכמת הפוסקים. ♦ ד] יבואר הטעם דלא גזרו בצבעונים אם משום דאין ניכר או כפרד"ר דאין כאן סתירה לטהרתה או כחכמ"א דכנגעים. ♦ ה] ביאור דהתקנה היתה בזמן שהיו בקיאים במראות הדמים. ♦ ו] יבואר דאף בודאי מגופה הדין כן, ויבואר דאף בדם צרור לא גזרו. ♦ ז] חקירה אם תקנת צבעונים הוא על כתמים מגופה. ♦ ח] הנפק"מ מהנ"ל אי יש לה לבדוק אחר מציאת הכתם מדין כל היד המרבה או דהוי איסור לבדוק דהוא נגד דברי חז"ל. ♦ ט] דין בגד צבעוני ביום הוסת או במוחזקת בכתמים. ♦ י] המסתבר בכגד הסמוך לגוף כהחת"ס, פירות הנושרים להלכה.

סימן י"ט ◉ כתם שעבר מבגד לבגד או לצד השני ונמצא שם יותר מכשיעור שא
 צדדי הספק, הגדרת מקום המציאה, הסברא דדם מאכולת אינו מתפשט באופן טבעי ליותר
 מכשיעור, הדין בנבלע בעובי הבגד, והאם זה מסברת לא פלוג, מח' הסד"ט והפרד"ר בכתם
 שניכר שגוף הכתם פחות מכשיעור ורק נצטבע יותר וביאור הדברים, ושהכל כפי ראות עיני
 המורה, והיוצא להלכה.

סימן כ' ◉ בגד שצדו הפנימי צבוע וצד השני לבן ונמצא יותר מכשיעור על הלבן או
 עבר מבגד שאמק"ט לבגד המק"ט ודין קינוח מאותו מקום בדבר שאינו מקבל
 טומאה. שה

צדדי הספק כבסי' הקודם, הספק בקנחה באמק"ט ובצבוע, ההוכחה מתשובת מעיל צדקה
 בבגד מנומר, הסברא לחלק בין קינוח בא"מ דאפשר דמגופה נפל להדיא לשאר מקומות
 ועוד יש לחלק בין מקום שיכולה לראות הדם או לא ועוד יש לחלק אם קנחה כן לטהר
 עצמה או לא, ◊ הראיה מהחור"ד בטחתה ביריכה דשם העד הוא מקום המציאה ולא הגוף
 והדחיה וסברת הפרי דעה התם דתלוי בידיעת אדם.

סימן כ"א ◉ בענין נייר עבה אם מקבל טומאת כתמים שז
 דעת הנודע ביהודה דנייר מקבל טומאה, דעת החת"ס ושאר אחרונים דאינו מקבל טומאה,
 הסברות לדחות ב' סברות הנוב"י וכן הסכמת האחרונים, ביאור דעת החזו"א דביש גע"ג
 טפחים מקבל טומאת מדרס והיוצא להלכה בכתמים ששומעים להקל, פירות הנושרים
 להלכה.

סימן כ"ב ◉ בענין בדקה עצמה ומצאה על אצבעה דם שיא
 [א] ביאור לשון הגמ' והראשונים בידיה וקשרי אצבעותיה, סיבת החשש להרשב"א דנגעה
 באו"מ ולמגיד משנה שמא נטף להדיא כששחתה. ◊ [ב] ביאור דברי הרשב"א דדווקא
 בבדקה והסברא מדוע אינו חושש לשמא נטף להדיא כששחתה. ◊ [ג] לפי"ז הדין
 באצבעותיה ממש ובהכניסה בעומק אי יש חשש הרגשה וכן בדעת הרמב"ם דעל בשרה
 אי"צ שיעור אפשר שבאצבעותיה בעי שיעור כתם, והנראה דאכן יש לחלק בין בדיקה
 בעומק שיש חשש הרגשה ללא בדקה, פירות הנושרים להלכה.

סימן כ"ג ◉ עוד בענין הנ"ל וביאור דברי הרמב"ן נדה יד שיו
 ביאור דברי הרמב"ן נדה דף יד באיבעי' דטחתה ביריכה ע"פ תלמידו הר"א ולפי"ז יוצא
 להלכה כבסי' הקודם ודלא כביאור חלק מן האחרונים, והביאור אי אצבע הוי כבדוק.

סימן כ"ד ◉ עוד בענין הנ"ל ובגדרי אין מחזיקין ממקום למקום שיט
 [א] הטעם דעד לא נעשה אינו בדוק מחמת אצבעה, חידוש בעל הקנה בושם בזה שאין זה
 חזקה ממקום למקום. ◊ [ב] ראיה דלא כדבריו ממח' הרשב"א וה"ה בקשרי אצבעותיה
 והדחי', יבואר דאם נמצא על האמצעי דם מחזיקין ממקום למקום ושכן דעת רוב הפוסקים,

יבואר דעת הסד"ט והחכ"א דגם בכה"ג אין מחזיקין ממקום למקום אא"כ ודאי נגע בדם ונתלכלך שאי"ז תליה בתליה, ♦ דן ביאור הסוגי' דטחתה ביריכה ולפי"ז ליכא הוכחה לדין הנ"ל ולפי"ז יבואר דברי החו"ד בבדקה בעד הבדוק וטחתה בעד שאינו בדוק, ולהלכה יבואר שיש להחמיר בבדקה באצבעה כעד הבדוק אא"כ קינחה אח"כ בדבר שאינו בדוק,

סימן כ"ה ◉ בענין הנ"ל וביאור שיטת הירושלמי בזה.....שכה

ביאור דברי הירושלמי בדקה ביד שאינה בדוקה וכו' אי ס"ל למסקנא דכל הגוף בדוק הוא, והכרעת הראשונים בזה כבבלי, ולפי"ז צ"ל דפליגי הבבלי והירושלמי בזה והישוב לבאר דעת ר' זירא ולפי"ז יבואר דעת הרמב"ם בנמצא על בשרה, ולפי"ז היוצא לדינא בנידון דידן דנמצא על אצבעה בבדיקה.

סימן כ"ו ◉ גדרי עד הבדוק ועד שאינו בדוק.....שכו

שיטת השו"ע הרב בדעת הראשונים, דין בדי בדיקה בזמנינו אי הוי כבדוק, ויבואר אי יש פלוגתא בין הרשב"א לריטב"א לדעת השו"ע ר', ג' קולות שיוצאים לדינא לדעת השו"ע הרב קושיא על השו"ע ר' דא"כ מאי טעמא לרבי טהורה עד כגריס בהניחתו במקום מוצנע, תי' הצמח צדק שזה צירוף ספק עברה לספק רחוק דמאכולת, דעת שו"ע ר' בלקחה חלוק מן השוק, טיפה קטנה מאוד על עד הבדוק בזמנינו, גדרי בגדים בזמנינו כאשר מונחים כך בבית או תלויין בחוץ וכן כשיש ילדים בבית, ויבואר אם יש נפק"מ אם נולד הספק קודם הבדיקה או אחריו לשו"ע ר' ולסד"ט ושאר האחרונים, ולפי"ז הדין בספק עברה בין ב' הלבישות, דעת גדולי האחרונים בפלוגתת הרמב"ן והרשב"א, גדר חדש בעד שאינו בדוק דהוא עד בינוני, דעת הכו"פ בתקנת בנות ישראל כשאינו מוצנע אחר הכיבוס ודעת הפרד"ר דא"כ חובה לבדוקו ודעת שאר האחרונים בזה, והיוצא מכל הנ"ל להלכה, בדין עד שהוא ספק בדוק - דעות האחרונים, פירות הנושרים להלכה.

סימן כ"ז ◉ בדין אשה שמצאה דם בהשתנה.....שלז

ענף א - ביאור דעת ר' יוסי דקי"ל כוותיה אי איירי ג"כ בהרגשה מפורשת ובהרגשת פתיחת המקור וכמה ספיקות בזה וכן כמה נפק"מ באופנים דמודה ר' יוסי דטמאה אי טמאה נדה כר"מ וכן בגמר ההטלה, והביאור מתי הטעות בהרגשה, ביאור דעת החו"ד בזה היוצא להלכה בזמנינו שאינן בקיאות בהרגשה, פירות הנושרים להלכה.

ענף ב' - "בירור שיטות הראשונים באשה שמצאה דם בהשתנה". שיטת הרא"ש ביושבת ונמצא בשפת הספל, שיטת הרא"ש בעומדת ומקלחת - לתוך הספל ושותת "על שפת הספל" ונמצא הדם בתוכו ביאור דעת הב"ח בזה, שיטת הרא"ש בעומדת ומזנקת ושותתת "לתוך הספל" ונמצא בתוכו, שיטת הרשב"א ביושבת ונמצא על שפת הספל והפי' בחשש דהדר מ"ר למקור, ביאור שיטת רש"י ביושבת ונמצא על שפת הספל, בעומדת ושותתת ולא דחיקא ליה וביושבת באמצע הספל ונמצא דם בתוך הספל. ביאור שיטת רבינו חננאל ביושבת בשפת הספל ונמצא תוך הספל אם טהורה לגמרי, וביושבת ומקלחת ונמצא על שפת השפל, ביאור שיטת מהר"ם מרוטנבורג וביאור דעת ר' יוסי אליביה.

ענף ג' - "בדין מצאה דם במ"ר ועל העד שבדקה עצמה בו אח"כ", ביאור דעת הרמ"א דאשה קובעת וסת בראיה הבאה עם מ"ר אי דווקא בראתה רק בבדיקה שאחר הטלת מ"ר או גם בראתה במ"ר והאם הוי כוסת הגוף או כוסת הקפיצה ולפי"ז האם נעקר בפ"א או בג"פ, ביאור דיעות האחרונים בזה והיוצא למעשה מדין זה.

ענף ד - "בו יבואר האם הוא דין טומאת כתם או נדה", ודין קביעת וסת במ"ר בנמצא "בתוך הספל" ו"בשפת הספל" וכשנמצא על שניהם בדברי האחרונים בענף הקודם, ולדברי החו"ד דמ"ר כעד בינוני כשנמצא בתוך הספל, והדם בעומדת או יושבת, וכן בשותתת או מקלחת, וכן לענין קביעות וסת, ופירות הנושרים להלכה.

סימן כ"ח • **בדין נמצא דם שבתוך הספל אם מטמא טומאת כתמים**.....שסא

א] דעת הישועות יעקב והמהרש"ם דאינו מטמא משום דהוה ספק טומאה צפה דטהורה ומה שרצה בעל הקנה בושם לדחות דבריהם. ♦ ב] וישוב דאין לדחות דברי הגאונים הנ"ל וביאור דעת הנוב"י בזה ברה"ר דספקו טהור. ♦ ג] ביאור הסוגיא בדין ספק טומאה צפה, ודעת רוב הראשונים דזה גם בשאר טומאות לבד מטומאת מת. ♦ ד] דין משקין שבעריבה אי משום דלא ניחא ובמי גשמים שירדו על מי שופכים דתלינן בדעתו דאחשבינהו. ♦ ה] בדין משקה סרוח מדאורייתא ומדרבנן, ותי' החזו"א דביוצא מן האדם חמיר טפי. ♦ ו] הדין במשקה שאינו סרוח מצד עצמו. ♦ ז] ולפי כל הנ"ל מיושב הקושיות על בעל הישועות יעקב והמהרש"ם וכן דס"ל דמקבל טומאה מדרבנן אינו מקבל כתמים שכן דעת הרבה אחרונים. ♦ ח] ביאור דעת הסד"ט בזה דכתב דמ"ר נקרא משקה וביאור דברי הש"ך בזה לפי מה שהבינו הכו"פ והשועה"ר ולפי"ז ליכא הוכחה דבמצא תוך הספל טמאה ומה שחילק הגאון מהרש"ק בזה.

סימן כ"ט • **דיני בל"ה הנכנסת לחופה**.....שסו

א] דבדם חימוד בטיפה כחרדל טמאה מדרבנן מעיקר הדין גם להב"ח. ♦ ב] יבואר דאף דבחשש חימוד לא בעי הפס"ט אם "ראתה" בעי הפסק טהרה. ♦ ג] יבואר הסברא דטמאה גם בבדקה מיד ולפי"ז אם מהני מוך דחוק. ♦ ד] יבואר אם אחר קירוב א"צ בדיקה עד הבעילה ממעשה דרות ובוועז וביאור המעשה דהתם. ♦ ה] ביאור דעת רשב"ם דהרמ"א כוותיה דנמשך החימוד עד החופה ולכן יש לבדוק כל יום, ביאור פלוגתת הפוסקים בדין דחיית הנישואין ומה נקרא דחיה גמורה ומתי לא, והעולה להלכה בזה. ♦ ו] יבואר הטעם שאין להרחיק הטבילה מן הבעילה מדינא או מחמת מנהג, ומספר הימים. ♦ ז] לבישת לבנים ובדיקות אחר הטבילה עד הבעילה. ♦ ח] יבואר הטעם דאין צריך לשאול לכלה אם שמרה נקיים. ♦ ט] יבואר אם לא היה בעילה ופירסה נדה אם צריך שמירה, ואם באופן שהיו בקירוב בשר וכן בהעראה, פירות הנושרים להלכה.

סימן ל' • **דיני דם בתולים**.....שעד

א] דין טענת בתולים, והביאור דאף דלית לן לבירורי אי חיפהו ש"ז, עליה להביא ראיה כדי ליטול כתובתה, ובבוגרת נפסק להלכה דאין להוציא אשה מבעלה. ♦ ב] ביאור דברי רבי

חנינא ורב אסי בבעל ולא מצא דם וחזר ובעל ומצא דם אי אמרינן חיפהו ש"ז או לא, ולענין הלכה איכא ג' שיטות בראשונים, שיטת הראב"ד דהלכה כר' אסי וטהורה, שיטת הרוקח והמרדכי דאף דהל' כר"א בזמן הזה דאין בקיאות חיישינן שמא חיפהו ש"ז, שיטת הר"ף הרמב"ם הרמב"ן והרא"ש דהל' כר' חנינא דטמאה, וביאור הדברים, ויבואר דברי השו"ע והרמ"א בזה ♦ ג] ביאור דברי החכמ"א דבבעל ולא זרע טמאה דודאי היה דם ונאבד והראיות לזה, יבואר דין הפסק טהרה ובדיקות בדם בתולים, וכן יבואר הדין שהתירו לו לישן באותו מטה לאחר שעמדה מאצלו.

סימן ל"א ♦ דיני מפלת

שפ

א] אם בעינן מ' יום מעת לעת, מחלוקת אחרונים בזה, ♦ ב] נפל שניכר בו צורת האדם בבירור, מה הדין בזמן הזה אף שאין בקיאות וכמה דינים להלכה היוצאים מזה, ♦ ג] חתיכה שחורה או אדומה לגמרי לענין טומאת לידה, ודין חתיכה לבנה שאין בה עצם והעולה להלכה, ♦ ד] ולד שושלתו סתום או מום בלב ל"ע, ואף דבזמנינו ניתן להצילו, ♦ ה] ימי טוהר בזמן הזה הסכמת הפוסקים בזה ומה שעדיין נשאר נפק"מ להלכה בזה, ♦ ו] המפלת תוך מ' לטבילתה, ♦ ז] יבואר כמה דברים שצריכה אשה להזהר בהן ביותר שלא תפיל ח"ו ♦ ח] דין קבורת נפלים, ♦ ט] טומאת נפל אם מטמא כאדם מת וזהירות כהנים בזה, ופירות הנושרים להלכה.

סימן ל"ב ♦ בדיני הרחקה

שפד

א] יחוד באשתו נדה, ♦ ב] איסור נגיעה, ♦ ג] איסור הושטה – שיטות הראשונים ופסק השו"ע, הושטת תינוק ואיסור זריקה, ♦ ה] להאכיל תינוק שנמצא ביד אשתו, ♦ ו] לשאת משא כבד יחד עם אשתו דיעות האחרונים בזה ומקור האיסור והדין בשעת דחק גדול, ♦ ז] יבואר אם שינוי מקום הוי היכר לענין אכילה משולחן אחד, ♦ ח] יושבים רחוקים זה מזה בשולחן אחד אי בעינן היכר, והעולה לדינא בזה, ♦ ט] הצעת מטתה שלא בפניה והעולה להלכה בזה ובשאר דברים שלא בפניה, דין הצעת המטה כשהדבר כרוך בטרחא, ודין מזיגת כוס לאשה שלא בפניה, ♦ י] הכנת מים לרחיצת ידים ודין הרחצת פניו ידיו ורגליו, דיעות הראשונים והאחרונים בזה, ♦ יא] בענין מצות ריקודין בחופת נדה, ♦ יב] לקיים מצות פרישה בשמחה, ♦ יג] הרהור באשתו טהורה ודינים היוצאים מזה.

סימן ל"ג ♦ בדין אכילה בשולחן אחד

שצה

ביאור דיעות הראשונים ביסוד דין זה דעת הרמב"ם דהאיסור רק בקערה אחת, דעת שאר הראשונים דהאיסור בשולחן אחד אכן דעת רוב הראשונים דמהני היכר והכי הלכתא, ביאור דיעות אלו ומהיכן ילפינן, יבואר דברי הב"ח בזה ולפי"ז ביאור דברי הטור, ודברי הרמ"א בשולחן גדול והעולה לדינא מדעת הב"ח והש"ך בזה, מנהג העולם באחרים אוכלים עמהם, וביושבים בריחוק, ולהלכה אימתי בעי היכר.

סימן ל"ד ♦ בדין ישיבה בספסל אחד

שצח

ביאור דברי המרדכי, התרוה"ד, והשערי דורא אם האיסור מדין נדנוד ודומיא דהושטה או משום חיבה ולפי"ז האם מהני הפסק חפץ או אדם ביניהם ועוד נפק"מ, פירוש נידנוד דאיתא

במרדכי, ביאור דברי האגודה בישיבה בקרון, ובענין אי בעי מחובר לקרקע משמעות הרמ"א דנקט כל הפירושים לקולא, ופירות הנושרים להלכה.

סימן ל"ה • בדין מזיגה והושטה..... תב

דברי הב"י בשם ההגהות מיימוניות בזה והדינים היוצאים מזה, שיטת היראים והעולה מדבריו, דין מזיגה מן הכלי, ביאור דברי הב"ח בשם מהר"ש אוסטרייך וספר התרומה, ביאור דברי הש"ך ובאיזה אופן יש להחמיר ביאור וסתומת הפוסקים במחוסר הושטה דקיל יותר והמחמירים בזה, ופירות הנושרים להלכה.

סימן ל"ו • בדין אכילה ושתיה יחד וגדר שיריים..... תו

א] אם מותר לשתות או לאכול סעודת ארעי בשולחן אחד, יסוד הדברים וההוכחה מדברי הראשונים והאחרונים לאיסור בזה, ב] גדר שירי אכילה, האם דווקא בדבר שאין דרך בני אדם לאכול השיריים או לאו, דיעות האחרונים בזה וביאור הדברים, ג] דין אכילה ושתיה ביחד שלא על השולחן כשמשמשים בספל או קרקע וכשאינ משתמשים אלא כל אחד אוחז בידו, פירות הנושרים להלכה.

סימן ל"ז • זמן בדיקת הפס"ט לכתחילה ובדיעבד..... תט

הסכמת הראשונים דמיום ב' ואילך מהני אף בדיקת שחרית להפסק טהרה, משמעות הרא"ש דאף בשאר ימים בעי בדיקה בבית השמשות, והביאור בדבריו, אם מצד הנהגה או מדינא, והביאור להלכה, דלכתחילה תפסק בין השמשות אי מדין לכתחילה ותקנת חכמים או דלכתחילה להחמיר כר' יהודה, או משום הנהגה טובה, הגדר בדיעבד בדברי רמ"א אי מיירי בעבר היום או אף בלא עבר רק שבדקה שחרית.

ענף ב' - בדין הפסק ביום הראשון - מחלוקת הראשונים בזה אי בעינן מוך דחוק או דסגי סמוך לביה"ש או בשחרית מהני בדיעבד כרבי, ביאור הכרעת הרמ"א בזה בדדיעבד מהמנחה ולמעלה, ביאור הדין בראתה רק בלילה וביאור דברי הגמ' בזה ולפי"ז ביאור דברי הרמ"א, הדין שחידש החו"ד דכל יום דיינינן כיום ראשון לראייתה אי רק בתורת חומרא והקו' עליו, מה שהכריעו החכמ"א ולחו"ש להלכה, קו' המעדני מלך דבזה"ז מאי נפק"מ דהא ממתנת ה' ימים והתי' בזה והדין בראתה בז' נקיים בבדיקת עד, ובראייה, ובהחמיר הרב מספק, והדין בראתה על המוך, אי בעי למחר שוב מוך, פירות הנושרים להלכה.

סימן ל"ח • בדיני הפסק טהרה ובדיקת נקיים..... תטז

א] אשה שמסופקת אם הפס"ט היה קודם השקיעה או בשקיעה עצמה אי מהני, פסק המורים דא"י דאפי' מיד אחר השקיעה לא מהני אף למחמירים כר"ת, והסברא בזה, ולפי"ז הדין במסופקת לנוהגים כשי' הגאונים ולמחמירים בדאורייתא כר"ת אי הוי ספק ספיקא והאם תלוי אם הפס"ט הוא מדאורייתא, ב] "בדין בדיקה בבגד פשתן חדש" אי מה דבעינן שחקים זה לעיכובא או לכתחילה, ג] "בדברי הדגול מרבכה דראשון ושביעי לאו דווקא" - ביאור דברים אי בעינן עכ"פ תחילה או סוף ומה שנחלקו עליו ושהוא בספרו נוב"י סותר דין זה, ובאופן שבדקה ראשון חמישי ועשירי אי יש להקל, ולמעשה כשלא

בדקה ראשון ושביעי אין להקל כלל, דן אשה שראתה דם בל"ט לאחר שהיה קירוב של חיבה אך לפ"ת אם ממתנת ה' ימים, דיעות האחרונים בזה בקודם שבאה לביתה ואחר שבאה לביתה, הכרעת הרבה מן הפוסקים כמעיל צדקה שאף בבאה לבית בעלה קודם תשמיש א"צ להמתין, ♦ הן בראתה בל"ט אחר תשמיש רק לא בא עליה ביאה גמורה, הוכחה מדברי הרמב"ם והראשונים דהוה כביאה גמורה וממתנת ה' ימים, ♦ ון יבואר אם מותרת לרחוץ עצמה אחר קיום העונה, דיש להתיר בימי עיבורה אם גורם לה לכאב, מחלוקת האחרונים בעיקר דין רחיצה אח"ת אי הוי משחית הזרע וכן במוך, ובאיזה אופן, ופירות הנושרים להלכה.

